T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

SÜLEYMAN-NÂME-İ KEBÎR (40. CİLT)
SEMANTİK İNCELEME-METİN-DİZİN-TIPKI BASIM

Hayrettin YİĞİT

DOKTORA TEZİ

KIRŞEHİR -2021

©2021-Hayrettin YİĞİT

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

SÜLEYMAN-NÂME-İ KEBÎR (40. CİLT)
SEMANTİK İNCELEME-METİN-DİZİN-TIPKI BASIM

SÜLEYMAN-NÂME-İ KEBÎR (VOLUME 40)
SEMANTİC ANALYSİS-TEXT-INDEX-REPRİNT

Hazırlayan
Hayrettin YİĞİT

DOKTORA TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Mahmut SARIKAYA

KIRŞEHİR – 2021

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı doktora öğrencisi Hayrettin YİĞİT tarafından hazırlanan Süleyman-nâme-i Kebîr (40.Cilt)-Semantik İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkı Basım adlı tez çalışması 23/12/2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oy birliği /oy çokluğu ile DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Doç. Dr. Mahmut SARIKAYA (İmza)

Üye Prof. Dr. Nadir İLHAN (İmza)

Üye Prof. Dr. Bilgehan Atsız GÖKDAĞ (İmza)

Üye Prof. Dr. Hikmet KORAŞ (İmza)

Üye Dr. Öğr. Üyesi Songül ERDOĞAN (İmza)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

…/…./2021

Prof. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

□ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

□ Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

□ Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum.

Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

…/…/2021

Hayrettin YİĞİT

(İmza)

ÖZET

SÜLEYMAN-NÂME-İ KEBÎR (40. CİLT)

SEMANTİK İNCELEME-METİN-DİZİN-TIPKI BASIM

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan: Hayrettin YİĞİT

Danışman : Doç. Dr. Mahmut SARIKAYA

2021 (XVIII+791)

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Jüri

Prof. Dr. Bilgehan Atsız GÖKDAĞ

Prof. Dr. Nadir İLHAN

Prof. Dr. Hikmet KORAŞ

Doç. Dr. Mahmut SARIKAYA

Dr. Öğr. Üyesi Songül ERDOĞAN

Firdevsî, 15. yüzyılın sonu ile 16. yüzylın başında Fatih Sultan Mehmet, II. Bayezıd ve Yavuz Sultan Selim dönemlerinde yaşamış bir âlimdir. Yaşadığı dönemde tıp, tarih, astronomi, edebiyat, felsefe, geometri gibi birçok alanda çalışmalar yapmasına rağmen Firdevsî'yi ilim âlemine tanıtan Süleyman-nâme-i Kebir adlı eser olmuştur. Bu çalışmada Süleyman-nâme'nin Manisa İl Halk Kütüphanesi, Akhisar Zeynelzade Koleksiyonu, 45 Ak Ze 226'da bulunan 1212(1797) tarihli Çili Zeynel b. Hacı Ali adına vakıf mühürlü 40. cildi esas alınmıştır. Çalışma semantik inceleme, metin, dizin ve tıpkıbasım bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Firdevsî'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiş devamında 40. cildin konusu, dil ve imla özellikleri üzerinde durulmuştur. Semantik incelemede metin, artzamanlı bakış açısıyla ele alınmıştır. Sözcük ve tümce anlambilimi çalışmasıyla eserin yazıldığı dönem içerisinde kullanılan sözcük ve tümcelerin anlam özellikleri ortaya çıkartılmıştır. Metin bölümünde, Arap harfli metin Latin harflerine transkiribe edilmiştir. Dizin bölümünde eserde yer alan kelimeler ve özel isimler alfabetik olarak verilmiştir.

Anahtar Kelime : Firdevsî, Süleyman-nâme, Dil Özellikleri, Sözcükte Anlam, Tümcede Anlam.

ABSTRACT

SÜLEYMAN-NÂME-İ KEBÎR (VOLUME 40)

SEMANTİC-ANALYSİS-TEXT-INDEX-REPRİNT

Preparer: Hayrettin YİĞİT

Advisor: Doç. Dr. Mahmut SARIKAYA

2021 (XVIII+791)

Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School of Social Sciences

Turkish Language and Literature Department

Jury

Prof. Dr. Bilgehan Atsız GÖKDAĞ

Prof. Dr. Nadir İLHAN

Prof. Dr. Hikmet KORAŞ

Assoc. Prof. Dr. Mahmut SARIKAYA

Dr. Songül ERDOĞAN

Firdevsi was a scholar who lived during the reigns of Mehmed II, Bayezid II and Selim I. at the end of the 15th century and the beginning of the 16th century. Although she worked in many fields such as medicine, history, astronomy, literature, philosophy and geometry during her lifetime, it was the work called Süleyman-name-i Kebir that introduced Firdevsi to the world of science. Although he had many works in many fields, it was his work the Suleyman-namah-i Kebir that introduced Ferdowsi to the world of science. In this study, Suleyman-namah's 40th volume which is in in 45 Ak Ze 226 of Akhisar Zeynelzade Collection in Manisa Provincial Public Library, 1212(1797) dated foundation stamped in the name of Çili Zeynel b. Hacı Ali was taken as basis. The study consists of semantic analysis, text, index and facsimile sections. In the introduction, information about the life and works of Ferdowsî is given, and then the subject, language and spelling features of the 40th volume are emphasized. In the semantic analysis, the text is handled with a diachronic perspective. With the study of word and sentence semantics, the semantic features of the words and sentences used in the period when the work was written were revealed. In the text section, the Arabic script has been transcribed into Latin letters. In the index section, the words and proper names in the work are given in alphabetical order.

Keywords: Firdevsi, Süleyman-name, Language Features, Meaning in Word, Meaning in Sentence.

ÖN SÖZ

Osmanlı Devleti'nin en parlak dönemlerinde yaşayan Firdevsî tıp, tarih, astronomi, edebiyat, felsefe, geometri gibi birçok alanda çalışmalar yapmış bir âlimdir. Yazmış olduğu onlarca eseri içerisinde en tanınmış olanı 81 ciltlik Süleyman-nâme-i Kebîr adlı eserdir. Bu eser, Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş sürecinde yazılmış bir metindir. Firdevsî bu eserinin nesir bölümlerinde sade bir dille halk söyleyişlerini, deyimleri, atasözlerini geniş ölçüde kullanırken nazım bölümlerinde ise Arapça ve Farsça unsurlara biraz daha fazla yer vermiştir.

Tezin konusunu oluşturan Süleyman-nâme'nin 40. cildi, Manisa İl Halk Kütüphanesi, Akhisar Zeynelzâde Koleksiyonu, 45 Ak Ze 226'da bulunan 1212 (1797) tarihli Çili Zeynel b. Hacı Ali adına vakıf mühürlü eserdir. Ayrıca bu cildin Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1529 17. yüzyıl kopyası da bulunmaktadır. Topkapı nüshasında varak sayısı 383, Manisa nüshası ise 766'dır. Manisa nüshası 37, 38, 39, 40, 41, 42. ciltlerinden oluşmaktadır. 40. ciltte 80 varak bulunmakta 265a'dan başlayıp 344a sayfasında bitmektedir ve her sayfada 21 satır yer almaktadır.

Manisa nüshasının Topkapı nüshasına göre yazı netliğinin ve nüsha bütünlüğünün daha iyi olması ve Firdevsî'nin Şehzade Korkut döneminde bir süre Manisa Sarayı'nda kalması bu nüshanın tezin ana metni olarak seçilmesinde etkili olmuştur.

Eser yüz doksan beşinci meclisten başlayıp iki yüzüncü mecliste bitmektedir. Toplam beş meclis ve yirmi dört başlıktan oluşmaktadır. Her meclisin sonunda yer alan "Der-Beyân-ı Temsilât-ı Mâzî" ve "Der- Beyân-ı Meclis-i Âher" kısımları her meclisten sonra meclisin özeti şeklindedir. Başlıklar kırmızı ile yazılmıştır.

Tez, Türkçe ve İngilizce özet bölümlerinin ardından İçindekiler, Önsöz, İnceleme, Sonuç, Kaynakça, Gramatikal Dizin, Özel İsimler Dizini ve Tıpkıbasım bölümlerinden oluşmaktadır.

"Giriş" bölümünde müellifin hayatı, eserleri ve Süleyman-nâme hakkında bilgi verilmiştir. Devamında 40. cildin konusu, dil ve üslup özellikleri verildikten sonra sözcük ve tümce üzerinde yapılacak semantik incelemenin daha iyi anlaşılması amacıyla ses ve şekil bilgisi üzerinde durulmuştur.

"İnceleme" kısmında anlambilim çalışması yapılmıştır. Anlambilim çalışmasından önce dilbilimin tanımı, özellikleri, alt dalları; anlambilimin tanımı, özellikleri ve İslam dünyasındaki anlambilim çalışmaları hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra bütüncül bir

yaklaşımla sözcük anlambilim ve tümce anlambilim konuları üzerinde durulmuştur. Her alt başlığın içeriği, hakkında bilgi verildikten sonra metinden örneklerle tanıklanmıştır.

Metnin transkripsiyonunda *Times Turkish Transcription* yazı fondu kullanılmıştır. Ayrıca oluşturulan bu transkripsiyonlu metin içinde okuyucunun takibini kolaylaştırmak amacıyla varak ve satır numaraları da parantez içinde gösterilmiştir. Varak numaraları ilgili varağın üstünde, satır numaraları ise ilgili satırın başında yer almaktadır. Metnin sayfa ve satır numaraları metnin aslına uygun olarak verilmiştir. Nesibe Gürakar 2019 yılında 40. cilt üzerine yaptığı yüksek lisans tezinde metin transkripsiyonu ve metnin içeriğiyle ilgili bilgi vermiştir. Bu çalışmada metin tekrar transkribe edilmiş ve iki metin çevirisi arasındaki farklılıklar ortaya çıkartılmıştır. Ayrıca metnin dil özellikleri verilerek semantik inceleme yapılmış ve dizin bölümü oluşturulmuştur.

"Dizin" kısmının hazırlanmasında *TürkSözDiz* dizinleme yazılımı kullanılmıştır. Bu kısım metnin söz varlığını ihtiva eden "Gramatikal Dizin" ve "Özel Adlar Dizini" bölümlerinden oluşmaktadır. Dizinde yer alan kelimelerde Türk dili kökenli sözlerin kökeninin belirtilmesine ihtiyaç duyulmamış; Arapça, Farsa gibi alıntı kelimelerin kökeni ise belirtilmiştir. Gramatikal dizin bölümünde madde başı olarak yer alan sözcüklerin anlamları da bağlamsal olarak verilmiştir.

Çalışmanın "Sonuç" kısmında yapılan inceleme neticesinde elde edilen bulgular topluca değerlendirilerek ifade edilmiştir. "Kaynakça" kısmında ise süreç boyunca doğrudan ya da dolaylı yoldan yararlanılan kaynaklar verilmiştir.

Bu çalışma sırasında her zaman benim yanımda olan eşime ve çocuklarıma, bilgi ve desteğini esirgemeyen, her konuda yardımcı olan danışman hocam Doç. Dr. Mahmut Sarıkaya'ya, çeşitli vesilelerle yardımlarını gördüğüm bütün değerli hocalarıma, arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Kırşehir - 2021 Hayrettin YİĞİT

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM ii

ÖZET iii

ABSTRACT iv

ÖN SÖZ v

İÇİNDEKİLER vii

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ xvii

SİMGELER VE KISALTMALAR xviii

1.Giriş 1

1.1. Firdevsî-İ Rûmî'nin Hayatı 2

1.2. Firdevsî-i Rûmî'nin Edebi Şahsiyeti 6

1.3. Firdevsî'nin Eserleri 10

1.3.1. Da'avet-nâme-i Firdevsî 10

1.3.2. Barak Baba Risâlesi 11

1.3.3. Firâsetnâme 11

1.3.4. Haḳâyıḳnâme (Hadîḳatü'l Haḳâyıḳ, Haḳîḳat-nâme, Tuhfetü'l-Hâdî) 12

1.3.5. Hayât u Memât (Hayât-nâme) 13

1.3.6. Silâhşör-nâme (Müsellâhnâme) 13

1.3.7. Şatranç-nâme-i Kebîr 13

1.3.8. Kutb-nâme (Kıssa-i Cezîre-i Midilli; Gazavât-ı Midilli) 14

1.3.9. Pend-nâme-i Eflâtûn 15

1.3.10. Gülistan Tercümesi 15

1.3.11. Tercüme-i Câmeşûy-nâme 15

1.3.12. Münâzara-i Seyf ü Kalem (Seyf-nâme-i Firdevsî) 15

1.3.13. Tâli'-i Mevlûd-i Kebîr 16

1.3.14. Hadîs-i Ahsen 16

1.3.15. Teşhisü 'l-İnsan 17

1.3.16. Tecnîsât-ı Süleymân u Belkısnâme 17
1.3.17. Vilâyet-nâme (Menâkıb-ı Hacı Bektaş Velî) 18
1.3.18. Kitâbü'l-Mevâiz 18
1.3.19. Şerh-i Hadis-i Erbaîn (Terceme-i Hadis-i Erbaîn) 18
1.3.20. Fâl-ı Kur'ân (Kur'ân-ı Kerîm'den Tefe'üle Dair Bir Risâle) 19
1.3.21. Süleyman-nâme Muhtasarı 19
1.3.22. Kasas 19
1.3.23. Hayāt-ı Hayvanāt-ı Kebîr (Kitâb-ı Hayât-ı Hayvān) 19
1.3.24. Süleyman-nâme (Kitâb-ı Kıssa-nâme-i Süleymân Aleyhi's-selâm, Süleymân-nâme-i Kebîr) 20
1.4. Süleyman-nâme'nin 40. Cildi'nin Muhtevası ve Üslup Özellikleri 38
1.4.1 Süleyman-nâme'nin 40. Cildi'nin Muhtevası 38
1.4.2. Süleyman-nâme'nin 40. Cildi'nin Üslup Özellikleri 45
1.5. Yazılış (İmla) Özellikleri 52
1.5.1.Ses Olayları 53
1.5.1.1.Ünlü Uyumu 53
1.5.1.1.1. Kalınlık İncelik Uyumu 53
1.5.1.1.2. Düzlük Yuvarlaklık Uyumu 53
1.5.1.1.3. Ünlü Türemesi 53
1.5.1.1.4. Hece Kaynaşması (Birleşme) 54
1.5.1.1.5. Ünlü Düşmesi 54
1.5.1.1.6. Ünlü Değişmeleri 55
1.5.1.1.6.1. i-e durumu 55
1.5.1.1.6.2. ü/i Değişimi 56
1.5.1.1.6.3. ı/u Değişmeleri 56
1.5.1.1.6.4. e/ö Değişmesi 56
1.5.1.1.6.5. u/a Değişmesi 57

1.5.1.1.7. Ünsüz Değişmeleri 57
1.5.1.1.7.1. t> d değişmesi 57
1.5.1.1.7.2. d~t kullanımı 57
1.5.1.1.7.3. b> p değişmesi 58
1.5.1.1.7.4. b> v değişmesi 58
1.5.1.1.7.5. ḳ> h değişmesi 58
1.5.1.1.7.6. k/g değişmesi 58
1.5.1.1.7.7. d> y değişmesi 59
1.5.1.1.8. Ünsüz düşmesi 59
1.5.1.1.9. Hece düşmesi 59
1.6. Ekler 59
1.6.1. İsim Çekim Ekleri 59
1.6.1.1. Çokluk eki 59
1.6.1.2. İyelik Ekleri 60
1.6.1.3. Hâl Ekleri 61
1.6.1.3.1.İlgi Hâli Eki (Genitif Hâli) 61
1.6.1.3.2.Yükleme Hâli Eki (Akkuzatif Hâli) 61
1.6.1.3.3.Yönelme Hâli Eki (Datif Hâli) 61
1.6.1.3.4. Bulunma Hâli Eki (Lokatif Hâli) 61
1.6.1.3.5. Uzaklaşma Hâli Eki (Ablatif Hâli) 62
1.6.1.3.6. Eşitlik Hâli Eki (Ekvatif Hâli) 62
1.6.1.3.7.Vasıta Hâli Eki (Enstrumental Hâli) 62
1.6.1.3.8.Yön Gösterme Hali (Direktif) 62
1.6.2. Fiil İşetme Ekleri 62
1.6.2.1. Şahıs Ekleri 62
1.6.2.1.1. Zamir Kaynaklı Şahıs Ekleri 63
1.6.2.1.2. İyelik Kaynaklı Şahıs Ekleri 63

1.6.2.2.1. Haber (Bildirme) Kipleri 64
1.6.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman Eki 64
1.6.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki 64
1.6.2.2.1.3. Geniş Zaman Eki 64
1.6.2.2.1.4. Şimdiki Zaman Eki 64
1.6.2.2.1.5. Gelecek Zaman Eki 64
1.6.2.2.2. Dilek (Tasarlama) Kipleri 65
1.6.2.2.2.1. Emir Kipi 65
1.6.2.2.2.2. Şart Kipi 65
1.6.2.2.2.3. İstek Kipi 65
1.6.2.2.2.4. Gereklilik Kipi 66
1.6.3. Yapım Ekleri 66
1.6.3.1. İsimden İsim Yapan Ekler 66
1.6.3.2. İsimden Fiil Yapan Ekler 67
1.6.3.3. Fiilden İsim Yapan Ekler 68
1.6.3.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler 68
1.6.4. Fiilimsiler 69
1.6.4.1. İsim- Fiiller (Mastarlar) 69
1.6.4.2. Sıfat-Fiiller (Partisipler) 70
1.6.4.3. Zarf-Fiiller (Gerundiumlar) 70
2. SEMANTİK İNCELEME 72
2.1. Dilbilim 72
2.2. Dilbilimin Alt Dalları 74
2.3. Anlambilim 75
2.3.1. Anlambilimin Tarihçesi 77
2.3.2. Anlambilimin Türleri ve Kullanılan Yöntemler 79
2.3.3. İslam Dünyasında Anlama Bakış 80

2.3.4. Süleyman-nâme (40. Cilt)'den Hareketle Anlambilim Uygulamaları 83
2.3.4.1. Sözcük Anlam Bilimi 83
2.3.4.1.1. Kavram ve Kavram Alanı 83
2.3.4.1.2. Fonem Düzeyinde Anlam İncelemesi 86
2.3.4.1.3. Morfem (Biçimbirim) Düzeyinde Anlam İncelemesi 88
2.3.4.1.4. Kelime (Sözcük) Düzeyinde Anlam İncelemesi 91
2.3.4.1.4.1. Temel Anlam 92
2.3.4.1.4.2. Yan Anlam 94
2.3.4.1.4.3. Terim Anlamı 96
2.3.4.1.4.4. Benzetme 98
2.3.4.1.4.4.1. Süleyman-nâme'de Benzetme Yapıları 99
2.3.4.1.4.4.1.1. Gerçekçi benzetmeler 99
2.3.4.1.4.4.1.2. Metaforik benzetmeler 101
2.3.4.1.4.4.1.2.1. Hayvanlarla Kurulan Metaforik Benzetmeler 101
2.3.4.1.4.4.1.2.2. Bitki Adlarıyla Kurulan Metaforik Benzetmeler 101
2.3.4.1.4.4.1.2.3. Doğaya Ait Gerçek Unsurlarla Kurulan Metaforik Benzetmeler 102
2.3.4.1.4.4.1.2.4. Olay İçerikli Metaforik Benzetmeler 102
2.3.4.1.4.4.1.2.5. Soyut-Somut Kavramlar Arasındaki Metaforik Benzetmeler 102
2.3.4.1.4.4.1.2.5.1. Soyuttan Somuta Yapılan Metaforik Benzetmeler 103
2.3.4.1.4.4.1.2.5.2. Somuttan Somuta Yapılan Metaforik Benzetmeler 103
2.3.4.1.4.4.1.2.5.3. Somuttan Soyuta Yapılan Metaforik Benzetmeler 103
2.3.4.1.4.4.1.2.5.4. Soyuttan Soyuta Yapılan Metaforik Benzetmeler 103
2.3.4.1.4.4.1.3. Edat Kullanılmadan Kurulan Benzetme Yapıları/ Eğretileme 104
2.3.4.1.4.4.1.4. Edat Dışındaki Sözlük Birimlerle Oluşturulan Benzetme Yapıları 105
2.3.4.1.4.5. Anlam Aktarmaları 107

2.3.4.1.4.5.1. Deyim Aktarması (Metafor) 107
2.3.4.1.4.5.1.1. İnsandan Doğaya Aktarma 108
2.3.4.1.4.5.1.2. Doğadan İnsana Aktarma 110
2.3.4.1.4.5.1.3. Doğadan Doğaya Aktarma 110
2.3.4.1.4.5.1.4. Duyular Arası Aktarma 111
2.3.4.1.4.5.1.5. Somutlaştırma 112
2.3.4.1.4.5.2. Ad Aktarması (Metonim) 113
2.3.4.1.4.6. Tasarımlar ve İmgeler 115
2.3.4.1.4.7. Duygu Değeri 117
2.3.4.1.4.8. Tasarım ve Duygu Değeri Açısından Özel Adlar 119
2.3.4.1.4.9. Çok Anlamlılık 121
2.3.4.1.4.9.1. Fiillerde Çok Anlamlılık 123
2.3.4.1.4.9.2. İsimlerde Çok Anlamlılık 127
2.3.4.1.4.10. Eşadlılık 130
2.3.4.1.4.11. Eşanlamlılık 134
2.3.4.1.4.12. Tersanlamlılık 137
2.3.4.1.4.13. Bağlam 138
2.3.4.1.4.14. Bağdaştırma 139
2.3.4.1.4.15. Anlam Değişmeleri 141
2.3.4.1.4.15.1. Anlam Daralması 141
2.3.4.1.4.15.2. Anlam Genişlemesi 144
2.3.4.1.4.15.3. Başka anlama Geçiş 151
2.3.4.1.4.15.4. Anlam İyileşmesi 152
2.3.4.1.4.15.5. Anlam Kötüleşmesi 152
2.3.4.1.4.16. Süleyman-nâme'nin Sözcük Anlambilim Yönünden Değerlendirilmesi 156
2.3.4.2.Tümce Anlambilimi 161

2.3.4.2.1. Tümce Anlambilimi İle İlgili Teori ve Kuramlar 163
2.3.4.2.1.1. Üretici-Dönüşümlü Dilbilgisi 163
2.3.4.2.1.2. Metin Dilbilim (Textlinguistics) 164
2.3.4.2.1.3. Söz-Eylem Kuramı 164
2.3.4.2.1.4. Edimbilim/Kullanımbilim (Pragmatics) 165
2.3.4.2.1.5. Değerlilik Dilbilgisi/Birleşim Değeri (Valence-grammar) 165
2.3.4.2.2. Türkçe Söz Dizimi ve Tümce Anlambilim Özellikleri 166
2.3.4.2.3. Süleyman-nâme'nin Tümce Anlambilim Yönünden İncelenmesi 167
2.3.4.2.3.1. Bağdaşıklık Ögeleri ve Tümce Anlamı 167
2.3.4.2.3.1.1. Süleyman-nâme'de Gönderimsel Bağdaşıklık Ögeleri ve Tümce Anlamı 169
2.3.4.2.3.1.1.1. Süleyman-nâme'de Artgönderim Ögeleri 170
2.3.4.2.3.1.1.1.1. Zamir Kullanımı ile Yapılan Artgönderim 170
2.3.4.2.3.1.1.1.2. İşaret Sıfatları ile Yapılan Artgönderim 172
2.3.4.2.3.1.1.1.3. Sözcük Gruplarıyla Yapılan Artgönderim 173
2.3.4.2.3.1.1.2. Süleyman-nâme'de Öngönderim Ögeleri 174
2.3.4.2.3.1.1.2.1. Sıfat Tamlamaları ile Yapılan Öngönderim 174
2.3.4.2.3.1.1.2. 2. Soru-Yanıt Tümceleri ve Kalıp İfadelerle Gerçekleştirilen Öngönderim 175
2.3.4.2.3.1.1.2.3. Zamirlerle Gerçekleştirilen Öngönderim 176
2.3.4.2.3.1.1.2.4. Söz Gruplarıyla Gerçekleştirilen Öngönderim 177
2.3.4.2.3.1.1.2.5. kim/ki Bağlacı ile Gerçekleştirilen Öngönderim 178
2.3.4.2.3.1.1.3. Süleyman-nâme'de Dönüşlülük Zamiriyle Yapılan Eşgönderimli Tümceler 179
2.3.4.2.3.2. Biçimsel-Sözlüksel Bağdaşıklık Ögeleri ve Bağlaçların Tümce Anlamına Etkisi 179
2.3.4.2.3.2.1. "kim, ki" Bağlacının Tümcede Kullanımları 180
2.3.4.2.3.2.2. "illâ ki, illâ kim" Bağlacının Tümcede Kullanımları 181
2.3.4.2.3.2.3. "çün" Bağlacının Tümcede Kullanımları 181
2.3.4.2.3.2.4. "eger/egerçi" Bağlacının Tümcede Kullanımları 182

2.3.4.2.3.2.5. “daḫı, ve daḫı” Bağlacı ve Tümcede Kullanımları 182
2.3.4.2.3.2.6. “ve ” BağlacınınTümcede Kullanımları 183
2.3.4.2.3.2.7. “ol vaḳt, şol vaḳt ” Bağlacının Tümcede Kullanımları 184
2.3.4.2.3.3. Zarf-fiil Biçimbirimleri ve Tümce Anlamına Etkileri..... 184
2.3.4.2.3.3.1. Anlam Açısından -(y) Up Biçimbirimiyle Kurulan Tümceler 184
2.3.4.2.3.3.2. Anlam Açısından -iken, -ken Biçimbirimiyle Kurulan Tümceler..... 186
2.3.4.2.3.3.3. Anlam Açısından -(y)IncA Biçimbirimiyle Kurulan Tümceler 186
2.3.4.2.3.3.4. Anlam Açısından -(y)AlI Biçimbirimiyle Kurulan Tümceler 187
2.3.4.2.3.3.5. Anlam Açısından -(y)ArAk Biçimbirimiyle Kurulan Tümceler 187
2.3.4.2.3.3.6. Anlam Açısından -mAdIn Biçimbirimiyle Kurulan Tümceler 187
2.3.4.2.3.3.7. Anlam Açısından -(y)UbAn Biçimbirimiyle Kurulan Tümceler..... 188
2.3.4.2.3.4. Turur/Durur/-Tur/-Dur Biçimbiriminin Tümce Anlamına Etkisi 188
2.3.4.2.3.5. Çekim Eklerinin Tümce Anlamına Etkisi 191
2.3.4.2.3.5.1. Bildirme Kipleri 192
2.3.4.2.3.5.1.1. Şimdiki Zaman Biçimbirimi..... 192
2.3.4.2.3.5.1.2. Görülen Geçmiş Zaman Biçimbirimi 193
2.3.4.2.3.5.1.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman Biçimbirimi 193
2.3.4.2.3.5.1.4. Gelecek Zaman Biçimbirimi 194
2.3.4.2.3.5.1.5. Geniş Zaman Biçimbirimi 194
2.3.4.2.3.5.2. İsteme Kipleri 195
2.3.4.2.3.5.2.1. Dilek-Koşul Biçimbirimi..... 195

2.3.4.2.3.5.2.2. İstek Kipi Biçimbirimi 196
2.3.4.2.3.5.2.3. Gereklilik Kipi Biçimbirimi 197
2.3.4.2.3.5.2.4. Buyrum (Emir) Kipi Biçimbirimi 198
2.3.4.2.3.6. Soru Zamirleri ve Mi- Biçimbirimin Tümceye Kattığı Anlam .. 199
2.3.4.2.3.7. İkilemelerin Tümce İçerisinde Kullanımı ve Tümce Anlamına Etkisi..... 203
2.3.4.2.3.8. Süleyman-nâme'de Devrik Tümceler 206
2.3.4.2.3.9. Tümcede Eş Anlamlılık..... 206
2.3.4.2.3.10. Tümcede Anlam Karşıtlığı (Ters Anlamlılık)..... 208
2.3.4.2.3.11. Süleyman-nâme'de Eksiltili Tümceler..... 208
2.3.4.2.3.11.1. Özne Eksikliği 209
2.3.4.2.3.11.2. Nesne Eksikliği 210
2.3.4.2.3.11.3. Yer Tamlayıcısı Eksikliği..... 210
2.3.4.2.3.11.4. Yüklem Eksikliği..... 211
2.3.4.2.3.11.5. Tamlama Ögelerinin Eksikliği 211
2.3.4.2.4. Süleyman-nâme'nin Tümce Anlambilim Yönünden Değerlendirilmesi 212
3. METİN 218
4. DİZİN..... 370
4.1. Gramatikal Dizin 370
4.2. Özel İsimler Dizini 620
SONUÇ..... 648
KAYNAKÇA 654
TIPKIBASIM 664

TABLOLAR

Tablo.1. Dilbilimin Alt Dalları……. 81

Tablo.2. Anlam Biliminin Sınıflandırılması…… 85

Tablo.3. Adalı'ya Göre Türkiye Türkçesi Biçimbirimleri…….. 95

Tablo.4. Çok Anlamlılık…….. 121

Tablo.5. Fiillerde Çok Anlamlılık…… 123

Tablo.6. İsimlerde Çok Anlamlılık…….. 127

Tablo.7. Eş Adlılık…….. 123

Tablo.8. Eşanlamlılık…….. 126

Tablo.9. Anlam Değişmeleri……... 155

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ[1]

ا (آ)	a, ā	ص	ṣ
ا (أ)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ż, ḍ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	s̱	غ	ġ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	ḳ
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ڭ	ñ
د	d	ل	l
ذ	z̲, d̲	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ى	y, ı, i, ī
		ء	’

[1] Bu alfabe https://www.isa-sari.com/osmanli-turkcesi-osmanlica-transkripsiyon-alfabesi/ adresinden alınmıştır.

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar ve Simgeler	Açıklamalar
Akt.	Aktaran
Ar.	Arapça
bk.	Bakınız
çev.	Çeviren
DLT	Dîvânu Lugâti't-Türk
EAT	Eski Anadolu Türkçesi
ET	Eski Türkçe
ETG	Eski Türkçe Grameri
ETY	Eski Türk Yazıtları
EUTS	Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü
Far.	Farsça
H	Hicri
haz.	Hazırlayan
Hz.	Hazreti
KB	Kutadgu Bilig
M	Miladi
Moğ.	Moğolca
Osm. T.	Osmanlı Türkçesi
s.	Sayfa
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
T.	Türkçe
TDK	Türk Dil Kurumu
TM	Türkiyat Mecmuası
TS	Türkçe Sözlük
TTK	Türk Tarih Kurumu
TT	Türkiye Türkçesi
Uyg.	Uygur
vb.	Ve benzeri
Yun.	Yunanca
yy.	Yüzyıl
<	Bu şekilden gelir
>	Bu şekle gider
-	Fiil tabanı veya fiil tabanına gelen eki gösterir
+	İsim tabanına gelen eki gösterir.

1.GİRİŞ

Türk milleti, VIII. yüzyılda İslamiyeti kabul ettikten sonra siyasi, sosyal ve kültür hayatını bu medeniyetin kurallarına göre şekillendirmiştir. Bu değişim zaman içerisinde dil ve edebiyatı da etkilemiş Öztürkçe yerini Türkçe, Arapça ve Farsça'nın bir arada kullanıldığı yeni bir yapıya bırakmıştır. X. yüzyıldan itibaren Arap ve Fars edebiyatının dil ve üslup özellikleri, Türk edebiyatı ürünlerinde yoğun bir şekilde kullanılmaya başlamıştır. Beylikler döneminde Türkçeye önem veren yönetici ve şairler sayesinde sade Türkçeyle eserler verilse de XV. yüzyılın sonundan itibaren İstanbul, Bursa gibi şehirlerin birer kültür merkezi hâline gelmesi, buralardaki medreselerde ilim ve edebiyat dilinde Arapça ve Farsça kelimelere rağbet edilmesi, saray ve çevresinde oluşan edebi eserlerde dilin tekrar süslü ve sanatlı bir şekilde kullanılmasına sebep olmuştur. Bu durum Türk dilini kullanma tutumu açısından halk ile aydınlar arasında ayrışmaya yol açmış, Türk edebiyatı sade Türkçenin kullanıldığı halk edebiyatı ve süslü, sanatlı, ağır bir dilin kullanıldığı dîvan edebiyatı olarak ikiye ayrılmıştır.

Çalışmaya konu olan Süleyman-nâme-i Kebîr de böyle bir ortamda 15. yüzyılın sonu ile 16. yüzyılın başında yazılmıştır. Eserin yazarı olan Firdevsî Rûmî, metinlerin nesir bölümlerinde Eski Anadolu Türkçesine ait halk söyleyişlerine, deyimlere, atasözlerine yer verirken nazım bölümünde ise divan edebiyatı dil ve üslup özelliklerine yer vermiştir.

Hayatının her anını bilim ve edebiyat yolunda araştırmalara, yazmaya adamış olan Firdevsî'nin tarih, edebiyat, tıp, astronomi, tasavvuf türlerinde birçok eserleri bulunmaktadır. Bu eserlerinin içerisinde önemli bir yere sahip olan Süleyman-nâme-i Kebîr yaşadığı dönemde padişahlara sunulmuş ve iltifat görmüş 81. ciltlik bir küllîyâtdır.

Bu çalışmada Süleyman-nâme'nin, Manisa İl Halk Kütüphanesi, Akhisar Zeynelzâde Koleksiyonu, 45 Ak Ze 226'da bulunan 1212 (1797) tarihli Çili Zeynel b. Hacı Ali adına vakıf mühürlü 40. cildi esas alınmıştır. Ayrıca bu cildin Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1529 17.yüzyıl kopyası da bulunmaktadır. Topkapı nüshasında varak sayısı 383, Manisa nüshası ise 766'dır. Manisa nüshası 37, 38, 39, 40, 41, 42. ciltlerinden oluşmaktadır. 40. ciltte 80 varak bulunmakta 265a'dan başlayıp 344a sayfasında bitmektedir ve her sayfada 21 satır yer almaktadır. Metin transkribe edilerek semantik yönden incelenecek ve kelime varlığı ortaya çıkarılacaktır.

Süleyman-nâme'nin 40. cildi üzerine Nesibe Gürakar 2019 yılında Firdevsî-i Rûmî'nin Süleyman-nâme-i Kebîr'i (40. Cilt) inceleme, metin adlı yüksek lisans tezini yazmıştır. Yüksek lisans tezinde metin transkribe edilmiş ve muhtevası hakkında bilgi verilmiştir. Bu çalışmada ise metin tekrar transkribe edilmiş ve iki metin çevirisi arasındaki farklılıkları ortaya çıkartılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda altı yüz dört farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılıklardan bazıları şu şekildedir:

Metnin 265b'nin 17. satırı Gürakar'da yazılmamıştır.

Metnin 266a/17. satırında Gürakar yidi ifadesini kullanmamış.

277a/11'de *"seyyâḥ*" ifadesi Gürakar'da *"siyâḥ"* olarak kullanmıştır.

277b/10'da "*cenge"* ifadesi Gürakar'da *"çünki"* olarak kullanılmıştır.

321b/10'da *"bozısardur"* ifadesi Gürakar'da *"bazıserdür"* olarak kullanılmıştır.

1.1. Firdevsî-İ Rûmî'nin Hayatı

Tıp, tarih, astronomi, edebiyat, felsefe, geometri gibi birçok alanda çalışmalar yapmış olan Firdevsî, Osmanlı Devleti'nin yükseliş döneminde Fatih Sultan Mehmet, II. Bayezıd ve Yavuz Sultan Selim dönemlerinde ilim âlemine hizmet etmiş bir mütefekkirdir.

Firdevsî'nin hayatı hakkındaki bilgilere, yazmış olduğu eserlerde ve tezkirelerde rastlanmaktadır. Ancak yazarın eserlerinde kendisiyle ilgili vermiş olduğu bilgilerde ve tezkirecilerin, yazarın hayatını anlattığı metinlerde farklı bilgilerin olması araştırmacılar arasında görüş ayrılığına sebep olmuştur.

Yapılan araştırmalarda Firdevsî'yi konu edinen en eski kaynak olarak Laṭîfî'nin "Tezkiretü'ş-Şuʿarā ve Tabsıratü'n-Nuzamā" adlı eseri görülmektedir. Burada Laṭîfî Firdevsî'yi "*Erbāb-ı tevārîḫ beyninde Uzun Firdevsî dimekle meşhūrdur.*" (İsen, 1991: 178) şeklinde tanıtırken aynı şekilde Künhü'l-Ahbâr'da ve Beyânî tezkiresinde "Firdevsì" , Keşfü'z-zünûn'da ise "Firdevsî et-Tavil" olarak geçmektedir (Gelibolulu M. Âli, 1994, 160; Beyânî, 1997, 203; Kâtip Çelebi, 2012: 822). Tuhfe-i Naili'de *"Uzun Firdevsî, Firdevsî-i Rūmi namlarıyla meşhur"* ifadesi bulunmaktadır (Tuman, 2001: 763). Pertsch, 1864 ve 1889 yılına ait Türkçe yazma eser kataloglarında, II. Bayezıd'ın maiyetinde yaşayan Firdevsî'nin, 70, 80 ya da 90 ciltlik bir eser ortaya çıkarmaya çalıştığını ve bu nedenle kendisine "*Uzun*" lakabının verilmiş olabileceğini söylemiştir (Pertsch, 1864: 18). Blochet ise Süleyman-nâme'nin 75. cildi hakkında bilgi verirken Firdevsî'nin hayatına değinmiş; Tavîl'in mahlası olduğunu ve asıl adının da "*Şerefeddin Musa*" olduğunu ifade

etmiştir (Blochet 1932: 224). Yazar hakkında ayrıntılı bir çalışma yapan Fuat Köprülü, Firdevsî'nin dedesinin adını Gazi Genek Bey ve babasının adının da Hacı Genek olduğunu belirtir (Köprülü, 1997: 650). İbrahim Kutluk ise Firdevsî'nin Teşhis'ül-İnsan adlı eserinde asıl adının " *Orhan bin Kenek* " olduğunu söylemektedir (Kutluk, 1950: 29). İlhama Jafarova'da Süleymannâme'nin Fatih Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum Nu. 317, Cilt 81 s.55a/06.'daki 81. cildinde müellifin adını "*Orhan bin Genek*" olarak açıkladığını ifade etmiştir (Jafarova, 2010: 1). Firdevsî'nin, Fatih Millet Kütüphanesi Ali Emirî numara 576, varak 53a.'da bulunan Münazara-i Seyf ü Kalem adlı eserinin tarih bölümünde ise mahlası Firdevsî'nin adı "*Orhan Çelebi*" olarak geçmektdir[2]. Yusuf Babür, Süleyman-nâme'nin 6. ve 7. ciltleri üzerine yaptığı çalışmada; Firdevsî'nin kendi ifadelerinden alıntı yaparak adının Orhan olduğunu tanıklamıştır:

"… *Lokmān Hakim ḳavlince Eflātūn-ı Yunāni naḳlince bu üç yüz altmış altı mücelled kitāb- ı Süleymān-nāmenüñ müellifi bu biñ sekizyüz otuz altı matla dāsitānuñ musannifi kim Firdevsî- i haḳir Orhān faḳirdür…*" (Babür, 2013: 326).

40. cildin giriş bölümünde ise şair kendisini, eserini ve kime sunduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

âl-i oṣmân şâh-ı sulṭân ḫân-ı ḥâḳan bâyezîd
milk-i rūmuŋ şâhıdur ḥaḳ virmesün aŋa zevâl

ḥaḳ teʿâlâ devletüŋi yüce ṭutsun ser-firâz
ʿömr-ü nūḥ itsün müyesser biŋ yaşâ görme melâl

şâirüŋ firdevsî'ye himmet iderseŋ n'ola kim
ḫâḳ-i pâyuŋ öpüp ider çün niṣâr-ı dürr-i lâl (265a).

Burada yaşadığı dönemdeki padişah Bayezıd'a övgülerde bulunmuş hem de ondan lütuf görmek istediğini söylemiştir. Metnin son bölümünde yine şair şu şekilde kendisini ve yaşadığı dönemdeki padişahı, eserin ismini ve kaçıncı cilt olduğunu belirtmiştir;

"…ḥamdu bî-ḳıyâs ol pâdişâhlar pâdişâhına ki lâ-şerîk ü lâ-müşîr ü bî-zevâldur bu Süleyman-nâmenüŋ ḳırkıncı cildinüŋ ve iki yüz meclisinüŋ söylemege mecâl virdi bir pâdişâhuŋ eyyâm-ı devletinde ki ẓıll-i subḥân âl-i oṣmân şâh-ı şâhân ḫân ḥâḳân server ü selâṭîn-i cihân sulṭân bin sulṭân bâyezîd bin muḥammed bin ʿâzi murad ḫândur aṭâl allah ʿömrün baʿdazân inşallah teʿâlâ bu Süleyman-nâmenüŋ bâḳî cildlerin daḫı ʿömürden

[2] Bk. Firdevsî, Münazara-i Seyf ü Kalem, Fatih Millet Kütüphanesi Ali Emirî numara. 576, varak 53a.

zamân ecelden amân bulur söz bu ʿâdil pâdişâhuŋ devâm-ı devletinde ve bu kâmil şehnişâhuŋ eyyâm-ı rıfʿatında âḫir ḳılâvuz tâ kim ol ẓıllı irdük yaʿni kim sulṭân bin sulṭân bâyezîd'üŋ nâm-ı nigüsi bu cihân milkinde bu Süleyman-nâme birle yâdigâr ḳala tâ ḳıyâmet cihân ṭurduḳça târîḫ rūzigâr ola…"

şeh süleymân-ı zamândur şâʿir-i firdevsî mūr
itdi teʾlîf ismine ḳodı kitâbı ol nişân (344a)

Bu açıklamalar doğrultusunda Firdevsi'nin Uzun Firdevsî, Firdevsî Rūmi, Firdevsî-i Tavîl, Şerefeddin Mûsa; Orhan bin Genek, Orhan Çelebi gibi değişik isim ve mahlaslarla adlandırıldığı görülmektedir. Yazarın eserlerinde kendisiyle ilgili vermiş olduğu bilgiler ve Köprülü'nün, onun soy kütüğüne dair yapmış olduğu ayrıntılı çalışmada yazarın adının "Orhan bin Genek" ve eserlerinde kullandığı mahlasının ise Firdevsî, Uzun Firdevsî, Firdevsî-i Tavîl, Firdevsî Rūmi olduğunu ifade etmiştir. Uzun ve Tavîl sıfatlarının, döneminde yazmış olduğu eserlerin uzunluğundan dolayı halk tarafından verilmiş ünvanlar olduğu ifade etmektedir.

Firdevsî'nin doğum tarihi araştırmacılar tarafından H.857 (1453) olarak ifade edilmektedir ve bütün araştırmacılar bu tarihte fikir birliği içindedir. Süleyman-nâme-i Kebîr adlı eserinin 75. cildinde Firedevsî-i Rûmî'nin hayatı ve eserleri hakkında önemli bilgiler bulunmaktadır. Bu cilde dayanarak M. Fuad Köprülü, yazarın soyunun Anadolu Selçuklu Sultanı III. Alâeddin Keykubad'a kadar uzanan köklü bir aileye dayandığını şöyle ifade eder: "*Firdevsî'nin ceddi Gazi Genek Bey, Alaeddin Selçukî bendelerindendir; Osman Gazi Bilecik'i zapt ettiği zaman, ona mansıp vermiştir. Orhan Devri'nde ölen bu zâtın oğlu Gelibolu sancak beyi olan İlyas Bey'dir. Onun oğlu Hızır Bey, I. Murad devrinde Sultan Öyüğü'ne sancak beyi olmuştur. Oğlu Bazarlu Bey, Timur cenginde bulunmuş; onun oğlu Hacı Genek Bey de İstanbul'un fethinde bulunarak, hizmetine mükâfaten, Aydıncık kendisine zeamet olarak verilmiştir. İşte Firdevsî bunun oğludur*" (Köprülü, 1997: 651). Biçer de Firdevsî'nin büyük dedesi Gazi Genek Bey olduğunu Genek Bey'in, Sultan Alaaddin-i Selçuki'nin hizmetindeyken Bilecik'in fethi sırasında Osman Gazi'ye intisap ettiğini kendisine Sultanöyüğü (Eskişehir)'nün dirlik olarak verildiğini, burada bir cami ile bir hamam inşa ettirdiğini ifade etmiştir (Biçer, 2005: 15).
Beyanî, Latifî, Kınalızâde, Gelibolulu Mustafa Ali, M. Nail Tuman, M. Tahir ve Franz Babinger de onun Bursa' da doğduğunu ifade etmektedir. Ankara Milli Kütüphane'de bulunan Ferâsetnâme nüshasında yazarın adı "Firdevsî-i Tavîl Bursavî" olarak geçmektedir. Fakat Köprülü, babası Hacı Genek Bey'in sahibi olduğu bugün Balıkesir

(Bandırma) sınırları içindeki, Aydıncık (Edincik) tımarının Belkıs Pınarı bölgesi olduğunu sadece tahsil hayatını Bursa'da geçirdiğini söylemektedir (Köprülü, 1997: 649).

Firdevsî'nin eserlerinde ve tezkirelerde Bursa, Balıkesir, Aydıncık, İstanbul, Manisa, İran, Horasan gibi muhitlerde yaşadığı ancak ölüm tarihiyle ilgili farklı görüşlerin olduğu görülmektedir. Laṭîfî, müellifin II. Bayezid adına yazdıklarını bizzat padişah beğenmeyip Süleyman-nâme'nin ilk seksen cildi haricindeki ciltleri yaktırınca, onun, padişahı hicveden beyitler kaleme aldığını, bu yüzden Anadolu'dan İran'a kaçtığını, orada öldüğünü ve mezarının da orada bulunduğunu ifade etmektedir (Canım, 2000: 425; İsen, 1991: 178). Gelibolulu Mustafa Âlî, Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Kâtip Çelebi ve Beyânî de şairin II. Bayezid'e kırılarak Horasan'a kaçtığı noktasında birleşmişler, ancak ölümü hakkında herhangi bir bilgiye yer vermemişlerdir (Çavuşoğlu-Uğur, 2014: 200; İsen, 1994: 160).

Firdevsî'nin ölüm tarihiyle ilgili ikinci görüş ise Yavuz Sultan Selim dönemine kadar yaşadığı ve II. Bayezıd döneminde kaçmayıp eserlerini vermeye devam ettiğini belirten görüştür. Tornberg, yazma eserler kataloğunda Firdevsî'nin Yavuz Sultan Selim zamanında yaşadığını ve onun adına eserler kaleme aldığını belirtmiştir (Tornberg 1849: 18). Tomberg, ayrıca Firdevsî'nin İstanbul'da kaleme aldığı Hayat u Memât önsözünde Süleyman-name'nin 82. cüzünü tamamladığını söylemiş ve 81. cüze de Yavuz Sultan Selim'e duâ ve senâ ile başladığını (Olgun-Parmaksızoğlu, 1980: XV) ifade etmiştir. Süleyman-name'nin 32. cildinde

Bâyezıd ḫân eyledi dâr'ül fenâ'dan ol sefer
Raḥmete irdi idüp dâr'ül bekâda ol maḳarr

Tutuban yasin okudum ruhu için yasını
İttim âh âhirinde melek yirde beşer[3]

şeklinde ifade ederek Bayezıd döneminde ölmediğini göstermektedir. Köprülü de 909'da Balıkesir'de Şatranç-nâme'yi yazdığını ve 914'te Câmeşûy-nâme'yi tercüme ettiğini ifade ederek, II. Bayezid ve Yavuz döneminde Anadolu'da yaşadığını söylemiştir (Köprülü, 1997: 651). Bu tespitlerden hareketle Firdevsi'nin Sultan Bayezıd döneminde vefat etmediği bu bilgiler ışığında Yavuz Sultan Selim zamanında da yaşadığı söylenebilir. Ancak ölüm tarihiyle ilgili Franz Babinger 1508 tarihini (Babinger, 1992: 35); Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi 1510 tarihini (2002:

[3] Bk. Firdevsî-i Rûmî, Süleymannâme, Fatih Millet Kütüphanesi, Ali Emirî, C. 32, s. 47.

82); Orhan Fuad Köprülü 1512 (Köprülü, 1996: 128), Fatma Büyükkarcı 1517 (Büyükkarcı, 2003: 236) tarihlerini vermesi adı, mahlası ve yaşadığı yerlerle ilgili bilgilerle birlikte vefat tarihini de muğlaklaştırmaktadır.

1.2. Firdevsî-i Rûmî'nin Edebi Şahsiyeti

İyi bir gözlemci ve araştırmacı olan Firdevsî, nazım ve nesir türlerinde vermiş olduğu eserlerde bilgisini ve ilmini hangi şartta olursa olsun aktarma amacında olmuş bir mütefekkirdir.

Yazar kendisini Kutbnâme adlı eserinde

"Ne aruz u nahv okudum ne ḫod sarf
Cehlile itdüm hebâ ömrü telef

Lîk keşf oldu me'ânî vird ilâh
Marifetde olmışam Hânum âgâh"

şeklinde ifade ederek cahillikle ömür sürdüğünü Allah vergisi bir yeteneğinin olduğunu söylese de küçük yaştan itibaren bütün dînî rivayetler, şiir, tarih, kısas, ilm-i nücum, temsilât, felsefe, tıp vb. hemen her konu ile ilgilenmiştir. M. Fuad Köprülü'ye göre müellif, tasavvuf eğitimini, Yoğurtlu Baba Tekkesi'nde Molla İlâhî'den almıştır (Köprülü, 1997: 649). Kendisi Kutbnâme adlı eserinde edebiyat ve şiir alanındaki eğitimini genç yaşlarda Melihi'den aldığını söylemiştir. Latifi tezkiresinde, *"inzal edilen kutsal kitaplarda ne kadar kıssa ve haber, âlemde ne kadar hikaye ve ürün var ise felsefe, hendese, astronomi vs. bilgi dünyasındaki bütün bilinenleri derleyerek bir araya getirmiştir."* (İsen, 1991: 178) şeklinde ifade ederek, duyduğu, öğrendiği her şeyi yazmak eğiliminde olan bir yaratılışa sahip olduğunu belirtmiştir (Akay, 1990: XI). Süleymannâme'nin 40. cildinde yazar kendisini ilim ehli bir kişi olark görmekte ve ilim sahibi olmayan câhillerin ancak selâmını aldığını belirtmektedir.

lîki câhil farḳ idemez nola taḫt
ḳurṣaġında ʿilim yoḳ başında baḫt

ʿilmi yoḳ ki ʿâlim ola feylesof
fehmi yoḳ ki ola sırra vuḳūf

ʿilim fehmi olmayan câhil durur
ṣanma taʿlîm itmege ḳâbil durur

câhil ile olma saḳın hem-nişîn
nūş ṣanup görmeyesin hem nişîn

itmedi câhille firdevsî kelâm
biʿż-żarūri aldı ammâ ki selâm (343a).

Biçer, Firdevsî'nin tarihçiliği üzerine yaptığı ayrıntılı çalışmasında, onun ne kadar çok okuduğunu ve araştırdığını göstermesi açısından kitaplığındaki eserleri şu şekilde sıralamıştır:

• Abdullah el İlâhi: Vahdet-nâme-i İlâhî, Necâtü'l-Ervâh, Dîvân, Zâdü'l Müstaḳiym, Risâle-i Tasavvuf, Tarîḳat-nâme, İlâhî-nâme, Esrar-nâme, Fütuhât-ı İlâhî, Keşfü'l-Vâridat, Kitabü'l Kâinat

• Abdullah Bin Ömer el-Kâdı Beyzâvi: Nizamü't-Tevârih

• Abdulkerim Kuşeyrî: Risale-i Kuşeyrî, Ahd-i Atik (Tevrat). Abdürrezzak Kâşânî, Kitâb-ı Te'vilât-ı Kâşânî.

• Ahmedî: İskender-nâme, Dâsitân-ı Tevârîh-i Âl-i Osman, Işḳ-nâme, Esrar-nâme, Dîvân, Tervihü'l-Ervâh.

• Ahmed-i Dâî: Ferah-nâme, Ukûdu'l Cevâhir, Miftahü'l- Cenne.

• Ali el-Kureşî el-Bûnî : Şemsü'l-Ma'ârif ve'l Letâ'ifü'l-Avârif.

• Azîz b. Mahmûd en Nesefî, Kitâb-ı Şerh-i Ehâdis-î Nebeviyye.

• Barak Baba Risâlesi Şerhi (Şerh-i Risâle -i Barak Baba).

• Bedreddin Mahmûd b. Sıbt el-Mâridî: Ed-Dakaik fi Ma'rifet-i Hisab-i ed-Derec ve'd Deka'ik.

• Beydebâ: Kelîle ve Dimne.

• Dâvûd-ı Kayseri: Kitâb-ı Dâvûd-ı Kayseri.

• Enverî: Düstur-nâme,

• Fahreddin er Râzî: Kitab-ı Esrarü't Tenzil, Mefâtihü'l Gayb.

• Ferîdüddin Attar: Mantık-et Tayr, Esrar-nâme, Muhtar-nâme.

• Firdevsî-i Tûsi: Şeh-nâme

• Gülşehrî: Kerâmât-ı Âhi Evran, Mantıkü't Tayr (Tercüme) Felek-nâme.

• Hacı Bektâş-ı Velî: Velâyet-nâme-i Hacı Bektâş-ı Veli.

• Hamzavî: Câmi'ü'l Meknûnat, Hamza-nâme.

• Hüseyin Kâşifî: Kitab-ur Reşâhat (Reşahât'ü Aynü'l Hayât).
• İmam-ı Gazâli: Kimya-i Saâdet, İhyâ-yı 'Ulûmi'd-Dîn, el Munkız Mine'd Dalal.
• İmâm-ı Şâfi'î (Muhammed İbn İdris): Er-Risâle.
• İmâm-ı Âzam Ebû Hanife: Fıkhü'l Ekber.
• İmâm-ı Ebû Yûsuf: Kitabü'l Haraç.
• İhvan-ı Safâ: Er Risale.
• İbn'ül-Kesir Ebu'l Fida İsmail: El Bidâye ven Nihâye.
• Kasım Envâr: Enîsü'l Ârifîn, Enîsü'l Âşıkîn, Kur'ân-ı Kerîm ve Meâl-i Hakîm.
• Mercimek Ahmed: Kâbus-nâme, Garâibü'l Mevcûdat.
• Mevlânâ Celâleddin-î Rûmî: Mesnevî.
• Mevlana Nureddin Abdurrahman b. Ahmed El-Câmi (Molla Cami): Silsiletü'z Zeheb, Kitab-ı Nefâhat'ül üns Min Hazarât'il Kuds
• Muhammed İbn-î Cerir et-Taberî: Tarih'ül Ümem ve'l Mülûk
• Muhyiddin İbni Ârâbi: Fütühatü'l Mekkiye, Fususü'l Hikem, el Kudüs (Risalet'ü Ruhu'l Kuds)
• Risâle-i Envâr, Molla Miskin: Kitabü'l Maâriç.
• Nâsîrü'd-din Ömer El Beydâvi: Envâr u't-Tenzil Esrâr ü't-Te'vil.
• Nasırü'd-din Âhi Evren: Kitab-ı Fegıyre'tül-Mübtedi ve Tezkiretü'l Muhtedî, Câmeşuy-nâme, Firâset–nâme.
• Nâsîrü'd-Din Tûsî: Ahlâk-ı Nâsıriyye.
• Necmeddin-i Dâye: Zübdet'ül-Hakâyık, İrşâdü'l Mürid.
• Nizâm-î Gencevî: Hüsrev-nâme.
• Sadreddin-i Şîrâzi: (Molla Sadra) Risale-i Mebde ve Meâd, Risale-i Dîniyye.
• Sadreddin-i Konevî: el-Fükuk, En-Nusûs fi-Tahkik et-Tavri'l-Mahsus, Tabsira't- ül Mübtedi ve Tezkire't-ül Müntehi, Kitâb-ı Hadikat'ül Maârif.
• Sâdi: Bostân ve Gülistân
• Selman-ı Sâveci: Çemşid u Hurşid, Firak-nâme.
• Süleyman Çelebi: Vesiletün Necât (Mevlid).
• Şeyhî: ḫar-nâme, Hüsrev ü Şirin.
• Şeyhoğlu Mustafa: Hurşidnâme, Marzuban-nâme, Kâbus-nâme.
• Serezli Sadî: Süleyman-nâme.
• Şihabeddin Hemedâni: Kitab-ı Zahiretü'l Mülûk, Kitâb-ı Kudsiyye fî Esrar-ı Nakd'ül Hâşiye.
• Yakup B. Mehmed: Hüsrev ü Şirin (Tercüme).

• Yazıcıoğlu Ahmed Bican: Acâ'ibü'l Mahlûkat-ı Kebîr, Dürr-i Meknûn, Kitâbü'l-Münteha el-Müşteha ale'l Fûsus, Bostan-ül Haḳâyıḳ, Envârü'l Âşıḳîn.
• Yazıcıoğlu Mehmet Bican: Muhammediye.
• Yunus Emre: Risâletü'n Nushiyye (Biçer, 2005: 24-25-26).

Biçer, yazarın dinler tarihi, Peygamberler Tarihi, İslâm Tarihi, Selçuklu Tarihi, Osmanlı Tarihi, Edebiyat, Felsefe, Hendese (Geometri), Tıp, Astronomi (ilmi nücûm), Tasavvuf, Ahlâk, Mitoloji, Astroloji, (Tılsım-Da'vet-nâme), Savaş ve Silahların tarihi, Menâkıb-nâme, Satranç, Boyacılık ve Hadîs alanında kendi deyimi ile kırkı aşkın eseri te'lif ve tercüme ettiğini ifade etmiştir (Biçer, 2005: 248).

Yazarın en büyük şansı Devlet-i Âl-i Osmân'ın en parlak dönemlerinde yaşamasıdır. Zirâ Fatih Sultan Mehmet, II. Bayezıd ve Yavuz Sultan Selim dönemleri ilim adamlarının ve sanatçıların en çok desteklendiği bir zaman olmuştur. Firdevsî de Fatih Sultan Mehmed devrinde doğmuş ve gençliğinde sultanla temasa geçmiş, ilk eserini bizzat padişahın kendisine sunmuştur[4]. Olgunluk çağını II. Bayezıd devrinde yaşamış ve padişahın isteği ile çok sayıda eseri te'lif ve tercüme etmiştir. Yavuz Sultan Selim'in hükümdarlığının ilk yıllarında, onun izin ve iradesiyle kitaplarını yazmaya devam etmiştir. Gayretli bir müellif olan Firdevsî, küçük risalelerle başladığı ilim hayatını birçok manzum ve mensur eser vererek hayatının sonuna kadar sürdürmüştür (Köprülü, 1997: 650).

İlmî yönünü ve edebî kişiliğini insanlara gösterme gayreti içerisinde olan Firdevsî, eserlerini çevresiyle paylaşmış daha sonra da padişah ve şehzadelere sunmuştur. Lâmî, Dîvân'ında Firdevsî hakkında bilgi verirken yazmış olduğu eserlerini yakın çevresindeki dostlarıyla paylaştığını ve dönemin padişah ya da şehzadelerine sunduğunu bunun karşılığında maddî ve manevî şeyler elde etmeye çalıştığını[5] ifade etmiştir. Kendisi de Hakâyıknâme adlı eserinde eserlerinin herkes tarafından bilinmesi için *"hazırlayıp saraya sunduğu eserleri halkın okuyup öğrenmesi için bizzat devlet eliyle Anadolu, Balkanlar ve Arap yarımadasında dağıtılmış ve yaygınlaştırılmıştır."*[6] ifadesini kullanmıştır. Yazarın bu düşünceye sahip olması onun mârifet iltifata tabiidir düşüncesiyle hem halktan hem de saraydan ilgi ve maddi beklenti içerisinde olduğunu göstermektedir. Ancak bu durum yazara karşı olumsuz düşünceye sahip kişilerin oluşmasına yol açmıştır. Bursalı M. Tahir Firdevsî'yi anlatırken *"telif, tercüme, manzum, mensur birçok eser vermiştir ancak her*

[4] Süleyman-nâme, cilt VIII, s. 34, 36
[5] Lâmî, Lâmî Divanı, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi. T.Y., s. 671.
[6] Firdevsî-i Rûmî, Hakâyık-nâme, Milli Kütüphane. , numara. H.2251, s. II.

devirde eksik olmayan rakiplerinin kötülemesi ile umduğu kabule mazhar olamamıştır." diyerek yazarın toplum içindeki durumunu izah etmiştir (Tahir, 1972: 105). Tezkire yazarları da yazarı anlatırken onun üslub ve tarzını eleştirmişlerdir. Latifî, Firdevsî'nin hem nazmının hem de nesrinin tatlı ve nazik olmadığını (Canım, 2000: 425) söylerken, Gelibolulu Mustafa Ali ise daha ağır bir dille eleştirerek Firdevsî'nin lafı fazlaca uzattığı için *"ilim bir nokta idi onu cahiller çoğalttı"* sözüne ve *"kitap yüklü eşekler"* ayetine tam olarak uygun düştüğünü hatta okunmaya değer bir tek kıtasının bile olmadığını ifade etmiştir (İsen, 1994: 154).

1.3. Firdevsî'nin Eserleri

Firdevsî çok kullanılan bir mahlas olduğu için dîvan edebiyatında bu adla yazılan eserlerin kime ait olduğu net bir şekilde açığa çıkarılamamıştır. Pertsch de Firdevsî'nin eserlerinin tespitinin zorluğunu, Firdevsî adı altında yazılmış eserlerin çokluğuna bağlamıştır (Pertsch, 1864: 18-179). Yazarın kendi eserlerinde ve tezkirecilerin verdiği bilgilerde eserlerinin sayısıyla ilgili şu görüşler bulunmaktadır:

Firdevsî'nin Münâzara-i Seyf ü Kalem adlı eserinde *"Süleyman-nâme'nün muṣannifi bunun emsâli yetmiş iki risâlenin müellifi Firdevsî za'if ü hâkir u fâkir ve nuhîf bu risâleyi rakama getürüp …"* (Tanyıldız, 2005: 83) şeklinde yetmiş iki eseri olduğunu söylemiş, Satrançnâme adlı eserinde ise: "… *min baʿd niçe bunun emsâli kitabları telif, 40 risâleyi tasnîf eylemişdür* . " diyerek 40 eserinden bahsetmiştir. Tezkirelerde ise sadece Süleymannâme'den bahsedilerek yazar, bu eseri üzerinden anlatılmıştır (Latifî, 2000: 425; Kınalızâde, 2014: 745; Gelibolulu M. Âli, 1994: 160). Bursalı Mehmet Tahir, Firdevsî'nin on dört (Tahir, 1972: 105); Franz Babinger dört (Babinger, 1992: 35); Olgun-Parmaksızoğlu on altı (Olgun-Parmaksızoğlu, 1980:17-18); Ata Çatıkkaş Firdevsî'nin günümüzde tespit edilmiş 18 eserinin olduğunu belirtmişlerdir (Çatıkkaş, 2009: 18).

Dinler tarihi, peygamberler tarihi, İslam tarihi, Selçuklu tarihi, Osmanlı tarihi, edebiyat (manzum ve mensur), felsefe, hendese (geometri), tıp, astronomi (ilm-i nücûm), tasavvuf, ahlak, mitoloji, astroloji, tılsım, savaş ve silahların tarihi, menâkıb-nâme, satranç, boyacılık ve hadis alanında (Biçer, 2005: 2) birçok eser veren Firdevsî'nin eser sayısı net olmasa da araştırmalar sonucunda kendisine ait olduğu bilinen eserleri şu şekildedir:

1.3.1. Da'avet-nâme-i Firdevsî

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Yazma Eserler Bölümü, 13 numarada kayıtlı olan eser tek nüsha 90 yaprak ve 23 satırdan oluşmaktadır. Eserin ne zaman yazıldığıyla

ilgili iki görüş vardır. F. Köprülü eserin II. Bayezıd'ın padişalığa geçmeden önce H.886/ M.1480 tarihinde Balıkesir'de Firdevsî'nin Farsça'dan çevirdiğini söylemiştir (Köprülü, 1996: 128). Bursalı M. Tahir ve Fatma Büyükkarcı ise eserin yazılış tarihini H.893/ M.1487 olarak vermişlerdir. Eser üzerinde yüksek lisans çalışması yapan Fatma Büyükkarcı iddiasını Dâvet-nâme'nin 1b sayfasındaki şu bölüme dayandırmıştır:

Bu fakîr Firdevsî târih-i hicretüŋ sekiz yüz doḳsan üçünci sâlinde *şehr-i Balıkesir'de bir makâm-ı halvede sâkin olup ömrümi tahsîl-i ma'ârif-i küllîyye ve hayriyye bahsinde geçürüp ulûm-ı riyâziyyâta meşgûl iken bu hakîr Sultan Bayezid ḫân meclîs-i şerîflerinde zikr olunup ol meclisde bulunan ehibbâlarımuzdan biri bu fakîri medh eylemiş anlar dahi sa'âdetle bir âsârın görmek dilemişler. Binâen alâ zâlik bu nüshayı te'lîf eyleyüp âlîlerine ihdâ eyledüm* (Büyükkarcı, 1995: 15).

Eser insanoğlu açısından garip sayılan astronomi, tılsım, astroloji, büyü, cin, melek gibi konularda yazılmıştır. 6 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde melek ve ruhlar, ikinci bölümde felek ve burçlar, üçüncü bölümde ruh çağırma, dördüncü bölümde güneşin burçlarına müvekkel olan meleklerin çağrılması, beşinci bölümde burçlar, altıncı bölümde ayın uğradığı yirmi sekiz menzilden sorumlu meleğin çağırılması konu edilmiştir (Büyükkarcı, 1995: 9-15).

1.3.2. Barak Baba Risâlesi

Abdülbâki Gölpınarlı (Gölpınarlı, 1992: 253) ve Bekir Biçer (Biçer, 2005: 65) yazdıkları makalelerde eserin Firdevsî'ye ait olduğunu söyleseler de resmi kayıtlarda böyle bir bilgi bulunmamaktadır.

1.3.3. Firâsetnâme

Eser dinî- tasavvufî konuları işleyen harekeli nesirle yazılmış 114 varak ve 11 satırdan oluşmaktadır. Köprülü, yazarın Münâzara-i Seyf ü Kalem'de Firâsât-nâme adlı bir risâle dahi tasnif eylediğini, bu eserin Balıkesir'de II. Bayezid'in tahta geçmeden önce yazıldığını ifade eder (Köprülü, 1997: 650). Himmet Büke de eserin Milli Kütüphane Yazma eserler koleksiyonunda 06 Mil Yz A 5151 arşiv numarasıyla kayıtlı olduğunu ifade etmiştir (Büke, 2015: 494). Sözkonusu yazmada eserin ismi Firâsetnâme yazarı Firdevsî-i Tavil el-Bursevî olarak belirtilmektedir.

1.3.4. Haḳâyıḳnâme (Hadîḳatü'l Haḳâyıḳ, Haḳîḳat-nâme, Tuhfetü'l-Hâdî)

Üç farklı isimde zikredilen eser tasavvuf konularda yazılmış nazım nesir karışımı bir eserdir. Soru-cevap şeklinde oluşturulmuş metinde Hızır (a.s) ve Fatih Sultan Mehmet'in sorular sorduğu ve Mevlâna İlâhi'nin ise soruları cevapladığı belirtilmiştir. İlm-i hurūftan astrolojiye kadar pek çok konu işlenmiştir. Eserde Fatih Sultan Mehmet'den merhum diye bahsetmesi eserin 1481 yılından sonra yazıldığını göstermektedir. Birçok araştırmacı eserin bulunamadığını söylemişse de (Köprülü, 1997; Tahir, 1972; Çatıkkaş, 2015; Vanlı, 2012) Himmet Büke Firdevsî'nin yeni eserleriyle ilgili makalesinde bu eserin 14 nüshasının olduğunu ifade etmiştir. Bu nüshalar:

Ankara, Milli Kütüphane. A 2251/1, 28 varak, 16 satır.

Ankara, Milli Kütüphane. 26 Hk 73, 32 varak, 18 satır, istinsah H. 1190 (1776)

Ankara, Milli Kütüphane. A 9157/2, 24 varak, 15 satır.

İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi. Şehid Ali Paşa 1343/4, 15 varak, 25 satır.

İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi. Şehid Ali Paşa 1399/2, 22 varak, 19 satır, telif tarihi H. 989 (1582).

İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi. Hacı Mahmud Efendi 2587/1, 22 varak, 17 satır.

Almanya, Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Berlin Hs. Or. Oct. 878 Staatsbibliothek.

Almanya, Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Berlin Hs. Or. Oct. 1056 Staatsbibliothek.

Almanya, Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Berlin Ms. Or. Oct. 3240 Staatsbibliothek .

Almanya, Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Berlin Ms. Or. Quart 1385 Staatsbibliothek.

Oxford-İngiltere, Bodleian Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Bodleian MS Turk e. 94/23.

Oxford-İngiltere, Bodleian Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Bodleian MS Turk e. 97/3.

Tiflis-Gürcistan, Gürcistan Bilimler Akademisi El Yazmaları Enstitüsü L 8/I (Araç, 2010: 26).

Hollanda, Leiden Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Leiden Or. 1903 (2015: 495).

Güllü Araç, eserle ilgili araştırma yaparak Uzun Firdevsî-Hakâyık-nâme adlı yüksek lisans tezi çalışması yapmıştır[7].

1.3.5. Hayât u Memât (Hayât-nâme)

Yazarın hayatının son zamanlarında Farsça'dan Türkçe'ye çevirdiği nesir-nazım karışımı bir eseridir. Eserde tasavvuf, ahlâk, hayat, ölüm, nefis, Allah, nizâm-ı âlem gibi konular ele alınmış, otuz bâb olarak yazılmıştır. Yazar eseri oluştururken Gazâlî, Muhyiddin-i Arabî ve Attâr'dan istifade ettiği anlaşılmaktadır. Eserin son bölümde İbrahim Paşa anlatılmıştır (Aksoy, 2000: 46). Eserde yazarın adı Orhan Bin Kenek olduğu ve 5. varağında Süleyman-nâme'nin 82. cildini tamamladığı ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Kitabın başında Hayât u Memât sonunda ise Hayat-nâme ismi geçmektedir.
Jafarova, eserin iki nüshası olduğunu bunların Beşiktaş'ta Yahya Efendi Kütüphanesi ve Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmut Efendi 2333 numarada kayıtlı olduğunu ifade etmiştir (Jafarova, 2010: 4).

Fatma Atasoy Çalışkan, Firdevsî-i Tavîl'in Hayât ü Memât Adlı Eseri: Tahlil ve Metin adlı bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır[8].

1.3.6. Silâhşör-nâme (Müsellâhnâme)

Firdevsî'nin Farça'dan çevirdiği 16 babdan oluşan eseridir. Eserde silahların tarihi, nasıl kullanılacağı ve savaşçı milletlerden bahsetmektedir. Himmet Büke eserin üç nüshası olduğunu söylemektedir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H. 625'te kayıtlı olan eser 77 varak 15 satırdan oluşmaktadır. Bu nüsha Schlechta Wssehrd, Moriz Wickerhauser ve Bonelli tarafından incelenmiştir. İkinci nüsha İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi, Muallim Cevdet Yazmaları num. 355'te; üçüncü nüsha İngiltere Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Or. 9682'de bir nüshadan bahsedilse de burada eserin ismi "Müsellâhnâme" ismiyle kayıtlıdır (Büke, 2015: 492). Müsellâhnâme'nin okçulukla ilgili ayrı bir eser olduğu da ifade edilmektedir.

1.3.7. Şatranç-nâme-i Kebîr

Eser 1503 yılında Balıkesir'de yazılmıştır. Büke, Satrancın tarihçesini, nasıl oynanacağını ve buna ilişkin tabloları veren müellif; satrancın sekiz hanesi olması sebebiyle eserini de sekiz bölüm halinde yazıldığını belirtmiştir (Büke, 2015: 493).

---

[7] Bk. Güllü Araç (2010); Uzun Firdevsî ve Hakayık-Nâme"si (İnceleme-Metin-Sözlük), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
[8]Bk.Fatma Atasoy Çalışkan (2019), Firdevsî-i Tavîl'in Hayât ü Memât adlı eseri: Tahlil ve metin, Yayımlanmamış yükseklisans tezi, İstanbul.

F. Köprülü ve Bursalı M. Tahir eserin Berlin, Münih ve Nuruosmaniye nüshalarının bulunduğunu ifade etmişlerdir. Münih num. 50'de bir nüshası olduğu söylenmekle birlikte (Olgun-Parmaksızoğlu, 1980: 18), Nuruosmaniye nüshası 34 Nk 4073'te kayıtlı olup 95 varaktır. Berlin nüshası Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Ms.or.oct.1631 Staatsbibliothek kaydıyla 109 varak ve 18 satırdır. Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi 19 Hk 3149'da kayıtlı nüshanın müellifi Abdullah b. Mustafa Yunuszâde olup 86 varak ve 20 satırdır. Eserin bu nüshalarının dışında diğer çalışmalarda bahsedilmeyen bir de Vatikan Kütüphanesi Türkçe Yazmalar kataloğunda (Vat. Turco 320 arşiv numarasıyla 28 varak ve 19 satır) bir nüsha daha mevcuttur (Büke, 2015: 493). Firdevsî'nin bu eseri Ata Çatıkkaş tarafından yayımlanmıştır[9].

1.3.8. Kutb-nâme (Kıssa-i Cezîre-i Midilli; Gazavât-ı Midilli)

Eser II. Bayezıd dönemi olaylarını anlatan önemli bir tarihi eserdir. Venedik, Fransız ve İspanyolların Midilli'ye yaptıkları taarruz ve Osmanlı'nın Orta Avrupa seferi anlatılır. Ayrıca Cem Sultan'ın Bursa'daki saltanatı da anlatılmaktadır.

Eserin bir nüshası H. 909'da (1503) yazılmış ve aynı yıl Mehmed b. Resūl tarafından istinsah edilmiştir. Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi num. 643'te kayıtlı olup 145 varak ve 13 satırdır. Eserin bu nüshasının girişinde adı "Kıssa-i Midilli" olarak yazmaktadır, Diğer nüsha, müstensih Osman Fevzi Olcay tarafından "Gazavat-ı Midilli" adıyla kayıtlıdır. Eser Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Ms. or. quart 2041'da, 36 varak, 22 satırdan oluşmaktadır.

Her iki nüshada da eserin ismi Kıssa-i Midilli, Gazavat-ı Midilli olarak kaydedilmiştir. Fakat yazar Kıssa-i Midilli'de *"Kutb-nâme kodum ismin söyledim târîh ana/kutbu'l aktâb oldı bâkî şâh sultan Bayezid"* ifadesiyle açıkça belirtmiştir. Kutub, Allah'ın yeryüzüne hükmetmek üzere bütün yeteneklerini kendisine verdiği kimsedir ve Firdevsî Kutbu'l-aktâb olarak II. Bayezıd'ı kabul etmiştir. Kutbnâme, cümle dizilişi ve secili ve destansı anlatımıyla Dede Korkut'a benzetilmektedir.

İbrahim Olgun ve İsmet Parmaksızoğlu eseri 1980 yılında yayımlamıştır[10].

[9]Bk. M.Ata Çatıkkaş, Firdevsî-i Rumî Satranç-nâme-i Kebîr (İnceleme-Metin-Dizin), TDK Yayınları, Ankara, 2015.
[10]Bk. İbrahim Olgun, ,İsmail Parmaksızoğlu , Firdevsî-i Rûmî Kutb-nâme, TTK Yay. , Ankara, 1980.

1.3.9. Pend-nâme-i Eflâtûn

Bursalı Mehmet Tahir eserin sağlık hakkında 105 varaklık küçük bir risale olduğunu belirtmiş ve eserin tek nüshasının İstanbul Arkeoloji Müzesi, 164 numarada kayıtlı olduğunu ifade etmiştir (Tahir, 1972: 105). Çatıkkaş, eserin Farsça olduğunu ve Firdevsî isminin başka bir müstensihe ait olduğunu söylemiştir (Çatıkkaş, 2009: 22). Eser hakkında Çatıkkaş'ın bir çalışması mevcuttur[11].

1.3.10. Gülistan Tercümesi

Eserin kime ait olduğuna dair iki farklı görüş vardır. Bunlardan birincisi Bursalı Mehmet Tahir'in İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi'ndeki bir Gülistan nüshasında *"İlyas ibn-i Hızır el-mütehallas bi'l-Firdevsî"* adının bulunmasından dolayı eserin Firdevsî'ye ait olduğunu iddia etmiştir (Tahir, 1972: 105). Biçer de Firdevsî-i Rûmî'nin Hakîkat-nâme adlı eserinde "Bülbül-i Gülistân-ı Hakîkat ve Tûtî-i Şehristân-ı Tarikat" eserlerinin adlarını verdiğini dolayısıyla Gülistân Tercümesi'nin Firdevsî'ye ait olduğunu ifade etmiştir (Biçer, 2005: 73). İkinci görüş ise Fuat Köprülü eserin Uzun Firdevsî'ye değil başka bir Firdevsî'ye ait olabileceğini belirtmiştir (Köprülü, 1997: 649). Bu nedenle eserin Firdevsî'ye ait olup olmadığı netlik kazanmamıştır.

1.3.11. Tercüme-i Câmeşûy-nâme

Bursalı M. Tahir, Tercüme-i Câmeşûy-nâme'nin Nasîr-i Tûsî'nin Farsça eserinden çevrilmiş dokuz bâbdan oluşan bir eser olduğunu ve Firdevsî'nin bu esere bir bâb ekleyerek tercüme ettiğini açıklamıştır (Tahir, 1972: 106). Firdevsî, Terceme-i Câme-şûy-nâme'nin sebeb-i telifinde Süleyman-nâme-i Kebîr'in 78. cildini bitirmişken elbisesinde bir leke olması üzerine bu eseri Türkçe'ye çevirdiğini belirtmiştir. Kumaş ve boya sanayisinin tarihi açısından önemli olan bu eser, çeşitli kumaşlarda bulunan lekelerin temizlenmesi ile ilgili bazı usullerden bahseder (Şakar, 2007: 727). Eser Manisa İl Halk Kütüphanesi, 45 Hk 2730 numarada bulunmaktadır ve 19 varak 18 satırdan oluşmaktadır. Eser hakkında Sezer Özyaşamış Şakar'ın bir çalışması vardır[12].

1.3.12. Münâzara-i Seyf ü Kalem (Seyf-nâme-i Firdevsî)

Köprülü, Fatih Millet Kütüphanesi'nde, Ali Emîrî manzum eserler bölümünde, 576 numarada kayıtlı olup 54 varak ve 13 satırdan oluştuğunu ifade etmiştir (Köprülü, 1996:

[11]Bk. M. Ata Çatıkkaş, "Türk Firdevsisi ve Süleymanname-i Kebir", Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, S. 25, Ağustos, İstanbul, 1983, s. 176.
[12]Bk. Sezer Özyaşamış Şakar, Terceme-i Câmeşûy-nâme, Simurg Yayınları, İstanbul 2009.

129). Balıkesir'de yazılan eserde Firdevsî, Hadâyıku'l-Hakâyık ve Firâset-nâme ve Şatrançnâme-i Kebîr ve Tecnîsât ve Süleymân ü Belkıs-nâme ve Müsellah-nâme ve Tâli-i Mevlûd-ı Kebîr ve Kutb-nâme adlı eserlerinden bahsetmektedir.

Eser mukaddime, asıl bölüm ve hatimeden oluşmaktadır. Süleymân Peygamber'in dîvânında onun sağ yanına oturmak için kalem sahibi ile kılıç sahibinin konuşmalarından oluşmaktadır. Sonuç bölümde Süleymân Peygamber'in hakemliğinde eser sonlandırılmaktadır. Ahmet Tanyıldız eserle ilgili yüksek lisans tezi yapmıştır[13].

1.3.13. Tâli'-i Mevlûd-i Kebîr

Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, 06 Hk 3204 numarada kayıtlıdır. Eser Arapça dualar, bazı çiçek adları ile ilgili açıklamalar barındırmaktadır. Türkistan âlimlerinin on iki yılı bir devir sayıp ve her bir yılı bir hayvanla adlandırdıklarına dair bir makale ve bir de şiir vardır.

1.3.14. Hadîs-i Ahsen

Köprülü ve Bursalı Mehmed Tahir eserin Firdevsî'ye ait olduğunu ifade etmelerine rağmen eserle ilgili ayrıntılı bilgi vermemişlerdir (Köprülü, 1997: 650; Bursalı M. Tahir, 1972: 106). Bu eserle ilgili bilgi sadece Münâzara-i Seyf ü Kalem'de bulunmaktadır. Ancak Münâzara-i Seyf ü Kalem adlı eser üzerine araştırma yapan Büyükkarcı, Hadis-i Ahsen isminde bir eserin olmadığını ve bu ismin parçada geçen *"güzel bir söyleyiş* " anlamına gelen söz grubu olduğunu ifade etmiştir (Büyükkarcı, 1993: 7). H. Büke ise eserin 5b sayfasındaki *"…bazı Pârsî'den tercüme kılup ve bazı dahi sayir kitâblardan istihrâc kılup* ***Hadis-i Ahsen*** *emlahü'l-kelam birle mensûr u manzûm tasnîf kılup söyledümse…"*[14] açıklamasına dayanarak müstensihin başlıkları ve kitap adlarını kırmızı renkte yazdığını bu nedenle müellife ait bir eser olabileceğini ifade etmiştir (Büke, 2015: 496). Eserin nüshasının ortaya çıkarılmaması ve başka bir yerde ismi ve içeriği hakkında bilgi verilmemesi Firdevsî'nin bu eserini de tartışmalı konular içerisinde sayılmasına neden olmaktadır.

[13]Bk. Tanyıldız, Ahmet (2005). Firdevsi-i Tavil Münazara-i Seyf ü Kalem, Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi,
[14]Bk. Firdevsî-i Rumi, Münâzara-i Seyf ü Kalem, varak 5b

1.3.15. Teşhisü'l-İnsan

Eserle ilgili tanıtıcı ilk bilgi İbrahim Kutluk tarafından Kenek Oğlu Orhan ve Teşhisü'l-İnsan makalesiyle verilmiştir[15]. Akay ise eserin İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Seminer Kitaplığında kayıtlı olduğunu; H.886 (M.1481) tarihinde istinsah edildiğini ve 143 varak olduğunu ifade etmiştir (Akay, 1990: XVIII). Ancak daha sonra eser üzerinde araştırma yapan Aksoy ve Büke bu eserin bu kütüphanede olmadığını söylemişlerdir (Aksoy, 2000: 42; Büke, 2015: 493).

1.3.16. Tecnîsât-ı Süleymân u Belkısnâme

Akay, eseri Süleyman-nâme vü Belkıs-nâme olarak tanıtmış, Firdevsî'nin bu eser hakkında Şantrançnâme-i Kebîr'de söz ettiğini ifade etmiştir (Akay, 1990: XVIII). Çatıkkaş da müellifin Şantranç-nâme-i Kebîr çalışmasında *"Ale'l-husûs ki Süleymân u Belkıs-nâme'yi tecnîs-i tâmm-ıla nazma getürüp zü'l-kafiye kim tamâm eyledük. Yidi bin beyit üzerine kim âḫir kılup söyledük"* sözleriyle bu eserden bahsettiğni ve bu eserin 163 varak olduğunu belirtmiştir (Çatıkkaş, 2015: 116).

Esra Kirik de Süleyman-nâme'nin 75. cildinin nüshalarıyla ilgili yapmış olduğu katalog taramasında Tecnîsât-ı Süleymân u Belkısnâme eserinin Tornberg'in Upsala Üniversite Kütüphanesi'ndeki Arapça, Farsça ve Türkçe Eserler Kataloğunda, numara 196'da olduğunu tespit etmiştir[16] (Tornberg, 1849: 119).

Büke, eserin yanlış bir isimlendirme sonucu bu ismi aldığı; aslında eserin araştırmacılar tarafından yanlış okunduğu gerekçesiyle bulunamadığını söyler. Münâzara-i Seyf ü Kalem'in 5b varağında, sadece bir tane *"Süleymân"* ifadesi geçerken araştırmacıların bu kelimeyi *"Tecnîsât-ı Süleymân" ve "Süleymân ü Belkısnâme"* diyerek ilk eserin sonuna diğer eserin başına getirmelerinin kesinlikle doğru olmadığını söylemiştir (Büke, 2015: 496). Kirik de araştırmasında bu bilgiyi doğrulamış ve Pertsch'in Dükalık Kütüphanesi'ndeki Türkçe El Yazmaları Kataloğunda, 208 numarada, Firdevsî'ye ait eserin adının Kitâb-ı Tecnîsât-ı Zû'l-Kâfiye-an Kıssa-i Süleymân-ı Belkıs olduğunu ifade etmiştir (Pertsch, 1864: 179-180). Tornberg tarafından bahsedilen nesir girişi eksiktir. Eser 253 varak çift sütun ve 15 satır olarak düzenlenmiştir. Esere ait biri İsveç'te 163 varaklık, diğeri Avusturya'da 253 varaklık iki nüshası olduğu tespit edilmiştir.

[15]Bk. Kutluk, İbrahim (1950). Kenek Oğlu Orhan ve Teşhisü'l-İnsan . Türk Dili . S. 3. Ankara. ss. 29-33.
[16]Bk.Kirik, Esra; Firdevsî-İ Rûmî'nin Süleyman-nâme'si-75. Cilt (Giriş- İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Sözlük), Yayımlanmamış Doktora Tezi), Türk Dili ve Edebiyatı, 2018.

1.3.17. Vilâyet-nâme (Menâkıb-ı Hacı Bektaş Velî)

Eserin bir nüshası Nevşehir Hacıbektaş İlçe Kütüphanesinde, numara 200'de diğer nüshası ise Ankara Millî Kütüphanede bulunmaktadır; Hacı Bektaş-ı Velî hakkındaki bilgi veya rivayetlerden oluşan dinî-tasavvufî tarzda bir eserdir (Gölpınarlı, 1995).

Bu eser de yazarı tartışmalı olan eserlerdendir. Bedri Noyan Hacıbektaş nüshasının 1624'te Muharrem Bin Ali isimli bir müstensih tarafından Balım Kulu Dede adına yazıldığını ve Firdevsî'ye ait olmadığını ifade etmiştir (Noyan, 1986: I). Gölpınarlı ise Nihânî'nin 1296 da yazdığı Velâyetnâme-i Hacı Bektâş-ı Velî adlı manzum eserinin derbeyân-ı sebeb-i nazm-ı kitâb bölümünde geçen

"ki yani hacı bektâş-ı velînüŋ
kerâmatundan ol sırr-ı âlinün
velî nesr idi ol kim söylemişidi
hemân firdevsî bir nam eylemişidi" mısralarına dayanarak ve eserin dil ve üslubunun Firdevsî'nin dil ve üslubuyla örtüşdüğünü belirterek eserin yazarının Firdevsî olduğunu ifade etmiştir (Gölpınarlı, 1995: XXVI). Gölpınarlı'dan sonra; Esad Coşan[17], Bedri Noyan[18] ve Mikail Bayram[19], da eserin müellifinin Firdevsî olduğunu kabul etmişlerdir.

1.3.18. Kitâbü'l-Mevâiz

Biçer, eserin İstanbul Büyükşehir Belediye Kütüphanesi, Muallim Cevdet Bölümü'nde numara 297.9'da kayıtlı olduğunu (Biçer, 2005: 74) söylese de Büke yapılan taramada böyle bir eser olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca Muallim Cevdet Yazmalarında 297.85'de MEV sıra numarasıyla kayıtlı *"Mevaiz el-Firdevs"* adıyla kayıtlı bir eser olduğunu ancak eserin içeriğini görmenin mümkün olmadığını belirtmiştir (Büke, 2015: 497).

1.3.19. Şerh-i Hadis-i Erbaîn (Terceme-i Hadis-i Erbaîn)

Eser Millet kütüphanesi yazma eserler bölümünde 297.3 arşiv ve AEfrs6 demirbaş numarasıyla kayıtlıdır. Beş varak ve on yedi satırdan oluşmaktadır. Ayrıca Atıf Efendi Yazma Eser Kütüphanesinde 34 Atf 2846/9 arşiv numarasıyla Firdevsî adına kayıtlı bir nüsha daha tespit edilmiştir (Biçer, 2015: 497).

---

[17]Bk. Esad Coşan, Makâlât-ı Hacı Bektâş-ı Velî, Ankara 1996. s. XVII. 47
[18]Bk. Bedri Noyan, Firdevsî-i Rûmî; Manzum Hacı Bektâş Velî Vilâyet -nâmesi, Ankara, 1986. 48
[19]Bk. Mikail Bayram, "Hacı Bektaş-ı Horasâni Hakkında Bazı Yeni Kaynaklar ve Yeni Bilgiler", "Türkiye Selçukluları Üzerine Araştırmalar", Konya 2003, s. 144.

1.3.20. Fâl-ı Kur'ân (Kur'ân-ı Kerîm'den Tefe'üle Dair Bir Risâle)

Eser Firdevsî-i Tavîl adına olup tek nüshası İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde 297.7 yer ve NEKTY00816 arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Eserin 014178'de olduğu söylenmiş olsa da (Araç, 2010: 17) Büke ilgili kütüphanedeki eserin bu numarada olmadığını ve Jafarova'nın 28 varaktan oluştuğunu (Jafarova, 2010: 6) söylediği eserin kütüphane kayıtlarında 89 varaktan oluştuğunu ifade etmiştir (Büke, 2015: 497).

1.3.21. Süleyman-nâme Muhtasarı

Büke yaptığı tarama çalışması neticesinde eserin Biçer tarafından açıklanan 949.6'da kayıt numarasının yanlış olduğunu(Biçer, 2005: 56), İstanbul Millet Kütüphanesi 297.9'de AETrh316 demirbaş numarasıyla kayıtlı olduğunu ifade etmiştir (Büke, 2015: 498). Eser 349 varak ve 13 satır hâlinde yazılmıştır. Eserin diğer nüshası ise İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde 297.91'de NEKTY00715 barkod numarasıyla kayıtlıdır. Buradaki nüsha 195 varak ve 17 satırdır.

1.3.22. Kasas

Bu eseri ilk olarak ortaya çıkaran Büke, bu eserin varlığını Tavşanlı Zeytinoğlu Halk Kütüphanesinde 43 Ze 689/1 arşiv numarasıyla kayıtlı olan Süleyman-nâme nüshasındaki yazarın açıklamasına bağlamaktadır. Süleymannâme'nin 2a varağı 6. satırındaki*: "…kitablar varsa anları cümle içine katmışdur tatvil-i kelam itmekiçün* ***kasas*** *gibi tali'-i mevlüd gibi mülheme'i nice dahı bunlarun gibi cem' idüp…"* ifadesinden hareketle böyle bir eserin Firdevsî'nin Tali'-i Mevlüd-i Kebir gibi örnek verdiği eserlerinden biri olduğunu söyler (Büke, 2015: 498). Esere dair başka bir nüsha tespit edilmemiştir.

1.3.23. Hayāt-ı Hayvanāt-ı Kebîr (Kitâb-ı Hayât-ı Hayvān)

Bu eserin ilk kez Firdevsî'ye ait olduğunu söyleyen Kirik, bu fikrini doktora tez çalışması yaptığı Süleymannâme'nin 75. cildinde yer alan: *"Zirā ki hayāt-ı hayvānāt-ı Kebir'de Muhammed-i Şerefü'd-din rahmeten vāsiʿaten ve dahı Ebū Hāmid-i Endülüsi rivāyet iderler ki:..."* ifadesine dayandırmaktadır. 75. cildin 108a varağının 16. satırında yer alan bu ifade eserin varlığını haber verdiğini ve eserin 116b varağının 5. satırında *"Musannif-i kitāb Firdevsî eydür: Muhammed bin Şeyh Şerefe'd-din Mūsā rahmeten vāsiʿaten Kitāb-ı hayāt-ı hayvān'da getürmişdür ki"* ifadelerinin yer aldığını söylemiştir. Çalışmanın Bibliotheque Nationale nüshasında, bu satırın hemen kenarında *"zikr-i ismü'l-müellif"* ibaresinin bulunması eserin Firdevsî'ye ait olduğu bilgisini teyit etmektedir.

Ancak yazma eser kütüphanelerine ait kataloglarda esere dair herhangi bir kayda ulaşılamamıştır[20].

1.3.24. Süleyman-nâme (Kitâb-ı Kıssa-nâme-i Süleymân Aleyhi's-selâm, Süleymân-nâme-i Kebîr)

Firdevsî yapmış olduğu uzun çalışmalar sonunda kaleme aldığı Süleyman-nâme adlı eseri hayatının elli yıllık bir döneminde yazmıştır. Tezkireciler, bu eserden dolayı o dönemde yazara "Uzun Firdevsî" mahlasının verildiğini ifade etmiştir (Latifî, 2000:424; Kınalızâde, 1981: 745).

Süleyman-nâmeler içerik olarak Türk Edebiyatında iki farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi Padişah Kanuni Sultan Süleyman adına ikincisi de Süleyman Peygamber adına yazılmış olan Süleyman-nâmelerdir. Ancak Agah Sırrı Levend, Kanuni Sultan Süleyman adına yazılan Süleyman-nâmelerin şehnâme geleneğinin bir alt türü olarak kabul edilebileceğini ve Yavuz Sultan Selim ile II. Selim'in hükümdarlık yıllarının anlatıldığı eserlere verilen Selim-nâmelerin devamı niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. Kanuni'nin saltanat yıllarının anlatıldığı Süleyman-nâmelerde o dönemin tarihine ait savaş ve kahramanlıklarının anlatıldığı manzum veya mensur eserler olduğunu (Levend, 2000: 4) belirtmiştir.

İkinci tür Süleyman-nâmelerde ise Kur'ân-ı Kerîm'de "Ahsenü'l-Kasas" olarak adlandırılan Hz.Yusuf, Hz. İbrahim, Hz. Musa kıssalarına benzer bir tarzda Hz. Süleyman'ın hayatı öğüt vesilesi olarak hikâye edilmiştir. Levend, Süleyman-nâmeleri dini hikâyeler başlığı altında ele almıştır. Bu eserlerde Hz. Süleyman'ın peygamberliği, mûcizeleri, hükümdarlığı, tahtı, vezîri Âṣaf, haşmeti, adâleti, kuşlar başta olmak üzere bütün mahlukâtın dilini bilmesi, atları, karınca hikâyesi, cinlerle ve devlerle ilişkisi, dîvânı, rüzgâr ve cin tâifesi başta olmak üzere bütün varlıkların emrine musahhar kılınması, mührü, asâsı, bilgeliği, hikmeti ve savaşları başta Türk ve İran edebiyatı olmak üzere doğudaki birçok milletin edebiyatında ortak bir tema olarak işlenmiştir (Levend, 1973: 122-126).

Türk edebiyatında 15 ve 16. yüzyılda Süleyman Peygamber'i anlatan birçok eser yazılmıştır. Bunlardan en tanınmış olanı ise küllîyat niteliğinde olan 81 ciltlik Firdevsî-i

[20] Esra Kirik (2018); Firdevsî-İ Rûmî'nin Süleyman-nâme'si-75. Cilt (Giriş- İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Sözlük), (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Türk Dili ve Edebiyatı, Sakarya.

Rûmî'nin Süleyman-nâme-i Kebîr adlı eseridir. Eserin yazılış sebebini müellif 81. cildin sebeb-i teʿlif bölümünde şu şekilde açıklamıştır:

"…Zirâ kim cihan sarayına Süleyman Peygamber misâli *salavâtu'l-lâhı 'aleyhi 'azım pâdişâh gelmedi ki bin bir ümem-i halk-ı 'âlem anun fermân-beri yidi. Yil felekde tahtı mın merkib olup 'âlemi seyrân iderdi. Sultan Mehmet, İskender ile Süleyman Peygamber'i kıyaslayarak İskender'in otuz altı tayiyefe ve yetmiş iki türlü milletin bazısına ferman kıldığını Süleyman Peygamber'in ise karada ve denizde bulunan bin bir ümmete, ins ve cinne, hayvanlara hükmettiğini, rüzgârın onun emrinde olduğunu buna rağmen İskender'e yirmi dört cilt kitap yazıldığını Süleyman Peygamber hakkında tek cilt eserin dahi olmadığını söyler. Sultan Mehmed, Firdevsî'ye Süleyman Peygamber'in kıssasını yazmasını emreder. Bunun üzerine Firdevsî Süleyman Peygamber'in kıssalarını hazine kitaplığında Arap ve Fars sahaflarında araştırmasına rağmen tesadüf etmez. Bunun üzerine balarısı misali her kitaptan Süleyman Peygamber ile ilgili bölümleri toplayarak kitap telif etmeye başlar. Tevrât'tan Dâvud (a.s .) kıssasın istihraç ider. Üç cilt olur. Bu arada Süleyman-nâme'nin tam nüshasını aramaya devam eder. Süleyman-nâme'nin tam nüshasını dört mücelled kitâb halinde bulunduran bir Arap'a tesadüf eder. Bu Süleyman-nâme nüshalarını önce Lokmân-ı Hekîm İmrân dilince mensur te'lîf eylemiş. Sonra Sikender-i Yünânî 'asrında Felâtun Yunân dilince tercüme kılmış."*(Şakar, 2003: 14-18).

Firdevsî eseri yazabilmek için öncesinde çok ciddi bir ön hazırlık yapmış ve Latifî'nin ifadesiyle indirilen kutsal kitaplarda ne kadar kıssa ve haberler, âlemde ne kadar hikâye varsa felsefe, hendese, astronomi bilgi dünyasındaki bütün bilinenleri derleyerek bir araya getirmiştir (Canım, 2000: 261). Manzum-mensur olarak kurgulanmış olan eseri oluştururken Kur'ân-ı Kerîm, Tevrat, Zebûr, İncil, hadis, tasavvuf, mitolojik unsurlar, çağın âlimleri, Hz. Lokmân Hakîm (a.s), İbn-i Abbas (r.a), Ebû Hureyre (r.a), Ekber bin İbâz, Hz. Tâvûs (rah. a), Eflâtûn-ı Yunânî, Taberî, Kasas-ı Kebir, Târih-i İbni Kebîr, Târih-i Şâhî, Târîh-i Beyzavî, Târîh-i ibn Kesîr, Şeh-name (Firdevsî), Yehudâ Tarihi, Mücahid ile Zemahşerî ve yerli kaynaklardan faydalanmıştır (Vanlı, 2012: 26-34).

Eserin ne zaman yazılmaya başladığını Köprülü (1997: 650) ve Canım (2000: 425) Laṭîfî tezkiresinde *"Sultan Bayezîd Han emriyle nam-ı şeriflerine Süleyman-nâme'yi nazm u neşr cem idüp…"* cümleleri doğrultusunda Süleyman-nâme'nin II. Bayezıd'ın emriyle yazılmaya başlandığını ifade etmişlerdir. Akay (1990: XIV) ve Büyükkarcı (1995: 2-3) ise eserin Fatih döneminde yazılmaya başlandığını ve II. Bayezid döneminde yazımına devam edildiğini belirtmişlerdir. Bu tartışmayı Şakar'ın 81. cildi üzerinde yaptığı çalışmada eserin

telif sebebi ile ilgili bölüm sonlandırmıştır. Bu bölümde: *"Kiyaset ve firaset sahiplerinin malumu olan doksan dokuz mücelled Süleymân -nâme'yi ve bu biş yüz toksan biş meclis dasitanı te'lif idüp nesrini lü'lü'en menşur ve nazmını ahsenü'l-hadîş ve emlahü'l-kelâm söylemesine sebeb cihet-i hikmet bu idi ki hicret-i Nebî'nüŋ sallalâhü 'aleyhi vesellem sekiz yüz yitmiş altıncı yılında rebi'ul-evvel ayının evvelinde (M. 1471) merhum Sultân Muhammed Hân-ı Gazi asrında livâ-yı Karasi'de nıfs-ı Balıkesir'de şâh- nâme mütâla'a kılarken Sultân Muhammed Hân-ı Gâzi Şâh-nâme hod meşhur ma'rûf kitâbdur tekrârlayacazdur ve amma çün-kim bu kadar istimdâdun tab'-ı mevzunun oldukdan sonra bir Süleyman-nâme te'lif eyle kim beğâyet maksudumdur. Zirâ kim cihan sarayına Süleyman Peygamber misâli salavâtu'1-lâhı 'aleyhi 'azım pâdişâh gelmedi ki bin bir ümem-i halk-ı 'âlem anun fermân-beri yidi. Yil felekde tahtı mın merkib olup 'âlemi seyrân iderdi. Sultan Mehmet, İskender ile Süleyman Peygamber'i kıyaslayarak İskender'in otuz altı tayiyefe ve yetmiş iki türlü milletin bazısına ferman kıldığını Süleyman Peygamber'in ise karada ve denizde bulunan bin bir ümmete, ins ve cinne, hayvanlara hükmettiğini, rüzgârın onun emrinde olduğunu buna rağmen İskender'e yirmi dört cilt kitap yazıldığına Süleyman Peygamber hakkında tek cilt eserin dahi olmadığını söyler. Sultan Mehmed, Firdevsî'ye Süleyman Peygamber'in kıssasını yazmasını emreder. Bunun üzerine Firdevsî Süleyman Peygamber'in kıssalarını hazine kitaplığında Arap ve Fars sahaflarında araştırmasına rağmen tesadüf etmez. Bunun üzerine balarısı misali her kitaptan Süleyman Peygamber ile ilgili bölümleri toplayarak kitap telif etmeye başlar."* (Şakar, 2003: 14-18).

Firdevsî, Fatih Sultan Mehmet, II. Bayezid ve Yavuz Sultan Selim devirlerini görmüş ve eserin ilk 6 cildini Fatih Sultan Mehmet'e 7-80. cilt arasını II. Bayezid'a 81. Cildini de Yavuz Sultan Selim'e sunmuştur.

Firdevsî, Süleyman-nâme'nin hangi dönemde yazıldığını belirtmiş olsa da eserin kaç cilt olduğunu ifade etmemiştir. Hem Firdevsî hem de tezkire yazarları eserin kaç cilt olduğu hakkında net bir bilgi vermedikleri için de bu konu araştırmacılar arasında tartışma konusu olmuştur. Bu nedenle eserde geçen cilt, cüz, meclis, risale ifadeleri farklı yorumlanmıştır.

Firdevsî'nin eserlerinde Süleyma-nâme'nin kaç cilt olduğuyla ilgili bilgiler şu şekilde verilmiştir: Süleyman-nâme Muhtasarı'nda *"Bu 99 mücelled kitâb-ı Süleyman-nâme'nin te'lifini bir âdil ve kâmil padişahın devam-ı devletinde 81. cildi tamamlamayı müyesser itdi. Bu 495. meclisin 405. meclisini bir fadıl ve âkil ehl-i dil şehin şâhın eyyâm-ı rif'atinde tasnîf itmeklik muḳadder itdi"* demektedir (Biçer, 2005: 51). Fatih Millet

Kütüphanesi'ndeki 81. Ciltte: *"Cümlesi toksan tokuz cilddür tamam Meclisi biş yüzden eksik iy hümam"*[21] diyerek eserinin 99 cilt olduğunu belirtmiştir. Diğer taraftan Münazara-i Seyf-ü Kalem adlı eserinde ise şu ifadeler yer almaktadır: *"hicret-i nebevinin 908. yılında vilâyet-i kareside şehr-i balıkesirde halvet halinde makâm-ı uzletde oturmuştum . 366 mücellid süleymannâmenin 287. cildini kaleme getürüp bitirmişdim . "*[22] yine Satrançnâme adlı eserinde: *"… lisân-ı arabîden zebân-ı farisîden türkiye tercüme kılup rakama getürüp tayin kılan kim 366 mücellid kitab-ı süleymannâmenin musannifi 1888 meclis bâbın…"*[23] biçimindeki ifadeleri bunun yanı sıra Büke'nin yeni bulduğu Tavşanlı nüshasında: *"…Firdevsî-i Rumî kim Süleymannâme'nün telifine kırk yıldur çalışur üç yüz altmış cild itmek sevdasıyla ne kadar ki gayr-ı müstemil kitablar varsa anları cümle içine katmışdur…"*[24] ifadeleri yer almaktadır.

Süleymânâme'nin incelemesini yaptığımız metinde ise eserin 40. cildinin ve iki yüzüncü meclisinin yazıldığını, eserini 366 cilt ve 1836 meclisten oluşturmak istediğini şu şekilde ifade etmiştir:

"…ḥamdi bî ḥad ḫâliḳ u ḥayyu aʿẓama ki ḳâdir ü ḳayyum u ṣameddür pâk ẕâtı ṣıfâtı ḳul huvallahu aḥaddur ve şükür nâ-maḥdūd ol baḫşâyış baḫşâyanda ger pâk yezdâna ki ḳâdir ü dânâdur ki ḳudreti bî-ḥaddur ʿumurdan amân virdi üç yüz altmış altı mücelled kitabuŋ ḳırḳıncı cildin tamam itmek muḳadder itdi ve biŋ sekiz yüz otuz altı mecâlis ebvâbuŋ iki yüz meclisin söylemek lîk-i müyesser itdi baʿde ez-ân inşallah teʿâlâ itmâmın daḫı müyesser ḳıla âmîn…"(344a)

Tezkirelerde ise Laṭifî, Firdevsî'nin bu eseri 360 cilt olarak yazdığını ancak II. Bayezid'in eserin 80 cildi haricindekileri yaktırdığını belirtir (İsen, 1991: 178). Latifî Tezkiretü'ş-Şuarâ ve Tabsıratü'n Nuzamâ'sında Esma-i Hüsnâ'nın sayısına tekabül eden kısmı kadarının yani 99 cildi dışındakilerin yakıldığını söylemektedir (Canım, 2000: 426). Beyânî, Süleyman-nâme'den 380 cilt olarak (Kutluk, 2014: 745; Kutluk, 1997: 64); Gelibolulu Mustafa Âli Künhü'l Ahbar'ında 360 cilt (Çavuşoğlu-Uğur, 2014: 200; İsen, 1994: 160-161); Kınalızâde Hasan Çelebi Sultan Bayezid namına 380 cilt (Kutluk, 2014: 745); Kâtip Çelebi ise Keşfü'z-Zünûn'unda 330 cilt olarak yazıldığını bildirmişlerdir (Balcı, 2012: 822).

[21]Bk. Firdevsî-i Rûmî, Süleymânâme, C. 81. , varak 26b.
[22]Bk. Firdevsî-i Rûmî, a.g.e. (MSK), numara 355, s. 5
[23]Bk. Firdevsî-i Rûmî, Satranç-nâme-i Firdevsî, Nuruosmaniye Kütüphanesi. numara 3553/4073, s. 6
[24]Bk. Firdevsi-i Rumi, Süleymannâme, Tavşanlı İlçe Halk Kütüphanesi, varak 2, st.4-5

Araştırmacılar da yaptıkları çalışmalar sonucunda farklı ifadelerde bulunmuşlardır. Pertsch, Firdevsî'nin 70, 80 ya da 90 ciltlik bir eser yazmaya çalıştığını (Pertsch, 1864: 18-179); Blochet Firdevsî'nin II. Bayezid'e 330 meclisten oluşan bir Süleyman-nâme yazdığını (Blochet, 1932: 224). Bursalı Mehmet Tahir Süleyman-nâme'nin 366 cüz (cilt) ve 399 meclisten oluştuğunu (Tahir, 1972: 105); Şemsettin Sâmi, Kâmûsu'l-A'lâm'ında eserin 380 ciltten oluştuğunu, Bayezid tarafından 80 cilde indirildiğini (Sâmi, 1996: 3388); Kocatürk ise eserin her güne bir cilt okunacak şekilde 366 cilt, 1836 meclisten oluştuğunu belirtir (Kocatürk, 2016: 265).

Yukarıda belirtilen eserlerdeki bilgiler, tezkirecilerin yazdıkları ve araştırmacıların yapmış olduğu çalışmalarda eser için 330, 360, 366, 380, 99 gibi farklı cilt sayıları verilmesi belirsizliğe yol açmıştır. Ancak yazarın padişahın isteği doğrultusunda yazmaya başladığı ve çalışmasına kaynak olan eserleri zor şartlar altında elde ettiği düşünülürse kafasında tasarladığı eser sayısı ile yazdığı sayı arasında bir fark oluşması normal görülmektedir. Eserin II. Bayezid tarafından yakılarak 99 cilde düşürdüğü düşüncesi de II. Bayezid gibi âlim ve şair bir hükümdarın ve sanatkârları himâye etmiş, ihsân ve sadakası bol bir padişahın belli bir emek ve çaba gösterilerek yazılmış eserleri yaktırması mümkün görülmemektedir (Pekolcay, 1996: 264).

Süleyman-nâme üzerinde yapılan araştırmalar sonucunda şu nüshaları ortaya çıkarılmıştır[25]:

1. Cilt	Gotha, Numara 111
2. Cilt	Gotha, Numara 111; Süleymaniye, Hacı Mustafa Efendi, Numara 4863
3. Cilt	Vaticano-Turco, Numara 28; Süleymaniye, Hacı Mustafa Efendi, Numara 4863
4. Cilt	Vaticano-Turco, Numara 28; Süleymaniye, Hacı Mustafa Efendi, Numara 4863
5. Cilt	Vaticano-Turco, Numara 28; Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1525, Harekeli nesih, 21 satır, 1544'te kopya edilmiş. 5-6-7-8-9-10-11-12-13 Cilt toplam 388 yk.
6 Cilt.	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1525, Harekeli nesih, 21 satır, 1544'te kopya edilmiş.

[25]Bk. BÜKE, Himmet (2015), Firdevsi-i Rumi, Süleymanname (38. C), dil özellikleri, metin, söz dizini Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Isparta.

7. Cilt	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1525, Harekeli nesih, 21 satır, 1544'te kopya edilmiş; Török F. 2, Macaristan İlimler Akademisi
8. Cilt	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1525, Harekeli nesih, 21 satır, 1544'te kopya edilmiş; Török F.1-2, Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, h. 968 kayıtlı, 8-15. Cilt toplam 406 yk.
9. Cilt	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1525, Harekeli nesih, 21 satır, h. 1544'te kopya edilmiş; Török F. 1-2, Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, h. 968 kayıtlı.
10. Cilt	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1525, Harekeli nesih, 21 satır, 1544'te kopya edilmiş; Török F. 1-2 Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, h. 968 kayıtlı.
11. Cilt	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1525, Harekeli nesih, 21 satır, 1544'te kopya edilmiş; Török F. 1-2 Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, h. 968 kayıtlı.
12. Cilt	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1525, Harekeli nesih, 21 satır, 1544'te kopya edilmiş; Török F. 1-2 Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, h. 968 kayıtlı.
13. Cilt	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1525, Harekeli nesih, 21 satır, 1544'te kopya edilmiş; Török F. 2 Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, h. 968 kayıtlı.
14. Cilt	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1526, 21 satır, 14-15-16-17- 18-19-20 cilt toplam 321 yk.; Török F. 1 Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, h. 968 kayıtlı.
15. Cilt	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1526, 21 satır; Török F. 1 Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, h. 968 kayıtlı.
16. Cilt	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1526, 21 satır.

17. Cilt	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1526, 21 satır; Török F. 3 Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, 17-18 cilt toplam 100 yk.
18. Cilt	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1526, 21 satır; Török F. 3 12 Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, 17-18 cilt toplam 100 yk.
19. Cilt	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1526, 21 satır.
20. Cilt	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1526, 21 satır.
21. Cilt	Üniversite Kütüphanesi, T.M.9884
22. Cilt	Üniversite Kütüphanesi, T.M.9884
23. Cilt	Üniversite Kütüphanesi, T.M.9884
24. Cilt	Üniversite Kütüphanesi, T.M.9884
25. Cilt	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1527, 1544 tarihli, 21 satır Topkapı Müzesi Kütüphanesindeki 25-26-27-28-29-30. ciltler toplam 306 yk.; Török F. 4 Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, Hicri 1103 (1594) kayıtlı, Macaristan'daki 25-26-27-28-29-30. ciltler toplam 307 yk.; Üniversite Kütüphanesi, T.Y.9884.
26. Cilt	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1527, 1544 tarihli, 21 satır Topkapı Müzesi Kütüphanesindeki 25-26-27-28-29-30. ciltler toplam 306 yk.; Török F. 4 Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, Hicri 1103 (1594) kayıtlı, Macaristan'daki 25-26-27-28-29-30. ciltler toplam 307 yk.; Üniversite Kütüphanesi, T.Y.9884.
27. Cilt	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1527, 1544 tarihli, 21 satır Topkapı Müzesi Kütüphanesindeki 25-26-27-28-29-30. ciltler toplam 306 yk.; Török F. 4 Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, Hicri 1103 (1594) kayıtlı, Macaristan'daki 25-26-27-28-29-30. ciltler toplam 307 yk.; Üniversite Kütüphanesi, T.Y.9884.
28. Cilt	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1527, 1544 tarihli, 21 satır Topkapı Müzesi Kütüphanesindeki 25-26-27-28-29-30. ciltler toplam 306 yk.; Török F. 4 Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, Hicri

1103 (1594) kayıtlı, Macaristan'daki 25-26-27-28-29-30. ciltler toplam 307 yk.; Üniversite Kütüphanesi, T.Y.9884.

29. Cilt — Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1527, 1544 tarihli, 21 satır

Topkapı Müzesi Kütüphanesindeki 25-26-27-28-29-30. ciltler toplam 306 yk.; Török F. 4 Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, Hicri 1103 (1594) kayıtlı, Macaristan'daki 25-26-27-28-29-30. ciltler toplam 307 yk.; Üniversite Kütüphanesi, T.Y.9884.

30. Cilt — Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1527, 1544 tarihli, 21 satır

Topkapı Müzesi Kütüphanesindeki 25-26-27-28-29-30. ciltler toplam 306 yk.; Török F. 4 Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, Hicri 1103 (1594) kayıtlı, Macaristan'daki 25-26-27-28-29-30. ciltler toplam 307 yk.; Üniversite Kütüphanesi, T.Y.9884. (Ata Çatıkkaş, çalışmasında bu cildin H.1528'de kayıtlı olduğunu söylese de biz böyle bir bilgiye rastlayamadık (bk.Çatıkkaş 2009;19)

31 Cilt. — Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1528, 21 satır, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde bulunan 31-32-33-34-35-36. ciltler toplam 378 yk.; İstanbul Belediye Yazmaları, B.26 (M.Cevdet)

32 Cilt. — Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1528, 21 satır, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde bulunan 31-32-33-34-35-36. ciltler toplam 378 yk.; İstanbul Belediye Yazmaları, B.26 (M.Cevdet)

33. Cilt — Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1528, 21 satır, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde bulunan 31-32-33-34-35-36. ciltler toplam 378 yk.; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y.9884, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde bulunan 33-34-35-36.ciltler toplam 264 yk.

34. Cilt — Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1528, 21 satır, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde bulunan 31-32-33-34-35-36. ciltler toplam 378 yk.; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y.9884, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde bulunan 33-34-35-36.ciltler toplam 264 yk.

35. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1528, 21 satır, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde bulunan 31-32-33-34-35-36. ciltler toplam 378 yk.; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y.9884, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde bulunan 33-34-35-36.ciltler toplam 264 y

36. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1528, 21 satır, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde bulunan 31-32-33-34-35-36. ciltler toplam 378 yk; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y.9884, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde bulunan 33-34-35-36.ciltler toplam 264 yk.

37. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1529, 21 satır, 17.yüzyıl kopyası, Hazine 1529'daki ciltlerin toplam varak sayısı 383'tür; Manisa İl Halk Kütüphanesi, Akhisar Zeynelzade Koleksiyonu, 45 Ak Ze 226, 21 Satır, 1212(1797) tarihli Çili Zeynel b. Hacı Ali adına vakıf mührü vardır. Manisa nüshasının toplamı 766 yk.

38. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1529, 21 satır, 17.yüzyıl kopyası, Hazine 1529'daki ciltlerin toplam varak sayısı 383'tür; Manisa İl Halk Kütüphanesi, Akhisar Zeynelzade Koleksiyonu, 45 Ak Ze 226, 21 Satır, 1212(1797) tarihli Çili Zeynel b. Hacı Ali adına vakıf mührü vardır. Manisa nüshasının toplamı 766 yk.

39. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1529, 21 satır, 17.yüzyıl kopyası, Hazine 1529'daki ciltlerin toplam varak sayısı 383'tür; Manisa İl Halk Kütüphanesi, Akhisar Zeynelzade Koleksiyonu, 45 Ak Ze 226, 21 Satır, 1212(1797) tarihli Çili Zeynel b. Hacı Ali adına vakıf mührü vardır. Manisa nüshasının toplamı 766 yk.

40. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1529, 21 satır, 17.yüzyıl kopyası, Hazine 1529'daki ciltlerin toplam varak sayısı 383'tür; Manisa İl Halk Kütüphanesi, Akhisar Zeynelzade Koleksiyonu, 45 Ak Ze 226, 21 Satır, 1212(1797) tarihli Çili Zeynel b. Hacı Ali adına vakıf mührü vardır. Manisa nüshasının toplamı 766 yk.

41. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1529, 21 satır, 17.yüzyıl kopyası, Hazine 1529'daki ciltlerin toplam varak sayısı 383'tür; Manisa İl Halk Kütüphanesi, Akhisar Zeynelzade Koleksiyonu, 45 Ak

Ze 226, 21 Satır, 1212(1797) tarihli Çili Zeynel b. Hacı Ali adına vakıf mührü vardır. Manisa nüshasının toplamı 766 yk.

42. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1529, 21 satır, 17.yüzyıl kopyası, Hazine 1529'daki ciltlerin toplam varak sayısı 383'tür; Manisa İl Halk Kütüphanesi, Akhisar Zeynelzade Koleksiyonu, 45 Ak Ze 226, 21 Satır, 1212(1797) tarihli Çili Zeynel b. Hacı Ali adına vakıf mührü vardır.. Manisa nüshasının toplamı 766 yk.

43. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1530, 21 satır, Hazine 1530'daki kayıtlı ciltlerin toplam varak sayısı 382'dir; Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1531, 21 satır, Hazine 1531'deki ciltlerin toplam varak sayısı 367'dir.

44. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1530, 21 satır Hazine 1530'daki kayıtlı ciltlerin toplam varak sayısı 382'dir; Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1531, 21 satır, Hazine 1531'deki ciltlerin toplam varak sayısı 367'dir.

45. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1530, 21 satır Hazine 1530'daki kayıtlı ciltlerin toplam varak sayısı 382'dir; Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1531, 21 satır, Hazine 1531'deki ciltlerin toplam varak sayısı 367'dir.

46. Cilt Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1530, 21 satır Hazine 1530'daki kayıtlı ciltlerin toplam varak sayısı 382'dir; Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1531, 21 satır, Hazine 1531'deki ciltlerin toplam varak sayısı 367'dir.

47. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1530, 21 satır Hazine 1530'daki kayıtlı ciltlerin toplam varak sayısı 382'dir; Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1531, 21 satır, Hazine 1531'deki ciltlerin toplam varak sayısı 367'dir.

48. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1530, 21 satır Hazine 1530'daki kayıtlı ciltlerin toplam varak sayısı 382'dir; Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1531, 21 satır, Hazine 1531'deki ciltlerin toplam varak sayısı 367'dir.

49. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1532, 21 satır, Hazine 1532'deki ciltlerin toplam varak sayısı 459'dur; Török F. 5-10

Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, 460 yk.

50. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1532, 21 satır, Hazine 1532'deki ciltlerin toplam varak sayısı 459'dur; Török F. 5-10 Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, 460 yk.

51. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1532, 21 satır, Hazine 1532'deki ciltlerin toplam varak sayısı 459'dur; Török F. 5-10 Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, 460 yk.

52. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1532, 21 satır, Hazine 1532'deki ciltlerin toplam varak sayısı 459'dur; Török F.5-10 Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, 460 yk.

53. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1532, 21 satır, Hazine 1532'deki ciltlerin toplam varak sayısı 459'dur; Török F.5-10 Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, 460 yk.

54. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1532, 21 satır, Hazine 1532'deki ciltlerin toplam varak sayısı 459'dur; Török F.5-10 Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, 460 yk.

55. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1533, 21 satır; Hazine 1533'teki ciltlerin toplam varak sayısı 488'dir.

56. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1533, 21 satır; Hazine 1533'teki ciltlerin toplam varak sayısı 488'dir.

57. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1533, 21 satır, Hazine 1533'teki ciltlerin toplam varak sayısı 488'dir; Török F.14 (Macaristan), Macaristan'daki 57-58-59. ciltlerin toplam varak sayısı 221'dir.

58. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1533, 21 satır, Hazine 1533'teki ciltlerin toplam varak sayısı 488'dir; Török F.14 (Macaristan), Macaristan'daki 57-58-59. ciltlerin toplam varak sayısı 221'dir.

59. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1533, 21 satır, Hazine 1533'teki ciltlerin toplam varak sayısı 488'dir; Török F.14 (Macaristan), Macaristan'daki 57-58-59. ciltlerin toplam varak sayısı 221'dir.

60. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1533, 21 satır; Hazine

1533’teki ciltlerin toplam varak sayısı 488’dir.

61. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1534, 21 satır; Hazine 1534’teki ciltlerin toplam varak sayısı 500’dür.

62. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1534, 21 satır; Hazine 1534’teki ciltlerin toplam varak sayısı 500’dür.

63. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1534, 21 satır; Hazine 1534’teki ciltlerin toplam varak sayısı 500’dür.

64. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1534, 21 satır, Hazine 1534’teki ciltlerin toplam varak sayısı 500’dür; Török F.11, Macaristan’daki 64-65-66. ciltlerin toplam varak sayısı 276’dır.

65. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1534, 21 satır, Hazine 1534’deki ciltlerin toplam varak sayısı 500’dür; Török F.11, Macaristan’daki 64-65-66. ciltlerin toplam varak sayısı 276’dır.

66. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1534, 21 satır, Hazine 1534’deki ciltlerin toplam varak sayısı 500’dür; Török F.11, Macaristan’daki 64-65-66. ciltlerin toplam varak sayısı 276’dır.

67. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, K.892, 16.yüzyıl kopyası; Topkapı
Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1535, 21 satır; K.892’deki ciltlerin toplam varak sayısı 470, Hazine 1535’deki ciltlerin toplam varak sayısı 595’dir.

68. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, K.892, 16.yüzyıl kopyası; Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1535, 21 satır; K.892’deki ciltlerin toplam varak sayısı 470, Hazine 1535’deki ciltlerin toplam varak sayısı 595’dir.

69. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, K.892, 16.yüzyıl kopyası; Topkapı
Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1535, 21 satır; K.892’deki ciltlerin toplam varak sayısı 470, Hazine 1535’deki ciltlerin toplam varak sayısı 595’dir.

70. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, K.892, 16.yüzyıl kopyası; Topkapı
Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1535, 21 satır; K.892’deki ciltlerin

toplam varak sayısı 470, Hazine 1535'deki ciltlerin toplam varak sayısı 595'dir.

71. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, K.892, 16.yüzyıl kopyası; Topkapı

Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 17 1535, 21 satır; K.892'deki ciltlerin toplam varak sayısı 470; Hazine 1535'deki ciltlerin toplam varak sayısı 595'dir. Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü Kütüphanesi, numara 4008; numara 4008'de kayıtlı olan 71-72- 73.ciltlerin toplam varak sayısı 125'tir.

72. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, K.892, 16.yüzyıl kopyası; Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 17 1535, 21 satır; K.892'deki ciltlerin toplam varak sayısı 470; Hazine 1535'deki ciltlerin toplam varak sayısı 595'dir. Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü Kütüphanesi, numara 4008; numara 4008'de kayıtlı olan 71-72-73.ciltlerin toplam varak sayısı 125'tir.

73. Cilt Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü Kütüphanesi, numara 4008; numara 4008'de kayıtlı olan 71-72-73.ciltlerin toplam varak sayısı 125'tir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1536, 21 satır; Hazine 1536'da kayıtlı olan 73-74-75-76.ciltlerin toplam varak sayısı 469'dur. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1231, 21 satır. Hazine 1231'de kayıtlı olan 73-74-75- 76.ciltlerin toplam varak sayısı 357'dir.

74. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1536, 21 satır; Hazine 1536'da kayıtlı olan 73-74-75-76.ciltlerin toplam varak sayısı 469'dur. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1231, 21 satır. Hazine 1231'de kayıtlı olan 73-74 75-76.ciltlerin toplam varak sayısı 357'dir; Hüseyin Kocabaş Kitaplığı Türkçe Yazmaları, S.H.M.H.K.Yaz. 361, 17 satır, 74-75-76 ciltleri içeren bu nüshanın varak sayısı 127'dir[26].

75. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1536, 21 satır; Hazine 1536'da kayıtlı olan 73-74-75-76.ciltlerin toplam varak sayısı 469'dur. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1231, 21 satır. Hazine 1231'de kayıtlı olan 73-74-75-76.ciltlerin toplam varak sayısı 357'dir.

[26] Bu nüsha Mehmet Dursun Erdem'in "Kitab-ı Kıssaname-i Süleyman Aleyhisselam Üzerinde Söz Dizimi Çalışması" adlı akademik çalışmasına kadar müstakil bir eser olarak bilinmekteydi. Bu eser Süleymanname'nin 74-75-76. cilltlerini içermektedir.

Bu cildin Bibl. Nationale, n supl. 1293 ve Uppsala numara 196'da bir nüshası daha vardır. Berlin numara 470'de kayıtlı olduğu olduğu zannedilen nüsha sorgulanmış, böyle bir kaydın olmadığı teyit edilmiştir.

76. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1536, 21 satır; Hazine 1536'da kayıtlı olan 73-74-75-76.ciltlerin toplam varak sayısı 469'dur. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1231, 21 satır. Hazine 1231'de kayıtlı olan 73-74 75-76.ciltlerin toplam varak sayısı 357'dir.

77. Cilt Török F. 12, Macaristan İlimler Akademisi Kütüphanesi, 118 varak; Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1537, 21 satır, Hazine 1537'de kayıtlı ciltlerin toplam varak sayısı 534'tür.

78. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1537, 21 satır, Hazine 1537'de kayıtlı ciltlerin toplam varak sayısı 534'tür. Török F. 13, Török F. 13'te kayıtlı olan ciltlerin toplam varak sayısı 409'dur.

79. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1537, 21 satır, Hazine 1537'de kayıtlı ciltlern toplam varak sayısı 534'tür. Török F. 13, Török F. 13'te kayıtlı olan ciltlerin toplam varak sayısı 409'dur.

80. Cilt Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1537, 21 satır, Hazine 1537'de kayıtlı ciltlerin toplam varak sayısı 534'tür. Török F. 13, Török F. 13'te kayıtlı olan ciltlerin toplam varak sayısı 409'dur.

81. Cilt Fatih Millet Kütüphanesi, Ali Emiri numara 317/116, 123 y

Yüksek Lisans Tezleri

ABUL, Yasemin (2004), Süleyman-nâme-i Kebir'in 47. Cildi Üzerinde Metin ve İnceleme, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Manisa.

AYDIN, Halis (2017), Firdevsî-i Rûmî'nin Süleyman-nâme'sinin 68. Cildi (İnceleme- Tenkitli Metin), Hacı Bektaş Velî Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir.

AYVA, Emine Şule (2019), Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymannâme-i Kebîr adlı eseri (62.Cilt) (Metin-Dil İncelemesi-Sözlük-Tıpkıbasım), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir.

BABÜR, Yusuf (2013), Firdevsî-i Rûmî Süleyman-nâme-i Kebîr (6-7. Ciltler / İnceleme-Transkripsiyonlu Metin), Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzincan.

CİHAN, Emre (2019), Firdevsî-i Rûmî'nin Süleyman-nâme'sinin 71. Cildi (inceleme-tenkitli metin), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir.

ÇELİK, Zeynep (2010), Firdevsî-i Rûmî'nin Süleyman-nâme Yazmasının (81. Cilt) (82b-123b yk.) Bilimsel Yayını ve Üzerinde Dil İncelemeleri, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitütsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

GÜRAKAR, Nesibe (2019), Firdevsî-i Rûmî'nin Süleyman-nâme-i Kebîr'i (40. Cilt) inceleme metin, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Isparta.

JAFAROVA, İlhama (2003), Firdevsi-i Rumi'nin Süleymanname Yazmasının (81.Cilt 54b-82a, 28yk.) Yayını ve Üzerinde Dil İncelemeleri, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

KARAHAN, Merve (2019), Firdevsî-i Rûmî, Süleyman-nâme-i Kebîr (31. Cilt) Giriş, tenkitli metin, dizin, Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayınlamamış Yüksek Lisans Tezi), Giresun.

KÖSÜRE, Zeynep Yeşim (2018), Firdevsî-i Rûmî'nin Süleyman-nâme-i Kebîr (80. cilt, 390 b/451 b) adlı eseri (Tenkitli metin-dil özellikleri-dizin-tıpkıbasım), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir.

KÖZ, İbrahim (2004), Firdevsî-i Rûmî'nin Süleyman-nâme Yazmasının (81. Cilt 70, 54 b.yk.) Bilimsel Yayını ve Üzerinde Dil İncelemeleri, Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

ÖZYAŞAMIŞ ŞAKAR, Sezer (2003), Firdevsî-i Rûmî'nin Süleyman-nâme Yazmasının (81.Cilt, 28yk.) Bilimsel Yayını ve Üzerinde Dil İncelemesi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitütsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

SAMİ, Metin (2019),Firdevsî-i Rûmî'nin Süleyman-nâme'sinin 69. Cildi (inceleme-tenkitli metin) Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir.

SEMİZ Ömer (2018), Firdevsî-i Rûmî'nin Süleyman-nâme'sinin 70. Cildi (İnceleme-tenkitli metin), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir.

ŞAN, Aytan (2019), Firdevsi-i Rumi, Süleyman-name (39.Cilt) inceleme-transkripsiyonlu metin, Süleyman Demirel Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta.

ŞİMŞEK, YAŞAR (2013), Firdevsi-i Rumi, Süleyman-name-i Kebir (76. Cilt) Giriş, Ses Bilgisi, Tenkitli Metin, Sözlük Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun.

TOMBAK, Süleyman Anıl (2017), Firdevsî-i Rûmî'nin Süleyman-nâme'sinin 67. Cildi (İnceleme-Tenkitli Metin), Hacı Bektaş Velî Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir.

VANLI, Murat (2012), Firdevsî-i Rûmî, Süleyman-nâme-i Kebîr (8-9. Ciltler) (İnceleme-Metin), Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzincan.

Doktora Tezleri

AKAY, Asuman (1990), Firdevsî- Süleyman-nâme (44. Cilt) Metin ve Fiiller Üzerine Bir İnceleme, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Dili Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.

AKSOY, Mustafa (2000), Uzun Firdevsî'nin Süleyman-nâmesi'nde Destan Unsurları (39-45. Ciltler), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir.

AKSU, Rabia (2016), Firdevsî-i Rûmî, Süleyman-nâme-i Kebîr, 10. Cilt, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum.

BÜKE, Himmet (2015), Firdevsi-i Rumi, Süleymanname (38. Cilt), dil özellikleri, metin, söz dizini Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Isparta.

ÇAKIN, Mehmet Burak (2018), Firdevsî-İ Rûmî'nin Süleyman-nâme Adlı Eseri (14-15. Ciltler) Metin–İnceleme, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

ÇATIKKAŞ, M. Ata (1979), Süleyman-nāme 72. Cilt, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türkiye Türkçesi Kürsüsü, (Yayımlanmış Doktora Tezi), İstanbul.

EKŞİOĞLU, Serap (2018), Firdevsî-i Rûmî Süleyman-nâme Cilt 11 (Dil incelemesi-metin-dizin) Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum .

ERDEM, M. Dursun (2005), Kitāb-ı Kıssa-nāme-i Süleymān Aleyhisselām Üzerine Söz Dizimi Çalışması 74. Cilt, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Samsun.

EREN, Hulusi (2018), Firdevsî-i Rûmî Süleyman-nâme-i Kebîr -34-35. Ciltler (İnceleme-tenkitli metin-dizin), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

GENÇ, Gülnaz (1995), Firdevsî-i Rûmî, Süleyman-nâme (25 ve 26. Ciltler) Giriş-Metin-Sözlük, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.

GÖK, Adem (2019), Firdevsi-i Rûmî, Süleyman-name-i Kebir (37. Cilt), inceleme, tenkitli metin, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Isparta .

GÜLEÇ, Hamdi (1994), Firdevsî-i Rûmî'nin Süleyman-nâme'si - 42. Cilt, Dâsıtân-ı Ceng-i Âheng-i Efrâsiyâb-ı Türk Üzerinde Bir Metin İncelemesi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,(Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir.

JAFAROVA, İlhama (2010), Firdevsî-i Rûmî'nin Süleyman-nâme-i Kebîr'i (63. Cilt) İnceleme- Metin- Dizin, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili Bilim Dalı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.

KAPLAN, Savaş (2019), Firdevsî-İ Rûmî Süleyman-nâme (29 Ve 30. Ciltler) (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştır-maları Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.

KİRİK, Esra (2018), Firdevsî-İ Rûmî'nin Süleyman-nâme'si-75. Cilt (Giriş-İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Sözlük) Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sakarya.

ÖZBEK ARSLAN, Necmiye (2019), Firdevsî-İ Rûmî Süleyman-nâme-i Kebîr 11.,12.,13. Ciltler (İnceleme-Metin) Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

USTA, Halil İbrahim (1995), Firdevsî-i Rûmî, Süleyman-nâme-i Kebîr, İnceleme-Metin-Sözlük (43-44-45-46. Ciltler), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

Makaleler

AKAY, Asuman (1999), "Süleyman-nâme Nesrinde Ahengi Sağlayan Ses ve Söz Unsurları", Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, S.118, Şubat, s. 217- 228.

AKAY, Asuman Ahmed (2014), Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymânâme-i Kebîr'indeki Deyimler. Electronic Turkish Studies, Yıl 9, S. 9, s. 103-122.

BÜKE, Himmet (2015), "Firdevsî-i Rumî, Hayatı ve Eserleri Hakkında Yeni Bilgiler", Journal Of Mehmet Akif Ersoy University Social Science Institute, 7, 481-501.

BÜKE, Himmet (2016), "Firdevsî-i Rumî'nin Kayıp Eseri: Tāliʿ-i Mevlûd Veya Tāliʿ-i Mevlûd-i Kebir (Bir Yıldızname ve 12 Hayvanlı Türk Takvimi)", Turuk, 4, 66- 74.

BÜYÜKKARCI, Fatma (2004), "The World of Spirits in Firdevsî-i Tavil's Davetnâme Book of Magic", P: Art & Culture, (12), 27-45.

ÇATIKKAŞ, M. Ata (2003) "Türk Firdevsî'si ve Süleyman-nâme-i Kebîr", Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, S. 25, Cilt X, s.169-178, İstanbul.

ÇATIKKAŞ, M. Ata (2006), "Firdevsî-i Rûmî'nin Satranç-nāmesi", Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, S.37, s.186-198, İstanbul.

ERDEM, Mehmet Dursun (2005), "Kitâb-ı Kıssa-nâme-i Süleymân Aleyhi's-selâm ve Söz Dizimi Özellikleri", Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi, Cilt 4, s.1- 8.

GÜLEÇ, Hamdi (2006), "Süleymān-nāme'de Eski Türk Destanlarına Ait Unsurlar, Dil Üslup ve Motifler", Bilig, s. 243-260.

ŞİMŞEK, Yaşar (2014), "Süleyman-nâme'nin Dili Üzerine (76. Cilt)", CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 12, S. 3, s. 264-278, Manisa.

YİĞİT, H. (2020). Süleyman-nâme-i Kebîr'de Sayılar ve Sembolik Özellikleri. Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies, Number: 80, s. 261-273.

Firdevsî'nin hayatı ve eserleri yeni bilgiler doğrultusunda incelendiğinde, onun hayatının her anını halkı bilgilendirmek amacıyla araştırmaya ve eser yazmaya ayırdığı görülmektedir. Yazmış olduğu birçok eser içerisinde araştırmacıların en fazla üzerinde durdukları eser Süleymannâme olmuştur. Tezkire yazarları da aynı düşünce içinde oldukları için sadece bu eser üzerinden Firdevsî hakkında bilgiler vermiştir. Fakat yine tezkirelerde onun hayatı hakkında tam olarak sağlıklı bilgi elde edilememekte ve bu nedenle eserlerinin sayısı ve isimleri net olarak ortaya çıkarılamamaktadır. Eserlerinin bir kısmı hakkında görüş birliği bulunsa da bazı eserlerinin içeriği, mevcudiyeti ve nüshaları konusunda farklı fikirler vardır. Büke'nin yaptığı taramalar neticesinde ve daha sonra yapılan araştırmalar sonucunda Firdevsî'nin eserlerini şu şekilde gruplandırılmıştır (Büke, 2015: 500):

Varlığı Kesin Olan Eserleri	Varlığı Tartışmalı Olan Eserleri	İlk Kez Tespit Edilen veya Yeni Nüshası Çıkartılan Eserleri	Varlığı Belirtilen Fakat Bugün Bulunmayanlar
Süleymanname,Kutbname, Silahşorname, Satrançname-i Kebir Teşhisü'l-İnsan, Firasetname, Hakayıknâme, Davetname Münazara-i Seyf ü Kalem, Tali-i Mevlud-i Kebir, Cameşuynâme, Kasas Şerh-i Hadis-i Erbain, Hayat u Memat,Süleyman u Belkısname, Süleymannâme Muhtasarı, Kur'an-ı Kerim'den Tefeüle Dair Bir Risâle	Hadis-i Ahsen, Pendnâme-i Eflatun, Barak Baba Risalesi, Velâyetnâme, Gülistan Tercümesi	Süleymanname (8. Cilt) Satrançname-i Kebir Firasetname Tali-i Mevlud-i Kebir Şerh-i Hadis- i Erbain Kasas Hayāt-ı Hayvanāt-ı Kebîr	Teşhisü'l-İnsan, Kitabü'l Mevaiz

1.4. Süleyman-nâme'nin 40. Cildi'nin Muhtevası ve Üslup Özellikleri

1.4.1 Süleyman-nâme'nin 40. Cildi'nin Muhtevası

81 ciltten oluşan Süleyman-nâme'nin 40. cildinin iki nüshası bulunmaktadır. Birinci nüshası Manisa İl Halk Kütüphanesi, Akhisar Zeynelzâde Koleksiyonu, 45 Ak Ze 226'da bulunan 1212 (1797) tarihli Çili Zeynel b. Hacı Ali adına vakıf mühürlü eserdir. 80 varak ve 21 satırdan oluşmaktadır. İkinci nüsha ise 17. yüzyıl kopyası olup Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1529'da yer almaktadır. Manisa nüshası 37, 38, 39, 40, 41, 42. ciltlerinden oluşmaktadır. 40. ciltte 80 varak bulunmakta 265a'dan başlayıp 344a sayfasında bitmektedir ve her sayfada 21 satır yer almaktadır.

Bu iki nüshadan Manisa nüshası bu tez çalışmasında ana metni olarak kullanılmıştır. Gerek yazı gerekse nüsha bütünlüğü açısından daha iyi korunmuş olması ve Firdevsî'nin Şehzade Korkut döneminde bir süre Manisa Sarayı'nda kalmış olması (Güleç, 1994: 44) nedeniyle bu nüsha asıl metin olarak tercih edilmiştir.

Eser yüz doksan beşinci meclisten başlayıp iki yüzüncü mecliste bitmektedir ve toplam beş meclis ve yirmi dört başlıktan oluşmaktadır. Her meclisin sonunda yer alan "Der-Beyân-ı Temsilât-ı Mâzî" ve "Der- Beyân-ı Meclis-i Âher" kısımları her meclisten sonra meclisin özeti şeklindedir. Başlıklar kırmızı ile yazılmıştır.

Eserin 40. cildinde şu hikâyeler anlatılmaktadır:

1. Dâstânı Sìmurġ ve Dâstânı Sâḥirân
2. Der Beyân-ı Ḥabs Şoden Baʿż-ı Sâḥirân Bedest-i Sìmurġ u Serheng-i Murân
3. Nâmeʾ-i Efrâsiyâb Ḳıṣṣâ-yı Dìger
4. Dâstânı Süleymân (a.m) ʿazmi Sinop Kerden
5. Ámedin Efrâsiyâb Be Ḳalʿa-yı Sinop
6. Dìden-i Efrâsiyâb Ceng-i ʿasker Süleymân ve Áheng-i Endülüs Aşferi
7. Der Beyân-ı Müttefiḳ Şoden Efrâsiyâb u Melîki Endelüs Aşferi
8. Dâstânı Ceng-Kerden-i Efrâsiyâb u Süleymân u Áheng-i Sâḥirân
9. Der Beyân-ı Câsūs Firistâden ʿayyūri Câẓū ve Süleymân
10. Dâstân-ı Áheng-i Süleymân ve Ceng-i Efrâsiyâb ve Siḥr-i Saḥirân
11. Dâstânı İblîs Laʾîn ve İġvâ-Dâden Sâḥirân
12. Dâstânı Âmeden-i Taḫt-ı Süleymânrâ Âverden-i Melekūt Bî-İẕnil'lâhi Teʾâlâ

Firdevsî, Hz. Süleyman ile ilgili bütün dinî rivâyetleri, hikâyeleri bir araya toplamış ve tarihi, efsânevî ve mitolojik şahıslara ve onların maceralarına ilişkin birçok hikâyeye yer vermiştir. Ayrıca Hz. Süleymân'ın hayatı ile ilgili olayları fıkıh, hadis, tefsîr, tasavvuf ve ahlâkla ilgili konuları hendese, nücum, geometri, felsefe, tıp, botanik, zooloji, astronomi ile birleştirmiştir (Köprülü, 1997: 649).

Süleyman-nâme Süleyman Peygamber'in menkıbelerinden oluşan bir eserdir. Firdevsî anlattığı olaylarda Tük-İslam kültürüne ait unsurlara da yer vermiştir. Arap, Fars, Selçuklu ve Beylikler dönemindeki dini-tasavvufi, ilmî ve bilimsel konularla ilgili eserleri Süleyman-nâme'de çok iyi harmanlamıştır. Bu yönüyle eser Şarḳ ilimlerinin, Şarḳ tarih, ahlâk, kültür ve mitolojisinin bir ansiklopedisi mahiyetini almıştır (Canım, 2000: 282).

Süleyman-nâme'nin 40. cildi nazım-nesir karışımından oluşmaktadır. Nazım bölümü mesnevi nazım şeklinde ve Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilün vezniyle yazılan bir kasideyle başlamaktadır. Eserin nazım bölümleri nesir bölümlerinin yaklaşık dörtte biri kadardır ve nesir bölümlerinin birer açıklayıcısı ya da bir sonraki nesir parçasına girişi ifade etmektedir.

Eser Süleymân Peygamber'in Anadolu seferinde Sinop Kalesi'ni almak için Efrâsiyâb ile yaptığı mücadeleyi anlatmaktadır. Anadolu'ya hâkim olan Efrâsiyâb'ın ordusu ile Hz. Süleyman'ın ordusu karşı karşıya gelmiştir. Metin pehlivanların, kuşların, cazuların, iblis-şeytan ile meleklerin birbirine üstünlük kurma çabası içerisinde geçmektedir. Hem Süleymân Peygamber'in ordusu hem de Efrâsiyâb'ın ordusu ihtişamlı bir şekilde tasvir edilmiştir. Efrâsiyâb, savaş içerisinde üstünlük kurmuştur. Ancak metnin sonunda Allah'ın emriyle Süleyman Peygamber'e gönderilen tahtın melekler tarafından Sinop'da Bozdepe'ye indirilmesi sonucunda mağlubiyeti kabullenerek çaresiz bir şekilde geri çekilmiştir. Eserdeki olaylar, kahramanlar, savaş yapılan bölge, anlatımı zenginleştirmek amacıyla uzun uzadıya tanıtılmıştır. Aşağıda 40. ciltten alınan bölümde kahramanın savaşa hazırlanışı ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

"…ol pehlevân-ı rūzigâr daḫı ṣubḥ-dem yirinden ṭurdı pâḳ ṣudan ârı abdest alub iki rekʿat ḥâcet namâzın ḳılub yüz ḥâkka sürdi namâzdan ve niyâzdan fâriġ olıcak yirinden ṭurub otuz altı pâre ceng aletin üzerine geyüb sedd-i skender miṣâl demürden ṭona girdi ve aŋdan soŋra (üç ḳat siŋirlü üç girişlü elegüm ṣaġmâ ṣıfatlu gergedân boynuzlu ejderhâ başlu pūlâddan ḳatı yayın dizine urub ḳurdı ve sîmurġ yeleklü yıldırım demrenlü ḳayın aġacı oḳları nezkeş aġzına dize ḳodı ol kemer boyunlı dibek ḳarınlu ḳamış ḳulaḳlu bâd pây nâ-ḫun raḫşı getürüb muraṣṣaʿ ayar urub licâm ucıyla ḳażâ ḳodı ve yedi başlu ḳan içici ḳılıcı ḥemâîl ḳuşanub altun ḳablu elmâs ṣablu ḫançerin ṣoḳunub başına pūlâd ışık geyüb ayaġına dımışḳi dizcik geçürüb atına ḳotâzın daḫı ṭaḳdı andan soŋra biŋ batmân demür ṣâlıġın eline alub ḥaḳ teʿâlâya tevekkül ḳılub ʿuḳḳâb miṣâl ṣıçrayub raḫşına sūvâr oldı yehūyâdaʿ begler begi daḫı görüb ḳalʿa erleriyle yirlerinden ṭurub atlu atına binüb on iki biŋ eriyle ʿalem alub tapl vü kūs çalub ḳalʿanuŋ ḳapusın açdurub evvel sâm-ı sūvâr ḳalʿanuŋ içinden çıḳdı…" (276b).

Firdevsî hâkim bakış açısıyla olayları ele almış ve eserde hak ile batılın savaşı gibi mücadeleyi anlatmıştır. Süleyman Peygamber Allah'ın elçisi olarak aldığı yerlerdeki herkesi kendine itaat ettirmiştir. Sinop Kalesi önüne geldiğinde otağını kurup dîvânını oluşturduğunda ordusunun kimlerden oluştuğunu müellif şu şekilde ifade etmiştir.

"…eyledi dîvân-ı süleymânî ṭurdı andan soŋra on iki biŋ benî isrâ'il peyġâmberiyle ve on iki biŋ mekke ve medîne ʿulemâsı ve fużalâsı süleymânuŋ ṣaġ ṭarafında ʿâç abanūs üzerinde enbiyâ cinsi oturdı ve ṣol ṭarafında ʿulemâ ve fużalâ ve ḥükemâ ve müneccimîn defterdâr emîn tâyifesi şimşîr aġacı kürsîler üzerinde ḳarâr ḳıldılar andan soŋra loḳmân ḥakîm ve âṣaf bin berḫıyâ ḥükemâ vüzerâ ile ḳarşu gelüb süleymâna istiḳbâl itdiler andan benî isrâ'ilüŋ on iki sıbṭî beġleri ʿarab ʿarbâ yigleri mıṣr u ṣâm dil-âverleri andalūs benî aṣfer serverleri baġdâd dil-âverleri yūnân bahâdurları ḳayṣeri rūm erleri server-i selâṭînleri ile pehlevân-ı rū-yı zemînleriyle dîvân-ı süleymâna gelüb süleymân ḥażretine selâm virüb taḫtı başına yüz sürüb ʿâç abanos ṣandal üzerine geçüb ṣaġ ve ṣol yirlü yirinde ḳarâr ḳılub oturdılar yedi yüz yetmiş yedi altun çıbıḳlu çavuşlar biŋ iki yüz zerrîn degneklü ḥâcibler on iki biŋ ḫâṣ ġulâm zerrîn kemerlü ṣaf baġlayuban ayaġın ṭurdılar yedi yüz yetmiş yedi ʿâdî pehlevânları şeddâdı dil-âverleri pūlâd kürsîleri üzerinde diz çöküb ṭurdılar…" (289a).

15.yüzyılın sonu ile 16. yüzyılın başında kaleme alınan Süleyman-nâmeler, destan geleneğinden halk hikayeciliği geleneğine geçiş sürecinde yazılmış önemli bir eserdir. Firdevsî yapmış olduğu araştırmalar sonucunda destan geleneğine benzer bir yapıda eserini meydana getirmiştir. Destan geleneğine ait özellikler ve Türk kültürüne ait motifler 40. ciltte ve diğer ciltlerde karşımıza çıkmaktadır. Süleyman-nâme'lerdeki destan unsurları üzerine Mustafa Aksoy, 2000 yılında doktora tez çalışması yapmış ve Hamdi Güleç de Süleyman-nâme'de Eski Türk Destanlarına Ait Unsurlar, Dil-Üslûp ve Motifler adlı makaleyi yayınlamıştır.

Metin, Süleyman Peygamber üzerine kurgulanmış ve Hz. Süleyman'ın en büyük düşmânı Türk destan kahramanı Efrâsiyâb olarak verilmiştir. Firdevsî bu Türk kahramanını büyük bir saygı ve hürmetle ele almıştır. Bu durum müellifin bulunduğu yüzyılda ve Arap ve Fars edebiyatının ön planda olduğu bir dönemde önemli bir durum olarak görülmektedir. Vasfi Mahir Kocatürk'te yazar ve metni tanıtırken Firdevsî hakkında şu bilgileri vermiştir.

"O, bütün Osmanlı edebiyatında ve hatta İslâmi Türk edebiyatında eski Türk destanlarına yer veren ilk büyük şair, tasvirini Dîvanü Lüga-ti't Türk'teki manzumelerde gördüğümüz büyük Türk kahramanı ve hakanı Alp Er Tunga'yı "Efrâsiyâb-ı Türk" adı altında anlatan; Türk adını şan ve şeref içinde tekrarlayan biricik büyük Türk sanatkârıdır. Süleyman-nâme'de Turan ve Efrâsiyâb muhtelif münasebetlerle büyük bir yer alıyor. Toprağa, ateşe, suya, kurda, kuşa, hükm eden Süleymân peygamberin eserin esas

kahramanının sonsuz haşmetine rağmen eserde en şanlı kahraman Efrâsiyâb-ı Türk'tür." (Kocatürk, 1975: 296).

Şu durum ayrıca dikkat çekicidir: Hazret-i Süleyman'ın ordusu bütün müslümanlar ile cinler, periler, büyücüler, devler, melekler vs. yanında "*benî isrâ'ilüŋ on iki sıbṭî beġleri, ʿarab ʿarbâ yigleri, mıṣr u şâm dil-âverleri, endelūs benî aṣfer serverleri, baġdâd dil-âverleri, yūnân bahâdurları, ḳayṣeri rūm erleri, server-i selâṭînleri ile pehlevân-ı rū-yı zemînleri'*nden oluşmuş bir ordudur. Bilge Kağan'ın dediği gibi "*Tört bulung/ ḳop yaġı"dır.* Türk düşmanlığında Müslüman kâfir, Endülüslüsü, Mısırlısı ile Bağdatlısı Şamlısı ile tüm Araplar, İsrailoğulları, Yunanlılar, İspanyollar, Farslar birliktedirler. Cinler, melekler ve şeytanlar aynı saftadırlar…

Firdevsî 40.ciltte kahraman Türk hükümdarı Efrâsiyâb'ı şu şekilde anlatmıştır.

"…ṭıynaġından ḳulaġına dek keçimlü peleng-necâd kūh peyker berḳ seyr ḫâre sîm müşg dem bâd pâ at binmiş poz pâresi gibi eline bir mıṣrî ḳılıç almış melek'ül-mevt gibi ḳarşusında ṭurur Efrâsiyâb ġażaba gelüb yedi başlu evren gibi aġzın açub söz yirine zehirler açub eytdi ki naẓm

didi benven pehlivân-ı Efrâsiyâb
gürz urursam yıḳıla çerḫ âsiyâb

ḳahramânlar ḳahr olur itsem ṣavaş
çerḫ-i merriḫ indürür tîġüme baş

zâil destân gözlerümde nem degül
yüz biŋ ola düşmenüm ger ġam degül

çerḫ-i merriḫ itmeye benümle ceng
ṣuda timnîn olaram ṭaşda peleng

böyle diyüb urdı naʿra Efrâsiyâb
vir ṣalavât diŋle ḳıṣṣa bul ṣevâb" (314a).

Eser tamamen savaş sahnelerinin anlatıldığı bir metin değildir. Müellif eserin aralarında dinî-tasavvufi, ilmî konulara da değinmiştir. Hz. Süleyman otağ-ı dîvânında Lokman Hekîm ve Hz. Hızır'ın âb-ı hayat suyunu içmiş üç velî zâtın nasıl ölümsüzlüğü aldıklarını Süleyman Peygamber'e anlatmaktadır. Sinop'u aldıktan sonra toprağa tapan

hak-perest rahip Gazinos ile Lokman Hekîm'in dünyanın yaratılışı ile ilgili verdikleri bilgiler şu şekilde ifade edilmektedir.

"…loḳmân cevâb virüb didi ki yâ ġazînos-ı ḫâk perest bizüm mezhebümüzde yezdân-perest olmayan kişiye raġbet itmek yoḳdur belki anı ḳatl itmek aŋa cezâ ḳılmaḳ bize ṣevâb ve ġazâdur eyle olsa iy bîçâre bunca yıl ki ʿömür sürmişsin gerçi firîdūn ferruḫ ṣoḥbetine irmişsin ammâ ki henüz daḫı dîn ve erkân nedür bilmezsin ḥaḳḳı bâṭıldan farḳ ḳılmazsın bu ḫâkk-ı kili dîn bâṭıl iy nâ-dân câhil nâ-ḳâbil nâ-ehil nedür ki ṭaparsın cânib-i ḥaḳḳa ḳapu yaparsın ol ḥaḳḳa ṭap ki kün dimekden bir cevher yaratdı ol cevhere ki dehşet ile naẓar ḳıldı cevher eridi ṣu oldı ṣunuŋ buḫârından gökleri yaratdı ve yidi ḳat yirleri direksüz deryâ üzerinde muʿallâḳ ṭurġutdı ve ṭoḳuz ḳat gökleri hevâ-yı fenâda ḫilḳat ḳılub ayı güneşi gökyüzünde yürütdi od ve ṣu ve yil ve ṭopraḳdan âdem yaradub ʿaḳl u cân virdi âdemüŋ kendi cinsinden peyġâmberler ẓuhūra getürüb anlara ṣuḥf kitâb münzel ḳılub zebūr tevrât indirüb ṭoġru yol gösterdi ki ol peyġâmberler ve mürselleri ve put-perestleri ve ḫâk perestleri ḥaḳ yolına daʿvet itdiler her kim ol nebîlerüŋ şerîʿatına girdi ehl-i îmân olub ḥaḳdan raḥmet bulub âḫir cennete girdi imdi iy dermânda bu süleymân daḫı dâvud peyġâmber oġlı mürsel peyġâmberdür ḫâk-perestlikden vazgel îmân getür ḫak ve kîl nedür ki aŋa sen ṭaparsın…'' (292b).

"…ḫâk-perest eydür yâ loḳmân ekber ben ḫâke nice ṭapmam ki âdemüŋ aṣlı ṭoprak yidügi niʿmet cemiʿisi ṭoprakdan biter geydügümüz penbe ve kettân cemiʿ-isi ṭoprakdan ḥâṣıl olur eger ebrîşim kurdı ise anuŋ daḫı yidügi tūt yapraġı ṭoprakdan ḥâṣıl olur eger bindügümüz atdur ve eger yidigümüz etdür ve eger içdügümüz ṣu veyâ şerbetdür cemiʿ-isi ṭoprakdan ḥâṣıl olur ve eger altun gümüş laʿl yaḳūtdur veyâ demür ḳurşun baḳır kıymetlü kifâyetlü otlar cemiʿisi ṭoprakdan ḥâṣıl olur ʿâḳıbet olsaŋ daḫı gine ṭoprak olub aṣlımuza ḳavuşuruz eyle olsa ben nice ḫâke ṭapmayam bu maʿâdin ṭoprakların ki görürsün cemiʿisi ṭoprakdan ḥâṣıl olur eger dirsen ki çâr-ı ʿanâṣırdan ṭoprak bir cinsidür ṭutalum ki müsellem sen didügün gibi olayıl ki yirle hevâ ortasında âṣar şerr-i fesâdı şol ḳadardur ki sovuḳluḳda âdemüŋ baġrın keser vaḳt olur ki cibâl-ı cebr ile ṣarṣar cebri yüzi ġâlibdür ḳahrı çoḳdur ḫâŋa nisbet menfaʿat yoḳdur ikinci ki oddur yaḳıcıdur üçünci ṣudur ki memeleketi ġarḳa virüb aḳçadur bes ile oda ṣuya nisbet ḫâkʾuz-zemîn menfaʿatludur eger ḫâk ṣudan efḍal olmasa baḥr-i okyânūş rūy-ı zemîn ṭopraġına merkez olmayaydı bâd-ı ṣabâ yâ şimâl ṣarṣar ḫâk-i zemînüŋ ferrâşıdur ve od ki aslında ṭoprakdaġı taşdan çıḳar ṭopraġuŋ ve ṭoprakdan olan ḫalâyıḳuŋ ḳandîl ve şemʿisidür bes eger ṭoprak olmasa rū-yı zemînide ʿimâret olmayaydı ve dürlü dürlü nebâtat yiryüzünde olmayaydı ve ḫalâyıḳ ṭoprakdan düridülüb âḫirine ṭopraġa rucūʿ itmeyeydi huṣuṣâ ki çâr ʿanâṣır içinde çerḫ-i devâyir arasında

ṭopraḳdan menfaʿatlu nesne yoḳdur kim cemiʿiyi cevherüŋ aṣlı ṭopraġuŋ şerefiyle maʿlūm olur eyle olsa ḫâk-perstlere sen niçün ṭaʿn idersen?..” (293a).

Firdevsî metnin sonunda Süleyman Peygamber'in elli üç yıl mı yoksa altı yüz beş yıl mı yaşadığı konusunda o dönemdeki âlimlerin yaptığı tartışmada Eflâtun-ı Yunanî'ye dayandırarak altı yüz beş yıl yaşadığını ifade etmiştir.

“…ʿömr-i süleymân elli üç yldur süleymân on üç yaşına kim girdi atası dâvud'a (a.s.) ecel irdi süleymân şâh olub benî isrâʾil'e ḥükm itdi ḳırḳ yıl süleymân ḥayâtda olub ʿâlem-i eṭrâfı ḳabżına alub rubʿu meskûn heft kişveri ṭutdı ins ü cinnü vaḥş u ṭuyūru mūr u mâra cerrende ve perrendeye ḥükm idüb fermân yürütdi elli üç yıl tamam olıcaḳ ʿömri süleymân âḫire irüb vaʿde yitdi ammâ ki naḳl-i loḳmân ve ḥükemâ budur ki nübüvvet taḫtı süleymân'a ḫâtem-i süleymân ile ḳırḳ yaşına irmeyince gelmedi ʿömri otuz yaşına ki yitdi dâvud'a ecel irüb vefât itdi süleymân atası dâvud yirin ṭutdı ḫūtbeyi adına oḳıdub sikkeiy ismine ḳazıdub yürütdi otuz yedi yıl tamam olıcaḳ süleymân ḫâtem geldi ʿömri ḳırḳ yıla yitince gökden nübüvvet taḫtı münzel oldı altı yüz beş yıl süleymân peyġâmber ömür sürdi yil taḫtını yirle gök arasında ḳafdan ḳafâ varurdı ins ü cinne vaḥş u ṭuyūra mūr u mâra cerrende ve perrendeye ḥükm idüb fermân virürdi bes tevârîḫ kitablarına çoḳ naẓar ḳıldum tefsîr-i kebîrde ve tefsîr-i ḳâżîde ve keşşâfda ʿömr-i süleymân elli üç yıldur diyü taḳrîr ider ve daḫı târîḫ-i ibn-î keṯîrde ve târîḫ-i ḳâżîde ve beyżâ ve dînde ve târîḫ-i ṭâberîde ve târîḫ-i şâhîde ve ḳaṣaṣ-ı kebîrde ve şehnâme-i muḳannaʿda ve tefsîr-i ebuʾl yaşda ẕikr olan kitâblarda ʿömr-i süleymân elli üç yıldur diyü taḫrîr olmış meṣtūr ve meşhūrdur ammâ ki naḳl-i loḳmân bin ʿâd ve ḳavl-i eflâṭūn-ı yūnânî ve üstâd bu Süleyman-nâme-i kebirüŋ muṣannifleridür kimi süryânî ve kimi yūnânî dilince zamânlu zamânında tasnîf itmişler muṣannifleridür eydürler ki ömr-i süleymân taḫḳîḳ altı yüz beş yıldur hem bu ḳadar ʿömr ile süleymân süleymânlıḳ ḳılmaġa ḳâbildür…” (340-341).

Süleyman Peygamber'in gösterdiği mucizelerden biri de dünya üzerinde her şeye hükmetmesi ve hayvanlarla konuşmasıdır. Süleyman Peygamber ordusuyla Simurg ḳuşu, ruh ḳuşu, kaknus ḳuşu ve yırtıcı ve tartıcı kuşlarla beraber düşmâna karşı mücadele etmiştir. Simurg bütün kuşların önderidir. Metinde geçen olağanüstü olaylar içerisinde Simurg ve kuşların konuşmaları ve savaş taktikleri geliştirmeleri teşhis ve intak sanatının bir örneğidir.

“…gerek ammâ ki bu üç pehlevân birbir zencîre baġlanmış bu üç arṣlanlaruŋ bir demür odına ṭaġlanmış eyle olsa ḳanḳıŋuzuŋ elinden gelür ki bu üç pahlevânı bir uġurdan inüb ḳapa tâ ki bunlara ziyân gelmeye süleymân helâk olduḳların işidüb dil-perîşân olmaya

rūḥ ḳuşuyla ḳaḳnūs ḳuşı eytdiler yâ ʿanḳa-yı ḳâf ol pehlevânlaruŋ demür zencîrlerine ḳaynaḳ ṭoynaḳ urmaḳ demür pūlâd bend gūşelerin ḳırmaḳ bizüm elümüzden gelmez zencîrden ḫalâş itmek sizden ḳapup getürmek bizden didiler sîmurġ ki bu sözi işidüb göŋli dolandı yıldırım gibi ḳanad büküb ḳaḳnūs ḳuşunla ve rūḥ ḳuşunla gökyüzinden yiryüzine indiler ḫışım gibi cellâdlar üzerine döndiler ḳaynaḳ ṭoynaḳ urub cellâdları ṭaġıtdılar kimi ḳaḳub elma gibi hevâya atdılar ve kimisinüŋ ṭoynak ḳaynaḳ urub etin ditdiler ve kimisin daḫı minḳârı ile şıḳup ḳolun budun şıyub yabana atdılar andan sîmurġ ḳuşı aṭyâr başı murġân-ı ḳâf ol üç pehlevânlaruŋ merd-i meydânlaruŋ demür pūlâd el götürmez zencîrlerine gemi lengeri gibi âhen ṭoynaḳlu ḳaynaḳların açdı zencîrlere ṭoynaḳ ḳaynaḳ urub zor idüb çeküb ḳırub demür ḫalḳaların yabana şaçdı andan ḳortūs-ı ʿâdîye işâret itdi sîmurġuŋ arḳasına bindi ve iki eliyle sîmurġuŋ gögsin ḳucaḳlayub muḥkem ṭutdı ve raʿd bin berḳ ḳaḳnūs ḳuşı çignine alub götürdi rūḥ ḳuşı zenṭūr-i ʿâdîyi omuzuna alub götürdi maʿal ḳıṣṣa sîmurġla ol iki ḳuşlar ol üç pehlevânları çiginlerine alub ḳanad açub uçdılar yirle gök arasından sürüb süleymân dergâhına geçdiler…"(315a-315b).

Metin, eserin kaçıncı cilt olduğunu ve kime sunduğunu belirten bölümden sonra nazım bölümüyle sonlandırılmıştır.

"…ḥamd u bî-ḳıyâs ol pâdişâhlar pâdişâhîna ki lâ şerîk ü lâ-müşîr ü bî-zevâldur bu Süleyman-nâmenüŋ ḳırkıncı cildinüŋ ve iki yüz meclisinüŋ söylemege mecâl virdi bir pâdişâhuŋ eyyâm-ı devletinde ki ẓıll-ı subḥân âl-i oṣmân şâh-ı şâhân ḫân-ı ḫâḳan server ü selâṭîn-i cihân sulṭân bin sulṭân bâyezîd bin muḥammed bin ʿâzi murad ḫândur aṭâl allah ʿömrün baʿdazân inşallah teʿâlâ bu Süleyman-nâmenüŋ bâḳî cildlerin daḫı ʿömürden zamân ecelden amân bulur söz bu ʿâdil pâdişâhuŋ devâm-ı devletinde ve bu kâmil şehinşâhuŋ eyyâm-ı rıfʿatında âḫir ḳılâvuz tâ kim ol ẓıllı irdük yaʿni kim sulṭân bin sulṭân bâyezîdüŋ nâm-ı nigüsi bu cihân milkinde bu Süleyman-nâme birle yâdigâr ḳala tâ ḳıyâmet cihân ṭurduḳça târîḫ rūzigâr ola…"(344a).

1.4.2. Süleyman-nâme'nin 40. Cildi'nin Üslup Özellikleri

Eser, dil ve üslup yönünden değerlendirilirken iki açıdan ele alınması gerekmektedir. Çünkü nazım-nesir karışımı olan eserde yazar, nazım bölümünü dîvan şiirinin şekil ve üslup özelliklerine göre oluştururken nesir bölümünü özellikle Türkçecilik bilincine uygun ve dilimizi zenginleştirecek yöntemleri bilinçli olarak deneyerek Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerine göre sade nesirle ifade etmiştir (Olgun, 1978: 193).

ger ʿalem çekse ʿalemden ʿâlem içi ola pür
nîzeden yir bulmaya yil yirde göçmeye numâl

virmedi ḳadir refîʿüŋ ḫaṣmuŋa ḳatʿa amân
ḳomadı tîġ fütūḥuŋ düşmene hergiz mecâl

ḥaḳ teʿâlâ devletüŋi yüce ṭutsun ser-firâz
ʿömr-i nūḥ itsün müyesser biŋ yaşa görme melâl (265a).

"…ʿanḳa eytdi ben bu aṣal sâḥirleri kūh-i elbruz ḳullesinde ʿayyūr câẕū leşkerinde gördüm imdi varısa bunlar süleymân peyġâmberden yaŋa giderler bize lâzım gelen budur kim bunları şikâr ḳılub süleymân nebîyye bendile iledevüz ʿanḳa eyle diyicek cemiʿ-i aṭyâr ululları rūḥ ḳuşı ve ḳaḳnūs ḳuşu ki ṭârtıcılaruŋ ve yırtcılaruŋ ḳamu aṭyâr ululârınuŋ ser murġlarıyıdı…"(266a)

Nesir bölümleri sade, akıcı ve anlaşılır bir yapıda olmasına rağmen Firdevsî bölüm başlıklarını Farsça olarak vermektedir; bu da dönemin bir başka özelliğidir:

Der beyân-ı ḥabs şoden baʿżı sâḥirân bedest-i sìmurġ u serheng-i murân
Dìden-i Efrâsiyâb Ceng-i ʿ Asker-i Süleymân ve Áheng-i Endülüs Aşferi
Der Beyân-ı Müttefiḳ Şoden Efrâsiyâb u Melîk-i Endelüs Aşferi
Dâstânı ceng-kerden-i Efrâsiyâb u SüleymÂn u Âheng-i sâḥirân
Der beyân-ı câsūs firistâden ʿayyūri Câẕū ve Süleymân
Dâstân-ı Áheng-i Süleymân ve Ceng-i Efrâsiyâb ve Siḥr-i Saḥirân
Dâstânı İblîs Laʿîn ve İġvâ-dâden Sâḥirân
Dâstânı âmeden-i taḫt-ı süleymânrâ âverden-i melekūt bî-iẕnil'lâhi teʿâlâ

40. cildin giriş ve bitiş kısımları mesnevi tarzında yazılmış, dil Arapça-Farsça kelime, terkib ve tamlamalardan oluşmuştur. Nesir kısmının bazı bölümlerinde de süslü nesir örneği görülmektedir.

ḫâliḳ-ı ḥannân u ḥâżır pâdişâh-ı ber-kemâl
râzıḳ-u deyyân-u nâẕır ḥaḳ ilâhi ẕü'l-celâl

ṣâniʿ ü ġaffâr u raḥmân lâ-yenâm u lem-yezel
sâmiʿ ü sulṭân-ı ʿâlem lâ-şerîk ü lâ-yezâl

fâṭır ol ki lafẓ-ı künden kâinât îcâd ider
ḳâdir ol ki ḳudreti ḳabżında ʿâlem mâh ü sâl

enver-i şemʿinden anuŋ mihr ü mah yaḳar çıraġ
şarṣar-ı ḫavfından anuŋ deprenür ḳâf-ı cibâl

ḫażreti ḫallâḳ-ı aʿẓâm var idendür ʿâlemi
ḫażret-i rezzâḳ-ı ʿâlem ḫalḳa vîrür o nevâl

ḳudret-i destinde câmiʿ çâr ʿunṣur ʿaṣr-ı çerḫ
ḥikmet-i lafẓı hevâsında bulubdur iʿtidâl (265a).

"neşir ḫakîm ḳavlince mūnis-i mikâʾil enîs-i cebrâʾîl âʿlem-i ʿazrâʾildür cemiʿ-i melekûta server ü hem delîldür süleymân görüb şâd olub secde-i şükr itdi ammâ ki ḳavl-i loḳmân naḳl-ı eflâṭūn yūnânî budur ki taḫt-ı süleymân ol zamân ki melekler götürürler idi süleymâna emr-i ḫaḳla getürürlerdi melâikeler ümerâ vüzerâ ḥükemâ ve ẓurafâ ve şuʿarâ ve cemiʿ-i yiryüzünde ḫalâyıḳ gözlerinde nihân baḳub görmezler idi velekin taḫt-ı süleymânî cemiʿ-i ekâbir-i eşyâ ümerâ ve vüzerâ…"(337a).

Eserin genel yapısında süslü nesir kısımları çok fazla yer kaplamamış ve eserin asıl konusunun anlatıldığı bölümler sade ve anlaşılır bir dille yazılmıştır. Olgun, eserin dil özelliğini*, "Firdevsî özellikle nesir kısmında sade ve halk söyleyişine yakın bir üslup tercih etmiş ve kullandığı kelimelerin sadece Anadolu bölgesinde konuşulan kelimeler olmadığı, Karahanlı ve Uygur döneminden pek çok izler taşıdığı, özellikle bazı kelimelerin sadece Dîvânü Lügâti"t Türk'te veya Karahanlı döneminde yazılan Kuran Tercümeleri'nde bulunur."*şeklinde ifade etmiştir (Olgun, 1978: 193).

Eserini oluştururken incelediği Arap, Fars ve Türk edebiyatına ait eserler Firdevsî'nin araştırmacı yönünü, konu içerisinde bilgi ve belgelere dayalı olarak açıklama yapması didaktik ve öğretici yönünü ortaya çıkarmaktadır. Firdevsî, bu bilgileri aktarırken sade ve anlaşılır olmaya çalışmıştır. Bulunduğu dönemin şair ve yazarlarının tersine Türkçeyi halk söyleyişine uygun bir şekilde aktardığı görülmektedir. 15. yüzyıl sonu 16. yüzyılın ilk çeyreğinde yazılmış olması açısından Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş özellikleri barındırmaktadır. Yazarın Türklüğe ve Türk diline olan ilgisini V. Mahir Kocatürk şu şekilde ifade etmiştir.

"Türkçe kelimeleri kullanma arzusu, Osmanlı yerine ısrarla Türk demesi, Türk kültürüne duyduğu saygı ve verdiği önem, "Lisân-ı Fârisî" yerine "Kaba-yı Türkiyi" tercih etmesi, yazara Türk tarihçileri ve edebiyatçıları arasında farklı bir kimlik kazandırmaktadır."(Kocatürk, 1975: 92).

Nesir girişlerinde ise zaman zaman Arapça-Farsça tamlamalardan mürekkep, uzun girişler yazılmıştır:

"…ḥamdi bî ḥad ḫâliḳ u ḥayyu aʿẓama ki ḳâdir ü ḳayyum u ṣameddür pâk ẕâtı ṣıfâtı ḳul huvallahu aḥaddur ve şükür nâ-maḥdūd ol baḫşâyış baḫşâyanda ger pâk yezdâna ki ḳâdir ü dânâdur ki ḳudreti bî-ḥaddur ʿumurdan amân virdi üç yüz altmış altı mücelled kitabuŋ ḳırḳıncı cildin tamam itmek muḳadder itdi…"(344a).

Eserde olaylar ve kişiler bir destan havası içinde tasvir edilmeye çalışılmıştır. Bu anlatım biçimi yönüyle İran şairi Fîrdevsî'den etkilenen müellifin, nazım tekniğinde birtakım eksiklikler olsa da nesir bölümlerinde Türk dili ve kültürünün yapı taşı olan Dede Korkut'tan ilham aldığı görülmektedir. Güleç'e göre nesir bölümlerinin dikkate değer tarafı, bu nesrin çok sade halk söyleyişine yakın olması ve Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki Türkçeyi hatırlatan bir lisanla yazılmış olmasıdır. Dede Korkut'tan ayrılan yönü daha fazla Arapça, Farsça menşeli kelimelerin kullanılması ve özel isimlerin çok olmasıdır (Güleç, 2006: 244). Dede Korkut'tan:

"…Bir yere ağ otak, bir yere kızıl otak kurdurmuştu. Kimin ki oğlu, kızı yok, kara otağa kondurun, kara keçeyi altına döşeyin, kara koyun yahnısından önüne getirin, yerse yesin, yemezse kalksın, gitsin, demişti. Oğlu olanı ak otağa, kızı olanı kızıl otağa kondurun; oğlu kızı olmayanı Ulu Tanrı hor görmüştür, biz de hor görürüz, belli bilsin, demişti…"(Gökyay, 1976: 1).

Süleyman-nâme'de ise bu durum şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

"…süleymân daḫı bu yaŋadan ḳalʿa ḫalḳına amân virüb dönüb devlet ile çeriye destūr virüb begleriyle otâğına indi cübbe vü cevşenin çıḳarub ceng âletin üzerinden ırub saʿâdet taḫtı üzerine çıḳub ḳarâr eyledi dîvân-ı süleymânî ṭurdı andan soŋra on iki biŋ benî isrâ'il peyġâmberiyle ve on iki biŋ mekke ve medîne ʿulemâsı ve fużalâsı süleymânuŋ ṣaġ ṭarafında ʿâç abanūs üzerinde enbiyâ cinsi oturdı ve ṣol ṭarafında ʿulemâ ve fużalâ ve ḥükemâ ve müneccimîn defterdâr emîn tâyifesi şimşîr aġacı kürsîler üzerinde ḳarâr ḳıldılar andan soŋra loḳmân ḥakîm ve âṣaf bin berḫıyâ ḥükemâ vüzerâ ile ḳarşu gelüb süleymâna istiḳbâl itdiler andan benî isrâ'ilüŋ on iki sıbṭî beġleri ʿarab ʿarbâ yigleri mıṣr u şâm dil-âverleri andalūs benî aṣfer serverleri baġdâd dil-âverleri yūnân bahâdurları ḳayṣeri rūm

erleri server-i selâṭînleri ile pehlevân-ı rū-yı zemînleriyle dîvân-ı süleymâna gelüb süleymân ḥażretine selâm virüb taḫtı başına yüz sürüb ʿâç abanos ṣandal üzerine geçüb ṣaġ ve ṣol yirlü yirinde ḳarâr ḳılub oturdılar yedi yüz yetmiş yedi altun çıbıḳlu çavuşlar biŋ iki yüz zerrîn degneklü ḥâcibler on iki biŋ ḫâṣ ġulâm zerrîn kemerlü ṣaf bağlayuban ayaġın ṭurdılar yedi yüz yetmiş yedi ʿâdî pehlevânları şeddâdî dil-âverleri pūlâd kürsîleri üzerinde diz çöküb ṭurdılar…" (289a).

Efrâsiyâb'ın elindeki esirlerin Simurg tarafından kaçırılması nedeniyle hiddet ve öfkesini Dede Korkut hikayelerinde görülen benzer ifadeler kullanılarak anlatıldığı görülmektedir.

"…Efrâsiyâb işidüb vây kim ḳaḳıdı yıldırım gibi şaḳıdı eytdi ki bu demürci oġlı zenbîl urūcı ʿarab bacanuŋ ʿâdî itlerini ḫoş ṭutmış idüm ceng oyunı içinde ütmiş idüm ammâ ki ol iki başlu iki dillü sîmurġ ḳuşı ḳurtarub ḫalâṣ eylemiş ammâ ki nâr-ı nūr yârı ḳılursa ben didügüm olursa ne anuŋ itlerin ḳuşların ḳoyam ne leşkerin yiryüzinde yürüyüb göçen erlerin ḳılıçdan geçürüp ḳırayın gökyüzünde ḳara bulut gibi duruyub âsumânı bürüyüb ḳanad açub uçan ḳuşların oḳ urmaġla cânların alub ḳanadları yüŋün döküb yiryüzinden şerrin ırayın…" (316b).

Eserin, nazım bölümlerinde anlatım süslüdür. Ahengini arttırmak için söz sanatlarına başvurmuştur. Firdevsî'nin eserlerinde en fazla kullandığı söz sanatları teşbih, telmih, iktibas, mübalağa, teşhis ve intak olarak karşımıza çıkmaktadır.

tîr-i bârân itdi ṣanki gerd-i mîġ
berḳe beŋzer yıldırardı yirde tîġ (Teşbih) (280b/12).

âfitâb-ı tîr-i aʿẓam ḫâke pertev ṣaldı çün
ṭobraġı altuna döndi laʿle seng-i ḫâresi (mübalağa) (281b/10).

men muḥibb-i ḫânedânem var yezîde laʿnetüm
ḫâricînüŋ düşmânıdur zîrâ her ṣâḥib kemâl (Telmih) (265a/10).

gey saḳın ki dîv-i şeyṭân-ı racîm
göŋlüne yol bulmasun sâḳın delim (iktibas) (32a/16).

"…celîl ü cabbâr kim ṣıfatı ḳulḥuvallahu aḥaddur ol kerîm ve muḫtâr ki lem yelid velem yūleddür ḥükm itdi ki…" (iktibas) (335a/3).

"…ʿanḳa eytdi ben bu aṣal sâḥirleri kūh-i elbruz ḳullesinde ʿayyūr câẕū leşkerinde gördüm imdi varısa bunlar süleymân peyġâmberden yaŋa giderler bize lâzım gelen budur kim bunları şikâr ḳılub süleymân nebîyye bendile iledevüz…"(Teşhis ve İntak) (266a).

Nesir bölümündeki secili söyleyişler anlam akıcılığını ve ahengi sağlayan unsurlardır:

"neṣr ḥakîm ḳavlince Efrâsiyâb-ı kürt böyle diyüb ol ṭaġ gibi gürzini eline alub omuzuna ḳaldurub gergedân sürüb berḳvâr raʿda irüb raʿdvâr naʿra urub hūm hücumla raʿd bin berke gürzin ḫavâle ḳıldı raʿd pūlâd ḳalḳan beraber ṭutdı…"(314a).

Eserde konuşma havası hâkimdir. Konuşma üslubu anlatıma hareketlilik kazandırmanın ötesinde sıcaklık ve samimiyet de katmıştır. Hikâyenin akışı içinde kahramanların birbirleriyle olan diyologları eseri okuyan ve dinleyen için akıcı hâle getirilmiştir. Bu üslup eserin bütününde hissedilmektedir.

"…Efrâsiyâb ol ḳan içici köhne görk bu ceng ve şavaşı görüp müteḥayyir ḳılup engüşt ber-dehân urup ḳatında beglere dil-âverlere eydür bu leşker ne leşkerdür ki biribirinle ceng iderler yoḳsa keyḳubâd şâh benden ugurdı gelüp bu süleymân leşkerine irdi mi ola feleṣṭîn ḳalʿasın ḳoyup bu ṣabâḥ süleymân ʿaskerine irdi mi ola diyüp süleymânca nâ-gâh anı gördiler ki mübârizler cengden ḳaçan bir muḫanneṯ kenara ḳaçarken bulmışlar alup efrâsiyâb naẓarına geldiler ʿarż idüb ṭapu ḳıldılar andan efrâsiyâb ol dilden dil aldı süleymân ile ceng iden leşker begleri kimdür diyü suâl ḳıldı…"(300b).

Nesir başlarında kalıp ifadelerin kullanıldığı görülmektedir.

"…loḳman ḥakîm ḳavlince râviyân-ı aḫbâr ve nâḳılân-ı muḫtâr ve eflâṭūn-ı yūnânî naḳlince ol vech ile rivâyet ḳıldılar…"(266a).

"…ḥakîm ḳavlince süleymân bu vechle salṭanat birle taḫtı ʿâç üzerine ḳarâr ḳılub oturmışdı…"(267b).

"…ḥakîm ḳavlince süleymân nebî ḫıżır peyġâmber ʿaleyhimüsselâmla ṣoḥbet-i ḫâs itmekde ammâ bizüm ḳışṣamuz ez-ân-ı cânib keyḳubâd şâh ile oġlı keykâvūsa geldı…" (275a).

"…ḥakîm ḳavlince ḳaçan kim süleymân ile Efrâsiyâb ʿanḳa-yı maġrible ʿuḳḳâb muḳâbil ve muʿârıż olub…"(307a).

Firdevsî-i Rûmî, güçlü ve zengin bir anlatım oluşturmak için Süleyman-nâme-i Kebîr'de çok sayıda Arapça ve Farsça tamlamaya yer vermiştir.

râviyân-ı aḫbâr (266a/1); nâḳılân-ı muḫtâr (266a/1); tîr-i bârân (280b/13); seng-i ḫâresi (281b/ 10); pehlevân-ı rūy-ı zemîn (289a/10); dîvân-ı süleymân (289a/ 10); mest-i pîl (290a/2); server-i selâṭîn (290a/14); târ u mâr (331b/6).

Farklı mevzularda geniş bilgi veren eser, söz varlığı açısından da çeşitlilik göstermektedir. Manzum ve mensur parçalardan oluşan eserde Türkçe, Arapça ve Farsça sözcükler, söz grupları, deyimler bir arada kullanılmıştır.

yırtıcı (297b/20); sözin (310b/19); ḳuş (266a/4); yitmiş (271a/2); demür (265a/20), iki (266b/6); yılduz (281a/18), güher (281a/13), ḥükemâ (281b/15), otağ (281b/21), âdemî-zâd, âb-ı revân (23b/1); baḥr-i ber (285a/5) , ḳalʿa-i sînâb (285/9); niṣâr-ı dürr-i lâl (265a/15); ḥaber vir- (268a/2); eyyâm-ı devlet (268a/8); ḥavf id-(317a/17); yüz sür- (289a/10); bilevüz (270b/21); taʿaccüb id- (270b/13).

Nesir bölümünde kahramanları tasvir ederken onların yiğit, güçlü, kuvetli ve heybetli bir cengâver olduğunu göstermek için mübalağalı anlatım kullanmıştır.

"…nite şöyle kim altmış arşı ḳadd u ḳâmet bir ḳara ṭaġ gibi ammâ şekil câmūsa beŋzer başı ḥammâm ḳubbesince var gözleri yanar fanūsa beŋzer aġzı maġâra gibi âvâzı ṣadâ virür küse beŋzer ḳulaḳları ḳalḳan gibi yüzi eyle ḳara ki abanūsa beŋzer heyʾet içre heybetde Efrâsiyâb secâʿatde behmen-i ṭūsa beŋzer at üzerinde oturuşı nerîmân ṣıfat deprenişi keyvüse beŋzer…"(308b).

Yazar metnin çoğu yerinde sık sık uzun cümleleri birbirine bağlamak için ve, ki, kim, daḥı bağlaçları ve zarf-fiilleri kullanmıştır.

"…itdiler andan soŋra bunlardan teftîş itdüm ki siz ne ḳavumsüz ve bu pîrlik ʿâlemine yitmişken bu arada muḳîm olmak ẕelîl ḫor yâtmaḳ yimek ve içmek ve o tü döşek yük ve ḫiẕmet kâr yoḳ ki sizlere ḫiẕmet ide âç ve ʿuryân ẕelîl giryân yatmaġla nâ-ḫoş ḥayât bulursuz yoḳsa size ġâyibden rızḳ mı gelür…"(271a/4).

"…her nebîye münzel olan kitabdan ne kim naḳl iderse kelam-ı ḥaḳdur diyü iʿtiḳâdı küllî iderüz zira kim kelâmı ḥaḳdur ve daḫı nebînüŋ kendü ḥaḳânî sözleri taḥḳîḳdür kim taṣdîḳ idersiz…"(269a/10).

"…cevâb virdi ki yâ nebîyallah loḳmân ḥakîm didügi gibi çünki ol maġâraya varub ol üç pîrleri ki gördüm andan ḳatına varub ḥâllerin ṣordum…"(270b/18).

gelürse bu yedi biŋ pehlevân-ı güzînle yedi kez yüz biŋ er daḫı cemʿ idüb anuŋla muḳâbil ve muʿârıż olam diyüb baḥr-i ẓulumâta…"(271a/15).

Süleyman-nâme-i Kebîr'de sayılar, hem sembolik anlamda hem de sayısal verileri ifade etmek için kullanılmıştır. Eserde iki ordunun mücadelesi anlatılırken hem güç ve ihtişâmı en iyi şekilde ifade etmek hem de savaş sahnelerini daha canlı ve somut bir şekilde anlatmak amacıyla sayısal kavramların bol miktarda kullanıldığı görülmektedir. Sayıların kullanımında birler ve onlar basamağı günümüze uygun bir şekilde yazılırken binler basamağından itibaren "kez ve kerre" sözcüklerinin kullanıldığı görülmektedir.

"…alup sekiz kez yüz biŋ leşkeri endelūs ve aşferi ol deryâ-yı ʿummân gibi iki aʿẓam…"(297b/4).

"…altı kez yüz biŋ endelūs leşkeri tîr atup teber ḫançer şalup Süleyman leşkerinüŋ…"(404b/2).

Nesir bölümlerinde secîli bir anlatım kullanan Firdevsî anlatımı ahenkli ve ilgi çekici hâle getirmek amacıyla sayı tekrarlarına sıkça başvurmaktadır.

"…on dört biŋ pehlevânla biŋ dört yüz ḳırḳ dört pâs u bânla Efrâsiyâb fermânıyla ḳalʿa-i sînâbda oturmışdı…"(284a/16).

"…cihân pehlevânı zırh adūzâm biŋ semuʿ idi otuz altı biŋ altı yüz altmış altı nefer ḥaleb serverleri…"(305b/11).

1.5. Yazılış (İmla) Özellikleri

Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra Arapçayla birlikte Arap alfabesini de kullanmıştır. Karahanlı döneminden Osmanlı Türkçesinin son dönemlerine kadar Arap harfleriyle verilen ilk Türkçe eserlerde Türkçe kelimelerin yazımı konusunda farklılıklar ortaya çıkmıştır. Dönemin ürünlerinde hem Uygur imlâ geleneği hem de Arap-Fars imlâ geleneklerinin izleri görülmüştür (Şahin, 2003: 33). Türkçenin bol ünlülü bir dil olması ve birçok ünlü ve ünsüzünün Arap alfabesinde tam karşılıklarının bulunmaması nedeniyle Orta Türkçe döneminden itibaren verilen eserlerde bu durum sorun teşkil etmiş, bu konu üzerinde farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Hem Arap imlâ geleneğinin hem de Uygur imlâ geleneğinin karışık olarak kullanılması standart bir imlânın ortaya çıkmasına imkân vermemiştir. Böylece imlâ ve yazım kuralları da önemli meselelerden biri hâline gelmiştir.

Süleymannâme'nin yazıldığı XV. yüzyılın sonlarında Osmanlı Devleti, topraklarını genişletmiş ve Türk saraylarının bulunduğu yerleri kültür merkezleri hâline getirmiştir. Buradaki medreselerde eğitim öğretim faaliyetlerinde Arapça ve Farsça ağırlık kazanmaya başlamıştır (Şahin, 2003: 32). Ancak Firdevsî Türkçenin geri plana atıldığı bu dönemde diline sahip çıkmış ve eserlerinde Türkçenin dil hususiyetlerine yer vermiştir. Özellikle

edinmiş olduğu öğretici bilgileri halka ulaştırma gayesi onun eserlerinde Eski Anadolu Türkçesine ait sözcük ve söyleyişlere yer vermesine vesile olmuştur. Bu nedenle Süleyman-nâme'de Arap ve Uygur imlâ özellikleri beraber kullanılmıştır. Metinde vokallerin harfle gösterilmesi, art ünlülü kelimelerde "sin (س)" harfinin kullanılması, "ç" ve "p" seslerinin "be (ب)" ve "cim (ج)" ile yazılması, bazı eklerin gövdeden ayrı yazılması Uygur imlâ özelliğini yansıtırken vokallerin yazılmaması, art ünlülü kelimelerde "sad (ص)" kullanılması, eklerin kelime gövdelerinden ayrı yazılmaması, ŋ yerine "kef" kullanılması gibi özellikler Arap imlâ özelliğini yansıtmaktadır.

1.5.1.Ses Olayları

1.5.1.1.Ünlü Uyumu

1.5.1.1.1. Kalınlık İncelik Uyumu

Metnin tamamında incelik-kalınlık uyumu Türkçenin diğer tarihi devirlerindeki gibi tamdır.

yanındaġı (316a/17), üzerindeki (342b/11), dişisiyile (267a/ 16), yoldaşıyıla (267a/16), itmekiçün(283a/20), ḫürmetiçün (343b/15), ḥaḳḳıçun (323b/20), olmaġıçun (284a/5), ḳuşlarıyımış (267b/14), leşkeriyimiş (267b/11).

1.5.1.1.2. Düzlük Yuvarlaklık Uyumu

Eski Anadolu Türkçesinin belirgin özelliklerinden biri de yuvarlaklaşmadır. Düzlük yuvarlaklık uyumuna göre anlam ve fonksiyonu aynı olan kelime ve eklerin iki şekilli örnekleri bulunmaktadır. Eski Türkçeden beri devam eden ikinci hece yuvarlaklığı vardır.

eksük (281a/219), ilerü (326a/4), içerü (338a/8), girü (311b/19), ayruk (277a/7), yılduz (282a/18), yuḳaru (286a/4), ḳarşu (267a/13).

Eski Türkçedeki "g" sesinin erimesi sonucu yuvarlaklaşma ortaya çıkmaktadır. Kelime sonundaki "g" sesi, Eski Anadolu Türkçesinde kendinden önceki ünlünün açıklığında sızıcılaşarak erir ve ünlüyü uzaklaştırarak yuvarlaklaştırır. Az sayıda kelimede ünlünün düzlüğünü koruduğu görülür (Şahin 2015: 42):

ḳapu (271a/18), ḳamu (266a/3), ṭapu (282a/1).

1.5.1.1.3. Ünlü Türemesi

Kelimeyi genişletme olayıdır. Eklemeyi kolaylaştırmak ve yabancı kelimeleri Türkçenin ses ve hece yapısına uydurmak amacıyla ortaya çıkar (Şahin, 2015: 46):

ʿaḳl (275a/14) ~ʿaḳıl (312b/21),

hışm (269a/18) ~ ḫışım (279a/14),

ḫayr (265a/10) ~ ḫayır (273a/15),

ʿilm (283b/12) ~ʿilim (343a/16)

ḥükm (338a/13) ~ hüküm (343a/6).

1.5.1.1.4. Hece Kaynaşması (Birleşme)

Bir kelimede yan yana bulunan iki veya daha çok hecedeki seslerin ya da yan yana bulunan iki kelimeden birincinin son sesi ile ikincinin ön sesinin birleşerek kaynaşması ve böylece hece sayısının azalması olayına hece kaynaşması denir. (Korkmaz, 2010: 116) Metindeki örnekler şunlardır:

kendü+ özi >kendözi (272b/13),

ne + içün > niçün (292a/8).

ḫürmeti+içün > ḫürmetiçün (342b/15).

bu eyle > böyle (270b/5),

şu eyle > şöyle (270b/5).

1.5.1.1.5. Ünlü Düşmesi

Türkçe kelimelerde ünlü düşmesi, kelime başında, içinde ve sonunda ünlülerin düşmesiyle oluşur (Şahin, 2015: 45). Metindeki örnekler şunlardır:

ağızından > ağzından (287a/15),

göŋüli > göŋli (294b/2),

eginine > egnine (306b/13),

oġulı > oġlı (275a/8),

beŋizi >beŋzi (298b/2).

ile, için edatlarının ekleşme sürecinde, kendinden önceki kelimeyle birleşirken ünlü düşmesi gerçekleşmektedir:

anuŋ ile > anuŋla (271a/14),

benüm ile > benümle (314a/6),

ʿizzet ile > ʿizzetle (269b/14),

olmaġ içün > olmaġçün (273a/15),

benüm içün > benümçün (299b/18).

i- fiili ekleşme sırasında düşmektedir:

ṭurur iken > ṭururken (279a/3),

kim ise > kimse (273a/13),

diler iseŋ > dilerseŋ (281a/5).

Yabancı kökenli bazı kelimelerde ünlü düşmesi görülmektedir:

ʿaleyke > ʿaleyk (269b/15),

cevelan > cevlân (267a/4),

deverân > devrân (267a/21),

seyerân > seyrân (341b/21).

1.5.1.1.6. Ünlü Değişmeleri

1.5.1.1.6.1. i-e durumu

Eserin harekeli olarak yazılmış olması diliyle ilgili çalışmalarda kolaylık sağlamıştır. Kelimelerin ilk hecesinde yer alan ünlü sesin "i" veya "e" ünlüsü olduğu yazıdaki işaretinden anlaşılmaktadır. Metinde geçen i'li ve e'li kelimeler yazmada nasıl harekelenmiş ise öyle alınmıştır. Türkiye Türkçesinde kimi "e" ünlüsünün kullanıldığı yerlerde "i" ünlüsünün kullanıldığı kimi kelimelerde hem e'li hem de i'li örneklerin bulunduğu görülmektedir. Burada tereddüte yol açan "i" ya da "e" ünlülerinin aslında *kapalı e* olduğu görülmektedir:

gice (294b/21), girçek (293b/13), itdi (267b/20), yitdi (267b/10), vir- (268a/8), yir (269b/12), dirsin (270b/7), irdi (271b/11), yilek (285b/16), didi (273a/21).

beşinci (272b/9) ~ biş (325a/4),

yel (339a/15)~ yil (283a/15),

vir- (268a/8)~ verdiler (336b/2),

yedi (317a/15) ~ yidi (325b/3),

yelken (266a/4) ~ yilken (322a/14),

yer (285b/9) ~ yir (336a/21).

1.5.1.1.6.2. ü/i Değişimi

Eski Türkçede u, ü ile yazılmış bazı kelimeler Batı Türkçesinde düzleşerek ı ve i ile karşılanmaktadır. Eski Anadolu Türkçesi döneminden sonra tamamlanan bu değişiklikliğe ait örnekler şu şekildedir (Ergin, 1998: 83):

berü > beri "beri, bu tarafa" beri (272a/16),

büt- > bit- "çıkıp yetişmek" bit- (290b/11),

üçün "için" > içün (302b/7)~için (343a/8),

kentü "kendi" > kendi (282b/10)~kendü (266a/16).

1.5.1.1.6.3. ı/u Değişmeleri

Eserde Eski Türkçede düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymayan "ı"lı bazı kelimeler bu değişiklik sonucu uyuma girmiştir. Fakat bazı örnekler ise hem eski hem de yeni şekilleriyle birlikte kullanılmıştır:

bulın- "bulun-" > bulun- (270a/21),

bulıt "bulut" > bulut (279b/11),

kapıg "kapı" > ḳapu (271b/3),

karşı "karşı" > ḳarşu (271b/16),

oḳı- "oḳu-" > oḳu- (266b/3) ~oḳı- (273a/14),

ṣarıġ "sarı" > ṣaru (296b/13),

ṣoġık "soğuk" > ṣovuḳ (272b/15),

yavrıġ "yavru" > yavrı (286b/2) ~yavru (266a/10),

yabız "kötü, fena" > yavuz (331b/1).

1.5.1.1.6.4. e/ö Değişmesi

Az görülen bir değişmedir. Metinde hâl zarfı olan öyle kelimesi hem eski e'li hem de yeni şekliyle ö'lü kullanılmıştır. Diğer örneklerde ise değişim görülmektedir:

eyle (313a/9),

bu eyle > böyle (270b/5),

şu eyle > şöyle (270b/5).

1.5.1.1.6.5. u/a Değişmesi

odun- “uyan-“ > uyan- (302a/5),

ortu “orta” > orta (285b/6).

1.5.1.1.7. Ünsüz Değişmeleri

1.5.1.1.7.1. t> d değişmesi

Timurtaş, t> d değişiminin Eski Türkçe sonlarına doğru başlamış olduğunu günümüzde dahi yazı dili ve ağızlarda t/d değişiminin farklılık gösterdiğini ifade etmektedir (Timurtaş, 1994: 57). Korkmaz ise, Eski Türkçede ince ve kalın sıradan ünlüler ile birleşme durumuna göre, hiçbir ayrım yapılmaksızın kelime başında hep tonsuz olarak bulunan t ünsüzünün, Eski Anadolu Türkçesinde t’yi korumak veya d’ye dönüştürmek bakımından ikili bir yol izlediğini belirtmiştir (Korkmaz, 2005: 501). Eski Anadolu Türkçesi döneminde ise t’li şekiller yer yer muhafaza edilmekle beraber baştaki “t” sesi genel itibarıyla d’ye dönüşmektedir. Bunların yanı sıra hem t’li hem de d’li kullanılan örnekler de bulunmaktadır. Genellikle ince sıradan kelimeler d’li kaydedilmiştir:

dil (339a/4), demür (266a/5), deve (274b/12), diken (309a/3), diyüp (309a/20), dün (318b/10).

Bazı kelimeler, telaffuzlarından veya Türkçenin imla geleneğinden kaynaklı Eski Türkçedeki aslî şekillerini korumuşlardır. Aslî şeklini koruyan kelimeler şunlardır:

ṭaban (285b/4), ṭaġ (271b/2), ṭoḳuz (277a/14), ṭolu (282b/21), ṭoġru (292b/10), ṭuy- (323a/13).

Bazen de ön seste yer alan t’ler ve d’ler iki şekilli kullanılmıştır. İki şekilli kullanılan kelime örnekleri şunlardır:

dur- (327a/1) ~ ṭur- (326b/5), dut- (288a/17) ~ṭut- (288b/9).

1.5.1.1.7.2. d~t kullanımı

Son seste bulunan bazı t’ler ve d’ler hem aslî şekliyle hem de değişime uğramış şekliyle kaydedilmiştir:

dörd (302a/2) ~ dört (290a/2),

bulut (279b/11) ~ bulud (282b/12),

yud- ~ yut- (309a/9).

1.5.1.1.7.3. b> p değişmesi

Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde ön seste /b/ sesinin bazı kelimelerde tonsuzlaşarak Türkiye Türkçesinde /p/ ünsüzüne dönüştüğü görülmektedir. Orta seste görülen /b/ sesi yine /p/ ünsüzüne dönüşmektedir.

parmaḳ (287b/16), ṭopraḳ (281b/10) ~ ṭobrah (328a/5).

1.5.1.1.7.4. b> v değişmesi

Eski Türkçe dönemindeki bazı kelimelerde b'ler v'ye dönüşmüştür.

bar > var (283a/3), bir- > vir- (283a/13), çabuş > çavuş (304a/15), yabız > yavuz (275b/9), yalbar- > yalvar- (322a/15).

1.5.1.1.7.5. ḳ> h değişmesi

Türkiye Türkçesinde kelime başında bulunan "h" sesi incelenen metinde Eski Türkçe devresinde olduğu gibi "ḳ" sesini korumaktadır. Timurtaş, Türkçede kelime başında "h" sesinin bulunmadığını ve bu sesin Eski Türkçede "ḳ" sesi ile karşılandığını ifade etmiştir (Timurtaş,1994: 48).

ḳanı "hani, nerede" (267b/3).

Kelime içi "ḳ> ḫ" değişimi ise daha çok Eski Anadolu Türkçesinde görülen bir değişikliktir (Ergin, 1998: 418). Genelde Azeri sahasında yaygınlık kazanan bu kullanıma; Eski Anadolu ve Klasik Osmanlı metinlerinde de sıklıklarına göre değişebilen oranlarda rastlanır.

aḳşam > aḫşam (316a/4), ḳorḳıġ >ḳorḫu (277a/21), ṭaḳı > daḫı (293b/3), yoḳsa > yoḫsa (343b/7).

1.5.1.1.7.6. k/g değişmesi

Arap harfli alfabeyi esas alan eski yazı dilinde "k" ve "g" seslerini ayrı ayrı gösteren bir işaret bulunmaması bu meselenin çözümünü güçleştirmektedir. "k-g" ayrımını yaparken Eski Anadolu Türkçesi ve Klasik Osmanlı Türkçesi devresinde yazılmış olan çeviri yazılı eserler esas alınmıştır.

Eski Türkçede "k" olan eserde ise "g"li olarak kabul edilen kelime örneklerinden bazıları şunlardır:

geç- (300a/11), gel- (294b/1), gün (268b/12), göŋül (273a/11), gice (331b/1), gine (288b/10), girçek (293b/13).

1.5.1.1.7.7. d> y değişmesi

Eserde diğer Eski Anadolu Türkçesi sahası eserlerinde olduğu gibi bu değişim kurallıdır:

bıdıḳ > bıyıḳ (309a/6), bedü- >büyü- (302b/14), edgü > eyü (281a/13), ked- > gey- (282a/8), ḳod- > ḳoy- (269b/12), ḳudruḳ > ḳuyruḳ (274b/17).

1.5.1.1.8. Ünsüz düşmesi

Kelime başında ünsüz düşmesi:

bol-> ol- (265a/2), yıġaç> aġaç (291a/20), yıġla-> aġla (271b/5), yırmaġ>ırmaġ (329b/15).

Kelime içinde ünsüz düşmesi:

edgü > eyü (281a/13), içgerü > içerü (285a/12), ḳalġan > ḳalan (296b/12), kergek > gerek (296b/14), keltür- > getür- (306b/20).

Kelime sonunda ünsüz düşmesi:

açıġ > acı (272b/5), asıġ > aşşı (292b/20), çerig > çeri (294b/7), tirig > diri (267a/8), türlüg > dürlü (291a/8), ellig > elli (303a/7), er- > i- (305b/2).

1.5.1.1.9. Hece düşmesi

Hece düşmesine metinde en uygun örnek bildirme eki işlevindeki “durur” ekidir. Durur eki ses uyumuna girerek ekleşmiştir. Metinde iki şekli de görülmektedir:

yoḳdur (308b/17), andadur (313a/6), budur (313a/10), emmâre durur (327a/14), cahil durur (343a/17), ḳâbil durur (343a/17).

1.6. Ekler

1.6.1. İsim Çekim Ekleri

1.6.1.1. Çokluk eki

Eski Türkçeden bu yana çokluk eki olarak “+lAr” eki kullanılmıştır (Şahin, 2003: 45). Bu ek iyelik, ilgi ve hâl eklerinden önce kullanılmaktadır.

burnâlara (275a/17), ḳırḳlaruŋ (273b/8), ṭaşlardan (275a/11), ʿacîb yaraḳları (265b/18).

"+lAr" ekinin Eski Türkçe, Eski Anadolu Türkçesi ve günümüz Türkçesinde kullanılmayan bir şekli de sayılardan sonra gelen isimlerde kullanılmasıdır. Metinde "+lAr" ekinin sayı sıfatlarından sonra geldiği de görülmüştür:

altı yüz peyki**ler** (288b/21), beş yüz**ler**üŋ (273b/9), yedi**ler**üŋ birisi üç**ler**e (273b/8), üç siŋirlü ḳatı yay**lar** (314b/15).

Arapça ve Farsçadan alıntı kelimelerde ise çokluk kategorisini bünyesinde barındıran kelimeler metinde sıkça kullanılmıştır:

envâr (313b/13), mürselîn (323b/19), ẓurafâ (337a/7), ümerâ (337a/6), vüzerâ (337a/6).

Arapça ve Farsçadan alıntı kelimelerde çokluk kategorisindeki kelimelere Türkçe çokluk eki getirildiği örnekler de vardır: Melâikeler (337a/6), Selâṭînler (338a/14),

Eski Türkçe döneminde, sonraki dönemlerden farklı olarak +lar çokluk eki yanında " +gun, +gün, +kün, +kun; +an, +en , +z, +t, +s" ekleri de çokluk eki oarak kullanılmıştır (İlhan, 2009: 5). Bunlardan "+An" ve "+z" gibi ekler bazı kelimelerde kalıplaşmış biçimde görülmektedir:

di**z**ine (27b/5), e**ren** (268b/10), gö**z** (277a/12), oğ**lan** (283a/9), omu**z**larına (289a/14).

1.6.1.2. İyelik Ekleri

İyelik ekleri mülkiyet ve sahiplik bildirmektedirler. Türkçenin Eski Türkçe döneminden başlayarak günümüze kadar aynı iyelik ekleri kullanılmıştır (Gülsevin, 2011: 86).

Teklik 1. şahıs eki: -m, -(u)m, -(ü)m

(benüm) söz**üm** (275b/8), ḫançer**üm** (277a/17), ʿasker**üm** (271a/15).

Teklik 2. şahıs eki: -(u)ŋ, -(ü)ŋ

(senüŋ) taḫt**uŋ** (323a/3), söz**üŋ** (327b/21), murâd**uŋ** (273b/2).

Teklik 3. şahıs eki: -ı, -i, -sı, -si

(anuŋ) et**i** (272b/1), ḳalʿa**sı** (324a/17), yiglerin çeri**si** (323a/18).

Çokluk 1. şahıs eki: -(ı, u)muz, -(i, ü)müz

(bizüm) mezheb**ümüz** (292b/1), zevâd**umuz** (272a/14), maḳṣūd**umuz** (273b/3) .

Çokluk 2. şahıs eki: -(ı, u)ŋuz

(sizüŋ) dimâġ**uŋuz** (290b/21), at**uŋuz** (338a/14), yaraġ**uŋuz** (338a/14).

Çokluk 3. şahıs eki: -ları, -leri

(onlaruŋ) bahâdur**ları** (315b/3), şâhbâz**ları** (338a/16), server**leri** (311a/5).

1.6.1.3. Hâl Ekleri

1.6.1.3.1.İlgi Hâli Eki (Genitif Hâli)

Eski Türkçede "-ıŋ, -iŋ, -uŋ, -üŋ, -nıŋ, -niŋ, -nuŋ, -nüŋ" şeklinde olan bu ek, Batı Türkçesinde yuvarlak ünlü şeklindedir. İsimle isim arasında ilgi kuran bu ekle ilgili görüş farklılıkları bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar hâl eki dışında değerlendirilmesi gerektiğini düşünmektedir.

pehlevânlar**uŋ** ulusı (283b/16), murġı**nuŋ** şaydı (265b/5), birisi**nüŋ** leşi (285a/11), ilimüz**üŋ** kerkesleri (286b/15), düşmân**uŋ** gevdesi (305b/14).

1.6.1.3.2.Yükleme Hâli Eki (Akkuzatif Hâli)

Bu ekin Eski Türkçedeki "+(I)G" belirtme durum ekinden "g" sesinin düşmesi sonucunda karşımıza çıktığı kabul edilen "–(y)I" eki Eski Anadolu Türkçesinde hem isimlere hem iyelik eki almış isimlere hem de zamirlere getirilen ektir (Şahin, 2015: 50). Ünlü ile biten kelimelerden sonra ekteki bağlayıcı ünsüzün ortaya çıkması Eski Anadolu Türkçesinin karakteristik özelliklerinden biridir (Yıldız, 2000: 20).

ol iki meliki (284b/16), azacuḳ ırmağı (338b/14), ḳan içici ḳılıcı (276b/7), bu ḳaradeŋizi (282b/20), pes ṣuyı (272b/16).

1.6.1.3.3.Yönelme Hâli Eki (Datif Hâli)

İsmin yöneldiğini, yaklaştığını gösteren hâldir. +(y)A Eski Türkçede "ka/+ke, +ġa/+ge" şeklinde olan bu ek, Batı Türkçesine geçerken çekim eklerinin başındaki ġ ve g ünsüzlerinin düşmesiyle +(y)A olmuştur (Ergin, 1998: 234).

başın**a** (308a/20), güneş**e** (276a/16), üstüŋ**e** (279a/16), ḥażretüŋ**e** (270a/10), saŋ**a** (270a/14).

1.6.1.3.4. Bulunma Hâli Eki (Lokatif Hâli)

Eski Türkçede bulunma hali eki "+dA"; "r, l, n" ünsüzlerinden sonra "+tA" biçimindedir (Tekin, 2003: 113). Eski Anadolu Türkçesinde ünsüz uyumuna girmez. Fiildeki oluş ve kılışın yerini bildiren ad durumudur (Korkmaz, 2003: 289).

ḳabżın**da** (265a/2), ṣaffın**da** (267b/2), ḳarşusın**da** (283a/21), ṭarafın**da** (286a/6), oynın**da** (305b/20).

1.6.1.3.5. Uzaklaşma Hâli Eki (Ablatif Hâli)

Kelime gruplarında ve cümlede fiilin gösterdiği hareketin kendisinden uzaklaştığını ifade etmek için adın dönüştüğü durumdur (Ergin, 1998: 235). Eraslan'a göre ek "+ dIn, +dUn" isimden isim yapma eki ile "+DA" bulunma hal ekinin karışmasıyla ortaya çıkmıştır (Eraslan, 1999: 381-385).

uyku**dan** (337a/15), an**dan** (302b/11), bulutlar**dan** (297a/8), ağıl**dan** (296b/21), yolun**dan** (286a/15).

1.6.1.3.6. Eşitlik Hâli Eki (Ekvatif Hâli)

Eski Türkçeden itibaren değişik fonksiyonlarda kullanılan ve zamanla türetme eki özelliği de kazanmış olan bir durum ekidir (Şahin, 2015: 53). Metinde eşitlik eki "–ca, -ce, -ça, -çe" şeklinde görülmektedir.

naḳlin**ce** (281b/5), dillerin**ce** (282b/8), nevbet**çe** (306b/19), bun**ca** (313a/20).

1.6.1.3.7.Vasıta Hâli Eki (Enstrumental Hâli)

"+(I)n, +(y)(I)lA", bile, birle, ile, fiilin gösterdiği iş, oluş ve hareketin hangi araçla ve neyle, kimle yapıldığını gösteren durumdur (Parlatır-Şahin, 2010: 50). Adın belirttiği nesnenin vasıta olarak kullanıldığını, fiile vasıta olduğunu belirtmek için kulanılır. "+(I) lA" olabildiği gibi ünlülerle biten kelimelerden sonra +yIlA seklinde de görülebilir (Hacıeminoğlu, 1974:3 1). Bu şekil "ile (<bile<birle)" edatının ekleşmesiyle oluşmuştur (Çağıran, 2000:379).

ṭapmaġ**ıla** (290b/16), **birle** (291a/3), dişisi**yile** (267a/16), yoldâşı**yıla** (267a/16), salṭanat **birle** (267b/1).

1.6.1.3.8.Yön Gösterme Hali (Direktif)

"+rA, +ArU" Eski Anadolu Türkçesinde ekin başındaki G ünsüzü sızıcılaşıp kaybolarak, "+ArU (< +GarU)" şeklini alır (Yıldız, 2000: 24).

iç**erü** (317b/8), il**erü** (326a/4), iç**re** (336b/8).

1.6.2. Fiil İşetme Ekleri

1.6.2.1. Şahıs Ekleri

Eski Anadolu Türkçesinde kip ve zaman eklerinin ardından eklenen ve kişi kavramı veren ekler ikiye ayrılır. Zamir kaynaklı kişi ekleri ve iyelik kaynaklı kişi ekleridir (Şahin, 2015: 61). Zamir kaynaklı şahıs ekleri şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman,

öğrenilen geçmiş zaman, istek, gereklik çekimlerinde kullanılır. İyelik kaynaklı şahıs ekleri görülen geçmiş zaman ve şart kipi çekimlerinde kullanılırlar.

1.6.2.1.1. Zamir Kaynaklı Şahıs Ekleri

Teklik 1. Şahıs: -m,

işidürem (270a/12), alam (317a/1), ḳılam (332a/15).

Teklik 2. Şahıs: -sın, -sin

idersin (269a/20), varasın (274a/8), ṭapasın (293b/3).

Teklik 3. Şahıs: -

ḳalmış (285b/18), çıkar (271b/16), ṭurmış (283b/21) .

Çokluk 1. Şahıs: -vuz, -vüz, -uz, -üz

bilevüz (270b/21), oluruz (290b/12), bulavuz (313a/14) bilürüz (290b/14).

Çokluk 2. Şahıs: -sız, -siz

varasız (325a/8), iresiz (325a/9)), içmezsiz (273b/2).

Çokluk 3. Şahıs: -lar, -ler

urdılar (275b/21), ṣordılar (276a/1), itmişler (341b/3).

1.6.2.1.2. İyelik Kaynaklı Şahıs Ekleri

Teklik 1. Şahıs Eki: -m

gördüm (292a/17), ursam (277a/20), çeksem (277b/2).

Teklik 2. Şahıs Eki: -ŋ

virdüŋ (270b/5), dilerseŋ (281a/5), iderseŋ (294b/11).

Teklik 3. Şahıs Eki: -

binmiş (280a/4), döker (281a/20), gitdi (269a/18).

Çokluk 1. Şahıs: -ḳ, -k

söyledük (281a/8), itmezdük (270b/6), atsaḳ (287a/8).

Çokluk 2. Şahıs: -ñuz, -ñüz

içdüŋüz (20b/17), alduŋuz (329b/7), söyleŋüz (321a/1).

Çokluk 3. Şahıs: -lar, -ler

eytdiler (329b/2), atdılar (288a/9), dirler (273a/13).

1.6.2.2. Şekil ve Zaman Ekleri

Türkçede bildirme (haber) ve tasarlama (dilek) olmak üzere iki çeşit kip vardır. Bildirme kipini ifade eden ekler aynı zamanda zaman ekleridir. Tasarlama kiplerinde ise

hareketin zihinde tasarlanması söz konusudur. Bu kip içindeki farklı ekler zihindeki söz konusu haraketin hangi yolla tasarlandığını ifade eder (Şahin, 2015: 62).

1.6.2.2.1. Haber (Bildirme) Kipleri

1.6.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman Eki

Görülen geçmiş zaman eki *"–dI"* ekidir. Geçmiş zamanda hareketi gerçekleştirilen kişi tarafından onun bilgisi ve bilinci dahilinde yapılmış fiillerde kullanılır (Şahin, 2015: 62).

gör**di**ler (285b/1), ḳıl**dı** (265a/8), ol**du**ŋ (270a/5), uruş**dı**lar (311a/1), dürüş**di**ler (310b/8).

1.6.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki

Öğrenilen geçmiş zaman eki *"–mIş"*tır. Bir fiilin başkası tarafından anlatıldığı bizzat görülmediği zamanlar için kullanılır. Ekin ünlüsü daima düzdür (Şahin, 2015: 63).

ṭur**mış**lardı (275b/12), bin**miş** (280a/4), otur**mış**lardı (267a/12), iriş**miş** (25b/8), çekil**miş** (285b/5).

1.6.2.2.1.3. Geniş Zaman Eki

Geniş zaman eki *"-(V)r"*dir. Fiilin ifade ettiği hareketin her zaman yapıldığını anlatır. Ekin ünlüsü çoğunlukla dar-yuvarlak, geniş-düz, nadiren de dar-düz ünlü olarak kullanılmıştır. Geniş zaman olumsuzu *"-mAz"*dır (Şahin, 2015: 64).

i**der** (265a/2), ög**er**sin (285a/8), çal**ar**dı (279b/15), geç**mez** (285a/17), it**mez**üz (269a/13).

1.6.2.2.1.4. Şimdiki Zaman Eki

Eski Anadolu Türkçesinde şimdiki zaman için müstakil bir ek yoktur. Eski Anadolu Türkçesindeki geniş zaman eki *"–(V)r"* şimdiki zaman görevinde kullanılmaktadır (Şahin, 2015: 65).

di**r**sin (293b/7), çağı**r**sın (307b/9), gör**ür**sün (278a/2), ṭu**r**sın (330b/13), üşen**ür**sin (275a/15).

1.6.2.2.1.5. Gelecek Zaman Eki

Gelecek zaman için Eski Anadolu Tükçesinde birden fazla ek kullanılır. En işlek olan gelecek zaman eki *"(y) IsAr"* biçimidir (Gülsevin, 2011: 100). Türkiye Türkçesinde

kullanılan *"-(y) AcAk"* eki, Eski Anadolu Türkçesinde sıfat-fiil eki olarak kullanılsa da *"ecek"* biçimli teklik 3. şahıs çekimleri vardır.

olısardur (331b/2), ḳılısardur (331b/2), ṭolısardur (332a/6), girecekdür (274a/10), götürecekdür (331b/5).

1.6.2.2.2. Dilek (Tasarlama) Kipleri

1.6.2.2.2.1. Emir Kipi

Fiilin ifade ettiği hareketin emir yoluyla tasarlandığını anlatır (Şahin, 2015:66).

Teklik

1. Şahıs : -AyIn

getüreyin (274b/7), gireyin (279a/4), nideyin (267a/19).

2. Şahıs : -GIl ~ -Ø

söyle (327b/15), getür (286a/17), eylegil (293b/21), virgil (265b/7)..

3. Şahıs : -sUn

ṭutsun (265a/14), yusun (274a/13), gelsün (269a/6).

Çokluk

1. Şahıs : -(y)AlUm

alalum (269a/7), virelüm (286b/8), ıralum (286b/8),.

2. Şahıs :-(U)ŋ ~ -ŋüz

gelüŋ (288b/18), söyleŋüz (321a/1), virmeŋüz (267a/21).

3. Şahıs :-sUnlAr

uçsunlar (334b/17), ṭursunlar (335a/16), işitsünler (270a/7), eylesünler (270a/7) .

1.6.2.2.2.2. Şart Kipi

Fiilin ifade ettiği hareketi dilek yoluyla tasarlayan kiptir. Eki "–sA"dır (Şahin, 2015: 67).

olsa (292b/2), ursam (312b/14), alsam (312b/12), ögsem (328a/1), çeksem (277b/2).

1.6.2.2.2.3. İstek Kipi

Fiilin ifade ettiği hareketin istek yoluyla tasarlandığını anlatır (Şahin, 2015: 66). Buradaki gerçek istek eki olup Eski Anadolu Türkçesinde kullanımış, daha sonraki dönemlerde şart ve emir ekleriyle karşılanır olmuştur.

ṭutmay**a**sın (277b/14), ṭap**a**sın (293b/3), olmay**a**sın (297a/14), bul**a**vuz (313a/14), söyley**e**m (313a/15).

1.6.2.2.2.4. Gereklilik Kipi

Fiilin ifade ettiği hareketin gerekliliğini tasarlayan ektir. Eski Anadolu Türkçesinde bu kip için kullanılan özel bir ek yoktur. "-sA" şart ekinin fiile getirilmesi ve "gerek" kelimesiyle birleştirilmesiyle kullanılmaktadır (Şahin, 2015: 67).

ḳop**sa gerek** (296b/14), ḳon**sam gerekdür** (268b/9), yaġ**sa gerek** (296b/16), aġ**sa gerek** (296b/15), ḳıl**sa gerek** (297a/10).

1.6.3. Yapım Ekleri

1.6.3.1. İsimden İsim Yapan Ekler

İsimden isim yapma ekleri isim kök ve gövdelerinden isim yapmak için kullanılan yapım ekleridir. Bu ekler isim köklerine, isimden yapılmış isim gövdelerine ve fiilden yapılmış isim gövdelerine eklenir (Ergin, 1998: 154).

+ (a)cuḳ eki:

ṭaġarcuḳ (265b/19), oġlancuḳ (338a/1), azacuḳ(338b/13).

+Ar; +şAr eki:

altışar (3a/21), birer (22b/1).

+cAk eki:

küçücek (272a/11), tizcek (322a/19).

+Cı eki:

demürci (275b/2), avcı (326a/1).

+cIl eki:

yılancıl (266a/6), ṭavşancıl (318b/17).

+cUGAz eki:

cengcügez (275a/15), süleymâncuġaz (338a/8).

+cUḳ eki:

ṭaġarcuḳlarla (265b/19), süleymâncuḳ (275b/2).

+dAş eki:

ahdaşı (267a/1), yoldaşlarına (272a/16).

+üldü eki:

düpüldüsi (300b/1), güpüldüsinden (310a/19).

+dUz eki:

gündüz (271b/19).

+ge eki:

özge (278b/21).

+IncI/++UncU eki:

ḳırḳıncı (343b/12), ṭoḳuzuncu (335b/21).

+lAyIn eki:

ṭavusleyin (268a/5), sütunleyin (279a/7).

+lIḳ eki:

şekker-efşânlıḳ (319a/10), müsülmânlıḳ (270a/16).

+lI/+lU eki:

odalı (275b/17), siŋirlü (275b/20).

+mIş eki:

altmış (273b/14), yetmiş (274a/13).

+sUz eki:

nihâyetsüz (325b/5), dînsüz (293b/2).

1.6.3.2. İsimden Fiil Yapan Ekler

İsim soylu bir sözcüğü fiil yapmaya yarayan eklerdir. Bu ekler isim köklerine, isimden yapılmış isim gövdelerine ve fiilden yapılmış isim gövdelerine eklenirler. (Ergin, 1998: 179).

+A- eki:

oynayalum (333a/3), yaşadum (292a/20).

+(A)l- eki:

çoġalurdı (310b/17).

+lA- eki:

başladılar (316a/6), yumurdladı (286b/2).

+lAn-:

kecimlendi (276a/15), cebbelendi (276a/16).

+(A) r- eki:

ḳarardup (275a/16), ṣarardup (275a/15).

+rA- eki:

gümredi (315b/19).

1.6.3.3. Fiilden İsim Yapan Ekler

Fiil kök ve gövdelerinden isim yapmak için kullanılan eklerdir. Bu ekler fiil köklerine, isimden yapılmış fiil gövdelerine ve fiilden fiil gövdelerine eklenir (Ergin, 1998: 184).

-A eki: Zarf fiil ekinden kalıplaşarak oluşan bir ektir.

çevresin (308a/14), göre (293b/14).

-(y)IcI; -ucı:

çıḳarucı (301a/19), ḳarıcı (301a/19), irici (301a/20), ṭurucı (301a/20).

-(A)K eki:

dilek (270a/2), döşek (271a/3).

-Ilu eki:

ḳazılu (285b/5), yazılu (331a/9).

-(U)ḳ / -(Ü)k eki:

artuḳdur (284b/20), ayruḳ (277a/7), küçük (272a/11), büyük (280a716).

-ım; -Um eki:

adım (315b/20), ölüm (342a/21).

-mur eki:

yaġmur (310b/17).

-U eki:

ḳorḳusundan (266b/19), ölüsin (314b/13).

-(a) z eki:

boġazı (309a/4).

1.6.3.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler

Fiil kök ve gövdelerinden fiil yapmak için kullanılan ektir. Fiil köklerine, fiilden yapılmış fiil gövdelerine ve isimden yapılmış fiil gövdelerine eklenirler (Ergin, 1998: 200).

-Ar- eki:

ḳoparup (320a/18), çıkarasın (274a/5).

-dIr-/-dur eki:

barışdırup (269b/6), öldürürem (312b/14).

-gür- eki:

irgürmiş (304/2).

-(I)l- eki:

yapılmış (268a/11), ḳaḳılmış (268a/12).

-(X)n- eki:

bulunup (311a/6), dolandı (314b/12) .

-Ir-/-Ur- eki:

ṣavurup (277b/3), ḳaçırup (288a/8), geçürüp (320a/19).

-(X)ş- eki:

uruşdılar (310a/18), aġlaşdılar (302b/12).

-t- eki:

yürütdi (287a/21), depretdi (279b/3).

1.6.4. Fiilimsiler

Fiilden türeyip isim, sıfat ve gerundium görevlerinde kullanılan kelimelerdir. Fiilimsiler diğer fiilden türemiş isimlerden farklı olarak ya fiillerin hareket ve zaman kavramını devam ettirir ya da isimlerin girmiş olduğu çekime girmemeleri açısından ayrılırlar (Şahin, 2015: 71). Dilimizde fiilden isim olmuş bazı kelimeler almış oldukları eklerle isim sınıfına geçmiş olsa da tam anlamıyla isim gibi kullanılamazlar ya da fiil olmaktan tam anlamıyla uzaklaşamazlar (Parlatır-Şahin, 2010: 83). İşte bu yapılar isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil olmak üzere üç grupta incelenmektedir.

1.6.4.1. İsim- Fiiller (Mastarlar)

Mastarlar fiillerin isim şekilleridir. Fiile başka bir anlam katmadan fiilden hareket ve iş ismi yapmak için kullanılan ve isim gibi çekime girebilmelerini sağlayan eklerdir (Şahin, 2015:71).

-mAk eki:

ṣavaşmak (286b/1), ṭutmaḳ (286b/11), ḳılmaḳ (292b/2), itmek (292b/1), gelmek (270a/12).

-mA eki:

olmasına(273b/15), kükremesinden (282a/21), gelmesine (335b/18), ḳıçġır-masından (338b/5), buluşmasın (274a/1).

-(y)Iş / -(y)Uş eki:

ṣanışuŋ (320b/20), yürüyişine (303a/11), inişde (306a/3), girişine (300a/16), biri birinüŋ ḳafâsına ḍarb uruşdılar (266a/21).

1.6.4.2. Sıfat-Fiiller (Partisipler)

Hareket ve zaman bildirerek nesneleri niteleyen kelimelerdir. Asıl olarak geçici isimler yaparlar ancak zaman içerisinde bu isimlerden bazıları kalıcı isim olarak kalmıştır (Şahin, 2015: 72).

-(y)AcAḲ eki:

ḳaçacaḳ yol (276a/1), atılacaḳ oḳlar (283a/11), düşmân gelecek yerlerde (294b/12).

-(y)An eki:

uçan mürġândur (292a/6), uçan ḳuşların (316b/19), oturan ṭuran dil-âverlere (337b/17), görinen ḳara bulutlar (267b/11).

-(A/U)r eki:

görinürden görünmez (294b/8), gözleri yanar fânūsa (308b/6).

-dIḲ:

ṭutdukları câẕūları (268a/21), getürdikleri ṭaşları (288a/20), geydükleri yeşil ḫıżrî ṭonları (274b/17), ṭutdukları câẕūları (268a/21).

-mAz eki:

gelmez yola (311b/20), görinürden görünmez (294b/8).

-mIş eki:

yapılmış köşke (268a/9), geçmiş pâdişâhlardan (284a/19), yaradılmış ḳuşlaruŋ (285a/2), şınmış ḳanadların (324a/19).

1.6.4.3. Zarf-Fiiller (Gerundiumlar)

Cümlede yüklemin anlamını çeşitli yönlerden etkileyen, fiilden bazı eklerle yapılmış, şahıs ve zaman belirtmeyen, bir asıl fiilden sonra gelerek yardımcı fiillerle birleşik fiiller kuran kelimelerdir (Korkmaz, 2010: 251).

-Alı eki:

ideli (265b/2), olalı (293a/8), döneli (310b/7).

-ArAḳ eki:

giderek (272a/14), inerek (339b/20), gezerek (339b/20).

-dUKÇA eki:

didükçe (284a/10), düşdükçe (319a/12), irüşdükçe (319a/13).

-(I)ken eki:

açarken (284a/19), iderken (300a/12), ḳaçarken (300b/15).

-(y)IcAK eki:

varıcak (272b/12), ṭurıcaḳ (277b/6), ḳılıcaḳ (306b/2).

-(y)IncA eki:

varınca (267b/20), ḳılmayınca (270a/3), ḳılınca (304a/8).

-IncAK eki :

olıncaḳ (296b/13), ṣalıncaḳ (279a/21), ṭoyurıncaḳ (316a/8).

-mAdIn eki:

ḳoymadın (338a/11) olmadın (321b/4), ṭuymadın (324a/4).

-mAKdA eki :

ṭurmaḳda (330a/20), ḳılmaḳda (317a/4), urmaḳda (320b/7), gelmekde (300a/5).

-(y)UbAn eki:

oḳuyuban (266a/13), ḳaḳuban (276b/16), ṭaġıduban (277a/16), düzedüben (326b/2)

-(y)Up eki:

ṭurup (277a/20), yatmayup (277b/1), dönüp (340a/5).

2. SEMANTİK İNCELEME

2.1. Dilbilim

Dil, en gelişmiş iletişim aracı olarak kendi kuralları çevresinde oluşmuş sistemli bir yapıdır. Canlı bir yapı olarak sürekli değişen, kullandıkça dönüşen, konuşuldukça ayrımlaşan devingen bir düzendir (Vardar, 1998: 19). Oluş şekliyle bütün insanlar için ortak özellikler barındırırken bilginin aktarılışında ve toplumların milletleşmesinde önemli etki eder, toplumdan topluma farklılıklar gösterir. Bu nedenle de her millet duygu ve düşüncelerini aktarırken kendi sosyo-kültürel yapısına uygun olarak dilini oluşturmakta ve varlığını gelecek nesillere onunla aktarmaktadır.

İnsanlık tarihi kadar eski olan dilin, bütün özellikleri her dönemde büyük bir merakla incelenerek ortaya çıkarılmıştır. Araştırmacılar dilin farklı yönlerini ortaya koyarak tanım ve açıklamalarda bulunmuşlardır.

Türkçe Sözlük'te dil, *"İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban"* olarak tanımlanmıştır (TS, 2011: 664).

Doğan Aksan dili, *"Sözlü ve yazılı olarak iletişimde kullandığımız, doğduğumuzda hazır bularak edinmeye başladığımız, doğrudan doğruya insana özgü, çok güçlü, büyülü bir düzen; düşünme ve düşünüleni aktarma, dizge*" şeklinde ifade etmiştir (Aksan, 2016: 17).

Muharrem Ergin ise dili, *"İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendi kanunları içerisinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık, milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese, bin yıllar boyunca gelişerek meydana gelmiş bir sosyal kurum, seslerden örülmüş bir ağ, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar ve sözleşmeler sistemi"* olarak tanımlamıştır (Ergin, 1998: 3).

Dilbilimin kurucusu Ferdinand de Saussure ise vefatından sonra kitap hâline getirilen *"Genel Dilbilim Notları"* adlı eserinde dili, kısa ama öz bir ifadeyle, *"kavramları belirten bir göstergeler dizgesi"* olarak ifade etmiştir (Saussure, 1998: 45).

Vendryes için dil*, "insanın gereksinimlerine göre kurduğu ve geliştirdiği toplumsal bir kurumdur"* (Vendryes, 2001: 14).

Emel Huber için ise dil*, "bir topluluk içinde doğal olarak gelişen, zaman içinde değişen, çift eklemli göstergeler dizgesidir"* (Huber, 2008: 45).

Aktarma ve dizge olarak belirtilen dil, bir arada yaşayan ve sosyal bir varlık olan insanlar arasında bildirişim sağlama aracı olarak görülmüş, tarihsel süreci ve gelişimi içerisinde hemen her zaman dış dünya ve beşeri gerçeklik ile ilişkilendirilmiştir. Tarih boyunca dil ve dilin düşünceyle olan ilişkileri, dilin tarihsel seyri ve gelişimi, dil- edebiyat, dil-anlam ilişkisi ve son olarak da dil ve dilin kaynağı sorunları araştırma konusu olmuştur (Çiçek, 2001: 194). Dili inceleyen bilim, yani dilbiliminin tek gerçek konusu, kendi içinde ve kendisi için ele alınan dildir (Saussure, 1998: 23). Herhangi bir dili, bir dil grubunu veya bütün dillerde görülen özellikleri inceleyen, bir dilin sesten anlama kadar ve kök sözlerden söz dizimine kadar herhangi bir düzlemindeki değişikliklerini izleyen bir bilim dalıdır (Aksan, 2016: 17). Konuları birçok bilim dalıyla ilişkili olan dilbilimi, sistemli bir yapı olarak yakın zamanda ortaya çıksa da çok eski zamanlardan itibaren insanların farklı disiplinlerde kafa yorduğu bir dal olmuştur.

Başlangıçta dil çalışmaları felsefenin bir alt kolu olarak gelişmiştir. Özellikle Eski Hint ve Yunan döneminde eski metinlerin anlaşılamayan dil unsurlarını izah edip açıklamak amacıyla kullanılmıştır. Dilbilgisi çevresinde dildeki kelimeler tek tek incelenmiş, bunların görevleri belirtilerek ek ve köklere ayrılmış ve bir gruplandırma yapılmıştır. Dilbilim çalışmalarında ise dil, bir bütün olarak ele alınmış, iletişimi sağlayan her unsur dil incelemelerinde yer almıştır. 20. yüzyılda Saussure'nin sistemleştirdiği artzamanlı ve eşzamanlı yöntemler dilbilim çalışmalarını farklı bir boyuta taşımıştır (Aksan, 2015: 37). Eş zamanlı dilbilimi yöntemi, dili kullandığı zaman dilimi içinde ele alırken art zamanlı inceleme yöntemi ise dili ileriye doğru (ön görümlü/prospective) ve geriye doğru (art görünümlü/retrospective) tarihi bir bakış açısıyla ele almıştır. Yani, dilin tarihini, zamanın akışı içinde izleyerek tüm ayrıntılarıyla saptamaya çalışmıştır. (Saussure, 1998: 233-234). Devamında dilbilimi 20. yüzyıldan günümüze kadar gelişme göstermiş, bunun sonucunda yapısal, gösterge bilimsel, edim-bilim, söz-eylem çözümlemesi, metin dilbilimsel inceleme metotları gelişmiş ve bu metotlar edebi eserlere uygulanmıştır (Üst, 2014: 126).

Berke Vardar dilbilimindeki bu gelişmeleri *"İnsan bilimlerinin bugün en gelişmişi olan dilbilim, yöntem alanında devrimsel bir yenilenmeye konu olmuştur. XX. yüzyılda bütün öbür insan bilimlerini de yakından etkilemiştir. Bu yenilenme günümüzde dilbilimden esin alan etnolojide, sosyolojide, psikolojide, edebiyat eleştirisinde kısacası bütün insan bilimlerinde eşsiz bir bulduruculuk görevi yüklenmiş ve çağımız düşüncesinin*

en özgün (orijinal) boyutları olarak görülmüştür. Bu da XX. yüzyılı XIX. yüzyıldan kesinkes ayıran bir nitelik taşımıştır." cümleleriyle ifade etmiştir (Vardar, 1998: 15).

2.2. Dilbilimin Alt Dalları

Dilbiliminin çağdaş ve düzenli bir yapıya geçişi 19. yüzyılın sonlarında başlamış ve 20. yüzyılın başlarında Saussure'nin etkisiyle yeni bir boyut kazanmıştır. Avrupa'da Amerika'da, Rusya'da, Çin'de bu disiplinle ilgili farklı ekoller, kuramlar ortaya çıkmış ve bütün bunlar dilbilim ile öteki sosyal bilimler arasında önemli gelişmelere ve ilerlemelere yol açmıştır. Bu durum da insanın içinde yaşadığı bu dünyayı ve her gün kullandığı dil fenomenini daha yakından doğru bir biçimde tanımasını, algılamasını ve anlamlandırmasını sağlamıştır (Çekin-Gören, 2013: 97). Dilbiliminin öteki sosyal bilimlerle etkileşimi ve bazı alt dalların dil bilgisi çalışmalarında kullanılması nedeniyle farklı değerlendirmeler yapılmış ve yeni dallar oluşmuştur.

Doğan Aksan, *"Her Yönüyle Dil"* adlı eserinde, dilbilimin alt dallarını *"sesbilim, biçimbilgisi, dizim bilgisi, anlambilim, sözcükbilim, sözlükbilgisi, adbilim, lehçebilim"* olarak sınıflandırmıştır (Aksan, 2015: 25-33).

Günay Karaağaç, *Anlam (Anlambilimi ve İletişim)* adlı eserinde Aksan'dan farklı olarak bunlara *köken bilgisi* alanını da ekleyerek dil bilimi ve dil bilgisi konularını aynı değerlendirerek bu disiplinlerin dallarını *"ses bilgisi, biçim bilgisi, söz dizimi bilgisi, anlam bilgisi, köken bilgisi"* şeklinde gruplandırmıştır (Karaağaç, 2013: 18).

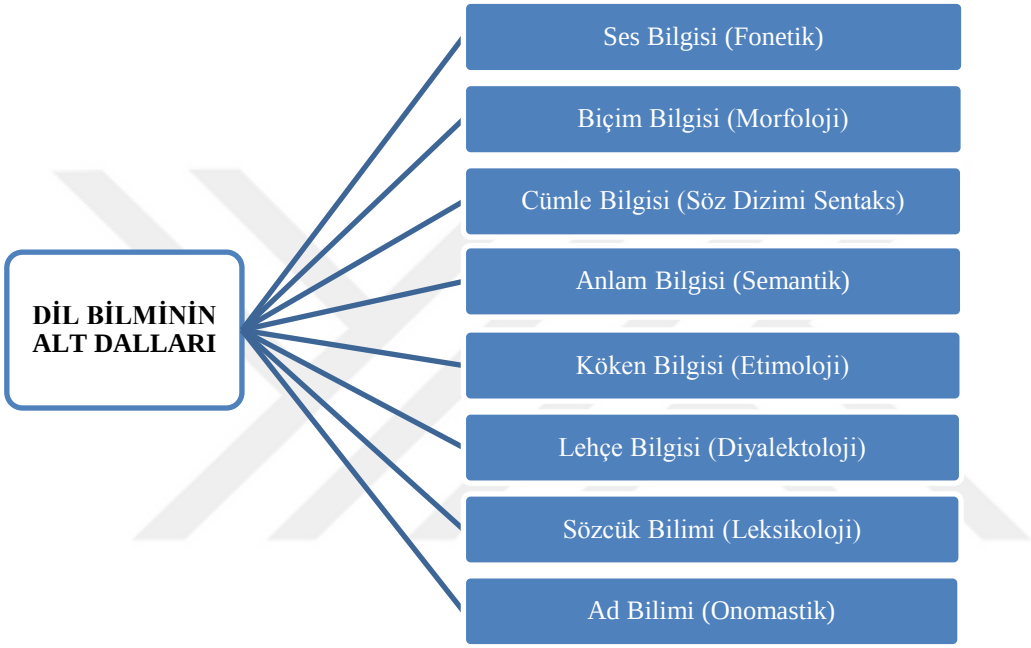
Turan Karataş, *"Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü"* adlı eserinde *"ses bilgisi (fonetik), kelime bilgisi (leksikoloji); 'şekil bilgisi', 'yapı bilgisi'(morfoloji), 'anlam bilgisi (semantik), cümle bilgisi (sentaks)"* gruplandırmasını yapmıştır (Karataş, 2011: 139).

Emel Huber, *"Dilbilime Giriş"* adlı eserinde, *"sesbilim ve sesbilgisi, anlambilim, biçimbilim, sözdizimi"* olarak gruplandırmıştır (Huber, 2008: 113-270).

Süheylâ Bayrav, *"Yapısal Dilbilimi"* adlı eserinde, *"fonetik, fonoloji-fonematik, fonemlerin toplanması ve düzenlenmesi, anlambilimi (semantik)"* şeklinde ayırmıştır (Bayrav, 1998: 91-132).

Afad Kurbanov, *"Genel Dil Bilimi"* adlı eserinde *" fonetik, leksikoloji, onomastik, deyiş bilimi (frazeoloji), semasyoloji, etimoloji, sözcük yapımı, morfoloji, sentaks"* olarak gösterir (Kurbanov, 2014:210).

Nesrin Bayraktar, diğer dilbilimcilerin aksine, dilbilimini alt dallara ayırırken farklı bir yöntem izleyerek dilbilimini *"ses boyutunda ses bilgisi ve sesbilim; biçim boyutunda biçim bilimi ve söz dizimi; anlam boyutunda anlambilimi, sözcük bilimi, sözlük bilgisi, ad bilimi ve köken bilimi; kullanım boyutunda metin dil bilimi, lehçe bilimi, toplum dil bilimi, uzam dil bilimi, budun dil bilimi, ruh dil bilimi, uygulamalı dil bilimi, edim bilimi/kullanım bilimi, insan bilimsel dil bilimi, beyin dil bilimi"* alt başlıklarında incelemiştir (Bayraktar, 2014: 124). Araştırmacıların yapmış olduğu bu tasnifler doğrultusunda dilbiliminin alt dalları genel olarak şu şekilde gruplandırılmıştır:

Tablo.1. Dilbilimin Alt Dalları

2.3. Anlambilim

Anlambilim hakkında bilgi vermeden önce bu bilimin asıl konusu olan anlam kavramının ortaya konulması yararlı olacaktır. Anlam teriminin, içeriğinin genişliği ve diğer bilimlerle olan ilişkisi nedeniyle onun işlenişinde ve yorumlanmasında farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple kelimenin tek bir tanımının olmadığı görülmektedir.

Türkçe Sözlük'te anlam, *"Bir kelimeden, bir sözden, bir davranış veya olgudan anlaşılan şey, bunların hatırlattığı düşünce veya nesne, mana, meal, fehva, deme, mazmun; bir önermenin bir tasarının, bir düşüncenin veya eserin anlatmak istediği şey anlamlarına gelmektedir."*(TS, 2011: 127).

Günay Karaağaç'a göre anlam ve anlamlandırma, *"Beş duyu organıyla gerçekler dünyası olan doğadan edinilen algıların, dil yoluyla da saymacalarda oluşan yapay bir*

dünya olan dil ve düşünce dünyasından alınan bilgilerin kişinin önceki bilgiler ışığında yorumlanmış biçimine anlam denir. Bu haliyle anlam, dış dünyadaki bir varlığın veya dildeki bir birimin aktardığı ya da uyandırdığı kavram ve içeriktir."(Karaağaç, 2013: 19).

Vecihe Hatiboğlu'na göre anlam, *"Sözcüklerin veya davranışların zihinde uyandırdığı izlenimdir."*(Hatiboğlu, 1982: 13)

Doğan Aksan ise *"Tek anlamlı bir sözlüksel biçim birim, bir sözcük üzerinde duruluyorsa anlam, bunun dile aktardığı kavram, gösterilen."* (1990: 180) olarak ifade etmiştir.

Mehmet Aydın'a göre anlam, *"Dil içinde gösterge özellikleriyle yer almış, insanın dünya bilgisiyle beraber belli başlı belirleyicileri olan, kelimelerin belirli bir bağlam ve konu dâhilinde ilettikleri kavram biçimidir."*(Aydın, 2007: 73)

Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğünde "Kelimenin söz içindeki diğer unsurlarla bağlantılı olarak zihinde yarattığı kavramlardan her biri"* tanımını yapmıştır (Korkmaz, 1992: 8).

Dilbilim içerisindeki anlam kavramının sözlük anlamıyla söz içerisinde kullanılan kelimenin zihinde yarattığı anlamın farklı olduğu görülmektedir. Her bir kelimenin anlamı bütün kavram alanıyla birlikte vermek sanıldığı kadar kolay bir iş olmadığından bu durumu fark eden araştırmacılar, kelimeye doğru bir anlam verebilmek için söylenme sebebinin, söylendiği yer ve zamanın, söylendiği ortam koşullarının önemli olduğu kanaatine varmışlardır (Gencan, 1971: 428). Bir kelimenin anlamını, nedensellik/ sebep/ durum gibi temel düşüncelerle ilgili ifadelerin değişmesine bağlı olduğunu ifade etmişlerdir (Pustejovsky, 1993: 217). Anlamın tanımı yapılırken veya bir kelimenin anlamı verilirken dilde başka ifadelerle taşınan anlam ilişkilerinin dış dünya, düşünce ve köprü işlevi gören dil olgusu ile ortaya konması gerektiğini vurgulamışlardır (Çekin-Gören, 2013: 97).

Anlam kavramındaki farklı tanımlamalar anlamı inceleyen anlambilimini de etkilemektedir. Çünkü dilbiliminin bir alt dalı olan anlambilimi, anlamı, felsefe, mantık, ruh bilimi, toplum bilimi, antropoloji, psikoloji, sosyoloji gibi bilim dallarıyla olan ilişkilerini de ayrıntılı bir şekilde incelemekte ve tanımlamalar yapmaktadır (Vardar 1998: 20; Leech 1981: 62; Palmer 1981: 12).

Berke Vardar, *"dilbilimsel anlambilimi dili anlam yönünden ele alan, göstergenin gösterilen bölümünü veya içeriği eş zamanlı ve art zamanlı açılardan inceleyen bilim dalı"* olarak ifade etmiştir (Vardar, 1998: 20).

Mehmet Hengirmen, *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğünde* anlambilimini *"Dili, anlam yönünü öne çıkararak inceleyen, genellikle kavram, anlam, çok anlamlılık eş anlamlılık, zıt anlamlılık, anlam daralması, anlam genişlemesi, bağlam, anlam değişmeleri gibi konular üzerinde duran bilim dalı"* olarak açıklamıştır (Hengirmen, 1999: 27).

Doğan Aksan anlambilimin *"anlam, anlamın mahiyeti, yapısı, oluşumu veya nasıl oluştuğu, anlamın meydana gelmesinde ve ortaya çıkmasında rol oynayan çeşitli etkenler ve benzeri gibi konular ve doğal olarak da anlamın hem oluşmasında ve hem de muhataplara iletiminde büyük rol oynayan dil, dil ve anlam ilişkileri üzerine yoğunlaştığını"* ifade etmiştir (Aksan, 2016: 30).

Guiraud, *Anlambilim* kitabında anlambilimin *"Dilin anlam boyutunu ele aldığını ve bu boyut içine bir kelimenin anlamları, bunları nasıl, niçin, ne zaman kazandığı, diğer kelimelerle ilişkisi konuları yanında, kelimenin ne olduğu, işlevinin ne olduğu, bu işlevi nasıl yerine getirdiği gibi konuların girdiğini"* belirtmiştir (Guiraud, 1975: 6).

Anlambilimi müstakil bir alan olduktan sonra bu terimin karşılığı olarak *"semantik"* kelimesi kullanılmıştır. Yunanca *Semaphore*'de bulunan *sema "sign"* başlangıçta *"işaret, gösterge"* (Guiraud, 1975: 16) anlamında kullanılmış daha sonra "anlam" kavramını belirtmiştir. 1939 yılından itibaren dilciler, anlam incelemesi karşılığı olarak *"semasiologie"* terimini kullanmış ve Fransız bilgini Michel Breal anlam bilgisi karşılığı olarak "semantique" terimiyle anlam değişmelerine öncülük eden yasaları belirtmek istemiştir. Zamanla anlam incelemesi, alanını genişletmiş ve kelimelerin anlam değerlerini inceleme bilgisi hâline gelmiştir (Gencan, 1971: 405).

2.3.1. Anlambilimin Tarihçesi

Başlangıçta dilbilimin felsefenin bir alt kolu olarak değerlendirilmesi, anlambiliminin de bu doğrultuda yorumlanmasını sağlamıştır. İlk çalışmaların görüldüğü Eski Hint ve Yunan döneminde felsefe ve gramer konuları üzerinden anlam çalışmaları yapılmıştır. Hintlilerin dini kitapları olan Veda'ları anlayıp yorumlamak için yaptıkları gramer çalışmaları, harflerin tek tek anlamlarını araştırmaları, *"kelimelerin nesnelerin kendisini mi yoksa türünü mü gösterdiğiyle"* ilgili felsefi tartışmaları, Hindistan'da görülen ilk anlam çalışmaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı yüzyılda Eski Yunan döneminde ise dilin kökeni ve niteliği üzerinde durulmuş, dilin ortaya çıkışıyla ilgili *"doğal mı yoksa yapay mı olduğu"* konuları bu dönemde tartışma konusu olmuştur. Herakleitos, Demokritos, Protagoras, Aristotales gibi düşünürler dil felsefesi, dilbilimi, dil

bilgisi gibi konu ve kavramlara eğilerek anlambiliminin temellerini atmışlardır (Aksan, 1999: 16).

Eski Hint ve Yunan döneminden 19.yüzyıla kadar anlama dayalı ayrıntılı bir çalışma görülmemektedir. Filoloji, dilbilimi ve felsefe alanları içerisinde 17. yüzyılda John Locke sözcükler üzerinde durmuş, 18.yy.da Francis Bacon ve Leibniz, dilde ögelerin anlamları üzerine çözümlemeler yapmış, Herder ve daha sonraları Wilhelm Von Humboldt dilin düşünceyle ilgisi konusuna eğilmiştir (Aksan, 1990: 143).

Anlambiliminin temelleri 19.yy'da Alman dilci K. Reisig tarafından atılmıştır. Latin dilbilimi üzerine dersleri hazırlarken Yunanca "*semasia (anlam)*" dan türettiği *"semasiologe"* başlığı altında anlama dair çeşitli konulara değinmiştir (Aksan, 1999: 17-18). Reisig'in attığı temeller Fransız dilci M. Breal tarafından sağlamlaştırılmıştır. Semantik adıyla dilbiliminde yeni bir çalışma alanı yaratan Breal, "*Essai de Semantique"* adlı kitabında anlambilimini, dilin düşünceyle ilişkisini, kelimelerin anlamlarını, söz diziminin oluşumunu konulara ayırmış ve anlam değişmelerine geniş yer vermiştir (Aksan, 2016: 143-144).

20. yüzyılda İsviçreli bilim adamı Saussure'le birlikte dilbiliminde dizge anlayışı ortaya çıkmış ve eşzamanlılık-artzamanlılık ayrımı dil çalışmalarının esasını oluş-turmuştur. Anlambiliminin bir bilim dalı hâline gelmesiyle birlikte bu gelişme kendisini anlambiliminde de hissettirmiştir. Saussure'nin Avrupa'da başlattığı yapısalcılık akımı Amerika'da da yankı bulmuş, L. Bloomfield, N. Chomsky gibi önemli dilciler ortaya çıkartmıştır. Özellikle Chomsky'yle birlikte 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren Üretici-Dönüşümlü Dil Bilgisi akımı gelişmiştir (Aksan, 1999: 17-18).

D. Aksan (1999: 19), *Anlambilim* adlı eserinde, Tamba-Mecz (1991: 10)'in anlambiliminin tarihini üç döneme ayırdığını ifade etmiştir. Bu dönemler:

"1. Gelişmeci Dönem: 1882-1931. Kelimelerin tarihi, dildeki anlamların gelişmesi, anlambilimine özgü yasaların konması gibi konularla uğraşılan, Breal, Trier... gibi bilginlerin dönemi.

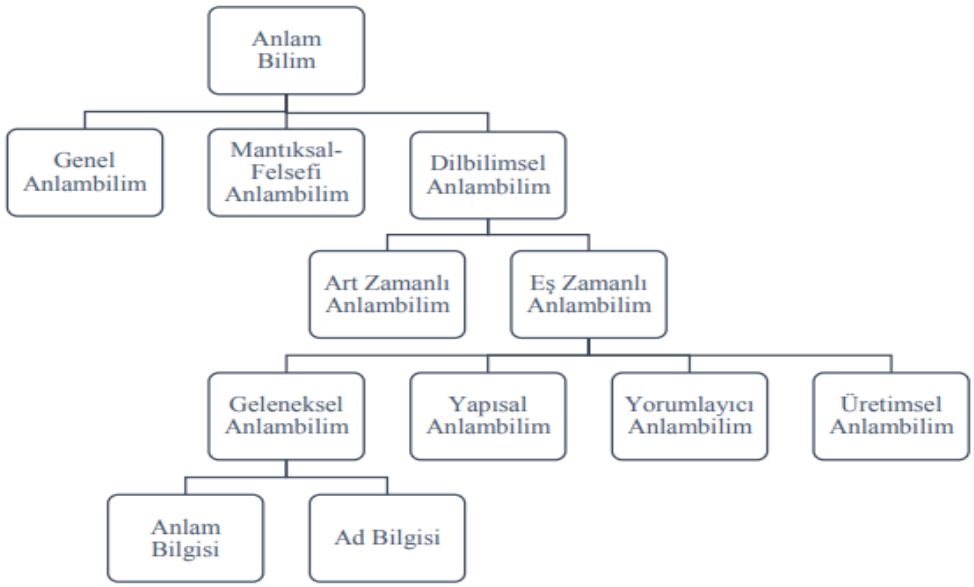
2. Karma Dönem: (1931-1963). Kelimelerin tarihi ve söz varlığının kuruluşu gibi konuların ele alındığı, Ullmann, Guiraud... gibi araştırmacıların dönemi.

3. Dilsel Modeller Dönemi: (1963'ten bu yana). Chomsky, Katz-Fodor... gibi bilginlerin temsil ettiği ve kelime anlambiliminden cümle anlambilimine geçişin ağırlık kazandığı dönemdir."

2.3.2. Anlambilimin Türleri ve Kullanılan Yöntemler

Çağdaş dilbilimi içerisinde anlambiliminin kapsam alanının çok genişlemiş olması tür ve yöntem olarak bir sınırının çizilememesine neden olmuştur. 1965'ten sonra Chomsky'nin anlambilimini bir sistem ve düzene koymasıyla çalışmalar daha sağlıklı ilerlemiştir.

Tablo 2: Anlam biliminin sınıflandırılması

*(Mehmet Hengirmen, **Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü**, Ankara, Engin Yayınevi, 1999, s. 28)*

20. yüzyılın başlarında Ferdinand de Saussure'le birlikte dil incelemelerinde yöntem olarak eşzamanlı ve artzamanlı çalışmalar yaygınlık kazanmıştır. Doğan Aksan, anlambilimin dallarını türlerine ve yöntemlerine göre ayırmıştır. Türlerine göre anlambilimini sözcük, tümce ve genel anlambilimi olarak üçe ayırmıştır. Yöntemler göz önünde bulundurulduğunda anlambilimi yapısal, yorumlayıcı, üretimsel ve geleneksel anlambilimi olarak dörde ayırmıştır. Anlambilimi inceleme yöntemine göre de durgun (eşzamanlı) ve gelişmeli anlambilimi (artzamanlı) olarak ikiye ayırmıştır (Aksan, 2016: 173).

Sözcük anlambiliminde kök, gövde ve türemiş halde bulunan kelimeler bir bütünün parçası olarak ele alınır. Çok anlamlılık, eş anlamlılık, zıt anlamlılık, eş seslilik gibi kelimeler sözcük anlambiliminde incelenir. Bu anlambilimine "leksikografik semantik" de denir. Tümce anlambiliminde söz dizimsel ögeler yer alır. Kelime grupları arasındaki ilgiler ve cümle düzeyindeki yapılar ele alınır (Karçığa, 2015: 60).

Genel anlambiliminde ise dil daha çok bildirişim aracı olarak bütün yönleriyle tıp, felsefe, ruh bilimi gibi alanlardaki kullanımlarıyla görülmektedir. Gelişmeli anlambiliminde, anlam, artzamanlı olarak karşılaştırmalı bir biçimde ele alınır. Anlam genişlemesi, anlam daralması, anlam iyileşmesi gibi konulara yer verilir. Tarihi metinlerde kelimelerin anlam değişmeleri ele alınır (Karçığa, 2015: 60).

Yapısal anlambiliminde anlamsal alanlar, kavram alanları, sözlüksel alan çalışmaları yer alır. Genellikle belli sayıda anlam birimciğe dayanarak anlam birimleri açıklamaya, bunların oluşturduğu yapıyı belirlemeye, anlam birimlerini çözümlemeye yönelik olarak incelemeler yapılır (Vardar, 1998: 18). Üretimsel anlambiliminde anlam daha çok söz diziminin gereği olarak kelime grupları ve cümle düzeyinde ele alınır.

Kelimeleri zamandan soyutlayarak ele alan durgun anlambilimi, yapısal anlambilim, yorumlayıcı anlambilim ve üretimsel anlambilim çalışmalarını birlikte ele alan anlambilim dalıdır.

Günümüzde anlambilimi üzerine yapılan çalışmalar kelime anlambilimi ve tümce anlambilimi olmak üzere iki koldan ilerlemektedir. Bunun yanında eş zamanlı veya art zamanlı yöntemin kullanılmasına göre durgun anlambilim ve gelişmeli anlambilim şeklinde iki alt alan daha belirlenmiştir (Aksan, 1999: 20).

2.3.3. İslam Dünyasında Anlama Bakış

İslam dünyasında, dil ve anlam çalışmaları Kur'ân-ı Kerim'in anlaşılması amacıyla dini konular üzerinde yapılmıştır. Yeni bir kültür ve medeniyetin oluşturulması ve yayılması aşamasında dil, önemli bir unsur olarak görülmüştür (Altun, 2003: 54). Bu nedenle İslam medeniyetinin oluşmasını sağlayan ilmi çalışmaların daha iyi anlaşılması için dil ve anlam konuları üzerinde durmuştur.

İslam dünyasında dilbilim çalışmaları İslamiyet ile beraber yürüse de Özcan Başkan'a göre dil çalışmaları Hint ve Greklerin etkisinde kalmıştır. Greklerdeki "tabiat-anlaşma" tartışması aynı şekilde Arap gramercilerde de görülmüştür. X. yüzyılda Arap gramerci İbn-i Cinni insan dilinin, karşılıklı anlaşma ve uyuşma yolu ile yerleştiği fikrini savunurken Allah tarafından vahiy yoluyla geldiği fikrini reddetmiştir (Başkan, 1967: 6).

Batı'da dilbilim çalışmalarının yürütüldüğü İskenderiye ve Bergama okullarına karşılık Doğu'da felsefe ve dini ilimler ışığında Basra ve Kûfe okulları açılmıştır. Yine buralarda da İskenderiye ve Bergama okulları arasındaki "düzenlilik-aykırılık" konuları üzerine fikri çatışmalar yaşanmıştır. Basra okulu, İskenderiye okulu gibi dildeki kurallara

önem vermiş ve dildeki düzenliliklere dayalı bir teori üzerinde durmuştur. Buna karşılık Kûfe okulu, Bergama okulu gibi verilmiş olan dil kuralları yerine, konuşulan dil üzerinde yapılan gözlemleri ölçü olarak kabul etmiş ve bu yüzden Kûfe okulu çalışmalarını Arapçanın hiç bozulmamış hâli olan çöl bedevilerinin ağzından yapılan derlemelere dayandırmıştır (Başkan, 1967: 6-7).

İslam felsefesiyle dil olgusunu birlikte araştıran âlimler, dili sadece gramer yönüyle ele almamışlar aynı zamanda dil-düşünce ilişkisi üzerinde de durmuşlardır. Kimi dilbilimciler, dilbilimin, biçimsel düşünme disiplini olduğu iddiasında bulunarak nahivle, yalnız doğru ve yanlış ifadelerin değil, düşüncelerin de ayırt edildiğini, dile ilişkin kuralların düşünceyi de bağladığını savunmuşlardı. Çünkü düşüncenin bir yansımasından ibaret olan lafızlar ile ifadeler, düşüncede bulunmayan bir şeyi dile getiremezlerdi (Türker, 2002: 139).

Dilbilimi içerisinde yer alan anlam konusunun karşılığı olarak İslam dünyasında *"ilmü'l meânî"* ve *"belâğat"* terimleri kullanılmıştır. *Meânî* müstakil bir alan olarak ele alınmamış, beyân ve muhassinâtla beraber belâğat ilmi içerisinde işlenmiştir. Manânın çoğulu olan meânî, belağat içerisinde sözün yerinde olma şartlarını, sözü duruma ve yere göre uyarlama ilkelerini inceleyen dalı olarak tanımlanmıştır (Durmuş, 2003: 203-206).

Arap dilinde günümüze ulaşan ilk anlambilimiyle ilgili eser Sîbeveyhi'nin "*El-Kitâb"* adlı eseridir. Meânî ilmini ilgilendiren cümle tahlilleriyle cümlelerdeki takdim-tehir, tarif-tenkir, hazif ve bazı edatların anlamları gibi konular yer aldığından Sîbeveyhi'yi meânî ilminin ilk kurucusu sayan araştırmacılar vardır. Daha sonraki yıllarda meânî ile nazım teorisini ilişkilendirerek açıklayan kişi Abdülkāhir el-Cürcânî olmuştur. Kadî Abdülcebbâr'ın nazım teorisi hakkındaki fikirlerini düzenleyip yorumlamış yeni bir nazım teorisi geliştirmiştir. Bu teorisinde Kur'an'ın taklit edilmezliği, kelimelerinin teker teker fasih olmasında değil duruma ve konuma göre mükemmel bir uyum içinde meydana gelen ilginç terkiplerinde ve söz diziminde olduğunu ifade etmiştir. Uyum üslûbu temelinde söz dizimi (nahiv) kurallarını, söz diziminin değişik kompozisyon ve konumlarında meydana gelen anlam nüanslarını titizlikle incelemiş ve meânî ilminin konularını *Delâʾilü'l-iʿcâz'ında "Nazım, Meâni'n-nahv, Meâni'l-kelâm"* adları altında ele almıştır. Nahiv ilmiyle formel mantığın ağırlığının hissedildiği bu eseriyle Abdülkāhir el-Cürcânî meânî ilminin kurucusu kabul edilmiştir. Modern çağda ise gelişimini tamamlamış olan sosyoloji ve psikoloji disiplinlerinin verileri ışığında meânî ilmine psiko-sosyal yaklaşımlarla bazı filolojik ve stilistik yorumlar getiren eserler ortaya çıkmıştır (Durmuş, 2003: 203-206).

Osmanlı edebiyatında yer alan anlam çalışmaları XVI. yüzyıldan itibaren başlamıştır. Arapça'dan Türkçeye çevirilen eserlerde Arapça örnekler üzerinden belâgat konusunda meânî konusuna yer verilmiştir. Meânî bahsine yer vermemekle birlikte belâğat konusunda ilk Türkçe te'lif sayılabilecek kapsamlı eserler, Hatîb el-Kazvînî'nin "*Telḫîṣü'l-Miftâḥ"ı* ile Mahmûd-ı Gâvân'ın "*Menâẓırü'l-inşâ'"* adlı eserlerini esas alarak bedî', beyân, aksâm-ı şi'r ve inşâ bölümlerini bazı tasarruflarla Türkçe'ye aktaran, yer yer Türkçe örneklerle açıklayan İsmâil Ankaravî'nin "*Miftâhu'l-belâga* ve *misbâhu'l-fesâha"* adlı eserleridir (Uzun, 2003: 206-207).

XIX. yüzyılın ikinci yarısında belâgat konularında ilk Türkçe kitaplar yazılmıştır. Bütün belâgat konularına yer veren ilk Türkçe kitaplar olan Ahmed Hamdi'nin *"Belâgat-ı Lisân-ı Osmânî"*siyle (İstanbul 1293), Ahmed Cevdet Paşa'nın 1298'de yayımladığı *"Belâgat-ı Osmâniyye"*sidir. Her iki müellif, ilm-i meânîyi genel özellikleri itibariyle Arap belâgatındaki bilgileri Türkçeleştirip tasnif ederek tekrarlamış ve Türkçe örnekler üzerinde açıklayıp zenginleştirmiştir. Daha sonraki yıllarda da "*Mecâmiu'l-edeb"* (1308) yazarı Manastırlı Mehmed Rifat gibi bazı âlimler meânî dahil belâgat bahislerinin tamamını Türkçe, Arapça ve Farsça örnekler vererek açıklamaya devam etmişlerdir (Uzun, 2003: 206-207).

Tanzimat'tan sonra Osmanlı Devleti'nin Avrupa'ya açılmasıyla birlikte Batı'nın dilbilim anlayışını benimseyen araştırmacılar, dil ve anlam konusunu bu anlayış doğrultusunda sürdürdükleri için belâgat konusunda kaleme alınan eserler iki farklı muhtevada gelişmiştir. Bunlardan birinci grup, eski belâgat anlayışını takip ederken ikinci grup, eski anlayışı göz ardı etmeden Batı retoriğine dayalı olarak konuları işlemiştir. Ahmed Cevdet Paşa birinci grubun en müessir temsilcisi, Recâizâde Mahmud Ekrem de ikinci grubun en önemli yazarı olmuştur. (Uzun, 2003: 206-207).

20. yüzyılın başından itibaren çağdaş dilbilim çalışmaları Batılı araştırmacıların yapmış olduğu çalışmalar doğrultusunda ilerlemiştir. 1940 yılından sonra Ferdinad de Saussure'nin yapısalcılık anlayışı ekseninde gelişen dilbilim çalışmaları Türkiye'de Ali Ulvi Elöve, A.C Emre, Necip Üçok, Berke Vardar, Özcan Başkan, S. Bayrav, D. Aksan'ın tercüme ve te'lif eserleriyle ve ilerleyen zamanlarda üniversitelerdeki birçok araştırmacının desteğiyle bilimsel bir disipline girmiştir.

2.3.4. Süleyman-nâme (40. Cilt)'den Hareketle Anlambilim Uygulamaları

Geleneksel dil bilgisi kitaplarında, sözcükte anlam, tümcede anlam ve parçada (paragrafta/metinde) anlam başlıkları altında işlenen anlam konusu, anlambilim alanın gelişmesiyle yapısal, yorumlayıcı, üretimsel, pragmatik (mantıksal-edimbilim) gibi teoriler altında ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bu teorilerde izlenilen yöntem ve teknikler de alanlarına göre farklılık göstermiştir. Dünyada anlambilim çalışmaları çeşitlenip çoğalsa da Doğan Aksan, dünyada yaygın olarak dilbilimsel anlambilim incelemelerinin sözcük anlambilimi ve tümce anlambilimi başlıkları altında yapıldığını ifade etmiştir (Aksan, 2016: 26). Geleneksel anlambilim çalışmaları da Saussure'le birlikte dilin tek ve çift eklemliliği bahsiyle birlikte fonemler ve morfemlerin de dâhil olmasıyla yeni bir formata dönüşmüştür.

Süleyman-nâme'nin 40. cildinde yapılacak semantik incelemede, fonem ve morfem konuları dâhil olmak üzere sözcük ve tümce anlambilimi çalışmaları üzerinde durulmuştur. Bu amaçla sözcük ve tümce anlambilimindeki kavramlar açıklanarak metin içerisinden uygun örnekler verilmiştir.

2.3.4.1. Sözcük Anlam Bilimi

2.3.4.1.1. Kavram ve Kavram Alanı

İnsanoğlu yaşamının ilk günlerinden itibaren gözlem ve deneyimleri doğrultusunda somut ve soyut her şeyi zihninde anlamlandırmaya çalışmıştır. Bir nesnenin bütün özelliklerini öğrenirken dilini kullanarak onu daha belirgin hale getirmiştir. Örneğin *insan* kelimesiyle, insanın bütün özelliklerini zihninde canlandırmış ve onu bir şema içerisine yerleştirmiştir. Aynı zamanda zihninde var olan bir yetiyle insanı bir sınıf ve genel kavram içerisine koymuştur. Bu durum, bir sözcüğü açıklarken insanların, sözcüğün ilk anlamıyla birlikte sözcüğün kavram ve kavram alanını da düşünmesi gerektiği fikrine götürmüştür.

Kavram ve kavram alanı sadece anlambilimi açısından değil, ruhbilim ve felsefe gibi bilim dallarının da araştırma konusu olmuş ve kavram terimi, *"Ortak özellikleri taşıyan bir dizi olgu, varlık ya da nesneye ilişkin genel nitelikli bir anlam içeren, değişik deneyimlere uygun düşen, dilsel kökenli her türlü tasarım, düşünü, imge; bir nesne, varlık ya da oluşun anlıksal imgesi; gösterilen."* olarak tanımlanmıştır (Vardar, 1998: 132).

İnsanoğlu yaşamı boyunca kazanılan deneyimleri düşünce-dil bağlamı içerisinde, adlandırarak kavrayabilmiştir (Vendryes, 2001: 21). Somut ve soyut olan her şeyi zihninde sınıflandırmalar, genellemeler, benzetmeler yaparak anlamlandırmaya ve adlandırmaya

çalışmıştır. Kavramları dil ile aktarırken her kavramı farklı farklı sözcüklerle adlandırmak yerine onları genellemeyi tercih etmiştir. Bu nedenle, insan zihni bütün bir sınıfı ifade eden kavramları tercih etmiştir (Karçığa, 2015: 98).

Kavramlaştırma bir süreç içerisinde gerçekleşmektedir. Kavramlar zihinde oluşturulurken, farkına varma, genelleme, ayrım, tümevarım, tanımlama ve tümdengelim süreçlerinden geçmektedir. Göstergeden hareketle kavramı ele alan D. Aksan kavramlaştırmanın aşamalarını şu şekilde açıklamıştır:

"Kendine özgü bir dili olan her toplum, doğadaki nesnelerin, değişik durum ve olayların, devinimlerin anlatımı sırasında birtakım ses bileşenlerinden yararlanır ve onları kavramlaştırır. Kimi zaman kendi kök ve ekleriyle türetmeye gider; kimi zaman ilgisi, benzerliği olan başka kavramlara dayanarak onlardan yaptığı aktarmalarla ad vermeye yönelir; böylece göstergeler oluşur." (Aksan, 2016: 39)

Kavram alanı ise Jost Trier tarafından 1931 yılında geliştirilmiştir. Jost Trier, Saussure, R. M. Meyer, Walter Porzig gibi dilbilimcilerin kavram, kavramlaştırma üzerine yapmış olduğu araştırmaların üzerine bu kuramı geliştirmiş, derebeylik ve evrensellik kavramları üzerine 1200 kelimeyi sözlüksel alan içerisinde incelemiştir. Ancak bu kuramın adlandırılmasında yine farklılıklar ortaya çıkmış ve *alan kuramı, dilsel alan, sözcük alanı, sözlük alanı, sözlüksel alan, anlam alanı ve kavramsal alan, kavram alanı* olarak terimler de kullanılmıştır.

Jost Trier kavram alanını açıklarken insanların iletişim sırasında ifade edilmiş kelimeleri tek yönden ele almadığını zikredilen her bir kelimenin zihinde uzak veya yakın kelimeleri çağrıştırdığını belirtmiştir. Kelimelerin bu çağrışımlarının, kavram akrabalığı oluşturduğunu belirterek, kendi aralarında ve telaffuz edilmiş kelime alanı veya dil işareti içinde organlaşmış bir bütün, bir doku teşkil ettiğini ifade etmiştir. Trier ayrıca ortak kavram alanına sahip kelimelerin birbiri arasında sıkı bir bağ olduğunu *ve "kelime alanını, kelime grubunu, kelime örtüsünü mozaik misali meydana geldiğini"* söylemiştir (Trier, 1931: 1). Daha sonra kavram alanı kuramını geliştiren Leo Weisgerber ise Trier'in kavram akrabaları olarak nitelendirdiği kavram alanına *"kelime ailesi"* terimini kullanmıştır. Weisgerber kelime ailesini, *"Dar manada belirli bir dil servetinde kelime şekline göre birbirine ait kabul hissedilen bütün kelimeler anlaşılır; geniş manada bir kelime ailesi etimolojik, yani ses şekillerinin menşeine göre birbirine ait bütün kelimeleri kapsar."* şeklinde açıklamıştır (Weisgerber, 1968: 15).

Firdevsî Süleyman-nâme adlı eserini Süleyman Peygamber'in hayatı üzerine kurgulamıştır. Eserde kullanılan kavramların da onun yaşadığı sosyo-kültürel çevrede şekillendiği görülmektedir. Transkribe ettiğimiz 40. ciltte yer alan kavramlardan bazıları şu şekildedir:

Din ve **inanış** ***ile ilgili kavramlar:*** Süleyman-nâme'nin 40. cildi Süleyman Peygamber'in Sinop seferini anlatan bir metindir. Süleyman Peygamber bu seferlerini hem yeni yerler feth etmek hem de hak dine insanları davet etmek amacıyla yapmıştır. Bu nedenle metinde dinî kavramlar çok fazla yer almıştır. Allah kavramı 57, Ḥaḳ ismi 57, Ḫudâ ismi 4 defa kullanılmaktadır. Melek kavramı, metinde Süleyman Peygamber'in tahtının gökyüzünden yere indirilmesi olayında yer almaktadır. Dört büyük melekle birlikte bütün melekler görevlendirilmiştir. Cebrâ'îl (11), mikâ'il (4), isrâfil (17), ʿazrâ'il (5) kavramlarıyla birlikte melek kavramı metinde 61 defa kullanılmıştır. Peygamber kavramı resūl, nebî kavramlarıyla birlikte metinde yer almıştır. Peygamber ismi 80, nebî ismi 59, resūl ismi 2 kez kullanılmıştır. Namaz kavramı metinde Allah'ın kendilerini muzaffer kılması için bir nevi nafile namazlardan olan iki rekât hacet namazı olarak ifade edilmiştir. Namaz kelimesi de 33 defa metinde zikredilmektedir. Âbdest kavramı (3) defa kullanılmıştır.

Savaş Kavramı: Metinde Süleyman Peygamber'in Sinop seferinde Efrâsiyâb'ın ordusuyla yaptığı mücadeleler ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Savaş betimlemeleri yapılırken kelimenin kavram alanı içerisinde yer alan unsurları ifade edilmiştir. Savaş kavramı yerine çoğunlukla ceng kelimesi kullanılmıştır. Ceng kelimesi 231, savaş kelimesi 17 defa metin içerisinde geçmektedir. Asker kelimesi (45) yerine çeri (112) ve leşker (405) kavramları da kullanılmıştır. Savaş aletleri olan ok (14), yay (13), kılıç (102), gürz (74), top (8), tüfenk (3), mancılık (3), sapan (2) kavramları ifade edilmiştir. Ayrıca savaş anındaki mücadeleyi ifade eden ḳarış- (14), ḳatış- (8), ṣalış- (5), atış (3), ṣancış- (3), inciş- (1), ṭuruş- (10), uruş- (14) fiilleri kullanılmıştır.

Soyut ve Sembolik Kavramlar: Sayı kavramı metinde iki şekilde yer almıştır. Birincisi savaşta yer alan orduların niceliklerini göstermek amacıyla; ikincisi ise sayıların sembolik özellikleri ortaya koymak amacıyla kullanılmıştır. Sîmurġ (127) ʿanḳa (35), ḳaḳnūs (41), rūḥ ḳuşı (20) gibi mitolojik kavramlarla metinde bu kahramanların karşısında olan câẕū (221) kavramı kullanılmıştır. Yine câẕū ile işbirliği yapan şeyṭân (44), denes (11), kenes (13), kavramları kullanılmıştır. İslamiyet içerisinde önemi olan üçler (3),

yediler (112), kırklar (108), beşyüzler (5) gibi kavramlarda metinde yer alan diğer sembolik kavramlardır.

Astronomi ve kozmogoni ile ilgili kavramlar: Firdevsî astronomiyle ilgilenen bir yazar olduğu için bu alana ait kavramları metinde kullanmıştır. Felek (56), gökyüzü (174), âlem (62), yedi kat felek (18), güneş (17), yıldız (9), ay (7), dokuzuncu kat gök (16), yıldız (6), dört yıldız (2), merrih (24), on sekiz bin âlem (13) kavramlarını kullanmıştır.

Coğrafya ile ilgili kavramlar: Metinde yeni yerler fethetmek için yola çıkan Hz. Süleyman'ın sefere çıktığı yerler ve coğrafi unsurlar ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Deniz (35), dağ (29), tepe (34), gece (53), gündüz (3), gün (98), yıldız (9), ay (7), yıl (19), yel (19), zelzele (6) kavramları kullanılmıştır.

Hayvanlarla ilgili kavramlar: Metinde seferler sırasında kullanılan ulaşım araçları ve yapılan benzetmelerde ve mecazlarda hayvan isimleri yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Hz. Süleyman'ın en büyük yardımcısı olarak kuşlar ön plana çıkmaktadır. Metinde at (53), gergedan (59), canavar (2), peleng (kaplan) (27), neheng (timsah) (17), şîr (aslan) (8), fil (77), yılan (15), ejderha (evren) (66), kuş (349) kavramları kullanılmıştır.

2.3.4.1.2. Fonem Düzeyinde Anlam İncelemesi

Sesbirim olarak da ifade edilen fonemi Mehmet Hengirmen, *"sözcüklerin ses yapısında anlam ayırt edici en küçük birim"* olarak tanımlamıştır (Hengirmen, 2007: 317). Berke Vardar *"en küçük ayırıcı, kesintili, işlevsel, karşıtlığa dayanan, ses birimciklerden oluşan ve ikinci eklemlilik düzenine bağlanan birim*" olarak açıklamıştır (Vardar, 1999: 169). Zeynep Korkmaz ise, *"Konuşma organlarının belirli hareketleri ile meydana gelen ve belli bir biçimde sıralanarak aynı dili konuşanlar arasında bir kavramın ifadesi için kullanılan kelimeleri oluşturan anlam ayırt edici ses."* olarak ifade etmiştir (Korkmaz, 1992: 29).

Fonemin anlam üzerindeki etkisi bir gösterge olan sözcüğün ilk anlamında ortaya çıkmaktadır. Gösteren ve gösterilen kavramlarından oluşan bir göstergede, gösterilen gösterenin işitimsel bir olgusudur. Gösterilen, işitimsel olarak bir araya gelen seslerin kulağa ulaşması sonucunda zihinde daha önce var olan bir kavramı çağrıştırmaktadır. Örneğin, /baba/ kelimesinin gösteren yüzü /b+a+b+a/ sesbirimleridir. Burada /b/ ses birimi, /k/ sesbirimiyle değiştiğinde başka bir yapı meydana gelmekte /baba/ kelimesi /kaba/ya dönüşerek başka bir anlamı ifade eden sözcük oluşmaktadır (Kıran, 2002: 248). Aynı şekilde *"saç, kaç, taç, maç…"* kelimelerindeki *'s, k, t, ç'* ünsüzleri anlam farkı

yaratan birer fonem (sesbirim) olarak karşımıza çıkmaktadır. Fonemin kelimenin anlamına etkisi daha çok ses olarak birbirine yakın kelimeler içindir (Altun, 2004: 115). İfade edilecek kavramın zihnimizde oluşturduğu göstergeye göre kelimedeki ses değişikliğine bağlı anlam farklılığı oluşturmaktadır. Bu ses ve anlam farklılıkları daha önceden birbirinden bağımsız olarak oluşmuştur.

Klasik Türk edebiyatında Türkçe ile Arapça arasında kullanılan harfler açısından farklılıklar olması Türkçe açısından benzer seslerin karşılanmasında ve okunmasında sıkıntılar ortaya çıkarmakta ve bu da kelimenin anlamlandırılmasında sorunlar oluşturmaktadır. T sesi için te (ت) ve tı (ط), s sesi için sin (س), sad (ص) ve (ث) harflerinin, o, ö, u, ü sesleri için vav (و) harfinin, a, e sesleri için elif (ا) ve he (ه) harflerinin kullanılması karışıklığa yol açmaktadır (Altun, 2004: 15). Bu sorunun önüne geçmek için Arapçadan veya Osmanlı Türkçesinden Latin alfabesine çeviri yapılırken harflerin karşılığı olan transkript harfleri kullanılmıştır. Metinde anlam değiştirici fonem örnekleri şu şekildedir:

hilâl (265a/5): *Yeni ay* (Devellioğlu, 1998: 369); ***bilâl*** (265a/12): *Su gibi ıslatan, ıslatış, ıslaklık* (Devellioğlu, 1998: 82). Bilal kelimesi Türkçede kullananlar için ilk Müslümanlardan ilk müezzin Bilâl-i Habeşî'yi hatırlatır.

mecâl (265a/14): *1.Güç, kuvvet, takât. 2. Fırsat, imkân* (Develloğlu, 1998:593); ***melâl*** (265a/14): *1. Usanç, usanma, bıkma. 2. Sıkılma, sıkıntı* (Devellioğlu, 1998: 607). Türkçede kullananlar için üzüntü, keder anlaşılır.

kemâl (265a/10): *1. Olgunluk, yetkinlik, tamlık, eksiksizlik. 2. En yüksek değer, mükemmellik; değer, baha* (Devellioğlu, 1998:505); ***cemâl*** (265a/8): *1.Yüz güzelliği 2.Erkek adı* (Devellioğlu, 1998: 132).

lâl (265a/6): *Dilsiz.* (Devellioğlu,1998: 541); ***ḥâl*** (265a/6): *1. Şimdiki zaman, geçmiş ve gelecek olmayan zaman. 2. Oluş, bulunuş, keyfiyet, durum* (Devellioğlu, 1998: 315).

bâġ (265a/3): *1.Büyük bahçe, bostan. 2. Seyir yeri, gezinti yeri. 3. Dünya.4. Cennet.* (Devellioğlu,1998: 64); ***zâġ*** (265b/7): *Karga.* (Devellioğlu, 1998: 1164).

Metinde aynı göstergenin farklı yazılışları da bulunmaktadır. Bunların en önemlisi "i"dalgalı çizgi "e" denkliği ile ilgili olarak karşımıza çıkmaktadır.

biş (312b/3); ***bėş*** (325a/4); ***yidi*** (282b/4); ***yėdi*** (309b/2).

pîl (282a/21); fîl (279a/11), ***sînâb*** (334b/19); sînob (332a/12).

Metnin nazım bölümlerinde fonem değişiklikleri ahenk unsuru olarak kullanılmıştır.

tîr-i bârân itdi ṣanki gerd-i ***mîġ***
berḳe beŋzer yıldırardı yirde ***tîġ*** (280b/12).

naẓmıdur emlaḥ kelâm aḥsen ***ḥadîṣ***
n'ola ṭaʿnı itse câhil ger ***ḥabîṣ*** (281a/8).

vir ḳanâʿat birle nefse gūş u ***mâl***
ẕikr ü ṭâʿat eyle ḥaḳḳa mâh u ***sâl*** (281a/2).

2.3.4.1.3. Morfem (Biçimbirim) Düzeyinde Anlam İncelemesi

1941 yılından itibaren Türkiye'de John Deny tarafından kullanılan *"morfeme"* terimi Türkçe'de *"morfem"* biçiminde kullanılmıştır. Türkiye Türkçesinde "biçimbirim" olarak da adlandırılan morfem üzerine çalışmalar dilbilim çalışmaları doğrultusunda 1940'lı yıllardan sonra yabancı eserlerin çevirileri üzerine yapılmştır. 1941 yılında John Deny'in *Türk Dili Grameri* adlı eserini çeviren Ali Ulvi Elöve morfem terimini kullanmış ve *"Bir kelimenin manasını başka bir biçime koyan gramer unsurları"* olarak tanımlamıştır (Deny, 1941: 9).

1960'lı yıllarda dilbilimsel araştırma yöntemleri üzerinde duran Özcan Başkan, F. de Saussure, E. Sapir, L. Bloomfield, N.S. Trubetzkoy gibi araştırmacıların eserlerini inceleyerek *Lengüistik Metodu* (1967) adlı eserini yazmıştır. Burada morfemi, *"Tek tek ve ayrı anlamları olan birliklerin en küçüklerine denir"* (Başkan, 1998: 80-82) şeklinde tanımlamış ve morfemi bağımlı ve bağımsız morfemler olarak ikiye ayırmıştır (Yüksel, 2002: 183).

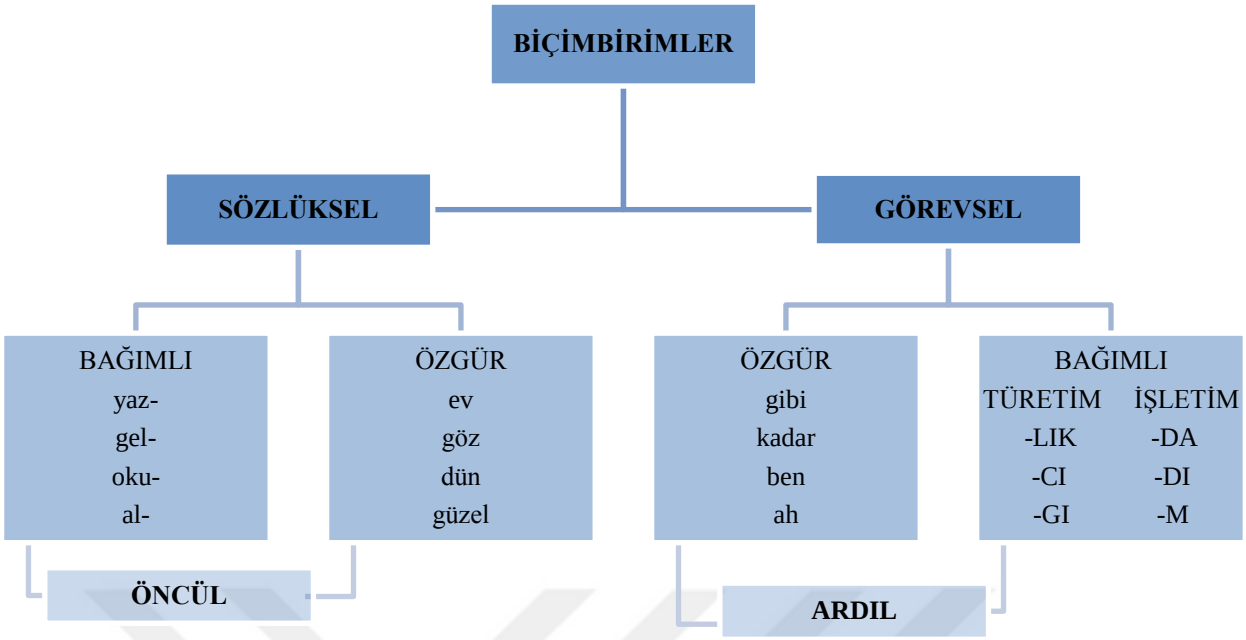
Berke Vardar ise Fransız araştırmacı Martınet'i takip etmiş ve morfem terimi yerine *"monem"* sözcüğünü kullanarak *"En küçük anlamlı birim"* olarak açıklamıştır (Vardar, 1968: 25). Vardar, Özcan Başkan'ın kullandığı *"birlik"* kavramı yerine *"birim"* kavramını kullanmış ve monemleri "*morfem"* ve "*leksem"* olarak ikiye ayırmıştır (Yüksel, 2002: 183).

Muharrem Ergin de *Türk Dil Bilgisi* isimli eserinde *"Kelimenin iç yapısının parçaları, mânâ yapısının unsurları olan bu şekil dediğimiz dil birliklerine morfem adı verilir."* şeklinde morfemi açıklamış ve devamında *"kök morfemler, ek morfemler, bağlı morfemler"* olarak sınıflandırmıştır. Kök morfemin, köklere tabi olunan morfemler olduğu için bir kökün tek şekli bulunduğunu, ek morfemlerin ise tâbi olan morfemler olarak çeşitli

uyumlar çerçevesinde köklere göre gerekli şekillere girerek onların birçoklarının birden fazla şeklinin mevcut olduğunu ifade etmiştir (Ergin, 1998: 105).

Morfem kelimesini ayrıntılı bir şekilde araştıran Doğan Aksan *Her Yönüyle Dil* eserinde morfemin karşılığı olarak *"biçimbirim"* terimini kullanmıştır. Eski dilbilimi ve dil bilgisi çalışmalarında biçimbirimi *"İlişki sağlayan ögeye verilen ad"* bugün ise biçimbirimi, "*Dildeki anlamlı en küçük ögedir.*" (Aksan, 2017: 81-83) şeklinde açıklayarak geleneksel dilbilgisindeki sözcükleri oluşturan kökler, ekler, bunların bağlanış biçimleri, sözcüklerin türetilişleri, köken bilgisinin biçimbirim konusu içerisinde yer aldığını ifade etmiştir.

Oya Adalı, *Türkiye* Türkçesinde *Biçimbirimler* isimli çalışmasında biçimbirim terimini kullanarak morf/morfem ayrımına karşılık biçimbirim/biçimlik kavramları üzerinde durmuştur. *"Dil düzleminin birimi olan biçimbirim söz düzleminde biçimlikle somutlanır"* açıklamasını yapmıştır (Adalı, 1979: 14). Adalı'ya göre bağlantılı bir dil olan Türkçenin biçimbirimlerinin ilk ve kesin ayrılığı, öncüllük ve ardıllıktır. Öncüller, bir birlik ya da tümcede tek başına yer alabilirken ardılların tek başına kullanılamayacağını ifade etmiştir (Adalı, 1979: 106-107). Adalı, biçimbirimleri sözlüksel ve görevsel biçimbirimler olarak ikiye ayırmış ve bunları da kendi içerisinde bağımlı ve özgür olan biçimbirimler olarak gruplandırmıştır. Görevsel biçimbirim içerisinde anlamı değiştiren ve kalıcı kelimeler oluşturan yapım ekleri bağımlı türetim ekleri içerisinde ve kelimenin cümle içindeki görevini belirten çekim ekleri de bağımlı işletim ekleri içerisinde yer almaktadır. Zamirler, edatlar, bağlaç ve ünlemler görevsel özgür biçimbirimler içerisinde bulunmaktadır. Sözlüksel biçimbirimlerde fiiller, bağımlı biçimbirimler içerisinde yer alırken; isimler özgür biçimbirimler içerisinde yer almıştır. Adalı ayrıca "bağımsız" terim yerine "özgür" terimini kullanmıştır.

Tablo.3. Adalı'ya Göre Türkiye Türkçesi Biçimbirimleri (1979: 27)

baş+la-dı-lar (266b/12): Sözlüksel biçimbirim olarak *"baş"* kelimesi Türkçe sözlükte birden fazla anlamı olan bir sözcüktür. Metinde *"başlangıç"* (Türkçe Sözlük 1998:238) anlamında kullanılan kelime *"+la-"* türetim eki almış ve *"bir işe girişmek, harekete geçmek."* (TS, 1998: 238) anlamına dönüşerek fiilleşmiştir. Bağımlı işletim ekleri olan *"-dı-"* görülen geçmiş zaman eki görevinde; *"-lar"* eki ise üçüncü çoğul şahıs eki olarak kullanılmıştır.

dög-üş-dü-ler (266b/1): *"Dög-"* kelimesi sözlüksel biçimbirim olarak zaman içerisinde g>v değişimine uğrayarak *"dög->döv-"* şekline dönüşmüştür. Kelime *"Vurarak canını acıtma"* (TS, 1998: 638) anlamına gelmektedir. *"-Üş-"* türetim ekiyle *"döğüş-"* şeklinde gövde hâline gelmiştir. Burada *"-Üş-"* eki kelimeye işteşlik katarak *"1. dövmek işi veya biçimi. 2. Tokat, yumruk, tekme gibi saldırışlarda yapılan kavga."* (TS, 1998: 638) anlamında kullanılmış ve yapılan işin karşılıklı yapma anlamı katmıştır *" -dÜ-"* bağımlı işletim eklerinden görülen geçmiş zaman eki olarak kullanılırken *"-lEr"* eki üçüncü çoğul şahıs görevinde kullanılmıştır.

yalŋ+uz+luḳ+dan (272b/21): Kelime kökü *"yalın"* dır. *"Gösterişsiz, süssüz, sade"* (TS, 1998: 2375) anlamında kullanılan *"yalın+"* kelimesine gelen *"+Uz+"* türetim eki kelimenin anlamını değiştirerek *"Yanında başkası bulunmayan"* (TS, 1998: 2376) anlamına dönüştürmüştür. *"+lUk"* eki yine türetim eki olarak *"yalnız olma durumu, kimsesizlik."* (TS, 1998: 2377) anlamında kullanılmasını sağlamıştır. *"+dAn"* eki isim işletim eklerinden ayrılma (ablative) hâl eki görevinde kullanılmıştır.

selâm+la-y-up (322a/5): Ödünçleme bir kelime olan *"selâm+"* sözcüğü *" 1. Barış rahatlık. 2.Sonu iyi ve hayırlı olma. 3. Fâni gelip geçici olmama, zevâlsizlik. 4. Âşinalık, bildik. 5. Selâm, esenleme."* (Devellioğlu, 1998: 931) anlamlarında kullanılmaktadır. Kelimenin sonuna gelen *"+lA"* türetim eki *"Bir kimseyle karşılaşıldığında, birinin yanına gidildiğinde veya yanından uzaklaşıldığında salâm vermek, esenlemek."* (TS, 1998:1935) anlamında kelimenin anlam ve yapısını değiştirmiştir. *"-y-"* yardımcı ses olarak kullanılırken *"-Up"* eki bağ-fiil görevinde kullanılmıştır.

yedi+nci (335b/21): *"yedi" kelimesi "1. Altı sayısından sonra gelen sayının adı. 2. Altıdan bir artık." anlamına gelirken (TS, 1998: 2423) ardına gelen* "+ncİ+" bağımlı türetim eki kelimenin anlamını "*yedi sayısının sıra sıfatı, sırada altıncıdan sonra gelen."* (TS, 1998: 2423) olarak değiştirmiştir.

Süleyman-nâme'de anlam yönünden yeni kavramları karşılamak amacıyla kullanılan türetme ekleri şu şekildedir:

Fiil kökünden türeyen kelime sayısı 281,

Türkçe isim kökünden türeyen kelime sayısı 161,

Arapça kökenli kelimelere gelen türetme ekleri 56,

Farsça kökenli kelimelere gelen türetme eki sayısı 31'dir.

Ayrıca Arapça kökenli kelimeye Farsça türetme eki getirilerek yapılan veya birleşik kelime oluşturan kelime sayısı 16'dır.

2.3.4.1.4. Kelime (Sözcük) Düzeyinde Anlam İncelemesi

Kelime veya sözcük Türkçe Sözlük'te *"anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük"* olarak ifade edilmiştir (TS, 1998: 1264). Vardar ise sözcük kavramını, *"Bir ya da birden çok sesbirimin oluşturduğu, yazıda iki boşluk arasında yer alan, çoğu kez anlamsal bir birim oluşturan, söylemde belli bir biçimsel birlik sunan, çeşitli dizimsel kullanımlarında biçimce veya hiç değişmeyen ya da -bükünlülerde olduğu gibi- bir bölümüyle değişim gösteren eklemli ses ya da sesler öbeğidir."* şeklinde açıklamıştır (Vardar, 2007: 81).

Ses ve seslerden oluşan kelimeler, sözlüksel anlamlarının yanında cümle içinde de anlam kazanan kavramlardır. Bu nedenle Pierre Guiraud *"Sözcüklerin anlamları yoktur, kullanımları vardır."* (Guiraud, 1975: 25) açıklamasını yapmıştır. Wittgenstein de *"Sözcüğün anlamı, onun dil içindeki kullanımıdır."* (Wittgenstein, 1953) sözleriyle cümlenin en küçük semantik birimleri olarak kelimenin kullanım alanı içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Doğan Aksan da kelimenin tanımını

yaparken göstergeden yola çıkarak göndergesel ve yan anlamları, uyandırdıkları tasarımlarda hesaba katılarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Aksan, 2016: 45).

Bir metnin anlamlandırılması ve anlaşılmasında parçadan bütüne doğru bütün ifadelerin anlamları önem taşımaktadır. Kelime ve ifadelerin etimolojik ve semantik anlamları, iyi tespit edilmezse o zaman kelimerin ait oldukları cümlelerin ve bağlamların anlaşılması zorlaşacaktır. İfadelerin art zamanlı anlambilim yöntemi ile anlam boyutlarını, tarihi değişim ve gelişimini ve zaman içerisinde maruz kaldıkları çeşitli anlam olaylarını, anlam değişmelerini ve gelişmelerini bilmeden ve anlam alanını tespit etmeden doğru ve isabetli bir tercüme yapmak mümkün değildir (Çekin-Gören, 2013: 99). Aksan da *"Belli bir bağlamı hesaba katmadan sözcükleri ele alarak bir nesnenin, bir duygu, düşüncenin belli ses bileşimleriyle dile dönüştürülmesinde tutulan yol, bu bileşimlerin içerdikleri temel anlam ögesi, tasarımlar, duygu değerleri, yan anlamlar, sahne oldukları çeşitli aktarmalar, eşanlamlılık, eşadlılık, tersanlamlılık gibi konuları aydınlatmaya yönelir."* (Aksan, 2016: 35) ifadesiyle sözcüklerin bağlam içinde kazandığı anlamların onların kullanım alanlarını ortaya çıkarmada önemli olduğunu belirtmiştir.

2.3.4.1.4.1. Temel Anlam

Araştırmacılar tarafından "*Gerçek anlam, başat anlam, düz anlam, asıl anlam, sözlük anlamı, ilk anlam, nesnel anlam, göndergesel anlam, kavram çekirdeği"* gibi farklı terimlerle karşılanan temel anlamın tanımları şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

B.Vardar temel anlamı, *"Bir gösterenin gösterilenini oluşturan kavramın kapsamı, gösterenin belirttiği nesneler sınıfı*" (Vardar, 1998: 89) olarak tanımlarken Aksan, *Anlambilim* eserinde temel anlamı *"Bir ses bileşiminin başlangıçta yansıttığı, ilk ve asıl kavram"* (Aksan, 2016: 64-66) şeklinde belirtmiştir. Kılıç ise *"Bir göstergenin kavramsal içeriği"* (Kılıç, 2009: 35) olarak ifade ederken Günay Karaağaç *Dil Bilimleri Terimleri Sözlüğünde* temel anlam yerine düz anlam tabirini kullanmış ve *"Dil birimlerinin nedensiz kullanımları, onların asıl anlamlarını verdiğini ve bir göstergede gösteren ile gösterilen arasında, nedensiz, fakat saymaca ve toplumsal uzlaşmaya dayalı bir ilişkinin olduğu gösteren dil birimleri, düz anlamlı göstergeler"* olarak açıklamıştır (Karaağaç, 2013: 157).

Temel anlam milletlerin sosyo-kültürel yapılarına göre farklılıklar göstermektedir. Her milletin hayata ve nesnelere bakış açısı farklı olduğu için konuşulan dile bağlı olarak nesne ve kavramların adlandırılması da değişmektedir. Yani bir dil, dünyayı kelimeye ve

kavrama dönüştürme işlemi olduğu için her dilde dünyanın başka türlü kavrandığı ve farklı şekillerde ifade edildiği görülmektedir (Aydın, 2007: 78). Kelimenin bir dildeki anlamıyla başka dildeki anlamı aynı olmadığı için temel anlam da dilden dile değişiklik göstemektedir.

Anlambilim çalışmalarında, temel anlam için yapılan *"Bir kelime söylendiğinde zihinde canlanan ilk kavram veya sözlükteki ilk anlam"* tanımlarının yetersiz olduğu ifade edilmiştir. Çünkü kendi kavram anlamının yanında bağlam içerisindeki anlamının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Roland Barthes, bu konuyla ilgili düz anlamın ilk anlam olmadığını, ama öyleymiş gibi yapıldığını ifade etmiştir (Barthes, 2002: 20). Guiraud da, her sözcüğün bir temel anlamı, bir de bağlamsal anlamı olduğunu; her kullanımda anlamı bağlamın belirginleştirdiğini ve her durumda adın kesin bir kavramı canlandırdığını belirtmiştir (Guiraud, 1975: 42).

Süleyman-nâme'nin 40. cildinde temel anlamla ilgili örnekler şu şekildedir:

ḳaḳı-: Kelimenin sözlükte tek anlamı bulunmaktadır. Sözlükte *"Bir kimsenin yaptığı işin beğenilmediğini kendisine sert sözlerle söylemek; öfkelenmek, kızmak, darılmak, paylamak."*(TS, 1998: 1161) olarak tanımlanmıştır.

"…keyḳubâd ***ḳaḳıdı*** *dönüp züpîne eytdi kim ḳanı ol gice benüm şarâbum içüp lâf uranlar yarın ceng idelüm diyü gögüs gerenler neye ṭururlar cenge varsunlar bu seyyâḥa fellâḥa cevâb virsünler…"*(277b/9).

çürü-: Beş farklı anlamda kullanılan kelimenin temel anlamı *"türlü etkilerle ve en çok mikropların etkisiyle, kimyasal değişikliğe uğrayarak bozulup dağılmaktır." (TS, 1998: 508)*

"…çâre olmadı ve üzerümde olan libâslar ***çürüdi*** *ʿuryân ḳaldum ʿâḳıbet bu maġâraya geldüm…"* (271b/20).

taṣdîḳ: Arapça *"sıdk"* kökünden gelen kelime sözlükteki birinci ve temel anlamı *"Doğrulama, gerçeklendirme, gerçek olduğunu söylemedir."*(Devellioğlu, 1998: 1037)

"…bu dem naẓaruŋda gelüp şehâdet ḳılup ***taṣdîḳ*** *itmezse diyicek süleymân ḥażreti diledi kim…"* (269b/9).

naẓar: Arapça kökenli olan kelimenin sözlükte yedi farklı anlamı bulunmaktadır. İlk anlamı *"bakma, göz atma"*(Devellioğlu, 1998: 811) olarak verilmiştir.

"…baŋa ***naẓar*** *ḳılup çeşmeye naẓar ḳıldı daḫı andan işâret itdi gel iç diyü kendözi daḫı ṣudan içdi…"*(272b/13).

ceng: Farsça kökenli olan kelime iki farklı anlamda kullanılmıştır. Sözlükteki ilk anlamı *"savaş, vuruşmadır."*(Devellioğlu, 1998: 811)

"…ṭopcılar ṭop tüfenk donadup tîr endâzlar oḳa yaya el urup düşmânıla ***ceng*** *itmege ḥâżır ve müheyyâ ṭurdılar…"* (286a/1).

2.3.4.1.4.2. Yan Anlam

Kelimeler bir dilin tarihi gelişimi içerisinde şekil ve içerik olarak en fazla değişime uğrayan yapılardır. Sözlüklerde bir kelimenin birden fazla anlamının olması bu değişimin en büyük göstergesidir. Kelimenin bağlam içerisinde söyleniş amacına göre temel anlamının dışında yeni anlamlar kazanması, kelimeyi çok anlamlı bir yapıya sürüklemekte ve anlam alanını genişletmektedir. Çünkü insanlar, kendilerini çevreleyen dünyadaki nesneleri ve hareketleri, bunların birbiriyle ilgisini, çeşitli özelliklerini, toplumun gelişme sürecinde yavaş yavaş öğrenmiştir. Yeni öğrenilen nesne ve hareketlerin dilde sözle adlandırılma gerekliliği, her zaman yeni sözlerle olmamış ve bu durumda çoğunlukla dilin asıl söz varlığındaki sözler kullanılmıştır. Böylece kelimelerin temel anlamlarının üstüne yan anlamlar yüklenmiştir (Ahanov, 1993: 97).

Yan anlam, dil metnine ve onun meydana getirildiği sosyal ve fizikî şartlara, yani dış duruma, sosyal rollere ve konuşanların ait oldukları gruba, bunların hâlet-i rûhiyelerine, duygusal ilişkilerine bağlıdır. Bunun yanında toplumsal, tarihî, kültürel özellikleri de vardır. Yan anlamlar yaştan yaşa, toplumdan topluma ve kişiden kişiye değişme eğilimindedir (Vardar, 1998: 224; Leech, 1981: 12-13).

Tahsin Banguoğlu, her adın bir konmuş anlam taşıdığını bunun da asıl anlam olarak ifade edildiğini ve birçok adın anlamca yayılıp konmuş anlamları çevresinde ve dışında bazı yan anlamlar yüklenmiş olduğunu belirtmiştir. Bunu da *"ayak"* kelimesini örneklendirerek gerçek anlamının "insanda ve hayvanda basma, yürüme, organı" olduğunu ancak cansız varlıklarda buradan esinlenilerek iskemle veya masayı havada tutan nesnelerin de ayak olarak ifade edildiğini belirtmiştir (Banguoğlu, 2011: 320). Banguoğlu, mecaz anlamı *"Adlar asıl ve yan anlamlarının dışında ilişki ve benzerlik yoluyla başka bir kavramı karşılamak üzere de eğriti olarak kullanırlar."* açıklamasıyla mecaz için ayrı bir tanım yaparak yan anlam ve mecaz anlamı birbirinden ayırmıştır (Banguoğlu, 2011: 320).

Nizamettin Uğur, Anlambilim *Sözcüğün Anlam Açılımı* adlı eserinde *"Eğer yan anlamı değişmece anlamdan ayırmazsak, her sözcüğün her an değişmece anlam kazanma olasılığı karşısında tek anlamlılık kavramı gereksizleşir; tüm sözcükler birden çok anlamı*

ister istemez karşıladığı için de çokanlamlılık kavramına gerek kalmaz." açıklamasıyla yan anlamla değişmecenin ayrı ele alınması gerektiğini belirtmektedir (Uğur, 2007: 41).

Nesrin Bayraktar, *Dil Bilimi* adlı eserinde yan anlamla mecaz anlamı ayrı tutmuştur. Bayraktar, *"sarımsak dişi"* kelime grubu ile *"Dişli bir insana benziyor."* cümlesindeki dişin farklı anlamlar ifade ettiğini belirterek ikisi arasındaki anlam farkının aynı kavramla ifade edilemeyeceğini söylemiştir (Bayraktar, 2014: 155).

Doğan Günay yan anlamı üç gruba ayırmıştır:

"I. Yakın anlam: Bir sözcüğün ilk anlamıyla ilgili olarak kazandığı yeni anlamdır.

II. Aktarmayla oluşan anlamlar: Değişmece, düzdeğişmece, eğretileme, deyiş aktarımı.

III. Kalıplaşmayla oluşan anlamlar: Deyimler, terim, argo, dolaylama." (Günay, 2007: 69-70).

Klasik gramer kitaplarında ise yan anlam temel anlam ile mecaz anlam arasında köprü görevi gören bir kavramdır. Burada yan anlam *"gerçek anlamından tamamen uzaklaşmadan yüklenmiş oldukları başka anlamlara verilen isim."* şeklinde tanımlanmış ve kelime gerçek anlamından tamamen uzaklaşırsa mecaz anlama dönüşeceği ifade edilmiştir[27].

Yan anlam ile mecaz anlamı birlikte kullanan araştırmacılar ise temel anlamın zıttı olarak yan anlamı ifade etmişler ve şu açıklamaları yapmışlardır:

Doğan Aksan, *"Yan anlamlar dilde mecaz anlam, mecazi anlam adıyla anılmaktadır."* ifadesini kullanmıştır (Aksan, 2016: 74). Günay Karaağaç ise *"bir göstergenin düz anlam dışında çağrıştırdığı her şey yan anlamdır."* tanımıyla mecaz anlamı yan anlam içine dâhil etmiştir (Karaağaç, 2013: 853). Bu düşünceye sahip olan araştırmacılar benzer tanımlamalarda bulunarak yan anlamı *"Kelimenin temel anlamı dışında değil, onun yanında kullanıma bağlı olarak kazandığı, çeşitli duygu ve çağrışımlara yol açan yeni anlamlarıdır."* (Korkmaz, 1992: 169, Vardar, 1998: 224, Leech, 1981: 12, Ahanov, 1993: 96-98) şeklinde açıklamışlardır.

Sanatsal metinler, süslü ve sanatlı anlatımlar olduğu için yan anlamlı kelimelerin çok fazla kullanıldığı görülmektedir. Süleyman-nâme'nin 40. cildinde yan anlam konusuyla ilgili çok fazla örnek bulunmaktadır:

[27] http:// www.çokbilgi.com.

ḳol : Türkçe sözlükte on üç farklı anlamda kullanılan kelimenin temel anlamı *"İnsan vücūdunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm."* (TS, 1998: 1341) olarak tanımlanmıştır. Metinden aldığımız örnekte ḳol kelimesi gerçek anlamdan tamamen ayrılmadan *"taraf, yön"* anlamında kullanılmıştır.

"…mâ-bâḳî tūrân leşkeri ve ṣaġ ***ḳol****dan endelūs leşkeri ve ṣol* ***ḳol****dan benî aṣfer çerisi on sekiz kez yüz biŋ er olup…"* (310a/9).

ayaḳ : Kelime Türkçe Sözlük'te on beş farklı anlamda kullanılmıştır. Temel anlamı *"Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü."* (TS, 1998: 167) anlamında iken metinde *"Bir takım şeylerin yerden yüksekçe durmasını sağlayan dayak, destek veya bunlardan herbiri."* (1998:167) yan anlamında kullanılmıştır.

"…sekiz yüz câẕūy-ı laʿîn sihirle küplere binüp taḫt ***ayaḳların*** *omuzlarına alup racîmle câẕūyı götürdiler…"* (299a/10).

ḳabla-: Kelime sözlükte on farklı anlamda kullanılmıştır. Temel anlamı *" Her yanını örtmek, istila etmek."* (TS, 1998: 1199) anlamında iken metinde *" Çepeçevre sarmak."* (1998:1199) yan anlamında kullanılmıştır.

"…*ṣaġ ḳoldan ḳaradeŋiz kenarından ḳurudan yaŋa endelūs leşkeri süleymân çerisin* ***ḳablayup*** *iḥâṭa itdi…"* (296a/18).

işâret: Kelime sözlükte üç farklı anlamda kullanılmıştır. Temel anlamı *"Anlam yükletilen şey, anlamlı iz."* iken örnek gösterdiğimiz cümlede *"El yüz hareketiyle gösterme."* yan anlamında kullanılmıştır (TS, 1998: 1114).

"…*öŋ dizlerin çöküp baş yire ḳoyup ḥâl diliyle baŋa in diyü* ***işâret*** *eyledi…"* (273a/4).

ḳuru: Kelime sözlükte on dört farklı anlamda kullanılmıştır. Temel anlamı *"Suyu, nemi olmayan, yaş ve nemli karşıtı."* olarak verilmiş metinde ise sözlükte yer almayan *" kara, toprak parçası"* anlamında kullanılmıştır (TS, 1998: 1415).

"…ḳaradeŋiz kenârına bir ʿaẓîm düşmân leşkerü gelüp indi ki atlar ayaġından sînâb ṣaḥrâsı penbeye döndi ḳalʿanuŋ ***ḳurudan*** *yanın ḳuşadup uşda ḳondı…"* (285a/14).

2.3.4.1.4.3. Terim Anlamı

Bir dilin kültür ve medeniyet dili olarak gelişmişliğinin ana göstergelerinden olan terimler genel olarak *"Bilim, teknik, sanat, spor, zanaat gibi çeşitli uzmanlık alanlarının kavramlarına verilen sınırlı ve özel anlamdaki adlar."* olarak tanımlanmıştır (Korkmaz, 1992: 149; Dilaçar, 1957: 207). Bilim, sanat ve diğer dallarda oluşturulan terimler ilgi

alanına göre kişilerin zihninde çağrışımlar uyandıran kelimelerdir. Bu nedenle terimler bir dil içerisinde kolay oluşturulamayan ve genellikle tek anlamlı olan yapılardır.

Bir alanda uzmanlaşmak isteyen kişiler o alana özgü kavram ve terimleri öğrenmek suretiyle amacına ulaşmaktadır. Terimler, bir konunun uzmanları arasında iletişimi sağlayan temel nitelikli kelimelerdir. Genel dilde geçerli olan çok anlamlılığa karşın, terim kavramı tek anlamlı olan yapılardır. Bu düşünceye bağlı olarak da daha hızlı bir yenileniş süreci ve yaratım etkinliği gözlemlenmektedir (Vardar, 2002: 192).

Terimler başka dillerden alınmadan bir milletin kendi dilinin özelliklerine uygun olarak oluşturulduğunda o dili zengin ve güçlü yapan unsurlardır. Bir dilin kültür ve medeniyet dili olarak gelişmişliğinin ana göstergelerinden olup bilim ve sanat dallarının temelini oluşturan en önemli ögedir (Korkmaz, 1992:169). Bir milletin dilinin terim zenginliği bilim, kültür ve sanatının gelişmişliğinin göstergesidir. Herbiri, milletin fertlerinin zihinlerinde pratik anlatımlara ve özlü anlamalara kapı açarak onları çeşitli sahalarda ilerlemeye sevk eder (Pilav, 2008:274). Dizdaroğlu da uluslararası terim diye bir kavramın olmadığını, her milletin kendi dilinin imkânlarını kullanarak çeşitli bilim, sanat ve meslek dallarına ait terim bulmak mecburiyetinde olduğunu vurgulamış ve bunun tek çıkar yol olduğunu ifade etmiştir (Dizdaroğlu, 1988: 13).

Firdevsî'nin dinler tarihi, peygamberler tarihi, İslam tarihi, Selçuklu tarihi, Osmanlı tarihi, edebiyat (manzum ve mensur), felsefe, hendese (geometri), tıp, astronomi (ilm-i nücûm), tasavvuf, ahlak, mitoloji, astroloji, tılsım, savaş ve silahların tarihi, menâkıb-nâme, satranç, boyacılık ve hadis alanında birçok eseri bulunmaktadır (Biçer, 2005: 2). Bu nedenle Süleyman-nâme'de bu ilimlerden yararlandığı ve bu ilimlere ait terimleri kullandığı görülmektedir.

Astronomi terimleri: *merrih* (275b/1), *ay* (285b/13), *güneş* (285b/13), *yıldız* (285b/13).

Savaş terimleri: *ḳılıç* (275b/1), *gürz* (267a/12), *oḳ* (276b/5), yay (277a/1), *tîġ ü teber* (297b/12).

Ölçü terimleri: *mîl* (286a/4), arşın (307b/1), baṭmân (284a/15), fersaḫ (290a/2).

Dini-tasavvufi terimler: *namâz* (272b/20), *duʿâ* (274b/8), *zikir* (272b/12), *tekbîr (281b/20) miḥrâb* (340/2).

Coğrafi terimler: *deŋiz* (283a/1)*, ṭaġ* (285a/13)*, dere* (300a/11), *depe* (300a/11), *saḥrâ* (341a/8).

Müzik terimleri: *kūs* (301a/17), *ḥarbî* (301a/17), *ṣurnâ vü nefîr* (298a/17).

2.3.4.1.4.4. Benzetme

Benzetme, genel dilde olduğu kadar özel dillerde, günlük konuşmalarda, edebiyat, haber ve reklam metinlerinde yaygın olarak kullanılan bir söz sanatıdır. Benzetme üzerine çalışmalar daha çok belâgat, retorik, edebî çalışmalar, anlambilimi, psikolojik dilbilimi ve son dönemlerde bilişsel dilbilimi alanlarında yürütülmektedir (Ufuk, 2015: 319).

Türkçe Sözlükte, *"Benzetmek işi. Bir şeyin niteliğini anlatmak için, o niteliği eksiksiz taşıyan bir şeyi örnek alarak gösterme işi, teşbih.*" (TS, 1998: 269) olarak tanımlanan benzetme her dilde anlatımı güçlendirmek, canlı kılmak için yararlanılan dil olaylarından, söz sanatlarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dil biliminde ise benzetme *"dil bilimsel kaynakların kullanılabilmesini sağlayan bir dil bilimsel araç seti"* olarak görülmüştür (Fromilhague, 1995; akt. Pilten Ufuk; 2015; 323). Bloomfield, benzetme yoluyla gerçekleşen anlam değişmelerinin bir dil birliğinin belirli bir yer ve zamandaki asıl anlamı ile dal/mecaz anlamlarının yer değiştirmesiyle ortaya çıktığını belirtmiştir (Bloomfield, 1933; akt. Erol, 2014; 49). Wales de benzetme vasıtasıyla iki kavramın imgesel ve tasviri açıdan karşılaştırıldığını ifade etmiştir (Wales, 1989; akt. Pilten Ufuk, 2015; 324). Bu şekliyle bir tasviri dil kullanımı olarak anlambilimin alanına dâhil edilmiş olan benzetme *"insanlar veya nesneler arasında, genellikle "gibi" edatı aracılığıyla bir karşılaştırmanın yapıldığı söz sanatı"* olarak tanımlanmıştır (Hartmann-Stork, 1976: akt. Pilten Ufuk, 2015; 323).

Tanımlarda benzetmenin iki temel özelliği olarak *"karşılaştırma"* kavramı ve *"gibi"* edatının kullanılması görülmektedir. Türk dilbilimcilerinden Kıran da bu işlevsel yaklaşıma dikkati çekerek benzetme terimine alternatif olarak karşılaştırma kelimesini kullanmış ve benzetmenin temel amacının bu karşılaştırmayla tasvir edilmek istenen şeyi bir başka nesneye yaklaştırmak ve ilgi kurmak böylece benzeyenin anlamını daha iyi ortaya koymak olduğunu ifade etmiştir (Kıran, 2006: 345).

Bütün dillerde görülen ortak bir tutum olan benzetme, bir nesnenin niteliğini, bir nesnenin özelliğini daha iyi anlayabilmek, canlandırabilmek için bir başka nesneden, bir başka eylemden yararlanarak onu anımsatma yoluyla gerçekleşmektedir (Aksan, 1993: 1999). Edebî eserlerde yapılan tasvir ve tanımlar genellikle bir şeyi bir başka şeye

benzetmeyle işe başlamaktadır. Bu özellikleriyle benzetme en çok kullanılan söz sanatı olmasının yanı sıra diğer söz sanatlarının da çıkış noktası sayılmaktadır. Champman da *"İnsan aklı, söz sanatları yapmaya belki de benzetmeyle başlamıştır."* ifadesiyle benzetme sanatının söz sanatlarının temelini oluşturduğuna dikkat çekmiştir (Özünlü, 2001: 7).

Edebi yaklaşımda bir söz sanatı olarak değerlendirilip belagat ilminin konuları arasına dâhil edilen benzetme Klasik Türk edebiyatında şiir ve nesir türünde görülmektedir. Söz sanatları içerisinde benzetme daha çok teşbih terimiyle karşılanmıştır. Benzetmenin ögeleri ve sınıflandırılması şu şekilde yapılmıştır:
1.Benzeyen 2.Kendisine Benzetilen 3.Benzetme yönü 4.Benzetme edatı

Benzetme unsurlarından birinin ya da birkaçının kullanılıp kullanılmaması açısından benzetmeler 4 grupta incelenmektedir (Dilçin, 1999: 407-409):

a. Ayrıntılı benzetme (Osm. T. teşbih-i mufassal): Dört ögenin birlikte yer aldığı benzetmedir.

b. Kısaltılmış benzetme (Osm. T. teşbih-i mücmel): Benzetme yönü kullanılmayan benzetmedir.

c Pekiştirilmiş benzetme (Osm. T. teşbih-i müekked): Benzetme edatı kullanılmayan benzetmedir.

ç. Yalın benzetme (Osm. T. teşbih-i beliğ): Hem benzetme yönü hem benzetme edatı kullanılmayan benzetmedir.

2.3.4.1.4.4.1. Süleyman-nâme'de Benzetme Yapıları

Dilbilim çalışmalarında benzetmelerin tasnifinde kullanılan ölçütlerde farklılıklar olduğundan karşımıza birçok sınıflandırma çıkmaktadır. Bu nedenle inceleme kısmında benzetmeler "benzeyen ve kendisine benzetilenin ilişkisi" yönünden gerçekçi benzetmeler ve metaforik benzetmeler olarak iki açıdan ele alınmış ayrıca eğretileme ve benzetme edatları kullanılmadan yapılan benzetmeler de alt başlık olarak eklenmiştir.

2.3.4.1.4.4.1.1. Gerçekçi benzetmeler

Bu benzetmeler kaynağını somut fiziksel tecrübelerden alır; yazarın ya da konuşmacının "ne bildiğini" ve "gerçekte nasıl gördüğünü" ortaya koyar (Ullman 1970: 213). *"Nesne, öz, belirti ve özellik ilişkileri dikkate alınarak yapılan benzetmelerdir"* (Kıran 2006: 346). *"Aynılık üzerine kurulu bu benzetme yapılarında 'benzeyen' durumunda olanla benzetilenin 'benzetme yönü' bakımından gerçek anlamda eş değer, denk olduğu ifade edilir"* (Altun 2012: 166).

Süleyman-nâme'de yapılan gerçekçi benzetmeler daha çok bir konuyu, kavramı yahut olayı somut ve belirgin bir şekilde açıklamak için kullanmıştır:

"…ḳalʿa ḳapusı yanında ṭuran efrâsiyâb-ı türk leşkeri çîpūruŋ yıḳıldugın görüp el ele urup herbirisi ḳurṭūs-ı ʿâdî üzerine at sürüp ***ḳarġa şâhîne üşer gibi*** *üşdi …"*(288a/3).

"…boynuzunı kemerbendüme ilişdürüp ***boynuma bin diyü işâret ider gibi*** *ben daḫı boynına bindüm…"* (272b/8).

Gerçekçi benzetmelerde karşılaştırma ögeleri her zaman tek bir satırda bulunmaz. Bir önceki ya da sonraki satır da bu benzetmenin unsurlarını içermekte ve onaylama anlamında kullanılmaktadır.

"…ṭutalum ki müsellemsen ***didügün gibi ol****alı ki yirle hevâ ortasında eṣer ṣerr-i fesâdı ṣol ḳadardur ki sovuḳluḳda âdemüŋ baġrın keser…"* (293a/8)

"…yâ nebîyallah ***loḳmân ḥakîm didügi gibi*** *çünki ol maġâraya varup ol üç pîrleri ki gördüm…"*(270b/19).

Zamirle kurulan benzetmelerde zamirle temsil edilen kişinin, nesnenin modeli olarak sunulmaktadır.

"…ben daḫı ***anuŋ gibi itdüm*** *çünkim beni gördiler…" (271a/1).*

"…ḳuş ḳanadı yüŋinden felek kerkese dönmiş ***anuŋ gibi ḳaynaḳ ṭoynaḳ ur****up düşmân leşkerin kimin minḳârile çeküp zaḫmnâk iderler…"*(300b/5).

"…ḳaçan ki ***bunuŋ gibi câẕū leşkeri*** *gelse yâḫūd dîv ü ʿifrît cinn-i şeyâṭîn nesli muḳâbil olsa ceyş-i süleymân taḫt üzerindeki otururlardı…"*(322b/17).

"…nėçe ***bunuŋ emṣali dâne yiyici ṭârtıcı murġân cinsi*** *pervâza ṭurmışlardı…"* (319b/17).

Metin içerisinde güçlü, kuvvetli, cesur ve lider özellikli kahramanlar gerçekçi benzetmelerle ifade edilmektedir. Ayrıca *"benüm"* zamiriyle kahramanlar kendi özelliklerini belirtmişlerdir.

"…eytdi ki ***ṣâh-ı efrâsiyâb gibi arḳam*** *ve* ***ḳalʿa-i sînâb gibi ḳalʿam*** *var…"*(286b/3).

"…ammâ ki şimdiki ʿaṣırda ***süleymân gibi pâdişâh*** *yoḳdur ki salṭanat-ı ʿaẓameti keyḳubâddan efrâsiyâbdan artuḳdur…"*(284b/19).

"…bir pūlâd pūş gergedâna ***sâm-ı sūvâr gibi süvâr ol****up üç siŋirli ḳatı yayın ḳurup ṭaraba taḫtası gibi ḳılıcına ġażab elin urmış gelür…"*(302a/9).

"…efrâsiyâb-ı türk altmış arşı ḳadd-ı ḳâmet ile ***rüstem gibi ṣalâbet ve ṣecâʿatile*** *üç yüz altmış altı baṭmân demür gürzüni* ***ṭaġ gibi omuzına*** *urmış…"*(302a/7).

"…eytdi ki benem zenṭūr-i ʿâdî pehlevân-ı ṣeddâdî ***benüm bigi tâze pehlevân*** *ʿâleme gelmedi…"*(307b/3).

2.3.4.1.4.4.1.2. Metaforik benzetmeler

Bu benzetmeler bireysel ortaklık mekanizmalarından kaynaklanır; konuşmacının veya yazarın "duygularını" ifade eder, "nasıl düşündüğünü" ortaya koyar (Ullman 1970: 213). Bu benzetmeler *"varsayımsal, kişiden kişiye değişebilen, edebî benzetmelerdir"* (Altun 2012: 167). Bunlar *"Değişik ve farklı ögeleri bir anlamda birleştirerek aralarında eğretileme kurularak oluşturulan benzetmelerdir. Benzetilen-benzeyen karşılaştırmasında benzetmeyi yapanın tercihi ile oluşturulan yapılardır"*(Kıran 2006: 346).

2.3.4.1.4.4.1.2.1. Hayvanlarla Kurulan Metaforik Benzetmeler

*"…****yėdi başlu evren gibi*** *aġūlar ṣaçup eytdi…"*(309a/14).

"…çünki yaḳın irüp ***ejderhâ gibi*** *birbirine ki ḳarşu gerinüp söndiler…"*(313b/17).

"…anuŋ yanında ***çaylâḳ*** *daḫı* ***çaḳır gibi*** *tüylerin düzedüben kendözin ṣâhîn ve sunḳur ṣanuban bî-hünerler gibi ḳuru daʿvi ḳılurdı…"*(326b/2).

*"…****efrâsiyâb-ı türk ḳaplan gibi*** *kîniyile* ***arslan gibi*** *sîneyile kibri kîniyile ġurūr-ı şeyṭân-ı bî-dîn ile gögüs gerüp lâf urup eytdi …"*(337b/20).

"…senden alçaḳ serverlere tîġ ü ḫançer urmaġıl erişeŋ uşda vardum ben erile ṭuruş ***ḳoç gibi*** *merdânlarile* ***uruş****…"*(312b/9).

2.3.4.1.4.4.1.2.2. Bitki Adlarıyla Kurulan Metaforik Benzetmeler

"…kimi ḳapup ***elma gibi*** *hevâya atdılar ve kimisinüŋ ṭoynak ḳaynaḳ urup etin ditdiler…"*(316b/3).

"…kim ***yüzi derisi kelem yapraʿı gibi buruş****mış…"*(268a/9).

"…ammâ ki ***ḳanadlarınuŋ nūrânî yüŋleri berk gibi barḳı****yup ʿâleme şuʿle ṣaçardı…"*(282b/13).

"…ṣâd u ḫandân ol demâdem ***gül yüzü*** *ki andadur…"*(281b/1).

2.3.4.1.4.4.1.2.3. Doğaya Ait Gerçek Unsurlarla Kurulan Metaforik Benzetmeler

"…racîm daḫı işidüp ***yıldırım gibi şaḳı****dı andan ḥükm eyledi…"*(330a/4).

"…ṭavşancıl ve ṣoyaġa ***ḳara bulut gibi ḳanadların ṣaġ u ṣol ṣal****mışlardı…"* (326b/11).

"…efrâsiyâb şâh tūrân ile süleymân'üz-zamân serverleri ***ol iki deryâ gibi leşker dil-âverleri*** *ol gün ʿale-ṣ-ṣabâḥdan tâ vaḳt-i nîm çaşt olunca kim ḳahramâne nerîmâne ceng itdiler…"*(310b/4).

"…cevherler şuʿlesi ol ḳara güdün içün ***gün gibi rūşen*** *iderek gelüp burc-ı sînâb üzerine muḳâbil hevâdan indi …"*(339b/21).

*"…****yıldırım gibi şaḳı****dı ol* ***ṭaġ gibi gürze*** *el urup fîl sürüp efrâsiyâbuŋ ileyin çevürüp ḳuvvet ile bir ḍarb urdı…"*(309b/1).

2.3.4.1.4.4.1.2.4. Olay İçerikli Metaforik Benzetmeler

*"…****leşker ṭūfân-ı nūḥ gibi*** *yirinden ırılmış yir yirin müşg döküdüsi ṣuyınuŋ yire siŋmeyen azacuḳ ırmaġı ḳalmış develer yüklenüp göçmiş…"*(338b/13).

*"…****şaḳaḳ'ul-ḳamer gibi minḳâr****ın açup ḫaṭṭ-ı reyḥân yazılu perî ṣıfat ḳanadların sipidū siyah peleng reng müzeyyen yüŋlerin iki yaŋa yaymışidi…"*(326a/17).

"…ḥakîm ḳavlince sâm-ı sūvâr ol pehlevân-ı rūzigâr bu vechile meydâne girüp naʿra urup ***sedd-i skender gibi ṭurı****caḳ anuŋ ḳorḳusundun ʿacem leşkeri içre harâsân düşdi…"*(277b/5).

2.3.4.1.4.4.1.2.5. Soyut-Somut Kavramlar Arasındaki Metaforik Benzetmeler

Metaforik benzetmelerin sıkça kullanılmasının temel amacı anlamı pekiştirmek ya da anlama dikkat çekmektir. Özellikle somut ya da soyut kavramların tür geçişlerinin sağlamak, soyut ifadelerin soyutluğunu vurgulamak, somut olguları soyutlaştırarak anlamsal derinlik kazandırmak, soyut ifadeleri somutlaştırarak anlaşılır hale getirmek ve somut durumları gerçekçi algılarla anlatmak metaforik benzetmelerin işlevleri arasında sayılabilir (Tokay, 2017: 479).

2.3.4.1.4.4.1.2.5.1. Soyuttan Somuta Yapılan Metaforik Benzetmeler

"…andan züpîn cihân pehlevân ol leşker-şiken ser-firâz ve gine sâz tîġ-zen daḫı meydâna raḫş sürüp ***ḳażâ vü ḳader gibi ir****üp sütūnleyin süŋüsin başı üzerine ṣalup çerḫ-vâr çevürüp…"*(279a/5).

"…çün ol gice içinde dîvân-ı süleymânî ki ṭurdı içtimâʿ-ı insân bârgâh-ı süleymânî girdegird ḳuşadup ***ḳavm-i maḥşer gibi*** *kim ṭurup kim oturdı…"*(317b/1).

"…ḫıżr-ı ḥâżır ṣıfat sebz-reng libâslar geyüp şehlâ vü mestâne gözlerin süzüben ***hūrî-yi cennet gibi*** *sipere pūş oluban …"* (319a/8).

2.3.4.1.4.4.1.2.5.2. Somuttan Somuta Yapılan Metaforik Benzetmeler

"…atları ayaġı yiryüzin ***demür ṭaraḳ yüŋ dider gibi*** *demür naʿl mıḫile ditdiler…"* (303b/21).

"…bu ***ḳara bulut gibi görin****en ḳara ḳuşlar kim kimisi rūḥ ḳuşı cinsidür…"*(301a/2).

*"…****bezirḫâne sütūnı gibi efʿî dillü demür yelmenli süŋüleri*** *ele alup* ***ḥammâm ḳubbesi gibi gürz-i girânların*** *omuza urup yir yirin naʿralar ḥayḳırup ün ṣalup ḳol ṣalup benî aṣfer leşkerine deryâ-yı cūşân gibi ḳatışup ḳarışup uruşdılar…"*(305a/5).

2.3.4.1.4.4.1.2.5.3. Somuttan Soyuta Yapılan Metaforik Benzetmeler

*"…****bizden iġne geçürür gibi*** *biş on eredek cebe vü cevşen dimeyüp söküp cânların alup …"*(312b/3).

*"…****bedr-i ḳamer gibi nūrânî tâcı başına uru****ban laciverdî muraṣṣaʿ muḳannaʿ murabbaʿ münaḳḳaş zer bâft cübbesin egnine alup…"*(319a/1).

2.3.4.1.4.4.1.2.5.4. Soyuttan Soyuta Yapılan Metaforik Benzetmeler

"…efʿî dillü ḳan dökicü zaḫm içici ***perî gibi üç ḳanadlu*** *uçıcı dost elinden düşmâna varıcı…"*(287a/6).

"…câhil ü nâ-dân gözlerinde nihân enbiyâ ve evliyâ ve ʿulemâ gözlerinde ʿayân süleymân çeşminde ***nūr-ı envârı gibi ẓâhir*** *ḳapuda ḳudret atından inüp ḫıżr-ı ḥâżır dergâhdan içerü geldi…"* (322a/3).

2.3.4.1.4.4.1.3. Edat Kullanılmadan Kurulan Benzetme Yapıları/ Eğretileme

Benzetme yapılırken benzetmeyi oluşturan birimlerden biri veya birden fazlası kaybolabilmektedir. Benzeme yönünün ve benzetme edatının kullanılmadığı bu yapılar için "benzetme" terimi yerine "eğretileme" terimi kullanılmaktadır (Çınar 2008: 130).

Eğretileme kavramının içerik, biçim ve teknik özellikleri şu şekildedir:

1- Benzetme türü bir değişmecedir, adlandırma ile ilgilidir, adın anlamının genişlemesiyle birlikte benzerlik ilişkisine bağlı dil kullanımındaki bir sapmadır.

2- Dildeki anlamsal boşlukları doldurduğu gibi bazı durumlarda anlaşılması zor veya imkânsız da olsa dile dekoratif bir süs katarak okuyucu/dinleyicide değişik duygu ve tasarım değerleri uyandırır.

3- Dilsel bir sapma göstererek Alman dilbilimci ve felsefeci Humboldt'un ifade ettiği gibi dilin durağan (ergon = dilin bitmiş bir bütünlük) değil aktif (energia = sürekli bir etkinlik) yapısını ortaya koyar.

4- Ulusların atasözleri, deyim ve argo dillerinin büyük oranda temelini teşkil eder.

5- İnsan belleğinde uzun süre etkili ve kalıcı bir özelliğe sahiptir.

6- Kısa ve özlü açıklamalarla dil ekonomisi sağlar,

7- Bir dilin kültürel ve estetik açıdan zenginliğidir.

8- Bir toplumun yaşam ve düşünce tarzının ürünüdür.

9- Yetenekli yazar ve şairler sayesinde okuyucu/dinleyici üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir.

10- Günümüzde yaşamın her alanında hem dilsel hem de bilişsel bir figür olarak kullanılır.

11- Kalitesi okuyucu/dinleyicinin imgelem ve yorumlama gücüne göre değişebildiği gibi sürekliliğinde ve kalıcılığında aranmalıdır.

12- Kavramsaldır, gündelik tecrübelerimiz üzerine temellenir.

13- Hem gündelik yaşamda hem de bilim dilinde yeni, farklı, yabancı, bilinmeyen veya soyut kavramların adlandırılmasında önemli rol oynar.

14- Anlamsal düzlemde dilde daha önceden var olmayan yeni bir buluştur.

15- Günümüzde birçok disiplinin ilgi alanındadır; dil ve düşünce bağlamında tanımı her bir disipline göre değişebilmektedir (İspirli 2014: 16).

Süleyman-nâme'de geçen eğretileme örnekleri şunlardır:

*"…**ʿanḳa yileklü maḥbūb bileklü laʿlîn ṭuṭaḳlu gül-rūḫ yaŋaḳlu** bir ayaḳlu ince bellü **efʿî dillü** ḳan dökicü zaḫm içici perî gibi üç ḳanadlu uçıcı dost elinden düşmâna varıcı oḳlarumuz daḫı burc-ı bârū üzerinde ṣavaş yirinde dökilmişdür…"*(287a/5).

*"…ḳanat ḳanada çatup minḳâr minḳâra çatup ol **demür pūlâd ḳaynaḳları mışr-ı ḫançer ṭıynaḳları** açup ol ṭoynaḳlarındaġı yėdişer başlu evrenlerüŋ yėdişer başın ḳaldırup sîmurġıla berḳ-i câẕū ve biri birinüŋ ḳafâsına ḍarb uruşdılar…"*(266a/19).

*"…hârūn neslinüŋ benî isrâ'il aşlınuŋ selâṭîn serverleri **zerre şîr pehlevânları** ḫiẕmet-i süleymâniye yüz urmışlardı…"*(267a/10).

*"…otuz altı pâre ceng âletin üzerinde ârâste ḳılup bir **sîm ḫâre pūlâd ṭırnaḳlu at**a binüp ḳılıc ḥemâîl ḳuşanup ḫançer ṣoḳunup ṭabl u kūs çaldırup çeriyi ḳatına dirüp beglerine istimâlat virdi…"*(276a/16).

*"…**sîmurġ yeleklü yıldırım demrenlü** ḳayın aġacı oḳları terkeş aġzına dize ḳodı ol **kemer boyunlı dibek ḳarınlu ḳamış ḳulaḳlu bâd pây-u âhen** nâ-ḫun raḫş getürdüp muraṣṣaʿ eyer urup licâm ucıyıla ḳażâ ḳodı…"*(276b/5).

*"…süŋüsin eliyle muḥkem ṭutup ol güneşe ışıḳ viren pūlâd ışıġın **ḥammâm ḳubbesi** başından çıḳarup daḫı eyerüŋ öŋ ḫânesine geçürdi…"*(277a/6).

***gül yaŋaġ**uŋ ḥasretinden lâlenüŋ baġrında dâġ*
müşg-i zülfüŋ şevketinden sünbülüŋ boynında dâġ (265b/2).

2.3.4.1.4.4.1.4. Edat Dışındaki Sözlük Birimlerle Oluşturulan Benzetme Yapıları

Süleyman-nâme'in 40. cildinde Firdevsî eserin nazım ve nesir bölümlerinde anlatımı daha etkili ve canlı kılmak için söz sanatlarına başvurmuştur. Savaşların yapıldığı ortamı betimlerken, iki tarafın gücünü, kuvvetini, ihtişamını veya eksik ya da kötü durumlarını ortaya koyarken eserde "gibi" edatı 289 defa, "kadar" edatı 3 defa kullanılmıştır. Bu edatların yanında bazı kelimelerin de benzetme işlevleriyle ön plana çıktığı görülür :

"beŋzer" metinde 30 defa kullanılmıştır.

*"…pehlevân-ı cihân merd-i meydân bir ṭaġ bindiği fîl kūh-i elbruza **beŋzer** kendüniŋ ḳâmeti bir ġūż gözleri gökyüzündeki yılduza **beŋzer** başı ḥammâm ḳubbesince*

var ḳolları çınâr ṭalına barmaḳları ḫıyâra ***beŋzer*** *elindeki pulad süŋüsi edrene şehrindeki üç şerefeli minâreye* ***beŋzer*** *bir pehlevân-ı cihândur ki görenüŋ ʿaḳlı çâk olur…"* (287b/14).

"…hevâ yüzünde ẓuhūra gelüp kendüyi iẓhâr itmişdi başı ḥammâm ḳubbesine ***beŋzer*** *ayaḳları hemçün minâre gibi gözleri ʿarab ocaġı miṣlinde perper yanardı…"* (326b/8).

"şan-"32 yerde kullanılmıştır.

"…taḫt-ı süleymâniyi ırâḳdan farḳ itmediler ser-gerdân oldılar gökyüzünden yiryüzüne indügine ol cevherler şuʿlesin kürre-i nâr ***şandılar****…"* (340a/19).

"…on dört kerre yüz biŋ âdemî-zâd çerisi içtimâʿ-i insân süleymân dergâhına dirilmişlerdi ***şanaşın*** *kim ḳıyâmet ḳopup on sekiz biŋ ʿâlemüŋ maḫlūḳatı ol süleymân dergâhında ḥaşr olmuşdı…"*(267a/13).

"miṣâl/ miṣl" metinde 33 yerde kullanılmıştır.

"…ol pehlevân-ı rūzigâr daḫı ṣubḥ-dem yėrinden ṭurdı pâk ṣudan arı âbdest alup iki rekʿat ḥâcet namâzın ḳılup yüz ḫâke sürdi namâzdan ve niyâzdan fâriġ olıcaḳ yėrinden ṭurup otuz altı pâre ceng âletin üzerine geyüp sedd-i skender ***miṣâl*** *demürden ṭona girdi…"* (276b/1)

"…ḳaḳnūs ḳuşı ḳaradeŋiz ile gök arasında göge yilkeni gibi ʿaẓîm ḳanadların açup ṭurmış idi demür lenger ***miṣâl*** *pūlâd ḳaynaḳların ḳanadı altına alup gemi dümeni gibi burnın hevâ yüzünden deŋize ṣarḳıdup ʿarab ocaġı gibi gözleri yanardı…"* (326a/11).

"…ḳaradeŋiz üzerine düşdi baʿżılar taḫt-ı süleymânî aḳ bulud ***miṣlinde*** *görüp vaḳʿa bulud ṣandı…"*(342b/11).

"ṣıfat" metinde 11 defa kullanılmıştır.

"…andan ol ejderhâ ***ṣıfat*** *gergedân boynuzından yayı ele alup üç ḳanatlu bir ayaḳlu pūlâd ṭırnaḳlu ḳażâ vü ḳader oḳun zihde râst ḳılup ḳabża ṭutup ol oḳı gökyüzüne atdı…"* (276b/21).

"…at seġirdimi meydân için ġalbır ***ṣıfat*** *delük delük eyleyüben yiryüzüni yardı…"* (277a/4).

ʿaşḳar u düldül ***ṣıfat*** *tâzı atların*

zeyn olup ḥâżır ider âletlerin (268b/14).

2.3.4.1.4.5. Anlam Aktarmaları

Kelimeler, bir toplumun sosyo-kültürel değerleri içerisinde, iletişimin sağlandığı bağlam düzeyinde, anlatılmak istenen duygu ve düşünceye göre yeni anlamlar kazanmaktadır. Bu yeni anlamlar zamanla toplum tarafından kabul edilerek kelimelerin temel anlamlarının yanında başka anlamları ifade etmek için kullanılmakta ve sözcüğün kullanım sıklığı arttıkça yeni çağrışımlara veya benzetmelere açık hâle gelmektedir. Bir kavramın bir başka kavramı belirtmek amacıyla yapılan aktarımlarda, bir nesnenin başka bir nesne ile olan biçim, renk ve işlev benzerlikleri ön plana çıkmaktadır (Guiraud, 1975: 36-37). Yaratıcı bir zihniyetin ürünü olan ve bilinçli bir şekilde yapılan anlam aktarımı, özel bir mekanizma içerisinde gerçekleşmekte ve kelimelere temel anlamlarının yanında yeni anlamlar kazandırmaktadır.

Söz varlığının yaratıcı ve üretici özellikleri, geleneksel dil çalışmalarında sözcük yapımı ve anlam aktarımı içerisinde ele alınmaktadır. Sözlüksel kurallar içerisinde biçimbirimsel türetme, eklerle yapılmakta; anlam aktarımları da sözlüksel içeriklere yeni içerikler yüklemek suretiyle oluşmaktadır (Leech, 1981: 212-219). Dolayısıyla anlam aktarımları çokanlamlılığı oluşturan temel unsurlardandır ve metinlerin bağlamı içerisinde kelimelere yeni anlamlar katmak suretiyle güçlü ve etkileyici bir anlatımı sağlamaktadır. Bu durum anlam değişmelerine yol açtığı için de dilbilimcilerin üzerinde araştırma yaptığı bir konu olmaktadır. Reisig ve Breal'in çalışmalarından itibaren anlambilim çalışmalarına konu olan aktarmalar, deyim aktarmaları (metafor) ve ad aktarmaları (metonim) başlıkları altında ele alınmaktadır (Aksan, 2016: 79).

2.3.4.1.4.5.1. Deyim Aktarması (Metafor)

Türkçe Sözlük'te *"Bir kelimeyi veya kavramı kabul edilenin dışında başka anlamlara gelecek biçimde kullanma"* (TS, 1998: 1641) olarak tanımlanan deyim aktarması, dilbiliminde Yunanca *"metaphora"* kelimesinden gelen *"metafor"* terimiyle ifade edilirken; klasik edebiyat içerisinde *"istiare"* (Bilgegil, 1989: 154), *"eğretileme"* (Aksan, 2016: 79) terimleri kullanılmaktadır. Metafor, *"Aralarında uzak yakın ilgi (benzerlik, işlev ilgisi ya da yakınlığı) bulunan iki şey arasında benzetme yoluyla bir ilişki kurarak birinin adını ötekine aktarma eğilimi sonucunda oluşan dil olayıdır."* (Aksan, 1999: 127). Aralarında herhangi bir bakımdan ilgi kurulan iki sözcükten birinin diğer sözcük yerine kullanımıyla oluşur. Klasik görüşe göre metafor bir söz sanatı, modern görüşe göre ise dilin ve düşüncenin vazgeçilmez bir parçasıdır (Kemal, 2003: 5). Fiziksel, sosyal ve kültürel deneyimler sonucu ortaya çıkan metaforlar, kültürden kültüre çeşitlilik

gösterebilirler (Yaylagül, 2010: 113). Yani toplumların birbirinden farklı metaforlar üretmesinde, farklı yaşam tarzlarına sahip olmaları etken rol oynamaktadır. Bu bağlamda *"Hayvancılıkla uğraşan bir toplumla, geçimini tarımla sağlayan bir toplumun türettikleri metaforlar birbirinden elbette farklı olacaktır. Bu bakış açısı doğrultusunda tarımla uğraşan toplumda bitkiler âlemine ait metaforların, hayvancılıkla geçinen toplumda ise hayvanlarla ilgili metaforların daha sık kullanıldığı görülmektedir"*(İçel, 2011: 209).

Lakoff ve Johnson metaforu yönelmeli ve ontolojik metaforlar olarak iki başlıkta ele almışlardır. Yönelmeli metaforlar, *"boşlukta birbirleriyle ilişki kuran kavramlar ile ifade edilen metaforlardır (iç / dış, ön / arka, ileri / geri, vb.)"* (Kemal, 2003: 54). Ontolojik metaforlar ise *"hareket, duygu, fikir gibi soyut varlıkları, bir nesne, bir madde, bir kapsayıcı ya da insan olarak somutlaştıran metaforlardır"* (Yunusoğlu, 2006: 55). Ontolojik metaforların işlevi somutlaştırma yapmaktır. Yani bu metaforlar aracılığıyla soyut bir kavram veya durum somutlaştırılarak daha kolay anlaşılır bir hâle getirilir. Ontolojik metaforlarda somutlaştırma işlevinin gerçekleşmesinde rol oynayan iki alan vardır: "Kaynak alan" ve "hedef alan". Kaynak metaforlu imaj, hedef ise metaforlu değişimin olduğu alandır (Kemal, 2003: 38). Ullmann ise deyim aktarmalarının daima iki parça içerdiğini belirtmiş ve bunlardan ilkinin, hakkında konuşulan şey, ikincisinin ise, hakkında konuşulan şeyin karşılaştığı şey olduğunu söylemiştir. Bu iki öge arasında da her zaman bir karşılaştırma ilişkisi bulunduğunu ve deyim aktarmalarının araç (vehicle), *"kullanılan biçim"*, amaç (tenor), *"aktarılan anlam"*, ilişki ögesi (ground) ise *"araç ve amaç arasında kurulan ilişki"*(1962: 212) olduğunu belirtmiştir.

Metaforların yapısında belirgin olan bir diğer özellik; amaç ve aracın tek bir görüntüsü olmasıdır. Bir başka deyişle, deyim aktarmasının, konuşanın ya da dinleyenin gözüne ve kulağına ulaşabilen parçası, araçtır; amaç, söz düzleminde hiçbir zaman kullanılmaz. Anlatımın kalıcılık, etkilik ve sanatsal değerlerini arttıran deyim aktarmaları, ögelerin başka bir kavrama gönderimde bulunmalarıyla deyim yapılarının deyim anlamına ulaşmasında da önem kazanmışlardır (Subaşı, 1988: 26-27).

Deyim Aktarması (Metafor) kendi içerisinde şu şekilde gruplandırılmıştır:

2.3.4.1.4.5.1.1. İnsandan Doğaya Aktarma

Hayakawa ve Cruse tarafından ölü deyim aktarması (dead metaphor) (Arslan Erol, 2014: 50) olarak nitelendirilen insandan doğaya aktarma, genel olarak insan organlarının ve vücut bölüm adlarının aynı eğilimle doğadaki nesnelere aktarılarak yeni anlam kazan-

masıdır. Bu aktarmalar yazın ve şiir dilinde görülmekte, doğadaki varlıklar bir bakıma kişileştirildiği için "teşhis (kişileştirme)" terimiyle adlandırılmaktadır (Aksan, 2016: 81). Süleyman-nâme'nin 40. cildinde görülen insandan doğaya aktarımlar şu şekildedir:

"…sîmurġ ḳuşı göricek ḳaḳnūsa eydur hiç bilür misin kim bu sâḥirler nereye teveccüh itmişdür eytdi ki yoḳ bilmezem ʿanḳa eytdi ben bu aṣal sâḥirleri kūh-i elbruz ḳullesinde ʿayyūr câẕū leşkerinde gördüm imdi varısa bunlar süleymân peyġâmberden yaŋa giderler bize lâzım gelen budur kim bunları şikâr ḳılup süleymân nebîyye bend ile iledevüz…"(265b/21).

Örnekte aktarma yapılan kaynak öge, Sîmurg ve ʿanḳa kuşları; hedef öge, insandır. İlişki ögesi ise bu kuşların insana ait konuşma yeteneğini göstermeleridir. Süleymân Peygamber'in en büyük destekçisi olan Sîmurg ḳuşu ile ʿanḳa ḳuşu arasında geçen konuşma (İntak), anlatıma olağanüstülük katmış ve anlatımı etkili ve ilgi çekici hale getirmiştir.

"…bes berḳ-i câẕū bildiġim bu gelen sîmurġ şâhı ṭoyurândır ḳaynaġında götürdigi yedi başlu evrendür ḳatında uçan aṭyâr leşkeri ʿasker-i süleymândur cân başına ṣıçrayup ḳatında ḥâżır olan câẕū ʿaskerine ḥükm eyledi her birisi siḥr oḳuyuban ṣūretlerin tebdîl-i camelerin taġyîr idüp siḥrigâhın oḳuyup her biri kendüyi yırtıcı ḳuşı ṣuretine girüp kimi ḳaḳnūs kimi rūḥ ḳuşı ve kimi ṭavşancıl ve ḳartal ve şâhîn sunḳur fi'l-cümle sîmurġla ne miḳdâr ḳuş varise anlaruŋ hey'etine mânend-i câẕū çerisi aṭyâr leşkeri sūretine girüp öŋlerince berḳ-i câẕū daḫı kendüye siḥr urup sîmurġ şekline girüp siḥirle bindigi nehengi yedi başlu evren ḳılup sîmurġ gibi ḳaynaġına alup…"(266a/11).

Kaynak öge, berḳ-i câẕū; hedef öge, insandır. İlişki ögesi ise hüküm (emir) verme yetisidir. Burada berḳ-i câẕū, bütün câẕūların başında bulunan hayali yaratıktır. Gücünü şeytandan alan sihir ve büyüyle uğraşan olaganüstü bir varlıktır. Sîmurġ ḳuşuna karşı emrindeki câẕūları görevlendirirken yine insana özgü olan hükmetme (emretme) özelliğini kullanmış ve güç ve kudret sahibi bir kişiliğe dönüşmüştür.

bezme inse meh ḳadeḥ sâḳî zuḥal kevşer şarâb
rezme binse merrîḫ ider ḫaşmına yirde ḳıtâl (265a/12).

Bu beyitte, kaynak öge, Merrîh; hedef öge, insandır. Aralarındaki ilişki ögesi ise hasım (düşman) olma durumunun insana ait bir özellik olmasıdır. Astronomide bir gezegen ismi olan Merrîh'in savaş sırasında hasmıyla cenge girmesi, kişileştirme unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3.4.1.4.5.1.2. Doğadan İnsana Aktarma

Doğadaki nesnelerin adlarının ve bunlarla ilgili sıfatların insanlar için kullanılmasıdır (Aksan, 2016: 83). Bu özellikler bazen bir insanı yüceltmek için kullanılırken bazen de insanları aşağılamak için kullanılabilir.

"…efrâsiyâb işidüp vây kim ḳaḳıdı yıldırım gibi şaḳıdı eytdi ki bu demürci oġlı zenbîl urūcı ʿarab bacanuŋ ʿâdî itlerini ḫoş ṭutmış idüm ceng oyunı içinde ütmiş idüm…" (316b/14).

"ʿâdî itlerini" ifadesinde kaynak öge, it (köpek); hedef öge ise insandır. İlişki ögesi başkasına hizmet etmesidir. Efrâsiyâb Süleyman Peygamber'in askerlerini kast ederek onları aşağılamak amacıyla bu ifadeyi kullanmıştır.

böyle diyüp aġladı efġân idüp efrâsiyâb
gözleri yaşı ḳöpürdi nūḥ-ı tūfân ol zamân (301a/7).

Kaynak, doğal afet olarak bilinen Nuh Tufanı; hedef ise Efrâsiyâb'ın gözyaşları'dır. İlişki ögesi denizlerin köpürmesidir. Burada Nuh tufanı sırasında ortaya çıkan doğal afette denizlerin köpürmesi olayı Efrâsiyâb'ın Hz. Süleyman ile yaptığı savaşta kin ve hırsından dolayı akıttığı gözyaşına aktarılmıştır. Doğadan insana bir durum aktarılarak Efrâsiyâb'ın durumu mübalağalı bir şekilde anlatılmak istenmiştir.

"…dimne vü kelîle sözine aldanup gelüp yedi başlu evren yataġına girdi uyur ejderhânuŋ ḳuyruġın başdı kendü kendünüŋ ġaflet eliyle başın sînâb ḳalʿasına aşdı…" (302b/16).

Kaynak, yedi başlı ejderha; hedef Efrâsiyâb'dır. İlişki ögesi sinirlenmektir. Burada Efrâsiyâb'ın çevresindeki komutanlarıyla yaptığı konuşmada, Hz. Süleyman'a olan sinir ve öfkesini dile getirmek amacıyla kendisini yedi başlı ejderhâya benzetmiş ve ejderhanın kuyruğuna basıldığında yaşadığı öfke ve kızgınlık neyse kendisinde de aynı duygu ve hislerin olduğunu ifade etmiştir.

2.3.4.1.4.5.1.3. Doğadan Doğaya Aktarma

Benzerliklere dayanan ve benzetmenin ileri bir aşaması olan doğadan doğaya aktarma, hayvanlar, bitkiler ve cansız varlıkların (nesneler) özellikleri arasında yapılan aktarmalardır (Aksan, 2016: 83).

"…yırtıcı ve ṭartıcı ḳuşlar ḳara bulut gibi hevâ-yı fenâdan süzülüp düşmân leşkerine ḳaynaḳ ṭoynak uruşup…" (298a/13).

"Süz-" fiilinden türeyen süzülmek kavramı süzme işine konu olmak ve akmak anlamlarında sıvı maddeler için kullanılmaktadır. Kelime aynı zamanda kuşun kanatları gerili olarak görünür bir hareket yapmadan havada ilerlemesi anlamını da ifade etmektedir. Doğada sıvı maddeler için kullanılan kavram aynı zamanda kuşlar için de kullanılmaktadır. Burada kaynak, sıvı maddelere özgü bir nitelik; hedefte, doğaya ait bir unsur olan kuştur. İlişki ögesi süzülme eylemidir.

"…sîmurġıla muḳâbil ve muʿârıż oluban ṭuruşdular ḳanat ḳanada çatup minḳâr minḳâra çatup ol demür pūlâd ḳaynaḳları mışr-ı ḫançer ṭıynaḳları açup…"(266a/19).

"Çat-" fiili değnek, tüfek, kılıç gibi uzun şeylerden birkaçını, tepelerinden birbirine çapraz biçimde dayayarak durdurmak anlamında doğadaki nesneleri ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır. Metinde kaynak öge olan kuşların savaş sırasında Hz. Süleyman'a yardım ederken kanatlarını yakınlaştırarak birlikte düşmana saldırmasını ifade etmek amacıyla kuşlara aktarılmıştır.

"…ilâncıl ve laḳlaḳ ḳuşları ḳara bulut gibi ḳalʿa üzerine ki aġdılar andan ol efʿî ilânları ḳalʿa ḳavmınüŋ üzerine yaġdurdılar…"(288a/18).

Hedef öge olan yağmur, kar, dolu için gökten düşmek anlamına gelen "yağ-" fiili örnekte savaş sırasında kaynak öge olan kuşların düşman üzerine yılanları atması durumunu ifade etmektedir. Bir doğa olayına ait özellik ilâncıl ve laḳlaḳ ḳuşlarının, savaş sırasında Süleyman Peygamber'e yardım etmek için yaptıkları mücadele için kullanılmıştır.

2.3.4.1.4.5.1.4. Duyular Arası Aktarma

Bir duyuya ait özelliklerin başka duyular için kullanılmasıdır. Duyu organları arasındaki bağlantıdan ileri gelen duyular arası aktarmalarda görme ile edinilen duyular işitme duyusuna, dokunma duyusuna borçlu olduğumuz düşünceler de tat alma duyusuna aktarılabilir (Aksan, 1978: 127-128).

"…ḳuşlaruŋ başı dört ḳanadlu iki başlu âdem yüzlü şîrîn sözlü şehlâ gözlü nūrânî yüzlü sîmurġ ḳuşı … (285a/2).

Duyular arası aktarmada "şirin" kelimesi daha çok sevimli, tatlı, hoş manasında görme ve tatma duyumuza hitap ederken burada işitme duyumuza ait olan "söz" kavramına aktarılmıştır.

"…bülbül tūtî dürrâç ḳumrı süleymân otaġı üzerinde hezâr destânile dile gelüp laṭîf âvâzile maḳâm-ı ḥüseynîde süleymânuŋ eyyâm-ı devletine duʿâ ḳılup her birisi medḥ oḳurdı…" (284a/7).

Yumuşak, hoş, ince bir güzelliği olan anlamına gelen "latîf" kelimesi görme duyumuza ait bir unsur iken metindeişitme duyumuzla ilgili olan "âvâz" kavramına aktarılmıştır.

2.3.4.1.4.5.1.5. Somutlaştırma

Soyut bir durumu, tutumu veya davranışı ya da bir özelliği somut bir biçimde canlandırmaktır. Somutlaştırma ile yapılan deyim aktarmalarında, soyut bir kavramı anlatmak için somut bir kavramdan yararlanılır. Bugün dilimizde somut kavramları yansıtmak üzere kullanılan birçok fiil, soyut kavramların anlatımına da yarar duruma gelmiştir. Bozmak (bir kimseyi), tartmak, yol açmak, burulmak… (Aksan, 1978: 155). Ontolojik metaforlar atasözlerinde ve deyimlerde somutlaştırma işlevini gerçekleştirmek üzere sıklıkla kullanılırlar. Somutlaştırmadan amaç, soyut bir kavram veya durumu daha iyi ifade etmek ve bu bağlamda anlaşılır olmaktır. Ontolojik metaforlar, kaynağını bitkiler, hayvanlar, tabiattaki diğer varlıklar ve eşyalardan alırlar.

"…berḳ-i câẕūnuŋ ḳafâsın bir ḍarbıla yuġurup ***cânın cigerin ṭaġladı*** *câẕūnuŋ siḥri bâṭıl olup kendü şekline girince…"*(266b/9).

"…benî isrâ'il çîşi daḫı yehūyâdaʿ begler begiyle ḳârūn ile züpîniyle sâm-ı süvâr daḫı naʿralar urup keyḳubâd çerisin ***ḳırmaġa*** *ḳanların yire ḳarmaġa başladılar …*"(280b/1).

"…keyḳubâd senüŋ sâm-ı süvârduġuŋ bileydi atından inüp gelüp ḳademünde ***baş ḳoyaydı****…"*(278b/7).

"…küffârı vardı gemisi girdâba düşdi ʿacze varup çaġırdı ki yâ ḫıżır putdan ***el çeküp*** *müsülmân olam ḥaḳḳı bir bilüp saŋa îmân getürem…"*(270/13).

ol ***demür yüreklü*** *pūlâd içre ġarḳ olasıŋ*
herbirin mışr-ı ışḳıda başların ḳozcaşıyam (303a/1).

Metinde 266b/9 satırında "*cânın cigerin ṭaġladı",* deyimi acısı yüreğine işlemek anlamında; 280b/1 satırındaki *"ḳırmak"* kelimesi öldürmek anlamında; 278b/7 satırındaki *"baş koy-"*deyimi bir şey uğruna ölümü göze almak anlamında; 270/13 satırındaki *"el çek-"* deyimi vazgeçmek, ilgisini kesmek anlamında; 303a/1 satırındaki *"demür yüreklü"* söz grubu katı, sert anlamında kullanılarak soyut bir durumu somut hâle getirilmiştir.

2.3.4.1.4.5.2. Ad Aktarması (Metonim)

Eski retorik çalışmalarından itibaren söz sanatlarından biri olarak kullanılan ad aktarması, *düz değişmece, mecaz-ı mürsel ya da metonim* terimleri ile karşılanmaktadır. Her dilde görülen bu anlam olayı, anlatılmak istenen kavram kullanılmadan, onunla ilgisi, ilişkisi bulunan bir başka kavramla dile getirilmesi yoluyla gerçekleşir (Aksan, 2016: 88).

Hengirmen, ad aktarmasını *"bir kavramı, bir oluşu, duyuşu veya hareketi, bunların bir yönüyle bağlantı kurarak başka bir kavramın adıyla karşılama"* şeklinde tanımlamıştır (Hengirmen, 2009: 8-9). Günay, ad aktarması yerine düz değişmece terimini kullamış ve *"Bir kavramın doğrudan doğruya onu gösteren göstergeyle değil, ilgili, bağlantılı olduğu bir başka göstergeyle dile getirilmesi"* olduğunu söylemiştir (Günay, 2007: 79). Ad aktarmasının yerine mecâz-ı mürsel terimini kullanan Aydın da *"Bir sözü gerçek anlamının dışında benzetme amacı gütmeden kullanmak"* şeklinde tanımlamış ve *"göstergenin gerçek anlamının dışında kullanılmasını, engelleyici bir ipucu bulunmasını ve benzetme amacı olmaksızın yapılmasını"* ad aktarmasının özellikleri olarak saymıştır (Aydın, 2014: 119).

Dilbilim çalışmaları içerisinde söz sanatlarında verilen klasik tanımların dışına çıkılarak farklı bir açıklama yapılmıştır. Saussure ad aktarmasını ifade etmeden önce dilin yatay ve düşey olmak üzere iki ana eksenden oluşan bir sisteme göre işlediğini belirtmiştir. Burada yatay ekseni oluşturan ve bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlanan birimler birleşimine *"dizim (syntagme)"*, aralarında ortak özellikler bulunan ögelerin bellekte birbirine bağlanarak oluşturduğu düşey eksene ise "*çağrışım (paradigm)"* adını vermiştir. Dizimsel ilişki, aynı anda birlikte bulunan ögeler arasındaki ilişki olduğu için bu durumda iki ögeyi aynı anda söylemenin imkânsız olduğunu belirtmiştir (Saussure, 1998: 181-186). Nerlich de ad aktarmasının oluşumunu, dilin işleme sisteminin yatay eksen yani dizim ile ilgili olduğu ifade etmiştir (Nerlich, 2006; akt. Köse, 2019; 248).

Jakobson da Saussure'nin dizim-çağrışım karşıtlığını, birleştirme-seçme şeklinde ele alır. Burada birleştirme ekseni, söz dizimsel yapıya, seçme ekseni ise her bir söz dizimsel yapı için seçilen sözcüklere karşılık gelmektedir. Birleştirme ekseni metonimi (ad aktarması), seçme ekseni ise metaforla (mecaz) ilişkilendirilmektedir. Birleştirme ve metonim ekseninde (Saussure'de "dizim"), her sözcük değerini, kendinden önceki ve sonraki terimden alır, çünkü sözcüklerin belirli bir cümledeki değeri, bir araya getirildiklerinde oluşturdukları *"bağlam"*dan, seçme ve metafor ekseninde ise (Saussure'de "çağrışım") her sözcüğün değeri, anlamsal ya da sessel benzerlik esasına göre işleyen

birbirinin yerini alabilme özelliğinden kaynaklanmaktadır (Akgül, 2008: 15). Ad aktarmasının söz konusu olabilmesi için iki kavram arasında içeren-içerik, parça-bütün, sanatçı-eser, kıyafet-insan, kurum-kişi, şehir-insan, şehir-yönetim, mekân-insan, ürün-insan, fiil-fail, madde-nesne (Nerlich, 2006: 111-112; Günay, 2007: 80-81) ilişkileri bulunması gerekirken mecazda (metafor) bu ilgi çoğunlukla "benzerlik" üzerinedir. Mecazda zihnî bir benzetme yolunun bulunması onu ad aktarmasından ayırmaktadır (Erdem, 2004: 56).

Metinde geçen ad aktarma örnekleri şu şekildedir:

"…savaş iden eger rüstem dâsıtândur elinden cân ḳurtarursa gümândur gel ***ḳalʿa-i sînâbı*** *virelüm şerri defʿ idüp ḫayra yoralum…"*(286b/7).

Metinde geçen "*ḳalʿa-i sînâb"* kelime grubuyla ad aktarması yapılmıştır. Kale bütün şehri temsil eden bir parçadır. Yani parça-bütün ilişkisi bulunmaktadır. Yazar bu ad aktarmasıyla Sînâb şehrini teslim etmeyi kast etmektedir.

"…ceng âletin üzerinden irüp ***saʿâdet taḫtı*** *üzerine çıḳup ḳarâr eyledi…"*(289a/2).

Burada *"saʿâdet taḫtı"* ad aktarmasında taht devleti temsil etmektedir. Cümlede Süleyman Peygamber'in savaştan sonra tekrar devletin karar mercii olan tahta çıkarak devleti yönettiği anlatılmıştır.

"…server-i selâṭînler öŋine ***ṣofra çeküp*** *ṭurdılar elvân niʿmetleri şekker âmîz banâtları dîvân içinde zeyn itdiler…"*(290a/14).

"ṣofra çek-" ad aktarmasıyla ifade edilmek istenen askerlerin yemesi için hazırlanan sofranın üzerindeki yiyecek içecektir. Parça-bütün ilişkisi bulunmaktadır
"…ḳaravul erleriyle ṣaff u alay düzerdi eylemeyen serkeşlerüŋ ʿamūdıla urup ***boynın üzerdi****…"*(324b/15).

"Öl-" kavramıyla ilgili can ver-, eceli gel-, öbür dünyaya gitmek, vadesi yet- gibi ad aktarmaları yapılmıştır. Bu cümlede kullanılan *"boynın üz-"* deyimiyle de öldürmek kavramı ifade edilmeye çalışılmıştır.

"…cengden ḳaçan bir muḫanneṯ kenâra ḳaçarken bulmışlar alup efrâsiyâb naẓarına geldiler ʿarż idüp ṭapu ḳıldılar andan efrâsiyâb ol dilden ***dil aldı****…"* (300b/14).

"Dil al-" kavramıyla parça-bütün ilişkisi kurularak insana ait bir unsur söylenmiş ancak insanın konuşturulması ifade edilmiştir.

2.3.4.1.4.6. Tasarımlar ve İmgeler

Latince *"imagos"* kelimesinden gelen imge *"Hayal aldatıcı görünüş."* (Ulağlı, 2006: 3) olarak tanımlanmış ancak kelimenin kavramsal alanının daha iyi ortaya çıkması için farklı tanımlamalar yapılmıştır.

Türkçe Sözlükte *"zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, hayal, hülya, genel görünüş, izlenim, imaj, duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilince yansıyan benzeri, duyularla algılanan, bir uyaran söz konusu olmaksızın bilinçte beliren nesne ve olaylar"* (TS, 1998: 1182) olarak ayrıntılı bir tanım yapılmıştır.

M. Cengiz, imgeyi *"Bir nesne, bir varlık hakkındaki zihinsel tasarım"* (Cengiz, 2009: 5) olarak ifade etmiş; A. Ertuğrul da benzer bir tanım yaparak imgenin şiirin ana maddesi olduğunu ve *"Edebi eserde bir kelimenin zihinde uyandırdığı etki, görünür hâle getirdiği veya çağrıştırdığı hayaller"* olduğunu belirtmiştir (Ertuğrul, 2005: 100).

A. Püsküllüoğlu ise imgeyi *"Yazınsal ürünlerde, özellikle de şiirde dile getirilmek isteneni daha canlı, daha etkili, duyumsanabilir, göz önüne getirilebilir bir biçimde anlatmak için, onunla başka şeyler arasında bağlantı kurularak zihinde canlandırılan yeni biçimler."* şeklinde tanımlamıştır (Püsküllüoğlu, 2008: 67).

Tasarım ve imge, sanatçının düşünce ve hayal dünyasının genişliğini ortaya çıkaran ve sanatsal ifade gücünü gösteren göstergelerdir. Sanat eserinin özgünlüğünü sağlayan ana unsurlardandır. Yazınsal metinlerde yazar kurguladığı metinde, soyut kavramları somut hâle getirirken imgeleri kullanır ve imgeyi içinde yaşadığı sosyo-kültürel yapıya uygun olarak duygusal, öznel, nesnel, bireysel ve toplumsal özelliklere göre tasarlar.

Tasarım ve imgeler bir bağlam içerisinde ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla sözcükler gerçek anlamlarının dışında ifade edilen cümlede yeni anlamlar çağrıştırmasıyla oluşur. Sözlüksel anlam, genellikle bir sözcüğün köken bilimsel anlamını belirtir. İmgesel anlam ise bireysel, toplumsal, tarihsel, ekinsel özellikler içerir (Günay, 2007: 70-71). İmgesel anlam, sözlüksel anlamın karşıtı değildir. Hatta sözlüksel anlama bağımlı olarak doğar. Ayrıca sözlüksel anlam herhangi bir bağlama gerek duymazken, imgesel anlam belli bir bağlam içerisinde kazanılır (Akkök, 2008: 17).

Doğan Aksan, anlambilim içerisinde tasarım ve imgenin, yan alam ve duygu değeri konularıyla çok karıştırıldığını belirtmiş ve bu kavramlardan tasarım ve imgelerin duygu değeri ile örtüştüğünü ve aynı gösterge içerisinde bulunduğunu ifade etmiştir (Aksan, 2016: 67). Yan anlamın ise bu kavramlardan ayrı ele alınması gerektiğini belirtmiştir.

Ayrıca kavramlara, göstergelere bağlı bulunan tasarım ve imgeleri genel (belli bir toplumun kişilerine özgü) ve özel (kişisel) olmak üzere ikiye ayırmıştır. Burada bir kavramın bir toplumda kabul edilen temel anlamıyla zihindeki tasarımının aynı olduğunu ifade etmiştir. Özel tasarımların ise kişinin yetiştiği çevreye, yaşam deneyimlerine, kültür düzeyine, cinsiyetine ve kişisel duygularına göre değiştiğini belirtmiştir (Aksan, 2016: 68). Yani her gösterge aynı zamanda bir çağrışım alanı oluşturmakta okuyucu veya dinleyicide farklı his ve düşünceler uyandırabilmektedir. Bu durum, tasarım ve imgelerin daha çok çoşku ve heyecan belirten metinlerde özellikle şiirlerde ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Firdevsî, Süleyman-nâme-i Kebir'in nazım ve nesir bölümlerinde anlatımı daha canlı ve etkili hâle getirmek için tasarım ve imgelerden faydalanmıştır. Türk milleti gelenek ve inanışlarında kutsal ve koruyucu bir güç olarak kabul ettiği birtakım bitki, hayvan, gök cismi gibi nesnelerin yanı sıra sayıları da kutsiyet atfedilen unsurlar olarak görmektedir. Türk kültüründe sayılara yüklenen anlamlar dini inanmalardan kaynaklanmakla beraber İslâmiyet öncesi yaşantıdan da izler taşımaktadır. Buna göre geleneksel kültürde sayılar üzerine kurulan inançların kaynakları hem İslâm dinine hem de Orta Asya yaşayışına ve Şamanizm'e dayanmaktadır (Coşar, 2011: 116). Bu durum Türk edebiyatına yansıyarak Türk mitolojisinde, halk inançlarında, destanlarda, efsanelerde, masallarda ve hikâyelerde sıklıkla kullanılan unsurlar olarak dikkat çekmektedir.

"…ol ***biri*** *bî-zevâl allaha ṭap ki od ve ṣu yil ṭoprak̟ daḫı on sekiz biŋ ʿalem cemiʿ-i maḫlūḳat daḫı ol* ***biri*** *bî-zevâl allahuŋ ḥükmindedür vezîri işi yoldaşı yoḳdur …"*(293b/3).

ẕikr-i ***tevḥîdinde*** *ḳudsî beste-demdür çün ḥaḳḳuŋ*
fikr-i temcîdinde olur firdevsî ʿâciz tünd lâl (265a/6).

"…bugün insân leşkeri buŋa fermândur otâġına sâyebân olan sîmurġ-ı ḳâfîle gökyüzünde uçan mürġândur allahı ***bir*** *bilür müsülmândur hem nebîyy-i subḥân hem resūl-i müsteʿândur hem bende-i yezdândur…"*(292a/5).

ḥaḳḳı ***bir*** *bil baŋa îmân tîz getür*
küfr ü şirki ara yirden tîz götür (292b/19).

"Bir" sayısı ve *"tevhid"* kavramı İslamiyet'te ve tasavvufta en fazla üzerinde durulan imgelerden birisidir. Çünkü yaratan tek ve mutlaktır. Sayıdan ziyade ezeli birin (vahdetin), ulûhiyetin sembolüdür ve mistisizmin merkezdir. İslam'da bir olan, tek olan Allah'tır. Allah sözcüğünün ilk harfi olan elif "1" şeklindedir ve ebcet hesabındaki değeri 1'dir. Bir sayısının bir başka özelliği de kendinden önce başka sayı gelmemesidir. Kendinden önce gelen sıfır hiçliği sembolize eder. Bir ise hiçliği takip eder ve diğer sayılar

ondan türer. Pek çok kültürde ilahiliğin ideal sembolü olarak görülen 1'le ilgili (Schimmel, 1998: 53) İslâm âleminde kelime-i şehâdetten hareketle vahdet konusu etrafında olağanüstü durulmuş ve vahdet düşüncesini zedeleyecek en ufak bir inhiraf kesin olarak reddedilmiştir (Atabek, 1987: 29). Firdevsî de metinin değişik yerlerinde tevḥîd kelimesini ve bir sayısı kullanarak Allah'ın birliğini sembolize etmesinde kullanmıştır.

Türk kültüründe ve tasavvufta sembolik değer yüklenilen diğer sayılar üç, yedi, kırk, beş yüz sayılarıdır. İslam mistisizminde Türk diliyle "üçler, yediler, kırklar şeklinde ifade edilen ve gayb erenleri denilen ricalu'l-gayb inancı, Şiâ tarafından kabul edilmiş ve özellikle tasavvufta bu inancın oluşmasında Şiî ve Bâtıniliğin etkili olduğu ileri sürülmüştür" (Keleş, 2017: 9). Firdevsi ab-ı hayat içerek bir mağarada bekleyen üç pîrin hikayesini anlatırken üçler, yediler, kırklar ve beş yüzler arasındaki silsileyi anlatmış ve metnin diğer bölümlerinde de bu sembolik sayıları kullanmıştır.

"…iẕn-i ḥaḳla mutaṣarrıf-ı ʿâlemem vaʿdem yitişinceyedek ʿâleme mutaṣarrıf oluram vaʿdem ki yitişse benüm yirime ṣaġ cânibimde ṭuran imâm olur ve ṣolumdaġı ṣaġ yirine geçer ve ol üçlerüŋ birisi cânib yirinde imâm olur yedilerüŋ birisi üçlere ḳatılur ve ḳırḳlaruŋ birisi yedilere ve bėş yüzlerüŋ birisi ḳırḳlara ḳatılur ve bėş yüzlerüŋ eksigi ʿâlem-i eṭrâfda ḥaḳ teʿâlâ ḫiẕmetine lâyıḳ olan ḳulları alup aŋa ḳatarlar …"(273b/6).

"…mūr-u mâr u cerrende ve perrende heyhât ṣaḥrâsında ḳonup ol ḳâf ʿâlemlerine melekût maḳâmlarına varmaġa seyr ü sefer ḳılmaġa melekler Süleyman taḫtını enbiyâsı ve ʿulemâsı ve evliyâsıyla ***ḳırḳlarıyla yedileriyle üçleriyle*** *ḫıżr u ilyâsla eşref'ün-nâsla ġaybur ricâl ile aṣḥâb-ı ṣâḥib kemâl ile ol ḳâf ʿâlemlerin gün gibi devrân ḥaḳ ʿinâyetiyle ḫâtem esmâsı ḥaṣiyyetiyle nübüvvet taḫtı ḫaṣleti ile melekūt ḳanadı ḳuvvetiyle…"*(342a/5).

2.3.4.1.4.7. Duygu Değeri

Duygu değeri, bağlam içerisindeki sözcüklerin okuyan ve dinleyende bıraktığı çağrışım ve hislerdir. Özellikle edebî metin içerisinde şiir dilinde ortaya çıkan duygu değeri, kullanılan sözcüklerle somuttan soyuta, görünenden görünmeyene doğru ortaya çıkan his ve duyguları ifade etmektedir. Yazınsal metindeki sözcüklerin duygu değerinin ortaya çıkarılması, söyleyen kişinin duygularını, düşüncelerini ve bakış açısını yansıtmasına yardımcı olmaktadır.

Estetik kaygı ve sanatsal bir amaç taşıyan edebi metinler, düşünce ve duygulara hitap eden yazılardır. Burada kullanılan kelimelerin bağlam içerisindeki kullanımı, konuşma dilinden sıyrılarak verilmek istenen duygu ve düşünceye göre şekillenmektedir.

Yazınsal metinde dizimsel ya da dizisel düzeyde sözcüklerin birbirleri ile olan bağlantıları ile oluşacak yerdeşlikleri görmek okuyucuyu sağlıklı bir anlama ulaştıracaktır. Bu durumda bir romanda ya da uzun bir şiirde, sözcüklerin aşk ve nefret, cömertlik ya da cimrilik, kıskançlık gibi duygu değerlerinin bilinmesi metnin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır (Uçan, 2010:36).

Duygu değeri, öğretici metinler içerisinde, gerçek anlamın yoğun kullanıldığı bağlamlarda bulunmaz. Çünkü duygu değeri, temel anlam ögesi gibi kesin ve açık bir biçimde bir göndergeyi yansıtmamakta, birtakım belli belirsiz duygu ve tasarımlarla insan üzerinde etki sağlamaktadır. Bu değer insandan insana ve göstergenin kullanıldığı andaki duruma, koşullara göre değişebilir; göstergeyi duyan ya da kullanan insanın ruhsal yapısına, niteliğine ve koşullara göre azalıp çoğalabilir (Aksan, 2016: 71).

Tasarım ve imge, duygu değeri ve yan anlam arasındaki farka imge konusunda kısaca değinmiştik. İmgenin ve duygu değerinin aynı bağlamda yer alabileceğini ancak yan anlamın bunlardan farklı bir yapıya sahip olduğunu belirtmiştik. Bunu daha somut hâle getirirsek, bir sözcük, temel anlamında ifade edilerek duygu değerine sahip olabilirken metin içerisinde bir sözcüğün yan anlamı bulmak için çaba göstermek gerekmektedir. Yan anlamda bireysel özelliklerin yanında, kültürel, toplumsal, tarihsel vb. özellikler de işin içine girmektedir. ‘Cenaze’ sözcüğü, ‘siyah’ sıfatı düz anlamıyla da kullanılsa okuyucusuna bir hüzün verebilir; ‘doğum’ sözcüğü, ‘yeşil’ sıfatı da, tersine okuyucuyu sevindirebilir (Uçan, 2010: 36).

Süleyman-nâme’nin 40.cildinde Süleyman Peygamber’in Sinop Kalesini almak için Efrâsiyâb ve onun emrindeki diğer komutanlarla yaptığı mücadelede, Süleymân Peygamber Allah’ın elçisi olarak yaratandan saadet tahtının kendisine verilmesini istemektedir. Yazar, burada Allah’ın Süleymân Peygamber’e olan sevgisini ve insanlığı doğru yola çağırmak için yaptığı mücadeleyi anlattığı cümlelerdeki duygu yoğunluğu şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

“…süleymân duʿâ dileyüp ol gice ṣubḥ olunca ḥaḳḳa ṭaʿat itdi ḥaḳ subḥâna ve teʿâlâ celle celâlühü ʿamme nevâlühü süleymân nebînüŋ duʿâsın müstecâb idüp levḥ-i maḥfūz muḳâbelesinde melik-i aʿẓamuŋ serveri rūḥâniyân muʿaẓẓamuŋ mihteri isrâfil ḥażretine nidâ-yı uluhiyyet irdi kim bu ḫiṭâb ʿizzet semʿine girdi kim iy melike isrâfil server-i mikâʾil ve ʿazrâʾîl ve cebrâʾîl benüm mürsel peyġâmberüm dâvudoġlı süleymâna kim anı süleymân-iz-zamân ḳıldum tâze cüvânken bu köhne devrâna ki ḥükm ide vaḥş u

ṭayru insana ḥabibüm muḥammed-i muṣṭafânuŋ ol âḫir zamân peyġâmberi server-i enbiyânuŋ nūrından ḫâtem ḫilḳat ḳılup ol süleymân ḥażretine iḥsân eyledüm ins ü cinnü ve vaḥş u ṭayru mūr u mârı emrine fermân eyledüm …" (334b/4).

Allah'ın Süleyman Peygamber'e saadet tahtını vermesi ve meleklerin tamamını bu tahtın inmesinde görevlendirmesini yazar, büyük bir gurur ve sevinçle ifade etmekte ve bunu okuyucuya yansıtmaktadır.

"…buġur ol süleymân âʿdaya muẓaffer ve menṣūr olmaġıçun cabbârân aher menân kâfirân ve sâḥirân ʿâṣîleri emrine mâʾmūr olmaġıçun ol ḫâtemi salṭanatına saʿâdetine saṭvetine ṣalâbetine muḥabbetine lâyıḳ benden taḫt ister ol taḫt ile âʿdaya nuṣret ister imdi yâ israfîl ol nūr-ı muḥammedüŋ ḳandîl-i envâr-ı zerresinden bir taḫt ki ḳudretümle ḫilḳat ḳıldum ol taḫt-ı firdevsî naʿîm içinde alup melekût'us-semavâta emr it götürsünler dördüncü ḳat gökde cenneti içinde taḫtı omuzlarına alup uçsunlar âsumânuŋ dördinci üçünci ikinci birinci ḳat gökleri ḳapularından taḫt ile geçsünler sen daḫı rūḥâniyân ulularıyla bile varup ol taḫtı rū-yı zemînde ḳaradeŋiz ile ḳara yir arasında kūh-i ılġâẓ yöresinde ḳalʿa-i sînâbda bozdepe üzerine taḫtı indirgil melekleri ṣaf ṣaf yiryüzine ḳondurgıl ol benüm süleymânuma ol taḫt-ı aʿẓimi teslîm eylegil melike müvekkili taḫt naẓarına iltüp melekūtuŋ daʿvet şerâîṭin aŋa taʿlîm eylegil andan dönüp yine maḳâmuŋa gelgil…"(334b/12).

2.3.4.1.4.8. Tasarım ve Duygu Değeri Açısından Özel Adlar

Metin içerisinde kullanılan özel adlar, okuyucuda tasarım ve imgeler uyandırması ve duygu değerini ortaya çıkarması açısından önem arz etmektedir. Kullanılan özel adlar, yazarın yetişme çevresine, kültür düzeyine, dünya bilgisine, yaşadığı toplumun değerlerine göre değişmekte ve eserin kurgusu bu doğrultuda şekillenmektedir. Bir metinde Atatürk, Fatih Sultan Mehmet gibi devlet büyüklerinin isimlerinin kullanılması Türk milleti açısından olumlu tasarım ve duygular ortaya çıkarırken; Jeanne D'arc, Napoleon Bonaparte adları da Fransızlar için olumlu duygular ve değişik tasarımlar canlandırmaktadır (Aksan, 2016: 73).

Kişi isimlerinin yanı sıra devlet, şehir isimleri de okuyucu ya da dinleyiciyi duygu yönüyle etkileyebilmektedir. Kudüs, İslamiyet, Hristiyanlık ve Museviler için aynı duygu değerine sahipken; Çanakkale ismi de Türk milletinin kahramanlığını, vatanseverliğini ve zaferini (Aksan, 2016:73) temsil eden bir şehir ismi olarak okuyucuda değişik duygu ve tasarımlara sahip olmaktadır.

Süleyman-nâme'de yazarın özel adları çok fazla kullandığı görülmektedir. Eser, Süleymân Peygamber'in hayatı ve mücadeleleri üzerine şekillendiği için 40. ciltte Sinop Kalesini almak için Anadolu'ya yaptığı sefer sırasında yanında bulunan komutanlar, evliyâlar, fethettiği devletlerin liderleri, Sîmurg ve emrindeki kuşlar ifade edilmiş, karşısında ise Sînob'u vermek istemeyen Efrasiyâb ve ordusu bütün özellikleriyle anlatılmıştır. Tezin özel adlar dizin bölümünde bu şahıs kadrosu ve yer isimleri gösterilmiştir. Burada örnek göstermek amacıyla kullanılan şahıs ve yer isimleriyle ilgili örnekler şu şekildedir:

Süleymân: Metnin başkahramanıdır ve olaylar onun etrafında şekillenmiştir. Sinop kalesini almak için yaptığı seferi anlatan metinde 773 defa ismi zikredilmiştir. Aşağıda nazım bölümünde geçen isminin bir örneği gösterilmiştir.

şeh ***süleymân*** *rūḥ ölür cismüŋ cesed*
nefsüŋ ol şeyṭân câẕū pür ḥased (299a/19).

Efrâsiyâb: Türk destanlarının en büyük kahramanlarından olan Efrasiyâb, Süleymân Peygamber ile aynı dönemde yaşamasa dâhi Sinop kalesi için Süleymân Peygamber'in karşısında olan komutandır. Firdevsî eserlerinde Türk kültür ve edebiyatına ait birçok önemli karakter ve olaylara yer vermiş bir şahsiyet olduğu için kurgulamış olduğu metinde Sinop kalesine hâkim olan komutan olarak anlatılmıştır. Metinde 250 defa ismi geçmiştir.

"…zâl-ı rüstem ile ceng itmekde ammâ ki bizüm ḳışṣamuz ***efrâsiyâb-ı türke*** *geldi…"*(300a/7).

Sîmurġ: Yeryüzündeki bütün canlılara hükm eden Süleymân Peygamber'in en büyük yardımcısıdır. Bütün kuşların komutanı olan Sîmurg ḳuşu Hüd Hüd ve Kaknusla birlikte Süleymân Peygamber'i gölge gibi takip etmektedir. Düşmâna esir düşen Süleymân Peygamberin komutanlarını kurtaran savaşlarda düşmâna karşı gökyüzünden mücadele eden olağanüstü özellikler barındıran bir kahramandır. Eserde 125 defa ismi zikredilmiştir.

*"…****sîmurġ*** *ḳuşı daḫı aṭyâr ulularıyla üzerinde ceng iderken süleymân ki hüdhüdı gönderdi…"*(289a/17).

Sâm-ı süvâr: Süleymân Peygamber'in en büyük komutanlarından biri olan Sâm-ı Süvâr savaşlarda gösterdiği başarılarla ve gücüyle o dönemde herkesin hayran olduğu bir kahramandır. Eserde 46 defa ismi kullanılmıştır.

"…naʿra urup çâġırup didi kim yâ fellâḥ-ı seyyâḥ ne lâf urubsan kendüzüŋ görürsen âḫir rüstem-ü dâsıtân degülsin yâḫūd ***sâm-ı sūvâr*** *hiç degülsin cihanı ıssuz mı şanursın ḳarı ʿavratlar gibi ögünürsin…"*(278a/1).

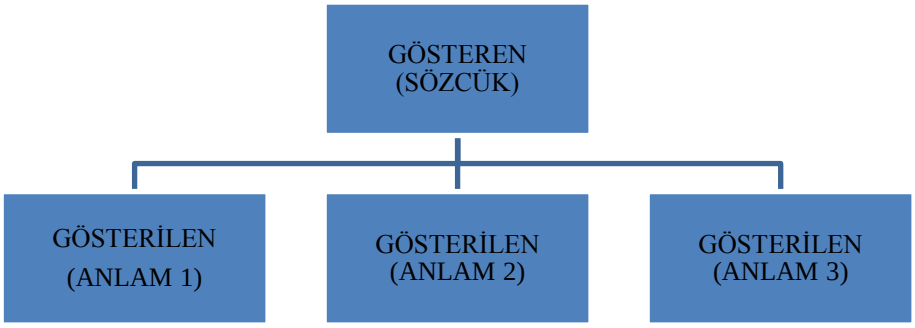
Medine, Mekke: İslamiyetin ortaya çıkışında önemli bir yere sahip olan bu iki şehir metinde ulemâsı ve fuzelasıyla Süleyman Peygamber'e tâbî olan iki şehirdir. Metinde Medine ismi 7 defa kullanılırken Mekke ismi 11 defa kullanılmıştır.

"…on iki biŋ ***mekke ve medîne*** *ʿulemâsı ve fużalâsı süleymânuŋ ṣaġ ṭarafında ʿâç abanūs üzerinde enbiyâ cinsi oturdı…"*(289a/4).

2.3.4.1.4.9. Çok Anlamlılık

Türkçede ilk defa karşılaşılan bir kavram ve nesne, kelime türetme, birleşik kelime yapma, yabancı dillerden kelime alma ve ölmüş kelimeleri diriltme yoluyla karşılanmaktadır.Var olan bir kelimenin kullanılması da bu yollardan biridir. Bu yol dilde kelimenin yeni anlamlar kazanmasını sağlayarak onu çok anlamlı bir yapıya dönüştürür. Kelimelerdeki çokanlamlılık, dilin tarihi gelişimi içerisinde toplum tarafından kabul edilerek sözlü veya yazılı anlatımda kullanılmakta sözlükte o kelimenin yeni anlamları da ayrıca gösterilmektedir.

Doğan Aksan, bir dilin geçmişini ve zenginliğini gösteren çok anlamlılığı *"Başlangıçta tek bir kavramın simgesi olan göstergenin, genellikle kolay ve etkili anlatım eğilimiyle, aktarmalarla ve kullanım sıklığının artmasıyla her dilde, ilişkili yeni kavramlarla da anlatır duruma gelmesi."* şeklinde tanımlamıştır (Aksan, 2016: 89). Palmer ise *"Aynı kelimenin farklı farklı anlamlara sahip olma durumu"* olarak açıklamıştır (Palmer, 2001: 82).

Tablo.4. Çok Anlamlılık

Sözcükleri bağlam içerisinde kullanırken temel anlamlarının yanında yeni anlamlar kazanması bazı araştırmacılara sözcüklerin anlamlarının, kullanım yerlerine göre değiştiği düşüncesini vermiştir. Guiraud, *Anlambilim* adlı eserinde çok anlamlılığın, konuşmada ya

da söylemde iletilen anlamın, sözcüğün aynı bağlamdaki öbür sözcüklerle kurduğu ilişkilere bağlı olarak değiştiğini ifade etmiştir (Guiraud, 1975: 27). Ullmann da çok anlamlılığın oluşumunu sağlayan 5 özelliğin bulunduğunu belirtmiş ve bunları şu şekilde sıralamıştır:

a) Kullanımdaki değişiklikler,

b) Sosyal çevredeki uzmanlaşma,

c) Mecazî dil,

d) Eşadların yeniden yorumlanması,

e) Yabancı etkiler (Ullmann, 1979: 159-165).

Lyons, çok anlamlılığı, eşadlılıkla karıştırılmasından dolayı *"anlam bulanıklığı"* olarak belirtmiş ve her dilde kelimelerin kullanımı sırasında bir takım çok anlamlı ögelerin, eşadlı sözcüklerle karışabileceğini bu durumun da zorluklar oluşturabileceğini ifade etmiştir (Lyons, 1983: 550). Aksan ise bu iki anlam olayının birbirinden farklı olduğunu ifade ederek bunu şu şekilde açıklamıştır: *"Çok anlamlılıkta bir göstergenin, temel anlamının yanı sıra, onunla mutlaka ilişkisi bulunan yeni yeni anlamlar kazanması söz konusudur. Eş adlılıkta ise birbiriyle anlamca ilişkisi bulunmayan kavramlar, bir rastlantı ya da kimi zaman yabancı bir dilden alınan ögelerle eşlik nedeniyle aynı göstergeyle anlatılır duruma gelmiş olabilir* (Aksan, 2016: 91).

Metinde yer alan çok anlamlı kelime örnekleri şunlardır:

gün (265b/4): Türkçe Sözlükte *"1.Güneş. 2. Güneş ışığı. 3. Gündüz. 4. Yer yuvarlağının kendi ekseni etrafında bir kez dönmesiyle geçen zaman. 5. İçinde bulunulan zaman. 6. Zaman, sıra. 7. Çağ, devir. 8. İyi yaşanmış zaman. 9. Bayram niteliğinde özel gün. 10. Çoğunlukla ev hanımlarının ayın belirli günlerinde konuk ağırlamak için yaptıkları toplantı. 11.Tarih."* (TS, 1998: 907) anlamlarında kullanılan kelimenin temel anlamının çevresinde yeni anlamlar kazandığı görülmektedir.

naẓar (269b/20): Arapça kökenli olan kelime Türkçe Sözlükte *"1. Bakış, bakma, göz atma. 2. Bir konu hakkında düşünme, görüş. 3. Belli kişilerde bulunduğuna inanılan; insanlara, özellikle çocuklara, evcil hayvanlara, eve, mala mülke hatta cansız nesnelere zarar veren bakıştaki çarpıcı ve öldürücü güç."* (TS, 1998: 1635) şeklinde üç farklı anlamı bulunmaktadır.

yıḳ- (275a/19): Türkçe Sözlükte *"Kurulu bir şeyi parçalayarak dağıtmak; bozmak, tahrip etmek. 2. Devirmek. 3. Bir yana eğmek. 4. Yıkımına yol açmak, 5. Yüklemek. 6.*

İndirmek." (TS, 1998: 2447) anlamlarında kullanılan kelimenin temel anlamından tamamen ayrılmadan yeni anlamlar yüklendiği görülmektedir.

otur- (267b/2): Türkçe Sözlükte temel anlamı *"Vücūdun belden yukarısı dik duracak biçimde ağılığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmedir."* (TS, 1998: 1706) Bu temel anlamının yanı sıra on dört farklı anlamda kullanılmıştır.

oḳu- (268a/14): Türkçe Sözlükte *"Yazıya geçirilmiş bir metne bakarak bunu sessizce çözümleyip anlamak veya aynı zamanda seslere çevirmek."* (TS, 1998: 1675/1676) temel anlamında kullanılan kelimenin dokuz farklı anlamda kullanıldığı sözlükte gösterilmiştir.

2.3.4.1.4.9.1. Fiillerde Çok Anlamlılık

Kelimeler	1. Anlam	2.Anlam	3. Anlam	4. Anlam	5. Anlam
Aç-	Bir şeyin kapağını veya örtüsünü kaldırmak	Bir şeyi kapalı durumdan kurtarmak	Çözmek		
Al-	Almak, elde etmek, temin etmek	Ele geçirmek, yakalamak,kapmak			
Az-	Davranışlarında çok ileri gitmek,	Aşırı derecede taşkınlık göstermek	Yara, hastalık etkili, tehlikeli duruma gelmek.	Azıtmak	
Bağla- .	Bağlamak	Kılıç kuşanmak; silahlanmak			
Baş -	Üzerine oturmak	Yenmek, galip gelmek			
Bat-	Batma işi	yıkılma, çökme			
Beze-	Süslemek	Donatmak			
Biç-	Biçme işi	Kesmek	Öldürmek		

Bil-	Bilmek,	Öğrenmek	Anlamak, kavramak		
Bit-	Bitmek	Sonlanmak	Tükenmek	Çok yorulmak	Bitki, tüy, saç vb. şeylerin çıkması
Böl-	Bölme işi	Parçalamak, ayırmak	Taksim etmek		
Bul-	Bulma eylemi	Elde etmek	Sağlamak		
Buyur-	Bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek	Emretmek			
Çal-	Kesmek	Hamle yapmak	Çalmak	Müzik aleti seslendirmk	
Çek-	Bir şeyi kendine doğru asılmak	Yürütmek	Göndermek		
Çekil-	Bayrak, sancak asmak	Geri yerine gelmek			
Çıḳ-	Bulunduğu yerden dışarıya varmak,	Yükselmek			
Degşür-	Derlemek	Toparlamak			
Depele-	Tepelemek, üzerine basmak	Alt etmek	Dövmek		

Eyle-	Kılmak	Yapmak	Etmek	Meydana getirmek	
Ger-	Bir şeyin kenarından çekerek gergin duruma getirmek.	Sinirlendirmek			
Gerin-	Gerinmek	Gururlanmak			
Getür-	(Daha uzak bir yerden) Bulunulan yere gelmesini sağlamak	İletmek	Nakletmek		
Gir-	(Dışarıdan içeriye) Geçmek	Dāhil olmak			
Götür-	(Bulunulan yerden daha uzak bir yere) Taşımak	Ulaştırmak	İletmek		
İt-	Etmek	Eylemek	Yapmak	Kılmak	
Ḳal-	Kalmak	bırakmak			
Ḳap-	Kapmak	Almak	Yakalamak		
Ḳıl-	Yapmak	Etmek	İşlemek		
ḳır-	Sert cisimleri bölmek, parçalamak	Yok etmek imha etmek,	Öldürmek		

Ḳon-	(Uçan canlılar için) bir yere inmek, konmak	Bir yere inip oturmak, konaklamak, yerleşmek			
Oku-	Çağırmak, davet etmek	Yazılmış metni seslendirmek			
Öt-	Kuş, böcek vb. için ses çıkarmak, ötmek	Boru, düdük vb. ses çıkarmak			
Ṣal-	Koymak	Bırakmak	Atmak	Göndermek	
Ṣı-	Ḳırmak	Yenmek, mağlup etmek			
Sür-	Yönetip yürütmek, kullanıp gitmesini sağlamak	sürmek,dokundurmak, değdirmek			
Ṭın-	Ses çıkarmak	söz söylemek			
Tut-	Tutmak, ele almak, kavramak	Dinlemek, kulak vermek	Tutmak, zaptetmek, hükmetmek	Kaldırmak, göstermek	Yakalamak, ele geçirmek
Uç-	Kuş, kanatlı böceklerin kanatları yardımıyla havada düşmeden durması, havada yol alması	Dinî inanışa göre ruhun ölümden sonra göğe yükselmesi			

Uğra-	Uğramak	Varmak, rastlamak	Maruz kalmak		
Ur-	Kesmek	Vurmak, kılıç ok vs. ile vurmak	Takmak, geçirmek	Yere vurmak, ses çıkarmak	
Üşen-	Erinmek	Çekinmek	Korkmak		
Yap-	Ortaya koymak	Gerçekleştirmek	Meydana getirmek		
Yık-	Kurulu bir şeyi parçalayarak dağıtmak; bozmak, tahrip etmek	Devirmek	Bir yana eğmek	Yıkımına yol açmak	
Yit-	Yetmek, yeterli olmak	Elvermek,	Kafi gelmek, kifayet etmek		

Tablo.5. Fiillerde Çok Anlamlılık

2.3.4.1.4.9.2. İsimlerde Çok Anlamlılık

Kelime	1.Anlam	2.Anlam	3.Anlam	4.Anlam
ʿamūd (Ar.)	Direk, sütun	Kargı, mızrak		
Aṣl (Ar.)	Asıl, esas	Soy, kök, nesep		
Bağır	Bağır	Ciğer	Sine, göğüs	Yürek
baḫt (Far.)	Allah tarafından ezelde belirlenen kısmet ve nasip	Uygun tālih	İkbal	Şans

Bâṭıl (Ar.)	Boş, beyhude	Yalan	Çürük	
Çerḫ (Far.)	Çark, tekerlek.	Felek	Gök	
El	El (Organ)	Deyimleşmiş anlam		
Er	Erkek	Er kişi, adam	Asker	
Fenâ	Yokolma, yokluk, geçip gitme, maddî varlıktan sıyrılıp hakka ulaşma	Kötü, iyi olmayan, uygunsuz		
Gün	Güneş	Güneş ışığı	Gündüz	Dünyanın kendi ekseni etrafında dönmesi sonucu geçen zaman
Ḥaḳḳ (Ar.)	Allah	Bir şeye bir kimseye ait olan; pay, hisse	Deyimleşmiş anlam	Bir şeyin karşılığında ödenen ücret
Ḥâl (Ar.)	Hal	Durum, vaziyet		
Ḫizmet (Ar.)	İş	İş görme	Görev	
İl	İl	Memleket, diyar	Ülke	
İntizar (Ar.)	Bekleme, beklenilme	Gözleme, gözlenilme	Ayrılık acısı	
Ḳara	Siyah, kara	Deyimleşmiş anlam		
Ḳarı	İhtiyar, yaşlı	Eski, köhne	Kadın	
Ḳuru	Islaklığını, nemini yitirmiş	Kara, toprak parçası		
Lâyıḳ (Ar.)	Layık, yaraşır	Uygun		
Milk (Ar.)	Mülk	Varlık, servet	Saltanat	Hakimiyet alanı

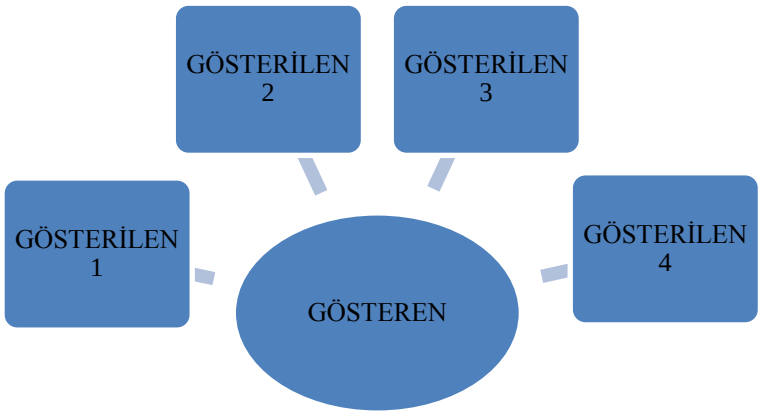
Nefs (Ar.)	İnsanın dünyevî istekleri, nefsi	Kendi şahsı, kendi canı		
Nazar (Ar.)	Bakış, bakma, göz atma	Bir konu hakkında düşünme, görüş.	Deyimleşmiş anlam	
Oğul	(Cinsiyet bildirmeden) çocuk, evlat	Erkek çocuk	Arının yeni nesli	
Orta	Çevrede bulunanların önü	Bir şeyin iki ucu arasında eşit uzaklıkta bulunan yer	Ara	Vasat, ortalama
Pehlevân (Far.)	Güreşçi	Yiğit, cesur	Kahraman	Kuvvetli
Pîr (Far.)	Yaşlı, ihtiyar	Tecrübeli, üstad	Tasavvuf önderi	Meyhâneci
Rūzgâr (Far.)	Yel	Devir, dönem	Zaman, vakit	Şartlar
Ṣalâ (Ar.)	Cuma namazına ve bâzı yerlerde cenazeye çağırmak için minarelerde okunan salavât	Meydan okuma, "kendine güvenen varsa çıksın!" diye bağırma.	Bir mahalle çocuklarının, başka bir mahalle çocuklarıyla kavga etmesi	Mevlevîlerde "can"ları namaza, yemeğe, mukabeleye çağırma.
Ṣalâbet (Ar.)	Sağlamlık, katılık	Manevi kuvvet		
Seleb (Ar.)	Birinden kapılıp alınan şey	Soyularak birinden alınan şey	Savaş âleti	
Serkeş (Far.)	Dik başlı	Baş kaldıran	İnatçı	Uyumsuz
Ṣūret (Ar.)	Görünüş, biçim	Yüz, çehre, surat		

Şahâb (Ar.)	Kıvılcım	Akan yıldız		
Şerîʿat (Ar.)	Açık, doğru ve düz yol	Herkesin uyması için konan her çeşit kural, kānun		
Ṭaraf (Ar.)	Yön, cihet	Yan		
Üslūb (Ar.)	Yol	tarz, usul		
Var	Var, mevcut	Bütün	Hep	
Vilâyet (Ar.)	İl	Memleket	Veli olma, ermişlik	
Yaban	İnsan yaşamayan ıssız yer	Yerli halktan olmayan, yabancı kimse		
Yėr (Yer)	Mevki, mahal, yer, taraf, konum	Toprak, zemin, kara	Yeryüzü	Alan, meydan
Zâl (Far.)	İhtiyar, aksakallı	Zâlim, acımasız.	Fars kahramanlarından pehlivan Rüstem'in babası	
Ẕikr (Ar.)	Anma	Söyleme	Sözünü etme	Tekrar ederek söyleme

Tablo.6. İsimlerde Çok Anlamlılık

2.3.4.1.4.10. Eşadlılık

Eşadlılık kelimesi Yunanca *"homo (eş, benzer)"* ve *"onoma (ad)"* kelimelerinin birleşmesinden oluşan dilbilimsel bir terimdir. Eşadlılık yerine *sesteş, eş yazımlılık, eş seslilik* kavramları da kullanılmaktadır. Kelime türetmenin leksiko-semantik yöntemi sonucunda oluşan (Ullmann, 1972:177) eşadlılık *"Gösterileni ayrı, göstereni özdeş olan sözcükler.*" veya *"Yazılışları aynı anlamları farklı olan kelimeler."* olarak tanımlanmıştır (Vardar, 2007: 95; Kıran, 2006: 49; Günay, 2007:201; Hengirmen, 1999:163).

Tablo.7. Eş Adlılık

Sözcüğün tanımında hemen hemen aynı düşünceye sahip olan araştırmacılar çok anlamlılık konusunda kısaca değindiğimiz eş adlılıkla çok anlamlılık arasındaki benzerlik ve farklılıklar noktasında farklı düşünmüşlerdir. Lyons'un "anlam bulanıklığı" olarak gördüğü durumu Aksan, eşadlılıkta kelimenin temel anlamlarından bağımsız yeni anlamlar kazandığını yani göstergelerin tamamen birbirinden bağımsız olduğu düşüncesini savunmuş ve çok anlamlı kelimelerin temel anlam çevresinde oluştuğunu belirtmiştir (Aksan, 2016: 91). Ahanov da Aksan gibi düşünerek çok anlamlılık ile eş sesliliği ayırma meselesinin zorluğu belirtmiş, bunun çok anlamlı sözlere yaklaşan, benzeyen eş seslilerden kaynaklandığını ifade ederek bu konuda ölçünün, anlamlar arasında ilgi kurulup kurulmaması olduğunu söylemiştir (Ahanov, 1993: 113). Eğer anlamlar arasında ilgi kuruluyorsa bunlar çok anlamlı kelimenin anlamları olarak kabul edilir. Anlamlar arasında anlam bağı bulunmuyorsa, bu anlamlar bir kelimeye değil, farklı kelimelere ait anlamlar olarak değerlendirilir (Lyons, 1983: 551). Ahanov, eşadlı kelimelerin gramer yapılarıyla ilgili olarak da eş sesliler sınıfına giren kelimelerin farklı kelime türleri (birinin isim, birinin fiil) olduğunu ifade etmiş ve eş seslilerin anlam farklılıklarına göre gramer farklılıklarının daha fazla olduğunu belirtmiştir (Ahanov, 1993: 114).

Ahanov eşadlı kelimeleri *"leksik eş sesliler, leksik-gramerlik eş sesliler, karışık eş sesliler"* olarak ayırmıştır (Ahanov, 1993: 120-123). Ullmann ise eşadlılığın kaynaklarını *"fonetik yakınlaşma, semantik uzaklaşma, yabancı etkiler"* olarak üçe ayırmıştır (Ullmann, 1979:176-180). Günay Karaağaç ise eşadlı kelimelerin bir dilin belli bir yer ve zamandaki konuşucuların iki şekilli bu kelimeleri ayrı kelimeler olarak anlaması şeklinde ifade etmiş ve Türkçe eşadlı kelimelerin kaynaklarını şu şekilde göstermiştir (Karaağaç, 2013:377):

a) Çok anlamlılığın yol açtığı eş adlılıkta, kelimelerin etimolojik olarak da yazımları aynıdır.

b) Ses değişimlerinin yol açtığı eş adlılıkta kelimeler etimolojik olarak aynı olmadığı; kelimelerin ses olayları neticesinde aynı yazım değerine kavuştuğu görülür. Örneğin "Türkçede organ adı olan el, VIII. yüzyılda elig biçimindeyken bugünkü duruma gelmiş, bugün ele güne karşı, yâd eller, eloğlu gibi sözlerde görülen el ise VIII. yüzyılda 'halk, ülke devlet' demek il (el) sözcüğünün anlam ve biçim değişmesiyle, ötekiyle eş adlı olmuştur."

c) Alıntı şekillerin yol açtığı eş adlılıkta yabancı dillerden alınan kelimeler etken olmuştur. Farsçada gönül anlamına gelen "dil" ile tat alma organı olan "dil" eş adlı kelimeler olmuştur.

Metinde ise eşadlı kelimeler çokanlamlı, ses değişimine uğramış hâliyle ve alıntı şekilleriyle karşımıza çıkmaktadır. Örnekleri şunlardır:

bag: Eski Türkçe'de *"bâ-"* : *"Sarmak, bağlamak"* anlamındafiildir. Kelimenin kökeni *"bâ- + -g"* (DLT) şeklinde gösterilmiştir (Gülensoy, 2015: 100). Farsça kökenli *"bag"* kelimesinin Türkçe Sözlükteki anlamı *"Üzüm kütüklerinin dikili bulunduğu toprak parçasıdır."* (TS, 1998: 192) *"Bag"* kelimesinin iki farklı anlamı ortaya çıkmakta ve üzüm bağı anlamında kullanılan kelimenin Farsça kökenli olması nedeniyle alıntı kelimenin yol açtığı bir eşadlılık olarak metinde kullanıldığı görülmektedir.

*"…ḳırḳ kez yüz biŋ câẕū leşkeri siḥr-i gâhın ḳuvvetiyle alay **bağ**layup râst ḳalʿa-i sînâb muḳâbil yire kim geldiler…"*(330b/15).

*"…ḳaradeŋiz ile bozdepe arasında ve dâne yiyici ṭartıcı ḳuşlar **bâg** ü bağçe gül ü gülüstân arasında cinsi cinsiyle ol gice tâ ṣabaḥ olunca ḳarâr itmege başladılar…" (324b/2).*

ben (beŋ) : Etimolojik Sözlükte *ben*, *"1.Tekil kişi zamiridir. "ET., Os.T. Ben (men) ETY, DLT."* Diğer anlamı ise *"Tende bulunan koyu renkli leke, kabartıdır."* Kelimenin kökeni *" <ET beŋ (xı.yy) mäng (EUTS 129)"* (Gülensoy, 2015: 131) şeklindedir. Metinde vücut lekesi anlamında kullanılan beŋ kelimesinde *"ŋ"* kullanılmaktadır. Ancak Türkiye Türkçesinde *"ben"* kelimesi her ikisi aynı seslerle söylenir ve aynı harflerle yazılır.

*"…küf olmış keşke beŋzer ve ḳâmeti egri yapılmış köşke beŋzer yüzündeki **beŋ**leri taḫtaya ḳaḳılmış mıḫa beŋzer…"*(268a/11).

*"…ikinci pîre ṭutdum anuŋ ḥâlinden teftîş itdüm eyitdi ki **ben** hindüstân şâhıydum sam bin nūḥ zamanında hindesinde ḥükm iderdüm…" (272a/4).*

ḳıl: Kelimenin etimolojik sözlükteki anlamı *"İnsan ve hayvanların derisinden çıkan ipliksi uzantıdır. "ET, Osm. T.T., **kıl** DLT< ḳı-l TT ḳıl"* (Gülensoy, 2015:506). *"kıl-"* fiili ise *"yapmak, eylemek, etmek, kılmak"* anlamlarında kullanılmaktadır. ET, Osm. T.T. *ḳıl* (DLT KB) <TT *kıl* Moğ. *ḳil* <Altayca'da *kı-l- "yineleme eki"* (Gülensoy, 2015: 507) olarak kullanılmıştır. Metinde her iki anlama gelecek şekilde kullanılmış ve bağlamda anlam farklılıkları ortaya çıkmıştır.

*"…eli barmaḳları digrene beŋzer bazūları bezîrḫâne diregi gibi gevdesinüŋ **ḳılları** dikene beŋzer…" (309a/3).*

*"…dîn bâbında ceng ü cidâl **ḳıldugın** ġazînosa suâl ḳıldugın ḫannâs ẕürriyâtı süleymân ḳorḳusından…" (294a/12).*

var: Etimolojik sözlükte *"mevcut evrende ve düşüncede yer alan, yok karşıtı."* anlamındadır. Kelimenin kökeni ise "ET *bar* (EUTS156) ∞Osm. T.T. *bar* DLT < *bar< bâr [bâ- (bağlamak)+ r (geniş zaman eki)] < barır (varır, ulaşır) TT. var* (Gülensoy, 2015: 1010) şeklindedir. *"var-"* kelimesinin anlamı ise *" Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmaktır."* Kelime ET(KT, Uyg.) Osm., T.T., DLT *bar-* (Gülensoy 2015: 1010) şeklindedir.

*"…muḥkem içi mâ ḫalaḳ allah ṭolu âdemî iki ḳanad ḳapusı **var**…" (291a/7).*

*"…loḳmân ḥakîmle ve âṣaf bin berḫıyâ birle kâẕ peyġâmber ve nâṣın peyġâmber ile sürüp sînâb ḳal'asına **var**dılar…"* (291a/5).

dil: Etimolojik Sözlükte "Dil, lisan." olarak tanımlanan kelimenin KT, Uyg., OT.'de "tıl" DLT'de "til" "Dil, söz lügat " olarak ifade edilmiştir (Gülensoy, 2015: 283). t>d değişimine uğrayan kelime metinde "dil" olarak kullanılmıştır. Ayrıca Farsça "dil" "Gönül, yürek, kalp." anlamına da gelmektedir (Develliođlu, 1998:185). Metinde her iki anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.

*"…ġazînos ḫâk-perest ḳaḳıdı **dil**ine ne gelürse söyledi…"*(295b/5).

***dil** şikeste peste olaldan câna zülfüŋ bendine*

iy ḫüceste yoḳ durur bildüm daḫı hem dem nidem (299b/19).

iç: Etimolojik Sözlükte "iç" "Dahil, dış karşıtı" olarak ve yine "içmek" fiili şeklinde verilmiştir (Gülensoy, 2015: 283). Metinde çok anlamlı şekilde kullanılmıştır.

*"…âb-ı ḫayât budur **iç** imdi…"*(273b/1).

*"…ol çerinüŋ **iç**ine girüp ceng eyledi…"*(279b/11).

bin: Osmanlıca-Türkçe Sözlükte Arapça bin " oğul" anlamında kullanılmıştır (Devellioğlu, 1998:185). *bin-* eylemi de "Yüksek bir şeyin veya hayvanın üstüne ayaklarını sallandırarak oturmak." anlamındadır (Gülensoy, 2015: 147). Metinde her iki anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.

"…zerrîn-pūş key gürbüz pehlevân bir siyah zinde gergedâna ***bin****miş…"* (280a/3).

"…begler begisi yersuʿ ***bin*** *maʿūn cihân pehlevânı rahvâ* ***bin*** *berʿavm idi…"* (306a/18).

düz: Kelimenin anlamı " Eğik ve dik olmayan, doğru, eşit; ova, kırdır." Kelimenin kökeni "ET., Osm. T.T. "tüz"(DLT)< tūz" şeklindedir. "düz-" kelimesinin diğer anlamı ise " düzenlemek, düzeltmek, dizmektir." (Gülensoy, 2015: 316) Yine aynı kökten gelen kelime burada fiilleşerek kelimenin anlamı tamamen değişmiştir.

*"…benî aşfer ser firâzlarıyla tūrân sipâhisiyle düp****düz*** *ön urup seyfʿuryân ḳılup…"* (312a/1).

düz*di gün alay-ı rūmîsin tamâm*
yürüyüpen feṯḥ ḳıldı milk-i şâm (276a/11).

yüz: Çokanlamlı şekilde kullanılan kelimelerdendir. Etimolojik olarakta yazılımları aynıdır (Karaağaç, 2013: 377). Metinde üç farklı anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.

"…nâ-gâh bir pâsubân içerü girdi ***yüz*** *yire sürdi…"*(285a/12).

"…süleymân-ı zamân yigirmi kez ***yüz*** *biŋ leşker çeküp leşker üstünde sîmurġı ʿanḳa-yı ḳâf daḫı yırtıcı ḳuşlarıyıla ḳanad açup gelmişlerdür…* (286a/11).

"… nâ-gehân yedeklerümden bir ʿarabî aygır seylden ***yüz****mekile ḫalâṣ olup çayır çemen arasında gezer defʿî ṭutup üzerine binüp gitdüm…"*(271b/8).

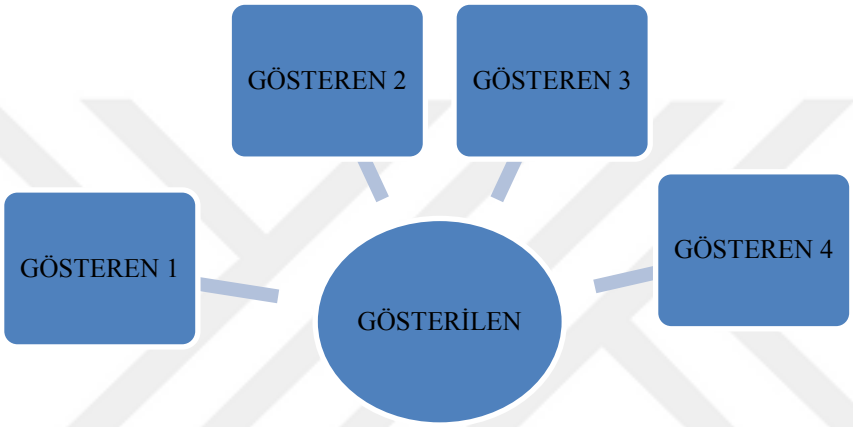
2.3.4.1.4.11. Eşanlamlılık

Dilbilim ve anlambilim çalışmalarında çok tartışılan konulardan birisidir. Çünkü hangi terimle adlandırılacağı ve içeriğinin ne olduğuyla ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Türkçe Sözlükte (1998) *"eş anlamlı"* terimiyle karşılansa da araştırmacılar tarafından *"eşanlamlılık, anlamdaşlık, yakın anlamlı, sinonim"* gibi kavramlarla da adlandırılmakta ve eşanlamlılığın tanımları içerisinde terimin kavram alanına bağlı olarak farklılıklar bulunduğu görülmektedir.

Ahanov eşanlamlılığı *"Anlamları birbirine yakın, birbirine benzer sözler."* olarak tanımlamıştır (Ahanov, 1993: 125).

B. Vardar, *"İki ya da daha çok sayıda göstergenin aynı anlama gelme, ayrı gösterenlerin aynı gösterileni belirtme özelliği"* şeklinde eş anlamlılığı tanımlamış ve *"siyah / kara"* kelimelerinin birçok bağlamda eş anlamlı olduğunu belirtmiştir (Vardar, 2007: 94).

Günay ise eşanlamlılık terimini *"Tek bir gösterilenin birden çok göstereni bulunması durumunu ya da aynı gösterilenin iki ya da daha çok sayıda gösterende gerçekleşmesi* olarak açıklamış ancak bir dilde tümüyle aynı anlama gelen birden fazla sözcüğün bulunmayacağını da ifade etmiştir (Günay, 2018: 384).

Tablo.8. Eşanlamlılık

Guiraud, eş anlamlılığı çok anlamlılık konusu içinde değerlendirmiş, *"Birçok adı olan kavramlar."* olarak nitelendirmiştir. Dil içerisinde görülen anlam olaylarının *"temel anlam, bağlamsal anlam, anlatımsal değer, toplumsal bağlamlı değer…"* içerisinde çağrışımlar yoluyla ortaya çıktığını ifade etmiştir. Bu çağrışımların zaman içerisinde temel anlamın yerini alarak evrim geçirdiğini ve anlam değişmelerinin yaşandığını belirtmiştir (Guiraud, 1975: 67).

D. Aksan, eşanlamlılıkla ilgili bir tanımlamaya gitmeyerek sadece onun *"yakın anlamlı kelimeler"* olduğunu ifade etmiştir (Aksan, 2016: 99). Bu düşüncenin ortaya çıkmasının nedeni ise bir dilde iki ayrı kelimenin tamamıyla aynı anlama gelemeyeceği ve eş anlamlı kelimelerin birbirinin eşi değil, yalnızca birbirine yakın anlamlara gelen dil birimleri (Ullmann 1972: 141; Aksan, 1996: 68) olabileceği görüşüdür. Dolayısıyla bir sözcüğün eşanlamlı sayılabilmesi için kelimelerin birbirinin yerine kullanılabilmesi ve her yerde eşdeğerde olması gerekmektedir. Ayrıca bir dilde tek anlamın iki veya üç farklı kelimeyle anlatılması ve anlam yönünden birebir örtüşmesi dillerin yapısını da zorlaştıran bir durumdur. Eşanlamlı gibi görünen kelimeler arasında mutlaka bir anlam farklılığı

bulunmakta ve bu farklılık dilin kullanıcısına, onun duygu durumuna, dilin kullanım alanına göre değişebilmektedir (Akçataş-Arı, 2018: 66).

Eşanlamlılığın içerik olarak yakın anlamlı kelimeler şeklinde değerlendirilmesi, bu terimin tamamen bulunmadığı anlamına gelmeyeceğini ifade eden araştırmacılar da vardır. Ullmann, bununla ilgili olarak tam eş anlamlılığın, son derece nadir görülen bir gerçek olduğunu ifade etmiş, anlamın belirsizliği ve duygusal anlamlandırmanın eşanlamlılığı zorlaştırdığını belirtmiştir. Bir bağlam içerisinde duygu ve düşüncede en küçük bir fark olmadan birbirinin yerini alabilen kelimelerin eşanlamlı kelimeler olabileceğini söylemiştir. Bu açıdan eş anlamlılığı kendi içerisinde ikiye ayırmıştır (Ullmann, 1959: 109):

1. Salt Eş Anlamlılık (Pure Synonyms): Sözcüklerin duygusal ve duyuşsal değerde birlikte var olabilme ve birbiri yerine kullanılabilirliklerini göz önünde bulundurmaktadır.

2. Sözde Eş Anlamlılık (Pseudo-Synonyms or Homo-synonyms):

a) Sözcüklerin bazı bağlamlarda birlikte var olabilme ve birbiri yerine kullanılabilme durumu.

b) Bilişsel olarak birlikte var olabilme ve birbiri yerine kullanılabilme durum

Lyons (1983:362-363), eşanlamlılığı, doğal bir dil içerisinde *"İki ya da daha çok biçimin aynı anlam ile çağrıştırılabilirliği"* olarak tanımlamış bunu da bütüncül ve tam eş anlamlılık olarak ayırmıştır (Lyons, 1983: 399-400).

Bir dil, yazı dili olarak ne kadar çok işlenir ve ürün verirse, aralarında pek az ayrım olan somut ve soyut yeni kavramlar ortaya çıkmakta böylece o dilde eşanlamlıların sayısı artmaktadır (Aksan, 2016: 75). Aksan, temelde eşanlamlılığı sözcük ve tümce eşanlamlılığı olarak iki farklı yönden incelemiş ve Türkçede eşanlamlı kelimelerin çokluğuna dikkat çekmiştir. Bunun nedenini ise *"Eski Türkçe sonrası dönemde Arapça ve Farsçanın dilde baskın oluşu, dilin Tanzimat Dönemi'nden sonra Fransızcanın, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra da İngilizcenin güçlü etkisi altında kalmasıyla; alıntı sözcüklerin Türkçede yerli sözcüklerle beraber dilde tutunmasına sebep olmuştur."* şeklinde açıklamıştır (Aksan, 2016: 158).

Metinde eşanlamlı sözcükler şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

felek (Ar.) (267a/7) 56 defa ~ *gökyüzü* (277a/19) 42 defa kullanılmıştır.

seyf (Ar.) (314b/8) 27 defa ~ *ḳılıc* (314b/18) 102 defa kullanılmıştır.

çeri (275a/17) 113 defa ~ *ʿasker* (Ar.) (266a/12) 45defa ~ *leşker* (Far.) (286a/4) *406 defa kullanılmıştır.*

od (266b/3) 62 defa ~ *ateş* (Far.) (266b/18) 4 defa kullanılmıştır.

şeb (Far.) (268b/16) 29 defa ~ *gice* (271b/1) 56 defa kullanılmıştır.

ṣavaş (277b/8) 18 defa~ ceng (Far.) (277b/10) 228 defa kullanılmıştır.

cihân (Far.) *(283a/6)* 86 defa~ *dünya* (Ar.) (282b/15) 1 defa ~ *ʿâlem* (Ar.) (301b/13) 66 defa kullanılmıştır.

nazar (Ar.) (301a/1) 83 defa~*baḳ-* (300a/19) 35 defa kullanılmıştır.

iste- (274a/5) 25 defa ~ *dile-* (279a/4) 68 defa kullanılmıştır.

ḳarış- (280b/4) 14 defa ~ ḳatış- (280b/4) 8 defa kullanılmıştır.

kopar- (301a/4) 1 defa ~ yol- (324a/19) 1 defa kullanılmıştır.

2.3.4.1.4.12. Tersanlamlılık

Karşıt ve zıt kavramlarıyla da karşılanabilen tersanlamlılık, *"Anlam bakımından birbirinin karşıtı olan sözcüklerin özelliği."* olarak tanımlanmıştır (Vardar, 2002: 130). Tersanlamlılık, ölçüt olarak nicelik, nitelik ve görecelilik kavramlarını kullanılmakta, felsefi ve dini söylemlerde dualite (ikilik) olarak çok fazla yer almaktadır (Altun, 2004: 90). Dil bilimciler açısından tersanlamlı kelimeler sıfat, ad, eylem zarf-fiil gibi birçok türde görülmektedir (Leech, 1981: 90).

Tersanlamlılık kendi içerisinde birçok türe ayrılmıştır. Vardar, *"İkili karşıt anlamlılık, çeşitli ara evreler içeren karşıt anlamlılık, bütünleyici, karşılıklılık içeren tersanlamlılık"* olarak ayırmıştır. Doğan Aksan, tersanlamlılığın çeşitlerini *"ikili, biçimsel ilişkili, ilişkisel, yön gösteren, dereceli"* olmak üzere beş grupta toplamıştır (Aksan, 2016: 103-104). Veysel Kılıç ise *Anlambilim* kitabında Doğan Aksan'ın gruplandırmasına ek olarak *"yalın karşıtlık, derecelendirilebilen karşıtlık, ters karşıtlık ve karşıtsallık"* olarak yeni türleri eklemiştir (Kılıç, 2009: 50).

Tersanlamlılık diğer anlam olayları gibi İslamiyet'in kabulüyle birlikte Arapça ve Farsçadan Türkçeye giren yeni kelimelerle birlikte metinlerde çok fazla kullanılan bir türdür. 15. yüzyılın sonu ile 16. yüzyılın başında yazılmış olan Süleyman-nâme'de tersanlamlılık örnekleri şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

a) Yön gösteren zıt anlamlılık: *ṣaġ* (267a/17) ~*ṣol* (267a/17), *şarḳ* (278a/7) ~*ġarb* (278a/7).

b) Dereceli zıt anlamlılık: *küçük* (272a/11) ~*orta* (276b/19) ~*büyük* (280a716); *ḳalın* (332a/5) ~*orta* (333a/6) ~*ince* (287a/6).

c) İlişkisel zıt anlamlılık: *al-*(317a/1) ~*şat-*(315b/17).

d) İkili karşıtlık: *çoḳ* (324a/1) ~*az* (284a/13); *gündüz* (300a/11) ~*gice* (300a/11).

e) Kutupsal zıt anlamlılık: *gel-* (271b/20) ~ *git-* (272a/12); *al-* (278a/9) ~ ver- (336b/2).

f) Biçimsel ilişkisel: *namâzlu* (337a/19) ~ *namâzsuz* ; *ʿaḳıllu* ~*ʿaḳılsuz* (293b/2); *gördi* (282b/19) ~ *görmedi* (280b/6).

2.3.4.1.4.13. Bağlam

Kelimeler ilk anlamlarının yanında bir bağlam içerisinde anlatılmak istenen duygu ve düşünceye göre yeni anlamlar kazanarak çokanlamlı bir yapıya dönüşmektedir. Bu durum sözcüklerin bağlam içerisinde kullanımlarına göre yeni anlamlar kazandığı düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Birçok dilbilimci kelimelerin anlamlarının değil, kullanımlarının olduğu düşüncesine sahiptir. Lyons, bağlamda kelimelerin kullanımını *"Bana sözcüğün bağlamını verin, size anlamını söyleyeyim"* sözüyle ifade etmiştir (Lyons, 1983: 367).

Türkçe Sözlükte bağlam, *"Bir dil birimini çevreleyen, ondan önce veya sonra gelen, birçok durumda söz konusu birimi etkileyen, onun anlamını, değerini belirleyen birim veya birimler bütünü, kontekst."* şeklinde tanımlanmıştır (TS, 1998: 196). Z. Korkmaz, *"Bir cümlede, bir konuşmada veya bir metin içinde yer alan herhangi bir kelimenin anlamının daha iyi belirlenebilmesi ve başka anlamlarından ayırt edilebilmesi için kendisini çevreleyen ve karşılıklı ilişkide bulunduğu öteki öge veya ögelerle oluşturduğu bütün."* şeklinde ifade etmiştir (Korkmaz, 2003: 33).

İnsanlar iletişim sırasında düşüncelerinin net bir şekilde algılanması için bağlam içinde mesajlarını aktarmaktadır. Eğer bu mesaj yazınsal bir ifade ile aktarılıyorsa kelime-cümle-metin bütünlüğü içerisinde aktarılmalıdır. Göstergeler her zaman içinde geçtikleri tamlamalar, tümceler ve sözcelerde, öteki sözcüklerle oluşturdukları bütünle kesinlik kazanarak belli bir kavramı eksiksiz yansıtmaktadır (Aksan, 1998: 94). Dolayısıyla bağlam içerisinde özelden genele giden bir bağlantı bulunmaktadır.

Metnin bölümlerinde bağlam düzeyinde sözcüklerin kazandıkları yeni anlamlar şu şekildedir:

"in-" fiilinin Türkçe Sözlükte "*Yukarıdan aşağıya doğru gelmek."* (TS, 1998:1088) temel anlamındadır. Metinde birinci cümlenin bağlamında temel anlamda kullanılırken ikinci cümlede *"saldır-",* üçüncü cümlede ise *"konaklamak, yerleşmek"* anlamında kullanılmıştır.

1.*"…ol cevherler şuʿlesin kürre-i nâr ṣandılar ve ol aḳ billur gibi taḫt gökden **in**er buluddur diyü inandılar…"*(340a/20).

2.*"…gök yüzinde keklige çaḳır ṭoġan **in**er gibi yâḫūd ṭaş arasındaġı yılana yılancıl ḳuşu ḳanat büküp yılana **in**üp süner gibi veyâḫud yedînci ḳat felekden veyâ dest-i melekden şeyâṭîn nesli üzerine şihâb ile yıldırım **in**er gibi…"* (266a/6).

3.*"…sînob ḳalʿasına yaḳın yirde leşkeriyle ârâm idüp **in**mişdi…"*(267a/6).

"kon-" fiili Türkçe Sözlükte "*Kuş, kelebek, uçak, toz gibi nesnelerin bir yere inmesi."* (TS, 1998: 1353) temel anlamında kullanılmaktadır. Metinde birinci cümlenin bağlamında temel anlamda kullanılırken ikinci cümlede "*kısa süreliğine bir yere yerleşmek, bir yeri yurt edinmek."*anlamını ifade etmektedir.

1.*"…rūḥ ḳuşunla ḳaḳnūs ḳuşunla kendüsi şâh-ı mürġân anlar vezîr gibi hevâ yüzinden ḳara bulut gibi yiryüzine indiler süleymân naẓarına ḳarşu insân içtimâʿından ırâḳ yire **ḳon**dılar…"*(289b/8).

2.*"…süleymân ʿaskeriyle ḳonduġı ṣaḥrâya yitdiler ki ḥażreti süleymân ol ṣaḥrâda **ḳon**mışdı…"*(267a/5).

"taḫt" kelimesi Farsça kökenli bir kelime olup birinci cümlede *" Büyük süslü koltuk."* (TS, 1998: 2116) anlamında kullanılırken ikinci cümlenin bağlamında *"hükümdarlık makamı"*anlamında kullanılmıştır.

1.*"…meliki aṭġaş ḫân aṣferi efrâsiyâbuŋ ṣol ṭarafında ʿâç abanūs **taḫt** üzerinde ḳarâr itdi…"* (315b/1).

2.*"…tâc-ı yūsufi urunup ḫilʿatı kenʿânî geyüp salṭanat **taḫt**ında ḳarâr ḳılup oturdı…"(317a/9).*

2.3.4.1.4.14. Bağdaştırma

İnsanlar dillerinin kendilerine sunduğu imkanlar ölçüsünde sözcükleri belirli bir bağlamda kullanarak duygu ve düşüncelerini ifade etmektedir. Bu bağlamda sözcükler yan yana geldiği diğer ögelerle kurduğu bağdaşıklığa bağlı olarak temel anlamlarının yanında

yeni anlamlar da kazanmaktadır. Düşünce, duygu ve bildirileri yansıtmak için her dilde birden fazla sözcük bir araya gelerek çeşitli tamlamalar, deyimler oluşturmakta veya tümceler meydana getirmektedir. Bu cümleler ve sözcük grupları arasındaki anlam bütünlüğü dizgisel ve anlamsal bağdaşıklık içinde sağlanmaktadır. Yani mesajın yerine ulaşması için metin-cümle-sözcük bağlamında bağdaşıklığın sağlanması gerekmektedir.

Bağdaştırmalar, anlamsal ve dizgisel yapılarda *"Söz varlığı içindeki ögeleri ve tümce ya da sözceleri anlamlı, kabul edilebilir birimler hâlinde bir araya getirmek suretiyle oluşmaktadır."* (Aksan, 2016: 105). Eğer *"Sözcükler anlamlı kabul edilebilir şekilde bir araya getirilmişse"* "alışılmış bağdaştırma"*, "Anlam belirleyicileri, anlam ayırıcıları arasında uyum yoksa"* alışılmamış bağdaştırma olarak ifade edilmektedir (Aksan, 2016: 106). Örneğin isim tamlamalarında *"kapının kolu"* dendiği zaman anlamsal mantıklı bir bağdaştırma içinde oluşurken, *"kapının tavanı"* tamlamasında anlaşılması zor bağdaştırma oluşmaktadır.

Edebi metinlerde dili etkili ve güçlü kılmak amacıyla bağdaştırmalar yapılmaktadır. Bu bağdaştırmalarda somut kavramları soyutlarla, soyutları da somutlarla bağdaştırma yoluna gidilmekte dolayısıyla benzetme, istiare ve diğer söz sanatlarına başvurulmaktadır. Özellikle şiir dilinde somutlama veyahut alışılmamış bağdaştırmalar, şairlerin hayal ve imge dünyasının yansıtan önemli unsurlardır. Süleyman-nâme'nin nazım ve nesir bölümlerinde Firdevsî'nin bu bağdaştırmaları yaptığı görülmektedir. Sanatsal anlatımı ön plana çıkarmak için yazmış olduğu beyitlerde ve nesir bölümündeki tamlama ve deyimlerde alışılmış ve alışılmamış bağdaştırma örneklerine yer vermektedir.

Alışılmış bağdaştırma:

ḳara bulut (279b/11), *demürci küreği* (268a/ 10), *demür ṭaraḳ (303b/21), ḳayın aġacı oḳları* (276b/5).

Alışılmamış bağdaştırma:

demür yüreklü pulad (303a/1)*, ḳamış ḳulaḳlu* (301b/19), *ṭaġ etegine* (297b/14).

erdeminden gün ḳızarmış çün baḳır
at naʿlından yir demür mıḫı şaḳır (304a/1).

sâḥirüŋ aġzı deminden çıḳdı ateş yaḳdı cihân
ki felekden âh idüp aġlar melek eydür deriġ (266b/18).

2.3.4.1.4.15. Anlam Değişmeleri

Dilbilim çalışmaları içerisinde yer alan anlambilim uygulamaları Breal'in anlamlar bilimi ve Darmesteter'in sözcükler içinde anlam değişmelerini konu alan çalışmalarıyla başlamıştır. Bu nedenle anlambilim çalışmalarının temelinde anlam değişimi önemli bir yer tutmaktadır. Ullmann da anlambiliminin ilk çalışmalarının anlam değişmeleri, bunların sınıflandırılması, değişmelerin nedenleri ile genel devinimlerin altında yatan genel yasalar üzerine olduğunu ifade etmiştir (Ullmann, 1988: 356).

Dilin gelişim süreci içerisinde kelimelerde görülen anlam değişmesi, *"Bir kelimenin başlangıçta dile getirdiği kavramda bir daralma, bir genişleme belirmesi veya aynı kelimenin bir zaman sonra başka bir kavramı anlatır duruma gelmesi"* olarak tanımlanmaktadır (Aksan, 1999: 88; Hatiboğlu, 1982: 14). Bu nedenle kelimelerin hem biçim hem anlam değişmeleri art zamanlı çalışmalar içerisinde değerlendirilmekte ve belirli bir tarih, eş zamanlılık (synchronism) ve belirli bir coğrafya, eş mekânlılık (isoglos) gibi ölçütler göz önünde bulundurulmaktadır (Vardar, 1982: 85, Aksan, 1999: 88, Karaağaç, 1996: 38).

Dil içerisinde anlam değişmelerinin nedenleri üzerine yapılan çalışmalarda farklı ölçütler kullanılmıştır. Fransız dilbilimci Antoine Meillet anlam değişmelerini, *"Dilsel nedenler, toplumsal nedenler ve kelimelerin belirttiği nesnelerin değişmesinden kaynaklı nedenler"* olarak üçe ayırmaktadır (Meillet, 1940: 1-38). Ullmann ise anlam değişmelerinin sebeplerini: *1. Dil bilimsel sebepler, 2. Tarihsel sebepler (a. Nesneler, b. Kurumlar, c Fikirler, d. Bilimsel kavramlar), 3. Sosyal nedenler, 4. Psikolojik nedenler (a. Duygusal faktörler, b. Tabu [i. Korku tabusu, ii. Kibarlık tabusu, iii. Terbiye tabusu]), 5. Yabancı dil etkisi, 6. Adlandırma ihtiyacı"* şeklinde ifade etmiştir (Ullmann, 1962: 197-210).

Anlam değişmelerinin türleri konusunda mantığa ve ruh bilimine dayanan bakış açıları doğrultusunda Ullmann (1972: 223), Guiraud (1975: 44-49), Bloomfield (1933: 150-157), Palmer (1981: 9) gibi araştırmacılar çeşitli tasnifler yapmışlardır. Burada ise D. Aksan'ın yaptığı *" anlam daralması, anlam genişlemesi, başka anlama geçiş, anlam iyileşmesi ve anlam kötüleşmesi"* tasnifine göre örneklendirmeler yapılmıştır (Aksan, 2016: 114).

2.3.4.1.4.15.1. Anlam Daralması

Zeynep Korkmaz, anlam daralmasını Gramer Terimleri Sözlüğünde, "Kelimenin kavram ve anlam kapsamı bakımından bir daralmaya uğrayarak, eskiden anlattığı şeyin

ancak bir bölümünü, bir türünü anlatır duruma gelmesi; bir kelimenin genel bir anlamdan özel bir anlama geçişi" (1992: 9) olarak ifade etmiştir. Doğan Aksan ise "Bir göstergenin önceden anlattığı nesne ya da devinimin ancak bir bölümünü, bir türünü anlatır duruma gelmesi" (2016: 114) olarak tanımlamış ve "İki anlamdan birini ya da bazı anlamlarını kaybeden kimi kelimeler de bir bakıma anlam daralmasına uğramış sayılabilir" (Aksan, 1978: 139) açıklamasını yapmıştır. Süleyman-nâme'nin Manisa nüshasının ciltlerinde yer alan bazı anlam daralması örnekleri şu şekildedir:

oġul: Türkçe akrabalık adlarına çok fazla yer veren bir dildir. Türkçenin ilk eserlerinde geniş anlamlı olarak hem erkek hem kız çocukları için kullanılan bu kelime daha sonra sadece erkek çocukları için kullanılmıştır. Clauson (1972:83-84) *"oğul"* kelimesini *"çocuk, evlat",* orijinalinde her iki cinsiyet için de kullanıldığını ancak kuvvetli bir ifadeyle *"erkek çocuk"* anlamına geldiğini ifade etmiştir. KB'de "oğul, çocuk" anlamında geçmekte 13. yüzyılda İbn-i Mühennâ Lügatinde *"erkek çocuk"* anlamında kullanılmaktadır (Erol, 2014:119). Süleyman-nâme'de sadece iki yerde kullanılan kelime *"çocuk ve erkek çocuk"* anlamlarında kullanılmıştır. Günümüzde kelime sadece erkek çocuğu ifade ederek daralmaya uğramıştır. Süleyman-nâme'de oġul sözcüğü kullanılmıştır.

"…oġul atadan ata ***oġuldan*** *bi-ḫaber oldı, muḫanneslerüŋ ḳorḳudan beŋzi ṣoldı …"* (298b/1).

"…memleketden ve aḳrabâdan cüdâ düşdüm ve ***oġuldan*** *ve ḳızdan ayruluġuma ġâyet incinmem var…"* (272a/1).

ḫavâle : Arapça kökenli kelime Osmanlıca-Türkçe Sözlükte *"1. Bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma, üstüne bırakma, ısmarlama. 2. Gebelerde ve küçük çocuklarda bâzan görülen sar'a nevinden bir hastalık 3. Görmeyi önleyen, mâni, hâil, tahta perde, duvar gibi şeyler."* şeklinde ifade edilmiştir. Süleyman-nâme'de 7 defa kullanılan kelime, bağlamda "havale edilme, yollanma, gönderilme" anlamında daralmaya uğramıştır. Günümüzde ise halk arasında Türkçe Sözlükte geçen *"1. Banka, postane vb. aracılığıyla gönderilen para; havale kâğıdı, havalename 2. Genellikle çocuklarda görülen, ateşli veya ateşsiz olan çırpınma nöbetleri"* (TS: 1064) anlamlarının yoğun olarak kullanıldığı ve kelimenin tekrar bir daralmaya girdiği görülmektedir.

"…ḳurṭūs-ı pehlevân server-i ʿâdîyân böyle diyüp efrâsiyâba gürz ***ḫavâle*** *ḳılıcaḳ efrâsiyâb şâh ol çunâr gümrâh naẓar ḳılup yaḳından ḳurṭūsı gördi…"*(308b/20).

"…naʿra ḫayḳırup gergedân meydâna sürüp ʿuzirete irdi ḳara bulutleyin gürz-i girân ***ḫavâle*** *ḳıldı…"*(333b/13).

"…sâḳūr-i ʿâdî üzerine fîl sürdi berḳ-ipeykânleyin gelüp irdi gürzi sâḳūr-i ʿâdîye ***ḥavâle*** *ḳıldı…"*(334a/12).

cevşen: Farsça kökenli bir kelimedir. Osmalıca-Türkçe Sözlükte *"Örme zırh, vaktiyle giyilen savaş elbisesi"* (Devellioğlu; 1998:138) anlamında kullanılmıştır. Dini bir terim olarak Şiî kaynaklarında Ehl-i beyt tarikiyle Hz. Peygamber'e isnat edilip Cevşen-i Kebîr (el-Cevşenü'l-kebîr) ve Cevşen-i Sagīr (el-Cevşenü's-sagīr) diye bilinen, metinleri birbirinden farklı iki duanın ortak adıdır. Süleyman-nâme'de 20 defa kullanılan kelime "zırh" anlamına gelmektedir. Kelime günümüzde mecazlaşma yoluyla anlam daralmasına uğrayarak dini bir terim olarak kullanılmaktadır.

"…bir pehlevân sâm-ı süvâra ol cihân-dârı kâmukâra benzer cebe ***cevşene*** *müstaġraḳ olmış ḳolunda âb gün tîġ ʿuryân ṣalup ʿuḳḳâbleyin kendüye gelür…"* (280a/13).

"…cebe vü ***cevşenümüzi*** *ṭoġramaġı ḳılıc üşürdiler…"*(317b/13).

"…cebe ***cevşen*** *ışıḳ ve ḳolçaḳ şavḳından dördünci ḳat felek yüzünde güneş nūrı tonmış…"*(302a/2).

tesbîḥ: Arapça kökenli kelime *"1. Sübhânallah" kelimesini söyleyerek Allah'a ta'zîm etme.2.Çekilen tesbih. Tesbih tanesi."* (Devellioğlu, 1998:1089) anlamlarında kullanıl-maktadır. Süleyman-nâme'de 11 defa yer alan kelime ilk anlamıyla kullanılmıştır. Kelime günümüzde ise *"Belirli dinî sözleri tekrarlamak veya elde oyalanmak için kullanılan, türlü maddelerden boncuk biçiminde yapılmış, genellikle otuz üç veya doksan dokuz taneden oluşmuş dizi."* (TS, 1998: 2205) anlamında bir eşya ismini belirtecek şekilde daralmaya uğramıştır.

"…ḳudret ḳandîli birle cihân milki rūşen oldı seḥer ḳuşları dile gelüp ötüşdüler dillerince ḥaḳ teʿâlâya ***tesbîḥ*** *ḳılup şükür idişdiler…"*(276a/7).

"…sâye ṣalup ṭurmışlardı ḳulaḳ süleymân sözine urmışlardı her biri dillerince ḥaḳḳa ***tesbîḥ*** *okurlardı…"*(267a/18).

"…nıṣf'ul-leyl oluncaya dek ʿibâdet itdiler orada ***tesbîḥ*** *oḳuyup ḥaḳḳa ṭâʿat itdiler…"*(295b/21).

çeri: Gülensoy kelimenin anlamının "asker, çeri" olarak ET ve OT kullanıldığını çerig kelimesinin "asker, ordu" anlamında Altun Yaruk, DLT, KB'de yer aldığını ifade etmiştir (1998: 232). Süleyman-nâme'de 113 defa kullanılan kelime her iki anlama gelecek şekilde metinde yer almıştır. Günümüzde "asker" (TS, 1998:463) anlamında kullanılmaktadır. Kelimenin anlamında zaman içerisinde genel anlamı ifade eden bir anlam değişmesi görülse de günümüzde kelime özelleşerek tek bir anlamı ifade etmiştir.

"…ṣaġ ḳoldan ḳaradeñiz kenârından ḳurudan yaña endelüs leşkeri süleymân **çerisin** *ḳablayup iḥâṭa itdi…"*(295b/18).

"…sâḥirlerüñ her birisi uşaġı vü irisi câẕū **çerisi** *küplü küpine ḫınzîr u pelenge ilâna kimi ṣırtlana ve nehenge ṣuʿbâna süvâr olup şeyṭânile ʿayyūri câẕū taḫtını daḫı sekiz yüz câẕū-yı laʿîn sihirle küplere binüp taḫt ayaḳların omuzlarına alup racîmle câẕūyı götür-diler…"*(299a/7).

"…endelüs **çerisine** *ḳarışup seyf uruşdılar duruşdılar ḳarışdılar…"*(304b/9).

vilâyet: Arapça kökenli kelime eski metinlerde *"diyar, ülke, memleket"* (Kubbealtı sözlük) anlamında kullanılmıştır. Süleymanname'de "diyar, ülke, memleket" anlamında 9, metin içerisinde mecazlaşarak "veli olma, ermişlik" anlamında 5 yerde kullanılmıştır. Kelime günümüzde *"il, şehir."* (Türkçe Sözlük, 1998:2348) anlamına gelerek anlam daralmasına uğramıştır.

"…süleymân sinnü on iki biñ ḫıżır ṣūretlü enbiyâ ve on iki biñ **vilâyete** *ḳadem başmış evliyâ ve etḳiyâ cemâlüñ nūrı şemʿasınuñ şuʿlesinde pervâne veş ẕikr-i ḫaḳla semâʿ ururlar …"*(269a/4) (ermiş, veli olma).

"…ḫiẕmet-i ḫaḳ vardur yemen **vilâyetinde** *bir ejderhâ ehlullahdan bir kimesne yutmaġa ḫamle itdi…"*(40.c, 274b/20).

"…ne yol var ne iz bilürem ki baḫter **vilâyetine** *çıḳam…"*(271b/10).

sebze: Farsça "1. Yeşillik, çimen. 2. Yemeği yapılan yeşillik." (Devellioğlu 1998: 926) anlamındadır. Süleyman-nâme'de "yeşillik, çimen, çimen rengi" anlamıyla karşımıza çıkmaktadır. Kelime günümüzde *"Genellikle pişirilerek yenen bitkiler veya bunların taneleri, göveri, göverti, sebzevat, zerzevat."* (Türkçe Sözlük, 1998:1927) anlamında daralmaya uğrayarak özelleşmiştir.

"…bir boz atlu ḳolı ḳuvvetlü şecâʿatlü ṣalâbetlü ḳademi ḳuvvetlü bir cüvân ʿalevî ṣaçlu **sebze** *-püş atından aşaġa inüp…"*(296b/3).

"…gitdüm atımuñ naʿlı izleri **sebze***-zâr olmışdı âb-ı ḥayâtı nişânlayup ḫudâya ṣıġınup ʿaẓm-i ḥayât itdüm…"*(274b/8).

2.3.4.1.4.15.2. Anlam Genişlemesi

Anlam genişlemesi terimi Türkçe Sözlük'te *"Dar bir anlamda kullanılan bazı kelimelerdeki anlamın ilgili kavramlara yayılması"* (1998:112) olarak tanımlanmıştır. B. Vardar ise, *"Sözlüksel ögeler dar bir çevreden geniş bir çevreye aktarılırken anlamının genişlemesi"* ve *"Anlamlı bir birimin daha geniş bir kapsam içermeye başlaması; dar bir*

anlamdan geniş bir anlama geçiş sonucu gerçekleşen değişim" (1998: 23) olarak ifade etmiştir.

Bloomfield, bir dilde anlam genişlemesinin oluşum nedenini *"Yabancı bir şeyle karşılaşan konuşmacı bunları bazı tanıdık nesnelerin yerli isimleriyle adlandırabilir... Eğer tam olarak uygun bir yerli terim yoksa, yabancı nesneyi yerli kelimelerle tanımlaya-bilir/niteleyebilir. Bu yerli terimin anlamındaki bir genişlemeyi gerektirebilir."* (1933: 455) şeklinde açıklamıştır.

Anlam genişlemesi genelleşme, mecazlaşma, komşuluk, eksiltme, tabu ve örtmece, argo yoluyla meydana gelmektedir.

Genelleşme, "Anlamlı bir birimin içeriğinin daha kapsamlı duruma gelmesi" (Vardar, 1998:106); "Sözcüğün toplumsal alanının yayılması" (Guiraud, 1984:70) olarak tanımlanmaktadır.

Mecazlaşma, *"Benzetme yoluyla gerçekleşen anlam değişmeleri, bir dil birliğinin belirli yer ve zamandaki asıl anlamı ile dal (mecaz) anlamlarının yer değiştirmesi."* (Aksan, 1978:131) olarak ifade edilmiştir.

Komşuluk, *"Aralarında bütün-parça, tür, şekil, kaynak, fonksiyon, eşitlik-zıtlık gibi komşuluk ilişkisi bulunan kelimelerin birbirlerinin anlam alanını ihlal etmesidir."* (Karaağaç, 1996: 40)

Eksiltme, "Bir tamlamada meydana getirilen kısaltmayı ifade eden "bileşik bir deyimin ögelerinden birinin atılması" (Guiraud, 1984: 47) olayıdır.

Tabu ve örtmece, *"Bir nesneyi, bir olguyu doğrudan kendi adıyla değil, başka bir sözle adlandırılmasıdır."* (Ahanov, 1993:135)

Argo, Türkçe Sözlükte *"1.Her yerde ve her zaman kullanılmayan veya kullanılmaması gereken çoklukla eğitimsiz kişilerin söylediği söz veya deyim; 2. Serserilerin, külhanbeylerinin kullandığı söz veya deyim"* (1998: 129) olarak tanımlanmaktadır. Anlam genişlemesi ve oluşum yollarıyla ilgili Süleyman-nâme'de geçen örnekler şu şekildedir.

pîr: Farsça kökenli kelime Osmanlı-Türkçe Sözlükte sadece *"yaşlı, ihtiyar"* (Develli-oğlu, 1998: 865) anlamında kullanılmıştır. Kelime Süleyman-nâme'de 36 yerde kullanılmıştır. Metinde hem *"yaşlı, ihtiyar"* anlamında hem de *"üstad, tecrübeli"* anlamlarını ifade etmiştir. Türkçe Sözlükte ise *"1. Yaşlı kimse. 2. Masallarda ve halk öykülerinde geçen, olağanüstü işler yapabilen, iyiliksever, ak sakallı yaşlı adam. 3.Bir tarikatın ya da zanaatın ilk kurucusu. 4. Bir konuda, bir meslekte eskimiş, deneyimli*

duruma gelmiş kimse." (1998:1804) anlamındadır. Günümüze gelindiğinde mecazlaşma yoluyla anlam genişlemesine uğramak-tadır.

"…bu belâdan bizi ḳurtar ***pîrligimüz*** *cüvânlıġa tebdîl it didiler…"*(274b/4).

"…adı loḳmân ***pîr*** *ü fertūt bunamış nâ-dân sözüŋ işitmek senüŋle baḥṣ itmek ister…"*(293b/18).

"…ṣafdan ṣofra götürülüp şeker şerbetleri gelüp ki içildi ***pîrler*** *aġzından duʿâlar ḳılınup baʿdâz-ı ṭaʿâm sözden söz çıḳup efrâsiyâbdan ḫaber açıldı…"*(317b/4).

bit-: Etimolojik sözlükte *"1. Tükenmek, son bulmak."* (Gülensoy, 1998:151) temel anlamında yer alan kelime daha sonra zıt yönde bir anlam genişlemesine uğramıştır. Türkçe Sözlükte *"1.Tükenmek. 2. Sona ermek. 3.(mecaz) Çok yorulmak. 4. (mecaz) Güçsüz kalmak, çok zayıflamak. 5. Bitki, tüy, saç vb. şeyler çıkıp yetişmek."* (1998:316) anlamlarında kullanılmıştır. Süleyman-nâme'de 5 defa kullanılan kelime "sona ermek" ve zıt yönde "çıkmak, yetişmek" anlamlarını ifade etmiştir.

"…âdemüŋ aṣlı ṭoprāḳ yidügi niʿmet cemîʿisi ṭoprāḳdan ***biter*** *…"*(293a/1).

"…varup leşkerden dil alup getüreler tâ ki bunlar daḫı aŋa göre bir rây idüp iş ***bitüreler*** *…"*(325a/6).

"…ḫilḳatumuz toprāḳdan ***biten*** *niʿmet toprāḳdan ʿaḳıbet yine toprāḳ oluruz…"* (290b/11).

ḳon-: Clauson (1972:632), kelimenin kökenini *"ko-"* fiiline bağlamış ve bunun dönüşlü şekillerinin olduğunu ifade etmiştir. kon- fiilinin anlamlarını kuş için *"konmak"*, insan için *"durmak, yerleşmek/konaklamak"* şeklinde vermiştir. Kelime başlangıçta konmak, yerleşmek, durmak anlamlarında iken zaman içerisinde özellikle Eski Anadolu Türkçesinde anlam alanını genişletmiştir. Süleyman-nâme'de 41 yerde her iki anlamda kullanılmıştır. Türkçe Sözlükte *"1. Kuş, kelebek, uçak, toz vb. bir yere inmek. 2. Yolculukta geceyi geçirmek için bir yerde kalmak, konuk olmak. 3. Kısa bir süre için bir yere yerleşmek, bir yeri yurt edinmek. 4. (Mecaz) Bir şeyi emeksiz edinmek."* (1998:1353) anlamları ifade edilmiştir. Burada kelime fonksiyon özelliklerine göre komşuluk ilişkisine dayalı olarak diğer anlamları kazanmıştır.

"…simurġ aŋup ḳanı ʿanḳa diyince hüdhüd ḳanat açup gök yüzünden yire indi taḫtı pâ öŋünde edebile ***ḳondı****…"*(267b/3).

"…ḳaradeŋiz kenârında sînâb ḳalʿası diyârında bir ʿaẓametlü düşmân leşkeri gelmiş ***ḳonmış*** *otururlar…"*(285b/2).

"…yırtıcı ḳuşlar hevâ yüzünden ḳanat büküp ḳalʿa ḳavmi üzerine inerlerdi ölenlerüŋ leşleri üzerine ***ḳonuban*** *derilerine ḳaynaḳ urup gözlerin dürterlerdi…"*(288b/2).

oḳu-: *"Yazıya geçirilmiş bir metne bakarak seslere çevirmek; öğrenim görmek, düğün, mevlüt gibi yerlere davet etmek, çağırmak*; ET., OT.'sinde oḳı- *" çağırmak, davet etmek."* (EUT 140) (Gülensoy, 2012: 619) anlamında kullanılmıştır. Süleyman-nâme'de *"çağırmak, davet etmek, yazılmış metni seslendirmek"* anlamlarına gelerek anlam genişlemesine uğramıştır. Günümüzde ise *"1. Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek. 2. Yazılmış bir metnin iletmek istediği şeyleri öğrenmek. 3. Bir konuyu öğrenmek için okulda, bir öğretmenin yanında veya yazılı şeyler üzerinde çalışmak, öğrenim görmek, 4. Sesli olarak söylemek. 5. Bir şeyin anlamını çözmek. 6. Hastalığı iyi edeceğini ileri sürerek okuyup üflemek, üfürükçülük etmek. 7. (Mecaz) Bazı belirtilerle bir anlamı, gizli bir duyguyu anlamak, kavramak. 8. (Mecaz) Değerlendirmek. 9. (Argo) Sövmek, küfretmek."*(1998: 1675) gibi anlamlara gelmektedir. Bu anlam genişlemelerinde mecazlaşma ve argo yoluyla anlam alanını daha genişlettiği görülmektedir.

"…bülbül ve ṭurrâc ve ḳumrı gibi faṣîḥ dile gelmişdi ol gice ol daḫı rūy-ı felekde ḫūb âvâzile bir degül hezâr destânlar ***oḳurdu****…"* (319b/4).

"…ḳaḳnūs ve ḳartal ve ṭavşancıl yanına ***oḳudı*** *ḥükm eyledi ḳuş dilince söyledi ol dün içinde ceng iden yırtıcı aṭyâr ululârın adlu adıyla ḳıġırup şaḳıyup her birisin âvâza virüp çaġırup sîmurġ ḳatına cemʿ itdiler.."* (324a/13).

"…ammâ kim âyet-i kerîm oḳuyup iḫlâs ḳılıcınla ol lâʿîni ḳahr itdük gitdi…"(295a/13)

tart-: *"Çekmek veya sürüklemek"* anlamındaki kelime "(ağırlık) tartmak" gibi anlamlara da gelmektedir. Clauson (1972:534-535) Osm. XIV. yy'daki anlamlarını "dart-/tartmak" "çekmek; (ağırlık) tartmak; acı çekmek; (para/servet) tartmak" olarak vermiştir. Süleyman-nâme'de yine "çekiştirmek" anlamına gelen tart- fiili günümüzde "kovma, çıkarma bir şeyin birim cinsinden ağırlığını bulma." (TS, 1998:2141-2142) anlamlarında genişlemeye uğramıştır.

"…aṭyâr ululârı daḫı cengden ḳaynaḳ ṭoynaḳ çeküp rezmgâh yirinden leşler başlar ***ṭartup*** *getürüp sînâb ḳalʿasınuŋ burçları başına çıḳarup pençe vü ḳaynaḳ urup* ***ṭartmaġa*** *başladılar…"* (316a/5).

"…ḳaradeŋiz ile bozdepe arasında ve dâne yiyici ***ṭartıcı*** *ḳuşlar bâġ ü baġçe gül ü gülüstân arasında cinsi cinsiyle ol gice tâ ṣabâḥ olunca ḳarâr itmege başladılar…"*(324b/2)

"…düşmân çerisi içine girüp ḫançer-i rüstem gibi ḳaynaḳların urup erlerin at arkasından ḳapup hevâya ḳalḳup ḳaynaḳ urup ***ṭartarlardı****…"*(298a/5).

ʿamūd: Osmanlıca-Türkçe sözlükte *"Direk sütun."*(Devellioğlu, 1998:32) anlamına gelen kelime Süleyman-nâme'de 6 yerde kullanılmış ve fonksiyonlarındaki komşuluk ilişkisine dayalı olarak "kargı, mızrak" anlamında genişlemeye uğramıştır.

*"…**ʿamūdları** omuza urup düşmân derpâyın sürüp ḳarşu varup ḫaşmâne ceng itdiler…"*(306a/9).

*"…âḫir zenṭūr-i ʿâdî ferhenc-i türküŋ **ʿamūd** ile urup ḳafâsın ḫurd u ḫaş ḫaş ḳıldı…"*(307b/14).

*"…çeriden ṭaşra âdem ḳoyuvirmeyüp ḳaravul erleriyile ṣaff u alay düzerdi eylemeyen serkeşlerüŋ **ʿamūdıla** urup boynın üzerdi…"*(324b/14).

ḳuru: Etimolojik sözlükte *"Islaklığını, nemini yitirerek kuru duruma gelmek."* anlamında kullanılmıştır. Kelimenin Uyg.'da *"kūrı",* DLT'de *"ḳurġır; ḳurı; ḳuru"* (Gülensoy, 1998:576) olarak ifade edilmiştir. Süleymannâme'de ise bağlam içerisinde komşuluk ilişkisine dayalı olarak *"kara, toprak parçası"* anlamında ve mecazlaşma yoluyla *"Etkisi ve sonucu olmayan*." anlamında deyimleşerek "ḳuru daʿvi ḳıl-" olrak kullanılmıştır.. Türkçe Sözlükte *"1. Suyu, nemi olmayan, yaş ve nemli karşıtı. 2. Yağış almayan veya üzerinde bitki olmayan 3. Daha sonra kullanılmak için kurutulmuş, taze ve yeşil karşıtı 4. Canlılığını yitirmiş (bitki)." Mecazlaşma yoluyla "1. Etkisi ve sonucu olmayan 2. Zayıf, çelimsiz, arık, sıska, kaknem 3. Heyecanı, tadı olmayan, tekdüze 4. Akıcı olmayan, duygudan yoksun 5. Kuru fasulye"*(1998: 1415) anlamlarına gelmektedir. Kelime zaman içerisinde anlamını daha da genişletmiştir.

*"…ılġâẓ ṭaġı eteginden ḳaradeŋiz kenârına bir ʿaẓîm düşmân leşkeri gelüp indi ki atlar ayaġından sînâb ṣaḥrâsı penbeye döndi ḳalʿanuŋ **ḳurudan** yanın ḳuşadup uşda ḳondı…"*(285a/13).

*"…endelüs ve aṣferi ol deryâ-yı ʿummân gibi iki aʿẓam çeri süleymân leşkerinüŋ **ḳurudan** yanın alup ḳaradeŋiz kenârına ṣıḳup ḳılıc nacâḳ ḫançer çomak ṣalup şeb-ḫūn ḳılup nıṣfu'l-leyl içinde cenge ṭurup ṣavaş itdiler…"*(297b/4).

*"…anuŋ yanında çaylâḳ daḫı çaḳır gibi tüylerin düzedüben kendözin şâhîn ve sunḳur ṣanuban bî-hünerler gibi **ḳuru** daʿvi ḳılurdı…"* (326b/2).

ṭut-: Kelime zaman içerisinde en fazla değişime uğrayan kelimedir. Gülensoy kelimenin " 1.Elde bulundurmak, ele almak. 2. Ele geçirmek 3. Avlamak. 4. Anlamak, farkına varmak. 5. Tevkif etmek. 6. Kaplamak." (1998:935) anlamlarında kullanıldığı ifade etmiştir. Türkçe Sözlükte elli beş farklı anlam gelen kelime Süleymannâme'de 117 yerde kullanılan kelime bağlam içerisinde "1. Tutmak, ele almak, kavramak 2. Dinlemek, kulak vermek 3. Tutmak, zaptetmek, hükmetmek 4. Kaldırmak, göstermek 5. Yakalamak, ele

geçirmek 6. Kabul etmek, uymak, benimsemek 7. Yapışmak 8. Saymak, öyle kabul etmek 9. Alıkoymak, esir etmek 10. Tutmak, bırakmamak 11. Kaplamak, sarmak 12. Yöneltmek, çevirmek." gibi farklı anlamlara geldiği görülmektedir. Tut- sözcüğü mecazlaşma yoluyla kalıp sözler içerisinde de kullanılmıştır.

"…pehlevânlardan ḳurṭūs-ı ʿâdî zenṭūr-i ʿâdî raʿd bin berḳ düşmân eline girüp ***ṭutulmış****…"*(315a/10).

"…on iki biŋ ʿulemâ ve evliyâ ṣaf ṭutup el baġlayup namâza ***ṭurup****…"*(335b/12)

"…yėdi âyinelü pūlâd ḳalḳanı behreveri türk ḳurṭūs-ı ʿâdî ḳılıcına muḳâbil ***ṭutdı****…"*(308a/5).

taḫt: Farsça kökenli bir kelime "1. Hükümdarların oturduğu büyük koltuk. 2. Hükümdarlık makamı." (Devellioğlu, 1998: 1022) anlamlarına gelmektedir. Kelime Süleymannâme'de 166 defa kullanılan kelime mecazlaşma yoluyla anlam genişlemesine uğramıştır. Mecaz anlamda, "saltanat ve güç göstergesi" olarak kullanıldığı görülmektedir.
"…tâc-ı yūsufi ürünüp ḫilʿatı kenʿânî geyüp salṭanat ***taḫtında*** *ḳarâr ḳılup oturdı…"* (317a/9).
"…ʿayyūri câẕū ***taḫtını*** *daḫı sekiz yüz câẕū-yı laʿîn sihirle küplere binüp* ***taḫt*** *ayaḳların omuzlarına alup racîmle câẕūyı götürdiler…"* (299a/9).
"…muḳaddimin süleymânlar taḫtı gibi ḥaḳ teʿâlâdan nübüvvet ***taḫtını*** *dile…"*(323a/1).

az-: Etimolojik Sözlükte temel anlamı *"Yoldan çıkmak, şaşırmak."* olarak verilmiştir. Süleyman-nâme'de iki yerde temel anlamında kullanılmıştır. Günümüzde *"1. Taşkınlıkta ileri gitmek. 2. Deniz, ırmak vb. kabarmak, taşmak. 3. Yara, hastalık etkili, tehlikeli duruma gelmek. 4. Cinsel duyguları artmak. 5. Çamaşır artık ağartılamaz duruma gelmek. 6. Hayvanlar iki ayrı ırktan doğmak.7. Bitkiler, aşırı büyümek."* (TS, 1998: 185) gibi anlamlara gelen kelime, argo şekliyle çok fazla kullanılmaktadır.
"…göŋüllerin ilḳâb idüp dimâġların fesâda vireler tâ ki ol iki melik ***azup*** *süleymân ṣoḥbetinden bizüp süleymân leşkerine şeb-ḫūn ideler…"*(294a/19).

yoḫsa rūḥa ġâlib olur kibr ü ***az***
ḳalbüŋe şeyṭân bulur râh ser-firâz (343b/7).

öt-: Etimolojik Sözlükte *"(Kuş ve böcekler için) değişik tonda ses çıkarmak."* (Gülensoy 1998: 674) anlamında kullanılan kelime Türkçe Sözlükte *"1. Kuş veya böcekler, değişik tonda ses çıkarmak. 3. Üflemeli çalgıların sesi. 4. argo Anlamsız, boş konuşmak."* anlamlarını ifade etmektedir. Süleyman-nâme'de 32 defa kullanılan kelimenin

"(kuş ve böcekler için) değişik tonda ses çıkarmak" ve "çınlamak, üflemeli çalgıların sesi " anlamlarında genişlemeye uğramıştır.

"…ḳubâd şâh dergâhında kūs-ı rūbi ṣūr-u isrâfîl **ötdi** *…"*(276a/6).

"…efrâsiyâb çaŋı **ötsün** *buyur tūrân leşkeri ḳalʿaya yüriyiş ḳılup ceng itsün …"* (338b/20).

gökyüzin câẕū küpi ḳapladı **ötdi** *kop kop*
ḳuş ṣadâsından felek ṭası **öter** *çün kūs u nâb* (266b/17).

uç-: Türkçe Sözlükte *"Kuş, kanatlı böcek vb. hareketli kanatları yardımıyla havada düşmeden durmak, havada yol almak."* (1998:2273) temel anlamında kullanılan kelime özellikle mecazlaşma, tabu ve örtmece ve argo yoluyla *1. (mecaz) Yok olmak, ortadan kaybolmak 2. (mecaz) Çok sevinmek. 3. (mecaz) Gerçek hayattan uzaklaşıp düşlere dalmak. 4. (argo) Keyif verici veya uyuşturucu madde aldıktan sonra kendinden geçmek. 5.(mecaz) aşırılmak. 6. (tabu ve örtmece) Dinî inanışa göre ruh ölümden sonra göğe yükselmek."* (1998: 2273) anlamlarında kullanılmıştır. Süleyman-nâme'de hem temel anlamıyla hem de tabu örtmece olarak "Dinî inanışa göre ruhun ölümden sonra göğe yükselmesi." anlamlarında 55 yerde kullanılmıştır.

"…baʿżısın cânın gevdesinden **uçurup** *cehenneme gönderdiler…"*(329a/10).
"…maʿal-ḳıṣṣa sîmurġ berḳ-i câẕūyı ele giren câẕūile aṭyâr ʿaskerin cemʿ idüp yirle gök arasında ḳanat açdılar pervâza ḳalḳup **uçdılar** *…"*(267a/2).

nîzeden gögüs muşabbaḳdı ḳamu
cân bedenden ḳaşdı **uçmaḳdı** *ḳamu* (280b/14).

ḳanat: Eski Türkçeden itibaren kullanılan kelime Clauson'nun etimolojik sözlüğünde (1972: 635) *"kuş kanadı" ve "balık yüzgeci, çadırın bez kapısı, koruma"* anlamlarına gelmektedir. Hasan Eren ise *"1. Kuşlarda uçmayı sağlayan organ, 2. Balıklarda yüzgeç, 3. Savaş düzenindeki ordunun sağ ve sol yanı."* (1999:205-206) anlamlarını vermiştir. Kelime deyim aktarması yoluyla genelleşerek anlam genişlemesine uğramıştır. Metinde 19 yer kullanılmıştır.

"…sîmurġ ḳuşı aṭyâr ulularıyıla ceng-i süleymânî görüp **ḳanat** *açup uçdılar…"*(288a/12).
"…hüdhüd taḫṭı kenârından **ḳanat** *açdı …"*(268a/1).
"…gündüz taḫta geçüp otursam iki **ḳanat** *ḳapusın açardum …"*(40.c, 271a/17).

2.3.4.1.4.15.3. Başka anlama Geçiş

Bir kelimenin eskisinden farklı, yeni bir kavramı yansıtmasıdır (Aksan, 1990:216). Bu geçiş Türkçede daha çok aynı kavram alanı içerisinde birbiriyle yakın ilişki bulunan kavramlar arasında olmaktadır. Somutlama, ad aktarması, deyim aktarması, komşuluk yoluyla geçekleşir (Aksan, 1999: 89)

şı-: ET'de *"Kırmak, sındırmak"*, OT'sinde *"Kırmak; bozmak; yenmek; galebe etmek."* (Gülensoy, 1998: 761) anlamlarında kullanılmıştır. Süleyman-nâme'de *"savaşta yenilmiş, bozguna uğramış"* ve *"kırmak"* anlamlarında 25 yerde kullanılarak başka bir anlama geçmiştir. Türkçe Sözlükte *"Kırmak, bozmak. 2.Yenmek, mağlup etmek."* anlamına gel-mektedir. Günümüzde halk ağzında "sı-" kelimesi çok fazla kullanılmamakta ancak bu kökten türeyen sınık *"kırık, çıkık"*; sınıkçı kelimesi *"kırık çıkık işleriyle uğraşan kişileri"* ifade eden kavramlar olarak günlük hayatta kullanılmaktadır.

"…süleymân yolına cân u baş fidâ ḳılup tîġ ü teber uruşdılar yėdi kez süleymân leşkeri benî aṣfer çerisin endelüs ulusın ***ṣıyup*** *ṭaġ etegine iletdiler…"* (297b/12).

"…zaḫm-nâk serverleri gibi tımâr etmege başladılar ***ṣınmış*** *ḳanadların bağladılar…"* (324a/18).

"…ġayret idüp ḳalʿa ḳapusın açalar tîġ çeküp ḳalʿadan meydân içine geçeler sen daḫı ol zebūn leşkeri ***ṣıyup*** *helâk baġırların çâk u ḫâk eylegil…"* (332a/3).

fenâ: Arapça kökenli kelimenin Osmanlıca-Türkçe sözlükte, "*1. Yok olma, yokluk, geçip gitme , "beka" nın zıddı, [tasavvufta maddî varlıktan sıyrılıp hakka ulaşma 2. Kötü, iyi olmayan, uygunsuz [olan] : fena şey, fena adam, fena söz."* anlamlarında kullanılmıştır. Süleyman-nâme'de 30 yerde kullanılan kelime temel anlamının dışında olumsuz yönde başka bir anlama geçmesi söz konusudur. Günümüzde kelimenin ilk anlamından tamamen uzaklaşarak "1. İyi nitelikte olmayan, kötü. 2. Üzücü. 3. İstenilen ve gereken nitelikte olmayan (kimse). 4. (Sıfat) Hoşa gitmeyen, rahatsız edici. 5. Davranışları toplumun ahlak anlayışına uymayan." anlamlarında kullanıldığı görülmektedir.

"…dünyâdan rıḥlet idüp ***fenâ*** *ʿâleminden beḳâ ʿâlemine göçdi …"* (342b/1).

"…ṭoḳuz ḳat gökleri hevâ-yı ***fenâda*** *ḫilḳat ḳılub ayı güneşi gökyüzünde yürütdi od ve ṣu ve yil ve ṭopraḳdan âdem yaradub ʿaḳl u cân virdi…"* (295b/5).

"…elümüzden gelse bu ***fenâ*** *ʿâleminde bir nefes ṭurmayup ʿâlem-i ezeliyye varup ḳurb-ı ḥaḳḳa yitişirdük ki bu ʿâlemüŋ âḫiri lâ-būd* ***fenâdur****…"* (273b/4).

saḳın: Clauson kelimenin yapısının *"sa:k-ın"* dönüşlü şeklinde olduğunu ve Eski Türkçede anlamı *"düşünmek, plan kurmak, kederlenmek, endişelenmek"* (1972: 812-813)

anlamlarında kullanıldığını ifade etmiştir. Daha sonra *"uzaklaşmak saklamak, muhafaza etmek, esirgemek"* (TS, 1998:1891) anlamlarında kullanılmıştır. Süleyman-nâme'de 4 yerde kullanılan kelime "saklamak, muhafaza etmek" anlamlarında başka bir anlama geçiş yapmış hâliyle görülmektedir.

câhil ile olma ***saḳın*** *hem nişîn*
nūş ṣanup görmeyesin hem nişîn (343a/17).

ḳaṣd ider îmânuŋa dayim cehân
ki ***saḳınır*** *görmeye aŋa ziyân* (299a/21).

2.3.4.1.4.15.4. Anlam İyileşmesi

Anlam iyileşmesi, bir dili kullanan milletin sosyo-kültürel durumuna göre ortaya çıkan bir anlam olayıdır. "Bir kelimenin eskisine göre daha iyi bir anlam taşır duruma gelmesi, zamanla iyi bir anlam kazanması" (Aksan, 1990: 217, 1999: 91, Ullmann, 1972: 234) olarak tanımlanmıştır.

yavuz: Clauson (1972:881-882) kelimenin "yav" dan türediğini ve genellikle "ahlaki olarak kötü, elverişsiz, uğursuz" anlamlarında kullanıldığını ifade etmiştir. Süleyman-nâme'de iki yerde kullanılmış ve ilk anlamını korumuştur. D. Aksan kelimeyle ilgili olarak 8. yüzyılda "yabız" biçiminde XVI. yüzyıla kadar "kötü" anlamını koruduğunu bugün ise yavuz biçiminde ilgi çekici bir anlam iyileşmesiyle *"güçlü, çetin"* anlamlarına geldiğini (2016:170) ifade etmiştir.

"…yarın ceng-i sultânîdür bizden bilmesün bizüm aŋa yavuz ḳaṣdumuz yoḳdur…" (275b/9).

"…iy ḳıṣṣa naẓarlu uyumış baḫtlu ṣevâb yolundan çıḳma hevâ dizginin yavuz aṣıllu dîv nefsüŋ eline virüp ʿömrüŋ binâsın kendü elüŋle yıkma…"(286a/14).

2.3.4.1.4.15.5. Anlam Kötüleşmesi

Anlam kötüleşmesi, anlam iyileşmesinin zıttı olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada anlamı iyi olan bir kelimenin zamanla kötü veya kötüye giden bir anlam kazanması (Korkmaz, 1992: 11, Hatiboğlu, 1982: 13) durumu vardır. Anlam kötüleşmesinin meydana gelmesinde insanlardaki önyargıların yanında çeşitli anlam ilişkileri de bulunmaktadır. Mesela bazı sınıflara ve mesleklere karşı sosyal önyargılar pek çok kelimenin anlamının bozulmasına sebep olur (Ullmann, 1988: 232).

alçaḳ: Türkçe Sözlükte *"1. Yerden uzaklığı az olan. 2. Aşağı, yüksek olmayan. 3. Kısa. 4. Bile bile en kötü, en ahlaksızca davranışlarda bulunan, aşağılık soysuz, namert,*

rezil, hâin." (1998:75) anlamlarına gelmektedir. Clauson kelimenin "alt" kelimesinden türediğini "altçak" olması gerektiği düşüncesindedir. Eski Anadolu Türkçesine kadar *"yumuşak huylu, alçak gönüllü, uslu"* anlamlarında ETG, KB' de kullanılmıştır (Erol, 2014:774). Kelime zaman içerisinde anlam kötüleşmesine uğramıştır. Süleyman-nâme'de iki yerde bulunan kelime birinci örnekte *"yumuşak huylu, mütevazi"* anlamında ikinci örnekte mecazi anlamda *"aşağı, seviyesinde olmayan"* anlamında kullanılmıştır. Günümüzde diğer anlamlara gelecek şekilde kullanıldığı gibi "aşağılık soysuz, namert, rezil, hâin" anlamında anlam kötüleşmesine uğramış hâlinin de kullanıldığı görülmektedir.

"…çâr ʿanâṣır içinde çerḫ-i devâir arasında ṭopraḳdan **alçaḳ** *ṭopraḳdan menfaʿatlu nesne yoḳdur…"* (293a/16).

"…iy türk nâ-bekâr ḳaṣṣâb ḳoyun sürüsün sürmegil senden **alçaḳ** *serverlere tîġ ü ḫançer urmaġıl erisen uşda vardum…"*(312b/8).

ʿuḳalâ: Ferit Devellioğlu'nun Osmanlıca-Türkçe sözlüğünde *"1. Akıllılar, akıllı olanlar.2. akıllılık, bilmişlik taslayan, akıllı geçinmek isteyen"* anlamlarında kullanılmıştır. Günümüzde *"Kendini akıllı ve bilgili sanan, bilgiçlik taslayan."* (TS, 1998:2278) anlamında kullanılmaktadır. Süleyman-nâme'de 12 yerde *"Akıllılar, akıllı olanlar"* anlamında yer almış olan kelime zaman içerisinde anlam kötüleşmesine uğramıştır.

"…süleymân eyle diyicek her bir ümerâ ḥükemâ **ʿuḳalâ** *her biri bir söz söylediler…"*(321a/1).

"… fi'l-cümle cihân sarâyı içinde yetmiş iki millet ḥükemâsı yüz yigirmi dörtlü ṣıfât **ʿuḳalâsı** *taḫt-ı süleymânî ıraḳdan farḳ itmediler …"* (340a/18).

"… **ʿuḳalâdan** *iʿtiḳâdı olan îmân getürüp müsülmân oldılar …"*(341a/2).

ḳarı: Eski Türkçeden itibaren yaşayan kelime EUTS'de *"1. sayın, hürmetli, muhterem 2. Yaşlı, ihtiyar."* (Erol, 2014:317) anlamlarına gelmektedir. Türkçe Sözlükte *"1.Eş, zevce. 2.Kaba. 3.ihtiyar, yaşlı, eski, köhne."* (1998:1217) anlamlarında kullanılmaktadır. Günümüzde "köhnemiş, eski" anlamlarında anlam kötüleşmesine uğramıştır. Süleyman-nâme'de dört yerde *"ihtiyar, yaşlı, eski, köhne"* anlamlarına gelecek şekilde ifade edilmiştir.

"…cihânı ıssuz mı ṣanursın **ḳarı** *ʿavratlar gibi ögünürsin diyüp naʿra urup benem züpîni pehlevân-ı cihân dest-i bahadır…"* (278a/3).

"…efrâsiyâb-ı kürt ol iş görmiş **ḳarı** ḳurd bu vechile ki lâf urdı…" (303a/2).

"…efrâsiyâb-ı kürt ol **ḳarı** *ḳurt bir zinde gergedâna binüp yine ġayret ḳılup tūrân beglerine ḳul ṣalup adlu aduyıla çaġırup ḳomaŋ diyü ün urdı…"*(312a/12).

intiẓâr: Arapça *"nazar"* kökünden gelen kelime sözlükte *"1. Bekleme, beklenilme. 2. Gözleme, gözlenilme."* anlamına gelmektedir. Süleyman-nâme'de iki yerde ilk anlamıyla kullanılmıştır. Günümüzde "intizar etmek" şeklinde deyimleşmiştir. Halk ağzında "ilenme ve beddua" (TS, 1998:1092) anlamında kullanılmış ve anlam kötüleşmesine uğramıştır.

"…süleymân ṭâʿatda cebrâʾîl ile müvekkel-i ḫâtemi süleymân ṣaḥbâ taʿânil birle on iki biŋ enbiyâ ve on iki biŋ ʿulemâ ve evliyâ ile ṣubḥ-ı ṣâdıḳ namâzın ḳılmaḳda nübüvvet taḫtı gelmesine ***intiẓâr*** *olmaḳda…"*(335b/16).

"…ḳuzġunlar ve ḳarġalar **intiẓârdur** gözedürler ki bunlaruŋ gözlerin ṭaʿâma ve lokma ideler…" (286b/16).

ḳara : Kelimenin temel anlamı "Siyahtır." (Erol, 2014: 776) Mecazlaşma yoluyla anlam kötüleşmesine uğrayan kelime Türk edebiyatının bütün dönemlerinde olumsuz anlamları çağrıştıracak şekilde kullanılmıştır. Süleyman-nâme'de kara sözcüğü anlam kötüleşmesine uğramış haliyle kullanılmıştır.

"…ḳırḳ biŋ burūma ṭonlu ***ḳara*** *göŋlü küfür dinlü ḳaplan kînelü atı keçimlü eri âhen-pūş mest-sarḫoş şîr ü ner birle benî aṣfer serverlerinden…"*(303b/13).

"…yâ bir baş görse ***ḳara*** *aġzın açup* ***ḳara*** *ḫaber virmege* ***ḳara*** *yüzlü zengî gibi ḳızıl dilin söylemege uzadurdı …*" (326b/19).

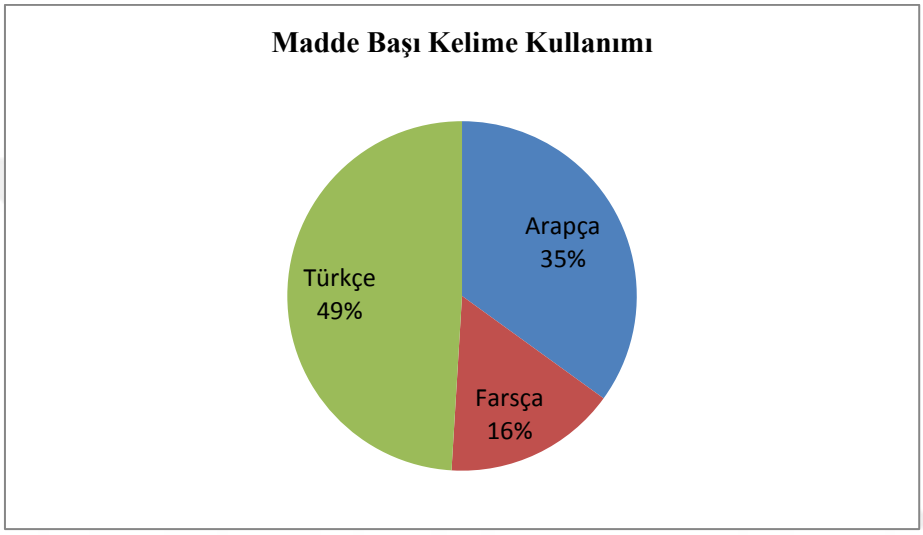
yoḳsa ḳanuŋ döküben itdüm helâk
aṣṣı ḳılmaz aŋla saŋa ***ḳara*** *ḫâk* (292b/20).

KELİME	Anlam Daralması	Anlam Genişlemesi	Anlam İyileşmesi	Anlam Kötüleşmesi	Başka AnlamaGeçiş
alçaḳ				X	
az-		X			
bit-		X			
cevşen	X				
çeri	X				
fenâ					X
ḥavâle	X				
intiẓâr				X	
ḳanat		X			
ḳara				X	
ḳarı				X	
ḳon-		X			
ḳuru		X			
oġul	X				
oḳu-		X			
öt-		X			
pîr		X			
saḳın					X
sebze	X				
şı-					X
taḫt		X			
tart-		X			
tesbîḥ	X				
ṭut-		X			
ʿamūd		X			
ʿuḳalâ				X	
uç-		X			
vilâyet	X				
yavuz			X		

Tablo.9. Anlam Değişmeleri

2.3.4.1.4.16. Süleyman-nâme'nin Sözcük Anlambilim Yönünden Değerlendirilmesi

Metinde madde başı kelime sayısı 4423'tür. Bu madde başları içerisinde özel isimlerin kullanımı 331'dir. Dizinde yer alan 4097 madde başı kelimeden Arapça kökenli olanların sayısı 1549, Farsça kökenli olanların sayısı 708, Yunanca olanların sayısı 5, Türkçe olanların sayısı 2166'dır. Metnin nazım bölümlerinde Arapça ve Farsça kelimelerin, nesir bölümlerinde ise Türkçenin yoğun olarak kullanıldığı görülmüştür. Nazım bölümlerinin nesir bölümlerine göre az olması Türkçe kelimelerin kullanımını arttırmıştır. Dizinde madde başı kelime oranları şu şekildedir:

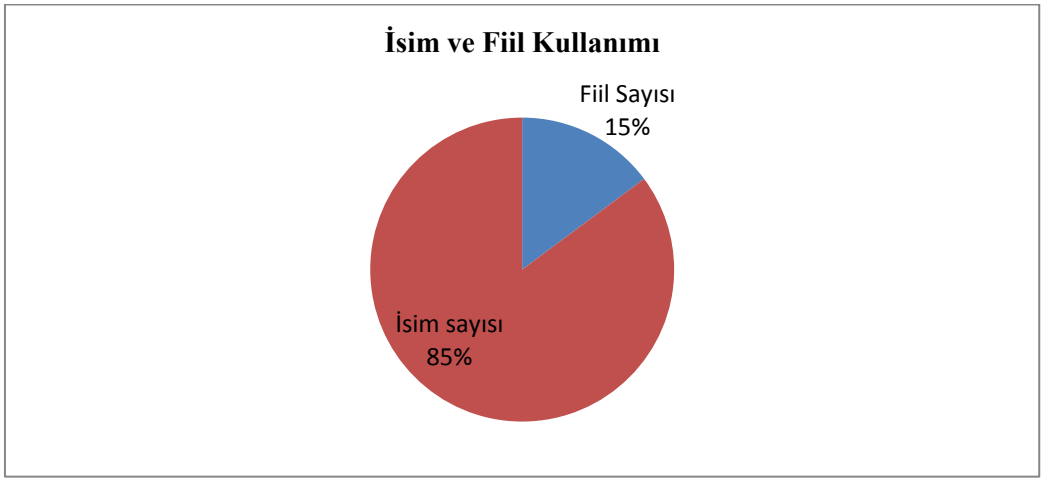
Metinde yazarın kullandığı kavramlar ve kavram alanları, yaşadığı dönemin dilinin ve kültürünün zenginliğini göstermiş ve güçlü yapısını ortaya çıkarmıştır. Türk kültürü ve İslam medeniyetinden beslenen Firdevsî, metnin nazım ve nesir bölümlerinde bunu göstermiştir. Kavram ve kavram alanı üzerine eser incelendiğinde kullanılan kavramlar metnin konusunu belirlemede önemli bir unsur olmuştur. Metinde savaş kavramı ve kavram alanı içerisindeki kelimeler daha fazla kullanılmıştır. Aynı zamanda Hz. Süleyman'ın yapmış olduğu savaşlarda en büyük yardımcılarının Sîmurg ve Anka kuşları gibi mitolojik kahramanların olduğu ve onların önderliğinde diğer kuş çeşitlerinin de savaşlarda düşmanla mücadele ettiği görülmüştür. Metin içerisinde 43 kuş ismi kullanılmıştır. At, fil, gergedan gibi hayvanlar metin içerisinde kahramanlara hizmet eden diğer hayvanlardır. Firdevsî metnin belirli bölümlerinde dini, tasavvufi ve astronomiyle ilgili kavramları kullanmış özellikle metnin sonunda taht-ı Süleyman'ın gökten inmesi olayını hem astronomi hem de tasavvufla ilgili bir durum olarak vermiştir.

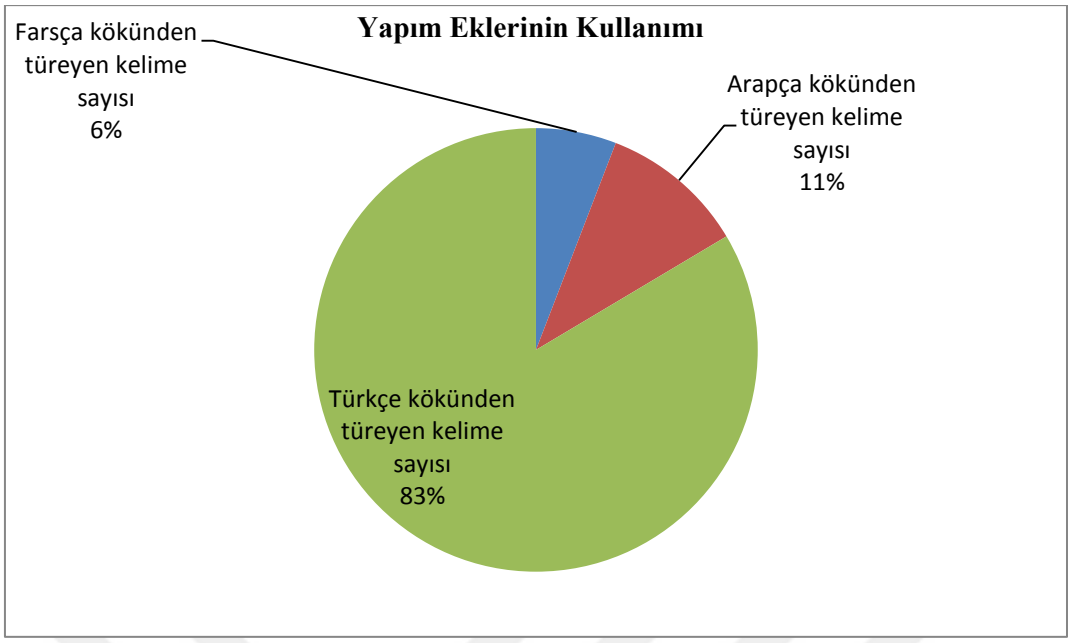
Metinde kulla-nılan kavramlar ve kavram alanları içerisindeki kelimelerin dağılımı ise şu şekildedir:

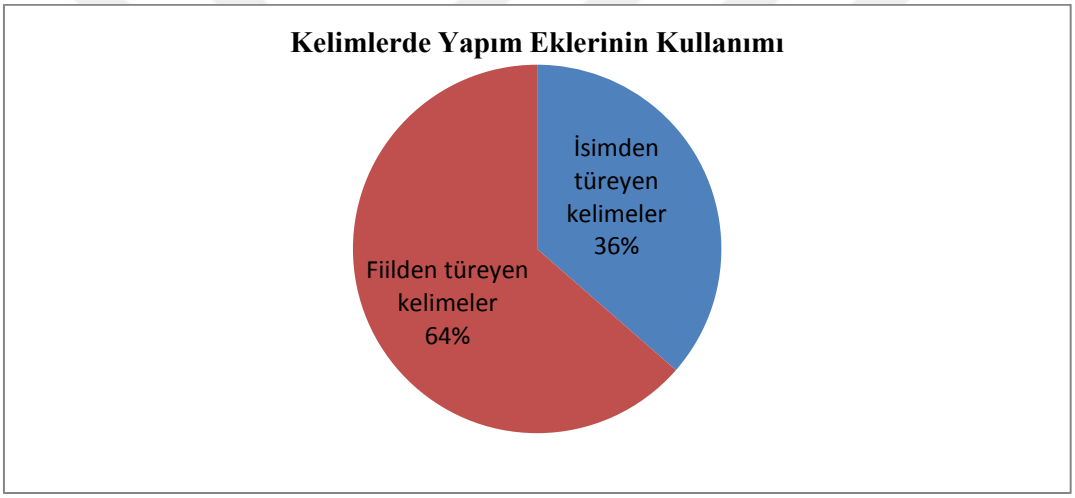
Savaş kavramı 1087, soyut ve sembolik kavramlar 740, hayvanlarla ilgili kavramlar 673, astronomi ve kozmogoni ile ilgili kavramlar 404, din ve inanışla ilgili kavramlar 393 coğrafi kavramlar 319 defa kullanılmıştır.

Klasik Türk edebiyatında Arap alfabesindeki harflerin Türkçe sesleri tam karşılamaması sebebiyle bir kısım sıkıntılar ortaya çıkmakta, bu durum kelimelerin anlamları bakımından da sorunlar oluşturmaktadır. Kullanılan transkripsiyon harfleriyle fonem düzeyinde oluşan anlam karışıklığı giderilmiştir. Fonem düzeyinde yapılan anlambilim çalışmasında özellikle metnin nazım bölümlerinde fonem değişikliklerine bağlı olarak kullanılan kelimeler önemli bir ahenk unsuru oluşturmuştur.

Morfemler, bir dilin daha küçük parçalara ayrılamayan anlamlı birimidir. Bu birimlerin bir kısmı tek başına kullanıldığında bir anlam ifade ederken diğer kısmı yalnızca anlamlı başka birimlere bitişerek yeni anlam kazanmaktadır. Süleyman-nâme'de kullanılan fiil kökenli kelime sayısı 607, isim kökenli kelime sayısı 3489'dur. Yeni bir kavramı ifade etmek için fiil kökünden türeyen kelime sayısı 281, isim kökünden türeyen kelime sayısı 161'dir. Türetme eki alan Arapça kökenli kelime sayısı 56, türetme eki alan Farsça kelime sayısı 31'dir. Metin içerisinde kullanılan kelimelerde yeni kavramları karşılamada üç dile ait kelimelerden morfemler sayesinde yeni kelimeler türetilmiş bu durum da Türkçenin gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Firdevsî, metni sanatsal ve öğretici olmak üzere iki açıdan kurgulamaya çalışmıştır. Bu nedenle nazım ve nesir bölümlerinde eserin sanatsal yönünü arttırmak amacıyla yan anlamlara, mecazlara başvurmuş ve kelimeleri çokanlamlı bir şekilde kullanmıştır. Yan anlam, benzetme, aktarma, imge örneklerine metnin tamamında görmek mümkündür. Öğretici yönünü göstermek amacıyla nesir bölümlerinde dinler tarihi, peygamberler tarihi, İslam tarihi, astronomi (ilm-i nücûm), tasavvuf, mitoloji, konularında bilgi vermiştir. Metnin açıklama ve olayların anlatıldığı bölümlerinde kelimelerin gerçek ve terim anlamlarını kullanmıştır.

Süleyman-nâme'nin 40. cildinde tespit edilen benzetmeler, gerçekçi ve metaforik benzetme başlıkları altında ele alınmıştır. Gerçekçi benzetmeler daha çok bir konuyu, kavramı yahut olayı somut ve belirgin bir şekilde açıklamak için kullanılmıştır. "Gibi" benzetme edatının kullanımıyla gerçekleştirilen benzetmelerde zamirle temsil edilen kişi,

nesnenin modeli olarak sunulmuş ve güçlü, kuvvetli, cesur ve lider özellikli kahramanlar gerçekçi benzetmelerle ifade edilmiştir.

Metaforik Benzetmeler, edebi metinlerde eserin sanatsal yönünü güçlendirmek amacıyla yazarların en fazla başvurdukları benzetmelerdir. Metinde metaforik benzetmeler, hayvan adlarıyla kurulanlar, bitki adlarıyla kurulanlar, doğaya ait gerçek unsurlarla kurulanlar, olay içerikli olanlar ve soyut-somut kavramlar arasındaki metaforik benzetmeler başlıkları altında ele alınmış ve örneklendirilmiştir. Hayvan adlarıyla ve doğaya ait unsurlarla ilgili benzetmeler metinde diğer benzetmelere göre daha fazla yer almış, somut ya da soyut kavramlarla ilgili benzetmeler de anlatım güçlendirmek ve kavramların daha iyi anlaşılması için kullanılmıştır.

Metinde 289 defa kullanılan "gibi" kelimesi en fazla kullanılan benzetme edatıdır. "Kadar" edatı ise 3 defa kullanılmıştır. Edat dışındaki sözlük birimlerle oluşturulan benzetmelerde "şan-" kelimesi 32, "beŋzer" kelimesi 30, "miṣâl" kelimesi 20, "ṣıfat" kelimesi 11 defa kullanılmıştır.

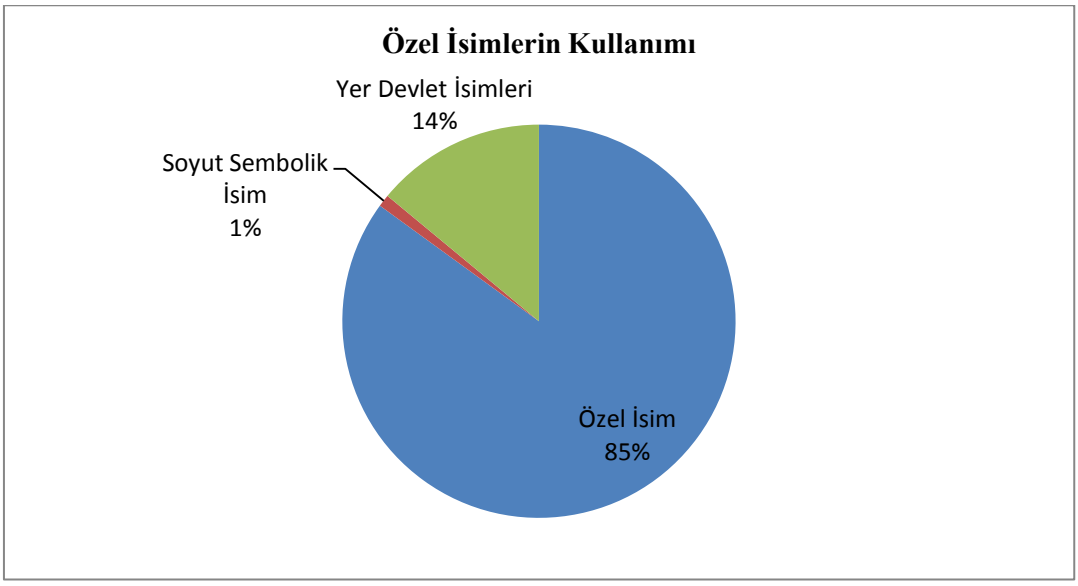
Her sözcüğün bağlam içerisinde yeni anlamlar kazanması kelimeyi çok anlamlı hâle getirmiştir. Aynı kelimelerin değişik anlam ve görevlerde yer alması kullanım çeşitliliğini arttırmış ve yazara bir söyleyiş kolaylığı sağlamıştır. Metin içerisinden seçtiğimiz kelimelerde görülen çokanlamlılık örneklerinden sonra fiil ve isimlerde çokanlamlılık durumları tablosu oluşturulmuştur. Fiillerin isimlere göre daha fazla yeni anlamlar kazandığı görülmüştür.

Metinde yer alan metafor ve metonim örnekleri, at üstünde seferden sefere koşan, doğayla mücadele eden, dini kurallara göre bir hayat yaşayan ve olağanüstü özelliklere sahip olan Süleyman Peygamber'in sosyal ve kültürel yaşamının özelliklerine uygun bir şekilde oluşturulmuştur. Aktarmalarda insandan doğaya yapılan aktarmalar, sembolik kahramanlar olan Simurg ve Anka kuşları üzerinden yapılmıştır. Doğadan insana ait aktarmalarda, askerlerin birbirleriyle yaptıkları mücadelelerde doğaya ait unsurlar asker ve komutanlara aktarılmıştır. Duyular arası aktarma en az görülen aktarma çeşididir. Somutlaştırma ise metinde soyut düşünceleri daha iyi ifade etmek için deyimlerde karşımıza çıkmaktadır. Bu aktarmalar anlambilim açısından eserin yazıldığı dönem içerisinde Türkçenin esnekliğini ve söz varlığının yaratıcı ve üretici özelliğini ortaya çıkarmıştır.

Firdevsî, Süleyman-nâme-i Kebir'in nazım ve nesir bölümlerinde anlatımı daha canlı ve etkili hâle getirmek için tasarım ve imgelerden faydalanmıştır. Türk milleti gelenek ve inanışlarında kutsal ve koruyucu bir güç olarak kabul ettiği birtakım bitki,

hayvan, gök cismi gibi nesnelerin yanı sıra sayıları da kutsiyet atfedilen unsurlar olarak görmüştür. Türk kültüründe sayılara yüklenen anlamlar dini inanmalardan kaynaklanmakla beraber İslâmiyet öncesi yaşantıdan da izler taşımaktadır. Metinde sîmurġ (127) ʿanḳa (35), ḳaḳnūs (41), rūḥ ḳuşı (20) gibi mitolojik kavramlarla bu kahramanların karşısında olan câẕū (221) kavramı kullanılmıştır. Yine câẕū ile işbirliği yapan şeyṭân (44), denes (11), kenes (13), kavramlarına da yer verilmiştir. İslamiyet içerisinde önemi olan üçler (3), yediler (112), kırklar (108), beşyüzler (5) gibi imgeler metni ilgi çekici hâle getirmek amacıyla kullanılmıştır. Eserin başkahramanı olan Hz. Süleyman'ın tahtı, Allah'tan dilemesi ve tahtın gökten indirilişi duygu değerinin en üst seviyeye çıktığı bölümler olarak görülmüştür.

Özel isimler Firdevsî'nin metnin başından sonuna kadar en çok kullandığı kavramlardır. Kişi isimleri Hz. Süleyman'ın ve Efrasiyâb'ın yanındaki komutanları belirtmek için olayların içerisinde birçok defa kullanmıştır. Komutanların hangi milletten oldukları da ifade edilmiştir. Metnin sonunda Hz. Süleyman'ın kaç yıl yaşadığını belirttiği bölümlerde inandırıcılığını arttırmak için eser ve yazar isimleri kullanılmıştır. Ayrıca yer adları, komutanların kazandıkları yerleri belirterek güçlerini göstermesi açısından önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Sembolik kavramlar, Türk milletinin gelenek ve inanışlarında kutsal ve koruyucu bir güç olarak kabul ettiği birtakım bitki, hayvan, gök cisimleri bunların yanı sıra kutsiyet atfedilen sayılar dikkat çekici unsurlardır.

Edebi metinlerde dili etkili ve güçlü kılmak amacıyla bağdaştırmalar yapılmaktadır. Bu bağdaştırmalarda somut kavramları soyutlarla, soyutları da somutlarla bağdaştırma yoluna gidilmekte dolayısıyla benzetme, istiare ve diğer söz sanatlarına başvurulmaktadır. Özellikle şiir dilinde somutlama veyahut alışılmamış bağdaştırmalar, şairlerin hayal ve

imge dünyasının yansıtan önemli unsurlardır. Süleyman-nâme'nin nazım ve nesir bölümlerinde Firdevsî'nin bu bağdaştırmaları yaptığı görülmektedir.

Eşsesli kelimeler, çok anlamlılığın yol açtığı eşseslilik, ses değişimlerinin yol açtığı eşseslilik ve alıntı şekillerin yol açtığı eşseslilik olarak üç şekilde oluşmaktadır. Metinde bu yollarla oluşan kelimelerin kullanıldığı görülmüştür. Eşanlamlı kelimelerin Arapça, Farsça ve Türkçe dillerine özgü yapıları eser içerisinde karışık bir şekilde kullanılmıştır. Yazar metnin kurgusuna göre anlatımını etkileyici ve güçlü kılmak için üç dilin kelime hazinesinden faydalanmıştır.

Arapça, Farsça ve Türkçe kelimelerin, art zamanlı bakış açısıyla incelendiğinde siyasi, sosyal, kültürel ve coğrafi değişimlere bağlı olarak zaman içerisinde genişleme, daralma kötüleşme, iyileşme ve başka anlama geçiş yoluyla değişime uğradığı görülmüştür. Bu değişmelerde mecazlaşma, komşuluk, argo, tabu ve örtmece gibi farklı yollarla gerçekleşmiştir. Metinden alınan otuza yakın kelimenin hem metinde hem de günümüzde uğradığı anlam değişimleri ortaya çıkartılmıştır.

2.3.4.2.Tümce Anlambilimi

Sözcük anlambilim çalışmalarından sonra ortaya çıkan tümce anlambilimi, anlaşmayı sağlayan tümcelerin anlam yönlerini ifade edilmiş ve tümce kavramı şu şekilde tanımlanmıştır:

Doğan Aksan, geleneksel dilbilgisi kitaplarında tümcenin *"Bir düşünceyi, bir olayı eksiksiz olarak anlatan bağımsız bir sözcük dizisi."* olarak tanımlandığını ifade etmiştir (Aksan, 2016: 176).

Veysel Kılıç, cümleyle eş anlamlı kullanılan tümceyi *"Bir duyguyu, düşünceyi tam olarak ileten ad, eylem gibi sözcükleri içeren içinde oluştuğu dilin söz dizimi kurallarına göre yapılandırılmış dilsel birime verilen ad."* şeklinde tanımlamıştır (Kılıç, 2009: 59).

Berke Vardar ise tümcenin dilbiliminin alt dallarında ortaya çıkan anlamlarını şu şekilde açıklamıştır:

"1. Geleneksel dilbilgisinde, anlam açısından eksiksiz sayılan, bir ya da durakla sınırlanan söz.

2. Dağılımsal dilbilimde, özyeterliği ve sözdizimsel bağımsızlığı olan, kesintili ögelerden oluşan, daha geniş bir parçanın kurucusu olmayan parça.

3. İşlevsel sözdizimde bütün ögeleri bir yüklem ya da eşbağımlı birçok yükleme bağlı söz zinciri parçası.

4. Üretici- dönüşümsel dilbilgisinde üretim kuralları (yeniden yazım ve dönüşüm kuralları) uyarınca abecede yer alan simgelerin sıralanmasıyla elde edilen, edincin betimlenmesine ilişkin ögeler bütünüdür." (Vardar, 2007: 197)

Dilbiliminin alt dalları içerisinde tümce anlambilimle ilgili ilk çalışmalar 20. yüzyılın ikinci yarısında başlamıştır. Üretici-Dönüşümlü Dilbilgisi akımının kurucusu Noam Chomsky, *"Syntactic Structure (Sözdizimsel Yapılar)"* ve *"Aspect of the Theory of Syntaks'ta (Sözdizim Kuramının Görüşleri)"* adlı eserleriyle tümce düzeyinde ilk dilbilim çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Chomsky'den sonra J. Katz ve J. Fodor yorumlayıcı anlambilim kuramı içerisinde temel sözdizimsel bileşenler ve anlambilimsel bileşenler konularını ele alarak tümce anlambilim çalışmalarını ileri bir seviyeye taşımışlardır (Tamba, 1998: 31).

Dilbilim içerisinde anlam çalışmalarının sözcük düzeyinde başlaması ve daha sonra tümce düzeyinde anlam çalışmalarının gelişmesi, anlam incelemelerinin *"sözcük mü yoksa tümce düzeyinde mi"* ele alınması gerektiği noktasında görüş ayrılıklarına neden olmuştur. Bu konuda Roland Barthes, dilbilimi içerisinde sözcüğün ancak tümce içerisinde anlam kazanacağını ifade etmiş ve bunu şu şekilde açıklamıştır:

"Bir tümce, bilindiği gibi, bilimsel açıdan birçok düzeyde (sesbilgisel, sesbilimsel, dilbilgisel, bağlamsal) betimlenebilir; bu düzeyler aşamalı bir bağıntı içindedir, çünkü her düzeyin kendine özgü birimleri ve özel bağıntıları varsa da (bu durum her düzeyin birbirinden bağımsız olarak betimlenmesini gerektirir) hiçbir düzey tek başına bir anlam yaratmaz belli bir düzeye bağlı her birim, ancak bir üst düzeye katılabilirse bir anlam kazanır: bir sesbirim, her ne kadar eksiksiz olarak betimlenebilirse de tek başına hiçbir şey demek değildir; ancak bir sözcüğün içinde yer alırsa anlama katılabilir; sözcüğün kendisi de tümce içinde yer almalıdır." (Barthes, 1988: 16)

Anlam açısından tümcenin sözcükten önce geldiğini belirten G. A. Miller da bu düşüncesini *"Bir dizi değil de bir düzen olan tümcenin, kendisini oluşturan sözcüklerin toplamına indirgenemeyeceğini ve bir tümcenin anlamı onu oluşturan sözcüklerin anlamlarının toplamı olsaydı, tek tek sözcüklerin anlamlarını tanıdığımız an, her hangi bir sözcükler bileşiminin anlamını belirlemek daha kolay olacağını ama öyle olmadığını."* şeklinde ifade etmiştir (Miller, 1982: 153).

Lyons ise gösterge bilim açısından konuyu değerlendirerek *"Göstergelerin kullanıldığı tümce ve bağlam içinde, farklı anlamları işaret edebileceği için bazen*

göstergelerin tümce anlamıyla beraber ele alınma zorunluluğu ortaya çıkabileceğini" söylemiştir (Lyons, 1983: 435).

D. Aksan da tümceyi yalnızca dilin bir birimi ya da biçimsel bir kuruluş olarak görülemeyeceğini belirterek bir tümcenin "*İçinde yer aldığı metne, üzerinde durulan konuya (Bu konu edebi metinlerde hikâye, masal vs. olabilir), konuşan ve dinleyen ya da yazan ve okuyan kişilerin içinde bulundukları durum ve koşullara, konuşan ve dinleyen ya da yazan ve okuyan kişinin, bilgi birikimine ve dünya görüşüne göre bile değişiklik gösterebileceğini*" ifade etmiştir (Aksan, 2016: 176).

2.3.4.2.1. Tümce Anlambilimi İle İlgili Teori ve Kuramlar

Dilbiliminin içerisinde tümce ve sözcelerin anlam açısından değerlendirmede görünümler ve bu görünümde etkili olan dil dışı etkenler ön plana çıkmıştır. Bu etkenler farklı bakış açıları oluşturmuş ve tümcenin kuruluş ve çözümlenmesinde üretici-dönüşümlü dilbilgisi, edimbilim çalışmaları, söz-eylem kuramı, metin dilbilimi/söylem çözümlemesi, değerlilik dilbilgisi gibi akımların ortaya çıkmasını sağlamıştır (Aksan, 2016: 175). Tümcelerin anlam özellikleri üzerine yapılan çalışmalar daha çok üretimsel ve yorumlayıcı dilbilim akımları üzerinden devam etmiştir.

2.3.4.2.1.1. Üretici-Dönüşümlü Dilbilgisi

Dilbilim çalışmaları içerisinde önemli bir yere sahip olan Üretici-Dönüşümlü Dilgisi kuramı, 1957'de Noam Chomsky'nin "Syntactic Structures" adlı eseriyle ortaya çıkmıştır. Bu eserde tümcenin anlam yönünün işlenmemesi önemli bir eksiklik olarak görülse de söz diziminde derin yapı (deep structure) ve yüzey yapı (surface structure) ayrımına gitmiş, sözdizimi bileşenlerinin mantıksal ve sesbilimsel iki yanı olduğunu ve genel olarak dillerde aynı şekilde kurgulandığını ifade etmiştir (Tokay, 2017: 62).

Chomsky, tümcenin anlam yönünü de içine alan diğer eserini 1965 yılında "Aspect of the Theory of Syntaks (Sözdizim Kuramının Görüşleri)" ismiyle yayınlamıştır. Bu eserini Katz, Fodor ve Postal'ın 1963 ve 1964'te yazmış oldukları eserlerinden yararlanarak yazan Chomsky, burada anlam sorununa ve anlambilimsel yoruma yer vererek yorumlayıcı anlambilim akımının ortaya çıkmasını sağlamıştır (Chomsky, 1965; akt. Aksan, 2016: 182). Bu yapıtta, bir dilin dilbilgisi kurallarını üç ana bileşene ayırmıştır:

1. Sözdizimi Bileşeni: Sözdizimi bileşeni, tümce türetme işleminin başladığı üretken bölüm olarak belirtilir ve tümce kuruluşundaki temel kuralları ortaya koyar ve tümcelerdeki derin yapıyı oluşturur.

2. Anlamsal Bileşen: Yorumlayıcı nitelik taşıyan anlamsal bileşen, tümcenin anlamsal yorumunu kesinleştiren ve sınırlayan bileşendir.

3. Fonolojik Bileşen: Sözdizimi kurallarıyla üretilen tümcenin ses yapısını belirleyen bileşendir (Chomsky, 1965; akt. Aksan, 2016: 182).

2.3.4.2.1.2. Metin Dilbilim (Textlinguistics)

Metin dilbilim alanıyla söylem çözümlemesi çalışmaları konu ve işleniş açısından örtüştüğü için (Aksan, 2016: 186) bu kuram için batı dillerinde *discourse analysis, discourse grammer, textlinguistic research, textology, textological research, textlinguistic research, text theory, textgrammer, science of texts, textual analysis* gibi terimler kullanılmıştır. Türkçede ise *metindilbilimi, betikbilimi, betiksel dilbilim* kavramlarıyla ifade edilmiştir. Söylem çözümlemesi için *dilce, sözce (utterance), söylem (discourse, speech)* adlandırmaları yapılmıştır (Özkan, 2004: 168-169).

Bu kuram ilk olarak Amerikalı dilbilimci Harris tarafından ortaya atılmıştır. Dilbilim çalışmalarında tümceden büyük birimlerin araştırılması ve incelenmesi gerekliliği üzerine kurulmuştur (Aksan, 2016: 187). Harris'in discourse *"söylem"* olarak adlandırdığı tümce bileşimleri ve paragrafları esas alan bu kuram Chomsky'nin çalışmalarının karşısında yer almıştır (Tokay, 2017: 64).

Bu anlayış içinde metin, *"Kullanılan dilin bir birimi, bir anlambilimsel birim, tümcelerden değil, tümcelerle gerçekleşen ve kodlanan bir birim"* (Halliday-Hasan, 1976: 8) olarak tanımlanmış ve bir metnin oluşabilmesi için bağdaşıklık (Cohesion), tutarlılık (coherence), niyetlilik (Intentionality), metin içi ilişki (Intertextualiation), bilgi vericilik (Informativation), benimserlik (Acceptiabiliation) ve durumsallık (Situtionaltiation) gibi yedi özelliğin bulunması gerektiği ifade edilmiştir (De Baugrande-Dressler, 1981; akt. Lüleci, 2016; 600).

Metindilbilimin amacı, metinlerin yapılarını, bildirişimsel işlevlerini ortaya çıkarmak ve uygulamalı örneklerle göstermektir. Metin oluşturmanın genel koşullarını ve kurallarını ortaya çıkartarak bunların metnin anlaşılması için taşıdığı önemi ifade etmek-tedir. (Ayata-Şenöz, 2005: 22-23).

2.3.4.2.1.3. Söz-Eylem Kuramı

Metin dilbilimiyle örtüşen söz-eylem kuramı J.L. Austin ve J.R. Searle'ün ortaya çıkardıkları bir kuramdır. Üretken dönüşümlü dilbilimine tepki olarak ortaya çıktığı

düşünülen söz-eylem kuramı, dilin ruhsal olaylarla, durumlarla iç içe bulunan bir söz ve eylem bütünü olduğu görüşünü savunmaktadır (Aksan, 2016: 193)

Söz edimleri kuramı dil üzerinde yapılan felsefi bir çalışmadan meydana gelir. Bu çalışmada konuşmacı ve dinleyicinin söyledikleri, davranışları önem kazanmaktadır. Kişilerarası bir konuşmada kişilerin deneyimlediği edim, hareket ve olaylar arasındaki ilişkiyi gösteren mantıksal kuralların saptanmasına yönelik bir teoridir (Çelebi, 2014: 74).

2.3.4.2.1.4. Edimbilim/Kullanımbilim (Pragmatics)

W. Morris, Carnap, Levinson ve Leech gibi araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Söz-eylem kuramıyla benzerlik gösteren edimbilim kuramı diğer metin dilbilimi kuramlarına göre anlambilime daha yakındır (Aksan, 2016: 196). Başlangıçta müstakil bir alan olarak edimbilim terimiyle kullanılmıştır. Sonraki dönemlerde dilbilimle edimbilimin birleştirilmesiyle oluşturulan bir dilbilimi sahası olarak edimdilbilim (Pragmalinguistik) adını almıştır (Vardar, 1982: 92).

Geleneksel dilbilim çalışmalarında iletişimin tümceler aracılığıyla yapıldığı kabul edildiği için edimbiliminde tümce yapıları incelenmeye çalışılmıştır. Yapısal özellikleri dikkate alındığı içinde yazılı anlatım önemli hâle gelmiş, konuşma dili ve iletişim ortamının diğer koşulları ele alınmamıştır. Edimbilim ise yazı dilinin yanında sözlü dil kullanımlarını da ele almaktadır. Tümcelerin yapısını incelerken de yapıyı oluşturan durum, bağlam gibi tümce dışı etkenlerin ele alınması gerektiğini savunmaktadır (Uslu, 2005: 36). Edimbilimciler dili bir eylem ve bir işbirliği olarak kabul ederler. Başka bir deyişle, her söz belli bir zamana, belli bir yere ve konuşan öznelerin bulundukları belli bir dilsel duruma ya da iletişim durumuna bağlıdır. Edimbilimciler dilin tek işlevinin iletişim olmadığını, konuşan öznenin kendini ifade etme özelliğini taşıdığını da vurgulamaktadırlar. Bu nedenle de iletişim durumu ile sözceleme durumunu birbirinden ayırt etmektedirler (Eziler-Kıran, 2014: 727).

Anlamın edim bilimsel düzeyde ele alınmasında 5N1K (ne, nerede, nasıl, niçin, ne zaman ve kim) kuralının etkisi çok önemlidir. Bağlam, sözce, metin ve söylem kavramlarını iletişimsel yönüyle kapsayan edim biliminde anlam yani ileti daha sağlıklı bir şekilde anlaşılmaktadır (Kırçağa, 2017: 119).

2.3.4.2.1.5. Değerlilik Dilbilgisi/Birleşim Değeri (Valence-grammar)

XX. yüzyıllın ikinci yarısından itibaren ortaya çıkan dilbilim akımlarından biridir. Fransız dilbilimcisi Tesniere'in *"Elements de Syntaxe Structurale"* (1959) eseri ile ortaya

çıkan değerlilik dilbilgisi, bağımlılık dilbilgisine dayanan ve kısa zamanda Avrupa'da yaygınlaşan bir akımdır.

Değerlilik dilbilgisinin temel tezi, tümcelerdeki eylemlerin metin yapısının esasını oluşturduğu görüşüdür. Değerlilik tanımının temelinde yer alan bağımlılık dilbilgisinde başta eylemler olmak üzere sıfat ve adların çevrelerinde belli sayıda ve nitelikte ögelerle doldurulacak boşluklar bıraktığı kabul edilir. Tümcedeki bu boşlukları dolduran ögelere eyleyen (actant) adı verilir (Aksan, 2016: 198).

2.3.4.2.2. Türkçe Söz Dizimi ve Tümce Anlambilim Özellikleri

Dünya üzerinde var olan dillerin belli bir mantık ve sistem içerisinde oluştuğu görülmektedir. Bu sistem aynı dili konuşan insanlar arasında mükemmel bir şekilde işleyerek iletişimin rahat bir şekilde gerçekleşmesini sağlamaktadır. Dillerin sistemlerini oluşturan yapılar genel olarak onların ses yapılarıyla, kelime türetme ve yeni kavramları karşılama ilkeleriyle, kelime gruplarının yapılarıyla ve tümce kuruluşlarıyla ilgilidir (Gece, 2015: 97). Burada tümce, dilin en gelişmiş ifade şekli olduğu için dil sisteminin bütün birimleri onun kuruluşunda görev almaktadır. Bu bakımdan modern dilbilimi, dil incelemelerinde birim olarak tümceyi ele almakta ve ondan hareketle dilin özelliklerini ortaya çıkarmaya çalışmaktadır (Gece, 2015: 97).

Dilbilim çalışmaları içerisinde yapısal dilbilimin uzantısı olan dönüşümlü-üretimsel dilbilim, dili bir dizge olarak kabul ettiği için dildeki sözcüklerin birbirleriyle hangi ilişkiler içinde bulunduklarını, nasıl sıralandıklarını, bir dilde kurulması olanaklı bütün tümce tiplerini saptamış ve dilbilim çalışmalarına yeni bir yön vermiştir (Aksan, 2016: 27–31).

Türkçenin sözdizimi ve tümce anlamı incelendiğinde yaşayış tarzının dili etkilediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bir milletin dilinin sosyo-kültürel yaşamı içerisinde şekillendiği düşünüldüğünde Türkçenin dil karakterinde Türk milletinin düşünce sistemini yansıttığı görülmektedir. Türk insanı dile getireceği, anlatacağı bir işin, oluşun veya kılışın önce şartlarını ve sebeplerini, sonra da bu işin, oluşun veya kılışın kendisini ortaya koyarak düşüncesini ifade etmektedir (Gece, 2015: 97). Türkçedeki kelime grupları ve tümcelerde yardımcı unsurun asıl unsurdan önce gelmesi bu anlayış doğrultusunda gerçekleşmektedir. Yani bütün kelime grupları ve cümlede belirtilen, tamamlanan, tâbi olunan, asıl unsur sonda; belirten, tamamlayan, tâbi olan, yardımcı unsur başta bulunmaktadır (Ergin, 1998: 375). Türkçenin sözdizimi özne, nesne, yüklem şeklinde sıralanmakta ve cümlenin asıl

unsuru olan yüklem tümcenin sonunda bulunmaktadır. Söz diziminin bu düzenine rağmen tümce kurgusu anlatılmak istenen duygu ve düşünceye göre olağanüstü esneklik göstermektedir. Yani tümce içinde yer alan ögeler kolaylıkla yer değiştirerek kabul edilebilir yeni tümceler oluşturmaktadır (Aksan, 2016: 214). Dilin çeşitli dizgeleri arasında olduğu gibi, sözdizimi dizgesiyle anlam arasında da sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Tümce ya da özne anlamı, belli sözdizimi kalıpları içinde oluşturulan tümce ve sözlerle ortaya konulmaktadır (Aksan, 2016: 162).

Türkçeye kısa ve kıvrak ve akıcı bir anlatım olanağı sağlayan unsurlardan biri de bileşik ve girişik tümcelerin yapısında kendisini göstermektedir. Yan tümceler veya tümcecikler ana, temel tümceye ilgi zamirleriyle değil, sıfat-fiille (participle) ve zarf-fiille (gerundium) bağlanmaktadır (Tokay, 2017: 70).

Fonetik, morfolojik ve sentaks özellikleriyle Altay dillerine yakınlık gösteren Türkçenin eklemeli bir dil olması, onu dünyadaki diğer dillerden yapısal özellikler bakımından farklı kılmaktadır. Sözlük birimlerin etkilediği tümceler yerine, biçimbirimlerin yönlendirdiği anlamlar ortaya çıkmaktadır. Kısacası, Türkçede biçimbirimler, anlamın kullanım düzeyini belli bir aşamaya çeken ve anlamsal fonksiyonları doğrudan etkileyen unsurlardır. Bu noktada bağımlı ya da bağımsız biçimbirimlerin tümce anlamına olan etkileri gerçekten dikkat çekicidir.

2.3.4.2.3. Süleyman-nâme'nin Tümce Anlambilim Yönünden İncelenmesi

Süleyman-nâme, XV. yüzyılın sonu ile XVI. yüzyılın başında yazılan bir eserdir. Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş sürecinde yazılan bu eser fonetik, morfolojik ve tümce yapılarıyla Türkçenin her iki dönemini de ihtivâ etmektedir. Manzum ve mensur bölümlerden oluşan eserde manzum bölümler daha çok Arapça ve Farsça tamlama terkib ve kelimelerden meydana gelirken nesir kısmı manzum bölümlere göre daha sade anlaşılır bir üslupla ifade edilmektedir. Bu durum tümce anlambilim çalışması yapacağımız nesir bölümlerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Eser, tümce anlambilimi özelliklerinin ortaya çıkarılması, o dönemin söz dizimi ve tümce özellikleri bakımından dikkate değer bir metindir. Yapılan çalışmada tamamen metnin bağlamı esas alınarak bağdaşıklık ögeleri ve tümce anlamı özellikleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

2.3.4.2.3.1. Bağdaşıklık Ögeleri ve Tümce Anlamı

Bağdaşıklık, metnin oluşmasını sağlayan ölçütlerdendir ve tümce içerisinde yer alan ögenin yorumunun başka bir ögeyle ilişkili olması durumudur. Bağdaşıklık metnin

yüzey yapısıyla derin yapısı arasındaki uyumu göstermektedir. Aydın, metni oluşturan tümce ve sözceler arasındaki biçim ve dil bilgisi açısından bağı anlatmak üzere bağdaşıklık terimini kullanmış ve her metnin biçim ve dil bilgisi açısından bağdaşık bir yapısı olduğunu ifade etmiştir (Aydın, 2007:146). Özkan da bağdaşıklığı, bir yazının metin olmasını sağlayan, metin içi ilişkileri kuran dil ile ilgili özelliklerin tamamı olarak belirtmiştir (Özkan, 2009: 62). Halliday-Hasan ise, metinselliğin en önemli unsuru olarak bağdaşıklık üzerinde durmuş ve gönderim-değiştirim ilkeleri üzerinden tümce anlamına etkisini ele almıştır. Gönderimlerin dilin anlam düzeyini; değiştirimlerin ise anlam düzeyini değiştiren biçimsel özellikler olduğunu ifade etmiştir (Halliday-Hasan 1976; akt. Tokay, 2017: 72).

Bağdaşıklığın sınıflandırılmasında araştırmacılar farklı tasnifler üzerinde durmuştur.

Günay, bağdaşıklık ögelerini şu şekilde sıralamıştır:

1. Oluşturucu Ögenin Yinelenmesi,
2. Art gönderim ve Ön gönderim,
3. Eksiltili Yapılar,
4. Örtük Anlatım: Sezdirimler ve Çıkarsamalar,
5. Örgeler ve İzlek,
6. Dil bilgisel Eylem Zamanları,
7. Tümceler arası Bağıntı Öğeleri,
8. Metni Bölümlere Ayıran Belirticiler (Günay, 2003: 57-88).

Aşkın Balcı ise bağdaşıklık araçlarını:

a) Yineleme,
b) Değiştirim,
c) Ön Biçim (Art ve Ön Gönderim),
d) Belirli ve Belirsiz Tanımlık,
e) Gösterim,
f) Bağlaçlar,
g) Sözlük İlişkileri ve Sözlüksel Bağdaşıklık,
h) Eksiltili Yapılar,
i) Zaman-Görünüş-Kip olarak belirtmiştir (Balcı, 2009: 33).

Coşkun Ögeyik'in bağdaşıklık sınıflandırması şu şekildedir:

1. Yineleme

2. Art gönderim ve Ön gönderim

3. Eksilti

4. Bağlaçlar

5. Sözcüksel Bağdaşıklık

6. Karşılaştırma

7. Eylem Zamanları (Ögeyik, 2008: 15)

Halliday ve Hasan "Cohesion in English" (1976) adlı eserinde bağdaşıklığı:

1. Gönderim (reference)

2. Değiştirim (subsititution)

3. Eksiltili yapı (ellipsis),

4. Bağlama ögeleri (conjunction)

5. Kelime bağdaşıklığı (lexical cohesion) olarak sınıflandırmıştır (Halliday-Hasan, 1976; akt. Can, 2012; 37).

2.3.4.2.3.1.1. Süleyman-nâme'de Gönderimsel Bağdaşıklık Ögeleri ve Tümce Anlamı

Bağdaşıklık ögeleri içerisinde gönderim ögeleri, bir metnin düzenin ve tutarlılığın sağlanmasında önemli unsurlardan bir tanesidir. Tümceler arasında veya paragraflar arasında anlamsal ya da yorumsal bağlar kurmaktadır (Tokay, 2017;74). Gönderim ögeleri, metinde yüklendikleri anlamı tek başlarına yansıtamamakta ve metindeki gerçek anlamlarını başka bir ögeyle kurdukları gönderim ilişkisine göre kazanmaktadır (Coşkun, 2005: 54).

Gönderim ögeleri, bir başka ögeyle kurdukları gönderim ilişkisi yoluyla metin içerisinde tutarlılığın sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Türkçede, gönderimsel bağdaşıklığı sağlamada 'öncül/bağımsız gönderim ögelerini: kişi zamirleri, gösterme zamirleri, dönüşlülük zamirleri ve gösterme sıfatları oluştururken; 'ardıl/bağımlı gönderim ögelerini: iyelik ekleri, belirtme ekleri, ilgi ekleri, kişi ekleri karşılamaktadır (Uzun,1995: 38).

Gönderim, kullanım amaçlarına göre farklılıklar göstermektedir. Bir gönderim, durumsal (situational) ya da metin dışı (exophoric) nitelik taşıyabildiği gibi, metinsel (textual) ya da metin içi (endophoric) özellikler de taşıyabilmektedir (Halliday-Hasan, 1976: 37). Gönderimde bağdaşıklık ilişkisine giren tümcelerin birbirlerine olan konumları art-gönderimsel ve öngönderimsel olabileceği gibi kimi durumlarda eşgönderimsel de olabilmektedir (Tokay, 2017: 75).

Süleyman-nâme'de hem sözcükbirim (öncül/bağımsız gönderim ögeleri: kişi ve gösterme zamirleri, gösterme sıfatları) hem de biçimbirimlerin (ardıl/bağımlı gönderim ögeleri: iyelik, belirtme, ilgi, kişi ekleri) birliktelikleriyle oluşan bağdaşıklık görünümleri bulunmaktadır.

2.3.4.2.3.1.1.1. Süleyman-nâme'de Artgönderim Ögeleri

2.3.4.2.3.1.1.1.1. Zamir Kullanımı ile Yapılan Artgönderim

Metin ya da tümce içinde bir sözcük, ek ya da ifadenin, kendisinden daha önce söylenmiş başka sözcük ve ifadeleri işaret etmesine veya onlarla anlam ilişkisi kurmasına art gönderim denir. Artgönderim, söylem içindeki ögelerin birbirlerine gönderimde bulunmasıdır. Bir başka deyişle bir dünya varlığına çeşitli şekillerde eşgönderimde bulunma durumudur. (Yıldırım, 2008: 3-4). Metin içinde art gönderim yapılması, daha önce söylenen unsurların tekrar edilmesinin önüne geçmektedir.

Zamirler tek başlarına bir anlam ifade etmemekte ancak tümce içerisinde edindiği görevlerle işlev kazanmaktadır. Bir anlatımda bazı sözcüklerin ve ifadelerin ahenk, vurgu, pekiştirmesi ve özel amaçlar dışında sık sık tekrar edilmesi, anlatımın estetiğini bozmaktadır. Adların, kişilerin ve nesnelerin yerini tutma özelliğine sahip bir sözcük türü olan zamirler, bu yönüyle art gönderim yapmaya en uygun dil ögesi olarak görülmektedir (Balyemez, 2010: 138). Metin içerisinde anlam kazanan ve gönderim unsuru olan zamirler metnin oluşmasında en az çaba kuralına göre yazara bir kolaylık sağlamaktadır. Süleyman-nâme'de geçen kişi ve işaret zamirlerin artgönderim ögesi olarak kullanımı şu şekildedir:

ḫâliḳ-ı ḥannân u ḥâżır pâdişâh-ı ber-kemâl
râzıḳ-u deyyân u nâẓır ḥaḳ ilâhî zü'l-celâl

ṣâniʿ ü ġaffâr u raḥmân lâ-yenâm u lem-yezel
sâmiʿ ü sulṭân-ı ʿâlem lâ-şerîk ü lâ-yezâl

fâṭır **ol** *ki lâfẓ-ı künden kâyinât îcâd ider*
ḳâdir **ol** *ki ḳudreti ḳabżında ʿâlem mâh ü sâl* (265a/2).

Artgönderim Ögesi	Gönderim Yapılan Öge
Ol	ḫâliḳ-ı ḥannân u ḥâżır pâdişâh-ı ber-kemâl râzıḳ-u deyyân u nâẓır ḥaḳ ilâhî zü'l-celâl

ṣâniʿ ü ġaffâr u raḥmân lâ-yenâm u lem-yezel
sâmiʿ ü sulṭân-ı ʿâlem lâ-şerîk ü lâ-yezâl

Metnin nazım bölümlerinde yazarın artgönderim yaptığını gösteren örnekler bulunmaktadır. Artgönderim ögesi olan *"ol"* zamiri kendinden önce türlü sıfatları sayılmış olan yaratıcıyı ifade etmekte ve kendinden önceki beyitlere gönderimde bulunmaktadır. Kutsiyet atfedilen yaratıcıya saygı ifadesiyle birlikte tekrara düşmemek için *"ol"* zamiri kullanılmıştır.

"…ḥakîm ḳavlince ***efrâsiyâb-ı kurt ol*** *cihân dîde-cabbâr ḳarı kurt ol zamân ki ol dün içinde hemân ki leşkerin çeküp ki gitdi…"*(338b/10).

Artgönderim Ögesi	*Gönderim Yapılan Öge*
Ol	*efrâsiyâb-ı kurt*

Bu tümcede artgönderim ögesi "ol" gönderim yapılan öge ise "Efrâsiyâb-ı Kurt'tur. Tümcenin temel ögesine gönderim yapılmıştır. 3. kişi zamiriyle gönderim yapılmıştır.

"… ***ʿanḳa*** *eytdi* ***ben*** *bu aṣal sâḥirleri kūh-ı elbruz ḳullesinde ʿayyūr câẕū leşkerinde gördüm…"*(266a/1).

Artgönderim Ögesi	Gönderim Yapılan Öge
ben	ʿanḳa

Bu tümcede Süleyman Peygamber'in kuşlar içerisinde en büyük yardımcısı olan mitolojik kahraman *"ʿanḳa"* kuşuna *"ben" birinci kişi* zamiriyle artgönderimde bulunulmuştur.

"…züpîn ḳomadı didi kim yâ ***pehlevân-ı cihân*** *meydâna ben gireyin* ***senüŋ*** *yoluna cân ve baş fidâ ḳılayın diyüp icâzet dile…"*(279a/4).

Artgönderim Ögesi	Gönderim Yapılan Öge
senüŋ	pehlevân-ı cihân (Sâm-ı Süvar)

Artgönderim ögesi olarak *"senüŋ" ikinci kişi* zamiri kullanılmıştır. Gönderim yapılan öge ise *"pehlevân-ı cihân"*sözcük grubudur.

"… ***andan ol bezirḫâne sütūnı gibi pūlâd süŋüsin eline alup at meydâna sürdi nîze ucın yire ṣancup at seġirdimi meydân için ġalbır ṣıfat delük delük eyleyüben yiryüzüni yardı*** *maʿalḳıṣṣa nėce* ***bunuŋ*** *emṣâli…"*(277a/3).

Artgönderim Ögesi	Gönderim Yapılan Öge
bunuŋ	andan ol bezirḫâne sütūnı gibi pūlâd süŋüsin eline alup at meydâna sürdi nîze ucın yire ṣancup at seġirdimi meydân için ġalbır ṣıfat delük delük eyleyüben yiryüzüni yardı

İşaret zamirleriyle art gönderim yapılan bu örnekte *"bunuŋ"* işaret zamiri yazarın anlatmış olduğu bir olaya gönderimde bulunmuş ve tümceye gönderim yapmıştır.

"…hiç ẓulumât içinde fertūt pîr-i âdem ola mı anlar ne yir ne içer hiç anlar ne geyer ne örtünür benî âdemüŋ ḫod ḥayâtı ve dirligi yimekle içmekle olur *eyle olsa* ***bu*** *ʿaḳlî degüldür…"* (269a/15).

Artgönderim Ögesi	Gönderim Yapılan Öge
bu	hiç ẓulumât içinde fertūt pîr-i âdem ola mı anlar ne yir ne içer hiç anlar ne geyer ne örtünür benî âdemüŋ ḫod ḥayâtı ve dirligi yimekle içmekle olur

Artgönderim ögesi olan "bu" zamiri kendisinde önce ifade edilen bir duruma gönderimde bulunmuştur. Soru eki ve soru zamiri ile bağlanan tümceyi ifade etmiştir.

*"…**süleymân** ʿâḳıbet anlara muẓaffer düşüp nuṣret buldı ol iki meliki daḫı **kendüye** râm ḳıldı…"*(284b/15).

"Kendü" dönüşlülük zamiri artgönderim ögesi olarak kullanılmıştır.

Artgönderim Ögesi	Gönderim Yapılan Öge
kendüye	süleymân

*"…**efrâsiyâb** anı görüp ḳaṣd ḳıldı kim **kendü** meydâna gire…"*(33b/17).

Artgönderim Ögesi	Gönderim Yapılan Öge
kendü	efrâsiyâb

2.3.4.2.3.1.1.1.2. İşaret Sıfatları ile Yapılan Artgönderim

İşaret sıfatları, varlıkları işret yoluyla belirten sıfatlardır. Türkçede gönderim yoluyla bağdaşıklık ilişkisi kuran unsurlardan birisidir.

*"…**berḳ-i câẕūnuŋ** ḳafâsın bir ḍarbıla yuġurup cânın cigerin ṭaġladı câẕūnuŋ siḥri bâṭıl olup kendü şekline girince ʿanḳa ḳaynaḳ urup ellerin çevürüp **ol melʿūnuŋ** kendü ṣaçından minḳârile ḳıllar çeküp ellerin ḳafâsında bağladı…"*(266b/9).

Artgönderim Ögesi	Gönderim Yapılan Öge
ol melʿūnuŋ	berḳ-i câẕū

*"…ol gice ṣubḥ olunca ḥaḳḳa ṭaʿat itdi ḥaḳ sübḥâna ve teʿâlâ celle celâlühü ʿamme nevâlühü süleymân nebînüŋ duʿâsın müstecâb idüp levḥ-i maḥfūẓ muḳâbelesinde **melik-i aʿẓamuŋ serveri rūḥâniyân muʿaẓẓamuŋ mihteri isrâfil ḥażretine nidâ-yı uluhiyyet irdi** kim **bu ḫiṭâb** ʿizzet semʿine girdi…"*(334b/4).

Artgönderim Ögesi	Gönderim Yapılan Öge
bu ḫiṭâb	melik-i aʿẓamuŋ serveri rūḥâniyân muʿaẓẓamuŋ mihteri isrâfil ḥażretine nidâ-yı uluhiyyet irdi

"…rūy-ı zemîn ile gökyüzüne naẓar ḳılup taḫt-ı süleymânî görüp gelen ***taḫt-ı süleymân*** *idügin bilüp cemîʿ-i şâẕılıḳ ḳılup ġamdan âzâd dil şâd oldılar süleymâna süleymânlıḳ degdügin bildiler fereḥ kesb idüp ḥürrem oldılar velî* ***bu taḫt*** *hevâ yüzinden sînâb ṣaḥrâsına indügin görürlerdi…"* (337b/3).

Artgönderim Ögesi	Gönderim Yapılan Öge
bu taḫt	taḫt-ı süleymân

"… ***ḳurṭūs-ı ʿâdîyi zenṭūr-i ʿâdîyi raʿd bin berḳi*** *efrâsiyâb-ı türk cellâdlarından ḳurtarup uş getürdiler dergâha yitürdiler diyüp ḳuş dilince müjde ḳılup süleymâna ḫaber virdi süleymân şâd olup emr itdi ḳapuda ṭuran ḥâcibler ve altun çıbıḳ getürür çavuşlar ḳapuda ṭuran serverleri dil-âverleri ümerâyı vüzerâyı ḳapunuŋ iki yanından ırdılar yoldan ṣavul diyüp sîmurġa yol eylediler ez-in cânib sîmurġ ʿanḳa rūḥ ḳuşunla ḳaḳnūs ḳuşunla* ***ol üç pehlevânı*** *arḳalarına ki almışlardı…"*(318a/4).

Artgönderim Ögesi	Gönderim Yapılan Öge
ol üç pehlevân	ḳurṭūs-ı ʿâdî, zenṭūr-i ʿâdî, raʿd bin berḳ

"…iy fertūt pîr bu gelüp ṣanduġuŋ içine girüp söyleyen seni ṭopraġa ṭapdurup saŋa iġvâ eyleyen şeyṭân nesli ***ḫannâs*** *idi geldi ki vesvese ḳıla ammâ kim âyet-i kerîm oḳuyup iḫlâs ḳılıcınla* ***ol lâʿîni*** *ḳahr itdük…"*(295a/11).

Artgönderim Ögesi	Gönderim Yapılan Öge
ol lâʿîn	ḫannâs

2.3.4.2.3.1.1.1.3. Sözcük Gruplarıyla Yapılan Artgönderim

Sözcük gruplarıyla yapılan artgönderimlerde gönderimde bulunan ya da işaret edilen nesne ya da özneye ait olan özellikler ifade edilir. Böylece tümce daha anlaşılır hale getirilmeye çalışılır.

"…ḥakîm ḳavlince ***ḳurṭūs-ı ʿâdî*** *pehlevân şeddâdî* ***ol server-i ṣâḥib-kirânı efrâsiyâb-ı şâh-ı tūrânî*** *bu vechile şecâʿatü ve ṣalâbetü ve mehâbetile ḳadd u ḳâmet ile şecâʿat ve şevketile göricek taḥsîn-i âferîn ḳılup andan pîline çengâl urup sürüp efrâsiyâb öŋine varup muḳâbil ve muʿârıż ṭurup siper döşine ṣalup el gürzine urup kîş ḳaḳup aġız açup naʿra urup eytdi…"*(308b/10).

Artgönderim Ögesi	Gönderim Yapılan Öge
ol serveri ṣâḥib-ḳirânı efrâsiyâb-ı şâh-ı tūrânî	ḳurṭūs-ı ʿâdî

*"…**süleymânuŋ leşkeri** ḳalʿa içinde egerçi zebūndur velîkin **ol ʿâdî pehlevânlar şeddâdî dil-âverler** senüŋ ḳalʿaya yüriyüş itdügün ki göreler…"*(332a/1).

Artgönderim Ögesi	Gönderim Yapılan Öge
ol ʿâdî pehlevânlar şeddâdî dil-âverler süleymânuŋ leşkeri	

*"…**cebrâ'île ol ṭâvus u ḳudsi peyk-i celîle** daḫı ol celîl ü cabbâr kim ṣıfatı ḳulḫüvallahu eḥaddur ol kerîm ve muḫtâr ki lem yelid velem yūleddür ḥükm itdi…"* (335a/2).

Artgönderim Ögesi	Gönderim Yapılan Öge
ol ṭâvus u ḳudsi peyk-i celîl	cebrâ'îl

Bu tümcelerde artgönderim yapılan ögeler sözcük grubu olarak karşımıza çıkmaktadır. Gönderimler gereksiz sözcüklerin kullanımını azaltmak için kullanılmış olsa da burada artgönderim açıklama mahiyetinde olduğu için sözcük grubu tercih edilmiştir. Metinde kahramanların özelliklerinin anlatılmasında bu tür gönderimler başvurulmuştur.

2.3.4.2.3.1.1.2. Süleyman-nâme'de Öngönderim Ögeleri

Gönderim ögesinin, kendisine gönderimde bulunulan ögeden önce geldiği, yani gönderimin metinde ileriye doğru bir ilişki meydana getirdiği gönderim türüdür (Coşkun, 2005: 56). Gönderimin asıl unsuru, gönderimde bulunulan ögedir. Art gönderimde bu öge daha önce söylendiği için metindeki ileti alıcının zihninde yer etmiş olur ve bu ögeden sonra metne konulan ifadeler gönderimde bulunulan ögenin zihinde canlı tutulmasına yardımcı olur (Tokay, 2017: 90). Gönderimde bulunulan ögenin daha sonra söylendiği öngönderimde ise bu unsur söylenene kadar alıcının zihninde herhangi bir mesaj, anlam oluşmaz ve böylece gönderim unsuru ile olan ilişki zayıflar. Bu nedenle ön gönderimde, gönderim yapan unsur ile gönderim yapılan unsur metin içinde birbirinden çok uzağa düşmez (Balyemez, 2010: 149).

2.3.4.2.3.1.1.2.1. Sıfat Tamlamaları ile Yapılan Öngönderim

Öngönderimde, gönderim yapan unsur ile gönderim yapılan unsur metin içinde birbirinden çok uzağa düşmemekte ve gönderim ögeleriyle tümce düzeyinde nesne ya da özne arasında yakın ilişkiler bulunmaktadır.

*"…**ol görinen ḳara bulutlar** bulut degül **aṭyâr leşkeriyimiş ṭavşancıl ve ḳartal ve ḳaḳnūs ḳuşları ʿaskeriyimiş** ve daḫı **ol aḳ bulutlar rūḥ ḳuşları semender ḳuşı ve laḳlaḳ ve ḳuġu ve şaḳa ḳuşlarıyımış** ve daḫı **ol gök bulutlar gögercin çaḳır balaban sunḳur şâhîn cinsiyimiş ve daḫı ḳızıl bulutlar ḳızıl aḳid ḳuşlarıyımış ve daḫı ḳızıl ṭūṭî ve süglün ṭurrâc ve geyk ve ṭurna ve tedriç cinsi murġân ve ṭâvus ḳuşlarıyımış…"*(267b/11).

Öngönderim ögesi	Gönderimde bulunulan öge
ol görinen ḳara bulutlar	aṭyâr leşkeriyimiş ṭavşancıl ve ḳartal ve ḳaḳnūs ḳuşları ʿaskeriyimiş.
ol aḳ bulutlar	rūḥ ḳuşları semender ḳuşı ve laḳlaḳ ve ḳuġu ve şaḳa ḳuşlarıyımış.
ol gök bulutlar	gögercin çaḳır balaban sunḳur şâhîn cinsiyimiş.
ḳızıl bulutlar	ḳızıl aḳid ḳuşlarıyımış ve daḫı ḳızıl ṭūṭî ve süglün ṭurrâc ve geyk ve ṭurna ve tedriç cinsi murġân ve ṭâvus ḳuşlarıyımış.

*"…**ol üç şaḫṣ** üç iskenderüñ bilesince gelmiş her birisi **ḫıżır** olacaḳdur…"* (275a/1).

Öngönderim ögesi	Gönderimde bulunulan öge
ol üç şaḫṣ	ḫıżır

*"…**ol pehlevânlaruñ ulusı ḳurṭūs-ı ʿâdî ʿanter-i ʿâdî aḳvâs-ı ʿâdî gevherm-i ʿâdî** idi…"*(283b/16)

Öngönderim ögesi	Gönderimde bulunulan öge
ol pehlevânlaruñ ulusı	ḳurṭūs-ı ʿâdî ʿanter-i ʿâdî aḳvâs-ı ʿâdî gevherm-i ʿâdî

"…*ol iki cihân-gîr pehlevân-ı kâm-yâb yaʿni ki **raʿd bin berḳ ve efrâsiyâb** ikisi daḫı cenge girüp erenler meydânı içinde muḳâbil muʿârıż ki oldılar…* (313b/14).

Öngönderim ögesi	Gönderimde bulunulan öge
ol iki cihân-gîr pehlevân-ı kâm-yâb	raʿd bin berḳ ve efrâsiyâb

2.3.4.2.3.1.1.2. 2. Soru-Yanıt Tümceleri ve Kalıp İfadelerle Gerçekleştirilen Öngönderim

Süleyman-nâme'de öngönderim ögelerinin kullanıldığı tümceler diyalog parçalarında karşımıza çıkmaktadır. Metinde diyalog tümceleri ve öğretici bilgilerin verildiği bölümlerde soru-yanıt tümceleri ve kalıp ifadeler öngönderim ögeleri olarak kullanılmaktadır. Metinde eyt-, sor-, cevâb vir-, eydür gibi ifadeler öngönderim unsurları olarak

sıkça kullanılmıştır. eyt- 89 defa, sor- 3, cevâb kelimesi 30, eydür kelimesi 31 defa metinde kullanılmıştır.

*"…**eytdi kim** yâ nebîyyallah ben bu nesneye ġâyet taʿaccüb iderem ki ḫıżır zinde-i cüvân ḳışşasın evḳat naẓargaha gelüp gideyorur…"*(269a/2).

"eytdi kim" soru sormak anlamında kullanılan sözcedir. Kendisinden sonra bir açıklama yapılması gerektiğini vurgulamakta ve bir sonraki tümceye gönderimde bulunulduğunu ifade etmektedir.

*"…ʿanḳa **eytdi** ben bu aṣal sâḥirleri kūh-ı elbruz ḳullesinde ʿayyūr câẕū leşkerinde gördüm…"*(266a/1).

*"…ḳârūn **eytdi** yâ pehlevân-ı cihân züpîn ḳuluŋdur lutf idesin iken daḫı cenge ṭutmayasın âsân vechile ele getüresin…"*(277b/14).

Bu tümcelerde eyt- fiili *cevap ver- anlamında kullanılmış ve açıklama tümcesine gönderimde bulunmuşlardır.*

*"…ol yaŋadan sâm-ı sūvâr gördi dönüp ḳârūna **sordı kim** bu gelen kimdür adı nedür didi…"*(277b/13).

"Sordı kim" öngönderim ögesi olarak kendisinden sonra gelecek tümceyi vurgulamakta ve o tümceye yönlendirmektedir.

*"…**cevâb virdi ki** yâ nebîyallah loḳmân ḥakîm didügi gibi çünki ol maġâraya varup ol üç pîrleri ki gördüm andan ḳatına varup ḥâllerin ṣordum…"*(270b/18).

"Cevâb virdi ki" kendisinden sonra gelecek açıklamaya yönlendiren bir öngönderim ögesidir.

Metinde hak-perest, niçin toprağa taptığını ifade ederken açıklarken örneklendirmeye başvurmuştur.

*"…ḫâk perest **eydür** yâ loḳmân ekber ben ḫakka nice ṭapmam ki âdemüŋ aṣlı ṭopraḳ yidügi niʿmet cemiʿisi ṭoprakdan biter geydügümüz penbe ve kettân cemiʿisi ṭoprakdan ḥâṣıl olur eger ebrîşim kurdıise anuŋ daḫı yidügi tūt yapraġı ṭoprakdan ḥâṣıl olur eger bindügümüz atdur ve eger yidigümüz etdür ve eger içdügümüz ṣu veyâ şerbetdür cemiʿ-isi ṭoprakdan ḥâṣıl olur ve eger altun gümüş laʿl yaḳūtdur veyâ demür ḳurşun bakır kıymetlü kifâyetlü otlar cemiʿ-isi ṭoprakdan ḥâṣıl olur ʿâḳıbet olsaŋ daḫı gine ṭoprak olup aṣlımuza ḳavuşuruz…"* (293a/1).

2.3.4.2.3.1.1.2.3. Zamirlerle Gerçekleştirilen Öngönderim

***o feleṣṭîn ḳalʿasıdur** bu göŋül*

tâbiʿ-i göŋle taʿalluḳdur uṣūl

Gönderim ögesi	*Gönderimde Bulunulan Öge*
o	*feleṣṭîn ḳalʿası*

"…ki ***ol*** *seni bunda getüren iẕn-i ḥaḳla âb-ı ḥayâta yitüren* ***ḳuṭbü'l aḳṭâb*** *yėdi yıl vardur vefât itmüşdür ḥaḳ raḥmetine gitmüşdür…"*(274a/6).

Gönderim ögesi	Gönderimde Bulunulan Öge
ol	ḳuṭbü'l aḳṭâb

"… ***bu*** *illâ kim* ***nerîmân aşlı kerîmân nesli sâm-ı süvârdur****…"*(277b/8).

Gönderim ögesi	Gönderimde Bulunulan Öge
bu	nerîmân aşlı kerîmân nesli sâm-ı süvâr

"… ***ol ʿarab serveri süleymâncuġaz leşkeriyile nıṣf'ul-leyl*** *olıcaḳ…"*(338a/8).

Gönderim ögesi	Gönderimde Bulunulan Öge
ol	ʿarab serveri süleymâncuġaz leşkeriyile nıṣfʾul-leyl

"… ***ol*** *daḫı* ***birâderi dâvūd ʿemmiyi süleymândur****…"*(305b/5)

Gönderim ögesi	Gönderimde Bulunulan Öge
ol	birâderi dâvūd ʿemmiyi süleymân

2.3.4.2.3.1.1.2.4. Söz Gruplarıyla Gerçekleştirilen Öngönderim

"… ***bu pehlevân-ı ʿâdîyân*** *süleymân serverleridir kimisi suhrâb şâh mihterleri ve baġdâd dil-âverleridür…"*(316b/15)

Gönderim ögesi	Gönderimde Bulunulan Öge
bu pehlevân-ı ʿâdîyân	süleymân serverleri, suhrâb şâh mihterleri ve baġdâd dil-âverleri

"…ol ***cihânuŋ merd ü dil-feri*** *yaʿni kim* ***benî aşfer leşkeri*** *bu iki düşmân erleri ʿaḳrân şâhile aṭġa şâhân aşferi çerisinle ceng âheng itmekde…"*(300a/3).

Gönderim ögesi	Gönderimde Bulunulan Öge
cihânuŋ merd ü dil-feri	benî aşfer leşkeri

âl-i oṣmân şâh-ı sulṭân ḫân-ı ḥâḳan bâyezîd
milk-i rūmuŋ şâhıdur *ḥaḳ virmesün aŋa zevâl* (265a/11).

Gönderim ögesi	Gönderimde Bulunulan Öge
âl-i oṣmân şâh-ı sulṭân ḫân-ı ḥâḳan bâyezîd	milk-i rūmuŋ şâhı

2.3.4.2.3.1.1.2.5. kim/ki Bağlacı ile Gerçekleştirilen Öngönderim

Metinde açıklama tümcelerinde "kim, ki" bağlacı açıklama yapılacak tümcelerden önce öngönderim ögesi olarak kullanılmıştır. *"budur kim, ki"* 18, *"oldur ki"* 3, *"şöyle kim"* 11 defa kullanılarak metin içerisindeki diyaloglarda ön plana çıkmıştır.

"…benüm ḳaṣdum ***oldur kim*** *hiçbir pehlevâna ziyânum degmeye helâk itmeyem…"* (277b/16).

Gönderim ögesi	Gönderimde Bulunulan Öge
oldur kim	hiçbir pehlevâna ziyânum degmeye helâk itmeyem

"…yâ aḳrânūş maʿbūd ***oldur ki kün dimekden on sekiz biŋ ʿâlemi yaratdı baḥr-i muḥîṭ üzerine yir döşegin döşeyüp ṭoḳuz ḳat gökleri dörüdüp ayı güneşi gökyüzinde yürütdi****…*" (290b/17)

Gönderim ögesi	Gönderimde Bulunulan Öge
oldur ki	kün dimekden on sekiz biŋ ʿâlemi yaratdı baḥr-i muḥîṭ üzerine yir döşegin döşeyüp ṭoḳuz ḳat gökleri dörüdüp ayı güneşi gökyüzinde yürütdi

"…efrâsiyâb-ı türk ḫayḳırdı ***şöyle kim ṣag ve ṣol ṭuran tūrân serverleri vehm alışdılar****…"* (334a/4).

Gönderim ögesi	Gönderimde Bulunulan Öge
şöyle kim	ṣag ve ṣol ṭuran tūrân serverleri vehm alışdılar

"…bize lâzım gelen ***budur kim bunları şikâr ḳılup süleymân nebîye bendile iledevüz****…"* (266a/2).

Gönderim ögesi	Gönderimde Bulunulan Öge
budur kim	bunları şikâr ḳılup süleymân nebîye bendile iledevüz

"…üç nesne sebeb var evvel ***budur ki iẕn-i ḫaḳ olmayınca bir nesne itmezüz*** *ikinci* ***budur ki maḳṣūdumuz milk-i beḳâdur*** *elümüzden gelse bu fenâ ʿâleminde bir nefes ṭurmayup ʿâlem-i ezeliyye varup ḳurb-ı ḫaḳḳa yitişirdük ki bu ʿâlemüŋ* âḫiri lâ-būd fenâdur üçünci ***budur ki ḫaḳ teʿâlâ ben ʿabdini ḳutbü'l-aḳṭâb itmişdür****…"* (273b/3).

Gönderim ögesi	Gönderimde Bulunulan Öge
budur ki	iẕn-i ḫaḳ olmayınca bir nesne itmezüz
budur ki	maḳṣūdumuz milk-i beḳâdur

budur ki ḥaḳ teʿâlâ ben ʿabdini ḳutbü'l-aḳṭâb itmişdür

2.3.4.2.3.1.1.3. Süleyman-nâme'de Dönüşlülük Zamiriyle Yapılan Eşgönderimli Tümceler

Dönüşlülük zamiriyle yapılan eşgönderimli tümcelerde gönderim yapılan unsur daha yakındır ve pekiştirme aracı olarak kullanılmıştır. Metinde öz ve kendü dönüşlülük zamirleriyle ilgili eşgönderim örnekleri bulunmaktadır.

men pelengem ceng içinde sen ḫumūş
serçe sensin ***men*** *ḫū bir şâhîn* ***özüm*** (279a/18).

men → özüm

Bu beyitte karşılaştırma yapmış ve men ve özüm "kendim" zamirlerini eşgönderimli kullanarak kendisini merkeze koyarak düşüncesini kuvvetlendirmiştir.

"…iş bu ʿaczile ve bir daḫı ***bizüm kendümüze*** *nefsümüz ġıdâdur yimek ve içmekden fâriġüz göŋlümüz daḫı istemez didiler…"*(271a/6).

bizüm → kendümüze

Biz birinci çoğul zamiriyle birlikte kullanılan kendü dönüşlülük zamiri tümcede öznenin pekiştirilmesinde kullanılmıştır.

*"…****her biri kendüyi*** *yırtıcı ḳuş ṣūretine girüp kimi ḳaḳnūs kimi rūḥ ḳuşı ve kimi ṭavşancıl ve ḳartal ve şâhîn sunḳur fi'l-cümle sîmurġıla ne miḳdâr ḳuş varise anlaruŋ heyʾetine mânend-i câẕū çerisi aṭyâr leşkeri sūretine girüp…"*(266a/13).

her biri → kendümüze

Bu tümcede dönüşlülük zamiri belgisiz zamirle eşgönderim ögesi olarak kullanılmıştır.

"…uyur ejderhânuŋ ḳuyruġın başdı ***kendü kendünüŋ*** *ġaflet eliyle başın sînâb ḳalʿasına aşdı…"* (302b/16).

Yazar, bu tümcede *"kendü"* dönüşlülük zamirini yineleme yoluyla iki kez kullanmış ve tümce anlamını pekiştirme yoluna gitmiştir.

2.3.4.2.3.2. Biçimsel-Sözlüksel Bağdaşıklık Ögeleri ve Bağlaçların Tümce Anlamına Etkisi

Bağlama edatı olarak da ifade edilen bağlaçlar, dildeki biçimlerle sözlüksel unsurlar arasında anlam ve işlev ilişkisi kuran dilbilgisel unsurlardır. Bağlaçlar, sahip oldukları anlam ve işlev doğrultusunda biçimbirimlerin sözlüksel yönlerine işaret etmektedir (Subaşı Uzun, 1995: 62).

Bağlaçların temel görevi iki ana ögeyi birleştirerek bu iki ana öge arasında tümce boyutunda anlam ilişkisi kurmaktır. Türkçede sıralı tümcelerin sık kullanıldığı yerlerde kullanım alanları bir hayli genişlemektedir. Bağlaçlar sadece gramatikal ögeler olmayıp metin bağlamında konuşucu/anlatıcı ve dinleyici/okuyucu arasındaki iletişime temas etmekte ve bu tam anlamıyla bağlaçları tümce anlambilimin sınırları içerisine dâhil etmektedir (Lyons, 1983: 221). Bunun yanında metinsel anlamın daha kolay algılanması ve kurgusal olarak anlam bütünlüğü sağlaması da bağlaçların diğer önemli özelliklerindendir.

Bağlaçların sınıflandırılmasında; köken, yapı, söz dizimindeki yer ve metne kazandırılan anlam gibi ölçütler kullanılmıştır. Metin dilbilimi açısından bağlaçların kökeni, yapısı veya yeri değil metne kazandırdığı anlam, yani metin üretme yönü önemlidir (Balyemez, 2010: 159). Bu nedenle metindilbilimi çalışmalarında sınıflandırma yapılırken bağlaçların işlevi dikkate alınmıştır. Halliday ve Hasan, bağlama tipleri olarak ekleme (additive), karşıtlık (adversative), nedensellik (causal) ve zamanı (temporal) göstermişlerdir (Halliday-Hasan, 1976: 238-239).

Türkçenin kendine mahsus asli teknikleri olmasına rağmen bağlama tekniği yabancı diller tesiriyle oluşmuştur. Osmanlı Türkçesinde bu tür büyük yapısal değişikliklere yol açan dil, Farsçadır. Bağlaçlarla cümle bağlama tekniği de Farsçayla olan dil münasebetlerinin bir neticesi olarak ortaya çıkmıştır (Şenlik, 2014:1). Süleyman-nâme'nin 40. cildinde bağlaçlara çok fazla yer verildiği görülmektedir. Metnin nazım ve nesir bölümlerinde tümce anlamına doğrudan etki etmekte ve tümce anlamını yönlendirmektedir. Metinden seçilen belli başlı bağlaç örnekleri ve tümce anlamına etkileri şu şekildedir:

2.3.4.2.3.2.1. "kim, ki" Bağlacının Tümcede Kullanımları

Kim bağlacı 301, ki bağlacı 732 defa kullanılmıştır. Açıklama tümceleri oluşturmaktadır.

"…daḫı naʿra urup çâġırup didi **kim** *yâ fellâḥ-ı seyyâḥ ne lâf urubsan kendüzüŋ görürsen âḫir rüstem-ü dâsıtân degülsin yâḫūd sâm-ı süvâr hiç degülsin…"*(278a/1).

"…şâd olup eytdi **kim** *bî-hamdillah ki yâ sâm-ı süvâr iy pehlevân-ı rūzigâr bu eski cihânda olmadın ḫâk olmadın bir daḫı mübârek yüzüŋi gördük ḫâk-i pâyuna yüz sürdük eger kim keyḳubâd senüŋ sâm-ı süvârduġuŋ bileydi atından inüp gelüp ḳademünde baş ḳoyaydı…"*(278b/5).

İki farklı tümceyi bağlamakta ve anlam akışını sağlamaktadır.

"…sermügün ṭurġıl yüzüŋi ḫakka sürgıl ***kim*** *ḥaḳ teʿâlâ ḥâcetüŋ ḳabul eyledi…"* (278b/1).

dâsıtânuŋ sırrını idem beyan
kim *naḳlidür saŋa senden iy cüvân (280b/17).*

Tümcede "ḳaçan" sözcüğü ile beraber zaman anlamı ifade etmektedir.

"…ki yâ nebîyyallah ***ḳaçan kim*** *tūrân leşkeri bizüm ikimizü ortaya alup ceng itdiler ḳafâdârlarımuzı ayırup yardım iden serverlerümüzi ḳırup atlarımuzı siŋirleyüp ki düşürdüler…"*(317b/11)

*"…****ḳaçan kim*** *ḫıżır ḥâżır gitdi bu naṣîḥat ki süleymâna eytdi cemiʿ-i begler server ü selâṭînler ḫıżır nebînüŋ sözün müvecceh gördiler…"* (323a/11)

Soru tümceleri oluşturmaktadır.

"…ol yaŋadan sâm-ı süvâr gördi dönüp ḳârūna ***sordı kim*** *bu gelen kimdür adı nedür didi…"*(277b/13).

"…yine ***su'âl itdi ki*** *yâ ḫıżır yâ bu ân-ı vaḳt içinde her (14) cânibe yitişdüğüŋe sebeb nedür…"*(270b/13).

2.3.4.2.3.2.2. "illâ ki, illâ kim" Bağlacının Tümcede Kullanımları

illâ kim 2, ilâ ki 12 defa kullanılmıştır. Ters anlamlı tümceleri birbirine bağlamaktadır.

"…cümle gören didiler kim degüldür bu ***illâ kim*** *nerîmân aṣlı kerîmân nesli sâm-ı süvârdur…"*(277b/7)

"…câẕū ʿaskerinden ve şeyâṭîn neslinden bu sırra kimse irmedi ***illâ ki*** *iblîs laʿîn-i merdūd-ı ʿâlemin bildi ki nübüvvet taḫtı süleymâna nâzil olmışdur…"*(330b/8).

Olumsuz eylemlerin anlamını pekiştirmektedir.

bildim kim bu göŋlümüzde yoḳ durur ḳaṭʿa keman
hiç kişi bu olmaz ***illâ*** *pehlevân-ı sâm-ı süvâr* (278b/3).

"*…sâm-ı sūvâr görüp bildi kim bu gelen kimse degül illâ kim kūstehem-i pehlevân-ı ʿarab ve ʿacem durur…"*(280a/9).

2.3.4.2.3.2.3. "çün" Bağlacının Tümcede Kullanımları

Çün bağlacı 65 defa kullanılmıştır. Açıklama tümceleri oluşturmaktadır.

çün *ḫaḳîḳat anlaruŋ bildüm sözin*
didüm idem ḥükm iderse kâr u sâz (274b/6).

çün *benem ʿâlemde şâh keyḳubâd*
*ḫaşm-ı ḫâkin ṭaġıdam çün tünd-b*âd (275a/21).

Zaman anlamı vermektedir.

"…ben daḫı anuŋ gibi itdüm ***çünkim*** *beni gördiler ḥaḳḳa minnet ki âdemî-zâd gördük diyü şükür itdiler…"*(271a/1).

*"…****çünkim*** *ol gice ki geçdi ṭaŋ atdı ḳubâd şâh dergâhında kūs-ı rūbi ṣūr-u isrâfil ötdi…"*(276a/5).

2.3.4.2.3.2.4. "eger/egerçi" Bağlacının Tümcede Kullanımları

Egerçi 12, eger 26 defa kullanılmıştır. Şart eki alan cümlelerin yanında, istek kipi taşıyan yüklemlerle de şart cümlesi kurmaktadır.

*"…****eger*** *şöyle ki mübârek aġzuŋdan bu elfâẓ-ı dürer-bârı işitmesek iʿtiḳâd itmezdük…"*(270b/5).

*"…****eger*** *feleṣṭîn ḳalʿasın sedd-i skender daḫı olursa yıḳup ḫırâb idem içinde âdemîsin ḳomayup başların kesüp ölüm şarâbın içirüp her birinüŋ menzîlin turâb idem…"* (275a/18).

"egerçi" zıtlık/karşıtlık ifade eden yan cümlelerin teşekkülünde yer almakta ve ammā, lākin gibi aracı bir bağlaçla birlikte kullanılmaktadır.

*"…****egerçi*** *kim loḳmân-ı ekber daḫı nebîdür sözine iʿtimâd iderüz velîkin fertūt olmaġın fertūt sever fertūt taʿrîfin söylemege iver görmez misin kim ḫıżır peyġâmber (a.s) âb-ı ḥayâtı içürmişken üç fertūtun ayaġına iletdi…"*(269a/13).

"…ẓıll-ı maʿbūd sulṭân-ı ekbersin ***egerçi*** *nübüvvet ḫâtemi elüŋde ẕikr-i subḥân dilüŋde ammâ ki muḳaddimin süleymânlar taḫtı gibi ḥaḳ teʿâlâdan nübüvvet taḫtını dile…"*(323a/1).

2.3.4.2.3.2.5. "daḫı, ve daḫı" Bağlacı ve Tümcede Kullanımları

Daḫı 352, ve daḫı 23 defa kullanılmıştır. Sözcükleri birbirine bağlamıştır.

"…süleymân ***daḫı*** *efrâsiyâbuŋ ol ʿadedsüz malını oturan ṭūrân beglere ol server-i selâṭînlere mîr ü mihterlere inʿâm iḥsân eyledi…"*(290b/3).

"…sîmurġ ḳuşı ***daḫı*** *rūḥ ḳuşınla ḳaḳnūs ḳuşunla kendüsi şâh-ı murġân anlar vezîr gibi hevâ yüzinden ḳara bulut gibi yiryüzine indiler…"*(289b/7).

İki ayrı tümceyi birbirine bağlamıştır.

"…her birisi ʿizzet idüp baş ḳoyup yüz yire sürüp andan ḳalḳup sîm u zer lâʿl-i cevâhir süleymân ḫâk pâyına niṯâr itdiler ***daḫı*** *süleymân ʿizzetle alup gitdiler…"*(291b/2).

"…deyrinüŋ derü dîvârın muraṣṣaʿ ḳıymetlü bezleriyle ṭonatdı ***daḫı*** *kendözi bir altun kürsî üzerine geçüp oturdı…*" (291a/13).

"…ol cânibden daḫı sâm-ı sūvâr görüp atından aşaġa inüp raḫşınuŋ tenkine teng virüp çekdi daḫı allaha ṣıʿınup cengiçün raḫşına süvâr olup naʿra ḫayḳırup daḫı ḳara bulut gibi gürzin ele alup ol çerinüŋ içine girüp ceng eyledi…" (279b/9).

Yüklemleri birbirine bağlamıştır.

"…yine öŋümde baş ḳodu ***daḫı*** *işâret itdi…"*(273a/2).

"…ben daḫı âb-ı ḥayâtdan içdüm secde-i şükür ḳıldum ***daḫı*** *gitdüm…"*(273b/10).

"…el ḳaldurup âb-ı ḥayât baŋa naṣîb olmaġıçün ḫayır duʿâ itdi ***ve daḫı*** *eytdi…"* (273a/15).

Özneleri birbirine bağlamıştır.

"…sîmurġ ʿanḳa ***daḫı*** *ḥubūbât yiyici ḳuşlar serhengi ṭâvusa gelüp ṭartıcı ḳuşları cemʿ idüp ve yırtıcı ḳuşlara daḫı hevâ yüzünden naẓar ḳılup gördi ki çalışup ṭūrân leşkerinle ceng iderler …"*(324a/5).

"…ardınca ḳârūn ve ***daḫı*** *ardınca yehūyâdaʿ begler begi on iki biŋ eriyle yetmiş yėdi benî isrâ'il dil-âverleriyle ḳudüs ve medîne serverleriyle gelüp ḳalʿadan ṭaşra kim çıḳdılar…"*(276b/12).

2.3.4.2.3.2.6. "ve " BağlacınınTümcede Kullanımları

Metinde 876 defa kullanılmıştır. Tümcede isim tamlamalarında tamlayanları birbirine bağlamıştır.

"…ʿarab u ʿerbâ içinde ibrâhîm ḫalîl aşlından yaʿḳūb ***ve*** *Yūsuf neslinden dâvūd bin îşâ bilinden süleymân ki vücūda geldi…"*(284b/7).

"…ilâncıl ***ve*** *laḳlaḳ ḳuşları ḳara bulut gibi ḳalʿa üzerine ki ağdılar…"*(288a/18).

"…cebe cevşen ışıḳ ***ve*** *ḳolçaḳ şavḳından dördünci ḳat felek yüzünde güneş nūrı tonmış…"*(302a/2).

Yüklemleri birbirine ğlamıştır.

"…ḳalʿayı virmeyüp bir ṭaşın yirinden ırmayup ṣavaşmaḳ arzūsı göŋlünde yirlendi ***ve*** *deprendi…"*(286a/21).

"…düşmenlik ḳuşı anuŋ başında yumurdladı ***ve*** *yavrıladı…"*(286b/1).

Özneleri birbirine bağlamıştır.

"…rūḥ ḳuşı **ve** *ḳaḳnūs ḳuşı* **ve** *ḳartal* **ve** *ṭavşancıl* **ve** *cemîʿ-i yırtıcı ḳuşlar miḳdarlu miḳdârınca ol getürdikleri ṭaşları ve leşleri ḳaynaḳ ve ṭoynaḳ açup ḳalʿa ḳavmi üzerine kim atdılar…"*(288a/19).

"…ḳuzġunlar **ve** *ḳarġalar intiẓârdur gözedürler…"*(286b/16).

Eş görevli sözcükleri bağlamıştır.

"…ṭâvus ḳuşınuŋ ṣaġ yanında gögercin ḳatında süglün ḳuşı ṣaġtebin **ve** *ṣefârata* **ve** *şevt vecli ḳuşı* **ve** *keklik yilve* **ve** *ügeyik* **ve** *çekük* **ve** *ḫoros* **ve** *zerzūr* **ve** *zamâca* **ve** *ġarġar* **ve** *şıḳırrâḳ nėce bunuŋ emṣali dâne yiyici ṭârtıcı murġân cinsi pervâza ṭurmışlardı…"* (319b/15).

"…ḳaḳnūs ḳuşı **ve** *rūḥ ḳuşı daḫı altun gümüş nişâme üzerlerinde oturmışlardı…"* (320b/15).

2.3.4.2.3.2.7. "ol vaḳt, şol vaḳt " Bağlacının Tümcede Kullanımları

Ol vaḳt, şol vaḳt 2 defa kullanılmıştır. Zaman anlamı vermektedir.

*"…***şol vaḳt** *ki giceyle yatmalu olsam ḳapuların çeküp içine girüp yaturdum düşmândan iḫtiyâṭ itdügüm cihetden …"*(271a/18).

"…süleymân görüp taʿaccüb ḳılup ġażaba geldi ammâ ki âşikâra **ol vaḳt** *nesne dimeyüp ḥükm itdi…"*(291b/8).

2.3.4.2.3.3. Zarf-fiil Biçimbirimleri ve Tümce Anlamına Etkileri

Türkçenin anlambilim açısından önemli bir özelliği söz diziminde kendini göstermektedir. Söz diziminde yan tümceler, temel tümcelere ilgi zamirleriyle değil sıfat-fiil veya ulaçlarla bağlanarak bileşik ve girişik tümceler meydana getirmektedir (Aksan, 2016: 217).

Firdevsî eserin konusuna uygun olarak anlatımı canlı ve akıcı kılmak amacıyla Türkçenin dil özelliklerini kullanmıştır. Metnin yapısı içinde zarf-fiiller de tümcelerin kuruluş özelliklerini ve metnin anlamını etkileyen önemli unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3.4.2.3.3.1. Anlam Açısından -(y) Up Biçimbirimiyle Kurulan Tümceler

Anlam açısından "-p" biçimbirimiyle kurulan birleşik tümceler metinde en fazla kullanılan yapılardır. Yazar metnin akışını kesmemek için "–p" zarf-fiil biçimbirimini kullanmış ve uzun anlatımlar gerçekleştirmiştir. Metinde 2853 defa kullanılarak en fazla görev alan zarf-fiil biçimbirimi olmuştur.

"…andan ʿanḳa şâh-ı murġân yâ ḥannân diyüp heva yüzinden ḳara bulut gibi süzülüp indi…"(266b/5).

"*…sükker efşânlıḳ ḳılup ṭūṭî-i elḥân birle ötüp ḳumrı âh nideyin dost diyüp ṭurrâc yâ şâh diyüp şakırdı…"*(267a/18).

"…sen daḫı ol zebūn leşkeri ṣıyup helâk baġırların çâk u ḫâk eylegil…"(332a/4).

"-p" biçimbirimi, birinci örnekte "di-, süzül-" fiillerini ikinci örnekte de "ḳıl-, öt-, di-" fiillerinin anlamlarını tümce yapısına bağlı olarak "-dI" görülen geçmiş zamana bağlamaktadır. Tümcede anlamın akışını sağlarken fiillerin zaman aktarımını sağlamıştır. Üçüncü örnekte ise "şı-" fiilini yüklemde emir kipine bağlamıştır.

"…ḳarṭūs-ı ʿâdî ʿanter-i ʿâdî kehrem-i ʿâdî ḳanṭūr-i ʿâdî zenṭūr-i ʿâdî gelinūs-ı ʿâdî ḳaryūs-ı ʿâdî ve ʿarab bahâdurlarından ḳaḥṭân-ı ʿarabî pehlevânı ġażanfer seḳlân-ı rūmî pîl gergedân süvâr olup ḳalʿa ḳapusın açdurup efrâsiyâb leşkerine ceng itmege gitdiler…" (332b/10).

"…andan serverlerden süleymân dil-âverlerinden fereṣṭūn-i ʿâdî ḳırḳ dört arşı ḳadd u ḳâmet ile fîl-i menkelūsı sürüp naʿra ḥayḳırup gürz şalup irdi…"(333b/6).

Bu örneklerde "–p" zarf-fiil biçimbirimi birleşik tümce oluşumunu sağlarken zarf tümleci görevinde kullanılmıştır. Nasıl? sorusuna cevap veren ögelerdir.

"…şanasın kim ol ḳıyâmet güni ḳopmış on sekiz biŋ ʿâlemüŋ ḫalḳı maḥşer yirine cemʿ olup dururlar…"(285b/3).

"…kim kendüniŋ ḥâciblerindendi daḫı dönüp ol ḥâcib kim bilesince gelüp dururdı…"(275b/6).

"-p" biçimbirimi "durur" sözcüğü ile birleştiğinde eylemin devam ettiğini belirten bir anlam içermektedir. Eylemin süregeldiğini ifade etmektedir. Metinde 6 defa kullanılmıştır.

ḳudret-i destinde câmiʿ çâr ʿunṣur ʿaṣr-ı çerḫ
ḥikmet-i lâfẓı hevâsında **bulupdur** *iʿtidâl* (265a/4).

"…bizüm üçümüz daḫı âb-ı ḥayât **içüpdür***…"*(271a/5).

"-p" biçimbirimi "dUr" biçimbirimiyle beraber kullanıldığında bağlandığı eylemleri bilinene ya da bilinmeyen geçmiş zamanlı aktarımlar sağlamaktadır. Metinde 8 defa kullanılmıştır.

"…benî aṣfer leşkerine deryâ-yı cūşân gibi **ḳatışup ḳarışup** *uruşdılar…"*(305a/7).

"…geh leşker-i süleymân on iki şer kez birbirini ṣıyub ḳaş ḳarârınca bu resme **çalışup uruşup** *ḳırlışdılar…"*(314b/3).

"…sîmurġ ḳuşuyıla ḳuşlar gelüp cellâdları helâk idüp pehlevânları ***alup ḳabup*** *gitdüklerin süleymândan yaŋa iletdüklerin ḫaber virdiler…"*(316b/13).

"…mellâḥbân gevher-i şeb-çırağı eline ***alup varup*** *gördi…"*(272a/15).

İkileme ve yinelemelerle tümce anlamını pekiştiren "-p" biçimbirimiyle yapılmıştır.

2.3.4.2.3.3.2. Anlam Açısından -iken, -ken Biçimbirimiyle Kurulan Tümceler

Diyalog içerisinde anlatıcının geçmişte yaşadığı bir olayı ifade ederken -iken, -ken zarf-fiil biçimbirimi zaman anlamı yönüyle zarflaştırmıştır.

*"…men ḫakîm-i loḳmân-ı ekber****ken*** *meclis-i süleymânîde lâġa getürdüler incinüp meclisden ṭurup gitmiş****iken*** *enbiyânuŋ mertebelüleri ve muʿteberlülerinden ve ḫükemânuŋ pür-hünerlerinden ve selâṭîn serverlerinden gelüp dilek ḳılup yine meclise getürdiler…"* (269b/21).

*"…ben ḫod şâh-ı ḳubâd aşlı cimşîd nesli kâvūs şâhi****ken*** *ʿaḳl issi melik ve her işden agahiken ol siyah fellâḥdan cengcügez itdiyise seyyâḥdan ne ḳorḳup üşenürsin…"* (275a/13).

*"…yayan ve ẕelîl gider****ken*** *ayaḳlarum ḳabardı ṭâḳatum ṭâḳ oldı…"* (271b/7).

Geniş zaman çekimli bir fiile eklendiğinde karşıt durumlardan bahsedebilir.

*"…nice süleymânlar ol şaḥrâda nübüvvet taḫtı üzerinde oturur****ken*** *ceyşile süleymân taḫtın ol şaḥrâda yil götürür****ken*** *heyhât şaḥrâsınuŋ ṭolu ʿarżın bulmadılar…"* (341b/13).

*"…tūrân serverleri endelüs mihterleri benî aşfer dil-âverleri daḫı ḳaçup gider****ken*** *döndiler…"*(312a/14).

Geçmişte yaşanılan olayların kesiştiği durumları ifade etmektedir.

*"…dört yüz yıl ʿömür sürdüm nūḥ nebî dînine girdüm ṣuḥf-ı âdem oḳur****ken*** *baḥr-ı ẓulumâtda âb-ı ḥayâta vardıġın oḳuyup gördüm…"*(272a/5).

*"…ʿacabâ ne ʿalâ'imdür dir****ken*** *bâd-ı ṣarṣar ḳuvvetiyile bulutlar ki hevâ yüzünden gelür gelüp yaḳın yitdi…"* (267b/9).

2.3.4.2.3.3.3. Anlam Açısından -(y)IncA Biçimbirimiyle Kurulan Tümceler

Tümcedeki yüklemin anlamını zaman açısından belirlemektedir. Metinde 36 defa kullanılmıştır.

*"…zamâne ḳuṭbu seni âb-ı ḥayâta yitişdire diyü duʿâ ḳılı****nca*** *duʿâsın alup gitdüm mekketü'l-allah yitdüm…"*(273a/17).

"…bu cânibden sîmurġ ḳuşı ve rūḥ ḳuşı ve ḳaḳnūs ḳuşı aṭyâr leşkeriyile dūda âheng-i câẕūyı feylūk-i câẕūyı ṭutup ḳaynaḳlarına alup ʿaẓm-i süleymân ḳılup hevâ yüzinden uçup ḳaradeñiz üstinden geçüp ḳalʿa-i sînoba varınca o ṭarafdan ġayyūri câẕū leşkeri daḫı bunlaruñ ardın sürüp ki gitdiler…"(330b/16).

"…anı vaḳtde ol gemiye yitişüp girdâbdan ḳurtarınca hindüstân pâdişâhı küffâr çerisiyle ceng idüp kendüyi ṣımışlar…"(270a/14).

2.3.4.2.3.3.4. Anlam Açısından -(y)AlI Biçimbirimiyle Kurulan Tümceler

-Alı biçimbirimi tümcelerde eylemin geçmişten söylenilen zamana kadar durumun sürdüğünü ifade etmek için kullanılmıştır. Metin içerisinde 3 defa kullanılmıştır.

"…ṭutalum ki müsellemsen didügün gibi olalı ki yirle hevâ ortasında eṣer ṣerr-i fesâdı ṣol ḳadardur ki sovuḳluḳda âdemüñ baġrın keser…" (293a/8).

"…zemîn ü zamân çerḫ-i âsumân döneli ṭuralı ancılâyın bir ceng-i şiġâb dururmadı…"(310b/7).

ġoncenüñ zehresini şîrîn lebüñ çâk ideli

ḫâk-i rūḫsâr ateşüñ baġrında ʿūdul çekdi dâġ (265b/2).

2.3.4.2.3.3.5. Anlam Açısından -(y)ArAk Biçimbirimiyle Kurulan Tümceler

-(y)Arak biçimbirimi metinde iki tümce içinde kullanılmış ve eşzamanlı olarak in-, gez-, id- eylemlerini yükleme durum bildiren zarf olarak bağlamıştır.

"…gökyüzünden bu taḫt inerek gezerek ol ḳubbeler ṭaḳındugı cevherler şuʿlesi ol ḳara güdün içün gün gibi rūşen iderek gelüp burc-ı sînâb üzerine muḳâbil hevâdan indi…" (339b/20).

"…ʿâḳıbet giderek bir yire geldük…"(272a/14).

2.3.4.2.3.3.6. Anlam Açısından -mAdIn Biçimbirimiyle Kurulan Tümceler

-mAdIn zarf-fiil biçimbiriminin tümcede zarf görevinde kullanıldığı görülür. Tümce anlambilim açısından bu durumun en önemli tarafı eylemleri ya da sözcük gruplarını, eyleme sorulacak "nasıl ya da ne zaman?" gibi soruların yanıtı olmasıdır. Metinde 23 yerde kullanılmıştır.

Zaman bildiren –madın, -medin biçimbirimi:

"…yâ sâm-ı sūvâr iy pehlevân-ı rūzigâr bu eski cihânda ölmedin ḫâk olmadın bir daḫı mübârek yüzüñi gördük…"(278b/5).

*"…ol ḥasūd ḥased iltüp diledi ki süleymân taḫta süvâr ol**madın** leşkerini taḫt üzerine al**madın** yil taḫt-ı süleymânı götür**medin** yirile gök arasına yetür**medin** sînâb ḳalʿası içinde olan leşker-i süleymânî câẕūlara helâk itdüre…"*(330b/10).

"…belâ ṣuyı ṭaşmadın mevc-i deryâ başdan aşmadın geçidden geçmek gerek…" (321b/2).

Durum bildiren –madın, -medin biçimbirimi:

*"…süleymân ḫażreti o dünle düşmân ṭuy**madın** leşkerin ki göçürdi…"*(324a/4).

*"…bizüm tūrân çerisinden kimse ṭuy**madın** pâyların görüp pâylarına düşüp uy**madın** yoldaş yoldaşa ḳoy**madın** ḳaçmışlar…"*(338a/10).

*…otaḳlu otağına varup ḫaymelü ḫaymesin düşmân leşkeri ṭuy**madın** müddeʿi görüp pâylarına düşüp ʿaḳablarınca uymadın bâr-ı büngâhları indürdiler…"*(323a/12).

2.3.4.2.3.3.7. Anlam Açısından -(y)UbAn Biçimbirimiyle Kurulan Tümceler

Tümcede iki ayrı eylemi zaman yönüyle bağlayan -(y)UbAn biçimbirimi anlam ögesi olarak zarf görevinde kullanılmıştır. Durum ve zaman zarfı görevlerini üstlenmiştir. 59 kez kullanılmıştır.

Durum bildiren -(y)UbAn biçimbirimi:

çeşm-i düşmen çıḳarup ḳaynaḳ urur
*cism-i âʿlâ yırt**uban** caynâḳ urur* (310b/20).

*"…arşlan gibi gögüs ger**üben** peleng-veş aġız açup gührenüp egredi…" (276b/19).*

*"…pîr-i ḥorâsânî gibi ẕikr-i ḫaḳḳa meşġūl oluban ḫaḳ ḫaḳ diy**üben** şakırdı…" (320a/4).*

Zaman bildiren -(y)UbAn biçimbirimi:

*"…süleymân gel**üben** baŋa ʿizzet itmedi…"* (292a/17).

*"…baḥr u berden gel**üben** ki ʿarab ʿerbâ diyârına irdiler…"*(284b/15).

2.3.4.2.3.4. Turur/Durur/-Tur/-Dur Biçimbiriminin Tümce Anlamına Etkisi

-tur/-dur/ turur/durur biçimbirimi Eski Türkçe döneminden günümüze kadar gelen bir biçimbirimdir. Eski Türkçede "tur-" fiili yardımcı fiil olarak kullanılırken Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde enklitik bir yapıya dönüşmüş, Osmanlı Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde tamamen ek biçimine gelerek, hem isim soylu kelimelere hem de çekimli fiillere eklenerek çeşitli işlevler kazanmıştır (Küçük, 2010: 59-75). Türkçeyi söz dizimi özellikleriyle Hint-Avrupa dillerinden ayıran önemli bir özelliktir. Hint-Avrupa dillerinde bir

eylemle yerine getirilen görev, yalnızca ek biçimindeki ekeylemle gerçekleştirilmekte ve tümceye çok farklı anlamlar katmaktadır (Tokay, 2017: 71).

Ek eylem çekimi altında "i-" fiilinin geniş zamanının çekiminde işlenen "tur-" fiili "koşaç" veya "bildirme eki" terimleriyle adlandırılmaktadır.

B. Vardar "koşaç" terimini kullanarak yüklemi özneye bağlayan öge olarak ifade etmiştir. Türkçede ekeylemin üçüncü kişi eki "-dır" koşaç (bildirme koşacı) olarak; "değil" biçimbirimi ise olumsuzluk koşacı olarak kullanılır şeklinde ifade etmiştir (Vardar, 1998: 144).

Z. Korkmaz biçimbirimini hem bildirme ekleri terimi altında hem de ek-fiil başlığı altında ele almıştır.

Bildirme eki, "tur- yardımcı fiilinin geniş zaman çekiminden (tur-ur) çıkan, yüklemi özneye bağlayan, ekleşip ünlü ve ünsüz uyumlarına giren, ek-fiilin bildirme kipinin teklik ve çokluk üçüncü şahıs çekimlerine gelerek anlamı kuvvetlendiren +Dır/+DUr ekidir. Bu ek, bazı bildirme ve tasarlama kiplerinin de sonuna gelerek oluş ve kılışa süreklilik, kesinlik, güçlü bir ihtimal kavramları katar." (Korkmaz, 2003: 42-43) şeklinde açıklarken; ek fiil başlığı altında, "Eski Türkçede er- yardımcı fiilinin er->ir->i- biçiminde ekleşmesinden oluşan, ad soylu kelimelerin yüklem olarak kullanılmasını sağlayan ve birleşik fiil çekimlerinde de görev alan fiil, şahıslara göre çekiminde +Im/+Um, +sIn/sUn, +sI-nIz/+sUnUz, +DIrlAr/+DUrlAr şekillerine girer: çalışkan+ım, çalışkan+sın, çalışkan+dır, çalışkan+ız, çalışkan+sınız, çalışkan+dırlar gibi. Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere, ek-fiilin 3. şahıs teklik ve çokluk çekiminde eski bir tur- yardımcı fiilinin ekleşmesinden oluşan +DIr bildirme eki kullanılmaktadır." şeklinde ifade etmiştir (Korkmaz, 2003: 81).

Eski Türkçede "turur/tururlar" olarak kullanılan yardımcı fiil, Batı Türkçesine t~d değişimiyle "durur/dururlar" biçimine dönüşmüştür. Üçüncü şahıslarda ekleşme Eski Anadolu Türkçesinde başlamış, fakat bu ekleşme Osmanlıcanın sonlarına kadar tamamlanamamış, böylece "durur/dururlar" fiilleri ekleşmiş şekillerinin yanında karışık olarak uzun zaman kullanılmıştır (Ergin, 1998: 316-317).

-tur/-dur/ turur/durur biçimbirimin metinde tümce anlamına olan etkileri şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

Bağlı biçimbirimlerle süreklilik/devamlılık anlamında kullanılan "-p" biçimbirimi "turur" ile birleştiğinde eylemin geçmişte başlayıp hala süregeldiğini göstermektedir.

"…ḫalvetine varup bir yarar ademîsin kim kendünüŋ ḥâciblerindendi daḫı dönüp ol ḥâcib kim bilesince ***gelüp dururdı****…"*(275b/6).

"…tâ kim soŋra baŋa bahâne bulmayalar sâm ḳocadur erlik ḳuvvetini kesüp durur bir namı ***ḳalıp durur*** *dimeyeler…"*(277b/17).

"…şanasın kim ol ḳıyâmet güni ḳopmış on sekiz biŋ ʿâlemüŋ ḫalḳı maḥşer yirine cemʿ ***olup dururlar****…"*(285b/3).

Türkçenin tümce kuruluşu ve anlamlandırılmasında önemli unsurlardan biri de soru zamirleridir. Türkçenin her döneminde soru zamirlerinin tümcelerde önemli görevler üstlendikleri görülmektedir. Türkçenin temel soru yapıları korunduğu gibi bağlı biçimbirimlerin kullanılmasıyla tümce anlamı yönlendirilmiştir. turur/durur/-tur/-dur biçimbirimleriyle kullanılan soru zamirleri, tümceye soru anlamı katarken, anlamı yoğunlaştırmakta ve sorulan sorunun pekiştirilmesinde kullanılmaktadır. Ne soru zamiriyle 18, kim soru zamiriyle 6 defa kullanılmıştır.

"…bu ḫâk-i gili dîn bâṭıl iy nâ-dân câhil nâ-ḳâbil nâ-ehil ***nedür*** *ki ṭaparsın…"* (292b/4).

"…diŋle imdi ḳıṣṣa ***nedür*** *yâr-ı cân…"*(279b/21).

"…ol ʿarab baca demürci oġlı süleymân ***kimdür*** *ki taʿrîf idüben…"*(285a/7).

Türkçede temel bildirme eki olarak kullanılan turur/durur/-tur/-dur biçimbirimleri adlara eklenerek anlamın kesinleşmesini sağlar. Bu temel özellik, Türkçenin bütün dönemlerinde görülmektedir.

"…sâm-ı süvâr görüp bildi kim bu gelen kimse degül illa kim kūstehem-i pehlevân-ı ***ʿarab ve ʿacem durur ḫaşm-ı zâl destân-ı rüstem durur****…"*(280a/9).

ger deŋizde ḳuruda ***ḥâżır durur***
emr-i ḥaḳla her işe ***nâẓır durur*** (323a/8).

yaradılmış cümle aŋa ***şâhid durur***
lâ-şerîk ü lâ-mekân ***vâhid durur*** (292b/18).

Sıralı ve bağlı tümceler arasında kullanılan turur/durur/-tur/-dur biçimbirimi tümce anlamına kattığı özellikler dışında, tümcenin okunuşunda ya da hikâyenin anlatılışında tümcelere estetik bir boyut kazandıran bazı kullanımları da vardır. Özellikle bildirme eki göreviyle adlara eklenen "turur" koşacının art arda kullanılması yazarın metne ahenk katma noktasında başvurduğu unsurlardandır.

biŋ güherden ***yigdür*** *âḫir bir hüner*
kim ***hünerdür*** *ḳalân erden yâdigâr* (281a/13).

*"…ikinci men muḥibbî süleymânam ḳubâd aŋa ʿ**adūdur** ḳubâda kendözüm bildürmedigüm **oldurur** süleymân peyġâmberdür sulṭân-ı **ekberdür** peygamberi ḳoyup kâfire yardım ḳılmaḳ baŋa lâyıḳ degüldür söz **çoḳdur** bu arada beyân itmek câyiz **degüldür**…"*(278b/99).

Açıklama tümcelerinin oluşumunda bağlayıcı biçimbirimlerle kullanılan turur/durur/-tur/-dur biçimbirimi kim "ki" bağlacı birleşmektedir.

*"…ol gice kim **taḫt-ı süleymândur kim** gökyüzünden receb ayınuŋ on dördünci gününde cumʿa gecesinde ʿulemâ ḳavlinde süleymân begliginüŋ ikinci yılında nübüvvet taḫt-ı süleymâna nâzil olup indi…"*(341a/6).

*"…sâm eytdi yâ ḳârūn benüm ḳaṣdum **oldur kim** hiçbir pehlevâna ziyânum deġmeye helâk itmeyem…"*(277b/16).

***söz budur kim** söyledi firdevsi pes*
ṭut sözüni vir ṣalavât her nefes (281a/6).

turur/durur/-tur/-dur biçimbiriminin olumsuzu olan "degül" birimiyle birlikte kullanıldığı görülmektedir.

*"…benî âdemüŋ ḫod ḥayâtı ve dirligi yimekle içmekle olur iyle olsa bu ʿaḳlî **degüldür**…"*(269a/16).

*"…ben ol şâh-ı ḳubâdam ki gözlerümde afrâsiyâb ẕübâb degüldür deŋiz leşker benüm ḳatumda bir ḳaṭre âb **degüldür**…"*(275a/20).

*"…bir ol kim eytdi âh itdügüm öldüġüm içün **degüldür**…"* (278a/17).

"yoḳ" birimininde turur/durur/-tur/-dur biçimbirimiyle kullanılan örnekleri bulunmaktadır.

*andan özge **yoḳdurur** aḥsen fikir*
ḥaḳḳa ṭâʿat eyle ḳıl ismin ẕikir (299b/4).

"…yarın ceng-i sultânîdür bizden bilmesün bizüm aŋa yavuz ḳaṣdumuz yoḳdur …" (275b/8).

"…gözlerümde ten-i felek bir ḳuşça yoḳdur yėdi ḳat yiri götüren öküz ḳatumda bir muşca yoḳdur…"(277a/12).

2.3.4.2.3.5. Çekim Eklerinin Tümce Anlamına Etkisi

Bildirişimde anlatımın en iyi şekilde ifade edilmesi için dilbilgisel biçimbirimler temel bir işlev görmektedir. Burada biçimbirimler sadece gramer özellikleriyle değil, tümceye kattığı anlam özellikleriyle de ortaya çıkmaktadır. Kip biçimbirimleri sadece bir

gramer kategorisi olarak değerlendirildiği gibi aynı zamanda konuşurun tutumu, konuşur veya dinleyen açısından fiilin ne tarzda veya şekilde ifade edildiği gibi anlamsal yönlerini de belirtmektedir (Seçkin, 2014: 7-16)

Çekim ekleri, bağlantılı dillerin tipik bir örneğidir. Bir ad ya da eylem köküne değişik biçimbirimleri eklemek suretiyle türetme ve çekim işlemleri yapmaktadır. Türkçede tümce anlambilimi açısından çekim eklerinin önemli görevleri yerine getirdiği görülmektedir. Belli bir zamanı dile getiren bir çekim eki, değişik zamanların, kiplerin anlatımını da üstlenmekte ve tümcenin anlamını değiştirmektedir (Aksan, 2016: 230).

2.3.4.2.3.5.1. Bildirme Kipleri

2.3.4.2.3.5.1.1. Şimdiki Zaman Biçimbirimi

Temel görevi eylemin, işin, oluşun içinde bulunulan zamanda geçtiğini ifade eden bir ektir. EAT'de –(V)r, -(y)A yor(ur) ekleri kullanılmaktadır (Gülsevin-Boz, 2004: 124).

"…isrâfil ile melike-i müvekkelîn ve rūḥâniyân ve daḫı cemiʿ-i melekūtuʾs-semavât bilensince firdevs uçmaġından taḫtı alup geliyorurlar…"(335a/13).

"…söz kim ḫażreti loḳmân ne kim söylediyse men işidiyorurdum…"(270b/7).

-r Geniş zaman biçimbirimi şimdiki zamanı ifade etmektedir.

"…imdi varısa bunlar süleymân peyġâmberden yaŋa giderler…"(266a/1).

ol süleymâncuḳ durur nesli ʿarab
şimdi şahlıḳ daʿvi ider ki ziyâd (275b/2).

Aşağıdaki cümlede olayı anlatan kişi "yorur" şimdiki zaman ekini kullanarak geçmişte yaşadıklarını o an yaşıyormuş gibi ifade etmekte ve inandırıcılığını arttırmaktadır.

"…dönüp gelürken bâd-ı ṣarṣar esdi gemileri yilkeni yırtup îsmânların kesdi ol gemi ġarḳ oluyorur içindeki mü'minler niyâz ḳılup yalvarıyorur…"(322a/13).

Bu cümlede -p zarf-fiil ekiyle birlikte kullanılarak bitmemiş bir süreci ifade etmektedir.

"…yâ nebîyyallah müjde olsun ki ḥaḳ subḥâna ve teʿâlâ saŋa nübüvvet taḫtını gönderdi isrâfil ile melike-i müvekkelin ve rūḥâniyân ve daḫı cemîʿ-i melekūtuʾs-semavât bilensince firdevs uçmaġından taḫtı alup geliyorurlar…"(335a/12).

"…yâ beniyyallah ben bu nesneye ġâyet taʿaccüb iderem ki ḫıżır zinde-i cüvân ḳıṣṣasın evḳat naẓargaha gelüp gideyorur kendüsinden ṣorup teftîş itseŋe…"(269a/2).

2.3.4.2.3.5.1.2. Görülen Geçmiş Zaman Biçimbirimi

Tanık olunan eylemin, işin, içinde bulunulan zamandan önce olduğunu belirtmekte ve kesinlik taşımaktadır (Aksan, 2016: 233) . Eski Anadolu Türkçesinde görülen geçmiş zaman eki –dI şeklindedir.

*"…meymene ve meysere ḳalb u cenâḥ ârâste ḳılup ḥükm itdi sâḥirler siḥr-i küpine el ur**dı**…"*(328b/1).

*"…ḥakîm ḳavlince efrâsiyâb türk süleymânuŋ ḳalʿa aldugın ki bil**di**…"*(301a/7).

Tanık olunmayan ancak bilinen geçmişteki bir olayı belirtmede kullanılmaktadır.

*"…kim muḥammed-i muṣṭafânuŋ mücteb**â** vü muḳtedânuŋ ṣallallahu ʿaleyḥi ve sellem ol gîce kim gökyüzine işâret ḳıldı allah teʿâlânuŋ iẕniyle gökde ḳamer şaḳ ol**dı**…"* (340b/11).

*"…cânib-i ḥaḳḳa ḳapu yaparsın ol ḥaḳḳa ṭap ki gün dimekden bir cevher yaratdı ol cevhere ki dehşet ile naẓar ḳıldı cevher eridi şu oldı şunuŋ buḫârından gökleri yaratdı ve yidi ḳat yėrleri direksüz deryâ üzerindemuʿallâḳ ṭurġut**dı**…"*(292b/5).

2.3.4.2.3.5.1.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman Biçimbirimi

Söyleyenin tanık olmadığı ancak gerçekleşmiş olduğunu aktardığı bir eylemi anlatır (Aksan, 2016: 234). -mIş eki kullanılır.

*"…emr-i ḫâliḳ-ı perverdigâr cemʿi âdem oġlanların yėdi ḳudret ile ol ḳalʿaya sürüp getür**miş** ki ḳalʿada ṭurmaġa yėr bulamayup biŋ ayaḳ bir ayaḳ üzerine bas**mış** yetmiş iki millet bir yėre cemʿ olup ḳarıl**mış**…"*(283a/9).

*"…nite yüz otuz arşı ḳadd ü ḳâmet suhrâb ṣalâbet efrâsiyâb saṭvet ḳahramân şecâʿat bir pehlevân sâm-ı süvâra ol cihândârı kâmukâra beŋzer cebe cevşene müstaġraḳ ol**mış**…"*(280b/12).

-DIr biçimbirimiyle birlikte kullanılarak kesinlikle bildirmede ve resmi olmayan anlatım-larda olasılık belirtmektedir (Aksan, 2016: 235).

*"…bu mertebe men ḳuluna ḥaḳ teʿâlâ ki naṣîb itdi hiçbir kimseye naṣîb olma**mış**dur…"*(274b/14**).**

şek degül ki bu durur sâm-ı süvâr
*kim miṣâlin görme**miş**dür rūzigâr* (278b/21).

Tanık olunan kişinin başından geçen olayların anlatımında kullanılır.

*"…ben çîpūri cabbâr pehlevân-ı rūzigâr ḳalʿamuŋ yaraġın görmişem ṭop u tüfenk mancılıḳları ḳur**mış**am..."*(287a/13).

"…ben bu diyâr da dört yüz yıldur ki oturmışam…"(292a/17).

2.3.4.2.3.5.1.4. Gelecek Zaman Biçimbirimi

Eylemin, işin içinde bulunulan zamandan sonra gerçekleşeceğini belirtir (Aksan, 2016: 236). Eski Anadolu Türkçesinde -IsAr ve -AcAk eki bu zamanı belirtmek için kullanılmaktadır.

"…süleymân saŋa ġâlip olısardur leşkerüŋi helâk ḳılısardur…"(331b/2).

"…yėri gök ortasına çıḳarup yitürecekdür senüŋ leşkerüŋi târ u mâr idüp yitürecekdür…"(331b/5).

Olasılık anlamı vermektedir.

"…benem pehlevân-ı ḳurṭūs-ı ʿâdî yâdigâr-ı pehlevân-ı şeddâdî düşmân elinden görmemişdür şâdı efrâsiyâb elinden idicekdür…"(308b/15).

"…ṣubḥ-ı dem ki olayıl süleymân taḫtına oturacaḳdur ḫadem-i ḫaşmıyıla leşkeri vü ʿalemiyle taḫt-ı süleymânî yil götürecekdür…"(331b/4).

2.3.4.2.3.5.1.5. Geniş Zaman Biçimbirimi

Asıl işlevi bir eylemin her zaman gerçekleştiğini, bir işin, oluşun sürekli olarak yinelendiğini anlatmaktır (Aksan, 2016: 237). "-r" eki kullanılır.

at mıḫı balıḳ pulın dürpi ider
merriḫ özin gökde oḳ girbi ider (288b/13).

"…yâ loḳmân ekber ben ḫakka nice ṭapmam ki âdemüŋ aṣlı ṭopraḳ yidügi niʿmet cemiʿisi ṭopraḳdan biter…" (293a/1).

İçinde bulunulan zamandan önce geçmiş bir olay anlatılırken, masallarda, tarih kitaplarında aynı biçimbiriminden faydalanılır (Aksan, 2016: 237).

"…ammâ ki ġâfil mebâşki iki yėdi başlu evren her birisi bî-ḥad ılân leşkerinle âġılından ṭaşra ḳalan ḳoyunuŋa şimdi ḳurd gibi girüşürler ḳoyun çoḳlaruŋı ḳırup etlerin leşlerin ṭartışurlar…" (296b/10).

Konuşan kişinin bir dileğini ricasını, bir önerisini saygılı bir biçimde, soru tümceleriyle dile getirmek için kullanılır (Aksan, 2016:238).

"…kim cemiʿiyi cevherüŋ aṣlı ṭopraġuŋ şerefiyle maʿlūm olur eyle olsa ḫâk perestlere sen niçün ṭaʿn idersen…"(293a/16).

"…ger inanmazsaŋ şor bu şanduḳdan daḫı cevâb gelür mi maʿbūdum didügüŋ ṭoprağı câmid kil-i fâsid dimâġuŋ fesâda virüp saŋa söyler mi yâ müşkülüŋ ḥâl eyler mi…"(295a/14.

"gibi" edatı ile birlikte benzerlik anlamı vermektedir.

"…atları ayağı yiryüzin demür ṭaraḳ yüŋ dider gibi demür naʿl mıḫı ile ditdiler…" (303b/21).

*"…yirle gök ortasında heva yüzinden cemîʿ-i ḳuşlar yelken gibi ḳanatların açup kimisi lenger gibi demür ḳaynaḳların açup öŋlerince sîmurġ uçup ṭurnaya sunḳur ve şâhîn **döner gibi** gökyüzünde keklige çaḳır ṭoġan iner gibi yâḫū taş arasındağı yılana yılancıl ḳuşu ḳanat büküp yılana inüp **süner gibi** veyâḫūd yėdinci ḳat felekden veyâ dest-i melekden şeyâṭîn nesli üzerine şihâb ile yıldırım **iner gibi** sîmurġ ḳuşı aṭyâr ululları birle şöyle câẕū leşkerine ḳażâ vü ḳader gibi indiler…"*(266a/4).

2.3.4.2.3.5.2. İsteme Kipleri

Türkçenin dönemleri içerisinde, günümüze doğru gelindiğinde işlevleri yönüyle sınıflandırılmaya tâbi tutulmuş eklerdir. EAT'de "Emir", "İstek", "Dilek-Şart" ve "Gereklilik" kiplerini, fonksiyonları itibarı ile ayrı ayrı müstakil şekillerde gösterebilmek oldukça güçtür.

Aynı ek, hem emir, hem istek, hem de gereklilik bildirebilmektedir. Bunların faklı fonksiyonlarının ifade edilebilmesi için bağlam içerisindeki diğer kelimelere, kişiler arasındaki hissî ve hiyerarşik ilişkilere, vurgu ve tonlamaya, isteğin gerçekleşmesi için gereken zamana, isteğin derecesine, isteğin gerçekleşmesi için müsamaha ve mecburiyete bakılması gerekmektedir. Bu durum günümüz Türkçesine gelindikçe belirli eklerde yoğunlaşmış ve koyulaşmıştır (Gülsevin-Boz, 2004: 133).

2.3.4.2.3.5.2.1. Dilek-Koşul Biçimbirimi

Dilek ve koşul olarak iki anlatımı da içermektedir. Şart bildirdiği cümlelerde yüklem olmayan ve zarf-fiil niteliği taşıyan "-sA" eki, dilek-istek ve gereklilik bildirdiği örneklerde asıl cümlenin yüklemi olabilmekte ve kip eki olarak kullanılabilmektedir (Gülsevin-Boz, 2004: 133).

Koşul anlamı veren cümleler:

şöyle zişt ki ḳabîḥ ol sâḥirün bed ṣureti
***görse** iger âh ide şeyṭân ḳıla biŋ laʿneti* (268a/13).

"…żeḥḥâk daḫı üzerüme ***gelürse*** *bu yėdi biŋ pehlevân-ı güzînle yėdi kez yüz biŋ er daḫı cemʿ idüp anuŋla muḳâbil ve muʿârıż olam…"* (271a/13).

"…ḳalʿanuŋ daḫı ḳapusı sedd-i iskender gibi pulad demürden berkilü rüstem zâl daḫı ***gelse*** *cihân pehlevânları cemʿ olsa ḍarb u ḥarb urmaġla almayalar…"*(283a/5).

İstek anlamı veren cümleler:

"…irân-ı turan şakirdi sâm-ı süvâr muḥibbî rüstem-i dâsıtân fellâḥ u seyyâḥ yaʿni ḳârūnı köhne-i aḳtar ***döŋse****…"* (278a/4).

"…yâ keykâvūs ben ol sulṭân ḳubâdam ki devlet ile ṣayda ***binsem****…"*(275a/10).

Gereklilik anlamı vermektedir.

"…yâ süleymân ḫıżruŋ ol kūh-i elbruz eteginde ḳara ḳızıl ṣaru bulutlar ḳopa leşker üzerine gelüp göge aġa o bulutlardan leşkerüŋ üzerine yılan çıyân yaġa didügi ʿayyūri câẕū leşkeridür kim racîm lâʿîn iġvâsıyla gökyüzünden ***gelse gerek****..*" (297a/7).

"…yine ṣabâḥ olıncaḳ kūh-i elbruz eteginden ḳara ḳızıl ṣaru bulut ***ḳopsa gerek*** *ḳaradeŋizden berü gelüp bu sînâb ṣaḥrâsına muḳâbil gökyüzüne* ***aġsa gerek*** *ol bulutlardan cihân ḳaraŋuluḳ olup leşkerüŋ üzerine yılan çıyân* ***yaġsa gerek****…"*(296b/13).

Metinde geçen tahmin yürütme, olasılık anlamları, taht-ı Süleymânî indikten sonra Efrâsiyâb'ın ordusunun ve bu olaya şâhit olan diğer insanların tahmin yürüttükleri bölümlerde "-sa, ise" biçimbirimleriyle yapılmıştır.

"…baʿżısı didiler ki taḫt-ı süleymânuŋ üzerindeki ḳubbeler ve kemerler ve miḥrâb u menberler şuʿlelerin görüp ki baḳınca gözler ḳamaşdı ***varsa*** *bu kürre-i nârdur ki inüp ḳaradeŋiz üzerine düşdi baʿżılar taḫt-ı süleymânî aḳ bulud miṣlinde görüp vaḳʿa bulud ṣandı eytdi ki gökyüzünden bir aḳ buluddur ki ḳopdı deŋizden yaġmur ṣuyun almaḳ içün baḥr-i siyâh indi baʿżıları eytdi* ***varise*** *bu görinen çâr gūşe rengîn bulud heyʾet ki gökden yėre iner perrîler sulṭânı taḫtıdur ki perîler bizüm gözümüze görünmeyüp ṣu üstüne varup taḫt ile ḳonar…"* (342b/10).

2.3.4.2.3.5.2.2. İstek Kipi Biçimbirimi

EAT'de istek kipininin birçok fonksiyonunun olduğu görülmektedir. Bu fonksiyonlar şu şekilde sıralanmaktadır:

a) Dilek-istek bildirir. b) Emir bildirir. c) Gereklilik bildirir ('gerek (kim). ç) Istek yolu ile gereklilik bildirir. d) Dua yolu ile istek bildirir. c) Yalvarma yolu ile istek bildirir. d) Temenni bildirir. e) Tavsiye bildirir. f) Tavsiyede gereklilik bildirir (özellikle ne sonu kelimesi ile birlikte kullanılınca). g) Emir yoluyla gereklilik bildirir. h) '-mAk için ... '

anlamında maksat bildirir ('ki' ile bağlanan veya bağlanması gereken birleşik cümlelerde). ı) Tercih bildirir. i) Serbestlik verildiğini bildirir. j) Müsaade-icazet bildirir. k) Serzeniş yolu ile yönlendirme bildirir (Gülsevin, 2002: 39).

Dilek-istek bildirir.

"…ne kişisin ***bilevüz*** *mübârek yüzüŋi görüp senüŋle kelimât* ***ḳılavuz****…"*(270b/21).

"…ben eytdüm ki yâ sen niçün içmezsiz ki ʿömr-i câvidân ***bulasız****…"*(273b/2).

Emir bildirir.

"…velî bir maġârya ***varasın*** *anda âdemî-zâda* ***ḳavuşasın*** *bir niçe yüz yıldan soŋra bir yüzin nūrlu güneş talʿatlu boz atlu cüvân ki ol ḫıżır nebî olacaḳdur…"*(274a/8).

"…ol vaḳt aŋa naṣîḥat ***ḳılasın****…"*(274a/11).

İstek yoluyla gereklilik bildirir.

"…evvel isterem âdemî-zâda çıkarasın ve bizi bu miḥnetden ḳurtarasın…" (274a/5).

"…ki yâ efrâsiyâb şâh eger kim bu gice ġayret idüp cengi aşup ***ḳılasın*** *ḳalʿa-i sînobı alup muẓaffer* ***olasın****…"* (332a/9).

"-mAk için" anlamında maksat bildirir ('ki' ile bağlanan veya bağlanması gereken birleşik cümlelerde).

"*…çün süleymân leşkerin helâk idesin süleymân mührin ki elüŋe* ***alasın*** *ġayyūri câẕūyı daḫı helâk idesin ki süleymân serîrinde sâḫir olmaḳ devletine saʿâdetine muṭâbıḳ degüldür…"*(332a/15).

"…çünkim leşker üzerine bu dün içinde ***varasız*** *insân leşkeri ṭuymadın dil alup taʿcîli yine dönüp gelüp bize iresiz diyüp bunları gönderdiler…"*(325a/8).

2.3.4.2.3.5.2.3. Gereklilik Kipi Biçimbirimi

Temel görevi eylemin anlattığı işin, oluşun, gerekli bulunduğunu dile getirmektir (Aksan, 2016:241). Türkçenin yazılı belgelerle takip edilebildiği ilk dönemden Osmanlı Türkçesi dönemine kadar çoğu zaman kelime ve eklerden mürekkep birleşik yapılarla, bazen kelimeyle bazen ise eklerle ifade edilen gereklilik kipi, çok uzun zaman genellikle kişi unsuruna bağlanmadan kullanılmıştır (Bulak, 2017: 238). Tarihi yazı dillerinde daha çok "kergek> kerek> gerek" kelimesiyle veya bu kelimenin içerisinde yer aldığı kelime ve eklerden oluşan birleşik yapılarla ifade edilen gereklilik kipi, Osmanlı Türkçesi dönemine kadar tam anlamıyla kip hüviyeti kazanamamıştır (Ergin, 1998:296). Gereklilik, Eski Anadolu Türkçesinin son döneminde teşekkül etmeye başlayan "-mAlI" ekiyle ifade

edilmeye başlanmış ve Osmanlı Türkçesi döneminde kişi unsuruna bağlanarak tam anlamıyla kip hüviyeti kazanmıştır.

Eski Anadolu Türkçesinde gereklilik ifadesi için özel bir ek yoktur. Gereklilik anlamı metinde "…-sA+kişi unsuru gerek" yapısı, "gerek" ve …-mAk gerek" yapısı ile karşılanmıştır.

-sA gerek yapısı tümceye olasılık anlamı verir.

"…ol taḫt-ı aʿẓamı melekler emr-i ḥaḳla baŋa getürecekdür ḳudret ḳanadların açup getürecekdür gökyüzinden yiryüzine alup indürüp ben süleymâna yitürecekdür ceyşüm ile ol taḫta süvâr ***olsam gerek****…"*(339b/10).

"…yine ṣabâḥ olıncaḳ kūh-i elbruz eteginden ḳara ḳızıl ṣaru bulut ***ḳopsa gerek*** *ḳaradeŋizden berü gelüp bu sînâb ṣaḥrâsına muḳâbil gökyüzüne* ***aġsa gerek****…"*(296b/13).

Gereklilik yoluyla şart anlamı bildirmektedir.

"…yâ süleymân iḫtiyâṭ şarṭdur belâ ṣuyı ṭaşmadın mevc-i deryâ başdan aşmadın geçidden ***geçmek gerek*** *düşmân çerisi ġulū ḳılmadın câẕū leşkeri gelmedin sūy-ı süleymân hezîmet olmadın …"* (321b/2).

"…velîkin iḫtiyâṭ şarṭdur iḫtiyâṭ ***itmek gerek*** *devlete lâyıḳ budur ki leşkere varup ceng erin ḥâżır* ***itmek gerek****…"*(297a/11).

-(DIr) koşacının eklenmesiyle bir uyarı ve daha güçlü bir kesinlik ve resmi bir anlatım sağlamaktadır.

"…süleymân ḥükm eyledi kim yarın göçdür sînob ḳalʿasınuŋ üzerine varup ḳonsam ***gerekdür****…"*(268b/8).

ʿâḳil dânâ-i server dostile iden iḫtilâṭ

düşmânından pes ***gerekdür*** *dâyim ide iḫtiyâṭ* (296a/13).

2.3.4.2.3.5.2.4. Buyrum (Emir) Kipi Biçimbirimi

Temel görevi her dilde bir eylemin, bir işin geçekleştirilmesini emir yoluyla istemedir. (Aksan, 2016: 242). "Kesinlik, buyurma" anlamları içeren emir kipi hiyerarşik düzen içerisinde daha çok kullanılan bir yapıdır.

Eski Anadolu Türkçesi (Özkan, 2000: 143)

Teklik-Çokluk

1. kişi -AyIn / -AyIm -AlUm
2. kişi ø ~ -gIl -(X)ŋ / -(X)ŋUz
3. kişi -sUn -sUnlAr

Osmanlı Türkçesi (Demir-Yılmaz, 2006: 101)

Teklik-Çokluk

1. kişi -(y)AyIn -(y)AyIm -(y)AlUm

2. kişi ø ~ -gIl -(U)ŋ / -UŋUz

3. kişi -sUn / -sUŋ -sUnlAr

"…yarın olsun anuŋ leşkerinle muḳâbil ***ṭuruşâyın*** *göz yumup açınca anuŋ yinice dirilmiş çerisin hefte bâzârı gibi tîzceḳ* ***ṭaġıdayın****…"* (338a/4).

"…sen bunlara cevâb vir diyü saŋa secde ḳıldum luṭf ile dile gelüp ***söylegil****…"* (293b/20).

"…süleymân otâġına ḳarşu bir püşte üzerinde ser-cümlesin dar ***idüŋ****…"*(315b/17).

Bazı cümlelerde buyrum kipi olarak dilek bildirme anlamı verir.

"*…ḫaḳ teʿâlâ devletüŋi yüce* ***ṭutsun*** *ser-firâz…"* (265a/14).

söz budur kim söyledi firdevsî pes

ḫaḳḳı ẕikr it çâker ***olsun*** *saŋa nefs* (313a/10).

İstek anlamı verir.

"…gâh yine perrân olup oḳ gibi felege çıḳup dâne yiyici ḳuşlar pâdişâh-ı ṭâvūsdan yana inerdi ḳışşa-i dirâz ***ḳılmayalum****…"*(319b/14).

"…şerri defʿ idüp ḫayra ***yoralum*** *kevn ü fesâd ḳażâsın başumuzdan* ***ıralum****…"*

"…eydür yâ süleymân ġazâ mübârek ***olsun*** *devletüŋe yarıcı baḫtuŋ şemʿini uyarıcı ḫaḳ tebârek* ***olsun****…"* (296b/9).

Bir işin olmasını bekleme anlamı vermektedir.

"…cenge ḥuşumete muṭâbıḳ degüldür ṣabaḥ ***olsun*** *efrâsiyâb çâkı* ***ötsün*** *buyur tūrân leşkeri ḳalʿaya yüriyiş ḳılup ceng* ***itsün****…"*(338b/20).

"…yarın ***olsun*** *anuŋ leşkerinle muḳâbil ṭuruşayın…"*(338a/4).

Beklenmedik veya onaylanmayan bir durumda uyarı anlamında kullanılır.

*"..****ṣanma*** *kim men birisini öldürem…"*(277b/19).

"…ġâfil ***olma*** *vardum uşda üstüŋe…"*(279a/17).

2.3.4.2.3.6. Soru Zamirleri ve Mi- Biçimbirimin Tümceye Kattığı Anlam

Soru zamirleri ve "mi-" biçimbirimi Türkçenin ilk yazınsal metinlerinden bu yana Türkçede anlam belirleyici olarak kullanılmaktadır. Anlamın pekiştirilmesi, olumsuzlama yoluyla anlamın yönlendirilmesi, kimi zaman da subjektif tepkilerin ortaya konması

(kızgınlık, şaşkınlık, hayıflanma vb) soru zamirleri ve "mi-" biçimbirimi ile gerçekleştirilmektedir (Tokay, 2017:210).

"kim" soru zamiri, "-dur" biçimbirimiyle birlikte tümce anlamını pekiştirmekte ve olumsuzlama yoluyla tümcenin anlamını yönlendirmektedir.

"…bu ṣanduḳ içinde müşkülâtum ḥâl eyleyen benüm maʿbūdum degül mi şeyṭân ***kimdür*** *ki gelüp ṣanduḳa gire…"*(295a/19).

"…ol ʿarab baca demürci oġlı süleymân ***kimdür*** *ki taʿrîf idüben aŋarsın dünyâ beglerinden yig getürüp benüm ḳatumda ögersin…"*(285a/7).

"…eytdi ki benem zenṭūr-i ʿâdî pehlevân-ı şeddâdî benüm bigi tâze pehlevân ʿâleme gelmedi eski dünyânuŋ olaldan bünyâdı ḳanı ***kimdür*** *ki bugün meydâna gele ben zenṭūrî pehlevânla muḳâbil muʿârıż ola…"*(307b/3).

"ḳaçan" soru zamiri, tarihi metinlerde sıkça kullanılan "Ne zaman" zamiri. Tümce anlamını pekiştirmiştir. Metnin nesir bölümlerinde "kaçan kim, kaçan ki" kalıp söz olarak kullanılmıştır.

"…yâ pîr-i hindi senüŋ çoḳ yaşamaḳdan ʿaḳluŋ gitmiş baŋa dirsin kim ṭopraḳ gibi ʿazîz cevheri ḳoyup ġâyib maʿbūda ṭap dirsin bu ***ḳaçan*** *olacaḳdur…"* (293b/6).

*"…****ḳaçan*** *ki süleymân nebî süvâr olıcak on iki sıbṭuŋ begleri ʿarab ʿerbâ yigleri loḳmân ḥakîmle âṣaf bin berḫıyâ fi'l-cümle cemîʿ-i ümerâ vüzerâ ile atlu atına süvâr oldılar…"*(282a/9).

*"…****ḳaçan kim*** *dîvân-ı süleymânî ṭurdı ol ṭarafdan sîmurġ ḳuşı daḫı aṭyâr ulularıyile hevâ yüzinden cinsi cinsiyile ḳanad açup ol issi günde süleymân leşkeri üzerine geçüp sîmurġ râst süleymân otaġına muḳabil yirle gök ortasında ṭururdı…"*(284a/1).

"ne" soru zamiri, yine olumsuzlama yoluyla anlamı pekiştirmektedir.

"…gevdelerinüŋ ḳanları aḳa cânları az ḳalmış ki çıḳa ***ne*** *aẕūḳ ister* ***ne*** *ḳâṭuḳ yaḳın gelüp ʿayyūrı câẕū öŋünde yüz yėre sürüp süleymândan şikâyet itdiler…"*(299a/2).

"…ammâ ki nâr-ı nūr yârı ḳılursa ben didügüm olursa ***ne*** *anuŋ itlerin ḳuşların ḳoyam* ***ne*** *leşkerin yiryüzinde yürüyüp göçen erlerin ḳılıcdan geçürüp ḳırayın…"* (316b/17).

"…veyâ ʿayyūrı câẕū çerisi sâḫiri kâfir ***ne*** *melʿūnan* ***ne*** *câẕūyan dururlar…"* (321b/17).

mi biçimbirimiyle olumsuzlama yoluyla anlamı pekiştirmektedir.

"…hiç ẓulumât içinde fertūt pîr-i âdem ola ***mı*** *anlar ne yir ne içer hiç anlar ne geyer ne örtünür…"* (269a/15).

"…bu ṣanduḳdan daḫı cevâb gelür ***mi*** *maʿbūdum didügüŋ ṭoprağı câmid gil-i fâsid dimâġuŋ fesâda virüp saŋa söyler* ***mi*** *yâ müşkülüŋ ḥâl eyler* ***mi*** *diyicek…"*(295a/15).

"…yaḳın zamânda ẓâhir olusar yoḳsa ḳıyâmet ***mi*** *ḳopdı ki müddet zamân âḫir olusar…"*(340b/3).

"ne ʿaceb, ne ḥācet" yapısı ve "mi-" biçimbirimi tümceye kesinlik anlamı katan ve anlamı olumlayarak pekiştiren zamirler ve biçimbirimlerdir.

"…yâ bihrūz vezîr ***ne ʿacebdür*** *kim bu pehlevân varan kim ceng ider öldürmez ʿömr-i yâsın ṣoldurmaz…"*(278b/16).

"…feryâd-ı iy türkler ḫoryâdı efrâsiyâb-ı ʿanḳayla ceng ide ***mi*** *hiç züpâb laf* ***ne ḥâcet*** *yoḳdur yiter saŋa cevâb tîz hüner göster ki şimdi iderem…"* (308b/16).

"…yâ süleymân bu ṣanduḳ içinde müşklâtum ḥâl eyleyen benüm maʿbūdum degül ***mi****…"*(295a/18).

"Nėçe, nėce" soru zamirleri Türkiye Türkçesinde "nice" biçiminde, tek şekilli olarak kullanılmakta ve "belirsizlik" ifade etmektdir. Eski Türkçe döneminde, "ne" sorma kelimesi ile "+çA" eşitlik ekinin birleşip kaynaşmasıyla oluşmuştur. Eski Anadolu Türkçesi döneminde ç> c değismeşi de gerçekleşmiştir. Başlangıçtan beri süregelen näçä> niçe "ne kadar? kaç?" kullanımı devam ederken, bunun "c"li biçimi olan nice (nėce); "nasıl, nice, ne suretle, hangi" anlamında kullanılmaya başlanmıştır (Sarıkaya, 2008: 549).

"nece" soru zamiri tümcede "Nasıl" anlamında kullanılmıştır.

"…pîr-i muḳaddeme ṣordum ki billahi'l ʿaẓîm râst ḫaber vir ki ne kişisin bu baḥr-ı ẓulumâta ***nėce*** *gelüp girdüŋ…"* (271a/9).

"…ḫıżr-ı muḳaddem neyledüġin âb-ı ḥayâtı ***nėce*** *içdügin beyân itdüŋ ammâ iskenderle gelüp* ***nėce*** *bulmuşduŋ ve âb-ı ḥayâtı* ***nėce*** *getürdüŋ…"*(269a/20).

"…ammâ ki sen ne dîne ṭaparsın ḥakḳı ***nėce*** *bilürsin…"*(290b/8).

"nėce" soru zamiri tümcede "Niçin" anlamında kullanılmıştır.

"…ḫâke nėce ṭapmam ki âdemüŋ aṣlı ṭoprak yidügi niʿmet cemîʿisi ṭoprakdan biter…"(293a/1).

"…eyle olsa ben ***nėce*** *ḫâke ṭapmayam…"*(293a/6).

"nėçe" soru zamiri tümcede "Ne kadar, Kaç" anlamında kullanılmıştır.

"…şöyle ki atlarınuŋ ve kendülerinüŋ leşkerini getürüp ol ṭaġ etegine yıġmış bunlara acıyup aġladum bir ***nėçe*** *gün mâtem ṭutdum…"*(271b/5).

zî- libâs anı giyen ʿuryân ḳalur
nėçe *ʿuryân baş sözin bî-cân ḳalur* (310b/18).

Paralel anlamlı tümceleri bağlayan soru zamirleri ve "mi-" biçimbirimi, özellikle birbiriyle anlam ilgisi bulunan sıralı ve bağlı tümcelerin akışını ve tümce bağlantılarını sağlamaktadır.

"…ger inanmazsaŋ şor bu şanduḳdan daḫı cevâb gelür ***mi*** *maʿbūdum didügüŋ ṭoprağı câmid kıl-ı fâsid dimâġuŋ fesâda virüp saŋa söyler* ***mi*** *yâ müşkülüŋ ḥâl eyler* ***mi*** *diyicek ġazînosı ḫâk perest dizlerine urup kef ki dest ol pîr ü fertūtı ser mest ġażaba geldi…"* (295a/15).

"…ammâ ki nâr-ı nūr yârı ḳılursa ben didügüm olursa ***ne*** *anuŋ itlerin ḳuşların ḳoyam* ***ne*** *leşkerin yiryüzinde yürüyüp göçen erlerin ḳılıçdan geçürüp ḳırayın…"* (316b/17).

Diyalog tümcelerinde hikâyenin gidişi ve öyküleme/öğüt verme amacı güdüldüğünde soru ifadelerine sıkça başvurulur. Soru tümceleri çoklukla metnin düzyazı ile oluşturulan bölümlerinde görülmesine karşın, şiirsel parçalarda kullanılan soru tümceleri, ölçü ve uyak gereği devrik tümceler biçiminde yer almıştır. Metindeki ifadelerin daha samimi, gerçekçi ve anlaşılır olmasını amaçlamaktadır. Metinde kullanılan diyalogların çoğundaki ortak nokta ise anlamı çekici kılan iletişimin, soru zamirleriyle kurulmasıdır (Tokay, 2017: 210).

"…aḳrânūş dizdâr eytdi didügüm oldı ola ***mı*** *süleymâŋ üstüne geldi ola* ***mı*** *diyüp serveri dil-âverleriyle merd-i merdânlarıyla ḳalʿada olan bâsubânlarıyla nerdübânlar urup burç üstüne kim bir ucından naẓar ḳılup sînâb ṣaḥrâsına kim baḳdılar gördiler…"* (285a/20).

"…ġazînos ḫâḳ perest ***ne ḳadar*** *kim ḫâk-i kili öŋünde niyâz kim eyledi iy benüm maʿbūdum bu ʿarab baccalara ḫâk perestler dîn-i ḥaḳḳıduġın söylegil didi …"*(294a/1).

"…ḫuṣuṣa kim anuŋ ʿömri ve ʿilmi senden artuḳdur sen ***niçün*** *aŋa ʿinâd idersin bir daḫı itme ki saŋa ḫışmum deger…"* (269a/20).

Anlamı, şaşırma-kızgınlık-üzüntü-hayıflanma ifadesi ile pekiştiren soru zamirleri

"…bu bir ulu ʿaẓîm ʿalâîmdür şek degüldür yaḳın zamânda ẓâhir olusar yoḳsa ḳıyâmet ***mi*** *ḳopdı…"*(340b/2) (Şaşırma).

"…çâr güşe bir ʿaẓîm taḫta beŋzer üzerinde görinen kimi ḳubbe ve kimi kemer gibi ʿacabâ bu ***ne*** *ʿalâmetdür ve neye beşâretdür işâretdür* ***ne*** *ṭurfa ḥikâyetdür* ***ne*** *göz ile görmek ki cihânda işidilmedük ḥikâyetdür ve dillerde söylemedük rivâyetdür diyü efrâsiyâbla tūrân serverleri taʿaccüb iderken anı gördiler…"* (339a/11) (Şaşırma).

Süleyman-nâme'da taht-ı Süleymânî'nin Süleymân Peygamber'e indiğini anlayan Efrâsiyâb'ın durumu kabullenerek ümidini yitirdiği bölümde "ne…ne" bağlaçlarının bu anlamı sağladığı görülmektedir.

"…efrâsiyâbile ol iki server-i ʿâşî ʿarab sulṭânı düşmeni şâhı tūrân ḫâṣı ol ʿaẓametlü taḫtı ḥaḳ teʿâlâ gökden indürdigün ki bildiler süleymâna gönderdiġin aŋlayup süleymânuŋ süleymânlıġından belgileyüp salṭanat-ı süleymânî ṭaŋlayup ve ilâh u denk oldılar ḳadîd gibi ḳaldılar ***ne*** *dönüp ḳalʿaya ceng idebilmege şecâʿat ile ḳalblerinde ḳuvvetleri var* ***ne*** *atdan inüp otaḳlarına yataḳlarına varmaġa mecâlleri* ***ne*** *ṭâḳatleri var…"* (340a/2) (Üzüntü-Çaresizlik).

"…ʿaceb ol süleymâncuḳ demürci oġlı zenbîl urūcı oġlancuḳ ben yėdi başlu evren elinden ḳuş olup ʿanḳa gibi gökde uçarsa elümden ḳurtula ***mı*** *uçmaġile ben arşlan sînelü ḳaplan pençesinden ol ʿarab baca süleymân âhu vü ḳaplan olup segirdüp ṭaġ ü yâbân geçüp ḳaçarsa ḫalâṣ ola* ***mı*** *ḳaçmaġla yarın olsun anuŋ leşkerinle muḳâbil ṭuruşâyın…"* (338a/1) (Kızgınlık).

"…melekde hezâr destân yanında ḳumrı ḳuşı daḫı ʿâşıḳâne nemedi siyâhın boynına ṣalmış idi dost firâḳından gâh ***nidem*** *âh dost diyüben feryâd iderdi…"* (319b/6) (Üzüntü-Hayıflanma).

2.3.4.2.3.7. İkilemelerin Tümce İçerisinde Kullanımı ve Tümce Anlamına Etkisi

Türk dilinin genel söz varlığı içinde sıkça kullanılan ikileme"Anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın ya da karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün kullanılması." olarak açıklanmıştır (Hatipoğlu, 1981). Kavramlaştırma olayında, sözcük ve tümce anlambilim çalışmalarında görülen ikilemeler, Türkçeyi diğer dillerden farklı kılan bir özellik olarak ifade edilmektedir. Genel olarak metinlerde güçlendirme, abartma, çoğaltma, genişletme, zenginleştirme gibi anlamsal olayları üstlenerek anlatımı güçlü ve etkili hâle getirmektedir. Anlamı pekiştirmek görevinde kullanılan ikilemeler çeşitli niteliklere sahip iki kelimenin bir araya gelmesi yoluyla yeni bir kelime de türetebilmektedir. Tümce içinde ad, sıfat, belirteç, çekimli ve çekimsiz eylem gibi değişik sözcük türlerinde kullanılırken tümceninin özne, nesne, yüklem gibi görevlerini de üstlenmektedir (Aksan, 2016: 221).

Türkçede ikilemeler kalıplaşmış sözcükler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kalıplaşma az heceli sözcüğün önce kullanılması (çul çaput, dal budak, din iman), ünlü ile başlayan sözcügün önce gelmesi (akça pakça, ana baba, ara sıra,) Türkçe sözcüklerin önce

ifade edilmesi (akça pakça, eksik fazla, güçlü kuvvetli,) b- veya p- ile başlayan sözcüğün sonra gelmesi (eğri büğrü, eski püskü) şeklinde ortaya çıkmaktadır (Çoraklı, 2001: 55).

Yazar, metnin nazım ve nesir bölümlerinde sanatlı bir anlatım gerçekleştirirken anlamı ve anlatımı canlı ve güçlü hâle getirmek için sıkça ikilemelere başvurmaktadır. Burada kullandığı ikilemeler yapı olarak farklılıklar göstermektedir. Metinde yer alan ikileme örnekleri ve özellikleri şu şekildedir:

Kelime tekrarları yoluyla oluşan bu ikilemeler vurgu ve tonlamanın yapıldığı yerlerdir ve cümlenin anlamını yoğunlaştırarak anlatımı zenginleştirmektedir.

"…kim bulut gün görmese yaġmur döker ***çâġ çâġ****…"*(265b/5).

"…ḳaynaḳlar urup ḳanlar ṣaçmaġa leşlerini yiyüp cigerleri ḳanın ***ḳana ḳana*** *içmege başladılar…"*(266b/14).

"…gökyüzin câẕū küpi ḳapladı ötdi ***kop kop****…"*(266b/17).

"…afrâsiyâb naʿrasından yedi ḳat felegün yedi ṭâsı cikreyüp ***güm güm*** *ötüp merriḫ ḳorḳup yirinden urıṭurdı…"*(309a/12).

Bu cümlelerde her iki sözcük de aynı anlam sahası içinde kullanılmaktadır. Bu durumda ikileme veya ikilemeyi kuran kavramlardan bir tanesinin anlamını kuvvetlendirmek, ya da aynı dogrultuda başka şeyleri ifade etmektedir.

"…benî âdemüŋ ḫod ḥayâtı ve dirligi ***yimekle içmekle*** *olur…"*(269a/16).

"…ol yedi başlu evren pehlevân-ı tūrân süleymâna muṭiʿolup iʿtibâr ḳılmadı andan leşkerin cemʿ idüp ki gitdi ***gice gündüz*** *dimeyüp yatmayup göçdi…"*(300a/9).

"…itdiler afrâsiyâb öŋünde aġlaşdılar ***cân u ciger*** *ṭaġlaşdılar…"*(302b/12).

İkilemeyi kuran parçalar eş anlamlıdır veya birbirine yakın anlamlıdır. Bu tür ikilemeler ya kavramlardan bir tanesinin anlamını kuvvetlendirir veya aynı dogrultuda başka bir kavramı ifade etmektedir.

"…ḳaḳnūs ḳuşı ve rūḥ ḳuşı gibi ʿaẓîm ḳuşlar âdemi atdan ḳapup ***ḳaynaḳ ṭoynaḳ*** *urup çâk iderler…"*(300b/6).

"…herbirinüŋ göŋlin ele alup ***ḥâl u ḫâṭır*** *ṣoruşdılar andan emr itdi…"*(302b/8).

"...nite şöyle kim altmış arşı ***ḳadd u ḳâmet*** *bir ḳara ṭaġ gibi ammâ şekil câmūsa beŋzer başı ḥammâm ḳubbesince var…"*(308b/4).

"…kimisi daḫı yırtıcı ḳuşlaruŋ ḳaradeŋiz ile bozdepe arasında ve dâne yiyici ṭartıcı ḳuşlar ***bâġ ü baġçe gül ü gülüstân*** *arasında cinsi cinsiyle ol gice tâ ṣabaḥ olunca ḳarâr itmege başladılar…"*(324b/29).

"…tūrân serverleriyle ceng itdiler ***ḳarışup ḳatışup*** *uruşdılar süŋüler şancışup sîneler süŋüşdüler…"*(314a/16).

"â" ve "be" edatı kullanılarak Farsça yapılara uygun ikilemeler vurgu ve tonlamanın yapıldığı yerler olarak tümce anlamını etkilemektedir.

naṣḥum iy cân budur oḳı dilde evrâd idinüp
şâd u ḫandân ol ***demâdem*** *gül yüzü ki andadur* (281b/1).

"*…bâr u büngâhlar ḫayme vü ḫâr gâhlar yir yir ḳurulup ṭabânlar urġanları* ***câbecâ*** *ṣırâṭ köprüsi gibi çekilmiş bedevî ḫâṣ atlar ḳazılu ḳoyuban ḳaṭâr u mehâr ṭavîleler eyerler öŋlerinde çökülmüş…"*(285b/4).

"…ikisi bile salṭanat taḫtı üzerine çıḳup ***dizbediz*** *oturdı…"*(322a/6).

"…ol süleymân bizüm nâm nişânumuz ʿâlemde götürecekdür diyüp endelüs şâhı ***hayâhay*** *ağladı…"*(339b/15).

"…çıraġıdı taḫt-ı gâhumda bile yidi bilmece almışdum gevheri elüme alup şuʿlesiyle ḳırḳ gün ***payâpay*** *gitdüm…"*(271b/10).

"…ol dört yıldızlar sîmurġuŋ iki başında dört gözimiş ve ***rengârenk*** *görinen nürânî ʿalâ'imler sîmurġuŋ laciverdi ve ẕehebî müṣennaʿ ve müneḳḳaʿ ve mürebbeʿ ḳanatlarınuŋ yükleriyimiş…"*(267b/15).

Metinde ikilemeler özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf tümleci görevinde kullanılarak tümce anlamını etkilemiştir.

*"…****bâr u büngâhlar ḫayme vü ḫârgâhlar*** *yir yir ḳurulup ṭabânlar urġanları câbecâ ṣırâṭ köprüsi gibi çekilmiş…"*(285b/4) özne .

"…süleymân nebî otaġında ***kūs u ḥarbî*** *ötdi…"*(281b/21) özne.

*"…****tîġ ü teberler yüzi*** *cönkelüp destereye döndi…"*(314b/7).

*"…****ʿaḳl u fikrüŋ*** *cemʿ idüp firdevsiye dutgıl semiʿ…"*(299b/20) nesne.

"…cebrile ḥiṣâruŋ elüŋden cân ki bedenüŋden alup ***nâm u nişânuŋı*** *ʿâlemden götüre…"*(286a/13) nesne.

"…süleymân leşkerine ***ṭop u tüfenk ve ḍarb u zen*** *atdılar…"(*288a/9) nesne.

"…el ***ṭabl u bâz üstine*** *urdı…"*300a/15) yer tamlayıcısı.

"…ol çîpūri câhil ***burc u bârū üzerinde*** *meclis-i ḫâṣ ḳurmışdı…"* (284a/17) yer tamlayıcısı.

*"…****mâ u menden*** *geç ki raḥmet bulasın…"*(327a/20) yer tamlayıcısı.

"…bâr u büngâhlar ḫayme vü ḫârgâhlar ***yir yir*** *ḳurulup ṭabânlar urġanları* ***câbecâ ṣırâṭ*** *köprüsi gibi çekilmiş…"*(285b/4) zarf tümleci.

"…tūrân serverleriyle ceng itdiler ***ḳarışup ḳatışup*** *uruşdılar süŋüler şancışup sîneler süŋüşdüler…"*(314a/16) zarf tümleci.

"…ol süleymân bizüm nâm nişânumuz ʿâlemde götürecekdür diyüp endelüs şâhı ***hayâhay*** *ağladı…"*(339b/15) zarf tümleci.

2.3.4.2.3.8. Süleyman-nâme'de Devrik Tümceler

Konuşma dilinde sıkça rastlanan ancak yazı dilinde yazarların isteğine göre oluşturulan devrik tümceler, yüklemin tümcenin başında ya da ortasında olduğu yapılardır. Türkçenin sözdiziminin esnekliğinden yararlanılarak meydana getirilmiş olan devrik tümceler, Türkçede daha çok şiir, atasözü, deyim ve konuşma tümcelerinde kullanılır. Mensur metinlerde devrik cümlelerin kullanımı daha azdır. Çünkü devrik cümle kullanımındaki amaç, anlatıma güç kazandırmak, söyleyişe özellik katmak, dikkat çekmek, verilecek mesajın daha sağlam verilmesini sağlamaktır (Dizdaroğlu, 1976: 252; Akçataş, 2007: 605).

Türk edebiyatı içerisindeki kullanımı kurallı cümlelere göre daha az olan devrik cümlelerin Eski Türkçe döneminden beri örneklerine rastlanmaktadır. Türkçeye yabancı dillerin etkisiyle girerek zaman içerisinde tümce yapısıyla uyuşmuş, anlatımı zenginleştirme ve güçlendirmede önemli bir unsur olmuştur. Süleymân-mâme'nin nazım bölümlerinde yer alan devrik tümceler yargıyı vurgulayarak duygu değerini arttırmakta ve beyitlerin ahengini sağlayan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

pehlevânlar ḫaşma urduḳça ṣalıḳ
ḍarb yėr yėr daldırup öküz balıḳ (288b/11).

kılıcıyla ḳanuŋı dökem senüŋ
az dehâdur cân alur tinnin özüm (279a/17).

ger teferrüc itmese cân bülbül-i dîdâr-ı dost
ʿarż iderseŋ bir ḳafesdür gözine firdevsi bâġ (265b/3).

gün yüzüŋden ayru gözüm ḳan aḳıdur çün şafaḳ
kim bulut gün görmese yaġmur döker çâġ çâġ (265b/5).

2.3.4.2.3.9. Tümcede Eş Anlamlılık

Sözcükler arasında olduğu gibi tümceler arasında da bir eşanlamlılık söz konusudur. Tümcede eş anlamlılık, genellikle bir sözcüğün yansıttığı kavramın başka bir yoldan, başka sözcüklerle dile getirilmesiyle kurulan başka bir tümceyle ifade edilmesiyle

gerçekleşmektedir (Aksan, 2016: 206). Firdevsî, metni hem nesir hem de nazım bölümlerinden oluşturmuştur. Nesir bölümünde anlattığı durum veya olayı, nazım bölümünde farklı sözcük ve yapıda aynı anlama gelecek şekilde özetlemiştir. Bu durum tümceler arasında eş anlamlı tümcelerin oluşmasını sağlamıştır.

"…ve eger altun gümüş laʿl yaḳūtdur veyâ demür ḳurşun baḳır kıymetlü kifâyetlü otlar cemiʿ-isi ṭopraḳdan ḥâṣıl olur…"(293a/5).

"…ve eger yidigümüz etdür ve eger içdügümüz ṣu veyâ şerbetdür cemiʿ-isi ṭopraḳdan ḥâṣıl olur…" (293a/4).

"…*ʿâḳıbet olsaŋ daḫı gine ṭopraḳ olup aṣlımuza ḳavuşuruz…*" (293a/6).

maʿdenüŋ aṣlıdurur cümle turâb
"kim durur ṭopraḳdan gevher laʿl nâb (293a/19).

ṭopraḳ içinden çıḳar âb-ı ḥayât
ṭopraḳ içinden durur ḳandu nebât (293a/19).

aṣlımuz ṭopraḳdurur ʿâḳil bilür
yine ṭopraḳ oluruz kâmil bilür (293a/21).

"…ʿarab ʿerbâ yiglerine eytdiler ki süleymân icâzetiyle bu gice ṣubḥ olunca ḳârâvul ḫiẕmetin biz iki servere ısmarladı siz yatuŋ râḥat oluŋ didiler süleymân leşkerinüŋ ser firâzları ser leşkerleri ṣâhbâzları ol iki münâfiḳ beglerüŋ sözlerin râst ṣanup inandılar çadırlu çadırına varup ḫaymalu ḫaymasında düşmân hücūmından gâfil olup yataḳlu yataġında yatup dolandılar…" (296a/12).

aldanup yatdı bular çün düşmânuŋ iġvâsına
diŋle imdi nice uġrar ḫaşmınuŋ ġavgâsına (296a/16).

"…sînâb ḳalʿasınuŋ burcından hevâ-yı fenâ ucundan bozdepe ucundan ḳaradeŋiz yüzinden ḳara bulut gibi yırtıcı ḳuşlar ḳopup ḳanad açup uçup geldiler aġuz açup ḳanad ḳanada ḳaḳup şaḳırlar ceng ü cidâl idüp ḳaynaḳlar açup ḳanlar ṣaçup ceng iderler câẕū leşkerine yitişüp minḳâr urup zaḫmlar acışup şeyâṭîn nesline sâḥirler aṣlına âheng iderler…" (327a/7).

gökyüzün dersū ṭutup ḳuşlar tamâm
cengider câẕūyıla ġâyet ʿuḳâm
ḳuş perinden kerkese dönmiş cihân
câẕū ḫūnından felek baġlar ġamâm (327a/11).

2.3.4.2.3.10. Tümcede Anlam Karşıtlığı (Ters Anlamlılık)

Lyons (1977: 272) ve Lech (1981: 90-109), tümce düzeyinde karşıtlıkları ele almışlar ve "X dişidir." tümcesinin "X erkek değildir." anlamını içerdiğini ifade etmişlerdir. Türkçede olumsuzluk, dilin biçim özelliği nedeniyle "–mE-" biçimbirimiyle anlatılır. "Değil" ögesi de ilgeç olarak bu kullanımlarda görev almaktadır.

Temel olarak tümcelere kesinlik/zorunluluk anlamları katan "turur/durur/-tur/-dur" biçimbirimi, bazı biçimbirimleriyle birleşerek bu kesinlik/zorunluluk anlamının olumsuz yönde pekiştirilmesinde kullanılmıştır.

"…söz çoḳdur bu arada beyân itmek câyiz degüldür…"(278b/11).

"…sâm-ı süvâr görüp bildi kim bu gelen kimse degül illa kim kūstehem-i pehlevân-ı ʿarab ve ʿacem durur ḫaṣm-ı zâl destân-ı rüstem durur…" (280a/9).

"…ol görinen ḳara bulutlar bulut degül aṭyâr leşkeriyimiş…"(267b/11).

"…ṣoŋra baŋa bahâne bulmayalar sâm ḳocadur erlik ḳuvvetini kesüp durur bir namı ḳalıp durur dimeyeler…" (277b/17).

"…mübârek aġzuŋdan bu elfâẓ-ı dürer-bârı işitmesek iʿtiḳâd itmezdük…" (270b/5).

2.3.4.2.3.11. Süleyman-nâme'de Eksiltili Tümceler

Metinlerde ifade edilen düşünce ve duygular yapısal ve anlamsal düzeyde okuyucu ya da dinleyiciye belli bir mantık çerçevesinde aktarılmaktadır. Bu aktarımlarda, metnin bütünlüğü içerisinde göndermeler yoluyla belirsizlikleri gidermeye, ardında eksiksiz önerme haline getirmeye, derin yapıyı sağlıklı bir biçimde su yüzüne çıkarmaya çalışılmaktadır (Üstünova, 2002;112)

Eksilti, ses, söz, ek veya cümle ögesi eksiltmesi gibi dilin düzleminde görülen yapısal bir özellikdir (Karaağaç, 2013: 772). Eksilti, söylemin anlaşılması, iletinin alıcıya eksiksiz verilmesi bakımından anlamla; cümledeki herhangi bir unsurun düşürülmesi bakımından da yapıyla ilişkilidir. Anlam kaybına yol açmamak koşulu ile bir tümce içinden zamanla bazı sözcükleri atma işidir ya da kullanılmayışları anlatımda eksikliğe neden olmayacak sözcüklerin düşürülmesidir (Günay 2003: 68)

Eksiltinin ortaya çıkmasındaki asıl sebep az söz ile daha çok şey anlatma gayretine bağlı olan "az çaba kuralı" ve tekrara düşmek endişesidir. Bu nedenle her dilde, o dilin kendine özgü kurallarına bağlı olarak ortaya çıkan ya da sınıflandırılan eksiltiler vardır. Eksiltinin hem anlam hem de yapı boyutu vardır (Tokay, 2017: 256). Külebi, eksiltiyi dilde

yinelemelerden kaçınma yolu olarak değerlendirmiş ve eksiltideki anlamın bazen önyinelem yoluyla bazen de okuyucunun/dinleyicinin yorumuyla tamamlandığını belirtmiştir (Külebi 1990).

Eksiltinin kabul edilebilir olması, metin içindeki diğer dil birimleri ile ilişkili olmasına ve bu ilişkinin eksik kısmın alıcı tarafından tamamlanmasına imkân tanımasına bağlıdır. Eksiltideki örtülü anlamlar, sezdirim, çıkarım veya gönderim yoluyla alıcının zihninde tamamlanır. Dil kuralları veya mantık bakımından doğru kurulmamış eksiltiler, alıcıya bu imkânı vermez (Balyemez 2010: 152).

Süleyman-nâme'de tümce düzeyinde eksilti örnekleri öznede eksilti, nesnede eksilti, eylemde eksilti, sıfatların sıralanması nedeniyle nitelenen isimde eksilti, tamlamalarda tamlayan ya da tamamlananda eksilti başlıkları altında ele alınmıştır.

2.3.4.2.3.11.1. Özne Eksikliği

*"…**ḳurṭūs-ı pehlevân bende-i süleymân** efrâsiyâb lâfın ki **işitdi** ġażaba gelüp **ḳaḳıdı**…"*(309a/21).

Sıralı tümcelerde birinci tümcenin öznesi olan *"ḳurṭūs-ı pehlevân bende-i süleymân"* ikinci tümcenin de öznesidir ve tekrar ifade edilmemiştir.

*"…**efrâsiyâb çerisi** süleymân leşkerin **ṣıdılar** süleymân sancağına varınca sekine-i tevrât mūsâya irince ʿarab ʿerbâ leşkerin **ḳırdılar**…"*(311a/10).

*"…ḥakîm ḳavlince **süleymân nebî (a.s)** ḳaradeñizile sînâb ḳalʿasın kim temâşâ ki **itdi** deryânuñ ʿaẓametine âferîn ḳılup **ʿibrete vardı**…"*(283a/17).

Bu tümcelerde birinci örnekte *"sıdılar ve kırdılar"* yüklemlerinin öznesi *"efrâsiyâb çerisi"* dir. İkinci örnekte ise "itdi ve ʿibrete vardı" yüklemlerinin öznesi "süleymân nebî" dir. Yine en az çaba kanununa uygun olarak söz tekrarına düşmemek için ikinci tümcelerde özneyi eksiltmiştir.

*"…**yâ süleymân-ı zamân** ḫażretün ki ibrâhîm ḫalîl aşlıdur yaʿḳūp ve yehūdâ **neslidür eşref-i maḫlūḳâtsın** hem nebîy-yi mürsel peyġâmber hem ṣabiy-yi dâvūd ẓıll-ı maʿbūd **sulṭân-ı ekbersin**…"*(322a/20).

*"…ammâ ki **ḳaravul eri tūrân serveri efrâsiyâb ḳarındaşı aʿzeret ü türk dil-âveri kehrem pehlevân** ol gice tâ ṣubḥ olunca süleymân cânibinden gözcü olup efrâsiyâb leşkerine ḳaravulluḳ ḳılup çevre yaŋa **gezdi** çeriden ṭaşra âdem ḳoyuvirmeyüp ḳaravul erleriyile ṣaff u **alay düzerdi** eylemeyen serkeşlerüŋ ʿamūdıla urup **boynın üzerdi**…"* (324b/12).

Bu iki tümcede anlam akışını kesmeden üç yüklemi tek özneye bağlamış hem söz tekrarına düşmemiş hem de anlamın akıcılığını bozmamıştır.

2.3.4.2.3.11.2. Nesne Eksikliği

"…baŋa eytdi ki yum gözüŋi yumdum aç didi açdum…" (273a/21).

Nesne eksikliği→ gözümü

"…serveri dil-âverleriyile merd-i merdânlarıyile ḳalʿada olan pâsubânlarıyla nerdübânlar urup burc üstüne kim bir ucından naẓar ḳılup sînâb ṣaḥrâsına kim baḳdılar gördiler…"(285a/21)

Nesne eksikliği→ ṣaḥrâyı

"…nübüvvet taḫtı üzerinde ki otururlardı dört dürlü yil ḥaḳḳuŋ iẓniyile gelüp taḫtun dört gūşesinden altına girüp yirden yuḳaru dört mîl miḳdârı yirden ḳaldurup götürürlerdi…"(322b/13).

Nesne eksikliği→ taḫtı

"…ḫıżr-ı ḥâżır dergâhdan içerü geldi süleymân yirinden ṭurup yėdi ḳadem ḳarşu vardı ʿizzet ile birbirin selâmlayup taʿẓîm teklîfile alup getürdi…"(322a/4).

Nesne eksikliği→ ḫıżr-ı ḥâżırı

"…at ve fîl ve gergedân gözlerine ḳaynaḳ urup çıḳarup yabana atarlar…"(324a/7).

Nesne eksikliği→ at ve fîl ve gergedânı

2.3.4.2.3.11.3. Yer Tamlayıcısı Eksikliği

"…ol ʿarab serveri süleymâncuġaz leşkeriyile nıṣfʾul-leyl olıcaḳ ḳaçmışlar…" (338a/8)

Yer tamlayıcısı eksikliği→oradan

"…efrâsiyâb daḫı ol iki pehlevânı ḳuvandı destūr virdi…" (333a/4).

Yer tamlayıcısı eksikliği→anlara

"…görmeyenler daḫı taḳrîr ḳılup beyân idüp ḫaber virdiler…" (340a/14).

Yer tamlayıcısı eksikliği→anlara

"….ḫıżr-ı ḥâżır dergâhdan içerü geldi süleymân yirinden ṭurup yėdi ḳadem ḳarşu vardı…"(322a/4).

Yer tamlayıcısı eksikliği→ana

"…ḳurṭūs-ı ʿâdî görüp âferîn ḳıldı…"(309b/7).

Yer tamlayıcısı eksikliği→ana

2.3.4.2.3.11.4. Yüklem Eksikliği

"…mekketü'l-allah yitdüm ḳırḳ gün beyt-i ḥaḳḳı şerrefallah ziyâret ***(itdüm)*** *ve nefsüme rızḳı virmeyüp ḳanâʿat ṣavmile riyâżet-i iḫlâṣile ṭâʿat ḳılup ḳutbü'l-aḳṭâba buluşmasın ḥaḳdan temennâ ki itdüm…"*(273a/17).

Yüklem eksikliği→ itdüm

"…yedilerüŋ birisi üçlere ḳatılur ve ḳırḳlaruŋ birisi yedilere ***(ḳatılur)*** *ve bėş yüzlerüŋ birisi ḳırḳlara ḳatılur…"*(273b/8).

Yüklem eksikliği→ ḳatılur

"…ne ḳaba ḳaba çaġırursın aġzuŋ ṣurnâ ***(degüldür)*** *ve borı degüldür…"* (307b/9).

Yüklem eksikliği→ degüldür

"…süleymân cânibinden daḫı ḳurṭūs-ı ʿâdî zenṭūr-i ʿâdînüŋ düşdügün ***(gördi)*** *tūrân serverleri üstüne üşdügin kim gördi…"*(307b/21).

Yüklem eksikliği→ gördi

"…nite efrâsiyâb ḳarındaşı ʿuziret evvel kendözi bir oḳile ḳurṭūs-ı ʿâdî ḳalḳanınuŋ bir kenârına ***(mıḫladı)*** *ve başındaġı ışıġınuŋ depesine mıḫladı…"*(308a/15).

2.3.4.2.3.11.5. Tamlama Ögelerinin Eksikliği

Yazar, metinde etkili bir anlatım gerçekleştirmek, düşüncesini açıkça ifade etmek ve tekrara düşmemek amacıyla tamlama ögelerinin kulanmamıştır. Öge eksikliği, tamlamalarda tamlayan veya tamlananın eksiltilmesi ya da sözcüğün sıfat-fiil eki aldığında adlaşmış sıfat olarak kullanılması suretiyle gerçekleşmiştir.

"…sîmurġ ol rengîn zerrîn dört ḳudret ḳanadların kim açardı heybetinden ʿaḳl-ı insân şaşardı ammâ ki ***(anuŋ)*** *ḳanadlarınuŋ nūrânî yüŋleri berḳ gibi berḳıyup ʿâleme şuʿle şaçardı…"*(282b/13).

Tamlayan eksikliği→ anuŋ

"…bu gergedânuŋ bir ulusı aḳ süd gibi ṭolusı gelüp öŋümde baş ḳoyup boynuzunı kemerbendüme ilişdürüp ***(benüm)*** *boynuma bin diyü işâret ider…" (272b/7).*

Tamlayan eksikliği→ benüm

"…ʿamâliḳa merdânları baġdâd dil-âverleri mekke ***(serverleri)*** *ve medîne serverleri efrâsiyâb leşkerine benî aṣfer çerisine endelüs erlerine ol düşmân varına süleymân yolına cân u baş fidâ ḳılup…"*(311b/5).

Tamlanan eksikliği→ serverleri

"…yine otaġ-ı süleymân üzerinde yırtıcı ***(ḳuşlar)*** *ve ṭartıcı ḳuşlar her birisi uşaġı ve irisi erkek ve dişisiyile ve eşi yoldaşıyıla bâzıla bâẕ ḳazıla ḳaz şâhbâzile şâhîn keklikle gögercin ṭūṭîyile ṭurrâc ḳumrıyile bülbül her bir aṭyâr ulusı ṣaġ u ṣol ḳanat ḳanada urup ṭurmışlardı…"*(267a/15).

Tamlanan eksikliği→ ḳuşlar

"…kimisi daḫı yırtıcı ḳuşlaruŋ ḳaradeŋiz ile bozdepe arasında ve dâne yiyici ***(ḳuşlar)*** *ṭartıcı ḳuşlar bâġ ü baġçe gül ü gülüstân arasında cinsi cinsiyle ol gice tâ ṣabâḥ olunca ḳarâr itmege başladılar…"*(324b/2).

Tamlanan eksikliği→ ḳuşlar

Tümcelerde sıfat-fiil kullanılarak oluşan adlaşmış sıfatlarda sıfat tamlamasının tamlananına yer verilmemektedir. Metinde "–An" biçimbirimiyle oluşan örnekler bulunmaktadır.

"…ol yaŋadan sâm-ı sūvâr gördi dönüp ḳârūna sordı kim bu gelen ***(kişi)*** *kimdür adı nedür didi…"*(272b/13).

Tamlanan eksikliği→ kişi

"…bizüm üçümüz daḫı âb-ı ḥayât içüpdür âb-ı ḥayât içen ***(kişi)*** *ölmez tâ ḳıyâmetedek…"*(271a/5).

Tamlanan eksikliği→ kişi

"…ammâ ṭaşından naẓar iden ***(kişi)*** *içindekin görmezdi…"*(271b/1).

Tamlanan eksikliği→ kişi

2.3.4.2.4. Süleyman-nâme'nin Tümce Anlambilim Yönünden Değerlendirilmesi

Metinde yapılan sözcük anlambilim çalışmasında sözcüklerin anlamlarıyla beraber söz diziminde nasıl yer aldıkları belirtilmiştir. Tümce anlambilim çalışmasında dönemin Türkçe söz dizimi ve yapısına bağlı kalınmış, sözcük ve biçimbirimlerin söz diziminin özelliklerini ne şekilde etkiledikleri ortaya çıkartılmıştır. Dilbilim çalışmaları içerisinde ele alınan bağdaşıklık ve gönderim unsurlarının tümce anlamına olan etkileri artgönderim, öngönderim, eşgönderim ve biçimsel-sözlüksel bağdaşıklık ögeleri üzerinden örneklendirilmiştir.

Metinde yapılan artgönderim, öngönderim, eşgönderim unsurları metnin kurgulanmasında yazara şu kolaylıkları sağlamaktadır:

1. Anlatımın kısa biçimde, uzatmaya gerek kalmadan yapılmasına imkân verir.

2. Anlatımda, bir kelimenin tekrar tekrar ve aynı biçimiyle ifade edilmesini, sunduğu imkânlarla (zamir (gönderim), eş anlam, dolaylama (aynı kavram alanından kelime kullanma), eksiltili anlatım) önleyerek anlatımda tekdüzeliği önler.

3. Anlatımda birbirine bağımlı bilgilerin (metindeki birimlerin), çok açık olarak anlatılmasa da anlaşılmasını sağlar.

4. Cümle içinde, cümleler arasında, paragraf içinde, paragraflar arasında kurulan bağlantıları sağlar ve netleştirir.

5. Kurduğu anlamsal ilişki ve bağlar yoluyla (eksiltili anlatım, değiştirim, gönderim) daha önce ifade edilmiş bir bilginin veya metin biriminin ayrıca tekrar tekrar ifade edilmesini önler.

6. Metinde, okuyucunun zihninde tamamlayacağı noktaları belirleyerek metnin sınırları içerisinde anlam belirsizliğinin önüne geçer.

7. Doğru ve yerinde kullanıldığı takdirde anlatım bozukluklarının yapılmasının önüne geçer.

8. Metindeki düşüncelerin, bilgilerin hangisinin hangisine bağlı oduğunu göstererek metnin anlaşılırlığını arttırır (Can, 2012:36).

Metinde artgönderim ögeleri olarak zamirler, sıfatlar ve sözcük gruplarına yer verilmiştir. Tek başlarına bir anlam ifade etmeyen zamirler, tümce içerisinde bazı sözcük ve ifadelerin çok fazla tekrarlanmasını önlemek amacıyla artgönderim unsuru olarak kullanılmıştır. Metin içerisinde anlam kazanan ve gönderim unsuru olan zamirler, metnin oluşmasında en az çaba kuralına göre yazara bir kolaylık sağlamıştır. Kişi zamirleri, anlatımın kısa ve yalın olmasını sağlayan unsurlardan biridir. Metinde kelime hâlinde ve ek hâlinde olan kişi zamirlerinin, tümce içerisinde kullanım şekline göre anlamı etkilediği görülmüştür. Bazı cümlelerde sadece kişi ekleri kullanılarak kısa bir anlatımın gerçekleşmesi sağlanırken bazı cümlelerde ise kesinlik ve inandırıcılığı arttırmak amacıyla kişi zamirleri kullanılmıştır. Dönüşlülük zamiri "öz, kendü, kendöz" şeklinde metinde yer almıştır. Bu kelimeler pekiştirme aracı olarak eşgönderimli tümcelerde gönderim yapıları oluşturmuştur. Kişi zamirleri ve iyelik ekleriyle birlikte kişi zamirinin anlamını pekiştirmektedir. İşaret sıfatları ve tamlama grupları metin içerisinde anlatımın kısa, açık ve yalın bir şekilde oluşmasını sağlayan artgönderim ögeleri olarak kullanılmıştır.

Metinde kullanılan öngönderim ögeleri işaret sıfatları, işaret zamirleri, sözcük grupları, soru-yanıt tümceleri, kalıp ifadeler ve bağlaçlardır. Süleyman-nâme'de öngönderim ögelerinin kullanıldığı tümceler, diyalog parçalarında karşımıza çıkmaktadır. Soru-yanıt tümceleri ve kalıp ifadeler, diyalog tümcelerinde ve öğretici bilgilerin verildiği bölümlerde öngönderim unsurları olarak görülmüş, açıklama tümcelerinde "eyt-, sor-, cevâb vir-, eydür" gibi ifadeler ve "kim, ki" bağlacı öngönderim ögesi olarak kullanılmıştır.

Süleyman-nâme'nin yazıldığı dönemde Türkçenin Farsçayla olan dil münasebetlerinden dolayı bağlaçlar, tümceleri birbirine bağlamada (Şenlik, 2014: 1) kullanılmıştır. Metin içerisinde de biçimsel-sözlüksel bağdaşıklık ögeleri olarak bağlaçların tümce anlamına etkisinin çok fazla olduğu görülmüştür. Bağlaçlar, tümceler içerisinde gramatikal görevlerinin yanısıra anlamın akıcılığını, kolay algılanmasını ve bütünlüğünü sağlamış, anlatıcı/okuyucu arasında iletişimin kurulmasına yardımcı olmuştur. Metnin nazım ve nesir bölümlerinde "Kim, ki, çün, illâ, illâ kim, eger, egerçi, daḫı, ve daḫı, ve" bağlacı tümce anlamına doğrudan etki ederek tümce anlamını yönlendirmiştir. Tümceleri, sözcükleri, eş görevli sözcükleri birbirine bağlamış ve açıklama tümceleri oluşturmuştur.

Metinde "-(y)p, -(y)uban, -madın, -(y)arak, -(y)alı, -(y)ınca, -iken, -ken" zarf-fiil eklerinin tümce anlamına olan etkileri şu şekildedir:

"-p" biçimbirimi "dUr" biçimbirimiyle beraber kullanıldığında bağlandığı eylemlere bilinen ya da bilinmeyen geçmiş zaman anlamı katmıştır. "-p" biçimbirimi "durur" sözcüğü ile birleştiğinde ise eylemin devam ettiğini belirten bir anlam içermektedir. "–p" zarf-fiil biçimbirimi birleşik tümce oluşumunu sağlarken zarf tümleci görevinde kullanılmış ve "nasıl" sorusuna cevap veren öge olmuştur. Yazar metnin akışını kesmemek için "–p" zarf-fiil biçimbirimini kullanmış ve uzun anlatımlar gerçekleştirmiştir. Tümcede anlamın akışını sağlarken fiillerin zaman aktarımını sağlamıştır.

Diyalog içerisinde anlatıcının geçmişte yaşadığı bir olayı ifade ederken -iken, -ken biçimbirimi zaman anlamı yönüyle kelimeyi zarflaştırmıştır. Geniş zaman çekimli bir fiile eklendiğinde karşıt durumlardan bahsetmiştir. Geçmişte yaşanılan olayların kesiştiği durumları ifade etmiştir.

-(y)IncA biçimbirimiyle kurulan tümceler yüklemin anlamını zaman açısından etkilemiştir.

-Alı biçimbirimi tümcelerde eylemin geçmişten, söylenilen zamana kadar durumun sürdüğünü ifade etmek için kullanılmıştır.

-(y)Arak biçimbirimi metinde iki tümce içinde kullanılmış ve eşzamanlı olarak in-, gez-, id- eylemlerini yükleme durum zarfı olarak bağlamıştır.

-mAdIn biçimbirimi tümcelerde zarf görevinde kullanılmıştır. Bu biçimbirimini alan kelime eyleme sorulan "nasıl ya da ne zaman?" sorularına cevap vererek tümce anlamını etkilemiştir.

Tümcede iki ayrı eylemi zaman yönüyle bağlayan -(y)UbAn biçimbirimi anlam ögesi olarak zarf görevinde kullanılmıştır. Durum ve zaman zarfı görevlerini üstlenmiştir.

Süleyman-nâme'nin 40. cildinde görülen kipler, yazarın olay ve durumları ifade ediş üslubuna bağlı olarak anlatımı ve tümce anlamlarını etkilemiştir. Kip biçimbirimler, bağlam içinde birden fazla fonksiyonu ifade edecek şekilde kullanılmıştır. Özellikle tasarlama kiplerinin o dönemde gramer özelliklerine göre ayrı başlıklar altında ele alınmaması, eklerin birbirinin yerine kullanılmasına neden olmuştur. Haber kiplerinde ise biçimbirimler olasılık, ihtimal, kesinlik, rica, dilek-istek ve anlam kayması gibi fonksiyonları yerine getirmiştir.

Soru zamirleri ve "mi" biçimbirimi Türkçenin ilk yazınsal metinlerinden bu yana Türkçede anlam belirleyici olarak kullanılmıştır. Metinde "kim" soru zamiri de "-dur" biçimbirimiyle birlikte tümce anlamını pekiştirmiş ve tümcenin anlamını yönlendirmiştir. "ḳaçan" soru zamiri, "ne zaman" anlamı vermiş ve tümce anlamını pekiştirmiştir. "kaçan kim, kaçan ki" metnin nesir bölümlerinde kalıp söz olarak yer almıştır. "nece" soru zamırı tümcede "nasıl" anlamında; "nėçe" soru zamiri tümcede "ne kadar, kaç" anlamında kullanılmıştır. Diyalog tümcelerinde hikâyenin gidişi ve öyküleme/öğüt verme amacı güdüldüğünde soru ifadelerine sıkça başvurulmuştur. Soru tümceleri çoklukla metnin düzyazı ile oluşturulan bölümlerinde görülmesine karşın, şiirlerde kullanılan soru tümceleri, ölçü ve uyak gereği devrik tümceler biçiminde yer almıştır. Anlamın pekiştirilmesi, olumsuzlama yoluyla anlamın yönlendirilmesi, kimi zaman da subjektif tepkilerin ortaya konması (kızgınlık, şaşkınlık, hayıflanma) soru zamirleri ve "mi" biçimbirimi ile gerçekleştirilmiştir.

Eski Türkçede "tur-" fiili yardımcı fiil olarak kullanılırken Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde enklitik bir yapıya dönüşmüş, Osmanlı Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde tamamen ek biçimine gelerek, hem isim soylu kelimelere hem de çekimli fiillere eklenerek

çeşitli işlevler kazanmıştır. Bağlı biçimbirimlerle süreklilik/devamlılık anlamında kullanılan "-p" biçimbirimi "turur" ile birleştiğinde eylemin geçmişte başlayıp hâla süregeldiğini göstermiştir. "turur/durur> -tur/-dur" biçimbirimleriyle kullanılan soru zamirleri, tümceye soru anlamı katmış, anlamı yoğunlaştırmada ve sorulan sorunun pekiştirilmesinde kullanılmıştır. Sıralı ve bağlı tümceler arasında kullanılan "turur/durur/-tur/-dur" tümce anlamına kattığı özellikler dışında, tümcenin okunuşunda ya da hikâyenin anlatılışında tümcelere estetik bir boyut kazandırmıştır.

Metinde kullanılan ikilemeler genel olarak anlamı güçlendirme, abartma, çoğaltma, genişletme, zenginleştirme yönleriyle anlama katkıda bulunmuştur. Kelime tekrarı yoluyla oluşan bu ikilemeler vurgu ve tonlamanın yapıldığı yerlerdir ve cümlenin anlamını yoğunlaştırarak anlatımı zenginleştirmiştir. Metinde ikilemeler özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf tümleci görevinde kullanılmış hâliyle; "â" ve "be" edatı kullanılarak yapılan Farsça ikilemeler de vurgu ve tonlamanın yapıldığı yerlerde tümce anlamını etkilemiştir.

Türk dilindeki kullanımı kurallı cümlelere göre daha az olan devrik cümle örneklerine Eski Türkçe döneminden beri eserlerde rastlanmaktadır. Kısmen yabancı dillerin etkisiyle çoğu kez de anlama katkı ihtiyacıyla Türkçede ortaya çıkan bu yapı zaman içerisinde özellikle şiirde anlatımın vazgeçilmez unsuru olmuş, anlatımı zenginleştirme ve güçlendirmede kendine önemli bir yer edinmiştir. Süleymân-mâme'nin nazım bölümlerinde yer alan devrik tümceler yargıyı vurgulayarak duygu değerini arttırmış ve beyitlerde aheng sağlayan unsur olarak kullanılmıştır.

Sözcükler arasında olduğu gibi tümceler arasında da bir eşanlamlılık söz konusudur. Tümcede eş anlamlılık, genellikle bir sözcüğün yansıttığı kavramın başka bir yoldan, başka sözcüklerle dile getirilmesiyle kurulan başka bir tümceyle ifade edilmesiyle gerçekleşmektedir. Firdevsî, metni hem nesir hem de nazım bölümlerinden oluşturmuştur. Nesir bölümünde anlattığı durum veya olayı, nazım bölümünde farklı sözcük ve yapıda aynı anlama gelecek şekilde özetlemiştir. Bu durum tümceler arasında eş anlamlı tümcelerin oluşmasını sağlamıştır.

Dilin biçim özelliğinden dolayı Türkçede olumsuzluk, "–mE " biçimbirimiyle anlatılır. "değil" ögesi de ilgeç olarak bu durumlarda kullanılmaktadır. Temel olarak tümcelere kesinlik/zorunluluk anlamları katan "turur/durur/-tur/-dur" biçimbirimleri, "kim" biçim-birimleriyle birleşerek bu kesinlik/zorunluluk anlamının olumsuz yönde pekiştirilmesinde kullanılmıştır.

Eksiltili tümceler, kurduğu anlamsal ilişki ve bağlar yoluyla daha önce ifade edilmiş bir bilginin veya metin biriminin ayrıca tekrar tekrar ifade edilmesini önlemektedir. Süleymannâme'de tümce düzeyinde eksilti örnekleri öznede eksilti, nesnede eksilti, eylemde eksilti, sıfatların sıralanması nedeniyle nitelenen isimde eksilti, tamlamalarda tamlayan ya da tamamlananda eksilti başlıkları altında ele alınmıştır. Yazar dilin bu imkânından geniş ölçüde yararlanarak bu sayede en az çaba kuralının gereğini yerine getirmiş ve yalın, sade, açık bir anlatım sağlamıştır.

3. METİN

265a

(1) ḡâliḳ-ı ḥannân u ḥâżır pâdişâh-ı ber-kemâl
râzıḳ-u deyyân u nâẓır ḥaḳ ilâhî zü ʾl-celâl

ṣâniʿ ü ġaffâr u raḥmân lâ-yenâm u lem-yezel
(2) sâmiʿ ü sulṭân-ı ʿâlem lâ-şerîk ü lâ-yezâl

fâṭır ol ki lâfẓ-ı künden kâyinât îcâd ider
ḳâdir ol ki ḳudreti ḳabżında ʿâlem mâh ü sâl

(3) enver-i şemʿinden anuŋ mihr ü mah yaḳar çerag̈
ṣarṣar-ı ḡavfından anuŋ deprenür ḳâf-ı cibâl

ḥażreti ḡallâḳ-ı aʿẓam var idendür ʿâlemi
(4) ḥażreti rezzâḳ-ı ʿâlem ḡalḳa virür o nevâl

ḳudret-i destinde câmiʿ çâr ʿunṣur ʿaṣr-ı çerḡ
ḥikmet-i lâfẓı hevâsında bulupdur iʿtidâl

(5) gâh ider ṭūş-ı felekde mâh tâbânı bedir
gâh ider gūş-ı semâda ḡalḳa şeklinde hilâl

biŋ sikender dergeh-i seddinde bir her püşt anuŋ
(6) yüz süleymân ḳaṣrınuŋ bâbındadur âşüfte-ḥâl

ẕikr-i tevḥîdinde ḳudsî beste-demdür çün ḥa ḳuŋ
fikr-i temcîdinde olur firdevsî ʿâciz tünd lâl

(7) aḥmed ü maḥmud ḳâsımdur muḥammed muṣṭafâ
şâfiʿ-i rūz-ı ḳıyâmetdür ḥabîb-i ḥaḳ teʿâl

enbiyânuŋ serveridür âfitâbuŋ enveri
(8) milk ü dîne ḳuṭb-ı ḥaḳdur ʿâleme şems ü cemâl

ḥaḳ dü-kevne itdi sulṭân ḳıldı taʿẓîm eyleyüp
ḫilḳat-i levlâk baḫşîş oldı ḥaḳdan bî-miṣâl

(9) hem ḥabîb-i maẓhar-ı esrâr-ı kerîm ü ẕüʾl-minen
hem ḫaṭîb-i menber aʿẓam kibriyâ-yı ḫoş maḳâl

tâ ḳıyâmet ṣad taḥiyyat dâyimâ firdevsden
(10) ol muḥammed nesline kim ḥaḳ diyüpdür ḫayr-ı âl

men muḥibb ü ḫânedânem var yezîde laʿnetüm
ḫâricînüŋ düşmânıdur zîrâ her ṣâḥib kemâl

(11) âl-i oṣmân şâh-ı sulṭân ḫân-ı ḥâḳan bâyezîd
milk-i rūmuŋ şâhıdur ḥaḳ virmesün aŋa zevâl

reşk ider kim ḳaṣrına derbân ola keyvân zuḥal
(12) yüz sürer kim atına naʿl ola her ay meh bilâl

bezme inse meh ḳadeḥ sâḳî zuḥal kevṣer şarâb
rezme binse merrîḫ îder ḫaṣmına yirde ḳıtâl

(13) ger ʿalem çekse ʿalemden ʿâlem içi ola pür
nîzeden yir bulmaya yil yirde göçmeye nümâl

virmedi ḳadr- refîʿüŋ ḫaṣmuŋa ḳatʿa amân
(14) ḳomadı tîġ fütūḥuŋ düşmene hergiz mecâl

ḥaḳ teʿâlâ devletüŋi yüce ṭutsun ser-firâz
ʿömr-i nūḥ itsün müyesser biŋ yaşa görme melâl

(15) şâʿirüŋ firdevsîye himmet iderseŋ n’ola kim
ḫâḳ-i pâyuŋ öpüp ider çün niṣâr-ı dürr-i lâl

söz güherdür cevheri bilür yine kim cevherî
(16) yâ ḫū sözdür ṣâfî altun ki olmış ola ṣâf ḳâl

diŋle imdi şeh süleymân ḳıṣṣasında kâmurân
ki aŋa mânend olmaya aḫbâr eṣaḥ şîrîn maḳâl

265b

(1) lîki virgil ḫoş ṣalavât cân u dilden aḥmede
ʿarż ide firdevsî söẓin hergeleye her ehl-i hâl

Süleyman-nâmenüŋ yüz ṭoḳsan altıncı meclisinüŋ ẕikrindedür

(2) gül yaŋaġuŋ hasretinden lâlenüŋ baġrında dâġ
müşg-i zülfüŋ şevketinden sünbülüŋ boynında dâġ

ġoncenüŋ zehresini şîrîn lebüŋ çâk ideli
(3) ḫâk-i rūḫsâr ateşüŋ baġrında ʿūdul çekdi dâġ

ger teferrüç itmese cân bülbül-i dîdâr-ı dost
ʿarż iderseŋ bir ḳafesdür gözine firdevs-i bâġ

(4) müşg-i haṭṭuŋ ḫâtemi yâḳūta çekdi dâ'ire
şeh süleymân mūrdur kim ḫâteme ṣunar ayaġ

gün yüzüŋden ayru gözüm ḳan aḳıdur çün şafaḳ
(5) kim bulut gün görmese yaġmur döker çâġ çâġ

zülf-i dâmuŋ ḫalḳasında noḳṭa-yı ḫâluŋ senüŋ
dânedür cân murġınuŋ ṣaydında dökdi ḳurdı dâġ

(6) nâfe-i miśkîn ṣaçuŋ ʿūdıyla ʿanber gördi çün
ḫacletinden düşdi oda gerçi bū alur dimâġ

milk-i ḥüsn içre süleymân mürca firdevsîdür

(7) ṭūṭî-i şîrîn ẕebânam ṣanma câhil būm ve zâġ

diŋle imdi şeh süleymân ḳıṣṣasından ṣaḥ ḫaber

lîki virgil ḫoş ṣalavât muṣṭafâya çâġ çâġ

(8) dâsıtân-ı sîmurġ ve dâsıtân-ı sâḥirân

(9)loḳman ḥakîm ḳavlince râviyân-ı aḫbâr ve nâḳılân-ı muḫtâr ve eflâṭūn-ı yūnânî naḳlince ol vechile rivâyet ḳıldılar kim ol (10) zamân kim hevâ-yı fenâda sînob cânibine ḳuşlarla sîmurġ ḳuşı gelürken hevâ yüzinden yiryüzine naẓar ḳılup süleymân (11) dergâhına sînoba ṭoġru şikârin yimege yir gözedürken nâ-gehân berḳ-i câẕūyı çerisiyle görüp rūḥ ḳuşuna (12) eydür şol hevâ yüzünde muʿallâḳ göklerde ve nehenglere ve pelenglere süvâr olup giden câẕū çerisi degül midür ki (13) peleng ḳurıda olur neheng ḫod ṣuda olur âdem oġlanıymışsa yiryüzünde yürürdi bu göklerde muʿallâḳ gezen (14) sâḥirlerdür ki mūsa devrinde bir kerre meġâribden meşârıḳa giderken firʿovn hemân ol server-i melâʿîn (15) bî-îmân bu ol çeriye beŋzersen ne dirsin diyicek rūḥ ḳuşı daḫı ḳara bulut gibi heva yüzünde (16) uçup giderken naẓar ḳılup ḳaḳnūsıla baḳup gördiler kim ḳırḳ elli câẕū kimisi peleng şekil cânavara kimisi (17) neheng şekil cânavara süvâr olup giderler baʿżısı geyiklere binüp heva yüzünde uçup giderler ammâ kim (18) dükelisi ʿuryân zişt-i ṣūret ḳabîḥ şekil ve ammâ kim ʿacâyib ʿacîb yaraḳları var nite kiminüŋ elinde demür ṭavḳ (19) kiminüŋ elinde ṭaġarcuḳlarla ḳarıncalar kiminüŋ elinde boẕ pâresi kiminüŋ elinde körük kiminüŋ elinde şişe birle neft (20) odı kiminüŋ elinde ṭâsıla ṣu her birisi bir ḳabîḥ ṣūret ʿacîb heyʾet sâḥirler ki naẓar idenüŋ zehresi çâk (21) olurdı sîmurġ ḳuşı göricek ḳaḳnūsa eydür hiç bilür misin kim bu sâḥirler nereye teveccüh itmişdür eytdi ki yoḳ bilmezem

266a

(1)ʿanḳa eytdi ben bu aṣal sâḥirleri kūh-ı elbruz ḳullesinde ʿayyūr câẕū leşkerinde gördüm imdi varısa bunlar süleymân peyġâmberden (2) yaŋa giderler bize lâzım gelen budur kim bunları şikâr ḳılup süleymân nebîye bendile iledevüz ʿanḳa eyle diyicek cemîʿ-i aṭyâr (3) ululari rūḥ ḳuşı ve ḳaḳnūs ḳuşu ki ṭârtıcılaruŋ ve yırtcılaruŋ ḳamu aṭyâr ulularınuŋ ser-murġlarıyıdı şâh-ı (4) murġân sözin ṭutup yırtıcı ve ṭârtıcı ḳuşlara ḥükm idüp yirle gök ortasında heva yüzinden cemîʿ-i ḳuşlar yelken (5) gibi ḳanatların açup kimisi lenger gibi demür ḳaynaḳların açup öŋlerince sîmurġ uçup ṭurnaya sunḳur ve şâhîn (6) döner gibi gökyüzünde keklige çaḳır ṭoġan iner gibi yâḫū taş arasındaġı yılana yılancıl ḳuşu ḳanat büküp (7) yılana inüp şüner gibi veyâḫūd yėdinci ḳat felekden veyâ dest-i melekden şeyâṭîn

nesli üzerine şihâb ile [8] yıldırım iner gibi sîmurġ ḳuşı aṭyâr ululları birle şöyle câẕū leşkerine ḳażâ vü ḳader gibi indiler berḳ-i câżū daḫı [9] naẓar ḳılup hevâ yüzünde sîmurġ ḳuşı ḳara bulut gibi ḳuşlarla ḳanad ḳanada çatup beri leşkeri gibi [10] uçuşup cemîʿ-i perrân olup üzerlerine gelürler ki serçeye atmacaya ancılayın inmeye mâkiyân yavrusuna zaġan eyle [11] dönmeye pes berḳ-i câẕū bildi kim bu gelen sîmurġ şâhı ṭuyūrandur ḳaynaġında götürdügi yėdi başlu evrendür [12] ḳatında uçan aṭyâr leşkeri ʿasker-i süleymândur cân başına şıçrayup ḳatında ḥâżır olan câẕū ʿaskerine [13] ḥükm eyledi her birisi siḥr oḳuyuban ṣūretlerin tebdîl-i câmelerin taġyîr idüp siḥr-i kâhin oḳuyup her biri kendüyi [14] yırtıcı ḳuş ṣūretine girüp kimi ḳaḳnūs kimi rūḥ ḳuşı ve kimi ṭavşancıl ve ḳartal ve şâhîn sunḳur fi'l-cümle [15] sîmurġıla ne miḳdâr ḳuş varise anlaruŋ heyʾetine mânend-i câẕū çerisi aṭyâr leşkeri sūretine girüp öŋlerince berḳ-i[16] câẕū daḫı kendüye siḥr urup sîmurġ şekline girüp siḥrile bindigi nehengi yėdi başlu evren ḳılup [17] sîmurġ gibi ḳaynaġına alup evren daḫı yėdi başın gökyüzünden yiryüzünden yaŋa ṣalup yėdi başlu yidi aġzın açup [18] sîmurġdan yaŋa odlar ṣaçup berḳ-i câẕū daḫı sîmurġ heyʾet olup ḳara bulut gibi ḳanatların açup gören aṭyâr ululları ḳorḳup [19] öŋünden ḳaçup sîmurġıla muḳâbil ve muʿârıż oluban ṭuruşdular ḳanat ḳanada çatup minḳâr minḳâra çatup ol [20] demür pūlâd ḳaynaḳları mışr-ı ḫançer ṭıynaḳları açup ol ṭoynaḳlarındaġı yėdişer başlu evrenlerüŋ yėdişer başın [21] ḳaldırup sîmurġıla berḳ-i câẕū ve biri birinüŋ ḳafâsına ḍarb uruşdılar yir ile gök ortasında melekile şeyṭân

266b

[1]gibi ṭuruşdular ol ḳadar dögüşdüler kim yėdi başlu evrenlerüŋ ḍarbdan ḳafâları delindi derileri yırtılup süŋükleri [2] ve siŋirleri sökülüp ḳâmetleri bükülüp pulları gibi etleri didilüp ilikleri daḫı yire dökülüp [3] ʿâḳıbet berḳ-i câẕū bir siḥir oḳudı ʿâlem yüzi od olup aṭyâr leşkerini sîmurġıla heva yüzünde ḳapladı [4] sîmurġ anı görüp yâ ḥayyū yâ ḳayyūm diyü ismullah oḳudı od üzerine oḳurdı ḥaḳḳuŋ ʿinâyeti birle siḥirle yanan [5] ol od maḥv oldı andan ʿanḳa şâh-ı murġân yâ ḥannân diyüp heva yüzinden ḳara bulut gibi süzülüp indi ḳażâ vü [6] ḳader gibi pūlâd ḳaynaḳların açup berḳ-i câẕūnuŋ ḳafâsına yâ allah diyüp iki pençesile elindeki yėdi başlu [7] evrenüŋ ḥammâm ḳubbesi gibi başları birle berḳ-i câẕūnuŋ ḳafâsına ʿanḳa-yı ḳâf bir ḍarb ile urdı kim ḍarb ṣadâsından [8] bir ʿaẓîm ṭırâḳe çıḳdı kim milk-i rūmdan âvâzı semerkandı ʿırâḳa çıḳdı ḫudâ-yı rabbe'l-ʿâlemin ḳolay getürüp [9] berḳ-i câẕūnuŋ ḳafâsın bir ḍarbıla yuġurup cânın cigerin ṭaġladı câẕūnuŋ siḥri bâṭıl olup kendü şekline [10] girince ʿanḳa ḳaynaḳ urup ellerin çevürüp ol melʿūnuŋ kendü ṣaçından minḳârile ḳıllar çeküp ellerin [11] ḳafâsında baġladı câẕū leşkeri anı görüp cengden

kendözüni irüp el ele urup her birisi kendü [12] şekline girüp siḥr-i efsūn urup berḳ-i cāẕūdan yaŋa sürüp ḳaçmaġa başladılar ammâ ki aṭyâr [13]leşkeri cāẕūnuŋ ḳaçduġın görüp her birisi bunlara ḳanad açup uçup hevâ-yı fenâdan cāẕūlar [14] üzerine süzülüp ḳażâ vü ḳader gibi dönüp yıldırım gibi inüp ʿazrâʾil gibi ḳafâlarına ḳonup ḳaynaḳlar urup ḳanlar [15] şaçmaġa leşlerini yiyüp cigerleri ḳanın ḳana ḳana içmege başladılar naẓm

[16] gâh cāẕū leşkeri gökde ider ceng-i şitâb
gâh urdı sâḥire ḳaynaḳ ṭoġan caynâḳ ʿuḳâb

siḥri cenge mekri henge başladıysa sâḥirân
[17] ay anuŋ olam diyü ditrerdi gökde ṭutdı tâb

gökyüzin cāẕū küpi ḳapladı ötdi kop kop
ḳuş ṣadâsından felek ṭası öter çün kūs u nâb

[18] yaġdurur sihrile yârân yandurur mekr ile nâr
cāẕū şerrinden ḫalâyıḳ çekdi bî-ḥad ıżṭırâb

sâḥirüŋ aġzı deminden çıḳdı ateş yaḳdı cihân
[19] ḳâfʿanḳa ḳorḳusundan ciger bozdı çün ẕübâb

diŋle imdi cāẕū birle ḳuşlaruŋ cengin tamâm
lîki virgil ḫoş ṣalavât muṣṭafâya bol ṣevâb

[20] der beyân-ı ḥabs şoden baʿḍ-ı sâḥirân bedest-i sîmurġ ve serheng-i murġân [21] ḥakîm ḳavlince ḳıṣṣa-i dirâz ḳılmayulum sîmurġ ḳuşı berḳ-i cāẕūyı ṭutdı ve ḳaḳnūs ḳuşı senderūs-ı cāẕūyı ṭutdı

267a

rūḥ ḳuşı ahdeşi cāẕūyı ṭutdı bâḳî ḳuşlar daḫı cāẕūlaruŋ baʿżını minḳârile pâreleyüp gevdelerinden cânların [2] uçurdular baʿżı yırtıcı ḳuşlar daḫı cāẕūlaruŋ ekşerine yitmeyüp ḳaçurdılar maʿal-ḳıṣṣa sîmurġ berḳ-i cāẕūyı [3] ele giren cāẕūile aṭyâr ʿaskerin cemʿ idüp yirle gök arasında ḳanat açdılar pervâza ḳalḳup [4] uçdılar ḳara bulut gibi yil ḳuvvetiyile baḥr u ber üzerinden cevlân urup geçdiler ʿâḳıbet bâd-ı şarṣar gibi kim [5] gitdiler süleymân

ʿaskerile ḳonduġı şaḥrâya yitdiler ki ḥażreti süleymân ol şaḥrâda ḳonmışdı (6) sînob ḳalʿasına yaḳın yirde leşkerile ârâm idüp inmişdi sâyebân ve serâperdeler ṭutulup dîvân ḫâneler (7) ḳurulmışdı otaġ-ı süleymân ḳubbesi feleġe çıḳup kevâkeb buruc melâ'ike felek yüzünden otaḳ ḳubbe (8) sine cemʿ olup dirilmişdi dîvân-ı süleymân daḫı ḳurulmışdı ʿarab ʿerbâ begleri ʿamâliḳa yigleri mıṣr u şâm (9) dil-âverleri baġdâd ve medâyin serverleri on iki sıbṭuŋ ser-defterleri ḳuds mübârek mihterleri mūsa (10) ve hârūn neslinüŋ benî isrâ'il aşlınuŋ selâṭîn serverleri zerre şîr pehlevânları ḫiẕmet-i süleymâniye yüz urmışlardı (11) ḳayṣeri rūm melikler yūnân ser-firâzları benî aṣfer serhenkleri endelüs dil-âverleri altun gümüş ṣandallar (12) üzerlerinde yir yir oturmışlardı pehlevânlar ol ḳan içici evrenler ṭaġ ḳadar pūlâd gürzlerini omuzlarına urup (13) her birisi sedd-i iskender gibi süleymâna ḳarşu ayaġın ṭurmışlardı on dört kerre yüz biŋ âdemî-zâd çerisi (14) içtimâʿ-i insân süleymân dergâhına dirilmişlerdi ṣanaşın kim ḳıyâmet ḳopup on sekiz biŋ ʿâlemüŋ maḫlūḳâtı (15) ol süleymân dergâhında ḥaşr olmışdı ve yine otaġ-ı süleymân üzerinde yırtıcı ve ṭartıcı ḳuşlar her birisi uşaġı ve irisi (16) erkek ve dişisiyile ve eşi yoldaşıyıla bâzıla bâẕ ḳazıla ḳaz şâhbâzile şâhîn keklikle gögercin (17) ṭūṭîyile ṭurrâc ḳumrıyile bülbül her bir aṭyâr ulusı ṣaġ u ṣol ḳanat ḳanada urup ṭurmışlardı süleymân üzerine (18) sâye ṣalup ṭurmışlardı ḳulaḳ süleymân sözine urmışlardı her biri dillerince ḥaḳḳa tesbîḥ oḳurlardı sükker efṣânlıḳ (19) ḳılup ṭūṭî-i elḥân birle ötüp ḳumrı âh nideyin dost diyüp ṭurrâc (20) yâ şâh diyüp şaḳırdı naẓm

ṭūṭî vü ṭurrâc süglün ötüşür ḳumruyıla
(21) dir süleymân devletinde virmeŋüz ʿömr-i yile

dem geçer devrân döner çürür beden âdem ölür
furṣatı fevt itme ẕevḳ it nūş u mey düherile

267b

(1)neṣr ḥakîm ḳavlince süleymân bu vechile salṭanat birle taḫtı ʿâç üzerine ḳarâr ḳılup oturmışıdı insân (2) leşkerinüŋ begleri kim oturup kim ṭurmışıdı süleymân felek yüzine baḳup ḳuşlar ṣaffında (3) sîmurġı göremeyüp ḳande gitdügine sırrı irmeyüp süleymân simurġı aŋup ḳanı ʿanḳa diyince hüdhüd (4) ḳanat açup gökyüzünden yire indi taḫtı pâ öŋünde edebile ḳondı yüzin yire sürdi abdan baş (5) ḳaldurup süleymâna duʿâ ḳıldı andan ḳuş dilince süleymâna söyledi ʿanḳa-yı ḳâf uş yaḳın geldi diyü (6) ḫaber eyledi süleymân felekden yaŋa baḳdı anı gördi kim teşrîn cânibinden aḳ ve ḳızıl ve ḳara (7) ve gök bulutlar belürdi ammâ kim öŋlerince dört yıldız şeklinde şafaḳ renginde altun ṣıfat (8) bir bulut gelür

velîkin ol buluduŋ kenârında yir yir eŋegümṣaġma gibi elvân elvân rengîn [9] rengîn levün levün ʿacâyib reng-âmîz nesneler görinür ʿacabâ ne ʿalâ'imdür dirken bâd-ı ṣarṣar ḳuvvetiyile [10] bulutlar ki hevâ yüzünden gelür gelüp yaḳın yitdi süleymân diḳḳat ile tekrâr naẓar kim itdi [11] gördi kim ol görinen ḳara bulutlar bulut degül aṭyâr leşkeriyimiş ṭavşancıl ve ḳartal [12] ve ḳaḳnūs ḳuşları ʿaskeriyimiş ve daḫı ol aḳ bulutlar rūḥ ḳuşları semender ḳuşı ve laḳlaḳ [13] ve ḳuġu ve ṣaḳa ḳuşlarıyımış ve daḫı ol gök bulutlar gögercin çaḳır balaban sunḳur şâhîn cinsiyimiş [14] ve daḫı ol ḳızıl bulutlar ḳızıl aḳid ḳuşlarıyımış ve daḫı ḳızıl ṭūṭî ve süglün ṭurrâc ve geyk [15] ve ṭurna ve tedriç cinsi murġân ve ṭâvus ḳuşlarıyımış ammâ kim ol dört yıldızlar sîmurġuŋ [16] iki başında dört gözimiş ve rengârenk görinen nūrânî ʿalâ'imler sîmurġuŋ laciverdi [17] ve ẕehebî müṯennaʿ ve müneḳḳaʿ ve mürebbeʿ ḳanatlarınuŋ yükleriyimiş maʿa'l-ḳıṣṣa sözi dirâz ḳılmayalum anı vaḳt içinde [18] aṭyâr ululları sîmurġile hevâ yüzünden süzülüp dîvân-ı süleymân kenârına bir fersaḫ miḳdârı âdemî-zâd leşkerinden [19] ıraḳ yirde ḳondılar her birisi peleng gibi minḳârı pençesin yire urup yüzlerin sîmurġile süleymândan yaŋa [20] döndiler andan süleymân emr itdi ḥâcibler sipâhi urup dîvân ḳapusından sîmurġa varınca ademi iki [21] ṭarafa ayırup sîmurġdaŋ süleymândan çavuşlar yol eylediler andan sîmurġı süleymân hüdhüda getür diyüp

268a

[1]söyledi hüdhüd taḫtı kenârından ḳanat açdı dergâh ḳapusından çıḳup uçdı sîmurġ öŋüne [2] varup yüz yire sürüp ḳarşusına geçdi süleymândan ḫaber virüp süleymân daʿvetinden ḫaber açdı [3] sen sîmurġa süleymân ḥażreti muntaẓırdur diyü and içdi sîmurġ süleymân sözin işidüp şâd olup gelüp [4] minḳârıyıla berḳ-i câẕūyı ḳaynaġına alup ṣaġ ve ṣol aṭyâr ulularına baḳup ḳanat ṣalup rūḥ [5] ḳuşunı ḳaḳnūs ḳuşunı ṣaġ ṣol padişâhâne vezîrleri gibi ḳanatları altına alup ṭavusleyin yüriyüp [6] keklükleyin seküp ḳanat urup âdemî-zâd leşkerin irüp ol ʿaẓîm leşkeri söküp [7] süleymân naẓarına gelüp yüz yire sürüp andan berḳ-i câẕūyı ʿarż idüp geçen mâcerâdan ḫaber [8] virüp süleymânuŋ eyyâm-ı devletine duʿâ vü ṣenâ ḳıldı süleymân ḥażreti (a.s) berḳ-i câẕūya naẓar ḳılup gördü kim [9] bir ḳabîḥ ʿucube ṣūretdür kim yüzi derisi kelem yapraʿı gibi buruşmış başı ve ʿömri dîv aşlı şeyṭân [10] nesli ʿâric ve mârice irişmiş ve ṭudaḳları demürci küreġine beŋzer ḳat ḳat olmış gözleri çirkefi [11] küf olmış keşke beŋzer ve ḳâmeti egri yapılmış köşke beŋzer yüzündeki beŋleri taḫtaya [12] ḳaḳılmış mıḫa beŋzer ve aġzı ṣalyârı aḳar ṣaru zerniḫe beŋzer naẓm

[13] şöyle zişt ki ḳabîḥ ol sâḥirün bed ṣūreti
görse ikrâh ide şeyṭân ḳıla biŋ laʿneti

siḥri anun kâr itmemekçün anı gören etḳiyâr

(14) oḳudı iḫlâṣ ʿamm vird idinüp tebbeti

neṣr ḥakîm ḳavlince süleymân (a.s) berḳuŋ ḳabîḥ şeklini kim gördi (15) ceng ü cidâlüŋ ḳıyl u ḳâluŋ aṣlını ṣordı berḳ-i câẕū daḫı ʿayyūr câẕūya racîm lâʿîn geldügin (16) ḫâtem-i süleymâna ʿâṣıḳ olduġun iblîs iġvâsınla süleymân yüzigine ʿâṣıḳ olduġın otuz kez yüz biŋ (17) câẕū leşkerin cemʿ itdügin her biri ceng âletiyle siḥr-i füsūn ḳuvvetiyile hevâ yüzinde küplere süvâr (18) olup uçduḳların deşt diyârına gelüp ḳonup berḳ-i câẕūyı ḳırḳ câẕūyıla câsūslıġa gönderüp (19) süleymândan yaŋa seçdügin maʿa'l-ḳıṣṣa olan mâcerâdan ḫaber virdi süleymân işidüp fikre vardı (20) allaha ṣıġınup ṭurdı andan buyurdı sîmurġa altun nişâme üzerinde ḳarâr ḳılup oturdı ḳaḳnūs (21) ḳuşı rūḥ ḳuşı cemîʿ-i aṭyâr ulularıyıla ṭutdukları câẕūları getürüp ʿarż itdiler süleymân (a.s) cümle

268b

(1)sin ḫoş görüp nevâḥat ḳılup ḥükm eyledi ṣıġır ve ḳoyun ve at leşlerin çâşni-gîrler pâk idüp (2) getürdiler sîmurġla ḳuşlar öŋlerine getürdiler andan sîmurġ ḳuşı ol yırtıcı ve ṭartıcı ḳuşlarıyla ḥâżır (3) olan leşlere demür pūlâd ḳaynaḳların urup her birisi ṭaġ gibi üzerlerine çöküp etlerini çeküp didüp (4) yirlerdi cihân ḫalḳınuŋ anda ḥâżır olan âdemî-zâd leşkeri ḫayrân ṭururlardı ammâ kim süleymân (5) ʿaskeri câẕū çerisinüŋ geldügin bilüp beġâyet ḳorḳup ḫavfa vardılar kim sâḥirler cengin (6) câẕūlar âhengin anlar görmemişlerdi çün sîmurġ ḳuşı aṭyâr ulularıyıla leşlerden ve başlardan (7) ġıdâ kim alup etleri yeyüp kemüklerin yıġın yıġın döke ḳoyuncaḳ andan ferrâşlar gelüp (8) kemükleri alup ol yirleri pâk üstüḫânları saḳsonlara tâzîlara virdiler baʿde't-ṭaʿâm süleymân (9) ḥükm eyledi kim yarın göçdür sînob ḳalʿasınuŋ üzerine varup ḳonsam gerekdür diyüp cemîʿ-i (10) beglere serverlere ʿarab ʿerbâ dil-âverlerine yūnan rūm ve ḳayṣer serhengleri ve ʿamâliḳa ḳavmine ve endelüs erenlerine (11) maġrib zemîn bahâdurlarına benî aṣfer ser-firâzlarına ḥükm eyledi güç yaraġına meşġūl oldılar (12) naẓm

pehlevânlar el bir idüp ittifâḳ
ol gün aḫşam vaḳtine gördi yaraḳ

(13) açdurup ḳılıcların balçaḳ daḫı
bergidüp begterlerin ḳolçaḳ daḫı

üç siŋirlü ḳatı yaylar ḳurdılar
(14) oḳlara elmâs demren urdılar

ʿaşḳar u düldül şıfat tâzî atların
zeyn olup ḥâżır ider âletlerin

(15) ḫançeri ṣoḳup ḳılıc ṭaḳındılar
ḳahramân özün görüp baḳındılar

mâ ḥażar ḥâżır olup leşker tamâm
(16) pehlevânlar gözedür kim ola şâm

şeb geçüp ṭoġa güneş vaḳt-i seḥer
tâ süleymân ḳıla devletle sefer

(17) diŋle imdi ḳıṣṣa nedür yâr-ı cân
vir ṣalavât şerḥ olına dâsıtân

nâme-i efrâsiyâb ḳıṣṣa-i diger (18) ḥakîm ḳavlince çünkim süleymân ḥażreti yarın ʿale'ṣ-ṣabâḥdan göçdür yaraḳlu yaraġuŋuza (19) meşġūl oluŋ diyü tenbîh idicek loḳmân-ı ekber yüzine baḳup eytdi kim iy ḥakîm-i üstâd ve iy loḳmân (20) biz ʿâd luṭf idüp bize iskender-i kübrâ ḳıṣṣasın tamâm söylegil ve ḫıżr-ı muḳaddem neyledüġin âb-ı ḥayâtı (21) nėce içdügin beyân itdüŋ ammâ iskenderle gelüp nėce bulmuşduŋ ve âb-ı ḥayâtı nėce

269a

(1)getürdüŋ diyüp ḫaber ṣorıcaḳ loḳmân ḥakîm daḫı diledi kim cevâb vire feylesof ḥakîm ki (2) loḳmân ḥakîmüŋ żiddıyıdı eytdi kim yâ nebîyyallah ben bu nesneye ġâyet taʿaccüb iderem ki ḫıżır zinde-i (3) cüvân ḳıṣṣasın evḳat naẓargaha gelüp gideyorur kendüsinden ṣorup teftîş itse ki ne bu fertūb (4) âḫerden diŋleyince süleymân sinnü on iki biŋ ḫıżır ṣūretlü enbiyâ ve on iki biŋ vilâyete ḳadem (5) başmış evliyâ ve etḳiyâ cemâlüŋ nūrı şemʿasınuŋ şuʿlesinde pervâne veş ẕikr-i ḥaḳla semâʿ ururlar (6) ḫıżır nebîyi görmege müştâḳ olurlar süleymânsın ḫıżır daʿvet eyle gelsün ziyâret ḳılalum (7) âb-ı ḥayâtı teveccüh ile içdi n'eyledi n'itdi mübârek lâf ıẕ durur bârından ṣaḥîḥ ḫaber alalum yoḳsa bu loḳmân rūzigâr (8) dîdedür cihân dîdeler dilinde kiẕb-i cihân olur biz ḥükemâ mezhebüz egerçi naḳliye daḫı iʿtiḳâdumuz (9) var yezdân- perestüz ve cemîʿ-i peyġâmberlere îmân getürürüz

ṣuḥf-ı âdeme ve ṣuḥf-ı ibrâhîme ve tevrât-ı mūsâya (10) ve zebūr-ı dâvūda taṣdîḳ ḳılup şerîʿatları mucibince îmân getürürüz her nebîye münzel olan kitâbdan ne (11) kim naḳl iderse kelâm-ı ḥaḳdur diyü iʿtiḳâdı küllî iderüz zîrâ kim kelâm-ı ḥaḳdur ve daḫı (12) nebînüŋ kendü ḥaḳânî sözleri taḥḳîḳdür kim taṣdîḳ iderüz velîkin ġayr-ı âḫer kimesneler naḳlini ʿaḳlî (13) olmayınca ḳabūl itmezüz egerçi kim loḳmân-ı ekber daḫı nebîdür sözine iʿtimâd iderüz velekin fertūt (14) olmaġın fertūt sever fertūt taʿrîfin söylemege iver görmez misin kim ḫıżır peyġâmber (a.s) âb-ı ḥayâtı (15) içürmişken üç fertūtuŋ ayaġına iletdi hiç ẓulumât içinde fertūt pîr-i âdem ola mı anlar ne yir ne içer hiç (16) anlar ne geyer ne örtünür benî âdemüŋ ḫod ḥayâtı ve dirligi yimekle içmekle olur eyle olsa (17) bu ʿaḳlî degüldür diyüp ʿinâd idicek loḳmân ḥakîme ġâyet güç gelüp ṭurup yirinden (18) gitdi ve ammâ kim umaridi süleymân ḥażreti feylesof ḥakîme ḫışm idüp ḳaḳıya ve ammâ süleymân (19) ḥażreti loḳmân ḥakîm gidicek ġażab idüp eytdi yâ feylesof senüŋle loḳmân arasında tefâvüt (20) çoḳdur ḥuṣūṣa kim anuŋ ʿömri ve ʿilmi senden artuḳdur sen niçün aŋa ʿinâd idersin bir daḫı itme ki (21) saŋa ḫışmum deger var loḳmân ḥakîmüŋ otaġına gir ʿözrin dileyüp getür ḥâṣâ ki

269b

(1)loḳmân naḳlinde kiẕbi ola nebîdür didi feylesof daḫı yirinden ṭurup loḳmân ḥakîme varmaġa âṣaf (2) bin ber ḫıyâyı ve kâẕ peyġâmberi ve nâṣen peyġâmberi serverlerden mışır sulṭânı celâleddîn ve pehlevânlardan (3) raʿd bin berḳı alup gitdi varup loḳmân ḥakîm odasına kim girdiler feylesof ḥakîm (4) loḳmânuŋ ayaġına düşüp ʿözrün diledi âṣaf bin ber ḫıyâ ve ol iki enbiyâ ve mışr sulṭânı server-i ümerâ (5) ve raʿd bin berḳ pehlevân-ı kübrâ şefâʿatçi olup loḳmân ḥakîmden feylesof ḥakîmüŋ ṣuçın (6) dilediler barışdırup ve görüşdürüp alup süleymân naẓarına getürdiler andan loḳmân dîvân-ı süleymânîye ki (7) girdi selâmki virdi ḥażreti süleymâna eytdi kim yâ nebîyyallah tevbe olsun daḫı bir kelime gördügümden (8) ve işitdügümden söylemeyem eger ki ḫıżır peyġâmber ḥâżır olup bu ẕikr itdügüm âb-ı ḥayât ḳışṣa (9) sın taḥḳîḳ idügin ve taʿyînduġına bu dem naẓaruŋda gelüp şehâdet ḳılup taṣdîḳ itmezse diyicek süleymân (10) ḥażreti diledi kim nübüvvet ḫâteminden müvekkel-i insân ismin oḳuyup daʿvet ḳıla ve tekvîn-i insânî gönderüp (11) ḫıżır peyġâmberi getürde ammâ nâ-gâh gördiler kim ḫıżır peyġâmber (a.s) ḳudret atına süvâr olmış geldi (12) nübüvvet süŋüsin yire şancub ḳudret atın ḳażâ ḳoyup bismillâhi diyüp dergâhdan içerü girdi (13) nâṣen peyġâmberle kâẕ peyġâmber loḳmân ḥakîm âṣaf bin ber ḫıyâ ve on iki biŋ muʿcizâtı ẓâhir olmış (14) enbiyâ ḥâżır oldılar ḫükemâ ʿulemâ vüzerâ ümerâ ḳarşu varup ʿizzetle alup süleymân taḫtına yaḳın gelicek (15) süleymân ḫażreti

yirinden ṭurup ḫıżır daḫı selâm virüp süleymân ʿaleyk alup ʿizzet ü ikrâm ḳılup [16] ḳul ṣalup görüşüp ḥâl-i ḫâṭır ṣoruşup taḫt kenârına alup oturdı andan loḳmân ḥakîm ayaġ [17] üzerine ḳalḳup eytdi yâ ḫıżr-ı zamân ṣafâ geldüŋ ḳadem getürdüŋ bizi fertūt-ı feylesof ḥakîm [18] şerrinden ḳurtarup ayaḳdan götürdüŋ ki senüŋ âb-ı ḥayâta varup ḥayât ṣuyın içüp iskender içün [19] faẓîle getürüp ol üç pîre yitişüp maġâra içinde gördügüŋ maḥale degin mübârek elfâẓ-ı [20] dürer-bâruŋdan iskender-i kübrâ naẓarından ne vechile taḳrîr itdüŋise ḥükemânuŋ baʿżısı [21] inanmayup gümân getürdiler men ḥakîm-i loḳmân-ı ekberken meclis-i süleymânîde lâġa getürdüler incinüp

270a

[1]meclisden ṭurup gitmişiken enbiyânuŋ mertebelüleri ve muʿteberlülerinden ve ḥükemânuŋ pür-hünerlerinden [2] ve selâṭîn serverlerinden gelüp dilek ḳılup yine meclise getürdiler ammâ ki ben bende daḫı ḳasem yâd [3] ḳıldum ki ḫıżr-ı ḥâżır olmayınca gelüp taḳrîr itdügüm rivâyete şehâdet ḳılmayınca meclis-i süleymânîde [4] min-baʿd rivâyetden el çekem ve ḥikmetden virmeyüp sükūt maḳâmında diz çökem budur ki [5] muʿcizât gösterüp yâ ḫıżr-ı ḥâżır olduŋ imdi luṭf it sergüzeştüŋi ve âb-ı ḥayât içdigüŋi [6] maġârada ol pîrler maḳâmına varduġuŋı naẓar ḳılup anlardan hemân âṣâr birer nefes ḳılduġını taḳrîr it [7] mübârek aġzuŋdan işitsünler loḳmân ḥakîm sözünde râst mı yâ kâẕib mi farḳ eylesünler tâ kim ol ḥasūdlaruŋ [8] nifâḳı benüm ḥaḳḳumda maʿlūm ola naẓm

böyle diyüp ḫıżr-ı ḥâżır ḥasretine ol ḥakîm
itdi nâliş diye râstın gör ola düşmen leʾîm

[9] diŋle imdi ḳıṣṣa nedür şerḥ ideyin yâr-ı cân
lîki rūḥ-ı muṣṭafâya vir ṣalavât sen delim

neṣr ḥakîm ḳavlince loḳmân-ı ekber [10] böyle diyicek ḫıżr-ı ḥâżır eytdi yâ süleymân pâk yeẕdân ḥaḳḳıçun kim ḥażretüŋe taḫt u saʿâdet ve milk-i cihân virdi [11] ve men hıżıra âb-ı ḥayâta rūzı ḳılup ḥayât-ı câvidân virdi her ne kim loḳmân ḥakîm söylediise işidiyorurdum [12] ḥażretüŋe gelmek dilerdüm ammâ baḫr-ı ʿummân içinde bir kâfirüŋ kögesi ki içinde dört yüz naḳdi [13] küffârı vardı gemisi girdâba düşdi ʿacze varup çaġırdı ki yâ ḫıżır putdan el çeküp [14] müsülmân olam ḥaḳḳı bir bilüp saŋa îmân getürem diyüp niyâz idicek anı vaḳtde ol gemiye yitişüp [15] girdâbdan ḳurtarınca hindüstân pâdişâhı küffâr çerisiyle ceng idüp kendüyi ṣımışlar yâ ḫıżr-ı [16] ḥâżır müsülmânlıḳ çerisine yitiş yoḳsa hep helâke vardı diyüp çaġırınca allahuŋ iẕni birle aŋa daḫı [17] yitişdüm kâfiri hezîmet ḳılınca mıṣr şehrinde

bir ʿazîz ehlullahdan nîl kenârında nîle girür timsâḥ ḳapar [18] çaġırdı ki yâ ḫıżır zinde pâk yezdân ḥakḳıçün beni ḫalâṣ it diyince hemân bî-iẕnillah yitişüp ḥâżır oldum [19] anı daḫı timsâḥ elinden ḫalâṣ itdüm iş budur ki bugün ṣabâḥdan çâḳ endelüs cânibinde ol gemiye ġarḳ olmaḳdan [20] ḫalâṣ itdüm girdâbdan ḳurtardım cemîʿsi müsülmân oldılar ṣevâba girdüm ve andan bir nefes içinde baḥr-i [21] girdâb yanında maġrib serḥaddinden gidüp maşrıḳ ḥudūdından hindüstânda bulundum kâfirler elinde müsülmânları ḫalâṣ

270b

[1]itdüm andan mışra gelüp ol velîyullahı neheng aġzından alup ḳurtardum ve mışırdan gidüp loḳmân ḥakîm [2] sözin işidüp işbu memleket-i rūm içre naẕaruŋa yitişdüm velîkin loḳmân ne kim didiyse ḥaḳdur [3] ʿayn-ı muṭlaḳdur naẓm

böyle diyüp anda ḫıżrıŋa mukâr
oldı sâkin şâh öŋünde âşikâr

[4] diŋle imdi ḫıżr-ı ḥâżır ḳıṣṣasın
vir ṣalavât rūḥ-ı maḥmūda hezâr

neṣr ḥakîm ḳavlince ḫıżr-ı ḥâżır [5] böyle diyicek süleymân ḫażreti taʿaccübe varup eydür yâ ḫıżır nebî ne ʿacâyib ḫaber virdüŋ eger şöyle ki mübârek [6] aġzuŋdan bu elfâẕ-ı dürer-bârı işitmesek iʿtiḳâd itmezdük bu ḳadar yire anı vaḳt içre gelüp yitişmek [7] ḫayli emr-i ʿaẕîmdür ve bir daḫı eydür söz kim ḫażreti loḳmân ne kim söylediyse men işidiyorurdum dirsin [8] ve bundan ʿacebter daḫı budur kim maşrıḳ cânibinde ʿummân baḫrınuŋ girdâbında gemiyi ġarḳdan ḫalâṣ iderken [9] maġrib cânibinde hindüstân şâhınuŋ niyâzın nėçe işitdüŋ veyâ ḳandaġı mışır ki hindüstândan mışır nîlindeki [10] velînüŋ niyâzın işidesin diyicek cevâb virdi ki yâ süleymân ḫaḳ teʿâlâ baŋa ʿilm-i ledünnî ki naṣîb [11] itdi maşrıḳdan maġribden cenūbdan şimâlden ve yėdi ḳat yer altından ve yėdi ḳat gök yüzünden yâ ḫıżır diyü [12] çaġırsalar ḫaḳ teʿâlinüŋ ḥikmeti birle cemîʿsin işidürem ve daḫı cemîʿsin naẕar ḳılup emr-i ḫaḳ birle görürem [13] diyü ḫaber virince süleymân ḫażreti taʿaccüb idüp yine su'âl itdi ki yâ ḫıżır yâ bu ân-ı vaḳt içinde her [14] cânibe yitişdügüŋe sebeb nedür cevâb virdi ki yâ süleymân her yirde kim ḫıżır diyüp çaġırsalar ḳudret-i [15] ḫaḳ birle göz açup yumunca kendümi anda buluram diyüp cevâb virdi şeh süleymân işidüp ḫıżruŋ [16] nübüvvetin ve muʿcizâtın ḫaḳ teʿâlâ virdügi kerâmâtin ṣaniʿüŋ ṣunʿın ḳâdirüŋ ḳudretiŋ taʿaccüb idüp eydür yâ [17] ḫıżır imdi kemâl-i elṭâfuŋuzdan âb-ı ḥayâtı ne vechile varup içdüŋüz ve daḫı iskender-i kübrâ naẕarına [18] varıcaḳ ne bâbdan söz açduŋuz âb-ı

ḥayât aŋa naṣîb olmaduġuna sebeb ne cevâb virdi ki [19] yâ nebîyallah loḳmân ḥakîm didügi gibi çünki ol maġâraya varup ol üç pîrleri ki gördüm [20] andan ḳatına varup ḥâllerin ṣordum her birisine selâm virdüm anlar daḫı ʿaleyk alup eytdiler kim gel gözümüzüŋ [21] ḳapaḳların devüri vir tâ kim ne kişisin bilevüz mübârek yüzüŋi görüp senüŋle kelimât ḳılavuz

271a

[1]ben daḫı anuŋ gibi itdüm çünkim beni gördiler ḥaḳḳa minnet ki âdemî-zâd gördük diyü şükür [2] itdiler andan ṣoŋra bunlardan teftîş itdüm ki siz ne ḳavumsüz ve bu pîrlik ʿâlemine yitmişken [3] bu arada muḳîm olmak ẕelîl ḫor yatmaḳ yimek ve içmek ve örtü döşek yoḳ ve ḫiẕmetkâr yoḳ ki sizlere [4] ḫiżmet ide aç ü ʿuryân ẕelîl giryân yatmaġıla ne ḫoş ḥayât bulursuz yoḳsa size ġâyibden rızḳ mı gelür [5] diyü su'âl idicek cevâb virdiler ki bizüm üçümüz daḫı âb-ı ḥayât içüpdür âb-ı ḥayât içen ölmez tâ ḳıyâmetedek [6] nefs-i ḥayât bâḳîdür ve illâki fertūt olduġunca tende ṭâḳat ḳalmaz bu ḥâl içre giriftâr olurmış iş bu [7] ʿaczile ve bir daḫı bizüm kendümüze nefsümüz ġıdâdur yimek ve içmekden fâriġüz göŋlümüz daḫı istemez didiler anlaruŋ [8] cevâben işidüp âb-ı ḥayât içdügüme peşîmân olup daḫı pîr-i muḳaddeme ṣordum ki billâhi'l ʿaẓîm râst ḫaber [9] vir ki ne kişisin bu baḥr-ı ẓulumâta nėce gelüp girdüŋ ve âb-ı ḥayâtı ne vechile bulduŋ cevâb [10] virdi ki ben baḫt-ı zemîn pâdişâhıydum aduma manṣūr şâh dirlerdi cimşîdden ṣoŋra rū-yı zemîni [11] ṭutdum ʿâḳıbet ḍeḥḥâk-ı nâ-bâk ile ceng itdüm beni ṣıdı hezîmet itdüm ḳaçup baḫter vilâyetine geldüm yėdi biŋ [12] pehlevân-ı güzînile yėdi yılluḳ azuġıla baḥr-ı ẓulumâta girdüm şol ḳaṣd üzerine ki âb-ı ḥayât bulam ve bu yėdi [13] biŋ pehlevânuma daḫı içürem andan ʿömr-i câvidânı bulup baḫter vilâyetine müstaḳil şâh olam ḍeḥḥâk daḫı üzerüme [14] gelürse bu yėdi biŋ pehlevân-ı güzînle yėdi kez yüz biŋ er daḫı cemʿ idüp anuŋla muḳâbil ve muʿârıż olam [15] diyüp baḥr-ı ẓulumâta ki vardum bu diyâra ki gelüp girdüm ḥaḳ teʿâlâ bir ḫışımlu yaġmur virdi cemʿi ʿaskerüm [16] ġarḳa virdi hiçbirisi ḳurtulmadı illâ ki benüm bir taḫtıgâhum varıdı ʿâç abanūsdan mürebbeʿ çâr gūşesinde [17] derü dîvârı varıdı abanūsdan şöyle ki üzeri ḳubbeydi fîl sünüginden ḥatta ki gündüz taḫta geçüp [18] otursam iki ḳanat ḳapusın açardum ḫalḳa ḥükm-ü ḥükümet iderdüm ve şol vaḳt ki giceyle yatmalu[19] olsam ḳapuların çeküp içine girüp yaturdum düşmândan iḫtiyâṭ itdügüm cihetden ammâ ki [20] üstâd ol taḫt-ı gâhum şöyle düzmişidi ki yivleri belürmezdi ve içine ṣu ṣızup girmezdi [21] ve çâr gūşesinde dört câmları varidi elmâs ṭaşından terkîb olunmışdı içinden naẓar itseŋ ṭaşındaġı

271b

(1)görinürdi ammâ ṭaşından naẓar iden içindekin görmezdi çünki ol gice taḫtumı seyl aldı üç (2) gün üç gice seyl üzerinde taḫtum yürüdi ʿâḳibet bir ṭaġ etegine iletdi ṭurġurdı seyl (3) geçince ṣabr itdüm taḫt-ı gâhuŋ ḳapusın açup çıḳdum secde-i şükr idüp ḫalâṣ olduġuma şâd (4) oldum velî bu dâmına kūhe naẓar ḳıldum gördüm ki ol seyl-i ʿaẓîm leşkerüm ḳırmış şöyle (5) ki atlarınuŋ ve kendülerinüŋ leşkerini getürüp ol ṭaġ etegine yıġmış bunlara acıyup aġladum (6) bir nèçe gün mâtem ṭutdum şöyle ki ġayretümden ḫayrete vardum âḫir gördüm ki aġlamaġıla olmaz (7) seyl alup kenâre yıġduġı zâd u zevâdeden beksemâtdan degşürüp cemʿ itdüm yayan ve ẕelîl giderken (8) ayaḳlarum ḳabardı ṭâḳatum ṭâḳ oldı anı gördüm nâ-gehân yedeklerümden bir ʿarabî ayġır seylden yüzmekile (9) ḫalâṣ olup çayır çemen arasında gezer defʿî ṭutup üzerine binüp gitdüm ve bir gevher daḫı ki şeb (10) çıraġıdı taḫt-ı gâhumda bile yidi bilmece almışdum gevheri elüme alup şuʿlesiyle ḳırḳ gün payâpay gitdüm ne (11) yol var ne iz bilürem ki baḫter vilâyetine çıḳam ʿâḳıbet bir yire geldüm aḫşam irdi atı götürüp (12) ʿinânın alup gitdüm sibâʿ ḳorḳusundan bir aġaca çıḳup çeşm ü gūş oldum ḳażâ-yı nâke irdi (13) timsâḥ şeklinde birḳaç yırtıcı cânavarlar geldi ammâ ki timsâḥ degül raḫşumı baḫş baḫş idüp (14) pâreleyüp yediler andan ṭaġılup gitdiler ben ṣabâḥ aġaçdan inüp gitdüm ḫalâṣ olduġuma sibaʿdan (15) ḥaḳḳa şüḳr itdüm üçünci gün ṣusuzluḳdan buŋaldum ḫâliḳa niyâz itdüm anı gördüm ki gevher (16) şuʿlesine ḳarşu bir ṣaḥrâ göründi bu ṣaḥrânuŋ vasaṭında bir çeşme revân olup serv ayaġından çıkar (17) revân olup ṭaġılup aḳar defʿî varup bu ṣudan içdüm bildüm gördüm südden aḳ şekerden ṭatlu (18) bildüm ki âb-ı ḥayâtdur hemândem şâd olup secde-i şüḳr itdüm cânum ḳuvvet ṭutdı nūrlandı andan (19) ḳırḳ yıl gice vü gündüz çalışdum ve gezdüm baḥr-ı ẓulumâtdan çıḳup baḫter vilâyetine varmaġa ḳaṣd itdüm (20) çâre olmadı ve üzerümde olan libâslar çürüdi ʿuryân ḳaldum ʿâḳıbet bu maġâraya geldüm bunda müḳîm oldum (21) varduġunca fertūt oldum egerçi ḥayât-ı câvidânı buldum ve illâ ki kendü cânumdan bî-zâr oldum mâl

272a

(1)u memleketden ve aḳrabâdan cüdâ düşdüm ve oġuldan ve ḳızdan ayruluġuma ġâyet incinmem var diyü âh itdi naẓm

(2) itdi âh böyle diyüp ḳıldı efġân ol emîr
oldıġıçün ġâre içre anda ol fertūt bir

yâ süleymân çünki oldum muṭṭaliʿ aḥvâline
(3) ki tereḥḥüm itdüm aŋa cân-ı dilden iy dilir

neşr yâ nebîyyallah çünkim ol pîr-i muḳaddemüŋ bu ḥâlin ki işitdüm yüz [4] ikinci pîre ṭutdum anuŋ ḥâlinden teftîş itdüm eytdi ki ben hindüstân şâhıyıdum sam bin nūḥ [5] zamânında hinde sinde ḥükm iderdüm dört yüz yıl ʿömür sürdüm nūḥ nebî dînine girdüm ṣuḥf-ı âdem [6] oḳurken baḥr-ı ẓulumâtda âb-ı ḥayâta vardugın oḳuyup gördüm âb-ı ḥayâtı ele getürüp içmege [7] ṭaleb itdüm dört yüz gemi düzdirüp dört biŋ pehlevânile dört biŋ ʿarabî atları gemilere ṭoldurup [8] yėdi yıllıḳ zâd u zevâda ḳaydın görüp baḥr-ı ʿummâna girüp kūh-ı elbruz eteġin ṭolaşup ẓulumât [9] cezîresine yaḳın varıcaḳ bâd-ı ṣarṣar olup deŋizi dibinden ḳaynadup cemîʿ-i gemileri ġarḳa virüp perâkende [10] ḳılup benüm gemiyi daḫı kenâre sürüp ḳaraya ḳayaya urup ġarḳ itdi yėdi kişiyle geminüŋ mellâḥbânıyla [11] küçücek ṣandala girüp ve gevher-i şeb-çırağı bile alup zâd u zevâda alup kenâre çıḳduk [12] bu netice beni arkalarına götürüp ẓulumât içine girüp gitdük mellâḥbân gevher-i şeb-çırağı [13] öŋümce götürüp giderdi yėdi mîl miḳdârı yeri gevher-i şeb-çırâḳ şuʿlesi rūşen iderdi [14] ʿâḳıbet giderek bir yire geldük bir laṭîf pıŋar inüp ṣuyından içüp zevâdemuzdan yimek [15] yiyüp oturunca nâ-gehân bir cânavar ṣadâsı geldi mellâḥbân gevher-i şeb-çırağı eline alup varup [16] gördi berü gelüŋ şikâr ancak diyüp yoldaşlarına çaġırdı yarağıyla varup altı cânavar [17] enügin getürdiler gergedân kürreleri her birisi üçer yaşında buzaġuca ola cüssede [18] pes bunlaruŋ derisin yüzüp ocaġa çevürüp kebâb idüp birisin yediler bâḳîsin zaḫîre [19] itdiler ki ẓulumât baḥridür şikâr ḳanda ele girür birḳaç gün bunda ârâm iderüz günde [20] birisin ġıdâ iltürüz diyüp şâdumân oldılar ne ḳadar kim anlara ḳaḳıdumsa ki bunlaruŋ anaları ve ataları [21] irkeklü dişilü gergedânlar ki geleler kürrelerin biryân göreler şek degül ki

272b

[1]sizleri helâk ideler diyüben ol kürrelerüŋ etinden yimedüm bunlar yiyüp ferâġat itdiler yatup uyudular anı gördüm [2] ki gürüldi ḳopdı on iki gergedân erkek ve dişi geldiler bunları yatduḳları yirde [3] koḫuladılar andan boynuzlarıyla ṣancub götürüp her birisin hevâya atdılar gögüŋ bir ḳatına çıḳup [4] felek yüzünden aşaġa yire inerken boynuzlaruŋ ḳarşu ṭutup ṣancub başlarıyla yine bunları döndürdüler [5] âḫir helâk idüp anları baŋa geldiler cân acısıyıla ṭurıgeldüm çevrem alup beni daḫı koḫuladılar gördiler [6] ki kürreleri etinden yimemişem hiç ḫatâ itmeyüp andan ol yenmeyen kürrelerüŋ üzerine varup mulaşdılar [7] aġlaşdılar daḫı ṭaġılup gitdiler ammâ ki bu gergedânuŋ bir ulusı aḳ süd gibi ṭolusı gelüp [8] öŋümde baş ḳoyup boynuzunı kemerbendüme ilişdürüp boynuma bin diyü işâret ider gibi ben daḫı boynına bindüm ve şâhîn [9] iki elümle muḥkem ṭutdum yil gibi altumdan yilüp yürüdi dört gün tamâm gidüp bėşinci gün beni [10] bir ṣaḥrâya getürdi bir

çeşme ḳatına yitürdi gördüm ki bir ʿacâyib laṭîf pür âb-ı revân kenârında (11) çayır u çemen sünbül lâle nuʿmân ve şaḳâyıḳ-ı bülbül ve ṭurrâc ve ḳumrı şâhlarında ötüşüp dillü dilince ḫâliḳı (12) ẕikr iderler andan bu gergedân bu çeşme ḳatına varıcaḳ diz çöküp başın yire ḳodı ben daḫı (13) yire itdüm baŋa naẓar ḳılup çeşmeye naẓar ḳıldı daḫı andan işâret itdi gel iç diyü kendözi (14) daḫı ṣudan içdi andan gelüp öŋümde baş ḳoyup tevażżuʿ idüp gitdi ben daḫı varup ol (15) ṣudan içdüm gördüm ki şekerden ṭatlu ve ḳardan aḳ ve buzdan ṣovuḳ dünyâda anuŋ mânendi (16) ṣu yoḳ pes ṣuyı ki içdüm tende ḳuvvet cânda ṣıḥḥat bulup andan ṣoŋra gönlüm ne (17) artuḳ ṭaʿâm diledi ve ne ḫod artuḳ ṣu içdüm andan âb-ı ḥayât içdügüme şükür ḳılup rubʿ-i meskūn (18) ʿâlemine aydınlıġa çıḳmaġa cehd itdüm elli yıl miḳdârı tamâm baḥr-ı ẓulumâtı gezdüm çıḳmaġa çâre bulmadum elli yıldan (19) ṣoŋra ol kürreler biryân olan yire geldüm ki beni gergedân getürmişdi (20) iki rekʿat namâz ḳılup ḫâliḳa niyâz itdüm beni âb-ı ḥayâta irişdüren gergedânı yâ ilâhi sen vir ki (21) beni bir âdem oġlanına ḳavuşdura didüm kim yalıŋuzluḳdan ʿâciz ḳaldum işüm dostum yoḳ yalıŋuzluḳ saŋa yâraşur

273a

(1)ki birsin ebedsin ezelsin lâ-yemūt lâ-yefūt lâ-şerîk bî-vezîrsin diyü münâcât idicek nâ-gehân gördüm ki (2) ol gergedân beyaż geldi yine öŋümde baş ḳodu daḫı işâret itdi defʿî boynına bindüm (3) şâd u hürrem oldum seḥer yili gibi altumdan götürüp gitdi üç gün üç gice diyicek beni bu (4) diyâra yitüşdürdi bir maġâra öŋine ki geldi öŋ dizlerin çöküp baş yire ḳoyup ḥâl (5) diliyle baŋa in diyü işâret eyledi andan ben daḫı inüp bu maġâraya geldüm bu pîr-i muḳaddemi görüp aḥvâlinden ṣorup (6) ḥâline muṭṭaliʿ olup ben daḫı ol zamândan berü anda oluram naẓm

iy emîr-i cinn ü ins ü şeh-cihân milk ü rikâb
(7) pîr-i fertūt ol zamân böyle diyüpdür ṣaḥ cevâb

diŋleyüp emlaḥ kelâmın gūş idüp aḫsen ḥadîṯ
ʿibret aldum ben ḫıżır ve allahu âʿlem bîʾṣ-ṣevâb

(8) neṯr yâ süleymân çünki ikinci pîrüŋ daḫı sergüzeştin diŋledüm andan üçünci yire geldüm anuŋ (9) daḫı serencâmından suʾâl itdüm ḫaber virdi ki men hūd peyġâmberüŋ ümmetinden allahuŋ vaḥdâniyyetine iḳrâr idüp aŋa (10) îmân getürmişdüm künc-i ḫalvetde maḳâm-ı ʿūzletde ṭâʿat-ı ḥaḳḳı edâ idüp şerâîṭin yirine getirmüşidüm dünyâ (11) muḥabbetinden göŋül sevgüsin götürmişdüm daim hūd peyġamberden temennâ iderdüm ki

tâ ḳıyâmetedek [12] ḥaḳḳa ṭâʿat idem ölmeyem ḳırḳ yıl bu ḥâl üzerine ki geçdi ḳırḳ birinci yıl ṣuḥf-ı şît bin ademde gördüm ki [13] baḥr-ı ẓulumât içinde bir çeşme vardur kim aŋa âb-ı ḥayât dirler her kimse ki ol ṣudan içse nefŋ [14] olayduŋ olmaya çünki ṣuḥf-ı şîtde bu faslı kim oḳıdum ṭurup hūd peyġâmber ḳatına vardum temennâ ḳıldum [15] ki baŋa bir ḫayır duʿâ it didüm pes el ḳaldurup âb-ı ḥayât baŋa naṣîb olmaġıçün ḫayır duʿâ itdi [16] ve daḫı eytdi mekketü'l-allah var ḳırḳ gün münâcât eyle ḳırḳ birinci gün ḳuṭbü'l aḳṭâb ki mutaṣarrıf [17] ʿâlemdür zamâne ḳuṭbu seni âb-ı ḥayâta yitişdire diyü duʿâ ḳılınca duʿâsın alup gitdüm mekketü'l-allah yitdüm [18] ḳırḳ gün beyt-i ḥaḳḳı şerrefallah ziyâret ve nefsüme rızḳı virmeyüp ḳanâʿat ṣavmile riyâżet-i iŋlâṣile ṭâʿat [19] ḳılup ḳutbü'l-aḳṭâba buluşmasın ḥaḳdan temennâ ki itdüm ḳırḳ birinci gün ṣubḥ-ı dem ṣubḥ namâzın ḳılup ṣaġuma [20] ki selâm virdüm bir yüzi nūrlu yeşil ṭonlu melek ṣūret kimse görüp ṣol yanuma daḫı selâm virdüm [21] hemândem baŋa eytdi ki yum gözüŋi yumdum aç didi açdum kendümi ẓulumât baḥri içinde âb-ı ḥayât

273b

[1]gördüm ol ḳutbü'l-aḳṭâb daḫı yanumda ṭurur eytdi ki âb-ı ḥayât budur iç imdi [2] murâduŋa ir ben eytdüm ki yâ sen niçün içmezsiz ki ʿömr-i câvidân bulasız eytdi içmediġüme [3] üç nesne sebeb var evvel budur ki iẕn-i ḥaḳ olmayınca bir nesne itmezüz ikinci budur ki maḳṣūdumuz [4] milk-i beḳâdur elümüzden gelse bu fenâ ʿâleminde bir nefes ṭurmayup ʿâlem-i ezeliyye varup ḳurb-ı ḥaḳḳa [5] yitişirdük ki bu ʿâlemüŋ âḫiri lâ-būd fenâdur üçünci budur ki ḥaḳ teʿâlâ ben ʿabdini ḳutbü'l- [6] aḳṭâb itmişdür iẕn-i ḥaḳla mutaṣarrıf-ı ʿâlemem vaʿdem yitişinceyedek ʿâleme mutaṣarrıf oluram vaʿdem ki[7] yitişse benüm yirime ṣaġ cânibimde ṭuran imâm olur ve ṣolumdaġı ṣaġ yirine geçer ve ol üçlerüŋ [8] birisi cânib yirinde imâm olur yedilerüŋ birisi üçlere ḳatılur ve ḳırḳlaruŋ birisi yedilere ve bėş yüzlerüŋ [9] birisi ḳırḳlara ḳatılur ve bėş yüzlerüŋ eksigi ʿâlem-i eṭrâfda ḥaḳ teʿâlâ ḫiẕmetine lâyıḳ olan [10] ḳulları alup aŋa ḳatarlar bu kâr-gâh böyle ḳurulubdur bizi ḫayır duʿâdan unutmaġıl [11] diyüp gâib olup gitdi ben daḫı âb-ı ḥayâtdan içdüm secde-i şükür ḳıldum daḫı gitdüm [12] ve aŋa peşîmân oldum ki âb-ı ḥayâtı içem ḳutbü'l-aḳṭâba beni alup git dimedüm [13] pes birinci yıllar baḥr-ı ẓulumâtı seyr itdüm yalıŋuzlıġıla eglenmedüm ẓulumâtdan aydınlıġa çıḳmaġa [14] yol bulamadum altmış yıldan ṣoŋra bu ġâr cânibine geldüm bu iki pîrleri gördüm aḥvâllerine [15] muṭṭaliʿ olup bile olmasına rıżâ virdüm ol zamândan berü bunda oluram naẓm

[16] ol zamândan bu zamânedek hemân
bunda oluram yâ ḫıżr-ı ḥâżır ʿayân

ḳıṣṣam öküş lîkin itdüm muḫtaṣar
(17) tâ ki sözüm olmaya ġâyet cihân

neṣr yâ süleymân üçünci pîrüŋ daḫı sergüzeştin ki (18) diŋleyüp ḥâline muṭṭaliʿ ki oldum velekin benüm adum ḫıżırdūġın bildügine ḫayrân ḳaldum daḫı (19) sebebin teftîş idüp su'âl ḳıldum cevâb virdi ki yâ ḫıżır senüŋ ḫıżırdūġuŋ andan bildüm ki (20) çünki ḳırḳ yıl baḥr-ı ẓulumât içinde ki gezdüm daḫı yalıŋuzlıḳdan cânumdan bizdüm şöyle (21) oldu ki cânum elümde yimişse çıḳarup yabana atardum zîrâ ki yalıŋuzluḳ aŋa yâraşur ki

274a

(1)ferd u aḥad ḳul huvallahū ṣameddür daḫı ḳırḳ gün münâcât itdüm ḳuṭbü'l aḳṭâb buluşmasın ḥaḳdan temennâ (2) ḳıldum ʿâḳıbet ḳırḳ birinci gün ṣaġ ṭarafuma selâm virdügüm vaḳtin gördüm ki ol şekilde (3) bir kimesne ẓâhir olup gözüme göründi andan ṣol ṭarafuma daḫı selâm virüp namâzdan fâriġ olunca (4) baŋa selâm virüp eytdi ki yâ velî ḳuṭb istemekden bizi bunda getürmekden (5) murâd ne cevâb virdüm ki evvel isterem âdemî-zâda çıkarasın ve bizi bu miḥnetden ḳurtarasın (6) didümse cevâb virdi ki ol seni bunda getüren iẕn-i ḥaḳla âb-ı ḥayâta yitüren ḳuṭb (7) ü'l aḳṭâb yėdi yıl vardur vefât itmüşdür ḥaḳ raḥmetine gitmüşdür şimdi ki ḥâlde ḳuṭbü'l aḳṭâb (8) bu ʿabdi ḥaḳîrdür baŋa iẕn-i ḥaḳ yoḳdur ki seni ẓulumâtdan çıḳaram velî bir maġâraya varasın anda (9) âdemî-zâda ḳavuşasın bir nėçe yüz yıldan ṣoŋra bir yüzi nūrlu güneş ṭalʿatlu boz atlu cüvân ki (10) ol ḫıżır nebî olacaḳdur iskender-i kübrâ nâm pâdişâhile baḥr-i ẓulumâta gelüp girecekdür (11) ḥaḳ teʿâlâ ol ḥıżra âb-ı ḥayât rūzi ḳılacaḳdur âb-ı ḥayâtı içüp size gelüp bulışacaḳdur ol (12) vaḳt aŋa naṣîḥat ḳılasın ki ḳuṭbü'l aḳṭâb saŋa selâm itdi vaṣiyyet ḳıldı ki dönüp (13) yine âb-ı ḥayâta varsun atın daḫı ḥayât ṣuyuıla yusun ve kendü daḫı âb-ı ḥayâtdan yetmiş gün (14) ṭurup içüp içine girüp ġusl idüp yunup her gün biŋ rekʿat namâz ḳılup secde-i (15) şükür itsün tâ ki fertūt olmaya cüvânlıġı zamânı geçmeye cismi dâyim ḳuvvetde ve cân-ı câvidânı (16) ṣıḥḥatde zîrâ kim kimesne âb-ı ḥayât içse egerçi ki ḳıyâmetedek nefḫi ola ki (17) ṣūr-ı evveldür ol zamânadek ḥayât bula andan vefât ide ve ammâ ki âb-ı ḥayâtda yetmiş gün ġusül (18) itmeyen ki hemân içmekile olsa teni fertūt olur varduġunca köhne olur hemân ḥayâtdan bir nefes bâḳî (19) ḳalur ki ölmez ḳuṭbü'l aḳṭâb böyle diyicek ben eytdüm ki imdi luṭf it beni âb-ı ḥayâta (20) ilet ben daḫı yetmiş gün ġusül ideyin cevâb virdi ki baŋa iẕn-i ḥaḳ yoḳdur ki seni şundan (21) şuŋa iletem ve illâki ol gelen ḫıżıra niyâz idesin iderse ol ider imdi yâ ḫıżır senüŋ

274b

(1)ḫıżırduġuŋ bildügüme sebeb ol ḳuṭbü'l aḳṭâbdan işitdügüm sözdür ki saŋa taḳrîr itdüm (2) velî luṭf it baŋa âb-ı ḥayâtdan naṣîbüm getür anda varmaġa ḫod mecâlüm yoḳ diyicek pîr-i (3) evvel pîr-i ṣâni ol velîyyullah sözün ki işitdiler bize sen daḫı naṣîbümüz âb-ı ḥayâtdan getür didiler ve (4) ġusül idelüm diyü niyâz idicek ṭażarruʿ ḳıldılar bu belâdan bizi ḳurtar pîrligimüz cüvânlıġa tebdîl it didiler (5) naẓm

böyle diyüp itdi anlar çoḳ niyâz
neyse diyüp söylediler cümle zâr

(6) çün ḥaḳîḳat anlaruŋ bildüm sözin
didüm idem ḥükm iderse kâr u sâz

neṣr yâ süleymân çün kim (7) ol üç pîrüŋ sözin işitdüm allahuŋ taḳdîrinde varısa size daḫı birer maşraba âb-ı ḥayâtdan getüreyin (8) diyüp ḫayır duʿâların alup vidâʿ ḳılup gitdüm atımuŋ naʿlı izleri sebze-zâr olmışdı âb-ı ḥayâtı (9) nişânlayup ḫudâya ṣıġınup ʿaẓm-i ḥayât itdüm ṭarfetü'lʿayn içinde âb-ı ḥayâta yitdüm yetmiş gün anda ṭurdum (10) yetmiş kez ġusül idüp tâze vużū' aldum günde biŋ rekʿat namâz ḳıldum ḥâcet diledüm ki ol fertūtlar (11) gibi olmayam çünki yetmiş gün tamâm oldı namâzdan niyâzdan fâriġ olup bir zerrîn maşrabayla (12) iskender niyyetine yine âb-ı ḥayâtdan ṣu aldum andan ġayrı deve derisinden iki çirbem varıdı anları (13) daḫı âb-ı ḥayâtıla ṭolduram daḫı fertūt pîrlere ve yârenlere hediyye iletem çün yaraġum mükemmel görüp (14) ḳudret atına ki süvâr oldum ġâyet feraḥlıġumdan göŋlüme bir ġurūr geldi ki ʿacabâ bu (15) mertebe men ḳuluna ḥaḳ teʿâlâ ki naṣîb itdi hiçbir kimseye naṣîb olmamışdur ol lâ-yezâl aḥad (16) ṣamedullah baŋa yalıŋuzlıḳ ḫıżır müyesser itdi diyüp ġurūra varınca anı gördüm ki üç kimesne (17) atları boz yelileri ḳuyruḳları ḳara ve kendülerüŋ geydükleri yeşil ḫıżrî ṭonları ve başlarında (18) her birisinüŋ ʿimâme-i ḫalîl şöyle kim şekli şemâyilde yüzde gözde ve ḳaşda ve cemîʿ-i naḳşide etde (19) ve ṭonda ḳadd u ḳâmetde hemân muṭlaḳ baŋa beŋzerler her birisinüŋ ellerinde birer altun maşraba âb-ı (20) ḥayât almaġa alup gelürler yâ süleymân bu arada ḳıṣṣa çoḳdur ḫizmet-i ḥaḳ vardur yemen vilâyetinde (21) bir ejderhâ ehlullahdan bir kimesne yutmaġa ḥamle itdi ol dâḫı yâ ḫıżır yetiş didi aŋa

275a

(1)aŋa giderem ben daḫı inşâ'allah bir vaḳtin bu ġarâyib-i ḳıṣṣayı tamâm ḳılup söyleyevüz ki ol üç şaḫṣ (2) üç iskenderüŋ bilesince gelmiş her birisi ḫıżır olacaḳdur kendülerüŋ ḳıṣṣaların ve ol iskenderlerüŋ (3) ḳażiyyeleri ʿacebü'l ʿacebdür nâdirü'l vuḳūʿdur inşâ'allah teʿâlâ yirinde ẕikr idevüz diyüp ḫıżır nebî (a.s) (4) süleymândan icâzet alup gitdi süleymân daḫı dîvân ṭaġıtdı ḫalvet-i ḫâṣa varup ʿibâdete meşġūl oldı (5) naẓm

şeh süleymân ṭaġıdup dîvânını olunca şâm
girdi ḫalvet içre ṭaʿât itdi ṣıdḳile imâm

(6) ancılayın salṭanatda ḥaḳḳa ṭâʿat it dise
varduġunca artururdı devletin rabbü'l-enâm

dâsıtân-ı keyḳubâd şâh ve ḳıṣṣa-i sâm-ı sūvâr (7) ḥakîm ḳavlince süleymân nebî ḫızır peyġâmber (a.s) ile ṣoḥbet ḫâs itmekde ammâ bizüm ḳıṣṣamuz ez-ân-ı (8) cânib keyḳubâd şâhile oġlı keykâvūsa geldi ki kâvūs şâh süleymân ḥażretin (9) taʿrîf itdüġine ġâyet incindi şöyle ki muẓṭar olup dîvân içinde keykâvūs oġlına (10) ḳaḳıyup yıldırım miṣâl şaḳıyup eytdi kim yâ keykâvūs ben ol sulṭân ḳubâdam ki devlet ile ṣayda (11) binsem ṣuda timsâḥı ṭaġda ḳaplanı ḳayd iderem ṭaşlardan evren çıḳarup mîşelerden arṣlanı ṣayd iderem rezm (12) idersem bebr ü peleng ḳorḫusundan amân ister baġrı kebâb olur bezm idersem zühre ḳadeḥ kevṯer (13) şarâb olur leşkerüm yüz ḳılıcdan artuḳdur ceng-i efrâsiyâb ve sâm-ı sūvârdan benüm derdüm yoḳdur ben ḫod (14) şâh-ı ḳubâd aṣlı cimşîd nesli kâvūs şâhiken ʿaḳl issi melik ve her işden agahiken ol (15) siyah fellâḥdan cengcügez itdiyise seyyâḥdan ne ḳorḳup üşenürsin beŋzüŋ ṣarardup gözlerüŋ (16) ḳarârdup yılan ḳuşanursın yarın olsun yirümden ṭurıgelem on iki kez yüz biŋ ḳan içici (17) leşkerüm ḫalḳın ḳatuma direm yeri çerilere gümletdürem borı ve ṣurnâlara ecel irin irletdürem ʿalemler (18) şuḳḳasın açduram ḳılıc çeküp düşmânumuŋ ḳanın yire ṣaçduram eger felesṭîn ḳalʿasın sedd-i skender (19) daḫı olursa yıḳup ḫırâb idem içinde âdemîsin ḳomayup başların kesüp ölüm şarâbın içirüp (20) her birinüŋ menzîlin turâb idem ben ol şâh-ı ḳubâdam ki gözlerümde efrâsiyâb ẕübâb degüldür deŋiz leşker benüm (21) ḳatumda bir ḳaṭre âb degüldür naẓm

çün benem ʿâlemde şâh keyḳubâd

275b

(1) ḫaşm-ı ḫâkin ṭaġıdam çün tünd-bâd

ḳılıcum merrîḫ görüp amân diler
heybetümden ditreşürler ḳavm-i ʿâd

(2) ol süleymâncuḳ durur nesli ʿarab
şimdi şahlıḳ daʿvi ider ki ziyâd

ol demürci oġlınuŋ cânın alup
(3) cism-i ḫâke ṣalam ben ḫoş nihâd

böyle diyüp lâf ururdı şehriyâr
vir ṣalavât muṣṭafâya eyle yâd

(4) neṣr ḥakîm ḳavlince keyḳubâd şâh bu vechile lâf urup kendözin görincek keykâvūs (5) gördi kim atası ḳubâduŋ gurūrile dimâġı fesâda varmış nesne ṭınmadı yirinden ṭurup odasına (6) geldi ḫalvetine varup bir yarar âdemîsin kim kendünüŋ ḥâciblerindendi daḫı dönüp ol ḥâcib (7) kim bilesince gelüp dururdı kâvūs şâh aŋa didi kim var ol seyyâḥ cihângire benden (8) selâm eyle digil kim atam ḳubâdı uydıramadum sözüm ḳulaġına ḳoydıramadum yarın ceng-i sulṭânîdür bizden (9) bilmesün bizüm aŋa yavuz ḳaṣdumuz yoḳdur anuŋ luṭf u iḥsânı bizüm ḥaḳḳımuzda çoḳdur ne kim didiyse (10) gelüp sözün söyledüm ammâ kim râżı olmadı diyesin didi ḥâcibi gönderdi gitdi (11) gelüp ḳalʿa ḳapusına yitdi ḥâcibler bilüp alup şâhlarına iletdüler ol yaŋadan sâm-ı (12) sūvâr daḫı ḳârūnıla oturmışlardı keyḳubâddan ne ḫaber gele diyüp muntaẓır ṭurmışlardı (13) nâ-gihân ḥâcib gelüp ḳubâduŋ ḫaberin kâvūs şâhun aġzından şâha beyân eyledi sâm (14) ḳahḳahayıla güldi didi kim yarın ola göreler kim aŋa daḫı pehlevânlarına daḫı ne ḳılam (15) didi ṣoḥbet-i ḫâṣı ṭaġıtdı ṣubḥ olunca ḥaḳḳa ʿibâdemet eyledi bu yaŋadan ḳubâd şâh daḫı gevderzeh (16) kūsteheme züpîne gîve ḫaber ḳıldı kim yarın ceng-i sulṭânîdür vaḳtlarına ḥâżır olalar andan dîvân (17) ṭaġılup ol pehlevânlar daḫı odalı odasına geldiler cemîʿ-i pehlevâna tenbîh itdiler bahâdur olanlar (18) yirlerinden ṭurdılar otaḳlu otaġına geldi ol gice tâ ṣubḥ olunca düşmân yaraġın gördiler cebbelerin (19) geyüp ḳılıcların bağlanup elmâs ḫançerlerin ṭâḳınup yüŋler başlarına ṣoḳdılar ḫâṣ atları ṭavîllerden (20) çıḳarup eyer uyan urup ḳuyruḳların ḫınalayup boyunlarına ḳotâz ṭaḳdılar üç ḳat siŋirlü yayların ḳurdılar (21) ellerin ḳılıc ve ḳalḳan ḳabżasına urdılar ḳışṣayı dirâz ḳılmayalum cemîʿ-i ḳubâd çerisi uşaġı ve irisi her birisi

276a

(1)düşmân yaraġın gördiler bahâdurlar cengine ḳıvanup muḫanneṣler ḳaçacaḳ yol ṣordılar naẓm

(2) ṣan beriyye ḳavmi ḳavmi leşkeri
hep müsallâḥ pehlevân u her eri

ṭutdı tîġ vü ḫançerile yiryüzin
(3) yırtdı süŋü daḫı gökde ülkeri

pehlevânlar ḥâżır oldı pür yaraḳ
ḳaḫpe-zenler gözedür ḳıçın giri

(4) küllî leşker ḫalḳı ḥâżır oldılar
gözleşürler ṭoġa şems-i ḥâvari

diŋle imdi ḳıṣṣa nedür ʿâşiḳân
(5) vir ṣalavât muṣṭafâya yol eri

neṣr ḥakîm ḳavlince çünkim ol gice ki geçdi (6) ṭaŋ atdı ḳubâd şâh dergâhında kūs-ı rūbi ṣūr-u isrâfil ötdi naṭʿ-ı şebistân kim rū-yı zemînden ki (7) sürüldi felesṭîn mescidinde benî isrâʾil ʿulemâsı içre kim eẕân oḳundı ʿâlem içi nūr-ı yezdânile ṭoldı ḳudret (8) ḳandîli birle cihân milki rūşen oldı seḥer ḳuşları dile gelüp ötüşdüler dillerince ḫaḳ teʿâlâya tesbîḥ ḳılup (9) şükür idişdiler maʿalḳışṣa ṣabâḥ oldı naẓm

çün felekden şed encüm âfitâb
(10)tâc-ı zerrîn geydi rūşen virdi tâb

çün siyâh-ı nūr ufuḳda ṭutdı ṣaf
sancaġı burcı şafaḳda dikdi ḳâf

(11)düzdi gün alay-ı rūmîsin tamâm
yürüyüben feṭḥ ḳıldı milk-i şâm

ṭutdı ceng-i tîġde şehr ü diyâr
(12)bu virân-ı ʿarżı ṭutdı zeng-i bâr

ṭaŋ atup irdi seḥer ṭoġdı güneş
câme ḫâbdan keyḳubâd ḳaldurdı baş

(13)pâsubân âvâzıla dikdi ḫurūs
başladı virdi ṣadâ boruyıla kūs

çalışup bindi ata cümle çeri
(14)diŋle imdi ḳıṣṣa nedür yol eri

neṣr ḥakîm ḳavlince ṣabâḥ nūr-ı âfitâb ḳâf-ber-ḳâf cihân (15) sarâyına ṭolıcaḳ ḳubâd şâh çerisi cūşa gelüp fillerü gergedânlaru keçimlendi ve erenler daḫı cümle (16) cebbelendi ḳubâd şâh daḫı başına güneşe ışıḳ urundı otuz altı pâre ceng âletin üzerinde ârâste (17) ḳılup

bir sîm ḫâre pūlâd ṭırnaḳlu ata binüp ḳılıc ḥemâîl ḳuşanup ḫançer şoḳunup ṭabl u kūs [18] çaldırup çeriyi ḳatına dirüp beglerine istimâlat virdi ṣaġ yanında gūderz ve kūstehem ve ṣol yaŋasında [19] zūpîni ve gîv aşup ol ʿaẓîm ʿasker cümlesi at arkasına gelüp baḥri ḳıyṭâsleyin yürüdi [20] ṭabl öŋi iki kez yüz biŋ eri yaṣayup alaylar ḳılup ḳoşunlar düzüp sancaḳ ve ʿalemler şuḳḳaların [21] açup ṭabl u duhūller urup ṣurna vü nefîrler urup ḳalʿa üzerine yürüdi ol yaŋadan sâm-ı sūvâr

276b

[1]ol pehlevân-ı rūzigâr daḫı ṣubḥ-dem yirinden ṭurdı pâk ṣudan arı âbdest alup iki rekʿat [2] ḥâcet namâzın ḳılup yüz ḫâke sürdi namâzdan ve niyâzdan fâriġ olıcaḳ yirinden ṭurup otuz altı [3] pâre ceng âletin üzerine geyüp sedd-i skender miṣâl demürden ṭona girdi ve aŋdan ṣoŋra [4] üç ḳat siŋirlü üç kirişlü elegüm ṣaġmâ ṣıfatlu gergedân boynuzlu ejderhâ [5] başlu pūlâddan ḳatı yayın dizine urup ḳurdı ve sîmurġ yeleklü yıldırım demrenlü ḳayın aġacı oḳları [6] terkeş aġzına dize ḳodı ol kemer boyunlı dibek ḳarınlu ḳamış ḳulaḳlu bâd pây-u âhen nâ-ḫun raḫş [7] getürdüp muraṣṣaʿ eyer urup licâm ucıyıla ḳażâ ḳodı ve yėdi başlu ḳan içici ḳılıcı ḥemâîl ḳuşanup altun [8] ḳaplu elmâs ṣaplu ḫançerin ṣoḳunup başına pūlâd ışık geyüp ayaġına dımışḳi dizcek geçürüp [9] atına ḳotâzın daḫı ṭaḳdı andan ṣoŋra biŋ batmân demür ṣalıġın eline alup ḥaḳ teʿâlâya tevekkül [10] ḳılup ʿuḳḳâb miṣâl ṣıçrayup raḫşına sūvâr oldı yehūyâdaʿ begler begi daḫı görüp [11] ḳalʿa erleriyle yirlerinden ṭurup atlu atına binüp on iki biŋ eriyle ʿalem alup ṭabl u kūs çalup [12] ḳalʿanuŋ ḳapusın açdurup evvel sâm-ı sūvâr ḳalʿanuŋ içinden çıḳdı ardınca ḳârūn ve daḫı ardınca yehūyâdaʿ [13] begler begi on iki biŋ eriyle yetmiş yėdi benî isrâ’il dil-âverleriyle ḳudüs ve medîne serverleriyle [14] gelüp ḳalʿadan ṭaşra kim çıḳdılar kūs u ḥarbî çaldılar ḳalʿanuŋ ḳapusun öŋleyüp ṭurdılar ellerin [15] ḳılıc ḳabżasına urdılar ḳalʿa üzerindeki pâsubânlar daḫı ṭop u mancılıḳlar ḳurdılar erlikler üzerinde [16] cenge ḥâżır olup ṭurdılar naẓm

çün ʿalemler ḳalḳuban düzüldi ṣaf
[17]sen kim anda ṭurdı elbruz ile ḳâf

leşkeri kim yaṣadı ṣaġa ṣola
pes müretteb baġlanup düzüldi ṣaf

[18] neṣr ḥakîm ḳavlince çünkim ḳubâd şâh çerisi ḳalʿanuŋ üzerine kim yürüdi ḳalʿadan daḫı evren [19] ġârdan çıḳar gibi sâm sūvâr kim ḳapudan çıḳup meydân ortasına geldi daḫı arṣlan [20] gibi gögüs gerüben peleng-veş ağız açup gührenüp egredi şöyle kim yėdi ḳat [21] feleklerüŋ ṭası çıŋ çıŋ çıŋlardı andan ol ejderhâ ṣıfat gergedân boynuzından

277a

(1)yayı ele alup üç ḳanatlu bir ayaḳlu pūlâd ṭırnaḳlu ḳażâ vü ḳader oḳun zihde râst ḳılup ḳabża ṭutup (2) ol oḳı gökyüzüne atdı oḳ daḫı ʿuḳâb gibi hevâ-yı fenâya döŋüp gitdi bir oḳ (3) daḫı çıḳarup atup ol evvelki oḳı gezende urup şaḳ itdi andan ol bezirḫâne sütūnı gibi (4) pūlâd süŋüsin eline alup at meydâna sürdi nîze ucın yire şancup at seġirdimi meydân için (5) ġalbır ṣıfat delük delük eyleyüben yiryüzüni yardı maʿalḳışṣa nėce bunuŋ emṣâli luʿb u hüner gösterüp daḫı (6) at licâmın ṭutup arḳasın ḳalʿadan yaŋa virüp yüzin keyḳubâd yaŋa ḳılup süŋüsin (7) eliyle muḥkem ṭutup ol güneşe ışıḳ viren pūlâd ışığın ḥammâm ḳubbesi başından çıḳarup daḫı eyerüŋ öŋ (8) ḫânesine geçürdi daḫı başın silküp ṣaġ elin ṣol gürdigâhında ḳoyup ṣol elin ṣaġ (9) gürdigâhında ḳoyup yâ allah diyüp raʿdvâr bir naʿra urdı kim ṣadâsından cihân içine velvele düşdi (10) aṣḥâb-ı kehf belgileyüp yėdi ḳat yirler ditreyüp öküz ve balıġa zelzele düşdi kîş ḳaḳup (11) üzengi gerüp çaġırup eytdi kim benem seyyâḥ cihân-gîr zamâne cihân pehlevânların saymazam ṣamâne (12) gözlerümde ten-i felek bir ḳuşça yoḳdur yėdi ḳat yiri götüren öküz ḳatumda bir muşca yoḳdur sille ṣalsam (13) felekdeki merrîḫ yüzin büzerem biŋbir ṭoplu ṣalıġum ṣalsam öküzün maġzın çıḳarup balıġun baġrın (14) üzerem yiryüzi kim eyem içinde bir ʿadesce yoḳdur ṭoḳuz ḳat çerḫi ḳuşadup içine alan ejderhâ daḫı (15) gözlerümde megesce yoḳdur bilümdeki ḳamḳam ḳılıcumdur düşmânlaruŋ yėdi başlu evren gibi ḳanların (16) içici üç biŋ üç yüz baṭmân pūlâd gürzümden ʿadū ḳafâsın ṭaġıduban maġzın yire ṣaçıcı yıldırım peykânlu (17) sîmurġ yeleklü ḳayın aġacı oḳlarımuŋ ḳorḳusından ʿuḳḳâb çerḫ per düger bilümdeki ḫançerümden ḫavf (18) idüben baḥrâm-ı âsumân yire gelüp miṣâli derd ü ger eger kim ṭoḳsan ṭoḳuz ḳulaç ejderhâ derisinden (19) kemendüm ḳat ḳat pürçîn ḳılup gökyüzüne atarsam bėşinci felek burcından merrîḫi yire indürem ve eger (20) yüz ḳırḳ dört arşı ḳâmetümle ayaġ üzerine ṭurup omuz ursam ṭoḳuz ḳat feleklerüŋ çerḫin büzüp (21) dönerken ṭurġuram benüm ḳorḳumdan kūh-i elbruzdaki dîvler ḳan ḳaşanur benüm heybetümden deŋizlerde timsâḥ ḳorḫusundan

277b

(1)yatmayup ve daḫı mîşelerde arṣlanlar üşenürler naẓm

pehlevânam ʿâlem içre nâmudâr
(2) ḥamleme ṭâḳat getürmez sam-ı sūvâr

tîġ çeksem merrîḫ amân isteye
evren itmez binümile kâr u zâr

(3) nîze ṭutsam ḫâki göge ḳalduram
gürz ursam ḳâfı idem ben ġubâr

keyḳubâduŋ külüni ṣavurup göge
(4) tâc ve taḫtın idem anuŋ târ u mâr

böyle diyüp urdı naʿra pehlevân
çerḫ tenini ditredi eyledi zâr

(5) diŋle imdi ḳıṣṣa nedür kâm u kâr
vir ṣalavât cân u dilden şehriyâr

neṣr ḥakîm ḳavlince sâm-ı sūvâr (6) ol pehlevân-ı rūzigâr bu vechile meydâne girüp naʿra urup sedd-i skender gibi ṭurıcaḳ (7) anuŋ ḳorḳusundun ʿacem leşkeri içre harâsân düşdi cümle gören didiler kim degüldür (8) bu illâ kim nerîmân aṣlı kerîmân nesli sâm-ı süvârdur pes kimesne meydâne girmedi ve daḫı ṣavaşa (9) el urmadı keyḳubâd ḳaḳıdı dönüp züpîne eytdi kim ḳanı ol gice benüm şarâbum içüp lâf (10) uranlar yarın ceng idelüm diyü gögüs gerenler neye ṭururlar cenge varsunlar bu seyyâḥa (11) fellâḥa cevâb virsünler didi züpîni gördü kim keyḳubâd ḳaḳıdı ġayret ḳılup defʿî pîl (12) menkelūsa ḳullâb urup eline bir ziftden minâre-veş süŋü alup meydâna girdi (13) ol yaŋadan sâm-ı sūvâr gördi dönüp ḳârūna sordı kim bu gelen kimdür adı nedür didi (14) ḳârūn eytdi yâ pehlevân-ı cihân züpîn ḳuluŋdur lutf idesin iken daḫı cenge ṭutmayasın âsân (15) vechile ele getüresin ḳaḳıyup yitürmeyesin kim senüŋ muḥibbîŋdür eger kim sen bilse gelür (16) ḫiżmetüŋde baş ḳordı didi sâm eytdi yâ ḳârūn benüm ḳaṣdum oldur kim hiçbir pehlevâna ziyânum deġmeye (17) helâk itmeyem ḳılıcıla erlikile aḳdaram ḳul idinem tâ kim ṣoŋra baŋa bahâne bulmayalar sâm ḳocadur erlik (18) ḳuvvetini kesüp durur bir nâmı ḳalıp durur dimeyeler naẓm

ḳaṣdum oldur kendözümi bildürem
(19)istemezem ḫaşmı baŋa güldürem

pehlevânlar denemekdür ḥâcetüm
ṣanma kim men birisini öldürem

(20) neṣr ḥakîm ḳavlince sâmile ḳârūn bu vechile sözde yiŋen züpîn daḫı geldi yalan ṭanuḳluġa (21) gider gibi gelüp meydân içinde ʿizzet ḳılup ṭurdı andan pîl sürüp gelüp

278a

(1)süŋü ucıyıla sâm-ı süvâra selâm işâret eyledi daḫı naʿra urup çaġırup didi kim yâ fellâḥ u seyyâḥ ne (2) lâf urubsen kendözüŋ görürsün âḫir rüstem ü dâsıtân degülsin yâḫūd sâm-ı sūvâr (3) hiç degülsin cihânı ıssuz mı şanursın ḳarı ʿavratlar gibi ögünürsin diyüp naʿra urup benem züpîni (4) pehlevân-ı cihân dest-i bahadır irân-ı tūrân şakirdi sâm-ı sūvâr muḥibbî rüstem-i dâsıtân yâ fellâḥ u seyyâḥ (5) yaʿni ḳârūnı köhne-i aḳtar döŋse kendüŋi er mi şanursın ḳıvanursın diyüp pîl-i menkelūsı sürüp (6) sâm-ı sūvâr bir ḥammâm ḳubbesince gürz ḥavâle eyledi sâm-ı sūvâr eyesin ḳarşu virdi gürz inüp sâm-ı süvâruŋ (7) eyesine bir ḍarb urdı kim şarḳa ġarba şadâsı vardı ḳolın yerinden sâm ırġurmadı sedd-i sikender (8) gibi ṭurdı züpîni ḳaḳıyup ḳılıc çeküp sâmı çeldi sâm ḳalḳan ṭutup ḳılıcı pūlâd ḳalḳan (9) kenârıyile urup red ḳıldı yapışup ḳılıcı elinden aldı görenler çeride ḥâżır ṭuranlar sâm-ı (10) süvârdan ḳorḳup vehm alup ḳadîd ḳaldılar cümlesi didiler kim bu degüldür illâ sâm-ı süvârdur diyüp ẓann (11) itdiler andan züpîn süŋüsin ele alup pîl sürüp sâm-ı süvârı süŋü ucıyıla şancımaġa ḳaṣd ḳılıcaḳ sâm-ı sūvâr (12) züpînüŋ süŋüsin yaḳın gelicek iki parmaġıyıla urdı demüri dibinden süŋüsin şaḳ itdi (13) daḫı züpîn gice varınca sâm ṭutup züpîni fîl üzerinden ḳapdı daḫı hevâya atdı züpîn (14) bir alma gibi hevânuŋ üzerinemuʿallâḳ dönüp gitdi cümle çeri ḫalḳı teferrüc itdi sâmuŋ heybeti cihânı ṭutdı (15) züpîn muʿallâḳ dönüp ânarken sâm-ı sūvâr raḫş sürüp züpînüŋ altına girdi bir alma gibi ṭutup (16) daḫı götürüp yire ḳoyup andan bâd-ı pây ʿayyâre emreyledi kim gelüp züpînüŋ iki ellerin baġlayup (17) cân u cigerin ṭaġladı züpîni âh itdi ḳârūn üstüne gelüp didi kim niçün âh idersin bir ol kim (18) eytdi âh itdügüm öldüġüm içün degüldür ammâ kim iki nesne içün âh iderem bir ol kim (19) sâm-ı süvâruŋ yüzin görem diyüp ümîd iderdüm görmedin helâk oluram ikinci bir nâm u nişânı (20) belürsüz pehlevân elinde giriftâr oldum didi aġladı ḳârūn sâmuŋ elin öpüp dilek ḳılup züpînüŋ gelüp (21) ellerin çözüp didi kim yâ züpîni âgâh ol kim seni yıḳan sâm-ı süvârdur ol pehlevân-ı rūzigârdur

278b

(1)sernügūn ṭurġıl yüzüŋi ḫâke sürgıl kim ḥaḳ teʿâlâ ḥâcetüŋ ḳabūl eyledi naẓm

(2) nèçe âdem gökdeki merrîḫ çerḫ-i âşiġâr
bencileyin ḳılmaz iy şeh ʿâlem içre kâr u zâr

bildim kim bu göŋlümüzde yoḳ durur ḳaṭʿa gümân
(3) hiç kişi bu olmaz illâ pehlevân-ı sâm-ı sūvâr

ṭur yiriŋden pehlevânuŋ ayaġına sür yüzüŋ

sâm-ı süvârdur aŋlaġıl iy pehlevân-ı rūzigâr

(4) neṣr ol zamân kim ḳârūn pîl-ten züpîne eyle diyicek yirinden züpîn ṭurup sâm-ı süvâruŋ (5) ayaġına düşüp ol ḳavuşup şâd olup eytdi kim bî-ḥamdi'llah ki yâ sâm-ı sūvâr iy pehlevân-ı rūzigâr bu eski (6) cihânda ölmedin ḫâk olmadın bir daḫı mübârek yüzüŋi gördük ḫâk-i pâyuŋa yüz sürdük eger kim (7) keyḳubâd senüŋ sâm-ı süvârduġuŋ bileydi atından inüp gelüp ḳademünde baş ḳoyaydı ḫilʿat-ı (8) ḫâṣ giyüre idi yâ pehlevân niçün kendözüŋi bildürmedüŋ didi sâm eytdi yâ züpîn maḳṣūd vardur (9) evvel bu kim ben ḳuvvetile şecâʿatile pehlevânlıġımı ʿayân itmek dilerem ikinci men muḥibbî süleymânam ḳubâd aŋa (10) ʿadūdur ḳubâda kendözüm bildürmedigüm ol durur süleymân peyġâmberdür sulṭân-ı ekberdür peyġâmberi (11) ḳoyup kâfire yardım ḳılmaḳ baŋa lâyıḳ degüldür söz çoḳdur bu arada beyân itmek câiz degüldür (12) inşâ'allah-ı teʿâlâ aṣlını bilesin ʿibret alasın didi daḫı ṣıçrayup atına bindi züpîn daḫı atına bindi (13) ṣaġ yanında ḳârūn pîl-ten ṭurdı ṣol yanında züpîn leşker-şiken ṭurup ḳarâr itdi ol (14) yaŋadan keyḳubâd şâh gördi kim bu pehlevân-ı cihân mânendi zâl-ı dastân ḳahramânı ḳâtil-veş (15) züpîni kim ṭutdı öldürmedi başın kesmedi ʿömr yayın yaşmadı atına bindi ol daḫı bendesi (16) oldı taʿaccüb ḳılup dönüp eytdi yâ bihrūz vezîr ne ʿacebdür kim bu pehlevân-var ne kim ceng ider (17) öldürmez ʿömr-i yaşın ṣoldurmaz yine amân virür bir daḫı bu kim bu züpîn daḫı aŋa ḳârūn pîl-ten (18) miṣli bendi oldı belkim meydâna gire ceng ide baŋa düşmânlıḳ ḳıla didi keyḳubâd şâh eyle (19) idicek ol vezîr-i ḫâṣ eytdi şahâ bu işe müteḥayyir ḫayrân ʿaḳlum ser-gerdan ḳalubdur ʿaceb degül kim (20) bu pehlevân sâm-ı sūvâr ol serveri rūzigâr degülse naẓm

(21) şek degül ki bu durur sâm-ı sūvâr

kim miṣâlin görmemişdür rūzigâr

sâmdan özge kimde vardur bu hüner

279a

(1) merrîḫ itmez anuŋile kâr u zâr

ne ḫū rüstem ne ḫū râl u küstehem

ceng idemez sâm ile iy şehriyâr

neṣr ḥakîm ḳavlince ḳaçan kim behrūz vezîr ol ṭâliʿ-i pîrūz emir eyle diyicek keyḳubâd şâh daḫı gümâna (3) vardı ol gümânile ṭururken meydâna kim gele diyüp göz ururken bu

yaŋadan daḫı sâm-ı sūvâr [4] diledi kim meydâna gire züpîn ḳomadı didi kim yâ pehlevân-ı cihân meydâna ben gireyin senüŋ [5] yoluna cân ve baş fidâ ḳılayın diyüp icâzet diledi sâm-ı sūvâr daḫı destūr virdi andan züpîn cihân pehlevân [6] ol leşker-şiken ser-firâz ve gine sâz tîġ-zen daḫı meydâna raḫş sürüp ḳażâ vü ḳader gibi irüp [7] sütūnleyin süŋüsin başı üzerine ṣalup çerḫ-vâr çevürüp cevlân urup ceyş-i keyḳubâddan er ṭaleb [8] eyledi keyḳubâd şâh züpînüŋ kendüye düşmân olup er ṭaleb itdügin görüp ġażaba gelüp diledi kim [9] kendözi meydâna gire erlik hünerin göstere ammâ kim bihrūz vezîr ḳomadı didi kim yâ şâh-ı ḳubâd pâdişâ [10] hlaruŋ hüneri yirinde sedd-i sikender gibi ṭurmaḳdur anuŋ yolına pehlevânları cân u baş terkîn urmaḳdur [11] didi naṣîḥat ḳılup menʿ eyledi andan berḳân-ı bahâdur kim ʿacem mübârizlerinüŋ ulusıyıdı fîl sürüp ḳara ṭaġ [12] gibi meydâna girdi sürüp züpîne muḳâbil ve muʿârıż oldı süŋü ṣünüşdüler ṣancışdılar sîne döşe başa [13] zaḫm uruşdular duruşdular ʿâḳıbet züpîn berḳânuŋ sînesine ṣancub fîlinden yıḳup diledi kim inüp [14] başın kese ʿömr-i yayın yaşa keyḳubâd şâh ḫışım ḳılup berzîn pehlevân meydâna girdi naʿra urdı [15] züpîne ḳaḳıyup eytdi kim naẓm

pehlevânam ola bu bürzin urum
[16] sâm-ı süvâruŋ dostın taʿyîn özüm

ġâfil olma vardum uşda üstüŋe
cânuŋ alam ṭutmışam dizgin özüm

[17] ḳılıcıla ḳanuŋı dökem senüŋ
az dehâdur cân alur tinnin özüm

çünki ṭapduŋ bir belürsüz âdeme
[18] ṣaġ mı ḳoram bilmedin âyîn özüm

men pelengem ceng içinde sen ḫumūş
serçe sensin men ḫū bir şâhîn özüm

[19] böyle diyüp ḳaḳıdı pürzîn pes
vir ṣalavât söyleye şîrîn özüm

neşr ḥakîm ḳavlince berzîn [20] ol pehlevân-ı güzîn böyle diyüp züpîne ḳaḳıyıcaḳ naʿra urup raḫş sürüp seyf-i ʿuryân ḳılup varup züpîne [21] ḳılıc ḥavâle ḳıldı züpîn daḫı ḳılıc ṣalıncaḳ berzîn ḳalḳan muḳâbil ṭutdı seyf-i siperi ḫıyâr mânendi kesüp

279b

[1]pürzîn başın ḳaçurup atınuŋ başın düşürdi at yıḳıldı pürzîn daḫı yıḳıldı züpîn diledi kim inüp [2] başın kese sâm-ı sūvâr ḳaḳıdı menʿ eyledi elinden alup pürzîni bende ṣaldı keyḳubâd görüp [3] ġayrete gelüp ʿalem depretdi ḳul ṣalup ḳoman didi hemândem on iki kez yüz biŋ ʿasker [4] daḫı baḥr-ı aḫterân miṣâl seyl-vâr sâm-ı süvâruŋ üzerine hücūm ḳılup yürüdiler boru ve ṣurnaları urdılar [5] baş açup bahâdurlar meydâna girdiler bir ṭarafdan kūstehem ol pehlevânı ʿamūy rüstem sürdi bir ṭarafdan [6] sistân mübâriri güdezer ol tîġ-zen ser-firâz yürüdi bir cânibden daḫı gîv ʿasker-şiken [7] ol dil-âver ḫaşm efgen yürüdi bir cânibden daḫı ḳarṭūs berṭūs yürüdi maʿâl-ḳışṣa on iki [8] kez yüz biŋ leşker ceng eri cümle bahâdurlar ḳan döküci nâ-mudârlar yürüdiler sâm-ı süvâruŋ [9] ol pehlevân-ı rūzigâruŋ üzerine ḥamle ḳıldılar ol cânibden daḫı sâm-ı sūvâr görüp atından aşaġa [10] inüp raḫşınuŋ tenkine teng virüp çekdi daḫı allaha ṣıʿınup cengiçün raḫşına süvâr [11] olup naʿra ḥayḳırup daḫı ḳara bulut gibi gürzin ele alup ol çerinüŋ içine girüp ceng [12] eyledi her kimi kim gürzile urdı ṣedrini çâk menzîlin ḥaḳ eylerdi kimisin [13] kemer bendinden ṭutup göge atardı felek yüzünden inerken ḳılıcıyıla çalup ḫıyâr [14] mânendi iki pâre iderdi ve kimisin püşt u pâyile kim ururdı baġrın baġarsuġın çıḳarup [15] gögsi taḫtasın yuġururıdı kimisin daḫı depere ṭutup ḳamḳam ḳılıcınla kim çalardı ayarḫânesine [16] varınca iki bölerdi kimisin daḫı gürzile kim ururdı ḫurd-ı ḫaş ḫaş olup ẕerre ẕerre leş [17] baş ḳafâsı ve aʿṣâsı ṭaġılurdı sankim yėdi başlu evrendi ṭurmayup ḳan içerdi yâ nehengdür kim ḫūn [18] ṣaçardı naẓm

her kimi kim nîze urup ḳılurdı heng
ider idi rîze ger olsa peleng

[19]her kimi kim gürz ururdı zorıla
yıḳarıdı ḳâf ola elbruzıla

ḳaṣdile ḫaṣma ururdı tîġ çün
[20]ḳan buḫârı baġlaridi mîġ-i ḫūn

çün kemândan atdı tîr-i hedeng
derd ü gerdi ṭaġda esed ṣuda neheng

(21)keyḳubâduŋ gözine teng oldı çerḫ
nūş-ı nîş ü şerbetide oldı telḫ

diŋle imdi ḳıṣṣa nedür yâr-ı cân

280a

(1) vir ṣalavât muṣṭafâya kâmrân
neṣr ḥakîm ḳavlince sâm-ı sūvâr kim bu vechile ceng iderken (2) nâ-gehân kūstehem ol pehlevân-ı ʿaceme ṭuş geldi nite sâm-ı sūvâr ġayret ve ḥamiyyet ḳılup ceng (3) iderken anı gördi kim mîl-i minâre ḳadd u ḳâmet ḳahramânı ḳâtil ṣalâbet zerrîn-pūş key gürbüz (4) pehlevân bir siyah zinde gergedâna binmiş ez-pâ vü ser-âhen-pūş ṭaraba taḥtası gibi bir tîġ-i pürrân (5) ḳoluna almış ṭuş gelen benî isrâ'il çerisinden olan ademi depere urup ayarḫânesinden iki pâre ḳılup (6) muḥarref çaldugınuŋ başın ḳolın perrân ider kemerinde çaldugın ḫıyâr mânendi iki kesüp düşürür gökdeki (7) merrîḫi ceng itmekle şaşurur naẓm

ḳıykımından ḳan ḳaşanur ṭaġda esed ṣuda neheng
(8) heybetinden ḳâfda sîmurġ ber döner gökde külüng

ḳılıcından çerḫ-i merrîḫ ḳorḳuban amân diler
naʿrasından şaşar anuŋ ġârda mâr taşda peleng

(9) neṣr ḥakîm ḳavlince sâm-ı sūvâr görüp bildi kim bu gelen kimse degül illâ kim kūstehem-i pehlevân-ı (10) ʿarab ve ʿacem durur ḫaşm-ı zâl destân-ı rüstem durur bu saṭvetde göricek şecâʿat cevheri berḳ urdı (11) naʿra gürün-puş ḳılup raḫşın kūstehem üzerine sürdi kūstehem naʿra işidicek baḳdı sâm-ı sūvâr (12) gördi nite yüz otuz arşı ḳadd ü ḳâmet suhrâb ṣalâbet efrâsiyâb saṭvet ḳahramân şecâʿat (13) bir pehlevân sâm-ı süvâra ol cihân-dârı kâmukâra beŋzer cebe cevşene müstaġraḳ olmış ḳolunda âb (14) gün tîġ ʿuryân ṣalup ʿuḳḳâbleyin kendüye gelür taʿaccüb ḳılup ʿacabâ ol pehlevân mı ola yâ degül mi (15) diyüp ḳorḳup baḳup ṭururdı yaḳın gelicek kūstehem daḫı ġayrete gelüp züpîniyi bürzini ḳârūnı (16) yıḳan pehlevân buyduġın bilüp ad u ṣân gözleyüp rüstem zâl çıġırın izleyüp ḳarşu vardı sâm (17) süvârı ḳılıcıyıla çeldi sâm-ı sūvâr tîġ-i ḳamḳamla kūstehem seyfin iki kesdi sâm-ı sūvâr daḫı seyf çaldı (18) kūstehem ḳalḳan ḳarşu ṭutdı velâkin kūstehem siperin tîġ-i ḳamḳam ile kesdi kim hezârân çubuġunuŋ (19) biri ḳalmadı mıḫınadek iki dildi ḳılıc zaḫmı kūstehem döşine irüp zaḫm nişân ḳıldı (20) sâsân serverleri ʿacem dil-âverleri görüp

sâm-ı süvârı üzerine irişüp bî-ḥad benî isrâ’il [21] erlerinden yehūyâdaʿ beglerinden ḳuds ü mübârek mübârizlerinden süleymân dil-âverlerinden

280b

[1]bî-ḥad kişinüŋ ḳanın ṣaçup depelediler ḳanların yiryüzine sepelediler anı görüp benî isrâ’il çiyşi daḫı yehūyâdaʿ [2] begler begiyle ḳârūnile züpîniyle sâm-ı sūvâr daḫı naʿralar urup keyḳubâd çerisin ḳırmaġa [3] ḳanların yire ḳarmaġa başladılar maʿalḳışṣa iki düşmân çerisi uşaġı ve irisi cengcūlaruŋ her birisi [4] ġayret ḥamiyyet ḳılup ad u ṣan gözleyüp birbirine ḳarışup ḳatışup çalışdılar baş u cânlar alışdılar [5] ḳanlar ṣaçışdılar zaḫmlar açışdılar mihterler daḫı kūs ü ḥarbî çalup gürletdiler borılara ecel irin [6] irletdiler bir ʿacâyib ceng oldı kim merrîḫ felek görmedi ol neberdi daḫı ṭurmadı nîk erenler cebecev [7] şânları yıḫışdılar ecel perlerin açışdılar muḫanneṣler yügürüp be-kenâr-ı selâmet yâ ḳay-ı men cân-ı men diyüp giŋ [8] yire ḳaçışdılar mübârizlerüŋ oḳları atılup kîşleri boşalup tîr-i bigâneler süŋü diliyle ḳanlara mıḫlandı [9] ancılayın ceng oldı merrîḫ-i felek burcında ḳorḳup denk oldı naẓm

[10]çünki ṣancaḳlar çekilüp ṭutdı ṣaf
iki leşker baġladılar ṣaf be ṣaf

kūs u ḥarbî ötdi çalındı nefîr
[11]gök ṣadâdan ditreyüp ṣarṣıldı yir

pehlevânlar tîġe kim urdı kef
naʿradan beliŋledi aṣḥâb-ı kehf

[12]naʿralar çıḳdı göge ditredi çerḫ
ceng-i zühre yırtdı ʿıyşı oldı telḫ

tîr-i bârân itdi ṣanki gerd-i mîġ
[13]berḳa beŋzer yıldırardı yirde tîġ

nîze ḍeḥḥâk mâr miṣâli dökdi ḳan
nèçe mâr kim evren alup aldı cân

[14]tîr idüp pervâz açardı üç ḳanad
ḳaynaġı âhen dökerdi ḳan ziyâd

nîzeden gögüs muşabbaḳdı ḳamu
(15)cân bedenden ḳaşdı uçmaḳdı ḳamu

tîġdi ol ʿarşada çevgân hem
ṭop olubdı kelleler gerdan hem

(16)der beyân-ı temşilât-ı dâsıtân-ı mâżi

(17)dâsıtânuŋ sırrını idem beyân
kim naḳlidür saŋa senden iy cüvân

sen seni bil çoḳ durur ʿâlemde söz
(18)söz velî oldur ki ola remz-i rumūz

o felesṭîn ḳalʿasıdur bu göŋül
tâbiʿ-i göŋle taʿalluḳdur uṣūl

(19) bu cihân cūduŋ durur aŋla ʿayân
rūḥ olur sâm-ı sūvâr ol pehlevân

nefs-i emmâre durur hem keyḳubâd
(20)tâbiʿ-i şeyṭân-ı cin ehl-i fesâd

isteşürler beyt-i ḥaḳḳa bula râh
ki ideler göŋül evin virân tebâh

(21)cehd ḳıl ki dîv-i şeyṭân-ı racîm
göŋlüne yol bulmayalar yâ nedîm

tîġ-i tevḥîdile şeyṭân leşkeri

281a

(1) it hezîmet ṭaġıduban erlerin

bâṭıl işden el çeküben gözle ḥaḳ
ki olmaya şeyṭân ṭuraġı beyt-i ḥaḳ

(2) bu ḳubâdı nefsi saŋa çâker it
tâbiʿ-i sulṭan çerisin ebter it

vir ḳanâʿat birle nefse güş u mâl
(3) ẕikr ü ṭâʿat eyle ḥaḳḳa mâh u sâl

ki eyleyesin ezder-i nefs-i zebūn
emr-i ḥaḳla çâker ola sernügūn

(4) bu hevâ-yı nefsi terk it ser-firâr
mâ-sivâdan nefsi ḳaṭʿ it cūġ u az

mâ u menden geçmeyince pür-hüner
(5) ḳurb-ı ḥaḳḳa iremezsin bir naẓar

ger dilerseŋ bulasın ḳurb-ı ġanî
nefsüŋi bil aŋlayı gör sen seni

(6) söz budur kim söyledi firdevsi pes
ṭut sözüni vir ṣalavât her nefes

der beyân-ı meclis-i âḫir

(7) şükr aŋa kim oldurur rabbü'l-enâm
yüzle ṭoḳsan altı meclis oldı tamâm

ṭâḳaṭumuz irdügünce pür-hüner
(8) söyledük zîbâ suḫan dürri güher

naẓmıdur emlaḥ kelâm aḥsen ḥadîṣ
n'ola ṭaʿnı itse câhil ger ḥabîṣ

(9) n’ola söz ehlin ḫalâyıḳ yirse ger
ḥâside ḫūdur ḥased olunca ider

ḥâsidân terk itmeye nuḫl u ḥased
(10)sine girüp ölmeyince ol ḥased

kâmili kâmil bilürdür cevheri
bu riyâ-bâf aŋlaya mı cevheri

(11)kâmile kemlik virür gerçi felek
câhile câhı virür budur dilek

lîk olunca bir kişi ṣâḥib-kemâl
(12)maʿrifetle dem geçürür mâh u sâl

ʿarż iderseŋ aŋa sen bir destimâl
yoḳ ḳatında bir bahâ-yı destimâl

(13)biŋ güherden yigdür âḫir bir hüner
kim hünerdür ḳalan erden yâdigâr

ʿaḳıl oldur ṣoŋa ḳor bir eyü ad
(14)kim cihânda aŋa biliş daḫı yâd

ol cihetden söylenüpdür bu kitâb
gūş idicek müstemiʿ meclisle bâb

(15)eyleye firdevsîye ḫayrî duʿâ
ḥâcetin maḳbūl ide ol ḫudâ

iy ḫudâvendi cihân ḫallâḳ ilâh
(16)enverinden ḫilḳat iden mihr ü mâh

ol şefiʿül-müznibîn aḥmed ḥaḳḳı
ʿafv idüp firdevsîye vir uçmaġı

(17)meclis-ü âḫir oldı yitdi vaḳt-i şâm
vir ṣalavât muṣṭafâya nîk-i nâm

Süleyman-nâmenüŋ yüz ṭoḳsan birinci meclisi ẕikrindedür

(18)ah kim elden gitti göŋlüm varduġum yâr andadur
n'ola iy cân sende benden çıḳuban var andadur

ʿahd iderdüŋ sevene mihr ü vefâ dostum idem
(19)cehd idüp peymân-şiken billahi olma andadur

her raḳîb-i kâẕibüŋ andına itme iʿtimâd
kim ḥabîbüm pâk-ı dâmen iʿtiḳâdı andadur

(20)laʿl-i mercânuŋ ḫayâli birle döker dürr gözüm
baḥr-i ʿummânuŋ içinde olsa ṣedef-vâr andadur

cîm-i zülfüŋ ḳaddüm elfin dâl idendür derd ü âh
(21)mim ü laʿl aġzuŋı alup ʿaḳlum dir eksük andadur

şâhidi şemʿi şarâb oldur murâdı ʿâşıḳuŋ
zâhidi ḫod-bîn ko ki ḳaṣd-ı ayın andadur

281b

(1) naṣḥum iy cân budur oḳı dilde evrâd idinüp
şâd u ḫandân ol demâdem gül yüzü ki andadur

milk-i ceng çün süleymânî zamânısın bu dem
(2) mūrca firdevsîdür kim ʿaḳl u efkâr andadur

şerḥ idelüm cân u dilden bu Süleyman-nâmesin
müstemiʿ olsun kümal mevcūd-ı aḫbâr andadur

(3) bu faṣîḥün güş idüp târîḫ aṣaḥ emlaḥ sözün

vir ṣalavât aḥmede maḳṣūd u şummâr andadur

dâsıtân-ı süleymân (a.s) ʿaẓm sînob gerden

(4) loḳmân ḥakîm ḳavlince nâḳılân-ı muḫtâr ve muḥaddiṣân-ı aḫbâr ol vechile ṣaḥîḥ ḥikâyet ḳılurlar ki (5) ve eflâṭūn-ı yūnânî ol kimlük ehli ʿirfânı naḳlince süḫan mendân-ı ḥükemâ ve hüner mendân-ı rücemâ ol ṭarîḳ üzre (6) beyân iderler ki sâm-ı sūvâr cihân pehlevân keyḳubâd şâhile muḳâbil muʿârıż olup pehlevânlarıyıla ceng ü cidâl (7) itmekde ammâ ki bizüm ḳıṣṣamuz ez-in cânib-i süleymân ḥażretine geldi ki sînob ḳalʿasına göçmek niyyetinde (8) oturmışdı dîvân ṭaġıdup ḫalvet-i ḫâṣına girüp ṣubḥ oluncaya dek ʿibâdete meşġūl olmuşdı çün kim (9) ol gice geçüp ʿale-ṣ-ṣabâḥ oldı naẓm

çün seḥer vaḳti yitişüp aġarur taŋ ḳarası
(10)ḳulle-i ḳâfdan ṭoġar gün görinür çerḫ arası

âfitâb-ı tîr-i aʿẓam ḫâke pertev ṣaldı çün
ṭopraġı altuna döndi laʿle seng-i ḫâresi

(11) neṣr ḥakîm ḳavlince çün kim ol gice geçüp ʿale-ṣ-ṣabâḥ ki oldı dâvūd peyġâmber şerîʿatınca eẕân (12) oḳundı benî isrâ'il ḳavminüŋ on iki sıbṭından on iki biŋ peyġâmber ki her birisinüŋ vilâyeti (13) ẓâhir on iki biŋ ʿulemâ daḫı cemʿ olup geldiler ki her birisi müfti ʾiz-zamân ʿilminde ḳâdir (14) ser-cümlesi süleymân mescidinde cemʿ oldılar süleymân nebî daḫı ṣubḥ olduġun görüp bismillahi diyüp yirinden (15) ṭurup pâk ṣudan arı âbdest aldı yigirmi dört biŋ enbiyâ ve ʿulemânuŋ biŋ altı yüz ḫükemâ (16) vüzerâ ve ümerânuŋ öŋlerine geçüp öŋ ṣafda miḥrâb yirinde ḳıbleye ḳarşu imâm-ı aʿẓam yirinde ṭurdı (17) imâmlıḳ idüp ṣubḥ namâzın ḳılup ṭâʿat-ı ḫâliḳa yüz sürdi çün namâzı niyâzdan fâriġ olıncaḳ (18) evrâdile tevrât ve zebūr oḳunup şeyṭân boynı ṭoḳunup duʿâlar ki ḳılındı andan süleymân emri (19) birle on iki biŋ ʿulemâ tevrât-ı mūsaile ve zebūr-ı dâvūdile sekineyi başları üzerlerine (20) getürdiler geçmiş peyġâmberler ervâḥına ṣalavât virüp süleymân devletine allaha tekbîr getürdiler andan (21) süleymân nebî otaġında kūs u ḫarbî ötdi server-i selâṭînler kūs âvâzın işitdi cemîʿ-i server otaḳlu

282a

(1) otaḳlu otaġından ṭurı gelüp cebbe cevşene müstaġraḳ olup tâc urup kemeri keyyân ḳuşanup (2) billerine elmâs ḫançer ṣoḳunup üç siŋirlü ḳatı yayların ḳurup elmâs demrenlü ʿanḳa yeleklü oḳların (3) kîş-i ḳurbân aġzına ḳoyup efʿî dillü ḳılıcların ḥemâîl ḳuşanup

bezîrḫâne sütūnı gibi âhen süŋülerin ellerine (4) alup bâd pây âhen nâ-ḫun atlara süvâr olup ʿalemlü ʿalemlerin çerilü çerisin cemʿ idüp süleymân dergâhına (5) geldiler yigirmi kerre yüz biŋ er dergâh-ı süleymânîden yėdi mîl yir ırakḳdan girdâ-gird ṣaff u alay baġlayup ṭurdılar (6) süleymân ḳaçan çıḳup ata süvâr ola otaḳ ḳapusına göz urdılar ez-ân cânib süleyman daḫı yirinden ṭurup (7) tâc u devlet viren ḫâliḳa şükr idüp egnine şît peyġâmberüŋ cebbesin geyüp başına ʿimâme-i ḫalîl (8) ṣarınup biline âdem ṣaçın ḳuşanup ayaġına nūḥ nebî edügin geyüp eline mūsa ʿaṣâsın eline alup bir şeb reng (9) ḳatıra süvâr olup atası dâvūddan yâdigâr ḳalmış idi ḳaçan ki süleymân nebî süvâr olıcak on iki sıbṭuŋ (10) begleri ʿarab ʿerbâ yigleri loḳmân ḥakîmle âṣaf bin berḫıyâ fi'l-cümle cemîʿ-i ümerâ vüzerâ ile atlu (11) atına süvâr oldılar süleymânuŋ ṣaġ ve ṣol yanına gelüp ṭapu ḳıldılar andan mūsa ve hârūndan yūşaʿ bin (12) nūndan yâdigâr ḳalan ḳâvî ʿâlemlerüŋ süleymânî ṣancaḳlaruŋ şuḳḳaların açdılar aḳ ḳızıl yeşil bayraḳların ṣaçdılar (13) boru ve ṣurnâlar uruldı kūs ü ḥarbîler uruldı yigirmi kez yüz biŋ leşker süleymân dergâhında velvele yir (14) yüzinden birinci ḳat göge irişdi atlar ayaġı ḍarbından yir zelzelesinden ṭaşda peleng ṭaġda arṣlan (15) ġâr içinde evren şaşup yüzi ḳoyun düşdi atlar ayaġı tozından gökyüzi elmâs deryâsı gibi (16) ḳaynadı at naʿlından yiryüzi demür pūlâda dönüp demür mıḫlaruŋ ucundan yiryüzinüŋ ṭaşların ferhâd (17) külüngi gibi yirlerinden ḳubarup ḳum ḳayır ṭaşı gibi ḳarâr idüp ʿalemlerüŋ altun felekde aya berâber (18) olmışdı süŋüler yelmeni ve nacâḳlar yelmeni yılduzlar gibi ʿâleme şuʿle virmiş idi cebe cevşen ışıḳ (19) ḳolçaḳ balcaḳ şavḳından gökyüzündeki güneş şuʿlesi ṭonmış idi pehlevânlar omuzundaġı yėdişer âyinelü (20) pūlâd dımışḳı ḳalḳan şuʿlesinden ṣanayduŋ ay u gün yiryüzine itmişdi atlar süheylinden develer (21) kükremesinden pîller ḳıçġırmasından erenler naʿrasından kūs u ḥarbî zelzelesinden

282b

(1)zırḫı ve duhūl velvelesinden borı ve ṣurnâ ṣadâsından bėşinci ḳat gökdeki merrîḫüŋ zehresi çâk olup (2) erligi uçmışdı on iki biŋ ʿulemânuŋ tekbîrleri on iki biŋ evliyânuŋ evrâd-ı (3) tesbîḥinden insân dimâġına vesvese viren şeyâṭîn nesli leşker arasında yürüyen cin aṣlı yedinci (4) ḳat yirden geçüp taḫteʾsş-ṣaraydaŋ ḳaçmışdı ve sîmurġ ḳuşı daḫı aṭyâr ululârıyıla yidi fersaḫ yıraḳ (5) yirden ṣaf ṣaf alay alay süleymân otaġı üzerinden gice olmaġın icâzet alup hevâ yüzinden (6) yiryüzüne ki inmişlerdi cinsi cinsiyle cemʿ olup ḳonmışlardı ol gice geçüp seḥer-gâh ki (7) ṭaŋ atdı sîmurġ leşkerinden ḳuşlar ṣaffından bülbül ṭurrâc dile gelüp ötdi ṭūṭi ve ḳumrı ve hezâr (8) destân oḳıyup dillerince aṭyâr ululârı allahı aŋup ḥaḳḳa tesbîḥ itdi bu esnâdaiken kūs-ı (9) süleymânî daḫı ötdi çünki leşker-i süleymân atlara süvâr oluban göçdiler sîmurġ daḫı ḳuşlar (10) serhenglerine ḥükm eyledi her birisi kendi gibi ḳara bulutleyin ḳanadlarun açdılar yir gök arasın (11) ḳanad ṭutup

bir uġurdan yiryüzünden göge degin uçdılar ṣaf ṣaf alay alay olup gök (12) yüzündeki buludlar berâberince hevâ-yı fenâ yüzünde süleymân leşkeri gözünde fevḳâlʿalâya geçdiler (13) sîmurġ ol rengîn zerrîn dört ḳudret ḳanadların kim açardı heybetinden ʿaḳl-ı insân şaşardı ammâ ki (14) ḳanadlarınuŋ nûrânî yüŋleri berḳ gibi berḳıyup ʿâleme şuʿle ṣaçardı ḳuşlar leşkerinden gök (15) yüzi ṭolmışdı yüŋ yilek dünyayı ṭutup ṣanasın on sekiz biŋ ʿâlem ḳuşları cemʿ olup ol zamân (16) süleymân leşkeri üzerine inmişdi ḥakîm ḳavlince süleymân nebî (a.s) bu vechile ʿaẓametlü (17) leşkeri çeküp gitdi vaḳt-i nîm-i çâşt olunca gelüp sînob ḳalʿası üzerine yitdi (18) bir püşte üzerine çıḳup alay baġlayup at dizginin çeküp ṭurdılar at ḳaşandurup er üŋ (19) lendürüp ḳaṭâr mehâr ṭavarların diŋlendirüp ṭurdılar naẓar ḳaradeŋize urdılar gördiler ki ol (20) ḫallâḳ-ı enhâr ve ebḥâr bî-zevâl allah ve perverdigâr bu ḳaradeŋizi bir ḳaṭre ṣudan bir ʿaẓîm deryâ dörüdüp (21) yaratmış ki ṭūl-ı ʿarżına nihâyet yoḳ ḳaʿri zemîni ṣevr-i semekde mevc fevc ṣuyınuŋ çarḫ-ı felekde ne âdem

283a

(1)heybetinden ücenür ervâḥ-ı melekde yine bu deŋiz kenârında ḳıble cânibinden yaŋa sînâb ḳalʿası binâ olup (2) yapılmış ki ḥendeḳ-i taʿri esfeleʾs-sâfilinde ḳullesinüŋ yüksekligi felege çıḳmış er iki ucı ʿulvî ve ʿillîyînde (3) yine bu ḳalʿanuŋ şimâlinden yaŋa bir aṭa var ki bozdepe dimekle maʿrūfdur çevresi deryâda ḳapusı ol ḳalʿa-ı (4) ʿulyâda ḳalʿadan ġayrı yirden ol aṭaya ḳuş daḫı uçup geçemez yėdi başlu evren leşkeri daḫı (5) ol aṭaya varmaġa ḳaṣd idüp göçemez ve ḳalʿanuŋ daḫı ḳapusı sedd-i iskender gibi pūlâd demürden (6) berkilü rüstem zâl daḫı gelse cihân pehlevânları cemʿ olsa ḍarb u ḥarb urmaġıla almayalar ve ḳalʿanuŋ (7) daḫı içi mâ-ḫalaḳ allah âdemî-zâd ile ṭolmış ṣanasın ki ḳıyâmet ḳopup maḥşer ḳavmi ol ḳalʿa içine cemʿ (8) olmış tâ ol ḳalʿa ṣanasın ki gökyüzünde bir ḳandîl idi ki melâike cemʿ olup emr-i ḥaḳla ḳaradeŋizüŋ kenârında (9) bozdepenüŋ üzerine aşmış veyâ emr-i ḫâliḳ-ı perverdigâr cemʿi âdem oġlanların yėdi ḳudret ile ol ḳalʿaya (10) sürüp getürmiş ki ḳalʿada ṭurmaġa yir bulamayup biŋ ayaḳ bir ayaḳ üzerine başmış yetmiş iki millet (11) bir yire cemʿ olup ḳarılmış burç u bârū üzerinde yir yirin ṭop u tüfenkler ḳurulmış ʿalemler dikilmiş atılacaḳ oḳlar (12) dibine dökülmiş ol ḳan içici ḳalʿa erleri sedd-i iskender gibi burc üzerinde ṭururlar ṣavaş itmege (13) cân virüp ḳana ḳana ḳan içmeġe ḥâżır olup çevre yaŋa cân alıcı gibi baḳup ṣavaş (14) eri ne ṭarafdan gele diyü göz ururlar nevbet ḫânesinde ṭabl u kūsler çalınur ḳara (15) kâfir ʿalemleri bayraḳları yil estükçe bulanup ṣalınur naẓm

(16)ʿâşıḳun ʿahdı gibi muḥkem ḳatı yüce ḥiṣâr
yil yilüp burcına irmez żâyiʿ idüp rūzgâr

ḫandaḳı eyle derin ḳaʿ rında yatur s̱evr ḥot

(17)burcı eyle yüce kim eyle güneş andan ṭoġar

neṣr ḥakîm ḳavlince süleymân nebîye (a.s) ḳaradeŋizile sînâb ḳalʿasın kim (18) temâşâ ki itdi deryânuŋ ʿaẓametine âferîn ḳılup ʿibrete vardı ve sînâb ḳalʿasınuŋ balalığın ve ḳavminüŋ (19) yaraġın yatın tuvanâlığın görüp âferîn idüp fikrete vardı ammâ ki ḳalʿayı feṯḥ itmekiçün fikrete (20) vardı andan süleymân ḥükm eyledi sînâb ṣaḥrâsına leşkeri ʿaẓametiyle indiler yir yir ḳaṭâr mehâr (21) çizilüp yigirmi kez yüz biŋ leşker ḳalʿa ḳarşusında ḳondılar ṣaḥrâ ve saṭḫında çemen bisâṭında żay-murân

283b

(1)erġevân âb-ı revân sünbül ü zaʿferân arasında yâsemîn nesrîn yöresinde otaġ-ı süleymân daḫı ḳuruldı serâperde (2) ve sâyebânlar ḳuruldı ṭanâplar mıḫı yidi ḳat yirden geçüp gâv ü semek farḳına girdi otaḳlar (3) ḳubbesi hevâ yüzinden âsumâna çıḳup feleklere irdi bârigâhlar ḫayme ve ḫâr gâhlar ṭutuldı (4) süleymân daḫı devletile otaġına gelüp atdan ki indi cemîʿ-i server-i selâṭînler icâzet alup (5) ʿalemlü ʿalemin çeküp otaḳlu otaġına varup çerilü çerisine ḳonmaġa destūr virüp ḳondı yir yirin (6) ḳaṭâr ve mehârlar çözüldi atlar pîller baġlanup ṭavîleler çekildi andan dîvân-ı süleymânî ṭurdı (7) ʿamâliḳa begleri suhrâb şâhile mıṣr u şâm dil-âverleri celâleddîn sulṭânla yūnân serverleri (8) ḳuṭâṭ ḫânı yūnânîyle baġdâd dil-âverleri tubaʿ bin aṣdaʿ ile ḳayṣeri rūm erleriyle endelüs serverleri (9) ʿaḳrân şâhile benî aṣfer serkeşleri aṭġâş ḫân-ı aṣferile gelüp süleymâna ṭapu ḳılup ṣaġ ṣol altun (10) gümüş kürsîler üzerinde oturdılar benî isrâ'ilüŋ on iki biŋ enbiyâsı ʿâç abanūs kürsîler üzerinde (11) loḳmân ḥakîm ile âṣaf bin ber ḫıyâ ile nâs̱ın peyġâmber kâẕ peyġâmberle ṣaġ ṭarafda geçüp oturdılar ve on (12) iki biŋ ʿulemâ ve ẕurafâ ve ḥükemâ ve fużalâ ve şuʿarâ ve müneccimîn muḥâsibler ʿilme ṭâlibler süleymân nebînüŋ ṣol (13) ṭarafında çimşîr ağacından füsūskari ṣandallar üzerinde ilyâ bin îşâ ile ūynâẕū ile imnūn bin dâvūd ile (14) dâniyâl bin dâvūd ile geçüp üç biŋ üç yüz altmış pehlevân-ı ʿâdî yâdigâr-ı şeddâdî yir yirin sedd-i (15) iskender gibi süleymân naẓarında pūlâd kürsîler üzerinde diz çöküben oturdılar ellerin gürz-i (16) girâne urdılar kim ol pehlevânlaruŋ ulusı ḳurṭūs-ı ʿâdî ʿanter-i ʿâdî aḳvâs-ı ʿâdî (17) gevherm-i ʿâdî idi her birisi zamânında pehlevân-ı şeddâdî idi naẓm

(18) taḫt-ı iḥâṭa idüp ḳuşatdı çün felek
ins ü cinne ḥükm iden tekvîn melek

ʿâç ṣandal üzre oturup enbiyâ
(19) kürsîlerde itdi ḳarârı etḳiyâ

taḫta diz çöküp ṭurur cimşîd-i cem
tîġ-zen ḳollar ḳafâda pîş ü gem

(20) yidi fersaḫ yol ola meydân bil
yir yirin ṭurur bebür arşlan pîl

gökyüzin der ṣu ṭutup şahpar ṭuyūr
(21) sâyebân ṭurmış hevâda bî-ḳuṣūr

yiryüzin ṭutdı beşer ḥayvân ile
gökyüzün cinni ṭutar murġân ile

284a

(1) cemʿ olup dîvânına biḫbir ümem
şeh süleymân ḥükmine fermân behem

neṣr ḥakîm ḳavlince ḳaçan kim dîvân-ı (2) süleymânî ṭurdı ol ṭarafdan sîmurġ ḳuşı daḫı aṭyâr ululârıyile hevâ yüzinden cinsi cinsiyile ḳanad açup (3) ol issi günde süleymân leşkeri üzerine geçüp sîmurġ râst süleymân otaġına muḳabil yirle gök (4) ortasında ṭururdı yırtıcı ḳuşlar ṣaġ ṭarafında ṭartıcı ḳuşlar ṣol ṭarafında ol leşkeri ʿaẓîm (5) üzerine gölge olmaġıçun ḳanad çatup cinsi cinsiyile başbaşa çatup pervâz ururlardı (6) yırtıcı ḳuşlar şâhîn ʿuḳḳâb ve sunḳur gibi ʿanḳa ve ṭavşancıl ve kartal ile yönlerin ḳalʿaya dönüp (7) düşmân leşkerine ḳarşu şaḳırlardı bülbül tūtî dürrâç ḳumrı süleymân otaġı üzerinde hezâr destânile dile (8) gelüp laṭîf âvâzile maḳâm-ı ḥüseynîde süleymânuḫ eyyâm-ı devletine duʿâ ḳılup her birisi medḥ oḳurdı (9) naẓm

tūtî-i şîrîn zübânla ʿandelîb
ḫūb nefesle ötüşürler key ʿacîb

(10) ḳumrı dostum nideyin didükçe pes
ʿâşiḳân cân virmege ider heves

gökyüzin ṭutmışıdı şehper yilek
(11) ḳuş ününden cikledi ṭâs-ı felek

şeh süleymân ḥażretine ol zamân
ṭutdı murgân gökde perden sâyebân

(12)hüdhüdı peyk-i süleymân tâc gîr
ḫiẕmete ṭurmışıdı ḳâ'îm irüdir

gūş u hūşı baŋa ṭut ki ser-firâz
(13)şerḥ idem destân remzin özü az

vir ṣalavât lîki ol peyġâmbere
ki ola şâfiʿ irişicek maḥşere

(14) neṣr loḳmân ḥakîm ḳavlince ol zamân sînâb ḳalʿasında efrâsiyâb serverlerinden çîpūri gürci ki (15) gürcistân serveridi altmış arşın ḳadd u ḳâmeti vardı üç yüz altmış altı baṭmân gürz (16) ṣalardı on dört biŋ pehlevânile biŋ dört yüz ḳırḳ dört pâsubânile efrâsiyâb fermânıyile ḳalʿa-i (17) sînâbda oturmışdı rūzigâr şiddetinden düşmân hücūmātından ṭâliʿ nüḫūsetinden ġâfil ol çîpūri (18) câhil burc u bârū üzerinde meclis-i ḫâṣ ḳurmışdı zerrîn ḳadeḥi ele alup şarâb-ı erġevânı içerken (19) ḳatındaġı begler geçmiş pâdişâhlardan söz söyleyüp ḫaber açarken meger ki ol hinde ḳalʿa (20) içinde ḳalʿanuŋ bir dizdârı ki ʿömri üç yüz yıla irmişdi çoḳ server-i selâṭînler yüzlerin görüp (21) cihân cenge girmişdi adına aḳranūş dizdârı dirlerdi ḥiṣâr erleri günde niʿmetin yirlerdi ol

284b

(1)meclisinde ḥâżır oturmışdı çîpūr u cabbâr nefs üzerine ḳulaḳ urmışıdı kimi ḍeḥḥâki cimşîd-i firidūnî (2) taʿrîf eyledi kimi keyḫüsrev-i keyḳubâd salṭanatın ve iskender-i kübrâ ʿaẓametin kimi menüçehri (3) efrâsiyâb ṣalâbetin medḥ idüp söyledi ammâ kim aḳrânūş dizdâr ol pîr-i rūzigâr dîde vaṣf-ı (4) süleymânî şehriyâr-ı şinîde ḳadd ḥamîde her bir beglerüŋ sözin ki diŋledi hiçbirisin begenmedi ne ḳadar ki (5) diŋledi andan dizi üzerine ṭurup feṣâḥad-ı çevgânıyla saḫundan meydân içinde söz topın urdı (6) süleymândan söz açup çîpūra ḫaber virdi eytdi ki yâ çîpūri cabbâr server-i efrâsiyâb-ı ġaddâr (7) âgâh ol ki şimdi ki ʿaṣırda hindu sindu çîn ü mâçînde maʿlūm ve ẓâhirdür ki ʿarab u ʿerbâ içinde (8) ibrâhîm ḫalîl aṣlından yaʿḳūb ve Yūsuf neslinden dâvūd bin îṣâ bilinden süleymân ki vücūda geldi henüz (9) on üç yaşına girince atası dâvūd vefât itdi süleymân salṭanatla devlet atına süvâr olup benî isrâ'ilüŋ (10) on iki sıbṭınuŋ leşkerin çeküp evvel ʿamâliḳa leşkeriyile ceng idüp suhrâb şâhı ṭutdı mıṣr sulṭânı (11) ḫavf idüp iṭâʿat itdi baġdâd ḫalifesi tubaʿbin aṣdaʿ ḳorḳusundan ḳızın süleymâna (12) ḳarâvaşlıġa virdi kendözide süleymân ḫiẕmetine

varup boyun virdi andan süleymân ḳayṣer üzerine (13) vardı ḳayṣeri rūmile yūnân ḫalḳınuŋ ḳanlarun yire ḳardı ʿâḳıbet ol iki melik süleymâna muṭiʿ (14) olup boyun virdi endelüs meliki ve benî aṣfer meliki ol süleymân üzerine ki leşker çekdiler (15) baḥr u berden gelüben ki ʿarab ʿerbâ diyârına irdiler çünki süleymânile muḳâbil ve muʿârıż oldılar süleymân (16) ʿâḳıbet anlara muẓaffer düşüp nuṣret buldı ol iki meliki daḫı kendüye râm ḳıldı şöyle (17) ḫaber işitdüm ki yaḳın zamânda ol süleymân leşker çeküp bunda gelüp sînâb ḳalʿası (18) üzerine düşermiş ḥükm itdü ki leşker ḫalḳı bizüm ile ceng idüp üstümüze üşermiş (19) imdi ben çok sözi bilmezem lâf urup daʿvi daḫı ḳılmazam ammâ ki şimdiki ʿaṣırda süleymân gibi (20) pâdişâh yoḳdur ki salṭanat-ı ʿaẓameti keyḳubâddan efrâsiyâbdan artuḳdur ve daḫı şöyle işitdüm ki (21) sâm-ı sūvâr oġlı zâlı destânı kūh-i elbruz eteginden ḳapup uçup yuvasına

285a

(1)iltüp ḳafdan ḳafâ meġârib ü meşârıḳa uçucı ḳuruda pelengi deŋizde nehengi yiyüp yėdi başlu evrenüŋ ḳanın (2) içici yaradılmış ḳuşlaruŋ başı dört ḳanadlu iki başlu âdem yüzlü şîrîn sözlü şehlâ gözlü nūrânî (3) yüzlü sîmurġ ḳuşı yırtıcı ṭartıcı ḳuşlarıyıla ol süleymân naẓarına gelmiş emrine fermân olmış kendözin öyle issi (4) sinde aṭyâr ulularıyıla ḳanad ḳanada çatup serîr süleymânî üzerinde ḳanad açmış naẓm

(5) şeh süleymân miṯl-i sulṭân gelmedi iş bu ʿâleme
ki oldı ḥâkim ins ü cinn ü mūr u mâr u âdeme

baḥr-i ber âb ḫâke ḥâkim ol ʿunṣura hep
(6) emr-i ḥaḳla oldı sulṭân cümle ḫalka ḥâtime

neṣr ḥakîm ḳavlince çîpūr cabbâr ʿayyūr u mekkâr aḳrânūş dizdâr sözüni (7) ki işitdi ġâyet ġażaba gelüben ḳaḳıdı yıldırım gibi şaḳıdı eytdi ki ol ʿarab baca demürci oġlı süleymân (8) kimdür ki taʿrîf idüben aŋarsın dünyâ beglerinden yig getürüp benüm ḳatumda ögersin yâ süleymânuŋ ne cânı (9) vardur ki leşker çeküp ḳalʿa-i sînâba gele ẕübâbuŋ güci yiter mi ki diyâr-ı efrâsiyâba gele yâ serçenüŋ (10) ne ṭâḳatı var ki ceng itmekiçün âşiyân-ı şâhîn ʿuḳḳâba gele ger ol süleymân gelürse benüm (11) elümden ḳurtulmaya leşkerini ḳılıcıyıla ḳırup ṭaġ ḳurtlarına yidürmegi benüm ḳorḳumdan birisinüŋ leşi (12) topraġa gömilüp örtülmeye diyüp lâf ururken nâ-gâh bir pâsubân içerü girdi yüz yire (13) sürdi yaḳasın çâk idüp feryâd ḳılup eytdi ki ne ṭurursın ki ılġâẓ ṭaġı eteginden (14) ḳaradeŋiz kenârına bir ʿaẓîm düşmân leşkeri gelüp indi ki atlar ayaġından sînâb ṣaḥrâsı (15) penbeye döndi ḳalʿanuŋ ḳurudan yanın ḳuşadup uşda ḳondı yiryüzi âdemî-zâd çerisinden eyle ṭoldı ki (16) yiryüzünde ḳarınca geçmez ammâ ʿaceb bu ki yirle gök arasında deŋizle ḳurı yöresinde ol

ḳadar ḳuşlar [17] leşkeri daḫı var ki yil hevâ-yı fenâda esüp ḳuşlar ḳanadı arasından geçmez naẓm

[18]berr-i insân ṭutdı baḥr-i ṣu ḳuşı açup yilek
yırtıcı aṭyârıla ṭoldı hevâ ṣaḥn-ı felek

ḳuş perinden ṣu görünmez yir ayaḳdan ṭurdı ḥūd
[19]iş bu yaġ-ı heybetinden mâr-ı ʿarş oldı siŋek

neṣr ḥakîm ḳavlince çîpūri cabbâr düşmân geldügin ki [20] işitdi ʿaḳlını ṭaġıtdı beġâyet ḳorḳup vehm itdi aḳrânūş dizdâr eytdi didügüm oldı ola mı [21] süleymâŋ üstüne geldi ola mı diyüp serveri dil-âverleriyile merd-i merdânlarıyile ḳalʿada olan

285b

[1]pâsubânlarıyla nerdübânlar urup burc üstüne kim bir ucından naẓar ḳılup sînâb ṣaḥrâsına kim baḳdılar gördiler [2] kim ḳaradeŋiz kenârında sînâb ḳalʿası diyârında bir ʿaẓametlü düşmân leşkeri gelmiş ḳonmış otururlar [3] ṣanasın kim ol ḳıyâmet güni ḳopmış on sekiz biŋ ʿâlemüŋ ḫalḳı maḥşer yirine cemʿ olup dururlar [4] bâr u büngâhlar ḫayme vü ḫârgâhlar yir yir ḳurulup ṭabânlar urġanları câbecâ ṣırâṭ köprüsi gibi [5] çekilmiş bedevî ḫâṣ atlar ḳazılu ḳoyuban ḳaṭâr u mehâr ṭavîleler eyerler öŋlerinde çökülmüş ammâ ki [6] bu ʿaẓametlü leşkerüŋ orta yirinde ḳalʿa yöresinde âb-ı revân żamîrân erġevân sünbül ve semen [7] benefşe ve çemen ortasında süleymânî bir otaḳ ḳurulmış ki otaġuŋ ḳubbesi felekdeki keyvân burcına [8] irişmiş öŋünde biŋbir ṭanâplu bir ʿaẓîm dîvânḫâne ṭutulmış ki ṭanâpları mıḫlarınuŋ [9] uçları yėdi ḳat yeri yarup öküz arḳasındaġı ferş içine girişmiş ol dîvân [10] ḫânenüŋ çevresinde ol ḳadar insân içtimâʿı var ki âvâzlarından yėdi ḳat felek ṭası âvâza [11] virüp ṣadâ ile cikreyüp öter atlar ayaġı ḍarbından ṭabl u duhūl ve kūs ḥarbinden yiryüzine zelzele [12] düşüp ḳaradeŋiz ṣuyı gibi sînâb ṣaḥrâsı ṭopraġı ditrer cebe cevşen ışıḳ tolġa ḳılıc [13] balçaḳ ḳolçaḳ nacâḳ süŋü ḳalḳan şuʿlesinden gökde güneş yüzi ṭonmış ṣanasın ki ay güneş [14] cemîʿ-i yıldızlarıyla gökyüzünden sînâb ṣaḥrâsına inüp dökülmiş ve yine yirle gök arasında [15] ol ḳadar ḳuşlar leşkeri var ki ḳuşlar çerisinden yėdi ḳat yir ṭoḳuz ḳat felek ṭolmış nėce ṣaḥrâ-i [16] sînâb ki ḳalʿa-i efrâsiyâb ki ḳafdan ḳafâ maġrib maşrıḳ arası ṣanasın ki ḳuş ḳanadıyla yilek olmış [17] naẓm

bir ayaḳdan penbe gibi tozuben çıḳmış göge
ṣu yüzin ṭutmış ṭuyūr açmış ḳanat yilken göge

[18]nūḥ nîk heybetinden merrîḫ olmış gökde denk
kükreyüp keyvân-ı çerḫi aġız açup ḳalmış taŋa

neṣr ḥakîm ḳavlince çîpūri (19) cabbâr bu ʿaẓîm düşmân leşkerin göricek ʿaḳlı şaşdı belâ arūsı başına üşdi ḳaḳıdı (20) pūşdı bildi ki bu gelen süleymândur ḳalʿa almaġa gelür ulu düşmândur ḳalʿa ḳavmin ḳatına cemʿ idüp (21) her birine istimâlat virüp kimine mâl ve kimine ḫilʿat virüp ḥükm eyledi ḳalʿanuŋ ṣavaşı yaraġın

286a

(1)gördiler ṭopcılar ṭop tüfenk donadup tîr-endâzlar oḳa yaya el urup düşmânıla ceng itmege (2) ḥâżır ve müheyyâ ṭurdılar bu cânibden süleymân daḫı server-i selâṭînlere ḥükm eyledi cemîʿ-i ʿasker ḫalḳı (3) atlara süvâr oldılar ḳalʿaya muḳâbil ṣaff u alay baġlayup ceng itmege oḳa yaya el urdılar sîmurġ (4) ḳuşı daḫı süleymân leşkeri üzerinde hevâ-yı fenâda yirle gök arasında yirden yuḳaru dört mîl (5) miḳdârı ʿalâde leşkeri aṭyâr ḳanad ḳanada çatup ṣaġ ṭarafında yırtıcı ḳuşlar ṭurup sîmurġuŋ (6) ṣol ṭarafında ṭartıcı ḳuşlar ṭurup yönlerin süleymân leşkeri gibi ḳalʿadan yaŋa dönüp (7) ṣaff u alay baġlayup ḳara bulut gibi ṭurdılar ḳalʿa ḳavmine hevâdan göz urdılar andan süleymân ḥükm (8) eyledi bâd-ı pây-ı medenî rahnumâ-yı ʿadenî ḳırḳ peykle varup ḳalʿayı dilemege gönderdi andan bâd pây (9) ḳırḳ peykle sürüp ḳalʿanuŋ tâc ḫânesine muḳâbil varup âvâz-ı bülendile çaġırup eytdi ki (10) yâ çîpūri cabbâr iy server-i efrâsiyâb viy mihter-i ḳalʿa-i sînâb âgâh ol ki ḳalʿaŋ üstüne (11) süleymân-ı zamân yigirmi kez yüz biŋ leşker çeküp leşker üstünde sîmurġı ʿanḳa-yı ḳâf daḫı (12) yırtıcı ḳuşlarıyıla ḳanad açup gelmişlerdür ser-cümlesi süleymân emrine muṭiʿ olmışlardır süleymân sînâb (13) ḳalʿasınuŋ üzerine şol ḳaṣdile geldi ki tâ ḳalʿaŋı alup seni ṭâʿate getüre yâ cebrile (14) ḥışâruŋ elüŋden cân ki bedenüŋden alup nâm u nişânuŋı ʿâlemden götüre imdi iy ḳışşa (15) naẓarlu uyumış baḫtlu ṣevâb yolundan çıḳma hevâ dizginin yavuz aṣıllu dîv nefsüŋ eline virüp (16) ʿömrüŋ binâsın kendü elüŋle yıḳma kefen gerdanuŋa ṭâḳ süleymânuŋ ʿaẓametine bâḳî genc ü mâliki (17) armaġanı tuḥfe getür şerr ü fesâdı ortadan götür süleymân emrine muṭiʿ olup begleri gibi (18) ṣediri üzerinde ṣedre geçüp otur tîz ṭut ḫiẓmet şerâîṭin yirine yitür naẓm

(19)devlet ol başa ḳoya şeh taḫtınuŋ pâyında ser
kim bulur ḫiẓmet iden sulṭâna tâc u zer kemer

böyle diyüp çoḳ naṣîḥat itdi aŋa bâd pây
(20)diŋle ḳışşa al ḥişşe vir ṣalavât nâ-mever

neṣr ḥakîm ḳavlince çîpūri cabbâr bâd pây-ı medenîden bu sözi ki (21) tâc ḫâne üzerinden ki işitdi süleymânile berâber olup süleymâna muṭiʿ olmaġa erlendi ḳalʿayı virmeyüp

286b

(1)bir ṭaşın yirinden ırmayup şavaşmaḳ arzūsı göŋlünde yirlendi ve deprendi ve çekişmek ve düşmenlik (2) ḳuşı anuŋ başında yumurdladı ve yavrıladı pes ana lâ-ġayrı didi yaʿni benden artuḳ kim var daʿvisinüŋ (3) çadırı ṭanâpların kendözin görmek deresinde ṭoḳudı eytdi ki şâh-ı efrâsiyâb gibi arḳam ve ḳalʿa-i (4) sînâb gibi ḳalʿam var azuġum çoḳ leşkerümse bol süleymân degül ḳażâ vü ḳader daḫı benüm ḳalʿama (5) yol bulmaz diyüp kendözin gördi egerçi ki aḳrânūş dizdâr ol pîr-i nâ-mudâr çoḳ naṣîḥat (6) virüp eytdi ki bu gelen süleymân-ı zamândur murġ insân emrine fermândur ġâyet ulu düşmândur bununla (7) şavaş iden eger rüstem ü dâsıtândur elinden cân ḳurtarursa gümândur gel ḳalʿa-i sînâbı (8) virelüm şerri defʿ idüp ḫayra yoralum kevn ü fesâd ḳażâsın başumuzdan ıralum ḳalʿa miftâḥın alup (9) süleymân naẓarına varalum ḫiẓmetinde olup devlet salṭanat bulup taḳdîr olduġunca ʿömür sürelüm didi (10) illâki çîpūri cabbâr ol bed nefes nâ-beḳâr naṣîḥat işitmedi aḳrânūş sözin ṭutmadı eytdi ki (11) süleymân ṣuyı ġalbırla ölçer ve yili duzaġa ṭutmaḳ ister ḫayli zamândur ki süleymân beg olaldan ʿarab (12) ʿerbâ beglerinüŋ ḳanları ḳaynamışdur emînlik esriklik içinde diŋlenmek yastuġına ḳomışlar (13) ammâ ki bu aradan şöyle gideler ki kendülerin bilmeyeler ʿarab ʿerbâ yolın ḳancarudur arayup bulmayalar (14) bu süleymân leşkeri bir avdur ki kendü ayaḳları birle sînâb ḳalʿasınuŋ duzaġına geldiler kendü dilekleriyle (15) efrâsiyâb maṭbaḫınuŋ kenârına irdiler bizüm ilimüzüŋ kerkesleri muntaẓırdur ki bunlaruŋ süŋüklerin (16) ḫūnlar idineler birbirine sitâyiş ḳılalar ve bunlaruŋ eti dirisi birle ḫūnların bezeyeler ârâyîş ḳılalar ve ḳuzġunlar (17) ve ḳarġalar intiẓârdur gözedürler ki bunlaruŋ gözlerin ṭaʿâma ve lokma ideler ve sînâb ṭaġlarınuŋ (18) yırtıcı cânavarları iḫṣârdur gözleşürler ki bu gelen düşmân leşkerinüŋ başların kemürüp (19) leşlerin yiyüp süŋüklerin iligin döküp siŋirlerin söküp yırtıcılar pençesin urup etlerin (20) dideler bu bizüm ḳalʿamuz pâsubânlarınuŋ ḳılıcları paslu degül açılmışdur elleri ḳınalu degül üstlerine ḳızıl (21) düşmân ḳanları ṣaçılmışdur bahâdur yigitlerüm var ki ceng içün yaraḳlanmış ḫâżırdur ve ḳılıclar ṣu

287a

(1)renklü od fiʿillü vaḳti kim mübârizler yüregidür ḳalʿamda vâfirdür ve süŋüler kim ildırım şekillüdür (2) anuŋ demürleri düşmân cigeri ḳanıyıla ṣuvarılmışdur ve zırh delici oḳlar ki yolları cân derecesine ḳarşudur (3) birine biŋ düşmân ḳurbân olup peykânına cân virilmişdür ve ol pîl ayaḳlu ve od dıynaḳlu ṣabâ yili yüriyişlü (4) ḳaşırġa yüriyişlü atlarumuzuŋ ḳulaḳları çekilmişdür ata binüp ḳalʿadan ṭaşra ceng itsek daḫı olur (5) üç siŋirlü ḳatı yaylarumuz daḫı ḳurılmışdur ʿanḳa yileklü maḫbūb bileklü laʿlîn ṭuṭaḳlu gül rūḫ (6) yaŋaḳlu bir ayaḳlu ince bellü efʿî dillü ḳan dökicü zaḫm içici perî gibi üç ḳanadlu uçıcı dost (7) elinden düşmâna varıcı oḳlarumuz daḫı burc-ı bârū üzerinde ṣavaş yirinde

dökilmişdür ḳalʿa yapup (8) burç üzerinde düşmânıla ceng itsek oḳ atsaḳ daḫı olur ġurūr-ı nefsine uyup ṣulḥ ḳoyup (9) süleymânıla cenge pîl bağlayup âvâz-ı bülendile çağırdı ki yâ peyki süleymân âgâh ol ki bu (10) ḳalʿa ki ḳalʿa-i sinândur bekçisi pehlevân-ı efrâsiyâbdur ol süleymân benüm gözümde serçeye beŋzer (11) efrâsiyâb aŋa nisbet ʿuḳḳâbdur ben emînim ḳalʿayı virmezem iẕn-i efrâsiyâb olmayınca ol süleymâna (12) varmazam yâ yüzi ṣuyunla süleymân ḳalʿam üstünden gitsün yâ elünden ne kim gelürse anı (13) itsün ben çîpūri cabbâr pehlevân-ı rūzigâr ḳalʿamuŋ yaraġın görmişem ṭop u tüfenk mancılıḳları ḳurmışam (14) ceng itmege ḥaẕıram on iki biŋ erüm var ser-cümlesi pehlevândur ceng düşmen ḳanın içici evrenlerdür (15) demür pūlâd içine girmiş iz atlara urmış iz ḥâẕır müheyyâ aġzında ʿinân ḳazudadur çıḳalum (16) sizüŋ ile ceng idelüm leşker ḳalʿada degül ṣaḥrâ vü yazıdadur diyüp lâf urup nefsine (17) uyup ḥükm itdi tîr-endâzlar süleymân peykin bâd-ı pây-ı medenî ḳırḳ peykile oḳlara dutup atup tîr-i bârân (18) begleri ṭarṭaġan itdiler ez-ân cânib bâd-ı pây-ı medenî refîḳi begleriyile ḳalʿadan oḳ atuldıġın (19) görüp her birisi ṣapan ṭaşına urup ḥaşârların burç üzerinde ṣapan ṭaşınla ṭaşladılar (20) süleymân naẕarına ḳarşu cenge başladılar süleymân nebî ḳalʿadan oḳ atuldığın görüp el ṭabl u bâza (21) urup ḳul ṣalup emr itdi ḳalʿaya ṣavaş yürütdi ol yaŋa çîpūri cabbâr âmilîn ḳalʿa dâr süleymân

287b

(1) leşkerinüŋ ḳalʿaya uşdugun görüp ġażab ḳılup yigirmi dört pâre ceng âletin geyinüp (2) pūlâda müstaġraḳ olup ṭaġ gibi demür gürzin eline alup atına süvâr olup on dört biŋ efrâsiyâbî (3) türk leşkerin piyâde ve süvâr cemʿ idüp ḳalʿa ḳapusın açdurup ḳalʿa öŋine çıḳdı ṣaġ ve ṣol alayın (4) bağlayup süleymân leşkerinle muḳâbil muʿârıż olup cenge ṭurdı andan başından tuġluġasın çıḳarup (5) el ṭabl u bâza urup öŋ urup yönüni süleymândan yaŋa dönüp eytdi kim iy ʿarab baca demürci oġlı (6) süleymân zenbîl urūc-ı nâ-tuvân iş bunca leşkeriyile ki ḳalʿa-i sînâb üzerine geldüŋ efrâsiyâb (7) ʿuḳḳâbuŋ yuvası üstünde ḳarâr ḳılduŋ bize adem leşkerin getürmekle ḳorḳudam ṣanma ki (8) ben şol âdem evreniyem ki düşmân cigerinden kebâb yirem düşmân ḳanından şarâb içerem ve daḫı ḳuş (9) leşkerinden bizi bayıldma ki ben ol şâhînem ki pervâza gelsem cihân ḳuşları ḳanadum yilinden (10) uçururam yuvam üstünden ḳaçururam ḳanı bir pehlevânuŋ var mı ki baŋa muḳâbil ola diyü lâf urdı (11) daḫı meydâna er diledi süleymân cânibinden ḳurṭūs-ı ʿâdî pîl-i menkulūsa süvâr olup süleymân naẕarına (12) gelüp fîlden aşaġa inüp icâzet alup bir fersaḫ yirden yine fîline binüp fîl sürüp meydân (13) içine girüp çîpūri cabbâra muḳâbil muʿârıż olup ṭurdı andan süŋü ucı işâretiyile (14) çîpūra selâm virdi çîpūr naẕar ḳılup gördü ki bir pehlevân-ı cihân merd-i meydân bir ṭaġ bindigi fîl (15) kūh-i elbruza beŋzer kendüniŋ ḳâmeti bir ġūż gözleri gökyüzündeki yılduza beŋzer (16) başı ḥammâm ḳubbesince var

ḳolları çınâr ṭalına barmaḳları ḫıyâra beŋzer elindeki pūlâd süŋüsi (17) edrene şehrinde ki üç şerefeli minâreye beŋzer bir pehlevân-ı cihândur ki görenüŋ ʿaḳlı çâk olur andan çîpūri (18) cabbâr ṭaraba taḥtası gibi ḳılıcın ḳınından çıḳarup eline aldı ḳurṭūs-ı ʿâdî fîli üzerine at şaldı (19) bu yaŋadan ḳurṭūs-ı ʿâdî anı görüp fîle çengâl urdı ḳarşu varup muḳâbil muʿârıż ṭurup (20) çîpūri cabbâr ḳılıcına yėdi ayinelü pūlâd ḳalḳanın ḳarşu virdi çîpūri ḳılıcın red itdi çîpūr atı başın (21) yiŋemeyüp gece vardı ḳurṭūs-ı ʿâdî bezirḫâne direġi gibi efʿî dilli demür süŋüsin çıḳardı fîline

288a

(1)çengâl urup çîpūruŋ ardından irdi yıldırım gibi çigninde bir süŋü urdı çîpūruŋ cebesinden (2) süŋü yelmeni cigerine geçdi atı daḫı sürçdi ḳurṭūs ḳılıc çıḳarup çîpūrı ḳafâsından çalup ayarḫânesine (3) dek ḫıyâr gibi iki biçdi çîpūruŋ leşi başı yire düşdi ḳalʿa ḳapusı yanında ṭuran efrâsiyâb-ı (4) türk leşkeri çîpūruŋ yıḳıldużın görüp el ele urup herbirisi ḳurṭūs-ı ʿâdî üzerine at sürüp (5) ḳarġa şâhîne üşer gibi üşdi anı görüp süleymân emr itdi peyker ʿalemi depretdiler ṣaġ ve ṣol (6) ṭuran selâṭînlere ceng-i sulṭânîdür diyü işâret itdiler yigirmi kez yüz biŋ leşker ne ki var şîr ü ner (7) ser-cümlesi düşmân leşkerine at sürüp ol on dört biŋ eri ḳılıcdan geçürüp kimin daḫı ḳalʿa (8) ḳapusına ḳaçırup ceng itdiler ḳalʿa ḳavmi anı görüp sînâb ḳalʿası ḳapusın berkiddiler burc bârū (9) üzerine çıḳup süleymân leşkerine ṭop u tüfenk ve ḍarb u zen atdılar süleymân leşkeri daḫı (10) sînâb ḳalʿasına yaḳın varup pâsubânlara ol ḳadar oḳ urdılar ki sînâb ḳalʿası atılan oḳlardan oḳlu (11) kirpiye döndi ḥiṣâr ṭaşlarına ol ḳadar oḳ bîgânı ṭoḳundu ki oḳ demreninden her ṭaş diş (12) diş olup demür dörpiye döndi sîmurġ ḳuşı aṭyâr ulularıyıla ceng-i süleymânî görüp ḳanat (13) açup uçdılar ılġâẓ ṭaġına geçdiler rūḥ ḳuşları ve ḳaḳnūs ḳuşları seng-i âsiyâb gibi ṭaşları (14) minḳârları ve ḳaynaḳlarıyıla götürdiler ve daḫı ilâncıl ḳuşlarına ve laḳlaḳ cinsine sîmurġ ḥükm eyledi uşaġı (15) irisi her biri ṭaş arasından efʿî yılanlar bulup dıynaḳ urup getürdiler ve ḳartal ve ṭavşancıl ḳuşları (16) daḫı murdâr leşleri ve kimi daḫı minḳârında ve ḳaynaġında getürebildügi ṭaşlardan getürdiler ḳalʿa-i (17) sînâb üzerinde yirle gök arasında muḳâbil dutup tamâm râst ḳalʿa üzerine kim geldiler (18) ilâncıl ve laḳlaḳ ḳuşları ḳara bulut gibi ḳalʿa üzerine ki aġdılar andan ol efʿî ilânları ḳalʿa ḳavminüŋ üzerine (19) yaġdurdılar rūḥ ḳuşı ve ḳaḳnūs ḳuşı ve ḳartal ve ṭavşancıl ve cemîʿ-i yırtıcı ḳuşlar miḳdarlu miḳdârınca (20) ol getürdikleri ṭaşları ve leşleri ḳaynaḳ ve ṭoynaḳ açup ḳalʿa ḳavmi üzerine kim atdılar ḳalʿa (21) ḳavmini urup ḳanların ṣaçup helâk itdiler ekşerin ḫurd u ḫaş ḫaşi kimisin zaḫmlu ve bağrın

288b

(1)baş itdiler bir ṭarafdan ol efʿî yılanlar ḳalʿa içine kim düşdiler bir âdeme biŋ efʿî yılan üşdiler ilân (2) zaḫmından ḳalʿa ḳavmi cân virüp tulum gibi şişdiler ve andan ol yırtıcı ḳuşlar hevâ yüzünden ḳanat (3) büküp ḳalʿa ḳavmi üzerine inerlerdi ölenlerüŋ leşleri üzerine ḳonuban derilerine ḳaynaḳ urup gözlerin (4) dürterlerdi ammâ kim ḳalʿa ḳavminüŋ mübârizleri efrâsiyâb türküŋ serveri ser-efrâzları efrâsiyâb yolına (5) cân u başla ṭurup süleymân çerisinle burc u bârū üzerinden cenge ṭurup ḳuşlara tîr ü bârân (6) yaġdurup âdemî-zâd çerisine ṭopula ṭüfenk ve ḍarb u zen urup mancılıḳlardan ṭaşlar döküp bir (7) ceng-i ʿaẓîm ḳıldılar kim vaṣfa gelmez biŋ firdevsî gibi şâʿir anı menẓūr manzūm şerḥe ḳılmaz (8) naẓm

eyle bir ceng oldı ġâyet ki ʿaẓîm
kim siyeh ḳandan zemîn oldı edîm

(9) gökyüzin ṭutup peren hem çün ṣaḫâb
ḫūn aʿdâ yaġdurur ḳopar ḥubâb

âdemi etden ḳabup ʿanḳa-yı ḳâf
(10)bağrını ḫaşmuŋ yiyüp ḳılur şikâr

çıḳarup düşmen gözün ḳaynaḳla bâz
dökdi ḳan ḳaḳnūs şâhîn gine sâz

(11)yirde insân eyle itdi kâr u zâr
ḳapladı güneş yüzin gökde buḫâr

pehlevânlar ḫaşma urduḳça ṣalıḳ
(12)ḍarbı yir yir daldırup öküz balıḳ

nîze gökde çıḳarup keyvân gözin
deldi ḳılıc ḥaḳ ile ferşeŋ yüzin

(13)at mıḫı balıḳ pulın dürpi ider
merrîḫ özin gökde oḳ kirpi ider

bir ʿacâyib ceng olubdı ol zamân

(14)nèçe ḳalʿa istedi keyvân amân

neşr ḥakîm ḳavlince egerçi kim efrâsiyâblar ḳalʿa kavminle ġayret (15) ḥamiyyet ḳılup çoḳ ceng itdiler ammâ kim yuḳaru hevâ-yı fenâdan murġân çerisi ve yiryüzinden oḳ ḍarbına (16) doymayup aḳrânūş dizdâr ʿâḳil uşlu kişiyidi ḳalʿanuŋ ḳavmini cemʿ idüp eytdi kim bir meliküŋ kim (17) leşkeri yigirmi kez yüz biŋ er ola ḳâfʿ-ı anḳâ gelüp murġân çerisinle ol melike (18) ḫiẕmet ḳıla bizüm ne ṭâḳatumuz ola kim aŋa ḳarşu dururuz cengile ahengile yâ cevâb virevüz gelüŋ (19) amân dileyelüm süleymândan amân bulalum diyüp ḳalʿa ḳavmin râżı ḳılup kefen gerdanlarına şalup efrâsiyâbuŋ (20) ol ḳalʿada olan genc ü mâlın cemʿ idüp bilesince alup ḳalʿa ḳapusın açup amân dileyüp süleymân daḫı görüp (21) amân virüp bâd-ı pây-ı medenî altı yüz peykilerinle ḳarşu varup alup süleymândan yaŋa geldi

289a

(1)süleymân daḫı bu yaŋadan ḳalʿa ḫalḳına amân virüp dönüp devletile çeriye destūr virüp (2) begleriyile otaġına indi cübbe vü cevşenin çıḳarup ceng âletin üzerinden ırup saʿâdet taḫtı (3) üzerine çıḳup ḳarâr eyledi dîvân-ı süleymânî ṭurdı andan şoŋra on iki biŋ benî isrâ'il (4) peyġâmberiyile ve on iki biŋ mekke ve medîne ʿulemâsı ve fużalâsı süleymânuŋ şaġ ṭarafında ʿâç abanūs üzerinde (5) enbiyâ cinsi oturdı ve şol ṭarafında ʿulemâ ve fużalâ ve ḥükemâ ve müneccimîn defterdâr emîn ṭâyifesi şimşîr aġacı (6) kürsîler üzerinde ḳarâr ḳıldılar andan şoŋra loḳmân ḥakîm ve âṣaf bin berḫıyâ ḥükemâ vüzerâ ile (7) ḳarşu gelüp süleymâna istiḳbâl itdiler andan benî isrâ'ilüŋ on iki sıbṭî begleri ʿarab u ʿerbâ (8) yigleri mıṣr u şâm dil-âverleri endelüs benî aṣfer serverleri baġdâd dil-âverleri yūnân bahâdurları (9) ḳayṣeri rūm erleri server-i selâṭînlerile pehlevân-ı rū-yı zemînleriyile dîvân-ı süleymâna gelüp süleymân (10) ḥażretine selâm virüp taḫtı başına yüz sürüp ʿâç abanūs ṣandal üzerine geçüp ṣaġ ve ṣol (11) yirlü yirinde ḳarâr ḳılup oturdılar yédi yüz yetmiş yédi altun çıbḳılu çavuşlar biŋ iki yüz zerrîn degneklü (12) ḥâcibler on iki biŋ ḫâṣ ġulâm zerrîn kemerlü ṣaf baġlayuban ayaġın ṭurdılar yédi yüz yetmiş yédi ʿâdî (13) pehlevânları şeddâdî dil-âverleri pūlâd kürsîleri üzerinde diz çöküp ṭurdılar herbirisi üç yüz altmış (14) altışar baṭmân demür gürzlerini omuzlarına urdılar yigirmi kerre yüz biŋ ʿarab ʿerbâ begleri mıṣr u şâm (15) ve baġdâd ʿaskeri endelüs benî aṣfer ulusı ḳayṣeri rūm yūnân çerisi dîvân-ı süleymânî yédi fersaḫ yirden gök (16) yüzünde ayı yıldız ḳuşatduġı gibi dördünci ḳat felekde güneşi yidi ḳat âsumân çerḫi iḥâṭa itdügi (17) gibi veyâ baḥr-i aḳyânūş rū-yı zemîni ṭolayı alup ḳabż itmişdür sîmurġ ḳuşı daḫı aṭyâr ulularıyıla (18) ḳalʿa üzerinde ceng iderken süleymân ki hüdhüdı gönderdi sîmurġ ḳuşlarıyıla ser-cümlesi ḳalʿa ḳavminüŋ (19) cenginden el çekeler ammâ ki ḳalʿa içinde ne ḳadar leş varısa yırtıcı ṭartıcı ʿaẓîm aṭyâr lardan (20) dıynaḳ ḳaynaḳ

urup getüreler sînâb ḳalʿasından ṭaşra çıḳarup hevâdan yiryüzine inüp ḳalʿa ḳavmi [21] ḳarşusına ṣaḥrâya konup ol leşleri ve başları ḳaynaḳ dıynaḳ urup didüp herbirisi ḳara bulut gibi leş

289b

[1]üzerine çöküp minḳârlarıyıla etlerini çeküp çeküp yimege oturdılar ammâ ki şol ki dâne yiyici [2] ḳuşlardur ṭūṭî ve ḳumrı bülbül dürrâç gibi keklik ördek ṭurna süglün ve ṭâvus [3] ve ḳaz gibi anuŋ emṣâli ḳuşlar ḥubūbâtdan yiyüp ṭoyınup yiryüzinden uçup hevâ yüzine geçüp [4] süleymân otaġına muḳâbil yirle gök ortasında ḳanad ḳanada çatup cinsi cinsiyile başbaşa [5] çatup dillerince ḫâliḳı tesbîḥ idüp süleymânuŋ devam-ı devletine duʿâ ḳılup güneş ississi süleymâna ḳâr [6] itmesün diyü dîvân-ı süleymâniye sâyebân olup pervâz ururlardı ekâbir-i eşya pîr ü bernâ görüp [7] süleymânuŋ salṭanatına ḥaḳ teʿâlâ virdügi devletine müteḥayyir ve ḫayrân olup ṭururlardı sîmurġ ḳuşı [8] daḫı rūḥ ḳuşınla ḳaḳnūs ḳuşunla kendüsi şâh-ı murġân anlar vezîr gibi hevâ yüzinden ḳara bulut [9] gibi yiryüzine indiler süleymân naẓarına ḳarşu insân içtimâʿından ıraḳ yire ḳondılar andan süleymân [10] emr eyledi altun gümüş degeneklü çavuşlar ḥâcibler ol enâr dânesi gibi girdegird ṣaf baġlayup [11] maḥşer ḳavmi gibi ḥisâbsuz çoḳ ḫalḳı dergâh-ı süleymân öŋünden ırdılar ser-leşkerin sevindiler [12] eytdiler sîmurġ ḳuşı aṭyâr ulularıyıla gelmege yol itdiler andan süleymân iẕniyile hüdhüd [13] taḫt merkezinde ki oturmışıdı ḳanad açdı uçdı dergâh ḳapusından geçdi sîmurġ naẓarına [14] vardı süleymân icâzetiyle daʿvet ḳılup sîmurġ öŋünde yüz yire sürdi andan ṣoŋra sîmurġ ḳuşı [15] daḫı ṣaġ ḳanadı ṭarafına ḳaḳnūs ḳuşun alup ṣol ṭarafına rūḥ ḳuşın alup ḥubūbât yiyen ḳuşlar [16] sulṭân-ı ṭâvus sîmurġ öŋünce baḥri ḳuşlaruŋ ser-i murġânı ḳuġu ḳuşunla ḫıramânî ḫıramânî sîmurġ [17] ṣalınup süleymân naẓarına geldi dergâhdan içerü ḳuşlarıyıla ki girdiler dergâh öŋünde yüz [18] yire sürdiler andan süleymân naẓarına mihterler altun gümüş nişâmeler getürdiler altun nişâme [19] üzerinde sîmurġ ḳuşı geçüp oturdı ṣaġ ṭarafda gümüş nişâme üzerinde ḳaḳnūs ḳuşı ve tâvus ḳuşı [20] oturdı ve ṣol ṭarafında rūḥ ḳuşı ve ḳuġu ḳuşı ḳarâr itdi çünki insân begleri ve murġân yigleri [21] yirlü yirinde ḳarâr ḳıluban oturdılar naẓm

ṭurdı çün dîvân-ı ʿaẓam ol zamân

290a

[1] kim miṣâlin görmedi çeşm-i cihân

yir yüzin ṭutdı beşer gögi peren
yirde yir bulunmaz neml gökde peren

(2) yidi fersaḫ ola yâ on dört mîl
ṣaf ṭutubdı ser keşânçün mest-i pîl

on iki biŋ muʿciz-i issi enbiyâ
(3) oḳuyup tevrât ider ḥaḳḳa duʿâ

on iki biŋ tâcidâr ü tâc baḫş
taḫt-ı zerrîn üzere oturur baş baş

(4) tîġ-zenler ṣaf ṭutup ḳurmış meṣâf
cümlesinden berd ü ger ʿanḳa-yı ḳâf

ḳuş ṣadâsından öter ṭâs-ı felek
(5) ürküşüp göge ḳaçar cinn ü melek

taḫtı iḥâṭa eylemiş cinn ü beşer
ṣan ḳıyâmet günidür ḳopmış ḥaşir

(6) anca dîvân ḳurmamış çimşîd-i cem
anca leşkeri itmemişdi cemʿ hem

gūş u hūşı baŋa ṭut kim bu zamân
(7) vir ṣalavât şerḥ idem bir ḫoş beyân

neṣr ḥakîm ḳavlince ḳaçan kim dîvân-ı süleymânî ṭurdı ol yaŋadan (8) bâd-ı pây-ı medenî daḫı ḥâcibleriyile çavuşlarıyıla altı yüz peykleriyile ḳalʿa ḳapusına vardılar aḳrânūş (9) dizdârile ḳalʿa ḳavminüŋ ulularıyıla efrâsiyâb genç ḫânesinde olan ġarîb tuḥfelerden hedâya (10) alup gitdiler kefen boġazlarına daḳup ḳalʿa ḳapusından çıḳup süleymân dergâhına geldiler (11) dergâhdan içerü girüp yüz yire sürüp amân dilediler süleymân daḫı tuḥfelerin ḳabūl ḳılup amân (12) virdi andan aḳrânūş dizdâra mübârizler ṣaffında ṣol ḳolda yir gösterdiler oturdı andan ḫūn u süleymân (13) daḫı geldi envâʿ niʿmetler elif ḳâmetlü çâşni-gîrler başları üzerine sini miṣâl altun sini (14) getürdiler envâʿ niʿmetleri süleymân naẓarına getürüp ḥarîr pişgîr yayup server-i selâṭînler öŋine (15) ṣofra çeküp ṭurdılar elvân niʿmetleri şekker-âmîz banatları dîvân içinde zeyn itdiler çün ḫūna (16) ṣalâ olundı server-i

selâṭînler sini öŋine geldi ḫūn u süleymânî yinildi ʿaḳabince şeker şerbetleri (17) içildi ṣafdan ṣofra getürülüp enbiyâ ve ʿulemâ aġızlarından duʿâlar ḳılındı süleymân devleşihe çavuşlar dilinden (18) ṣenâlar dinildi naẓm

ṣofralar ṣafdan gider çünkim yinildi ol ṭaʿâm
içilüp şerbet açıldı söz çıḳup emlaḥ kelâm

(19)ʿaḳıl hūş-ı köşkiyle baŋa ṭut kim iş bu dem
söyleyem aḥsen ḥadîṣ aḥsend ide her ḫâṣ ʿâm

neṣr (20) ḥakîm ḳavlince çünkim dîvân-ı süleymânî ṭurdı ḳuşlar ḳanad ḳanada çatup ki gökde sâyebân ḳurdı (21) andan ṣoŋra ol zamân ki süleymân peyġâmber (a.s) aḳrânūş dizdâra ḫâṣ ḫilʿat geyürdi

290b

(1)andan emr itdi ʿâdîler pehlevân-ı şeddâdî ṣâhib-ḳirânı ḳurṭūs-ı ʿâdîye mıṣr sulṭânı celâleddîne ḥükm (2) eyledi sînâb ḳalʿası içine aḳrânūş dizdârı alup vardılar efrâsiyâbuŋ ḫazînesinde ne ḳadar sîm (3) zer laʿl-i cevâhir varısa cemʿ idüp deftere alup süleymân naẓarına geldiler süleymân daḫı efrâsiyâbuŋ (4) ol ʿadedsüz malını oturan ṭūrân beglere ol server-i selâṭînlere mîr ü mihterlere inʿâm iḥsân (5) eyledi şöyle kim ol ḳadar mâl u gencden süleymân bir ḥabbesin ḳabūl itmedi aḳrânūş dizdâr süleymânuŋ (6) ol seḫâsın görüp seḫâsına taḥsîn vefâsına âferîn eyledi andan süleymân baş ḳaldurup eytdi (7) yâ aḳrânūş dizdâr bu ḳalʿa-i sînâb kâfir-i siyâb ḥükmindedür efrâsiyâb ḫod mecūsî dînine (8) ṭapar ateş perestdür ammâ ki sen ne dîne ṭaparsın ḥaḳḳı nėce bilürsin ṭaʿat kime ḳılursın ve ḥaḳḳı (9) bâṭıldan nėce farḳ idersin diyü su’âl idicek cevâb virüp eytdi ki yâ nebîyallah ḳalʿa-i sînâb (10) içinde bir ʿaẓîm ulu ʿâḳil kişi vardur ki ʿilmine nihâyet ḥilmine ġâyet yoḳdur dört yüz yaşdan (11) ʿömri artuḳdur ḥâk-perestdür toprağa eydür ki ḫilḳatumuz toprakdan biten niʿmet toprakdan ʿaḳıbet yine (12) toprak oluruz dir ve ḳanḳımuz ki ölse cemʿ olup odun getürüp anı oda yaḳaruz ve külüni (13) küplere ve köklere ḳoyup mezâr idinürüz ammâ ki dîn ululları ölse anuŋ küli toprağın (14) altun gümüş ṣanduḳlara ḳoyup kelisâmuz içinde ḳoyup aŋa ṭapup yüz sürerüz maʿbūd ḫâki bilürüz (15) bizü dînimüz ulusı uşda sînâb ḳalʿası içinde oturmışdur ʿömrüni dört yüz yıla yitürüp (16) ḫâḳe ṭapmaġıla ḫiẓmetin yirine yitürmişdür diyüp süleymâna cevâb viricek süleymân ġażaba gelüp (17) eydür yâ aḳrânūş maʿbūd oldur ki kün dimekden on sekiz biŋ ʿâlemi yaratdı baḥr-i (18) muḥîṭ üzerine yir döşegin döşeyüp ṭoḳuz ḳat gökleri dörüdüp ayı güneşi (19) gökyüzinde yürütdi çâr ʿanâṣırdan âdemi terkîb eyledi elvân niʿmetler ẓuhūra getürüp tertîb (20) eyledi vâḥid ü ferd

ü şameddür lem yelid velem yūleddür velem yekün le-küfüven aḥaddur ammâ ki (21) sizüŋ dimâġuŋuzı fesâda viren râhibe varalum kendüligin kendüye bildirüp

291a

(1)anı küfr ü ṭuġyândan ḳurtarup vesvese-i şeyâṭîni dimâġından sürelüm diyüp süleymân ḥükm eyledi (2) bir şeb renk ḳatıra zeyn-i zerrîn urup süleymân yirinden ṭurup ḳatıra süvâr oldı andan ḫâṣ begleriyile (3) ve pehlevânlarıyıla loḳmân ḥakîmle ve âṣaf bin berḫıyâ birle kâẕ peyġâmber ve nâṣın peyġâmberile sürüp sînâb (4) ḳalʿasına vardılar ḳalʿa ḳavmi ḳarşu çıḳup süleymâna istiḳbâl idüp alḳış duʿâ itdiler ḳalʿa ḳapusından (5) tâ ḫâk-perestler deyrine varınca süleymânuŋ ḳatırı ayaġına muraṣṣaʿ bezler döşediler andan süleymân sînâb (6) ḳalʿasınuŋ ḳapusına naẓar ḳıldı gördü ki deŋiz kenârında leb deryâda bir laṭîf ḳalʿa burc-ı bârūsı (7) muḥkem içi mâ-ḫalaḳ allah ṭolu âdemî iki ḳanad ḳapusı var pūlâddan andan ḳalʿa ḳapusından içerü girüp (8) köşkler ve saraylar ve envâʿ dürlü binâlar çarşılar gördü ki mıṣr u şâmdan ḫaber virür aḳrânūş (9) dizdâr daḫı ḫâk-perest ḫâneye varup ġazînos râhib ki ḫâk-perest ruh bânlarınuŋ (10) ulusıyıdı şeyṭân ʿânîydı gibi bed ḫulūsıydı sürüp naẓarına vardı süleymân geldügin ḫaber virdi (11) ġazînos râhib daḫı süleymân vaṣfın işitmişidi vaḳtine ḥâżır olup dört yüz ḳırḳ dört ruhbânı (12) ḳatına cemʿ idüp deyrin tezyîn eyledi altun gümüş micmerlerde ʿūd u kâfūr müşg ü ʿanber yaḳdı (13) buḫūr itdi ve deyrinüŋ derü dîvârın muraṣṣaʿ ḳıymetlü bezleriyle ṭonatdı daḫı kendözi bir altun kürsî (14) üzerine geçüp oturdı ve yetmiş iki dürlü maʿâdin ṭoprakların altun gümüş tepsilere ḳoyup her cinsinden (15) her birisinde ḥâżır itdi ve ol müteḳaddiminden ḳalmış ḫâk-perest ulusınuŋ cism-i gili ṣanduḳın (16) daḫı öŋünde ḳoyup çevresinde buḥūr yaḳup oturdı andan birḳaç ruhbânları ḳapuya gönderdi ki süleymân gelicek (17) ʿizzet ḳıluŋ diyü ellerine lâʿl cevâhir virdi ki niṣâr ideler bu ṭarafdan süleymân daḫı serveri (18) selâṭînlerile enbiyâ ve ḥükemâ ve ʿulemâ vüzerâ ümerâ ile ḫâk ḫâne ḳapusına kim gelüp irdi (19) naẓar ḳılup gördi ki ṣafı ḳızıl kiremit ile siyah ṭoprak balçıġından yidi ḳubbe yapmışlar ki (20) ḳaṭʿa bu ḳubbelerüŋ binâsında ṭaş aġaç aṣlı yoḳ cemʿ-i binâsı balçıḳ ile kiremit kireç mermer (21) ḳaṭʿa yapusında yoḳ ammâ ki ḳapuları ḳızıl altundan ve suvaları aḳ gümüşden mıḫ mismârları

291b

(1) lâʿl-i cevâhirden süleymân taʿaccüb ḳılup ḳatırdan aşaġa indi server-i selâṭînler süleymânı çevre aldı (2) üç yüz ruhbân daḫı ḳapuya çıḳup süleymânı görüp her birisi ʿizzet idüp baş ḳoyup yüz (3) yire sürüp andan ḳalḳup sîm u zer lâʿl-i cevâhir süleymân ḫâk pâyına niṣâr itdiler daḫı süleymân (4) ʿizzetle alup gitdiler tâ ki yėdi ḳapudan içerü girüp ġazînosı ḫâk-perest naẓarına (5) irdiler süleymân naẓar ḳılup gördü ki bir pîr-i fertūt ḳara libâslar geyüp altun kürsî üzerinde oturmış (6) envâʿ maʿâdin ṭoprakların altun gümüş

tepsilere ḳoyup öŋüne getürmiş ve bir altun ṣanduḳça daḫı [7] içi ṭolu ṭopraḳ ki naẓarında ṭurur ve bir nėçe ruhbânlar daḫı ol ṣanduḳçaya ḳarşu ʿibâdet idüp [8] yüz yire sürüp süleymân görüp taʿaccüb ḳılup ġażaba geldi ammâ ki âṣikâra ol [9] vaḳt nesne dimeyüp ḥükm itdi altun kürsî getürdiler ġazînos ḫâk-perest [10] muḳâbelesinde ḳodılar süleymân geçüp kürsî üzerinde oturdı ṣaġ yanında loḳmân ḥakîm ve nâṣın [11] peyġâmber ve kâẕ peyġamber oturdı ṣol ṭarafında âṣaf bin berḫıyâ ve ilyâ bin dâvūd oturdı ve bâḳî [12] server-i selâṭîn ṣaġ ve ṣol yirlü yirinde ḳarâr ḳıldı ʿâdî pehlevânları ṭaġ gibi pūlâd gürzlerin [13] omuzlarına urdılar süleymân ḳafâsında ṣaf bağlayuban ayaġın ṭurdılar ammâ ki aḳrânūş dizdâr [14] ḫâk-perest ulularıyıla gil perest ekâbirleriyile ġazînos râhibüŋ ḳafâsında ṣaf [15] bağlayup ṭurdılar süleymânile ġazînos dîn bâbında ne söyleşür diyü ḳulaḳ urdılar bu ṭarafdan ġazînos [16] ḫâk-perest umardı ki süleymân ʿizzet idüp kendünüŋ elin öpeydi andan ṣoŋra ol [17] dîn ulusınuŋ cism-i gilinüŋ ṭopraġına gelüp ṭapaydı ḫâk-râhı ḳoyup bâṭıl yola ṣapaydı buġur [18] gördi ki süleymân gelüp kendüye iʿtibâr itmedi ḫâk-perestler ṣoḥbetin iḫtiyâr itmedi pes ġazînos ḫâk [19] perest süleymâna göŋülden ḳaḳıdı ḫışm-ı kîniyile ṭurdı süleymândan yaŋa ḳahırla baḳup [20] göz urdı süleymân ġazînosuŋ ḳaḳıduġıŋ bildi tebessüm ḳıldı andan süleymân loḳmâna işâret itdi ki [21] dîn bâbında ġazînosa su'âl ide ḫâk-perest olduġuna ṭaʿn idüp ḳıyl u ḳâl ide buġur loḳmân

292a

[1]baş ḳaldurup dile gelüp ḥikmet dürrlerin ṣaçup ağız açup eydür yâ ġazînos ḫâk-perest [2] iy pîr-i fertūt bî-ʿaḳıl ser-mest deyrüŋ içine gelen ḫalîlʾür-raḥman aṣlı yaʿḳūb yūsuf ve yehūdâ nesli [3] dâvūd bin işâ oġlı hem mürsel hem nebî enbiyâ oġlı süleymân-ı zamândur hem ḥaḳ teʿalînüŋ peyġâmberi ve hem [4] cihân ḫalḳınuŋ serveri ʿarab ʿerbânuŋ mihteridür nübüvvet ḫâtemin eline almışdur yili ṣuyı ṭopraġı odı [5] kendüye muṭiʿ ḳılmışdur bugün insân leşkeri buŋa fermândur otağına sâyebân olan sîmurġ-ı [6] ḳâfile gökyüzünde uçan murġândur allahı bir bilür müsülmândur hem nebîy-yi sübḥân hem resūl-i müsteʿândur [7] hem bende-i yezdândur ḥuṣuṣâ ki ġâyet ulu sulṭândur imdi şâhımuz sevdügi ehl-i îmândur iy ḫâk [8] perest sen niçün süleymâna ʿizzet itmedüŋ oturduġın kürsîden ḳalḳup şâhumuza ḳarşu gelmedüŋ [9] istiḳbâl ḳılmadun diyicek ġazînos râhib loḳmân ḥakîmüŋ sözin ki işitdi ʿaḳıl mîzânına urup [10] gördü ki bu süleymân-ı zamânuŋ yanında server-i selâṭînler merd ü meydânlar mübârizler pehlevânlar çoḳ [11] ḥükemâ vüzerânuŋ ʿulemâ ve ẓurafânuŋ ḥaddi nihâyeti yoḳ ammâ ki bu söyleyen bir pîr-i hindîdür [12] ki hindüstân ḥükemâsına ve sindistân ʿulemâsına sabaḳ virüp cihân ẓurafâsına ders eydür her ne söz ki [13] söyler ʿayn-ı ḥikmetdür ki beyân eyler loḳmân ḥakîmi ad ile işitmişdi dönüp aḳrânūş dizdâra ṣorup [14] bildi ki bu söyleyen loḳmân bin ʿâddur ḥükemâ ʿulemâ içinde her ʿulūmda hünermend

üstâddur buġur ġazînos [15] ḫâk-perest ʿaḳlın başına cemʿ itdi eytdi ki yâ loḳmân bin ʿâd ben umardum ki süleymân gele baŋa [16] ʿizzet ḳıla belki elüm öpe ḫâk-perestlerüŋ muḳaddimin dînleri ulusınuŋ gili ṭoprağına ṭapa buġur [17] gördüm süleymân gelüben baŋa ʿizzet itmedi bende süleymâna ʿizzet ḳılmadum ʿaynuma almadum ben bu deyirde dört yüz [18] yıldur ki oturmışam ḫâk-perestler ḫiẕmetin yirine yitürmişem firîdūn gibi şâh bunda gelmişdür [19] elüm öpüp baŋa ʿizzet ḳılmışdur menü çehr ve keyḳubâd ve efrâsiyâb baŋa istiḳbâl itmişlerdür sözüm ṭut [20] mışlardur didügüm yire gitmişlerdür eyle olsa ben ki bunca yaş yaşadum ʿömür ki sürdüm süleymân [21] gibi serkeş baŋa raʿbet itmez sulṭâna şimdi irdüm didi loḳmân cevâb virüp didi ki

292b

[1]yâ ġazînos-ı ḫâk-perest bizüm mezhebümüzde yezdân-perest olmayan kişiye raġbet itmek yoḳdur belki [2] anı ḳatl itmek aŋa cezâ ḳılmaḳ bize ṣevâb ve ġazâdur eyle olsa iy bî-çâre bunca yıl ki ʿömür sürmişsin [3] gerçi firîdūn ferruḫ ṣoḥbetine irmişsin ammâ ki henüz daḫı dîn ve erkân nedür bilmezsin ḥaḳḳı [4] bâṭıldan farḳ ḳılmazsın bu ḫâk-i gili dîn bâṭıl iy nâ-dân câhil nâ-ḳâbil nâ-ehil nedür ki ṭaparsın [5] cânib-i ḥaḳḳa ḳapu yaparsın ol ḥaḳḳa ṭap ki kün dimekden bir cevher yaratdı ol cevhere ki [6] dehşet ile naẓar ḳıldı cevher eridi ṣu oldı ṣunuŋ köpügünden yirleri yaratdı ve ṣunuŋ buḫârından gökleri [7] yaratdı ve yidi ḳat yirleri direksüz deryâ üzerinde muʿallâḳ ṭurġutdı ve ṭoḳuz ḳat gökleri [8] hevâ-yı fenâda ḫilḳat ḳılup ayı güneşi gökyüzünde yürütdi od ve ṣu ve yil ve ṭopraḳdan âdem yaradup [9] ʿaḳl u cân virdi âdemüŋ kendi cinsinden peyġâmberler ẓuhūra getürüp anlara ṣuḥf kitâb [10] münzel ḳılup zebūr tevrât indirüp ṭoġru yol gösterdi ki ol peyġâmberler ve mürselleri [11] ve put-perestleri ve ḫâk-perestleri ḥaḳ yolına daʿvet itdiler her kim ol nebîlerüŋ şerîʿatına [12] girdi ehl-i îmân olup ḥaḳdan raḥmet bulup âḫir cennete girdi imdi iy dermânda bu süleymân [13] daḫı dâvūd peyġâmber oġlı mürsel peyġâmberdür ḫâk-perestlikden vazgel îmân getür ḫak ü gil [14] nedür ki aŋa sen ṭaparsın naẓm

oldurur ḫallâḳ-ı aʿẓam bî-gümân
[15]çâr ʿunṣur itdi ḫilḳat uş ʿayân

ḫâk-i âdem nâr-ı bostân iden ol
ḫâr-ı ġonce ḳaṭre mercân iden ol

[16]ḳırḳ yıl evvel rızḳ viren rezzâḳ ol
kün dimekden varlıġ iden ḫâliḳ ol

ḥaḳḳı ḳoyup ḫâke niçün ṭapasın
(17) râstı ḳoyup egri yola ṣapasın

tap aŋa kim ol yaratdı âb-ı ḫâk
ḥayy u ḳayyūm ol ḫudâdur pâk-ẕât

(18) yaradılmış cümle aŋa şâhid durur
lâ-şerîk ü lâ-mekân vâḥid durur

ṭopraḳ aŋun başına ḫâke ṭapa
(19) cehline ʿâḳil gülüp ide ṭapa

ḥaḳḳı bir bil baŋa îmân tîz getür
küfr ü şirki ara yirden tîz götür

(20) yoḳsa ḳanuŋ döküben itdüm helâk
aṣṣı ḳılmaz aŋla saŋa ḳara ḫâk

böyle diyüp şeh süleymân ḫışm ider
(21) vir ṣalavât diŋle andan sen ḫaber
neṣr ḥakîm ḳavlince loḳmân ḥakîm eyle diyicek ġazînos

293a

(1) ḫâk-perest eydür yâ loḳmân ekber ben ḫâke nėce ṭapmam ki âdemüŋ aṣlı ṭopraḳ yidügi niʿmet (2) cemîʿisi ṭopraḳdan biter geydügümüz penbe ve kettân cemîʿisi ṭopraḳdan ḥâṣıl olur eger ebrişim (3) kurdıise anuŋ daḫı yidügi tut yapraġı ṭopraḳdan ḥâṣıl olur eger bindügümüz atdur ve eger (4) yidigümüz etdür ve eger içdügümüz ṣu veyâ şerbetdür cemîʿ-isi ṭopraḳdan ḥâṣıl olur ve eger (5) altun gümüş laʿl yâḳūtdur veyâ demür ḳurşun baḳır kıymetlü kifâyetlü otlar cemîʿ-isi ṭopraḳdan ḥâṣıl olur (6) ʿâḳıbet ölsek daḫı gine ṭopraḳ olup aṣlımuza ḳavuşuruz eyle olsa ben nėce ḫâke ṭapmayam bu maʿâdin (7) ṭopraḳların ki görürsün cemîʿisi ṭoprakdan ḥâṣıl olur eger dirsen ki çâr-ı ʿanâṣırdan ṭoprak bir (8) cinsidür ṭutalum ki müsellemsen didügün gibi olalı ki yirle hevâ ortasında eṣer şerr-i (9) fesâdı şol ḳadardur ki sovuḳluḳda âdemüŋ baġrın keser vaḳt olur ki cibâl-ı cebrile ṣarṣar cebri (10) yüzi ġâlibdür ḳahrı çoḳdur ḫâke nisbet menfaʿat yoḳdur ikinci ki oddur yaḳıcıdur üçünci (11) ṣudur ki memleket ġarḳa virüp aḳçadur pes yile oda ṣuya nisbet ḫâkʾuz-zemîn

menfaʿatludur eger [12] ḫâk ṣudan efḍal olmasa baḥr-i akyânūş rūy-ı zemîn ṭoprağına merkez olmayaydı bâd-ı ṣabâ yâ şimâl [13] ṣarṣar ḫâk-i zemînüŋ ferrâşıdur ve od ki aslıda ṭopraḳdağı ṭaşdan çıḳar ṭopraġuŋ ve ṭopraḳdan olan [14] ḫalâyıḳuŋ ḳandîl ve şemʿisidür pes eger ṭopraḳ olmasa rūy-ı zemînde ʿimâret olmayaydı ve dürlü dürlü [15] nebâtât yiryüzünde olmayaydı ve ḫalâyıḳ ṭopraḳdan düridülüp âḫirine ṭopraġa rücūʿ itmeyeydi ḥuṣūṣâ ki [16] çâr ʿanâṣır içinde çerḫ-i devâir arasında ṭopraḳdan alçaḳ ṭopraḳdan menfaʿatlu nesne yoḳdur kim cemîʿiyi [17] cevherüŋ aṣlı ṭopraġuŋ şerefiyle maʿlūm olur eyle olsa ḫâk-perestlere sen niçün ṭaʿn idersen [18] naẓm

her ne varısa cevherin ṭopraḳ bilür
ṭopraġa toḫmın ṣaçan yapraḳ bilür

[19] maʿdenüŋ aṣlıdurur cümle turâb
kim durur ṭopraḳdan gevher laʿl nâb

ṭopraḳ içinden çıḳar âb-ı ḥayât
[20] ṭopraḳ içinden durur ḳandu nebât

ṭopraḳ içinde biter cümle ṣemer
ger maʿâdin ger nebât u ger ḥacer

[21] aṣlımuz ṭopraḳdurur ʿâḳil bilür
yine ṭopraḳ oluruz kâmil bilür

yidügümüz içdügümüz küllî ḫâk

293b

[1] ḫâke niçün ṭapmayam iy ẕât-ı pâk

neṣr ḥakîm ḳavlince ḳaçan ki ġazînos ḫâk-perest [2] eyle diyicek loḳmân ḥakîm eytdi iy bî-çâre dînsüz ʿaḳılsuz âvâre ḫâk nedür aŋa [3] ṭapasın ol biri bî-zevâl allaha ṭap ki od ve ṣu yil ṭopraḳ daḫı on sekiz biŋ ʿalem cemîʿ-i [4] maḫlūḳât daḫı ol biri bî-zevâl allahuŋ ḥükmindedür vezîri işi yoldaşı yoḳdur ḫâk [5] ḫod bir câmid nuṭḳı menfaʿati yoḳ gel bu küfr ü şirk ü ḍalâletden kendüŋi ḫalâṣ ḥaḳ [6] dergâhında özüŋi ḫâṣ eylegil diyicek ġazînos ḫâk-perest eydür yâ pîr-i hindî [7] senüŋ çoḳ yaşamaḳdan ʿaḳluŋ gitmiş baŋa dirsin kim ṭopraḳ gibi ʿazîz cevheri [8] ḳoyup ġâyib maʿbūda ṭap dirsin bu ḳaçan olacaḳdur ve daḫı eydür sen ki ṭopraḳ câmiddür [9] söylemez müşkülâtuŋı ḥâl eylemez bu altun ṣanduḳ

içindeki gil-i ṭopraḳ ki (10) ḫâk-perestler dîn ulusınuŋ pâk cūd-ı gili ḫaḳḳıdur bir müşkülüm olsa ḫâk (11) perestler dînî ḥuṣūṣında zerrîn ṣanduḳa ḳarşu resm-i âyînimüzce erkân-ı dînimüzce (12) ʿibâdet ḳıluban secde ḳılsam bu ṣanduḳdan âvâz gelür ne ki müşkilâtumuz varısa (13) ḥâl ider diyince loḳmân ḥakîm eydürdi imdi sözüŋde ṣâdıḳ girçekiseŋ ṣanduḳdan (14) âvâz gelsün işidelüm aŋa göre senüŋle bir işidelüm didi ġazînos (15) râhib loḳmânuŋ sözün ki işitdi tîz yerinden ṭurup ol ṣanduḳa ḳarşu yüz yire sürüp (16) secde itdi andan niyâz ḳılup eytdi ki iy benüm pâk ü ḫâk vekîli maʿbūdum cân u dil ü (17) maḳṣūdum ʿarab ʿerbâ içinde âhenger dâvūd oġlı süleymân geldi ḫâk-perestler (18) dînin bâṭıl itmek ister ve bir ḥakîmi var adı loḳmân pîr ü fertūt bunamış nâ-dân sözüŋ (19) işitmek senüŋle baḥṣ itmek ister imdi ben loḳmâna cevâb virmekde ʿâciz oldum (20) sen bunlara cevâb vir diyü saŋa secde ḳıldum luṭf ile dile gelüp söylegil (21)ḫâk-perestler dîni ḥaḳḳıduġın bunlara şerḥ eylegil didi fi'l-cümle ḳıṣṣa-i dirâz ḳılmayalum söz

294a

(1) muṭavvel olmasun ecel der-bâyumuzca Süleyman-nâme kitâbı ebter ḳalmasun ġazînos ḫâḳ-perest (2) ne ḳadar kim ḫâk-i gili öŋünde niyâz kim eyledi iy benüm maʿbūdum bu ʿarab beççelere ḫâk (3) perestler dîn-i ḥaḳḳıduġın söylegil didi ammâ ki ḫâk-i câmidden gil-i fâsidden (4) cevâb gelmedi zîrâ ki ḫannâs bî-dîn vezîri şeyṭân-ı lâʿîn gâh gâh kim (5) gelüp ol ṣanduḳ içine kim girerdi ġazînos ḫâk-perest maḳṣūdınca (6) küfr-ü ḍalâlet baḥrine anı müstaġraḳ itmek için bî-hūde sözler söyleyüp cevâb virürdi (7) buğūr ol zamân şeyâṭîn ẕürriyât racîm lâʿînle ʿayyūri câẕū yanında idi ḥâżır olan (8) iblîs ẕürriyâtı daḫı süleymân nebî ḳorḳusundan ol deyirde ol ṣanduḳ içine gelüp (9) giremediler ġazînos ḫâk-pereste iġvâ virüp cevâb viremediler ammâ ki bu ġayretden (10) dem çeküp uçdılar göz açup yumunca ʿayyūri câẕū yanında racîm naẓarına (11) yitdiler süleymânuŋ sînâb şehrin aldugın ġazînos ḫâk-perest deyrine geldügin (12) dîn bâbında ceng ü cidâl ḳıldugın ġazînosa su'âl ḳıldugın ḫannâs ẕürriyâtı süleymân (13) ḳorḳusından gili ṭopraḳ ṣanduḳına giremedüklerin ḥâżır olan ḫalâyıḳa (14) iġvâ viremedüklerin söyleyüp feryâd-ı efġân itdiler şöyle ki şeyṭân-ı racîm cigerin (15) ġayret odında biryân itdiler şeyṭân lâʿîn ʿayyūri câẕūyile bu sırra kim vâḳıf oldılar (16) ġâyetde ġażaba gelüp ḫışm ḳıldılar andan racîm bî-dîn ḫannâsa emr itdi ẕürriyâtıyla (17) ḫâk-perestler deyrine varalar ol ṣanduḳ içine girüp süleymâna iġvâ vireler (18) ve daḫı denesle kenese ḥükm itdi endelüs serverlerinle benî aṣfer melikine varalar (19) göŋüllerin ilḳâb idüp dimâġların fesâda vireler tâ ki ol iki melik (20) azup süleymân ṣoḥbetinden bizüp süleymân leşkerine şeb-ḫūn ideler ʿarab ʿerbâ (21) ḳanların sînâb ṣaḥrâsında aḳıdup nîl ü ceyḫūn ideler şeyṭân-ı racîm bunları gönderdi

294b

(1) gitdiler anı vaktı içinde gelüp deyr-i ḫâk-pereste yitdiler andan ḫannâs melʿūn gelüp (2) ol ṣanduḳ içine girdi ve kenes endelüs melikinüŋ göŋline iġvâ ḳılup (3) ve denes melʿūn benî aṣfer serverinüŋ gögsi içine geçüp dimâġın fesâda virdi (4) nite şöyle kim ol iki meliklerüŋ ki biribirinle ittifâḳları vardı birisi (5) birinle göz ḳaḳışup işâret itdiler furṣat ġanîmetdür beşâret itdiler andan yirlerinden (6) ḳalḳup ayaḳ üzerine ṭurdılar süleymân duʿâ ḳılup ḳademinde baş ḳoyup yüz yire sürdiler (7) eytdiler ki yâ şâh-ı cihân çeriyi yalıŋuz ḳoduḳ ḳaravul yoḳdur iḫtiyâṭ şarṭdur (8) görinürden görünmez çoḳdur efrâsiyâb gibi cabbâr ʿâṣînüŋ ḳalʿasın malın (9) gencin alup ġâfil olup oturmaḳ câ'iz degül arṣlan ini öŋünde oṣal (10) olmaḳ lâyıḳ degül yėdi başlu evren maġârası kenârında iḫtiyâṭ söz olmaḳ devlete (11) saʿâdete muṭâbıḳ degül emr iderseŋ biz iki server leşkere varalum leşkerlü (12) leşkerümüz cemʿ idüp düşmân gelecek yerlerde ḳaravul olup ṭuralum eger (13) gelen efrâsiyâb ola sen süleymân devletinde endelüs benî aṣfer leşkerinle feṭḥ ü naṣret (14) tîġ ü ḫançerinle aŋa cevâb virelüm eger ki gelen düşmân gökyüzünden (15) ʿayyūri câẕū ehl-i ʿuḳḳâb ola tîr ü bârân idüp şerrini ʿasker (16) üzerinden ıralum diyüp süleymân devletine duʿâ ḳıldılar âdâb ile ḫâmūş (17) oldılar süleymân bu iki server-i selâṭîn sözlerin ḳabūl idüp müvecceh görüp (18) icâzet virdi gitdiler deyri ḫâk-perest den çıḳup sînâb ḳalʿası ḳapusın (19) açdurup endelüs serverleriyile benî aṣfer dil-âverleriyile yürütüp leşkerden yaŋa (20) gitdiler çünkim otaḳlu otaġına gelüp yitdiler bir yire varup (21) meşveret itdiler ol gice süleymân leşkerine şeb-ḫūn itmege furṣat ġanîmetdür

295a

(1) diyü niyyet itdiler anlar anda bizüm ḳışṣamuz bu yaŋadan süleymâna geldi nite çünki (2) ḫannâs ṣanduḳ içine girdi ḫalḳ gözünden nihân ṭurup söze girüp (3) hazîn âvâzile ṣanduḳ içinden âvâze virüp eytdi ki yâ ġazînos ḫâk-perest (4) senüŋ ḫilḳatüŋ ḫâk pâkdan aṣluŋ daḫı yine ṭopraḳ âḫirine ṭopraġa rücūʿ idüp (5) asluna ḳavışursın zinhâr süleymân sözin işitme loḳmân naṣîḥatın ṭutma diyince süleymân (6) loḳmân işidüp dile gelüp aydılar ki ḳul câel ḥaḳḳu ve zeheḳal bâṭılu innel bâṭıl kâne zehûḳan[28] (7) diyüp bu âyeti oḳıdılar ḫannâs bî-dînüŋ tîġ-i tevḥîdle boynın dokudılar ḫannâs (8) lâʿîn kelâm-ı rabbânî kim işitdi ṭurduġı yirden ḳaçup yėdi ḳat yirden aşaġa (9) geçüp nâ-bedîd olup gitdi biŋ dürlü zorıla gelüp racîme yitdi (10) bu ṭarafdan süleymân baş ḳaldurup ġazînos ḫâk-perest yüzine baḳup ġażaba gelüp (11) el dizine ḳaḳup eytdi iy fertūt pîr bu gelüp ṣanduġuŋ içine girüp (12) söyleyen seni ṭopraġa ṭapdurup saŋa iġvâ eyleyen şeyṭân nesli ḫannâs idi geldi ki (13) vesvese ḳıla ammâ kim âyet-i kerîm oḳuyup iḫlâs ḳılıcınla ol lâʿîni ḳahr itdük gitdi (14)

[28] İsra suresi 81. ayet: Gerçek geldi, bâtıl yok olup gitti, şüphe yok ki bâtıl, zâten yok olur gider.

ṣanduḳ içinden çıḳup ḳaçup esfeleʾs-sâfiline geçüp yitdi gitdi ger (15) inanmazsaŋ ṣor bu ṣanduḳdan daḫı cevâb gelür mi maʿbūdum didügüŋ ṭopraġı câmid (16) gil-i fâsid dimâġuŋ fesâda virüp saŋa söyler mi yâ müşkülüŋ ḥâl eyler mi (17) diyicek ġazînosı ḫâk-perest dizlerine urup kef ki dest ol pîr ü fertūtı (18) ser-mest ġażaba geldi gâh ḳaḳıdı gâh güldi eydür yâ süleymân (19) bu ṣanduḳ içinde müşkilâtum ḥâll eyleyen benüm maʿbūdum degül mi müşkili mi ḥâl(20) eyleyen maksudum degül mi şeyṭân kimdür ki gelüp ṣanduḳa gire yâ baŋa cevâb (21) vire senden ḳorḳar mı ki benüm maʿbūdum söylemeye uş yine secde ḳılayın maʿbūdum söylesün

295b

(1)ḫâk-perestler dîni ḥaḳ idügin beyân eylesün diyüp ṣanduḳa ḳarşu secde ḳılup niyâz (2) eyledi illâ ki hiç âvâza gelmedi ġazînos ḫâk-perest ḳaḳıyup bî-ḫadecegin (3) bilmedi ʿâciz ḳaldı andan süleymân ḥükm eyledi ḳarṭūs-ı ʿâdî yirinden ṭurdı ol altunlu (4) maʿbūdum didügi ṭoprak ṣanduġına bir gürz urdı ṣanduḳ yuġrulup içindeki (5) ṭoprak ve gili tozutdı ġazînos ḫâk-perest ḳaḳıdı diline ne gelürse söyledi (6) andan süleymân emriyile loḳmân ḥakîm ġazînosı îmâna daʿvet eyledi ol melʿūn ʿâṣî (7) îmâna gelmedi dâvūd mūsa şerîʿatın ḳabūl idüp müsülmân olmadı bâd pây medenîye (8) süleymân işâret itdi elmâs nacâḳ eline alup ġazînosuŋ ḳafâsında bir nacâḳ eyle çaldı (9) kim başını leşini oturduġı kürsîyile ḫıyâr mânendi iki böldi andan süleymân yine (10) ḥükm itdi ne ḳadar ol deyr içinde ḫâk-perestler varısa cemʿ idüp getürdiler aḳrânūş (11) dizdârıla îmâna gelenlere ḫilʿat virüp yir gösterdiler oturdılar îmâna gelmeyenleri (12) ḳılıcdan geçürüp şerr-i fesâdların vesvese ile irşâdların ḳalʿa-i sînâb içinden (13) götürdiler ekṣer ḫalḳı müsülmân ehl-i îmân oldılar andan süleymân buyurdı ol ḫâk (14) perestler deyrini arıtdılar altun gümüş ṣanduḳlar içindeki gili gilleri ṭaşra (15) döküp deyr için pâk itdiler beyt'ül-muḳaddese muḳâbil gūşesinde miḥrâb ve menber düzetdiler (16) eẕân oḳuyup mūsa ve dâvūd şerîʿatınca ġazâ namâzın ḳıldılar on iki biŋ benî isrâʿil ḳavminüŋ (17) enbiyâsı ve on iki biŋ sıbṭuŋ on iki biŋ ʿulemâsı mışr u şâm mü'minleri ʿarab (18) erbâ meşâyiḫleri mekke ve medîne müsteʿdîleri ḳuds ve mübârek muʿîdleri yūnân ḥükemâsı (19) rūm vilâyeti fużalâsı ol gün aḫşama dek süleymân nebî imâmlıḳ idüp ṣaġ ṭarafında (20) enbiyâ ṣol ṭarafında ʿulemâ vü evliyâ vü ḥükemâ orta ṣafda ümerâ vüzerâ ard ṣafda pehlevân merd ü (21) meydân ẕürefâ şuʿarâ pîr ü bernâ ṭurup tâ yatsu namâzına dek yatsu namâzın daḫı ḳılup nışf

296a

(1) ul-leyl oluncaya dek ʿibâdet itdiler orada tesbîḥ oḳuyup ḥaḳḳa ṭâʿat itdiler naẕm

(2) enbiyâ vü etḳiyâ vü evliyâ
ḥaḳḳa ṭâʿat itdi anlar bî-riyâ

ʿâḳiliseŋ sende ṭâʿat ide gör
aŋa ki oldur ḥayyu ḳayyūm ḫudâ

neẕr ḥakîm ḳavlince süleymân ḥażreti sînâb ḳalʿası içinde on (4) iki sıbṭuŋ begleriyile mışır sulṭânı celâleddîn ile ḳuṭâṭ-ı yūnânî ile ve ḳayṣeri rūmile ve baġdâd (5) meliki tubaʿ ile ve ʿamâliḳa sulṭânı suhrâb şâhile oturup ḥaḳḳa ṭâʿat itmekde pâsubânlar ḳalʿa (6) ḳapusın yapup burc u bârū üzerlerine çıḳup fânūslar yaḳup süleymân adına nevbet çaġırup (7) nevbetḫânede nevbet çaldurup ḫiẕmet itmekde bizüm ḳışṣamuz bu yaŋadan endelüs meliki (8) ʿaḳrân şâha ve benî atġâ şâhâna geldi nite ol aḳşamın ki süleymân (9) naẓarında gitdiler otaḳlarına varup ittifâḳ idüp leşkeri leşkerinile ol gice (10) içinde cebe vü cevşen geydürüp düşmân yaraġıyile müheyyâ idüp borılu borısun urup kösli (11) kösin çaldırup ʿalemlü ʿalemin ḳaldırup leşkerlü leşkerin çeküp süleymân leşkerinüŋ (12) beglerine ʿarab ʿerbâ yiglerine eytdiler ki süleymân icâzetiyle bu gice ṣubḥ olunca ḳaravul (13) ḫiẕmetin biz iki servere ısmarladı siz yatuŋ râḥat oluŋ didiler süleymân leşkerinüŋ ser-firâzları (14) ser-leşkeri şâhbâzları ol iki münâfıḳ beglerüŋ sözlerin râst ṣanup inandılar (15) çadırlu çadırına varup ḫaymelü ḫaymesinde düşmân hücūmından ġâfil olup yataḳlu yataġında yatup (16) dolandılar naẓm

aldanup yatdı bular çün düşmânuŋ iġvâsına
diŋle imdi nėce uġrar ḫaşmınuŋ ġavġasına

(17) ʿâḳil ol ki düşmânuŋ diŋlemeye sözin ṣaḥîḥ
müftî daḫı olsa aʿdâ uymaya fetvâsına

neẕr ḥakîm ḳavlince (18) nışfu'l-leyl olıcaḳ ṣaġ ḳoldan ḳaradeŋiz kenârından ḳurudan yaŋa endelüs leşkeri süleymân (19) çerisin ḳablayup iḥâṭa itdi ve ṣol ṭarafdan deryâ kenârından tâ endelüs leşkerine varup (20) ḳavuşunca süleymân leşkerinüŋ ḳurıdan yanını benî aṣfer leşkeri ḳablayup ḳuşatdı şeb-ḫūn (21) itmege ol iki melik ʿâṣî ittifâḳ-ı nifâḳ ḳılup ṭurdılar el ḳılıc ḳabżalarına urdılar bu yaŋadan

296b

(1) süleymân ḥażreti daḫı ṭâʿat ve niyâzdan fâriġ olup enbiyâ ve evliyâ ve ʿulemâ ile ḳalʿa içinde efrâsiyâb (2) sarayında ḫalvet ḫaşında oturmışken nâ-gâh anı gördiler ki ḫalvet-i ḫâṣ (3) ḳapusında bir at kişnedi ḥâcibi ḫâṣ ṭaşra çıḳup gördi ki bir boz atlu ḳolı (4) ḳuvvetlü

şecâʿatlü ṣalâbetlü ḳademi ḳuvvetlü bir cüvân ʿalevî ṣaçlu sebze pūş atından aşaġa inüp (5) elindeki yeşil ḥârbesin yire ṣancup atını ḳażâ ḳoyup dergâhdan içerü girdi (6) ḥâcib süleymâna ḫaber virince gördi ki sebze-pūş süleymân naẓarına varmış süleymân (7) daḫı sebze-pūşı görüp ḫıżr-ı ḥâżır idügin bilüp örü ṭurdı görüşüp ḥâl-i (8) ḫâṭır ṣoruşup diledi ki ḫıżrı kenârına çeküp otura ṣoḥbeti ilâhi ḳılup ḫıżr-ı (9) ḥâżırı dile getüre ammâ ki ḫıżır (a.s.) süleymâna bir avuç tâze ḫurmâ ṣunup eydür yâ süleymân (10) ġazâ mübârek olsun devletüŋe yarıcı baḫtuŋ şemʿini uyarıcı ḫaḳ tebârek olsun ammâ ki (11) ġâfil mebâş ki iki yėdi başlu evren her birisi bî-ḥad ilân leşkerinle aġıl giden (12) ṭaşra ḳalan ḳoyunuŋa şimdi ḳurd gibi girüşürler ḳoyun çoḳlaruŋı ḳırup (13) etlerin leşlerin ṭartışurlar ve yine ṣabâḥ olıncaḳ kūh-i elbruz eteginden ḳara ḳızıl ṣaru bulut (14) ḳopsa gerek ḳaradeŋizden berü gelüp bu sînâb ṣaḥrâsına muḳâbil gökyüzüne (15) aġsa gerek ol bulutlardan cihân ḳaraŋuluḳ olup leşkerüŋ üzerine yılan (16) çıyân yaġsa gerek dimezem ki bu dem ḳalʿa içinde oturaḳda ol ḥaḳ teʿâlâya ṣıġın ḳalʿa (17) ḳapusın açdurup çıḳup beglerüŋle leşkerüne varup yaraḳda ol (18) diyüp ḫıżr-ı ḥâżır süleymândan icâzet alup ṭaşra çıḳdı ḳudret atına süvâr oldı ḫalḳ (19) gözinden ġâib oldı süleymân ḫıżır sözin işidüp dönüp loḳmâna âṣafa eydür ḫıżır ne (20) ʿaceb rumūz itdi gitdi loḳmân cevâb virdi ki yâ süleymân ḫıżruŋ remzi budur ki (21) aġıl didüġi ḳalʿa-i sînâbdur ve aġıldan ṭaşra ḳoyun didügi ḳalʿadan ṭaşraġı leşkeründür

297a

(1)iki yėdi başlu evren didügi iki ulu sulṭandur ʿacebdür ki bu gice leşkere (2) düşmân gelüp şeb-ḫūn itmezse ve ammâ ki ol düşmân didügi biri efrâsiyâb biri (3) keyḳubâddur veyâḫūd endelüs meliki ile benî aṣfer meliki sen süleymâna ʿâṣî oldılar ki bu şeb-ḫūn (4) anlar idicek fesâddur zîrâ ki anlaruŋ çehresinde îmân eserin görmedüm ve demin daḫı (5) icâzet alup ikisi gitdüklerine göŋlüm ḫoş olmadı sırlarına irmedüm imdi yâ süleymân (6) tîz yırakdan ṭurıgel gidelüm ḳalʿa ḳapusın açdurup çerimizü yaraġa ḳoyup tenbîh idelüm (7) yaraḳda olup furṣat gözedelüm ve daḫı yâ süleymân ḫıżruŋ ol kūh-i elbruz eteginde (8) ḳara ḳızıl ṣaru bulutlar ḳopa leşker üzerine gelüp göge aġa o bulutlardan (9) leşkerüŋ üzerine yılan çıyân yaġa didügi ʿayyūri câẕū leşkeridür ki racîm (10) lâʿîn iġvâsıyla gökyüzünden gelse gerek leşkerümüz ile ceng ḳılsa gerek (11) yâ süleymân ġam yime ki saŋa yarıcı allahdur ki cemîʿ-i ḳullara ol allah püşt ü penâhdur velîkin (12) iḫtiyâṭ şarṭdur iḫtiyâṭ itmek gerek devlete lâyıḳ budur ki leşkere varup ceng erin ḥâżır (13) itmek gerek naẓm

ʿâḳil dânâ-i server dostile iden iḫtilâṭ
düşmânından pes gerekdür dâyim ide iḫtiyâṭ

(14)çünki şarṭdur iḫtiyâṭ düşmândan eyle pes ḥaẕer
ḫaşm elinden dil-perîşân olmayasın ḥūn ḫayâṭ

neṣr ḥakîm ḳavlince loḳmân (15) ḥakîm eyle diyicek süleymân server-i selâṭînleriyile yirinden ṭurup saʿâdetiyle devlet atına (16) süvâr olup sînâb ḳalʿası ḳapusını açdurup ṭaşra çıḳdı ammâ ki mışır sulṭânı celâleddîn (17) on biŋ erile ḳalʿa ḳapusında ḳodı kim ma-bâda düşmân ġâlip olursa zaḫmnâk olan (18) erler şınup ḳaçan dil-âverler ḳalʿaya girüp ḫalâṣ olalar ve mışır sulṭânı leşkeriyile ḳalʿa (19) ḳapusın düşmâna virmeyeler andan süleymân sürüp otaġına gelüp ḳayṣeri rūm çerisine ḳayṣeri (20) baġdâd meliki tubaʿ-i yūnân leşkerine ḳuṭâṭ ḫân yūnânî ve ʿamâliḳa ḳavmine suhrâb şâhı gönderüp (21) bu ẕikr olan begler otaḳlu otaġına varup leşkerlü leşkerini cemʿ idüp

297b

(1) yanına dirince ve süleymân leşkeri daḫı süleymân naẕarına cemʿ olunca benî isrâ'il ḳavminüŋ begleri (2) ʿarab ʿerbâ yigleri el ḳılıca urunca bu cânibden endelüs meliki ṣaġ ṭarafdan ve ṣol ṭarafdan (3) benî aṣfer şâhı ol iki ẓâlim bî-dîn gümrâh ḳılıc çeküp ḳalḳan omuza alup sekiz (4) kez yüz biŋ leşkeri endelüs ve aṣferi ol deryâ-yı ʿummân gibi iki aʿẓam (5) çeri süleymân leşkerinüŋ ḳurudan yanın alup ḳaradeŋiz kenârına ṣıḳup ḳılıc nacâḳ (6) ḫançer çomak ṣalup şeb-ḫūn ḳılup nıṣfu'l-leyl içinde cenge ṭurup ṣavaş itdiler (7) süleymân leşkerinüŋ yarusın leş baş idüp ḳırdılar bu ṭarafdan süleymân leşkeri (8) ʿarab ʿerbâ ʿaskeri baġdâd dil-âverleri ḳayṣeri rūm mübârizleri yūnân nâ-mudârları (9) ʿamâliḳa ḳavmi pehlevânları daḫı baʿżı atına binüp baʿżınuŋ at eline giremeyüp yayan olup (10) ol dün içinde benî aṣfer çerisinle endelüs leşkeriyile ḳarışup ḳatışup ḳılıc çomaḳ ṣalıḳ (11) ṣalışup oḳlar atışup süŋüler ṣancışup ṣavaşup incişüp yėdi başlu evren gibi (12) leşkeriyile ṭuruşdılar her birisi ölüm eri olup süleymân yolına cân u baş fidâ ḳılup tîġ ü (13) teber uruşdılar yėdi kez süleymân leşkeri benî aṣfer çerisin endelüs ulusın ṣıyup (14) ṭaġ etegine iletdiler yėdi kez daḫı endelüs aṣfer leşkeri süleymân leşkerini (15) ṣıyup sürüp seyf urup sînâb ḳalʿası ḳapusına degin sürdiler ancalaruŋ ʿömri defterin (16) dürdiler ol ṭarafdan şâh aṭyâr sîmurġ ʿanḳa ol gice içinde süleymânuŋ ki ḳalʿa-i (17) sînâb içine vardugın ki gördilerdi ḳalʿanuŋ burcları üzerlerinde cinsi cinsiyile (18) murġân ṭâyifesi düneyüp ṭurmışlardı süleymân leşkerine düşmân çerisi benî aṣfer (19) endelüs ulusı şeb-ḫūn itdügin göricek ʿanḳa-yı ḳâf daḫı ḥükm eyledi (20) ol yırtıcı ṭartıcı ḳuşlar burc ve bârū üzerinden ḳanadlu ḳanadın açdılar süleymân leşkeri (21) üzerine geçdiler düşmân leşkerinüŋ üzerine inüp egri ḳuşı gice içinde

298a

(1)keklik çarpar gibi benî aṣfer çerisin endelüs ḫalḳın ḳaynaḳ ṭoynaḳ urup çarpdılar ve kiminüŋ (2) gözin çıḳarup kiminüŋ etin didüp derisin soyup cânın alup başın kemirüp (3) leş yiyüp ḳurı kemügi üzerine serpdiler ammâ ki ḳaḳnūs ḳuşı ve rūḥ ḳuşı (4) gibi ṭartıcı ʿaẓîm ḳuşlar her birisi ḳadırḳa göge yilkeni gibi ḳanadların (5) açdılar düşmân çerisi içine girüp ḫançer-i rüstem gibi ḳaynaḳların urup erlerin at (6) arkasından ḳapup hevâya ḳalḳup ḳaynaḳ urup ṭartarlardı ṭoynaḳ urup etin çeküp (7) eski bez gibi iki yırtarlardı ve sîmurġ ḳuşı daḫı ḳara bulut gibi ḳanadların açardı (8) yirle gök arasından düşmân leşkeri üzerine geçerdi gâh âdemi atdan ayırup (9) ḳıyâmet ḳoparup göge çıḳarurdı atı atla âdemi âdemile ururdı ol yırtıcılardan düşmân (10) leşkeri ḳorḳusundan daḫı üşenüp kenâra ḳaçup ḫayrân ḳalup ʿibret alup (11) engüşt ber dehân ururdı ol gice içinde yigirmi kez yüz biŋ er birbiriyle ḳarışup (12) ṣaf-şikenler tîġ-zenlerle meyl ü muḥâbâ itmeyüp ʿaẓîm ceng itdiler ve ḳırḳ kez yüz biŋ daḫı (13) yırtıcı ve ṭartıcı ḳuşlar ḳara bulut gibi hevâ-yı fenâdan süzülüp düşmân leşkerine (14) ḳaynaḳ ṭoynak uruşup ḳanad ḳanada sürişüp leşker-i insân ʿasker-i murġân (15) ol iki düşmân çerisinle ol gice bir ʿaẓîm ceng itdiler ki yiryüzinde gürz-i girân (16) güpüldüsinden teperler tüpüldüsinden ḳılıc şıpıldısından ḳuş ḳanadları şapıldısından (17) at pîl gergedân süheylinden er ġırîvinden tapl u duhūl gürüldüsünden sürnâ vü (18) nefîr fıruldusından zemîn ü zamân çerḫ-i âsumân iŋledi ve ṭâs-ı gerdūn gümledi (19) mâr u mūr maḳʿadında beliŋledi yigirmi kez yüz biŋ ḳılıc ḳınından çıḳup rezm-i (20) gâh içi elmâs şuʿlesinden ṭondı ol ḳadar er ḳırıldı kim ḳan seyl gibi yürüdi (21) ḫūn buḫârı hevâya aġup ḳara bulutleyin ḳat ḳat ṭurdı at ṭoynaġından girdi

298b

(1) ġubâr bâveci âsumâna irdi oġul atadan ve ata oğuldan bî-ḫaber oldı muḫanneṣlerüŋ ḳorḳudan (2) beŋzi ṣoldı boz at ḳara at tozdan yek renge döndi âdem ḳanından dil-âverleri (3) pepr ü pelenge döndi ḳan buḫârından gökler âsumân renge boyandı naẓm

(4) çün ṭuruşdı iki leşker yüzbeyüz
itdiler ceng-i ʿaẓîm anda yüz

daldı baş leş yuġurup gürz-i ṣalıḳ
(5) ki iŋledi ḍarbından o gözle balaḳ

mîşeye arṣlan seker ṭaşlara peleng
göge ejder ḳaçdı deryâya neheng

(6) ḳan buḫârından güneş olmışdı laʿl
penbe gibi ditdi yiri mıḫ-ı naʿl

göge başlar tegdi yirden çün siŋek
(7) merrîḫ ol cengi görüp oldı siŋek

göge yirden aġdı cânlar ṭoldı ʿarş
yaġdı gökden yire ḳan ġarḳ oldı ferş

(8) diŋle imdi nėce olur cengi sen
vir ṣalavât ḳıl ṣevâb yâ ḥasen

neṣr ḥakîm ḳavlince süleymânıla (9) benî aşfer leşkeri ol gice tâ ṣubḥ olunca ceng itdiler bular bunda cengde bizüm (10) ḳışṣamuz ez-in cânib ʿayyūri câẕūya geldi nite ol zamân ki ʿayyūri sâḥir (11) ol ḳâhir ü kâfir racîm laʿîn iġvâsınla iblîs telbîs fetvâsında sâḥirler leşkerini (12) cemʿ idüp siḥr-i ḳuvvetle kūh-i elbruz ḳullesinden ki çerisin küplere süvâr idüp (13) ki uçurdı şeyṭân laʿîn bilesince deşt diyârı serḥaddine gelüp geçerdi (14) ol ṣaḥrâya ki hevâdan inmişlerdi ʿayyūri câzū izniyle sâḥir leşkeri (15) ol ṣaḥrâya ḳonmışlardı berḳ-i câẕūyı ḳırḳ sâḥir ile süleymâna câsūsluġa göndermişlerdi (16) ne ḫaber gele diyü naẕar süleymân cânibine ṣalup ḫabere ḳulaḳ döndermişlerdi nâ-gâh (17) anı gördiler ki birḳaç câẕū küplere süvâr olup gelürler ammâ ki (18) yüzleri yanık dişleri uvanuḳ küpleri ṣınuḳ gözleri nūrı ṭonuḳ ne uyur ne (19) uyanıḳ ṭâḳatleri ṭâḳ olmış mecâlleri yoḳ ṣanki bunlardur birer uvanuḳ küp (20) üstünde uyaḳ ʿayyūri câẕū leşkerine kim yaḳın geldiler hevâ yüzünden yire indiler (21) küpile sâḥir leşkeri içine ḳondılar andan yaḳaları yırtuḳ başları açuḳ

299a

(1) ṣaçları ṭartuḳ yüzleri devrük ḳaşları çatuḳ gözleri ḳapaġı çuḳur ṭuṭaḳları (2) ṣarḳuḳ yanuḳ gevdelerinüŋ ḳanları aḳa cânları az ḳalmış ki çıḳa ne aẕuḳ ister ne (3) ḳatuḳ yaḳın gelüp ʿayyūri câẕū günde yüz yire sürüp süleymândan şikâyet (4) itdiler sîmurġ ḳuşlar leşkeriyile berḳ-i câẕūyı refîḳleriyile ṭutduġın süleymân iltüp (5) süleymân berḳ-i câẕūyı câẕūlarla yaḳduġın ḥikâyet kendüler ḳaçup güçle (6) ḳurtulduġın rivâyet itdiler berḳ-i câẕūy-ı bî-dîn şeyṭân laʿîn bu sözüŋi işitdiler (7) ġażaba gelüp câẕū leşkerine yasaḳ itdiler sâḥirlerüŋ her birisi uşaġı vü irisi (8) câẕū çerisi küplü küpine ḫınzîr u pelenge ilâna kimi ṣırtlana ve nehenge (9) ṣuʿbâna süvâr olup şeyṭânile ʿayyūri câẕū taḫtını daḫı sekiz yüz câẕū-yı laʿîn (10) sihirle küplere binüp taḫt ayaḳların omuzlarına alup racîmle câẕūyı götürdiler (11) evc-i

âsumâna yitürdiler câẕū leşkeri daḫı ṣaġ ve ṣol taḫt kenârınca siḥr-i gâhın (12) ḳuvvetiyile uçdılar ḳaradeŋiz üzerinden yirle gök ortasından ḳalʿa-i sînâba ṭoġrı (13) gelüp geçdiler felek yüzinde hevâda râst ṭurdılar câẕū leşkeri daḫı râst (14) sînâb ṣaḥrâsına muḳâbil ve muʿârıż süleymân çerisine göz urdılar naẓm

(15)gökyüzin câẕū ṭutup ḳapladı ol dem çün ġumâm
demlerinden ḳâyinâta düşdi ẓulmetle ẓulâm

şöyle aʿyân ṭurdı câẕū leşkeri gök yüzünde kim
(16)günden eẓher gördiler aʿyân anı hep ḫâṣ u ʿâm

derbeyân-ı temṯîlât-ı dâsıtân-ı mâżi

(17)güş-ı hūşı baŋa ṭut kim iy nâ-mever
bu vücūdundan virem saŋa ḫaber

bu ḥaḳîḳat sözlerine ṭut semiʿ
(18)ʿaḳlıŋı ṭaġıtma ḳıl başa cemʿ

saŋa senden naḳl idem bir ḫoş miṯâl
ki ide aḥsen güş idüp ṣâḥib kemâl

(19)şeh süleymân rūḥ ölür cismüŋ cesed
nefsüŋ ol şeyṭân câẕū pür ḥased

tâbiʿ dür nesli şeyṭân-ı racîm
(20)ki işleridür siḥirle vesves delim

şeh süleymân ḫâtemi îmân olur
ḥâsidi anuŋ kenes şeyṭân olur

(21)ḳaṣd ider îmânuŋa dayim cehân
ki saḳınır görmeye aŋa ziyân

çün süleymân ḥaḳḳa ṭaʿat eyle sen

299b

(1) emr-i ḥaḳḳa ḫoş iṭâʿat eyle sen

virir yâ ẕât birle nefse gūşumâl
tâbiʿ-i şeyṭân eyle bay i mâl

(2) tîġ-i tevḥîdile şeyṭânı ṭoḳı
iʿtiḳâduŋ pâk idüben bul ḥaḳḳı

muḳteżâ-yı nefse itme sen heves
(3) ḳurb-ı ḥaḳḳa yitesin âḫir nefes

ʿilm-i ʿaḳlıyıla bulubdur gün şeref
nefse uyup itmegil ʿömrün telef

(4) andan özge yoḳdurur aḥsen fikir
ḥaḳḳa ṭâʿat eyle ḳıl ismin ẕikir

defʿîdüp dilden bu nefsânî hevâ
(5) bulmaġa ḳaṣd eylegil ḳurb-ı ḫudâ

derbeyân-ı meclis-i âḫir

ḥaḳḳa minnet ki oldurur ḳayyūm u ḥayy
(6) ḫilḳatidür mâ-sivâ maḫlūḳ şey’

maʿrifet virdi idüp ṣâḥib ḳalem
ki oldı yüz ṭoḳsan yėdi meclis raḳam

(7) bu ʿacâyib ḳıṣṣa itdük beyân
vaḳt-i şâm yitdi güneş oldı nihân

ʿâşiḳân irmek dileşür yarına
(8) lîk-i dil-ber vaʿde ḳılur yarına

yarına ger ir görürse ol ḫuda
vaʿde virürse ecel iy ketḫūdâ

(9) bu ġarâyib sözleri şerḥ idevüz
râstın idüp kiẕbini ṭarḥ idevüz

kim Süleyman-nâmedür târîḫ-i aṣaḥ
(10)kim nebînüŋ ḳıṣṣasın olur cümle ṣaḥ

müstemiʿden bu durur ammâ dilek
cismimüz ṭopraḳ idince bu felek

(11)fâtiḥayla yâd idüp ḳıla duʿâ
ḥâcetin itsün müyesser ol ḫudâ

iy ḫüdâvendi cihân ferd ü ṣamed
(12)pâk-i ẕâtı ḳul huvallahu aḥad

nūr-ı aḥmed ḥürmetiçün yâ ilâh
ʿafvı ḳıl firdevsî kim itdi günâh

(13)bu kitâbum oḳıyana yazana
ḫaṭṭini ıṣlâḥ idüben düzene

yâ ilâhi luṭf idüben raḥmet it
(14)meskenin firdevsî aʿlâ-i cennet it

Süleyman-nâmenüŋ yüz ṭoḳsan sekizinci meclisinüŋ ẕikrindedür

(15)çoḳ heves ḳılduḳ velî yâr olmadı hem dem nidem
bir nefes olmamışuz dil-dâr ile hem dem nidem

ḳandu laʿlünüŋ ḫayâli câna muḥrem olalı
(16)yandı laʿlüŋ ateşinden sîne hem dem nidem

gözlerüm ḳan aġladuġın dostum ʿayb itme kim
ʿışḳa uyan dilde gözde çoġ olur hem dem nidem

(17)cânumı şîrîn lebüne virdügüm ferhâd veş
ḫâtem-i ḫüsrev özüŋdür sence yoḳ hem dem nidem

çoḳ durur cânumda ġamzeŋ zaḫmı ki olmadum ḫalâş
(18)yoḳ durur cellâd-ı câbir anca bir hem dem nidem

merdūm-ı çeşmüm meni aġlar uş siye boş oluban
mâtemi ṭutar benümçün dir ki yoḳ hem dem nidem

(19)dil şikeste peste olaldan câna zülfüŋ bendine
iy ḫüceste yoḳ durur bildüm daḫı hem dem nidem

ḫażretiŋdür çün süleymân-ı zamâne şek degül
(20)mūr-veş evṣâf-ı ḥamduŋ ẕikrini idem nidem

ʿaḳl u fikrüŋ cemʿ idüp firdevsiye dutgıl semiʿ
vir ṣalavât aḥmede ammâ ki ol maḳṣūd hem dem nidem

(21) ameden-i efrâsiyâb bâ ḳalʿa-i sînob

300a

(1) Loḳmân ḥakîm ḳavlince râviyân-ı aḫbâr eflâṭūn-ı yūnânî naḳlince ʿirfân-ı ḥükemâ ol vechile ṣaḥîḥ (2) ḥikâyet ḳılup eydürler ki çünkim süleymân nebî (a.s) endelüs meliki ʿaḳrân şâh ile ve ʿaskeriyile (3) ve andan ṣoŋra ol cihânuŋ merd ü dil-feri yaʿni kim benî aşfer leşkeri bu iki düşmân (4) erleri ʿaḳrân şâhile aṭġa şâhân aşferi çerisinle ceng âheng itmekde ʿayyūri câẕū daḫı (5) câẕū leşkerin çeküp süleymân leşkerinle ceng itmege gelmekde keyḳubâd (6) leşkerinle felesṭîn ḳalʿası öŋünde meydân içinde sâm-ı sūvâr kendüyi bildirmeyüp (7) zâl-ı rüstem ile ceng itmekde ammâ ki bizüm ḳışṣamuz efrâsiyâb-ı türke geldi (8) nite ol zamân ki efrâsiyâbı ḥaḳ dîne daʿvet idüp süleymân ki aŋa hüdhüd ile nâme (9) göndermişdi efrâsiyâb süleymân nâmesin ʿaynına almadı ol yėdi başlu evren pehlevân-ı (10) tūrân süleymâna muṭiʿ olup iʿtibâr ḳılmadı andan leşkerin cemʿ idüp ki gitdi (11) gice gündüz dimeyüp yatmayup göçdi dere depe deşt-i yaban geçdi ol gice ki subḥ (12)

olunca süleymân ceng iderken efrâsiyâb-ı türk daḫı sekiz kez yüz biŋ tūrân [13] leşkeriyile merd ü meydân serverleriyile sînâb şaḥrâsınuŋ ılġâẕ ṭaġınuŋ eteginde bir yüksek [14] püşte üzerine çıḳageldi ṭaġ yükseginden sînâb şaḥrâsı alçaġına naẓar ḳıldı at [15] dizginin çeküp ṭurdı el ṭabl u bâz üstine urdı çavuşlar daḫı şâh ṭurduġın [16] görüp baḥr-i cūşân gibi gümleyüp giden çeriyi boz ṭoġan urup girisine sürüp [17] ṣaġ ve ṣol alay baġlayup ṭurġurdı andan efrâsiyâb ḳardeşi ʿuziret ile ve ser-leşkeri [18] pehlevân-ı kehremeyile birḳaç ḫâṣ serverleriyile pehlevân u dil-âverleriyile ol püştenüŋ ziyâde [19] yüksek yirine çıḳdı sînâb ḳalʿasınuŋ ṣaḥrâsına naẓar ḳılup baḳdı gördi kim ol ṣaḥrâ [20] çîn arasında sînâb ḳalʿası yöresinde bir ʿaẓîm leşker yigirmi kezyüz biŋ ola [21] at ve er biribirine girmişler ceng iderler yiryüzin ḳandan laʿl reng iderler ḳılıc şıpıldısı

300b

[1] gürz-i girân düpüldüsi at süheyli fîl naʿrası gergedân ḳıçġırması ṣaḥrâ-yı [2] sînâbdan hevâ-yı âfitâba çıḳmış ḳan gövdeyi götürüp seyl olup ḳaradeŋize aḳmış ammâ ki [3] iki ulu sulṭân leşkeri ḳılıc urup ʿarab rūm-ı yūnân leşkerin ṣıyup ekşerin [4] ḳalʿa ḳapusına ṭıḳmış velîkin hevâ yüzünde bu leşker üzerinde ol ḳadar yırtıcı ḳuşlar leşkeri [5] var ki ḳuş ḳanadı yüŋinden felek kerkese dönmiş anuŋ gibi ḳaynaḳ ṭoynaḳ urup [6] düşmân leşkerin kimin minḳârile çeküp zaḫmnâk iderler ḳaḳnūs ḳuşı ve rūḥ ḳuşı [7] gibi ʿaẓîm ḳuşlar âdemi atdan ḳapup ḳaynaḳ ṭoynaḳ urup çâk iderler naẓm

[8] yirde insân ceng ider ḳanlar döker ḫançer-i tîġ
gökde murġân heng ider ṭutmış hevâ-yı hem cū meyiʿ

eyle bî-ḥad ḳan dökilüp er ḳırılmış ol zamân
[9] ki felekden âh idüp aġlar melek eydür dirîġ

dîden efrâsiyâb ceng-i ʿaskeri süleymân ve âheng-i endelüs ve aşferi [10] ḥakîm ḳavlince efrâsiyâb ol ḳan içici köhne görk bu ceng ve ṣavaşı görüp [11] müteḥayyir ḳılup engüşt ber dehân urup ḳatında beglere dil-âverlere eydür bu leşker [12] ne leşkerdür ki biribirinle ceng iderler yoḳsa keyḳubâd şâh benden ugurdı gelüp [13] bu süleymân leşkerine irdi mi ola felesṭîn ḳalʿasın ḳoyup bu ṣabâḥ süleymân ʿaskerine [14] irdi mi ola diyüp süleymânca nâ-gâh anı gördiler ki mübârizler cengden ḳaçan bir muḫanneṯ [15] kenâra ḳaçarken bulmışlar alup efrâsiyâb naẓarına geldiler ʿarż idüp ṭapu [16] ḳıldılar andan efrâsiyâb ol dilden dil aldı süleymânile ceng iden leşker begleri [17] kimdür diyü su'âl ḳıldı dil cevâb virdi ki bu leşker süleymânuŋdur ki gelüp [18] ḳalʿa-i sînâbı ceng ile aldı efrâsiyâb ḫazînesin leşkerine üleşdürüp ḳalʿa ḳavmini kendüye [19] musaḫḫar ḳıldı ammâ ki benî aşfer meliki ve endelüs sulṭânı süleymâna ḫâîn olup bu gice süleymân leşkerine [20] şeb-ḫūn itdiler ḫayli âdemîsin

ḳılıcdan geçürüp ʿarab ve rūm yūnân çerisin ṭaġıtdılar eger kim (21) ʿamâliḳa leşkeriyile suhrâb şâh bile olmasa ʿâdî pehlevânlar şeddâdî dil-âverler ceng idüp

301a

süleymâna naẓar ḳılmasa veyâ sîmurġ ḳâfile ḳuşlar leşkeri yırtıcı aṭyâr ʿaskeri düşmân çerisinüŋ (2) ḳaynaḳ urup gözlerin çıḳarup ṭoynaḳ urup yüzlerin yırtmasa veyâ bu ḳara bulut gibi (3) görinen ḳara ḳuşlar kim kimisi rūḥ ḳuşı cinsidür ve baʿżısı ḳaḳnūs insidür âdemî atından ḳapup (4) ayırmasalar ḳaynaḳ minḳâr urup düşmândan ḳol buṭ koparmasalar bu gice süleymân leşkeri (5) ṣabâḥa çıḳmazdı sînâb ḳalʿasın alurdı bu ṣabâḥ pâspalanlardan burc üzerine kimse çıḳmazdı (6) naẓm

şek degüldir kim alubdur iş bu ḳalʿa bî-gümân
iy dirîġa gitdi elden tâc u taḫt u ḫânımân

(7) böyle diyüp aġladı efġân idüp efrâsiyâb
gözleri yaşı ḳopardı nūḥ-ı tūfân ol zamân

neṣr ḥakîm ḳavlince (8) efrâsiyâb-ı türk süleymânuŋ ḳalʿa alduġın ki bildi ġâyet ġażaba geldi düşmân zebūndur (9) diyüp benî aṣfer şâhı aṭġâş ḫân aṣferiye endelüs meliki ʿaḳrân şâh-ı endelüsiye ḳaṣd etdi kim (10) arka virüp yardım ḳıla süleymân leşkerin ortadan götüre süleymân ḫâtemin barmaġına alup (11) süleymânlıḳ itmekiçün süleymân taḫtına geçüp otura andan efrâsiyâb ḥükm eyledi sekiz kez yüz (12) biŋ er cebe vü cevşen geyüp ceng âletin üzerlerinde müheyyâ idüp ṭâzı atlaruŋ inüp (13) ḳulaḳlarun çeküp yine binüp ṣaġ ve ṣol alay baġlayup sekiz yüz seksen (14) mübâriz türk dil-âverlerinle kehremî pehlevân öŋce yürüyüp leşker ardınca ḳaṭâr ve mehâr (15) ḳırḳ biŋ erile ḳaravul sancaġı ṭurup efrâsiyâb kendözi sekiz kez yüz biŋ eri (16) çeküp sekiz yüz altun başlu ʿalem şuḳḳaların açup sekiz yüz çift nefîri (17) çaldurup kūs ḥarbîler ötdürüp ṭop u tüfenkler atdurup boru ṣurnâlar urdurup ḳılıclar (18) palḥaġın başup süŋüler yelmenin felege ḳaldurup mübâriz pehlevânları öŋ ṣafa ṣaldurup (19) pîl yüriyüşlü pîl ṭurışlu mıḫ naʿlından od çıḳarucı arḳanın ara ḳarıcı yıldırım gibi düşmâna (20) irici sedd-i iskender gibi yirinde ṭurucı tūrân atların yıldırup süleymân üzerine (21) ceng heng itmege düşmân ḳanlarından mübârizler cismin peleng reng itmege ol püşte

301b

üzerinden efrâsiyâb leşker çeküp gitdi yıldırım gibi ṣaḥrâya inüp yitdi atlar ayaġı naʿlı mıḫı penbeye (2) gibi yir yüzin ditdi naẓm

at naʿlından tozıduruŋ gitdi göge bir ḳatı
(3) erdeminden ḫalḳ-ı âʿlem çekdi baḥr-ı ẓulumâtı

nîzeler ucı çıḳardı gökde keyvân gözüni
tîġ-zenler ḳorḳusundan gitdi merrîḫ ṭâḳatı

(4) kūs ü ḥarbînüŋ ṣadâsı gümledüp gerdūn-ı muṭât pes
pehlevânlar naʿrasıydı ṣūr-ı maḥşer şiddeti

balta vü cevşen ışıḳ şuʿlesinden ṭondı gün
(5) ṣaf şikenler heybetinden itdi keyvân dehşeti

anca leşkerdir hemişdi ḫüsreve dârâ-yı hem
itdi taḥsîn ol çeriye gören er cemʿiyyeti

(6) diŋle imdi bu ʿacâyib ceng-i hengüŋ ḥâlini
vir ṣalavât şerḥ idem aḥmedden umup şefḳati

neṣr (7) ḥakîm ḳavlince efrâsiyâb-ı türk gelmekde süleymân leşkeri bu cânibden düşmân (8) çerisiyile endelüs ve benî aṣfer leşkerinle ġayret ḥamiyyet ḳılup seyf urup düşmân çerisin (9) ṣıyup girüsine aḫtarup sancaġına iletince o cânibden efrâsiyâb-ı türk çerisi daḫı (10) ẓâhir oldı nite süleymân nebî (a.s) ʿarab ʿerbâ begleri mışr u şâm dil-âverleri baġdâd serverleri (11) ḳayṣeri rūm erleri yūnân mübârizleri düşmân çerisin ṣıyup nuṣret viren allaha şükr (12) idince naẓar ḳılup gördiler ki ḳıble ṭarafından ılġâẓ eteginden bir ḳara toz ḳopdı baḥr-i (13) ẓulumât gibi ol ḳara toz ʿâlemi ṭutdı baḥr-i aḳyânūş gibi rūy-ı zemîn iḥâṭa itdi ḳaradeŋiz (14) gibi yirle gök arasın ḳarârtdı ʿacabâ bu toz nedür dirkin bâd-ı ṣarṣar esüp toz içine (15) ki girdi leşker tozın ṭaġıdup iki yaŋa ayırdı leşker tozı arasından efrâsiyâbı (16) ʿalemler peykerleri gökyüzünde ki yıldız gibi şuʿle virüp göründi sekiz kez yüz (17) biŋ er tūrân leşkeri cümlesi şîr-i ner âhen-pūş atlar üzerine sedd-i iskender gibi pūlâd (18) pūş olup gelürler tîġ ü tîrden tîr ü ḫançerden cihân içi ṭolmış ol yiryüzine ṣıġmaz bî- (19) nihâyet leşker yıldırım gibi eyle gelürler ki ol demür ṭoynaḳlu ḳamış ḳulaḳlu (20) âhen-pūş atlaruŋ naʿl-ı mıḫından yelüŋ odlar çıḳup gelür sanasın ki bu leşker (21) baḥr-i cūşân yâ ḳaradeŋizdür kim mevc urup seyl olup ṭaġdan aşaġa sînâb ṣaḥrâsına aḳar

302a

(1) ʿalemlerüŋ altun başı feleklere berâber olmış gelür süŋüler yelmeni gökdeki yıldızlara (2) şuʿle virüp şaʿşaʿadan cihân ṭolmış gelür cebe cevşen ışıḳ ve ḳolçaḳ şavḳından dördünci (3) ḳat felek yüzünde güneş nūrı tonmış ḳılıc balçaḳ nacâḳ cilâsın gören ṣanur ki gökyüzünden (4) kevâkib-i âsumân mâh-ı tâbânile yiryüzine inmiş atlar süheylinden pehlevânlar naʿrasından fîl ü gergedân (5) ḳıçġırmasından aṣḥab-ı kehf uyḳudan uyanup beliŋlemiş atlar gemiyi keçiminden erenler cebesi cevşeni (6) cūḳâlından at naʿlından yiryüzi sedd-i iskender gibi demür pūlâda dönüp öküz balıḳ demür yükün (7) götürmeyüp egilmiş leşker ortasında isfendiyâr ʿalemi dibinde efrâsiyâb-ı türk altmış arşı (8) ḳadd-ı ḳâmet ile rüstem gibi ṣalâbet ve şecâʿatile üç yüz altmış altı baṭmân demür gürzüni ṭaġ gibi (9) omuzına urmış gelür bir pūlâd pūş gergedâna sâm-ı sūvâr gibi süvâr olup üç siŋirli (10) ḳatı yayın ḳurup ṭaraba taḥtası gibi ḳılıcına ġażab elin urmış gelür naẓm

(11) gerçi ḥadsız bî-nihâyet tîġ-zen leşker gelür
öŋlerince bir bahâdur ṣaf şiken server gelür

ṣaf şiken ki heybetinden ḳan ḳaşanur gökde esed
(12) ṣan çeri öŋünce yėdi başlu mâr ejder gelür

neṣr ḥakîm ḳavlince süleymân nebî (a.s) selâṭînlerile bu gelen (13) leşkeri görüp ʿalemleri nişânından efrâsiyâb-ı türk idügin bilüp çavuşlara ḥüküm (14) ḳılup ol düşmânla ceng deryâ-yı aḫterân gibi leşkeri çomaḳ urup ḳoyun ḳuzı gibi (15) sürüp sancaḳlu sancaġına iledüp alay alayına bıraġup ṣaġ ve ṣol ṣaf alaylar düzettiler (16) leşi başı meydân içinden ayırup zaḫımluların sînâb ḳalʿasına gönderüp ṣaġlar ceng âletiyle (17) inüp atlarınuŋ muḥkem zîr tenkin çeküp yine atlarına süvâr olup yirlü yirlerinde sedd-i (18) iskender gibi ṭurdılar süleymân yolına cân baş terkin urup yėdişer âyinelü pūlâd ḳalḳanı (19) omuzlarına ṣalup dımışḳi mışrî ḳılıcları ellerine alup ṭurdılar naẓar efrâsiyâb leşkerine (20) urdılar o ṭarafdan endelüs meliki aḳrân şâh endelüsî ve benî aṣfer meliki aṭġâş ḫân-ı aṣferi süleymâna (21) şeb-ḫun itmek ile furṣat gütmekile ceng ü cidâl ḳıyl u ḳâl ḳılmaġıla kendülere amân ʿömürden

302b

zamân virmişken ḥabîṣden ḫalâṣ idüp dergâhında ḫâṣ idüp memleket ḫânmân vir (2) mişken süleymâna yine ʿâṣî olmaġla çâre bulmayup peşîmân dil-perîşân olup hezîmetle ḳaçup (3) yüz ṣuyın yire ṣaçup göz belerdüp aġız açup yardum umarken gördiler ki efrâsiyâb (4) leşkeri yitdi atları ayaġı naʿl-ı mıḫı yiryüzin penbe gibi diddi ol iki melik-i ḫâîn (5) şâd u mân olup yaʿni derdlerine dermân bulup ḳaçan leşkerini çavuşlar gönderüp yaṣayup (6) alay baġladılar efrâsiyâba taʿẓîmle ḳarşu varup yaḳın irüp atlarından inüp yüzlerin yire (7) sürüp efrâsiyâb naẓarında baş yire ḳoyup yir öpdiler efrâsiyâb daḫı ʿizzet

içün gergedândan [8] inüp tūrân begleriyile yayan olup ol meliklerile görüşdi herbirinüŋ göŋlin [9] ele alup ḥâl u ḫâṭır ṣoruşdılar andan emr itdi atlu atına bindi ṣaġ ṭarafda endelüs meliki [10] ʿaḳrân şâh endelüsî ṣol ṭarafında benî aṣfer meliki atġâ şâhân aṣferî aṣdı ṣaf alay bağlayup [11] süleymân leşkerine ṭoġru gitdiler andan efrâsiyâb bunlaruŋ ḥâlin ṣordı anlar daḫı süleymândan [12] şikâyet geçen mâcerâyı olan ḳażiyyeyi rivâyet itdiler efrâsiyâb öŋünde ağlaşdılar [13] cân u ciger ṭaġlaşdılar efrâsiyâb-ı türk eytdi bu demürci oġlı zenbîl urūcı süleymâncūgez [14] dün ṭoġdı dünle büyüdi birḳaç dilkü ü ṣaġal aldurdıysa ḫâr-gūş üşeŋ ḳorḳudup [15] kendüye çâker ḳıldurdıysa kendüyi arṣlan ṣanup göge gögsün gerdi [16] dimne vü kelîle sözine aldanup gelüp yėdi başlu evren yataġına girdi uyur ejderhânuŋ [17] ḳuyruġın başdı kendü kendünüŋ ġaflet eliyle başın sînâb ḳalʿasına aṣdı ṣol ḳaṣda [18] çeriyi cemʿ ḳıldum ki ʿarab ʿerbâ leşkerin süleymâna tâbiʿ olan leşker-i serveri [19] selâṭînlerile ser-firâz ve pehlevân rūy-ı zemînleri ile ḳahrūm ḳılıcına uġradam cânların alup [20] cigerlerin ṭoġradam cemîʿ-i serkeşlerüŋ başların kesdürüp ejderhâ derisi kemendüm ile sînâb [21] ḳalʿası burcı başlarına aṣduram naẓm

bu deŋiz deryâ gibi leşkerleri bozcaṣıyam

303a

[1] bu yire ṣıġmaz çerisi ṭaġıdup tozca ḳoyam

ol demür yüreklü pūlâd içre ġarḳ olasıŋ

herbirin mıṣrî ışḳıda başların ḳozcaṣıyam

[2] neṣr ḥakîm ḳavlince efrâsiyâb-ı kürt ol iş görmiş ḳarı ḳurd bu vechile ki lâf [3] urdı andan tîz buyurdı sekiz kez yüz biŋ tūrân leşkerin çavuşlar çomaḳ [4] urup meymene vü meysere ḳalb u cenâḥ ârâste ḳılup ṣaff u alay düzetdiler ve ṣaġ ṭarafda [5] endelüs meliki aḳrân şâh-ı endelüs leşkeri süleymân ḳılıcından ḳurtılan üç kez yüz [6] biŋ âhen-pūş eri bilesince alup ve ṣol ḳolda benî aṣfer meliki atġa şâhan aṣferi olandan [7] zaḫm-nâk olandan cenge yarar iki yüz elli biŋ benî aṣfer çerisin âhen-pūş dil-âver [8] aṣferilerüŋ herbirisi şâhlarıyile pehlevân dil-âverleriyile ṣol ḳola ṣalup yėdişer âyinelü pūlâd [9] ḳalḳanı ellerine alup fîl ü gergedân ve at sürüp efrâsiyâb-ı türk süleymânile [10] ceng itmege sînâb ṣaḥrâsına ʿarab ʿerbâ ḳanlarından laʿl reng itmege şöyle [11] ḫışmile gitdi ki yürüyişine yitmezdi yilli günde yalıŋlu od ġayret odına [12] cigeri eyle yandı ki helâk itmezdi ḫışm-ı odın bâd-ı hod ʿalemler şuḳḳası bulandı [13] tūrân leşkeri ḳaradeŋiz gibi mevc urdı sînâb ṣaḥrâsı kenârında efrâsiyâbî [14] erenleri fevc fevc süleymân leşkerine yaḳın irdi atlar süheyl urdı borı nefîr ve kūs [15] ötdi tâzî atlar ayağından yėdi ḳat yirler delindi andan efrâsiyâb ḥükm eyledi [16] ḳırḳ biŋ erile ḳarındaşı ʿuziret yigirmi dört nefer leşker şiken pehlevân-ı cihânı [17] merd-i

meydân ḳahramânı ez-zamân ser-firâzlarıyile fîl ü gergedân süvâr mübârizlerile tūrân (18) yiglerinden eylūḥ bin anūḥ kemânkeş ile el fenci türk ile ḥalʿūç tîr-endâzla ferhenc (19) tîġ-zen ile ḫūc-mâḫı ceng-i cūyile ferhemend-i aḫteriyle vereʿ bin berdaʿı alup leşkerinüŋ (20) öŋ ṣafına geçüp el ḳılıc ḳabżasına urup düşmân yüzüne çekmege süleymânîler ḳanların (21) dökmege yürütdiler ve andan ṣoŋra yine efrâsiyâb ḳahhâr bed nefs nâ-beḳâr

303b

(1) oġlı bîşenge ol arṣlan sînelü pelenge düşmân ḳanların içici nehenge ḥükm eyledi (2) otuz biŋ atı keçimlü âhen-pūş serverler düşmâna seyf ṣalıḳ urūcı ḫaşmına yıldırım gibi irici (3) birisi biŋ ere girici ḳılıc yüzinde rüstemlere cevâb virici ḫâş yigitler öründüleyüp (4) pehlevânlardan merd-i meydânlardan peleng müşg-i türkî tekreŋ bin tekünî telḫâk temūkî (5) câḫı sevkî çâpūkî dîn mūkî ġayyūri ʿamūddârı tükūkî bu ẕikr olan pehlevânan (6) türkî oġlı pîşenge ḳoşup ol daḫı leşker öŋünce aşdı süleymân leşkerinüŋ (7) çerḫecisinle cevâb itmege egitdi yine efrâsiyâbuŋ ṣaġ ṭarafında endelüs (8) leşkeri ḳalbinden aḳrân şâh-ı endelüsi sitem ḫân endelüsi ḳırḳ bin atı yigin kendü (9) yigin ceng âletlü ḳolu ḳuvvetlü yayı ḳatı ḳılıcı keskin otuz biŋ mübârizler öründüleyüp pehlevânlardan (10) irṭâl endelüsî ḳastalânî endelüsı cenderali endelüsi aḳdâḥ bin fâtihî (11) raḥic bin aracî pîş-ḳadem düşmân leşkerine ṣavaş itmege gönderdi ṣol ṭarafda efrâsiyâb (12) ḳurnibde benî aşfer leşkeri ḳalbinde benî aşfer sulṭânı aṭġâş ḫân-ı aşferi daḫı miʿrâḳ vezîre (13) emr itdi ḳırḳ biŋ burūma ṭonlu ḳara göŋlü küfür dinlü ḳaplan kînelü atı keçimlü eri (14) âhen-pūş mest-sarḫoş şîr ü ner birle benî aşfer serverlerinden ġızgıri aşferi ḳarṭūsı (15) aşferi erdevânı aşferi ʿanḳabı aşferi aḳrân bin yenḳarâni aşferi sendüşi aşferi (16) bu ẕikr olan pehlevânan dil-âverleri miʿrâḳ vezîre refîḳ ḳoşup süleymânuŋ ṣol ṭarafındaġı (17) leşkerile ceng ṣavaş sînâb ṣaḥrâsın ḳan ile baş itmege şâhları yolına cânla (18) baş virmege gitdiler efrâsiyâb leşkerinden ol ṣafa çerḫe ṣavaşına çekilüp (19) çıḳan pehlevânlar deryâ-yı cūşân gibi her birinüŋ erliġi ṭameri cūş idüben (20) gitdiler at ve fîl ü gergedân sürüp ṭerfetü'l-ʿayn içinde süleymân leşkerine (21) yaḳın gelüp yitdiler atları ayaġı yiryüzin demür ṭaraḳ yüŋ dider gibi demür naʿl mıḫile

304a

(1) ditdiler naẓm

erdeminden gün ḳızarmış çün baḳır
at naʿlından yir demür mıḫı şaḳır

(2) naʿradan güm güm öter ṭâs-ı felek
yir ayaḳdan tozmış ḳalmış semek

tâcını göklere irgürmiş ʿalem
(3) şuḳḳa ṭutmış ʿâlemi şan pür baḳam

nîzelerdendi neyistân bu pesevâ
erdeminden ḳarârupdu nüh-semâ

(4) öŋlerince olmış süvâr efrâsiyâb
leşkerinüŋ yoḳ şumârı bî-ḥisâb

şanki maḥşer ḳopdı olur rūz-ı ḥaşr
(5) ki iẕn-i ḥaḳla cemʿ olup gelmiş beşer

kūs ü ḥarbî yidigince ḍarb-ı let
göge yirden irgürürdi şavt u şavt

(6) buncılayın ʿaskeriyle o zamân
şaf ṭutup düşmân ṭururdı bî-amân

derbeyân-ı müttefiḳ şoden efrâsiyâb ve meliki endelüs aşferi (7) ḥakîm ḳavlince efrâsiyâb-ı türk tūrân leşkeriyile süleymân üstüne gelince endelüs (8) meliki ile benî aşfer melikine yardım ḳılınca tūrân ve benî aşferden endelüs ulusı aḫterden maġrib-i zemîn (9) begleri ve ʿaskeri baḫterden yaʿni kendüye tâbiʿ olan leşkerden er seçüp kîn (10) pususın açup atları ṭıynaġı sînâb şaḥrâsında ṭaşlara naʿl mıḫın ḳaḳup odlar şaçup (11) fîllere çengâl urulup gergedânlar ḳamçı ile sürülüp geldüklerin (12) göricek süleymân bildigi ol iki ḫâîn düşmân meliklerin efrâsiyâb (13) şaġ ve şol yanına alup arḳa olup ol zebūn ḳuşlaruŋ öŋine ʿuḳâb gibi ḳanadı altına (14) alup ʿanḳayı maġribden ḳorımaḳ ve kendüyile merdâne ṭurup ceng-i sulṭânî itmek ister (15) pes süleymân ḫışma gelüp çavuşlara ve ser ʿaskerlere ḥükm eyledi ʿarab ʿerbâ (16) leşkerin mışr u şâm erlerin mekke ve medîne serverlerin baġdâd ve medâyin dil-âverlerin (17) ḳayşeri rūm mübârizlerin yūnân şâhbâzların suhrâb şâh leşkeri ʿamâliḳa ḳavmin şaġ ve (18) şol çomaḳ urdılar ḳarcaşup ṭuran ceng erin sürüp yirinden irüp beglü begine (19) sancaḳlu sancaġına iltüp yirlü yirinden ṭurġurdılar zaḫm-nâk erleri ḫaymelere gönderüp meymene (20) meysere ḳalb u cenâḥ ârâste ḳıldılar nite şöyle kim yigirmi kez yüz biŋ er cemîʿ-isi (21) merdân şîr ü ner şaġ ṭarafından endelüs meliki ʿaḳrân şâh hendelike endelüsıyıla irṭâlı endelüsıyıla

304b

(1) sitem ḫânı endelüsıyıla ḳaytalâsı endelüsıyıla aḳdâḥ bin fâtiḥ endelüsıyıla ḳılıc çıḳarup altı kez yüz (2) biŋ endelüs leşkeri tîr atup teber ḫançer ṣalup süleymân leşkerinüŋ ṣaġ ṭarafında (3) ṭuran ʿamâliḳa leşkeriyile suhrâb şâh üzerine at ṣalup ceng itdiler suhrâb (4) şâh daḫı ṭoḳuz kez yüz biŋ ʿamâliḳa çerisinle ʿâdî pehlevânlarıyla arḳış bin marḳış-ı ʿâdî ile (5) heyşâm bin heyşūm-ı ʿâdî ile şâriʿ bin şuruʿ-i ʿâdî ḳurṭūs-ı ʿâdî ʿanter-i ʿâdî kehrem-i (6) ʿâdî istefanūs-ı ʿâdî zenṭūr-i ʿâdî ḳanṭūr-i ʿâdî birle fîl ü gergedân (7) sürüp seyf ṣalıḳ ele alup ve kimisi gürz-i girân ele alup ol pūlâd cebelü (8) demür yüreklü pîl süvâr gergedân süvâr ʿâdî pehlevânlar ḳan içici evrenler ün (9) urup pîl ü gergedân sürüp ṣınan çâliş erin öŋünden irüp endelüs (10) çerisine ḳarışup seyf uruşdılar duruşdılar ḳarışdılar düşmân yüzin dönderüp nèçelerin (11) sinleye gönderüp endelüs çerisin ṣıyup sancaġına sürdiler ṣol ḳoldan benî aṣfer meliki (12) aṭġâş ḫân-ı aṣferile ʿanḳab-ı aṣferile erdevâmı aṣferile senderūşı aṣferile (13) miʿrâḳ vezîrle dört kez yüz biŋ benî aṣfer dil-âverleri nerre şîr ile süleymânuŋ ṣol (14) ḳolına âhen-pūş serverleriyile naʿra urup tîġ-i teber ʿuryân ḳılup gürz ṣaluḳ döşlere (15) ṣalup siperler sîneye alup at süleymân leşkeri üzerine sürdiler ṣol ṭarafda (16) ḳayṣeri rūm ile yūnân leşkeri ṭurmış idi benî aṣfer leşkerinüŋ hücūmın görüp (17) ʿarâḳıb bin merâḳıb-ı yūnânîyle ṭurġud ili meliki ʿunṣur bin ʿanâṣır ile ḥamîd meliki ʿūn bin ʿivân ile (18) germiyân meliki ʿabd bin ʿabîd ile anḳara meliki ʿaḳrâ bin aḳar ile ḳoca ili meliki ʿaḳdum bin ʿakâ ile (19) ḳaresi meliki ʿuḳūḳ bin ʿuḳâyla ṣarūḫân meliki ʿacac bin ʿacı ile aydın ili meliki ʿuruḳ bin (20) ʿarâḳ ile menteşe ili meliki ʿecel bin ʿucūl ile teke ili begi ʿanâḳ bin ʿunūḳ ile bayġâ meliki (21) ʿaḳârib bin ʿaḳrabânla sulṭân öŋi meliki zereʿ bin azraʿ ile yūnân ser ʿaskeri ʿarâḳıb bin

305a

(1) merâḳıbla ṭaş ili begi ʿalac bin ʿulūc ile on bèş memleket issi altun ʿalem çeker serverleriyile (2) bèş kez yüz biŋ rūm çerisiyle ḳayṣer yurdı iki yüz biŋ yūnân serveri ile ḳuṭâṭ ḫân (3) yūnânî yurdı ḳayṣeri rūm çerisi herbirisi yūnân leşkerinüŋ uşaġı irisi ol yūnânî (4) rūmı âhen-pūş atları sürüp benî aṣfer çerisine ün urup yèdişer âyinelü pūlâd ḳalḳanı (5) sînelere ṣalup bezirḫâne sütūnı gibi efʿî dillü demür yelmenli süŋüleri ele alup ḥammâm ḳubbesi (6) gibi gürz-i girânların omuza urup yir yirin naʿralar ḥayḳırup ün ṣalup ḳol (7) ṣalup benî aṣfer leşkerine deryâ-yı cūşân gibi ḳatışup ḳarışup uruşdılar her kişi ḥâllu ḥâlince (8) dürüşdiler şâhlu şâhı yolına cân baş ele alup ḳarışdılar seyfü ṣalıḳ ṣalışdılar ʿaḳıbet (9) benî aṣfer yüzin döndürüp eceli yiteni sinleye gönderüp sancaġına degin iletdiler bir ṭarafdan daḫı (10) süleymân benî leşkeri daḫı düşmân ṣındüġin görüp on iki sıbṭuŋ beglerine ḳol (11) ṣalup düşmân ʿaḳabince cenge gönderdi nite evvel yehūdâ sıbṭınuŋ ilyâ bin îşâ (12) ki dâvūduŋ ḳardeşi süleymânuŋ ʿemmüsidür ser ʿaskeri ḳanṭaş-ı yūnânîyle

pehlevânı ḳam ḳamu-yı (13) berberînile yėdi biŋ yėdi yüz yetmiş yėdi yehūdâ erleriyle ʿarab ʿerbâ atlarına binüp mışrî ḳılıclar (14)çeküp ol serveri ser-firâzlar ḳan içici şâhbâzlar düşmen ardınca gitdiler anlaruŋ (15) ʿaḳabince ikinci o pîl sıbṭınuŋ meliki eṣnâyil bin îşâ ki ol daḫı dâvūduŋ ḳardaşı (16) begler begisi ḳaḥdân-ı ʿarabî ile pehlevân-ı ʿanter-i medenîyle on iki biŋ tîr-endâz dil-âver (17) ceng ü cū âhen-pūş merdânlar ile ṭazı atları sürüp düşmâna ün urup cenge gitdiler (18) üçünci şemʿūn sıbṭınuŋ melik ūynâẕū bin îşâ ki ol daḫı dâvūduŋ ḳardaşıdur begler (19) begisi behrâm bin kehdem pehlevânı soḳlânî rūmı idi on biŋ bėş yüz elli bėş (20) ḳarġı şebṭelü yügrük ʿarabî yöndelerinḥi ṣaḥrâda ḳulân ṭaşda ḳaplan ögici ḳuvvetlü şecâʿatlü (21) ʿarab yigitleriyile düşmân ardından sürüp ḳarġı şebṭeler urup gitdiler dördünci

305b

(1) anuŋ ʿaḳabince lâvî sıbṭuŋ meliki râdî bin îşâ kim bürâẕeri dâvūd ve ʿemmi süleymândur begler (2) begisi iʿtiṣâm-ı erdebili cihân pehlevânı süheyl yemeni idi yigirmi iki biŋ iki yüz (3) yėdişer ṭoplu ṣalıḳ ṣalıcı ḳan içici bir ḍarbda yėdişer zaḫm açıcı ʿarab ve ʿerbâ yigitleri (4) ḳuds ü mübârek dil-âverleri âhen-pūş hecîn develere binüp düşmân ardına dönüp hücūm itdiler (5) bėşinci anlaruŋ ʿaḳabince zîbâlūn sıbṭınuŋ meliki ūcan bin îşâ kim ol daḫı birâderi dâvūd (6) ʿemmi-yi süleymândur begler begisi ṣafvân bin ʿafvân cihân pehlevânı ḫalḳūl bin cidünem idi (7) otuz üç biŋ üç yüz ḳuds ü mübârek serverleriyile âhen siperleri döşe ṣalup ṭoḳuz yapraḳlu (8) dımışḳi boz ṭoġanları ellerine alup iskender seddi ṭurışlu bâd-ı ṣarṣar yüriyüşlü (9) depesinde ḳulaḳlu demür ṭoynaḳlu ʿarabî aygırlara binüp düşmân ardınca gitdiler altıncı (10) siḥir sıbṭınuŋ meliki şemʿe bin îşâ ki ol daḫı süleymânuŋ ʿemmüsi dâvūduŋ ḳardaşıdur (11) begler begisi berdeʿ bin tubaʿ cihân pehlevânı zırh adūzâm bin semuʿ idi otuz altı (12) biŋ altı yüz altmış altı nefer ḥaleb serverleri baʿalbaŋ dil-âverleri ki her birisinüŋ (13) ellerinde demür çekreler vardı kim çekre çeküp ḳaçan atarlardı yėdi (14) ḳat pūlâd ḳalḳandan geçürüp düşmânuŋ gevdesinden cânın uçurup helâk iderlerdi anlar (15) daḫı çekrelerin ḳurup ser-cümlesi âhen-pūş olup dibek ḳarınlu kemer boyunlu ḳatır (16) dıynaklu ṣūḳaḳ burunlu elma gözlü ebrişim yelilü ḳamçı ḳuyruḳlu yügrük tâzı atlara (17) binüp düşmân ardından sürüp yitdiler ol yıldırım demrenlü cân alıcı cigere (18) oḳları pūlâd çerḫelü demür yaylardan atdılar yėdinci anuŋ ʿaḳabince behrâm sıbṭınuŋ (19) meliki emnūn bin dâvūd ki ol daḫı bürâẕeri süleymândur begler begisi berṭūs bin (20) naġmūs pehlevânı avyâşer yuhūʿi idi otuz ṭoḳuz biŋ ṭoḳuz yüz zemberek atıcı ceng oynında (21) düşmân ötüci ince baldırlu çuvâlduz gözlü şîve bardaġı başlu siŋir sek beriyye ʿarab

306a

(1)leşkerin çeküp gitdi ki her birisi ḳulân ṭoynaḳlu ḳamış ḳulaḳlu geyik (2) ṣaġrılu deve siŋirlü arṣlan gögüslü beli ḳışṣa ḫüsrevânî küp ḳarınlu arṣlan (3) beliklü segirdimde inişde seyli yoḳuşda ṭavşanı eṣer yili geçici bedevî yundalara binüp (4) düşmân ardından ün ṣalup ellerine yaḳır ṭuç zemberek ḳovanların alup düşmân ardından yitmege (5) zemberek atmaġa başladılar sekizinci anuŋ ʿaḳabince dârâm sıbṭınuŋ meliki sıfat yâ bin dâvūd ki ol (6) daḫı süleymânuŋ ḳardaşıdur yârı vü yoldaşıdur begler begisi ʿunūḳ bin raḳâyîm pehlevânı (7) batîḥ bin burūṣî idi ḳırḳ dört biŋ dört yüz ser-firâz serheng gürz ü ʿamūd oynayıcı ceng (8) oynı içinde herbirinüŋ erlik ṭamarı cūşa gelüp ḳaynayıcı ceng ḳılıcı cân alıcı mekke (9) ʿarablarıyıla yaḳın atlara süvâr olup düşmân ardına anlar daḫı gitdi ʿamūdları omuza (10) urup düşmân derpâyın sürüp ḳarşu varup ḫaşmâne ceng itdiler ṭoḳuzuncı anuŋ ʿaḳabince (11) ṣâr sıbṭın meliki yutrâʿan bin dâvūd bürâẕeri süleymân ṣaf şiken ve ṣâḥib-i ḳirân elli altı (12) biŋ altı yüz âhen-pūş ṣavaş eriyile altun başlu ʿalem çeküp düşmân yaraġıyile ḥarb âletiyile (13) ṣalâbetile şecâʿat ile gelüp geçüp gitdi ceng itmek ile düşmân ardından yitdi kim (14) pehlevânı yunâzū bin ḥarṣiye âbî idi begler begisi aḫîmâ ʿisâ cüvân idi onuncı (15) anlaruŋ ʿaḳabince isbir sıbṭınuŋ meliki dâniyâl bin dâvūd ki ol daḫı bürâẕeri süleymân altmış biŋ (16) nerre şîr ü bahâdur ʿarab serverleriyile atları âhen-pūş kendüleri pūlâd-pūş menzef ṣalıcı melek'ül (17) -mevti gibi cân alıcı şâhbâzlarıyla ser-firâzlarıyla yegin atları sürüp düşmân leşkerinüŋ (18) ardından irüp cenge ṭurdılar ki begler begisi yersuʿ bin maʿūn cihân pehlevânı (19) rahvâ bin berʿavm idi onbirinci yūsuf peyġâmber ol resūl-i muṭahhar sıbṭınuŋ meliki nâṣan (20) bin dâvūd ki ol daḫı bürâẕeri süleymândur begler begisi ʿadri sâmirî idi ve cihân pehlevânı (21) çâṣʿarı idi onikinci yūsuf peyġâmber ḳarındaşı ibn-i yâmin sıbṭınuŋ meliki adonyâ bin dâvūd

306b

(1) idi kim süleymâna ʿâṣî olmış ḳaçmış idi ol suhrâb şâh yanına varup süleymânla cenge (2) el ḳarmışdı suhrâb şâhı süleymân kendüye fermân ḳılıcaḳ irân sulṭânı keyḳubâd (3) şâh naẕarında olurdı keyḳubâd şâh anuŋ iġvâsıyile felesṭîn ḳalʿası üstüne düşmüş idi (4) sâm-ı sūvâr keyḳubâdla ceng idicek adonyâ bin dâvūd keyḳubâd başlarına belâ arūsı üşmiş (5) idi anuŋ ḳışṣasın beyân idüp dururuz inşâ'allah teʿala yine maḥallinde ẕikr idevüz maʿalḳışṣa (6) adonyâ bin dâvūd yirine ibn-i yâmin sıbṭına süleymân kendözi ḥâkim olmışdı pes benî isrâ'ilüŋ (7) on iki bölük sıbṭınuŋ begleri server selâṭînleri ve yigleri ve ser-firâzların (8) mihterlerin mübârizlerin pihterlerin düşmân derpâyınca gönderüp kendözi ibn-i yâmin sıbṭınuŋ (9) bahâdur merd-i meydân pehlevânlarınla ḳurṭūs-ı ʿâdî ʿanter-i ʿâdî kehrem-i ʿâdî aḳvâs-ı ʿâdî (10) istefanūs-ı ʿâdî ḳanṭūri ʿâdî zenṭūr-i ʿâdî gelinūs-ı ʿâdî aḳranūş-ı ʿâdî birle yetmiş (11) biŋ ʿarab dil-âverleriyle ḥaleb şâhbâzlarıyile mūsa ve hârūn ve yūşaʿ bin nūn

ʿalemleri dibinde (12) sedd-i iskender gibi ḥink-i isḥâḳ peyġâmber üstinde ṭurmış idi ʿimâme-i ḫalîli ṣarınup (13) atası dâvūd zırhın geyinüp şît peyġâmber cübbesin egnine alup âdem ṣafı ṣacın biline (14) bağlayup tevrât zebūrî ḥemâîl taḳınup nūḥ peyġâmber edügin geyüp mūsa ʿaṣâsın (15) eline alup ḫıżır ḳamçısın biline ṣoḳup yūsuf ḳılıcın ḥemâîl ḳuşanmışdı ṣağ ṭarafında on (16) iki biŋ enbiyâ ile loḳmân ḥakîm ve nâṣın peyġâmber ve kâẕ peyġâmber şeb reng ḳatırlara (17) süvâr olup ḥaḳdan nuṣret dileyüp ellerine tevrât zebūr alup oḳurlardı enbiyâlar öŋinde (18) süleymân naẕarında on iki biŋ mekke ve medîne ʿulemâsı mıṣr u şâm ve ḥaleb ḥükemâsı (19) sekîne-i tevrât levḥ-i mūsa ile nevbetçe başlarında götürürlerdi geçmiş peyġâmberler ervâḥına (20) zemzeme ile ṣalavât virüp ṣıdḳ u iḫlâṣile allaha tekbîr getürürlerdi ve sekîne öŋünce (21) ḳayınatası baġdâd ḫalîfesi tubaʿ bin aṣdaʿ baġdâd dil-âverlerinle raʿd bin berḳ ile ṣâiḳa

307a

(1) suʿūḳıla evseṭ bin esveṭ ile veted bin evṣâf ile ve ṣaf bin evṣâf ile velîd bin veledân ile baġdâd-i (2) şîrâzî ḳılıcları ḥemâîl ḳuşanup âhen-pūş yügrük atlara yüz yigirmi biŋ (3) baġdâd çerisinle sekine-i mūsâya düşmân ṭarafından yaŋa ḳaravul olup ṭurmışlardı (4) pūlâd ḳalḳanların omuza ṣalup şîrâzî ve kirmânî keskin ḳılıclaruŋ ḳabżasına el (5) urmışlardı şâhîn manâda keklük gözedür gibi düşmân ṭarafın gözedüp ṭururlardı (6) ve andan ṣoŋra yine süleymânuŋ ṣol ṭarafında âṣaf bin berḫıyâ feylesof ve baṭlîmūs ḥükemâ birle (7) simâ ḥaṭūrı pehlevân-ı ṣâdıḳ ḳaḥun mînâ-yı ḥaḥūṯânî selmūn-ı ḥâ uḥūʿi bene yâhū bin yūḥū yadaʿ ʿaḥer yaḥū (8) bin ṣâdıḳ ve aḥyâ bin sistâki defterdâr-ı süleymân idi ve daḫı begler begisi benâ yâḥū bin (9) yeḥūyadaʿ câbūdî müneccimi ile eṣen ḥâ aẕrâiʿ remmâl ile veḥîmân-ı müʿebbir ile ḫalḳūl ṭabîb ile (10) ḫarâccı başı âhū nîrâmıyile dîvân yazıcısı yehū ṣâfât ile ve çavuş başı ʿazir yahūyile ve emîr (11) ahūr başı yeṭsuʿ ile ve ḳapucılar keṭḫüdâsı bedṣuʿ ile maʿalḳışṣa sözi dirâz ḳılmayalum süleymânuŋ (12) ṣol ṭarafında üç yüz biŋ er mıṣr sulṭânı celâleddîn ile mıṣr-ı şâm dil-âverleri dımışḳi(13) ḳalḳanları omuzlarına alup mıṣrî ḳılıcları ḥemâîl ḳuşanup ḳarġı şebṭelü efʿî dillü nîzelerin elmâs (14) yelmânların felege ḳaldurup her birisi yirinde yėdi başlu evren gibi ṭurmışlar idi göz ḳulaḳ (15) düşmân ṭarafına urmışlardı naẕm

oldılar çünki muḳâbil her dü cânib ser keşân
(16)ṭutdılar yirde meṣâfi ṣanki gökdeki keşân

ḫâki insân bürüdi murġân gögi
ḳuş ṣadâsı cikledürdi ṭâṣ-ı çerḫ-i âsumân

(17)merrîḫ ol cengi sızup burcına ḳaçar sîŋi ben

tîr-i keyvân ol çeriden ḫavf idüp ister amân

neşr ḥakîm ḳavlince ḳaçan kim (18) süleymânile efrâsiyâb ʿanḳa-yı maġrible ʿuḳḳâb muḳâbil ve muʿârıż olup ṭuruncaḳ iki cânibden (19) leşker ḫalḳınuŋ mübârizleri pūlâd ḳalḳanların döşine ṣalup at ʿinânın çeküp (20) ḥâżır olup el ḳılıca ki urdılar gözleşürlerdi ki iki cânibden meydân içine ḳanḳı pehlevân (21) gire erlik hünerin gösterüp baş u cân ele alup ḫaşmına ḳılıc irgüre evvel süleymân

307b

(1)ser-henglerinden zenṭūr-i ʿâdî altmış arşın ḳadd u ḳâmet ile şecâʿat ve ṣalâbet ile gergedân (2) sürüp cevlân urdı meydân alup durdı hüm hücūm ḳılup kîş ḳakup çaġırup (3) eytdi ki benem zenṭūr-i ʿâdî pehlevân-ı şeddâdî benüm bigi tâze pehlevân ʿâleme gelmedi (4) eski dünyânuŋ olaldan bünyâdı ḳanı kimdür ki bugün meydâna gele ben (5) zenṭūrî pehlevânla muḳâbil muʿârıż ola diyüp cevlân urunca elindeki pūlâd süŋüsin (6) çevürünce efrâsiyâb cânibinden ferhenc tîġ-zen otuz altı arşı ḳadd u ḳâmet ile kîş (7) ḳakup raḫş sürüp muḳâbil olup naʿra urup çaġırdı ki benem ferhenc -i türk bir arṣlanam (8) ki şikârumdur ḳaplan vü görḳ biŋ süleymân gözlerümde mūr degüldür yüz biŋ (9) zenṭūrî ḳatumda zenbūr degüldür ne ḳaba ḳaba çaġırursın aġzuŋ ṣurnâ ve borı degüldür lâf ı (10) ortadan getür daʿviye maʿni getür fîlüŋde muḥkem otur ki uş irdüm cânuŋ (11) alup ḳanuŋı ḳara yire ḳardum diyüp ḳılıc ḥevâle ḳıldı zenṭūr-i ʿâdî siper ṣalup ṣavdı (12) sura ṣarup ferhenc-i türke süŋü ṣundu ferhen-i türk süŋüsin ḳarşudan tîġile çeldi (13) ḫıyâr mânendi iki dildi buġūr gürz-i girânlar ele alup siper sîneye ṣalup ṭırâḳ (14) ṭırâḳ dögüşdüler âḫir zenṭūr-i ʿâdî ferhenc-i türküŋ ʿamūdıla urup ḳafâsın ḫurd u ḫaş ḫaş (15) ḳıldı inüp gergedân başın kesüp terkiye asup süvâr oldı ferhenc-i türküŋ (16) tūrân serhengleri öldügin görüp ḳarcaşup biribirine ṭoḳuşup ġırîv ḳılup zenṭūrî (17) ʿâdî üzerine raḫş-ı raḫşân sürdiler ḳılıc üşürdeler zenṭūr-i ʿâdî gergedândan yıḳup (18) düşürünce süleymân serverlerinden merġūr medenî raḫş sürüp refîḳlerinle zentūrî ʿâdî (19) üzerine varup cenge ṭurdılar ḳarışup ḳatışup ceng itdiler efrâsiyâb leşkerinden (20) ḳarındaşı ʿuziret mübârizlerinden behreveri pehlevân at sürüp bezîrḫâne sütūnı gibi pūlâd (21) süŋüsin çevürüp meydâna girdi süleymân cânibinden daḫı ḳurṭūs-ı ʿâdî zenṭūr-i ʿâdînüŋ

308a

(1) düşdügün tūrân serverleri üstüne üşdügin kim gördi erlik ṭamarı (2) cūşa gelüp ḳaynadı sedd-i iskender gibi yirinde ṭururken ṭoḳuz yüz ṭoḳsan (3) ṭoḳuz baṭmân pūlâd gürzi ṭaġ gibi omuzuna urdı fîl sürdi behreveri türke (4) muḳâbil vardı fîl ayaḳlu ṭaġ ṣūretlü fîlin behreveri türk atına muḳâbil ṭutıcaḳ ṭaraba taḥtası (5) gibi ḳılıcın çıḳarup eline alup ḥavâle ḳıldı yėdi

âyinelü pūlâd ḳalḳanı behreveri türk ḳurṭūs-ı (6) ʿâdî ḳılıcına muḳâbil ṭutdı velâkin ḳurṭūs-ı ʿâdî ol pehlevânı şeddâdî ḳuvvetile behreveri (7) ḳafâsından eyle çaldı kim ḳılıc inüp kesüp başından dişinden boġazından ve leşinden ayar (8) ḫânesine degin ḫıyâr mânendi iki böldi süleymân leşkerinden anı görüp şâẕılıḳ (9) ḳılup aḥsend ḳoluŋa ḳuvvet diyüben çaġrışdılar tūrân leşkeri feryâd idüp ṣıġır (10) leşkeri gibi baġrışdılar efrâsiyâb ḳarındaşı ʿuziret bu muṣîbeti görüp ḳurṭūs-ı (11) ʿâdînüŋ ḳaddı ḳâmetine şecâʿatine ṣalâbetine elinüŋ ḳuvvetine altındaġı fîlün heybetine heynetine ḫayrân (12) ḳalup daḫı ġayrete gelüp kendüye refîḳ ḳoşılan ḳırḳ biŋ tūrân mübârizlerine ḳul (13) ṣaldı ḳurṭūs-ı ʿâdî üzerine sürüp yaḳın varup saḫt kemânlar ḳola alup şest (14) ḳabżasına elmâs peykânlu ecel peykânların ṣalup ḳurṭūs-ı ʿâdînüŋ çevresin (15) alup atdılar nite efrâsiyâb ḳarındaşı ʿuziret evvel kendözi bir oḳile ḳurṭūs-ı (16) ʿâdî ḳalḳanınuŋ bir kenârın ve başındaġı ışıġınuŋ depesine mıḫladı el-fetḥ türk daḫı yitişüp (17) ḳurṭūs-ı ʿâdîyi oḳile atup ḳurbân yanından ḳılın oḳile şişledi ḳurṭūs-ı ʿâdî anı görüp (18) ḳalḳana bürünüp elindeki ṭaġ gibi gürzile sürevarup efrâsiyâb ḳarındaşı aʿzertüŋ (19) ḳafâsına bir gürz urdı ʿuziret başın gürzden irdi ḍarb bindügi atı (20) başına irdi atun boynı üzülüp uʿzuret atdan yıḳıldı ḳurṭūs-ı ʿâdî diledi ki inüp aʿzertüŋ (21) başın kese efrâsiyâb-ı türk ol köhne görk ḳarındaşı aʿzeretüŋ atdan yıḳılduġın

308b

(1) ki gördi ġayrete gelüp pūlâd ḳalḳanın çigne ṣalup çınâr aġacı ṣaplu (2) ejderhâ derisi ḳablu efʿî dillü süŋüsin eline alup raḫşına mahmuz urup ḳurṭūs-ı ʿâdî (3) üzerine yıldırım gibi gelüp irdi ḳurṭūs-ı ʿâdî bu cânibden anı gördü ki (4) bir pehlevân-ı cihân bir siyah ata süvâr olup gelüp irdi nite şöyle kim altmış arşı (5) ḳadd u ḳâmet bir ḳara ṭaġ gibi ammâ şekil câmūsa beŋzer başı ḥammâm ḳubbesince var (6) gözleri yanar fânūsa beŋzer aġzı maġâra gibi âvâzı ṣadâ virür kūsa beŋzer (7) ḳulaḳları ḳalḳan gibi yüzi eyle ḳara ki abanūsa beŋzer heyʾet içre heybetde efrâsiyâb (8) şecâʿatde behmen-i ṭūsa beŋzer at üzerinde oturuşı nerîmân ṣıfat deprenişi keyyūse beŋzer (9) naẓm

bir bahâdur pehlevân ki heyʾet içre ḳahramân
bir amîr-i ser keşân ki şevket içre nerîmân

(10) ökçe ḳaḳsa balıġun maġzın üzerince semek
sille ṣalsa merrîḫüŋ bozar ister amân

neṣr ḥakîm ḳavlince (11) ḳurṭūs-ı ʿâdî pehlevân şeddâdî ol serveri ṣâḥib-ḳirânı efrâsiyâb-ı şâh-ı tūrânî bu vechile (12) şecâʿatü ve ṣalâbetü ve mehâbetile ḳadd u ḳâmet ile şecâʿat ve şevketile göricek taḥsîn-i âferîn (13) ḳılup andan pîline çengâl urup sürüp efrâsiyâb öŋine varup muḳâbil ve muʿârıż (14) ṭurup siper döşine ṣalup el gürzine urup kîş ḳaḳup ağız

açup naʿra (15) urup eytdi ki benem pehlevân-ı ḳurṭūs-ı ʿâdî yâdigâr-ı pehlevân-ı şeddâdî düşmân (16) elinden görmemişdür şâdı efrâsiyâb elinden idicekdür feryâd-ı iy türkler ḫoryâdı (17) efrâsiyâb-ı ʿanḳayile ceng ide mi hiç ẕübâb lâf ne ḥâcet yoḳdur yiter saŋa cevâb tîz hüner (18) göster ki şimdi iderem menzîliŋi turâb naẓm

ser keşân yoḳdur ki ḳomaz ḫâk-i paha ol serî
(19)pehlevân var mı cihânda tîġüm olmaz çâkerî

cengüme olmaz muḳâbil merrîḫ ü keyvân tîr
ẕerrece yoḳ gözlerümde ʿarş-ı aʿẓam ejderi

(20) neṣr ḥakîm ḳavlince ḳurṭūs-ı pehlevân server-i ʿâdîyân böyle diyüp efrâsiyâba gürz (21) ḥavâle ḳılıcaḳ efrâsiyâb şâh ol çunâr gümrâh naẓar ḳılup yaḳından ḳurṭūsı gördi ki

309a

(1) bir ʿâdî şeddâdi pehlevândur ki altındaġı fîl ḳara ṭaġa kendünüŋ ḳâmeti ber ḳūsa dişleri (2) bedene beŋzer başı ḳara oyuk gibi gözleri yanar külḫâna beŋzer ḳolları çınâra ve eli (3) barmaḳları digrene beŋzer bazūları bezîrḫâne diregi gibi gevdesinüŋ ḳılları dikene (4) beŋzer boġazı degirmen oluġı gibi ayaḳları minâreye ṭabanları altı yaṣṣı ḫırmâna (5) beŋzer fîl üzerinde oturmış sedd-i iskender gibi veyâ gök deŋiz üstünde göge (6) gibi yüzi kemiyi zift gibi ḳara saḳalı aḳ yilkene bıyıḳları uzun serene ve burnı egri (7) dümene burn içindeki ḳıllar demür çatal lengere kirpikleri elmâs ḫançere beŋzer (8) naẓm

başı günbed ḳâmeti berʿūs âl-i kâr gîr menâr
yidi ḳat âhen geyür muḥkem demürden bir ḥisâb

(9) gürzi kūh-i elbruze beŋzer ḳafâ ḳaḳsa ide ḫurd
tîġi yėdi başlu evren ḫalḳı yutmaġa umâr

neṣr ḥakîm ḳavlince (10) efrâsiyâb- ı cabbâr ol ẓâlim-i ḫunḫâr ḳurṭūs-ı ʿâdîyi bu ṣalâbetde göricek heyʾetine taḥsîn heybetine (11) âferîn eyledi daḫı at başın çeküp ṣaġ elin ṣol gürdigâhında ve ṣol elin ṣaġ (12) gürdigâhında ḳoyup aġız açup bir naʿra urdı ki efrâsiyâb naʿrasından yėdi ḳat (13) felegüŋ yėdi ṭası cikreyüp güm güm ötüp merrîḫ ḳorḳup yirinden öri (14) ṭurdı andan kîş ḳaḳup aġız açup söz yirine yėdi başlu evren gibi aġūlar ṣaçup eytdi ki (15) naẓm

çünki benven pâdişâh efrâsiyâb
çerḫ-i ejder gözlerümde bir ẕübâb

(16)baḥr-i leşker yoḳ baŋa şebnem ḳadar
yir ṭolusı er baŋa yoḳ dem ḳadar

üstümüzden ḳuş geçerse berd ü ger
(17)ejder öŋümden geçerse derd ü ger

ṣalığı ṣalsam eger men gürzile
ḳâf ḳafâsın ḫurd idem elbruzile

(18)gökde şemsüŋ şîr gözümde meges
gök ṭolayan ejder avcumda ʿades

ser keşân yoḳ tîġüme ser virmedi
(19)şeh cihân yoḳ baŋa sîm zer virmedi

cân alıcı olmışamdur bu zamân
tîġimi görse diler merrîḫ amân

(20)böyle diyüp urdı lâf efrâsiyâb
diŋle ḳıṣṣa vir ṣalavât bul ṣevâb
neṣr (21) ḥakîm ḳavlince ḳurṭūs-ı pehlevân bende-i süleymân efrâsiyâb lâfın ki işitdi ġażaba gelüp ḳaḳıdı

309b

(1) yıldırım gibi şaḳıdı ol ṭaġ gibi gürze el urup fîl sürüp efrâsiyâbuŋileyin (2) çevürüp ḳuvvet ile bir ḍarb urdı efrâsiyâb anı görüp yėdi âyinelü pūlâd ḳalḳana el (3) urdı ḳurṭūs-ı ʿâdî ḍarbın siper ṣalup ḳuvvet ile başından ırdı velî ḍarb-ı ʿamūdı (4) ḳurṭūsdan pūlâd ḳalḳanuŋ yėdi âyinesi ḫurd olup yėdi ḳat ḳalḳan taḫtasınuŋ altı ḳat demüri (5) yoġrulup yıprandı sînâb ṣaḥrâsına zelzele düşüp ṭaġ ve ṭaşa velvele düşüp ḳaradeŋiz (6) mevc gibi ḳalʿa-i sînâb yirinden zelzele ḳuvvetiyile deprendi velî efrâsiyâb-ı kürt ṣanki (7) arslan nėçe ḳurt yirinden irilmedi ḳolu ḳalḳan ṭutmaḳdan yorulmadı ḳurṭūs-ı ʿâdî görüp (8) âferîn ḳıldı andan ṭaraba taḫtası gibi ḳılıcın eline aldı efrâsiyâba ḳılıc ḥavâle ḳıldı efrâsiyâb (9) daḫı buz pâresi gibi ḳılıcın evren ininden çıḳarur gibi çıḳardı ki ol elmâs (10) ḳılıcuŋ cevher-i şuʿlesi berḳ urup yirden göge çıḳardı andan efrâsiyâb ḳuvvet ile çaldı (11) efrâsiyâb yine ḳalḳanın muḳâbil ḳıldı velî tîġ-i ḳurṭūs efrâsiyâb siperinüŋ kenârın dildi (12) efrâsiyâb omuzında

zaḫm açdı efrâsiyâb-ı türk anı görüp ḳaḳıyup ḫışma gelüp (13) ḳurṭūsuŋ ikinci ḥamlesin ṣavup üçünci ḥamlesine amân virmeyüp ḳurṭūs-ı ʿâdî ögin (14) dirmeyüp ṭopuzundan üç yüz altmış altı baṭmân demür gürzin eline aldı ḳurṭūs-ıʿâdînüŋ (15) ḳafâsına rikâb üzerine ḳalḳup ḳara bulut gibi gürzin hevâya ḳaldırup bir gürz (16) ile ḍarb ile urdı ki ḳurṭūs-ı ʿâdî ḳalḳan berâber ṭutdı velîci ḳalḳan alacuḳ (17) türkmân ṭaġılup perrân olup ḳurṭūs-ı ʿâdî başın ayırup gürz ḳurṭūsuŋ iki (18) çigni başına irdi efrâsiyâb ḍarbından ḳurṭūs-ı ʿâdînüŋ ayaḳları rikâbdan çıḳup (19) göz ḳarârup baş çeyzinüp fîlden yıḳıldı ḳurṭūs yirinden ṭurınca efrâsiyâb (20) atından inüp diledi ki ḳurṭūs-ı ʿâdînüŋ iki ellerin ḳafâsında baġlaya cigerin (21) ṭaġlaya ammâ ki süleymân cânibinden mışr u şâm serverleri ʿarab ʿerbâ begleri

310a

(1) mekke vü medîne bihterleri ḥaleb ve baʿlbek mihteri süleymân icâzetiyile ün urup raḫş u raḫşân (2) sürüp efrâsiyâb üzerine irüp el ḳılıca urup cenge ṭurdılar ol ṭarafdan efrâsiyâb (3) oġlı bîşenk şâh ḳırḳ biŋ güzîde erile atası efrâsiyâb üzerinde ceng görüp at (4) ṣalışup ḳılıc ṣalıḳ ele alışup efrâsiyâb üzerine irüşüp baġdâd serverlerine ḳarışup düşmân (5) leşkerine buluşdılar seyf-i berrân ṣalışup şâhlu şâhı yolına cân baş ele alışup (6) cengi cidâl ḳılışdılar iki leşkeri iki cânibden ḳarışup ḳatışup ḳırlışdılar ḳahramâne (7) ṭuruşdılar on iki kez yüz biŋ süleymân leşkeri daḫı şâhları öŋünde ceng (8) görüp dersū raḫş u raḫşân sürüp ḳırḳ biŋ erile ġūşat bin verdaşt begler begisi (9) efrâsiyâb sancaġı dibinde ṭurup mâ-bâḳî tūrân leşkeri ve ṣaġ ḳoldan endelüs leşkeri (10) ve ṣol ḳoldan benî aṣfer çerisi on sekiz kez yüz biŋ er olup at ve fîl ü gergedân (11) sürüp süleymân çerisin ḳarşulayup efrâsiyâb şâh üstünde cenge ṭurdılar (12) ez-in cânib süleymân leşkeri baġdâd çerisi mışr u şâm ulusı ḳayṣer rūm erleri (13) yūnân mübârizleri suhrâb şâh bahâdurları ʿamâliḳa ḳavmi ʿâdîler pehlevânları şeddâdî ṣâḥib-ḳirânları (14) benî isrâ'ilüŋ on iki sıbṭî begleriyile ḳuds ü ḥaleb dil-âverlerini süleymânile sancaḳ (15) dibinde ḳalup on iki sıbṭuŋ beglerinden ġayrısı on dört kez yüz biŋ sipâhi (16) efrâsiyâb çerisin ḳarşılayup otuz iki kez yüz biŋ er olup şâhlu şâhı yolına (17) duruşup birbirine seyf ü ṣalıḳ uruşup ceng-i süleymânî ve âheng-i efrâsiyâb-ı tūrânî itdiler (18) ölüm ḫavfın göŋülden sürüp ḳarışup ḳatışup uruşdılar şöyle ki ḳılıc şıpıldısından (19) gürz-i girân güpüldüsinden teberler düpüldüsinden at süheylinden ṭabl u zinc borı ṣurnâ (20) nefîr fıruldısından fîller naʿrasından gergedânlar kıçġırmasından ṭabl u duhūl gürüldüsinden (21) aṣḥâb-ı kehf yirinden ṭurup beliŋledi zemîn ve zamân çerḫ ü âsumân iŋledi

310b

(1) ṭâs-ı felek gümledi sînâb ṣaḥrâsı içi ḳılıc ḫançer ṣuʿlesindi ṭöndi ceng-i sulṭânî ḳuruldı (2) iki leşkerden çoḳ er ḳırıldı ḳan ḳaradeŋiz gibi yiryüzinde aḳdı ḳan buḫârı (3) ḳara bulutleyin

ḳat ḳat olup felege çıḳdı at ṭıynaġından çıḳan toz gök [4] yüzün bürüdi efrâsiyâb şâh tūrân ile süleymân ʾüz-zamân serverleri ol iki deryâ gibi [5] leşker dil-âverleri ol gün ʿale-ṣ-ṣabâḥdan tâ vaḳt-i nîm çaşt olunca kim ḳahramâne [6] nerîmâne ceng itdiler birbirinüŋ gözlerine cihânı teng itdiler ve bir ʿaẓîm cidâl itdiler kim [7] zemîn ü zamân çerḫ-i âsumân döneli ṭuralı ancılâyın bir ceng-i şiġâb dururmadı iki [8] cânibden her mîr ü sipâhi ḫūb u zişt-i sipîdü siyahi ḥâllu ḥâlince dürüşdüler ḫaşmı [9] ḥaşmıyıla uruşdılar tîġ ü teberle ḳırlışdılar nėceler erligile ṭurup birbirinle ḳarışdı raḫşı [10] raḫşân sürüşdi tâ olunca duruşdı ve ancalar alūdelıḳ ile yüzün düşdi delim bî- [11] diller muḫanneṣ câhiller selâmet begena râst diyüp ḳılıc yüzünden giŋ yire ḳaçdılar [12] erlik adın ḳażânmayup yüz ṣuyın yire ṣaçdılar anca dilîr u dil-âverler mübârizler mihterler ad u ṣân [13] gözleyüp ġayret ḥamiyyet ḳılup baş u cân oynadılar herbiri ḳaṭreiken cân ile cūşa [14] gelüp bahir var olup ḳaynadılar naẓm

eyle bî-ḥad oldı ol dem ceng ü heng
[15] seng ü ḫârâ ḳandan oldı laʿl-renk

ḳan deŋiz oldı âdem başı gemi
ẓulumâtı düşürdi dehre erdemi

[16] arraya döndi ḳılıclar kesmeden
kirpi oḳluya dönüpdi kesmeden

tîr çıḳardı göge baş zenbūr veş
[17] yaġdurur al yire ḳan yaġmur veş

yirde şöyle çoġalurdı gökde rūḥ
ḳan buḫârı ḳöpürür ṭūfân-ı nūḥ

[18] nîze arşun iġne oḳ ṣındu ḳılıc
biçmeden laʿlin ḳaba ṣındı ḳılıc

zî- libâs anı giyen ʿuryân ḳalur
[19] nėçe ʿuryân baş sözin bî-cân ḳalur

bir ṭarafdan ceng ider şâhîn ʿuḳâb
açuben sîmurġ per hemçün ṣaḫâb

(20)çeşm-i düşmen çıḳarup ḳaynaḳ urur
cism-i âʿlâ yırtıban caynâḳ urur

neṣr (21) ḥakîm ḳavlince çünkim efrâsiyâb tūrân ʿaskeri şâhlu şâhı yolına ġayret ḥamiyyet

311a

(1) ḳılup gerçi ki duruşdular ḳoç yigitler birbirinle baş baş uruşdular seyf ü pürrân (2) ʿuryân çeküp birbirinle ḥâlışdılar zaḫmlar acışup ḳanlar ṣaçışup birbirinden baş u cân (3) alışdılar ammâ ki taḳdîr-i rabbânî emr-i yezdânî şöyle vâḳiʿ oldı ki şems-i żuḥa ḳubbe-i felekden (4) zevâle döndügi vaḳt efrâsiyâbuŋ yegini tūrân leşkeri atı dinç eri dinç olmaġın (5) benî aṣfer çerisi ve endelüs serverleri efrâsiyâba yardım ḳılmaġın süleymân ʿaskeri giceden (6) ġâfil bulunup nècelerüŋ atına ceng âletine elleri irmedüginden tîġ ü ḫançer tîr ü teber ellerine (7) girmedüginden ve ata ḳılıca daḫı eli irenlerüŋ ḫaymelü ḫaymesinde ġâfil olduġı açıldan (8) ve nècesi zaḫm-nâk olup çoḳ ceng ḳılduġı sebebden ʿarab ʿerbâ begleri yorgun oldugı (9) cihetden şiddeti rūzigâr nekbeti çerḫ-i devvâre mâ-ḥaṣal emr-i ḫâliḳ perverdigâr şöyle yüz gösterdi ki (10) gün zevâle döndügi vaḳt efrâsiyâb çerisi süleymân leşkerin ṣıdılar süleymân sancaġına (11) varınca sekine-i tevrât mūsâya irince ʿarab ʿerbâ leşkerin ḳırdılar baġdâd medâyin (12) erlerinüŋ cigerlerin yardılar mıṣr u şâm mihterlerinüŋ cebe vü cevşenlerin yıḥdılar ḳayṣeri rūm (13) yūnân dil-âverlerinüŋ ḳanların ṣaçdılar ʿamâliḳa ḳavminüŋ ḳarınların yardılar ʿâdî pehlevânlaruŋ (14) boynın burdılar sînâb ṣaḥrâsı ṭopraġın âdem ḳanıyla yoġurdılar süleymân nebî (a.s.) efrâsiyâb (15) leşkeri ġâlib olduġın görüp ġayret ve ḥamiyyet ḳılup naʿra urup on iki sıbṭuŋ (16) beglerinle benî isrâ'il beglerinüŋ serverleri ve mihterlerinle dört kez yüz biŋ âhen- (17) pūş yehūdâ nesli yaʿḳūb yūsuf aşlı ʿarabî atlar binici dımışḳi mıṣrî ḳılıclar ṭaḳınıcı şâhların (18) düşmânından şaḳınıcı ellerine ḳına yirine düşmân ḳanın yaḳıcı tîr-endâz şâhbâzlarıyile raʿd bin (19) berḳ ile ḳaḥdân-ı ʿarabî ile ṣafvân bin ʿafvân ile ʿanteri ʿâdîyile behrâm-ı ʿâdîyile on (20) iki biŋ zerrîn-kemer ḫâṣ ḳulları ḳafâdar idinüp ḫink-i işḥâḳı süleymân efrâsiyâb (21) leşkerinden yaŋa sürdi on iki biŋ enbiyâ daḫı süleymâna ḥaḳdan nuṣret

311b

(1) dileyüp her birisi ḳatırlardan yire inüp ḳıbleye ḳarşu yüz yire sürüp ḥaḳdan süleymâna nuṣret (2) dilediler on iki biŋ ʿulemâ daḫı sekîneyi başları üzerinde getürdiler allahdan süleymâna (3) meded umup tekbîr getürdiler andan süleymân ḥażreti mūsâ ʿaṣâsın eline

alup allaha ṣıġınup (4) efrâsiyâb leşkerine ḳarşu varup seyf ü ṣaluḳ urup ġayret ḥamiyyet ḳılup cenge (5) ṭurdılar ʿarab ʿerbâ leşkeri ḳayṣeri rūm serverleri yūnân pehlevânları ʿamâliḳa merdânları (6) baġdâd dil-âverleri mekke ve medîne serverleri efrâsiyâb leşkerine benî aṣfer çerisine (7) endelüs erlerine ol düşmân varına süleymân yolına cân u baş fidâ ḳılup tîġ ü teber uruşup (8) efrâsiyâb çerisin seyfle ṣıyub girüsine sürdiler hevâ yüzünden sîmurġ ḳuşı daḫı (9) yırtıcı ṭartıcı ḳuşlarile ḳara bulut gibi hevâ yüzünden ḳanad büküp düşmân leşkeri (10) üzerine yıldırım gibi inerlerdi kiminüŋ ḳaynaḳ urup gözin çıḳarup kiminüŋ (11) ṭoynaḳ urup yüzin yarup dönerlerdi rūḥ ḳuşları ve ḳaḳnūs ḳuşları fîl ve gergedân (12) ḫür raḫnūḳ ḳuşları göge yilkeni gibi ḳanadların açarlardı kimi lengeri (13) gibi çatal ṭoynaḳların açarlardı âdemî inüp atdan ḳapup leşkerin minḳârile didüp (14) ḳanların peleng gibi ṣürüp içerlerdi leşkerin başların hevâ yüzine ṭaşıyup (15) uçarlardı gökyüzünden murġân leşkeri inüp düşmâna âhen iderdi yiryüzinden (16) insân ʿaskeri süleymân merdâne ḫaşmile ṭuruşup ceng iderdi maʿalḳıṣṣa ʿaskeri (17) murġân leşkeri süleymân efrâsiyâb çerisinle ol ḳadar ceng itdiler ki (18) ḳuşlar ḳaynaḳ ṭoynaḳ urmaġıla âdemî-zâd tîġ ü ḫançer nacâḳ urmaġıla efrâsiyâb çerisi (19) girüsine sürüp yüzlerin döndürdiler abḫalaruŋ ʿömr-i defterin dürdiler cânların (20) gelmez yola gönderdiler efrâsiyâb ol cânibden süleymân leşkeri ġâlib olduġın (21) görüp ḳırḳ biŋ erile oġlı bîşengi ʿalemi dibinde ḳoyup bâḳî on sekiz kez yüz biŋ

312a

(1) tūrân serverleriyile endelüs mübârizleri ve benî aṣfer ser-firâzlarıyıla tūrân sipâhisiyile düpdüz (2) ün urup seyf ʿuryân ḳılup at ve fîl ve gergedân sürüp süleymân çerisin ḳarşuladı (3) cenge ṭurdılar gürz-i girânlara el urdılar ol deryâ-yı aḫterân gibi mevc urup (4) gelen çeriye seyf ü ṣalıḳ urup ḳaçdurup yüzin dönderdiler bu cânibden süleymân peyġâmber (5) ol resūl-i muṭahhar sulṭân-ı ekber efrâsiyâb-ı türküŋ yine leşkeri ġâlib olduġın (6) görüp adlu adıyıla ʿarab ʿerbâ beglerine çaġırup ḳul ṣalup naʿra urup on (7) dört kez yüz biŋ er efrâsiyâb-ı türk leşkerine yine ġayret ḥamiyyet ḳılup seyf ü pürrân (8) ḫançer ʿuryân urup tūrân serverlerinüŋ cebe vü cevşenlerin benî aṣfer ve endelüs mihterlerinüŋ (9) zırhların cūḳalların üzerlerinde rişteleyin biçdiler ḳanların yiryüzüne ṣaçdılar zaḫmlar açdılar (10) ʿâdîler pehlevânları daḫı çoḳ ʿacem beglerin tūrân yiglerin depelediler bu aralıḳda (11) süleymânîler efrâsiyâb leşkerin döndürüp sancaġına dek sürdiler ḳılıca gelen erlerin (12) ḳırdılar efrâsiyâb-ı kürt ol ḳarı ḳurt bir zinde gergedâna binüp yine ġayret (13) ḳılup tūrân beglerine ḳul ṣalup adlu aduyıla çaġırup ḳomaŋ diyü ün urdı (14) tūrân serverleri endelüs mihterleri benî aṣfer dil-âverleri daḫı ḳaçup giderken döndiler (15) ġayret ḥamiyyet ḳılup cenâp degṣürüp naʿralar ḥayḳırup seyf ü ṣaluḳ ṣalışup tîġ ü teber

(16) çalışup sūy-ı süleymânî leşkeri ḥaḳânî döndürüp tuġlarına sürdiler bu aralıḳda (17) efrâsiyâb-ı kürtle ol ḳaplan sînelü ḳurtla baġdâd pehlevânı raʿd bin berḳ ol pehlevân-ı (18) şarḳ u ġarb ceng iderken birbirine muḳâbil ṭuş geldiler nite efrâsiyâb-ı türk altmış (19) arş-ı ḳâmetine yigirmi dört pâre ceng âletin üzerinde müretteb ḳılup yüz yigirmi baṭmân (20) demürden ṭaraba taḥta sinleyin bir seyf ḥemâîl ṭaḳınup üç yüz altmış altı rıṭlı gürz-i (21) girân degirmen ṭaşınca var gergedân omuzı başında ejderhâ şırtı derisi

312b

(1) ḳayışından ṭopuza şalup ḫırman miḳdârı pūlâd ḳalḳanı sînesine şalup bezîrḫâne diregileyin (2) âhen sünüsin ḳolına alup sâm-ı sūvârleyin her kime ki sünüsin ururdı eski (3) bizden iğne geçürür gibi biş on eredek cebe vü cevşen dimeyüp söküp (4) cânların alup ḳanların yire döküp ve kimin daḫı sünü ucıyla hevâya atup inerken (5) pūlâd tîġile çalup ḫıyâr mânendi iki bölerken raʿd bin berḳ efrâsiyâbı görüp (6) bilüp raḫş sürüp şecâʿat cevheri cigerinde berḳ urup raʿd var naʿra ḫây (7) ḳırup efrâsiyâb-ı türküŋ öŋün çevürüp naʿra urup eytdi ki benem pehlevân-ı cihân (8) gîr raʿd bin berḳ ḳılıcum odına yanmışdur düşmânla ġarb şarḳ iy türk nâ-beḳâr (9) ḳaṣṣâb ḳoyun sürüsün sürmegil senden alçaḳ serverlere tîġ ü ḫançer urmaġıl erişeŋ uşda (10) vardum ben erile ṭuruş ḳoç gibi merdânlarile uruş naẓm

(11)didi benven pehlevân raʿd bin berḳ
tîġüm odına idecem ḥaşm-ı ḥarḳ

zâil destân-ı rüstem ü efrâsiyâb
(12)gözlerümde ẕerredür yâḫū ẕübâb

cenge girüp ele alsam seyf ü tîġ
ḳan buḫârından felek baġlaya mîġ

(13)ḳuvvet idüp zorile şalşam gürz
ḳâf ḳafâsın ḫurd idem mânend-i buz

cenge girüp şalur olsam şalıġı
(14)ferşi şıyub öldürürem balıġı

yiri yirden zor idersem ḳalduram
ḍarb ursam çerḫ-i mârı öldürem

(15)nerreh dîvler heybetümden der döker
uçsa sîmurġ üzerümden per döker

ḳahr olur hengüm görürse ḳahramân
(16)nerm olur rezmüm işitse nerîmân

çünki benven pehlivân raʿd bin berḳ
tîġüm odına yanubdur ġarb u şarḳ

(17)n'ola sensen pehlevân efrâsiyâb
ben pelengem sen ḳatumda bir ẕübâb

tîġ uruban ḳanuŋı ṣaçam senüŋ
(18)hem cū evren ḳanuŋı içem senüŋ

ḥâżır ol ki vardum işte üstüŋe
meşhedüŋ ḳazsun buyuruk dostuŋa

(19)bu cihânı gözlerüŋe teng idem
ḳanlarıŋdan yiri lâle reng idem

böyle diyüp pehlevân ururdı lâf
(20)vir ṣalavât muṣṭafâya bî-ḫilâf

der beyân-ı temṣîlât-ı dâsıtân-ı mâżi

(21)kâmiliysen reʿsiŋe dir ki ʿaḳıl
sana senden miṣli ile idem naḳil

tâ vücūduŋ cevherin ʿilme'l yaḳîn
313a
(1) aŋlayasın sen seni bârîk bin

bu vücūduŋ fi’l-meṣel milk-i ʿarab
ḳalʿa-i sînob olur cismüŋde ḳalb

(2) rūḥ olur şâh-ı süleymân câẕū nefs
tâbiʿ ḫannâs vesvesi kenes

nefs-i levvâma durur efrâsiyâb
(3) ḳâbil ol ıṣlâḥa itme sen şitâb

ḳaṣd ider göŋle gire dîv-i racîm
beyt-i ḥaḳḳa bula râhı ol leʾîm

(4) çün süleymân cehd ide gör nîk-nâm
beyt-i ḥaḳḳı itmeye şeyṭân maḳâm

vir riyâżet birle nefsi ḳıl zebūn
(5) tâ ḫacâletle olmayasın sernügūn

ger dilerseŋ göresin envâr-ı ḥaḳ
bâṭıl işi terk idüben gözle ḥaḳ

(6) ḳo fenâ-yı milki terk it ki oldı fân
ol beḳâyı iste andadur cinân

ḥâcet ol muḥtâc yoḳ ḥaḳdan dile
(7) kim virüpdür maʿrifet sende dile

iḥtiyâç ol şâha çek muḥtâcı yoḳ
milketinde ẓulm ü ḳamġa bâcı yoḳ

(8) ṣayd aŋa ol itmedi kimse şikâr
bende aŋa ol ḫâliḳ oldur âşikâr

biŋ süleymân dergâhında nemle anuŋ
(9) ṭaʿatini eyle ceşm-i nemle anuŋ

mâ-sivâdan geç bulasın ḥażretin
mâ u menden güç bulasın raḥmetin

(10)raḥmet-i ḥaḳdan dilersen yâ emîn
nefsi ıṣlâḥ eyle emîr'ül-mü'minîn

söz budur kim söyledi firdevsî pes
(11)ḥaḳḳı ẕikr it çâker olsun saŋa nefs

derbeyân-ı meclis-i âḫir

şükri nâ-maḥdūd ilâhe ṣubḥ-u şâm
(12)ki oldı yüz ṭoḳsan sekiz meclis tamâm

vüsʿatumuz olduġunca söyledük
naẓmın emlaḥ neşrin aḥsen söyledük

(13)ḫâki gūyâ eyleyen ḫallâḳ-ı ḫaḳ
ḫalḳına rızḳın viren rezzâḳ-ı ḥaḳ

ger ecelden vire mühletle ümân
(14)kim cihânda bulavuz ʿömr-i zamân

ẕikr idem şâh-ı süleymân ḳıṣṣasın
müstemiʿden defʿ idem dil ġuṣṣasın

(15)çün niẓâmı söyleyem emlaḥ kelâm
ḳıla taḥsîn müstemiʿden ḫâṣ u ʿâm

gūş işitmedük sözi ḳılam naḳil
(16)ki ola şeydâ gūş idüp ehl-i ʿâḳil

kim süleyman-nâme veş târîḫ aṣaḥ
yoḳ tevârîḫ içre ḥamta belki ṣaḥ

(17)ne süleymân miṯli ver server begüm
ne kitâbı miṯli var defter begüm

müstemiʿden bu durur ammâ murâd
(18)ki ideler firdevsî ḫayır ile yâd

iy ḫüdâvendi cihân yezdân-ı pâk
nâr-ı bostân idendür ḫâk-i tâk

(19)ḫâk-i gūyâ bâd-ı ʿisâ eyleyen
ferş-i sıflı ʿarş-ı aʿlâ eyleyen

iy viren firdevsîye fehm ü ʿaḳıl
(20)söyleden bunca kitâb aŋa naḳl

enbiyânuŋ ḫatm-i aḥmed ḥürmeti
evliyâ sedd-i muḥammed ʿizzeti

(21)lutf idüp firdevsîye firdevsi vir
lutfuŋ ögüş raḥmet eyle ol dest-i gîr

bu kitâbı oḳıyana daḫı hem
313b
(1) raḥmet eyle diŋleye nâ-pîş ü kim

söz tamâm oldı yaḳın oldı vü şâm
vir ṣalavât muṣṭafâya ṣad selâm

(2) Süleyman-nâmenün yüz ṭoḳsan ṭoḳuzuncı meclisinüŋ ẕikrindedür

(3) ḫalḳa-i zülfün temennâ eylerem
gör beni her dem ne sevda eylerem

rindem ben ṣūfi dirler cümle ḫalḳ
(4) nîk-i nâmı yaʿni peydâ eylerem

her ne yir ki serv-i raʿnâ görmişem
yazın ol ḳadd-ı dil-ârâ eylerem

(5) laʿle nisbet itmişem göz yaşını
gevherümi âşikâre eylerem

ḫâḳ-i pâkdan itmegil maḥrūm özüm
(6) yüz ṣuyun döküp ye deryâ eylerem

dişlerüŋ medḥinde dilüm derd ü ger
laʿlüŋ aŋsam lulu lâla eylerem

(7) laʿlüŋüŋ yâdında olur âb laʿl
ḳaddun ögsem serv ü levmâ eylerem

her seḥer ki ġonce lâʿlüŋ yâd idüp
(8) bülbüli bâġlarda şeydâ eylerem

zülfüŋe mūsa ejderin teşbîh idüp
laʿlüŋe nisbet mesiḥâ eylerem

(9) iy süleymân mūruŋa eyle naẓar
gör ne şîrîn söze mebde eylerem

ḫâki baŋa söz dürrin niṣâr idüp
(10) ışıguŋ firdevsî mâva eylerem

diŋle imdi şeh süleymân ḳıṣṣâsın

vir ṣalavât söze inşâ eylerem

(11) dâsıtân-ı ceng kerden efrâsiyâb ve süleymân ve âheng-i sâḫirân

(12) loḳmân bin ʿâd ol ḥakîm-i üstâd ḳavlince maḫzen-i esrâr-ı aṣḥâb-ı taḥḳîḳ ve eflâṭūn-ı (13) yūnânî yetmiş iki dilüŋ tercümân-ı maṭlaʿ-ı envâr erbâb-ı tedḳîḳ ol vechile naḳl-i ṣaḥîḥ (14) ve ḥikâyet-i melîḥ ḳılup eydürler ki ḳaçan kim ol iki cihân-gîr pehlevân-ı kâm-yâb (15) yaʿni ki raʿd bin berḳ ve efrâsiyâb ikisi daḫı cenge girüp erenler (16) meydânı içinde muḳâbil muʿârıż ki oldılar andan iki pehlevân-ı cihân ki birbirin gördiler (17) çünki yaḳın irüp ejderhâ gibi birbirine ki ḳarşu gerinüp söndiler bu ṭarafdan (18) tūrân şâhı cabbâr nefs ehl-i şitâb yaʿni kim efrâsiyâbı naẓar ḳılup gördi ki bir (19) pehlevân-ı cihân merd-i meydân süleymân nebî cânibinden meydâna girüp çaġırup didi kim (20) benem raʿd bin berḳ pehlevân-ı şarḳ-ı ġarb diyüp raḫş-ı raḫşân sürüp üzerine geldi (21) ceng-i meydâni diler ammâ pehlevândur ki on altı pâre ceng âletin üzerinde ârâyide ḳılmış

314a

(1) ṭıynaġından ḳulaġına dek keçimlü peleng necâd kūh peyker berḳ seyr ḫâre sîm müşg dem bâd pâ (2) at binmiş buz pâresi gibi eline bir mışrî ḳılıc almış melek'ül-mevt gibi ḳarşusında (3) ṭurur efrâsiyâb ġażaba gelüp yėdi başlu evren gibi aġzın açup söz yirine (4) zehirler saçup eytdi ki naẓm

didi benven pehlivân-ı efrâsiyâb

(5) gürz ururśam yıḳıla çerḫ âsiyâb

ḳahramânlar ḳahr olur itsem ṣavaş

çerḫ-i merrîḫ indürür tîġüme baş

(6) zâil destân gözlerümde nem degül

yüz biŋ ola düşmenüm ger ġam degül

çerḫ-i merrîḫ itmeye benümle ceng

(7) ṣuda timnîn avlaram ṭaşda peleng

böyle diyüp urdı naʿra efrâsiyâb

vir ṣalavât diŋle ḳıṣṣa bul ṣevâb

(8) neṣr ḥakîm ḳavlince efrâsiyâb-ı kürt böyle diyüp ol (9) ṭaġ gibi gürzini eline alup omuzuna ḳaldurup gergedân sürüp berḳ-vâr raʿda irüp raʿd- (10) vâr naʿra urup hüm

hücūmile raʿd bin berḳa gürzin ḥevâle ḳıldı raʿd pūlâd ḳalḳan berâber ṭutdı (11) ammâ ki ḳalḳançıh ḳalḳançı alacuġı türkmen gibi iki dilüp perrân ḳılup ṭaġıdup gürz-i (12) efrâsiyâb raʿduŋ ikicigni ortasına ṭoḳunup başı cegzinüp göz ḳarârup (13) iki ayaḳları rikâbdan çıḳup dirâz be dirâz yıḳıldı tūrân serverleri inüp raʿduŋ başın (14) kesmek isteyince ʿâdîler pehlevânları ile suhrâb şâh leşkeri ʿamâliḳa dil-âverleri (15) seyf perrân ʿuryân ḳılup ve kimi tîr-i kemân ḳola alup şest ḳabża râst ḳılup (16) efrâsiyâbı oḳile atdılar tūrân serverleriyile ceng itdiler ḳarışup ḳatışup uruşdılar sünüler (17) şancışup sîneler sünüşdüler gürz şalıḳlarıyla ṭıraḳ ṭıraḳ dögüşdüler baş u leşler ḫurd (18) ḳılışdılar tîġ ü teberlerle başlar biçişüp ḳanlar şaçışdılar töş töşe ecel ḳuşın atışdılar ḳalḳan sîneler (19) dutışdılar kemendler atışup atdan erler alışdılar aşaġa yuḳaru birbirin sürüşdüler her kişi (20) ḥâllu ḥâlince duruşdular kim ṭurup kim dövüşdiler kim ḳorḳup seyf yüzünden ḳaçdılar yüz şuyın (21) ḫâke şaçdılar kim mest ejderhâleyin gümreşüp egreşdiler ad u şân gözlediler rüstem destân çıġırın

314b

(1) gözlediler naẓm

göz ṭolunup tâ olunca vaḳt-i şâm
cengi aşup itdi ġâyet ḫâş u ʿâm

(2) nîl-i ceyḥūn oldı ḳan ṭutdı yeri
ḳan buḫârından felek baġlar ʿamâm

neṣr ḥakîm ḳavlince ol (3) gün tâ aḫşam olunca gün ṭolınınca geh ceyş-i tūrân geh leşker-i süleymân on iki şer (4) kez birbirini şıyub ḳaş ḳarârınca bu resme çalışup uruşup ḳırlışdılar şâhlu şâhı (5) yolına baş ve cân virişdiler ʿâḳıbet fîller atlar gergedânlar yüşüdi pehlevânlar merd-i meydânlar (6) yavaşıdı at fîl gergedân kecimleri oḳlar demreninden dörpiye döndi mübâriz pehlevânlar (7) oḳdan oḳlu kirpiye döndi çalışdan tîġ ü teberler yüzi cönkelüp destereye döndi (8) seyf yüzünde cebe vü cevşenler rişteleyin biçildi zaḫmlardan ḳanlar şaçıldı oḳlar atılup (9) kîşler boş ḳaldı tîr ü peykânlu sünü dilinden ḳalḳan ġalbıra döndi iki cânibden kūs-i (10) mihterler daḫı ceng-i ḥarbî sâzın ḳoyup aḫşam oldugun ṭuyup süleymân cânibinden kūs-i (11) ḥarbî ṭabl-ı âsâyiş çalındı çeri birbirinden cengi ḳoyup ayrılışdıġı bilindi ḳan içici (12) arşlan sînelü ḳaplan kînelü serverler göŋli dolandı ʿalemler şuḳḳası çadırlı çadırından (13) yaŋa dönüp bulandı ölilü ölüsin gören dil-âverler gözi ḳan yaş aḳıdup şulandı (14) maʿalḳışşa iki cânibden efrâsiyâb-ı tūrân begleri süleymân dil-âverleri at dizginin (15) dirüp ḫaşımlu ḫaşmından el çeküp gürzleri ṭopuza şalup ḳılıclar ḳınına ḳatılup üç siŋirlü (16) ḳatı yaylar ḳurbana şalınup üç ḳanadlu bir ayaḳlu ʿanḳa yileklü

oḳları kîş aġzına dizüp (17) raḫş-ı raḫşân sürüp ṣancaḳlu ṣancaġına varup begli begi yanına cemʿ olup iş (18) yoldaş dögenleyüp at fîl gergedân sürüp ḳılıc yüzünde düşen dil-âverleri (19) arayup rezm-gâhdan leş ve başların getürüp ölenlerin aġlayup zaḫm-nâkların baġladılar (20) bu yaŋadan efrâsiyâb u tūrân leşkeri benî aṣfer ʿaskeri endelüs ulusı sînâb (21) ṣaḥrâsı kenârına düşmân cenginden el çeküp döndiler ḳaṭâr mehârları ṭurġurup

315a

(1) ḫayme vü ḫâr-gâhların indürüp sâyebân serâperdeler ḳurup otaḳlu otaġına indiler ḫaymelü (2) ḫaymesine ḳondılar ez-in cânib süleymân peyġâmber ol nebîy-yi ekber ol sulṭân-ı server ṭabl u (3) âsâyiş ki çaldırdı amân ârâm sancaġın yuḳaru ki ḳaldurdı on iki biŋ enbiyâ ile ve on (4) iki biŋ sekîne-i mūsâyı götürür ʿulemâyile yūşaʿ bin nūn musa ve hârūn ʿalemlerin götürdiler sînâb (5) ḳalʿasından yaŋa dönüp ʿarab u ʿerbâ begleriyile ḳayṣeri rūm serverleriyile yūnân mihterleriyile (6) ʿamâliḳa mübârizleriyile baġdâd şâhbâzlarıyıla on iki sıbṭuŋ begleriyile otaḳlu otaġına gelüp (7) atlarından indiler leşkerli leşkerin ḳondurup çerisi çerisinle atların ḳażâ ḳoyup ceng (8) âletlerin üzerlerinden ırup yataḳlu yataġına varup zaḫmluların bağladılar ölenler içün aġladılar (9) musîbete uġrayanlar cân ciger ṭaġlaşdılar andan süleymân ḥükm eyledi iş ü yoldaş (10) dögendiler server-i mübâriz yoḳladılar gördiler ki pehlevânlardan ḳurṭūs-ı ʿâdî zenṭūr-i ʿâdî (11) raʿd bin berḳ düşmân eline girüp ṭutulmış on iki sıbṭuŋ beglerinden ʿarab ʿerbâ yiglerinden (12) ilyâ bin dâvūd dâniyâl bin dâvūd ele girüp giriftâr olup ceng oynu içinde ṭutulmışlar (13) süleymân nebî ol serverlerüŋ giriftâr olduġına acıdı yandı yaḳıldı ol acıġıla ḥükm (14) eyledi mıṣr sulṭânı celâleddîn seksen biŋ erile leşkeriyile mıṣr u şâm ʿaskerin cemʿ (15) idüp er yigin at yigin seçüp bilesince alup raḫş-ı raḫşân sürüp düşmân yaraġıyile (16) efrâsiyâb cânibine ḳaradeŋiz kenârında ḳaravula ṭurdı ez-in cânib efrâsiyâb-ı ḳurt daḫı (17) ḥükm eyledi tūrân pehlevânı kehrem yetmiş biŋ tūrân mübârizleriyile yigin erler seçüp dinç atlara (18) binüp süleymân cânibine ḳalʿa-i sînâba ḳarşu ḳaravul olup ṭurdılar yir yirin gözciler ḳoyup çeşm-i (19) ḳulaḳ urdılar çünkim iki düşmân leşkeri iki ṭarafdan birbirine ḳaravul ḳoyup ki ḳondılar (20) bu cânibden efrâsiyâb-ı türk ḥükm eyledi dîvân-ı ʿaẓîm ḳurdılar tūrân begleri gelüp (21) dîvâna ṭurdılar server-i selâṭînlerile endelüs meliki ʿaḳrân şâh-ı endelüsî endelüs mübârizleriyile

315b

(1) efrâsiyâbuŋ ṣaġ ṭarafında altun kürsî üzerinde geçüp oturdı ve ṣol ṭarafında benî aṣfer meliki aṭġaş (2) ḫân aṣferi efrâsiyâbuŋ ṣol ṭarafında ʿâç abanūs taḫt üzerinde ḳarâr itdi çün dîvân-ı (3) efrâsiyâb ḳuruldı tūrân bahâdurları yir yirin pūlâd kürsîlere diz çöküp ṭurdılar ellerin (4) gürz-i girâna urdılar anı gördiler ki efrâsiyâb oġlı bîşeng-i tîġ-zen ve oġlı aʿzaret

ṣaf [5] şiken ḳurṭūs-ı ʿâdînüŋ zenṭūr-i ʿâdînüŋ raʿd bin berḳuŋ iki ellerin ḳafâsında bağlamışlar cân u [6] cigerin ṭağlamışlar siyâset üzerine diz çökerdiler efrâsiyâb-ı türk ol ḳaplan [7] kînelü arṣlan sînelü köhne görk ʿâdî pehlevânlarına naẓar ḳılup gördi ki ol neheng [8] şekillü altmışar yetmişer ḳâmetlü ḳahramân ṣalâbetlü şecâʿatlü ḳuvvetlü pehlevân-ı ʿâdîyânlaruŋ [9] ol yėdi başlu evrenlerüŋ ellerin ḳafâsında bağlamışlar ḳahr eliyle cigerlerin ṭağlamışlar [10] ol ʿizzet ile beslenmiş vücūdların ḫorlığıyıla mihnet yirine getürdiler pūlâd ışıkları başlarında [11] yoġrulmış ḳollarında ḳolçaḳları yoġrulmış cebe ve cevşenleri üzerlerinde rişteleyin biçilmiş yir yirin [12] zaḫm yeri açılmış ḳızıl ḳara ḳanlar cū-ḳâl zırhı üzerine ṣaçılmış boyunlarında demür zencîr ser-cümlesi [13] ḫor u ḥaḳîr siyâset naṭʿı üzerinde ṭururlar arṣlan gibi egreşüp çevre yaŋa efʿî gibi [14] baḳup göz ururlar buġur efrâsiyâb-ı türk düşmân pehlevânların ḳarşusında görüp evren [15] gibi baş ḳaldurup ḳaplanleyin gögüs gerüp el dizine urup at ḳuyruġı gibi bıyıkların [16] burup ḳılları ucın ḳulaḳlarına iltüp ġażaba gelüp endelüs beglerine benî aṣfer mübârizlerine [17] tūrân serverlerine erlik ṣatup cellâdlara ki süleymân otaġına ḳarşu bir püşte üzerinde ser [18] cümlesin dar idüŋ diyü siyâset ḳılup ḥükm eyledi yelin nacâḳlar çeküp cellâdlar daḫı bebr u [19] peleng gibi gümreşdiler egreşdiler ol pehlivânlara ḳaḳıyup yügrüşdiler elmâs nacâḳlar çeküp [20] adım adışdılar ol ʿâdî pehlevânlaruŋ boynı zencîrine muḥkem yapışdılar dudsaḳları biribirinden [21] ḳapışdılar dört yüz ḳırḳ dört ḫūn ḫor cellâdlar cân alıcı ḳan dökici ḫoryâdlar ẓâlim ü

316a

[1] cabbâr nefs bî-dâdlar pehlevânları dar itmege yidüp alup gidüp çarpışdılar ol ṭarafdan [2] sîmurġ ʿanḳa-yı ḳâf rūḥ ḳuşunla ḳaḳnūs ḳuşunla yırtıcı ṭartıcı aṭyâr ulularıyıla efrâsiyâb [3] leşkerine hevâ yüzünden inüp ceng iderken kiminüŋ ṭoynaġıyıla yüzlerin çarpup zaḫm açarken [4] ḳanların yire ṣaçarken ṭabl u âsâyiş ki uruldı ḳaş ḳarârup aḫşam olup iki leşker ki bir [5] birinden ayrıldı aṭyâr ululları daḫı cengden ḳaynaḳ ṭoynaḳ çeküp rezmgâh yirinden leşler başlar [6] ṭartup getürüp sînâb ḳalʿasınuŋ burçları başına çıḳarup pençe vü ḳaynaḳ urup ṭartmaġa başladılar [7] ṭırnaḳ urup yırtmaġa başladılar andan sîmurġula ḳaḳnūs ve rūḥ ḳuşunla biraz leş baş yiyüp ḳarınların [8] ṭoyurıncaḳ süleymân dîvânına varmaġa ḫâk-i pâyına yüz sürmege ḳalʿa-i sînâb ḳalʿasından ḳara bulut gibi [9] ḳanadların açdılar ḳażâ vü ḳader miṣli yirlerinden ḳalḳup uçdılar süleymân dergâhına ṭoġrı uçup giderken [10] gökyüzünden yir alçaġına baḳup düşmân leşkerin seyriderken gördiler ki üç pehlevân-ı süleymânî [11] cihân-gîri ḳahramânı dört yüz ḳırḳ dört cellâd ḫūn ḫūr yelin elmâslar çeküp pehlevânlar ellerin [12] bağlayup cân cigerlerin ṭağlayup boyunları zencîr ḫor ḥaḳîr bir püşteye ṭoġrı sürüp giderler [13] kimi ardından itüp kimi öŋünde zencîri dutup ol arṣlanları

yiderler bir bölük dilgüşaḳâl cemʿ (14) olmışlar ḳaplan kînelü neheng sînelü üç ḳurdı uşup yiderler sîmurġ görüp ḳatında rūḥ ḳuşına (15) ve ḳaḳnūs ḳuşına ḫaber virüp ḳuşlar dilince eytdi ki bu pehlevân-ı ʿâdîyân süleymân serverleridir (16) kimisi suhrâb şâh mihterleri ve baġdâd dil-âverleridür imdi bu serverleri inüp ḳapmaḳ gerek (17) yanındaġı cellâdları helâk ṭoynaḳ ḳaynaḳ urup çarpmaḳ gerek ammâ ki bu üç pehlevân bir (18) bir zencîre baġlanmış bu üç arṣlanlaruŋ bir demür odına ṭaġlanmış eyle olsa ḳanḳınuzuŋ elinden (19) gelür ki bu üç pehlevânı bir uġurdan inüp ḳapa tâ ki bunlara ziyân gelmeye süleymân helâk oldukların (20) işidüp dil-perîşân olmaya rūḥ ḳuşuyla ḳaḳnūs ḳuşı eytdiler yâ ʿanḳa-yı ḳâf ol pehlevânlaruŋ (21) demür zencîrlerine ḳaynaḳ ṭoynaḳ urmaḳ demür pūlâd bend gūşelerin ḳırmaḳ bizüm elümüzden gelmez zencîrden

316b

(1) ḫalâṣ itmek sizden ḳapup getürmek bizden didiler sîmurġ ki bu sözi işidüp göŋli (2) dolandı yıldırım gibi ḳanad büküp ḳaḳnūs ḳuşunla ve rūḥ ḳuşunla gökyüzinden yiryüzine indiler (3) ḫışım gibi cellâdlar üzerine döndiler ḳaynaḳ ṭoynaḳ urup cellâdları ṭaġıtdılar kimi ḳapup elma gibi (4) hevâya atdılar ve kimisinüŋ ṭoynak ḳaynaḳ urup etin ditdiler ve kimisin daḫı minḳârile ṣıḳup ḳolun budun (5) ṣıyup yabana atdılar andan sîmurġ ḳuşı aṭyâr başı murġân-ı ḳâf ol üç pehlevânlaruŋ merd-i (6) meydânlaruŋ demür pūlâd el götürmez zencîrlerine gemi lengeri gibi âhen ṭoynaḳlu ḳaynaḳların (7) açdı zencîrlere ṭoynaḳ ḳaynaḳ urup zor idüp çeküp ḳırup demür ḫalḳaların yabana ṣaçdı (8) andan ḳurṭūs-ı ʿâdîye işâret itdi sîmurġuŋ arkasına bindi ve iki eliyile sîmurġuŋ gögsin (9) ḳucaḳlayup muḥkem ṭutdı ve raʿd bin berḳ ḳaḳnūs ḳuşı çignine alup götürdi rūḥ (10) ḳuşı zenṭūr-i ʿâdîyi omuzuna alup götürdi maʿalḳıṣṣa sîmurġla ol iki ḳuşlar ol üç (11) pehlevânları çiginlerine alup ḳanad açup uçdılar yirle gök arasından sürüp süleymân (12) dergâhına geçdiler peykiler ol ḫâli görüp cellâdlaruŋ nėcesi ḳırılup ve nėcesi zaḫm-nâk (13) olup efrâsiyâb naẓarına vardılar sîmurġ ḳuşuyıla ḳuşlar gelüp cellâdları helâk idüp pehlevânları (14) alup ḳabup gitdüklerin süleymândan yaŋa iletdüklerin ḫaber virdiler efrâsiyâb işidüp (15) vây kim ḳaḳıdı yıldırım gibi şaḳıdı eytdi ki bu demürci oġlı zenbîl urūcı ʿarab bacanuŋ ʿâdî (16) itlerini ḫoş ṭutmış idüm ceng oyunı içinde ütmiş idüm ammâ ki ol iki başlu iki (17) dillü sîmurġ ḳuşı ḳurtarup ḫalâṣ eylemiş ammâ ki nâr-ı nūr yârı ḳılursa ben didügüm olursa ne (18) anuŋ itlerin ḳuşların ḳoyam ne leşkerin yiryüzinde yürüyüp göçen erlerin ḳılıcdan geçürüp ḳırayın (19) gökyüzünde ḳara bulut gibi dürüyüp âsumânı bürüyüp ḳanad açup uçan ḳuşların oḳ urmaġıla (20) cânların alup ḳanadları yüŋün döküp yiryüzinden şerrin ırayın naẓm

(21) ol ʿarab baca süleymân leşkerin

vaḫş u ṭayruna ki verse ʿaskerin

ṣubḥ-dem ki iricek vaḳt-i seḥer

317a

(1) leşkerin ḳırup idem zîr ü zeber

barmaġından ḫâtemin alam anuŋ
ḳara yire ḫażretin ṣalam anuŋ

(2) yil götüren taḫtına olam süvâr
düşmânın şâd dostın idem ḫor u zâr

böyle diyüp urdı lâf efrâsiyâb
(3) diŋle imdi ḳıṣṣa nedür kâm-yâb

neṣr ḥakîm ḳavlince efrâsiyâb ukürt pehlevân-ı dest-i bürd (4) bu cehle lâf urup ögünmekde meclis-i ḫâṣ ḳurup ʿış u nūş ḳılmaḳda bizüm ḳıṣṣamuz ez-in cânib (5) süleymân peyġâmbere ol nebîy-yi servere geldi nite ol zamân kim süleymân nebî devletile gelüp otaġına (6) ki indi cemʿi begler otaḳlu otaġına kim ḳondı süleymân daḫı on iki biŋ enbiyâ ve on iki (7) biŋ ʿulemâ enbiyâ ile loḳmân ḥakîm âṣaf bin berḫıyâ ile mescid bârgâhına varup pâk ṣudan (8) arı âbdest aldılar süleymân imâmlıḳ idüp dâvūd şerîʿatınca aḫşam namâzın ḳıldılar evrâd oḳunup tesbîḥ (9) söylenüp namâzdan fâriġ oluncaḳ süleymân yirinden ṭurup tâc-ı yūsufı ürünüp ḫilʿatı kenʿânî geyüp (10) salṭanat taḫtında ḳarâr ḳılup oturdı server-i selâṭînler gelüp süleymâna istiḳbâl ḳıldılar ṣaġ ṭarafında altun (11) gümüş kürsîler üzerinde yūnân sulṭânı ḳuṭâṭ ḫânı yūnânî ʿamâliḳa meliki suhrâb şâh oturdılar ṣol ṭarafda (12) ʿâç abanūs kürsîler üzerinde ḳayṣeri rūm ile baġdâd ḫalîfesi tubaʿ bin aṣdaʿ oturdı on iki sıbṭuŋ (13) begleri daḫı ṣaġ ṣol yirlü yirinde ḳarâr ḳıluban oturdılar dört yüz ḳırḳ dört ehl-i ḥikmet (14) ḥükemâ vüzerâ ile loḳmân ḥakîm feylesof ḥakîm baṭlımūsi ḥakîm âṣaf bin berḫıyâ ümerâ ve ümenâ şuʿarâ ẓurafâ süleymân (15) naẓarında taḫt-ı pâ kenârında yirli yirinde oturdılar yėdi biŋ yėdi yüz yetmiş yėdi pehlevân-ı ʿâdî yâdigâr-ı şeddâdî (16) ve kimisi ʿarab bahâdurları kimi ḳayṣeri yūnân mübârizleri kimi türkî kimi baġdâdî demür pūlâd kürsîler üzerine (17) geçüp yėdi başlu evren gibi her biri diz çöküp ṭurdılar ṣol ellerin ḳılıc ḳabżasına başup ṣaġ (18) ellerinle demür pūlâd gürzlerini ḳaldurup omuzlarına urdılar on iki biŋ zerrîn kemer ḫâṣ ġulâm serv ü (19) ḳadd lâle ḥad her biri dil-ber ü dil ârâm kimisi tîr ü ḫançer kimisi tîr ü kemân kimisi ṣalıḳ kimisi zerrîn (20) pūlâd siper ṭutup süleymân ḳafâsında salṭanat taḫtı ardında ayaġın ṭurdılar üç yüz altmış altı altun (21) çıbıḳlu çavuşlar ve gümüş degneklü ḥâcibler dergâh-ı süleymânînüŋ ṣaġ ve ṣolunda ṭurdılar gelene

317b

(1) gidene göz urdılar ekâbire icâzet virüp eşyayı ḳapudan irdiler maʿalḳışṣa çün ol gice (2) içinde dîvân-ı süleymânî ki ṭurdı içtimâʿ-ı insân bârgâh-ı süleymânî girdegird ḳuşadup ḳavm-i maḥşer (3) gibi kim ṭurup kim oturdı ḫūn-u süleymân daḫı geldi begler öŋine ṣofra çekilüp elvân elvân niʿmetler yindi (4) ṣafdan ṣofra götürülüp şeker şerbetleri gelüp ki içildi pîrler aġzından duʿâlar ḳılınup baʿdâz-ı (5) ṭaʿâm sözden söz çıḳup efrâsiyâbdan ḫaber açıldı süleymân ammâ ki ḳurṭūs-ı ʿâdînüŋ zenṭūr-i (6)ʿâdînüŋ raʿd bin berḳuŋ ṭutulduḳlarına türk oyununa aldandıḳlarına ġamgîn olup otururken (7) ḳarındaşı eyleyâ vü dâniyâluŋ nʾolduġun bilmeyüp âh idüp gögsün ötdürürken nâ-gehân bâd-ı pây-ı medenî (8) içerü gelüp süleymâna müjde ḳılup eydür yâ şâh-ı cihân eyleyâ vü şâhile ḳarındaşuŋ dâniyâl (9) ol ferḫunde fâl nîk ḥâl ṣaġ selâmet bî-melâlet uş geldiler diyü ḫaber virdi süleymân (10) taʿaccüb ḳılup şâd olup ḳarşu çıḳup ʿizzet ile alup içerü geldi taḫt kenârına yanına alup (11) ḥâllerin ḫâṭırların ṣordı düşmân elinden ne vechile ḫalâṣ olduŋuz diyü suʾâl ḳıldı eytdiler ki yâ nebîyy (12) allah ḳaçan kim tūrân leşkeri bizüm ikimizü ortaya alup ceng itdiler ḳafâdarlarımuzı (13) ayırup yardım iden serverlerümüzi ḳırup atlarımuzı siŋirleyüp ki düşürdüler cebe vü cevşenümüzi (14) ṭoġramaġı ḳılıc üşürdiler anı bilürüz ki ḫıżır nebî ki ḫażretüŋe dâyim gelür ḫalḳ gözünde nihân (15) sen süleymân gözinde ʿayân ḫażretüŋe ki ḫiẓmet ḳılur boz atına binmiş ʿalevî ṣaçların yapmış ḳudret (16) süŋüsin eline almış geldi bizüm üstümüze ḳılıc çeken türkleri ceng idici görkleri (17) ol bahâdur yörükleri her birisin süŋüyle urup üzerümüzden irüp ikimizüŋ ṣaġ ellerine (18) mübârek eliyle yapışup ṭutdı gözümüz açup baḳınca kendümüzi dergâh öŋünde gördük anı (19) bilürüz ki ḫıżır ḥâżırken gözlerümüzden ġâyib olup gitdi diyü süleymâna ḫikâyet itdiler süleymân (20) işidüp şükr-i yezdân göŋlüni ḫandân itdi her birine mâl u memleket bâd-ı pây-ı medenîye (21) daḫı müjde ḳıldıġıçün zerrîn müresseʿ ḫâṣ ḫilʿat virdi anı gördiler ki peyk-i süleymân hüdhüd

318a

(1) dergâh-ı süleymânîden uçup içerü girdi serîr-i süleymân üzerine indi taḫt merkezine ḳondı (2) ṣaġ ḳanadın yilken gibi yuḳaru ḳaldurup ṣol ḳanadcığın yiryüzine döşeyü süleymân naẓarında baş ḳoyup (3) taḫt-ı pâ öpüp yüzüni yire sürdi andan baş ibik ḳaldurup ḳuş dilince süleymâna eydür yâ nebîyyallah müjde (4) olsun ki şâh-ı murġân sîmurġ ʿanḳa rūḥ ḳuşunla ḳaḳnūs ḳuşunla ḳurṭūs-ı ʿâdîyi zenṭūr-i ʿâdîyi raʿd (5) bin berḳi efrâsiyâb-ı türk cellâdlarından ḳurtarup uş getürdiler dergâha yitürdiler diyüp ḳuş dilince (6) müjde ḳılup süleymâna ḫaber virdi süleymân şâd olup emr itdi ḳapuda ṭuran ḥâcibler ve altun çıbıḳ getürür (7) çavuşlar ḳapuda ṭuran serverleri dil-âverleri ümerâyı vüzerâyı ḳapunuŋ iki yanından ırdılar yoldan ṣavul (8) diyüp sîmurġa yol eylediler ez-in cânib sîmurġ ʿanḳa rūḥ ḳuşunla ḳaḳnūs ḳuşunla ol üç pehlevânı (9) arḳalarına ki almışlardı dergâh-ı süleymânîye

muḳâbil gelicek hevâ yüzünden dergâh öŋine süzülüp (10) indiler ḳapu öŋünde ḳanad dîvşürüp perîveş ḳondılar andan ḳurṭūs-ı ʿâdîyi sîmurġ çigninden yire ḳodı (11) ve rūḥ ḳuşı ve ḳaḳnūs ḳuşı zenṭūr-i ʿâdîyi raʿd bin berḳ çiginlerinden yiryüzüne ṣalup ol üç pehlevân (12) sîmurġ öŋlerince rūḥ ḳuşı ve ḳaḳnūs ḳuşı ṣaġ ve ṣol yanlarınca süleymân dergâhında içerü girdiler (13) ṭâvusvâr yürüyüp içtimâʿ-ı insânî süŋüp serîr-i süleymân öŋüne irüp taḫt-ı pâ öpüp (14) yüz yire sürüp ḳuşlar dilince eyyâm-ı devletine duʿâ ḳıldılar ʿaḳablarınca ol üç pehlevânlar daḫı geldiler süleymân (15) naẓarında baş ḳoyup eyyâm-ı rıfʿatına ṣenâ ḳıldılar süleymân serverlerin benden âzâd naẓarında şâd göricek (16) şükr-ü yezdân itdi andan ḥükm ḳıldı mihterler altun gümüş neşâme getürdiler altun neşâmede sîmurġ (17) gümüş nişâmelerde rūḥ ḳuşı ile ḳaḳnūs ḳuşı geçüp oturdılar ol üç pehlevân daḫı pūlâd kürsîlere (18) diz çöküp oturdılar efrâsiyâbuŋ ḫışm itdügin ve siyâsetin ol cellâdlaruŋ şecâʿatin ve sîmurġ (19) ḳuşınuŋ ceng ü cidâli ve ṣalâbetin mehâbetin demür pūlâd zencîrleri ḳaynaġı ile çeküp bozup çevre (20) ṣaçduġın pehlevânları omuzına alup ḳanad açup uçduġın süleymân dergâhına geçdügin dergâh (21) öŋine hevâdan indügin sâyeban öŋine ḳonduġın ḥikâyet itdiler süleymân işidüp sîmurġ-ı ʿanḳaya

318b

(1) dilince taḥsîn ü âferîn ḳılup nevâḥat itdi andan ḥükm eyledi sîmurġ öŋüne ve ḳaḳnūs ve rūḥ (2) ḳuşları öŋlerine tâze ḳoyun ve ḳuzı leşlerin getürdiler altun sinilere ḳoyup öŋlerine (3) yitürdiler ol aṭyâr ulularu daḫı sîmurġ ile olcık ḳoyun ḳuzı etlerine ḳaynaḳ urup yırtdılar ditdiler (4) nefslerine ġıdâ virüp ḳarınların ṭoyurup ḥaḳḳa şükür süleymâna duʿâ itdiler andan süleymân mihterlere (5) işâret itdi baḳiyye ḳalan etleri ve süŋükleri ilikleri siŋirleri kemükleri giderdi (6) ḳuşlar ṣaffında olan serîr-i pâk itdürdi andan çünki süleymân sîmurġıla aṭyâr ulularuŋ (7) yidürüp içürüp ṭoyurdı ol gelen üç pehlevânları daḫı niʿmet buyurup ṭoyurdı her birine (8) ḫilʿat-ı ḫâṣ geyürdi andan sîmurġ ʿanḳa hüdhüda işâret eyledi ḳuş dilince yanına ḳıġırup söyledi (9) eytdi var aṭyâr ulularına ḫaber eylegil ḳuş dilince benüm aġzumdan her birine söylegil gerçi (10) ḳaraŋu gice içidür velîkin ġayret demidür ḥamiyyet dün-i eyyâmdur düşmân hengâmıdur ne ḳadar (11) ḳuşlar varise cemʿ olup ḳanad açsunlar yirle gök ortasında süleymân leşkeri arasında (12) otaġ-ı süleymânîye muḳâbil pervâza ṭurup ün urup yırtıcı ṭârtıcı ḳuşlar dillü dilince şaḳıyup (13) ötsünler âvâzların işiden düşmânlaruŋ süleymân ġayretinden salṭanatı şevketinden murġân leşkeri(14) ʿazîmetinden aṭyâr ulularu şevketinden cigerlerin ḫūn efrâsiyâb ḥâlin diger-gūn (15) itdiler hüdhüd ki sîmurġ sözin işitdi ʿanḳa emrine iṭâʿat ki itdi ḳanad açup uçup dergâh-ı (16) süleymânîden ṭaşra çıḳup gelüp aṭyâr ulularına geçüp ḳalʿa-i burc-ı sînâb üzerinde (17) oturan dâne yiyen ḳuşlar serveri ṭâvusa ve yırtıcı ḳuşlar ser-i murġân şâhbâzu ʿuḳḳâba

ve ṭavşancıl ve ḳartal [18] fi'l-cümle cemʿ-i aṭyâr ulularına ḫaber eyledi sîmurġ sözin söyledi andan aṭyâr uluları perrende [19] âʿyânları murġân ser-neferleri ṭuyūr serhengleri dâne yiyici ṭârtıcı ḳuşlar bihteri şâh-ı murġân yaʿni [20] ṭâvus ṣâḥib cevlân murġ-ı cennet-i cenân enîs-i ḥūrî-yi rıḍvân emr eyledi dâne yiyen ṭartıcı ḳuşlar [21] uçdılar yirle gök arasında süleymân otaġına muḳâbil dört mîl yirden yuḳaru hevâ-yı fenâda maḳâm-ı

319a

[1] ʿulâde ol cennet ḳuşı ḥūrî-yi rıḍvân işi ṭâvus pervâza ṭurdı bedr-i ḳamer gibi nūrânî [2] tâcı başına uruban laciverdî muraṣṣaʿ muḳannaʿ murabbaʿ münaḳḳaş zer bâft cübbesin egnine alup cibrîl-i [3] emîn ṣıfat per-i heyʾet sîmurġ sūret elmâs u susenî ve çinî rengin tezyîn ḳanadların gâh [4] ḳavs-ı ḳuzaḥ gibi aḳup ve gâh ʿalem-i süleymânî gibi ḳanadın yayup gâh melek ṣıfat hevâ-yı [5] fenâda pervâz urup devrân iderdi gâh melek hey'et maḳâm-ı ʿulâde cevlân iderdi gâh bâd-ı ṣabâ [6] gibi raḳṣa girüp ḫıṭâ-i ḫoten âhūsı gibi müşg efşânlıḳ ḳılurdı ve gâh yine ayaklarına [7] baḳup ġamgîn olup ötüp ün urup naʿrasın felege gözi yaşın semege irişdürüp [8] dil-perîşânlıḳ ḳılurdı ṣaġ ṭarafında ṭâvus ḳuşınuŋ ṭūṭî ḳuşı ṭurmış idi ḫıżr-ı ḥâżır ṣıfat [9] sebz reng libâslar geyüp şehlâ vü mestâne gözlerin süzüben hūrî-yi cennet gibi sipere pūş oluban [10] kendözin düzüben ḳızıl laʿlîn leblerinden şekker-efşânlıḳ idüp ḫınâlu pâylarına baḳup ḥürrem olup [11] ḫandânlıḳ idüp dilince süleymân devletine duʿâ ḳılup ḫub el-ḫân ile maḳâm-ı nevâda hevâ-yı fenâda ġazel [12] ḫanlıḳ iderdi ve gâh hindüstân diyârı öŋüne düşdükçe ḥubbu'l-vaṭan mine'l-îmân ḥasret [13] cigerine irüşdükçe ṭūṭî-i yârân ḥasretinden çerḫ-i rūzigâr şiddetinden ciger-ḫūn olup [14] efġân ḳılup ve ṭūṭî ḳuşı yanında bülbül ḳuşı ṭurdu ki ʿârifâne misk-i elmâs libâsın geyüben gül ḫayâlin [15] dile getürüp ʿâşiḳâne boynın egüben ġoncenüŋ gülzâr içinde gülüp gonce itdügin ki yâd iderdi [16] ḫūb el-ḫân âvâza birle ötüp gūş iden ġamgîn dilleri dil-şâd iderdi gâh ḫâr elinden [17] ciger ḫūn olup feryâd iderdi bülbül ḳuşı yanında dürrâç ḳuşı ṭurdı ki ḥâciyâne menze [18] ele şâhı ḫırḳasın gerdanına ṣalmış idi gözlerine işfehânî sürme çeküp ẕikr-i ḥaḳḳı diline almışdı yâ ḥaḳ [19] diyü süleymân devletine duʿâ ḳılurdı ol gice hevâ-yı fenâda pervâz urup şaḳıyup ötüp yanup [20] yaḳılurdı dürrâç ḳuşı yanında ṭâvusuŋ ṣaġ ṭarafında ḳarlaġuç ḳuşı pervâza ṭurmış idi miskin [21] ḫırḳasın egnine almış idi ʿisâ-yı mücerred muḥibbî gibi siyah ridâsın gerdine ṣalmış idi şehlâ gözlerine

319b

[1] medenî sürmesin çeküp el-ḫân âvâzile dile gelüp şaḳırdı sebʿe ḫūn üstâd ḥâfıẓ gibi [2] ḳırâât üzre gâh ḥüseynü ve gâh nevâ yüzünde maḥbūb âvâzile hevâ yüzünde ve'l-fecr âyetin dile gelüp [3] oḳurdı âyet-i kerîm ḳılıcla şeyṭân boynun ṭoḳurdı ḳarlaġuç yanında hezâr destân daḫı ʿârif-i hindî [4] gibi ẕarîf şerîf sindi gibi siye ḫırḳasın gerdana ṣalmış idi

bülbül ve ṭurrâc ve ḳumrı [5] gibi faṣîḥ dile gelmişdi ol gice ol daḫı rū-yı felekde ḫūb âvâzile bir degül hezâr [6] destânlar oḳurdu ki insân degül ʿâşık oldı melekde hezâr destân yanında ḳumrı ḳuşı daḫı [7] ʿâşıḳâne nemedi siyâhın boynına ṣalmış idi dost firâḳından gâh nidem âh dost diyüben feryâd [8] iderdi gâh ʿışḳ-ı mecâzî-yi ḥaḳîḳiye tebdîl idüp yâ kerîm yâ raḥîm diyü ḥaḳḳı yâd iderdi [9] ve ḳumrı yanında gögercin ḳuşı pervâza ṭurmışidi ki ḫıṭâ-i ḫoten işfehânî ḫūbları gibi [10] münaḳḳaş müzeyyen rengîn libâsın ḫilʿat-ı ḫâşın cigin üstüne aluban laṭîf ü raʿnâ ḫūb u zîbâ çifti [11] yanına gelüben ki ʿâşıḳ ve maʿşūḳ gibi leb lebe aġız aġıza virüp laʿlin ṭuṭaġın [12] şeftâlusi ḳandına ḳanardı ve gâh dişisiyile mevlâna ḫünkâr mürîdi resmince pervâne var semâʿ [13] girüp raḳṣ urup cevlân ḳılup dönerdi gâh raḳṣıla hevâdan süleymân otaġı üzerine [14] yıldırım gibi inerdi ve gâh yine perrân olup oḳ gibi felege çıḳup dâne yiyici ḳuşlar [15] pâdişâh-ı ṭâvusdan yaŋa inerdi ḳıṣṣa-i dirâz ḳılmayalum ṭâvus ḳuşınuŋ ṣaġ yanında gögercin ḳatında [16] süglün ḳuşı şaġtebin ve ṣefârata ve şevt vecli ḳuşı ve keklik yilve ve ügeyik ve çekük [17] ve ḫoros ve zerzūr ve zamâca ve ġarġar ve şıḳırrâḳ nèce bunuŋ emṣali dâne yiyici ṭârtıcı murġân cinsi [18] pervâza ṭurmışlardı ammâ ki yine tâvus ḳuşınuŋ ṣol yanında ṭurna ḳuşı pervâza ṭurmış idi ki [19] efrâsiyâb veş ebrū reng libâsın giymiş idi perî ṣıfat ebrişim tillü ince yileklü laṭîf [20] yüŋlü ḳanadların serâperde-i süleymâna muḳâbil hevâda yapmış idi ammâ ki süleymân serîrine [21] ḳarşu yiryüzine inmeğe naẓar-ı süleymâna ḳarşu ḳonmaġa ol maḥbūblar otaġısı yüŋlerin pehlevânlara

320a

[1] nev-cüvânlara nişâne içün ṣunmaġa cân virürdi velî ol gice dün içinde ḳuşlar ṣafında pervâz [2] ururdı ṭurna yanında laḳlaḳ ṭurmış idi yemen-i ʿaḳîḳ gibi leblerin açuban ṣabâ ḫūbları gibi [3] aḳ ḥarîr libâsı egnine alup siyah pîrâhane etegi yaḳasın yaḳadan etekden açup saçuban [4] nefsine inṣâf virüben pîr-i ḫorâsânî gibi ẕikr-i ḥaḳḳa meşġūl oluban ḥaḳ ḥaḳ diyüben şaḳırdı [5] efrâsiyâb çerisi üninden beliŋleyüp ḳaḳırdı laḳlaḳ yanında bayḳuş ile ügü daḫı [6] ṭurmışlardı salıḳâne baş ḫırḳaya çeküp meşâyiḫâne köhne pūş-vâr ḫırḳaların [7] çiginlerine ṣalmışlardı naḫnu ḳasemnâ âyetin dilde tekrâr idüp ḳısmetine râżı olmışlar idi [8] gâh süleymânuŋ eyyâm devletine duʿâ ḳılup şâd olup şaḳırlardı gâh efrâsiyâb-ı türküŋ [9] ẓulm ü cidâlin aŋup nefrîn idüp ḳaḳırlardı fi'l-cümle ḳıṣṣa-i dirâz ḳılmayalum ṭâvus ḳuşınuŋ [10] ṣol ḳalbinde ḳuşlar ṣaffında bayḳuş ügü yanında hümmere ve hazab ve serçe ve bağırdalıḳ ve bıldırcın [11] ve anuŋ emṣâli ḳuşlar hevâ-yı fenâ yüzünde ṭururlardı ol dün içinde süleymân otaġı ḳubbesine [12] muḳâbil pervâz ururlardı efrâsiyâb leşkeri taʿaccüb idüp engüşt ber-dehân [13] ururlar idi ammâ ki yırtıcı ḳuşlar pervâz yirine gelmeyüp her birisi ḳanad açup ḳalʿa-i burcı [14] üzerinden uçdılar efrâsiyâb leşkeri üstine

geçdiler ol ḳara güdün içinde gök (15) yüzinden ḳanad büküp tūrân çerisi içine yıldırım gibi inerdi ṭuş geldükleri at ve (16) fîl ve gergedânuŋ gözlerin ḳaynaḳ urup çarparlardı tūrân serverlerinüŋ endelüs ve benî aṣfer (17) dil-âverlerinüŋ ḫaymelü ḫaymesinden ṭaşra çıḳan erüŋ minḳârile ṭoynaḳ ḳaynaḳ pençe urup (18) yüzlerinüŋ etin ḳoparup ṣoyup derisin serperlerdi fîller siŋek üşmiş gibi ḳalʿadan leşker (19) içine zenbūr üşmiş gibi ammâ ki nėçe zenbūrile ol ḳuşlar ḍarbından düşmân leşkeri (20) incinüp ḫayrân oldı ruḥânî ve melek ki ol cengi görmedi gökyüzinde merrîḫ ü felek yırtıcı (21) ceng idici ḳuşlardan yirle gök arasın ṭutdı ḳanad ḳuyruḳ yilek naẓm

320b

(1) ṭutdı yir gök arasın cümle yilek
kim görünmezdi ṭuyūrdan bu felek

ṭutdı gögüŋ yüzüni murġân peri
(2) ḳapladı murġân felekde ḫâveri

şâh-ı murġân arada sîmurġ hem
żabṭ idüben ṭurmışidi murġ-ı hem

(3) yırtıcı ḳuşdan ṭolupdı bu hevâ
bülbül dürrâç iderdi ḫoş nevâ

yırtıcı ve ṭartıcı cümle ṭuyūr
(4) ḫâliḳı tesbîḥ iderdi bî-ḳuṣūr

diŋle imdi ḳıṣṣa nedür yâr-ı cân
vir ṣalavât muṣṭafâya ṣâd u mân

(5) neṣr ḥakîm ḳavlince çünkim ol gice nıṣfu'l-leyl içinde ḫubūbât yiyen ṭartıcı ḳuşlar (6) süleymân otaġı üzerinde yirle gök arasında sâyebân olup ṭurmaḳda çifti çiftiyile (7) cinsi cinsiyile başbaşa çatup ḳanad ḳanada çatup ṭurmaḳda pervâz urmaḳda o yaŋadan (8) yırtıcı ḳuşlar ʿuḳḳâbî ḳanadların açup herbirisi ḳażâ vü ḳader gibi uçup tūrân leşkeri (9) düşmân ʿaskeri üzerine varmışlardı hevâ-yı fenâdan inüp at ve fîl ve gergedân (10) server selâṭîn ve tîġ-zen türk türkmen endelüsi ve aṣferi ve ṣaf-şiken gözlerini (11) yüzlerini ṭoynak ḳaynaḳ urup yırtarlarıdı düşmân leşkeri daḫı ḳuşları görüp tîr ü kemâna (12) el urup şaṣt u ḳabża râst ḳılup ol dün içinde yırtıcı ṭartıcı ḳuşları oḳlarıyıla (13) atarlardı efrâsiyâb

mübârizleri endelüs dil-âverleri benî aṣfer serkeşleri herbirisi (14) uşaġı irisi ceng itmekde bu ṭarafdan süleymân nebî salṭanat taḫtında oturup dîvân-ı (15) süleymânî ṭurup sîmurġile ḳaḳnūs ḳuşı ve rūḥ ḳuşı daḫı altun gümüş nişâme üzerlerinde (16) oturmışlardı şâhbâz ve sunḳur ve balaban gibi altun gümüş nişâmeler üzerlerinde ḳarâr ḳılmışlardı (17) andan süleymân baş ḳaldurup çevre oturan server ü selâṭînlere ʿarab pehlevânlarına ḥaleb (18) merdânlarına mıṣr u şâm serkeşlerine mekke ve medîne dilkeşlerine ḳayṣeri rūm bihterlerine (19) yūnân mihterlerine ʿamâliḳa tîġ-zenlerine ʿâdîler ṣaf-şikenlerine baġdâd tîġ-zenlerine eytdi (20) iy iş görmiş mübârizler ceng ü cidâl idici ser-firâzlar iş ṣökin ṣanışuŋ efrâsiyâb ile (21) yarın ne vechile ceng idelüm ṭanışuŋ herbiriŋüz rây-ı tedbîr eyleŋiz bildükli bildügünüz

321a

(1) baŋa söyleŋüz işidelüm aŋa göre devlete lâyıḳ iş idelüm didi süleymân eyle diyicek (2) her bir ümerâ ḥükemâ ʿuḳalâ her biri bir söz söylediler ʿaḳlı yitdügünce baṣiret ḳuvvet virüp fehm (3) itdüginice dile gelüp söylediler nite evvel mıṣr sulṭânı celâleddîn eytdi gelüŋ bu gice (4) düşmâna şeb-ḫūn idelüm ġâfiliken tūrân leşkerine ḳılıc urup cigerlerin ḫūn idelüm başup (5) ṣıyup zebūn idelüm didi ʿamâliḳa sulṭânı suhrâb şâh ol ʿâdîler meliki nîk-i hevâh şeddâd-ı (6) şedîd aṣlı ʿâdî-yi ṣemūd nesli şehinşâh eytdi yâ süleymânü-z-zamân sen süleymâna şeb-ḫūn itmek ʿârdur ki (7) ḫażretüŋ sulṭân-ı rūzigârdur ṣabâḥ olsun fîl ü gergedâna süvâr olalum tūrân leşkerine (8) ḳılıc urup ḳahramâne ceng-i sâm-süvâr ḳılalum suhrâb şâh böyle diyicek vüzerâdan serd ḳaṭre-yi (9) vüzerâ serveri ʿulemâ yaʿni vezîr-i süleymân âṣaf bin berḫıyâ eytdi yâ şâh-ı cihân iy süleymân-ez-zamân (10) bizüm leşkerümüz ġâyet zebūndur ekseri zaḫımlu ḥâlleri diger-gündur düşmân elinden ḥâlleri (11) ciger-ḫūndur âşikâre ceng itmek tūrân leşkerine âheng itmek ġâyet żarardur iḫtiyâṭ (12) yeridür eyyâm-ı vaḳti ḥederdür sâʿat ü ḫaṭardur iḫtiyâṭı şarṭ bilen pâdişâh düşmânına dayim manṣūr u (13) muẕafferdür âṣaf bin ber ḫıyâ böyle diyicek âʿlem ü ʿulemâ âʿḳal u ʿuḳalâ ekmel ü kümelâ efżal u fużalâ üstâdı (14) ḥükemâ loḳmân ḥakîm (a.s) dile gelüp süleymânuŋ devâm-ı devletine duʿâ eyyâm-ı rıfʿatına s̱enâ ḳılup (15) eytdi ki yâ şâh-ı cihân iy süleymân-ez-zamân biŋ efrâsiyâb süleymân devletinde server-i selâṭînler (16) ḳatında bir ẕübâb ça yoḳdur ammâ bizüm ḫavfumuz ʿayyūri câzūdandur ki anuŋ şerr-i fesâd-ı yüz biŋ (17) tūrân leşkerinden artuḳdur eger ki ol melʿūn ve câẕū gele efrâsiyâb-ı türkile ittifâḳ ḳıla (18) benî aṣfer çerisinle endelüs ʿaskerinle müttefiḳ olup nifâḳ ḳıla ol vaḳtin bizüm leşkerümüz ʿaciz (19) ḳalacaḳdur câẕū siḥrine cevâb virmeyüp zebūn olacaḳdur gökyüzünden câẕū leşkeri (20) ḳafâmuzdan gelüp ceng idincek tūrân mübârizleriyile ol iki

ḫâîn düşmân ser-firâzları [21] ḳarşumuzdan ḳılıc çeküp cenge âheng idincek sūy-ı süleymân gözlerine vâsiʿ cihân

321b

[1] tenk olacaḳdur aʿdâ tîġ-i ḍarbından serverlerümüz ḳanlarından sînâb ṣaḥrâsı lâle-zâr olup ḳalʿa [2] ṭaşları ḳızıl laʿl-reng olacaḳdur yâ süleymân iḫtiyâṭ şarṭdur belâ ṣuyı ṭaşmadın mevc-i deryâ [3] başdan aşmadın geçidden geçmek gerek düşmân çerisi ġulū ḳılmadın câẕū leşkeri [4] gelmedin sūy-ı süleymân hezîmet olmadın bâr-ı büngâhı otaġı dîvşürüp ḳalʿa ḳapusın [5] açdurup bozaṭaya geçmek leşkeriyile teʿcîl bu gice göçmek gerek enbiyâ vü ʿulemâ ile ḥükemâ [6] ve fużalâ ile tevrât zebūr oḳuyup leşker çevresine dâyireler çizüp server-i [7] selâṭînlerüŋ pehlevânı rū-yı zemînlerüŋ otuz altı pâre ceng âletlerine ism-i aʿẓam yazmaḳ [8] gerek pūlâdile ḳazmaḳ gerek tâ ki câẕūlaruŋ siḥr-i ibṭâli ceng ü cidâli ḳıyl u ḳâli [9] kâr itmeye sūy-ı süleymânı câẕū leşkeri incidemeye naẓm

[10] ism-i âʿzam bâṭıl ider siḥri bil
allah adı bozısardur mekri bil

böyle diyüp ol ḥakîm ḫurdadan
[11] oldı ḫâmūş idüben bu fikri bil

neṣr ḥakîm ḳavlince loḳmân bin ʿâd ol ʿâlim-i üstâd bu cehile [12] rây-ı tedbîr idicek süleymân loḳmân sözüne taḥsîn eyledi rây-ı tedbîrine âferîn eyledi [13] buġur süleymân serverleri ʿarab ve ʿerbâ dil-âverleri ḳayṣeri rūm yūnân serkeşleri ʿâdîler [14] ġanaşnaşları baġdâd cân-keşleri benî isrâ'il sıbṭınuŋ begleri ve başları herbirisi [15] loḳmânuŋ sözine incinüp leşkerle göçelüm bozdepeye geçelüm didügine incinüp ḳocunup [16] yüz göz egüp durdılar ḳâbilleri daḫı eytdiler yâ nebîyyallah loḳmân egerçi ʿâḳildür velî ceng ṣavaş [17] işinden ġâfildür efrâsiyâb u türk leşkeri ne nemedür ki biz andan ḳaçavüz veyâ ʿayyūri [18] câẕū çerisi sâḫiri kâfir ne melʿūnan ne câẕūyan dururlar ki biz anlardan ḫavf idüp pusumuz açup [19] göçüp ḳaçup bu dün içinde ḳalʿa ḳapusın açup bozdepeye geçevüz yüz ṣuyın yire ṣaçavuz [20] naẓm

böyle diyüp pehlevânlar ol zamân
cenge ḥâżır oldılar cümle revân

[21] gördiler cengüŋ yaraġın ol gice
vaḳtine ḥâżır olup pîr ü cüvân

neṣr ḥakîm ḳavlince serverler

322a

(1) böyle diyince nâ-gâh dergâh-ı süleymânîde ġalebe belürdi nedür görüŋ ki diyince ḳudret atı (2) kişnedi süleymân bildi ki gelen ḫıżır ḥâżırdur ḥaḳḳuŋ ḳudretiyle her ḥâle vâḳıf her aḥvâle nâẓırdur (3) câhil ü nâ-dân gözlerinde nihân enbiyâ ve evliyâ ve ʿulemâ gözlerinde ʿayân süleymân çeşminde nūr-ı (4) envârı gibi ẓâhir ḳapuda ḳudret atından inüp ḫıżr-ı ḥâżır dergâhdan içerü geldi süleymân (5) yirinden ṭurup yėdi ḳadem ḳarşu vardı ʿizzet ile birbirin selâmlayup taʿẓîm teklîfile alup (6) getürdi ikisi bile salṭanat taḫtı üzerine çıḳup dizbediz oturdı andan ḫıżır eydür yâ süleymân (7) ġâfil mebâş ki ʿayyūri câẕū leşkeri gelüp irdi her biri siḥirle küp süvâr cūb (8) süvâr peleng süvâr neheng süvâr ṣuʿbân süvâr evren süvâr her biri câẕū-yı nâ-beḳâr yirle gök (9) arasından kūh-i elbruz yöresinden ḳaradeŋiz yöresine yaḳın gelüp irişdiler şeyṭân-ı racîm (10) iġvâsıyıla kenes denes fetvâsıyıla uş sînâb ṣaḥrâsı kenârına irişdiler imdi loḳmân sözin ṭutmaḳ (11) gerek ʿinâyet-i ḥaḳḳile tūrân leşkerin ve câẕū ʿaskerin ḫudâ furṣat virürse ṣıyup (12) ṭaġıtmaḳ gerek benüm daḫı yâ süleymân hindüstân serḥaddinde baḥr-i oḳyânūş içinde bir bölük muʾmin (13) ḳavim gemiye girmişlerdi kūh-i billūr cezîresine irmişlerdi dönüp gelürken bâd-ı ṣarṣar (14) esdi gemileri yilkeni yırtup rîsmânların kesdi ol gemi ġarḳ oluyorur içindeki mü'minler (15) niyâz ḳılup yalvarıyorur emr-i ḥaḳ budur ki şimdi anlara varam ḫiẕmetden elüm degicek iẕn-i ḥaḳla (16) sen süleymân ḫiẕmetine gelem yâ süleymân nebî iy dâvūd oġlı ṣabî efrâsiyâb leşkerinden incinme (17) ʿayyūri câẕū sâḫirlerinden ḳocunma ḥaḳ teʿala saŋa yardım ḳılacaḳdur ḥażretüŋ süleymân-ı zamân (18) olacaḳdur ammâ ki saŋa bir naṣîḥatum var işitgil ben muhibbüŋ ḫıżruŋ pendini ṭutgıl bu gice (19) leşkerüni tizcek göçür nıṣf'ul-leyl içinde bozdepeye geçür cemîʿ-i leşker bozdepe (20) üzerine atlarından insünler ḫayme vü ḫârgâhların indürüp ḳonsunlar leşker çevresine on (21) iki biŋ ʿulemâ ve füżelâ birle ism-i aʿẓam oḳuyup çevre gezsünler dâ'ire çizsünler tâ ki câẕūnuŋ

322b

(1) siḥri ibṭâl żarar ḳılmaya ḳalʿa-i sînâb ḳapuların oŋat yapdur enbiyâ vü evliyâdan burç başlarına çıḳup ism-i aʿẓam oḳumaġa esmâ ḥaṣiyyetiyile tevrât zebūr âyeti (3) berekâtıyıla ḥaḳ ʿinâyetiyile sekîne-i tâbūt içre olan levḥ-i mūsâ hidâyetiyile sen süleymân (4) muʿcizâtıyıla hiç ġam yime ki siḥr-i ibṭâl-i sâḫirân mekri efkâr-ı kâfirân baṭṭâl (5) olacaḳdur ammâ ki ʿayyūri câẕū laʿîn-i şeyṭân bî-dîn şöyle ittifâḳ ve ancılayın nifâḳ ḳılmışlardur ki (6) ʿayyūri câẕū sâḫirleri şeyâṭîn laʿîn çerisi yirle gök arasına ṭolmışdur her biri şol (7) ḳaṣda gelmişdür sâḫirler siḥr-i ibṭâl ḳuvvetiyile racîm serkeşleri şeyâṭîn ẕürriyâtıyıla bir (8) ʿaẓîm ceng ḳılacaḳlardur hem ceng yüzünde ʿâḳıbet cümlesi helâk olacaḳlardur imdi yâ nebîyy (9) allah senden muḳaddem gelen zamâne süleymânları nübüvvet ḫâtemin eline alan

muḳaddiminde süleymânlıḳ ḳılan [10] köhne devrân sulṭânları ʿâlemde süleymânlıḳ ki ḳılmışlardur nübüvvet ḫâtemin ellerine alup ḳudret [11]taḫt üzerinde ḳarâr ḳılmışlardur her süleymân yetmiş iki dürlü milletle yüz yigirmi dört dürlü [12] ṣıfat-ı maḥluḳatla baḥr u pervüŋ içindeki biŋbir dürlü mevcūdâtıyile ʿaraṣât u muḥabbetile salṭanat u ṣalâbetile [13] nübüvvet taḫtı üzerinde ki otururlardı dört dürlü yil ḥaḳḳuŋ iẕniyile gelüp taḫtun dört [14] gūşesinden altına girüp yirden yuḳaru dört mîl miḳdârı yirden ḳaldurup götürürlerdi [15] meġârib ü meşârıḳa ḳafdan ḳafâ eḳâlîm ü sebʿe üzerinde duran içinde çerḫ-i gerdan içinde ol [16] süleymânlaruŋ diledügi yirlerine yiryüzünde aḳan nehirlerine taḫt u vilâyet içindeki kişver şehirlerine [17] iltüp yitürürlerdi ve ḳaçan ki bunuŋ gibi câẕū leşkeri gelse yâḫūd dîv ü ʿifrît [18] cinn-i şeyâṭîn nesli muḳâbil olsa ceyş-i süleymân taḫt üzerindeki otururlardı taḫt üstünde ol [19] leşker üzre revendeleri seng-i âsiyâblar atup perrendesi ḳarşu varup ceng idüp ol ḳarşu [20] gelen düşmân leşkerin bir dem içre helâk iderlerdi imdi yâ süleymân-ı zamân ḫażretün ki ibrâhîm [21] ḫalîl aṣlıdur yaʿḳūp ve yehūdâ neslidür eşref-i maḫlūḳâtsın hem nebîy-yi mürsel peyġâmber hem ṣabiy-yi dâvūd

323a

[1] ẓıll-ı maʿbūd sulṭân-ı ekbersin egerçi nübüvvet ḫâtemi elüŋde ẕikr-i subḥân dilüŋde ammâ ki muḳaddimin [2] süleymânlar taḫtı gibi ḥaḳ teʿâlâdan nübüvvet taḫtını dile tâ ki ceyşüŋ ol ḳudret taḫtı üzerine alasın [3] server ü selâṭînlerüŋ yirlü yirinde otura yil taḫtuŋı götüre ʿayyūri câẕūyıla hevâ yüzünde ceng itmek [4] âsân ola efrâsiyâb-ı türk daḫı salṭanatuŋ taḫtına ḫayrân cengine döyüş virmeyüp emrüne [5] fermân ola diyü süleymâna naṣîḥat virdi daḫı ḫıżr-ı ḥâżır süleymândan icâzet alup dergâhdan [6] ṭaşra çıḳup ḳudret atına süvâr olup gitdi emr-i ḥaḳla hindüstân deŋizinde ġarḳa varan gemiye [7] göz açup yumunca irdi naẓm

zî-kerâmet ḫıżra virmiş ẕü'l-celâl
[8] zî-vilâyet aŋa virmiş ḥaḳ teʿâl

ger deŋizde ḳuruda ḥâżır durur
emr-i ḥaḳla her işe nâẕır durur

[9] zih-i ḳuvvet aŋa virmiş ol aḥad
iẕn-i ḥaḳla ḳalmışa ḳılur meded

ḳuṭb-ı ʿâlem ne ki var ġayb u ricâl
[10]cümle ḫıżruŋ tâbiʿidür mâh u sâl

remzine ḫıżruŋ irişmez hiç ʿaḳıl

vir ṣalavât diŋle andan nâ-naḳil

(11) neṣr ḳaçan kim ḫıżr-ı ḥâżır gitdi bu naṣîḥat ki süleymâna eytdi cemîʿ-i begler server ü selâṭînler (12) ḫıżır nebînüŋ sözün müvecceh gördiler süleymân ḥükm eyledi yirli yirinden ṭurdılar otaḳlu otaġına (13) varup ḫaymelü ḫaymesin düşmân leşkeri ṭuymadın müddeʿi görüp pâylarına düşüp ʿaḳablarınca uymadın (14) bâr-ı büngâhları indürdiler leşkerlü leşkerin atlara bindürdiler sekîne-i tâbūtı ʿulemâ başları (15) üstünde götürdiler sînâb ḳalʿası ḳapusın açdurup câmiʿ mescid içine getürdiler süleymân peyġâmber (16) daḫı enbiyâ vü evliyâ ile ḥükemâ vü vüzerâ ile ümerâ vü fużalâ vü ʿuḳalâ ile ʿarab ʿerbâ leşkerin ḳayṣeri (17) rūm yūnân çerisin ʿamâliḳa ḳavmin baġdâd dil-âverlerin benî isrâ'ilüŋ on iki sıbṭı beglerin (18) fi'l-cümle ekâbir ü eşya vü yiglerin çerisi çerisinle uşaġı ve irisinle göçürdi sînâb (19) ḳalʿası ḳapusından ḳaṭâr u mehâr ile geçürdi bozdepenüŋ içine ḥükm itdi ol ʿaẓîm leşker (20) ḳaṭâr vü mehârları çökürüp bâr u bengâhları indürdiler otaḳlu otaġın server-i selâṭînler ḳurdurup (21) leşkerlü leşkerin bozdepe üstüne ḳondurdılar andan on iki biŋ enbiyâ ve on iki biŋ

323b

(1) evliyâ ve ʿulemâ dört biŋ dört yüz ḳırḳ dört ḥükemâ ve ʿuḳalâ her hünerde hünermend ve kâmil (2) ve cemîʿ-i ʿilm-i fenne ḳâdir mâhir fâżıllar ile loḳmân ḥakîm ile âṣaf bin berḫıyâ bozdepenüŋ kenârına (3) sūy-ı süleymân dâyiresi çizdiler ḳaradeŋizle bozdepe arasında ḳalʿa-i sînâb yöresinde ism-i aʿẓam (4) oḳuyup dîv-i racîm boynın ṭoḳuyup gezdiler çebçevre dâyire çizdiler andan sînâb ḳalʿasınuŋ (5) burçlarına çıḳdılar yir yirin erlikler üzerinde oturdılar geçmiş peyġâmberler ervâḥına ṣalavât (6) virüp allaha tekbîr getürdiler ellü eline ṣuḥf u âdem ve ṣuḥf u şît ve ṣuḥf u idrîs (7) ve ṣuḥf u ibrâhîm ve tevrât-ı musa ve zebūr-ı dâvūd alup oḳumaġa tîġ ü tevrât ve ṣuḥf-ı zebūr ile (8) dîv-i şeyṭân racîm boyunların ṭoḳumaġa başladılar bu cânibden süleymân ḫażreti daḫı şehr-i sînâb (9) ḳalʿasından câmiʿ içine girüp ol gice oturdı ṣaġ yanında loḳmân ḥakîm ve nâṣen peyġâmber (10) ve kâẕ peyġâmberile on iki biŋ enbiyânuŋ ulusı benî isrâ'il ḳavminüŋ ḫoş ḫulūsı (11) oturdılar ve yine süleymânuŋ ṣol ḳolunda on iki biŋ evliyâ ve ʿulemânuŋ efżal-ı fużalâsı ekmel ü (12) kümelâsı âṣaf bin berḫıyâ ile ṣâdıḳ-ı ḳahun ve evyaṣir bin dâvūd oturdılar gâh zebūr tevrât (13) oḳuyup ḥaḳḳa münâcât itdiler ve gâh ḳıbleye ḳarşu müteveccih olup ṣaff u alay bağlayup yirlerinden (14) ḳalḳup örüṭurdılar süleymân öŋe geçüp miḥrâb yirinde imâmlıḳ ḳılup ṣubḥa dek ṭâʿate (15) yüz urdılar süleymân ol ḥâżır olan enbiyâ ve evliyâ ile ḥükemâ ve ʿuḳalâ ve ʿulemâ ile ol gice tâ ṣubḥ (16) olunca ḥâcet

namâzın ki ḳılardı süleymân ve mürsel el götürüp enbiyâ ve evliyâ ve ʿulemâ âmîn diyüp (17) ḥaḳ teʿâlâdan ḳudret taḫtın dilerdi naẓm

şeh süleymân ṭâʿat itdi ḫâliḳa
(18)ḫoş niyâz itdi göŋülden râzıḳa

didi iy ḫallâḳ-ı ʿâlem bî-bedel
vâḥid ü ḳahhâr u ḳâdir lem-yezel

(19)bu muşabbaḳ ʿarşı sensin yaradan
bu muṭabbaḳ ṣuffe üzere var iden

enbiyâ vü mürselinüŋ ḥaḳḳıçun
(20)evliyâ vü mütteḳînüŋ ḥaḳḳıçun

evvel âdem âḫir aḥmed ḥaḳḳıçun
muṣṭafâ ḳâsım muḥammed ḥaḳḳıçun

(21)ol nübüvvet taḫtını eyle mezîd
tâ ki ṭaʿnı ḳılmaya her bir yezîd

böyle diyüp şeh süleymân ser-firâz
324a
(1) cân u dilden itdi ḥaḳḳa çoḳ niyâz

ḳıl namâzu it niyâzu her zamân
vir ṣalavât muṣṭafâya şâd u mân

(2) neṣr ḥakîm ḳavlince süleymân leşkeri bozdepede râḥatda ve kendözi ḳalʿanuŋ (3) câmiʿ-i mescid içinde ṭâʿatda bizüm ḳışṣamuz efrâsiyâb-ı türkile yırtıcı ṭartıcı ḳuşlarıla sîmurġa geldi (4) nite çünki süleymân ḫażreti o dünle düşmân ṭuymadın leşkerin ki göçürdi ḳalʿa-i sînâb (5) ḳapusından bozdepeye geçürdi sîmurġ ʿanḳa daḫı ḥubūbât yiyici ḳuşlar serhengi ṭâvusa gelüp (6) ṭartıcı ḳuşları cemʿ idüp ve yırtıcı ḳuşlara daḫı hevâ yüzünden naẓar ḳılup gördi ki çalışup (7) ṭūrân leşkerinle ceng iderler türk mübârizlerinüŋ yüzlerine caynâḳ urup yırtarlar at ve fîl ve gergedân (8) gözlerine ḳaynaḳ urup çıḳarup yabana atarlar ve kimisi daḫı rezm-gâh yirinde ölüp yatan başlaruŋ (9) leşlerüŋ üzerlerine ḳonup şâd olup cevlân

urup dönüp doynaḳ çalup minḳârile didüp (10) nefsine ġıdâ virüp ḳara ḳanlara batarlar türk leşkeri daḫı zemberek ile çekre ile pūlâd (11) demrenlü oḳlarile ḳuşlar oḳlayup atarlar ceng ü cidâl iderler sîmurġ gördi ki dün (12) ḳaraŋusunda oḳ zaḫmından zemberek tüfeng ḍarbından cihân yırtıcı ḳuşlar zaḫm-nâk olmış hemândem (13) ḳuşlar dilince ḳaḳıyup şaḳıdı ḳaḳnūs ve ḳartal ve ṭavşancıl yanına oḳudı ḥükm eyledi ḳuş (14) dilince söyledi ol dün içinde ceng iden yırtıcı aṭyâr ululaṛın adlu adıyla ḳıġırup şaḳıyup (15) her birisin âvâza virüp çaġırup sîmurġ ḳatına cemʿ itdiler zaḫm-nâk olan ḳuşları cinsi (16) cinsin bulup helâk olanları içün ġırîv ḳılup zaḫm-nâk olan ḳuşları çigine alup (17) getürdiler ḳanad açup uçdılar sînâb ḳalʿası içine alup getürdiler süleymân naẓarına yitürdiler (18) süleymân zaḫm-nâk ḳuşları cerrâḥlara ḥükm eyledi zaḫm-nâk serverleri gibi tımâr etmege başladılar (19) şınmış ḳanadların baġladılar ḳanadı ḳuyruġı yolınmışlara ölen ḳuşlaruŋ yüŋlerinden yüŋ (20) aşladılar ammâ ki bu yaŋadan sîmurġ ḳuşı ḳuşlar ʿaskerin alup yırtıcı ḳuşlar ṣaġ ḳol ṣaffında (21) ṭartıcı ḥubūbât yiyen ḳuşlar ṣol ḳalbinde cinsi cinsiyile uçdılar sînâb ḳalʿası burçlarına geçdiler

324b

(1) her birisi burç u bârū üzerinde ṭâmlar bâmlar üstünde köşk-i sarâylar ucunda ḥammâm ḳubbeleri (2) fevcinde ḳonup ḳarâr itmege başladılar ve kimisi daḫı yırtıcı ḳuşlaruŋ ḳaradeŋiz ile bozdepe (3) arasında ve dâne yiyici ṭartıcı ḳuşlar bâġ ü baġçe gül ü gülüstân arasında cinsi cinsiyle ol (4) gice tâ ṣabâḥ olunca ḳarâr itmege başladılar ṭūṭî ve dürrâç ḳumri ve bülbül hezâr destân (5) hezâr destânlar idüp faṣîḥ lisânile ötmege başladılar bu ṭarafdan efrâsiyâb-ı türk ol ʿuḳḳâb (6) sinelü köhne ḳurt ol gice nıṣfuʾl-leyl içinde meclis ḳurup oturmışidi yırtıcı ḳuşlar (7) leşkerle ceng itdüginden dil teng olup ʿaḳlın yitürmişidi tâ aŋa dek ki ḳuşlar (8)leşkeri ṭaġılup gitdi nıṣfuʾl-leyl daḫı geçüp sînâb ḳalʿasınuŋ şehri ḫurūsları ötdi (9) fîller naʿara urdı atlar kişnedi gergedânlar kıçġırmasından erenler çehresin çâk itdi tūrân (10) serverleri daḫı ḳuş cenginden el çeküp dîvân-ı efrâsiyâb daḫı ṭaġılup (11) dergâhdan ırılup gitdiler otaḳlu otaġına ḫaymelü ḫaymesine varup maḳâmlu (12) maḳâmında râḥatı olup yatdılar ammâ ki ḳaravul eri tūrân serveri efrâsiyâb ḳarındaşı (13) aʿzeret ü türk dil-âveri kehrem pehlevân ol gice tâ ṣubḥ olunca süleymân cânibinden gözcü olup (14) efrâsiyâb leşkerine ḳaravulluḳ ḳılup çevre yaŋa gezdi çeriden ṭaşra âdem ḳoyuvirmeyüp (15) ḳaravul erleriyile ṣaff u alay düzerdi eylemeyen serkeşlerüŋ ʿamūdıla urup boynın üzerdi (16) naẓm

her kime kim gürz urur efrâsiyâb
cigerbūr başı düşerdi çün ẕübâb

(17)tîġ urup eyle ḳırardı düşmeni

ḳan buḫârı bağladı gökde seḥâb

der beyân-ı câsūs firistâdan ġayyūr câẕū ve süleymân

(18) ḥakîm ḳavlince süleymân leşkeri ḳalʿa-i sînâbile bozdepede yatup ârâm itmekde süleymân (19) câmiʿ içinde ṭâʿat u rabbüʾl-enâm itmekde türk ve tūrân leşkeri endelüs benî aşfer (20) ʿaskeri kimi ceng yaraġına girüp ṣubḥ u ṣâdıḳ gözetmekde kimisi ġâfil yirinde yatup ḫayâl-i fikri (21) seyr-i serencâm itmekde maʿalḳışşa söz dirâz ḳılmayalum pehlevân serverler yaraḳ görüp ıżṭırâbda ġâfil

325a

(1) erler ġafletde ḫâbda ammâ ki bizüm ḳışşamuz bu cânibden ʿayyūri câẕūya geldi nite şöyle kim (2) câẕū leşkeriyile sâḫirler erleriyile şeyṭân bî-dîn-i racîm-i laʿîn birle hevâ-yı fenâ yüzinden ḳara (3) deŋiz üzerine ki gelüp geçdiler yetmiş câẕūyı sâḫir ile dūd âheng ü câẕūyı ketvân-ı (4) câẕūyı gevlân câẕūyı şemlūkî câẕūyı feylūk-i câẕūyı bu bėş câẕū serverinle biş biŋ (5) câẕū mihterlerin ve şeyṭân racîm daḫı vezîri denesile emîri kenesile iki biŋ nesli şeyâṭîn (6) bihterlerin muḳaddem süleymân cânibine gönderdiler ki varup leşkerden dil alup getüreler (7) tâ ki bunlar daḫı aŋa göre bir rây idüp iş bitüreler ammâ ki racîm laʿîn şöyle ısmarladı ki (8) çünkim leşker üzerine bu dün içinde varasız insân leşkeri ṭuymadın dil alup taʿcîli (9) yine dönüp gelüp bize iresiz diyüp bunları gönderdiler gitdi kendiler ḳaradeŋiz ile gök (10) arasında câẕū leşkeri siḥri-gâhın ḳuvvetiyile şeyâṭîn nesli dem çeküp irâdetinle ṭurdılar (11) süleymân cânibinden ne ḫaber gele diyü göz ḳulaḳ urdılar bu ṭarafdan dūd âheng câẕū refîḳleriyile kenesile (12) denesile hevâ-yı fenâ yüzinden dem çeküp siḥri-gâhın oḳuyup efsūn ṣaçup ağız açup (13) yirle gök arasından göçüp ḳaradeŋiz üstünden geçüp sînâb ṣaḥrâsınuŋ üzerine yitdiler (14) ol dün içinde hevâdan yiryüzine naẕar ḳılup gördiler ki sînâb ṣaḥrâsında ḳalʿa ile ḳara (15) deŋiz yöresinde ılġâẕ ṭağı etegiyile bozdepe arasında bir ʿaẓametlü leşker ḳonmış (16) oturur ṣanasın sînâb ṣaḥrâsına ol dün ḳıyâmet günidür ḳavm-i maḥşer ol yazuya cemʿ olmışdurur (17) bâr u büngâhlar ḫayme ve ḫâr-gâhlar ḳurulmış ḳaṭâr u mehârlar ṭavıyla ipleri öŋlerine (18) çökülmiş dîvân ḫâne ṭanâpları yir yir cânbâz urġanı gibi çekilmiş ḫaymeler öŋünde ʿarab ocaḳları (19) gibi odlar yanar leşker ḫalḳı ocaḳlar kenârında şarâblar içüp kebâb etleri demür ṣuġlūflara (20) ṣancılup oda ḳarşu pervâne gibi döner ḳamış ḳulaḳlu âhen ṭoynaḳlu ʿarabî atlar geyim keçim birle yir yirin (21) ḳazılu ṭurur üç siŋirlü ḳatı yaylar kurulup demür demrenlü ḳayın aġacı ḳartal yileklü bir ayaḳlu

325b

(1) laʿlîn ṭuṭaḳlu gül-gün yaŋaḳlu billūr tenlü çuḳur eneklü oḳlar gîş ḳurbân aġzına (2) nar dânesi gibi dizilmiş pūlâd gürzler ṭopuza ṣalınmış atlar ayaġından yirler delinmiş nîzeler ucı (3) gökdeki yılduza irişmiş ṭanâplar mıḫı yidi ḳat yiri yarup öküz balıḳ karnına irişmiş (4) efrâsiyâb tâcı gökde aya berâber olmış tūrân leşkeri sînâb ṣaḥrâsına beriyye ḳavmi gibi ṭolmış (5) bu leşkerüŋ ortasında efrâsiyâbuŋ ḳızıl atlas otaġı ḳurulmış nihâyetsüz tūrân leşkeri otaḳ (6) çevresine cemʿ oluban dirilmiş naẓm

bürümiş leşker tamâm şarḳ-ı ʿırâḳ

(7) bir ayaġı başmışıdı biŋ ayaḳ

gümlemiş âdem ġulūsından felek

naʿradan yanḳu virürdi çerḫ-i ṭâḳ

(8) neṣr ḥakîm ḳavlince dūd âheng vü câẕū bu leşkeri görüp süleymân leşkerin (9) ṣanup dönüp denese kenese ḥükm eyledi dem çeküp yiryüzine indiler leşker kenârından (10) bir türk yigidin alup ḳapup getürdiler dūd âheng câẕūya yitürdiler ol dili söyledüp (11) ḫaber aldılar yatan leşkeri efrâsiyâbuŋ idügin bildiler ve daḫı benî aṣfer çerisi ve endelüs (12) serverleri efrâsiyâba yardım itdügin ki işitdiler ṣâd olup gülüp ḫayli feraḥ kesb (13) itdiler andan süleymânı ṣordılar süleymânuŋ ḥâline vâḳıf olup ḳalʿada olduġı sırrına (14) irdiler buġur dūd âheng ve câẕū kitvâli câẕū ile ol dili biŋ caẕū refîḳ ḳoşup ʿayyūri (15) câẕūya gönderdi gitdiler kendözi denesle kenesle gevlân-ı câẕū ile feylūk-i câẕū ile (16) câẕū leşkerin alup siḥr-i ibṭâl ḳuvvetiyile uçup ḳalʿa-i sînâb üzerine geçüp istediler ki (17) hevâ yüzinden ḳalʿa içine ineler andan daḫı dil alup döneler illâ ki tevrât ve zebūr (18) ḥaṣiyyetiyile dâyire çizilüp oḳunan ism-i aʿẓam berekâtıyıla süleymân mürselle on iki biŋ (19) enbiyâ muʿcizâtıyile on iki biŋ evliyâ ve ʿulemâ vilâyetiyile ḳalʿa üzerine muḳâbil varamadılar boz (20) depenüŋ ḥaddi şinorına giremediler nite şöyle ki gördiler ki melâike-i ʿaẓîm (21) sînâb ḳalʿası üstünden burç bârūsı kenârından ve bozdepenüŋ ḥaddi sinorı civârında yiryüzinden

326a

(1) avcı âsumâna varınca deŋiz kenârından birinci ḳat göge irince melekût'us-semavât iḥâṭa (2) idüp ḳaplamış ṣaf ṣaf ṭururlar şeyâṭîn neslinden dîv aşlından ellerinden şihâb odıyıla atup (3) ururlar her bir feriştenüŋ elinden ki şahâp odı ki çıḳar dîv ü racîm aşlından kâfir ü sâḫir câẕū (4) neslinden her kim bir ḳadem ilerü varursa şihâb odı yaḳar kül ider dūd âheng-i câẕū denesle (5) kenesle ne ḳadar kim câẕū leşkerden dil almaġa gönderdiler melekût u müvekkelin şihâbile atup (6) yaḳup küle dönderdiler ammâ ki sîmurġ ʿanḳa ol murġân pâdişâh-ı murġı ḳaḳnūsı hindüstân ile ṭayr-ı rūḥı sindistân ile (7) câẕū leşkerinüŋ câsūsları

geldügin bilüp hüdhüdı gönderüp yırtıcı ḳuşları yirlü yirinden [8] ḳaldurup ḥubūbât yiyen ḳuşları ṭâvus ḳuşunla yiryüzinde ḳoyup kendözi ḳara bulut gibi ḳanadların [9] açdı yırtıcı aṭyâr ululuların ṣaġ vü ṣol yanına alup felek yüzüne geçdi daḫı ḥükm eyledi [10] ḳartal ve ṭavşancıl söyledi ol yırtıcı ḳuşlar sîmurġuŋ ṣaġ ḳolunda ṣaf ṭutup alay bağladılar [11] nite evvel sîmurġuŋ ṣaġ ṭarafında ḳaḳnūs ḳuşı ḳaradeŋiz ile gök arasında göge [12] yilkeni gibi ʿaẕîm ḳanadların açup ṭurmış idi demür lenger miṣâl pūlâd [13] ḳaynaḳların ḳanadı altına alup gemi dümeni gibi burnın hevâ yüzünden deŋize ṣarḳıdup [14] ʿarab ocaġı gibi gözleri yanardı yille yilken ṭolmış gemi gibi bir yirde ṭurmayup dönerdi [15] anuŋ ḳatında ʿuḳḳâb ḳuşı rüstem mânendi pepür ü beyân postı şeklinde cevşenin egnine [16] ṣalmış idi keyyūs ḫançeri gibi pūlâd ḫançerlerin pençesine almış idi ve anuŋ ḳatında daḫı [17] şâhîn şâhbâz ṭurmışidi tehem teni cevşenin egnine geymişidi ṣaḳaḳ'ul-ḳamer gibi minḳârın[18] açup ḫaṭṭ-ı reyḥân yazılu perî ṣıfat ḳanadların sipidū siyah peleng reng müzeyyen yüŋlerin [19] iki yaŋa yaymışidi zerrîn pençesin açmaġa câẕūlar ḳatın döküp ṣaçmaġa muntaẓır ṭurmışidi [20] çeşm-i gūşı sîmurġdan yaŋa urmışidi anuŋ yanında kerkes ḳuşı horasân pîrleri gibi [21] aḳ libâslar geyüben rūzigâr dîdeler naṣîḥatın söyleyüp aṭyâr ululuları semʿine diyüben

326b

[1] çerḫ-i ġaddâruŋ vefâsuzlıġına kim baḳardı süleymân salṭanatın görüp nèce nèce süleymân diyü [2] ḳuşlara remz idüp göz ḳaḳardı anuŋ yanında çaylâḳ daḫı çaḳır gibi tüylerin düzedüben [3] kendözin şâhîn ve sunḳur ṣanuban bî-hünerler gibi ḳuru daʿvi ḳılurdı ḥisâb fereḥle göŋlin egleyüp [4] ol daḫı ḳuşlar ṣaffında olurdı fi'l-cümle çaylâḳ ḳatında raḫma ḳuşı veṭṭayş murġı el-nîs [5] murġı ve atmaca ve başıḳ ve zehdem murġı vesâir minhüm bunuŋ emṣâli ḳuşlar ṭurmışıdı ve andan [6] ṣoŋra sîmurġuŋ ṣol ṭarafında rūḥ ḳuşı sâyeban-ı iskenderi gibi iki yaŋa ḳanadlarıŋ ṣalmışdı ol [7] münaḳḳaş müṣennâʿ rengîn tezyîn âsumânî gülgūnî laciverdî yüŋlerin aʿżasında tezyîn itmişdi [8] ṣanasın ḳavs-ı ḳuzaḥdur ki hevâ yüzünde ẓuhūra gelüp kendüyi iẓhâr itmişdi başı ḥammâm ḳubbesine [9] beŋzer ayaḳları hemçün minâre gibi gözleri ʿarab ocaġı miṣlinde per per yanardı dilince kim ol allahı [10] tesbîḥ idüp öterdi âvâzı heybeti eṭrâf-ı ʿâlemi ṭutardı ve rūḥ ḳuşı yanınca ḳartal ve [11] ṭavşancıl ve ṣoyaġa ḳara bulut gibi ḳanadların ṣaġ u ṣol ṣalmışlardı demür pūlâd gibi ḫançerlerin [12] ellerine almışlardı âb reng behmenî ḫırḳaların çiginlerine ṣalmışlardı neheng-veş aġızların açup [13] ṭurmışlardı çeşm ü gūş olup ḳulaḳ sîmurġ âvâzına urmışlardı ve anlaruŋ alt ṣaffında sunḳur ve [14] ʿâciz-i balaban ve çaḳır ṭoġan ṭurmışlardı ḳanad ḳanada urmışlardı ve ġurâb yaʿni ḳuzġun [15] hevâ yüzünde ol dün ḳuşlar ṣaffında ṣol ṭarafda kim ṭurmışdı ammâ ki kezzâb olub[16] ḫayrı şerre döndürüp ehl-i şirret olup kılâb gibi mühmel leş yidügi [17] cihetden yaha yigen yüzi aġiken ḳara olup zâġ olduġı açıldan

(18) ḳuşlar arasında şeyṭân melʿūn gibi yüzi ḳaralığından utanup aṭyâr ulularına (19) uġrun baḳup göz iderdi ammâ ki yiryüzinde leş yâ bir baş görse ḳara aġzın (20) açup ḳara ḫaber virmege ḳara yüzlü zengî gibi ḳızıl dilin söylemege uzadurdı ḫayrı (21) ḳoyup şer ḫaberler düzedürdi naẓm

ḳuş ḳanadından görünmez âfitâb

327a

(1) gökde perândan yorımaz mâh-i tâb

ṭūṭî-i şekker şiken elḥân ider

cîfeye ṭâlib durur kerkes ġurâb

(2) neṣr ḥakîm ḳavlince sîmurġ ḳuşı şâh-ı murġân ol zamân yırtıcı ṭartıcı ḳuşları ṣaġ (3) ve ṣol hevâ yüzinde alay bağladup ḳanadlar açup uçup câẕū leşkeri câsūsları (4) dūd âheng ü câẕūnuŋ gevlânu ve sâḫirüŋ feylūk-i câẕūnuŋ denesile kenesile ẕürriyyâtıyile kâfirlerine (5) sâḫirlerine muḳâbil muʿârıż ṭurup ḳaynaḳ ṭoynaḳ urup ḳatışup ḳarışup ceng itdiler ol (6) ṭarafdan câẕūlar serhengi dūda âheng ü câẕū ol dün içinde öŋünde vü ḳıçında gördi ki (7) sînâb ḳalʿasınuŋ burcından hevâ-yı fenâ ucundan bozdepe ucundan ḳaradeŋiz yüzinden ḳara bulut (8) gibi yırtıcı ḳuşlar ḳopup ḳanad açup uçup geldiler aġuz açup ḳanad ḳanada ḳaḳup şaḳırlar (9) ceng ü cidâl idüp ḳaynaḳlar açup ḳanlar ṣaçup ceng iderler câẕū leşkerine yitişüp minḳâr (10) urup zaḫmlar acışup şeyâṭîn nesline sâḫirler aşlına âheng iderler naẓm

(11) gökyüzün dersū ṭutup ḳuşlar tamâm

cengider câẕūyıla ġâyet ʿuḳâm

ḳuş perinden kerkese dönmiş cihân

(12) câẕū ḫūnından felek bağlar ġamâm

dâsıtân-ı temṣilât-ı mâżi

iy mubaṣṣır feylesof ehl-i kemâl

(13) saŋa senden naḳl ideyin bir miṣâl

bu vücūduŋ mülkidür aŋla ki ḳâf

rūḥ ölür sîmurġ ʿanḳa bî -güzâf

(14)berḳ-i câẕū nefsi emmâre durur
tâbiʿ idür nesli şeyṭân kim durur

şeh süleymân ḥażreti dergâh-ı ḥaḳ
(15)ḫâtem ol tenzîl-i ḥaḳ oḳı sebaḳ

ḳalʿa-i sînâb olur cismüŋde ḳalb
nefsüŋe tâbiʿ şeyâṭîn ḳalb ḳalb

(16)gey saḳın ki dîv-i şeyṭân-ı racîm
göŋlüne yol bulmasun saḳın delim

göŋlüni şeyṭân idicek pes-maḳâm
(17)irgürür îmânuŋa żarr-ı tamâm

nefs-i câẕūdan idüp cânuŋ ḫalâṣ
ḳurb-ı ḥaḳdan rūḥuŋı eyle vü ḫâṣ

(18)ḫâtemi tenzîlile eyle ʿamel
ki itmeye nefsânî şeyṭân hiç ḫelâl

nefsi çâker it ṭuta ḫūy-ı melek
(19)cânuŋuŋ cevlân gehi ola felek

ne felek me’fâ ola raḥmân-ı ʿarş
ḫırṭ bayḳuş itmegil meskende ferş

(20)mâ-sivâdan güç ḳılup eyle güzâr
nefs-i şūmdan irmeye saŋa żarar

mâ u menden geç ki raḥmet bulasın
(21)ḳıl ʿamel-ṣâliḥ ki cennet bulasın

tîġ-i lâ ḥavleyle nefs-i sâḫiri
sernügūn u ʿâciz eyle ṣarṣarı

327b

(1) nefsüŋi ṭutsun disek ḫūy-ı beşer
şehvet ü buḫl u ḥasedden ḳıl güẕer

dîvligün evṣâfını eyle maḥv
(2) ḫūy-ı melek ile ḫayr itme sehv

söz budur ki söyledi firdevsî pes
ṭut sözüm bul ḳurb-ı ḥaḳḳa dest u res

(3) der beyân-ı meclîs-i âḫer

(4) ḥaḳḳa minnet ki ol ḫudâdur râh-nümây
dün didiyise çerḫe girdi güneş ay

virdi ʿaḳıl oḳıyup ṭutdum ḳalem
(5) ki oldı yüz ṭoḳsan ṭoḳuz meclis raḳam

çünki yarı ḳıldısa rabbüʾl-enâm
söyledüm meclis daḫı oldı tamâm

(6) neṣrini didüm aŋun emlaḥ kelâm
çün niẓâmı naẓmına virdim niẓâm

râstın idüp kiẕbin idüp daḫı ṭarḥ
(7) bu ġarâyib meclis itdük cümle şerḥ

allah eger irgürürse yarına
dostumuŋ ṭuş olsa göz dîdârına

(8) meclis-i âḫerden açuban kelâm
söyleyem nedür vuḳuʿ olmış peyâm

müstemiʿ den budur ammâ ḥâcetüm
(9) yüz süriyüp itdügüme ḫiẕmetüm

fâtiḥayla yâd idüp ḫayrıyla aŋa
yâd idene raḥmet itsün ḥaḳ aŋa

(10) iy ḫuda ḫallâḳ-ı ʿâlem lâ-yezâl
girdi ġâra rehnumâya bî-miṣâl

iy yaradan kün dimekden ʿâlemi
(11) vey düriden bâd-ı ḫâkdan âdemi

ḳatreden firdevsîyi beydâ ḳılan
ʿaḳl-ı fehm-i iḥsân idüp güyâ ḳılan

(12) çün didüŋ lâ-teḳneṭū itdüŋ ḫiṭâb
cenneti vir itme veylde ʿaẕâb

bu kitâbum oḳuyup diŋleyene
(13) muṭṭaliʿ olup meʿâni aŋlayana

her birinüŋ ḥâcetin ḳıl müstecâb
raḥmetüŋden itme maḥrūm ʿiḳâb

(14) Süleyman-nâmenüŋ iki yüz meclisinüŋ ẕikrindedür

(15) söyle hüdhüd vir süleymândan ḫaber
luṭfuŋa müştâḳ olubdur tâcver

sözdesin çün mūsî-veş şimdi kelîm
(16) sözlerüŋdür laʿl-i mercândur yetîm

söyle bir destân-ı zîbâ bî-nifâḳ
müstemiʿ gūş ide çâke iştiyâḳ

(17) ṭūṭi-i şîrîn zübânsın bî-şeker
ş̱âvur ol şîrîn sözden vir ḫaber

şeh ki şâhân emrine mâ'mūr olur
(18)şeh süleymân bu faḳîr ü mūr olur

çün suḫen perver olur firdevsî pes
müstemiʿ nuṭḳına ider cümle heves

(19)söz sâzı düzedüp itsem neġam
zühre cengin çâk idüp anlar ne ġam

mekke ḥaḳḳı sözde gelsem zemzeme
(20)yire geçmek düşe utanup zemzeme

müstemiʿ sözümde bulaldan ḥayât
(21)ẓulmete düşdi sızup âb-ı ḥayât

muṭṭaliʿ ʿisâ olaydı beytüme
çerḫ-i çârumdan düşeydi beytüme

bu faṣîḥüŋ diŋleye sözüŋ kelîm
328a
(1) ṣad hezâr aḥsend ideydi key delim

laʿl-i dil-ber ḥaḳḳı ögsem kevs̱eri
ḫūr u ġılmân oḳıya gül kevs̱eri

(2) diŋle imdi bu süleymân ḳıṣṣasın
söyleyelüm defʿîdüp dil ġuṣṣasın

bu süleymân nâmedür aʿẓam kitâb
(3) bunca nüsḫa görmedi çetm-i âfitâb

cehd idüp çoḳ ḳılmışdur ʿömr-i ṣarf
nüsḫa teʾlîf itdüm olmadı telef

(4) ḥaḳḳa minnet virdi ʿilmiyile ʿaḳıl
ki eyledüm teʾlîf nüsḫa oldı naḳl

diŋle imdi iş bu meclisden ḫaber
(5) söz yirine ideyin efṣân güher

gerçi sözüŋ ḳalmamışdur ḳıymeti
ṭoprah yunaḳ sözi ṭutdı şöhreti

(6) muḳteżâ-yı çerḫi kej-rev budur âh
kâmile kemlik virür câhile câh

dil-ber-i aġyâra virür ḫâre gül
(7) tiryaḳin mâra virür ḫummâra mal

bu cihânuŋ ḳahrı degmez mehrine
ḳandınuŋ sükker nebâtı zehrine

(8) ger ṣafâdur ger vefâ bir dem geçer
dünye içün ġam yime ki dem geçer

ḫoş u nâ-ḫoş olısar fâni ʿömür
(9) ẕevḳüŋi sür gözleme zeyd ü ʿömür

çün ġanîmetdür ʿömür sür furṣatı
furṣat el virdükçe eyle ʿişreti

(10) efḍal ol kim olmaya ʿışḳuŋ mecâz
ḥaḳḳa ṭâʿat eyle dâyim ser-firâz

mâ-sivâdan geç gözedüp âḫiret

(11)ki ide allah saŋa raḥmet ʿâḳıbet

pendini firdevsînüŋ ṭutup tamâm

vir ṣalavât aḥmede diŋle peyâm

(12) dâsıtân-ı âheng-i süleymân ve ceng-i efrâsiyâb ve siḥr-i sâḫirân

(13) loḳmân bin ʿâd ol ḥakîm-i üstâd ḳavlince saḫun mendân-ı ḥükemâ ṣaḥîḥ rivâyet ve hüner mendân-ı rücemâ (14) ṣarîḥ ḥikâyet ḳılup eydürler ki ve eflâṭūn-ı yūnânî yetmiş iki dilüŋ tercümânı ol ḥakîm-i ḥâẕıḳ ve ṭabîb-i (15) ṣâdıḳ naḳlince nâḳılân-ı uʿzzâ bu vechile ḫūb naḳil işâret ve râviyân-ı ucelânuŋ gibi üslūb (16) üzere ḳıṣṣa söyleyüp beşâret ḳılurlar ki ol zamân ki ḳaradeŋiz ile sînâb yöresinde ve ṭoḳuzuncı (17) ḳat gökile yėdi ḳat yir arasında hevâ-yı fenâda ṭâḳ-ı ʿulâde ol gice içinde sîmurġı ḳâfirle yırtıcı (18) ḳuşlar ḳaḳnūs ʿuḳḳâb ve raḫna ḳuşı ve rūḥ ḳuşı ve sunḳur ve balaban ve ġurâb ʿayyūri câẕū sâḫirleriyile (19) ol laʿîn-i bî-dîn kâfirleriyile ol gice tâ ṣubḥ olunca dek birbiriyile ceng itdiler nite şöyle kim (20) dūda âheng-i câẕū câẕūlarıyıla siḥirle küplere binüp hevâ yüzünde ol gice şeb-i ṭarîḳ içinde gelüp (21) geçerken nâ-gehân ʿanḳa-yı ḳâf hevâ yüzinde yırtıcı ḳuşlarıyıla gördi feylūk-i câẕūyıla gevlân sâḫiri

328b

(1) ṣaġ u ṣolında ḳırḳ biŋ câẕū leşkeriyile muʿallâḳ hevâda sihriyile ṭurġurdı meymene ve meysere ḳalb u (2) cenâḥ ârâste ḳılup ḥükm itdi sâḫirler siḥr-i küpine el urdı sîmurġ ʿanḳa daḫı câẕū leşkerinden (3) âgâh olup yırtıcı ḳuşlara ḫaber ḳılup ṣaġ ṭarafında ḳaḳnūs ile raḫna ḳuşı ve ṭavşancıl soyaġa ve ḳartal (4) ve ʿâcizî ve balaban cinsi yırtıcı ḳuşlar ḳanad açup pervâza ṭurdılar ve sîmurġuŋ ṣol ṭarafında rūḥ (5) ḳuşunla raḫna ḳuşı sunḳur ve şâhîn ve şâhbâzile ve seyfi zaġanos cinsi ḳan içici ḳaynaḳ urūcı (6) ḳuşlar pervâza ḳalḳup şehperler açup ṭurunca ez-in cânib dūda âheng-i câẕū eline bir şişe içine (7) siŋekler ḳoyup ṭoldurmışdı siḥri-gâhın oḳuyup şişeyi hevâ yüzinden yiryüzine atdı inüp ḫâke (8) ṭoḳunup çâk olup içinden siŋek leşkeri çıḳdı siḥri-gâhın ḳuvvetiyile ol siŋeklerüŋ kimi (9) ṭavşancıl oldı ve baʿżı siŋekler sunḳur ve şâhîn ve çaḳır ve ʿâcizî ve balaban atmaca kerkes ve (10) ḳuzġun ve çaylâḳ ve dölingeç olup yiryüzinden ḳalḳup gökdeki ḳuşlar ṣafına gelüp ceng (11) ḳıldılar nite sîmurġ ṭarafından yırtıcı ḳuşlar câẕū leşkerine irişüp ḳaynaḳ ṭoynaḳ urup gözlerin (12) çıḳarup yüzlerin ki yırtarlardı câẕūlar daḫı siḥri-gâhın ḳuvvetiyile kim küp süvâr kim çöp (13) süvâr kim peleng süvâr kim neheng süvâr hevâ yüzinden siḥri-gâhın yili ḳuvvetiyile sūra varup (14) yırtıcı ḳuşlar ṣaffına irüp aṭyâr ulularına şişe ile neft odun atup ya (15) ḳarlardı ve baʿżı câẕū daḫı siḥri oḳuyup yırtıcı ḳuşlar üzerine kim urur idi (16) aṭyâr

cinsi efsūnile süst idüp ḳaynaḳ ṭoynaḳ cengin üstünden irerdi (17) ammâ ki ol siḥr-i ibṭâlile ṭartıcı ḳuşlar şekline giren siŋekler sihr ḳuvvetiyile (18) yırtıcı murġân arasına girüp ceng iderlerdi ḳanad ḳanada minḳâr minḳâra ṭoynaḳ (19) ṭoynaġa ḳaynaḳ ḳaynaġa urup çengâlile ḳanlar döküp birbirine (20) âheng iderlerdi naẓm

itdi ceng âheng câẕū ol zamân
(21)kim peri perrân olubdı bî-gümân

câẕūlar murġânıla ki eyledi ceng
gökyüzinden yire inerdi bėş cihân

329a

(1) neṣr ḥakîm ḳavlince tâ subḥ olunca dūd-ı âheng ü câẕū sîmurġıla yırtıcı ḳuşlarile (2) ʿaskeri sâḫirân ceng itdiler ʿâḳıbet sîmurġ ḳuşı rūḥ ḳuşunla ve ḳaḳnūs ḳuşunla ḥaḳḳa (3) tevekkül ḳılup ism-i aʿẓam dillerine alup dūda âheng-i câẕū üzerine sîmurġ ḳuşı yürüdi ve feylūk (4) câẕū üstüne ḳaḳnūs ḳuşı hücūm itdi ve gevlân-ı câẕū üzerine rūḥ ḳuşı herbirisi ḳara (5) bulut gibi ḳanadların açdılar yıldırım gibi câẕūlar üstüne geçdiler ḥaḳ ʿinâyetiyile ism-i aʿẓam (6) berekâtıyıla süleymân muʿcizâtıyıla câẕūlaruŋ siḥr-i ibṭâlini bozdılar demür lenger gibi pūlâd (7) ḳaynaḳların açdılar ḳażâ vü ḳader gibi her birine yitdiler ḫançer miṣâl minḳârlarınla câẕūlar ḳanların (8) döküp yire ṣaçdılar ḳavrayup her birisin gerdanından ṣıḳup ṭutdılar yırtıcı aṭyâr ḳuşları daḫı ḥâllu ḥâlince câẕū leşkerini çengâl urup minḳâr ve ḳaynaḳ urmaġıla ceng ve cidâl (10) idüp ṣıyup ḳırup câẕū leşkerinüŋ yüzün dönderdiler baʿżısın ḳaçırup baʿżısın (11) cânın gevdesinden uçurup cehenneme gönderdiler sîmurġ ḳuşı bu üç câẕū serhengin (12) rūḥ ḳuşunla ḳaḳnūs ḳuşunla alup süleymândan yaŋa dönüp giderken yırtıcı ḳuşların (13) ḳatına cemʿ iderken nâgehân ʿayyūri câẕū racîm laʿînle câẕū leşkerinle şeyâṭîn serverlerinle (14) hevâ yüzinden süleymân cânibine sînâb ḳalʿasına ṭoġrı gelürken dūd âheng ü câẕūdan ne ḫaber (15) gele diyü çeşm-i gūş olurken nâ-gâh dūd âheng-i câẕū kutvâl-ı câẕūyıla gönderdügi (16) efrâsiyâbı dille çıḳageldi dili ʿayyūri câẕūya ʿarż itdi ʿayyūri câẕū ol (17) dili söyletdi dil daḫı süleymânuŋ gelüp sînâb şehrin aldugın benî aşfer çerisin sulṭânı (18) aṭġa şâhanı aşferi ve endelüs serveri ʿaḳrân şâhı endelüsı süleymâna ḫâîn olduḳların şeb-ḫūn (19) ḳılduḳların süleymân yine anları ṣıyup ḫânumânların alup genc ü mâlın dökdürdügün efrâsiyâb-ı tūrân (20) leşkeriyile sekiz kez yüz biŋ erle süleymân üstüne gelüp benî aşfer ve endelüs melikinle ittifâḳ (21) idüp arḳa birikdürdigin süleymânıla muḳâbil olup ceng itdüklerin muʿaraża ḳılup âheng

329b

(1) itdüklerin süleymân çerisin zebūn ḳılduḳların söyleyüp beyân eyledi ʿayyūri câẕū racîm bî- (2) diŋle dilden bu sözü ki aldılar fereḥ kesb idüp sâzılıḳ ḳıldılar eytdiler efrâsiyâb-ı (3) türkî ve ʿaḳrân şâh endelüsı ve benî aşfer melikini bize tâbiʿ ḳılup anlaruŋla ittifâḳ idelüm anlar yir (4) yüzinden biz hevâdan bir nifâḳla süleymâna firâḳ idelüm ki ʿâlemde dâsıtân olup söylene (5) tâ ḳıyâmetedek şeyyâdlar aʿzından râviyân dillerinde şerḥ olına diyüp ʿayyūri câẕū ol dile (6) ḫilʿat-ı ḫâṣ geyürdi taḫt kenârına aldı buġur dönüp ketvâl-ı câẕūya dūda âheng-i câẕū (7) ḥâlin şordu ki süleymân üzerine daḫı varduŋuz mı andan daḫı dil alduŋuz geldüŋüz mi (8) didi ketvâl-ı câẕū eydür yâ server-i câẕūyân mihter-i sâḫirân bihter-i kâfirân çün efrâsiyâb (9) leşkerinden bu dili alduḳ andan ʿaẓm-i süleymân ḳılduḳ ḳırḳ biŋ câẕūyıla hevâ yüzünden sînâb (10) ḳalʿasına muḳâbil ki varduḳ siḥir ḳuvvetiyile ḳaradeŋizle gök ortasında ḳarâr ḳılup naẓar ḳılup (11) ne gördüŋ gördük ki ḳalʿa-i sînâb deŋizle bozdepe arasından sînâb ṣaḥrâsı (12) yöresinden yirden göge irince ferş-i sıflîden ʿarş-ı aʿlâya varınca melekût'us-semavât (13) ḳalʿa-i sînâbı bozdepe ile ʿasker-i süleymânî ḫayme vü ḫâr-gâh ṣayvân u serâperde vü ṭanâp (14) leşkerüŋ çadırı vü otaġıyile ḳalʿanuŋ burcu ve bârūsın ṣaḥrâ vü ṭaġın bozdepesin bâġın râġın (15) ırmaġın nèçe ʿasker-i süleymânî sîmurġı anḳâsın ḳaḳnūsı rūḥı ṭavşancıl ve ḳartal ve soyaġasın (16) şâhbâzın ḳazın kekligi ṭurna ve ögüsin süglünü dürrâç kerkes ve ḳuġusın aṭyâr ululaların daḫı (17) melekler iḥâṭa itmiş ṭururlar câẕū leşkeri aşlından şeyṭân-ı racîm neslinden (18) her kim yaḳın vardıysa şahâb ile atup yaḳup ururlar ol sebebden süleymân leşkerine (19) varımaduḳ dil alup getürüp size ḫaber viremedük diyince ʿayyūri câẕū-yı nâ-beḳâr racîm laʿîn (20) mekkâr bu sözün ki işitdiler inanmayup ġażaba gelüp verhem itdiler daḫı siḥri-gâhın (21) ḳuvvetiyile sîmurġıla süleymân cânibine gelüp yitdiler bu cânibden dūda âheng ve câẕūnuŋ ṣınan

330a

(1) câẕū leşkeri hezîmet olup ki gitdiler zaḫm-nâk ve ġam-nâk ʿayyūri câẕūya gelüp yitdiler (2) sîmurġ elinden feryâd ḳılup yaḳaların çâk itdiler sîmurġuŋ gelüp yırtıcı ḳuşlar ile ceng itdügin (3) dūda âheng-i câẕūyı ġevlân-ı câẕūyı feylūk-i câẕūyı ṭutduġın ḥikâyet itdiler sîmurġdan (4) şikâyet itdiler ʿayyūri câẕū işidüp vây kim ḳaḳıdı racîm daḫı işidüp yıldırım gibi şaḳıdı (5) andan ḥükm eyledi ḳaradeŋiz ile gökyüzi arasında sînâb ḳalʿası ile deŋiz arasında (6) deŋizden yuḳaru on mîl miḳdârı yirde ʿayyūri câẕū siḥr-i ibṭâl ḳuvvetiyile taḫtını hevâ-yı (7) fenâda câẕūlar muʿallâḳ ṭurġutdı câẕū serverlerine alay baġlaŋuz diyü ḥükm itdi nite (8) evvel yüz biŋ merdūm süvâr câẕūyıla şemlūk câẕū ikinci iki yüz biŋ peleng süvâr ile ṣafṣaḥa (9) câẕū üçünci üç yüz biŋ küp süvâr câẕūyıla ḳaysūn câẕū dördünci dört kez yüz biŋ ejderhâ (10) süvâr câẕūyıla demdeme ki câẕū göklig-i câẕūyıla nîmleng câẕūyıla lakleng câzūyıla (11) ṣaġ ṭarafında ṭurdılar ve ṣol ṭarafında daḫı bèş kez

yüz biŋ ḫınzîr süvâr câẕūyıla ṭaġdaġa-i [12] câẕū ve altı kez yüz biŋ meymūn süvâr câẕūyıla ahdehe-i câẕū yėdi kez yüz biŋ şîr süvâr câẕūyıla [13] maʿreki câẕū ṭurdı anlaruŋ yanında ḫasḫane-i câẕū ḥalḥala-i câẕū çehinde câẕū semre câẕū [14] ṭurdılar ṣaff ve alay bağlayup seksen sekiz kez yüz biŋ câẕū leşkeri gökyüzünde [15] ḳalb ü cenâḥ ârâste ḳılup siḥr-i ibṭâl ḳuvvetiyile ṭurdılar bunlaruŋ çevresinde ṣağ ü [16]ṣol arasında şeyâṭîn nesli racîm aşlı denes kenes ihdineṣ mirṣâd ṣirṣâd keyūm düleyl-i [17] ẕelîl çerisi ṭurdılar meymene ve meysere râst ḳıldılar naẓm

[18]gökyüzünde ṭurdı câẕū leşkeri
kim bürüdi aḫterile ülkeri

yiryüzin türkmen ʿasker ḳapladı
[19]ṭutdı sâḫir gögi câẕū sâmiri

neṣr ḥakîm ḳavlince çünkim iki [20] leşker ḳalb u cenâḥ ârâste ḳılup ṭurmaḳda ammâ ki bizüm ḳışṣamuz bu cânibden ʿayyūri [21] câẕūya geldi nite ol zamân kim şeyṭân-ı laʿîn ile hevâ-yı fenâda câẕū ʿaskeriyile

330b

[1] siḥr-i gâhın ḳuvvetiyile ki ṭurmışlardı süleymân ḥażretinüŋ bozdepe üzerine nübüvvet taḫtınuŋ [2] nâzil oldugın nâr-ı nūr iḥâṭa itdügin gördiler ʿibret alup engüşt ber-dehân [3] urdılar ammâ ki naḳl-i loḳmân budur ki süleymânuŋ taḫtın ki bozdepe üzerinde melekût kim iḥâṭa [4] itmişdi nūr pertevi eṭrâfı ʿâlemi ṭutmışdı ammâ ki enbiyâ vü evliyâ ḥükemâ vü ʿulemâ gözlerinde melekût [5] muḳarrebin nūr-ı pertevi gün gibi rūşen ve ẓâhir görinürdi velâkin câẕūlar ve şeyâṭîn [6] nesli gözlerinde melekût'us-semavât ile nūr görünmeyüp ol ḳara gökçe içinde nâr ʿalâmeti [7] görünürdi ne melekût'us-semavâtı görebilürlerdi ve ne ḫod nūr pertevi sırrına irebilürlerdi [8] pes bu ḳadar var ki câẕū ʿaskerinden ve şeyâṭîn neslinden bu sırra kimse irmedi illâ ki [9] iblîs laʿîn-i merdūd-ı ʿâlemin bildi ki nübüvvet taḫtı süleymâna nâzil olmışdur melekût [10] us-semavât taḫtı ile süleymâna gelmişdür ol ḫasūd ḫased iltüp diledi ki süleymân taḫta [11] süvâr olmadın leşkerini taḫt üzerine almadın yil taḫt-ı süleymânı götürmedin yirile gök arasına [12] yetürmedin sînâb ḳalʿası içinde olan leşker-i süleymânî câẕūlara helâk itdüre [13] pes ġayyūri câẕūya eytdi yâ server-i sâḫirân ve serheng-i kâfirân ne ṭurursın bu leşkerile [14] ḳalʿanuŋ üzerine varalum siḥr-i gâhın ḳuvvetiyileʿasker-i süleymânı ḳıralum diyüp ol [15] ḳırḳ kez yüz biŋ câẕū leşkeri siḥr-i gâhın ḳuvvetiyile alay bağlayup râst ḳalʿa-i sînâb [16] muḳâbil yire kim geldiler yaʿni kim gökyüzünden ḳalʿaya muḳâbil kim oldılar bu cânibden sîmurġ ḳuşı ve rūḥ [17] ḳuşı ve ḳaḳnūs ḳuşı aṭyâr leşkeriyile dūda âheng-i câẕūyı feylūk-i [18] câẕūyı ṭutup ḳaynaḳlarına

alup ʿaẕm-i süleymân ḳılup hevâ yüzinden uçup ḳaradeñiz üstinden (19) geçüp ḳalʿa-i sînoba varınca o ṭarafdan ġayyūri cāẕū leşkeri daḫı bunlaruñ ardın sürüp ki (20) gitdiler hevâ yüzünden sîmurġa yitdiler bu cânibden sîmurġ ḳuşı cāẕū leşkerinüñ çoḳlıġın (21) görüp cenge ṭâḳat getürmeyüp ḳuşlar çerisiyile sürüp ḳaçup ḳalʿa-i sînoba düşdiler

331a

(1) andan getürdikleri cāẕūları mışır sulṭânı celâleddîn ʿamâliḳa sulṭânı suhrâb şâha (2) ve süleymânuñ ḳarındaşı ilyâ pâdişâha ʿarż itdiler anlar daḫı sîmurġ ki faṣîḥ lisân ile âdem dilin ki (3) söylerdi cāẕū leşkerin ne vechile gördüklerin ve aṭyâr çerisinle muḳâbil muʿârıż (4) ceng itdüklerin bu üç cāzūyı ṭutduḳların beyân eyledi buġur ilyâ vü şâh daḫı ḥâżır (5) olan şâhlarla ol üç cāzūları siyâset meydânı içinde cebren ve ḳahran işkence birle dile (6) getürüp söyletdiler ʿayyūri cāẕūyıla iblîs-i laʿînüñ ittifâḳın beyân eylediler muḫaṣṣal ki (7) ḫaberi ṣaḥîḥ ki aldılar ḳalʿa içinde ḥâżır olan leşker ḫalḳına ḫaber itdiler pehlevânlaruñ her birisi (8) burc u bârū üzerlerine çıḳup ʿazâim yazılmış cebe vü cevşenlerin geyüp dillerine ism-i aʿẓam alup (9) okimaġa meşġūl oldılar ve siḥr-i ibṭâl yazılu oḳların ellerine alup gez kirişe ḳoyup (10) ḳavslar ḥâżır itdiler cāẕū leşkeri ḳalʿa üzerine ne vaḳt gele diyü ḥâżırlıġıyıla göz ḳulaḳ (11) ṭutdılar ve andan ṣoñra on iki sıbṭuñ ḳalʿada ḥâżır olan ḥükemâsı ve ʿulemâsı ve ümerâsı ve (12) fuzelası birle feylesof ḥakîm burc u bârūlar dibinde ism-i aʿẓam oḳumaġa iltizâm gösterdiler (13) ve andan ṣoñra sîmurġ ḳuşı daḫı ḳuşlar leşkeriyile ḳaynaḳ ṭoynaḳ açup birinci ḳat felege (14) geçüp cenge ḥâżır olup ḳanad ḳanada çatup ṭurdılar cāẕū leşkerinden yaña naẓar urdılar (15) naẓm

her biri açup ḳanadın çün melek
ṭurdı gökde hemçü ʿuḳḳâb-ı felek

(16)ṭutdı murġân gök içiyile yiryüzin
ṭoldı dehrūñ karnına yüñ ü yilek

dâsıtân-ı iblîs laʿîn ve iġvâdâdan sâḫirân (17) ḥakîm ḳavlince bunlar bunda bizüm ḳıṣṣamuz iblîse geldi nite ʿayyūri cāẕūya eytdi yâ server-i (18) sâḫirân sen cāẕū leşkeriyile râst ḳalʿa üzerine sür ben daḫı efrâsiyâb-ı türke varayın ki (19) tūrân pâdişâhıdur ḥuşūşa ki benî aşfer meliki ve endelüs meliki aña tâbiʿdür ol pâdişâh daḫı ḳalʿanuñ (20) üzerine âheng ceng itsün kim lâ-cerem efrâsiyâb yiryüzünden ceng idüp sen gökyüzünden (21) cāẕū leşkeriyile âheng idüp maʿlūmdur ki ḳalʿa-i sînob feṭḥ olup alınur leşker-i süleymân

331b

(1) helâk olunur furṣat ġanîmetdür vaḳti ġayretdür eger kim bu gice süleymân leşkerine furṣat ki bulmayavuz (2) ʿale-ṣ-ṣabâḥ olıcaḳ süleymân saña ġâlip olısardur leşkerüñi helâk

ḳılısardur zîrâ ki [3] bu ʿalâ'im ki gördüŋ süleymâna nübüvvet taḫtı gökden nâzil olmışdur melekût' [4] us-semavâtıla gelmişdür ṣubḥ-dem ki ola bil süleymân taḫtına oturacaḳdur ḫadem-i ḫaşemiyile leşkeri vü [5] ʿalemiyile taḫt-ı süleymânî yil götürecekdür yiri gök ortasına çıḳarup yitürecekdür senüŋ [6] leşkerüŋi târ u mâr idüp yitürecekdür imdi furṣat bu demdür ki itmek gerek diyüp [7] iġvâ virince ġayyūri câẕūyı gönderüp kendü sürüp efrâsiyâba geldi [8] denes ile kenesi uydurup efrâsiyâb naẓarına gelüp naẓar ḳılup gördü ki deryâ-yı aḫterân [9] gibi yiryüzin efrâsiyâb leşkeri ṭutmış ṣaġ ṭarafında benî aşfer çerisi ṣol ṭarafında [10] endelüs çerisi ḳalb u cenâḥ ârâste ḳılup baġlanmış erdeminden gökyüzin ġamâm ṭutmışdur [11] süŋü nîze vü ʿalem ʿâlemi iḥâṭa itmiş naẓm

yiryüzüni bürümiş leşker tamâm
[18]erdeminden göklere çıḳmış ġamâm

ṣan ḳıyâmet günidür maḥşer ḳopup
ol ârâya cemʿ olubdur ḫâṣ u ʿâm

[13] neṣr ḥakîm ḳavlince iblîs-i laʿîn efrâsiyâbuŋ ʿaẓametlü leşkerin ki gördi [14] taḥsîn ḳılup bir zamân ṭurdı andan kendüyi bir melek ṣūret ḳılup efrâsiyâb gözüne [15] göründi efrâsiyâb daḫı on dört kez yüz biŋ leşkerin cemʿ idüp ṣaff u [16] alaylar düzüp sancaḳ u ʿalem şuḳḳaların çözüp süleymân leşkeriyile ceng itmege ḳalʿa [17] üzerine gelüp süleymân leşkerin yirinde bulmayup münfaʿil olup ṭurmışken süleymân [18] taḫtınuŋ gökyüzünden indügi ʿalâmeti görüp neyidügin bilmeyüp ḥaḳîḳat-i ḥâl sırrına irmeyüp [19] vehme varup ṭururken anı gördi bir melek-ṣūret perî heyʾet şaḫṣ ḥâżır oldı ḳaddin [20] egüp efrâsiyâba işâret itdi andan efrâsiyâb daḫı birḳaç ḳadem atdı ḳarşu varup ʿizzet [21] itdi buġur racîm eytdi yâ şâh-ı efrâsiyâb maḳâm-ı vaḥdet degüldir ki epsem ṭurasın

332a

[1] gerekdür ki leşkerüŋ çeküp ḳalʿaya ṣavaş yüridesin zîrâ ki süleymânuŋ leşkeri [2] ḳalʿa içinde egerçi zebūndur velîkin ol ʿâdî pehlevânlar şeddâdî dil-âverler senüŋ ḳalʿaya [3] yüriyüş itdügün ki göreler ser-cümlesi yirlerinden ṭuralar ġayret idüp ḳalʿa ḳapusın açalar [4] tîġ çeküp ḳalʿadan meydân içine geçeler sen daḫı ol zebūn leşkeri ṣıyup helâk [5] baġırların çâk u ḫâk eylegil yoḳsa kim bu süleymân yarına ḳalıncaḳ furṣat bulmazsın zîrâ kim ṣubḥ-dem [6] ṭâliʿ süleymân ḳuvvet bulısardur yirle gök arası süleymân leşkeriyile ṭolısardur efrâsiyâb didi kim [7] nite iblîs laʿîn eytdi ol ʿalâmet kim gökden ẓâhir olup yiryüzine kim indi ḳalʿa-i sînobuŋ [8] bozdepesi üzerine kim ḳondı ol bir taḫtdur ki dâvūd oġlı süleymâna geldi gökyüzinden [9] aŋa nâzil oldı ammâ ki yâ efrâsiyâb şâh eger kim bu gice ġayret idüp cengi aşup [10] ḳılasın ḳalʿa-i sînobı alup muẓaffer olasın süleymân taḫtı

daḫı alasın ʿâleme süleymânlıḳ ḳılasın (11) bir daḫı ʿayyūri câẕū ki ḳırḳ kez yüz biŋ câẕūnuŋ başıdur ol daḫı saŋa yardıma gelmişdür (12) uş sînob ḳalʿası üzre yirle gök arasında ḥaẕır ṭurmışdur sen efrâsiyâba koyar ki (13) ḳalʿaya yürüyüp ceng idesin ġayyūri câẕū gökyüzünden ḳalʿa içine girüp ceng ide ḳalʿadan (14) çıḳan erleri sen daḫı ḳılıcdan geçürüp helâk idesin ben birinci ḳat gök ferişteleriniŋ müvekkeliyem (15) saŋa geldüm ki ḫaber ḳılam süleymânlıḳ saŋa naṣîb ola ḳatunda ḥürmet bulam ammâ ki çün süleymân (16) leşkerin helâk idesin süleymân mührin ki elüŋe alasın ġayyūri câẕūyı daḫı helâk idesin ki (17) süleymân serîrinde sâḫir olmaḳ devletine saʿâdetine muṭâbıḳ degüldür naẓm

(18)ger naṣîḥat ṭutasın olduŋ emîr
ṣal süleymân miṣl-i yil üzre serîr

furṣatı fevt itmegil ki efrâsiyâb
(19)tâ cihâna şâh olasın lâ-neẓîr

neṣr ḥakîm ḳavlince iblîs laʿîn böyle diyüp daḫı (20) nâ-bedîd oldı efrâsiyâb görüp taʿaccüb ḳıldı andan dönüp begleriyile meşrevet ḳıldı (21) ḳarındaşı ʿuziret egerçi ki efrâsiyâbı menʿ itdi velîkin endelüs şâhı ve benî aṣfer meliki

332b

(1) eytdiler bu gelen müvekkeli melek sözi râstdur ceng idelüm ḳalʿa-i sînobı almaga âheng idelüm (2) ʿayyūri câẕū yir ile gök arasında ḳalʿaya yüriyüş idicek ḳalʿayı feṭḥ ider alur süleymân (3) leşkeri ḳalʿadan ḳaçar erleri nâ-çâr saŋa ṭapup ḳul olur diyüp efrâsiyâba iġvâ virüp (4) efrâsiyâb daḫı ḥâżır olan serverlerine ser-henglerine istimâlat virüp on dört kez (5) yüz biŋ er on biŋ er yüz ḳırḳ alay yüz ḳırḳ efrâsiyâbı sancaḳ götürüp ṣaff u (6) alaylar düzüp sancaḳ ʿalem şuḳḳaların çözüp borı ṣurnalar urup raḫş u raḫşânlar (7)sürüp ejderhâ dillü süŋüler götürüp baḫr-i aḳyânūş gibi mevc urup fevc fevc ḳalʿa-yı sînob (8) üzerine varup tîr ü bârân tüfeng ü ḍarb u zen atup cenge ṭurdılar bu ṭarafdan ḳalʿa (9) içinde ʿâdî pehlevânlardan şeddâdî dil-âverlerden süleymânî serverlerden gördiler ki ḳalʿa-i (10) sînob üzerine gelüben efrâsiyâb yüriyüş idüp cengider pes ḳarṭūs-ı ʿâdî ʿanter-i ʿâdî (11) kehrem-i ʿâdî ḳanṭūr-i ʿâdî zenṭūr-i ʿâdî gelinūs-ı ʿâdî ḳaryūs-ı ʿâdî ve ʿarab bahâdurlarından (12) ḳaḥṭân-ı ʿarabî pehlevânı ġażanfer seḳlân-ı rūmî pîl gergedân süvâr olup ḳalʿa ḳapusın açdurup (13) efrâsiyâb leşkerine ceng itmege gitdiler anlaruŋ ʿaḳabince ʿamâliḳa sulṭânı suhrâb şâh (14) daḫı ʿâdî leşkerini çeküp sînob ḳalʿasından ṭaşra çıḳup ṣaff u alay baġladı ṣaġ yanında (15) arḳaş bin merḳeş ve ṣol yanında heyşâm bin heyşūm ṭurdı fîl-süvâr cümle suhrâb şâh ile (16) dört kez yüz biŋ leşker dört yüz ḳırḳ dört ʿâdî pehlevânlarıyıla arkaların sînob ḳalʿasına verüp (17) meymene ve meysere ḳalb ü cenâḥ ârâste ḳılup efrâsiyâba

muḳâbil ve muʿârıż ṭurdılar süryân dilince (18) bir nefesden allaha tekbîr getürüp ün urdılar yirler gökler iŋledi gümledi vuḥûş u ṭuyûr (19) hevl-i heybetden beliŋledi ol cânibden efrâsiyâb-ı türk ʿâdî pehlevânlaruŋ süleymânî (20) dil-âverlerüŋ surâb-ı merdânlaruŋ ḳalʿa-i sînobdan çıḳup ol ḳara gökçe içinde kendüye (21) muḳâbil oldukların görüp begenüp âferînledi andan efrâsiyâb cânibinden ferhemend-i türk

333a

(1)suyiti ḫân-ı türk ol iki pehlevânlar cebe vü cevşene ġarḳ olup âhen-pûş gergedânlar binüp efrâsiyâb (2) sancaġına gelüp didiler ki iy sulṭân-ı tûrân destûr vir meydâna girelüm cevlân (3) uralum düşmân serverleriyile erlik oyunın oynayalum ḳanumuz ḳaynasun diyüp gerinişüp (4) sünişüp bebr u peleng gibi egrüşüp gümreşdiler efrâsiyâb daḫı ol iki pehlevânı ḳuvandı (5) destûr virdi andan suyitiḫân türk sâz u seleb râst ḳılup gergedân meydâna sürüp (6) cevlân urup meydân ortasında ṭurup gîş urup hırasân birle çaġırup suhrâb şâh (7) ṭarafından süleymân dil-âverlerinden er diledi bu cânibden süleymân serverleri suhrâb şâh dil-âverleri (8) ʿâdî pehlevânları mest ejderhâleyin gerinişüp sünüşüp ḳaṣd ḳıldılar ki cemîʿsi bir uġurdan (9) raḫş u raḫşân pîl ü gergedân süreler ammâ ki pehlevânlar başı ḳurṭûs-ı ʿâdî pehlevân-ı şeddâdî (10) ḳomadı aradan birine işâret ḳıldı tenkûl-i ʿarabî raḫş meydâna sürdi cevlân ḳıldı suyiti ḫâna (11) ḳarşu gelüp ṭuruşup birbirine at u gergedân sürüp irişdiler süŋü birle delim (12) ceng ḳılışdılar çoḳ ṭuruşdılar ʿâḳıbet süleymân serveri tenkûl-i ʿarabî süŋü şunup suyiti ḫân-ı (13) türkî sînesine şancdı süŋü dili nebtîzi gibi yaġrınına geçdi gergedândan yıḳdı ceyş-i süleymân (14) âferîn diyü ün itdi efrâsiyâb leşkeri ġayrete gelüp ġırîv ḳıldı bu aralıḳda ʿakenkeʿi (15) ʿayyârı süleymân sûra varup sîmurġleyin düşen suyiti ḫân-ı türkün başın kesüp suhrâba gelüp (16) atı ayaġına şalup duʿâ ḳılup didi kim iy suhrâb ḫân meliki süleymân hemîşe süleymâna düşmân (17) olanlaruŋ başı kesilüp atlar ayaġında ġalṭân olsun diyüp başı süŋüye diküp ṭurdılar (18) ün urdılar bu yaŋadan efrâsiyâb-ı türk görüp ġayrete gelüp işâret itdi (19) ferhemend-i türk pîl sürüp meydâna girdi tenkûl-i ʿarabîye muḳâbil muʿârıż oldı irdügi dem (20) bir gürz eyle urdı kim küh-i elbruza ursa zîr ü zeber ḳılurdı ammâ ki tenkûl-i ʿarabî ḳalḳan şalup (21) râst menʿ itdi nevbet kendüye irüp at sürüp ferhemend-i türke gürz urdı elinde

333b

(1)ḳalḳan ḫurd oldı râst depesine ṭoḳunup başını ışığı ile ḫurd eyledi ferhemend-i türk fîlden (2) yıḳulup düşdi efrâsiyâbıla ḳarındaşı ʿuziret anı görüp âh ḳılışdı buġur efrâsiyâb (3) ḳarındaşı ʿuziret ol pehlevânı şâhib ġayret altmış arş ḳadd u ḳâmetle yüz yigirmi baṭmân gürzile (4) gergedân sürüp tenkûl-i ʿarabînüŋ öŋin aldı yaḳın irüp tenkûl-i ʿarabîye bir gürz

eyle [5] urdı ki ḳalḳan ḳolunda ṭaġıldı ḍarb sernide ṭoḳınup ḫurd ḳıldı anı görüp ceyş-i süleymân [6] ġırîv itdi andan serverlerden süleymân dil-âverlerinden feresṭūn-i ʿâdî ḳırḳ [7] dört arşı ḳadd u ḳâmet ile fîl-i menkelūsı sürüp naʿra ḥayḳırup gürz ṣalup irdi [8] ʿuzirete bir gürz urdı ʿuziret ḳalḳan ṣalup red itdi feresṭūn-i ʿâdîye ʿuziret daḫı [9] tekrâr ḥamle itdi feresṭūn-i ʿâdî siper birle menʿ ḳıldı loḳmân ḥakîm ḳavlince [10] ol iki âdem ejderhâsı yetmiş gürz birbirine urup red ḳılışdılar âḫirinde efrâsiyâb [11] ḳarındaşı ʿuziret bir gürz urdı feresṭūn-i ʿâdînüñ ḳalḳanın ḳafâsında ṭaġıtdı [12] depesinde ṭoḳınup başını ışığıyile ḫurd ḳıldı anı göricek feresṭūnuñ ḳarındaşı sâḳūr-i [13] ʿâdî ki seyf yüzünde ġâyet dil-âver kişiyidi naʿra ḥayḳırup gergedân meydâna sürüp [14] ʿuzirete irdi ḳara bulutleyin gürz-i girân ḥavâle ḳıldı ʿuziret pūlâd ḳalḳanın ḳarşu ṭutdı [15] bir ḍarb eyle urdı ki ʿuziret egerçi kim başın ḍarbdan ḳaçırdı ammâ ki [16] gürz inüp gergedân başına ṭoḳınup ḫurd ḳıldı ʿuziret yıḳıldı sâḳūr-i [17] ʿâdî inüp başın kesmek dileyince efrâsiyâb anı görüp ḳaṣd ḳıldı kim kendü [18] meydâna gire velîkin şeylân-ı türk gergedân meydâna sürüp sâḳūr-i ʿâdîye [19] süñü ṣundı sâḳūr-i ʿâdî ʿuzireti ḳoyup şeylâna muḳâbil olunca ʿuziret ḳaçup [20] gitdi gelüp ḳarındaşı efrâsiyâb leşkerine yitdi bu cânibden sâḳūr-i ʿâdî [21] şeylân-ı türküñ süñüsin siper ṣalup red itdi andan şeylân gürz çıḳarup ṭopuzundan

334a

[1] sâḳūr-i ʿâdîye irüp bir gürz urdı kim kūh-i ṭamġânı ursa gürzi zîr ü zeber ḳılurdı ammâ ki [2] sâḳūr-i ʿâdî râst siper ṣalup dürüst red itdi saḳūr daḫı gürz urdı [3] şeylân siper ṭutdı gürz şeylân ḳalḳanın ḳafâsında ṭaġıtdı depesinde ṭoḳınup [4] başıyı ışġıyıla ḫurd ḳıldı anı göricek efrâsiyâb-ı türk ḥayḳırdı şöyle kim ṣaġ ve ṣol [5] ṭuran tūrân serverleri vehm alışdılar ḳaṣd ḳıldı kim at meydâna süre ammâ ki [6] şeylânuñ bir dil-âver ʿemmüsi vardı adına kimlâḥ dirlerdi fîl meydâna sürüp saḳūr-i [7] ʿâdîye muḳâbil ṭurup gürz urdı sâḳūr ḳalḳan ṭutup menʿ itdi ṭoḳsan gürz biri [8] birine urdılar âḫir sâḳūr-i ʿâdî gürz urup kimlâḥ türküñ ḳalḳanın ḫurd ḳıldı [9] ḍarb ḳafâsına ṭoḳınup demür ışığın depesine gömdi kimlâḥ türk fîl boynına düşdi [10] ḳaṣd ḳıldı kim sâḳūr-i ʿâdî yine irüp gürz ura efrâsiyâb ṭarafından aṭvâs-ı türk [11] meydâna girüp gergedân sürüp naʿra ḥayḳırup ṭırfılından sekiz yüz erṭâl gürz-i girân [12] ḳolına alup sâḳūr-i ʿâdî üzerine fîl sürdi berḳ-ipeykânleyin gelüp irdi gürzi [13] sâḳūr-i ʿâdîye ḥavâle ḳıldı sâḳūr-i ʿâdî siper ḳarşu virdi aṭvâs şöyle ḍarb urdı kim [14] ḳalḳançıh ḳalḳan alacuġı türkmen perrân ḳolında ṭaġıldı gürz sâḳūr-i ʿâdînüñ depesinde [15] ṭoḳınup künbet gibi başını pūlâd ışığıyla ḫurd ḳıldı fîlden düşdi bir ayaġı üzengüde ḳalup [16] fîl beliñleyüp yügürdi sâḳūr leşin yanınca sürüdi ol pehlevân helâk ḳıldı naẓm

(17)eyle taḳdîr itdi aŋa ʿizz ü cel
ki irişe aṭvâs elinden aŋa ecel

olısar taḳdîr işi yoḳdur gümân
(18)irer âḫir başa yazulan ezel

dâsıtân-ı ameden-i taḫt-ı süleymân râ averdân-ı melekūt bi'znillah-i teʿala

(19) ḥakîm ḳavlince ol zamân kim efrâsiyâb şâh ve câẕū-yı gümrâh süleymânuŋ çerisinle cengde (20) âhengde ammâ kim bizüm ḳışṣamuz bu ṭarafdan süleymân ḥażretine geldi nite şöyle kim (21) çünkim süleymân peyġâmber ol nebî-yi muṭahhar sulṭân-ı ekber ol gice on iki biŋ enbiyâ

334b

(1)ve on iki biŋ evliyâ ile ve on iki biŋ ʿulemâ ve ʿuḳalâ ve ḥükemâ ile ol ḫallâḳ-ı (2) ʿâleme ve rezzâḳ-ı benî âdeme ṭaʿat ḳılup ḥâcet dileyüp aʿdâya muẓaffer câẕūya menṣūr ʿâṣîyân (3) emrine mâʾmūr olmaġiçün ḳudret taḫtın dileyüp el götürüp enbiyâ ve evliyâ ve ʿulemâ âmîn diyüp (4) süleymân duʿâ dileyüp ol gice ṣubḥ olunca ḥaḳḳa ṭaʿat itdi ḥaḳ sübḥâna ve teʿâlâ celle (5) celâlühü ʿamme nevâlühü süleymân nebînüŋ duʿâsın müstecâb idüp levḥ-i maḥfūẓ muḳâbelesinde (6) melik-i aʿẓamuŋ serveri rūḥâniyân muʿaẓẓamuŋ mihteri isrâfil ḥażretine nidâ-yı uluhiyyet (7) irdi kim bu ḫiṭâb ʿizzet semʿine girdi kim iy melik-i isrâfil server-i mikâʾil ve ʿazrâʾil (8) ve cebrâʾîl benüm mürsel peyġâmberüm dâvūdoġlı süleymâna kim anı süleymân-iz-zamân (9) ḳıldum tâze cüvânken bu köhne devrâna ki ḥükm ide vaḥş u ṭayru insâna ḥabîbüm (10) muḥammed-i muṣṭafânuŋ ol âḫir zamân peyġâmberi server-i enbiyânuŋ nūrından ḫâtem ḫilḳat (11) ḳılup ol süleymân ḥażretine iḥsân eyledüm ins ü cinnü ve vaḥş u ṭayru mūr u mârı emrine (12) fermân eyledüm buġur ol süleymân aʿdaya muẓaffer ve manṣūr olmaġıçun cabbârân âḫer menan kâfirân (13) ve sâḥirân ʿâṣîleri emrine mâʾmūr olmaġıçun ol ḫâtemi salṭanatına saʿâdetine saṭvetine ṣalâbetine (14) muḥabbetine lâyıḳ benden taḫt ister ol taḫtile aʿdaya nuṣret ister imdi yâ isrâfil (15) ol nūr-ı muḥammedüŋ ḳandîl-i envâr-ı ẕerresinden bir taḫt ki ḳudretümle ḫilḳat ḳıldum ol (16) taḫt-ı firdevsî naʿîm içinde alup melekût'us-semavâta emr it götürsünler dördüncü ḳat gökde (17) cenneti içinde taḫtı omuzlarına alup uçsunlar âsumânuŋ dördinci üçünci ikinci birinci (18) ḳat gökleri ḳapularından taḫt ile geçsünler sen daḫı rūḥâniyân ulularıyıla bile varup (19) ol taḫtı rū-yı zemînde ḳaradeŋiz ile ḳara yir arasında kūh-i ılġâẓ yöresinde ḳalʿa-i sînâbda (20) bozdepe üzerine taḫtı indirgil melekleri ṣaf ṣaf yiryüzine ḳondurgıl ol benüm (21)

süleymânuma ol taḫt-ı ʿaẓîmi teslîm eylegil melik-i müvekkili taḫt naẓarına iltüp melekūtuŋ

335a

(1) daʿvet şerâîṭin aŋa taʿlîm eylegil andan dönüp yine maḳâmuŋa gelgil levḥ-i aʿẓama (2) muḳâbil ṭurup ḫiẕmetde olġıl didi ve cebrâʾîle ol ṭâvus u ḳudsi peyk-i celîle daḫı ol (3) celîl ü cabbâr kim ṣıfatı ḳulḥüvallahu eḥaddur ol kerîm ve muḫtâr ki lem yelid velem yūleddür ḥükm itdi ki (4) ḳudret ḳanadların açup gökler ḳapusından geçüp ol seḥer-gâh süleymân naẓarına isrâfilden (5) muḳaddem vara taḫt-ı aʿẓam varacaġın ḫaber vire pes cebrâʾîl ḫażreti (a.s.) sidretʾül-müntehâdan ṭarfetʾül-ʿayn (6) içinde ḳudret ḳanadın açup uçdı gökler ḳapusından geçdi süleymân naẓarına irdi ez-in (7) cânib süleymân bin dâvūd nebî-yi maʿbūd pâk muṭahhar vücūd ḥaḳḳa ṭaʿat ḳılup el yüze sürüp namâz u (8) niyâzdan fâriġ olınca ḳudret taḫtın isteyüp ḥaḳḳa tevekkül ḳılınca nâ-gâh anı gördiler ki (9) ḥükemâ ve vüzerâ ve ümerâ gözlerinden nihân ammâ ki enbiyâ ve evliyâ ve ʿulemâ ve süleymân gözlerinde eẓher-i (10) mineʾş-şems ʿayân ol peyk-i celîl ṭâvus u ḳudsi cibrîl geldi naẓarına irdi ʿizzet ile (11) selâm virdi süleymân yirinden ṭurdı ʿizzet ile selâmın alup seccâde üzerine yanına alup ikisi (12) bile oturdı cebrâʾîl ḫażreti eytdi yâ nebîyyallah müjde olsun ki ḥaḳ subḥâna ve teʿâlâ saŋa nübüvvet taḫtını (13) gönderdi isrâfil ile melike-i müvekkelin ve rūḥâniyân ve daḫı cemîʿ-i melekūtuʾs-semavât bilensince firdevs (14) uçmaġından taḫtı alup geliyorurlar imdi yâ süleymân bozdepe üzerinden cemîʿ-i leşkerüŋi göçür (15) bâr u büngâhların ḫayme vü ḫargâhların indürüp ḳaṭâr u mehârlara yükledüp bu ḳalʿa içine (16) gelüp girsünler ḳalʿaya ṣıġmayan leşkerüŋ burc u bârū ḥendeḳ kenârında ṭursunlar ve andan (17) ṣoŋra on iki biŋ enbiyâ ve on iki biŋ evliyâ ve ʿulemâ birle ḳalʿadan ṭaşra çıḳup (18) ṣaf baġlayup ḳıbleye teveccüh ḳılup seḥer-gâh ṣubḥ namâzın ḳılup iki rekʿat şükür namâzın daḫı (19) ḳıluŋ ʿale-ṣ-ṣabâḥ nübüvvet taḫtı melekût'us-semavât ile gelür bilüŋ aŋa göre yaraḳ ḳıluŋ diyü ḫaber (20) ḳılıcaḳ süleymân nübüvvet taḫtı geleceğin bildi yirinden ṭurup ṭâʿate yüz urup secde-i şükür (21) ḳıldı andan ḥükm itdi âṣaf bin berḫıyâ cemîʿ-i ümerâ vüzerâ server-i selâṭînlerile pehlevân-ı

335b

(1) rū-yı zemînlerile yirlerinden ṭurdılar leşker ḫalḳını bozdepenüŋ üzerinden ırdılar altun (2) çıbıḳlu çavuşlar ve gümüş degeneklü ḥâcibler sūy-ı süleymâna cūb u çıbıḳ urup ḫayme vü (3) ḥar-gâhların indürüp kiminüŋ ḳalʿa içine getürüp ṣıġmayan leşkeri burc u bârūnuŋ ṭaş (4) yüzünde ḥendeḳ kenârında ḳondurdılar ve andan ṣoŋra ol ṣaḥrâ-gâh on iki biŋ enbiyâ ile on

(5) iki biŋ ʿulemâ ile loḳmân ḥakîm ile âṣaf bin berḫıyâ ile nâṣan peyġâmberile üyâṣer peyġâmberile elʿūn peyġâmberile câyiʿ peyġâmberile fi'l-cümle benî (7) israʾil muʿcizâtı ẓâhir olmış enbiyâlar ile vilâyet-i mâhir olmış evleyâlarıyıla vüzerâyı ümerâyı (8) yirlü yirinde ḳoyup süleymân nebî kendözi ḳalʿadan çıḳup bozdepe içine varup (9) bozdepe için arıtdurup pâk itdürüp beytʾül-muḳaddise ḳarşu ḳıbleye teveccüh ḳılup süleymân (10) peyġâmber imâm olup şükür namâzın edâ itmege ṭurdılar ṣaġ ṭarafında cebrâʾîl ile on (11) iki biŋ enbiyâ ṣaffa ṭurdı ve ṣol ṭarafında ḫâtem müvekkeli ṣaḥba tâʿanı ile ferişte ile (12) on iki biŋ ʿulemâ ve evliyâ ṣaf ṭutup el baġlayup namâza ṭurup cümlesi süleymâna (13) uyup ḳıbleye müteveccih olup göŋül gözün ḥaḳḳa baġlayup subḥ namâzın ḳılmaġa meşġūl oldılar (14) naẓm

enbiyâ vü etḳiyâ vü evliyâ
şeh süleymân ḥażretiyle bî-riyâ

(15)ḫâliḳa iḫlâṣile secde ḳılur
tâ ki maḳbūl ide ḥâcet ol hudâ

neṣr (16) ḥakîm ḳavlince süleymân ṭâʿatda cebrâʾîl ile müvekkel-i ḫâtemi süleymân ṣaḥbâ taʿânil birle (17) on iki biŋ enbiyâ ve on iki biŋ ʿulemâ ve evliyâ ile ṣubḥ-ı ṣâdıḳ namâzın ḳılmaḳda nübüvvet taḫtı (18) gelmesine intiẓâr olmaḳda bizüm ḳıṣṣamuz ez-in cânib isrâfile geldi nite şöyle kim (19) ol zamân ki isrâfil (a.s.) yėdi ḳat gögün melekût-ı aʿẓam ları ile ʿarş-ı ʿaẓîmüŋ (20) rūḥâniyyūnı muʿẓẓamlarıyıla isrâfil ḳatına cemʿ oldılar ḳudret ḳanadlarını açdılar ʿarş-ı ʿaẓîm ayaġı (21) altından uçdılar yėdinci ḳat ṭoḳuzuncu ḳat altıncı ḳat bėşinci ḳat gökler ḳapusından

336a

(1) geçdiler cennet-i firdevsi aʿlâ ḳurbına gelüp indiler behişt-i naʿîm içine indiler taḫt-ı süleymânî (2) iḥâṭa indiler daḫı isrâfil emriyile ḳanad ḳanada çatup götürdiler dillü dilince ḫâliḳı tesbîḥ (3) idüp tekbîr getürdiler andan ol nūrânî ferişteler her birisi ḳudret ḳanadın açarlaridi (4) isrâfil rūḥâniyyūn ṣaffile öŋ ṣafḥa uçar idi dördünci ḳat melekûtʾüs-semavât taḫt-ı (5) süleymânî götürürler idi yėdinci altıncı bėşinci ḳat melekūt taḫtı süleymânuŋ ḳafâsınca ṣaf ṣaf (6) ḳanad ḳanada çatup başbaşa çatup ʿaẓametile giderler idi dillerince allahı tesbîḥ iderler idi (7) ammâ ki üçünci ḳat ikinci ḳat birinci ḳat göklerüŋ ferişteleri rūḥâniyyūn ṣaffında ḳudret (8) ḳanadların açup dillerince ḫâliḳa tekbîr getürürler idi üçünci ḳat gök ferişteleri ve bėşinci (9) ḳat gök ferişteleri arasında maḳâm-ı ʿulâde hevâ-yı

fenâda dördüncü ḳat gök ferişteleri (10) ẕikr olan taḫt-ı süleymânî emr-i yezdân birle ḳudret ḳanadları üzerinde götürürler idi pes ol (11) seḥer-gâh allah emriyile hevâ-yı fenâdan yiryüzine berḳvâr ḳanadların ṣalup isrâfil-i aʿẓama her birisi (12) taʿẓîm ḳılup sînâb ṣaḥrâsına ṭoġrı süzülüp inerler idi ṭâvus-ı cennet miṣâl taḫt-ı (13) süleymânuŋ ṣaġ ve ṣolında baʿżı melâike ʿışḳ-ı ilâhiye müstaġraḳ olup cevelân urup (14) dönerler idi ve baʿżı melekūt taḫt-ı süleymânuŋ ṣaġ ve ṣolunda kebūtervâr pervâz ki ururlar idi (15) ol nūrânî yüzlerinüŋ envârından ol ṣubḥ-gâh gün nūrı mat olup mâh-i tâb nūrı (16) şuʿlesi ṭönerdi ve baʿżı rūḥâniyyūn isrâfil ü aʿẓam öŋince vü ṣaġ ve ṣolunca ol melik-i (17) aʿẓamı iḥâṭa ḳılup her birisi altmış altışar biŋ ḳudret ḳanadların ki açarlar idi perlerinüŋ (18) pertev-i nūrı eṭrâfı ʿâleme şems-i enver gibi ṣaçarlar.idi yirle gök arasında olan cinn ü şeyṭân (19) nesli yitmiş biŋ yol menzîli ıraḳ ḳaçarlar idi ve yine yirle gök arasında yetmiş kez yüz biŋ (20) melâike müvekkeli insân vuḥūş u ṭuyūr ve müvekkelin çâr-ı ʿunṣur vü maʿâdin fi'l-cümle cemâdâta (21) ve cemîʿ-i maḫlūḳâta ve yirle gök arasında olan kâyinâta ḥacerâta ṣemarâta şecerâta her nev ü

336b

(1) cinsüye ṣıfât-ı nebâtâta müvekkel olan melekût ḳanadlar açup yiryüzinden hevâya ḳalḳup uçup (2) hevâ-yı fenâda maḳâm-ı ʿulâde isrâfil aʿẓam ı süleymân taḫtıyile ḳarşılayup selâm verdiler ʿizzet (3) ḳıldılar ol gelen melekût-ı ʿulvîyi bu verân süfli melâike iḥâṭa ḳılup yir-i gök arası melek ile (4) ṭolup âsumân içi melekût olup taḫt-ı süleymânî ortaya alup hevâ-yı fenâdan sînâb (5) ṣaḥrâsı üstine süleymân cânibinden yaŋa ḳanad süzüp indiler ṭâvusvâr yüzlerin süleymândan yaŋa ḳılup (6) döndiler naẓm

ne ki varısa cümle murġân ol zamân
gökyüzünde cemʿ olubdı bî-gümân

(7) şeh süleymân üstine ṣaf baġlayup
perr ü bâl açup ṭutardı sâyebân

ins ü cinnü vaḥş u ṭayru mūr u mâr
(8) cümle maḫlūḳ perende ibn-i cân

ṣaf ṭutup ṭururdı dîvân içre hep
ḥükm-i şâha oluban fermân hemân

(9) diŋle imdi ḳıṣṣa nedür yâ ʿazîz
vir ṣalavât muṣṭafâya ṣâd u mân

neşr ḥakîm ḳavlince (10) isrâfil (a.s.) gelüp taḫtile inmekde gelüp yitmekde bizüm ḳıṣṣamuz ez-in cânib süleymâna geldi kim (11) ṭâvus-ı ḳudsi vü cebrâʾîl ile müvekkel-i ḫâtem melek-i ṣaḥbâ ṭâʿâʾîl ile on iki biŋ enbiyâ ve on (12) iki biŋ ʿulemâ ve evliyâ ḳavmi benî israʾîl ile tekbîr ü tehlîl ile subḥ namâzın ḳılup ṣaġ ve (13) ṣol selâm virüp evrâd oḳıyup duʿâ ḳılup süleymân ḥâcet dileyüp cebrâʾîl âmîn diyüp (14) ellerin yüzlerine sürdiler ḥâcet dilerken başların semâya ḳaldurup gözlerin ʿarşa diküp (15) gözleşürken nâ-gâh anı gördiler melekût ḳanadından felek yüzi neysitâna dönmiş (16) ʿarş-ı aʿlâdan ferş-i sıflıya rūḥâniyyūn ve kerrūbiyyūn ve cemîʿ-i melâike müvekkelin inmiş gelürler (17) ammâ ki bu cemîʿ-i olan melâike arasında bir bölük ferişteler bir taḫt-ı ʿaẓîmi ḳudret (18) ḳanadları üzerine alup taʿẓîm ile getürürler ve cemîʿ-i melâike taḫtı iḥâṭa ḳılup zemzeme (19) ile ṣafbeṣaf tekbîr getürürler ve ammâ ki bu taḫt-ı ʿaẓîm öŋünce bir melek-i ʿâẓam gelür ki (20) altı biŋ altı yüz altmış altı ḳudret ḳanadların açmış ʿâlem-i eṭrâfı ḳanadları ṭutup perleri (21) ucı ḳâfdan ḳafâ meġârib ve meşârıḳı geçmiş şâh perleri şaʿşaʿasından âsumân içi enver

337a

(1) olmış yüzi nūrından cihân mülki münevver olmış naẓm
gökyüzin ṭutmış gelür cümle melek
(2) yüzleri nūrından enver nüh felek

götürürler şeh süleymân taḫtını
ḥaḳ yüce ḳıldı bilürler baḫtını

(3) gökyüzini ḳaplamışdı perr ü bâl
kim ḳanadlardan görünmez mâh hilâl

neşr ḥakîm ḳavlince (4) mūnis-i mikâʾil enîs-i cebrâʾîl âʿlem-i ʿazrâʾildür cemîʿ-i melekûte server ü hem delîldür süleymân görüp (5) ṣâd olup secde-i şükr itdi ammâ ki ḳavl-i loḳmân naḳl-ı eflâṭūn yūnânî budur ki taḫt-ı süleymân (6) ol zamân ki melekler götürürleridi süleymâna emr-i ḥaḳla getürürleridi melâikeler ümerâ vüzerâ ḥükemâ (7) ve ẓurafâ ve şuʿarâ ve cemîʿ-i yiryüzünde ḫalâyıḳ gözlerinde nihân baḳup görmezleridi velîkin taḫt-ı süleymânî cemîʿ-i (8) ekâbir-i eşyâ ümerâ ve vüzerâ efrâsiyâb ile leşkeri tūrân ve ʿayyūri câẕū ile nesl-i şeyṭân (9) yiryüzindeki insân u ḫayrân dem çeken şuʿbân ve evren

gökyüzünde uçan dîv ü ʿifrît ü cinnü (10) perrî-yü murġân gördiler neydügin bilmeyüp taʿaccüb ḳılup müteḥayyir ṭurdılar ammâ ki on iki biŋ enbiyâ ile (11) ve on iki biŋ ʿulemâ ve evliyâ ile süleymân peyġâmber naẓar ḳılup cemîʿ-i melekûtı eẓher-i mineʾş-şems (12) ʿayân gördiler şükür ḳılup yüz yire sürdiler velîkin ol seḥer-gâh henüz maşrıḳdan âfitâb (13) yüz gösterüp rū-yı zemîni nūrıyıla enver itmedin gün ṭoġup ay ṭolunup kevâkib-i âsumân nūrı (14) maḥv olup ṭaŋ atmadın seḥer ḳuş çuġarları dile gelüp ötmedin efrâsiyâb ṭoyile sındaġı ṭâzî (15) atlar kişneşmedin gergedânlar naʿralar ḥayḳırup merd ü meydân pehlevânlar uykudan ṭurup gözlerin (16) açup esneşmedin süleymân leşkerinde zâhidleri ʿibâdet iderken sînâb ḳalʿasınuŋ pâsubânları (17) süleymân adına nevbet çaġrışup sâʿat güderken sînâb şehrinüŋ ʿasesleri ol dün (18) içinde çarşu içinde her ṭaraf câbecâ gezüp fânūslar yakışırken câmiʿler mescidinüŋ minâreleri (19) şerefelerinde ʿâri namâzlu ḫūb âvâzlu ʿarab muʾminleri süleymân müeẕẕinleri subḥ eẕânın oḳumaġa (20) ḫurūsı ʿarş-ı aʿlâ ḳanadı işâretin gözleşüp baḳışırken sînâb ḳalʿası cânibinden ʿarab ʿerbâ (21) begleri ve benî isrâʾil ḳavminüŋ on iki sıbṭınuŋ begleri ʿamâliḳa ḳavminüŋ sulṭânı

337b

(1) suḥrâb şâh ile ve süleymânuŋ ḳayın atası baġdâd ḫalîfesi tubaʿ bin aṣdaʿ ile ve ḳayṣeri rūm birle (2) ve serveri yūnân şehin şâhıyıla mıṣr sulṭânı celâleddîn ile ve cemîʿ-i server-i selâṭîn ile ve ḳamu (3) pehlevânı rūy-ı zemîn ile gökyüzüne naẓar ḳılup taḫt-ı süleymânî görüp gelen taḫt-ı süleymân idügin (4) bilüp cemîʿ-i şâẕılıḳ ḳılup ġamdan âzâd dil şâd oldılar süleymâna süleymânlıḳ degdügin (5) bildiler fereḥ kesb idüp ḥürrem oldılar velî bu taḫt hevâ yüzinden sînâb ṣaḥrâsına indügin (6) görürlerdi melekût'us-semavâtı göremeyüp taḫt götüren kimler idügin bilmeyüp sırlarına iremeyüp (7) müteḥayyir ḫayrân ḳılup ʿaciz olup engüşt-berdehân ururlardı naẓm

(8) ḳaldı ḫayrân cümle ʿaciz vâlih olup beste dem
o nübüvvet taḫtınuŋ sırrına irmez hiç ümem

gūş u hūşı baŋa ṭut ki söyleyem emlaḥ kelâm
(9) kim bunuŋ miṯli saḫun diŋlemedi cimşîd ü cem

neṯr ḥakîm ḳavlince ʿasker-i süleymân (10) leşkerü baġdâd ḳayṣeri rūm yūnân ʿarab ʿerbâ ʿuḳalâsıyıla mıṣr-ı şâm ḥükemâsıyıla on (11) iki sıbṭuŋ benî isrâʾil ḳavminüŋ ümerâ vüzerâsıyıla süleymândan işitmekile yirle gök (12) arasında taḫtı görüp bildiler dillü dilince şükr ü yezdân ḳılup secdeye yüz sürdiler (13) ammâ ki ol cânibden efrâsiyâb-ı kürt tūrân

serkeşleriyile ve benî aşfer cânkeşleriyile ve endelüs (14) serverlerinüŋ būġları ve başlarıyıla yaʿni ʿaḳrân şâh endelüsı birle ve atġâ şâhânı aşferiyile fi'l-cümle (15) türk ve tūrân mübârizleriyile ṣoḥbet ḳılup meclis-i ârâyide idüp ol dün ʿıyş u nūşı ṣabâḥa (16) irgürmüş idi sîmin-sâḳ sâḳîler zerrîn ḳadeḥleri ellerine alup gün gibi ṣaġ ve ṣol devrân (17) ḳılup oturan ṭuran dil-âverlere selâṭîn ve serverlere mey-i gülgūnî râḥatʾül-ervâḥ diyü (18) ṣunarlarıdı ṣaġ ve ṣol seyyâreleyin dönerleridi tūrân begleriyile efrâsiyâb ʿıyş u nūş (19) vaḳtin ḫoş cihân ġuṣṣasın ferâmūş iderken şarâb başa çıḳup kelleler ḳızup cihân şarâb ki (21) içildi söz sözden çıḳup süleymândan ḫaber ki açıldı efrâsiyâb-ı türk ḳaplan gibi kîniyile (21) arslan gibi sîneyile kibri kîniyile ġurūr-ı şeyṭân bî-dîn ile gögüs gerüp

338a

(1) lâf urup eytdi ʿaceb ol süleymâncuḳ demürci oġlı zenbîl urūcı oġlancuḳ ben yėdi (2) başlu evren elinden ḳuş olup ʿanḳa gibi gökde uçarsa elümden ḳurtula mı uçmaġile ben arṣlan (3) sînelü ḳaplan pençesinden ol ʿarab baca süleymân âhū vü ḳaplan olup segirdüp ṭaġ u yaban (4) geçüp ḳaçarsa ḫalâṣ ola mı ḳaçmaġıla yarın olsun anuŋ leşkerinle muḳâbil ṭuruşayın göz yumup (5) açınca anuŋ yinice dirilmiş çerisin hefte bâzârı gibi tîzceḳ ṭaġıdayın seyf ü ṣalıḳ urup ceng (6) idüp ʿarab ḳanların yire ṣaçmaġıla ammâ ki bir kimse olsa biz süleymân leşkerinden ḫaber getürse (7) görsek leşkeri yirinde ṭurur mı yâ ḳaçdılar mı yâḫū ceng itmege busu açdılar mı diyince (8) kehremî pehlevân ol nerre şîr ü cüvân içerü girdi eydür ol ʿarab serveri süleymâncuġaz leşkeriyile (9) nıṣfʾul-leyl olıcaḳ ḳaçmışlar bâr u büngâhı indürüp ordusın cemʿ idüp ḳaṭâr u mehâr yükledüp (10) göçmişler bizüm tūrân çerisinden kimse ṭuymadın pâyların görüp pâylarına düşüp uymadın yoldaş (11) yoldaşa ḳoymadın ḳaçmışlar ḳalʿa ḳapusın açmışlar bozdepeye geçmişler yüz ṣuların yire ṣaçmışlar ne (12) ṭurursun tîz leşkerüŋi cemʿ idüp bindür varup ardların başup ceng idelüm ele giren (13) düşmân çerisine gürz-i girân urup âheng idelüm diyince efrâsiyâb şâd olup ḥükm eyledi (14) kūs-i ḥarbî çalındı server-i selâṭînlere ḫaber eylendi yaraḳlu yaraġuŋuz ile atlu atuŋuz ile (15) cenge binüŋ diyü çavuşlar dilinden söylendi buġur sekiz kez yüz biŋ tūrân çerisi uşaġı (16) ve irisi at ve fîl vü gergedânlara süvâr olup bindiler endelüs mübârizleri ve benî aşfer şâhbâzları (17) daḫı çünki süvâr oldılar her birisi otuz altı pâre ceng âletin üzerlerinde ârâyide ḳılup (18) ṣaff u alay baġlayup ʿalemlü ʿalemin alup ṣaġ ḳoldan endelüs şâhı ʿaḳrân şâh-ı endelüsî gelüp (19)ṣol ḳoldan benî aşfer meliki atġâş ḫân aşferiyile bu iki melik serverleri dil-âverleriyle gelüp (20) efrâsiyâb otaġına iḥâṭa idüp at ve fîl ü gergedân üzerlerinde ṭurdılar bu cânibden efrâsiyâb-ı (21) türk daḫı ceng âletin üzerine ârâyide ḳılup pūlâd pūş olup ber âhen-pūş gergedâna süvâr olub

338b

(1) gâvi ʿalemler çeküp ṣağ ṭarafında ḳarındaşı aʿzeret endelüs şâhınıla aşdı ve ṣol ḳoldan oġlı (2) pîşeng ile benî aṣfer meliki aṭġâş ḫân aṣferi aşdı on dört kez yüz biŋ düşmân leşkeri (3) at arḳasına gelüp kūs-i ḥarbîler urılup boru ṣurnâlar urılup yegin atlu ceng âletlü (4) ḳolu ḳuvvetlü şecâʿatlü erenler düşmân ḳanın yire ḳaranlar ṣağ ve ṣol yaşavullar ḥükmiyile sürüldi (5) pîl ü gergedân ḳıçġırmasından ṣaf şiken atları süheylinden tîġ-zen erler naʿrasından ṭâs-ı (6) gerdūn güm güm ötdi atlar ayaġı yiryüzin penbe gibi ditdi süŋüler dilinden hevâ ḳaddı söküldi (7) at naʿlı mıḫından yėdi ḳat yirler delinüp öküz göni didilüp balıḳ pulları ezilüp yıprandı (8) naẓm

ḥadsüzün leşker çeküben gitdi çün efrâsiyâb
ḫâk ayaḳdan tozdı göge baġladı tozdan seḥâb

(9) at mıḫı yiri didüp çıḳardı öküz balıḳ gözin
nîze ucından yėdi ḳat gök ṭutdı ḳalḳan âfitâb

neṣr (10) ḥakîm ḳavlince efrâsiyâb-ı kurt ol cihân dîde cabbâr ḳarı kurt ol zamân ki ol dün (11) içinde hemân ki leşkerin çeküp ki gitdi gelüp süleymân orṭusına yitdi gördi ki (12) leşker-i süleymân göçüp gitmiş yirinde kimse yoḳ maṭbaḫ yirinüŋ ocaġı ḳalmış ol ḳaradeŋiz gibi (13) leşker ṭūfân-ı nūḥ gibi yirinden ırılmış yir yirin müşg döküdüsi ṣuyınuŋ yire siŋmeyen (14) azacuḳ ırmaġı ḳalmış develer yüklenüp göçmiş yataġı yeri belli süleymân orṭusı yirinde yoḳ (15) ḫaymesi otaġı yeri bellü mâ-ḥaṣal leşkeri süleymân yirinde yoḳ yaḳdugı odı ḳalmış yir (16) yirin od daḫı sönmiş bir ḳara dütüni dūdı ḳalmış efrâsiyâb-ı türk süleymân ḳaçduġın bilüp (17) ġâyet fereḥ olup gelüp diledi kim ol dün içinde ḳalʿaya vara ceng itmekiçün (18) el tîġ ü kemâne ura lîkin ḳarındaşı ʿuziret ḳomadı menʿ itdi eytdi dün içinde (19) ḳalʿaya ḳarşu varmaḳ göz gözi görmeziken ṭop u tüfenge ḳarşu ṭurmaḳ devlete (20) saʿâdete lâyıḳ degüldür cenge ḥuṣūmete muṭâbıḳ degüldür ṣabâḥ olsun efrâsiyâb çaŋı (21) ötsün buyur tūrân leşkeri ḳalʿaya yüriyiş ḳılup ceng itsün efrâsiyâb aʿzereti

339a

(1) sözin müvecceh gördi ḳalʿaya ḳarşu çerisin düzedüp ṣaff u alay bağlayup ṣabâḥa muntaẓır olup ṭurdı (2) ol kibr-i kîniyile at fîl ve gergedân üzerinde server-i selâṭînler pehlevân-ı rū-yı zemînler ellerin (3) ḳılıc ḳabżasına urdılar velî diŋle imdi ki aŋsuzın bunlar ne gördiler nite dimege ʿâṣıḳâne ṣalavât (4) naẓm

vir ṣalavât dil ü cândan ol nebî peyġâmbere
kim şefâʿat ḳıla yarın irişicek maḥşere

(5) müstemiʿ seŋ dil ü cândan semʿ u ki ṭut baŋa kim
muṭṭaliʿ ola ṭapuŋ şîrîn emlaḥ ḫabere

neşr (6) ḥakîm ḳavlince gördiler gökyüzünden ol dün içinde ṣanma ki rū-yı zemînde yâ çîn ü mâçînde (7) anı gördiler ki hevâ-yı fenâda ṭâḳ-ı ʿulâde felek-i muʿallada bir ʿaẓîm nesne ẓâhir oldı mürebbeʿ çâr-gūşe (8) aḳ buluda beŋzer ammâ ki bu aḳ buluduŋ üzerinde elvân elvân ḳızıl yeşil rengîn elegümṣaġmâ (9) miṣâlinde kemerler ve ḳubbeler vasiʿnde nesneler gözikür anlaruŋ daḫı üstinde hilâl-i ʿıydı ḳamer (10) gibi ve baʿżı kevâkib-i seyyâre gibi ve baʿżısı şems-i felek gibi şavḳ virür aḫter ü şems ü ḳamer gibi bir ʿaceb (11) daḫı buŋı ol bulut çâr-gūşe bir ʿaẓîm taḫta beŋzer üzerinde görinen kimi ḳubbe ve kimi kemer (12) gibi ʿacabâ bu ne ʿalâmetdür ve neye beşâretdür işâretdür ne ṭurfa ḥikâyetdür ne gözile görmek (13) ki cihânda işidilmedük ḥikâyetdür ve dillerde söylenmedük rivâyetdür diyü efrâsiyâb bile tūrân serverleri (14) taʿaccüb iderken anı gördiler ki bu gelen aḳ bulut râst felek yüzünden bu aḳ bulut ki sînâb ḳalʿasınuŋ (15) yanındaġı bozdepe üzerine seḫer-gâh yeli ile gibi kıcıldayup iner ammâ ki ne ṣarṣar ve ne ḫod aġar döner (16) yaḳın inerek sînâb ḳalʿası burcına ki yaḳlaşdı efrâsiyâb tūrân serverleriyile ve endelüs (17) dil-âverleriyle ve benî aşfer mihterleriyile baḳup gördiler ki bu gökyüzünden nâzil olup inen bir ʿaẓîm (18)ulu taḫt ṭolu ve ʿarżı elli mîl ola ve üzerinde üç yüz on üç ḳubbe-i aḫżar ve mescid ü miḥrâb-ı (19) menber var ol aḳ bulud bu taḫtuŋ kendözi imiş ki raʿnâdur ve ol elegümṣaġmâ miṣâli görinen (20) ḳubbe kemerleri ve miḥrâbı menberlerimiş ve şems ü ḳamer kevâkib gibi görinen ḳubbeler ve miḥrâb u menber (21) üzerlerinde ki cevherlerimiş naẓm

bu ṣıfatla göricek ol şeh süleymân taḫtını

339b

(1) unıdur efrâsiyâb ilinde olan raḫtını

ḳaldı ḫayrân vâlih olup aġza alup barmaġın
gözine göstermez olur tâc u devlet baḫtını

(2) bildi allah şeh süleymâna verüpdür ḫâtemi
ḫâtem ile ṭutısardur baḥr u ber ümmemi

taḫtını yâd-ı nesîm götürüserdür çün anuŋ
(3) şarḳile maġrib ṭutup żabṭ ider milletini

ins ü cinnü vaḥş u ṭayru mūr u mârı râm idüp
ḥükmine mahkûm idiser cümle maḫlūḳâtını

(4) neṣr ḥakîm ḳavlince tūrân şâhı efrâsiyâb bu ʿaẓametlü taḫtı ki gördi ʿaḳl-ı ġavvâṣın (5) fikri deryâsına ṣalup engüşt ber-dehân ḳılup fikre vardı ʿacabâ bu taḫt bu ʿalâmet (6) bu saʿâdet ve taḫt u beşâret gökyüzinden yiryüzine kime gelür ki diyü ḳatında beglere su'âl (7) idince ʿaḳran şâhı endelüsî eydür yâ şâh-ı tūrân bu taḫt varise dâvūdoġlı süleymâna gelür (8) ḥaḳ teʿâlâ aŋa bu taḫtı erzânı ḳılur zîrâ ki dâyim süleymân eydürdi ki nübüvvet ḫâtemin ki ḥaḳ teʿâlâ (9) baŋa virdi bu ḫâteme lâyıḳ süleymânlıġıma muvâfıḳ devletüme saʿâdetüme muṭâbıḳ bir nübüvvet taḫtın daḫı (10) baŋa virecekdür ki ol taḫt-ı aʿẓamı melekler emr-i ḥaḳla baŋa getürecekdür ḳudret ḳanadların açup (11) getürecekdür gökyüzinden yiryüzine alup indürüp ben süleymâna yitürecekdür ceyşümile (12) ol taḫta süvâr olsam gerek yil taḫtumı gelüp getürecekdür istedügüm yire ḳafdan ḳafâ (13) yitürecekdür didi imdi yâ şâh-ı efrâsiyâb varise bu taḫt süleymâna gelür âh eger (14) kim ol ʿarab baca bu taḫta süvâr olursa taḥḳîḳ bu taḫtı ceyşini süleymânile yil götürecekdür (15) cihânda ʿadū ḳomayup helâk idüp yitürecekdür âh ki ol süleymân bizüm nâm nişânumuz (16) ʿâlemde götürecekdür diyüp endelüs şâhı hayâhay aġladı anı görüp benî aṣfer şâhı atġâ şâhân (17) aṣferi daḫı dil-perîşân süleymâna hâîn olduġına peşîmân olup ġayret odına cân u ciger (18) ṭaġladı bu yaŋadan efrâsiyâb-ı türk bunlaruŋ aġlaşduġın görüp ol daḫı kendüden varup (19) cemîʿ-i tūrân leşkeri server-i selâṭîn ü mihteri taḫt-ı süleymâna yine göz urdılar öŋlerin (20) dirdiler ṭurdılar ḫayretde ḳalup fikre vardılar gördiler ki gökyüzünden bu taḫt inerek gezerek (21) ol ḳubbeler ṭaḳınduġı cevherler şuʿlesi ol ḳara güdün içün gün gibi rūşen iderek gelüp

340a

(1) burc-ı sînâb üzerine muḳâbil hevâdan indi daḫı sînâb yöresinde ḳalʿa ile ḳaradeŋiz (2) arasında bozdepenüŋ ḳondı efrâsiyâb ile ol iki server-i ʿâṣî ʿarab sulṭânı (3) düşmeni şâhı tūrân ḫâṣı ol ʿaẓametlü taḫtı ḥaḳ teʿâlâ gökden indürdigün ki bildiler (4) süleymâna gönderdiġin aŋlayup süleymânuŋ süleymânlıġından belgileyüp salṭanat-ı (5) süleymânî ṭaŋlayup vâlih ü denk oldılar ḳadîd gibi ḳaldılar ne dönüp ḳalʿaya ceng idebilmege (6) şecâʿat ile ḳalblerinde ḳuvvetleri var ne atdan inüp otaḳlarına yataḳlarına varmaġa mecâlleri ne ṭâḳatleri (7) var naẓm

çün süleymân ḥażretine ḥaḳ ider taḫt-ı mezîd
ḥâsidân ḳılup ḥased ġayretden olur hep ḳadîd

(8) diŋle imdi bu ʿacâyib nedir olan ḳıṣṣa
vir ṣalavât aḥmede ammâ ṣavt ile ġâyet şedîd

neşr (9) ḥakîm ḳavlince bunlar bunda bizüm ḳıṣṣamuz buŋa ehl-i târîḫ eydür ol seḥer-gâh ki taḫt-ı süleymân süleymân (10) peyġâmbere ki iẕn-i ḥaḳla gökden indi gelüp bozdepe üzerine ki ḥaḳ ḳudretiyile melekler (11) ḳuvvetiyile süleymân muʿcizâtıyıla isrâfil maʿrifetiyile cebrâʾîl işâretiyile ḳarâr ḳılup ki ḳondı yaḳında (12) olan efrâsiyâb gibi düşmân serveri leşkeriyile ve endelüs şâhı melik aşferiyile taḫt-ı (13) süleymân gökden yire indügin bozdepe üzerine ḳonduġun eẕ-hârun minʾeş-şems ʿayân gördiler (14) görmeyenler daḫı taḳrîr ḳılup beyân idüp ḫaber virdiler ammâ ki hefti vü kişver rubʿu (15) meskûn içinde ḫıtâ-i ḫotende çîn ü mâçînde maġrib zemînde gürcistânda sindistândda horasân (16) hindüstânda mıṣr u şâmda yemen ṭâîfde vilâyet-i ḫabèşde memleket-i endelüsde diyâr-ı üngürüsde (17) liye ilinde çiyḫede rūsda kūh-i elbruz eteginde isfehân ve şirâzda medâyin ve baġdâd u ʿırâḳ (18) ve sîvâsda fi'l-cümle cihân sarâyı içinde yetmiş iki millet ḥükemâsı yüz yigirmi dörtlü ṣıfât (19) ʿuḳalâsı taḫt-ı süleymânî ıraḳdan farḳ itmediler ser-gerdan oldılar gökyüzünden yiryüzüne indügine (20) ol cevherler şuʿlesin kürre-i nâr ṣandılar ve ol aḳ billūr gibi taḫt gökden iner buluddur diyü inandılar (21) ol miḥrâb ve menber ve kemerleri ḳavs u ḳuzaḥdur diyü muṭlaḳa inanup göŋülleri dolan up ḳandılar

340b

(1)ammâ ki ʿaḳl-ı kâmil hünermend ü ḳâbil ḥikmetde ḳâdir ferâsetde mâhir olan ḥükemâ ve ʿuḳalâ ve ümerâ ve vüzerâ (2) ẕurafâ ve şuʿarâ ekâbir ü eşyâ bu ʿalâmetten degüldür bu bir ulu ʿaẕîm ʿalâ'imdür şek degüldür (3) yaḳın zamânda ẓâhir olusar yoḳsa ḳıyâmet mi ḳopdı ki müddet zamân âḫir olusar diyü ol (4) seḥer-gâh târîḫ yazdılar tâ ki ne demde ne sâʿatde ne yılda ne ayda nèçe eyyâm u rūz ve ne ḳatda (5) idügin maʿlūm idüp târîḫ yazup pūlâd tîġleriyle altun gümüş baḳır levḥalara pūlâdile (6) ḳazup müsennâʿ ḳılup ḥıfẓ idüp ṣaḳlayup düzetdiler bu vaḳʿa neticesi ne vaḳti vâḳiʿ (7) olur diyü çeşm-i gūş olup gözetdiler ʿulemâdan maḥfî degüldür ki iki nesne bir sâʿat içre (8) ʿâlemi ḳâyinâtda meşhūr maʿrūf oldı ikinci sâʿat ḳaçınca bilmege yaḳındaġı bildiler ammâ ki (9) ıraḳdaġılar aŋlamayup müddet zamânile bilmege mevḳūf oldı nite ol iki nesnenüŋ (10) birisi muʿciz-i mevcūdâtuŋ şefiʿül-ʿaraṣâtuŋ nebî-yi ḫâtimüŋ eşref-i âdemüŋ resūl-i aʿẓamuŋ yaʿni (11) kim muḥammed-i muṣṭafânuŋ müctebâ vü muḳtedânuŋ ṣalla'llâhu ʿaleyḥi ve's-sellem ol gice

kim gökyüzine (12) işâret ḳıldı allah teʿâlânuŋ iẕniyle gökde ḳamer şaḳ oldı egerçi yaḳında olan âdemî-zâduŋ (13) mü'minleri muʿcizât-ı muḥammed idügin bilüp iʿtiḳâd ile ṣalavât virüp ḥaḳḳa tekbîr (14) getürdiler ammâ ki bu leheb ile bu cehil naṣâra ve yehūdâ münkirleriyile îmâna gelmeyen kâfirlerile (15) nefs-i iblîse uyup hazâ siḥr ü mübîn diyüp şek getürüp taŋladılar ammâ ki ol (16) meclis-i aḥmedîde ḥâżır muʿcizât-ı muḥammedîye vâḳıf ve nâẕır olmayanlar ol ḥînde ol muʿcizi (17) bilmeyenler ırakda olan ekâbir-i eşyânuŋ ḥükemâsı server ü selâṭîn vüzerâ ve ümerânuŋ (18) ʿuḳalâsı gökdeki ay şaḳ olduġun görüp yine saʿâdetden ṣoŋra ol iki pâre (19) ay biriküp bayaġıleyin ʿâleme şuʿle virdügine taʿaccüb ḳılup ḥikmet neydügin bilmeyüp ne yılda (20) ve ne ayda ve ne gicede ve ne sâʿatde vâḳiʿ olduġun bilüp târîḫ yazdılar bu ʿalâ'im ʿaẕîmdür dek (21) degüldür bu vaḳʿanuŋ ʿalâmeti âḫir vâḳiʿ olıcaḳdur yâ bu bir muʿcizât-ı nebîdür yâ ḥikmet-i ḳudret-i

341a

(1) ṣaniʿ olacaḳdur diyüp târîḫler çizdiler pūlâd tîġ ile sîm üzere levḥlere ḳazdılar ʿâḳıbet muʿcizât-ı (2) aḥmedî idügin ki bildiler ʿuḳalâdan iʿtiḳâdı olan îmân getürüp müsülmân oldılar (3) ammâ kim münâfıḳın bu siḥri-gâhındur diyü küfr ü şirk içre ḳaldılar naẕm

(4) ʿâḳil olan itdi iḳrâr oldı mü'mîn ol zamân
câhil olan ḳaldı inkâr içre ʿâciz pes hemân

ḫayf aŋa bititmeye îmân u dîni lem-yezel
(5) itmeye telkîn daʿvet hiç eṣer aŋa ʿayân

neṣr ve daḫı ikinci nesne ki ʿâlem-i ḳâyinâtda çeşm-i (6) maḫlūḳâtda ol gice kim taḫt-ı süleymândur kim gökyüzünden receb ayınuŋ on dördünci gününde (7) cumʿa gecesinde ʿulemâ ḳavlinde süleymân begliginüŋ ikinci yılında nübüvvet taḫt-ı süleymâna nâzil (8) olup indi sînâb ṣaḥrâsında melekler ḳanadı ḳuvvetiyile ḳondı zîrâ ki ḳavl-i ʿulemâ budur ki (9) ʿömr-i süleymân elli üç yıldur süleymân on üç yaşına kim girdi atası dâvūd (a.s.) (10) ecel irdi süleymân şâh olup benî isrâ'ile ḥükm itdi ḳırḳ yıl süleymân ḥayâtda olup (11) ʿâlem-i eṭrâfı ḳabżına alup rubʿu meskûn heft-kişveri ṭutdı ins ü cinnü vaḥş u (12) ṭuyūru mūr u mâra cerrende ve perrendeye ḥükm idüp fermân yürütdi elli üç yıl tamâm olıcaḳ ʿömri (13) süleymân âḫire irüp vaʿde yitdi ammâ ki naḳl-i loḳmân ve ḥükemâ budur ki nübüvvet taḫtı süleymâna (14) ḫâtem-i süleymânile ḳırḳ yaşına irmeyince gelmedi ʿömri otuz yaşına ki yitdi dâvūda ecel (15) irüp vefât itdi süleymân atası dâvūd yirin ṭutdı ḫūtbeyi adına oḳıdup sikkeyi ismine (16) ḳazıdup yürütdi otuz yėdi yıl tamâm olıcaḳ süleymân

ḫâtem geldi ʿömri ḳırḳ yıla yitince gökden [17] nübüvvet taḫtı münzel oldı altı yüz bėş yıl süleymân peyġâmber ömür sürdi yil taḫtını yirle gök [18] arasında ḳafdan ḳafâ varurdı ins ü cinne vaḫş u ṭuyūra mūr u mâra cerrende ve perrendeye ḥükm [19] idüp fermân virürdi pes tevârîḫ kitâblarına çoḳ naẓar ḳıldum tefsîr-i kebîrde ve tefsîr-i [20] ḳâżîde ve keşşâfda ʿömr-i süleymân elli üç yıldur diyü taḳrîr ider ve daḫı târîḫ-i ibn-i keṯîrde ve târîḫ-i [21] ḳâżîde ve beyżâ ve dînde ve târîḫ-i ṭâberîde ve târîḫ-i şâhide ve ḳaṣaṣ-ı kebîrde ve şehnâme-i muḳannaʿda ve tefsîr-i

341b

[1]ebuʾl yaşda ẕikr olan kitâblarda ʿömr-i süleymân elli üç yıldur diyü taḥrîr olmış mesṭūr [2] ve meşhūrdur ammâ ki naḳl-i loḳmân bin ʿâd ve ḳavl-i eflâṭūn-ı yūnânî ve üstâd bu Süleyman-nâme-i kebîrüŋ [3] muṣannifleridür kimi süryânî ve kimi yūnânî dilince zamânlu zamânında tasnîf itmişler muṣannifleridür eydürler ki [4] ʿömr-i süleymân taḥḳîḳ altı yüz bėş yıldur hem bu ḳadar ʿömr ile süleymân süleymânlıḳ ḳılmaġa ḳâbildür yüz [5] yılda rubʿu meskūn heft kişveri biŋ üç yüz ḳırḳ dört cezîre-i ḥükmine fermân eyledi [6] ve yüz yılda daḫı baḥr-i aḳyânūş içinde ki altı yüz dürlü maḫlūḳâtı ve kūh-i elbruzuŋ ṭolu ʿarż [7] yėdi biŋ yıllıḳ yoldur anda olan yüz yigirmi dört dürlü ṣıfat u maḫlūḳâtı ve kūh-i elbruz ile [8] baḥr-i aḳyânūş arasında olan yeʾcüc meʾcüci ve ṣuʿbânları ve evrenleri żabṭ idüp fermânına [9] getürdi ve daḫı baḥr-ı ẓulumâta varup cabbâr-ı ʿâṣî ʿifrîtleriyile ceng ü cidâl idüp [10] fermânına getürdi ve yüz yıl daḫı kūh-i ḳâf ki rū-yı zemîni iḥâṭa ḳılmışdur her ḳâfuŋ eteginde ki [11] bir ʿaẓîm ṣaḥrâ ki vâḳiʿ olmışdur aŋa heyhât ṣaḥrâsı dirler ol ṣaḥrâ birinci ḳat kūh-i [12] ḳâfınuŋ baḥr-i muḥîṭile arasında muḥîṭ deŋizin iḥâṭa ḳılup ârâya almışdur rubʿu meskûn heft [13] kişver heyhât ṣaḥrâsına mânend vilâyet rūmda şehr-i ḳosṭanṭiniye ceh ola yâ olmaya nice süleymânlar [14] ol ṣaḥrâda nübüvvet taḫtı üzerinde otururken ceyşile süleymân taḫtın ol ṣaḥrâda yil götürürken [15] heyhât ṣaḥrâsınuŋ ṭolu ʿarżın bulmadılar yil ile yile görüp kenârı ḳandadur bilmediler ol ṣaḥrâda [16] nice yüz yıllıḳ yol deşt ü yaban vardur ve nice yüz yıllıḳ daḫı şehrü kendü dürlü dürlü maḫlūḳât [17] âbâdan vardur ki ol maḫlūḳât âdemî zâd kimdür bilmezler diyü ve ʿifrît ve cinnü ve perrî daḫı [18] hiç farḳ ḳılmazlar ki anlaruŋ vaṣfını şerḥ idersem söz müṭevvel olur ecel der-pâyumuzcadur ḳıṣṣa-i [19] Süleyman-nâme ebter ḳalur inşâʾallah süleymân ol heyhât ʿâlemine varduġı maḥalde biŋbir dürlü [20] mevcūdâtuŋ yaʿni ḳavm-i maḫlūḳı ṣaḥrâ-yı heyhâtuŋ ḳıṣṣasın ẕikr idevüz maʿalḳıṣṣa yüz yıl daḫı [21] süleymân heyhât ṣaḥrâsın seyrân maḫlūḳâtın kendüye fermân itdi ʿömr-i süleymân üç yüz yıla ki

342a

(1) irdi andan birinci ḳat ḳâfa vardı ḳırḳ yıl daḫı birinci ḳat ḳâfı gezüp gördi iki yüz seksen (2) yılda her ḳâfı ḳırḳ yıl içinde yir oldı ki taḫt-ı süleymânî yil götürdi ve yir oldı ki on dört (3) biŋ dünyâ sulṭânları ve vüzerâ ve ümerâ ḥükemâ ile ekâbir-i eşyâ ile dîv ü cinnü ġūl u ʿifrît mūr u (4) mâr u cerrende ve perrende heyhât ṣaḥrâsında ḳonup ol ḳâf ʿâlemlerine melekût maḳâmlarına varmaġa seyr ü (5) sefer ḳılmaġa melekler süleymân taḫtını enbiyâsı ve ʿulemâsı ve evliyâsıyıla ḳırḳlarıyıla yėdileriyile üçleriyile (6) ḫızır u ilyâsıla eşrefʾün-nâsıla ġayb-ı ricâl ile aṣḥâb-ı ṣâḥib kemâl ile ol ḳâf ʿâlemlerin (7) gün gibi devrân ḥaḳ ʿinâyetiyile ḫâtem esmâsı ḥaṣiyyetiyile nübüvvet taḫtı ḫaṣletiyile melekūt ḳanadı (8) ḳuvvetiyile isrâfil maʿrifetiyile mikâʾil meşvereti ile ʿazrâʾil işâretiyile cebrâʾîl beşâretiyile (9) kerrūbiyūn irâdetiyile rūḥâniyyūn hidâyetiyile her ḳâfı ḳırḳ yılda seyrân iki yüz seksen yılda yėdi (10) ḳat ḳâfı gün gibi devrân eyledi ʿömr-i süleymân bėş yüz seksen yıla ki irdi on sekiz (11) yıl daḫı ḥaḳḳuŋ irâdetiyile melekler süleymân taḫtını enbiyâ vü evliyâ ve ʿulemâ ile ḳanadlarına alup götürüp (12) gitdiler on sekiz yılda ne söz dirâz ḳılalum taḫt-ı süleymânî melekler ki götürürlerdi bir nefesde (13) biŋ yıllıḳ yola yitürürlerdi bu taḳdîrce on sekiz biŋ ʿâlemi süleymân on sekiz yılda teferrüc ḳılup (14) gördi ʿaḳıbet gün ṭoġduġı yire daḫı vardı ve andan yir altından sırçadan ḳubbelerle ḥaḳ ʿinâyetiyile (15) melekler ḳuvvetiyile ḫâtem esmâsı ḥaṣiyyetiyile süleymân muʿcizâtıyıla baḥr-i aḳyânūşdan girüp yir altındaġı (16) ʿâlemleri daḫı görüp öküze balıġa irüp nice biŋ dürlü maḫlūḳatı görüp her birisinde ʿibret (17) alup ʿaḳıbet gelüp rubʿu meskûn ʿâlemine çıḳdı melekler gidüp yil gine taḫt-ı süleymânî (18) götürdi ceyşine buluşup taḫt-ı süleymân üzerinde ins ü cinnü leşkeri ḳarâr ḳılup oturdı yil (19) taḫt-ı süleymânı ḳudsi mübâreke getürdi ʿömr-i süleymân ki bėş yüz ṭoḳsan iki yıla ki yitdi beyt’ (20) ül-muḳaddisi binâ idüp yaparken yitdi yėdi yıl daḫı ʿömr-i süleymân beytʾül-muḳaddisi binâsında kim geçdi ol (21) cihâna benüm diyen süleymân çâr u nâ-çâr ölüm şerbetin nūş idüp içdi cihân ġavġalarından geçdi

342b

(1) dünyâdan rıḥlet idüp fenâ ʿâleminden beḳâ ʿâlemine göçdi naẓm

şeh süleymân miṣl-i sulṭân bî-gümân
(2) gelmedi milk-i cihâna pes hemân

cümle millet emrine fermândı
sâyebânı şehperi murġândı

(3) iẕn-i ḥaḳla ḫiẕmetin idüp melek
gökde yil taḫtın götürdi tâ felek

on iki biŋ muʿciz issi enbiyâ
(4) on iki biŋ evliyâ ile idüp duʿâ

ins ü cinnü ve vaḥş u ṭayr u mūr u mâr
emrine fermân olubdı ne ki var

(5) gelmedi miṡli anuŋ gelmez daḫı
hiç süleymân baʿdâzân olmaz aḫı

yirde yetdükçe süleymân her zamân
(6) bâḳî ṭursun yıldırım ḫân şeh cihân

neṡr ḥakîm ḳavlince ḳıṣṣa muḫtaṣar ḳılalum biz yine evvel ki (7) sözümüze gelelüm ol zamân ki taḫt-ı süleymân iẕn-i ḥaḳla süleymâna nâzil oldı pes ol alâyîm (8) ol yıraḳ yirlerde olan zamâne ʿulemâsı ḥükemâsı ümerâsı vüzerâsı gökyüzünden ḳaradeŋiz üzerine (9) bu ʿalâmet-i devrân yaʿni kim ol taḫt-ı süleymân indügin görüp ıraḳdan naẓar itmek ile gözleri (10) nūrı yitmeyüp baṣîret fâyide itmeyüp neydügin her birisi bilmeyüp fehm itmeyüp baʿżısı didiler ki (11) taḫt-ı süleymânuŋ üzerindeki ḳubbeler ve kemerler ve miḥrâb u menberler şuʿlelerin görüp ki baḳınca (12) gözler ḳamaşdı varısa bu kürre-i nârdur ki inüp ḳaradeŋiz üzerine düşdi baʿżılar taḫt-ı (13) süleymânî aḳ bulud miṡlinde görüp vaḳʿa bulud ṣandı eytdi ki gökyüzünden bir aḳ buluddur ki (14) ḳopdı deŋizden yaġmur ṣuyun almaḳ içün baḥr-i siyâh indi baʿżıları eytdi varise bu görinen (15) çâr gūşe rengîn bulud heyʾet ki gökden yire iner perrîler sulṭânı taḫtıdur ki perîler bizüm (16) gözümüze görünmeyüp ṣu üstüne varup taḫt ile ḳonar ve ammâ ki baʿżı ʿuḳalâ ve ḥükemâ-yı ḫıṭâ-i ḫoten (17) kitâblarda görmişleridi ve tevrât zebūr oḳıyup görmişleridi bu sırra vâḳıf olup (18) irmişleridi ki nübüvvet ḫâtemi dâvūd oġlı süleymâna gelecekdür ve gökyüzünden emr-i ḥaḳla ḳudret taḫtı (19) gelüp ol süleymâna serîr olacaḳdur pes bildiler ki bu gökyüzinden gelen taḫt-ı süleymândur dâvūd oġlı (20) süleymâna ḥaḳdan faẓl-ı iḥsândur ol taḫta ceyşiyile süleymân geçüp oturacakdur yil taḫt-ı süleymânı (21) yirle gök ortasında götürecekdür ḳafdan ḳafâ yetürecekdür ins ü cinnü vaḥş u ṭuyūru mūr u mâru

343a

(1) cerrende vü perendeye ḥükm idüp her birisi süleymân ḫizmet-i şerâîṭini yirine yetürecekdür kâfirleri (2) ḥaḳ dîne daʿvet ḳılacaḳdur serkeşinüŋ nâm nişânın ʿâlemden götürecekdür naẓm

(3) ʿaḳl yitdükçe tamâm cinn ü beşer
bildüginden her biri söyler ḫaber

ḳuṭb-ı aḳṭâb enbiyâ vü evliyâ
(4) ʿâḳilân ʿârifân ve etḳıyâ

ḥikmet içre ḳâdir olan feylesof
iş bu sırra oldılar anlar vuḳūf

(5) kim süleymân taḫtıdur iş bu gelen
emr-i ḥaḳla gökyüzünden nezl olan

ki ol süleymân olısardur şehriyâr
(6) dileğince devr idiser rūzigâr

ins ü cinne ḥüküm ḳıla şâh ola
begler ılduz ârâda bu mâh ola

(7) ṭâʿat ile pîşesi anuŋ dâd ola
taḫtına merkeb felekde bâd ola

ʿâlemi ḳafdan ḳafâ seyrân ide
(8) şarḳ u ġarbı gün gibi devrân ide

on sekiz biŋ ʿâlem için ol küre
on sekiz yılda ṭulūʿ-i şemse ire

(9) yil götürmekle irmeye şems-i aʿẓama
götüre taḫtın ervâḥ ol deme

yetmiş iki millet ola cümle ḫalḳ
(10)ḫizmetine yüz süriser şevḳ şevḳ

yüz yigirmi dört ṣıfat maḫlūḳ hem
çâker ola ḥükmine biŋ bir ümem

(11)ger cemâd u ger nebât u maʿdene
ḥâkim ola cümle kâne meskene

çâr ʿunṣur emrine maʿmūr ola
(12)ḫizmetine yüz süren hem mūr ola

şâh-ı mârân emrine fermân ola
ʿaskeri ʿaḳreb çıyân evren ola

(13)ins ü cinnü vaḥş u ṭayru mūr u mâr
ger cerrende yâ perrende ne ki var

diyü perrî cinnü hem vaḥş u ṭuyūr
(14)emrine çâker olısar bî-ḳuṣūr

bu nübüvvet taḫt ile seyrân ide
hep cihân sulṭânların fermân ide

(15)böyle diyüp ʿâḳilân feylesof
bu nübüvvet taḫtına buldı vuḳūf

lîki câhil farḳ idemez n'ola taḫt
(16)ḳurṣaġında ʿilim yoḳ başında baḫt

ʿilim yoḳ ki ʿâlim ola feylesof
fehmi yoḳ ki ola sırra vuḳūf

(17)ʿilim fehmi olmayan câhil durur
ṣanma taʿlîm itmege ḳâbil durur

câhil ile olma saḳın hem nişîn
(18) nūş ṣanup görmeyesin hem nişîn

itmedi câhille firdevsî kelâm
biʾż-żarūri aldı ammâ ki selâm

(19)der beyân-ı temṣilât-ı mâżi

(20)gūş-ı hūşuŋ baŋa ṭut ṣâhib kemâl
saŋa senden naḳl idem bir ḫoş miṣâl

baḥri banṭış oldı rūḥuŋ fi'l-meṣel
(21)cismüŋ olur kūh-i ılġâẓ-ı cebel

maʿrifetdür sende gökde âfitâb
maʿṣiyet ṭarîḳ-ı şeb itme şitâb

343b

(1) ḳalʿa-i sînob olur cismüŋde ḳalb
nefs-i emmâre durur câẕū-yı ḳalb

tâbiʿdür nesl-i şeyṭân bî-şumâr
(2) kibr-i kînü nefs ü şehvet ne ki var

nefs-i levvâme durur efrâsiyâb
ki oldurur ışlâḥa ḳâbil kâm-yâb

(3) sâḥirüŋ siḥri durur efʿâl-i bed
cehd idüp ḳalbüŋden anı eyle red

yırtıcı ḳuşlar hevâ yile heves
(4) şeh süleymân ḫâtem-i îmân oldı pes

şeh süleymân ʿaḳluŋ olur bî-gümân
hem sekîne miṣl-i ṣuḥf-ı müsteʿân

(5) ṣuḥf-ı ḥaḳla ider olsaŋ ger ʿamel
diyü şeyṭân ḳalbe irürmez ḫelâl

vir ḳanâʿat birle nefse gūş u mâl
(6) tâbiʿin defʿ eyle ola pâyimâl

nefs-i emmâre oldur ezder ḳıl ḥeder
mâ u menden cehd idüp eyle güẕer

(7) yoḫsa rūḥa ġâlib olur kibr ü az
ḳalbüŋe şeyṭân bulur râh ser-firâz

nefs-i çâkerile ḳıl ṣâliḥ ʿamel
(8) tâbiʿ nefsüŋ bula tâ ki ḫelâl

söz budur ki söyledi firdevsi pes
vir ṣalavât muṣṭafâya her nefes
(9) ender münâcât-ı firdevsî

(10) ḥamdi bî-ḥad ḫâliḳ u ḥayyu aʿẓama ki ḳâdir ü ḳayyūm u ṣameddür pâk-ẕâtı ṣıfâtı ḳul huvallahu aḥaddur (11) ve şükür nâ-maḥdūd ol baḫşâyış baḫşâyanda ger pâk yezdâna ki ḳâdir ü dânâdur ki ḳudreti bî-ḥaddur (12) ʿumūrdan amân virdi üç yüz altmış altı mücelled kitâbuŋ ḳırḳıncı cildin tamâm itmek muḳadder itdi (13) ve biŋ sekiz yüz otuz altı mecâlis ebvâbuŋ iki yüz meclisin söylemek lîk-i müyesser itdi (14) baʿde ez-ân inşâ'allah teʿâlâ itmâmın daḫı müyesser ḳıla âmîn yâ rabbe'l-ʿâlemîn ilâhi ḳâsım u (15) maḥmūd aḥmed muḥammed muṣṭafânuŋ ḥürmetiçün ol serverü dū-cihânuŋ ve ḫatm-i enbiyânuŋ ḫürmetiçün (16) bu ḥaḳîrüŋ cürm ü zelîlini ʿafv eylegil naẓm

ḥatâ itdüm cihân estaġfirullah
(17)ʿafvı ḳıl müsteʿân estaġfirullah

kesilmedüm taʿalluḳdan nidem âh
günâh oldı cihân estaġfirullah

(18) meni menden cüdâ eyle seni vir
ḳamudan bezdi cân estaġfirullah

öküş faẓluŋ baŋa raḥm it meded ḳıl
(19) ne kim itdüm fetân estaġfirullah

Süleyman-nâmesin âḫir idem ben
ʿömürle vir zamân estaġfirullah

(20) ḫüdâvendâ umup firdevsi raḥmet
ider tevbe hemân estaġfirullah

der duʿâ-i pâdişâh-ı islâm veʾl-müslimîn

(21) ḥamdu bî-ḳıyâs ol pâdişâhlar pâdişâhına ki lâ-şerîk ü lâ-müşîr ü bî-zevâldur bu Süleyman-nâmenüŋ

344a

(1) ḳırḳıncı cildinüŋ ve iki yüz meclisinüŋ söylemege mecâl virdi bir pâdişâhuŋ eyyâm-ı devletinde ki (2) ẓıll-ı subḥân âl-i oṣmân şâh-ı şâhân ḫân-ı ḥâḳan server ü selâṭîn-i cihân sulṭân bin sulṭân bâyezîd (3) bin muḥammed bin ʿâzi murâd ḫândur aṭâl-allah ʿömrün baʿdazân inşâ'allah teʿâlâ bu Süleyman-nâmenüŋ (4) bâḳî cildlerin daḫı ʿömürden zamân ecelden amân bulur söz bu ʿâdil pâdişâhuŋ devâm-ı devletinde ve bu kâmil (5) şehnişâhuŋ eyyâm-ı rıfʿatında âḫir ḳılâvuz tâ kim ol ẓıllı irdük yaʿni kim sulṭân bin sulṭân bâyezîdüŋ (6) nâm-ı nigüsi bu cihân milkinde bu Süleyman-nâme birle yâdigâr ḳala tâ ḳıyâmet cihân ṭurduḳça târîḫ rūzigâr (7) ola naẓm

ildırım ḫân bin muḥammed âl-i oṣmân ġâzi ḫân
şâh-ı şâhân selâṭîn ḫüsrev-i ṣâḥib ḳirân

(8) melikü'l mülk-i cihân ḥâḳanı maġrib şâhı şarḳ
cem sikenderdür süleymân ḫüsrev ü ʿâl-i nişân

nūn ḳafâ uġraşaldan gelmemişdür anca şâh
(9) ḥükm-i ḳâfa irgürüpdür çâkeridür ins ü cân

perr ü baḥruŋ mâliküdür rubʿu meskûna emîr
taḫt-ı devlet aŋa rehber feṭḥ ü nuṣret hem ʿinân

(10)tâ ḳıyâmet devletiyile bâḳî olup şeh ḥażreti
ʿömr-i nūḥ itsün müyesser genc-i ḳârūn müsteʿân

şeh süleymân-ı zamândur şâʿir-i firdevsî mūr
(11)itdi teʾlîf ismine ḳodı kitâbı ol nişân

şol ümîde kim kitâbı istimâʿ iden gümal
fâtiḥayıla yâd ide ki şâd ola rūḥ-ı revân

4. DİZİN

4.1. Gramatikal Dizin

âb (Far.) Su
â.275a/21, 280a/13, 285a/5, 313b/7, 326b/12
â.- ı ḫâk 292b/17
â.- ı ḥayât 269b/8, 270a/5, 270b/18, 271a/12, 271a/5, 271a/8, 272b/17, 273a/13, 273a/15, 273a/21, 273b/1, 274a/11,274a/16, 274b/19, 293a/19, 327b/21
â.-ıḥayata 269b/18,270a/11, 272a/6, 272b/20,273a/17, 274a/13, 274a/19, 274a/6, 274b/9
â.- ı ḥayâtda 274a/17
â.-ı ḥayâtdan 273b/11, 274a/13, 274b/12, 274b/2, 274b/3, 274b/7
â.- ı ḥayâtdur 271b/18
â.-ı ḥayâtı 268b/20, 268b/21, 269a/14, 269a/7, 270b/17, 271a/9, 272a/6, 273b/12,
274a/11, 274b/8
â.- ı ḥayâtıla 274b/13
â.- ı revân 272b/10, 283b/1, 285b/6

abâ (Ar.) Atalar, ecdat
a. 341b/17

abanūs (<Yun. ebenos) Abanoz denilen sert ve siyah bir ağaç
a. 283b/10, 289a/10, 289a/4, 315b/2, 317a/12
a.+ a 308b/7
a.+ dan 271a/16, 271a/17

ʿabd (Ar.) Kul, köle, bende
ʿa. 304b/18
ʿa.+ i 274a/8
ʿa.+ ini 273b/5

âbdest (Far.) Namaz kılmak, Kur'ân-ı Kerim okumak gibi ibâdetleri yerine getirebilmek için dînin şart koştuğu şekilde niyet ederek el, ağız, burun, yüz, kol ve ayakları yıkamak; baş, kulaklar ve boynun iki yanını meshetmek sūretiyle temizlenme ve bu şekilde yapılan temizlik
â. 276b/1, 281b/15, 317a/8

âbî (Far.) Suyla ilgili, suda yaşayan, suya ait
â. 306a/14

ʿabîd (Ar.) İbadet eden
ʿa. 304b/18

ʿacabâ (Ar. ʿacebâ) Acaba
ʿa.267b/9,274b/14,280a/14,301b/14, 339a/12, 339b/5

ʿacâyib (Ar.) Tuhaf şey, hayret edilecek şey
ʿa.265b/18,267b/9,270b/5, 272b/10, 280b/6, 288b/13, 299b/7, 301b/6, 340a/8

ʿaceb (Ar.) Acayip, şaşılacak, tuhaf şey
ʿa.278b/19,285a/16,296b/20,338a/1 339a/10
ʿa.+ dür 278b/16, 297a/1
ʿa.+ter 270b/8

ʿacebü'lʿaceb (Ar.) Pek garip ve tuhaf, acayiplerin en acayibi
ʿa.+ dür 275a/3

ʿacem (Ar.) Arap ırkından olmayanlara Araplar'ın verdiği isim
ʿa.277b/7,279a/11,280a/10,280a/20 ,312a/10
pehlevân-ı ʿa.+ e 280a/2

acı- Acımak, üzülmek
a.- dı 315a/13
a.- yup 271b/5

acı Acı
a.+ sıyıla 272b/5
a.+ ıla 315a/13

ʿacîb (Ar.) Çok acâyip, tuhaf, garip, şaşırtıcı
ʿa. 265b/18, 265b/20, 284a/9

ʿâciz (Ar. ʿacz) Zayıf, güçsüz
ʿa. 321a/18, 337b/8
ʿâ.- i balabân 326b/14
ʿâ.265a/6,272b/21,293b/19, 327a/21, 328b/4, 328b/9 341a/4
ʿâ. ḳaldı 295b/3
ʿa.+ ile 271a/7
ʿa. olup 337b/7
ʿa.+e 270a/13

aç- Açmak, bir şeyin kapağını veya örtüsünü kaldırmak, bir şeyi kapalı durumdan kurtarmak, çözmek
a.- alar 332a/3
a.- ardı 282b/13, 298a/7
pervâz a.- ardı 280b/14

a.- ardum 271a/18
a.- arken 284a/19, 316a/3
a.- arlar336a/17
a.- arlardı 311b/12, 311b/13
a.- arlaridi 336a/3
a.-dı268a/1,268a/2,289b/13,316b/7, 326a/9
zaḫm a.- dı 309b/12
a.- dılar 267a/3, 282a/12, 282b/10, 297b/20, 298a/5, 312a/9, 316a/9, 329a/5, 329a/7, 335b/20, 338a/7
a.- dum 273a/21
a.- duŋuz 270b/18
a.- duram 275a/18
a.- dur-up 276b/12
a.- uben 310b/19
a.- ınca 338a/5
a.- maġa 326a/19
a.- mış 285a/4, 285b/17, 336b/20
a.- mışlar 338a/11
a.- sunlar 318b/11
a.- uban 320a/2, 327b/8
a.- up 266a/17, 266a/18, 266a/20, 266b/13, 266b/6, 267b/4, 270b/15, 271b/3, 276a/21, 276b/20, 279b/5, 284a/2, 284b/6, 285a/18, 285b/18, 286a/12,288a/13, 288a/20, 288b/20, 292a/1, 294a/10, 301a/16, 302b/3, 304a/10,308b/14, 309a/12, 309a/14, 314a/3, 316b/11, 316b/19, 317b/18, 318a/20, 318b/15, 320a/13, 320a/3, 320b/8, 321b/18, 321b/19, 323a/7, 324a/17,325a/12, 326a/12, 326a/18, 326b/12, 326b/20, 327a/3, 327a/8, 327a/9, 328b/6, 331a/13, 331a/15, 335a/4, 335a/6, 336a/8, 336b/1, 336b/7, 337a/16, 339b/10
ḳanad a.- up 328b/4
ḳanatların a.- up 266a/5
ḳaynâḳların a.- up 266a/5

aç Aç, tok olmayan
a. 271a/4, 273a/21

ʿâç (Ar.) Ağaç
ʿâ.267b/1,271a/16,283b/10,283b/18, 289a/10, 289a/4, 315b/2, 317a/12

açdur - Açtırmak
a.- up 268b/13, 287b/3, 294b/19, 296b/17, 297a/16, 297a/6, 321b/5, 323a/15, 332b/12

açıcı Açma işini yapan
a. 305b/3

açıl- Açılmak
a.- dı 290a/18, 317b/5, 337b/20
a.- mış 315b/12
a.- mışdur 286b/20

açıl Yönden, tarafından
a.+ dan 311a/7, 326b/17

açış- Birlikte açmak
a.- dılar 280b/5, 280b/7
a.- up 311a/2, 327a/10

açuḳ Kapalı, örtülü, bağlı, katlı veya kilitli durumda olmayan, açılmış
a. 298b/21

ad Ad, isim
a.280a/16,280b/4,281a/13, 292a/13, 310b/12, 314a/21
a.+ ı 277b/13, 293b/18, 321b/10
a.+ ın 310b/12
a.+ına 284a/21, 296a/6, 334a/6, 337a/17, 341a/15
a.+ ıyıla 312a/6
a.+ ıyla 324a/14
a.+ um 273b/18
a.+ uma 271a/10
a.+ uyıla 312a/13

ʿâd (Ar.) Sayma, sayı, adet
ʿâ.268b/20, 292a/15, 313b/12, 321b/11, 328a/13, 341b/2
ḳavm-i ʿâ. 275b/1
ʿâ.+ dur 292a/14

aʿdâ (Ar.) Düşmanlar, rakipler
a. 288b/9, 296a/17, 321b/1
a.+ ya 334b/2, 334b/12, 334b/14

âdâb (Ar.) Davranışlarda ve karşılıklı ilişkilerde alışılmış usūllere, ahlâk ve terbiye kurallarına göre uyulması gereken
â. 294b/16

ʿadedsüz (Ar.+T.) Sayısız
ʿa. 290b/4

adem (Ar.) İlk yaratılan insan ve ilk peygamber
a. 287b/7
a.+ de 273a/12
a.+ i 267b/20, 280a/5

âdem (Ar.) İnsan, adem
â. 265/b13, 267a/21, 272b/21, 278b/2, 282a/8, 282b/21, 283a/9, 285a/2, 287b/8, 288b/9, 292b/8, 298b/2, 306b/13, 310b/15, 311a/14,

323b/20, 324b/14, 325b/7, 331a/2, 333b/10
ḫâk-i â. 292b/15
pîr-i â. 269a/15
ṣuḥf-ı â. 272a/5
ṣuḥf-u â. 323b/6
â.+e 279a/17, 285a/5, 288b/1, 334b/2
ṣuḥf-ı â.+ e 269a/9
â.+i 290b/19, 298a/8, 298a/9, 300b/7, 327b/11
â.+ ile 298a/9
â.+üŋ 269a/16, 292b/9, 293a/1, 293a/9
eşref-i â.+ üŋ 340b/10
â.- î zâd 267a/13
âdemî (Ar.) insanoğlu, adem nesli
â. 291a/7, 301a/3, 311b/13
a.+ sin 275a/19, 275b/6, 300b/20
â.-zâd 267b/18, 268a/6, 268b/4, 271a/1, 283a/7, 285a/15, 288b/6, 311b/18, 341b/17
â.- zâda 274a/5, 274a/9
â.- zâduŋ 340b/12
ʿades (Ar.) Mercimek
ʿa. 309a/18
ʿa. ce 277a/14
adım Adım
a. 315b/20
adış- Birlikte adım atmak
a.- dılar 315b/20
ʿâdî (Ar.) Pehlivan, güçlü asker
ʿâ.- yi şemūd 321a/6
ʿâ.289a/12,291b/12,300b/21,304b/4 ,304b/8, 306b/10, 307b/1, 307b/11, 307b/14, 307b/17, 307b/18, 307b/3, 309a/1, 311a/13, 315b/20, 315b/7, 316b/10, 316b/15, 332a/2, 332b/14, 332b/16, 332b/19, 332b/9, 333a/8
aḳranūş-ı ʿâ. 306b/10
aḳvâs-ı ʿâ. 283b/16, 306b/9
feresṭūn-i ʿâ. 333b/6, 333b/9
gelinūs-ı ʿâ. 306b/10, 332b/11
gevherm-i ʿâ. 283b/17
heyşūm-ı ʿâ. 304b/5
istefenūs-ı ʿâ. 304b/6, 306b/10
ḳanṭūr-i ʿâ. 304b/6, 332b/11
ḳarṭūs-ı ʿâ. 332b/10, 295b/3
ḳaryūs-ı ʿâ. 332b/11
kehrem-i ʿâ. 304b/6, 332b/11, 306b/9
ḳurṭūsıʿâ.283b/16,287b/11,287b/18, 287b/19, 287b/21, 288a/4, 304b/5, 306b/9, 307b/21, 308a/13, 308a/16, 308a/20, 308a/6, 308b/11, 308b/2, 308b/3, 308a/14, 308a/17, 309b/13, 309b/16, 309b/17, 309b/3, 309b/7, 315a/10, 318a/4, 333a/9
ḳurṭūs-ı ʿâ.+ nüŋ 308a/11, 309b/18, 309b/20, 315b/5, 317b/5
ḳurtūs-ı ʿâ.+ ye 290b/1, 316b/8
ʿanter-i ʿâ.283b/16, 304b/5, 306b/9, 332b/10
pehlevân-ı ḳurṭūs-ı ʿâ. 308b/15
pehlevân-ı ʿâ. 283b/14, 317a/15
sâḳūr-i ʿâ. 333b/13, 333b/16, 333b/19,333b/20,334a/10, 334a/12, 334a/13, 334a/2, 334a/8
şuruʿ-i ʿâ. 304b/5
zenṭūr-i ʿâ. 304b/6, 315a/10, 318a/4, 318a/11, 332b/11
ʿâ.+ ler 290b/1, 310a/13, 312a/10, 314a/14, 320b/19, 321a/5, 321b/13
ʿâ.+ nüŋ 307b/21
feresṭūn-i ʿâ.+ nüŋ 333b/11
sâḳūr-i ʿâ.+ nüŋ 334a/14
zenṭūr-i ʿâ.+ nüŋ 315b/5, 317b/5
ʿâ.+ ye 333b/8
saḳūr-i ʿâ.+ ye 334a/7
sâḳūr-i ʿâ.+ ye 333b/18, 334a/1, 334a/13
ḳurṭūs-ı ʿâ.+ yi 308a/17, 309a/10, 318a/10
ʿâ.+ yile 311a/19
behrâm-ı ʿâ.+ yile 311a/19
ʿâdil (Ar.) Eşit, denk, muâdil
ʿâ. 344a/4
ʿâdîyân (Ar.) Askerler, güçlü savaşçılar
pehlevân-ı ʿâ. 316a/15
server-i ʿâ. 308b/20
pehlevân-ı ʿâ.+ laruŋ 315b/8
adlu Adlı, adında
a. 312a/13, 312a/6, 324a/14
ʿadū (Ar.) düşman
ʿa. 277a/16, 339b/15
ʿa.+ dur 278b/10
âferîn (Far.) beğenme, alkış, hoşa gitme
â. 333a/14
â. eyledi 290b/6, 309a/11, 321b/12

â. idüp 283a/19
â. ḳıldı 309b/8
â. ḳılup 283a/18, 318b/1
taḥsîn-i â. 308b/12
âferînle- (Far.+T.) Beğenme, alkış, hoşa gitmek
â.- di 332b/21
âfitâb (Far.) Güneş
â.276a/9, 326b/21, 337a/12, 338b/9, 343a/21
çetm-i â. 328a/3
nūr-ı â. 276a/14
hevây-ı â.+ a 300b/2
â.+ uŋ 265a/7
â.-ı tîr-i aʿẓam 281b/10
ʿafv (Ar.) Suç, kusur ve hatâyı cezâlandırmama, bağışlama
ʿa. 343b/16
ʿa. idüp 281a/16
ʿa.+ ı 299b/12, 343b/17
aġ- Yükselmek, yukarı doğru çıkmak
a.- a 297a/8
a.- ar 339a/15
a.- dı 298b/7
a.- dılar 288a/18
a.- sa 296b/15
a.- up 298a/21
aġ Ak, beyaz
a. 326b/17
aġaç Ağaç
a. 291a/20
a.+ a 271b/12
a.+ ından 283b/13
a.+ dan 271b/14
a.+ ı 276b/5, 277a/17, 289a/5, 308b/1, 325a/21
âgâh (Far.) Bilgili, haberli, uyanık, haberdar
a. 278a/21, 284b/7, 286a/10, 287a/9
a. olup 328b/3
aġar- Ak olmak, beyazlaşmak
a.- ur 281b/9
aġıl Evcil küçükbaş hayvanların barındığı çit veya duvarla çevrili yer
a. 296b/11, 296b/21
a.+ dan 296b/21
aġız Ağız
a.276b/20,285b/18, 292a/1, 302b/3, 308b/14, 309a/12, 309a/14, 325a/12
a. ağıza 319b/11
a.+ ı 266b/18
a.+ ın 266a/17
a.+ ların 326b/12
a.+ larından 290a/17
aġla- Acı, keder, pişmanlık ve bâzan da sevinçten göz yaşı dökmek
a.- dı 278a/20, 301a/7, 339b/16
a.- dılar 315a/8
a.- duġın 299b/16
a.- dum 271b/5
a.- maġıla 271b/6
a.- r 299b/18, 300b/9
a.- yup 314b/19
aġlaş- Karşılıklı, birlikte göz yaşı dökmek
a.- dılar 302b/12, 272b/7
a.- duġın 339b/18
aġū Zehir
a.+ lar 309a/14
aġyâr (Ar.) Gayrılar, başkaları
dilber-i a.+ a 328a/6
aġz (aġuz) Ağız
a.+ a 339b/1
a.+ ı 268a/12, 308b/6
a.+ ın 314a/3, 326b/19
a.+ına276b/6,282a/3,314b/16, 325b/1
a.+ ında 287a/15
a.+ ından 270b/1, 275b/13, 317b/4
a.+ umdan 318b/9
a.+ uŋ 307b/9
a.+ uŋdan 270a/7, 270b/6
a.+ uŋı 281a/21
aġız a.+ a 319b/11
âh (Far.) Ah, yazık
a. 267a/19, 272a/2, 278a/17, 281a/18, 281a/20, 319b/7, 328a/6, 339b/13, 339b/15, 343b/17
a. iderem 278a/18
a. idüp 300b/9, 317b/7
a. itdi 278a/17, 272a/1
a. itdügüm 278a/18
a. ḳılışdı 333b/2
aḥad (A.) Kişi, kimse
a. 274a/1, 274b/15, 299b/12, 323a/9
ḳul huvallahu a.+ dur 290b/20, 335a/3, 343b/10
aḫbâr (Ar.) Haberler, sözler, söylentiler
a. 265a/16
mevcud-ı a. 281b/2
muḥaddiṯân-ı a. 281b/4

râvi'yân-ı a. 265b/9
râviyân-ı a. 300a/1
ʿahd (Ar.) Yemin, ant
ʿa. iderdüŋ 281a/18
ʿa.+ ı 283a/16
âhen (Far.) Kılıç
â. 280b/14, 282a/3, 282a/4, 305b/7, 309a/8, 311b/15, 312b/2, 316b/6, 325a/20
pây-u â. 276b/6
âhen (Far.) Demir
â. 311a/16
â.-pūş 301b/17, 301b/20, 303a/6, 303a/7, 303b/14, 303b/2, 304b/14, 305a/17, 305a/4, 305b/15, 305b/4, 306a/12, 306a/16, 307a/2, 333a/1, 338a/21
âheng (Far.) Düzen, uyum
â.- i câẕū 326a/4, 328a/20, 328b/6, 329a/15, 329a/3, 329b/6
â.- i câẕūyı 330a/3, 330b/17
â.- i efrâsiyâb-ı tūrânî 310a/17
â.- i endelüs 300b/9
â.- i sâḥirân 313b/11
dâsıtân-ı â.- i süleymân 328a/12
â.300a/4,321a/11,321a/21, 325a/11, 325a/3, 325b/10, 325b/14, 325b/8, 327a/4, 327a/6, 328b/20, 329a/14, 329a/21, 329b/21, 331a/20, 332b/1, 338a/13
dūd-ı â. 329a/1
â. iderler 327a/10
â. iderlerdi 328b/20
â. idüp 331a/21
â.+ de 334a/20
â.+ in 268b/6
a.+ ile 288b/18
âhenger (Far.) Demirci
â. 293b/17
âḫer (Ar.) Başka, diğer, gayrı
â. 334b/12
meclis-i â.+ den 327b/8
beyân-ı meclis-i â. 327b/3
ġayr-ı â. 269a/12
â.+ den 269a/4
aḫ Kullanıldığı yere ve sesin tonuna göre maddî veya mânevî bir acıyı, ağrı, ıztırap, pişmanlık, esef, acıma
a.+ı 342b/5
âḫir (Ar.) Son, sonraki, en son
â. 271b/6, 272b/5, 278a/2281a/13, 292b/12, 299b/3, 307b/14, 323b/20, 334a/18, 334a/8, 334b/10, 340b/21, 340b/3
beyân-ı meclis-i â. 281a/6
derbeyân-ı meclis-i â. 299b/5, 313a/11
meclis-ü â. 281a/17
â. idem 343b/19
â.+ e 341a/13
â.+ i 273b/5
â.+ inde 333b/10
â.+ ine 293a/15, 295a/4
âḫiret (Ar.) Ahiret
â. 328a/10
aḥsen (Ar.) Çok güzel
a. 73a/7, 281a/8, 290a/19, 299a/18, 299b/4, 313a/12
aḥsend (Ar.) Aferin, bravo, iyi yaptın anlamında bir söz
a. 308a/9, 328a/1
aḫşam (Akşam) Akşam
a.268b/12, 271b/11, 314b/10, 314b/3, 316a/4, 317a/8
a.+ a 295b/19
a.+ ın 296a/8
aḫtar- Aktarmak
a.- up 301b/9
aḫter (Far.) Yıldız
a. 339a/10
a.+ den 304a/8
a.+ ile 330a/18
a.+ iyle 303a/19
aḫterân (Far.) Yıldızlar
baḥr-ı a. 279b/4
deryâ-yı a. 302a/14, 312a/3, 331b/8
âhū (Far.) Ceylan, karaca
a. 307a/10, 338a/3
â.+ sı 319a/6
ahūr (Far.) Ahır, dam
a. 307a/11
aḥvâl (Ar.) Durumlar, haller
a.+ e 322a/2
a.+ inden 273a/5
a.+ ine 272a/2
a.+ lerine 273b/14
aḫżar (Ar.) Yeşil
ḳubbe-i a. 339a/18
aḳ Ak, beyaz

a.267b/12,267b/6,271b/17,272b/15, 272b/7, 282a/12, 291a/21, 309a/6, 320a/3, 326a/21, 339a/14, 339a/19, 339a/8, 340a/20, 342b/13
aḳ- Akmak
a.- a 299a/2
a.- an 322b/16
a.- ar 268a/12, 271b/17, 301b/21
a.- dı 310b/2
a.- mış 300b/2
a.- up 319a/4
ʿaḳab (Ar.) Ardından, arkasından
ʿa.+ larınca 318a/14, 323a/13
ʿa.+ince290a/16, 305a/11, 305a/15, 305b/1, 305b/18, 305b/5, 306a/10, 306a/15,
306a/5, 332b/13
âʿḳal (Ar.) Akıllı kimse
â. 321a/13
aḳça Saf, temiz
a.+ dur 293a/11
aḳdar - Bir yerden başka yere geçirmek
a.- am 277b/17
ʿâḳıbet (Ar.) Nihayet, son
ʿâ.266b/3, 267a/4, 271a/11, 271b/2, 271b/11, 271b/20, 272a/14, 274a/2, 279a/13,284b/13,284b/16, 290b/11, 293a/6, 305a/8, 314b/5, 322b/8, 328a/11, 329a/2, 333a/12, 341a/1, 342a/14, 342a/17
aḳıd- Akmak
a.- up 294a/21, 314b/13
a.- ur 265b/4
ʿaḳıl (Ar. ʿaḳl) Akıl
ʿa.281a/13,290a/19,292a/9,312b/21, 313a/19, 323a/10, 327b/4, 328a/4
ʿaḳılsuz (Ar.+T.) Aklı olmayan
ʿa. 293b/2
aḳid (Ar.) Kuş türü
a. 267b/14
ʿaḳîḳ (Ar.) Genelde kırmızı renkte olan değerli bir taş, akik
yemeni-i ʿa. 320a/2
ʿâḳil (Ar.) Akıllı (kimse)
ʿâ. 288b/16, 290b/10, 292b/19, 293a/21, 296a/17, 297a/13, 341a/4
ʿâ.+ dür 321b/16
ʿâ.+ iseŋ 296a/2
ehl-i ʿa. 313a/16
ʿâḳilân (Ar.) Akıllı kimse
ʿâ. 343a/15, 343a/4
ʿaḳl (Ar.) Akıl
ʿa.- ı fehm-i iḥsân 327b/11
ʿa.- ı insan 282b/13
ʿa.- ı kâmil 340b/1
ʿa.275a/14,281b/2,292b/9, 299b/20, 343a/3
ʿa.+ ı 285b/19, 287b/17, 321a/2, 339b/4
ʿa.+ ın 292a/15, 324b/7
ʿa.+ ını 285a/20
ʿa.+ ıŋı 299a/18
ʿilm-i ʿa.+ ıyıla 299b/3
ʿa.+ um 278b/19, 281a/21
ʿa.+ uŋ 293b/7, 343b/4
ʿaḳlî (Ar.) Akla mensup, akla dayanan
ʿa. 269a/12, 269a/17
aḳrabâ (Ar.) Aralarında kan bağı bulunan kimseler
a.+ dan 272a/1
ʿa.+ la 304b/21
ʿaḳran (Ar.) Yer ismi
ʿa. 339b/7
ʿaḳreb (Ar.) Zehirli tehlikeli hayvancık
ʿa. 343a/12
aḳtar (Ar.) Taraflar, bölgeler, kısımlar, köşe bucaklar
köhne-i a. 278a/5
al- 1.Almak, elde etmek, temin etmek 2. Ele geçirmek, yakalamak, kapmak
a.- 286a/20, 310b/1, 7332b/2
a.- alum 269a/7
a.- am 279a/16, 317a/1
a.- an 277a/14, 322b/9
a.- asın 323a/2, 332a/10, 332a/16
ʿibret a.- asın 278b/12
a.-dı 271b/1, 278a/9, 280b/13, 287b/18, 291b/1, 300b/16, 300b/18, 309b/14, 309b/8, 329b/6, 333b/4, 343a/18
âbdest a.- dı 281b/15
a.- dılar 317a/8, 325b/11, 329b/2, 331a/7
a.- duġın 294a/11, 301a/8, 329a/17
a.- duḳ 329b/9
a.- dum 273a/7, 274b/10, 274b/12
a.- duŋuz 329b/7
ʿaynına a.- madı 300a/9
a.- madın 330b/11
a.- madum 292a/17

a.- maga 332b/1
a.- maġa 274b/20, 285b/20, 326a/5
a.- maḳ 342b/14
a.- mayalar 283a/6
a.-mış 280a/5, 314a/2, 317b/16, 319a/21, 326a/16
a.- mışdı 319a/18
a.- mışdum 271b/10
a.- mışdur 292a/4, 341b/12
a.- mışlardı 318a/9, 326b/12
a.- sam 312b/12
a.- ubdur 301a/6
a.- uban 319b/10
a.-up 266a/17, 268a/4, 268a/5, 268b/7, 268b/8, 269b/14, 269b/15, 269b/16, 269b/3, 269b/6, 270b/1, 270b/20, 271b/10, 271b/12, 271b/7, 272a/11, 272a/15, 272b/5, 273a/17, 273b/10, 273b/12, 274b/20, 274b/8, 275a/4, 275b/11, 275b/2, 276b/1, 276b/11, 276b/9, 277a/1, 277a/4, 277b/12, 278a/11, 279b/11, 279b/2, 280b/13, 281a/21, 282a/4, 282a/8, 284a/18, 286a/13, 286a/14, 286b/8, 287b/12, 287b/2, 288b/20, 288b/21, 289a/17, 289b/15, 290a/10, 290b/2, 290b/3, 294b/9, 297b/3, 297b/5, 298a/2, 299a/10, 300b/15, 301a/10, 302a/19, 302b/19, 303a/19, 303a/6, 303a/9, 304a/13, 304a/14, 304b/15, 304b/7, 305a/5, 305b/8, 306a/4, 306b/13,306b/15,306b/17, 307a/13, 307a/21, 307b/11, 307b/13, 307b/2, 308a/13, 308a/15, 308a/5, 308b/2, 311b/3, 312b/2, 312b/4, 314a/15, 314a/9, 315a/15, 316a/1, 316b/10, 316b/11, 316b/14, 316b/20, 316b/9, 317b/10, 317b/12, 318a/20, 319a/2, 320a/3, 322a/5, 322b/10, 323b/7, 324a/16, 324a/17, 324a/20, 325a/6, 325b/10,325b/16,325b/17, 326a/13, 326a/9, 329a/12, 329a/19, 329a/3, 330b/18, 331a/8, 331a/9, 332a/10, 334a/12,334b/16,334b/17, 335a/11, 335a/14, 336b/18, 336b/4, 337b/16, 338a/18, 339b/1, 339b/11, 341a/11, 342a/11, 342a/17
dil a.- up 325a/8, 329b/19
ele a.- up 302b/9, 305a/8
eline a.- up 295b/8
icâzet a.-up 282b/5, 283b/4, 296b/18, 297a/5, 323a/5
ʿibret a.- up 298a/10, 330b/2
ʿizzetle a.- up 291b/4
vehm a.- up 278a/10
a.- ur 265b/6, 279a/17
a.- urdı 301a/5

âl (Ar.) Aile, sülale
â.- i oṣmân 265a/11, 344a/2, 344a/7
ḫayr-ı â. 265a/10

ʿâl (Ar.) Yüce, yüksek
ʿâ.- i nişân 344a/8

aʿlâ (Ar.) Daha yüksek, en yüksek, pek yüce
a.- i cennet 299b/14
a. 336a/1
ʿa.+de 286a/5
ʿarş-ı a. 313a/19, 337a/20
a.+ dan 336b/16
ʿarş-ı a.+ ya 329b/12
cism-i â. 310b/20

ʿalâ'im (Ar.) Nişanlar, belgeler.
ʿa. 331b/3, 340b/20, 342b/7
ʿa.+ dür 267b/9, 340b/2
ʿa.+ ler 267b/16

alacuḳ Savaş aleti
a. 309b/16
a.+ ı 314a/11, 334a/14

ʿalâmet (Ar.) Belirti, işaret, iz
ʿa.- i devrân 342b/9
ʿa. 332a/7, 339b/5
ʿa.+ dür 339a/12
ʿa.+ i 330b/6, 331b/18, 340b/21
ʿa.+ ten 340b/2

alay Kalabalık, topluluk, cemâat, güruh
a. 282a/5, 282b/18, 286a/3, 286a/7, 300a/17,301a/13, 302a/15, 302b/10, 302b/6, 303a/4, 323b/13, 324b/15, 326a/10, 327a/3, 330a/14, 330a/7, 330b/15, 332b/14, 332b/5, 338a/18, 339a/1
alay a. 282b/11, 282b/5
a. alay 282b/11, 282b/5
a.+ ın 287b/3
a.+ ına 302a/15
a.+ lar 302a/15, 331b/16, 332b/6
a.+ lar ḳılup 276a/20
a.- ı rūmîsin 276a/11

alçak Alçak, aşağı
a. 293a/16, 312b/9

a.+ ına 300a/14, 316a/10
aldan- Bir hileye, yalana kanmak
a.- dıḳlarına 317b/6
a.- up 296a/16, 302b/16
aldur- Alma işini yaptırmak
a.- dıysa 302b/14
ʿale-ṣ-ṣabâḥ (Ar.) Sabahleyin, erkenden
ʿa.+dan268b/18,281b/11,281b/9, 331b/2, 310b/5, 335a/19,
ʿalem (Ar.) 1. Nişan, alâmet 2. Bayrak, sancak
ʿa.- i süleymânî 319a/4
ʿa. 265a/13, 276b/11, 279b/3, 293b/3, 301a/16, 304a/2, 305a/1, 306a/12, 331b/11, 331b/16, 332b/6
ʿa.+ den 265a/13
ʿa.+ i 288a/5, 311b/21, 302a/7
ʿa.+ in 283b/5, 296a/11, 338a/18
ʿa.+ iyile 331b/5
ʿa.+ ler 275a/17, 276a/20, 276b/16, 283a/11,301b/16,303a/12, 314b/12, 338b/1
ʿa.+ leri 283a/15, 302a/13, 306b/11
ʿa.+ lerin 282a/4, 315a/4
ʿa.+ lerüŋ 282a/17, 302a/1
ʿâlem (Ar.) Dünya, cihan
ʿâ.- i eṭrafda 273b/9
ʿâ.- i eṭrâfı 336b/20
ʿâ.- i ezeliyye 273b/4
ʿâ.- i ḳâyinâtda 341a/5
ʿâ.265a/13, 265a/2, 266b/3, 276a/7, 277b/1, 278b/2, 282b/15, 343a/8
ḫallâḳ-ı ʿâ. 323b/18, 327b/10
ḥażret-i rezzâḳ-ı ʿâ. 265a/4
ḳuṭb-ı ʿâ. 323a/9
ʿâ.- i 341a/11
ʿâ.+ de 275a/21, 280b/17, 322b/10, 329b/4, 339b/16
ʿâ.+ den 286a/14, 343a/2
ʿâ.+ dür 273a/17
ʿâ.+ e 273b/6, 282a/18, 282b/14, 285a/5, 307b/3, 332a/10, 336a/18, 340b/19
ḫallâḳ-ı ʿâ.+ e 334b/1
mutaṣarrıf-ı ʿâ.+ em 273b/6
ʿâ.+ i 265a/3, 290b/17, 301b/13, 304a/3, 327b/10, 330b/4, 331b/11, 340b/8,
342a/13, 343a/7
eṭrâf-ı ʿâ.+ i 326b/10
laʿîn-i merdūd-ı ʿâ.+ in 330b/9
ʿâ.+e 265a/8
ʿâ.+ inde 273b/4
ʿâ.+ inden 342b/1
ʿâ.+ ine 271a/2, 272b/18, 341b/19, 342a/17, 342b/1
ʿâ.+ leri 342a/16
ʿâ.+ lerin 342a/6
ʿâ.+ lerine 342a/4
ʿâ.+ lerüŋ 282a/12
ʿâ.+ üŋ 267a/14, 273b/5, 285b/3
âʿlem (Ar.) Bilen, bilgin
â.- i ʿazrâʾildür 337a/4
â. 273a/7, 321a/13
ḫalḳ-ı â. 301b/3
ʿalemlü (Ar.+T.) Alem sahibi
ʿa.282a/4,283b/5, 296a/11, 338a/18
âlet (Ar.) Alet, araç
â. 303b/9, 338b/3
â.+ in 276a/16, 276b/3, 287b/1, 289a/2, 301a/12, 312a/19, 313b/21, 338a/17,
338a/21
â.+ ine 311a/6
â.+ iyile 306a/12
â.+ iyle 268a/17, 302a/16
â.+ lerin 268b/14, 315a/8
â.+ lerine 321b/7
ʿalevî (Ar.) Ateş, alev
ʿa. 296b/4, 317b/15
ʿaleyḥ (Ar.) Üzere, üzerine, onun üzerine
ʿa. 340b/11
ʿaleyk (Ar.) Senin üzerine
ʿa. 269b/15, 270b/20
alıcı Alan, alıcı
a.283a/13,305b/17,306a/17, 306a/8, 309a/19, 315b/21
alın- Almak işini yapmak
a.- ur 331a/21
alış- Karşılıklı alma işini yapmak
a.- dılar 280b/4, 311a/3, 314a/19, 334a/5
a.- up 310a/4, 310a/5
ʿâlim (Ar.) Çok okumuş, bilgin
ʿâ.- i üstâd 321b/11
ʿâ. 343a/16
alḳış Alkış, taktira.
291a/4
alma Elma

a. 278a/14

alt Alt, alt taraf

a. 326b/13

a.+ ına 268a/5, 278a/15, 304a/13, 322b/14, 326a/13

a.+ ındaġı 308a/11, 309a/1, 342a/15

a.+ından270b/11, 335b/21, 342a/14

a.+ umdan 272b/9, 273a/3

altı Beşten sonra, yediden önce gelen sayının adı

a.272a/16, 276a/16, 276b/2, 281a/7, 281b/15, 284a/15, 288b/21, 290a/8, 302a/8, 304b/1, 305b/11, 305b/12, 306a/11, 306a/12, 307b/6, 309a/4, 309b/14, 309b/4, 312a/20, 313b/21, 317a/20, 321b/7, 330a/12, 336b/20, 338a/17, 341a/17, 341b/4, 341b/6, 343b/12, 343b/13

a.+ ncı 265b/1, 305b/9, 335b/21, 336a/5

a.+şar 289a/14, 336a/17

altmış Elli dokuzdan sonra, altmış birden önce gelen sayının adı

a. 273b/14, 283b/14, 284a/15, 289a/13, 302a/7, 302a/8, 305b/12, 306a/15, 307b/1, 308b/4, 309b/14, 312a/18, 312a/20, 317a/20, 333b/3, 336a/17, 336b/20, 343b/12

a.+ar 315b/8

altun Sarı kızıl renkte, parlak ve ağır, kolayca işlenebilen, dış etkilere dayanıklı, paslanmayan element

a.265a/16,267a/11,267b/7, 268a/20, 274b/19, 276b/7, 282a/17, 283b/9, 289a/11,289b/10,289b/18, 290a/13, 290b/14,291a/12, 291a/13, 291a/14, 291b/5, 291b/6, 291b/9, 293a/5, 293b/9, 295b/3, 295b/14, 301a/16, 302a/1, 305a/1, 306a/12, 315b/1, 317a/10, 317a/20, 318a/16,318a/6, 318b/2, 320b/15, 320b/16, 335b/1, 340b/5

a.+ a 281b/10

a.+ dan 291a/21

alūde (Far.) Bulaşmış, bulaşan

a. 310b/10

ʿâm (Ar.) Herkese âit, umûma mahsus

ʿâ.290a/19,299a/16,313a/15,314b/1 ,331b/12

ʿamâm (Ar.) Amcalar

ʿa. 314b/2

amân (Ar.) 1.Eminlik, korkusuzluk 2. Bağış, bağışlanma

a.265a/13, 275a/12, 275b/1, 277b/2, 278b/17,288b/14,288b/19, 288b/20, 288b/21, 289a/1, 290a/11, 302a/21, 307a/17,308b/10,309a/19, 309b/13, 315a/3, 343b/12, 344a/4

a. diler 280a/8

ameden (Far.) Gelen, geliş

a.- ı efrâsiyâb 299b/21

dâsıtân-ı a.-ı taḫt-ı süleymân 334a/18

ʿamel (Ar.) İş, niyet

ʿa. 327a/18, 343b/5, 343b/7

ʿa.- ṣâliḥ 327a/21

âmilîn (Ar.) Emeli olan, isteyen

â. 287a/21

âmîn (Ar.) Öyle olsun, duamızı kabul eyle anlamında bir söz

â.323b/16,334b/3,336b/13, 343b/14

amîr (Ar.) Emreden, buyuran, emredici

a.- i ser 308b/9

ʿamm (Ar.) Amca

ʿa. 268a/14

ammâ (Ar.) Ama, fakat, lakin

a. 265b/17, 265b/18, 266b/12, 267b/15, 267b/7, 268b/21, 268b/4, 269a/18, 269b/11, 270a/12, 270a/2, 271a/19, 271b/1, 271b/13, 272b/7, 274a/17, 275a/7, 275b/10, 278a/18, 279a/9, 281b/7, 282b/13, 283a/19, 284b/19, 284b/3, 285a/16, 285b/5, 286b/13, 288b/15, 288b/4, 289a/19, 289b/1, 290b/13, 290b/20, 290b/8, 291a/21, 291b/13, 291b/8, 292a/11, 292b/3, 294a/3, 294a/9, 295a/13, 296b/10, 296b/9, 297a/16, 297a/2, 298a/3, 298b/17, 299b/10, 299b/20, 300a/7, 300b/19, 300b/2, 308b/5, 309b/21, 311a/3, 313a/17, 313b/21, 314a/11,316a/17,316b/16, 316b/17, 317b/5, 319b/18, 319b/20, 320a/13, 320a/19, 321a/16, 322a/18, 322b/5, 323a/1, 324a/20, 324b/12, 325a/1, 325a/7, 326a/6, 326b/15, 326b/19, 327b/8, 328b/17, 330a/20, 330b/3, 330b/4, 332a/15, 332a/9, 333a/20, 333a/9, 333b/15, 334a/1, 334a/20,

334a/5, 335a/9, 336a/7, 336b/17, 336b/19, 337a/10, 337a/5, 337b/13, 338a/6, 339a/15, 339a/8, 340a/14, 340a/8, 340b/1, 340b/14, 340b/15, 340b/8, 341a/13, 341a/3, 341b/2, 342b/16, 343a/18

ʿamme (Ar.) Umum halk, kamu, herkes
ʿa. 334b/5

ʿamūd (Ar.) 1. direk, sütun
ʿa. 306a/7, 307b/14
ʿa.+ ıla 324b/15
ʿa.+ ları 306a/9
ʿa. +dârı 303b/5

ʿamū (Ar.) Amca
ʿa. 279b/5

ân (Ar.) Lahza, pek az bir zaman
a.- arken 278a/15
â.- ı vaḳt 270b/13

ana Anne
a.273b/12,273b/21,281a/12,286b/2, 288b/18, 292b/18, 300a/8
a.+ ları 272a/20

ʿanâṣır (Ar.) Unsurlar, bir bütünü meydana getiren parçalar
ʿa. 293a/16, 304b/17
ʿa.+ dan 290b/19
çâr-ı ʿa.+ dan 293a/7

ʿanber (Ar.) Amber, güzel koku
ʿa. 265b/6, 291a/12

anca O kadar, öyle
a.290a/6,299b/18, 301b/5, 310b/12, 344a/8
a.+lar 310b/10
a.+laruŋ 297b/15

ancaḳ Yalnız, sadece
a. 272a/16

ancılayın Onun gibi, ona benzer
a.266a/10,275a/6,280b/9,310b/7

and Yemin, ant
a. 268a/3
a.+ ına 281a/19

anda Orada
a. 268b/4, 270b/15, 270b/3, 272a/2, 273a/6, 274a/8, 274b/2, 274b/9, 276b/17, 295a/1, 298b/4, 341b/7
a.+ dur 281a/18, 281a/19, 281a/20, 281a/21, 281b/1, 281b/2, 281b/3, 313a/6

andan Ondan
a.266b/5,267b/20, 267b/21, 267b/5, 268a/20, 268a/7, 268b/2, 268b/7, 269b/16, 269b/6, 270a/20, 270b/1, 270b/20, 271a/13, 271a/2, 271b/14, 271b/18,272b/12,272b/13, 272b/14, 272b/16, 272b/17, 272b/3, 272b/6, 273a/5, 273a/8, 273b/19, 274a/17, 274a/3, 274b/12, 275b/16, 276b/21, 276b/9, 277a/3, 277b/21, 278a/11, 278a/16, 279a/11, 279a/5, 281b/18, 281b/20,282a/11, 283a/17, 283a/20, 283b/6, 284b/12, 284b/5, 286a/7, 286a/8, 287b/13, 287b/17, 287b/4, 288a/18, 288b/2, 289a/3, 289a/6, 289a/7, 289b/12, 289b/14, 289b/18, 289b/9, 290a/12, 290a/21, 290b/1, 290b/6, 291a/16, 291a/2, 291a/4, 291a/7, 291b/16, 291b/20, 291b/3, 292b/21, 293b/16, 294a/16, 294b/1, 294b/5, 295b/13, 295b/3, 295b/6, 295b/9, 297a/19, 298b/21, 299b/4, 300a/10, 300a/17, 300a/3, 300b/16, 301a/11, 302b/11, 302b/9, 303a/15, 303a/21, 303a/3, 307a/6, 308b/13, 309a/14, 309b/10, 309b/8, 311b/3, 313b/16, 315a/9, 316a/7, 316b/5, 316b/8, 318a/10, 318a/16, 318a/3, 318b/1, 318b/18, 318b/4, 318b/6, 318b/8, 320b/17, 321b/17, 322a/6, 323a/10, 323a/21, 323b/4, 325b/13, 325b/17, 326b/5, 329b/7, 329b/9, 330a/5, 331a/1, 331a/11, 331a/13, 331b/14,331b/20,332a/20, 332b/21, 333a/5, 333b/21, 333b/6, 335a/1, 335a/16, 335a/21, 335b/4, 336a/3, 342a/1, 342a/14

ʿandelîb (Ar.) Bülbül
ʿa. 284a/9

anı Onu
a. 266b/, 266b/11, 267b/17, 267b/6, 268a/13, 270a/14, 270a/19, 270b/6, 271b/15, 271b/8, 272b/1, 274b/16, 280a/3, 280b/1, 287a/12, 287b/19, 288a/5, 288a/8, 288b/7, 290b/12, 291a/1, 292b/2, 294a/6, 294b/1, 296b/2, 298b/17, 299a/16, 300b/14, 308a/17, 308a/8, 308b/3, 309b/12, 309b/2, 310b/18, 315b/4, 317b/14, 317b/18,317b/21,331b/19, 333b/12, 333b/17, 333b/2, 333b/5, 334a/4,

334b/8, 335a/8, 336b/15, 339a/14, 339a/7, 339b/16, 343b/3

ʿânî (Ar.) Mütevazi, alçak gönüllü

ʿa.+ ydı 291a/10

anlar Onlar

a.268b/6,269a/15,269a/16, 270b/20, 274b/5, 289b/8, 295a/1, 296a/2, 297a/4, 302b/11, 305b/14, 306a/9, 327b/19, 329b/3, 331a/2, 343a/4

a.+a 272a/20, 284b/16, 292b/9, 322a/15

a.+ dan 270a/6, 321b/18

a.+ ı 272b/5, 274b/12, 329a/19

a.+uŋ 266a/15, 271a/7, 274b/6, 297a/4, 305a/14, 305b/5, 306a/15, 326b/13,

330a/13, 332b/13, 339a/9, 341b/18

a.+ uŋla 329b/3

anuŋ Onun

a.265a/3, 265a/5, 268a/13, 269a/20, 271a/1, 272a/4, 272b/15, 273a/8, 275b/9, 277b/4, 277b/7, 279a/10, 280a/8, 286b/2, 287a/2, 289b/3, 290b/13, 293a/3, 299a/20, 300b/5, 305b/1, 305b/18, 306a/10, 306a/5, 306b/3, 306b/5, 313a/8, 313a/9, 316b/18,317a/1,320a/11,321a/16,326a/15, 326a/16, 326a/20, 326b/2, 338a/4, 338a/5, 339b/2, 342b/5, 343a/7

a.+ ile 279a/1

a.+ la 271a/14

aŋ- Hatırlamak, akla getirmek, yâd etmek, tahattur etmek

a.- arsın 285a/8

a.- sam 313b/6

a.- up 267b/3, 282b/8, 320a/9

aŋa Ona

a.265a/11,265a/16,269a/20,270a/16, 270b/18, 272a/3, 273a/13, 273a/9, 273b/10, 274a/12, 274b/21, 275a/1, 275a/14, 275b/14, 275b/7, 275b/9, 278b/17, 278b/9, 281a/14, 281a/7, 286a/19,287a/11,289b/6,290b/14,292b/14,292b/17, 293b/14, 293b/2, 294b/14, 296a/3, 299a/21, 313a/20, 313a/8, 321a/1, 323a/8, 323a/9, 324b/7, 325a/7, 327b/9, 331a/19, 332a/9, 334a/17, 335a/1, 335a/19, 339b/8, 341a/4, 341a/5, 341b/11, 344a/9

aŋdan Ondan

a. 276b/3

aŋla- Bir şeyin ne olduğunu akıl yoluyle kavramak, akıl erdirmek

a. 80b/19, 292b/20, 327a/13

a.- ġıl 278b/3

a.- mayup 340b/9

a.- ya 281a/10

a.- yana 327b/13

a.- yasın 313a/1

a.- yı 281a/5

a.- yup 340a//4

aŋsuzın Birdenbire, ansızın

a. 339a/3

aŋun Onun

a. 292b/18, 327b/6

ʿâr (Ar.) Utanma

ʿâ.+ dur 321a/6

ara İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, mesâfe

a. 292b/19, 301a/19

a.+da 271a/3, 274b/20, 278b/11, 320b/2

a.+ dan 286b/13, 333a/10

a.+ sı 281b/10, 285b/16, 332a/6, 336b/3

a.+sın 282b/10, 301b/14, 320a/21, 320b/1

a.+ sına 322b/6, 328b/18, 330b/11

a.+sında 267a/3, 269a/19, 271b/9, 282b/3, 283b/1, 285a/16, 285b/14, 286a/4, 288a/17, 293a/16, 300a/20, 318b/11, 318b/21, 320b/6, 323b/3, 324b/3, 325a/10, 325a/15, 326a/11, 326b/18, 328a/17, 330a/16, 330a/5, 332a/12, 332b/2, 334b/19, 336a/18, 336a/19, 336a/21, 336a/9, 336b/17, 337b/12, 340a/2, 341a/18, 341b/12, 341b/8

a.+ sındağı 266a/6

a.+sından285a/17, 288a/15, 298a/8, 301b/15, 316b/11, 322a/9, 325a/13, 329b/11

ara- Bir şeyi bulmaya çalışmak, taharrî etmek

a.- yup 286b/13, 314b/19

ârâ (Far.) Süsleyen, bezeyen

â.+ da 343a/6

â.+ ya 331b/12, 341b/12

ʿarabî (Ar.) Araplara has, Araplara özgü
ʿa. 71b/8, 272a/7, 305a/20, 305b/9, 311a/17, 325a/20
ḳaḥdân-ı ʿa. 311a/19
ḳaḥṭân-ı ʿa. 332b/12
tenkūl-i ʿa. 333a/20
tenḳūl-i ʿa. 333a/10, 333a/12
ḳaḥdân-ı ʿa.+ ile 305a/16
tenkūl-i ʿa.+ nüŋ 333b/4
tenkūl-i ʿa.+ ye 333a/19, 333b/4

aralık Birbirine bitişmeyen iki şey arasında kalan mesâfe, iki şey arasındaki açıklık
a.+ da 312a/10, 312a/16, 333a/14

ârâm (Far.) Durma, eğlenme, dinlenme
â. 315a/3, 317a/19, 324b/18
â. iderüz 272a/19
â. idüp 267a/6

ârâste (Far.) Düzen, sıra, nizam
â. 276a/16
â. ḳıldılar 304a/20
â. ḳılup 303a/4, 328b/2, 330a/15, 330a/20, 331b/10, 332b/17

ârâyîş (Far.) Süs, zînet, bezek
a. ḳılalar 286b/16

ârâyide (Far.) Takı, hazırlık
â. 313b/21, 338a/17, 338a/21
meclis-i â. 337b/15

ard Arka, art
a. 295b/20
a.+ ın 330b/19
a.+ ına 305b/4, 306a/9
a.+ ınca 276b/12, 301a/14, 305a/14, 305b/9
a.+ ında 317a/20
a.+ ından 288a/1, 305a/21, 305b/17, 306a/13, 306a/18, 306a/4, 316a/13
a.+ ların 338a/12

arı Temiz, saf
a. 276b/1, 281b/15, 317a/8

arıt- Arıtmak, temizlemek
a.- dılar 295b/14
a.- durup 335b/9

ʿâri (Ar.) Çıplak, hür
ʿâ. 337a/19

ʿâric (Ar.) Topal, aksak, noksan, çıkıp inen
ʿâ. 268a/10

ʿârif (Ar.) Bilen, bilgili, irfan sahibi
ʿâ.- i hindi 319b/3

ʿârifân (Ar.) Arifler, bilgililer
ʿâ. 343a/4

ʿârifâne (Ar.) Arif olana yakışacak şekilde
ʿâ. 319a/14

arḳa Ön, sağ ve solun dışında dördüncü yön, görünmeyen taraf
a. 304a/13, 301a/10, 329a/21
a.+ larına 318a/9
a.+ m 286b/3
a.+ sın 277a/6
a.+ sına 276a/19, 316b/8, 338b/3
a.+ sından 298a/6
a.+ sındağı 285b/9
a.+ ların 332b/16
a.+ larına **272a/12**
a.+ nın 301a/19

armağan Hediye, armağan
a.+ ı 286a/17

arra Sıtma, tutma, titremek
a.+ ya 310b/16

arṣlan Arslan
a.276b/19,282a/14,283b/20,294b/9, 298b/5, 302b/15, 303b/1, 306a/2, 309b/7, 314b/12, 315b/13, 315b/7, 337b/21, 338a/2
a.+ ları 316a/13
a.+ am 307b/7
a.+ ı 275a/11
a.+ lar 277b/1
a.+ laruŋ 316a/18

ʿarş (Ar.) Arş, dokuzuncu gök katı
ʿa.298b/7,323b/19, 333b/3, 336b/16
ʿa.+ da 280b/15
a.+ı277a/20,280a/12,302a/7,307b/6 ,308b/4, 333b/7
ʿa.+ ın 284a/15, 307b/1
ʿa.+ un 310b/18
ʿa.- ı aʿlâ 313a/19, 337a/20
ʿa.- ı aʿlâya 329b/12
ʿa.- ı âʿẓam 308b/19
ʿa.- ı ʿaẓîm 335b/20
ʿa.- ı ʿaẓîmüŋ 335b/19
ʿa.- ı ḳâmetine 312a/19
raḥmân-ı ʿa. 327a/19
mâr-ı ʿa. 285a/19

artuḳ Başka, gayrı
a. 272b/17, 286b/2
a.+ dur 269a/20, 275a/13, 284b/20, 290b/11, 321a/17

artur- Sayıca ve miktarca çoğalmak, fazlalaşmak, tezâyüt etmek

a.- urdı 275a/6
arū Arı
a.+ sı 285b/19, 306b/4
ʿarż (Ar.) Arz, sunma
ʿa. ide 265b/1
ʿa. iderseŋ 265b/3, 281a/12
ʿa. idüp 268a/7, 300b/15
ʿa. itdiler 268a/21, 331a/2
ʿa.+ ı 339a/18
ʿa.+ın 341b/15
ṭol-ı ʿa.+ ına 282b/21
virân-ı a.+ ı 276a/12
ʿa. itdi 329a/16
arzū (Far.) Arzu, istek, heves
a.+ sı 286b/1
as- Asmak
a.- up 307b/15
a.-dı 302b/17
a.- am 302b/21
a.-mış 283a/9
aʿṣâ (Ar.) Asa, değnek
a.+ sı 279b/17
ʿaṣâ (Ar.) Asa, değnek sopa
ʿa.+ sın 282a/8, 306b/14, 311b/3
asal (Ar.) Çok zehirli ve korkunç yılan
a. 266a/1
âsân (Far.) Kolaylık
â. 277b/14, 323a/4
âṣâr (Ar.) İzler, nişâneler
â. 270a/6
ʿases (Ar.) Gece devriye gezen, gece bekçisi
ʿa.+ leri 337a/17
âsâyiş (Far.) Rahat, huzur, güvenlik
â. 315a/3, 316a/4
ṭabl-ı â. 314b/11
aṣfer (Ar.) Sarı
a.267a/11,268b/11,283b/9,284b/14, 289a/15, 289a/8, 294a/18, 294b/13, 294b/19, 294b/3, 296a/20, 297a/3, 297b/10,297b/13,297b/14, 297b/18, 297b/3, 298a/1, 298b/9, 300a/3, 300b/19, 301a/9, 301b/8, 302a/20, 302b/10, 303a/6, 303a/7, 303b/12, 303b/14, 304a/8, 304b/11, 304b/13, 304b/16, 305a/4, 305a/7, 305a/9, 310a/10, 311a/5, 311b/6, 312a/1, 312a/14, 312a/8, 314b/20, 315b/1, 315b/16,320a/16,320b/13, 321a/18, 324b/19,325b/11,329a/17, 329a/20, 329b/3, 331a/19, 331b/9, 332a/21, 337b/13, 33a/16, 338a/19, 338b/2, 339a/17, 339b/16
a.+ den 304a/8
a.+i297b/4, 300a/4, 300b/9, 303a/6, 303b/14, 303b/15, 304a/6, 315b/2, 320b/10, 329a/18, 338b/2, 339b/17
hân-ı a.+ i 302a/20, 303b/12
a.+ iye 302b/10, 301a/9
a.+ ile 304b/12
ḫân-ı a.+ ile 283b/9
ʿanḳâb-ı a.+ ile 304b/12
a.+ ilerüŋ 303a/8
a.+ iyile 337b/14, 338a/19, 340a/12
aṣıllu (Ar.+T.) Asıl, esas, soy, kök, nesep
a. 286a/15
ʿaṣır (Ar.) Yüzyıl
ʿa.+ da 284b/19, 284b/7
ʿa.- ı çerḫ 265a/4
ʿâṣî (Ar.) Asi, isyan eden
ʿâ.295b/6, 296a/21, 297a/3, 302b/2, 306b/1
cabbâr-ı ʿâ. 341b/9
server-i ʿâ. 340a/2
ʿâ.+ nüŋ 294b/8
ʿâ.+ leri 334b/13
âsiyâb (Far.) Su değirmeni
â. 288a/13, 314a/5
seng-i â.+ lar 322b/19
ʿâṣiyân (Far.) Asiler, karşı gelenler
ʿâ. 334b/2
ʿasker (Ar.) Er
ʿa.- i süleymân 337b/9
ʿa.- i süleymândur 266a/12
ʿa.- i süleymânî 329b/13, 329b/15
ʿa.276a/19,279b/3,294b/15,330a/18
cemîʿ-i ʿa. 286a/2
ʿa.+i 268b/5, 289a/15, 297b/8, 298a/14 301a/1, 304a/9, 304b/21, 320b/9,324b/20, 305a/12, 310b/21, 311a/5, 311b/16, 314b/20, 329a/2, 343a/12
ceng-i ʿa.+ i 300b/9
ʿa.+ ile 267a/5
ʿa.+ in 267a/3, 315a/14 316b/21, 322a/11, 324a/20
ʿa.+ inden 330b/8
ʿa.+ inle 321a/18
ʿa.+ iyile 300a/2, 330a/21
ʿa.+ iyimiş 267b/12

ʿa.+ iyle 304a/6
ʿa.+ lere 304a/15
ʿa.+ üm 271a/15
ʿa.- şiken 279b/6
ʿa.+ ne 266a/12
ʿa.+ ine 300b/13

aṣl (Ar.) Asıl, esas, soy, kök, nesep
a.+ ı 268a/9, 275a/14 277b/8, 282b/3, 291a/20, 292a/2, 293a/1, 293a/17, 311a/17, 321a/6, 330a/16
a.+ ıdur 322b/21
a.+ ıdurur 293a/19
a.+ ımuz 293a/21
a.+ ımuza 293a/6
a.+ ına 327a/10
a.+ından284b/8,326a/2,326a/3, 329b/17
a.+ ını 268a/15, 278b/12
a.+ uŋ 295a/4, 267a/10
a.+ una 295a/5
a. + da 293a/13

aṣṣı Kar, kazanç
a. 292b/20

âsumân (Far.) Gök, sema
â.289a/16,298b/3,310a/21, 336b/21, 336b/4
bahrâm-ı â. 277a/18
çerh-i â. 298a/18, 310b/7
kevâkib-i â. 302a/4, 337a/13
ṭâṣ-ı çerẖ-i â. 307a/16
â.+ a 283b/3, 326a/1
evc-i â.+ a 299a/11
â.+ a irdi 298b/1
â.+ ı 316b/19
â.+ uŋ 334b/17
â.+î 326b/7

aş- Aşmak, geçmek
a.-dı302b/10,303b/6,338b/1, 338b/2
a.- madın 321b/3
a.- up 276a/19, 314b/1, 332a/9

aşaġa Aşağı
a. 272b/4, 279b/9, 287b/12, 291b/1, 295a/8, 296b/4, 301b/21, 314a/19

ʿâşıḳ (Ar.) Bir şeye veya birine karşı aşırı sevgi duyan kimse, tutkun, meftun
ʿâ. 268a/16, 319b/6, 319b/11
ʿâ.+ un 283a/16
ʿâ.+ uŋ 281a/21

ʿâşiḳân (Far.) Aşıklar
ʿâ. 276a/4, 284a/10, 299b/7

ʿâşıḳâne (Far.) Aşıklar gibi
ʿa. 319b/7, 319a/15, 339a/3

âşikâr (Far.) Belli, ortada
â. 270b/3, 313a/8
â.+ a 291b/8
â.+ e 313b/5, 321a/11
çerẖ-i â. 278b/2

âşiyân (Far.) Ev, mesken, kuş yuvası
â.- ı şâhîn 285a/10

ʿaşḳar (Ar.) Fazla aşık
ʿa. 268b/14

aşla- Aşılamak
a.- dılar 324a/20

âşüfte (Far.) Baştan çıkmış, hafifmeşrep
â. 265a/6

at Binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan, Orta Asya menşeli, tek tırnaklı, memeli hayvan
a. 268b/1, 276a/19, 277a/4, 277a/6, 279b/1, 282a/16, 282b/18, 287b/18, 288a/4, 288a/7, 288b/13, 296b/3, 297b/9, 298a/17, 298a/21, 298a/5, 298b/2, 300a/14, 300a/21, 300b/1, 301b/2, 302a/6, 303a/9, 303b/20, 304a/1, 304b/15, 307a/19, 308a/20, 308b/8, 309a/11, 310a/10, 310a/19, 310a/3, 310b/3, 312a/2, 314a/2, 314b/14, 314b/18, 314b/6, 315a/15, 315b/15, 320a/15, 320b/9, 324a/7, 333a/11, 333a/21, 334a/5, 338a/16, 338a/20, 338b/3, 338b/7, 338b/9, 339a/2
a. ṣalup 304b/3
a. sürüp 307b/20
a.+ a 276a/17, 287a/4, 311a/7
a.+dan 283b/4, 298a/8, 300b/7, 308a/20,308a/21, 311b/13, 314a/19, 340a/6
a.+ dur 293a/3
a.+ı 271b/11, 287b/20, 288a/2, 298a/9, 303b/13, 303b/2, 303b/8, 308a/19, 311a/4, 322a/1, 333a/16
a.+ ımuŋ 274b/8
a.+ ın 269b/12, 274a/13
a.+ ına 265a/12, 269b/11, 274b/14, 276b/11, 276b/9, 278b/12, 278b/15, 282a/11, 284b/9, 287b/2, 296b/18, 297a/15, 297b/9, 302b/9, 308a/4, 311a/6, 317b/15, 323a/6

a.+ ından 278b/7, 279b/9, 296b/4, 301a/3, 309b/20, 322a/4
a.+ ını 296b/5
a.+ ınuŋ 279b/1
a.+ la 298a/9
a.+lar 282a/14, 282a/15, 282a/20, 283b/6, 285a/14, 285b/11, 285b/5, 301b/1, 301b/17, 302a/4, 302a/5, 303a/14, 303a/15, 311a/17, 314b/5, 324b/9, 325a/20, 325b/2, 333a/17, 337a/15, 338b/6
a.+lara 282a/4, 282b/9, 286a/3, 287a/15, 305b/16, 306a/9, 307a/2, 315a/17, 323a/14
a.+ ları 272a/7, 274b/17, 275b/19, 302b/4, 303b/21, 304a/10, 305a/17, 305a/4,
306a/16, 306a/17, 338b/5
a.+ larımuzı 317b/13
a.+ ların 268b/14, 301a/20, 315a/7
a.+ larına 302a/17, 305a/13
a.+ larından 302b/6, 315a/7, 322a/20
a.+ larınuŋ 271b/5, 302a/17
a.+ larumuzuŋ 287a/4
a.+ laruŋ 301a/12, 301b/20
a.+ uŋuz 338a/14

at- Atmak
a.- ardı 279b/13
a.- ardum 273b/21
a.- arlar 324a/11, 324a/8
a.- arlardı 305b/13, 320b/13
a.- arsam 277a/19
a.-dı 277a/2, 278a/13, 279b/20, 328b/7, 331b/20
ṭaŋ a.- dı 276a/6, 282b/7
a.- dılar 272b/3, 288a/20, 288a/9, 305b/18, 308a/15, 314a/16, 316b/4
yabana a.- dılar 316b/5
a.- madın 337a/14
a.- maġa 306a/5
a.- saḳ 287a/8
a.-up 277a/3, 287a/17, 304b/2, 308a/17, 312b/4, 322b/19, 326a/2, 326a/5,
328b/14, 329b/18
a.- durup 301a/17
ṭaŋ a.- up 276a/12
żen a.- up 332b/8

ata Cet, dede, büyük baba ve aynı soydan daha önce yaşamış olan kimse
a.276a/13,282a/6,283a/3,298b/1,308b/4, 310a/3,337b/1, 341a/15, 341a/9
a.+ dan 298b/1
a.+ ları 272a/20
a.+ m 275b/8
a.+sı275b/5,282a/9,284b/9,306b/13
a.+ ya 283a/4, 283a/5

ateş (Far.) Od, hararet, kızgınlık
a. 266b/18, 290b/8
a.+ inden 299b/16
a.+ üŋ 265b/3

atıcı İyi nişan alan attığını vuran
a. 305b/20

atıl- Kendini tehlike ve güçlüklere atan
a.- acaḳ 283a/11
a.- an 288a/10
a.- up 280b/8, 314b/8

atış- Atmak işi veya biçimi
a.- dılar 314a/18
a.- up 297b/11, 314a/19

atlas (Ar.) Üstü ipek altı pamuk kumaş
a. 325b/5

atlu Atlı
a.274a/9, 276b/11, 282a/10, 296b/3, 302b/9, 338a/14, 338b/3

atmaca Kuş türü
a. 326b/5, 328b/9
a.+ ya 266a/10

atul- Kendini tehlike ve güçlüklere atan
a.- dıġın 287a/20
a.- duġın 287a/18

aṭâlallah (Ar.) Allah onu bağışlasın anlamında bir söz
a.344a/3

aṭyâr Kuş
a. 266a/12, 266a/15, 266a/18, 266a/3, 266a/8, 266b/12, 266b/3, 267a/17, 267a/3, 267b/11, 267b/18, 268a/4, 268b/6, 282b/4, 282b/8, 284a/2, 285a/4, 286a/5, 288a/12, 289a/17,289b/12, 297b/16, 301a/1, 316a/2, 316a/5, 316b/5, 318b/14, 318b/16, 318b/18, 318b/3, 318b/6, 318b/9, 324a/14, 326a/21, 326a/9, 326b/18, 328b/14, 328b/16, 329a/8, 329b/16, 330b/17, 331a/3
cemîʿ -i a. 266a/2, 268a/21
cemʿ -i a. 318b/18

a.+ ıla 285a/18
a.+ lardan 289a/19

av Av
a.+ dur 286b/14

âvâre (Far.) Serseri, boş gezen
â. 293b/2

âvâz (Far.) Ses, seda
â.- ı bülendile 286a/9, 287a/9
â. 293b/12, 293b/14
â.+a 285b/10, 295b/2, 319a/16, 324a/15
â.+ ı 266b/8, 308b/6, 326b/10
a.+ ıla 276a/13
â.+ ın 281b/21
â.+ ına 326b/13
â.+ile 284a/8, 295a/3, 319b/1, 319b/2, 319b/5
â.+ ların 318b/13
â.+ larından 285b/10

âvâze (Far.) Yüksek ses
â. 295a/3

âvâzlu (Far.+T.) Yüksek sesli
â. 337a/19

avcı Avlanmayı seven veya avı kendine iş edinen
a. 326a/1

averdân (Far.) Getirilmesi uygun düşen hediyelik eşya
a.- ı melekūt 334a/18

avla- Avlamak işi
a.- ram 314a/7

ʿavrat (Ar.) Eş, hanım, kadın
ʿa.+ lar 278a/3

avuç Elin iç kısmı
a. 296b/9
a.+ umda 309a/18

ay Ay, kamer, otuz günlük süre
a.265a/12,282a/20,285b/13, 327b/4, 337a/13, 340b/18, 340b/19
a.+ a 282a/17, 325b/4
a.+ da 340b/20, 340b/4
a.+ ı 289a/16, 290b/18, 292b/8
a.+ ın 281a/21
a.+ ınuŋ 341a/6

ayd- Söylemek
a.- ılar 295a/6

ayaġ Ayak
a. 265b/4, 269b/16, 277a/20
a.+ı 282a/14, 282a/15, 285b/11, 301b/1, 302b/4, 303b/21, 325b/7, 334a/15, 335b/20, 338b/6
a.+ ın 267a/13, 289a/12, 317a/20
a.+ ın ṭurdılar 291b/13
a.+ ına 269a/15, 269b/4, 276b/8, 278b/3, 278b/5, 282a/8, 291a/4, 333a/16
a.+ ında 333a/17
a.+ından271b/16, 285a/14, 303a/15, 325b/2

ayaḳ Ayak
a. 283a/10, 294b/6, 325b/7
a.+ dan 269b/18, 285a/18, 285b/17, 304a/2, 338b/8
a.+ ları 286b/14, 309a/4, 309b/18, 314a/13, 326b/9
a.+ ların 299a/10
a.+ larına 319a/6
a.+ larum 271b/8
a.+ lu 287a/3

ayaḳlu Ayaklı
a. 277a/1, 287a/6, 308a/4, 314b/16, 325a/21

ʿayân (Ar.) Belli, açık, meydanda
ʿa. 273b/16, 278b/9, 280b/19, 292b/15, 317b/15, 322a/3, 335a/10, 337a/12, 340a/13, 341a/5
â.+ ları 318b/19

aʿyân (Ar.) Bir şehrin ileri gelenleri, eşraf
a. 299a/15, 299a/16

ayar (Ar.) Bir aygıtın gereken işi yapabilme durumu
a. 308a/7

ayarḫâne (Far.) Düzen, ayar yapılan yer
a.+ sinden 280a/5
a.+ sine 279b/15, 288a/2

ʿayb (Ar.) Ayıp, kusur
ʿa. 299b/16

aydın Aydın, parlak
a. 304b/19

aydınlıġ Parlaklık
a.+ a 272b/18, 273b/13

âyet (Ar.) Ayet
â.- i kerîm 295a/13, 319b/3
â.+ i 295a/7, 322b/1
â.+ in 319b/2, 320a/7

ayġır Aygır, erkek at
a. 271b/8

a.+ lara 305b/9
ayır- Birbirinden uzaklaştırmak, fasletmek
a.- dı 301b/15
a.- masalar 301a/4
a.-up 267b/21, 298a/8, 302a/16, 309b/17, 317b/13
âyîn (Ar.) Dînî merâsim, bir mezhebin veya bir tarîkatın kendine has ibâdet merâsimi
â. 279a/18
resm-i â.+ imüzce 293b/11
âyine (Ar.) Ayna
â.+ si 309b/4
âyinelü (Ar.+T.) Aynalı
a.282a/19,287b/20,302a/18, 303a/8, 305a/4, 308a/5, 309b/2
ʿayn (Ar.) Göz
ʿa.- ı ḥikmetdür 292a/13
ʿa.- ı muṭlaḳdur 270b/3
ʿa.+ ına almadı 300a/9
ʿa.+uma 292a/17
ayrıl- Bulunduğu yerden uzaklaşmak
a.- dı 316a/5
ayrılış Birbirinden uzaklaşmak
a.- dığı 314b/11
ayru Ayrı
a. 265b/4
ayruluġ Ayrılık, farklılık
a.+ uma 272a/1
ʿayyâr (Ar.) Hilekar, dolandırıcı, çevik, ati
ʿa.+ ı 333a/15
ʿa.+e 278a/16
az Miktârı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün altında bulunan, çok olmayan
a. 279a/17, 281a/4, 284a/13, 299a/2
aʿz Ağız
a.+ ından 329b/5
az- Davranışlarında çok ileri gitmek, aşırı derecede taşkınlık göstermek, azıtmak
a. 294a/20, 343b/7
ʿaẕâb (Ar.) Azap, eziyet
ʿa. 327b/12
azacuḳ Azıcık
a. 338b/14
azâd (Far.) Serbest bırakma, özgür kılma
a. 318a/15, 337b/4
aʿẓam (Ar.) Büyük
a. 265a/9, 281b/10, 328a/2, 297b/4, 336a/16
ḫallâḳ-ı a. 265a/3, 292b/14,
ism-i a. 322a/21, 322b/1, 323b/3
imâm-ı a. 281b/16
ism-i a. 321b/7, 321b/10, 325b/18, 329a/3, 329a/5, 331a/12, 331a/8
ʿarş-ı a. 308b/19
a.+ ı 336b/2
melekût-ı a.+ ları 335b/19
taḫt-ı a. 335a/5
a.+ a 336a/11, 343b/10
levḥ-i a.+ a 335a/1
şems-i a.+ a 343a/9
melik-i a.+ ı 336a/17
taḫt-ı a.+ ı 339b/10
melik-i a.+ uŋ 334b/6
resul-i a.+ uŋ 340b/10
ʿaẓam (Ar.) Büyüklük, ululuk, yücelik, celâl
dîvân-ı ʿa. 289b/21
melek-i ʿa. 336b/19
ʿaẓamet (Ar.) Büyüklük, ululuk
salṭanat-ı ʿa.+ i 284b/20
ʿa.+ ile 336a/6
ʿa.+ in 284b/2
ʿa.+ ine 283a/18, 286a/16
ʿa.+ iyle 283a/20
ʿaẓametlü (Ar.+T.) Büyüklük, ululuk
ʿa. 282b/16, 285b/2, 285b/6, 325a/15, 331b/13, 339b/4, 340a/3
aʿża (Ar.) Uzuvlar, organlar
a. + sında 326b/7
ʿazâim (Ar.) Afetlere ve hastalıklara şifalı olması için okunan dualar
ʿa. 331a/8
ʿaẓîm (Ar.) Büyük, ulu
ʿa.266b/8, 268a/6, 271a/8, 276a/19, 282b/20, 284a/4, 285a/14, 285b/19, 285b/8, 288b/8, 289a/19, 290b/10, 298a/12, 298a/15, 298a/4, 300a/20, 300b/7,310b/6,322b/8,323a/19,326 a/12, 339a/11, 339a/17, 339a/7, 340b/2, 341b/11
ceng-i ʿa. 298b/4
dîvân-ı ʿa. 315a/20
melâike-i ʿa. 325b/20
ʿarş-ı ʿa. 335b/20
seyl-i ʿa. 271b/4
taḫt-ı ʿa. 336b/19

ceng-i ʿa. ḳıldılar 288b/7
ʿa.+ dür 340b/20
emr-i ʿa.+ dür 270b/7
taḫt-ı ʿa.+ i 336b/17, 334b/21
ʿarş-ı ʿa.+ üŋ 335b/19
ʿazîmet (Ar.) Gitme, gidiş
ʿa.+ inden 318b/14
ʿazir (Ar.) Özür, özür dileyen
ʿa. 307a/10
ʿazîz (Far.) Muhterem, sayın
ʿa. 270a/17, 293b/7, 336b/9
ʿaẓm (Ar.) Büyük, ulu
ʿa. 281b/3
ʿa.- i ḥayât 274b/9
ʿa.- i süleymân 329b/9, 330b/18
azuġ Azık, yiyecek
a.+ ila 271a/12
a.+ um 286b/4
aẓuḳ Azık, yiyecek
a. 299a/2
bâ (Far.) ile
b. 299b/21
bâb (Ar.) Kapı, bölüm
b. 281a/14
b.+ dan 270b/18
b.+ ında 291b/15, 291b/21, 294a/12
baca Baca
b. 285a/7, 287b/5, 316b/21, 338a/3, 339b/14
b.+ nuŋ 316b/15
bac (Far.) Vergi, harç
b. ı 313a/7
baʿḍ (Ar.) Sonra
b. 343b/14
b.- ı sâḥirân 266b/20
b.- taʿâm 268b/8
bâd (Far.) Rüzgar
b.- ı ḫâkdan 327b/11
b.- ı hod 303a/12
b.- ı ʿisa 313a/19
b.- ı pây 278a/16
b.- ı pây-ı medenî 286a/8, 287a/17, 287a/18, 288b/21, 290a/8, 317b/7
b.- ı pây-ı medenîye 317b/20
b.- ı sabâ 319a/5
b.- ı ṣabâ 293a/12
b.- ı ṣarṣar 267a/4, 267b/9, 272a/9, 301b/14, 305b/8, 322a/13
b. 276b/6, 282a/4, 286a/19, 286a/20, 286a/8, 295b/7, 314a/1, 343a/7
baʿdâz (Far.) Sonra
b.- ı ṭaʿâm 317b/4
baʿdâzân (Far.) Sonra
b. 342b/5, 344a/3
bâft (Far.) Kumaş
b. 319a/2
bâġ (Far.) Bahçe
b. 265b/3, 324b/3
b.+ ın 329b/14
b.+ lar 314b/2, 327a/12
b.+ larda 313b/8
bağarsuġ Bağırsak
b.+ ın 279b/14
bağçe (Far.) Bahçe
b. 324b/3
bağır Bağır, ciğer, sine, yürek
b.+ ı 275a/12
b.+ ın 277a/13, 288a/21
b.+ ların 332a/5
b.+ ın 279b/14, 293a/9
b.+ ında 265b/2, 265b/3
b.+ ını 288b/10
bağırdalıḳ Bağırlık
b. 320a/10
bağla- Bağlamak. Kılıç kuşanmak; silahlanmak
b.dı 302b/6
b.dılar 324b/17
b.- mışlar 315b/9
b.- ŋuz 330a/7
b.- dı 266b/11, 332b/14, 338b/8
b.- dılar 280b/10, 314b/19, 315a/8, 324a/19, 326a/10
b.- dup 327a/3
b.- mışlar 315b/5
b.- ridi 279b/20
b.- ya 309b/20, 312b/12
b.- yuban 289a/12, 291b/13
b.- yup 278a/16, 282a/5, 282b/18, 286a/3, 286a/7, 287a/9, 287b/4, 289b/10,291b/15,300a/17, 301a/13, 302b/10,306b/14,316a/12, 323b/13, 330a/14,330b/15,335a/18, 335b/12, 335b/13, 336b/7, 338a/18, 339a/1
bağlan- Takınmak, kuşanmak
b.- mış 316a/18, 331b/10
b.- up 275b/19, 276b/17, 283b/6

baġrış- Bağrışma işi, birlikte bağırma
b.- dılar 308a/10
bahâ (Far.) Kıymet, bedel, değer
b.- yı destimâl 281a/12
b.+ dur 302a/11
bahadır (Far.) Cesur, yiğit
dest-i b. 278a/4
bahâdur (Far.) Cesur, yiğit
b.275b/17,286b/21,306a/16,306b/9, 308b/9, 317b/17
barḳân-ı b. 279a/11
b.+ lar 276a/1, 279b/5, 279b/8
b.+ları 289a/8, 310a/13, 315b/3, 317a/16
b.+ larına 268b/11
b.+ larından 332b/11
bahâne (Far.) Bir şeyin asıl sebebi yerine ileri sürülen sözde sebep, gerçekle ilgisi olmayan sahte özür ve māzeret
b. 277b/17
baḥr (Ar. baḥir) Deniz, derya
b. 310b/14
b.- ı aḫterân 279b/4
b.- i leşker 309a/16
b.- ı ʿummâna 272a/8
b.- ı ẓulmatı 301b/3
b.- ı ẓulumât 273a/13, 273b/20
b.-ı ẓulumâta 271a/12, 271a/15, 271a/9, 341b/9
b.- ı ẓulumâtda 272a/6
b.- ı ẓulumâtdan 271b/19
b.- ı ẓulumâtı 272b/18, 273b/13
b.-i aḳyânūş 341b/6, 341b/8, 289a/1, 293a/12, 322a/12, 332b/7, 301b/13, 341b/6, 341b/8
b.- i aḳyânūşdan 289a/17, 342a/15
b.- i ber 285a/5
b.- i cūşân 300a/16, 301b/21
b.- i girdâb 270a/20
b.- i muḥîṭile 341b/12
b.- i ʿummânuŋ 270a/12, 281a/20
b.- i siyâh 342b/14
b.- i şu 285a/18
b.- i ẓulumât 301b/12
b.- i zulumâta 274a/10
b. 267a/4, 284b/15, 322b/12, 339b/2
b.+i 273a/21, 276a/19, 289b/16, 290b/17,301b/13, 343a/20
b.+ ine 294a/6
b.+ idür 272a/19
b.+ uŋ 344a/9
b.+ ınuŋ 270b/8
bahrâm (Ar.) Merih yıldızı
b.- ı âsumân 277a/18
baḥş (Ar.) Bahsetmek, söz etmek, konuşmak
b. itmek 293b/19
baḫş (Far.) Verme, bağış, ihsan, hîbe
b. 290a/3
b. idüp 271b/13
baḫşâyan (Far.) Affedici, bağışlayıcı
b.+ da 343b/11
baḫşâyış (Far.) Merhametli, şefkatli
b. 343b/11
baḫşîş (Far.) Bahşiş, bağış olarak verilen para
b. 265a/8
baḫt (Far.) Allah tarafından ezelde belirlendiği kabul edilen kısmet ve nasip, uygun tālih, ikbal, şans
b.- ı zemîn 271a/10
b. 343a/16
b.+ ını 337a/2, 339b/1
b.+ uŋ 296b/10
baḫter (Far.) Şark, doğu
b.271a/11,271a/13,271b/11, 271b/19
b.+den304a/917a/12,320b/19,321b/14,323a/17,337b/1,337b/10, 340a/17
baḫtlu (Far.+T.) Bahtı açık olan
b. 286a/15
baḳ- Bakmak, görmek
b.- am 304a/3
b.- ardı 326b/1
b.- dı 267b/6, 280a/11, 300a/19
b.- dılar 285b/1
b.- ınca 317b/18, 342b/11
b.-up 265b/16, 267b/2, 268a/4, 268b/19,283a/13,291b/19, 295a/10, 315b/14, 316a/10, 319a/10, 319a/7, 326b/19, 337a/7, 339a/17
b.- up ṭururdı 280a/15
bakın - Bakınmak, etrafa bakmak
b.- dılar 268b/15
baḳır Bakır madeni
b. 293a/5, 304a/1, 340b/5
bakış- Bakış, bakma
b.- ırken 337a/20

bâḳî (Ar.) 1. Kalan kısım, diğer, başka 2.Ebedi, ölümsüz, sonsuz
b.267a/1,274a/18, 286a/16 291b/11, 311b/21, 342b/6, 344a/10, 344a/4
b.+ dür 271a/6
b.+ sin 272a/18

bakiyye (Ar.) Artan, geri kalan
b. 318b/5

bâl (Ar.) Kalp, gönül, yürek
b. 336b/7, 337a/3

balaban Balaban kuşu
b.267b/13, 320b/16, 328a/18, 328b/4, 328b/9
ʿâciz-i b. 326b/14

balaḳ Manda yavru su
b. 298b/5

bâlâlıġ Yavru, çocuk
b.+ ın 283a/18

balçaḳ Kabza
b.268b/13, 82a/19, 285b/13, 302a/3

balçıġ Koyu kıvamda, özlü ve yapışkan çamur
b.+ ından 291a/19

balçıḳ Koyu kıvamda, özlü ve yapışkan çamur
b. 291a/20

baldırlu Bacağın diz kapağından ayak bileğine kadar olan kısmı
b. 305b/21

balıḳ Balık
b.288b/12,288b/13, 302a/6, 325b/3, 338b/7, 338b/9
b.+ a 277a/10, 342a/16
b.+ ı 312b/14
b.+ un 277a/13, 308b/10

balta Kesmek, yontmak, gibi işlerde kullanılan ağaç saplı demir
b. 301b/4

bâm (Far.) Çatı, dam, kubbe
b.+ lar 324b/1

bân (Far.) …ci.
b. 283b/21, 289b/6, 292a/5, 315a/1
b.+ ile 284a/16
b.+ lar 283b/2
b.+ larınuŋ 291a/9

banat Yiyecek
b.+ ları 290a/15

baŋa Bana
b.270b/10,272b/13,272b/5,273a/15, 273a/21, 273a/5, 274a/20, 274a/4, 274a/8, 274b/16, 274b/19, 274b/2, 277b/17,277b/19,278b/11, 278b/18, 284a/12, 287b/10, 290a/19, 290a/6, 292a/15,292a/17, 292a/19, 292a/21, 292b/19, 293b/7, 295a/20, 299a/17, 309a/16, 309a/19, 313b/9, 321a/1, 337b/8, 339a/5, 339b/10, 339b/9, 343a/20, 343b/18

bâr (Far.) Yağdıran, serpen saçan
b.- ı büngâhı 321b/4
b.- ı büngâhları 323a/14
b.285b/4,323a/20,325a/17, 335a/15, 338a/9
b.+ ından 269a/7

bârân (Far.) Yağmur
b. 288b/5, 332b/8
tîr-i b. 280b/12, 287a/17
b. idüp 294b/15

bardaġ Bardak
b.+ ı 305b/21

bârgâh (Far. bârigâh) Girmek için izin alınması gerekenyer, izinle girilebilecek makam, huzur
b.- ı süleymânî 317b/2
b.+ ına 317a/7
b.+ lar 283b/3

barışdır- Barışmalarını sağlamak
b.- up 269b/6

bârîk (Far.) Nazik, dakik, ince
b. 313a/1

barmaḳ Parmak
b.+ ları 287b/16, 309a/3
b.+ ın 339b/1
b.+ ına 301a/10
b.+ ından 317a/1

bârū (Far.) Kale duvarı, hisar burcı, sur
b.283a/11, 284a/18, 288a/8, 288b/5, 296a/6, 297b/20, 324b/1, 331a/8, 335a/16
burc-ı b. 287a/7
b.+ lar 331a/12
b.+ nuŋ 335b/3
b.+ sı 325b/21
burc-ı b.+ sı 291a/6
b.+ sın 329b/14

baş - Üzerine oturmak, yenmek, galip gelmek
b.- dı 302b/17
b.- mış 269a/5, 283a/10

b.- mışıdı 325b/7
b.-up 301a/18, 321a/4, 338a/12, 317a/17

başîret (Ar.) Sezme, ileriyi görme
b. 321a/2, 342b/10

baş Ayağı, üzerine vücūdun veya bacağın ağırlığını verecek şekilde zemine yāhut herhangi bir yere koymak
b. 267b/4, 272b/14, 272b/8, 273a/2, 273a/4, 276a/12, 277b/16, 279a/10, 279a/5, 279b/17, 279b/5, 280b/4, 290b/6, 291b/2, 294b/6, 297b/12, 298b/4, 302a/18, 302b/7, 303b/17, 303b/18, 305a/8, 307a/21, 309b/19, 310a/5, 310b/13, 310b/16, 310b/19, 311a/2, 311b/7, 314a/17, 314a/5, 314b/5, 315b/15, 316a/7, 318a/3, 320a/6, 326b/19
baş b. 290a/3, 311a/1
b. baş 290a/3, 311a/1
b. idüp 297b/7
b. itdiler 288b/1
b.ḳaldurup292a/1,295a/10, 320b/17
b. koyaydı 278b/7
b. ḳoyup 318a/15, 318a/2
b.+a 279a/12, 286a/19, 299a/18, 334a/18, 337b/19
b.+ dan 321b/3
b.+ı268a/9,279a/7,285a/2, 287b/16, 288a/3, 302a/1, 302a/16, 307a/10, 307a/11308b/5,309a/2,309a/8,310b/15,314a/12,316b/5,324b/16,326b/8, 333a/17, 333a/9 307a/11
b.+ ıdur 332a/11
b.+ın 266a/20, 266a/17, 272b/12, 277a/8, 278b/15, 279a/14, 279b/1, 279b/2, 280a/6, 287b/20, 298a/2, 302b/17,307b/15,308a/19, 308a/21, 309a/11,309b/17, 314a/13, 333a/15, 333b/15, 333b/17
b.+ına 276a/16, 276b/8, 282a/7, 285b/19,289a/10,292a/15, 292b/18, 308a/20, 309b/18, 316a/6, 319a/2, 333b/16
b.+ ına ṣıçrayup 266a/12
b.+ ında 267b/16, 286b/2, 312a/21, 343a/16
b.+ ındağı 308a/16
b.+ ından 277a/7, 287b/4, 308a/7, 309b/3
b.+ ını 295b/9, 333b/1, 333b/12, 334a/15
b.+ ıyı 334a/4
b.+ la 288b/5
b.+ lar 298b/6, 314a/18, 316a/5
b.+ lardan 268b/6
b.+ları 266b/7, 281b/19, 289a/21, 290a/13, 298b/21, 311b/2, 321b/14, 323a/14
b.+ların 275a/19, 286b/18, 302b/20, 303a/1, 311b/14, 314b/19, 336b/14
b.+larına 275b/19, 302b/21, 306b/4, 322b/1
b.+larında274b/17,306b/19,315b/10
b.+ larıyıla 337b/14
b.+ larıyla 272b/4
b.+ laruŋ 324a/8
b.+ lu 266a/16
b.+ umuzdan 286b/8

başbaşa Birlikte, beraberce
b. 284a/5, 289b/4, 336a/6
b. çatup 320b/7

başıḳ Kuş türü
b. 326b/5

başla- Başlamak
b.- dı 276a/13
b.-dılar 266b/12, 266b/15, 280b/3, 287a/20, 306a/5, 316a/6, 316a/7, 323b/8, 324a/18, 324b/2, 324b/4, 324b/5
b.- dıysa 266b/16

başlu Başı olan, başlı
b.266a/11,266a/17,266a/20, 266b/1, 266b/6, 276b/5, 276b/7, 277a/15, 279b/17, 283a/4, 285a/1, 285a/2, 294b/10, 296b/11, 297a/1, 297b/11, 30a/9,301a/16,302a/12,302b/16,305b/21,306a/12, 307a/14, 309a/14, 309a/9, 314a/3, 315b/9, 316b/16, 317a/17, 338a/2

bat- Batma işi, yıkılma, çökme
b.+ arlar 324a/10

batîḥ (Ar.) Zengin
b. 306a/7

batmân (Far.) Bir ağırlık ölçüsü
b.276b/9,277a/16,284a/15, 289a/14, 302a/8, 308a/3, 309b/14, 312a/19, 333b/3

bâṭıl (Ar.) Boş, beyhude, yalan, çürük

b. 266b/9, 281a/1, 291b/17, 292b/4, 313a/5, 321b/10
b. itmek 293b/18
b. kâne zehûḳan 295a/6
b.+ dan 290b/9, 292b/4
baṭṭâl (Ar.) Cesur, kahraman, pek büyük
b. 322b/4
bâvec Heybeti
b.+i 298b/1
bay Zengin, varsıl
b. 299b/1
bayaġı Eskisi gibi
b.+ leyin 340b/19
bayḳuş Kuş türü
b. 320a/5, 320a/10, 327a/19
bayıld- Bayılmasını sağlamak, yol açmak
b.- ma 287b/9
bayraḳ Bayrak, sancak
b.+ ları 283a/15
b.+ ların 282a/12
bâz (Far.) Doğan, şahbaz, şahin
b. 267a/16
b. 288b/10, 300a/15
b.+ a 287a/20
b.+ ıla 267a/16
b. urup 287b/5
bâzâr (Far.) Pazar, çarşı
b.+ ı 338a/5
baʿżı (Ar.) Bazı, bir kısmı, kimi
b. 267a/2, 297b/9, 328b/15, 328b/9, 336a/13,336a/14, 336a/16, 339a/10, 342b/16
b.+ lar 342b/12
b.+ ları 342b/14
b.+ nı 267a/1
b.+ nuŋ 297b/9
b.+ sı 265b/17, 269b/20, 301a/3, 339a/10, 342b/10
b.+ sın 329a/10
bâzū (Far.) Kolun omuzla dirsek arasındaki kısmı, pazı
b.+ ları 309a/3
be (Far.) Kelime başına getirilerek zarflar teşkil eden "ile, için, -e kadar, -e göre" anlamında ön ek
b. 280b/10, 314a/13
b.- kenâr-ı selâmet 280b/7
bebr (Far. bebür) Kaplana benzer yırtıcı bir hayvan
b.275a/12,283b/20,315b/18, 333a/4
beççe (Far.) İnsan veya hayvan yavrusu
b.+ lere 294a/2
bed (Far.) Kötü, fenâ, çirkin
b. 268a/13,286b/10,291a/10, 303a/21
efʿâl-i b. 343b/3
beden (Ar.) Vücut, gövde
b. 267a/21
b.+ den 280b/15
b.+ e 309a/2
b.+ üŋden 286a/14
bedevî (Ar.) Arap göçebesi
b. 285b/5, 306a/3
bedr (Ar.) Dolunay
b. 265a/5
b.- i ḳamer 319a/1
beg Bey, topluluğun başı
b.286b/11,304a/18,313a/17314b/17
b.+ i 276b/10, 276b/13, 304b/20, 305a/1, 314b/17
b.+ ine 304a/18
b.+ isi 305b/6, 305b/11, 305a/16, 305a/19, 305b/19, 305b/2, 306a/14, 306a/18, 306a/20, 306a/6, 307a/8, 310a/8
b.+ iyle 280b/2
b.+ ler 276b/10, 276b/13, 280b/2, 284a/19,297a/21, 305a/16, 305a/18, 305b/1, 305b/11, 305b/19, 305b/6, 306a/14, 306a/18, 306a/20, 306a/6, 307a/8, 310a/8, 317a/6, 317b/3, 343a/6
cemîʿ-i b.+ ler 323a/11
b.+ lere 290b/4, 300b/11, 339b/6
cemîʿ-i b.+ lere 268b/10
b.+ leri 267a/8, 267b/2, 282a/10, 283b/7, 286a/17, 287a/18, 289a/14, 289a/7, 289b/20, 297b/1, 300b/16, 301b/10, 304a/9, 306b/7, 309b/21, 311a/8, 314b/14, 315a/20, 317a/13, 321b/14, 337a/21
b.+ lerin 312a/10, 323a/17
b.+lerinden 280a/21, 285a/8, 310a/15, 315a/11
b.+lerine276a/18,296a/12, 305a/10, 312a/13, 312a/6, 315b/16
b.+ lerinle 311a/16
b.+ lerinüŋ 286b/12, 311a/16

b.+leriyile 287a/18, 289a/2, 291a/2, 296a/4, 302b/8, 310a/14, 315a/5, 315a/6, 332a/20, 337b/18
b.+ lerüŋ 284b/4, 296a/14
b.+ lerünle 296b/17

beġâyet (Far.) Son derece, pek çok, fazlasıyl
b. 268b/5, 285a/20

begen - Beğenmek
b.- üp 332b/21
b.- medi 284b/4

beglig Beylik, saltanat
b.+ inüŋ 341a/7

begter (Far.) Eskiden kullanılan zırhlı elbise b.+ lerin 268b/13

behem (Far.) Toplu, birarada, hep bir yerde b. 284a/1

behişt (Far.) Cennet
b.- i naʿîm 336a/1

behmenî (Far.) Turpa benzeyen ve kavza kökü denilen bir ot
b. 326b/12
b.- i ṭūsa 308b/8

beḳâ (Ar.) Ölümsüzlük, ölmezlik
b. 342b/1
milk-i b.+ dur 273b/4
b.+ yı 313a/6

bekçi Koruyucu, bekçi
b.+ si 287a/10

beksemât (Far.) Peksimet, çörek
b.+ dan 271b/7

bel (bil) İnsan vücūdunun orta kısmında göğüsle karın arasında hafifçe darlaşmış olan ve kuşak bağlanan yer
b.+i 306a/2
b.+ ümdeki 277a/15
b.+ inden 284b/8
b.+ ine 282a/8, 306b/13, 306b/15
b.+ lerine 282a/2
b.+ ümdeki 277a/17

belâ (Ar.) Bela, musibet, kötülük
b. 285b/19, 306b/4, 321b/2
b.+ dan 274b/4

belerd- Gözün akı iyice belirecek şekilde açmak
b.- üp 302b/3

belgile- Belirlemek
b.- yüp 277a/10, 340a//4

beliklü Saç örgüsü
b. 306a/3

beliŋle- Korku ile birden sıçramak, irkilmek
b.-di 280b/11, 298a/19, 310a/21, 332b/19
b.- miş 302a/5
b.- yüp 320a/5, 334a/16

belki (Far. belkim) Belki, muhtemelen
b.278b/18,292a/16,292b/1, 313a/16

belli (bellü) Anlaşılacak ve görülecek şekilde açık olan, meydanda, âşikâr, zâhir
b. 287a/6, 338b/15, 338b/14

belür- Belirmek,ortaya çıkmak, görünmek
b.- di 267b/7, 322a/1
b.- mezdi 271a/20

belürsüz Belirsiz, tanınmayan, bilinmeyen
b. 278a/20, 279a/17

ben Ben zamir
b. 266a/1ʿanḳâ, 269a/2, 270a/2, 271a/1, 271a/10, 271b/14, 272a/4, 272b/12, 272b/14, 272b/8, 273a/5, 273a/6, 273a/7, 273b/11, 273b/2, 273b/5, 274a/19, 274a/20, 275a/1, 275a/10, 275a/13, 275a/20, 275b/3, b 277b/2, 277b/3, 278b/9, 279a/4, 284b/19, 287a/11, 287a/13, 287b/8, 287b/9, 292a/15, 292a/17, 292a/20, 293a/1, 293a/6, 293b/19, 307a/17, 307b/4, 312b/10, 312b/17, 313b/3, 316b/17,322a/18, 331a/18, 332a/14, 338a/1, 338a/2, 339b/11, 343b/19
b.+ de 270a/2, 292a/17, 313a/8
b.+ den 275b/7, 281a/18, 286b/2, 300b/12, 318a/15, 334b/14
b.+ em 275a/21, 277a/11, 278a/3, 307b/3, 307b/7, 308b/15, 312b/7, 313b/20
b.+i 270a/18, 271a/1, 271a/11, 272b/19,272b/21,272a/12, 272b/20, 272b/5, 272b/9, 273a/3, 273b/12, 274a/19, 313b/3
b.+ üm 270a/8, 271a/16, 272a/10, 273b/18, 273b/7, 275a/13, 275a/20, 277a/21, 277b/16, 277b/9, 285a/10, 285a/11, 285a/8, 286b/4, 287a/10, 293b/16, 294a/2, 295a/19, 295a/20, 295a/21, 307b/3, 318b/9, 322a/12, 334b/20, 334b/8, 342a/21
b.+ ümçün 299b/18
b.+ ümle 314a/6

b.+ven 309a/15, 312b/11, 312b/16, 314a/4

bencileyin Benim gibi
b. 278b/2

bend (Far.) Boğum, halka, mafsal
b. 316a/21
b.+ i 278b/18
b.+ ile 266a/2
b.+ inden 279b/13
b.+ ine 299b/19

bende (Far.) Kul, köle, esir
b.- i süleymân 309a/21
b.- i yezdândur 292a/7
b. 279b/2
b.+ si 278b/15

bene Bana
b. 307a/7

benefşe Menekşe
b. 285b/7

bengâh (Far.) Keçeden yapılmış Türkmen evi
b.+ ları 323a/20

benî (Ar.) Oğullar, oğul
b. 267a/10, 267a/11, 268b/11, 269a/1 , 276a/7, 276b/13, 280a/20, 280a/5, 280b/1, 281b/12, 283b/10, 283b/9, 284b/14, 284b/9, 289a/15, 289a/3, 289a/7, 289a/8, 294a/18, 294b/13, 294b/19, 294b/3, 295b/16, 296a/20, 296a/8, 297a/3, 297b/1, 297b/10, 297b/13, 297b/18, 297b/3, 298a/1, 298b/9, 300a/3, 300b/19, 301a/9, 301b/8, 302a/20, 302b/10, 303a/6, 303a/7, 303b/12, 303b/14, 304a/8, 304b/11, 304b/13, 304b/16, 305a/10, 305a/4, 305a/7, 305a/9, 306b/6, 310a/10, 310a/14, 311a/16, 311a/5, 311b/6, 312a/1, 312a/14, 312a/8, 314b/20, 315b/1, 315b/16, 320a/16,320b/13,321a/18, 321b/14, 323a/17,323b/10,324b/19, 325b/11, 329a/17, 329a/20, 329b/3, 331a/19, 331b/9, 332a/21, 335b/5, 336b/12, 337a/21,337b/11,337b/13, 338a/16, 338a/19, 338b/2, 339a/17, 339b/16, 341a/10
rezzâḳ-ı b. 334b/2

beŋ Siyah nokta
b.+ leri 268a/11

beŋz Yüz, çehre
b.+ i 298b/2
b.+ üŋ 275a/15

beŋze - Ortak tarafları sebebiyle birbirini hatırlatmak, andırmak
b.- rler 274b/19
b.- rsen 265b/15

beŋzer Ortak tarafları sebebiyle birbirini hatırlatmak, andırmak
b.268a/10,268a/11,268a/12,280a/13 ,280b/13,287a/10,287b/15,287b/16, 287b/17, 308b/5, 308b/6, 308b/7, 308b/8, 309a/2, 309a/3, 309a/4, 309a/5, 309a/7, 309a/9, 326b/9, 339a/11, 339a/8

ber (Far.) Üzerine
pâdişâh-ı b.- kemâl râzıḳ 265a/1
b. 267a/4, 269b/13, 269b/2, 269b/4, 280a/8, 283b/11, 290a/4, 321a/13, 338a/21, 339b/2
baḥr-i b. 285a/5
b.-dehân 298a/11, 300b/11, 320a/12, 330b/2, 339b/5
b.- ḳūsa 309a/1
b.+den 284b/15

berâber (Far.) Birlikte
b.282a/17,286a/21,302a/1, 309b/16, 314a/10, 325b/4
b.+ ince 282b/12

berd (Ar.) Soğuk
b. 309a/16

berdehân (Far.) Parmağı ağzında olmak, şa-şırmak
engüşt-b. 337b/7

berekât (Ar.) Bereketler
b.+ ıyıla 322b/3, 329a/6
b.+ ıyile 325b/18

bergid- Sağlamlaştırmak, kuvvetlleştirmek
b.- üp 268b/1, 288a/83

beri Bu tarafa, buraya, beriye
b. 266a/9

beriyye (Ar.) Yaratılmış olanlar, yaratıklar, mahlûkat
b. 276a/2, 305b/21, 325b/4

berḳ (Far.) Şimşek
b.-ı câẕū 266a/11,266a/15, 266a/18, 266a/21,266b/3,268a/15,327a/14,
b.- i câżū 266a/8
b.- i câẕūyı 265b/11
b.- i câẕūdan 266b/12
b.-icâẕūnuŋ 266b/6, 266b/7, 266b/9

b.- i câẕūya 268a/8
b.-i câẕūyı 266b/21, 267a/2, 268a/18, 268a/4, 268a/7, 298b/15, 299a/4, 299a/5, 299a/6
b.- ı peykânleyin 334a/12
b. 309b/10
b.+ a 314a/10
b.+ ı 318a/5
b.+ uŋ 268a/14
b.- vâr 314a/9, 336a/11
b.269b/5,280a/10,282b/14,306b/21, 311a/19,312a/17,312b/11, 312b/16, 312b/5, 312b/6, 312b/8, 313b/15, 313b/20, 314a/1, 315a/11, 316b/9, 318a/11
b.+ a 280b/13
b.+ ıyup 282b/14
b.+ uŋ 315b/5, 317b/6

berkilü Sağlamlaştırılmış
b. 283a/6

bernâ (Far.) Genç, delikanlı, yiğit
b. 289b/6, 295b/21

berr (Ar.) Doğru sözlü hayır işleyen kimse
b.- i insân 285a/18

berrân (Ar.) Sahra veya kıra ait, yabani
seyf-i b. 310a/5

berü İki uzaklıktan daha yakın olanı, yakın, daha yakın yer
b.272a/16,273a/6,273b/15, 296b/14

beslen- Gıda ile geliştirilmek
b.- miş 315b/10

beste (Far.) Kapalı bağlı, bitiştirilmiş, bağlanmış
b. 337b/8

beste-dem (Far.) Nefesi tutulmuş
b.+ dür çün 265a/6

beş (bèş)
b. 273b/8, 273b/9, 305a/1, 305a/19, 305a/2,325a/4,312b/3,325a/4328b/21,330a/11,336a/5341a/17,341b/4, 342a/10, 342a/19

beşâret (Ar.) Sevinç, memnuniyet
b. 339b/6
b. ḳılurlar 328a/16
b. itdiler 294b/5
b.+ dür 339a/12
b.+ iyile 342a/8

beşer (Ar.) İnsan, insan oğlu
b. 283b/21, 290a/1, 290a/5, 304a/5, 343a/3
ḫūy-ı b. 327b/1

bèşinci Beşinci
b. 272b/9, 277a/19, 282b/1, 305b/5, 335b/21, 336a/8

beyân (Ar.) Açıklama, anlatma
b.- ı câsūs 324b/17
b.- ı ḥabs 266b/20
b.- ı meclis-i âḫer 327b/3
b.- ı meclis-i âḫir 281a/6
b.- ı temsîlât-ı dâsıtân-ı mâżi 312b/20
b.-ı temṣilât-ı dâsıtân-ı mâżi 280b/16
b.- ı temṣilât-ı mâżi 343a/19
b.280b/17,290a/7, 292a/13, 295b/1, 299b/7, 326a/15
b. eyledi 275b/13, 329b/1, 331a/4
b. eylediler 331a/6
b. iderler 281b/6
b. idüp 306b/5, 340a/14
b. itdüŋ 268b/21
b. itmek 278b/11

beyaż (Ar.) Kar renginde olan rengin adı, ak
b. 273a/2

beydâ (Ar.) Tehlikeli yer
b. 327b/11

beyt (Ar.) Ev
b.- i ḥaḳ 281a/1
b.- i ḥaḳḳa 280b/20, 313a/3
b.- i ḥaḳḳı 273a/18, 313a/4
b.+ üme 327b/2
b.-muḳaddise 295b/15, 335b/9. 342a/19
b.- muḳaddisi 342a/20

beyżâ (Ar.) Yumurta
b. 341a/21

bez Kumaş
b. 298a/7
b.+ ler 291a/4
b.+ leriyle 291a/13

bez- (biz-) Usanmak
b.- di 343b/18
b.- üp 294a/20
b.- düm 273b/20
b.+ den 312b/3

beze- Süslemek, donatmak
b.- yeler 286b/16

bezirḫâne (Far.) Üzerinde yağ yakılarak etrafı aydınlatan direk, sütun

b. 277a/3, 282a/3, 287b/21, 305a/5 307b/20, 309a/3, 312b/1
bezm (Far.) İçkili, eğlenceli yiyip içme ve sohbet meclisi
b. idersem 275a/12
b.+ e 265a/12
bıldırcın Kuş türü
b. 320a/10
bıraġ- Bırakmak
b.- up 302a/15
bıyık Bıyık
b.+ ları 309a/6
b.+ ların 315b/15
bî (Far.) Farsça ve Arapçakelimelerin başına gelen ve dilimizdeki "-siz, -mez" eklerinin anlamını karşılayan ön ek
b. 310b/10, 329b/1
b.- amân 304a/6
b.- bedel 323b/18
b.- cân 310b/19
b.- çâre 292b/2, 293b/2
b.- dâdlar 316a/1
b.- dîn 294a/16, 294a/4, 297b/3, 299a/6, 322b/5, 337b/21
laʿîn-i b.- dîn 328a/19
b.- dînüŋ 295a/7
b.- dîn-i racîm-i laʿîn 325a/2
b.- gümân 292b/14, 301a/6, 328b/21, 336b/6, 342b/1, 343b/4
b.- güzâf 327a/13
b.- ḫaber 298b/1
b.- ḥad 266b/18, 280a/20, 280b/1, 296b/11, 300b/8, 310b/14, 343b/10
b.- ḥaddur 343b/11
b.- ḥamdi'llah 278b/5
b.- ḫilâf 312b/20
b.- ḥisâb 304a/4
b.- hūde 294a/6
b.- hünerler 326b/3
b.- îmân 265b/15
b.- iẕnillah 270a/18
b.- ḳıyâs 343b/21
b.- ḳuṣūr 283b/21, 320b/4, 343a/14
b.- melâlet 317b/9
b.- miṣâl 265a/8, 327b/10
b.- nifâḳ 327b/16
b.- nihâyet 301b/18, 302a/11
b.- ʿaḳıl 292a/2
b.- riyâ 296a/2, 335b/14
b.- ṣevâb 273a/7
b.- şeker 327b/17
b.- şumâr 343b/1
b.- vezîrsin 273a/1
b.- zâr oldum 271b/21
b.- zevâl 282b/20, 293b/3, 293b/4
b.- zevâldur 343b/21
b.- i teʿâlâ 334a/18
biç- Biçmek, kesmek, öldürmek
b.- di 288a/3
b.- diler 312a/9
b.- meden 310b/18
biçil- Biçilmelmek, kesilmek
b.- di 314b/8
b.- miş 315b/11
biçiş- Biçişmek, karşılıklı kesmek
b.- üp 314a/18
bigi Gibi
b.+ i 307b/3
bîgân (Far.) Kayıtsız, ilgisiz
b.+ ı 288a/11
tîr-i b.+ ler 280b/8
bîḫad (Far.) Hadsiz, sınırsız
b. 295b/2
biḫrūz (Far.) İyi gün, güzel gün
b. 278b/16, 279a/9
bihter (Far.) En iyi, daha iyi, pek iyi
b.- i kâfirân 329b/8
b.+ i 318b/19
b.+ leri 310a/1
b.+ lerin 306b/8, 325a/6
b.+ lerine 320b/18
bil- Bilmek, öğrenmek, anlamak,kavramak
b.280b/17,281a/5,283b/20,292b/19, 321b/10, 321b/11, 331b/4
b.-di 266a/11, 280a/9, 285b/20, 291b/20, 292a/14, 301a/8, 330b/9, 335a/20, 339b/2
b.- digi 304a/12
b.- diler 325b/11, 337b/12, 337b/5, 340a/3, 340b/8, 341a/2, 342b/19
b.- dim 278b/2
b.- dirmeyüp 300a/6
b.- dir-üp 290b/21
b.- düğüme 274b/1
b.- düginden 343a/3
b.- dügine 273b/18
b.- dügünüz 320b/21
b.- dükli 320b/21
b.- düm 271b/17, 271b/18, 273b/19, 274b/6, 299b/19

b.-dürem 277b/18
b.- dürmedigüm 278b/10
b.- dürmedüŋ 278b/8
b.- en 321a/12
b.- ensince 335a/13
b.- esin 278b/12
b.- esince 275a/2, 275b/7, 298b/13, 303a/6, 315a/15
b.- evüz 270b/21
b.- eydi 278b/7
b.- iş 281a/14
b.- mece 271b/10
b.- medi 295b/3
b.- mediler 341b/15
b.- medin 279a/18
b.- mege 340b/8, 340b/9
b.- mesün 275b/9
b.- meyeler 286b/13
b.- meyenler 340b/17
b.-meyüp317b/7, 331b/18, 337a/10, 337b/6, 340b/19, 342b/10
b.- mezem 265b/21, 284b/19
b.- mezler 341b/17
b.- mezsin 292b/3
b.- se 277b/15
b.- üŋ 335a/19
b.-üp 268b/5, 270a/14, 275b/11, 280a/16, 296b/7, 302a/13, 312b/6, 326a/7, 337b/4, 338b/16, 340b/13, 340b/20
b.-ür 265a/15, 265b/21, 293a/18, 293a/21
b.- ürdür 281a/10
b.- ürem 271b/11
b.ürler 337a/2
b.- ürsin 290b/8
b.- ürüz 290b/14, 317b/14, 317b/19

bilâl (Ar.) Su gibi ıslatan
b. 265a/12

bile Birlikte, bir arada
b. 271b/10,272a/11,273b/15, 300b/21, 322a/6, 334b/18, 335a/12, 339a/13

bilek Elle kolun birleştiği yer
b.+lü 287a/5

bilesince Beraberinde, yanına almak
b. 288b/20

bilin- Hakkında bilgi sâhibi olunmak, öğrenilmiş bulunmak, mālūm olmak
b.- di 314b/11

billah (Ar.) Allah için, Allah hakkı için
b.+ i 281a/19
b.- ʿaẓîm 271a/8

billūr (Far.) Billur, kristal
b. 325b/1, 340a/20
kūh-i b. 322a/13

bin- Bir şeyin veya bir hayvanın üzerine çıkıp ayakları sarkıtarak oturmak
b.- di 276a/13, 278b/12, 278b/15, 302b/9, 316b/8
b.- digi 266a/16, 287b/14
b.- diler 338a/16
b.- dügi 308a/19
b.- dügümüz 293a/3
b.- düm 272b/8, 273a/2
b.- dür 338a/12
b.- miş 280a/4, 314a/2, 317b/15
b.- se 265a/12
b.- sem 275a/11
b.- üŋ 338a/15
b.-üp 265b/17, 271b/9, 276a/17, 276b/11, 287a/4, 287b/12, 297b/9, 299a/10,301a/13, 305a/13, 305b/17, 305b/4, 305b/9, 306a/3, 312a/12, 315a/18, 328a/20, 333a/1

bin (Ar.) İbn kelimesinin kısaltılmış şekli olup Arap dili kuralına göre yapılan isimlerde, bir kimsenin kimin oğlu olduğunu göstermek üzere, soyadı yerine geçen baba adıyle oğul adı arasına getirilir
b. 269b/13, 269b/2, 269b/3, 269b/4, 269b/5, 272a/4, 272b/8, 273a/12,282a/10, 282a/11, 283b/11, 283b/13, 283b/14, 283b/8, 284b/8, 289a/6, 291a/3, 291b/11, 292a/14, 292a/15, 292a/3, 303a/18, 303a/19, 303b/10, 303b/11, 303b/15, 303b/4, 303b/8,304b/1,304b/17,304b/18,304b/19, 304b/20, 304b/21, 304b/4, 304b/5, 305a/1, 305a/11, 305a/15, 305a/18, 305a/19, 305b/1, 305b/10, 305b/11, 305b/19, 305b/5, 305b/6, 306a/11,306a/14, 306a/15, 306a/18, 306a/19, 306a/20, 306a/21, 306a/5, 306a/6, 306a/7, 306b/11, 306b/21, 306b/4, 306b/6, 307a/1, 307a/6, 307a/7, 307a/8, 310a/8, 311a/18, 311a/19,312a/17,312b/11, 312b/16, 312b/5, 312b/8, 313a/1, 313b/12, 313b/15,313b/20,314a/10, 315a/11,

315a/12, 315a/4, 315b/5, 316b/9, 317a/12, 317a/14, 317a/7, 317b/6, 318a/11, 318a/5, 321a/13, 321a/9, 321b/11, 323b/12, 323b/2, 328a/13, 332b/15, 335a/21, 335a/7, 335b/5, 337b/1, 341b/2, 344a/2, 344a/3, 344a/5, 344a/7

binâ (Ar.) Bina, eser

b. 283a/1

b. idüp 342a/20

b.+ lar 291a/8

cemʿ -i b.+ sı 291a/20

b.+ sın 286a/16

b.+ sında 291a/20, 342a/20

bindür- Birini bir şey üzerine çıkarmak, çıkarıp oturtmak

b.- diler 323a/14

binici Birinin bir şeyin üzerine çıkıp oturması

b. 311a/17

biŋ Bin sayısı

b.265a/5,265a/14,267a/13, 267a/14, 268a/13, 268a/16, 269a/4, 269b/13, 271a/11, 271a/13, 271a/14, 272a/7, 274a/14,274b/10, 275a/16, 276a/20, 276b/11, 276b/13, 276b/9, 277a/16, 279b/3, 279b/8, 281a/13, 281b/12, 281b/13,281b/15,281b/19, 282a/13, 282a/5, 282b/15, 282b/2, 283a/10, 283a/21,283b/10,283b/12, 283b/14, 284a/16, 285b/3, 286a/11, 287a/14, 287a/3, 287b/2, 288a/6, 288a/7, 288b/1, 288b/17, 288b/7, 289a/11, 289a/12, 289a/14, 289a/3, 289a/4, 290a/2, 290a/3, 290b/17, 293b/3, 295a/9, 295b/16, 295b/17, 297a/17, 297b/4, 298a/11, 298a/12, 298a/19, 300a/12,300a/20, 301a/12, 301a/15, 301b/17, 303a/16, 303a/3, 303a/6, 303a/7, 303b/13, 303b/2, 303b/3, 303b/9, 304a/20, 304b/13, 304b/2, 304b/4, 305a/13, 305a/16, 305a/19, 305a/2, 305b/12, 305b/2, 305b/20, 305b/7, 306a/12, 306a/15, 306a/7, 306b/11,306b/16,306b/18, 307a/12, 307a/2, 307b/8, 308a/12, 310a/10, 310a/15, 310a/16, 310a/3, 310a/7, 310a/8, 311a/16, 311a/20, 311a/21, 311b/2, 311b/21, 312a/7, 313a/8, 314a/6, 315a/14, 315a/17, 315a/3, 315a/4, 317a/15, 317a/18, 317a/6, 317a/7, 321a/15, 321a/16, 322a/21, 323a/21, 323b/1, 323b/10, 323b/11, 325a/4, 325a/5, 325b/14, 325b/18, 325b/19, 325b/7, 328b/1, 329a/20, 329b/9, 330a/11, 330a/12, 330a/14, 330a/8, 330a/9, 330b/15, 331b/15, 332a/11, 332b/16, 332b/5, 334a/21, 334b/1, 335a/17, 335b/11, 335b/12, 335b/17, 335b/4, 335b/5, 336a/17, 336a/19,336b/11,336b/12, 336b/20, 337a/10, 337/11, 338a/15, 338b/2, 341b/5, 341b/7, 342a/13, 342a/16, 342a/3, 342b/3, 342b/4, 343a/10, 343a/8, 343b/13

biŋbir Bin bir, pek çok, fazla

b.277a/13,284a/1, 285b/8, 322b/12, 341b/19

bir 1. Sayıların ilkinin adı, 2. Belirsiz sıfat olarak herhangi bir şeyi, yeri veya kimseyi gösterir 3.bir, yalnız, tek

b.265/b14, 265a/5, 265b/20, 265b/3, 266b/3, 266b/7, 266b/8, 266b/9, 267a/17, 267b/18, 267b/8, 268a/9, 269a/20, 269b/7, 270a/12, 270a/14, 270a/17, 270a/20, 270b/7, 271a/15, 271a/16, 271a/7, 271b/11, 271b/12, 271b/16, 271b/2, 271b/6, 271b/8, 271b/9, 272a/14, 272a/15, 272a/2, 272b/10, 272b/21, 272b/3, 272b/7, 273a/13, 273a/15, 273a/20, 273a/4, 273b/3, 273b/4, 274a/18, 274a/3, 274a/8, 274a/9, 274b/11, 274b/14, 274b/21, 275a/1, 275a/21, 275b/6, 276a/17, 277a/1, 277a/12, 277a/14, 277a/2, 277a/9, 277b/12, 277b/18,278a/14, 278a/15, 278a/17, 278a/18, 278a/19, 278a/6, 278a/7, 278b/17, 278b/6, 279a/17, 279a/18, 279b/5, 279b/6, 279b/7, 280a/13, 280a/4, 280b/6, 281a/11, 281a/12, 281a/13, 281a/5, 282a/8, 282b/11, 282b/18,282b/20,283a/10, 283a/11, 283a/3, 283a/8, 284a/20, 284b/4, 285a/12, 285a/14, 285b/1, 285b/17, 285b/2, 285b/7, 285b/8, 286b/1, 286b/14, 287a/6, 287b/10, 287b/12, 287b/14, 287b/15, 287b/17, 288a/1, 288b/1, 288b/13, 288b/16, 288b/6, 288b/8, 290a/7, 290b/10, 290b/5,

291a/13, 291a/2, 291a/6, 291b/5, 291b/6, 291b/7, 292a/11, 292a/6, 292b/19, 292b/5, 293a/7, 293b/10, 293b/14, 293b/18, 293b/5, 294b/20, 295b/4, 295b/8, 296b/3, 296b/4, 296b/9, 298a/15, 299a/18, 299b/15, 299b/18,300a/13,300a/20, 300b/14, 301b/12, 301b/2, 302a/11, 302a/9, 305a/9, 305b/3, 307b/7, 308a/15, 308a/16, 308a/19, 308b/4, 308b/5, 308b/9, 309a/1, 309a/12, 309a/15, 309a/8, 309b/15, 309b/2, 310b/19, 310b/6, 310b/7, 312a/12, 312a/20, 312b/17, 313b/18, 314a/2, 314b/16, 315b/17,316a/12, 316a/13, 316a/17, 316a/18, 316a/19, 316a/4, 319b/5, 321a/16, 321a/2, 322a/12, 322a/18, 322b/20, 322b/7, 323b/21, 325a/15, 325a/21, 325a/7, 325b/10, 325b/7, 326a/14, 326a/3, 326a/4, 326b/19, 327a/13, 327b/16, 328a/8, 328b/6, 329b/4, 331b/14, 331b/19, 332a/11, 332a/8, 332b/18, 333a/20, 333a/8, 333b/11, 333b/15, 333b/4, 333b/8, 334a/1, 334a/15, 334a/6, 334b/15, 336b/17, 336b/19, 338a/6, 338b/16, 339a/10, 339a/11, 339a/17, 339a/7, 339b/9, 340b/2, 340b/21, 340b/7, 341b/11,342a/12,342b/13, 343a/10, 343a/20, 344a/1

b. idüp 268b/12

b.+ er 274b/19, 274b/7

b.+i 266a/13, 267a/18, 268a/17, 280a/19, 288a/15, 289b/6, 297a/2, 310b/13, 317a/17, 317a/19, 321a/2, 322a/7, 322a/8, 322b/6, 331a/15, 343a/3

b.+ in 303a/1

b.+ ine 285b/21, 287a/3, 317b/20, 318b/7, 318b/9, 329a/7, 333a/10

b.+ inle 294b/5

b.+ inüŋ 275a/20, 302b/8, 303b/19, 306a/8, 327b/13

b.+ iŋüz 320b/21

b.+ isi 266b/11, 266b/13, 267a/13, 267a/15, 267b/19, 268b/3, 272a/17, 273b/8, 273b/9, 275a/2, 275b/21, 280b/3, 281b/13, 282b/10, 283b/17, 284a/8, 287a/19, 288a/4, 289a/13, 289a/21, 291b/2, 294b/4, 296b/11, 297b/12, 298a/4, 299a/7, 303a/8, 303b/3, 305a/3, 306a/1, 307a/14, 311b/1, 320a/13, 320b/13, 320b/8, 321b/14, 324b/1, 329a/4, 331a/7, 336a/11, 336a/17, 336a/3, 338a/17, 340b/10, 342b/10, 343a/1

b.+ isin 272a/18, 272a/20, 272b/3, 317b/17, 324a/15, 329a/8

b.+ isinde 291a/15, 342a/16

b.+ isine 270b/20

b.+ isini 277b/19

b.+isinüŋ274b/18,274b/19,281b/12, 285a/11, 305b/12

b.+ sin 273a/1

birâder (Far.) Erkek kardeş

b.+ i 305b/5

biraz Bir parça, azıcık

b. 316a/7

birbiri Birer birer, teker teker

b.+ n 313b/16, 314a/19, 322a/5

b.+ nden 311a/2, 314b/11

b.+ne 280b/4,286b/16,310a/17 312a/18,313b/17,315a/19, 328b/19, 333a/11, 333b/10

b.+ ni 314b/4

b.+ nle 310b/9, 311a/1, 311a/2

b.+ nüŋ 310b/6

b.+ yile 328a/19

b.+ yle 298a/11

birer Bir sayısının, her birine bir veya her defasında bir tāne anlamına gelen üleştirme şekli

b. 270a/6, 298b/19

biri Bir kimse, herhangi bir şahıs

b. 293b/3, 293b/4

b.+ nden 316a/5

b.+ si 265b/20, 266a/13

biribir Birbiri

b.+ ine 300a/21, 307b/16

b.+ inle 294b/4

b.+ nden 315b/20

b.+ ne 334a/7

b.+ nle 300b/12

b.+ nüŋ 266a/21

birik- Birikme, toplanıp yığılma

b.- üp 340b/19

birikdür- Birikme, toplanıp yığılma

b.- digin 329a/21

birinci Birinci

b. 273a/12, 273a/16, 273a/19, 273b/13, 274a/2, 281a/17, 282a/14, 326a/1, 331a/13, 332a/14, 334b/17, 336a/7, 341b/11, 342a/1

birḳaç Bazı, birkaç

b. 271b/13, 272a/19, 291a/16, 298b/17, 300a/18, 302b/14, 331b/20

birle Birliğini kabul etmek, şirk koşmamak

b. 265b/19, 266a/8, 266b/, 266b/19, 266b/7, 267a/19, 267b/1, 270a/16, 270b/12, 270b/15, 276a/8, 281a/2, 281a/20, 281b/19, 286b/14, 286b/16, 291a/3, 299b/1, 303b/14, 304b/6, 306b/10, 307a/6, 313a/4, 319a/16, 322a/21, 325a/2, 325a/20, 331a/12, 331a/5, 333a/11, 333a/6, 333b/9, 335a/17, 335b/16, 336a/10, 337b/1, 337b/14, 343b/5, 344a/6

biryân (Far.) Kebap etmek, kavurmak, yakmak

b. 272a/21, 272b/19

b. itdiler 294a/15

bisâṭ (Ar.) Halı, minder gibi yere serilen şey, yaygı

b.+ ında 283a/21

bismillah (Ar.) Bismillāhirrahmānirrahim sözünü kısaltılmış şekli

b.+ i 269b/12, 281b/14

bit- Bitmek, sonlanmak, tükenmek, hallolmak, yeşermek

b.- en 290b/11

b.- er 293a/2, 293a/20

b.- meye 341a/4

bitür - Sona erdirmek, tamamlamak

b.- eler 325a/7

biz Çoğul birinci şahsı gösterir

b. 68b/20, 269a/8, 269b/17, 287b/9 290b/15,294b/11,296a/13, 321b/17, 321b/18, 329b/4, 338a/6, 329b/3 317b/12, 338a/10, 342b/6,

b.+ den 275b/8, 316b/1

b.+e 266a/2, 268b/20, 274b/3, 287b/7, 292b/2, 325a/9

b.+i 73b/10, 274a/4, 274a/5, 274b/4

b.+üm 271a/5, 271a/7, 275a/7, 275b/9, 281b/7, 284b/18, 286b/15, 286b/20, 288b/18, 292b/1, 295a/1, 296a/7, 298b/9, 300a/7, 316a/21, 317a/4, 317b/16, 321a/10, 321a/16, 321a/18, 324a/3, 325a/1, 330a/20, 331a/17, 34a/20, 335b/18, 336b/10, 339b/15, 340a/9, 342b/15

bi ʾż-żarūri (Ar.) İster istemez

b.343a/18

boġaz Bir şeyin ağza yakın olan dar kısmı

b.+ larına 290a/10

b.+ ı 309a/4

b.+ ından 308a/7

bol Çok

b. 266b/19, 286b/4

borı (boru) Boru, nefesle çalınan bir müzik aleti

b. 275a/17, 279b/4, 282a/13, 282b/1, 296a/10, 301a/17, 303a/14, 307b/9, 310a/19, 332b/6338b/3

b.+ lara 280b/5

b.+ sun 296a/10

b.+ yıla 276a/13

bostân Sebze bahçesi, bağ

nâr-ı b. 292b/15, 313a/18

boş İçinde yāhut üzerinde bir şey veya kimse bulunmayan

b. 299b/18, 314b/9

boşal- Boş duruma gelmek, içinde bir şey kalmamak

b.- up 280b/8

boyan- Boyama işinini yapmak

b.- dı 298b/3

boynuz Bāzı hayvanların başında bulunan, saldırma ve korunma silāhı olarak kullandıkları, tırnak gibi bir maddeden, sert, sivri, kıvrık, bāzan da çatallı çıkıntı

b.+ ından 276b/21

b.+ larıyla 272b/3

b.+ laruŋ 272b/4

b.+ unı 272b/8

boynuzlu Boynuzu olan

b. 276b/4

boyun (boyn) Vücūdun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı

b. virdi 284b/12, 284b/14

b.+ ı 281b/18, 315b/20, 308a/20

b.+ın 295a/7, 311a/14, 319a/15, 323b/4, 324b/15

b.+ına 272b/8, 273a/2, 319b/7, 334a/9
b.+ ında 265b/2
b.+ un 319b/3
b.+ ları 316a/12
b.+ ların 323b/8
b.+ larına 275b/20
b.+ larında 315b/12
b.+ uma 272b/8
boyunlı Boynu olan
b. 276b/6, 305b/15
boz Bozmak, boşa çıkarmak
b.- ar 308b/10
b.- dı 266b/19
b.- dılar 329a/6
b.- ısardur 321b/10
b.- up 318a/19
boz Açık toprak rengi
b. 265b/19, 274a/9, 274b/17, 296b/3, 298b/2, 300a/16, 305b/8, 317b/15, 321b/5, 325b/19
bozca Rengi boza çalan
b.+ şıyam 302b/21
böl- Bölmek işi, ayırma, parçalama, taksim
b.- di 295b/9, 308a/8
b.- erdi 279b/16
b.- erken 312b/5
bölük Bir bütünden ayrılmış parça
b.306b/7,316a/13,322a/12, 336b/17
bürd (Far.) Kuvvet, kudret
pehlevân-ı dest-i b. 317a/3
böyle Böyle, bu şekilde
b. 270a/10, 270a/8, 270b/3, 270b/5, 272a/2, 273a/7, 273b/10, 274a/19, 274b/5, 275b/3, 277b/4, 279a/19,279a/20, 286a/19, 292b/20, 301a/7, 308b/20, 309a/20, 312b/19, 314a/7, 314a/8, 317a/2, 321a/13, 321a/8, 321b/10, 321b/20, 322a/1, 323b/21, 332a/19, 343a/15
bu En yakında olan kimse veya şeyi işāret yoluyla belirtir
b. 265/b13, 265b/15, 265b/21, 266a/11, 266a/1ʿanḳâ, 267b/1, 269a/17, 269a/2, 269a/3, 269a/7, 269b/8, 269b/9, 270b/13, 270b/6, 271a/12, 271a/14, 271a/15, 271a/2, 271a/3, 271a/6, 271a/9, 271b/16, 271b/17, 271b/20, 271b/4, 272a/12, 272a/3, 272b/12, 272b/7, 273a/12, 273a/14, 273a/3, 273a/5, 273b/10, 273b/14, 273b/16, 273b/4, 273b/5, 274a/5, 274a/8, 274b/14, 274b/20, 274b/4, 275a/1, 275b/15, 275b/4, 276a/12,277b/10,277b/13, 277b/20, 277b/6, 277b/8, 278a/10, 278b/11, 278b/14,278b/16,278b/17, 278b/19, 278b/2, 278b/20, 278b/21, 278b/3, 278b/5, 278b/9, 279a/15, 279a/3, 280a/1, 280a/10, 280a/9, 280b/18, 280b/19, 281a/10, 281a/14, 281a/2, 281a/4, 281b/1, 281b/2, 281b/3, 282b/16, 282b/20, 282b/8, 283a/1, 283a/3, 285a/16, 285a/19, 285a/5, 285b/19, 285b/20, 285b/6, 286a/2, 286a/20,286b/13,286b/14, 286b/18, 286b/20, 286b/6, 287a/9, 287b/19, 289a/1, 290a/19, 290a/6, 290b/7, 291a/17,291a/20, 291b/15, 292a/10, 292a/11,292a/14, 292a/17, 292b/12, 292b/4, 293a/6, 293b/12, 293b/5, 293b/8, 293b/9, 294a/15, 294a/2, 294a/9, 294b/17, 295a/1, 295a/10, 295a/11, 295a/15, 295a/19, 295a/7, 296a/12, 296a/21, 296a/7, 296b/14, 296b/16, 297a/1, 297a/21, 297a/3, 297b/2, 297b/7, 299a/17, 299a/6, 299b/10, 299b/13, 299b/4, 299b/7, 299b/9, 300a/3, 300b/10, 300b/11, 300b/13, 300b/17, 300b/19, 300b/4, 301a/2, 301a/4, 301a/5, 301a/6, 301b/14, 301b/20, 301b/6, 301b/7, 302a/12, 302b/13, 302b/21, 303a/1, 303a/2, 303b/16, 303b/5, 304a/3, 308a/10, 308b/11, 308b/3, 309a/10, 309a/19, 312a/10, 312a/16, 312a/4, 312b/19, 313a/1, 313a/17, 313a/21, 313b/17, 314b/20, 314b/4, 315a/20, 316a/15,316a/16, 316a/17, 316a/18, 316a/19, 316b/1, 316b/15, 317a/4, 320b/1, 320b/14, 320b/3, 321a/3, 321b/11, 321b/19, 321b/5, 322a/18, 323a/11, 323b/19, 323b/8, 324a/20, 324b/5, 325a/1, 325a/11, 325a/4, 325a/8, 325b/5, 325b/8, 327a/13, 327b/12, 327b/18, 327b/21, 327b/7, 328a/15, 328a/2, 328a/4, 328a/7, 329a/11, 329b/2, 329b/20, 329b/21, 329b/9, 330a/20, 330b/13, 330b/16,

330b/20, 330b/8, 331a/4, 331b/1, 331b/3, 331b/6, 332a/5, 332a/9, 332b/1, 332b/8, 333a/14, 333a/18, 333a/7, 333b/20, 334a/20, 334b/7, 334b/9, 335a/15, 336b/17, 336b/19, 336b/3, 337b/5, 338a/19, 338a/20, 339/21, 339a/12, 339a/14, 339a/17, 339a/19, 339a/8, 339b/13, 339b/14, 339b/18, 339b/20, 339b/4, 339b/5, 339b/6, 339b/7, 339b/8, 339b/9, 340a/8, 340b/14, 340b/2, 340b/20, 340b/21, 340b/6, 341a/3, 341b/2, 341b/4, 342a/13, 342b/12, 342b/14, 342b/17, 342b/19, 342b/9, 343a/14, 343a/15, 343a/4, 343a/5, 343a/6, 343b/16, 343b/21, 344a/3, 344a/4, 344a/6
b.+dur 266a/2, 270a/19, 270a/4, 270b/8, 273b/1, 273b/3, 273b/5, 281a/11, 281a/6, 281b/1, 296b/20, 297a/12, 313a/10, 322a/15, 327b/2, 327b/8, 328a/6, 330b/3, 337a/5, 341a/13, 341a/8, 343b/8
b.+ lar 296a/16, 298b/9
b.+nda 271b/20, 272a/19, 273b/16, 292a/18, 298b/9, 331a/17, 340a/9
b.+ ndan 270b/8
b.+nuŋ 277a/5, 319b/17, 322b/17, 326b/5, 337b/9
b.+ nuŋla 286b/6
b.+ ŋı 339a/11
b.+ yduġın 280a/16

bū (Far.) Koku
b. 265b/6

būd (Far.) Varlık
b. 273b/5
b.+ un 316b/4

būġ (Far.) Kucakta omuzda, elde götürülmek üzere hazırlanmış eşya çıkını
b.+ ları 337b/14

buġūr Bundan sonra, bu defa, şimdi
b.291b/17,291b/21,292a/14, 292a/16, 294a/7, 307b/13, 315b/14, 321b/13, 325b/14, 329b/6, 331a/4, 331b/21, 333b/2, 334b/12, 338a/15

bugün Bugün
b. 270a/19, 292a/5, 307b/4

buḫâr (Ar.) Buhar
b. 288b/11
b.+ ı 279b/20, 298a/21, 310b/17, 310b/2, 324b/17
b.+ ından 292b/6, 298b/3, 298b/6, 312b/12, 314b/2

buḫl (Ar.) Cimrilik
b. 327b/1

buḫūr (Far.) Tütsü
b. 291a/13, 291a/16

bul- Bulmak, elde etmek, sağlamak
b. 299b/2, 309a/20, 314a/7, 327b/2
b.-a 274a/17, 280b/20, 313a/3, 343b/8
b.- aldan 327b/20
b.- alum 288b/19
b.- am 271a/12, 332a/15
b.- amadum 273b/14
b.- amayup 283a/10
b.-asın 281a/5, 313a/9, 327a/20, 327a/21
b.- asız 273b/2
b.- avuz 313a/14
b.- dı 284b/16, 343a/15
b.- dum 271b/21
b.- duŋ 271a/9
b.- ısardur 332a/6
b.- madılar 341b/15
b.- madum 272b/18
b.- maġa 299b/5
b.- masun 327a/16
b.- maya 265a/13
b.mayalar277b/17,280b/21,286b/13
b.- mayavuz 331b/1
b.- mayup 302b/2, 331b/17
b.- maz 286b/5
b.- mazsın 332a/5
b.- mışlar 300b/15
b.- muşduŋ 268b/21
b.- ubdur 299b/3
b.- unmaz 290a/1
b.-up 271a/13, 272b/16, 286b/9, 288a/15, 302b/5, 324a/16
raḥmet b.- up 292b/12
b.- updur 265a/4
b.- ur 286a/19, 343b/7, 344a/4
b.- uram 270b/15
b.- ursuz 271a/4

bulan- Üstü bir şeyle kaplanmak, birşeye batmış, üstüne bir şey sürülmüş olmak, belenmek
b.- dı 303a/12, 314b/13

b.- up 283a/15

bulış- Belli bir yerde bir araya gelmek, birbirini bulmak

b.- acaḳdur 274a/11

bulud Gökyüzünün yüksekçe katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su buharı kütlesi

b. 339a/19, 342b/13, 342b/15
b.+ a 339a/8
b.+ dur 340a/20, 342b/13
b.+ lar 282b/12
b.+ uŋ 267b/8, 339a/8

bulun- Var olmak, mevcut olmak

b.- dum 270a/21
ġâfil b.- up 311a/6

buluş- Belli bir yerde bir araya gelmek, birbirini bulmak

b.- dılar 310a/5
b.- masın 273a/19, 274a/1
b.- up 342a/18

bulut Gökyüzünün yüksekçe katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su buharı kütlesi

b. 265b/15, 265b/5, 266a/18, 266a/9, 266b/5, 267a/4, 267b/11, 267b/8, 279b/11, 286a/7, 288a/18, 289a/21, 289b/8, 296b/13, 298a/13, 298a/7, 301a/2, 309b/15, 311b/9, 316a/8, 316b/19, 326a/8, 326b/11, 327a/7, 329a/5, 339a/11, 339a/14
b.+ lar 267b/10, 267b/11, 267b/12, 267b/13, 267b/14, 267b/7, 297a/8
b.+ lardan 296b/15, 297a/8
b.+ leyin 282b/10, 298a/21, 310b/3, 333b/14

būm (Far.) Yer, toprak, yurt

b. 265b/7

buna- Bunamak

b.- mış 293b/18

bunca Bunca, bu kadar, bu denli, birçok

b.287b/6,292a/20, 292b/2, 313a/20, 328a/3

buncılayın Bunun gibi

b. 304a/6

bunda Burada

b.273b/15, 274a/4, 274a/6, 284b/16

bunlar Bunlar

b. 266a/1, 272b/1, 325a/7, 331a/17, 339a/3, 340a/9
b.+a 266b/13, 271b/5, 293b/20, 293b/21, 316a/19
b.+ dan 271a/2
b.+ dur 298b/19
b.+ı 266a/2, 272b/2, 272b/4, 294a/21, 325a/9
b.+ uŋ 272a/18, 272a/20, 286b/15, 286b/16, 86b/17, 302b/11, 330a/15, 330b/19, 339b/18

buŋa Buna

b. 292a/5, 340a/9

buŋal- Soluk almanın güçleşmesi

b.- dum 271b/15

bur- Vurmak

b.- dılar 311a/14
b.- up 315b/16

burc (Ar.) 1. on iki takımyıldızdan her biri 2. kale surlarının gediği

b.- ı bârū 287a/7
b.- ı bârūsı 291a/6
b.- ı sinâb 340a/1
ḳalʿa-i b.- ı sinâb 318b/16
b. 283a/11, 283a/12, 284a/18, 285b/1, 287a/19, 287a/8, 288a/8, 288b/5, 296a/6, 297b/20, 301a/5, 322b/1, 324b/1, 325b/21, 331a/12, 331a/8, 335a/16, 335b/3
b.+ ı 276a/10, 283a/17, 302b/21
ḳalʿa-i b.+ ı 320a/13
b.+ ına 283a/16, 285b/7, 307a/17, 339a/16
b.+ ında 280b/9
b.+ ından 277a/19, 327a/7
b.+ ları 297b/17, 316a/6
b.+ larına 323b/5, 324a/21
b.+ u 329b/14

burn (burun) Yüzün ortasında alınla ağız arasında yer alan, çıkıntılı, iki delikli koklama organı

b. 309a/7
b.+ ı 309a/6
b.+ ın 326a/13

buruc (Ar.) Gökyüzü

b. 267a/7

buruma Burma, burularak yapılmış

b. 303b/13

burunlu Burna sahip olan

b. 305b/16

buruş- Düzgünlüğü bozulmak, üzerinde katlama ve kırışık olması

b.- mış 268a/9

busu Pusu

b. 338a/7

buṭ Vücudun kalça ile diz arasındaki bölümü
b. 301a/4
buyur - Bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek, emretmek
b. 338b/21
b.- dı 268a/20, 295b/13, 303a/3
b.- up 318b/7
buyuruk Emir
b. 312b/18
buz Buz
b. 309b/9, 314a/2
manend-i b. 312b/13
b.+ dan 272b/15
buzaġuca Buzağı
b. 272a/17
bük- Katlamak, dürmek
b.-üp 288b/3, 311b/9, 316b/2, 320a/15
ḳanat b.- üp 266a/6
bükül- Katlanmak, dürülmek
b.- üp 266b/2
bülbül (Far.) Çok güzel öten, sesinin güzelliğiyle meşhur küçük kuş
b.- i dîdâr-ı dost 265b/3
b. 267a/17, 282b/7, 284a/7, 289b/2, 319a/14, 319a/17, 319b/4, 320b/3, 324b/4
şaḳâyıḳ-ı b. 272b/11
b.+ i 313b/8

bülend (Far.) Yüksek, yüce, ulu
âvâz-ı b.+ ile 286a/9, 287a/9
büngâh (Far.) Oda, yer, çadır
b.+ ı 338a/9
bâr-ı b.+ ı 321b/4
b.+ lar 285b/4, 325a/17
bâr-ı b.+ ları 323a/14
b.+ ların 335a/15
bünyâd (Far.) Bina, yapı
b.+ ı 307b/4
bürâẕer (Far.) Birader, erkek kardeş
b.+i 305b/1, 305b/19, 306a/11, 306a/15, 306a/20
bürü- Bürümek, kaplamak
b.- di 307a/16, 310b/4, 330a/18
b.- miş 325b/6, 331b/11
b.- üp 308a/18
b.- yüp 316b/1
bürz (Ar.) Meydana çıkma, belirme, zuhur etme
b. 279a/15
b.+ i 280a/15
büyü- 1.Daha büyük duruma gelmek, irileşmek, genişlemek, bollaşmak, 2. Yaşı artmak, yaşı ilerlemek
b.- di 302b/14
büz- Buruşturmak
b.- erem 277a/13
b.- üp 277a/20
câ'iz (Ar.) İzin verilmiş olan, uygun olan
c. 294b/9
cabbâr (Ar.) Cebreden, zor kullanan (kimse), zorba
c.- ı ʿâṣi 341b/9
c. 284b/1, 284b/6, 285a/19, 285a/6, 285b/19,286a/10,286a/20,286b/10, 287a/13,287a/21,287b/18, 287b/20, 294b/8, 313b/18, 315b/21, 335a/3, 338b/10
efrâsiyâb-ı c. 309a/10
c.+ a 287b/13
c.+an 334b/12
câbecâ (Far.) Yer yer
c. 285b/4, 337a/18
câbir (Ar.) Cebreden, zorlayan
cellâd-ı c. 299b/18
câh (Ar.) İtibar, makam
c. 328a/6
c.+ ı 281a/11, 303b/5
c.+ ile 281a/11
câhil (Ar.) Bilgisiz, cahil
c. 265b/7, 281a/8, 284a/18, 292b/4, 322a/3, 341a/4, 343a/15, 343a/17
c.+ e 328a/6
c.+ le 343a/18
c.+ ler 310b/11
câm (Far.) Sırça, cam
c.+ ları 271a/21
câme (Far.) Elbise, çamaşır
c. 276a/12
tebdîl-i c.+ lerin 266a/13
câmiʿ (Ar.) Cami
c.- i mescid 324a/3
c. 265a/4, 323a/15, 323b/9, 324b/19
c.+ ler 337a/18
câmid (Ar.) Donmuş, cansız
c. 293b/5, 295a/15
ḫâk-i c.+ den 294a/3
c.+ dür 293b/8

câmūs (Ar.) Manda, camız
c.+ a 308b/5
cân (Far.) Can, ruh, gönül
c.- ı câvidânı 274a/15
c.- ı dilden 272a/3
c.- ı men 280b/7
c. 265b/1, 265b/3, 265b/5, 266a/12, 272b/5, 277b/5, 278a/17, 279a/10, 279a/17, 279a/5, 280b/13, 280b/15, 281a/18, 281b/1, 281b/2, 283a/13, 284a/10, 285a/8, 286a/14, 286b/7, 287a/2, 287a/3, 288b/5, 293b/16, 297b/12, 302a/18, 302b/13, 305a/8, 305b/17, 306a/17, 306a/8, 307a/21, 309a/19, 310a/5, 310b/13, 311a/2, 311b/7, 314b/5, 315a/9, 315b/21, 315b/5, 316a/12, 324a/1, 339b/17, 343b/18, 344a/9
ibn-i c. 336b/8
yâr-ı c. 268b/17, 270a/9, 279b/21, 320b/4
c. virdi 292b/9
c. virüp 288b/2
c. virürdi 320a/1
c.+ a 299b/15, 299b/19
c.+ da 272b/16
c.+ dan 339a/4, 339a/5
c.+ ın 266b/9, 275b/2, 298a/2, 305b/14, 329a/11
c.- keşleri 321b/14
c.+ la 303b/17
c.+ lar 280b/4, 298b/7
c.+ ları 299a/2
c.+ların 267a/1, 302b/19, 311b/19, 312b/4, 316b/20
c.+ um 271b/18, 273b/21
c.+ umda 299b/17
c.+ umdan 271b/21, 273b/20
c.+ umı 299b/17
c.+ uŋ 279a/16, 307b/10, 327a/17
c.+ uŋuŋ 327a/19
cânavar (Far.) canavar, yırtıcı hayvan
c. 272a/15, 272a/16
c.+ a 265b/16, 265b/17
c.+ lar 271b/13
c.+ ları 286b/18
cânbâz (Far.) Canile oynayan, canını tehlikeye koyan
c. 325a/18
cânib (Ar.) Yön, taraf, yön, cihet
c.- i ḥaḳḳa 292b/5
c.- i süleymân 281b/7
c. 273b/8, 275a/8, 282a/6, 287a/18, 298b/10,307a/15, 310a/12, 315a/16, 315a/2, 317a/4, 318a/8, 328b/6, 335a/7, 335b/18, 336b/10
c.+den 279b/6, 279b/7, 279b/9, 286a/2, 297b/2, 301b/7, 301b/9, 307a/18, 307a/20, 308b/3, 310a/6, 310b/8, 311b/20, 312a/4, 314b/14, 314b/9, 315a/20, 323b/8, 325a/1, 329b/21,330a/20,330b/16, 330b/20, 332b/19, 333a/7, 333b/20, 337b/13, 338a/20
c.+ e 270b/14
c.+ imde 273b/7
c.+ ine 298b/16
c.+ inde 270a/19, 270b/8, 270b/9
c.+ inden 267b/6, 283a/1, 287b/11, 307b/21, 307b/6, 309b/21, 313b/19, 314b/10,324b/13,325a/11, 332b/21, 336b/5, 337a/20
c.+ ine 265b/10, 273b/14, 315a/16, 315a/18, 325a/6, 329a/14, 329b/21
cânkeş (Far.) Can çeken
c.+ leriyile 337b/13
câsūs (Ar.) Casus, ajan
beyân-ı c. 324b/17
c.+ ları 326a/7, 327a/3
câsūslıġ (Ar.+T.) Casusluk etmek
c.-+a 268a/18, 298b/15
çaşt (Far.) Kuşluk vakti
c. 310b/5
câvidân (Far.) Ebedi, kalıcı, daimi, baki
ḥayât-ı c. 270a/11
ʿömr-i c. 273b/2
cân-ı c.+ ı 274a/15
ḥayât-ı c.+ ı 271b/21
ʿömr-i c.+ ı 271a/13
câiz (Ar.) İşlemesinde cevaz olan
c. 278b/11
caynâḳ Tırnak
c.266b/16, 310b/20, 324a/7
cebbe (Ar.) Cübbe
c. 282a/1
c.+ lerin 275b/18
c.+ sin 282a/7
c.+ sinden 288a/1
cebbelen-(Ar.+T.) Cübbe giymek
c.- di 276a/16

cebe Zırh, savaşla ilgili silahlar
c. 280a/13, 282a/18, 280b/6, 285b/12, 296a/10, 301a/12, 302a/2, 311a/12, 312a/8, 312b/3, 314b/8, 315b/11, 317b/13, 331a/8, 333a/1
c.+ si 302a/5
cebel (Ar.) Dağ
c. 343a/21
cebelü (Ar.+T.) Zırhlı
c. 304b/7
cebr (Ar.) Zorlama, zor kullanma
c.+ i 293a/9
c.+ ile 286a/13
cibâl-ı c.+ ile 293a/9
cebren (Ar.) Zorla, cebir kullanarak
c. 331a/5
cegzin - Dönmek
c.- üp 314a/12
ceh (F) Kurtarmak
c. 341b/13
c.+ ile 321b/11
cehân (Far.) Cihan
c. 299a/21
cehd (Ar.) Çalışıp çabalama, büyük gayret sarfetme, uğraşma
c. ide 313a/4
c. idüp 281a/19, 328a/3, 343b/3, 343b/6
c. itdüm 272b/18
c. ḳıl 280b/21
cehennem (Ar.) Cehennem
c.+ e 329a/11
cehil (Ar.) Bilgisizlik, cahillik
c. 340b/14
cehl (Ar.) Bilgisizlik, cahillik
c.+ e 317a/4
c.+ ine 292b/19
cehr (Far.) Yüksek sesle söyleme
ç. 292a/19
cel (Ar.) Büyük, ulu
c. 334a/17
celâlüh (Ar.) Allah'a ait
c.+ ü 334b/5
celîl (Ar.) Çok yüce, ulu, kadri ve mertebesi yüksek
c. 335a/3
beyk-i c. 335a/10
c.+ e 335a/2
cellâd (Ar.) İnsanı kesen, asan kimse
c.- ı câbir 299b/18
c. 316a/11
c.+ lar 315b/18, 315b/21, 316b/3
c.+ lara 315b/17
c.+ ları 316a/17, 316b/13, 316b/3
c.+ larından 318a/5
c.+ laruŋ 316b/12, 318a/18
celle (Ar.) "Yüce ve aziz olun" dua sözü
c. 334b/4
cemʿ (Ar.) Toplanma, bir araya gelme, yığın
c.- i aṭyâr 318b/18
c.- i binâsı 291a/20
c. 268a/17, 283a/7, 290a/6, 297b/1, 299a/18, 315a/14, 316a/13, 336b/6, 338a/12, 338a/9
leşkerin c. 331b/15
c. iderken 329a/13
c.idüp 267a/3, 271a/14, 282a/4, 283a/11, 285b/20, 287b/3, 288b/16, 288b/20, 290b/3, 291a/12, 294b/12, 295b/10,297a/21,298b/12, 299b/20, 300a/10, 324a/6
c. itdi 292a/15
c. itdiler 324a/15
c. itdüm 271b/7
c. ḳıldum 302b/18
c. oldılar 281b/14, 335b/20
c. olmışdurur 325a/16
c. olsa 283a/6
c. olubdur 331b/12
c. oluban 325b/6
c. olup 267a/8, 281b/13, 282b/15, 282b/6, 283a/8, 284a/1, 285b/3, 290b/12, 304a/5, 314b/17, 318b/11
c.+ i 271a/15
cem (Ar.) Hükümdar, şah
c. 337b/9, 344a/8
cimşîd-i c. 283b/19
çimşîd-i c. 290a/6
cemâd (Ar.) Taş gibi cansız olan şey
c. 343a/11
cemâdât (Ar.) Cansızlar
c.+ a 336a/20
cemâl (Ar.) Yüz güzelliği, güzellik
c. 265a/8
c.+ üŋ 269a/5
cemʿî (Ar.) Cemiyete ait,cemiyetle ilgili
c. 283a/9, 317a/6
cemîʿ (Ar.) Cümle, hep, bütün
c.- i aṭyâr 266a/2, 268a/21

c.- i begler 323a/11
c.- i beglere 268b/9
c.- i ekâbir-i eşyâ 337a/7
c.- i gemileri 272a/9
c.- i ḳubâd 275b/21
c.- i ḳullara 297a/11
c.- i ḳuşlar 266a/4
c.- i leşker 322a/19
c.- i leşkerüŋi 335a/14
c.- i maḫlūḳât 293b/3
c.- i maḫlūḳâta 336a/21
c.- i melâîke 336b/16, 336b/18
c.-imelekût-ı ezhar-ı mineʾşşems 337a/11
c.- i melekûte 337a/4
c.- i melekūtuʾssemavât 335a/13
c.- i naḳşîde 274b/18
c.- iʿasker 286a/2
c.- iʿilm-i fenne 323b/2
c.- i olan 336b/17
c.- i pehlevâna 275b/17
c.- i perrân olup 266a/10
c.- i peyġâmberlere 269a/9
c.- i serkeşlerüŋ 302b/20
c.- i server 281b/21
c.- i server-i selâṭîn 337b/2
c.- i server-i selâṭînler 283b/4
c.- i şâẕılıḳ 337b/4
c.- i tūrân 339b/19
c.- i ümerâ 282a/10, 335a/21
c.- i yıldızlarıyla 285b/14
c.- i yırtıcı 288a/19
c.- i yiryüzünde 337a/7
c.+isi 293a/2, 293a/4, 293a/5, 293a/7, 304a/20
c.+ iyi 293a/16
c.+ si 270a/20, 333a/8
c.+ sin 270b/12
cemʿiyyet (Ar.) Topluluk, kalabalık
c.+ i 301b/5
cenâḥ (Ar.) Kanat, merkezin sağ ve solu
c.303a/4,304a/20,328b/2, 330a/15330a/20, 331b/10, 332b/17
cenân (Ar.) Kalp, yürek, gönül
murġ-ı cennet-i c. 318b/20
cenâp (Ar.) Taraf, cihet
312a/15
ceng (Far.) Savaş
c.- i cūyile 303a/19
c.- i efrâsiyâb 275a/13, 328a/12
c.- i ḥarbî 314b/10
c.- i hengüŋ 301b/6
c.- i meydânî 313b/21
c.- iʿaskeri 300b/9
c.- iʿaẕîm 298b/4
c.- iʿaẕîm ḳıldılar 288b/7
c.- i sâmsüvâr 321a/8
c.- i sultânîdür 275b/8
c.- i sulṭânî 304a/14, 310b/1
c.- i sulṭânîdür 275b/16, 288a/6
c.- i süleymânî 288a/12, 310a/17
c.- i şiġâb 310b/7
c.- i şitâb 266b/16
c.- i tîġde 276a/11
c.- i zühre 280b/12
c. 268a/15, 268a/17, 276a/16, 276b/3, 277b/10, 279a/18, 279b/11, 279b/8, 280a/2, 281b/6, 286b/21, 287a/14, 287a/4, 287a/8, 287b/1, 288b/8, 289a/18, 289a/2, 294a/12, 297a/12, 300a/4, 300a/5, 300b/10, 300b/18,301a/12, 301a/21, 302a/14, 302a/16,302a/21, 303a/10, 303b/17, 303b/9, 304a/18, 305a/17, 305b/20, 306a/7, 306a/8, 310a/3, 310a/6, 310a/7, 310b/14, 311a/6, 312a/19, 313b/21, 314a/6, 315a/12, 315a/7, 316b/16,317b/16,318a/19, 320b/20, 321a/20, 321b/16, 321b/7, 321b/8, 322b/8, 324a/11, 324b/20, 327a/9, 328b/10, 328b/20, 328b/21, 329a/8, 338a/12, 338a/17, 338a/21, 338a/5, 338a/7, 338b/17, 338b/3, 341b/9
dâsıtân-ı c. 313b/11
milk-i c. 281b/1
c. ide 278b/18, 308b/17, 332a/13
c. idebilmege 340a/5
c. idelüm 287a/16, 320b/21, 332b/1
c. idemez 279a/1
c. iden 300b/16, 324a/14
c. ider 278b/16, 300b/8, 310b/19, 327a/11, 332b/10
c. iderdi 311b/16
c. iderken 280a/1, 300a/12, 312a/18, 316a/3
c. iderler 300a/21, 300b/12, 324a/7, 327a/9
c. iderlerdi 328b/18
c. idesin 332a/13
c. idicek 306b/4

c. idici 320a/21
c. idüp 270a/15, 284b/10, 284b/18, 300b/21, 322b/19, 331a/20
c. itdiler 288a/8, 288b/15, 298a/12, 298a/15, 298b/9, 304b/3, 306a/10, 307b/19, 310b/6, 311b/17, 314a/16, 317b/12, 327a/5, 328a/19, 329a/2
c. itdügin 330a/2
c. itdüginden 324b/7
c. itdüklerin 329a/21, 331a/4
c. itdüm 271a/11
c. itmege 286a/1, 286a/3, 331b/16, 332b/13
c. itmek 285a/10, 306a/13, 321a/11, 323a/3
c. itmekde 300a/7, 320b/14
c. itmekle 280a/7
c. itsün 331a/20, 338b/21
c. ḳılacaḳlardur 322b/8
c. ḳılduġı 311a/8
c. ḳılışdılar 333a/12
c. ḳılsa 297a/10
c. oldı 280b/6, 280b/9
c. olubdı 288b/13
c.+ de 298b/9, 334a/19
c.+ den 266b/11, 300b/14, 316a/5
c.+ e 266b/16, 276b/16, 277b/10, 277b/14, 284a/21, 287a/20, 287a/9, 303a/7, 305a/11, 305a/17, 306a/18, 306b/1, 310a/11, 310a/2, 311b/4, 312b/12,312b/13,313b/15, 321a/21, 321b/20,330b/21,331a/14, 338a/15, 338b/20
c.+ e ṭurdı 287b/4
c.+ e ṭurdılar 307b/19, 312a/3, 332b/8
c.+ e ṭurup 288b/5, 297b/6
c.+i 298b/7, 298b/8, 307a/17, 314b/1, 314b/11, 320a/20, 332a/9
c.+ içün 279b/10
c.+ ile 288b/18
c.+ in 266b/19, 268b/5, 327b/19, 328b/16
c.+inden289a/19, 314b/21, 324b/10
c.+ ine 276a/1, 323a/4
c.+ üme 308b/19
c.+ üŋ 321b/21

cengcū (Far.) Ceng arayıcı, kavgacı
c.+ laruŋ 280b/3

cengcügez (Far.) Küçük ceng
c. itdiyise 275a/15

cenūb (Ar.) Güney yönü
c.+ dan 270b/11

cerrâḥ (Ar.) Doktor
c.+ lara 324a/18

cerrende (Ar.) Sürüngen
c.341a/12, 341a/18, 342a/4, 343a/1, 343a/13

cesed (Ar.) Ölü, ceset
c. 299a/19

ceşm (Ar.) İri, büyük, kocaman
c.- i nemle 313a/9

cevâb (Ar.) Bir soruya, bir söz veya yazıya,bir durum ve ihtiyâca söz, yazı veya başka bir ifâde yoluyle verilen karşılık, yanıt
c.269a/1,270b/10,270b/14,270b/15, 270b/18, 271a/5, 271a/9, 273a/7, 273b/19, 274a/20, 274a/5, 274a/6, 277b/11, 288b/18, 290b/16, 290b/9, 292a/21, 293b/19, 293b/20, 294a/4, 294a/6, 294a/9, 294b/14, 295a/15, 295a/20, 296b/20,
303b/3, 308b/17, 321a/19
c. itmege 303b/7
c. virdi 300b/17
c.+en 271a/8

cevâhir (Ar.) Cevherler, değerli taşlar
c. 291a/17
laʿl-i c. 290b/3
lâʿl-i c. 291b/3
lâʿl-i c.+ den 291b/1

cevelân (Far.) Gezinme, dolaşma, gidip gelme
c. 336a/13

cevher (Ar.) Cevher, değerli taş
c.- i şuʿlesi 309b/10
c. 292b/5, 292b/6
c.+ e 292b/5
c.+ i 265a/15, 280a/10, 281a/10, 293b/7, 312b/6
c.+ î 265a/15
c.+ in 293a/18, 312b/21
c.+ ler 339b/21, 340a/20
c.+ lerimiş 339/21
c.+ üŋ 293a/17

cevlân (Far.) Gezinme, dolaşma, gidip gelme
c. 279a/7, 307b/5, 318b/20, 324a/9, 327a/19, 333a/10, 333a/2, 333a/6

c. iderdi 319a/5
c. ḳılup 319b/13
c. urdı 307b/2
c. urup 267a/4
cevşen (Far.) Zincir ve puldan yapılan örme zırh
c.282a/18,285b/12,296a/10,301a/12 , 301b/4, 302a/2, 312b/3
c.+ e 280a/13, 282a/1, 333a/1
c.+ i 302a/5
c.+ in 289a/2, 326a/15, 326a/17
c.+ ler 314b/8
c.+ leri 315b/11
c.+ lerin 311a/12, 312a/8, 331a/8
c.+ ümüzi 317b/13
ceyş (Ar.) Asker, ordu
c.- i keyḳubâddan 279a/7
c.- i tūrân 314b/3
c.+ ile 341b/14
c.+ ine 342a/18
c.-i süleymân 322b/18, 333a/13, 333b/5
c.+ i 280b/1
c.+ iyile 342b/20
c.+ ini 339b/14
c.+ ümile 339b/11
c.+ üŋ 323a/2
cezâ (Ar.) Ceza
c. ḳılmaḳ 292b/2
cezîre (Ar.) Ada
c.- i ḥükmine 341b/5
c.+ sine 272a/9, 322a/13
cibâl (Ar.) Dağlar
c.- ı cebrile 293a/9
ḳâf-ı c. 265a/3
cidâl (Ar.) Savaş, cenk, kavga
c.281b/6, 294a/12, 302a/21, 310a/6, 310b/6, 329a/8
c. iderler 324a/11
c. idici 320b/20
c. idüp 327a/9, 341b/9
c.+ i 318a/19, 321b/8
c.+ in 320a/9
c.+ üŋ 268a/15
cife (Ar.) Leş
c.+ ye 327a/1
ciger (Far.) Karaciğer ve akciğerin ortak adı
c.266b/19,302b/13,315a/9, 319a/17, 324b/16, 339b/17
c.+e 305b/17
c.+ i 287a/2, 303a/12
c.+in 278a/17, 294a/14, 309b/20, 315b/6
c.+ in ṭaġladı 266b/9
c.+ inde 312b/6
c.+ inden 287b/8
c.+ ine 288a/2, 319a/13
c.+ leri 266b/15
c.+ lerin 302b/20, 311a/12, 315b/9, 316a/12, 318b/14, 321a/4
ciger-ḫūn (Far.) Cigeri kanlı, çok acıklı
c.- ḫūndur 321a/11
c.- ḫūn olup 319a/13
cihân (Far.) Dünya, âlem
c. 266b/18, 268b/4, 269a/8, 273b/17, 276a/14, 276a/8, 277a/11, 277a/9, 279a/5, 280b/19, 281a/15, 281b/6, 283a/6, 284a/21, 287b/9, 292a/12, 292a/4, 296b/15, 299b/11, 301b/18, 302a/2, 305b/11, 305b/2, 305b/6, 306a/18, 306a/20, 309a/19, 313a/18,321a/21, 324a/12, 327a/11, 328b/21, 337a/1, 337b/19, 338b/10, 340a/18, 342a/21, 342b/6, 343a/14, 343b/16, 343b/17, 344a/6
çeşm-i c. 290a/1
kizb-i c. 269a/8
milk-i c. 270a/10
mük-i c. 344a/8
pehlevân-ı c. 277b/14,278a/4, 278b/14, 279a/4, 287b/14, 308b/4, 312b/7, 313b/16, 313b/19
selâṭîn-i c. 344a/2
şâh-ı c. 294b/7, 317b/8, 321a/15, 321a/9
c.+ a 332a/19, 342a/21
milk-i c.+ a 342b/2
c.+ da 278b/6, 281a/14, 308b/19, 313a/14, 339a/13, 339b/15
pehlevân-ı c.+ dur 287b/17
c.+ı278a/14,278a/3,310b/6,312b/19
pehlevân-ı c.+ ı 303a/16
c.+ uŋ 300a/3, 328a/7
cihân-dâr (Far.) Dünyayı tutan hükümdar
c.+ ı 280a/13
cihân-gîr (Far.) Cihanı zapt eden, savaşçı
c. 277a/11, 313b/14
c.+ e 275b/7
c.+ i 316a/11

cihet (Ar.) Yön, taraf
c.+ den 271a/19, 281a/14, 311a/9, 326b/17
cikle- Kuşun öterken çıkardığı ses
c.- di 284a/11
c.- dürdi 307a/16
cikre- Ötmek
c.- yüp 285b/11, 309a/13
cilâ (Ar.) Parlatma, parlaklık
c.+ sın 302a/3
cild (Ar.) Deri, kap, kitap
c.+ in 343b/12
c.+ inüŋ 344a/1
c.+ lerin 344a/4
cîm (Ar.) Arap alfabesinin beşinci harfi
c.- i zülfüŋ 281a/20
cinân (Ar.) Cennetler
c. 313a/6
cins (Ar.) Başlıca nitelikleri aynı olan ve aralarında çok yakın benzerlikler bulunan varlık veya nesneler topluluğu,tür, nevi
c.+ i 267b/15, 282b/6, 284a/2, 284a/5, 289a/5, 289b/4, 297b/17, 319b/17, 320b/7, 324a/15, 324a/21, 324b/3, 328b/16, 328b/4, 328b/5
c.+ iyile 284a/2
c.+ idür 293a/8, 301a/3
c.+ in 324a/16
c.+ inden 291a/14, 292b/9
c.+ ine 288a/14
c.+ iyile 284a/5, 289b/4, 297b/17, 320b/7, 324a/21
c.+ iyimiş 267b/13
c.+ iyle 282b/6, 324b/3
c.+ üye 336a/21
cism (Ar.cisim) Cisim, beden
c. 274a/15
c.- i 275b/3
c.- i âʿla 310b/20
c.- i gili 291a/15
c.- i gilinüŋ 291b/17
c.+ imüz 299b/10
c.+ in 301a/21
c.+ üŋ 299a/19, 343a/21
c.+ üŋde 313a/1, 327a/15, 343b/1
civâr (Ar.) Çevre, yöre, etraf
c.+ ında 325b/21
cönkel- Yara içinde kalmak
c.- üp 314b/7
cū (Far.) Arama, araştırma
c. 300b/8, 305a/17, 312b/18
c.- ḳâl 315b/12
cūd (Ar.) Cömertlik, eli açıklık
c.- ı gili 293b/10
c.+ uŋ 280b/19
cūġ (Far.) Öküz boyunduruğu
c. 281a/4
cūḳâl Savaş kıyafeti
c.+ ların 312a/9
c.+ ından 302a/6
cumʿa (Ar.) Cuma günü
c. 341a/7
cūş (Far.) Coşma, taşma, coşkunluk
c. idüben 303b/19
c.+ a 276a/15, 306a/8, 310b/13
c. gelüp 308a/2
cūşân (Far.) Coşan, kaynayan
baḥr-i c. 300a/16, 301b/21
derya-yı c. 305a/7
deryâ-yı c. 303b/19
cüvân (Far.) Genç
c.274a/9, 280b/17, 296b/4, 306a/14, 321b/21, 338a/8
zinde-i c. 269a/3
c.+ ken 334b/9
cüvânlıġ (Far.+T.) Gençlik
c.+ a 274b/4
c.+ ı 274a/15
cūy (Far.) Nehir, ırmak, akarsu
ceng-i c.+ ile 303a/19
cübbe (Ar.) Uzun ve bol, yenleri geniş, düğmesiz giyecek
c. 289a/2
c.+ sin 306b/13, 319a/2
cüdâ (Far.) Ayrı düşmüş, uzak kalmış
c. 272a/1, 343b/18
cümle (Ar.) Bütün, hep, hepsi
c. 268a/21, 274b/5, 276a/13, 276a/15, 277b/7, 278a/14, 279b/8, 285a/6, 292b/18, 293a/19, 293a/20, 299b/10, 313b/3, 320b/1, 320b/3, 321b/20, 323a/10, 327b/18, 327b/7, 332b/15, 336b/6, 336b/8, 337a/1, 337b/8, 339b/3, 342b/2, 343a/11, 343a/9
c.+ si 276a/19, 278a/10, 301b/17, 322b/8, 335b/12
c.+ sin 315b/18
c.+ sinden 290a/4

cürm (Ar.) Suç, kabahat
c. 343b/16
cüsse (Ar.) Gövde, vücut, beden, kalıp
c.+ de 272a/17
çadır Çadır
ç.+ ı 286b/3, 329b/14
ç.+ ına 296a/15
ç.+ ından 314b/12
çadırlı Çadır sahibi olan
ç. 296a/15, 314b/12
çâġ Zaman parçası, vakit
çâġ ç. 265b/5, 265b/7
çaġır Bir kimseye gelmesi için seslenmek, bağırmak
ç.- dı 270a/18
ç.- salar 270b/12
ç.-dı 270a/13, 272a/16, 287a/9, 307b/7
ç.- ınca 270a/16
ç.- salar 270b/14
ç.-up 277a/11, 278a/1, 286a/9, 296a/6, 307b/2, 312a/13, 312a/6, 313b/19, 324a/15, 333a/6
ç.- ursın 307b/9
çağrış- Birbirini çağırmak
ç.- dılar 308a/9
ç.- up 337a/17
çâk (Far.) Yarık, yırtık
ç.270a/19279b/12,327b/16, 328b/8, 332a/5
ç. ideli 265b/2
ç. iderler 300b/7
ç. idüp 285a/13, 327b/19
ç. itdi 324b/9
ç. itdiler 330a/2
ç. olup 282b/1
ç. olur 287b/17
ç. olurdı 265b/20
câker (Far.) Kul, köle cariye
ç. 308b/19, 313a/11, 327a/18, 343a/10, 343a/14
ç. it 281a/2
ç. ḳıldurdıysa 302b/15
ç. ola 281a/3
ç.+ idür 344a/9
ç.+ ile 343b/7
çaḳır Çok fazla, ziyadesiyle
ç.266a/6,267b/13, 326b/14, 326b/2, 328b/9
çal- Kesmek, hamle yapmak, çalmak, müzik aleti seslendirmek
ç.- ardı 279b/15
ç.- dı 295b/8, 308a/7, 309b/10
seyf ç.- dı 280a/17
ç.- dılar 276b/14
ç.- duġın 280a/6
ç.- duġınuŋ 280a/6
ç.- ınur 283a/14
ç.- up 276b/11, 279b/13, 288a/2, 312b/5, 324a/9
ḥarbî ç.- up 280b/5
çaldır- Bir müzik aleti çaldırmak
ç.- dı 315a/3
ç.- up 276a/18, 296a/11
çaldur- Bir müzik aleti çaldırmak
ç.- up 296a/7, 301a/17
çalın-Müzik aletinin çalınması
ç.- dı 280b/10, 314b/11, 338a/14
çalış- Bir şeyin olması, yapılması, elde edilmesi için gereken gayreti göstermek, çaba sarfetmek
ç.- dılar 280b/4
ç.- dum 271b/19
ç.-up 276a/13, 312a/16, 314b/4, 324a/6
çaliş (Far.) Savaşta düşmana kibir ve nazla yürüme, savaş mücadele
ç. 304b/9
ç.+ dan 314b/7
çaŋ Çan
ç.+ ı 338b/20
çâr (Far.) Dört
ç.- ı ʿanâṣırdan 293a/7
ç.- ı ʿunsur 336a/20
ç.265a/4,271a/16,271a/21, 290b/19, 292b/15,293a/16,342a/21, 342b/15, 343a/11
çerḫ-i ç.+ umdan 327b/21
ç.- güşe 339a/11, 339a/7
çâre (Far.) İstenen noktaya varmak, bir engeli aşmak için tutulması gereken yol, çıkar yol
ç. 272b/18, 302b/2
ç. olmadı 271b/20
çarḫ (Far.) Çark, felek, gök
ç.- ı felekde 282b/21
çarp- Hızla değmek, vurmak
ç.- ar 298a/1
ç.- arlardı 320a/16

ç.- dılar 298a/1
ç.- maḳ 316a/17
ç.- up 316a/3

çarpış- Çarpışma işi
ç.- dılar 316a/1

çarşı (Far. çarşu) Dükkanların bulunduğu alış-veriş yeri
ç. 337a/18
ç.+ lar 291a/8

çâşni-gîr (Far.) Çeşnigir, tatma işini yapan
ç.+ ler 268b/1, 290a/13

çâşt (Far.) 1. Kuşluk vakti. 2. Kuşluk yemeği.
vaḳt-i nîm-i ç. 282b/17

çat-Çatmak, birleştirmek, inşa etmek
ç.-up284a/5,285a/4,286a/5, 289b/4, 289b/5, 290a/20, 331a/14, 336a/2, 336a/6
başbaşa ç.- up 320b/7
ḳanadaç.-up266a/19,266a/9, 320b/7
minḳâra ç.- up 266a/19

çatal İki veya daha çok kola ayrılan değnek
ç. 309a/7, 311b/13

çatuḳ Çatmak, birleştirmek, inşa etmek
ç. 299a/1

çavuş (Far.) Çavuş, onbaşıdan sonra gelen erbaş.
ç. 307a/10
ç.+ lar 267b/21, 289a/11, 289b/10, 290a/17, 300a/15, 302b/5, 303a/3, 317a/21,
318a/7, 335b/2, 338a/15
ç.+ lara 302a/13, 304a/15
ç.+ larıyıla 290a/8

çayır Üzerinde gür ot biten düz ve nemli yer
ç. 271b/9, 272b/11

çaylâḳ Kuş türü
ç. 326b/2, 326b/4, 328b/10

çepçevre Bütün yanlarını kuşatacak şekilde
ç. 323b/4

çeh (Far.) Kuyu
ç.+inde 330a/13

çehre (Far.) Yüz, surat, sîmâ
ç.+ sin 324b/9
ç.+ sinde 297a/4

çek- Bir şeyi kendine doğru asılmak, çekmek, yürütmek, göndermek
ç. 313a/7
ç.di265b/4,266b/18,279b/10,301b/3
ʿūdul ç.- di 265b/3
ç.- diler 284b/14
el ç.- eler 289a/19
ç.- em 270a/4
ç.- en 317b/16, 337a/9
ç.- er 305a/1
ç.- mege 303a/20
ç.- se 265a/13
ç.- sem 277b/2
ç.- üben 281a/1, 338b/8
ç.-üp 268b/3, 270a/13, 271a/19, 275a/18, 278a/8, 282b/17, 282b/18, 283b/5, 284b/10, 284b/16, 285a/9, 286a/11, 289b/1, 290a/15, 294a/10, 296a/11, 296b/8, 298a/6, 300a/15, 300a/5, 300b/6, 301a/13, 301a/16, 301b/1, 302a/17, 305a/14, 305b/13, 306a/1, 306a/12, 307a/19, 309a/11, 314b/21,315b/18,315b/19, 316a/11, 316a/5, 316b/7, 318a/19, 319a/18, 319b/1, 320a/6, 325a/10, 325a/12, 325b/9, 332a/1, 332b/14, 338b/1, 338b/11
el ç.- üp 266b/10, 314b/15, 324b/10
ḳılıc ç.- üp 297b/3, 321a/21
ʿuryân ç.- üp 311a/2
tîġ ç.- üp 332a/4

çekil- Bayrak, sancak asmak, geri yerine gelmek
ç.- di 283b/6
ç.- miş 285b/5, 325a/18
ç.- mişdür 287a/4
ç.- üp 280b/10, 303b/18, 317b/3

çekiş- Mücadele etmek, çekişme
ç.- mek 286b/1

çekre (Far.) Küçük su damlası; serpinti.
ç. 305b/13, 324a/10
ç.+ ler 305b/13
ç.+ lerin 305b/15

çeküḳ Kuş türü
ç. 319b/16

çel- Düşürmek, yolundan çevirmek, engel olmak
ç.- di 278a/8, 280a/17, 307b/12

çemen (Far.) Çimen
ç.271b/9, 272b/11, 283a/21, 285b/7

çengâl (Far.) Çengel, pençe
c. 304a/11
c. urup 308b/13, 329a/8

c.+ ile 328b/19
ç. 287b/19
ç. urup 288a/1
çerḫ (Far.) 1. çark, tekerlek. 2. Felek gök.
ṭâṣ-ı ç.-i âsumân 298a/18, 310b/7, 307a/16
ç.- i âşiġâr 278b/2
ç.- i çârumdan 327b/21
ç.- i devâyir 293a/16
ç.- i devvâre 311a/9
ç.- i ejder 309a/15
ç.- i ġaddâruŋ 326b/1
ç.- i gerdân 322b/15
ç.- i mârı 312b/14
ç.- i merrîḫ 280a/8, 314a/6
ç.- i rūzigâr 319a/13
ç.- i ṭâḳ 325b/7
ç. 277a/17, 277b/4, 279b/21, 280b/12, 281b/10, 310a/21, 314a/5
ʿaṣr-ı ç. 265a/4
ç.+ e 303b/18, 327b/4
ç.+ i 277a/14, 289a/16
keyvân-ı ç.+ i 285b/18
muḳteżâ-yı ç.+ i 328a/6
ç.+ in 277a/20
c.+ cisinle 303b/7
ç.+i 314a/5
ç.+lü 305b/18
ç.- vâr 279a/7
çeri Asker
ç.276a/13,278a/14,297b/5, 302a/12, 314b/11
ç.+ de 278a/9
ç.+ den 307a/17, 324b/14
ç.+ lere 275a/17
ç.+ lü 282a/4
ç.+ mizü 297a/6
ç.+ nüŋ 279b/11
ç.+ si 265b/12, 266a/15, 267a/13, 275b/21, 276a/15, 276b/18, 280b/3, 288b/15, 289a/15, 297b/18, 298a/5, 299a/8, 301b/9, 303a/1, 305a/3, 310a/10, 310a/12, 311a/10, 311a/5, 311b/18, 315a/7, 320a/15, 320a/5, 321b/18, 321b/3, 322b/6, 323a/18, 325b/11, 330a/17, 331b/10, 331b/9, 338a/15
ç.+ sin 280b/2, 281a/2, 282a/4, 296a/19, 297b/13, 298a/1, 298b/12, 300b/20, 301b/11, 301b/8, 303a/7, 304b/11, 310a/11, 310a/16, 311b/8, 312a/2, 323a/17, 329a/17, 329b/1, 338a/5, 339a/1
ç.+sinden280a/5, 285a/15, 285b/15, 338a/10
ç.+sine 270a/16, 283b/5, 288b/6, 297a/19, 299a/14, 304b/10, 305a/4, 311b/6, 338a/13
ç.+ sinle 288b/17, 288b/5, 297b/10, 298a/15, 300a/4, 304b/4, 307a/3, 311b/17, 315a/7, 321a/18, 323a/18, 331a/3, 334a/19
ç.+ sinüŋ 268b/5, 301a/1
ç.+ siyile 301b/8, 330b/21
ç.+ siyle 265b/11, 270a/15, 305a/2
ç.+ ye 265b/15, 289a/1, 301b/5, 312a/4
ç.+ yi 276a/18, 294b/7, 300a/16, 302b/18
çerilü Askerli
ç. 283b/5
çeşm (Far.) Göz
ç.- i cihân 290a/1
ç.- i düşmen 310b/20
ç.- i gūş 329a/15
ç.- i gūş olup 340b/7
ç.- i gūşı 326a/20
ç.- i ḳulaḳ urdılar 315a/18
ç.- i maḫlūḳâtda 341a/5
ç. 271b/12, 326b/13
ç.+ inde 322a/3
merdum-ı ç.+ üm 299b/18
çeşme (Far.) Çeşme, pınar
ç.271b/16,272b/10,272b/12, 273a/13
ç.+ ye 272b/13
çetm- i âfitâb (Far.) Güneş ışığı
ç 328a/3
çevgân (Far.) Değnek, ucu eğri sopa
ç. 280b/15
feṣâḥad-ı ç.+ ıyla 284b/5
çevre Çevre, etraf
ç.283a/13,291b/1,315b/13, 318a/19, 320b/17, 322a/21, 324b/14
ç.+ m 272b/5
ç.+ si 283a/3
ç.+ sin 308a/14
ç.+sinde 285b/10, 291a/16, 330a/15
ç.+ sine 322a/20, 321b/6, 325b/6
çevür- Çevirmek, döndürmek

ç.- ünce 307b/6
ç.-üp 266b/10, 272a/18, 279a/7, 307b/21, 309b/2, 312b/7
çeyzin - Dönmek
ç.- üp 309b/19
çıbıḳ Çubuk
ç. 318a/6, 335b/2
çıbıḳlu Çubuğu olan
ç. 289a/11, 317a/21, 335b/2
çıġır Hayvanların gide gele açtıkları yol, çığır
ç.+ ın 314a/21
çıġır İz
ç.+ ın 280a/16
çıḳ- Bulunduğu yerden dışarıya varmak, içeriden dışarıya doğru gitmek, yükselmek
ç.- a 299a/2
ç.- ageldi 300a/14, 329a/16
ç.- alum 287a/15
ç.- am 271b/11
ç.-an 303b/19, 310b/3, 320a/17, 332a/14
ç.-dı 266b/18, 266b/8, 276b/12, 280b/12, 287b/3, 296b/18, 297a/16, 300a/19, 310b/3, 328b/8, 342a/17
ʿırâḳa ç.- dı 266b/8
ç.- dılar 276b/14, 323b/5
ç.- duk 272a/11
ç.- dum 271b/3
ç.- ma 286a/15
ç.- maġa 272b/18, 273b/13
ç.- mazdı 301a/5
ç.-mış 283a/2, 285b/17, 300b/2, 331b/12
ç.- uban 281a/18
ç.-up 267a/7, 268a/1, 271b/12, 271b/19, 272b/3, 276b/19, 282a/6, 282b/18, 283b/3, 288a/9, 289a/3, 290a/10, 290a/18, 291a/4, 291b/2, 294b/18, 295a/14, 296a/6, 296b/17, 296b/3, 298a/19, 301b/20, 309b/18, 314a/13, 317b/10, 317b/5, 318b/16, 319b/14, 322a/6, 322b/1, 323a/6, 331a/8, 332b/14, 332b/20, 335a/17, 335b/8, 337b/19, 337b/20
çıḳar- Bulunduğu yerden dışarı çıkmasını sağlamak
ç. 271b/16, 276b/19, 293a/13, 293a/19, 326a/3
ç.-am 274a/8
ç.- asın 274a/5
ç.-dı 287b/21, 301b/3, 309b/10, 309b/9, 310b/16, 338b/9
ç.- ucı 301a/19
ç.- ur 309b/9
ç.- urdı 298a/9
ç.- up 273b/21, 275a/11, 275b/20, 277a/13, 277a/3, 277a/7, 279b/14, 287b/18, 287b/4, 288a/2, 288b/10, 288b/12, 289a/2, 289a/20, 298a/2, 301a/2, 304b/1, 308a/5, 310b/20, 311b/10, 316a/6, 324a/8, 328b/12, 331b/5, 333b/21
çınâr (Far. çenār) Çınar ağacı
ç. 287b/16, 308b/1, 308b/21
ç.+ a 309a/2
çıŋ Yansıma ses
çıŋ ç. 276b/21
ç. çıŋ 276b/21
çıŋla- Çınlamak
ç.- rdı 276b/21
çırağ (Far.) Yağ kandili ve genellikle mum, meş'ale gibi ışık veren şey
ç. 265a/3
ç.+ ıdı 271b/1
çıyân Bir cins kırkayak
ç. 296b/16, 297a/9, 343a/12
çift (Far. cüft) Çift, eş
ç. 301a/16
ç.+ i 319b/10, 320b/6
ç.+ iyile 320b/6
çiğin (çign) Omuz
c. 319b/10
ç.+ e 308b/1, 324a/16
ç.+ lerinden 318a/11
ç.+ lerine 316b/11, 320a/7, 326b/12
c.+ ni 309b/18
ç.+ inde 288a/1
ç.+ inden 318a/10
ç.+ ine 316b/9
çimşîd (Far.) İran'ın efsanevi hükümdarı
c.- i cem 283b/19, 290a/6
c.- i firidūnî 284b/1
c. 275a/14, 337b/9
c.+ den 271a/10
cimşîr Şimşir kelimesinin eski metinlerde rastlanan bir şekli
c. 283b/13
çinî (Far.) Çini; sırlı kap
ç. 319a/3

çirbem Su doldurmaya yarayan eşya
ç. 274b/12
çirkef (Far.) Çirkef, pis su
ç.+ i 268a/10
çiz-Çizgi çekmek
ç.- diler 323b/3, 323b/4, 341a/1
ç.- ilüp 325b/18
ç.- sünler 322a/21
ç.- üp 321b/6
çizil- Yazılmak
ç.- üp 283a/21
çoġal Artmak
ç.- urdı 310b/17
çoḳ Çok, fazla
ç.274b/5,280b/17,284a/20,284b/19, 286a/19, 286b/4, 286b/5, 288b/15, 289b/11, 292a/10, 293b/7, 299b/15, 299b/16, 299b/17, 310b/2, 311a/8, 312a/10, 324a/1, 328a/3, 333a/12, 341a/19
ç.+ dur 269a/20, 274b/20, 275b/9, 278b/11, 293a/10, 294b/8
ç.+ laruŋı 296b/12
çoḳlıġ Çokluk
ç.+ ın 330b/20
çomaḳ Değnek
ç.- mak ṣalup 297b/6
ç. 297b/10, 303a/3, 304a/18
ç. urup 302a/14
çök- Bulunduğu yerden aşağı inmek
ç.- em 270a/4
ç.- üben 283b/15
ç.-üp 268b/3, 272b/12, 273a/4, 289a/13, 289b/1, 315b/3, 317a/17
diz ç.- üp 283b/19, 318a/18
çökül- Bulunduğu yerden aşağı inmek
ç.- miş 285b/5, 325a/18
çöker - Oturmak
ç.- diler 315b/6
çökür- Oturmak
ç.- üp 323a/20
çöp (Far.) Saman inceliğinde herhangi bir sap,dal veya tahta
ç. 328b/12
çöz- Düğümlü, bağlı veya sarılı bir şeyi açmak
ç.- üp 278a/21, 331b/16, 332b/6
çözül- Çözmek işine konu olmak
ç.- di 283b/6

çubuġ Değnek şeklinde ince, uzun ve sert olan şey
ç.+ unuŋ 280a/18
çuḳur Çevresine göre aşağı çökmüş olan
ç. 299a/1, 325b/1
çüvâl-düz (Far.) Çuvaldız
ç. 305b/21
çün (Far.) Çünkü, mâdemki
ç. 265a/6, 265a/15, 265b/4, 265b/6, 266b/17, 266b/19, 268b/6, 274b/13, 274b/6, 275a/21, 275b/1, 276a/10, 276a/9, 276b/16, 279b/19, 279b/20, 281b/1, 281b/10, 281b/11, 281b/17, 281b/8, 281b/9, 283b/18, 288b/9, 289b/21, 290a/15, 296a/16, 298b/4, 298b/6, 299a/15, 299a/21, 299b/19, 304a/1, 313a/15, 313a/4, 315b/2, 317b/1, 324b/16, 327b/12, 327b/15, 327b/18, 327b/6, 328a/9, 329b/8, 331a/15, 332a/15, 338b/8, 339b/2, 340a/7
çünki (Far.) Çünkü, mâdemki
ç.270b/19, 271b/1, 272a/2, 273a/14, 273a/8, 273b/20, 274b/11, 279a/17, 280b/10, 282b/9, 284b/15, 289b/20, 295a/1, 297a/14, 307a/15, 309a/15, 312b/16, 313b/17, 318b/6, 324a/4, 327b/5, 338a/17
çünkim (Far.) Çünkü, mâdemki
ç. 268b/18, 271a/1, 272a/3, 276a/5, 276b/18,290a/18,290a/20, 294b/20, 300a/2, 310b/21, 315a/19, 320b/5, 325a/8, 330a/19, 334a/21
çürü- Çürümek
ç.- di 271b/20
ç.- r 267a/21
dâ'ire (Ar.dâyire) Çember
d.265b/4, 322a/21, 323b/4, 325b/18
d.+ ler 321b/6
d.+ si 323b/3
dâd (Far.) Adalet, doğruluk
d. 343a/7
dâġ (Far.) Aşk yarası, yanma,dağlama
d. 265b/2, 265b/3, 265b/5
daḫı Dahi, da, de, bile, bundan başka, aynı zamanda, ayrıca, hem de, ve
d.265b/15, 266a/16, 266a/17, 266a/18, 266a/8, 266b/2, 267a/1, 267a/2, 267a/8, 267b/12, 267b/13, 267b/14, 268a/15, 268b/13, 269a/1,

269a/11, 269a/13, 269a/20, 269a/8, 269b/1, 269b/15, 269b/7, 270a/16, 270a/19, 270a/2, 270b/12, 270b/17, 270b/20, 270b/7, 270b/8, 271a/1, 271a/13, 271a/14, 271a/5, 271a/7, 271a/8, 271b/9, 272a/10, 272b/12, 272b/13, 272b/14, 272b/5, 272b/7, 272b/8, 273a/16, 273a/2, 273a/20, 273a/5, 273a/6, 273a/8, 273a/9, 273b/1, 273b/11, 273b/17, 273b/18, 273b/20, 274a/1, 274a/13, 274a/20, 274a/3, 274b/13, 274b/3, 274b/7, 274b/21, 275a/1, 275a/19, 275a/4, 275b/12,275b/14,275b/15, 275b/17, 275b/6, 276a/15, 276a/16, 276a/3, 276b/1, 276b/10, 276b/12, 276b/15, 276b/18, 276b/19, 276b/9, 277a/14, 277a/2, 277a/3, 277a/5, 277a/7, 277a/8, 277b/1, 277b/14, 277b/20, 277b/8, 278a/1, 278a/13, 278a/16, 278b/12, 278b/15, 278b/17, 278b/6, 279a/2, 279a/21, 279a/3, 279a/5, 279a/6, 279b/1, 279b/10, 279b/11, 279b/15, 279b/16, 279b/4, 279b/6, 279b/7, 279b/9, 280a/15, 280a/17, 280b/1, 280b/2, 280b/5, 280b/6, 281a/14, 281b/13, 281b/14, 282a/6, 282b/4, 282b/9, 283a/4, 283a/5, 283a/6, 283a/7, 283b/1, 283b/4, 284a/2, 284b/16, 284b/19, 284b/20, 285a/17, 286a/11, 286a/2, 286a/4, 286b/4, 287a/4, 287a/5, 287a/7, 287a/8, 287b/11, 287b/8, 288a/14, 288a/16, 288a/2, 288a/7, 288a/9, 288b/20, 289a/1, 289a/17, 289b/15, 289b/8, 290a/11, 290a/13, 290a/8, 290b/3, 291a/11, 291a/13, 291a/16, 291a/17, 291a/9, 291b/2, 291b/3, 291b/6, 291b/7, 292b/13, 292b/3, 293a/3, 293a/6, 293b/3, 293b/4, 293b/8, 294a/18, 294a/8, 295a/15, 295a/4, 295b/21, 296a/17, 296b/1, 296b/7, 297a/4, 297a/7, 297b/1, 297b/14, 297b/19, 297b/9, 298a/10, 298a/12, 298a/7, 299a/11, 299a/13, 299a/9, 299b/19, 300a/12, 300a/15, 300a/4, 301b/9, 302b/11, 302b/7, 303b/6, 303b/12, 304b/4, 305a/10, 305a/15, 305a/18, 305a/9, 305b/10, 305b/15, 305b/19, 305b/5, 306a/6, 306a/9, 306a/15, 306a/20, 307a/8, 307b/21,308a/12, 308a/16, 309a/11, 309b/9, 310a/7, 311a/21, 311a/7, 311b/2, 311b/8, 312a/10, 312a/14, 312b/4, 313a/21, 313b/15, 314b/10, 315a/16, 315b/18, 316a/5, 316b/4, 317a/13, 317a/6, 317b/21, 317b/3, 318a/14, 318a/17, 318b/3, 318b/7, 319b/3, 319b/5, 319b/6, 320a/5, 320b/11,320b/15,321b/16, 322a/12, 323a/16, 323a/4, 323a/5, 323b/8, 324a/10, 324a/5, 324a/6, 324a/8, 324b/10, 324b/2, 324b/8, 325a/5, 325a/7, 325b/11, 325b/17, 326a/16, 326a/9, 326b/2, 326b/4, 327b/5, 327b/6, 328b/12, 328b/15, 328b/2, 329a/17, 329a/8, 329b/16, 329b/20, 329b/7, 330a/11, 330a/4, 330b/19, 331a/13, 331a/18, 331a/19, 331a/2, 331a/4, 331b/15, 331b/20, 332a/10, 332a/11,332a/14, 332a/16, 332a/19, 332a/4, 332b/14, 332b/4, 333a/4, 333b/8, 334a/2, 334b/18, 335a/13, 335a/18, 335a/2, 336a/2, 338a/17, 338a/21, 338b/16, 339a/11, 339a/9, 339b/17, 339b/18, 339b/9, 340a/1, 340a/14, 341a/20, 341a/5, 341b/10, 341b/16, 341b/17, 341b/20, 341b/6, 341b/9, 342a/1, 342a/11, 342a/14, 342a/16, 342a/20, 342b/5, 343b/14, 344a/4

daim (Ar.dâyim) Daima, sürekli
d. 273a/11, 299a/21, 321a/12
274a/15, 317b/14, 328a/10, 339b/8
d. ide 297a/13
d.+ â 265a/9

daḳ- Takmak
d.- up 290a/10

dal- Bir şeyin dibine doğru gitmek, içine doğru sokulmak, gömülmek
d.- dı 298b/4
d.- dırup 288b/12

dâl (Ar.) Arap alfabesinin sekizinci harfi
d. 281a/20

ḍalâlet (Ar.) Doğru yoldan ayrılma
ḍ.+ den 293b/5
küfr-ü d. 294a/6

dâm (Far.) Tuzak
d.+ ına 271b/4
zülf-i d.+ uŋ 265b/5

dâmen (Far.) Etek, uç, kenar
pâk-ı d. 281a/19
dânâ (Far.) Âlim, bilgin, bilgili, bilen kimse
d.- i server 297a/13
d.+ dur 343b/11
dâne (Far.) Tane, tohum, yiyecek
d.289b/1,318b/17,318b/19,318b/20, 319b/14, 319b/17, 324b/3
d.+ dür 265b/5
d.+ si 289b/10, 325b/2
dar (Far.) İdam mahkumlarını asmak için dikilen direk
d. 315b/18, 316a/1
dârâ (Far.) Hükümdar, melik
d.+ yı 301b/5
d. +m 306a/5
ḍarb (Ar.) Dövme, vurma
ḍ.- ı let 304a/5
ḍ.- ı ʿamūdı 309b/3
ḍ. 266a/21, 266b/7, 283a/6, 288a/9, 288b/6, 308a/19, 309b/16, 312b/14, 332b/8, 333b/15, 333b/5, 334a/13, 334a/9
ḍ. urdı 278a/7, 309b/2
ḍ.+ da 305b/3
ḍ.+ dan 266b/1, 333b/15
ḍ.+ ı 288b/12
ḍ.+ ıla 266b/9
ḍ.+ ın 309b/3
ḍ.+ ına 288b/15
ḍ.+ından 282a/14, 285b/11, 298b/5, 309b/18, 320a/19, 324a/12
tîġ-i ḍ.+ ından 321b/1
dâsıtân (Far.) Destan, hikaye
d.- ı âheng-i süleymân 328a/12
d.-ıameden-i taḫt-ı süleymân 334a/18
d.- ı ceng 313b/11
d.- ı iblîs 331a/16
d.- ı keyḳubâd 275a/6
beyân-ı temsîlât-ı d.-ı mâżi 280b/16,312b/20
derbeyân-ı temsîlât-ı d.-ı mâżi 299a/16
d.- ı sâḥirân 265b/8
d.- ı sîmurġ 265b/8
d.- ı süleymân 281b/3
d.- ı temsilât-ı mâżi 327a/12
d. 268b/17, 329b/4
rüstem-i d. 278a/4
rüstem-ü d. 278a/2
d.+ dur 286b/7
d.+ uŋ 280b/17
dastân (Far.) Destan, hikaye
zâl-ı d. 278b/14
daʿvet (Ar.) Çağırma, gelmesini isteme, çağrı
d. 335a/1, 341a/5
d. eyle 269a/6
d. eyledi 295b/6
d. idüp 300a/8
d. itdiler 292b/11
d. ḳıla 269b/10
d. ḳılacaḳdur 343a/2
d. ḳılup 289b/14
d.+ inden 268a/2
daʿvi (Ar.) Hakkını elde etmek veya korunmasını sağlamak yahut bir anlaşmazlığın çözümü için mahkemeye baş vurma2.Anlaşmazlık,mücâdele,3.Çözülmesi gereken mesele
d. 284b/19
d. ider 275b/2
d.+ sinüŋ 286b/2
d.+ ye 307b/10

defʿ (Ar.) Savma, uzaklaştırma, kovma
d. 343b/6
d. idem 313a/14
d. idüp 286b/8, 299b/4, 328a/2
d.+ i 271b/17
defʿi (Ar.) Tekrar, yeniden
d. 271b/9, 273a/2, 277b/11
defter (Ar.) Hafif bir kapakla biraraya getirilmiş kâğıt yaprakları
d. 313a/17
d.+ e 290b/3
d.+ in 297b/15
ʿömr-i d.+ in 311b/19
defterdâr (Far.) Defterdar, maliyeden sorum-lu kişi
d.- ı süleymân 307a/8
d. 289a/5
deg- Ulaşmak
d.- dügin 337b/4
d.- er 269a/21
d.- icek 322a/15
d.- mez 328a/7
deġ- Dokunma

d.- meye 277b/16

degeneklü Değneği olan
d.289b/10,289a/11,317a/21. 335b/2

degin Bir işin sona erdiği zamânı ve yeri gösterir, -e kadar, -e dek
d. 269b/19 282b/11, 297b/15, 305a/9, 308a/8

degirmen Tâneleri öğütme işini yapan
d. 309a/4, 312a/21

degşür- Derlemek, toplamak
d.- üp 271b/7, 312a/15

degül -im, -sin, -dir, idi gibi eklerin ve imiş, ise, iken'in başına gelerek cümlenin anlamını olumsuz hâle getiren kelime
d.265b/12,267b/11,271b/13, 272a/21,278b/19,278b/21,280a/14, 280a/9, 286b/20, 286b/4, 287a/16, 294b/10, 294b/11, 294b/9, 295a/19, 295a/20, 299b/19, 314a/6, 319b/5, 319b/6
d.+ dir 301a/6, 331b/21
d.+dür 269a/17, 275a/20, 275a/21, 277b/7, 278a/10, 278a/18, 278b/11, 307b/8, 307b/9, 332a/17, 338b/20, 340b/2, 340b/21, 340b/7
d.+ se 278b/20
d.+ sin 278a/2, 278a/3

dehâ (Ar.) Zekîliğin, anlayışlılığın, uyanıklığın son derecesi
d.+ dur 279a/17

ḍeḥḥâk (Ar.) 1. çiftçi, köylü. 2. köy ağası
ḍ.- ı nâbâk 271a/11
ḍ. 271a/13, 280b/13

ḍeḥḥâki (A) 1. çiftçiler, köylüler. 2. köy ağalan
ḍ. 284b/1

dehre (Far.) Tahra (Eğri budama bıçağı) kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli
d. 310b/15

dehr (Ar.) Cihan, âlem, zaman
d. 331a/16

dehşet (Ar.) Büyük korku, telâş ve ürküntü
d. 292b/6
d.+ i 301b/5

dek Dek, kadar, değin
d.273a/11,281b/8, 288a/3, 295b/19, 295b/21, 296a/1, 312a/11, 314a/1, 323b/14, 324b/7, 328a/19, 340b/20

del- Delik açmak, delik durumuna getirmek
d.- di 288b/12
d.+ indi 303a/15
d.+ inüp 338b/7

delici Delen
d. 287a/2

delîl (Ar.) Delil, kanıt
d.+ dür 337a/4

delim Çok, birçok, hayli
d.270a/9,299a/20,310b/10, 327a/16, 328a/1, 333a/11

delin- Delme işine konu olmak
d.- di 266b/1
d.- miş 325b/2

delük Delik
delük d. 277a/5
d. delük 277a/5

dem (Far.) An, vakit, zaman
d.267a/21,269b/9, 276b/1, 281a/12, 281b/1, 290a/19, 294a/10, 296b/16, 299a/15,299b/15,299b/16, 299b/17, 299b/18,299b/19,299b/20, 309a/16, 310b/14, 313b/3, 314a/1, 316b/21, 322b/20, 325a/10, 325a/12, 325b/9, 328a/8, 331b/4, 332a/5, 333a/19, 337a/9, 337b/8
şubh-ı d. 273a/19
d.+ de 340b/4
d.+ dür 331b/6
d.+ e 343a/9
d.+ idür 318b/10
d.+ inden 266b/18
d.+ lerinden 299a/15

de-mâ-dem (Far.) Her vakit, sık sık
d. 281b/1

demdeme (Far.) 1. Hîle, aldatma. 2. şöhret, ün. 3. davul. 4. kavga; üstünlük
d. 330a/10

demin Biraz önce
d. 297a/4

demren Mızrak ve ok ucundaki sivri demir
d. 268b/14
d.+ inden 288a/11, 314b/6

demrenlü Mızrak ve ok ucundaki sivri demirli
d.276b/5,282a/2, 305b/17, 324a/11, 325a/21

demür Demir

d.265b/18,266a/20, 266a/5, 268b/3, 276b/9, 282a/16, 287a/15, 287b/2, 287b/21, 288a/12, 289a/14, 293a/5, 301b/19, 302a/6, 302a/8, 303a/1, 303b/21, 304a/1, 304b/8, 305a/5, 305b/13, 305b/18, 305b/9, 309a/7, 309b/14,315b/12,316a/18, 316a/21, 316b/6,316b/7,317a/16,317a/18,31 8a/19, 325a/19, 325a/21, 326a/12, 326b/11, 329a/6, 334a/9
d.+ den 276b/3, 283a/5, 309a/8, 312a/20
d.+ i 278a/12, 309b/4
d.+ leri 287a/2

demürci Demir işiyle uğraşan
d. 268a/10, 275b/2, 285a/7, 287b/5, 302b/13, 316b/15, 338a/1

dene- Sınamak
d.- mekdür 277b/19

denes (Ar.) Kir, pas; pislik, murdarlık
d.294a/18,294b/3,322a/10, 330a/16, 331b/8
d.+ e 325b/9
d.+ ile 325a/12, 325a/5, 327a/4
d.+ le 325b/15, 326a/4

denk Ağırlık bakımından eşit olan
d. 285b/18
d. oldı 280b/9
d. oldılar 340a/5

deŋiz Yer yüzünün büyük bir kısmını kaplayan tuzlu su kütlesi, bahir, deryâ
d.275a/20, 283a/1, 291a/6, 302b/21, 309a/5, 310b/15, 325a/15, 325a/3, 326a/1, 330a/5
d.+ de 285a/1, 323a/8
d.+ den 330a/6, 342b/14
d.+ e 326a/13
d.+ i 272a/9
d.+ in 341b/12
d.+ inde 323a/6
d.+ le 285a/16, 329b/11
d.+ lerde 277a/21

depe Tepe, baş
d. 300a/11
d.+ nüŋ 325b/20
d.+ sinde 305b/9, 333b/12, 334a/14, 334a/3
d.+ sine 308a/16, 333b/1, 334a/9

depele- Tepelemek, alt etmek, dövmek
d.- diler 280b/1, 312a/10

deper Tepelemek
d.+ e 279b/15
d. urup 280a/5

depren- Kımıldamak, sarsılmak
d.- di 286b/1, 309b/6
d.- ür 265a/3

depreniş Kımıldanmak, hareket etmek
d.+ i 308b/8

depret- Kımıldatmak
d.- di 279b/3
d.- diler 288a/5

der (Far.) -de, içinde
d.266b/20,280b/16,281a/6,283b/20, 312b/15, 312b/20, 313b/6, 324b/17, 327b/3, 343a/19, 343b/20
d.- bâyumuzca 294a/1
d.- pâyumuzcadur 341b/18

derbân (Far.) Kapıcı
d. ola 265a/11

der-beyân (Ar.) Anlatımda
d.- ı meclis-i aḫir 299b/5
d.- ı meclis-i âḫir 313a/11
d.- ı müttefiḳ 304a/6
d.-ı temsîlât-ı dâsıtân-ı mâżi 299a/16

derd (Far.) Dert, sıkıntı
d.277a/18,279b/20, 81a/20, 309a/17
d.+ üm 275a/13
d. +lerine 302b/5

dere Genellikle kışın akan küçük akarsu
d. 300a/11
d.+ sinde 286b/3

derece Derece
d.+ sine 287a/2

dergâh (Far. dergeh) Kapı, huzur, eşik
d.- ı ḥaḳ 327a/14
d.- ı süleymân 289b/11
d.- ı süleymânîde 322a/1
d.-ı süleymânîden 282a/5, 318a/1, 318b/15
d.- ı süleymânînüŋ 317a/21
d.- ı süleymânîye 318a/9
d.268a/1,289b/13,289b/17,317b/18, 318a/20, 318a/9
d.+ a 318a/5
d.+dan 269b/12, 289b/17, 290a/11, 296b/5, 322a/4, 323a/5, 324b/11
d.+ ına 265b/11, 267a/14, 282a/4, 290a/10, 316a/9, 316b/12, 318a/20

d.+ ında 267a/15, 276a/6, 282a/13, 293b/6, 302b/1, 313a/8, 318a/12
d.- i seddinde 265a/5
deri (derü) İnsan ve hayvan vücûdunu bir örtü gibi saran koruyucu tabaka, ten, cilt
d. 271a/17, 291a/13
d.+ leri 266b/1
d.+ lerine 288b/3
d.+si 268a/9, 302b/20, 308b/2, 312a/21
d.+ sin 272a/18, 298a/2, 320a/18
d.+ sinden 274b/12, 277a/18
derin Derin
d. 283a/16
dermân (Far.) İlaç, şifa, deva
d. 302b/5
d.+ da 292b/12
der-pây (Far.) Ardınca, akabince
d.+ ın 306a/10
d.+ ınca 306b/8
ders (Ar.) Ders
d. 292a/12
deryâ (Far.) Deniz
d.-yıaḫterân302a/14,312a/3, 331b/8
d.- yı cūşân 303b/19, 305a/7
d.+ sı 282a/15
d.- yı ʿummân 297b/4
d.282b/20,292b/7,296a/19,302b/21, 310b/4, 313b/6
mevc-i d. 321b/2
d.+ da 283a/3, 291a/6
d.+ nuŋ 283a/18
d.+ sına 339b/5
d.+ ya 298b/5
dest (Far.) El
d.- i bahadır 278a/4
pehlevân-ı d.- i börd 317a/3
d.- i gîr 313a/21
d.- i melekden 266a/7
d. 295a/17, 327b/2
Ḳudret-i d.+ inde 265a/4
destân (Far.) Hikâye, kıssa,
d.- ı rüstem 280a/10, 312b/11
d.- ı zibâ 327b/16
d.282b/8, 284a/13, 314a/21, 314a/6, 319b/3, 319b/6, 324b/4
d.+ ı 284b/21
d.+ ile 284a/7
d.+ lar 319b/6
d.+ lar idüp 324b/5
destere Testere
d.+ ye 314b/7
destimâl (Far.) El bezi
d. 281a/12
bahâ-yı d. 281a/12
destūr (Far.) İzin, müsade
d. 279a/5, 289a/1, 333a/2, 333a/5
d. virüp 283b/5
deşt (Far.) Bozkır, ova, sahra
d.- i yaban 300a/11
d. 268a/18, 298b/13, 341b/16
dev (Far.dîv) 1. dev. 2. şeytan. 3. cin.
d.268a/9, 286a/15, 322b/17, 326a/2, 326a/3, 337a/9
d.+ ler 277a/21
d.- i racîm 313a/3
d.- i şeyṭân 323b/8
d.-i şeyṭân-ı racîm 280b/21, 327a/16
d.+ ler 312b/15
d.- i 323b/4
devâm (Ar.) Bir durum üzere sürüp gitme, sürme, kesilmeme
d.- ı devletinde 344a/4
d.- ı devletine 289b/5, 321a/14
devâir (Ar.) Daireler
çerḫ-i d. 293a/16
deve Geviş getiren memelilerden, sırtı bir veya iki hörgüçlü, eti yenip sütü içilen, bacakları ve boynu çok uzun yük ve binek hayvanı
d. 274b/12, 306a/2
d.+ ler 282a/20, 338b/14
d.+ lere 305b/4
devleşih Devlet yöneticisi
d. 290a/17
devlet (Ar.) Belli bir toprakta bir hükûmet idâresi altında teşkîlâtlanmış bulunan bağımsız siyâsî topluluk, milletin hukuki şahsiyet kazanmış şekli
d.275a/10, 282a/7, 284b/9, 286a/19, 286b/9, 297a/15, 339b/1
taḫt-ı d. 344a/9
d.+e294b/10,297a/12,321a/1,338b/19
d.+ ile 283b/4, 289a/1, 317a/5
d.+ in 275a/6
d.+ inde 267a/21, 294b/13, 321a/15
devâm-ı d.+ inde 344a/4
eyyâm-ı d.+ inde 344a/1

d.+ine 281b/20, 289b/7, 294b/16, 319a/11, 319a/19, 320a/8, 332a/17
devam-ı d.+ ine 289b/5
devâm-ı d.+ ine 321a/14
eyyâm-ı d.+ine 268a/8, 284a/8, 318a/14
d.+ iyile 344a/10
d.+ le 268b/16
d.+ üme 339b/9
d.+ üŋe 296b/10
d.+ üŋi 265a/14
devr (Ar.) Zaman, devir
d. idiser 343a/6
d.+ inde 265/b14
devrân (Ar.) Zaman, çağ
d.267a/21,322b/10,337b/16, 342a/7
ʿalâmet-i d. 342b/9
d. eyledi 342a/10
d. ide 343a/8
d. iderdi 319a/5
d.+ a 334b/9
devrük Yıkılmış
d. 299a/1
devür Yıkmak
d.+ i 270b/21
devvâr (Ar.) Devreden, çok dönen
çerḫ-i d.+e 311a/9
deyr (Ar.deyir) 1. manastır, kilise. 2. insanlık âlemi, bu dünyâ
d.- i ḫâkpereste 294b/1
d. 295b/10, 295b/15
d.+ de 292a/17, 294a/8
d.+ i 294b/18
d.+ in 291a/12
d.+ ine 291a/4, 294a/11, 294a/17
d.+ ini 295b/14
d.+ inüŋ 291a/13
d.+ üŋ 292a/2
deyyân (Ar.) Mükâfatlandıran, cezalandıran Tanrı
d. 265a/1
dımışki (Ar.) Şam
d.276b/8,282a/20, 302a/19, 305b/8, 307a/12, 311a/17
dıynaḳ Tırnak
d. 288a/15, 289a/20, 289a/21
dıynaklu Tırnaklı
d. 287a/3, 305b/16
di- Demek, söylemek
d. 291b/18, 313a/8, 343a/18
d.-di 269b/1, 273a/21, 274b/21, 275b/10, 275b/14, 275b/15, 275b/7, 277b/11, 277b/13, 277b/16, 278a/1, 278a/17,278a/20, 278a/21, 278b/12, 278b/18, 278b/8, 279a/11, 279a/4, 279a/9, 279b/3, 286b/2, 286b/9, 292a/21, 293b/14, 293b/21, 294a/3, 312b/11, 313b/19, 314a/4, 321a/1, 321a/5, 323b/18, 329b/8, 332a/6, 333a/16, 335a/2, 339b/13
d.-diler 271a/7, 274b/3, 274b/4, 277b/7, 278a/10, 296a/13, 316b/1, 333a/2, 342b/10
d.- dilüp 338b/7
d.- diyise 327b/4
d.- diyse 270b/2, 275b/9
d.-dügi 270b/19, 295b/4, 296b/21, 297a/1, 297a/2, 297a/9
d.- düġi 296b/21
d.- dügine 321b/15
d.-dügüm285a/20,292a/20, 316b/17
d.- dügün 293a/8
d.- dügüŋ 295a/15
d.- dükçe 284a/10
d.-düm 272b/21, 273a/15, 274b/6, 327b/6
d.- dümse 274a/6
d.- gil 275b/8
d.-le 329b/5
d.- medüm 273b/12
d.- mege 339a/3
d.-mekden 290b/17, 292b/16, 292b/5, 327b/10
d.- mekle 283a/3
d.- meyeler 277b/18
d.- meyüp 291b/9, 300a/11, 312b/3
d.- mezem 296b/16
d.-r 267a/21, 281a/21, 290b/12, 299b/18, 312b/21
d.- rkin 301b/14, 267b/9
d.- rler 273a/13, 313b/3, 341b/11
d.- rlerdi 271a/10, 284a/21, 334a/6
d.- rsen 293a/7
d.-rsin 265b/15, 270b/7, 293b/7, 293b/8
d.- se 275a/6
d.- sek 327b/1
d.- ye 270a/8
d.- yen 342a/21
d.- yesin 275b/10

d.-yicek 265b/15, 266a/2, 269b/9, 270a/10, 270b/10, 270b/5, 273a/3, 274a/19, 274b/2, 278b/4, 279a/2, 292a/9, 292b/21, 293b/2, 293b/6, 295a/17, 297a/15, 321a/1, 321a/13, 321a/8
d.- yince 267b/3, 270a/18, 293b/13, 295a/5, 322a/1, 329b/19, 338a/13, 338a/7
d.- yüben 272b/1, 319b/7, 320a/4, 326a/21
d.- yüp 266b/5, 266b/6, 267a/19, 267a/20, 267b/21, 268b/9, 269a/1, 269a/17,269b/12, 270a/14, 270a/16, 270a/8, 270b/14, 270b/15, 270b/3, 272a/16, 272a/2, 272a/20, 273b/11, 274b/16, 274b/5, 274b/8, 275a/3, 275b/12, 275b/3, 277a/9, 277b/4, 278a/10, 278a/19, 278a/3, 278a/5, 279a/19, 279a/20, 279a/3, 279a/5, 280a/15, 280b/7, 281b/14, 285a/12, 285a/21, 286a/19, 286b/5, 287a/16, 288b/19, 290b/16, 291a/1, 292b/20, 294b/16, 295a/7, 295b/1, 296b/18, 300b/14, 301a/7, 301a/9, 307b/11, 307b/5, 308b/20, 309a/20, 310b/11, 312b/19, 313b/20, 314a/7, 314a/8, 317a/2, 318a/5, 318a/8, 321b/10, 321b/20, 323b/16, 323b/21, 325a/9, 329b/5, 330b/14, 331b/6, 332a/19, 332b/3, 333a/17, 333a/3, 334b/3, 336b/13, 339b/16, 340b/15, 341a/1, 343a/15
ol-am d.- yüp 271a/15
d.- yüpdür 265a/10, 273a/7

dib Oyuk ve çukur bir şeyin en alt bölümü
d.+inde 302a/7, 306b/11, 310a/15, 310a/9, 311b/21, 331a/12
d.+ inden 272a/9, 278a/12
d.+ ine 283a/12

dibek Dibek, havan, geniş.
d. 276b/6, 305b/15

did- Çok küçük parçalara ayırmak
d.-di 302b/4
d.- eler 286b/20
d.- er 303b/21
d.- üŋ 327b/12
d.-üp268b/3, 289a/21, 298a/2, 311b/13, 324a/9, 338b/9

dîdâr (Far.) Allah'ın müminlere vadettiği görünüşü, tecellisi
bülbül-i d.- ı dost 265b/3
d.+ ına 327b/7

dîde (Far.) Göz
d. 284b/3, 338b/10
d.+ dür 269a/8
d.+ ler 269a/8, 326a/21

dîden (Far.) Gözleyen
d. 300b/9

didil- Parçalanmak
d.- üp 266b/2

diger (Far.) Başka, öteki, öbür, sâir
ḳıṣṣa-i d. 268b/17
d.- gün 318b/14
d.- gündur 321a/10

digren Dirgen
d.+ e 309a/3

dik- Dikmek işi. Dikey olan doğru
d.- di 276a/10, 276a/13
d.- üp 333a/17, 336b/14

diken Diken
d.+ e 309a/3

dikil- Dik olarak bir yere konup yerleştirilmek
d.- miş 283a/11

diḳḳat (Ar.) Duygu ve düşünceyi bir şey üzerinde toplama
d. 267b/10

dil (F) Gönül, yürek
d.293b/16,297a/14,299b/19,300b/16,300b/17,313a/14,316a/20,317a/19,319a/8, 324b/7, 325a/6, 325b/17, 326a/5, 328a/2, 329a/17, 329b/7, 337b/4, 339a/4, 339a/5, 339b/17
d.+ de 281b/1, 299b/16, 320a/7
d.+den 265b/1, 277b/5, 281b/2, 299b/4, 300b/16, 324a/1, 329b/2
cân-ı d.+ den 272a/3
d.+e 282b/7, 293b/20, 313a/6, 313a/7, 319a/15, 319b/2, 321a/3, 331a/5, 337a/14
d.- eşür 299b/7

dil Lisan, dil
d. alup 325a/8, 329b/19
d.+e gelüp 276a/8, 292a/1, 295a/6, 319b/1, 321a/14
d.+i 287b/21, 325b/10, 325b/14, 329a/16, 329a/17, 329b/9, 333a/13
d. getüre 296b/9

d.+ in 326b/20, 331a/2
d.+ince 267b/5, 272b/11, 316a/15, 318a/14, 318a/3, 318a/5, 318b/1, 318b/12, 318b/8, 318b/9, 319a/11, 324a/13, 324a/14, 326b/9, 332b/17, 336a/2, 337b/12, 341b/3
d.+ inde 269a/8
d.+inden 290a/17, 314b/9, 338a/15, 338b/6
d.+ ine 295b/5, 319a/18
d.+ iyle 273a/5, 280b/8
d.+ le 329a/16
d.+ ler 310b/11
d.+ lerde 339a/13
d.+ leri 319a/16
d.+lerince 267a/18, 276a/8, 282b/8, 289b/5, 336a/6, 336a/8
d.+ lerinde 329b/5
d.+ lerine 329a/3, 331a/8
d.+ üm 313b/6
d.+ üŋ 313b/13, 328a/14
d.+ üŋde 323a/1
ḳadd-ı d.+ ârâ eylerem 313b/4
d.-+dâr 299b/15
d.+ di 280a/19, 307b/13, 309b/11
d.-+e 319b/5
d.+ feri 300a/3
d.+ir 272a/3
d.- perîşân 302b/2
d.-+şâd iderdi 319a/16

dil- Bölmek
d.- üp 314a/11

dil-âver (Far.) Yürekli, yiğit, cesur (kimse), kahraman
d.279b/7,303a/7, 305a/16, 333b/13, 334a/6
d.+ i 324b/13
d.+ler 297a/18, 300b/21, 310b/12, 314b/13, 332a/2
d.+ lerden 332b/9
d.+ lere 300b/11, 337b/17
d.+leri 267a/11, 267a/9, 280a/20, 283b/7, 283b/8, 289a/13, 289a/8, 297b/8, 298b/2, 301b/10, 303b/16, 304b/13, 305b/12, 305b/4, 307a/12, 310b/5, 311b/6, 312a/14, 314a/14, 314b/14, 314b/18, 318a/7, 320b/13, 321b/13, 333a/7
d.+ leridür 316a/16
d.+ lerin 304a/16, 323a/17
d.+lerinden280a/21, 333a/7, 333b/6
d.+ lerine 268b/10
d.+ lerini 310a/14
d.+ lerinle 301a/14, 306b/21
d.+ lerinüŋ 311a/13, 320a/17
d.+leriyile 285a/21, 294b/19, 300a/18, 303a/8
d.+leriyle276b/13,306b/11,338a/19, 339a/17
d.+ lerüŋ 332b/20

dil-ber (Far.) Gönlü kendine çeken, güzel
d.- i aġyâra 328a/6
d. 317a/19
laʿl-i d. 328a/1
lîk-i d. 299b/8

dile- Dilemek, istemek, arzu etmek
d.-di 269a/1, 269b/10, 269b/4, 272b/17, 279a/13, 279a/4, 279a/5, 279a/8, 279b/1, 296b/8, 308a/20, 309b/20, 330b/10, 333a/7, 338b/17
er d.- di 287b/11
d.- diler 269b/6, 290a/11, 311b/2
d.- dügi 322b/16
ḥâcet d.- düm 274b/10
d.- gince 343a/6
d.- mege 286a/8
d.- r 275b/1, 309a/19, 313b/21
amân d.- r 280a/8
d.- rdi 323b/17
d.- rdüm 270a/12
d.- rem 278b/9
d.- rken 336b/14
d.- rsen 313a/10
d.- rseŋ 281a/5, 313a/5
d.- yelüm 288b/19
d.- yince 333b/17
d.-yüp 269a/21, 288b/20, 306b/17, 311b/1, 334b/3, 336b/13
duʿâ d.- yüp 334b/4
ḥâcet d.- yüp 334b/2

dilek Dilek, istek, arzu
d. 281a/11, 299b/10
d. ḳılup 270a/2, 278a/20
d.+ leriyle 286b/14

dilkü Tilki
d. 302b/14

dilîr (Far.) Yürekli, cesur, yiğit
d. 310b/12

dilkeş (Far.) Gönül çekici
d.+ lerine 320b/18

dillü Konuşkan
d. 272b/11, 282a/3, 287a/6, 305a/5, 307a/13, 308b/2, 316b/17, 318b/12, 332b/7, 336a/2, 337b/12
dimâġ (Ar.) Şuur, bilinç, akıl
d. 265b/6
d.+ ı 275b/5
d.+ ın 294b/3
d.+ ına 282b/3
d.+ ından 291a/1
d.+ ların 294a/19
d.+ uŋ 295a/16
d.+ uŋuzı 290b/21
dimne Çakal adı
d. 302b/16
dîn (Ar.) Din, inanç
d.- i ḥaḳḳıduġın 294a/3
d.290b/13, 291b/15, 291b/17, 291b/21, 292b/3, 292b/4, 293b/10, 294a/12, 303b/5
d.+ de 341a/21
d.+ e 290b/8, 300a/8, 343a/2
milk-ü d.+ e 265a/8
d.+ i 293b/21, 295b/1, 341a/4
d.+ imüz 290b/15
erkân-ı d.+ imüzce 293b/11
d.+ in 293b/18
d.+ ine 272a/5, 290b/7
d.+ leri 292a/16
dinç Dinç, zinde
d. 311a/4, 315a/17
dînî (Ar.) Dinle ilgili olan
d. 293b/11
dinil Denilmek işi
d.- di 290a/18
dinlü (Ar.+T.) Bir dine inanan
d. 303b/13
dînsüz (Ar.+T.) Dini olmayan
d. 293b/2
diŋle İşitmek için kulak vermek
d.265a/16, 265b/7, 266b/19, 268b/17, 270a/9, 270b/4, 276a/14, 276a/4, 277b/5, 279b/21, 286a/20, 292b/21, 296a/16, 298b/8, 301b/6, 309a/20, 313b/10, 314a/7, 317a/3, 320b/4, 323a/10, 328a/11, 328a/2, 328a/4, 329b/2, 336b/9, 339a/3, 340a/8
d.- di 284b/4, 284b/5
d.- düm 273a/8
d.- medi 337b/9
d.- meye 296a/17
d.- yene 327b/12
d.- ye 313b/1, 327b/21
d.- yince 269a/4
d.- yüp 273a/7, 273b/18
diŋle- Dinlenmek, istirahat
d.- dir-üp 282b/19
d.- mek 286b/12
dir- Toplamak
d.- diler 339b/20
d.- em 275a/17
d.- ince 297b/1
d.- üp 276a/18, 314b/15
dirâz (Far.) Uzun
d.307a/11,314a/13,324b/21,342a/12
ḳışşa-i d. 319b/15, 320a/9
d. ḳılmayalum 267b/17, 275b/21
ḳışşa-i d. ḳılmayalum 293b/21
ḳışsa-i d. ḳılmayulum 266b/21
direk Destek veya taşıma vazîfesi görmek üzere bulunduğu yere dikine yerleştirilen uzun ve kalın ağaç, demir vb.
d.+ i 287b/21, 309a/3
d.+ ileyin 312b/1
direksüz Direği olmayan
d. 292b/7
diri Canlı
d.+ si 286b/16
dirîg (Far.) eyvah, yazık
d. 300b/9
diriġa (Far.) Yazık, eyvahlar olsun
d. 301a/6
diril- Canlanmak
d.- miş 325b/6, 338a/5
d.- mişdi 267a/8
d.- mişlerdi 267a/14
dirlig Dirlik, düzen, huzur
d.+ i 269a/16
diş Üst ve alt çene kemikleri üzerinde karşılıklı sıralanmış olan ve ağza alınan şeyleri koparıp çiğnemeye yarayan sert, beyazımtırak parçalardan her biri
d. 288a/11, 288a/12
d.+ inden 308a/7
d.+ isiyile 319b/12
d.+ leri 298b/18, 309a/1
d.+ lerüŋ 313b/6
dişi Kadın
d. 272b/2

d.+ siyile 267a/16

dişilü Dişili, dişi türe mensup
d. 272a/21

dit- Çok küçük parçalara ayırmak
d.- di 298b/6, 301b/2, 338b/6
d.- diler 304a/1, 316b/4, 318b/3

ditre- Hızlı hızlı hareketlerle sürekli kımıldamak, titremek
d.- di 277b/4, 280b/12
d.- r 285b/12
d.- ridi 266b/17
d.- yüp 277a/10, 280b/11

ditreş- Titreşmek, korkmak
d.- ürler 275b/1

dîvân (Far.) Büyük meclis, yüksek meclis
d. 267a/6, 267b/20, 275a/4, 275a/9, 275b/16, 281b/8, 285b/9, 290a/15, 290a/6, 307a/10, 315a/21, 325a/18, 336b/8
d.- ı efrâsiyâb 315b/2, 324b/10
d.- ı ʿaẓam 289b/21
d.- ı ʿaẓîm 315a/20
d.- ı süleymân 267a/8, 267b/18
d.- ı süleymâna 289a/9
d.-ı süleymânî 283b/6, 284a/1, 289a/15, 289a/3, 290a/20, 290a/7, 317b/2, 320b/14
d.- ı süleymâniye 269b/6, 289b/6
d.+ı 285b/8
d.+ ına 284a/1, 316a/8
d.+ ını 275a/5

dîvâr (Far.) Duvar kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli
d.+ ı 271a/17
d.+ ın 291a/13

dîvlig 1. Dev. 2. Şeytan. 3. Cin
d.+ ün 327b/1

divşür- Dermek, toplamak
d.- üp 318a/10, 321b/4

diyâr (Ar.) Memleket, ülke
d.- ı efrâsiyâba 285a/9
d.- ı üngürüsde 340a/16
d. 276a/11
d.+ a 271a/15, 273a/4
d.+ ı 298b/13, 319a/12
d.+ ına 268a/18, 284b/15
d.+ ında 285b/2

diyü diye (Zarf)
d. 266b/, 266b/17, 267b/5, 268a/3, 268b/19,269a/11,270b/11, 270b/13, 271a/1, 271a/5, 272a/1, 272b/13, 272b/8, 273a/1, 273a/17, 273a/5, 274b/4, 277b/10, 283a/14, 287b/10, 288a/6, 289b/6, 290b/9, 291a/17, 291b/15,293b/20,295a/1,298b/16,300b/17,312a/13, 315b/18, 317b/11, 317b/19, 317b/9, 319a/19, 319b/8, 323a/5, 325a/11, 326b/1, 329a/15, 330a/7,331a/10,333a/14,335a/19,337b/17, 338a/15, 339a/13, 339b/6, 340a/20, 340a/21, 340b/3, 340b/7, 341a/20, 341a/3, 341b/1, 341b/17, 343a/13, 343b/5
d.+ ben 308a/9

diz Diz
d.270a/4,272b/12,283b/15,289a/13, 315b/3, 315b/6, 317a/17
d. çöküp 283b/19, 318a/18
d.+ e 276b/6
d.+ i 284b/5
d.+ ine 276b/5, 295a/11, 315b/15
d.+ lerin 273a/4
d.+ lerine urup 295a/17

diz- Belirli bir düzene göre sıraya koymak, sıralamak
d.- üp 314b/16

dizbediz (Far.) Diz dize
d. 322a/6

dizcek Dilze takılan korumalık
d. 276b/8

dizdâr (Far.) Kale muhafazı
d. 284b/3, 285a/20, 285a/6, 286b/5, 288b/16, 290b/5, 290b/7, 291a/9, 291b/13
d.+ a 290a/12, 290a/21, 292a/13
d.+ ı 284a/20, 284a/21, 290b/2
d.+ ıla 295b/11
d.+ ile 290a/9

dizgin Gemin uçlarına bağlanarak hayvanı yönlendirmeye yarayan kayış
d. 279a/16
d.+in 282b/18, 286a/15, 300a/15, 314b/14

dizil- Belirli bir düzene göre sıraya konmak
d.- miş 325b/2

doku- En ince ayrıntısına kadar özen gösterek işlemek
d.- dılar 295a/7
dolan- Bir şeyin çevresine sarılmak
d.- dı 314b/12, 316b/2
d.- dılar 296a/16
d.-up 340a/21
donad- Gösterişli duruma getirmek, süslemek
d.- up 286a/1
dost (Far.) Birini riyâsız ve samîmî duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse, enis
d. 267a/19, 287a/6, 319b/7
bülbül-i dîdâr-ı d. 265b/3
d.+ ın 279a/16, 317a/2
d.+ ile 297a/13
d.+um 272b/21, 281a/18, 284a/10, 299b/16
d.+ umuŋ 327b/7
d.+ uŋa 312b/18
doy- Açlığı kalmamak
d.- mayup 288b/16
doynaḳ Tırnak
d. 324a/9
dögen Savaş aracı
d.- diler 315a/10
d.- leyüp 314b/18
dögüş - Dövüşmek, kavga etmek
d.- düler 266b/1, 307b/14, 314a/17
dök- Dökmek
d.- di 265b/5, 280b/13, 288b/10
d.-e 268b/7
d.- em 279a/17
d.er265b/5,281a/20,300b/8,312b/15
d.- erdi 280b/14
d.- mege 303a/21
d.- üben 292b/20
d.-üp 286b/19, 288b/6, 295b/15, 312b/4, 313b/6, 316b/20, 326a/19, 328b/19, 329a/8
dökdür- Dökme işini yaptırmak
d.- dügün 329a/19
dökici Dökme işini yapan
d. 279b/8, 287a/6, 315b/21
dökil- Kırılmak, parçalanmak
d.- miş 283a/12, 285b/14
d.- mişdür 287a/7
d.- üp 266b/2, 300b/8
döküldü Dökülmüş, saçılmış
d.+ si 338b/13
dön-1.Dönmek, kendi ekseni üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek 2.dönüşmek, bir şeyi andıracak duruma gelmek, benzemek
d.- di 281b/10, 285a/15, 288a/11, 288a/12, 298b/2, 298b/3, 310b/16, 314b/6, 314b/7, 314b/9
d.-diler 267b/20, 312a/14, 314b/21, 316b/3 , 336b/6
d.- dügi 311a/10, 311a/4
d.- eler 325b/17
d.- eli 310b/7
d.-er 266a/6, 267a/21, 280a/8, 325a/20, 339a/15
d.- erdi 319b/13, 326a/14
d.- erken 277a/21
d.- erler 336a/14
d.- erlerdi 311b/11, 337b/18
d.- meye 266a/11
d.- miş 300b/5, 327a/11, 336b/15
d.-üp 266b/14, 274a/12, 275b/6, 277b/13, 277b/9, 278a/14, 278a/15, 278b/16, 282a/16, 284a/6, 286a/6, 287b/5, 289a/1, 292a/13, 296b/19, 302a/6, 305b/4, 314b/13, 315a/5, 322a/13, 324a/9, 325a/9, 325b/9, 329a/12, 329b/6, 332a/20, 335a/1, 340a/5
d.- üpdi 310b/16
d.- se 278a/5
d.- üp 277a/2
dönder- Döndürmek, çevirmek
d.-diler 272b/4, 311b/19, 312a/4, 326a/6, 329a/10
d.- mişlerdi 298b/16
d.- üp 304b/10
d.-üp 305a/9, 312a/11, 312a/16, 326b/16
dördünci Dört sayısının sıra sayı sıfatı
d.289a/16, 302a/2, 305a/21, 330a/9, 336a/9, 334b/16, 334b/17, 336a/4, 341a/6,
dörpi Törpü
d.+ ye 288a/12, 314b/6
dört Üçten sonra, beşten önce gelen sayının adı
d.267a/13,267b/15,267b/16,267b/7, 270a/12, 271a/21, 272a/5, 272a/7, 272b/9, 277a/20, 281b/15, 282b/13,

284a/16, 285a/2, 286a/4, 287b/1, 287b/2, 288a/7, 290a/2, 290b/10, 290b/15,291a/11, 292a/17, 303a/16, 304b/13, 306a/7, 310a/15, 311a/16, 312a/19, 312a/7, 315b/21, 316a/11, 317a/13,318b/21,322b/11, 322b/13, 322b/14, 323b/1, 330a/9, 331b/15, 332b/16, 332b/4, 333b/7, 338b/2, 341b/5, 341b/7, 342a/2, 343a/10

dörtlü Dördü birarada olan
d. 340a/18

dörüd- Yaratmak, var etmek
d.- üp 282b/20, 290b/18

döş Göğüs, sine
d.+ e 279a/12, 305b/7
d.+ ine 280a/19, 307a/19, 308b/14
d.+ lere 304b/14

döşe- Döşemek, yaymak, sermek
d.- diler 291a/4
d.- yü 318a/2
d.- yüp 290b/18

döşek Yatak
d. 271a/3
d.+ in 290b/18

dölingeç Kuş türü
d.328b/10

dövüş- (döyüş) Karşılıklı birbirini dövmek
d. 323a/4
d.- diler 314a/20

duʿâ (Ar.) Dua, yakarış
d.- i pâdişâh-ı islâm 343b/20
d.268a/8,273a/15,273a/17, 281a/15, 290a/3, 291a/4, 299b/11, 321a/14, 342b/4
d. dileyüp 334b/4
d. itdi 273a/15
d. itdiler 318b/4
d. ḳıldı 267b/5
d. ḳıldılar 294b/16, 318a/14
d. ḳılup 284a/8, 289b/5, 294b/6, 319a/11, 320a/8, 333a/16, 336b/13
d. ḳılurdı 319a/19
d.+ dan 273b/10
d.+ lar 281b/18, 290a/17, 317b/4
d.+ ların 274b/8
d.+ sın 273a/17, 334b/5

dūd (Ar.) Kurt, böcek
d.- ı âheng 329a/1
d.325a/11, 325a/3, 325b/10, 325b/14, 325b/8, 326a/4, 327a/4, 329a/14, 329a/15
d.+ ı 338b/16

dudsaḳ Esir
d.+ ları 315b/20

duhūl (Ar.) Girme, giriş, dâhil olma
d.282b/1,285b/11,298a/17,310a/20
d.+ ler 276a/21

dur- Durmak
d.- an 322b/15
d.- dı 275b/7, 307b/2
d.- dılar 321b/16
d.-ur 275b/2, 277b/18, 278b/10, 278b/2, 278b/21, 280a/10, 280b/17, 280b/19,292b/18,293a/19, 293a/20, 293a/21,299b/10,299b/17, 299b/18, 299b/19, 313a/17, 313a/2, 323a/8, 327a/1 327a/14, 343a/17, 343b/1, 343b/2, 343b/3
d.- urlar 285b/3, 321b/18
d.- urmadı 310b/7
d.- uruz 288b/18, 306b/5
lâfız d. 269a/7

duruş - Durmak, hazır beklemek işi
d.- dı 310b/10
d.- dılar 304b/10
d.- dular 279a/13, 311a/1, 314a/20
d.- up 310a/17

dut- yerine getirmek, tatbik etmek, tutmak, yakalamak
d.- gıl 299b/20
d.- up 287a/17, 288a/17, 316a/13

dutış- Birbirini tutmak, birbirine ilişip dokunmak
d.- dılar 314a/19

duzaġ Tuzak
d.+ a 286b/11
d.+ ına 286b/14

dū (Far.) İki
d.- cihânuŋ 343b/15
d.- kevne itdi 265a/8
d. 307a/15

düher (Ar.) 1. dünyâlar. 2. zamanlar; devirler
d.+ ile 267a/21

dükel Tamamı
d.+ isi 265b/18

düldül (Ar.) Hz. Muhammed'in Hz.Ali'ye verdiği kır katır

d. 268b/14

dümen Taşıtlara yön veren hareketli parça
d.+ e 309a/7
d.+ i 326a/13

dün İçinde bulunulan günden bir önceki gün
d.- i eyyâmdur 318b/10
d.297b/10,302b/14,320a/1,320a/11, 320b/12,321b/19,324a/11, 324a/14, 325a/14, 325a/16, 325a/8, 326b/15, 327a/6, 327b/4, 337a/17, 337b/15, 338b/10, 338b/17, 338b/18, 339a/6
d.+ le 302b/14, 324a/4

düne- Tünemek
d.- yüp 297b/18

dünyâ (Ar.) İçinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, yer küresi, arz, cihan
d. 273a/10, 285a/8, 342a/3
d.+ da 272b/15
d. +dan 342b/1
d.+ nuŋ 307b/4
d.+ yı 282b/15

düpdüz Çok düz
d. 312a/1

düpüldü Gümbürtü, gürültü, patırtı
d.+ si 300b/1
d.+ sinden 310a/19

dür- Bir şeyi kıvırıp silindir biçiminde kendi üzerne sarmak
d.- diler 297b/16, 311b/19
d.-üyüp 316b/19

dürer (Ar.) Dürreler, büyük inciler
elfâẕ-ı d.- bârı 270b/6
elfâẕ-ı d.- bâruŋdan 269b/20

düridül- Bir şeyi üst üste katlamak
d.- üp 293a/15

dürlü Türlü, çeşit
d.291a/14, 291a/8, 295a/9, 322b/11, 322b/12,322b/13,341b/16, 341b/19, 341b/6, 341b/7, 342a/16
dürlü d. 293a/14
d. dürlü 293a/14

dürpi Törpü
d. ider 288b/13

dürr (Ar.) İnci
niṣâr-ı d.- i lâl 265a/15
d. 281a/20
d.+ i 281a/8
d.+ in 313b/9
d.+ lerin 292a/1
d.+ den 327b/11

dürrâç Kuş türü
d.284a/7, 289b/2, 319a/17, 319a/20, 320b/3, 324b/4, 329b/16

dürt- Ucu sivri bir şeyle hafifçe itmek
d.- erlerdi 288b/4

dürüst (Far.) Dürüst, doğru
d. 334a/2

dürüş- (Far.) Sert, gücendirici, kırıcı
d.- diler 305a/8
d.- düler 310b/8

düş- Dengesini kaybederek yıkılmak, dik durumda iken devrilip yatık duruma gelmek
d.-di 265b/6, 270a/13, 277a/10, 277a/9, 277b/7, 282a/15, 288a/3, 299a/15, 310b/10, 327b/21, 333b/2, 334a/15, 334a/9, 342b/12
d.- diler 288b/1, 330b/21
d.- dügün 308a/1
d.- dükçe 319a/12
d.- düm 272a/1
d.- e 327b/20
d.- en 314b/18, 333a/15
d.- erdi 324b/16
d.- ermiş 284b/18
d.- eydi 327b/21
d.- müş 306b/3
d.-üp 269b/4, 278b/5, 284b/16, 285b/12, 309b/5, 323a/13
d.- ürdi 279b/1
d.- ürür 280a/6

düşmân (Far.) Birine karşı iyi duygular beslemeyen, kötülük etmek için fırsat kollayan kimse, yağı, hasım, adû
d. 275b/18, 276a/1, 279a/8, 280b/3, 284a/7, 284a/17, 285a/14, 285a/19, 285b/19, 285b/2, 286b/18, 286b/21, 287a/2, 287a/3, 287b/8, 288a/7, 294b/12,294b/14,296a/10, 296a/15, 297a/17, 297a/2, 297b/18, 297b/21, 298a/13, 298a/15, 298a/5, 298a/8, 298a/9, 300a/3, 300b/6, 301a/1, 301a/21, 301a/8, 301b/11, 301b/7, 301b/8, 303a/20, 303b/1, 303b/11, 304a/6, 304a/12, 304b/10, 305a/10, 305a/11,305a/21,305b/17, 305b/21, 305b/4, 305b/9, 306a/10, 306a/12, 306a/13, 306a/17, 306a/4, 306a/9, 306b/8, 307a/15, 307a/3, 307a/5,

308b/15, 310a/4, 311a/18, 311b/7, 311b/9, 314b/21, 315a/11, 315a/15, 315a/19,315b/14,316a/10, 317b/11, 318b/10, 320a/19, 320b/11, 320b/9, 321a/10, 321a/20, 321b/3, 322b/20, 323a/13, 324a/4, 333a/16, 333a/3, 338a/13, 338b/2, 338b/4, 340a/12
d.+a 287a/7, 297a/19, 301a/19, 303b/2, 305a/17, 311b/15, 321a/4
d.+ dur 285b/20, 286b/6
d.+ dan 271a/19, 297a/14, 301a/4
d.+ ıdur 265a/10
d.+ ıla 286a/1, 287a/8
d.+ ın 317a/2
d.+ ına 321a/12
d.+ ından 297a/13, 311a/18
d.+ la 302a/14, 312b/8
d.+ laruŋ 277a/15, 318b/13
d.+ umuŋ 275a/18
d.+ uŋ 296a/16, 296a/17, 305b/14
d.lık 278b/18

düşmen (Far.) Düşman
d.270a/8,287a/14, 288b/10, 305a/14
çeşm-i d. 310b/20
d.+ e 265a/14
d.+ i 324b/17, 340a/3
d.+ üm 314a/6
d. lik286b/1

düş Yukarıdan aşağıya inmek
d. -üp 338a/10

düşür- Aşağı düşmesine veya dik durum-dan yatık duruma gelmesine devrilmesine se-bep olmak, ıskat etmek
d.- di 310b/15
d.- düler 317b/13
d.- ünce 307b/18

dütün Tütün
d.+ i 338b/16

düz- Bir şeyi, onun için gerekli hususları hazırlayarak meydana getirmek, bir bütün hâlinde hazırlamak, tertip etmek
d.-di 276a/11
d.- erdi 324b/15
d.- mişidi 271a/20
d.- üben 319a/10
d.- üldi 276b/16
d.- üp 276a/20, 331b/16, 332b/6

düzdir- Düzme işini yaptırmak
d.- üp 272a/7

düzed- Takmak, düzeltmek, tanzim etmek
d.- diler 295b/15, 303a/4, 340b/6
d.- tiler 302a/15
d.- üp 327b/19, 339a/1
d.- ürdi 326b/21
d.-üben 326b/2

düzen Uyum, nizam, sistem
d.+ e 299b/13

düzül- Düzene, sıraya girmek
d.- di 276b/17

ebed (Ar.) Sonsuz
e.+ sin 273a/1

ebḥâr (Ar.) Denizler
e. 282b/20

ebrişim Hayvan türü
e. 293a/2, 305b/16, 319b/19

ebru (Far.) Kaş
e. 319b/19

ebter (Ar.) Eksik, noksan
e. 294a/1, 341b/19
e. it 281a/2

ebvâb (Ar.) Kapılar, kısımlar, bölümler
e.+ uŋ 343b/13

ecel (Ar.) Ecel, ömrün sonu
e. 275a/17, 280b/5, 280b/7, 294a/1, 299b/8, 308a/14, 314a/18, 334a/17, 341a/14, 341b/18
e. irdi 341a/10
e.+ den 313a/13, 344a/4
e.+ i 305a/9

edâ (Ar.) Verme, ödeme, yerine getirme
e. idüp 273a/10
e. itmege 335b/10

edeb (Ar.) İnsanın hatâya düşüp utanıla-cak şeyler yapmasını önleyen, yerinde ve ölçülü davranmasını sağlayan meleke
e.+ ile 267b/4

edîm (Ar.) 1. Tabaklanmış deri. 2. Satıh, yüz.
e. 288b/8

edüg Kıyafet
e.+ in 282a/8, 306b/14

efʿâl (Ar.) Fiiller, yapılan işler, eylemler
e.- i bed 343b/3

efḍal (Ar.) Faziletli, çok üstün
e. 293a/12, 328a/10

efġân (Far.) Iztırap ile haykırma, bağırıp çağırma; inleme, bağrışma
e. 272a/2

e. idüp 301a/7
feryâd-ı e. itdiler 294a/14
e. ḳılup 319a/14
efgen (Far.) Düşüren, yıkan, yere atan; atıcı, yıkıcı, düşürücü
e. 279b/7
efʿî (Ar.) Zehirli yılan, engerek
e. 282a/3,287a/6, 287b/21, 288a/15, 288a/18, 288b/1, 305a/5, 307a/13, 308b/2, 315b/13
efkâr (Ar.) Fikirler, düşünceler
e.- ı kâfirân 322b/4
e. 281b/2
efrâsiyâbî (Far.) Efrasiyâb ile ilgili
e. 287b/2, 303a/13
efsūn (Far.) Afsun,büyü, sihir
e. 325a/12
siḥr-i e. urup 266b/12
e.+ ile 328b/16
efşân (Far.) Saçma, dökme
e. 328a/5
efşânlıḳ (Far.+T.) Saçan, döken, dağıtan
e. 319a/6
e. idüp 319a/10
e. ḳılup 267a/18
efżal (Far.) Fazıllar
e.- ı fuzelâsı 323b/11
e. 321a/13
eg- Düz olan bir şeyi eğik duruma getirmek
e.- üben 319a/15
e.- üp 321b/16, 331b/20
eger (Far.) Eğer, şayet
e.269b/8, 270b/5, 275a/18, 277a/18, 277a/19, 277b/15, 278b/6, 286b/7, 293a/11, 293a/14, 293a/2, 293a/3, 293a/4, 293a/7, 294b/12, 294b/14, 300b/20, 309a/17, 321a/17, 327b/7, 331b/1, 332a/9, 339b/13
egerçi (Far.) Her ne kadar, ise de, gerçi
e. 269a/13, 269a/8, 271b/21, 274a/16, 286b/5, 288b/14, 321b/16, 323a/1, 332a/2, 332a/21, 333b/15, 340b/12
eg(i)n Sırt
e.+ine 282a/7, 306b/13, 319a/2, 319a/21, 320a/3, 326a/15, 326a/17
egit- Eğitmek işi
e.- di 303b/7
egle- Alıkoymak, geciktirmek, vakit geçirtmek, durdurmak
e.- yüp 326b/3
egreş- Toplanmak
e.- diler 314a/21, 315b/19
e.- üp 315b/13, 333a/4
egri Doğru ve kırık çizgi biçiminde olmayıp yönünü değiştirerek devam eden, aynı istikāmet üzere gitmeyen, çarpık
e.268a/11,292b/17, 297b/21, 309a/6
eğil- Eğik bir durum almak, bir yöne doğru çarpılmak
e.- miş 302a/7
eğlen- Hoşça vakit geçirmek
e.- medüm 273b/13
ehl (Ar.) Sâhip, mâlik
e.- i fesâd 280b/20
e.- i hâl 265b/1
e.- i ḥikmet 317a/13
e.- i îmân oldılar 295b/13
e.- i îmân olup 292b/12
e.- i îmândur 292a/7
e.- i kemâl 327a/12
e.- i ʿaḳil 313a/16
e.- i ʿuḳḳâb 294b/15
e.- i şirret 326b/16
e.- i şitâb 313b/18
e.- i tarîḫ 340a/9
e.+ i 281b/5
e. +in 281a/9
ehlullah (Ar.) Tanrı adamı, velî, evliyâ
e.+ dan 270a/17, 274b/21
ejder (Far.) Masal canavarı
e.298b/5,302a/12, 309a/17, 309a/18
çerḫ-i e. 309a/15
e.+ i 308b/19
e.+ in 313b/8
ejderhâ (Far.) Ejder. Masal canavarı
e.274b/21,76b/21, 276b/4, 277a/14, 277a/18,302b/202,308b/2, 312a/21, 313b/17, 330a/9, 332b/7
e.+ leyin 314a/21, 333a/8
e.+ nuŋ 302b/16
e.+ sı 333b/10
ekâbir (Ar.) Büyük adamlar, ileri gelenler
e.- i eşyâ 342a/3
cemîʿ-i e.- i eşyâ 337a/8
e.- i eşyânuŋ 340b/17
e. 323a/18, 340b/2
e.+ e 317b/1
e.+ leriyile 291b/14

eḳâlîm (Ar.) Dünyânın mıntıkaları, memleket
e. 322b/15
ekber (Ar.) Çok (daha, en, pek) büyük
e. 293a/1
loḳmân-ıe.268b/19,269a/13, 270a/9
nebiy-yi e. 315a/2
sulṭân-ı e. 312a/5, 334a/21
sulṭân-ı e.+ dür 278b/10
ḥakîm-i loḳmân-ı e.+ ken 269b/21
sulṭân-ı e.+ sin 323a/1
ekmel (Ar.) Mükemmel, kusursuz, noksansız
e. 321a/13, 323b/11
ekṣer (Ar.) En çok, birçok
e. 295b/13
e.+ i 321a/10
e.+ in 288a/21, 300b/3
e.+ ine 267a/2
eksük Mevcut olmadığı için ihtiyaç duyulan (kimse veya şey), noksan
e. 281a/21
e.+ i 273b/9
el 1. Kolun, bilek mafsalından îtibâren avuç ve parmakları içine alan ve iş görmeye, tutmaya yarayan kısmı, 2. İyelik ekleriyle kullanıldığında sâhiplik, mülkiyet ifâde eder
e. 268b/12, 270a/13, 270a/4, 273a/15, 281a/1, 287a/20, 287b/5, 295a/11, 296a/21, 297b/2, 300a/15, 303a/18, 303a/20, 306b/2, 307a/20, 307a/4, 308b/14, 309b/2, 310a/2, 314b/21, 315b/15, 316b/6, 319a/11, 323b/16, 328a/9, 328b/2, 334b/3, 335a/7, 335b/12, 338b/18
kemâl-i e. 270b/17
e. çekeler 289a/19
e. çeküp 314b/15, 324b/10
e. ele 266b/11
e. ele urup 288a/4
e. urdılar 286a/3, 312a/3
e. urmadı 277b/9
e. urup 286a/1, 309b/1, 320b/12
e.+ den 281a/18, 301a/6
e.+e277a/1,277b/15,278a/11,284a/18, 307a/21, 307b/13, 310a/4, 310a/5, 312b/12, 315a/12
el e.+ e 266b/11
e.+e 267a/3, 272a/19, 272a/6, 279b/11, 304b/7, 305a/5, 338a/12
e.+ e alup 302b/9, 305a/8
el e.+ e urup 288a/4
e.+ i 309a/2, 309a/8, 311a/7
e.+in 277a/8, 278a/20, 291b/16, 302a/10, 309a/11
e.+ inde 265b/18, 265b/19, 265b/20, 270a/21, 278a/20, 333a/21
e.+ indeki 266b/6, 287b/16, 296b/5, 307b/5, 308a/18
e.+ inden 270a/19, 278a/9, 279b/2, 286b/7, 287a/7, 297a/14, 308b/16, 316a/18,317b/11, 319a/16, 321a/10, 326a/3, 330a/2, 334a/17, 338a/2
e.+ ine 272a/15, 276b/9, 277a/4, 277b/12, 282a/8, 286a/15, 287b/18, 287b/2, 292a/4, 297b/9, 306b/15, 308a/5, 308b/2, 309b/14, 309b/8, 311b/3, 314a/2, 314a/9, 315a/11, 317b/16, 322b/9, 323b/6, 328b/6
e.+ ine alup 295b/8
e.+ inüŋ 308a/11
e.+ iyile 316b/8
e.+iyle 277a/7, 302b/17, 315b/9, 317b/18
e.+ leri 286b/20, 311a/6
e.+lerin 266b/10, 275b/21, 276b/14, 278a/16,278a/21,283b/15, 309b/20, 315b/3, 315b/5, 315b/9, 316a/11, 317a/17, 336b/14, 339a/2
e.+ lerinde 274b/19, 305b/13
e.+ lerinden 326a/2
e.+lerine 282a/3, 291a/17, 302a/19, 303a/9, 305b/8, 306a/4, 306b/17, 311a/18, 311a/6, 317b/17, 322b/10, 326b/12, 331a/9, 337b/16
e.+ lerinle 317a/18
e.+ üm 292a/16, 292a/19, 322a/15
e.+ ümde 273b/21
e.+ ümden 285a/11, 338a/2
e.+ üme 271b/10
e.+ ümle 272b/9
e.+ ümüzden 273b/4, 316a/21
e.+ ünden 287a/12
e.+ üŋde 323a/1
e.+ üŋden 286a/14
e.+ üŋe 332a/16
e.+ üŋle 286a/16

el (Ar.) Arapçada isimleri mârife yapan (belirli duruma getiren) bir ön ek
e.- feṯḥ 308a/16
e.- nîs 326b/4
elbruz (Far.) Hakkında türlü hurafeler anla-tılan Kaf dağı
e. 276b/17
kūh-ı e. 266a/1ʿanḳâ, 272a/8
kūh-i e. 284b/21, 296b/13, 297a/7, 298b/12, 322a/9, 340a/17, 341b/7
kūh-i e.+ a 287b/15, 333a/20
kūh-i e.+ daki 277a/21
kūh-i e.+ e 309a/9
e.+ ıla 279b/19
e.+ ile 309a/17
kūh-i e.+ uŋ 341b/6
elegümṣaġmâ (Ar.) Cökkuşağı
e.276b/4, 339a/8, 339a/19
elf (Ar.) Arap alfabesinin ilk harfi
e.+ in 281a/20
elfâẓ (Ar.) Lafızlar, sözler
e.- ı dürerbârı 270b/6
e.- ı dürerbâruŋdan 269b/19
elḥân (Ar.) Nağmeler, ezgiler, melodiler
e. 319a/16, 319b/1
ṭūṭî-i e. 267a/19
e. ider 327a/1
elif (Ar.) Arap alfabesinin ilk harfi
e. 290a/13
elli Kırk dokuzdan sonra, elli birden önce gelen sayının adı
e. 265b/16, 272b/18, 303a/7, 305a/19, 306a/11, 323b/6, 339a/18, 341a/12, 341a/20,
elma Meyve
e. 278a/15, 305b/16, 316b/3
elmâs (Yun.) Bilinen kıymetli taş
e.268b/14,271a/21,275b/19,276b/8, 282a/15, 282a/2, 295b/8, 298a/20, 307a/13, 308a/14, 309a/7, 309b/9, 315b/19, 319a/3
misk-i e. 319a/14
e.+ lar 316a/11
elvân (Ar.) Çeşit
e. 290a/15, 290b/19
e. elvân 267b/8, 317b/3, 339a/8
emîn (Ar.) Güvenilir, inanılır, itimat edilir
e. 289a/5, 313a/10
cibrîl-i e. 319a/3
e.+ im 287a/11
eminlik (Ar.+T.) Güvenilir, inanılır, itimat edilir
e. 286b/12
emîr (Ar.) Bir kavim veya memleketin başı, başkan, reis
e. 272a/2, 332a/18, 344a/9
e.- i cinn 273a/6
e. 307a/10
e.+ i 325a/5
e.- müʾminîn 313a/10
emlaḥ (Ar.) Çok, daha güzel
e. 273a/7, 281a/8, 281b/3, 290a/18, 313a/12, 313a/15, 327b/6, 337b/8, 339a/5
emmâre (Ar.) Emreden, emredici
e. 327a/14
nefs-i e. 280b/19, 343b/1, 343b/6
ʿemmi Amca
ʿe.- yi süleymândur 305b/6
ʿe. 305b/1
ʿe.+ si 305b/10, 334a/6
ʿe.+ sidür 305a/12
em(i)r (Ar.) Bir şeyin yapılması veya yapılmaması husūsunda bildirilen kesin hüküm, hükmüne uyulması istenen zor-layıcı söz, buyruk
e. 279a/2
e.+ ine 285a/3
e.- i ḥaḳ 270b/12, 322a/15
e.- i ḥaḳḳa 299b/1
e.-i ḥaḳla 281a/3, 285a/6, 323a/6, 323a/8, 337a/6, 339b/10, 342b/18, 343a/5
e.- i ḫâlıḳ 311a/9
e.- i ḫalıḳ-ı perverdigâr 283a/9
e.- i ʿaẓîmdür 270b/7
e.- i yezdân 336a/10
e.- i yezdânî 311a/3
e. 278a/16, 289b/10
e. eyledi 318b/20
e. iderseŋ 294b/11
e. it 334b/16
e. itdi 267b/20, 287a/21, 288a/5, 290b/1, 294a/16, 302b/9, 303b/13, 318a/6
e.+ i 281b/18, 283a/8
e.+ine 286a/17, 286b/6, 318b/15, 327b/17, 334b/11, 334b/13, 334b/3, 342b/2,
342b/4, 343a/11, 343a/12, 343a/14

e.+ ine 286a/12
e.+ iyile 295b/6, 336a/11, 336a/2
e.+ üne 323a/4
emṣâl (Ar.) Eş, benzer
e.+i277a/5,289b/3,319b/17,320a/1, 326b/5
enâm (Ar.) Yaratılmış olan bütün mahlūkat, halk
e. 275a/6
enâr (Far.) Nar kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli
e. 289b/10
enbiyâ (Ar.) Nebîler, peygamberler
e. 269b/14, 269b/4, 281b/15, 283b/18, 289a/5, 290a/17, 290a/2, 291a/18, 292a/3, 295b/20, 296a/2, 296b/1, 306b/16, 311a/21, 315a/3, 317a/6, 317a/7, 321b/5, 322a/3, 322b/1, 323a/16, 323a/21, 323b/15, 323b/16, 323b/19, 325b/19, 330b/4, 334a/21, 334b/3, 335a/17, 335a/9, 335b/11, 335b/14, 335b/17, 335b/4, 336b/11, 337a/10, 342a/11, 342b/3, 343a/3
e.+ lar 306b/17
e.+nuŋ 265a/7, 270a/1, 313a/20, 323b/10
ḫatm-i e.+ nuŋ 343b/15
server-i e.+ nuŋ 334b/10
e. +lar335b/7
e.+ sı 283b/10, 295b/17, 342a/5
endelüsî (Ar.) Endülüs'e mensup
e. 302a/20, 302b/10, 339b/7
şâh-ı e. 315a/21, 338a/18
ender (Ar.) Daha (en, pek) nâdir, çok seyrek ve az bulunan
e. 343b/9
eneklü Yanağın çeneyi örten alt kısmı
e. 325b/1
engüşt (Far.) Parmak
e.298a/11, 300b/11, 320a/12, 330b/2, 337b/7, 339b/5
enhâr (Ar.) Nehirler, ırmaklar
ḫallâḳ-ı e. 282b/20
enîs (Ar.) Dost, arkadaş, yâr, hemdem
e.- i cebrâʾil 337a/4
e.- i ḫūri-yi rıḍvân 318b/20
enüg Yavru
e.+ in 272a/17
envâʿ (Ar.) Neviler, çeşitler, türler
e. 290a/13, 290a/14, 291b/6, 291a/8
envâr (Ar.) Nurlar, ışıklar
e.- ı ḥaḳ 313a/5
ḳandîl-i e.- ı zerresinden 334b/15
tercümân-ı maṭlaʿ-ı e. 313b/13
nūr-ı e.+ ı 322a/4
e.+ ından 336a/15
enver (Ar.) Daha (en, pek) nurlu, çok ve pek parlak, çok güzel.
e.- i şemʿinden 265a/3
e. 336b/21, 337a/13, 337a/2
şems-i e. 336a/18
e.+ i 265a/7
e.+ inden 281a/16
epsem Dilsiz, konuşmayan, ebkem
e. 331b/21
er Erkek, er kişi, adam, asker
e. 271a/14, 278a/5, 279a/7, 279a/8, 282a/5, 282b/18, 283a/2, 288b/17, 298a/11,298a/17, 298a/20, 300a/21, 300b/8, 301a/12, 301b/17, 301b/5, 304a/20, 304a/9, 307a/12, 309a/16, 310a/10, 310a/16, 310b/2, 312a/7, 315a/15, 332b/5, 333a/7
e. diledi 287b/11
e.+ e 303b/3
e.+ edek 312b/3
e.+den 281a/13
e.+i 276a/14, 276a/2, 276a/20, 276a/5, 279b/8, 283a/14, 288a/7, 297b/12, 301a/15, 303a/6, 303b/13, 311a/4, 324b/12
e.+idi 292b/6
e.+ ile 297a/17, 301a/15, 303a/16, 310a/3, 310a/8, 311b/21, 312b/10, 315a/14
e.+ in 297a/12, 304a/18, 304b/9
e.+ iseŋ 312b/9
e.+ iyile 306a/12
e.+ iyle 276b/11, 276b/13
e.+ le 329a/20
e.+ler 297a/18, 314a/19, 315a/17, 325a/1, 338b/5
e.+leri 283a/12, 284a/21, 289a/9, 300a/4, 301b/11, 304a/19, 310a/12, 332a/14, 332b/3
e.+lerin 281a/1, 298a/5, 304a/16, 312a/11, 316b/18
e.+ lerinden 280a/21
e.+ lerine 311b/7

e.+ lerinüŋ 311a/12
e.+ leriyile 324b/15, 325a/2
e.+leriyle 276b/11, 283b/8, 305a/13
e.+ üm 287a/14
e.+ üŋ 320a/17
erbâb (Ar.) Sâhipler
e.- ı tedḳîḳ 313b/13
erdem (Ar.) Usta gemici
e.+ i 310b/15
e.+inden 301b/3, 304a/1, 304a/3, 331b/10, 331b/12
eren Kişiler, yiğitler
e.+ ler 276a/15, 280b/6, 282a/21, 302a/5, 313b/15, 324b/9, 338b/4
e.+ leri 303a/14
e.+ lerine 268b/10
ergėvân (Far.) Erguvan da denilen kırmızımtırak bir çiçek.
e. 283b/1, 285b/6
şarâb-ı e.+ı 284a/18
erkân (Ar.) Bir topluluğun başlıca kimseleri, ileri gelenler, devletin, ordunun sayılı kimseleri, üstler
e.- ı dînimüzce 293b/11
e. 292b/3
erkek Canlı varlıkların üreme bakımından ayrıldığı iki cinsten dişisini dölleyecek şekilde yaratılmış olanı, dişinin karşıt cinsi,
e. 267a/16, 272b/2
erlen- Yiğitlenmek
e.- di 286a/21
erlik Erlik, yiğitlik
e. 277b/17, 279a/9, 306a/8, 307a/21, 308a/1, 310b/12, 315b/17, 333a/3
e.+ i 282b/2, 303b/19
e.+ ile 277b/17, 310b/9
e.+ ler 276b/15, 323b/5
erṭâl Ağırlık
e. 334a/11
ervâḥ (Ar.) Ruhlar
e.- ı melekde 283a/1
e. 343a/9
e.+ ına 281b/20, 306b/19, 323b/5
erzân (Far.) Lâyık, değer, uygun
e.+ ı 339b/8
es- (Hava için) Bir yönden bir yöne doğru hissedilir şekilde hareket etmek
e.- tükçe 283a/15
e.- üp 285a/17, 301b/14
e.-di 322a/14
eṣaḥ (Ar.) Çok (daha, en, pek) doğru, pek sahih
a. 265a/16, 281b/3, 299b/9, 313a/16
esed (Ar.) Aslan
e. 279b/20, 280a/7, 302a/11
eṣer (Ar.) Sarfedilen bir emek, yapılan bir iş sonucunda meydana gelen, yetenek, gayret veya emek ürünü şey, yapıt
e. 293a/8, 306a/3, 341a/5
e.+ in 297a/4
eski Çok zamandan beri var olan, üzerinden zaman geçmiş olan, kadim
e. 278b/5, 298a/7, 307b/4, 312b/2
esmâ (Ar.) İsimler, adlar
e. 322b/1
e.+ sı 342a/15, 342a/7
esnâ (Ar.) Bir işin yapıldığı veya olduğu zaman
e.+ daiken 282b/8
esneş- Esnemek işi veya biçimi
e.- medin 337a/16
esrâr (Ar.) Sırlar, gizemler
mahzen-i e.-ı aṣḥâb 313b/12
e.- ı kerîm-ü ẕüʾlminen 265a/9
esriklik Sarhoşluk
e. 286b/12
estaġfirullah (Ar.) Af ve mağfiret dilerim anlamında bir söz
e.343b/16,343b/17,343b/18, 343b/19, 343b/20
esveṭ (Ar.) Siyah, kara
e. 307a/1
eş Birbirinin aynı olan birbirine çok benzeyen
e.+i 267a/16
eşref Şeref, itibar
e.- i âdemüŋ 340b/10
e.- i maḫlūḳâtsın 322b/21
e,ʾün-nâsıla 342a/6
eşyâ (Ar.) Her türlü şey, nesneler
e. 323a/18, 340b/2
cemîʿ-i ekâbir-i e. 337a/8
ekâbir-i e. 342a/3
ekâbir-i e.+ nuŋ 340b/17
e.+ yı 317b/1
et Et, gövde, beden
e.+ de 274b/18
e.+ den 288b/9
e.+ dür 293a/4

e.+ i 286b/16
e.+in298a/2,298a/6,316b/4,320a/18
e.+ inden 272b/1, 272b/6
e.+leri266b/2,268b/7,318b/5, 325a/19
e.+ lerin 286b/19, 296b/13
e.+ lerine 318b/3
e.+ lerini 268b/3, 289b/1

et- Fiil
ḳaṣd e.- di 301a/9
e.- mege 324a/18

eteg Dağ, tepe, yığın gibi yüksekliği olan şeylerin aşağı kısmı
e.+ den 320a/3
e.+ i 320a/3
e.+inde 297a/7, 300a/13, 340a/17, 341b/10
e.+inden284b/21,285a/13, 296b/13, 301b/12
e.+ in 272a/8
e.+ ine 271b/2, 271b/5, 297b/14
e.+ iyile 325a/15

etḳiyâ (Ar.) Allah korkusuyla günah işlemekten çekinen, müttakî olan kimseler
e. 269a/5, 283b/19, 296a/2, 335b/14 343a/4

etḳiyâr (Ar.) Allah korkusuyla günah işlemekten çekinen, müttakî olan kimseler
e. 268a/13

eṭrâf (Ar.) Taraflar, yanlar
e.- ı ʿâlemi 326b/10
e.+ ı 330b/4, 336a/18, 341a/11
ʿâlem-i e.+ ı 336b/20
ʿâlem-i e.+ da 273b/9

ev İçinde yaşanılan, ikāmet edilen yer, konut, mesken, hâne, ikāmetgâh
e.+ in 280b/20

evc (Ar.) Yüce, yüksek, bir şeyin en yüksek noktası, doruk
e.- i âsumâna 299a/11

evḳat (Ar.) Vakitler, zamanlar
e. 269a/3

evliyâ (Ar.) Allah'ın sevgilisi olan, hâli, davranışları, çok üstün vasıfları ve gösterdiği kerâmetler sebebiyle bu husus halk tarafından da kabul edilmiş bulunan seçkin ve has kul (kullar), ermiş, ermişler, velîler
e. 269a/5, 292a/1, 295b/20, 296a/2, 296b/1, 313a/20, 322a/3, 323a/16, 323b/1, 323b/11, 323b/15, 323b/16, 323b/20, 325b/19, 330b/4, 334b/1, 334b/3, 335a/17, 335a/9, 335b/12, 335b/14,335b/17,336b/12, 337a/11, 342a/11, 342b/4, 343a/3
e.+ dan 322b/1
e.+ larıyıla 335b/7
e.+ nuŋ 282b/2
e.+ sıyıla 342a/5

evrâd (Ar.) Okunması adet edinilmiş olan belli ayet, sure ve dualar
e.- ı tesbîḥinden 282b/2
e. 317a/8, 336b/13
e. idinüp 281b/1
e.+ ile 281b/18

evren Ejderha, büyük yılan
e. 266a/17, 275a/11, 276b/18, 277a/15, 277b/2, 280b/13, 282a/15, 283a/4, 294b/10, 296b/11, 297a/1, 297b/11, 300a/9, 302b/16, 307a/14, 309a/14, 309a/9, 309b/9, 312b/18, 314a/3, 315b/14, 317a/17, 322a/8, 337a/9, 338a/2, 343a/12
e. ḳılup 266a/16
e.+ di 279b/17
e.+ dür 266a/11
e.+ iyem 287b/8
e.+ ler 267a/12, 304b/8
e.+ lerdür 287a/14
e.+ leri 341b/8
e.+ lerüŋ 266a/20, 266b/1, 315b/9
e.+ üŋ 266b/7, 285a/1

evṣâf (Ar.) Nitelikler, vasıflar
e.- ı ḥamduŋ 299b/20
e. 307a/1
e.+ ını 327b/1

evtâd (Ar.) Direkler, kazıklar
e. 307a/1

evvel (Ar.) Evvel, önce, ilk
e. 273b/3, 274a/5, 276b/12, 278b/9, 284b/10, 292b/16, 305a/11, 307a/21, 308a/15, 321a/3, 323b/20, 326a/11, 330a/8, 342b/6
pîr-i e. 274b/3
ṣūr-ı e.+ dür 274a/17

evvelki (Ar.) İlk, birinci, önceki
e. 277a/3

ey Hitap edilen kimsenin dikkatini çekmek veya anlamı güçlendirmek için kullanılır
e.+ dür 265b/12, 265b/21, 270b/16, 270b/5, 270b/7, 290b/11, 290b/17,

292a/12, 293a/1, 293b/6, 293b/8, 295a/18, 296b/19, 296b/9, 300b/11, 300b/9, 317b/8, 318a/3, 322a/6, 329b/8, 338a/8, 339b/7, 340a/9
e.+ dürdi 293b/13, 339b/8
e.+dürler 300a/2, 313b/14, 328a/14, 341b/3
eyem Kaburga kemiği
e. 277a/14
eyer Atın binek yerine konulan nesne
e. 275b/20, 276b/7
e.+ ler 285b/5
e.+ üŋ 277a/7
eyle- Kılmak, yapmak, etmek, meydana getirmek
e.266a/10,266a/2,269a/16, 273a/16, 275b/3, 275b/8, 278b/18, 278b/4, 279a/2, 281a/3, 283a/16, 283a/17, 285a/15, 288b/11, 288b/8, 292a/20, 292b/2, 292b/21, 293a/17, 293a/6, 293b/2, 295b/8, 297a/14, 297a/15, 299b/1, 300b/8, 301b/19, 303a/12, 308a/7, 308b/7, 310b/14, 313a/10, 313a/21, 313a/9, 313b/1, 313b/9, 316a/18, 321a/1, 323b/21, 324b/17, 327a/17,327a/18, 327a/20, 327a/21, 327b/1, 328a/10, 328a/9, 333a/20, 333b/15, 333b/4, 334a/17, 343b/18, 343b/3, 343b/6
e.-di 273a/5, 277b/4, 278a/1, 278a/16, 278b/1, 279a/11, 279a/8, 279b/12, 285b/21, 289a/3, 289b/10, 290b/19, 290b/2, 290b/20, 290b/5, 294a/2, 315a/14, 324a/13, 328b/21, 333b/1, 338a/13
daʿvet e. 269a/6
ṭaʿat e. 299a/21
ṭâʿat e. 299b/4
âferîn e.-di290b/6,309a/11, 321b/12
beyân e.-di 275b/13, 329b/1, 331a/4
daʿvet e.- di 295b/6
devrân e.- di 342a/10
emr e.- di 318b/20
fermân e.- di 341b/5
ḫaber e.- di 267b/6, 318b/18
ḥavâle e.- di 278a/6
ḥükm e.-di 266a/13, 268b/1, 268b/11, 268b/9, 282b/10, 283a/20, 286a/2, 286a/8,
288a/14, 291a/1, 295b/3, 297b/19, 301a/11, 303a/15, 303b/1, 304a/15, 315a/17, 315a/20, 315a/9, 315b/18, 318b/1, 323a/12, 324a/18, 325b/9, 326a/9, 330a/5
işâret e.- di 318b/8
menʿ e.- di 279b/2
niyâz e.- di 295b/2
ʿibâdemet e.- di 275b/15
taḫsîn e.- di 321b/12
taʿrîf e.- di 284b/2
tezyîn e.- di 291a/12
e.- diler 318a/8
beyân e.- diler 331a/6
yol e.- diler 267b/21
e.- düm 328a/4
fermân e.- düm 334b/12
iḥsân e.- düm 334b/11
e.-gil 318b/9, 332a/5, 334b/21, 335a/1, 343b/16
ḫâṣ e.- gil 293b/6
ḳaṣd e.- gil 299b/5
şerḥ e.- gil 293b/21
e.- meyen 324b/15
ḥal e.- mez 293b/9
e.- miş 290a/5, 316b/17
e.- ŋiz 320b/21
e.- r 292a/13
hâk e.- rdi 279b/12
e.-rem 313b/10, 313b/3, 313b/4, 313b/5, 313b/6, 313b/7, 313b/8, 313b/9
inşâ e.- rem 313b/10
ḳadd-ı dilârâ e.- rem 313b/4
lâlâ e.- rem 313b/6
mesiḥâ e.- rem 313b/8
e.- sün 295b/1
farḳ e.- sünler 270a/7
e.- ye 281a/15
e.- yen 295a/12, 313a/13, 313a/19
ḥal e.- yen 295a/20
ḥall e.- yen 295a/19
e.- yesin 281a/3
e.- yüben 277a/5
taʿẓîm e.- yüp 265a/8
eylen- Eylemek, edinmek
e.- di 338a/14
eyt- Söylemek
e.-di 265b/21, 266a/1, 268b/19, 269a/19, 269a/2, 269b/7, 269b/17,

270a/10, 272a/4, 273a/16, 273a/21, 273b/1, 273b/2, 274a/4, 275a/10, 277a/11, 277b/14, 277b/16, 277b/9, 278a/18,278b/8, 278b/16, 278b/19, 278b/5, 279a/15, 284b/6, 285a/13, 285a/20, 285a/7, 286a/9, 286b/10, 286b/3, 286b/6, 287b/5, 288b/16, 290b/6, 290b/9, 292a/15, 293b/16, 293b/2, 295a/11, 295a/3, 302b/13, 307b/3, 308b/15, 309a/14, 312b/7, 314a/4, 316a/15, 316b/15, 318b/9, 320b/19, 321a/15, 321a/3, 321a/6, 321a/9, 323a/11, 330b/13, 331a/17, 331b/21, 332a/7, 335a/12, 338a/1, 338b/18, 342b/13, 342b/14
e.-diler 270b/20, 289b/12, 294b/7, 296a/12,316a/20,317b/11, 321b/16, 329b/2, 332b/1
e.- düm 273b/2, 274a/19

eyü İyi
e. 281a/13

eyyâm (Ar.) Günler
e.- ı devletinde 344a/1
e.-ıdevletine268a/8,284a/8, 318a/14
e.- ı rıfʿatına 318a/15, 321a/14
e.- ı rıfʿatında 344a/5
e.- ı vaḳti 321a/12
e. 320a/8, 340b/4
dün-i e.+ dur 318b/10

ez (Far.) "den, dan" mânâsına gelir
e.- ân 282a/6, 287a/18, 343b/14
e.- ân-ı 275a/7
e.- pâ 280a/4
e.- zamân 303a/17
e.- hârun 340a/13

eẕân (Ar.) Müslümanlara namaz vaktini bildirmek ve namaza çağırmak için müezzin tarafından genellikle minâreden yüksek sesle yapılan dâvet
e. 276a/7, 281b/11
e. oḳuyup 295b/16
e.+ ın 337a/19

ezder (Far.) lâyık, münâsip, yaraşık
e. 343b/6
e.- i nefs-i zebūn 281a/3

ezel (Ar.) Başlangıcı olmayan, öncesiz
e. 334a/18
ʿâlem-i e.+ iyye 273b/4
e.+ sin 273a/1

eẕher (Ar.) Çok beyaz ve parlak
e. 299a/16, 335a/9, 337a/1

ezil-Yassılmak, çiğnenmek, ufalanmak, parçalanmak
e.- üp 338b/7

ezin cânib (Far.) Bu taraftan, diğer yandan, şu cihetden
e.281b/7,298b/10,310a/12, 315a/16, 315a/2, 317a/4, 318a/8, 328b/6, 335a/6, 335b/18, 336b/10

fakîr (Ar.) Zavallı, aciz, biçare
f. 327b/18

fâl (Ar.) Uğur; talih deneme
f. 317b/9

fân (Ar.) Fâni, ölümlü
f. 313a/6

fâni (Ar.) Ölümlü
f. 328a/8

fânūs (Ar.) 1. Küre veya silindir şeklinde cam kapak. 2. içinde mum yakılan büyük fener, camlı mahfaza, abajur
f.+ a 308b/6
f.+ lar 296a/6, 337a/18

fâriġ (Ar.) Vazgeçmiş, bırakmış, el çekmiş
f. 276b/2, 281b/17, 296b/1, 317a/9
f. olınca 335a/8
f. olunca 274a/3
f. olup 274b/11
f.+ üz 271a/7

farḳ (Ar.) İki şeyin birbirinden ayrılmasını sağlayan değişik taraf, başkalık, farklılık
f. 341b/18
f. eylesünler 270a/7
f. idemez 343a/15
f. idersin 290b/9
f. itmediler 340a/19
f. ḳılmazsın 292b/4
f.+ ına 283b/2

fâsid (Ar.) Fesâda uğramış, bozulmuş, bozuk, kötü
gil-i f. 295a/16
gil-i f.+ den 294a/3

faṣîḥ (Ar.) Güzel, ahenkli, açık ve anlaşılır şekilde düzgün ve yanlışsız söylenen söz
f. 319b/5, 324b/5, 331a/2
f.+ üŋ 281b/3, 327b/21

fasl (Ar.) Bölüm, kısım
f.+ ı 273a/14

fâtiḥ (Ar.) Fetheden, açan, ülkeler zapteden kimse
f. 304b/1

fâṭır (Ar.) Yaratan, yaratıcı
f. 265a/2
fâyide (Ar.) Fayda, yarar
f. 342b/10
fâżıl (Ar.) Faziletli, erdemli
f.+ lar 323b/2
fażîle (Ar.) Faziletli yönleri
f. 269b/19
fażl (Ar.) İyilik, lütuf, kerem
f.- ı iḥsândur 342b/20
f.+ uŋ 343b/18
fehm (Ar.) Anlama, idrak
ʿaḳl-ı f.- i iḥsân 327b/11
f. 313a/19, 321a/2
f. itme 342b/10
f.+ i 343a/16, 343a/17
felek (Ar.) Gökyüzü, sema
f.- i muʿallada 339a/7
f. 266b/17, 267a/7, 267b/2, 272b/4, 277a/19, 279b/13, 280b/6, 281a/11, 283b/18, 285b/10, 285b/15, 290a/4, 299a/13, 299b/10, 300b/5, 302a/3, 312b/12, 314b/2, 320a/20, 320b/1, 325b/7, 326a/9, 327a/12, 327a/19, 336b/15, 337a/2, 339a/14, 342b/3
merrîḫ-i f. 280b/9
ʿuḳḳâb-ı f. 331a/15
ṣaḥn-ı f. 285a/18
şems-i f. 339a/10
ten-i f. 277a/12
ṭâs-ı f. 284a/11, 304a/2, 310b/1
f.+de 282a/17, 289a/16, 320b/2, 343a/7
çarḫ-ı f.+ de 282b/21
rūy-ı f.+ de 319b/5
ṭuş-ı f.+ de 265a/5
f.+ deki 277a/13, 285b/7
f.+den 266a/7, 267b/6, 276a/9, 300b/9
kubbe-i f.+ den 311a/3
f.+e267a/7,283a/2,301a/18,307a/1, 310b/3, 319a/7, 319b/14, 331a/13
f.+ lere 302a/1
f.+ lere irdi 283b/3
f.+ lerüŋ 276b/21, 277a/20
f.+ üŋ 309a/13
fellâḥ (Ar.) Çiftçi
f. u seyyâḥ 278a/1, 278a/4
f.+ a 277b/11
f.+ dan 275a/15
fenâ (Ar.) Ölümlü ve son bulucu olma, ölümlülük, fanilik
f.- yı milki 313a/6
f. 273b/4, 342b/1
hevâ-yı f. 282b/12, 320a/11, 325a/12, 325a/2, 327a/7
hevâ-yı f.+ da 265b/10, 285a/17, 286a/4, 292b/8, 318b/21, 319a/19, 319a/5, 328a/17, 330a/21, 330a/7, 336a/9, 336b/2, 339a/7
ḥevâ-yı f.+ da 319a/11
hevâ-yı f.+dan 266b/13, 288b/15, 298a/13, 320b/9, 336a/11, 336b/4
f.+ dur 273b/5
hevâ-yı f.+ ya 277a/2
fenn (Ar.) Nevi, çeşit, sınıf, tabaka, türlü. 2. hüner, marifet, sanat, ilim.
cemîʿ-i ʿilm-i f.+ e 323b/2
ferâġat Vazgeçme, el çekme
f. itdiler 272b/1
feraḥ (Ar.) İnşirah, ferahlık, sevinç
f. 325b/12
feraḥlıġ (Ar.+T.) Ferahlık, sevinç
f.+ umdan 274b/14
ferâmūş (Far.) Unutma, hatırdan çıkma
f. iderken 337b/19
ferâset (Ar.) Anlayışlılık, çabuk seziş
f.+ de 340b/1
ferd (Ar.) Tek, yalnız olan şey
f. 274a/1, 290b/20, 299b/11
fereḥ (Ar.) İnşirah, ferahlık, sevinç
f. 329b/2, 337b/5
f. olup 338b/17
f.+ le 326b/3
ferhâd (Ar.) Sevinç, neşe.
f. 282a/16, 299b/17
ferḫunde (Far.) Mübarek, mes'ut, meymenetli, kutlu, mutlu, uğurlu
f. 317b/9
ferişte (Far.) Melek
f. 335b/11
f.+ ler 336a/3, 336b/17
f.+ leri 336a/7, 336a/8, 336a/9
f.+ lerinüŋ 332a/14
f.+ nüŋ 326a/3
fermân (Far.) Emir, buyruk
f. 284a/1, 306b/2, 336b/8, 341a/12, 341a/19, 342b/4, 343a/12
f. eyledi 341b/5
f. eyledüm 334b/12

f. ide 343a/14
f. itdi 341b/21
f. ola 323a/5
f. olmış 285a/3
f.+ dı 342b/2
f.+ dur 286b/6, 292a/5
f.+ ına 341b/10, 341b/8
f.+ ıyile 284a/16
ferrâş (Ar.) Kilim, halı gibi yere döşenen şeyler
f.+ ıdur 293a/13
f.+ lar 268b/7
ferruḫ (Far.) Uğurlu, kutlu
f. 292b/3
fersaḫ (Ar.) Muhtelif mesafelere tekabül eden değerde bulunan bir uzunluk ölçüsü
f.267b/18,282b/4, 283b/20,287b/12, 289a/15, 290a/2
ferş (Ar.) 1.Döşeme, yayma. 2. halı, taş ve saire döşetme
f.- i sıflı 313a/19
f.- i sıflıya 336b/16
f.- i sıflîden 329b/12
f. 285b/9, 298b/7, 327a/19
f.+ i 312b/14
f. +eŋ 288b/12
fertūb (Far.) Yaşlı
f. 269a/3
fertūt (Far.) Pek ihtiyar, bunak
f.- ı feylesof 269b/17
f. 269a/13, 269a/14, 269a/15, 271a/6, 272a/2, 274a/15, 274a/18, 274b/13,
292a/2, 293b/18, 295a/11
pîr-i f. 291b/5
f. oldum 271b/21
f.+ ı 295a/17
f.+ lar 274b/10
f.+ uŋ 269a/15
pîr-i f. 273a/7
feryâd (Far.) Yüksek sesle ve kuvvetle bağırma, bağırtı, haykırış, çığlık, âvâze, figan
f.- ı efġân itdiler 294a/14
f. 308a/9, 319a/17, 319b/7
f. ḳılup 285a/13, 330a/2
f.+ ı 308b/16
fesâd (Ar.) Karışıklık, fenalık, kötülük
f. 286b/8
şerr-i f.- ı yüz 321a/16
ehl-i f. 280b/20
f.+a 275b/5, 290b/21, 294a/19, 295a/16
f.+ a virdi 294b/3
f.+ dur 297a/4
f.+ ı 286a/17
şerr-i f.+ ı 293a/9
şerr-i f.+ ların 295b/12
feṣâḥad (Ar.) Kurallı, etkileyici, heyecan verici, inandırıcı, sanatlı söz
f.- ı cevgânıyla 284b/5
fetân (Ar.) Genç, delikanlı, yiğit; mert
f. 343b/19
feṯḥ (Ar.) Fetih, açma
f. 294b/13, 331a/21, 332b/2, 344a/9
f. itmekiçün 283a/19
f. ḳıldı 276a/11
fetvâ (Ar.) Bir meselenin şer‘i cevabı
f.+ sına 296a/17
f.+ sında 298b/11
f.+ sıyıla 322a/10
fevç (Ar.) Bölük
f. 282b/21, 303a/14
fevc f. 332b/7
f. fevc 332b/7
f.+ inde 324b/2
fevḳâl‘alâ (Ar.) Olağanüstü alemler
f.+ ya 282b/12
fevt (Ar.) Ölüm
f. itme 267a/21
f. itmegil 332a/18
feylesof (<Yun. philosophos) Filozof, alim, akıllı kimse
f.269a/1, 269a/18, 269a/19, 269b/1, 269b/3, 269b/5, 307a/6, 317a/14, 327a/12,331a/12, 343a/15, 343a/16, 343a/4
fertūt-ı f. 269b/17
fıruldı Fırıldama işi, yansıma ses
f.+ sından 298a/18, 310a/20
fi’l (A.) “-de, içinde” anlamı katarak zarflar yapan ek
f.-cümle266a/14, 282a/10, 293b/21, 318b/18, 320a/9, 323a/18, 326b/4, 335b/5, 336a/20, 337b/14, 340a/18
f.- meṣel 313a/1, 343a/20
fidâ (Ar.) Gözden çıkarma, uğruna verme
f. 297b/12
f. ḳılayın 279a/5

f. ḳılup 311b/7
fiʿillü (Ar.+T.) Olup gerçekleşmiş iş, yapılıp gerçekleşmiş hareket veya davranış, kasıtlı kasıtsız her türlü iş, eylem, amel
f. 287a/1
fikr (Ar.fikir) Düşünce
f. 299b/4
f.+ e 268a/19, 339b/5
f.+ i 321b/11, 339b/5
f.+ üŋ 299b/20
f.- i temcîdinde 265a/6
f.+ e vardılar 339b/20
ḫayâl-i f. 324b/20
fikret (Ar.) Düşünce, fikir
f.+ e 283a/1
fîl (Ar.) Fil
f.- i menkelūsı 333b/7
f.- süvâr 332b/15
f.271a/17,278a/13,279a/11,287b/12, 287b/14, 300b/1, 302a/4, 303a/17, 303a/9, 303b/20, 304b/6, 308a/3, 308a/4, 309a/1, 309a/5, 310a/10, 311b/11, 312a/2, 314b/18, 314b/6, 320a/16, 320b/9, 321a/7, 324a/7, 334a/12, 334a/16, 334a/6, 334a/9, 338a/16, 338a/20, 339a/2
f. sürüp 309b/1
f.+den 287b/12, 309b/19, 333b/1, 334a/15
f.+ e 287b/19
f.+ i 287b/18
f.+ in 308a/4
f.+ ine 287b/12, 287b/21, 308b/13
f.+ inden 279a/13
f.+ler 310a/20, 314b/5, 320a/18, 324b/9
f.+ lere 304a/11
f.+ lerü 276a/15
f.+ ün 308a/11
f.+ üŋde 307b/10
firâḳ (Ar.) Ayrılık, ayrılma, ayrı düşme, hicran, firkat
f. idelüm 329b/4
f.+ ından 319b/7
firdevs (Far.) Cennet; bahçe
f.281a/6, 313a/21, 343b/20, 343b/8, 335a/13
Far.+ den 265a/9
f.+ ye 299b/20
f.-i baġ 265b/3,
cennet-i f. 336a/1
firistâ (Far.) Peygamber
f.+ dan 324b/17
furṣat (Ar.) Fırsat, imkan
f.294b/21, 294b/5, 297a/7, 302a/21, 322a/11, 328a/9, 331b/1, 331b/6, 332a/5
f.+ ı 267a/21, 328a/9, 332a/18
fużalâ (Ar.) Fâzıllar, faziletliler, erdemli kimseler
f.283b/12, 289a/5, 321a/13, 321b/6, 3322a/2123a/16
f.+ sı 289a/4, 295b/19, 331a/12
efżal-ı f.+ sı 323b/11
füsūn (Far.) Sihir, büyü
siḥr-i f. 268a/17
füsūskari (Ar.) Yüzük taşına benzer
f. 283b/13
fütūḥ (Ar.) Fetihler, zaferler, fütûhat
f.+ uŋ 265a/14
ġaddâr (Ar.) Çok zulm eden, merhametsiz
server-i efrâsiyâb-ı ġ. 284b/6
çerh-i ġ.+ uŋ 326b/1
ġaffâr (Ar.) Kullarının günahlarını aff-eden, Allah
ġ. 265a/1
ġâfil (Ar.) Gaflette bulunan, dikkatsiz, ihtiyatsız
ġ.279a/16,284a/17,294b/9,296b/11, 311a/7, 322a/7, 324b/20, 324b/21
ġ. bulunup 311a/6
ġ.+ dür 321b/17
ġ.+ iken 321a/4
g. olup 296a/15
ġaflet (Ar.) Boş bulunma, ihtiyatsızlık
ġ. 302b/17
ġ.+ de 325a/1
gâh (Far.) Zaman bildiren edat, zaman, vakit
g.265a/5, 266b/16, 294a/4, 295a/18, 298a/8, 319a/12, 319a/16, 319a/3, 319a/4, 319a/5, 319a/6, 319b/12, 319b/13, 319b/14, 319b/2, 319b/7, 319b/8, 320a/8, 323b/12, 323b/13
rezm-i g. 298a/20
rezm-i g.+ dan 314b/19
siḥr-ig.+ın 299a/11, 330b/1, 330b/14, 330b/15
g.+ um 271a/16

taḫt-ı g.+ um 271a/20
taḫt-ı g.+ umda 271b/10
taḫt-ı g.+ uŋ 271b/3

ġâib (Ar.) Göz önünde olmayan, hazır bulunmayan (şey)
g. 273b/11
ġ. oldı 296b/19

ġalbır (Ar.) Kalbur, elek
ġ. 277a/5
ġ.+ a 314b/9
ġ.+ la 286b/11

ġalebe (Ar.) Üstün gelme, yenme, galibiyet
ġ. 322a/1

ġâlip (Ar.) Üstün gelen, galip, yenen
ġ.297a/17,311a/15,311b/20, 312a/5, 331b/2, 343b/7
ġ.+ dür 293a/10

ġalṭân (Far.) Yuvarlama,yuvarlanan, tekerlenen
ġ. 333a/17

ġam (Ar.) Kaygı, tasa, keder, iç darlığı
ġ. 297a/11, 314a/6, 322b/4, 328a/8
ġ.+ dan 337b/4
ġ.- nâk 330a/1

ġamâm (Ar.) Bulut
ġ. 327a/12, 331b/10, 331b/12

ġamgîn (Ar.) Kederli, tasalı, hüzünlü
ġ. 317b/6, 319a/16, 319a/7

ġamze (Ar.) Süzgün ve etkileyeci bakış
ġ.+ ŋ 299b/17

ġanaşnaş Asker
ġ.+ ları 321b/14

ġanî (Ar.) Zengin, varlıklı, Allah-'ın sıfatlarından biri
ḳurb-ı ġ. 281a/5

ġanîmet (Ar.) Beklenmedik zamanda ve şekilde ele geçen şey veya fırsat, emeksiz ve bedāvadan elde edilen menfaat
ġ.+dür 294b/21, 294b/5, 328a/9, 331b/1

ġâr (Ar.) Mağara, in
ġ. 273b/14, 282a/15
g.+ a 327b/10
ġ.+ da 280a/8
ġ.+ dan 276b/19
ġ.+e 272a/2

ġarâyib (Ar.) Tuhaf, şaşılacak şeyler
ġ.- i ḳıṣṣayı 275a/1
ġ. 299b/9, 327b/7

ġarb (Ar.) Batı
ġ. 312a/18, 312b/16, 312b/8
pehlevân-ı şark-ı ġ. 313b/20
ġ.+ a 278a/7
ġ.+ ı 343a/8

ġarġar Kuş türü
ġ. 319b/17

ġarîb (Ar.) Tuhaf, şaşılacak, bambaşka
ġ. 290a/9

ġarḳ (Ar.) Suya batma, suda boğulma
ġ. 270a/19, 298b/7, 303a/1, 322a/14
ġ. itdi 272a/10
ġ. olup 333a/1
ġ.+a271a/16,272a/9,293a/11,323a/6
ġ.+ dan 270b/8

gâv (Far.) Öküz
g. 283b/2

ġavġa (Far.) Kavga, vuruşma
ġ.+ larından 342a/21
ġ.+ sına 296a/16

gâvi (Ar.) Azmış, azgın, yoldan çıkmış
g. 338b/1

ġavvâṣ (Ar.) Dalgıç, inci ve sünger bulmak veya denize düşen bir şeyi çıkarmak veyahut rıhtım gibi deniz altında yapılan inşaatın temellerini düzenlemek üzere suya dalan, denizin dibine inen kimse.
ġ.+ ın 339b/4

ġayb (Ar. ġâyib) Gizli, bilinmeyen
ġ. 293b/8, 317b/19, 323a/9
ġ.+ den 271a/4

ġayb-ı ricâl (Far.) Her devirde bulunan ancak herkes tarafından görülmeyen ve Allah'ın emirlerine göre insanları idare etmeye çalış-an kutsal kimseler
ġ. 342a/6

ġâyet (Ar.) Çok, fazla, oldukça
ġ.269a/17,269a/2, 272a/1, 273b/17, 274b/14, 275a/9, 285a/7, 286b/6, 288b/8, 290b/10, 292a/7, 301a/8, 314b/1, 321a/10, 321a/11, 327a/11, 333b/13, 338b/17, 340a/8
ġ.+ de 294a/16

ġayr (Ar.) Başka
ġ.- ı âḫer 269a/12

ġayret (Ar.) İçten gelerek çalışma, belli bir şey için çabalama, didinme, çaba, ceht
ġ. 280a/2, 280b/4, 288b/14, 294a/15, 301b/8, 303a/11, 310b/13, 310b/21, 311a/15, 311b/4, 312a/12,

312a/15, 312a/7, 318b/10, 333b/3, 339b/17
ġ. idüp 332a/3, 332a/9
ġ. ḳılup 277b/11
ġ.+ den 294a/9, 340a/7
ġ.+ dür 331b/1
ġ.+e 279b/3, 280a/15, 308a/12, 308b/1, 333a/14, 333a/18
ġ.+ inden 318b/13
ġ.+ ümden 271b/6

ġayrı (Ar.) Başka
ġ. 274b/12, 283a/4
ġ.+ sı 310a/15

ġazâ (Ar.) İslām dîni uğruna yapılan savaş, cihat
ġ. 295b/16, 296b/10
ġ.+ dur 292b/2

ġażab (Ar.) Aşırı hiddet, intikam alma duygusu ile karışık öfke, kızgınlık, hışım
ġ. 302a/10
ġ. idüp 269a/19
ġ. ḳılup 287b/1
ġ.+a 285a/7, 290b/16, 291b/8, 294a/16, 295a/10, 295a/18, 299a/7, 301a/8, 309a/21,
314a/3, 315b/16, 329b/20
ġ.+ a gelüp 279a/8

ġażanfer (Ar.) İri arslan
ġ. 332b/12

ġazel (Ar.) Lâtif. 2. Klâsik şark şiirinin en mühim ve en çok kullanılmış olan nazım şeklidir.
ġ. 319a/11

ġâzi (Ar.) Gaza eden, ordunun başına geçen, savaşan; savaştan sağ ve muzaffer dönen.
ġ. 344a/7

gece Gece
g. 287b/21
g.+ sinde 341a/7

geç- Bir yerden başka bir yere gitmek
g. 313a/9, 327a/20, 328a/10
g.-di268a/2,273a/12,276a/5,288a/2, 289b/13, 300a/11, 326a/9, 333a/13, 335a/6, 342a/20, 342a/21
g.-diler 267a/4, 282b/12, 288a/13, 297b/21,299a/13,316b/12, 320a/14, 324a/21, 325a/3, 329a/5, 336a/1
g.- dügin 318a/20
g.- eler 332a/4
g.- elüm 321b/15
g.- emez 283a/4
g.- en 268a/7, 302b/12
g.- er 267a/21, 273b/7, 328a/8
g.- erdi 298a/8, 298b/13
g.- erken 328a/21
g.- erse 309a/16, 309a/17
g.- evüz 321b/19
g.- ince 271b/3
g.- mek 321b/3, 321b/5, 327b/20
g.- meye 274a/15
g.- meyince 281a/4
g.- mez 285a/16, 285a/17
g.-miş 281b/20, 284a/19, 306b/19, 323b/5, 336b/21
g.- mişler 338a/11
g.- sünler 334b/18
g.-üp 268b/16, 271a/17, 281b/11, 281b/16, 281b/9, 282b/4, 282b/6, 283b/11, 283b/14, 283b/2, 284a/3, 286a/18, 289a/10, 289b/19, 289b/3, 291a/14, 291b/10, 294b/3, 295a/14, 295a/9, 301a/11, 303a/20, 306a/13, 315b/1, 317a/17, 318a/17, 318b/16, 323b/14, 324b/8, 325a/13, 325b/16, 330b/19, 331a/14, 335a/4, 338a/4, 342b/20
g.- ürür 281a/12

geçici Çok sürmeyen, kısa belli bir süre içinde olan
g. 306a/3

geçid Yol
g.- den 321b/3

geçür- Geçme işini yapmak
g. 322a/19
g.- di 277a/8, 323a/19, 324a/5
g.- üp 276b/8, 288a/7, 295b/12, 300b/20,305b/14, 316b/18, 332a/14
g.- ür 312b/3

geh (Far.) Zaman bildiren edat, zaman, vakit g. 314b/3
g.+ i 327a/19

gel- Uzak bir yerden daha yakın bir yere doğru yol almak, bir mesāfe katedip uzak bir yerdan daha yakın bir yere varmak
g.270b/20, 272b/13, 286b/7, 293b/5
g.-di 267b/5, 269b/11, 271b/13, 272a/15, 273a/2, 273a/4, 274b/14, 275a/8, 275b/18, 275b/6, 276b/19, 277b/20, 280a/2, 281b/7, 284b/8,

285a/21,286a/13,288b/21, 289b/17, 290a/13, 290a/16, 291b/8, 293b/17, 295a/1, 295a/12, 295a/18, 296a/8, 298b/10, 300a/7, 301a/8, 313b/20, 317a/5, 317b/10, 317b/16, 317b/3, 322a/4, 324a/3, 325a/1, 330a/21, 331a/17, 331b/7, 332a/8, 334a/20, 335a/10,335b/18, 336b/10, 341a/16
g.-diler 272b/2, 272b/5, 275b/17, 281b/13, 282a/5, 286b/14, 288a/17, 290a/10, 290b/3, 298b/20, 300b/15, 312a/18, 317b/9, 318a/14, 327a/8, 330b/16
g.- dügin 268a/15, 268b/5, 285a/19, 291a/10, 294a/11, 326a/7
g.- dük 272a/14
g.- dükleri 320a/15
g.- düklerin 304a/11
g.- düm 271a/11, 271b/11, 271b/20, 272b/19, 273a/5, 273a/8, 273b/14, 332a/15
g.- düŋ 269b/17, 287b/6
g.- düŋüz 329b/7
g.-e 275b/12, 279a/3, 283a/14, 285a/10, 285a/9, 292a/15, 298b/16, 307b/4, 321a/17, 325a/11, 329a/15 331a/10
g. -ecek 294b/12
g.- eceğin 335a/20
g.- ecekdür 342b/18
g.- eler 272a/21
g.- elüm 342b/7
g.- em 322a/16
g.-en 266a/11, 266a/2, 274a/21, 277b/13, 280a/5, 280a/9, 285b/20, 286b/18, 286b/6, 292a/2, 294b/13, 294b/14, 302a/12, 312a/11, 312a/4, 318b/7, 322a/2, 322b/20, 322b/9, 332b/1, 336b/3, 337b/3, 339a/14, 342b/19, 343a/5
g.- ene 317a/21
g.- enlere 295b/11
g.- gil 335a/1
g.-icek 269b/14, 278a/12, 280a/15, 291a/16, 318a/9
g.- ince 304a/7
g.- iyorurlar 335a/14
g.-medi 285a/5, 294a/4, 295b/2, 295b/7, 307b/3, 341a/14, 342b/2, 342b/5
g.- medin 321b/4
g.- medüŋ 292a/8
g.- mege 289b/12
g.- mek 270a/12
g.- mekde 300a/5, 301b/7
g.- memişdür 344a/8
g.- mesine 335b/18
g.- meye 316a/19
g.- meyen 340b/14
g.- meyenleri 295b/11
g.- meyüp 320a/13
g.-mez 288b/7, 311b/20, 316a/21, 342b/5
g.-miş 275a/2, 285a/3, 285b/2, 304a/5
g.- mişdi 319b/5
g.-mişdür292a/18, 322b/7, 330b/10, 331b/4, 332a/11
g.- mişlerdür 286a/12
g.se273b/4,283a/6,297a/10,322b/17
g.- sem 287b/9, 327b/19
g.- sün 269a/6, 293b/14
g.-üben 284b/15, 285a/7, 292a/17, 319b/11, 332b/10
g.- üŋ 272a/16, 288b/18, 321a/3
g.-üp 267b/10, 268a/18, 268a/3, 268a/7, 268b/21, 268b/7, 269a/17, 269a/3, 269b/9, 270a/2, 270a/3, 270b/1, 270b/6, 271a/15, 271a/9, 272b/14, 272b/7, 274a/10, 274a/11, 275b/10, 275b/11, 275b/13, 275b/7, 276a/15,276a/19, 276b/14, 277a/18, 277b/21,278a/16, 278a/17, 278a/20, 278b/7, 279b/3, 280a/15, 282a/1, 282a/11, 282b/17, 282b/7, 283b/4, 283b/9, 284a/8, 284b/16, 285a/14, 287b/12, 288b/17, 289a/7, 289a/9, 290b/16,291a/18,291b/17, 291b/18, 293b/20, 294a/, 294a/16, 294a/8, 294b/1, 294b/20, 295a/10, 295a/11, 295a/20, 295a/9, 296b/14, 297a/19, 297a/2, 297a/8, 298b/13, 299a/13, 299a/3, 299a/7, 300b/12, 300b/17, 302b/16,303b/21,304a/15, 306a/13, 306a/8, 308a/12, 308b/1, 308b/3, 308b/4, 309a/21, 309b/12, 310b/14, 314a/3, 315a/20, 315a/6, 315b/16, 316b/13, 317a/10, 317a/5, 317b/4, 317b/8, 318b/16, 319b/2, 321a/20, 321a/3, 322a/7, 322a/9, 322b/13,

324a/5, 325a/3, 325a/9, 326b/8, 328a/20,328b/10, 329a/17, 329a/20, 329b/20, 329b/21, 330a/1, 330a/2, 331b/17, 331b/8, 333a/11, 333a/14, 333a/15, 333a/18, 333a/2, 333b/20, 334a/12, 335a/16, 336a/1, 336b/10, 337a/14,338a/18, 338a/19, 338b/11, 338b/17, 338b/3, 339b/12, 339b/21, 340a/10, 342a/17, 342b/19
cūşa g.- üp 308a/2
dile g.-üp 276a/8, 292a/1, 295a/6, 319b/1, 321a/14
ġażaba g.- üp 279a/8
g.-ür 267b/10, 267b/8, 271a/4, 277b/15, 280a/14, 285b/20, 293b/12, 295a/15, 301b/20, 302a/1, 302a/10, 302a/11, 302a/12, 302a/2, 302a/9, 316a/19, 317b/14, 335a/19, 336b/19, 337a/1, 339b/13, 339b/6, 339b/7
g.-ürken 265b/10, 322a/13, 329a/14
g.-ürler 266a/10, 274b/20, 298b/17, 301b/18, 301b/19, 336b/16
g.-ürse 271a/14, 285a/10, 287a/12, 295b/5

gem Söz dinlemek, uymak
g. 283b/19
g.+ ilere 272a/7

gemi Su üstünde giden büyük taşıt, sefîne
g.272a/7,310b/15, 316b/6, 322a/14, 326a/13, 326a/14
g.+ leri 322a/14
cemîʿ-i g.+ leri 272a/9
g.+ nüŋ 272a/10
g.+ si 270a/13
g.+ye 270a/14, 270a/19, 322a/13, 323a/6
g.+ yi 270b/8, 272a/10, 302a/5

genç 1. Hayātın çocuklukla orta yaşlılık arasındaki döneminde bulunan 2. Hazine
g.286a/16,288b/20, 290a/9, 329a/19
g.+ den 290b/5
g.+ in 294b/9
g.- i ḳârūn 344a/10

ger (Far.) Eğer, şayet
g.265a/13,265b/3,277a/18,279b/18, 281a/5, 281a/8, 281a/9, 285a/10, 293a/20, 295a/14, 299b/8, 309a/16, 309a/17, 313a/13, 313a/5, 314a/6, 323a/8, 328a/8, 332a/18, 343a/11, 343a/13, 343b/11, 343b/5

ger- 1.Bir şeyin kenarından çekerek gergin duruma getirmek. 2. Sinirlendirmek
g.- di 302b/15
g.- enler 277b/10
g.- üben 276b/20
g.- üp 277a/11, 315b/15, 337b/21

gerçi (Far.) Aslına bakılırsa, aslında
g.265b/6,281a/11, 292b/3, 302a/11, 311a/1, 318b/9, 328a/5

gerd (Far.) Toz, toprak
g.- i miġ 280b/12
g.+ i 279b/20
g.+ ine 319a/21

gerdan (Far.) Vücūdun omuzlarla baş arasında kalan kısmı
g. 280b/15
g.+ a 319b/4
g.+ ına 319a/18
g.+ ından 329a/8
g.+ larına 288b/19
çerẖ-i g. 322b/15
g.+ uŋa 286a/16

gerden (Far.) Gerdan
g. 281b/3

gerdūn (Far.) Dönücü, dönen, devreden
g.- ı muṭât 301b/4
ṭâs-ı g. 298a/18, 338b/5

gerek Gerekmek, istemek
g.296b/14,296b/15,296b/16,297a/10, 297a/12, 297a/13, 316a/16, 316a/17, 321b/3, 321b/5, 321b/8, 322a/11, 322a/12, 331b/6, 339b/12
g.+ dür 268b/9, 297a/13, 332a/1

gergedân (Far.) Gergedan
g.272a/17,272b/12,272b/19,272b/2, 273a/2, 276b/21, 276b/4, 298a/17, 300b/1, 302a/4, 303a/17, 303a/9, 303b/20, 304b/6, 304b/8, 304b/9, 307b/1, 307b/15, 310a/10, 311b/11, 312a/21, 314a/9, 314b/18, 314b/6, 320b/9, 324a/7, 332b/12, 333a/11, 333a/5, 333a/9, 333b/13, 333b/16, 333b/18, 334a/11, 338a/20, 338b/5, 339a/2
g. sürüp 312a/2, 333b/4
g.+ a 280a/4, 302a/9, 312a/12, 321a/7, 338a/21
g.+ dan 302b/7, 307b/17, 333a/13

g.+lar 272a/21, 304a/11, 310a/20, 314b/5, 324b/9, 333a/1, 337a/15
g.+ lara 338a/16
g.+ laru 276a/15
g.+ uŋ 272b/7, 320a/16
g. +ı 272b/20

gerin- Gerinmek, gururlanmak
g.- üp 313b/17

geriniş- Gerinmek, gururlanmak
g.- üp 333a/3, 333a/8

getür- (Daha uzak bir yerden) Bulunulan yere gelmesini sağlamak, gelmesine sebep olmak, iletmek, nakletmek, getirmek
g.267b/21,269a/21,274b/2,274b/32 86a/17, 292b/13, 292b/19, 307b/10
g.- de 269b/11
g.-di 272b/10, 322a/6, 341b/10, 341b/9, 342a/19
g.- dikleri 288a/20, 331a/1
g.- diler 268b/2, 269b/21, 269b/6, 270a/2, 272a/17, 281b/20, 288a/15, 288a/16, 289b/18, 290a/14, 291b/9, 295b/10, 311b/2, 311b/3, 315b/10, 318a/16, 318a/5, 318b/2, 323a/15, 323b/6, 324a/17, 325b/10, 336a/3, 340b/14
g.- düler 269b/21
g.- düŋ 269a/1, 269b/17
g.- düp 276b/7
g.- e 286a/13
dile g.- e 296b/9
g.- ebildügi 288a/16
g.ecekdür339b/10,339b/11,339b/12
g.- eler 289a/20, 325a/6
g.- em 270a/14
g.- en 274a/6
g.- esin 277b/15
g.- eyin 274b/7
g.- mek 316b/1
g.- mekden 274a/4
g.- mekle 287b/7
g.- meyüp 330b/21
g.- mez 277b/2
g.- miş 283a/10, 291b/6
g.- mişdi 272b/19
g.- mişdüm 273a/10
g.- se 338a/6
g.-üp 266b/8, 268a/21, 269b/19, 271b/5, 272a/6, 285a/8, 290a/14, 290b/12, 290b/19, 292b/9, 314b/19, 316a/6, 319a/15, 329b/19, 331a/6, 335b/3, 340b/15, 341a/2
tekbîr g.- üp 332b/18
g.- ür 318a/6
g.- ürler 336b/18, 336b/19
g.- ürlerdi 306b/20
g.- ürleridi 336a/8, 337a/6
g.- ürüz 269a/10, 269a/9

getürül- Getirilmek
g.- üp 290a/17

gevde Gövde, beden, vücut
g.+ lerinüŋ 299a/2
g.+ sinden 305b/14
g.+ sinüŋ 309a/3

gevder-zeh (Far.) Buzağı
g. 275b/15

gevher (Far.) Elmas, mücevher
g.-i şebçırâğı 272a/11, 272a/12, 272a/15
g.- i şebçırâḳ 272a/13
g. 271b/15, 271b/9, 293a/19
g.+ i 271b/10
g.+ ümi 313b/5

gey- Giymek
g.- di 276a/10 , 290a/21, 318b/8
g.- dügümüz 293a/2
g.- dükleri 274b/17
g.- er 269a/16
g.- mişidi 326a/17
g.- üben 319a/14, 326a/21
g.-üp 275b/19, 276b/3, 276b/8, 282a/7, 282a/8, 291b/5, 301a/12, 306b/14, 331a/8
317a/9, 319a/9
g.- ür 309a/8
g.- ürdi 329b/6

gey (Far.) Çok, pek, gayet, pek çok
g. 327a/16

geydür- Giydirmek
g.- üp 296a/10

geyik (geyk) Geyik
g. 267b/14, 306a/1
g.+ lere 265b/17

geyim Giyim
g. 325a/20

geyin- Giyinmek
g.- üp 287b/1, 306b/13

gîş Savaş aleti, okla ilgili
g. 325b/1, 333a/6

gez- (Bir yerde) Bir yöne doğru sürekli

yer değiştirmek, hareketetmek, yürümek, dolaşmak
g. 331a/9
g.- di 324b/14
g.- diler 323b/4
g.- düm 271b/19, 272b/18, 273b/20
g.-en 265/b13
g.- ende277a/3
g.- er 271b/9
g.- erek 339b/20
g.- sünler 322a/21
g.- üp 337a/18, 342a/1

ġıdâ (Ar.) Gıda, yiyecek
ġ. 268b/7, 272a/20
ġ. 318b/4, 324a/10
ġ.+ dur 271a/7

ġılmân (Ar.) Cennette hizmet eden delikanlı
ġ. 328a/1

ġırîv (Far.) Bağırma, bağrışma
g.+ inden 298a/17
ġ. 307b/16
g. itdi 333b/6
g. ḳıldı 333a/14
g. ḳılup 324a/16

gibi Benzerlik bildirir; benzer, benzeyen
g.265b/15,266a/17,266a/18, 266a/5, 266a/6, 266a/7, 266a/8, 266a/9, 266b/1, 266b/14, 266b/2, 266b/5, 266b/6, 266b/7, 267a/13, 267a/4, 267b/19, 267b/8, 268a/5, 268a/9, 268b/3, 270b/19, 271a/1, 272b/7, 272b/8, 272b/9, 273a/3, 274b/11, 276b/19, 276b/20, 277a/15, 277a/2, 277a/3, 277b/21, 277b/6, 278a/14, 278a/15, 278a/3, 278a/8, 279a/10, 279a/12, 279a/6, 279b/11, 280a/4, 282a/15, 282a/17, 282a/18, 282a/3, 282b/10,282b/14,283a/12, 283a/13, 283a/16, 283a/5, 283b/15, 284a/6, 284b/19, 285a/7, 285b/12, 285b/17, 285b/4, 286a/17, 286a/6, 286a/7, 286b/3, 286b/4, 287a/6, 287b/18, 287b/2, 287b/21, 288a/1, 288a/13, 288a/18, 288a/3, 288a/5, 288b/2, 288b/7, 289a/16, 289a/17, 289a/21, 289b/10, 289b/11, 289b/2, 289b/3, 289b/8, 289b/9, 291a/10, 291b/12, 292a/18, 292a/21, 293a/8, 293b/7, 294b/8, 296b/12, 297b/11, 297b/4, 298a/1, 298a/13, 298a/20, 298a/4, 298a/5, 298a/7, 298b/6, 300a/16, 300b/5, 300b/7, 301a/19, 301a/2, 301a/20, 301b/1, 301b/13, 301b/14, 301b/16, 301b/17, 301b/19, 301b/2, 302a/10, 302a/14, 302a/18, 302a/6, 302a/8, 302a/9, 302b/21, 302b/4, 303a/13, 303b/19, 303b/2, 303b/21, 304a/13, 305a/5, 305a/6, 305a/7, 306a/17, 306b/12, 307a/14, 307a/5, 307b/20, 308a/10, 308a/18, 308a/2, 308a/3, 308a/5, 308b/3, 308b/5, 308b/6, 308b/7, 309a/14, 309a/2, 309a/3, 309a/4, 309a/5, 309a/6, 309b/1, 309b/15, 309b/6, 309b/8, 309b/9, 310b/2, 310b/4, 311b/10, 311b/12, 311b/13, 311b/14, 311b/9, 312a/3, 312b/10, 312b/3, 313b/17, 314a/11, 314a/2, 314a/3, 314a/9, 315b/13, 315b/15, 315b/19, 316a/8, 316b/15, 316b/19, 316b/2, 316b/3, 316b/6, 317a/17, 317b/3, 318a/2, 319a/1, 319a/21, 319a/4, 319a/6, 319a/9, 319b/1, 319b/11, 319b/14, 319b/4, 319b/5, 319b/9, 320a/15, 320a/18, 320a/19, 320a/2, 320a/4, 320b/16, 320b/8, 322a/4, 322b/17, 323a/2, 324a/18, 325a/18, 325a/19, 325a/20, 325b/2, 325b/4, 326a/12, 326a/13,326a/14, 326a/16, 326a/17, 326a/20, 326a/8, 326b/11, 326b/16, 326b/18, 326b/2, 326b/20, 326b/3, 326b/6, 326b/9, 327a/8, 328a/15, 329a/5, 329a/6, 329a/7, 330a/4, 330b/5, 331b/9, 332b/7, 333a/13, 333a/4, 334a/15, 336a/18, 337b/16, 337b/20, 337b/21, 338a/2, 338a/5, 338b/12, 338b/13, 338b/6, 339a/10, 339a/12,339a/15, 339a/20, 339b/21, 340a/12, 340a/20, 340a/5, 342a/10, 342a/7, 343a/8

gice Güneş battıktan sonra baş-layan ve gün ağarıncaya kadar süren karanlık zaman
g. 271b/1, 271b/19, 271b/2, 273a/3, 275b/18,276a/5, 277b/9, 278a/13, 281b/11, 281b/9, 282b/5, 282b/6, 294b/21, 296a/12, 296a/9, 297a/1, 297b/16,297b/21,298a/11,298a/15, 298b/9, 300a/11, 300b/19, 301a/4, 317b/1, 318b/10, 319a/19, 319b/5,

320a/1, 320b/5, 321a/3, 321b/21, 321b/5, 322a/18, 323b/15, 323b/9, 324b/13, 324b/4, 324b/6, 328a/17, 328a/19, 328a/20, 331b/1, 332a/9, 334a/21, 334b/4, 340b/11, 341a/6
g.+ de 340b/20
g.+ den 311a/5
g.+ yle 271a/18

gid- Gitmek
g.- eler 286b/13
g.- elüm 297a/6
g.- en 265b/12, 296b/11, 300a/16
g.- ene 317b/1
g.- er 277b/21, 290a/18
g.- erdi 272a/13
g.- er-di 318b/5
g.- erek 272a/14
g.- erem 275a/1
g.-erken 265/b14, 265b/16, 271b/7, 312a/14, 316a/9, 329a/12
g.-erler 265b/17, 266a/2, 316a/12, 336a/6
g.- eyorur 269a/3
g.- icek 269a/19
g.-üp 270a/21, 270b/1, 272b/9, 316a/1, 342a/17

gil (Far.) Balçık, su ile ıslanmış toprak, lüleci çamuru, kil.
g.- i fâsid 295a/16
g.- i fâsidden 294a/3
g.- i ṭopraḳ 293b/9, 294a/13
g. 291b/14, 292b/13
g.+ i 292a/16, 295b/14, 295b/5
cism-i g.+ i 291a/15
cūd-ı g.+ i 293b/10
ḫâk-i g.+ i 292b/4, 294a/2
cism-i g.+ inüŋ 291b/17
g.+ leri 295b/14

gine Yine, tekrar
g. 279a/6, 288b/10, 293a/6, 342a/17

giŋ Boş, işlenmemiş arazi
g. 280b/7, 310b/11

gir- (Dışarıdan içeriye) Geçmek, (içeriye) varmak, dāhil olmak, duhul etmek
g.-di 269a/21, 269b/12, 269b/7, 275a/5, 276b/3, 277b/12, 278a/15, 279a/12, 279a/14, 283b/2, 285a/12, 292b/12, 294b/2, 295a/2, 296b/5, 298a/21,301b/15,302b/16, 307b/21, 318a/1, 327b/10, 327b/4, 333a/19, 334b/7, 338a/8, 341a/9
g.-diler 269b/3, 279b/5, 289b/17, 318a/12
g.-düŋ 271a/9
g.- düm 270a/20, 271a/12, 271a/15, 272a/5
g.-e 278b/18, 279a/4, 279a/9, 295a/20, 307a/21, 313a/3, 333b/18
g.- ecekdür 274a/10
g.- elüm 333a/2
g.- emediler 294a/9, 325b/20
g.- emedüklerin 294a/13
g.- emeyüp 297b/9
g.- en 267a/3, 328b/17, 338a/12
g.- erdi 294a/
g.- eyin 279a/4
g.- ince 266b/10, 284b/9
g.- medi 277b/8
g.- medüginden 311a/7
g.- mezdi 271a/20
g.- miş 287a/15
g.- mişdi 284a/21
g.- mişler 300a/21
g.- mişlerdi 322a/13
g.- sünler 335a/16
g.-üp 266a/14, 266a/15, 266a/16, 266b/12,271a/19, 272a/11, 272a/12, 272a/8, 274a/14, 277b/6, 279b/11, 281a/10, 281b/8, 287b/13, 290a/11, 291a/7, 291b/4, 294a/17, 295a/11, 295a/2, 297a/18, 298a/5, 312b/12, 312b/13,313b/15,313b/19, 315a/11, 315a/12, 319a/6, 319b/13, 322b/14, 323b/9, 324b/20, 328b/18, 332a/13, 334a/11, 342a/15
g.- ür 270a/17, 272a/19

gîr (Far.) Tutma, tutuş
g. 284a/12, 312b/8
dest-i g. 313a/21

girân (Far.) Ağırlık, sıkıntı
gürz-i g. 298a/15, 300b/1, 304b/7, 310a/19,312a/21, 333b/14, 334a/11, 338a/13
ṣaḥib-i g. 306a/11
gürz-i g.+ a urdılar 315b/4
gürz-i g.+ e 283b/16
gürz-i g.+ lar 307b/13
gürz-i g.+ lara 312a/3
gürz-i g.+ ların 305a/6

girçek Gerçek, doğru
g.+ iseŋ 293b/13
girdâb (Far.) Suların döndüğü ve çukurlaştığı yer, anafor, çevrimi, burgaç
baḥr-i g. 270a/21
g.+ a 270a/13
g.+ dan 270a/15, 270a/20
g.+ ında 270b/8
girdâ-gird (Far.) Çepeçevre, fırdolayı
g. 282a/5, 289b/10, 317b/2
giri (girü) Geri
g. 276a/3
g.+sine 300a/16, 301b/9, 311b/19, 311b/8
girici Giren
g. 303b/3
giriftâr (Far.) Yakalanmış, tutulmuş
g. 315a/12, 315a/13
g. oldum 278a/20
g. olurmış 271a/6
giriş Girmek işi
g.- miş 285b/9
girüş- Bir işe, bir şeye başlamak
g.- ürler 296b/12
giryân (Far.) Ağlayan, figan eden
g. 271a/4
git- (Bir şey veya bir kimse)Konuşana göre yakın bir yerden dahauzak bir yere doğru hareket etmek, birmesāfe katedip yakın bir yerden dahauzak bir yere varmak, azîmet etmek
g. 273b/12
g.-di 269a/18, 269b/3, 272b/14, 273a/3, 273b/11, 275a/4, 275b/10, 277a/2, 278a/14, 282b/17, 295a/13, 295a/14, 295a/9, 296b/20, 300a/10, 301a/6, 301b/1, 301b/2, 301b/3, 303a/11, 306a/1, 306a/13, 306a/9, 317b/19, 323a/11, 323a/6, 324b/8, 325a/9, 333b/20, 338b/11, 338b/8
g.-diler 267a/5, 271b/14, 272b/7, 290a/10, 291b/4, 294b/1, 294b/18, 294b/20, 296a/9, 302b/11, 303b/18, 303b/20,305a/14, 305a/17, 305a/21, 305b/9, 324b/11, 325b/15, 330a/1, 330b/20, 332b/13, 342a/12
g.- dügine 267b/3
g.- dük 272a/12
g.- düklerin 316b/14
g.- düklerine 297a/5
g.-düm 271b/10, 271b/12, 271b/14, 271b/9, 273a/17, 273b/11, 274b/8
g.- miş 293b/7, 338b/12
g.- mişiken 270a/1
g.- mişlerdür 292a/20
g.- müşdür 274a/7
g.- sün 287a/12
g.- ti 281a/18
giy- Örtünüp korunmak içinbir şeyi vücuda geçirmek
g.- en 310b/18
g.- miş 319b/19
g.-üre 278b/8
ġonce (Far.) Gonca, tomurcuk
g. 313b/7, 319a/15
ḫâr-ı ġ. 292b/15
ġ.+ nuŋ 265b/2, 319a/15
göç Bulunduğu yerden ayrılıp yerleşmek üzere başka yere gitmek, yurt değiştirmek, göç etmek, hicret etmek
g.- di 300a/11, 342b/1
g.- diler 282b/9
g.- elüm 321b/15
g.- emez 283a/5
g.- en 316b/18
g.- mek 281b/7, 321b/5
g.- meye 265a/13
g.- miş 338b/14
g.- mişler 338a/10
g.- üp 321b/19, 325a/13, 338b/12
g.- ür 322a/19, 335a/14
g.- dür 268b/18, 268b/9
göçür- Göçmesine yol açmak
g.- di 323a/18, 324a/4
gögercin Güvercin
g.267a/16,267b/13,319b/9, 319b/15
gög(ü)s Göğüs, sine, döş
g.276b/20, 277b/10, 280b/14, 315b/15, 337b/21
g.+ i 279b/15, 294b/3
g.+ in 316b/8
g.+ ün 302b/15, 317b/7
gögüslü Göğse sahip, göğüslü
g. 306a/2
gök Gök, gökyüzü
g. 266a/21, 266a/4, 267a/3, 267b/13, 267b/7, 270b/11, 280b/11, 282b/10, 282b/11, 282b/14, 284a/3, 285a/16, 285b/14, 286a/4, 288a/17, 289a/15, 289b/4, 298a/8, 299a/12,

301b/14, 302a/11, 309a/18, 309a/5, 310b/3, 310b/17, 316b/11, 318b/11, 318b/21, 320a/14, 320a/21, 320b/1, 320b/6, 322a/8, 322b/6, 325a/13, 325a/9, 326a/11, 329b/10, 330b/11, 331a/16, 331b/5, 332a/12, 332a/14, 332a/6, 332b/2, 336a/18, 336a/19, 336a/21, 336a/8, 336a/9, 336b/3, 337b/11, 338b/9, 341a/17, 342b/21

g.+de 266b/16, 266b/17, 276a/3, 280a/8, 284a/11, 285b/13, 285b/18, 288b/11, 288b/12, 288b/13, 290a/1, 290a/20, 300b/8, 301b/3, 309a/18, 324b/17, 325b/4, 327a/1, 331a/15, 334b/16, 338a/2, 340b/12, 342b/3, 343a/21

g.+deki 278b/2, 280a/6, 282b/1, 302a/1, 307a/16, 325b/3, 328b/10, 340b/18

g.+den 298b/7, 331b/3, 332a/7, 340a/10, 340a/13, 340a/20, 340a/3, 341a/16, 342b/15

g.+e 277b/3, 279b/13, 280b/12, 282a/14,282b/11, 285b/17, 290a/5, 297a/8, 298a/4, 298a/9, 298b/5, 298b/6, 298b/7, 301b/2, 302b/15, 304a/5, 309a/5, 309b/10, 310b/16, 311b/12, 326a/1, 326a/11, 329b/12, 338b/8

g.+ ile 328a/17

g.+ i 290a/1, 307a/16, 330a/19

g.+ler 298b/3, 332b/18, 335a/4, 335a/6, 335b/21

g.+ lerde 265/b13, 265b/12

g.+ lere 304a/2, 331b/12

g.+leri 290b/18, 292b/6, 292b/7, 334b/18

g.+ lerüŋ 336a/7

g.+ ün 335b/19

g.+ üŋ 272b/3, 320b/1

gökçe Gökle ilgili, semavi

g. 330b/6, 332b/20

gökyüzi Yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki māvi boşluk, semā, āsuman

g. 282a/15, 330a/5

g.+n 266b/17, 283b/20, 284a/10, 288b/9, 299a/15, 331b/10, 337a/1

g.+ nde 290b/19, 320a/20

g.+nden 316b/2, 328b/21, 332a/8, 339b/11, 339b/6, 342b/19

g.+ ne 340b/11

g.+ ni 337a/3

gökyüzü Yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki māvi boşluk, semā, āsuman

g.+ n 283b/21, 327a/11

g.+nde 266a/6, 283a/8, 292a/6, 292b/8, 299a/15, 301b/16, 316b/19, 330a/14, 330a/18, 336b/6, 337a/9

g.+ ndeki 282a/19, 287b/15

g.+nden 266a/17, 267b/4, 285b/14, 294b/14, 297a/10, 302a/3, 311b/15, 316a/10,321a/19, 330b/16, 331a/20, 331b/18, 332a/13, 339a/17, 339a/6, 339b/20, 340a/19, 341a/6, 342b/13, 342b/18, 342b/8, 343a/5

g.+ ne 277a/19, 277a/2, 296b/14, 337b/3

gölge Işığın geçmesine engel olan bir cismin ışıklı yer üzerinde meydana getirdiği karartı, sāye

g. 284a/5

göm- Toprağın içine komak

g.- di 334a/9

gömil- Bir yere veya diğer bir şeyin içine sokulup örtülmek

g.- üp 285a/12

gönder- Gitmesini sağlamak veyagitmesine yol açmak, yollamak, irsal etmek

g.-di 275b/10, 286a/8, 289a/18, 291a/16,294a/21, 303b/11, 305a/11, 325b/15, 335a/13

g.- diğin 340a//4

g.-diler 311b/20, 325a/6, 325a/9, 326a/5, 329a/11

g.- dügi 329a/15

g.- mişdi 300a/9

g.- mişlerdi 298b/15

g.-üp 268a/18, 269b/10, 297a/20, 302a/16, 302b/5, 304a/19, 304b/11, 305a/9, 306b/8, 326a/7, 331b/7

gön Tabaklanmış deri

g. +i 338b/7

göŋ(ü)l Îman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin mānevî yönü, yürek, dil

g.273a/11,280b/18,280b/20, 335b/13
g.+ den 291b/19, 310a/18, 323b/18
g.+ e 313a/3
g.+ i 314b/12, 316b/1
g.+ in 302b/8, 326b/3
g.+ ine 294b/2
g.+ leri 340a/21
g.+ lerin 294a/19
g.+ ü 303b/13
g.+ üm 272b/16, 281a/18, 297a/5
g.+ üme 274b/14
g.+ ümüz 271a/7
g.+ ümüzde 278b/2
g.+ ünde 286b/1
g.+ üne 280b/21, 327a/16
g.+ üni 317b/20, 327a/16
tabiʿ -i g. 280b/18

gör- (Gözle ve ışık yardımı ile) Bir nes-ne veya kimsenin varlığını algılamak
g.270a/8, 281a/5, 296a/2, 313a/4, 313b/3, 313b/9
g.-di 265b/6, 267b/11, 267b/6, 268a/14, 268b/12, 272a/16, 275b/5, 277b/13, 278b/14, 280a/12, 280a/3, 286b/5, 291a/19, 291b/18, 296b/3, 296b/6, 300a/19, 308a/1, 308b/1, 308b/21, 313b/18, 315b/7, 324a/11, 324a/6, 327a/6, 328a/21, 331b/13, 331b/19, 338b/11, 339b/4, 342a/1, 342a/14
müvecceh g.- di 339a/1
g.-diler 265b/16, 269b/11, 271a/1, 272b/5, 275b/18, 276a/1, 282b/19, 285b/1, 286a/1, 296b/2, 298b/17, 299a/16, 300b/14, 301b/12, 302b/3, 313b/16, 315a/10, 315b/4, 316a/10, 317b/21,321b/21,323a/12, 325a/14, 325b/20, 330b/2, 332b/9, 335a/8, 336b/15,337a/10, 337a/12, 339a/14, 339a/17, 339a/3, 339a/6, 339a/7, 339b/20, 340a/13
g.- dilerdi 297b/17
g.-dü 268a/8, 277b/11, 287b/14, 291a/6, 291a/8, 291b/5, 292a/10, 308b/3, 331b/8
g.- dügüŋ 269b/19
g.- dügümden 269b/7
g.-dük 271a/1, 278b/6, 317b/18, 329b/11
g.- düklerin 331a/3
g.-düm 266a/1, 270b/19, 271b/15, 271b/17, 271b/4, 271b/6, 271b/8, 272a/6, 272b/1, 272b/10, 272b/15, 273a/1, 273a/12, 273b/1, 273b/14, 274a/2, 274b/16, 292a/17
g.- düŋ 329b/11, 331b/3
g.- ebilürlerdi 330b/7
g.- eler 272a/21, 275b/14, 332a/3
g.- em 278a/19
g.- emeyüp 267b/3, 337b/6
g.-en 266a/18, 268a/13, 277b/7, 301b/5, 302a/3, 314b/13
g.- enler 278a/9
g.- enüŋ 287b/17
g.- esin 313a/5
g.-icek 265b/21, 280a/10, 285b/19, 297b/19,304a/12,308b/12, 309a/10, 318a/15, 333b/12, , 334a/4, 339/21
g.- inür 267b/9, 281b/10
g.- inürden 294b/8
g.- me 265a/14
g.-medi 280b/6, 290a/1, 320a/20, 328a/3
g.- medin 278a/19
g.- medüm 297a/4
g.- mege 269a/6
g.- mek 286b/3, 339a/12
g.- memişdür 278b/21, 308b/16
g.- memişlerdi 268b/6
g.- mese 265b/5
g.- meye 299a/21
g.- meyenler 340a/14
g.- meyesin 343a/18
g.- mez 269a/14, 338b/19
g.- mezdi 271b/1
g.- mezleridi 337a/7
g.- miş 303a/2, 320b/20
g.- mişem 287a/13, 313b/4
g.- mişleridi 342b/17
g.- se 268a/13, 309a/19, 326b/19
g.- sek 338a/7
g.- ünmez 285a/18, 294b/8
g.- üŋ 322a/1
g.-üp 265b/11, 266b/, 266b/11, 266b/13, 268b/1, 268b/15, 270b/21, 272a/8, 273a/20, 273a/5, 274b/13, 275b/1, 276b/10, 279a/8, 279b/2, 279b/9, 280a/20, 280a/9, 280b/1, 281b/14,283a/19, 284a/20, 287a/19,

287a/20, 287b/1, 287b/19, 288a/12, 288a/4, 288a/5, 288a/8, 288b/20, 289b/6, 290b/6, 291b/2, 291b/8, 294b/17, 296b/7, 298b/7, 300a/16, 300b/10,302a/13,304b/16, 305a/10, 307b/16, 308a/10, 308a/17, 308a/8, 309b/12, 309b/2, 309b/7, 310a/3, 310a/8, 311a/15, 311b/21, 312a/6, 312b/5, 315b/14, 316a/14, 316b/12, 320b/11, 323a/13, 324b/21, 325b/8, 326b/1, 330b/21, 331b/18, 332a/20, 332b/21, 333a/18, 333b/17, 333b/2, 333b/5, 337a/4, 337b/12, 337b/3, 338a/10,339b/16,339b/18, 340b/18, 341b/15,342a/16,342b/11, 342b/13, 342b/9
g.- ürem 270b/12
g.-ürlerdi 337b/6
g.- ürse 299b/8, 312b/15
g.- ürsün 278a/2, 293a/7

göre Uygun şekilde, uygun olarak
g. 293b/14, 321a/1, 325a/7, 335a/19

görin- Görünmek
g.- cek 275b/4
g.- en 267b/11, 267b/16, 301a/3, 339a/11, 339a/19, 339a/20, 342b/14
g.- ürdi 271b/1, 330b/5

görk Güzellik, gösteriş
g.300b/10, 307b/8, 308a/21, 315b/7
g.+ leri 317b/16

görün- Kendini göstermek, ortaya çıkmak, gözükmek, zuhur etmek
g.-di 271b/16, 274a/3, 301b/16, 331b/15
g.- meyüp 330b/6, 342b/16
g.- mez 326b/21, 337a/3
g.- mezdi 320b/1
g.- ürdi 330b/7

görüş- Buluşup, konuşmak
g.- di 302b/8
g.- üp 269b/16, 296b/7

görüşdür- Görüşmelerini sağlamak
g.- üp 269b/6

göster-Görülmesini sağlamak, görülmesine sebep olmak
g. 308b/18
g.- di 292b/10, 311a/9
g.- diler 290a/12, 295b/11, 331a/12
g.- e 279a/9
g.- mez 339b/1
g.-üp 270a/5, 277a/5, 307a/21, 337a/13

götür- (Bulunulan yerden daha uzak bir yere) Taşımak, ulaştırmak, iletmek
g. 286a/17, 292b/19
g.-di 316b/10, 316b/9, 342a/18, 342a/2, 342b/3
g.-diler 288a/14, 295b/13, 299a/10, 315a/4, 323a/15, 336a/2
g.-dügi 266a/11
g.-düŋ 269b/18
g.-e286a/14,301a/10,323a/3, 343a/9
g.-ecekdür331b/5,339b/14,339b/16, 342b/21, 343a/2
g.- en 277a/12, 317a/2, 337b/6
g.- medin 330b/11
g.- mekle 343a/9
g.- meyüp 302a/7
g.- mez 316b/6
g.- mişdüm 273a/11
g.-sünler 334b/16
g.- üp 271b/11, 272a/12, 272a/13, 272b/3, 273a/3, 278a/16, 300b/2, 323b/16, 332b/5, 332b/7, 334b/3, 342a/11
g.- ür 315a/4
g.- ürken 341b/14
g.- ürler 336a/5, 337a/2
g.- ürlerdi 306b/19, 322b/14, 342a/12
g.- ürleridi 336a/10, 337a/6
g.- üserdür 339b/2

götürül- Götürmek işi yapılmak
g.- üp 317b/4

gövde İnsan bedeni, vücut
g.+ lerinden 267a/1
g.+ sinden 329a/11
g.+ yi 300b/2

göz Görme organı
g. 270b/15, 283a/14, 294a/10, 299a/14, 302b/3, 307a/14, 309b/19, 313b/5, 314a/12, 314b/1, 315b/14, 321b/16, 323a/7, 325a/11, 327b/7, 331a/10, 338a/4
g. gözi 338b/19
g. iderdi 326b/19
g. ḳaḳardı 326b/2
g. ḳaḳışup 294b/5
g. urdı 291b/20

g. urdılar 282a/6, 286a/7, 317b/1, 339b/19
g. ururken 279a/3
g.+ de 274b/18, 299b/16
g.+ i 314b/13, 319a/7
göz g.+ i 338b/19
g.+ ile 339a/12
g.+ imiş 267b/16
g.+ in 288b/12, 311b/10, 338b/9
g.+ inde 317b/15
g.+ inden 296b/19
g.+ ine 265b/3, 279b/21, 339b/1
g.+ iŋ 298a/2
g.+ le 281a/1, 298b/5, 313a/5
g.+ ler 342b/12
g.+leri 268a/10, 287b/15, 298b/18, 299a/1, 301a/7, 308b/6, 309a/2, 326a/14, 326b/9, 342b/9
g.+ lerin 286b/17, 288b/3, 301a/2, 319a/9, 320a/16, 328b/11, 336b/14, 337a/15
g.+ lerinde 322a/3, 330b/4, 330b/6, 335a/9, 337a/7
g.+ lerinden 335a/9
g.+ lerine 310b/6, 319a/18, 319a/21, 321a/21, 324a/8
g.+ lerini 320b/10
g.+ lerüm 299b/16
g.+lerümde 275a/20, 277a/12, 277a/15, 307b/8, 308b/19, 309a/15, 312b/12, 314a/6
g.+ lerümüzden 317b/19
g.+ lerüŋ 275a/15
g.+ lerüŋe 312b/19
g.+ üm 265b/4, 281a/20
g.+ ümde 287a/10, 309a/18
g.+ üme 274a/3
g.+ ümüz 317b/18
g.+ ümüze 342b/16
g.+ ümüzüŋ 270b/20
g.+ ün 288b/10, 335b/13
g.+ ünde 282b/12, 317b/14
g.+ ünden 295a/2
g.+ üne 331b/14
g.+ üni 301b/3
g.+ üŋi 273a/21

gözci Gözetleyen
g. 324b/13
g.+ ler 315a/18

gözet- Gözetmek, izlemek
g.- diler 340b/7
g.- elüm 297a/7
g.- mekde 324b/20
g.- üp 307a/5, 328a/10
g.- ür 268b/16, 276a/3, 307a/5
g.-ürken 265b/11
g.- ürler 286b/17

gözik- Görünmek
g.- ür 339a/9

gözle- İzlemek
g.- diler 314a/21, 314b/1
g.- me 328a/9
g.- yüp 280a/16, 280b/4, 310b/13

gözleş- Gözleşmek, karşılıklı izlemek
g.- üp 337a/20
g.- ürken 336b/15
g.- ürler 276a/4, 286b/18
g.- ürlerdi 307a/20

gözlü Göz sahibi plan
g. 285a/2, 305b/16, 305b/21

ġubâr (Ar.) Toz
ġ. 277b/3, 298b/1

ġūl (Far.) Hortlak, şeytan
ġ.- u ʿifrit 342a/3

ġulâm (Far.) Hortlaklar, şeytanlar
ġ. 289a/12, 317a/18

ġulū (Ar.) Savaş bağırtısı, nara
ġ. 321b/3
ġ.+ sından 325b/7

ġumâm (Ar.) Kederler, tasalar
ġ. 299a/15

gūn (Far.) Renk
g. 280a/14

ġurâb (Ar.) Karga
ġ. 326b/14, 327a/1, 328a/18

ġurūr (Ar.) Böbürlenme, kibir
ġ.- ı nefsine 287a/8
ġ.- ı şeyṭân 337b/21
ġ. 274b/14
ġ.+ a 274b/16

ġusl (Ar.ġusül) Yıkanma, arınma
ġ. 274a/17
ġ. idelüm 274b/4
ġ. ideyin 274a/20
ġ. idüp 274b/10, 274a/14

ġuṣṣa (Ar.) Keder, kaygı, tasa
ġ.+ sın 313a/14, 328a/2, 337b/19

gūş (Far.) Kulak, dinleme
g.- ı hūşı 299a/17

g.- ı hūşuŋ 343a/20
g.- ı semâda 265a/5
g.271b/12, 281a/2, 284a/12, 290a/6, 302b/14, 313a/15, 326b/13, 337b/8, 343b/5
çeşm-i g. 329a/15
g. ide 327b/16
g. iden 319a/16
g. idicek 281a/14
g.idüp 273a/7, 281b/3, 299a/18, 313a/16
çeşm-i g. olup 340b/7
çeşm-i g.+ ı 326a/20

güşe (Far.) Köşe, bucak
g. 342b/15
g.+ lerin 316a/21
g.+ inde 271a/16, 271a/21, 295b/15
g.+ sinden 322b/14

güşumâl (<Far. güş-māl) Kulak bükme,yola getirme
g. 299b/1

güyâ (Far.) 1. Söyleyen, söyleyici. 2. zf. sanki, diyelim ki.
g. 327b/11, 313a/13
ḫâk-i g. 313a/19

ġüż (Far.) Koza
ġ. 287b/15

güç Güç, kuvvet, derman, mecal
g. 268b/11, 269a/17, 313a/9
g. ḳılup 327a/20
g.+ i 285a/9
g.+ le 299a/5

güd- Beklemek
g.- erken 337a/17

güdün Tohum
g. 320a/14, 339b/21

güher (Far.) Cevher, kıymetli, değerli taş
g. 281a/8, 328a/5
g.+ den 281a/13
g.+ dür 265a/15

gühren- Kükremek
g.- üp 276b/20

gül (Far.) Gül, gül çiçeği
g. 65b/2, 281b/1, 287a/5, 319a/14, 324b/3, 328a/1, 328a/6

gül- Gülmek
g.- di 275b/14, 295a/18
g.- üp 292b/19, 319a/15, 325b/12

güldür- Gülmesine sebep olmak, gülmesini sağlamak
g.- em 277b/19

gül-gūn (Far.) Gül renkli, pembe
g. 325b/1

gülgūnî (Far.) Gül pembesi gibi
g. 326b/7
mey-i g. 337b/17

gülüstân (Far.) Gül bahçesi
g. 324b/3

gülzâr (Far.) Gül bahçesi
g. 319a/15

güm Güm güm ses çıkarmak
güm g. 304a/2, 309a/13, 338b/6
g. güm 304a/2, 309a/13, 338b/6

gümân (Far.) Zan, şüphe
g. 269b/21, 278b/2, 334a/17
g.+ a 279a/2
g.+ dur 286b/7
g.+ ile 279a/3

gümle- Patlamak
g.- di 298a/18, 310b/1, 332b/18
g.- miş 325b/7
g.- yüp 300a/16

gümlet- Patlatmak
g.- dürem 275a/17
g.- üp 301b/4

gümrâh (Far.) Yolunu şaşırmış, yoldan çık-mış
g. 297b/3, 308b/21
câẕū-yı g. 334a/19

gümreş- Homurdanmak
g.- diler 315b/19, 333a/4
g.- üp 314a/21

gümüş Tabiatta altın, bakır, bâzan platinle birlikte bulunan, altından sonra en kolay dövülüp haddelenebilen, ısı ve elektriği en iyi ileten, ziynet ve kıymetli süs eşyâsı îmâline yarayan element
g.267a/11,283b/10,289b/10,289b/18,289b/19,290b/14,291a/12,291a/14,291b/6,293a/5, 295b/14, 317a/11, 317a/21,318a/16, 318a/17, 320b/15, 320b/16, 335b/2, 340b/5
g.+ den 291a/21

gün Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki zaman parçası, gündüz
g.265b/4,268b/12,271b/10,271b/15, 271b/2, 271b/6, 272a/19, 272b/9, 273a/16, 273a/18, 273a/19, 273a/3, 274a/1, 274a/13, 274a/14, 274a/17, 274a/2, 274a/20, 274b/11, 274b/9,

276a/11,281b/10,282a/20, 295b/19, 299b/3, 301b/4, 304a/1, 310b/5, 311a/10, 314b/3, 330b/5, 336a/15, 337a/13,337b/16,339b/21, 342a/10, 342a/14, 342a/7, 343a/8
g. görmese 265b/5
g.+de 272a/19, 274b/10, 284a/21, 284a/3, 299a/3, 303a/11
g.+ den 299a/16
g.+ i 285b/3
g.+ idür 290a/5, 325a/16, 331b/12
g.+ ünde 341a/6

günâh (Far.) Allah'ın emirlerine aykırı olan davranış, mâsiyet
g. 299b/12, 343b/17

günbed (Far.) Kümbet, kubbe, üstü yuvarlak şekilde olan bina veya çıkına
g. 309a/8

gündüz Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman, gün
g. 271a/17, 271b/19, 300a/11

güneş Dünya ve diğer gezegenlerin etrâfında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayâtın devâmı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı, dünyâya en yakın yıldız, şems
g.268b/16,274a/9,276a/12, 282a/19, 283a/17, 285b/13, 288b/11, 289b/5, 298b/6, 299b/7, 302a/3, 327b/4
g.+ e 276a/16, 277a/7
g.+ i 289a/16, 290b/18, 292b/8

güpüldü Gürültü,ses
g.+ sinden 298a/16, 310a/19

gürbüz Fışkırırcasına çıkmış olan, çok bol olan
g. 280a/3

gürdigâh (Far.) Böbrek tarafı
g.+ ında 309a/11, 309a/12
g.+ ında 277a/8, 277a/9

gürlet- Gürletmek
g.- diler 280b/5

gürün Ünü çok meşhur olan
g.- puş ḳılup 280a/11

gürüldü Gürültü
g. 272b/2
g.+ sinden 310a/20
g.+ sünden 298a/17

gürz (Far.) Silâh olarak kullanılan uzun saplı, büyük demir topuz
g.- i efrâsiyâb 314a/11
g.- i girân 298a/15, 300b/1, 304b/7, 310a/19,312a/20, 333b/14, 334a/11, 338a/13
g.- i girâna urdılar 315b/4
g.- i girâne 283b/15
g.- i girânlar 307b/13
g.- i girânlara 312a/3
g.- i girânların 305a/6
g.- i ṣalıḳ 298b/4
g. 277b/3, 278a/6, 279b/19, 284a/15, 304b/14, 306a/7, 308b/20, 309b/15,309b/17,312b/13, 314a/17, 324b/16,333a/20,333a/21, 333b/10, 333b/11, 333b/16, 333b/21, 333b/4, 333b/7, 334a/10, 334a/14, 334a/3, 334a/7
g. urdı 295b/4, 308a/19, 333b/8, 334a/1, 334a/2, 334a/7
g. urup 334a/8
g. urursam 314a/5
g.+ den 308a/19
g.+ e 309b/1
g.+i308a/3,309a/9, 334a/1, 334a/12
g.+ ile 279b/12, 279b/16, 308a/18, 309a/17, 333b/3
g.+ in 279b/11, 287b/2, 309b/14, 309b/15, 314a/10
g.+ ine urup 308b/14
g.+ ini 314a/9
g.+ ler 325b/2
g.+ leri 314b/15
g.+ lerin 291b/12
g.+lerini 267a/12, 289a/14, 317a/18
g.+ ümden 277a/16
g.+ üni 302a/8

güt- (Bir veya birçok hayvanı) Önüne katıp sürmek ve otlatmak
g.- mekile 302a/21

güzâr (Far.) Geçme, geçiş
g. 327a/20

güẕer (Far.) Geçme,geçiş
g. 327b/1, 343b/6

güzîde (Far.) Seçkin, seçilmiş, mümtaz, elit
g. 310a/3

güzîn (Far.) Seçkin, seçilmiş
pehlevân-ı g. 279a/20
pehlevân-ı g.+ ile 271a/12
pehlevân-ı g.+ le 271a/14

ḫâb (Far.) Uyku
ḫ.+ da 325a/1
ḫ.+ dan 276a/12
ḥabbe (Ar.) Tahıl tanesi
ḥ.+ sin 290b/5
ḫaber (Ar.) Haber, bilgi
ḫ. 265b/7, 268a/19, 268a/2, 268a/7, 269a/1, 269a/7, 270b/13, 270b/5, 271a/8, 273a/9, 275b/12, 284a/19, 284b/16, 291a/10, 292b/21, 296b/6, 298b/16, 299a/17, 316b/14, 317b/5, 317b/9, 318b/9, 325a/11, 325b/11, 326b/20, 327b/15, 327b/17, 328a/4, 329a/14,329b/19,335a/19, 337b/20, 338a/14, 338a/6, 343a/3
ḫ. eyledi 267b/6, 318b/18
ḫ. itdiler 331a/7
ḫ. ḳılam 332a/15
ḫ. ḳıldı 275b/16
ḫ. ḳılup 328b/3
ḫ. virdi 284b/6, 318a/6
ḫ. virdiler 340a/14
ḫ. vire 335a/5
ḫ. virüp 316a/15
ḫ. virür 291a/8
ḫ.+ e 298b/16, 339a/5
ḫ.+ i 331a/7
ḫ.+ in 275b/13
ḫ.+ ler 326b/21
ḥabîb (Ar.) Sevgili, dost (Hz. Muhammed)
ḥ.- i ḥaḳ 265a/7
ḥ.-i mazhar 265a/9
ḥ.+ üm 281a/19, 334b/9
ḥabîs̱ (Ar.ḥabs̱) Hapis, tutuklama
ḥ. 281a/8
ḥ.+ den 302b/1
beyân-ı ḥ. 266b/20
ḫacâlet Utanma, utangaçlıkla şaşırma
ḫ.+ le 313a/5
ḥacer (Ar.) Taş, kaya
ḫ. 293a/20
ḥacerât (Ar.) Taşlar
ḥ.+ a 336a/21
ḥâcet (Ar.) İhtiyaç, istek, dilek
ḥ.276b/2,308b/17, 313a/6, 323b/16, 335b/15, 336b/13, 336b/14
ḥ. diledüm 274b/10
ḥ. dileyüp 334b/2
ḥ.+ in 281a/15, 299b/11, 327b/13
ḥ.+ üm 277b/19, 327b/8
ḥ.+ üŋ 278b/1
ḥâcib (Ar.) Müşavir, vezir
ḥ. 275b/13, 275b/6, 296b/6
ḥ.+ i 275b/10, 296b/3
ḥ.+ler 267b/20, 275b/11, 289a/12, 289b/10, 317a/21, 318a/6, 335b/2
ḥ.+ lerindendi 275b/6
ḥ.+ leriyile 290a/8
hâciyâne (Ar.) Hicveder gibi, hicveder şekilde
ḥ. 319a/17
ḫaclet (Ar.) Utanma, mahçup olma
ḫ.+ inden 265b/6
ḥad (Ar.ḥadd) Sınır, had
ḥ. 317a/19
ḥ.+ i 292a/11, 325b/20, 325b/21
ḫadem (Ar.ḫadem) Hizmet edenler
ḫ.- i ḫaşemiyile 331b/4
ḥadîs̱ (Ar.) Peygamberimizin mübarek sözleri
ḥ. 273a/7, 281a/8, 290a/19
ḥadsiz (Ar.+T.) Sınırsız
ḥ. 302a/11
ḥ.+ ün 338b/8
ḥâfiẓ (Ar.) Gerçek koruyucu olan Allah
ḥ. 319b/1
hâîn (Ar.) Hıyanet eden, nankörlük eden
h302b/4,304a/12, 321a/20, 329a/18, 339b/17
ḫ. olup 300b/19
ḥaḳ (Ar.ḥaḳḳ) Allah, Tanrı
ḥ. 265a/1, 265a/10, 265a/11, 265a/14, 265a/8, 270b/10, 270b/12, 270b/16, 271a/15, 273b/5, 273b/9, 274a/11, 274a/7, 274b/15, 276b/9, 276a/8, 278b/1, 281a/1, 281a/16, 288b/12, 289b/7, 292a/3, 292b/11, 293b/5, 295b/1, 296b/10, 296b/16, 300a/8, 313a/5, 319a/18, 320a/4, 322a/17, 322b/3, 323a/2, 323a/8, 323b/17, 327b/9, 329a/5, 334b/4, 335a/12, 337a/2, 339b/8, 340a/10, 340a/3, 342a/14, 342a/7, 343a/2
beyt-i ḥ. 281a/1
dergâh-ı ḥ. 327a/14
emr-i ḥ. 270b/12, 322a/15
envâr-ı ḥ. 313a/5
ḥabîb-i ḥ. 265a/7
ḫallâḳ-ı ḫ. 313a/13
ḫizmet-i ḥ. 274b/20

iẕn-i ḥ. 273b/3, 274a/20, 274a/8
ḳudret-i ḥ. 270b/15
rezzâḳ-ı ḥ. 313a/13
tenzil-i ḥ. 327a/15
ḥ. ider 340a/7
h. eylerdi 279b/12
ḥ.+dan 265a/8, 273a/19, 274a/1, 292b/12, 306b/17, 311a/21, 311b/1, 313a/6,
342b/20
ḳurb-ı ḥ.+ dan 327a/17
raḥmet-i ḥ.+ dan 313a/10
ḥ.+ dur 270b/2
kelâm-ı ḥ.+ dur 269a/11
ḳuṭb-ı ḥ.+ dur 265a/8
ḥ.+ la 283a/8
emr-i ḥ.+ la 281a/3, 285a/6, 323a/6, 323a/8, 337a/6, 339b/10, 342b/18, 343a/5
iẕn-i ḥ.+ la 273b/6, 274a/6, 304a/5, 323a/9, 340a/10, 342b/3, 342b/7
ṣuḥf-ı ḥ.+ la 343b/5

ḫâk (Far.) Toprak
âb-ı ḫ. 292b/17
bâd-ı ḫ.+ dan 327b/11
ḫ.278b/6,291a/18, 291b/18, 291b/3, 291b/17, 292a/7, 292b/13, 292b/20, 293a/12,293a/21,293b/10, 293b/16, 293b/2, 293b/4, 294a/2, 295a/4, 295b/13, 332a/5, 338b/8
ḫ.- i âdem 292b/15
ḫ.- i câmidden 294a/3
ḫ.- i gili 292b/4, 294a/2
ḫ.- i gūyâ 313a/19
ḫ.- i paha 308b/18
ḫ.- i pâyuŋa 278b/6, 316a/8
ḫ.- i rūḫsâr 265b/3
ḫ.+i 277b/3, 290b/14, 307a/16, 313a/13, 313b/9
ḫaşm-ı ḫ.+ in 275b/1
ḫ.+e 275b/3, 276b/2, 278b/1, 281b/10, 285a/5, 290b/16, 292b/16, 292b/18, 293a/1, 293a/10, 293a/6, 293b/1, 328b/7
ḫ.+e şaçdılar 314a/21
ḫ.-perest 290b/11, 291a/15, 291a/9, 291b/14, 291b/16, 291b/21, 291b/4, 291b/9, 292a/1, 292a/15, 293a/1, 293b/1, 293b/6, 294a/1, 294a/11, 295a/10, 295a/17, 295a/3, 295b/2, 295b/5
ḫ.- i pâkdan 313b/5
ḫ.- i pâyuŋ 265a/15
ġazînos-ı ḫ.- perest 292b/1
ḫ.- perestden 294b/18
ḫ.- pereste 294a/9
deyr-i ḫ.- pereste 294b/1
ḫ.perestler291a/4,291b/18,292a/18, 292b/11,293b/10,293b/17, 293b/21, 294a/17, 295b/1, 295b/10
ḫ.- perestlere 293a/17
ḫ.- perestlerüŋ 292a/16
ḫ.- perestlikden 292b/13
ḫ.- i tâk 313a/18
ḫ.- i zemînüŋ 293a/11, 293a/13

ḫâḳan Hakan, han, hükümdar
ḫ. 344a/2
ḫân-ı ḫ. 265a/11
ḫ.+ ı 344a/8

ḫâḳanî Hâkan ile ilgili, hâkana mensup
ḫ. 269a/12, 312a/16

ḫaḳîḳat (Ar.) Asıl olan durum ve şekil, gerçek, asıl
ḫ. 274b/6, 299a/17
ḫ.- i ḥâl 331b/18

ḫaḳîḳi (Ar.) Asıl olan, uydurma olmayan, doğru, sahih
ʿışḳ-ı mecâzi-yi ḫ.+ ye 319b/8

ḫakîm (Ar.) Hükmeden, buyruğunu yürüten, hākimiyet kurmuş olan, egemen
ḫ.- i ḫâẕıḳ 328a/14
ḫ.- i loḳmân-ı ekberken 269b/21
ḫ.-i üstâd268b/19,313b/12, 328a/13
ḫ.265b/9,266b/21, 267b/1, 268a/14, 268b/18, 269a/1, 269a/19, 269b/13, 269b/16, 269b/17, 269b/3, 270a/11, 270a/7, 270a/8, 270a/9, 270b/1, 270b/19, 270b/4, 275a/7, 275b/4, 276a/14, 276a/5, 276b/18, 277b/20, 277b/5, 279a/19, 279a/2, 280a/1, 280a/9, 281b/11, 281b/4, 282b/16, 283a/17, 283b/11, 284a/1, 284a/14, 285a/19, 285a/6, 285b/18, 286a/20, 288b/14, 289a/6, 290a/7, 290a/20, 291b/10, 292b/21, 293b/1, 293b/13, 293b/2, 295b/6, 296a/17, 296a/3, 297a/14, 297a/15, 298b/8, 300a/1, 300b/10, 301a/7, 301b/7, 302a/12, 303a/2, 304a/7, 306b/16, 307a/17,

308b/10, 308b/20, 309a/21, 309a/9, 310b/21, 314a/8, 314b/2, 317a/14, 317a/3, 317a/7, 320b/5, 321a/14, 321b/10, 31b/11, 321b/21, 323b/2, 323b/9, 324a/2, 324b/18, 325b/8, 327a/2, 329a/1, 330a/19, 331a/12, 331a/17, 331/13, 332a/19, 333b/9, 334a/19, 335b/16, 335b/5, 336b/9, 337a/3, 337b/9, 338b/10, 339a/6, 339b/4, 340a/9, 342b/6
ḥ.+ den 269b/5
ḥ.+ e 269a/17, 269a/18, 269b/1
ḥ.+ i 292a/13, 293b/18
ḥ.+ le 282a/10, 291a/3
ḥ.+üŋ269a/2269a/21,269b/5,292a/9

ḥâkim (Ar.) Hükmeden
ḥ. 285a/5, 306b/6, 343a/11

ḥakîr (Ar.) Değersiz, itibarsız
ḥ. 315b/13, 316a/12
ḥ.+ dür 274a/8
ḫ.+ üŋ 343b/16

ḥâl (Ar.) Hal, durum, vaziyet
ḥ.- i ḫâṭır 269b/16, 296b/7
ḥ. 265a/6, 271a/6, 273a/12, 273a/4, 302b/9, 317b/9
ḥaḳiḳat-i ḥ. 331b/18
ḥ.+ de 274a/7
ḥ.+ e 322a/2
ḥ. eylemez 293b/9
ḥ. eyleyen 295a/19
ḥ. eyleyen 295a/19
ḥ.+ erin 270b/20
ḥ. ider 293b/13
ḥ.+ i 316b/12
ḥ.+ in 272a/3, 302b/11, 318b/14, 329b/7
ḥ.+ince 305a/7, 310b/8, 314a/20, 329a/8
ḥ.+ inden 272a/4
ḥ.+ ine 273a/6, 273b/18, 325b/13
ḥ.+ ini 301b/6
ḥ.+ leri 321a/10
ḥ.+ lerin 317b/11
ehl-i h. 265b/1
müşkülüŋ ḥ.- eyle-r 295a/16
noḳṭa-yı ḫ.+ uŋ 265b/5

ḫalâṣ (Ar.) Kurtulma, kurtuluş
ḫ.293b/5,299b/17, 316b/1, 316b/17, 327a/17
ḫ. iderken 270b/8
ḫ. idüp 302b/1
ḫ. it 270a/18,
ḫ. itdüm 270a/19, 270a/20, 270a/21
ḫ. ola 338a/4
ḫ. olalar 297a/18
ḫ. olduġuma 271b/14, 271b/3
ḫ. olduŋuz 317b/11
ḫ. olup 271b/9

ḫalâyıḳ (Ar.) Kadın hizmetçi, köle
ḫ. 266b/18, 281a/9, 293a/15, 337a/7
ḫ.+ a 294a/13
ḫ.+ uŋ 293a/14

ḫâliḳ (Ar.) Yaradan, Allah
ḫ.- ı ḥannân 265a/1
ḫ. 292b/16, 313a/8, 343b/10
emr-i ḫ. 311a/9
emr-i ḫ.- ı perverdigâr 283a/9
ḫ.+a 271b/15, 272b/20, 282a/7, 323b/17, 335b/15, 336a/8
ṭâʿat-ı ḫ.+ a 281b/17
ḫ.+ ı 272b/11, 289b/5, 320b/4, 336a/2

ḥâlış- Durumlarını yoklamak
ḥ.- dılar 311a/2

ḫalîfe (Ar.) Hz. Muhammed'den sonra onun vekîli olarak din ve dünya işlerinde bütün müslümanların önderi, aynı zamanda devletin reisi olan kişi, emîrü'lmüminin
ḫ.+ si 284b/11, 306b/21, 317a/12, 337b/1

ḫalîl (Ar.) Sâdık ve gerçek dost
ḫ. 284b/8, 322b/21
ʿimâme-iḫ.274b/18,282a/7,306b/12
h.- raḥman 292a/2

ḫalḳ (Ar.) Bir milleti meydana getiren insan topluluğu
ḫ.- ı âʿlem 301b/3
ḫ.295a/2,296b/18, 313b/3, 317b/14, 343a/9
ḫ.+a265a/4,265a/5, 271a/18, 285a/6
ḫ.+ı 276a/4, 278a/14, 284b/18, 285b/3, 286a/2, 289b/11, 295b/13, 309a/9,
325a/19
ḫ.+ ın 275a/17, 298a/1
ḫ.+ ına 289a/1, 313a/13, 331a/7
ḫ.+ ını 335b/1
ḫ.+ınuŋ 268b/4, 284b/13, 292a/4, 307a/19

ḫalḳa (Ar.) Bir yere tutunmak veya bir şeyi bir yere tutturmak için kullanılan māden, tahta veya plastikten çember
ḫ.- i zülfün 313b/3
ḫ.+ ların 316b/7
ḫ.+ sında 265b/5

ḫallâḳ (Ar.) Halk edici, halik yaratıcı, yaratan, vareden
ḫ.- ı aʿẓâm 265a/3, 292b/14
ḫ.- ı enhâr 282b/20
ḫ.- ı ḫaḳ 313a/13
ḫ.- ı ʿâlem 323b/18, 327b/10
ḫ.- ı ʿâleme 334b/1
ḫ. 281a/15

ḫallu (Ar.+T.) Durum vaziyet
ḫ. 305a/7, 310b/8, 314a/20, 329a/8

ḫalvet (Ar.) Çevre ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız kalma, tenhāya çekilme
ḫ.- i ḫâṣ 296b/2
ḫ.- i ḫâṣa 275a/4
ḫ.- i ḫâṣına 281b/8
ḫ. 275a/5, 296b/2
künc-i ḫ.+ de 273a/10
ḫ.+ ine 275b/6

ḫamd (Ar.) Kulun Allah'ın yüceliğini, sonsuz lutuf ve ihsānı karşısında yaratanına minnet ve şükran duygularını bildirmesi
ḫ.+ u 343b/21
evṣâf-ı ḫ.+ uŋ 299b/20
ḫ.+i 343b/10

ḫamîd (Ar.) Övülmeye lâyık, meth edilecek sıfatlara sâhip olan
h. 304b/17
ḫ.+ e 284b/4

ḫamiyyet (Ar.) Milletinin, yurdunun, yakınlarının şerefini koruma gayreti, millî şeref ve haysiyet, fazîlet
ḫ. 310b/21, 318b/10
ḫ. ḳılup 280a/2, 280b/4, 288b/15, 301b/8, 310b/13, 311a/15, 311b/4, 312a/15, 312a/7

ḫamle (Ar.) İleriye doğru atılma, atılış
ḫ. itdi 274b/21, 333b/9
ḫ. ḳıldılar 279b/9
ḫ.+ me 277b/2
ḫ.+ sin 309b/13
ḫ.+ sine 309b/13

ḫammâm (Ar.) Hamam
ḫ. 266b/7, 277a/7, 278a/6, 287b/16, 305a/5, 308b/5, 324b/1, 326b/8

ḫamt Şükür
h. + a313a/16

ḫâmūş (Far.) Sessiz, susmuş olma
ḫ. 294b/16, 321b/11

ḫân Han, hakan, hükümdar
h.- ı aṣferi 302a/20, 303b/12
ḫ.- ı aṣferile 283b/9
ḫ.+ dur 344a/3
ḫ.- ı ḫâḳan 265a/11
ḫ.- ı türk 333a/1
ḫ.- ı türki 333a/12
ḫ.- ı türkün 333a/15
ḫ. 297a/20, 301a/9, 302b/1, 303b/8, 305a/2, 315b/2, 319a/11, 333a/16, 338a/19, 338b/2, 342b/6, 344a/2
344a/7
ḫ.+ a 333a/10
ḫ.+ı283b/8,304b/1,304b/12,317a/11

ḫançer (Ar.) Hançer, bıçak
ḫ.- i rüstem 298a/5
ḫ. 276a/17, 297b/6, 282a/2, 304b/2, 310b/1, 311a/6, 311b/18, 312a/8, 312b/9, 317a/19, 329a/7
mıṣr-ı ḫ. 266a/20
ḫ.- i tîġ 300b/8
ḫ.+ den 301b/18
ḫ.+ ümden 277a/17
ḫ.+ e 309a/7
ḫ.+ i 268b/15, 326a/16
ḫ.+ ile 276a/2
ḫ.+ in 276b/8
ḫ.+ inle 294b/14
ḫ.+ lerin 275b/19, 326a/16, 326b/11

ḫandaḳı Nerdeki
ḫ. 283a/16

ḫandân (Far.) Şen, neşeli
ḫ. 281b/1, 317b/20

ḫandânlıḳ (Far.+T.) Şen, neşeli olma
ḫ. idüp 319a/11

ḫâne (Far.) Ev, hane, mesken
ḫ.+ ler 267a/6
ḫ.+ sine 308a/8
ḫ. 291a/18, 325a/18
ḫ.+ nüŋ 285b/10
ḫ.+ sinde 283a/14
ḫ.+ sine 277a/8, 286a/9
ḫ.+ ye 291a/9

ḫânedân (Far.) Köklü, asil ve büyük âile, târihteki tanınmış bir kimseye dayanan soy
muḥibb-ü ḫ.+ em 265a/10

ḫânımân (Far.) Ev bark, ocak
ḫ. 301a/6
ḫ.+ ların 329a/19
ḫanlıḳ Han olma durumu
ḫ. 319a/12
ḥannân (Ar.) Çok acıyan, merhamet eden, Allah
ḥ. 266b/5
ḫâlıḳ-ı ḥ. 265a/1
ḫannâs (Ar.) Şeytan
ḫ.294a/12, 294a/4, 294b/1, 295a/12, 295a/2, 295a/7, 313a/2
ḫ.+ a 294a/16
ḫâr (Far.) Çok sert
ḫ. 302b/14
ḫâr (Far.) Diken
ḫ.- ı ġonca 292b/15
ḫ. 319a/16
ḫ.+ a 310b/15
ḫarâccı (Ar.+T.) Haraç, vergi alan
ḫ. 307a/10
harâsân (Far.) Korkan, korkak
h. 277b/7
ḥarb (Ar.) Savaş, cenk
ḥ. 283a/6, 306a/12
ḥ.+ inden 285b/11
ḫarbe (Ar.) Kısa mızrak, süngü
ḫ.+ sin 296b/5
ḥarbî (Ar.) Müzik aleti
ḥ.276b/14,280b/10,281b/21, 282a/21, 304a/5
ceng-i ḥ. 314b/10
kūs-i ḥ. 314b/11, 338a/14
ḥ. çalup 280b/5
ḥ.+ ler 282a/13, 301a/17
kūs-i ḥ.+ ler 338b/3
ḥ.+ nüŋ 301b/4
ḫâre (Far.) Yiyecek, yiyinti
ḫ. 276a/17, 314a/1, 328a/6
seng-i ḫ.+ si 281b/10
ḫar-gâh (Far.) Büyük çadır, otak
ḫ. 329b/13
ḫ.+ lar 283b/3, 285b/4, 325a/17
ḫ.+ ların 315a/1, 322a/20, 335a/15, 335b/3
ḫâricî (Ar.) Hârice, dışarıya mensup, hâriçle ilgili
ḫ.+ nüŋ 265a/10
ḥarîr (Ar.) İpek
ḥ. 290a/14, 320a/3
ḥarḳ (Ar.) Yakma
ḥaṣm-ı ḥ. 312b/11
ḥarṣ (Ar.) İstek, hırs
ḥ. +iye 306a/14
hârūn (Ar.) İlerleyeceği yerde huysuzluk edip geri geri giden (at)
h. 267a/10, 306b/11, 315a/4
h.+ dan 282a/11
ḫâṣ (Ar.) Seçkin, özel
ḫ.275b/19,285b/5,289a/12,290a/19, 290a/21, 291a/2, 296b/3, 299a/16, 300a/18,
303b/3, 311a/20, 313a/15, 314b/1, 317a/18,317b/21, 327a/17, 331b/12
ḫalvet-i ḫ. 296b/2
ḫilʿat-ı ḫ. 278b/8, 318b/8, 329b/6
meclis-i ḫ. 284a/18, 317a/4
vezir-i ḫ. 278b/19
ḫ. eylegil 293b/6
ḫalvet-i ḫ.+ a 275a/4
ḫ.+ ı 340a/3
ṣoḥbet-i ḫ.+ ı 275b/15
ḫilʿat-ı ḫ.+ ın 319b/10
ḫalvet-i ḫ.+ ına 281b/8
ḫ. idüp 302b/1
ḫ.+ ında 296b/2
ḫ. itmekde 275a/7
ḫaṣâr (Ar.) Zarar, ziyan
ḥ.+ ların 287a/19
ḥased (Ar.) Çekememe, kıskançlık
ḥ.281a/10,281a/9,299a/19, 330b/10, 340a/7
ḥ.+ den 327b/1
ḥasen (Ar.) Güzel
ḥ. 298b/8
ḥâṣıl (Ar.) Meydana çıkan, sonuç
ḥ. olur 293a/2, 293a/3, 293a/4, 293a/5, 293a/7
ḫaṣm (Ar.) Düşman
ḫ.- ı ḫâkin 275b/1
ḥ.- ı ḥarḳ 312b/11
ḫ.- ı zâl 280a/10
ḫ. 279b/7, 297a/14
ḫ.+ a 279b/19, 288b/11
ḫ.+ ı 277b/19, 310b/8
ḫ.+ ına 265a/12, 303b/2, 307a/21
ḫ.+ ından 314b/15
ḫ.+ ınuŋ 296a/16
ḥ.+ ıyıla 310b/9
ḫ.+ ile 311b/16

ḫ.+ uŋ 288b/10
ḫ.+ uŋa 265a/13

ḫaşmâne (Ar.+T.) Düşmanca
ḫ. 306a/10

ḫaşımlu (Ar.+T.) Hasmı, düşman ı olan
ḫ. 314b/15

ḫâsid (Ar.) Kıskanç ,çekemeyen
ḫ.+ ân 281a/9
ḫ.+ e 281a/9
ḫ.+ i 299a/20

ḫâsidân (Ar.) Kıskançlık
ḫ. ḳılup 340a/7

ḫasiyyet (Ar.) Özgülük , hassa
ḫ.+ iyile 325b/18, 322b/1, 342a/15, 342a/7

ḫaşlet (Ar.) Yaratılıştan gelen özellik, huy, tabiat
ḫ.+ iyile 342a/7

ḫasret (Ar.) özlem, hasret
ḫ. 319a/12
ḫ.+ inden 265b/2, 319a/13
ḫ.+ ine 270a/8

ḫasūd (Ar.) Kıskanç ,çekemeyen
ḫ. 330b/10
ḫ.+ laruŋ 270a/7

ḫaş (Far.) Kırıntı, döküntü, süprüntü
ḫ.+i 288a/21
ḫ. ḫaş ḳıldı 279b/16, 307b/14

ḫâşâ (Ar.) Asla, kat‟iyen, hiçbir şekilde
ḫ. 269a/21

ḫaşem (Ar.) Yanında bulunanlar, maiyet
ḫadem-i ḫ.+ iyile 331b/4

ḫaşir (Ar.ḥaşr) Kıyamet, dirilme
ḫ. 290a/5
rūz-ı ḫ. 304a/4
ḫ. olmuşdı 267a/15

ḫatâ (Ar.) Hata, yanlış, kusur
ḫ. itdüm 343b/16
ḫ. itmeyüp 272b/6

ḫâtem (Ar.) Mühür, üstü mühürlü yüzük
ḫ.- i ḫüsrev 299b/17
ḫ.- i îmân 343b/4
ḫ.- i süleymâna 268a/16
ḫ.- i süleymânile 341a/14
ḫ.327a/15,334b/10,335b/11,339b/2, 341a/16, 342a/15, 342a/7
müvekkel-i ḫ. 336b/11
ḫ.+ e 265b/4, 339b/9
ḫ.+i 265b/4, 299a/20, 323a/1, 327a/18, 334b/13, 339b/2, 342b/18
müvekkel-i ḫ.+ i 335b/16
ḫ.+in 292a/4, 301a/10, 317a/1, 322b/10, 322b/9, 339b/8
ḫ.+ inden 269b/10

ḫâtim (Ar.ḫatm) Bitirme, sona erdirme, mühür
nebî-yi ḫ.+ üŋ 340b/10
ḫ.- i aḥmed 313a/20
ḫ.- i enbiyânuŋ 343b/15
ḫ. +e 285a/6

ḫatta (Ar.) Bile, dahi, üstelik, bundan başka, hem de
ḫ. 271a/17

ḫaṭar (Ar.) Tehlike
ḫ.+ dur 321a/12

ḫâṭır (Ar.) Düşünme, akılda tutma yeteneği, zihin, hâfıza
ḫ. 302b/9
ḥâl-i ḫ. 269b/16, 296b/8
ḫ.+ ların 317b/11
ḫ. +ı 307a/7

ḫaṭîb (Ar.) Güzel söz söyleyen, hitâbet yeteneği olan kimse
ḫ.- i menber 265a/9

haṭṭ (Ar.) Çizgi
müşk-i h.+ uŋ 265b/4
ḫ.- ı reyḥân 326a/18
ḫ.+ ini 299b/13

ḫavâle (Ar.) Yöneltme, yönelme
ḫ. eyledi 278a/6
ḫ. ḳıldı 279a/21, 308a/5, 309b/8, 333b/14, 334a/13
ḫ. ḳılıcaḳ 308b/21

ḫâvari (Ar.) Yardımcı
şems-i ḫ. 276a/4

ḫâver (Far.) Şark, doğu yönü, gün doğusu
ḫ.+ i 320b/2

ḫavf (Ar.) Korku
ḫ. 277a/17
ḫ. idüp 284b/11, 307a/17, 321b/18
ḫ.+ a 268b/5
ḫ.+ ın 310a/18
şarşar-ı ḫ.+ ından 265a/3
ḫ.+ umuz 321a/16

ḫavle (Ar.) 1. Yıl, sene. 2. etraf, çevre. 3. güç, kuvvet, takat
h.+ yle 327a/21

ḫây (Far.) Vay!, eyvah!
ḫ. 312b/6

hayâhay (Far.) Yas tutan kimsenin iniltisi; feryadı
h. 339b/16
ḫayâl (Ar.) Hayal, düş
ḫ.+ i 281a/20, 299b/15
ḫ.- i fikri 324b/20
ḫ.+ in 319a/14
ḥayât (Ar.) Hayat, yaşam
ḥ.- ı câvidân 270a/11
ḥ.- ı câvidânı 271b/21
ḥ.269b/18,271a/4,274a/13, 274a/17, 297a/14, 327b/20
âb-ı ḥ. 269b/8, 270a/5, 270b/18, 271a/12, 271a/5, 271a/8, 272b/17, 273a/13, 273a/15, 273a/21, 273b/1, 274a/11,274a/16, 274b/20, 293a/19, 327b/21
âb-ı ḥ.+ a
nefs-i ḥ. 271a/6
ʿazm-i ḥ. 274b/9
âb-ı ḥ.+a 269b/18, 270a/11 272a/6, 272b/20,273a/17, 274a/13, 274a/19, 274a/6, 274b/9
ḥ.+ da 341a/10
âb-ı ḥ.+ da 274a/17
ḥ.+ dan 274a/18
âb-ıḥ.+dan273b/11,274a/13, 274b/12, 274b/2, 274b/3, 274b/7
âb-ı ḥ.+ dur 271b/18
ḥ.+ ı 269a/16
âb-ı ḥ.+ı 268b/20,268b/21, 269a/14, 269a/7, 270b/17, 271a/9, 272a/6, 273b/12, 274a/11, 274b/8
âb-ı ḥ.+ ıla 274b/13
ḫayf (Ar.) Eyvah, yazık, heyhat
ḫ. 341a/4
ḫayır (Ar.ḫayr) Hayır, iyilik
ḫ.273a/15,273b/10,274b/8, 313a/18
ḫ. +a 286b/8
ḫ.+ ıyla 327b/9
ḫ.- ı âl 265a/10
ḫ. itme 327b/2
ḫ.+ ı 326b/16, 326b/20
ḫayḳır- Telaş, şikayet gibi şeylerle yüksek sesle bağırmak
ḫ.- dı 334a/4
ḫ.-up 279b/11, 305a/6, 312a/15, 333b/13, 333b/7, 334a/11, 337a/15
ḫayli (Far.) Epeyce, çokca
ḫ.270b/7,286b/11,300b/20, 325b/12
ḫayme (Ar.) Çadır
ḫ. 283b/3, 285b/4, 315a/1, 322a/20, 325a/17, 329b/13, 335a/15, 335b/2
ḫ.+ ler 325a/18
ḫ.+ lere 304a/19
ḫ.+ si 338b/15
ḫ.+ sin 323a/13
ḫ.+ sinde 296a/15, 311a/7
ḫ.+ sinden 320a/17
ḫ.+ sine 315a/2, 324b/11
ḫaymelü (Ar.+T.) çadırı olan
ḫ. 296a/15, 311a/7, 315a/1, 320a/17
ḫayrân (Ar.) Hayran, şaşkın
ḫ.273b/18,278b/19,308a/11,323a/4, 337a/9, 337b/8, 339b/1
ḫ. ḳalup 298a/10
ḫ. ḳılup 337b/7
ḫ. oldı 320a/20
ḫ. olup 289b/7
ḫ. ṭururlardı 268b/4
ḫayret (Ar.) Şaşırma, şaşkınlık
ḫ.+ de ḳalup 339b/20
ḫ.+ e 271b/6.
ḫayrî (Ar.) Hayırlı işler
ḫ. 281a/15
ḥayvân (Ar.) Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık
ḥ. 283b/21
ḥayy (Ar.) Allah'ın adlarındandır
ḥ. 292b/17, 299b/5
hazâ (Ar.) Bu,şu, o
h. 340b/15
hazab Kuş türü
h. 320a/10
ḫaẕer (Ar.) Sakınma, çekinme
ḫ. 297a/14
ḫâẕıḳ (Ar.) Maharetli, usta
ḫakîm-i ḫ. 328a/14
ḥâżır (Ar.) Hazır, mevcut olan, bulunan
ḥ. 265a/1, 268b/15, 268b/2, 276a/3, 276a/4, 276b/16, 278a/9, 284b/1, 286a/2, 287a/15, 291a/11, 294a/7, 294a/13, 297a/12, 307a/20, 312b/18, 321b/20, 323a/8, 323b/15, 331a/11, 332a/12, 331a/14, 331a/4, 331a/7, 331b/19, 332b/4, 340b/16
ḥ.+ am 287a/14
ḥıżr-ı ḥ. 270a/10, 270a/16270a/3, 270a/8, 270b/4, 273b/16, 296b/18,

296b/7, 319a/8, 322a/4, 323a/11, 323a/5
ḫıżr-ı ḥ. 270a/5
ḫ.+ ı 296b/9
ḥ. ider 268b/14
ḫ. itdi 291a/15
ḥ. itdiler 331a/10
ḥ. olalar 275b/16
ḥ. olan 266a/12, 268b/4
ḥ. oldılar 269b/14
ḫ. oldum 270a/18
ḥ. olup 269b/8, 283a/13, 321b/21
ḥ.+ dur 286b/21
ḫ.+ dur 322a/2
ḫ.+ ken 317b/19

ḥâżırlıġ (Ar.+T.) Hazır olma
ḥ.+ ıyıla 331a/10

hazîn (Ar.) Hüzünlü, kederli, üzgün
h. 295a/3

ḫazîne (Ar.) Toplu halde bulunan altın, gümüş, mücevher, para vb. maddî değeri yüksek şeylerin bütünü
ḫ.+ sin 300b/18
ḫ.+ sinde 290b/2

ḥażret (Ar.) Yüce zat, hazret; bir saygı ifadesi olarak büyük zatlara verilen bir ünvan
ḥ.- i rezzâḳ-ı ʿâlem 265a/4
ḥ.+i265a/3, 267a/5, 268a/3, 268a/8, 268b/18,269a/18,269a/19, 269b/10, 269b/7, 269b/15, 270b/5, 270b/7, 270b/13, 296a/3, 296b/1, 311b/3, 327a/14, 323b/8, 324a/4, 335a/5 335a/12, 344a/10
ḥ.+ in 275a/8, 313a/9, 317a/1
ḥ.+ine 281b/7, 284a/11, 289a/10, 334a/20, 334b/11, 334b/6, 340a/7
ḥ.+ iyle 335b/14
h.+ inüŋ 330b/1
ḥ.+ iŋdür 299b/19
ḥ.+ üŋ 322a/17, 321a/7, 322b/20
ḥ.+üŋe 270a/10, 270a/12, 317b/14, 317b/15

hecîn (Ar.) Arkasında iki hörgücü olan ve çok hızlı koşan bir cins deve
h. 305b/4

hedeng (Far.) Ok
tir-i h. 279b/20

ḫeder (Ar.) Boşa gitme, yok yere giden şey
ḫ. 343b/6
ḫ.+ dür 321a/12

hediyye (Ar.) Hediye
h. 274b/13, 290a/9

heft (Far.) 7 sayısı
h. 341b/12, 341b/5
h.+ i 340a/14

heft-kişver (Far.) Yedi iklim, yedi bölge
h.+i 341a/11

hefte (Far.) Hafta, yedi gün
h. 338a/5

helâk (Ar.) Mahvolma, ölme
h.292b/20, 316a/17, 322b/20, 322b/8, 332a/14, 332a/4
h. ideler 272b/1
h. iderlerdi 305b/14
h. idesin 332a/16
h. idüp 272b/5, 316b/13, 339b/15
h. itdiler 288a/21
h. itdüre 330b/12
h. itmeyem 277b/17
h. itmezdi 303a/12
h. ḳıldı 334a/16
h. ḳılısardur 331b/2
h. olanları 324a/16
h. oldukların 316a/19
h. olunur 331b/1
h. oluram 278a/19
h.+ e 270a/16

ḫelâl (Ar.) Dînin yasaklamadığı (şey, hareket ve davranış)
ḫ. 327a/18, 343b/5, 343b/8

hem (Far.) 1. Kullanıldığı cümleye "üstelik, bir de, şu da var ki, zâten" mânâları katarak anlamı kuvvetlendirir 2. Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu veya birden fazla işin birlikte yapıldığını gösterir
h.265a/9, 280b/15, 280b/19, 288b/9, 290a/6, 292a/3, 292a/6, 292a/7, 299b/15, 299b/16, 299b/17, 299b/18, 299b/19, 299b/20, 301b/5, 312b/18, 313a/21, 320b/2, 322b/21, 322b/8, 337a/4, 341b/4, 343a/10, 343a/12,343a/13, 343a/17, 343a/18, 343b/4, 344a/9
hevâ-yı h. 300b/8
murġ-ı h. 320b/2

hemân (Far.) Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden

h. 265/b14, 270a/18, 270a/6, 273b/16, 274a/18, 274b/19, 336b/8, 338b/11, 341a/4, 342b/2, 343b/20

hemândem (Far.) Hemen, çabucak o anda

h.271b/18,273a/21,279b/3, 324a/12

ḥemâîl (Ar.) Üzerinde padişah tuğrası bulunan altın, muska

ḥ. 276a/17, 276b/7, 282a/3, 307a/13 306b/14, 306b/15, 307a/2, 312a/20

hemçü (Far.) Onun gibi

h. 331a/15

hemçün (Far.) Onun için

h. 310b/19, 326b/9

hemiş (Far.) Dâima, her zaman

h.+ di 301b/5

hemîşe (Far.) Dâima, her zaman

h. 333a/16

ḥendek (Ar.) Şehir, hisar, kale, tarla vb. yerlere girilmesini önlemek, arâzide, yol kenarlarında suların akmasını sağlamak için kazılan, iki tarafı yüksek, uzunlamasına derin çukur

ḫ.- i taʿri 283a/2

ḫ. 335a/16, 335b/4

heng (Far.) Güç, kuvvet

h. 310b/14

h. ider 279b/18, 300b/8

h. itmege 301a/21

h.+ e 266b/16

h.+ üm 312b/15

ceng-i h.+ üŋ 301b/6

hengâm (Far.) Vakit, zaman, mevsim

h.+ ıdur 318b/10

henüz (Far.) Henüz, yeni

h. 284b/8, 292b/3, 337a/12

hep 1. Hiçbiri veya hiçbir kimse dışarıda kalmamak üzere, bütün 2. Her zaman, dâima

h.270a/16, 276a/2, 285a/5, 299a/16, 336b/8, 340a/7, 343a/14

her (Far.) Tekil kelimelerin önüne getirilir ve o kelime için verilen hükmün aynı cinsten olan şeylerin hepsi için teker teker geçerli olduğunu gösterir

h. 265a/5, 265a/10, 265a/12, 265b/1, 265b/20, 266a/13, 266b/11, 266b/13,267a/13, 267a/15, 267a/17, 267a/18, 267b/19, 268a/17, 268b/3, 269a/10,270a/11,270b/13, 270b/14, 270b/20, 272a/17, 272b/3, 273a/13, 274a/14,274b/18,274b/19, 275a/14, 275a/2, 275a/20, 275b/21, 276a/2, 279b/12, 279b/18, 279b/19, 280b/3, 281a/19, 281a/6, 281b/12, 281b/13, 282b/10, 283b/17, 284a/8, 284b/4, 285b/21,287a/19, 288a/11, 288a/15, 288a/4, 289a/13, 289a/21, 290a/19, 291a/14, 291a/15, 291b/2, 292a/12, 292a/14,292b/11,293a/18, 296b/11, 297b/12, 298a/4, 299a/7, 302b/8, 303a/1, 303a/8, 303b/19, 305a/3, 305a/7, 305b/12, 306a/1, 306a/8, 307a/14, 307a/15, 310b/13, 310b/8, 311b/1, 312b/2, 313b/3, 313b/4, 313b/7, 314a/19, 317a/17, 317a/19, 317b/17, 317b/20, 318b/7, 318b/9, 320a/13, 320b/13, 320b/21, 320b/8, 321a/2, 321b/14, 322a/2, 322a/7, 322a/8, 322b/11, 322b/6, 323a/8, 323b/1, 323b/21, 324a/1, 324a/15, 324b/1, 324b/16, 326a/3, 326a/4, 327b/13, 329a/4, 329a/7, 329a/8, 329b/18, 331a/15, 331a/7, 336a/11, 336a/17, 336a/21, 336a/3, 337a/18, 338a/17, 341b/10, 342a/16, 342a/2, 342a/9, 342b/10, 342b/5, 343a/1, 343a/3, 343b/8

hergele (Far.) 1.Yaban eşeği 2. Sürü halinde eşek

g.+ ye 265b/1

hergiz (Far.) Asla, kesinlikle, hiçbir vakit

h. 265a/14

hevâ (Ar.) İstek, arzu, heves

h.- ı âfitâba 300b/2

h.-yıfenâ282b/12,320a/11, 325a/12, 325a/2, 327a/7

h.-yı fenâda 265b/10, 285a/17, 286a/4, 292b/8, 318b/21, 319a/11 319a/19, 319a/4, 328a/17, 330a/21, 330a/6, 336a/9, 336b/2, 339a/7

h.-yı fenâdan 266b/13, 288b/15, 298a/13, 320b/9, 336a/11, 336b/4

h.- yı fenâya 277a/2

h.- yı hem 300b/8

h.- yı nefsi 281a/4

h.265b/10, 265b/12, 265b/15, 265b/17, 266a/4, 266a/9, 266b/3, 266b/5, 267b/10, 267b/18, 268a/17, 282b/5, 283b/3, 284a/2, 285a/18,

286a/15, 288b/2, 289b/3, 289b/8, 293a/8, 298b/20, 299b/4, 300b/4, 311b/14, 311b/8, 311b/9, 316a/3, 318a/9, 319b/2, 320b/3, 323a/3, 324a/6, 325b/17, 326a/13, 326b/15, 326b/8, 327a/3, 328a/20, 328a/21, 328b/13, 328b/7, 329a/14, 329b/9, 330b/18, 330b/20, 337b/5, 338b/6, 343b/3
h.+ da 283b/21, 299a/13, 319b/20, 328b/1
h.+ dan 286a/7, 289a/20, 298b/14, 318a/21, 319b/13, 325a/14, 329b/4, 340a/1
h.+ nuŋ 278a/14
h.+ sında 265a/4
h.+ya 272b/3, 278a/13, 298a/21, 298a/6, 309b/15, 312b/4, 316b/4, 336b/1

ḥevâle Havaya kaldırmak
ḥ. ḳıldı 307b/11, 314a/10

heves (Ar.) Arzu, istek
h.284a/10, 299b/2, 327b/18, 343b/3
h. ḳılduḳ 299b/15

hevl (Ar.) Korku
h.- i heybetden 332b/19

heybet (Ar.) İnsanda korku ve saygı duygusu uyandıran etkili görünüş, ululuk, azamet
h.+ de 308b/7
hevl-i h.+ den 332b/19
h.+ i 278a/14, 326b/10
h.+inden 280a/8, 282b/13, 283a/1, 285b/18, 301b/5, 302a/11
yaġ-ı h.+ inden 285a/19
h.+ ine 308a/11, 309a/10
h.+ümden275b/1, 277a/21, 312b/15

hey'et (Ar.) Görünüş, şekil
h. 265b/20, 266a/18, 308b/7, 308b/9, 319a/5, 331b/19, 342b/15
per-i h. 319a/3
h.+ ine 266a/15, 309a/10

heyhât (Ar.) Yazık, ne yazık; ne kadar uzak
h.341b/11,341b/13, 341b/15,341b/19, 341b/21, 342a/4
ṣaḥrâ-yı h.+ uŋ 341b/20

heynet (Ar.) Kolay, rahat
h.+ ine 308a/11

hezâr (Far.) Bülbül
h. 270b/4, 282b/7, 284a/7, 319b/3, 319b/5, 319b/6, 324b/4, 324b/5, 328a/1

hezârân (Far.) Bülbüller
h. 280a/18

hezîmet (Ar.) Bozgun, bir tarafın yenilmesi
h. 281a/1, 321b/4
h. itdüm 271a/11
h.+ le 302b/2
h. olup 330a/1
ḫ. ḳılınca 270a/17

ḥıfẓ (Ar.) Ezber, koruma, saklama
ḥ. idüp 340b/6

ḫınala- Kınalamak
ḫ.- yup 275b/20

ḫınâlu Kınalı
ḫ. 319a/10

ḫınzîr (Ar.) Domuz
ḫ. 299a/8, 330a/11

ḫırâb (Ar.) Harab, kötü hale gelmek
ḫ. idem 275a/19

ḫıramânî (Far.) Salına salına, naz ve edâ ile yürüyen
ḫıramâni ḫ. 289b/16
ḫ. ḫıramâni 289b/16

hırâsân (Far.) Hırslı
h. 333a/6

ḫırḳa (Ar.) Hırka, bol kollu bir giyecek
ḫ.+ ların 320a/6, 326b/12
ḫ.+ sın 319a/18, 319b/4, 319a/21
ḥ.+ ya 320a/6

ḫırman (Ar.) Mahrumluk; ümitsizlik
ḫ. 312b/1
ḫ.+ a 309a/4

ḫışm (Far.) Hiddet, kızgınlık, öfke ḫ. 269a/18, 279a/14, 316b/3
ḫ.- ı kîniyile 291b/19
ḫ.- ı odın 303a/12
ḫ. ider 292b/20
ḫ. itdügin 318a/18
ḫ. ḳıldılar 294a/16
ḫ.+ a 304a/15, 309b/12
ḫ.+ ile 303a/11
ḫ.+ um 269a/21

ḫışımlu (Far.+T.) Öfkeli
ḫ. 271a/15

ḫıṭâ-i ḫoten (Far.) Ahular ve güzeller şehri
ḫ.-yıḫuten 319a/6, 319b/9, 340a/15, 342b/16

ḫıyâr (Far.) Hıyar

ḫ.279a/21, 279b/13, 280a/6, 288a/3, 295b/9, 307b/13, 308a/8, 312b/5
ḫ.+ a 287b/16
ḫıżrî (Ar.) Hızıra benzer
ḫ. 274b/17
hiç (Far.) Hiç, asla
h. 265b/21, 269a/15, 272b/6, 278a/3, 278b/3, 295b/2, 308b/17, 322b/4, 323a/10, 327a/18, 337b/8, 341a/5, 341b/18, 342b/5
hiçbir (Far.) Hiçbir, hiçbiri
h. 274b/15, 277b/16
h.+ isi 271a/16
h.+ isin 284b/4
hidâyet (Ar.) Doğru yola kılavuzlama
h.+ iyile 322b/3, 342a/9
ḫikâyet (Ar.) Hikaye
ḫ.- i melîh ḳılup 313b/14
ḫ. 299a/5
ḫ. itdiler 317b/19, 318a/21, 330a/3
ḫ. ḳılup 300a/2, 328a/14
ḫ. ḳılurlar 281b/4
ḫ.+ dür 339a/12, 339a/13
ḫikmet (Ar.) Bilgelik, hakimlik
ḫ.- i ḳudret-i ṣaniʿ 340b/21
ḫ.- i lâfẓı 265a/4
ḫ. 292a/1, 340b/19, 343a/4
ehl-i ḫ. 317a/13
ḫ.+ de 340b/1
ḫ.+ den 270a/4
ʿayn-ı ḫ.+ dür 292a/13
ḫ.+ i 270b/12
hilâl (Ar.) Yeni ay, hilal
h.- i ʿıydı 339a/9
h. 265a/5, 337a/3
ḫilʿat (Ar.) Elbise, kaftan, üstlük
ḫ.- ı ḫâṣ 278b/7, 318b/8, 329b/6
ḫ.- ı ḫâṣın 319b/10
ḫ. 290a/21, 317b/21
ḫ. virüp 285b/21, 295b/11
ḫ.+ ı 317a/9
ḫilḳat (Ar.) Yaratma, yaratılma, yaratılış
ḫ.- i levlâk 265a/8
ḫ.292b/15,292b/8,334b/10, 334b/15
ḫ. iden 281a/16
ḫ.+ idür 299b/6
ḫ.+ umuz 290b/11
ḫ.+ üŋ 295a/4
ḫilm (Ar.) İnsanın tabiatında olan yavaşlık, yumuşaklık
ḫ.+ ine 290b/10
himmet (Ar.) Gayret, emek, yardım
h. iderseŋ 265a/15
hind Hindistan
h.+e 272a/5, 284a/19, 340b/16
ʿârif-i h.+ i 319b/3
hindî (Ar.) Hindli
pîr-i h.+ dür 292a/11, 293b/6
hindu (Ar.) Hindli
h. 284b/7
ḫırṭ Sersem, budala, ahmak
ḫ. 327a/19
ḫisâb (Ar.) Hesap
ḫ. 309a/8, 326b/3
ḫisâbsuz (Ar.+T.) Hesapsız
ḫ. 289b/11
ḫişâr (Ar.) Kuşatma, etrafını alma
ḫ. 283a/16, 284a/21, 288a/11
ḫ.+ uŋ 286a/14
ḫişṣe (Ar.) Hisse, pay
ḫ. 286a/20
ḫiṭâb (Ar.) Sözü veya yazıyı bir kimseye yöneltme, tevcih etme
ḫ. 327b/12, 334b/7
ḫizmet (Ar.) İş, iş görme, görev
ḫ.- i ḥaḳ 274b/20
ḫ.- i süleymâniye 267a/10
ḫ. 286a/18
ḫ. iden 286a/19
ḫ. itmekde 296a/7
ḫ. ḳıla 288b/18
ḫ. ḳılur 317b/15
ḫ.+ de 335a/2
ḫ.+ den 322a/15
ḫ.+ e 284a/12
ḫ. ide 271a/4
ḫ.+ in 290b/16, 292a/18, 296a/13, 342b/3
ḫ.+ inde 286b/9
ḫ.+ine 273b/9, 284b/12, 322a/16, 43a/10, 343a/12
ḫ.+ üm 327b/9
ḫ.- i şerâîṭini 343a/1
ḫ.+ üŋde 277b/16
ḫizmetkâr (Far.) Hizmetçi, hizmet eden
ḫ. 271a/3
ḫod (Far. ḫūd) Da, de, dahi
ḫ.265/b13,269a/16,272b/17,274b/2, 275a/13, 290b/7, 293b/5, 330b/7, 339a/15

bâd-ı ḫ. 303a/12

ḫod-bîn (Far.) Mağrur, bencil, kibirli
ḫ. 281a/21

ḫor (Far.) Değersiz, bayağı, hakir
ḫ.271a/3,315b/13,315b/21,316a/12, 317a/2

ḫorâsânî Horasanlı
pîr-i ḫ. 320a/4

ḫorlıġ (Far.+T.) Hor olma durumu, hakirlik,bayağılık, aşağılık
ḫ.+ ıyıla 315b/10

ḫurūs (Far.) Horoz
ḫ. 276a/13, 319b/17
ḫ.+ ı 337a/20
ḫ.+ ları 324b/8

ḫoryâd Hoyrat, karşısındaki kimsenin kırılıp incineceğini hesâba katmadan hareket eden, kaba
ḫ.+ ı 308b/16
ḫ.+ lar 315b/21

ḫoş (Far.) Hoş, iyi, güzel
ḫ. 265b/1, 265b/7, 266b/19, 268b/1, 271a/4, 275b/3, 290a/7, 299a/18, 299b/1, 316b/16, 320b/3, 323b/10, 323b/18, 328a/8, 337b/19, 343a/20
kibriyâ-yı ḫ. 265a/9
ḫ. olmadı 297a/5

ḫū (Far.) Huy, mizaç
ḫ. 265a/16, 279a/1, 279a/18
ḫ.+ dur 281a/9

ḫūb (Far.) Güzel, iyi
ḫ.284a/9,310b/8, 319a/16, 319b/10, 319b/5, 328a/15, 337a/19
ḫ.+ ları 319b/9, 320a/2

ḫubâb (Ar.) Buğday, arpa gibi ufak ve yuvarlak şeylerin taneleri
ḫ. 288b/9

ḫubbü'l-vaṭan (Ar.) Vatan sevgisi
ḫ.319a/12

ḫubūbât (Ar.) Tahıl, taneli bitkiler
ḫ.289b/15,320b/5, 324a/21, 324a/5, 326a/8
ḫ.+ dan 289b/3

ḫūc (Far.) Kuş tacı, ibik
ḫ.- mâḫı 303a/19

ḫūd (Far.) Büyük balık
ḫ. 285a/18

ḫudâvend (Far.) Allah, Tanrı, Hükümdar, sahip, efendi
ḫ.+ i 281a/15

ḫudūd (Ar.) Sınır, hudut
ḫ.+ ından 270a/21

ḫulūs (Ar.) Hâlis ve saf olma, kalp temizliği
ḫ.+ ı 323b/10
ḫ.+ ıydı 291a/10

hüm (Ar.) Gam
h. 307b/2, 314a/10

ḫummâr (Ar.) İçkiden sonra gelen baş-ağnsı, sersemlik
ḫ.+ a 328a/7

ḫumūş (Far.) Susmuş, sessiz
ḫ. 279a/18

ḫūn (Far.) Kan, öldürme, öç
ḫ.- u süleymân 317b/3
ḫ. 279b/17, 288b/9, 290a/12, 290a/16, 297a/14 298a/21, 315b/21 316a/11, 318b/14, 319a/17, 319b/1, 321a/4
mîġ-i ḫ. 279b/20
ḫ.+ a 290a/15
ḫ.+ ından 327a/12
ḫ.+ lar 286b/16
ḫ.+ ların 286b/16

ḫunḫâr (Far.) Kan içen, kan dökücü, zâlim
ẓâlim-i ḫ. 309a/10

ḫūr (Ar.) Güneş
ḫ. 316a/11, 328a/1

ḫurd (Far.) Parça, ufak, kırıntı
ḫ.- ı ḫaşḫaş 279b/16
ḫ.288a/21, 307b/14, 309a/9, 312b/13, 314a/17, 333b/1
ḫ. idem 309a/17
ḫ. ḳıldı 333b/12, 333b/16, 333b/5, 334a/15, 334a/4, 334a/8
ḫ. olup 309b/4
ḫ.+ adan 321b/10

ḫūri (Ar.) Cennet kızı, çok güzel kız veya kadın
ḥ.- yi cennet 319a/9
ḥ.- yi rıḍvân 319a/1
enîs-i ḥ.- yi rıḍvân 318b/20

ḫurmâ (Far.) Hurma
ḫ. 296b/9

hurrem (Far.) Sevinçli, şen, gönül açıcı
h. 273a/3

ḫuṣūmet (Ar.) Düşmanlık
ḥ.+ e 338b/20

ḫuṣūṣ (Ar.) Konu, iş

ḫ.+ ında 293b/11
ḫuşūşâ Konuya, işe
ḫ.269a/20,292a/7, 293a/15, 331a/19
hūş (Far.) Akıl, fikir, şuur
h.- ı köşkiyle 290a/19
h.+ ı 284a/12, 290a/6, 337b/8
gūş-ı h.+ ı 299a/17
gūş-ı h.+ uŋ 343a/20
ḫūt (Ar.) Büyük balık
ḫ. 283a/16
ḫutbe (Ar.) Dini öğüt
ḫ.+ yi 341a/15
ḫūy (Far.) Doğuştan olan tabiat, yaratılış, mizaç
ḫ.- ı beşer 327b/1
ḫ.- ı melek 327a/18, 327b/2
ḫüceste (Ar.) Uğurlu, mübarek
ḫ. 299b/19
hücūm (Ar.) Üstüne yürüme, saldırma, saldırı, savlet
h. itdi 329a/4
h. itdiler 305b/4
h. ḳılup 279b/4, 307b/2
h.+ ın 304b/16
h.+ ından 296a/15
h.+ ile 314a/10
hücūmât (Ar.) Hücumlar
h.+ ından 284a/17
ḫüdâvend (Far.) Her şeyin sâhibi olan, Allah, Hudâvend
ḫ.+ i 299b/11, 313a/18
ḫ. 343b/20
ḫükemâ (Ar.) Hakîmler, filozoflar, ilim adamları
ḫ.- yı ḫıṭâ-yı ḫuten 342b/16
ḫ.269a/8,269b/14,281b/15,283b/12, 289a/5, 289a/6, 291a/18, 292a/11, 292a/14, 295b/20, 307a/6, 317a/14, 321a/14, 321a/2, 321b/5, 323a/16, 323b/1, 323b/15, 330b/4, 334b/1, 335a/9, 337a/6, 340b/1, 341a/13, 342a/3
mendân-ı ḫ. 281b/5, 328a/13
ʿirfân-ı ḫ. 300a/1
ḫ.+ nuŋ 269b/20, 270a/1
ḫ.+sı 295b/18, 306b/18, 331a/11, 340a/18, 340b/17, 342b/8
ḫ.+ sına 292a/12
ḫ.+ sıyıla 337b/10
ḫükm (Ar.ḥüküm) Hüküm, buyruk, emir
ḫ.- i ḳâfa 344a/9
ḫ.- ü ḫükümet 271a/18
ḫ.285b/21,290b/1,302a/13,315a/13, 324a/13, 335a/21, 338a/13, 341a/18
ḫ. eyledi 266a/13, 268b/1, 268b/11, 268b/9, 282b/10, 283a/20, 286a/2, 286a/7, 288a/14, 291a/1, 295b/3, 297b/19, 301a/11, 303a/15, 303b/1, 304a/15, 315a/17, 315a/20, 315a/9, 315b/18, 318b/1, 323a/12, 324a/18, 325b/9, 326a/9, 330a/5
ḫ,-i şâha 336b/8
ḫ. ide 334b/9
ḫ. iden 283b/18
ḫ. iderdüm 272a/5
ḫ. iderse 274b/6
ḫ. idüp 266a/4, 341a/12, 343a/1
ḫ.itdi 287a/17, 291b/9, 294a/18, 295b/10, 323a/19, 328b/2, 330a/7, 335a/3,
341a/10
ḫ. itdü 284b/18
ḫ. ḳıla 343a/6
ḫ. ḳıldı 318a/16
ḫ.+ indedür 290b/7, 293b/4
ḫ.+ ine 284a/1, 339b/3, 343a/10
cezîre-i ḫ.+ ine 341b/5
ḫ.+ iyile 338b/4
ḫükümet (Ar.) Bir ülkeyi yöneten kuruluşların bütünü
ḫükm-ü ḫ. iderdüm 271a/18
hümmere Kuş türü
h. 320a/10
hüner (Far.) Hüner, marifet
h.277a/5, 278b/21, 281a/13, 281a/4, 281a/7, 281b/5, 308b/17, 328a/13
h.+ de 323b/1
h.+ dür 281a/13
h.+ i 279a/10
h.+ in 279a/9, 307a/21
hünermend (Far.) Marifetlilik
h. 292a/14, 323b/1, 340b/1
ḫünkâr (Far.) Pâdişâh, sultan, hükümdar
ḫ. 319b/12
ḫür Özgür
ḫ. 311b/12
ḫürmet (Ar.) Hürmet, saygı, itibar
ḫ. 332a/15
ḫ.+ i 313a/20
ḫ.+ içün 299b/12, 343b/15

ḥürrem (Ar.) Esir veya câriye olmayan hür kadın
ḥ. 337b/5
ḥ. olup 319a/10
ḥüseynî (Ar.) Müzik makamı
maḳâm-ı ḥ.+ de 284a/8
ḥüseynü (Ar.) Müzik makamı
ḥ. 319b/2
ḥüsn (Ar.) Güzellik
milk-i ḥ. 265b/6
ḫüsrev (Far.) Padişah, hükümdar, sultan
ḫ.+ e 301b/5
ḥ.- i ṣâḥib 344a/7
ḥ. 344a/8
ḫâtem-i ḥ. 299b/17
ḥüsrevânî (Far.) Çok iyi, hükümdara layık
ḥ. 306a/2
ılduz Yıldız
ı. 343a/6
ır- Uzaklaştırmak
ı.- alum 286b/8, 294b/16
ı.- ayın 316b/20
ı.- dı 309b/3
ı.- dılar 289b/11, 318a/7, 335b/1
ı.- ġurmadı 278a/7
ı.- mayup 286b/1
ı.- up 315a/8
ırak Uzak
ı. 267b/19, 289b/9, 336a/19
ı.+ dağılar 340b/9
ı.+ da 340b/17
ı.+ dan 282a/5, 340a/19, 342
ırıl- Ayrılmış, uzaklaşmış
ı.- mış 338b/13
ı.- up 324b/11
ırmak Irmak, nehir
ı.+ ı 338b/14
ı.+ ın 329b/15
ıṣlâḥ (Ar.) İyileştirme, düzeltme
ı. 299b/13, 313a/10
ı.+ a 313a/3, 343b/2
ısmarla- Bir şeyin hazırlanmasını, alınmasını veya getirilmesini bir kimseden istemek, sipâriş etmek
ı.- dı 296a/13, 325a/7
ıssuz Issız
ı. 278a/3
ʿış (Ar.) Akşamla yatsı arasındaki zaman
ʿı. 317a/4
ışıġ (Ar.ışġ) Savaş aleti
ı.+ ı 333b/1
ı.+ ın 277a/7, 334a/9
ı.+ ınuŋ 308a/16
ı.+ ıyile 333b/12
ı.+ ıyla 334a/15
ı.+ ıyıla 334a/4
ı.+ uŋ 313b/10
ışıḳ Savaş aleti
ı. 276a/16, 276b/8277a/7, 282a/18, 285b/12, 301b/4, 302a/2
ı.+ ları 315b/10
ı.+ ıda 303a/1
ʿışḳ (Ar.) Aşk
ʿı.- ı ilâhiye 336a/13
ʿı.- ı mecâzi-yi ḥaḳiḳiye 319b/8
ʿı.+ a 299b/16
ʿı.+ uŋ 328a/10
ʿıyd (Ar.) Geri dönmek
hilâl-i ʿı.+ ı 339a/9
ʿıyş (Ar.) Yaşama, yaşayış
ʿı. 337b/15, 337b/18
ʿı.+ ı 280b/12
ıżṭırâb (Ar.) Maddî veya mânevî acı, azap, eziyet
ı. 266b/18
ı.+ da 324b/21
i- Olmak, imek (cevheri fiil)
i.-di 278b/8, 279b/18, 283b/17, 291a/11, 294a/7, 295a/12, 304b/16, 305a/19, 305b/11, 305b/2, 305b/20, 305b/6, 306a/14, 306a/19, 306a/20, 306a/21, 306a/7, 306b/1, 306b/12, 306b/3, 307a/14, 306b/5, 307a/8, 319a/18, 319a/20, 319a/21, 319a/8, 319b/4, 319b/7, 319b/18, 319b/19, 319b/20, 319a/21, 320a/13, 320a/2, 320a/7, 326a/12, 326a/16, 328b/15, 336a/12,336a/14, 336a/17, 336a/18, 336a/19, 336a/4, 336a/5, 336a/6, 337b/16
i.-dügin 337b/3, 337b/6, 340b/13, 340b/5
i.- düm 316b/16
i.- miş 339a/19
ʿibâdemet (Ar.) İbadet, tapınma
ʿi. eyledi 275b/15
ʿibâdet (Ar.) İbadet, tapınma
ʿi. iderken 337a/16
ʿi. idüp 291b/7
ʿi. itdiler 296a/1

ʿi. ḳıluban 293b/12
ʿi.+ e 275a/4, 281b/8

ibik Horoz, hindi gibi benzeri hayvanları başında bulunan etli tırtıklı deri uzantısı
i. 318a/3

ibn (Ar.) Oğul
i.- i cân 336b/8
târîḫ-i i.- i keşîrde 341a/20
i.- i yâmin 306a/21, 306b/8
i.- i 306b/6

ʿibret (Ar.) Bir olaydan çıkarılan göz açıcı, uyarıcı ders
ʿi. 273a/7, 342a/16
ʿi. alasın 278b/12
ʿi. alup 298a/10, 330b/2
ʿi.+ e 283a/18

ibṭâl (Far.) Bozma, geçersiz sayma
i. 322b/1
siḥr-i i. 322b/4, 322b/7, 325b/16, 330a/15, 330a/6, 331a/9
siḥr-i i.+ i 321b/8
siḥr-i i.+ ini 329a/6
siḥr-i i.+ ile 328b/17

îcâd (Ar.) Yeni bir şey bulma, ortaya koyma, varlığı bilinmeyen bir şeyi meydana getirme
î. ider 265a/2

icâzet (Ar.) İzin, müsade
i. 275a/4, 279a/5, 287b/12
i.alup 282b/5, 283b/4, 296b/18, 297a/5, 323a/5
i. virdi 294b/18
i. virüp 317b/1
i.+ iyile 310a/1
i.+ iyle 289b/14, 296a/12

iç Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil
i. 272b/13, 273b/1
i.+ i 265a/13, 276a/7, 283a/7, 291a/7, 291b/7, 298a/20, 301b/18, 310b/1, 336b/21, 336b/4
i.+ idür 318b/10
i.+ in 277a/4, 295b/15, 343a/8
i.+ inde 267b/17, 269a/15, 269b/19, 270a/12,270a/20, 270b/13, 273a/13, 273a/21, 273b/20, 274b/9, 275a/19, 275a/9, 277a/14, 277b/21, 279a/18, 281a/20, 282a/15, 284a/20, 284b/5, 284b/7, 286b/12, 289a/19, 290a/15, 290b/10,290b/14,290b/15, 292a/14, 293a/16, 293a/20, 293b/17, 294b/1, 295a/19, 295b/10, 296a/10, 296a/3, 296b/1, 296b/16, 297b/10, 297b/16, 297b/21, 297b/6, 298a/11, 300a/6, 303b/20, 306a/8, 313b/16, 315a/12, 316b/16, 317b/2, 319a/15, 320a/1, 320a/11, 320a/14, 320b/12, 320b/5, 321b/19,322a/12,322a/19, 322b/15, 324a/14, 324a/3, 324b/19, 324b/6, 325a/14, 325a/8, 327a/6, 328a/17, 328a/20, 330b/12, 330b/6, 331a/5, 331a/7, 332a/2, 332b/20, 332b/9, 334b/16, 334b/17, 335a/6, 337a/18, 338b/11, 338b/17, 338b/18, 339a/6, 340a/15, 340a/18, 341b/6, 342a/2
i.+ indeki 293b/9, 295b/14, 295b/4, 309a/7, 322a/14, 322b/12, 322b/16
i.+ indekin 271b/1
i.+inden271a/21, 276b/12, 293a/19, 293a/20, 295a/14, 295a/3, 295b/12, 302a/16, 328b/8
i.+ ine 271a/19, 271a/20, 272a/12, 274a/14, 277a/14, 277a/9, 279b/11, 283a/7, 285b/9, 287a/15, 287b/13, 288b/1, 290b/2, 292a/2, 294a/, 294a/17, 294a/8, 294b/2, 294b/3, 295a/11, 295a/2, 297b/17, 298a/5, 298b/21,301b/14,307a/20, 320a/15, 320a/19, 323a/15, 323a/19, 323b/9, 324a/17, 325b/17, 328b/6, 332a/13, 332a/4, 335a/15, 335b/3, 335b/8, 336a/1
i.+ iyile 331a/16
i.+ re 265b/6

iç- Bir sıvıyı ağza alıp yutmak
i.-di 268a/3, 269a/7, 272b/14, 342a/21
i.- dügin 268b/21
i.- dügüme 271a/8, 272b/17
i.- dügümüz 293a/21, 293a/4
i.- dügüŋi 270a/5
i.-düm 271b/17, 272b/15, 272b/16, 272b/17, 273b/11
i.- düŋüz 270b/17
i.- em 273b/12, 312b/18
iç.-en 271a/5
iç.en271a/5
i.- er 269a/15
i.- erdi 279b/17
i.- erem 287b/8

i.- erken 284a/18
i.- erlerdi 311b/14
i.- ildi 290a/17
i.- irüp 275a/19
i. -mek271a/3
i.-mekden 271a/7
i.- mediġüme 273b/2
i.- mege 266b/15
i.- mege 272a/6
i.- meġe 283a/13
i.- mekile 269a/16, 274a/18
i.- mezsiz 273b/2
i.- se 273a/13, 274a/16
i.-üp 269b/18, 272a/14, 274a/11, 274a/14, 277b/9, 325a/19
i.- üpdür 271a/5
i.- ürem 271a/13

içerü İçeri
i.269b/12,285a/12,289b/17,290a/11 ,291a/7, 291b/4, 296b/5,317b/10, 317b/8, 318a/1, 318a/12, 322a/4, 338a/8

içici İçici, içen
i.267a/12,275a/16, 276b/7, 277a/16, 283a/12, 285a/2, 287a/14, 287a/6, 300b/10, 303b/1, 304b/8, 305a/14, 305b/3, 314b/11, 328b/5

içil- İçilmek
i.- di 317b/4, 337b/20
i.- üp 290a/18

için Sebep bildirir, -den ötürü, -den dolayı
i. 294a/6, 335b/9

içre İçre, içinde, içerisinde
i. 270b/2, 270b/6, 271a/6, 272a/2, 275a/5, 276a/7, 277b/1, 277b/7, 278b/2, 303a/1, 308b/7, 308b/9, 313a/16, 322b/20, 322b/3, 336b/8, 340b/7, 341a/3, 341a/4, 343a/4

içtimâʿ (Ar.) Toplanma, bir araya gelme
i.- ı insân 317b/2
i.- i insân 267a/14
i.+ ından 289b/9
i.- ı 318a/13
i. 285b/10

için Sebep bildirir, -den ötürü, -dendolayı
i.278a/18,285a/10,286b/21,301a/11 ,302b/7, 315a/8, 320a/1, 324a/16, 328a/8, 338b/17, 339b/21, 342b/14

içür- İçmek işini yaptırmak
i.- mişken 269a/15
i.- üp 318b/7

id- Etmek
i.-e 268a/13, 292b/19, 299a/18, 309a/9, 328a/11, 344a/11
cehd i.- e 313a/4
ceng i.-e278b/18, 308b/17, 332a/13
dâyim i.- e 297a/13
devrân i.- e 343a/8
fermân i.- e 343a/14
gūş i.- e 327b/16
ḫizmet i.- e 271a/4
ḥükm i.- e 334b/9
ḳâl i.- e 291b/21
makbul i.- e 335b/15
maḳbūl i.- e 281a/15
ʿarż i.- e 265b/1
seyrân i.- e 343a/14, 343a/7
su'âl i.- e 291b/21
ṭâʿat i.- e 296a/2
vefât i.- e 274a/17
ceng i.- ebilmege 340a/5
i.- ecem 312b/11
i.- eler 280b/20, 286b/17, 313a/18
ceyhūn i.- eler 294a/21
helâk i.- eler 272b/1
niṣâr i.- eler 291a/17
şebḫun i.- eler 294a/20
çâk i.- eli 265b/2
i.-elüm 277b/10, 321a/1, 321a/4, 329b/3, 332b/1, 338a/12, 338a/13
ceng i.- elüm 287a/16, 320b/21, 332b/1
firâḳ i.- elüm 329b/4
ġusül i.- elüm 274b/4
şerḥ i.- elüm 281b/2
tenbîh i.- elüm 297a/6
zebūn i.- elüm 321a/5
i.-em 274b/6, 277b/3, 277b/4, 281a/18,299b/20,312b/13, 312b/19, 312b/21, 317a/1, 317a/2
âḫir i.- em 343b/19
defʿ i.- em 313a/14
ḫırâb i.- em 275a/19
ḫurd i.- em 309a/17
naḳl i.- em 299a/18, 343a/20
reng i.- em 312b/19
sırrını i.- em 280b/17
şerḥ i.- em 284a/13, 290a/7, 301b/6
turab i.- em 275a/20
ṭâʿat i.- em 273a/12

ẕikr i.- em 313a/14
ceng i.- emez 279a/1
farḳ i.- emez 343a/15
i.-en 292b/15, 292b/16, 297a/13, 317b/13, 323b/19, 344a/11
ceng i.- en 300b/16, 324a/14
gūş i.- en 319a/16
ḫilḳat i.- en 281a/16
ḫizmet i.- en 286a/19
ḥükm i.- en 283b/18
naẓar i.- en 271b/1
savaş i.- en 286b/7
i.- endür 265a/3, 281a/20, 313a/18
i.- ene 327b/9
naẓar i.- enüŋ 265b/20
i.-er 265a/5, 265a/12, 265a/15, 265a/5, 266b/16, 274a/21, 280a/6, 281a/9, 284a/10, 290a/3, 321b/10, 327b/18, 332b/2, 343b/5
ceng i.- er 278b/16, 300b/8, 310b/19, 327a/11, 332b/10
daʿvi i.- er 275b/2
dürpi i.- er 288b/13
elḥân i.- er 327a/1
ḥaḳ i.- er 340a/7
ḥal i.- er 293b/13
ḥâżır i.- er 268b/14
heng i.- er 279b/18, 300b/8
ḫışm i.- er 292b/20
îcâd i.- er 265a/2
işâret i.- er 272b/8
ḳaṣd i.- er 299a/21, 313a/3
kirpi i.- er 288b/13
kül i.- er 326a/4
raḥmet i.- er 343b/20
reşk i.- er 265a/11
taḳrîr i.- er 341a/20
żabṭ i.- er 339b/3
i.-erdi 311b/15, 319a/12, 319a/17, 319b/8, 320b/3
ceng i.- erdi 311b/16
cevlân i.- erdi 319a/5
devrân i.- erdi 319a/5
dilşâd i.- erdi 319a/16
göz i.- erdi 326b/19
pâre i.- erdi 279b/14
rūşen i.- erdi 272a/13
tesbîḥ i.- erdi 320b/4
yâd i.- erdi 319a/15, 319b/8
ḥükm i.- erdüm 272a/5
ḥükm-ü ḥükümet i.- erdüm 271a/18
temennâ i.- erdüm 273a/11
ümîd i.- erdüm 278a/19
ʿahd i.- erdüŋ 281a/18
rūşen i.- erek 339b/21
i.- erem 269a/2, 308b/18
ah i.- erem 278a/18
ḳayd i.- erem 275a/11
ṣayd i.- erem 275a/11
i.- erken 280a/3, 289a/18, 316a/10
cemʿ i.- erken 329a/13
ceng i.-erken 280a/1, 300a/12, 312a/18, 316a/3
ferâmūş i.- erken 337b/19
ḫalâṣ i.- erken 270b/8
ʿibâdet i.- erken 337a/16
taʿaccüb i.- erken 339a/14
i.- erler 300a/21
âheng i.- erler 327a/10
beyân i.- erler 281b/6
ceng i.-erler 300a/21, 300b/12, 324a/7, 327a/9
cidâl i.- erler 324a/11
çâk i.- erler 300b/7
tesbîḥ i.- erler 336a/6
zaḫmnâk i.- erler 300b/6
ẕikr i.- erler 272b/12
i.- erlerdi 322b/20
âheng i.- erlerdi 328b/20
ceng i.- erlerdi 328b/18
helâk i.- erlerdi 305b/14
i.- erse 274a/21
ḥükm i.- erse 274b/6
naḳl i.- erse 269a/11
i.- ersem 275a/12
bezm i.- ersem 275a/12
şerḥ i.- ersem 341b/18
zor i.- ersem 312b/14
ṭaʿn i.- ersen 293a/17
emr i.- erseŋ 294b/11
himmet i.- erseŋ 265a/15
ʿarż i.- erseŋ 265b/3, 281a/12
i.- ersin 278a/17
farḳ i.- ersin 290b/9
ʿinâd i.- ersin 269a/20
ârâm i.- erüz 272a/19
iʿtimâd i.- erüz 269a/13
külli i.- erüz 269a/11
taṣdîk i.- erüz 269a/12
i.- esin 332a/14

ceng i.- esin 332a/13
helâk i.- esin 332a/16
lütf i.- esin 277b/14
niyâz i.- esin 274a/21
i.- evüz 299b/9
şerḥ i.- evüz 299b/9
ẕikr i.-evüz275a/3, 306b/5, 341b/20
i.- eydi 328a/1
i.- eyin 328a/5
ġusül i.- eyin 274a/20
naḳl i.- eyin 327a/13
şerḥ i.- eyin 270a/9
i.- üben 321b/11
i.-icek 269a/17, 278b/19, 297a/4, 321b/12, 327a/16, 332b/2
ceng i.- icek 306b/4
gūş i.- icek 281a/14
münâcât i.- icek 273a/1
niyâz i.- icek 270a/14, 274b/4
su'âl i.- icek 271a/5, 290b/9
tenbîh i.- icek 268b/19
i.- icekdür 308b/16
ceng i.- ici 320a/21
cidâl i.- ici 320b/20
i.- ince 299b/10, 301b/12, 339b/7
i.- incek 321a/20, 321a/21
ḳul i.- inem 277b/17
evrâd i.- in-üp 281b/1
i.- inürüz 290b/13
devr i.- iser 343a/6
mahkûm i.- iser 339b/3
i.-üben 277a/18, 299b/13, 299b/2, 313a/5, 320b/2
cūş i.- üben 303b/19
lüṭf i.- üben 299b/13
taʿrîf i.- üben 285a/8
i.- üŋ 315b/18
i.-üp 269a/18, 299b/6, 299b/9, 308a/9, 312b/13, 313b/7, 315a/15, 316b/7, 326a/2, 327a/17, 327b/11, 327b/6, 329a/10, 329a/21, 331b/15, 332b/10, 336a/3, 337b/15, 338a/12, 338a/6, 338a/9, 340b/5, 341a/19, 342b/3, 342b/4
âferîn i.- üp 283a/19
ah i.- üp 300b/9, 317b/7
âheng i.- üp 331a/21
ârâm i.- üp 267a/6
baḫş baḫş i.- üp 271b/13
bârân i.- üp 294b/15
baş i.- üp 297b/7
beyân i.- üp 306b/5, 340a/14
binâ i.- üp 342a/20
bir i.- üp 268b/12
cehd i.-üp 281a/19, 328a/3, 343b/3, 343b/6
cemʿ i.-üp 267a/3, 271a/14, 282a/4, 285b/20, 287b/3, 288b/16, 288b/20, 290b/3, 291a/12, 295b/10, 297a/21, 298b/12, 299b/20, 300a/10, 324a/6
cengi.-üp270a/15,284b/10,284b/18, 300b/21,317b/16, 322b/19, 331a/20
cidâl i.- üp 327a/9, 341b/9
çâk i.- üp 285a/13, 327b/19
daʿvet i.- üp 300a/8
defʿ i.- üp 299b/4
destânlar i.- üp 324b/5
edâ i.- üp 273a/10
efġân i.- üp 301a/7
efṣânlıḳ i.- üp 319a/10
ġayret i.- üp 332a/3, 332a/9
ġażab i.- üp 269a/19
ġusl i.- üp 274a/14
gusül i.- üp 274b/10
gūş i.-üp 273a/7, 281b/3, 299a/18, 313a/16
ḫalâṣ i.- üp 302b/1
ḫandanlıḳ i.- üp 319a/11
ḫaṣ i.- üp 302b/1
ḫavf i.-üp284b/11,307a/17, 321b/18
helâk i.-üp272b/5,316b/13, 339b/15
ḥıfẓ i.- üp 340b/6
ḥükm i.-üp 266a/4, 341a/12, 343a/1
iḥâṭa i.- üp 338a/20
iḳrâr i.- üp 273a/9
ilḳâb i.- üp 294a/19
imâmlıḳ i.-üp 281b/17, 295b/19, 317a/8
istiḳbâl i.- üp 291a/4
ittifâḳ i.- üp 296a/9
ḳabūl i.- üp 294b/17, 295b/7
ḳarar i.- üp 282a/17
ḳaṣd i.- üp 283a/5
kebâb i.- üp 272a/18
kesb i.- üp 329b/2, 337b/5
lütf i.- üp 313a/21
lüṭf i.- üp 268b/20
mâr i.- üp 331b/6
medḥ i.- üp 284b/3
müheyyâ i.- üp 296a/10, 301a/12

müstecâb i.- üp 334b/5
nefrîn i.- üp 320a/9
niṣâr i.- üp 313b/9
nūş i.- üp 342a/21
ʿafv i.- üp 281a/16
ʿarż i.- üp 268a/7, 300b/15
ʿibâdet i.- üp 291b/7
ʿizzet i.- üp 291b/16, 291b/2
pâk i.- üp 268b/1
râm i.- üp 339b/3
rây i.- üp 325a/7
remz i.- üp 326b/2
rıḥlet i.- üp 342b/1
rücūʿ i.- üp 295a/4
secde-i şükr i.- üp 271b/3
süst i.- üp 328b/16
süvâr i.- üp 298b/12
şükr i.- üp 282a/7
taġyîr i.- üp 266a/13
taḫt-ı iḥâṭa i.- üp 283b/18
taʿaccüb i.- üp 270b/13, 270b/16, 320a/12
tebdîl i.- üp 319b/8
teftîş i.- üp 273b/19
tekrâr i.- üp 320a/7
tesbîḥ i.- üp 289b/5, 326b/10
teşbîh i.- üp 313b/8
tevażżuʿ i.- üp 272b/14
tîr i.- üp 280b/14
ṭaʿn i.- üp 291b/21
yâd i.- üp 299b/11, 327b/9
żabṭ i.- üp 341b/8
żâyi i.- üp 283a/16

idin- Kendini bir şeye sahip kılmak
i.- eler 286b/16
i.- üp 268a/14, 311a/20

idiş- Karşılıklı yapılan eylem, hareket
i.- diler 276a/9

idüg Eden, yapan
i.+in295b/1,296b/7,302a/13, 325b/11, 341a/2

ʿifrît (Ar.) Mitolojik korkunç bir varlık
ʿi. 322b/17, 337a/9, 341b/17
ʿi.+ leriyile 341b/9
ġūl-u ʿi. 342a/3

iğne Dikiş dikmeye yarayan ince, ucu sivri eşya
i. . 310b/18, 312b/3

iğvâ (Ar.) Azdırma, baştan çıkarma
i.294a/14,294a/17, 295a/12, 331b/7
i.+ dan 331a/16
i. ḳılup 294b/2
i. virüp 294a/9, 332b/3
i.+ sına 296a/16
i.+ sınla 268a/16, 298b/11
i.+ sıyıla 306b/3, 322a/10
i.+ sıyla 297a/10

iḥâṭa (Ar.) Çevreleme, etrafını sarma
i. 289a/16, 290a/5, 326a/1, 330b/2, 330b/3, 336a/2
i. idüp 338a/20
taḫt-ı i. idüp 283b/18
i. itdi 296a/19, 301b/13
i. itmiş 329b/17, 331b/11
i. ḳılmışdur 341b/10
i. ḳılup 336a/17, 336b/18, 336b/3, 341b/12

iḫlâṣ (Ar.) Halislik, samimiyet, içtenlik
i. 268a/14, 295a/13
i.+ ile 306b/20, 335b/15
riyâżet-i i.+ ile 273a/18

iḥsân (Ar.) İyilik, bağışlama
i. 290b/4
ʿaḳl-ı fehm-i i. 327b/11
i. eyledüm 334b/11
fażl-ı i.+ dur 342b/20
lüṭf-u i.+ ı 275b/9

iḫṣâr (Ar.) Kısalma; kısaltma
i.+ dur 286b/18

iḫtilâṭ (Ar.) Karşılaşma, görüşme
i. 297a/13

iḥtiyâç (Ar.) Muhtaçlık, yokluk, yoksulluk
i. 313a/7

iḫtiyâr (Ar.) Seçme, intihap etme, tercih etme
i. 291b/18

iḫtiyâṭ (Ar.) Sakınma, tedbirli davranma
i.271a/19,294b/7,294b/10, 297a/12, 297a/13, 297a/14, 321a/11, 321b/2
i. itmek 297a/12
i.+ ı 321a/12

ʿiḳâb (Ar.) Eza, cefa, eziyet
ʿi. 327b/13

iki Birden sonra, üçten önce gelen sayının adı
i.266b/6, 267a/9, 267b/16, 267b/20, 269a/4, 269b/13, 269b/4, 271a/18, 272b/2, 272b/20, 272b/9, 273b/14, 274b/12, 275a/16, 276a/20, 276b/1,

276b/11,276b/13,278a/12, 278a/16, 278a/18, 279b/14, 279b/16, 279b/3, 279b/7, 280a/17, 280a/19, 280a/5, 280a/6, 280b/10, 280b/3, 281b/12, 281b/13, 281b/19, 282a/9, 282b/2, 283a/10, 283a/2, 283b/10, 283b/12, 284b/10, 284b/13, 284b/16, 285a/2, 287a/14, 288a/3, 289a/11, 289a/12, 289a/3, 289a/4, 289a/7, 290a/2, 290a/3, 291a/14, 291a/7, 294a/19, 294b/11, 294b/17, 294b/4, 295b/16, 295b/17, 295b/9, 296a/13, 296a/14, 296a/21, 296a/4, 296b/11, 297a/1, 297b/3, 297b/4, 298a/15, 298a/7, 298b/4, 300a/3, 300b/3, 301b/15, 302b/4, 303a/7, 304a/12, 305a/10, 305a/16, 305a/2, 305b/2, 306b/16, 306b/18, 306b/7, 307a/18, 307a/20, 307b/13, 308a/8, 309b/17, 309b/20, 310a/14, 31a/15, 310a/16, 310a/6, 310a/7, 310b/2, 310b/4, 310b/7, 311a/15, 311a/20, 311a/21, 311b/2, 312b/5, 313b/13, 313b/14, 313b/16, 314a/11, 31a/13, 314b/14, 314b/3, 314b/9, 315a/11, 315a/19, 315a/3, 315a/4, 315a/6, 315b/5, 316a/4, 316b/10, 316b/16, 316b/8, 317a/12, 317a/18, 317a/6, 318a/7, 321a/20, 322a/21,322b/11, 323a/17, 323a/21, 323b/10, 323b/11, 325a/5, 325b/18, 325b/19, 326a/19, 326b/6, 327b/14, 328a/14, 330a/19, 330a/8, 331a/11, 333a/1, 333a/4, 333b/10, 334a/21, 334b/1, 335a/17, 335a/18, 335b/11, 335b/12, 335b/17, 335b/4, 335b/5, 336b/11,336b/12,337a/10, 337a/11, 337a/21,337b/11, 338a/19, 340a/18, 340a/2, 340b/18, 340b/7, 340b/9, 342a/1, 342a/19, 342a/9, 342b/3, 342b/4, 343a/9, 343b/13, 344a/1

i.+ mizü 317b/12

i.+ mizüŋ 317b/17

i.+si297a/5,313b/15,322a/6,335a/11

ikicigni İki tarafı

i. 314a/12

ikinci Sıra sayı sıfatı

i. 272a/4, 273a/8, 273b/3, 278a/19, 278b/9, 293a/10, 305a/15, 309b/13, 330a/8, 334b/17, 336a/7, 340b/8, 341a/5, 341a/7

ikrâh (Ar.) 1.Birine, zorla iş yaptırma. 2. iğrenme, tiksinme

i. 268a/13

ikrâm (Ar.) Ağırlama, kıymet vererek hürmet etme, misâfirperverlik gösterme

i. ḳılup 269b/15

iḳrâr (Ar.) Söz, tasdik, kabul etme

i. 341a/4

i. idüp 273a/9

il İl, memleket, diyar, ülke

i.+i 304b/17, 304b/19, 304b/18, 304b/20, 305a/1

i.+ imüzüŋ 286b/15

i.+ inde 339b/1, 340a/17

ilâh (Ar.) İlah, Tanrı

i. 281a/15, 299b/12

i.+ e 313a/11

i.+i265a/1,272b/20,299b/13, 343b/14

i. ḳılup 296b/8

ʿışḳ-ı i.+ ye 336a/13

ilân Yılan

i. 288b/1, 296b/11

i.+ a 299a/8

i.+ ları 288a/18

ilâncıl Yılancıl

i. 288a/14, 288a/18

ildırım Yıldırım

i. 287a/1, 344a/7

ile İki kelimeyi, iki öbeği birbirine bağlar

i.266a/21,266b/18,266b/7, 267b/10, 269a/7, 271a/11, 275a/10, 275a/7, 276b/17, 279a/1, 280a/18, 282a/10, 283a/7, 283a/9, 283b/11, 283b/13, 283b/14, 283b/21, 283b/8, 284a/6, 284b/18,285b/11,287a/16, 288b/12, 289a/6, 291a/18, 291a/19, 291a/20, 292a/13, 292b/6, 293b/20, 294b/16, 295b/12, 296a/4, 296a/5, 296b/1, 297a/10, 297a/3, 298b/15, 299b/15, 300a/17, 300a/2, 300a/7, 300a/8, 300b/18,302a/21,302a/8,302b/19,3 02b/20,303a/18, 303a/19, 303b/17, 304a/11,304a/8,304b/13,304b/16,3 04b/17,304b/18, 304b/19, 304b/20, 304b/21, 304b/4, 304b/5, 305a/1, 305a/17,305a/2,306a/13,306b/16,30 6b/19,306b/20, 306b/21, 307a/1, 307a/10, 307a/11, 307a/12, 307a/9,

307b/1, 307b/14, 307b/6, 308b/12, 309b/10, 309b/16, 309b/2, 309b/3, 310b/10,310b/13,310b/4,311a/19,3 12b/21, 313a/18, 314a/14, 315a/3, 315b/10, 317a/12, 317a/14, 317a/7, 317b/10, 318a/17, 318a/19, 318b/3, 319a/11, 320a/5, 320b/20, 321b/5, 321b/6, 322a/5, 323a/16, 323b/12, 323b/15, 323b/2, 323b/7, 324a/10, 324b/2, 325a/14, 325a/3, 325a/9, 325b/14, 325b/15, 326a/11, 326a/6, 327b/2, 328a/16, 328b/14, 328b/3, 329b/13, 329b/18, 330a/2, 330a/21, 330a/5, 330a/8, 330b/10, 330b/6, 331a/2, 331b/8, 332b/15, 332b/2, 333b/1,333b/7,334b/1,334b/18,334 b/19,335a/10, 335a/11, 335a/13, 335a/19,335b/1,335b/10,335b/11,3 35b/16,335b/17,335b/19,335b/4,33 5b/5, 335b/7, 336b/11, 336b/12, 336b/18, 336b/19, 336b/3, 337a/10, 337a/11, 337a/8, 337b/1, 337b/2, 337b/21, 337b/3, 338a/14, 338b/2, 339a/15, 339b/2, 340a/1, 340a/2, 340a/6, 340a/8, 340b/13, 340b/14, 341a/1, 341b/15, 341b/4, 341b/7, 342a/11, 342a/3, 342a/6, 342a/8, 342b/16, 342b/4, 342b/9, 343a/14, 343a/17, 343a/7

ilerü Ön taraf
i. 326a/4

ilet- İletmek, götürmek
i. 274a/20
i.- di 269a/15, 271b/2
i.- diler 297b/14, 305a/9
i.- düklerin 316b/14
i.- düler 275b/11
i.- em 274a/21, 274b/13
i.- evüz 266a/2
i.- ince 301b/9
i.- üp 302a/15, 334b/21

ilik Kemiklerin içini dolduran yağlı madde
i.+ leri 266b/2, 318b/5
i.+ in 286b/19

ʿilim (Ar.) ilim, bilgi
ʿi. 343a/16, 343a/17

ilişdür- Birleştirmek
i.- üp 272b/8

ilḳâb (Ar.) Bırakma, bırakılma
i. idüp 294a/19

illâ (Ar.) Ne olursa olsun, muhakkak, mutlaka
i.271a/16,271b/21,277b/8, 278a/10, 278b/3, 280a/9, 295b/2, 325b/17, 330b/8

illâki Bilhassa, özellikle
i. 271a/6, 274a/21, 286b/10

ʿillîyîn (Ar.) Cennetin ve gökyüzünün en kutsal, en yüksek tabakası
ʿi.+ de 283a/2

ʿilm (Ar.) Bilgi
cemîʿ -i ʿi.- i fenne 323b/2
ʿi.- i ledünni 270b/10
ʿi.- i ʿaḳlıyıla 299b/3
ʿi.+ e 283b/12
ʿi.+ i 269a/20
ʿi.+ inde 281b/13
ʿi.+ ine 290b/10
ʿi.+ iyile 328a/4

ʿilme'l yaḳîn (Ar.) Kesin olan akli ve nakli delillerin ifade ettiği bilgi
ʿi. 312b/21

ilt- İletmek, götürmek
i.-üp 285a/1, 299a/4, 304a/19, 315b/16, 322b/17, 330b/10

iltizâm (Ar.) 1.Kendi için lüzumlu sayma. 2. birinin tarafını tutma
i. 331a/12

iltür- İletmek
i.- üz 272a/20

imâm (Ar.) İmam, halife, namazda kendisine uyulan kimse
i.- ı âʿẓam 281b/16
i. 273b/7, 273b/8, 275a/5
i. olup 335b/10

ʿimâme (Ar.) Sarık
ʿi.- i ḫalîl 274b/18, 282a/7
ʿi.- i ḫalîli 306b/12

imâmlıḳ (Ar.+T.) İmamlık, imam olmak
i. idüp 281b/17, 295b/19, 317a/8
i. ḳılup 323b/14

îmân (Ar.) İman, inanma, inanç
î.269a/10,269a/9, 270a/14, 273a/10, 292b/13, 292b/19, 297a/4, 299a/20, 341a/2, 341a/4
ḫâtem-i î. 343b/4
ehl-i î. oldılar 295b/13
ehl-i î. olup 292b/12

î.+a 295b/11, 295b/6, 295b/7, 340b/14
ehl-i î.+ dur 292a/7
î.+ uŋa 299a/21, 327a/17
ʿimâret (Ar.) Bir yeri bayındır ve mâmur etme, bayındırlık
ʿi. 293a/14
İmdi şimdi, şu anda
i. 265a/16, 265b/7, 266a/1ʿanḳâ, 266b/19, 268b/17, 270a/5, 270a/9, 270b/17, 270b/4, 273b/1, 274a/19, 274a/21, 276a/14, 276a/4, 277b/5, 279b/21, 284b/19, 286a/14, 292a/7, 292b/12, 293b/13, 293b/19, 296a/16, 297a/5, 298b/8, 301b/6, 313b/10, 316a/16, 317a/3, 320b/4, 322a/10, 322b/20, 322b/8, 328a/2, 328a/4, 331b/6, 334b/14, 335a/14, 336b/9, 339a/3, 339b/13, 340a/8
in- Aşağıya doğru gelmek
i. 273a/5
i.-di 266b/5, 267b/4, 283b/4, 285a/14, 289a/2, 291b/1, 317a/6, 318a/1, 332a/7, 340a/1, 340a/10, 341a/8, 342b/14
i.-diler 266a/8, 283a/20, 289b/9, 298b/20, 315a/1, 315a/7, 316b/2, 318a/10, 325b/9, 336a/1, 336a/2, 336b/5
i.- dügi 331b/18
i.-dügin 318a/21, 337b/5, 340a/13, 342b/9
i.- dügine 340a/19
i.- eler 325b/17
i.- en 339a/17
i.-er 266a/6, 266a/8, 339a/15, 340a/20, 342b/15
i.- erdi 319b/14, 319b/15, 320a/15, 328b/21
i.- erek 339a/16, 339b/20
i.- erken 272b/4, 279b/13, 312b/4
i.- erler 336a/12
i.- erlerdi 288b/3, 311b/10
i.- mege 319b/21
i.- mekde 336b/10
i.- meye 266a/10
i.- miş 302a/4, 336b/16
i.- mişdi 267a/6, 282b/16
i.- mişlerdi 282b/6, 298b/14
i.- se 265a/12
i.- sünler 322a/20
i.-üp 266a/7, 266b/14, 271b/14, 272a/14, 273a/5, 278a/6, 278b/7, 279a/13, 279b/1, 279b/10, 285b/14, 287b/12, 289a/20, 296b/4, 297b/21, 301a/12, 301b/1, 302a/17, 302b/6, 302b/8, 307b/15, 308a/20, 308a/7, 309b/20, 311b/1, 311b/13, 311b/15, 314a/13, 316a/16, 316a/19, 316a/3, 320b/9, 322a/4, 328b/7, 333b/16, 333b/17, 340a/6, 342b/12
in Mağara
i.+ i 294b/9
i.+ inden 309b/9
ʿinâd (Ar.) Dediğinden vazgeçmeme, ayak direme, direnme
ʿi. 269a/17
ʿi. idersin 269a/20
inʿâm (Ar.) Lutuf ve ihsanda bulunma, iyilik etme
i. 290b/4
inan- (Bir şeyi) Doğru olarak kabul etmek
i.- dılar 296a/14, 340a/20
i.- mayup 269b/21, 329b/20
i.- mazsaŋ 295a/15
i.- up 340a/21
ʿinân (Ar.) Dizgin
ʿi. 287a/15, 344a/9
ʿi.+ ın 271b/12, 307a/19
ʿinâyet (Ar.) Yardım, iyilik, ihsan
ʿi.- i ḥaḳḳile 322a/11
ʿi.+ i 266b/
ʿi.+ iyile 322b/3, 329a/5, 342a/14, 342a/7
ince Kendi cinsinden olanlara göre kalınlığı az olan
i. 287a/6, 305b/21, 319b/19
incit- İncitmek, üzmek, zarar vermek
i.- emeye 321b/9
incin- Üzülmek, zarar görmek
i.- di 275a/9
i.- me 322a/16
i.- mem 272a/1
i.- üp 269b/21, 320a/20, 321b/15
inciş- Birbirinden incinmek
i.- üp 297b/11
indir- (Yukarıdan aşağıya doğru) Gelmesini, inmesini sağlamak
i.- gil 334b/20
i.- üp 292b/10

indür- bk. İndir-
i.- digün 340a/3
i.- diler 323a/14, 323a/20
i.- em 277a/19
i.-üp 315a/1, 322a/20, 335a/15, 335b/3, 338a/9, 339b/11
i.- ür 314a/5
iniş Aşağı inmek
i.+ de 306a/3
inkâr (Ar.) İnkar, ret
i. 341a/4
ins (Ar.) İnsan
i. 273a/6, 283b/18, 285a/5, 334b/11, 336b/7, 339b/3, 341a/11, 341a/18, 342a/18, 342b/21, 342b/4, 343a/13, 343a/6, 344a/9
i.+ idür 301a/3
inṣâf (Ar.) Merhametli davranma
i. 320a/4
insân (Ar.) İnsan, adam, fert
i. 267b/1, 282b/3, 285b/10, 286b/6, 288b/11, 289b/20, 289b/9, 292a/5, 298a/14, 300b/8, 307a/16, 311b/16, 319b/6, 325a/8, 336a/20, 337a/9
ʿaḳl-ı i. 282b/13
i.+ a 334b/9
berr-i i. 285a/18
içtimâʿ-ı i. 317b/2
içtimâʿ-i i. 267a/14
müvekkel-i i. 269b/10
insânî (Ar.) İnsani, insana benzer
i. 318a/13
tekvin-i i. 269b/10
inşâ (Ar.) Yapma, yapılma, kurma,kurulma
i. eylerem 313b/10
inşâ'allah (Ar.) Allah isterse
i.- ı teʿâlâ 278b/12
i. 275a/1, 275a/3, 306b/5, 341b/19, 343b/14, 344a/3
intiẓâr (Ar.) Bekleme, gözleme
i. olmaḳda 335b/18
i.+ dur 286b/17
iŋle- İnlemek, sızlamak
i.di298a/18,298b/5,310a/21, 332b/18
ip Dokuma maddelerinin bükülmüş liflerinden yapılan bağ
i.+ leri 325a/17
ir- Belli bir yere, bir noktaya varmak, vâsıl olmak, erişmek
i. 273b/2, 299b/8
i.-di 271b/11, 271b/12, 276a/12, 288a/1, 291a/18, 300b/13, 300b/14, 308a/19, 308a/20, 308b/3, 308b/4, 309b/18, 322a/7, 323a/7, 333b/14, 333b/7, 334a/12, 334b/7, 335a/10, 335a/6, 342a/1, 342a/10
âsumâna i.- di 298b/1
ecel i.- di 341a/10
feleklere i.- di 283b/3
yaḳın i.- di 303a/14
i.-diler 284b/15, 286b/15, 291b/5, 317b/1, 325b/14
i.- dügi 333a/19
i.- dügünce 281a/7
i.- dük 344a/5
i.- düm 292a/21, 307b/10
i.- e 343a/8
i.- ebilürlerdi 330b/7
i.- emeyüp 337b/6
i.- emezsin 281a/5
i.- enlerüŋ 311a/7
i.- er 334a/18
i.- erdi 328b/16
i.- esiz 325a/9
i.- gürmüş 337b/16
i.- icek 316b/21
i.- ince 311a/11, 326a/1, 329b/12
i.- medi 330b/8
i.- medüginden 311a/6
i.- medüm 297a/5
i.- mek 299b/7
i.- meye 327a/20, 343a/9
i.- meyince 341a/14
i.- meyüp 331b/18
sırrı i.- meyüp 267b/3
i.- mez 283a/16, 337b/8
i.- mişdi 284a/20
i.- mişlerdi 322a/13
i.- mişleridi 342b/18
i.- mişsin 292b/3
i.-üp 266b/11, 268a/6, 279a/6, 280a/19, 289a/2, 302b/6, 304a/18, 304b/9, 306a/18, 310a/2, 314a/9, 317b/17, 318a/13, 328b/14, 333a/21, 333b/4, 334a/1, 334a/10, 341a/13, 341a/15, 342a/16
yaḳın i.- üp 313b/17
i.- ürmez 343b/5
ir Yiğit, bahadır

i.+üdir 284a/12

irâdet (Ar.) Bir şeyi yapıp yapmama hu-şusunda karar verebilme ve bunu uygulama gücü
i.+ inle 325a/10
i.+ iyile 342a/11, 342a/9

ʿirfân (Ar.) Bilme, anlama, biliş, anlayış
ʿi.- ı ḥükemâ 300a/1
ʿi.+ ı 281b/5

irgür- Eriştirmek, ulaştırmak
i.- e 307a/21
i.- miş 304a/2
i.- üpdür 344a/9
i.- ür 327a/17
i.- ürdi 304a/5
i.- ürse 327b/7

iri Büyük
i.+ si 267a/15, 275b/21, 280b/3, 288a/15, 299a/7, 305a/3, 320b/14, 338a/16
i.+ sinle 323a/18

irici Giren
i. 301a/20, 303b/2

iril- Ayrılmadı
i.- medi 309b/7

irin Cerahat, irin
i. 275a/17, 280b/5

iriş- Ulaşmak, erişmek
i.- di 282a/14
i.- diler 322a/10, 322a/9, 333a/11
i.- e 334a/17
i.- icek 284a/13, 339a/4
i.- mez 323a/10
i.-miş 268a/10, 285b/8, 325b/3 325b/3
i.- üp 280a/20, 328b/11

irişdür- Ulaştırmak
i.- en 272b/20
i.- üp 319a/7

irkeklü Erkekli
i. 272a/21

irlet- Ulaşmak
i.- diler 280b/6

irletdür- Ulaştırmak
i.- em 275a/17

irşâd (Ar.) Bir şiiri topluluk önünde mânâsına, veznine uygun şekilde, sözlere ses tonu ve vurgularla etki gücü katarak yüksek sesle okuma
i.+ ların 295b/12

irtâl (Ar.) Bir ağırlık ölçüsü
i. 303b/10
i.+ı 304a/21

irüş- Erişmek, ulaşmak, varmak
i.- dükçe 319a/13
i.- üp 310a/4

is(i)m İsim, ad
i.- i aʿẓam 322a/21, 322b/1, 323b/3
i.- i âʿzam 321b/10
i.- i âʿẓam 321b/7, 325b/18, 329a/3, 329a/5, 331a/12, 331a/8
i.+ in 269b/10, 299b/4
i.+ ine 341a/15, 344a/11

işfehânî İsfehanlı
i. 319a/18, 319b/9

ismullah (Ar.) Allah‟ın adı
i. 266b/4

issi Sıcak
i. 275a/14, 284a/3, 285a/3, 305a/1, 342b/3
muʿciz-i i. 290a/2
i.+ si 289b/5

iste- İstemek, arzu etmek
i. 313a/6
i.- di 288b/14
i.- diler 325b/16
i.- dügüm 339b/12
i.- mekden 274a/4
i.- mez 271a/7
i.- mezem 277b/19
i.-r 275a/12, 286b/11, 293b/18, 293b/19, 299a/2, 304a/14, 307a/17, 308b/10, 334b/14
i.- rem 274a/5
i.- şürler 280b/20
i.- ye 277b/2
i.- yince 314a/14
i.- yüp 335a/8

istiḳbâl (Ar.) Gelecek, gelecek zaman, âtî
i. 317a/10
i. idüp 291a/4
i. itdiler 289a/7
i. itmiş 292a/19
i. ḳılmadun 292a/9

istimâʿ (Ar.) Dinleme, işitme
i. 344a/11

istimâlat (Ar.) Teselli etme, avutma
i. 332b/4
i. virdi 276a/18
i. virüp 285b/21

iş Hal, durum, vaziyet.
i. 270a/19, 271a/6, 285a/19, 285a/5, 287b/6, 290a/19, 301a/6, 303a/2, 314b/17, 315a/9, 320b/20, 321a/1, 325a/7, 328a/4, 343a/4, 343a/5
i.+ den 275a/14, 281a/1
i.+ e 278b/19, 323a/8
i.+i293b/4, 313a/5, 319a/1, 334a/17
i.+ inden 321b/17
i.+ leridür 299a/20
i.+ üm 272b/21

işâret (Ar.) Bir şeyi, anlatılmak istenen bir mânâyı el, parmak, kaş, göz, baş ile gösterme
i. 273a/5, 278a/1, 328a/15
i. eyledi 318b/8
i. ider 272b/8
i.itdi 272b/13, 273a/2, 291b/20, 295b/8, 316b/8, 318b/5, 331b/20, 333a/18
i. itdiler 288a/6, 294b/5
i. ḳıldı 333a/10, 340b/12
i.+ dür 339a/12
i.+ in 337a/20
i.+ iyile 287b/13, 340a/11, 342a/8

işbu Bu, işte bu
i. 270b/2

işidil- Duyulmak
i.- medük 339a/13

işit- İşitmek, duymak, dinlemek
i.-di 281b/21, 285a/20, 285a/7, 286a/21, 292a/9, 293b/15, 295a/8, 309a/21, 318b/15
i.-diler 274b/3, 299a/6, 325b/12, 329b/20
i.- dügüm 274b/1
i.- dügümden 269b/8
i.-düm 272a/3, 274b/7, 284b/16, 284b/20
i.- elüm 293b/14, 321a/1
i.- en 318b/13
i.- esin 270b/10
i.- gil 322a/18
i.- icek 280a/11
i.- iyorurdum 270a/11, 270b/7
i.- düŋ 270b/9
i.- me 295a/5
i.- medi 286b/10
i.- medük 313a/15
i.- mek 293b/19
i.- mekile 337b/11
i.- mesek 270b/6
i.- miş 291a/11
i.- mişdi 292a/13
i.- se 312b/16
i.- sünler 270a/7
i.-üp 268a/19, 268a/3, 270b/15, 270b/2, 271a/8, 295a/6, 296b/19, 316a/20, 316b/1, 316b/14, 317b/20, 318a/21, 330a/4
i.- ürem 270b/12

işkence (Far.) İşkence, eziyet etme
i. 331a/5

ʿişret (Ar.) 1. İçki. 2. içki içme, içki kullanma
ʿi.+ i 328a/9

işte Bir kimse, şey veya durumu işâret etmek için kullanılır
i. 312b/18

iştiyâḳ (Ar.) Şevklenme, göreceği gelme, özleme
i. 327b/16

it- Etmek, eylemek, yapmak, kılmak
i.267a/21,270a/6, 273a/15, 274a/19, 281a/1, 299b/13, 299b/14, 324a/1, 327a/18
lutf i. 274b/2
tebdîl i. 274b/4
ṭâʿat i. 275a/6
i.-di 267b/10, 270a/8, 272a/2, 274b/5, 280b/12, 283a/18, 283b/19, 288b/11,290a/19,291a/13, 292b/15, 299b/12, 301b/5, 314b/1, 317b/20, 318b/15, 324a/1, 328b/20, 331b/21, 334b/4, 335a/21, 341a/4, 343b/12, 344a/11
ah i.- di 278a/17
âh i.- di 272a/1
cemʿ i.- di 292a/15
çâk i.- di 324b/9
duʿâ i.- di 273a/15
dü-kevne i.- di 265a/8
emr i.- di 267b/20, 287a/21, 288a/5, 290b/1, 294a/16, 302b/9, 303b/13, 318a/6
fermân i.- di 341b/21
ġarḳ i.- di 272a/10
gıryū i.- di 333b/6
ḫamle i.- di 274b/21, 333b/9
ḫażır i.- di 291a/15

hücūm i.- di 329a/4
ḥükm i.-di 287a/17, 291b/9, 294a/18, 295b/10, 323a/19, 328b/2, 330a/7, 335a/3, 341a/10
iḥâṭa i.- di 296a/19, 301b/13
işâret i.-di 272b/13, 273a/2, 291b/20, 295b/8, 316b/8, 318b/5, 331b/20, 333a/18
iṭâʿat i.- di 284b/11
ḳarar i.-di278b/13, 289b/20, 315b/2
lîk-i müyesser i.- di 343b/13
menʿ i.-di 332a/21, 333a/21, 334a/7, 338b/18
müyesser i.- di 274b/16
naṣîb i.- di 270b/11, 274b/15
naṣiḥat i.- di 286a/19
nevâhat i.- di 318b/1
niyâz i.- di 323b/18
ʿarẓ i.- di 329a/16
red i.- di 287b/20, 333b/21, 333b/8, 334a/2
rumūz i.- di 296b/20
secde i.- di 293b/16
secde-i şükr i.- di 337a/5
selâm i.- di 274a/12
su'âl i.- di 270b/13
şaḳ i.- di 277a/3, 278a/12
şükr-ü yezdân i.- di 318a/16
taḳdir i.- di 334a/17
teferrüc i.- di 278a/14
tesbîḥ i.- di 282b/8
ṭaʿât i.- di 275a/5
ṭâʿat i.- di 296a/2, 323b/17
ün i.- di 333a/14
vefât i.- di 284b/9, 341a/15
vehm i.- di 285a/20
i.- diler 272a/19, 278a/11, 289b/12, 290a/15, 291a/4, 296a/1, 298b/4, 299a/4, 310a/17, 310b/6, 318b/15, 325b/13, 329b/20
baş i.- diler 288b/1
bėşâret i.- diler 294b/5
biryân i.- diler 294a/15
cemʿ i.- diler 324a/15
ceng i.-diler 288a/8, 288b/15, 298a/12, 298a/15, 298b/9, 304b/3, 306a/10, 307b/19, 310b/6, 311b/17, 314a/16, 317b/12, 327a/5, 328a/19, 329a/2
çâk i.- diler 330a/2
daʿvet i.- diler 292b/11
duʿâ i.- diler 318b/4
ferâġat i.- diler 272b/1
feryâd-ı efġân i.- diler 294a/14
ḫaber i.- diler 331a/7
ḥâżır i.- diler 331a/10
helâk i.- diler 288a/21
ḥikâyet i.-diler 317b/19, 318a/21, 330a/3
hücūm i.- diler 305b/4
istiḳbâl i.- diler 289a/7
işâret i.- diler 288a/6, 294b/5
meşveret i.- diler 294b/21
münâcât i.- diler 323b/13
nişâr i.- diler 291b/3
niyyet i.- diler 295a/1
ʿarż i.- diler 268a/21, 331a/2
ʿibâdet i.- diler 296a/1
pâk i.- diler 295b/15
rivâyet i.- diler 299a/6, 302b/12
şavaş i.- diler 297b/6
şebḫun i.- diler 300b/20
şikâyet i.- diler 330a/4
şükür i.- diler 271a/2
tenbîh i.- diler 275b/17
tenk i.- diler 310b/6
ṭarṭaġan i.- diler 287a/18
yasaḳ i.- diler 299a/7
cengcügez i.- diyise 275a/15
ḥükm i.- dü 284b/18
i.- dügi 289a/16
i.-dügin 268a/17, 279a/8, 297b/19, 319a/15, 330b/2
ceng i.- dügin 330a/2
ḫışm i.- dügin 318a/18
yardım i.- dügin 325b/12
i.- dügince 321a/3
ceng i.- düginden 324b/7
taʿrîf i.- düġine 275a/9
i.- dügüm 269b/8, 270a/3, 271a/19
ah i.- dügüm 278a/18
i.- dügüme 327b/9
i.- dügün 332a/3
i.- dük 295a/13, 299b/7, 327b/7
i.- düklerin 329b/1
ceng i.- düklerin 329a/21, 331a/4
i.-düm 271a/1, 272b/13, 273a/19, 273b/16, 274b/9, 292b/20, 343b/19
cehd i.- düm 272b/18
cemʿ i.- düm 271b/7

ceng i.- düm 271a/11
ḥalâṣ i.- düm 270a/20
ḫalâṣ i.- düm 270a/19, 270b/1
ḥaṭâ i.- düm 343b/16
hezîmet i.- düm 271a/11
ḳaṣd i.- düm 271b/19
münâcât i.- düm 274a/1
niyâz i.- düm 271b/15, 272b/20
ṣabr i.- düm 271b/3
secde-i şüḳr i.- düm 271b/18
seyr i.- düm 273b/13
su’âl i.- düm 273a/9
şüḳr i.- düm 271b/15
taḳrîr i.- düm 274b/1
teftîş i.- düm 271a/2, 272a/4
teʾlîf i.- düm 328a/3
tereḥḥüm i.- düm 272a/3
ṭaleb i.- düm 272a/7
i.- düŋ 327b/12
beyân i.- düŋ 268b/21
i.- düŋise 269b/20
helâk i.- düre 330b/12
pâk i.- dürüp 335b/9
i.-me 268a/13, 269a/20, 281a/19, 291b/18, 299b/16, 299b/2, 313a/3, 313a/8, 327b/12, 327b/13, 343a/18, 343a/21
fehm i.- me 342b/10
fevt i.- me 267a/21
ḫayr i.- me 327b/2
ḳatl i.- me 292b/2
ʿizzet i.- me 292a/8
i.- medi 290b/5, 291b/18
ʿizzet i.- medi 292a/17
farḳ i.- mediler 340a/19
i.- medin 337a/13
i.-mege 283a/12, 287a/14, 294b/21, 296a/21, 300a/5, 301a/21, 303a/10, 303b/17, 316a/1, 338a/7, 343a/17
ceng i.-mege286a/1, 286a/3, 331b/16, 332b/13
cevâb i.- mege 303b/7
edâ i.- mege 335b/10
heng i.- mege 301a/21
ḳarar i.- mege 324b/2, 324b/4
ṣavaş i.- mege 303b/11
i.- megil 299b/3, 313b/5, 327a/19
fevt i.- megil 332a/18
i.-mek 278b/9, 294a/6, 297a/13, 301a/11, 302a/21, 304a/14, 316b/1, 321a/11,
331b/6, 338b/17, 343b/12
baḫṣ i.- mek 293b/19
bâṭıl i.- mek 293b/18
beyân i.- mek 278b/11
ceng i.-mek 285a/10, 306a/13, 321a/11, 323a/3
iḫtiyâṭ i.- mek 297a/12
naẓar i.- mek 342b/9
raġbet i.- mek 292b/1
şebḫun i.- mek 321a/6
i.- mekde 281b/7, 296a/5, 300a/4, 324b/18, 324b/19, 324b/21
ceng i.- mekde 300a/7, 320b/14
ḫâs i.- mekde 275a/7
ḫizmet i.- mekde 296a/7
feth i.- mekiçün 283a/19
ceng i.- mekle 280a/7
i.- memişdi 290a/6
teferrüc i.- mese 265b/3
i.- mesün 289b/6
i.-meye 313a/4, 314a/6, 321b/9, 327a/18, 341a/5
terk i.- meye 281a/9
helâk i.- meyem 277b/17
i.- meyen 274a/18
rücūʿ i.- meye-ydi 293a/15
i.-üp 316a/13
i.- meyüp 298a/12, 342b/10
ḫatâ i.- meyüp 272b/6
i.- mez 277b/2, 279a/1
raʿbet i.- mez 292a/21
helâk i.- mezdi 303a/12
i.- mezdük 270b/6
i.- mezse 269b/9, 297a/2
i.- mezüz 273b/3
ḳabūl i.- mezüz 269a/13
iḫâṭa i.- miş 329b/17, 331b/11
istiḳbâl i.- miş 292a/19
tasnîf i.- miş 341b/3
i.-mişdi 282a/20, 326b/7, 326b/8, 330b/4
i.- mişdür 273b/6, 289a/17
teveccüh i.- mişdür 265b/21
i.- mişem 313b/5
vefât i.- müşdür 274a/7
i.- se 269a/3, 281a/8
i.- sek 287a/4, 287a/8

i.- sem 314a/5, 327b/19
naẕar i.- seŋ 271a/21
i.-sün 265a/14, 287a/13, 299b/11, 327b/9, 344a/10
ceng i.- sün 331a/20, 338b/21
secde-i şükür i.- sün 274a/15
çâker i. 281a/2
ebter i. 281a/2
emr i. 334b/16
ḫalâṣ i. 270a/18
ḳaṭʿ i. 281a/4
luṭf i. 270a/5
raḥm i. 343b/18
terk i. 281a/4, 313a/6
ẕikr i. 313a/11

it Köpek
i.+ lerin 316b/18
i.+ lerini 316b/16

itdür- Yaptırmak, ettirmek
serîr-i pâk i.- di 318b/6

iʿtibâr (A) Saygı, hürmet gösterme
i. 291b/18
i. ḳılmadı 300a/10

iʿtidâl (Ar.) Aşırı olmama, ölçülülük
i. 265a/4

iʿtiḳâd (Ar.) İnanma, kalben tasdik ederek inanma, inanç, inan
i. 270b/6, 340b/13
i.+ ı 269a/11, 281a/19, 341a/2
i.+ umuz 269a/8
i.+ uŋ 299b/2

iʿtimâd (Ar.) Güvenme, emniyet etme, güven, emniyet
i. 281a/19
i. iderüz 269a/13

iʿtiṣâm (Ar.) El ile tutma, tutunma
i.- ı erdebili 305b/2

itmâm (Ar.) Tamamlama, bitirme
i.+ ın 343b/14

ittifâḳ (Ar.) Birleşme, uyuşma
i.- ı nifâḳ ḳılup 296a/21
i.268b/12,321a/17,322b/5, 329a/20, 329b/3
i. idüp 296a/9
i.+ ın 331a/6
i.+ ları 294b/4

iṭâʿat (Ar.) Tabi olmak
i. 299b/1, 318b/15

iv- Acele etmek
i. –er 269a/14

iy Ey
i. 268b/19, 272a/3, 273a/6, 278b/2, 278b/3, 278b/5, 279a/1, 280b/17, 281a/15, 281a/18, 281b/1, 286a/10, 286a/14, 287b/5, 292a/2, 292a/7, 292b/12, 292b/2, 292b/4, 293b/1, 293b/16, 293b/2, 294a/2, 295a/11, 299a/17, 299b/11, 299b/19, 299b/8, 301a/6, 308b/16, 312b/8, 313a/18, 313a/19, 313b/9, 320b/20, 321a/15, 321a/9, 322a/16, 323b/18, 327a/12, 327b/10, 333a/16, 333a/2, 334b/7

iz Belirti, nişan, alamet
i. 271b/11, 287a/15
i.+ leri 274b/8

iẓhâr (Ar.) Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, āşikar etme
i. 326b/8

izin (Ar. iẕn) Bir şeyi yapmak için verilen serbestlik, müsâade, ruhsat, destur
i.+ iyile 289b/12, 322b/13
i.+ iyle 298b/14, 340b/12
i.- i efrâsiyâb 287a/11
i.- i ḥaḳ 273b/3, 274a/20, 274a/8
i.-i ḥaḳla 273b/6, 274a/6, 304a/5, 322a/15, 323a/9, 340a/10, 342b/3, 342b/7
i.+i 270a/16**i**

izle- Takip etmek
i.- yüp 280a/16

ʿizz (Ar.) Kıymet, değer
ʿi. 334a/17

ʿizzet (Ar.) Hürmet, saygı, ikram
ʿi. 269b/15, 302b/7, 315b/10, 317b/10, 322a/5, 331b/20, 334b/7, 335a/10, 335a/11, 336b/2
ʿi. idüp 291b/16, 291b/2
ʿi. itme 292a/8
ʿi. itmedi 292a/17
ʿi. ḳıla 292a/16
ʿi. ḳılmadum 292a/17
ʿi. ḳılmışdur 292a/19
ʿi. ḳıluŋ 291a/17
ʿi. ḳılup 277b/21
ʿi.+ le 269b/14
ʿi.+ le alup 291b/4
ʿi.+i 313a/20

ḳab İçine sıvı veya katı herhangi bir madde konan şey
ḳ.+ a 310b/18

ḳaba İri, büyük
ḳaba ḳ. 307b/9
ḳ. ḳaba 307b/9
ḳabar- Ağırlığı artmadan hacmi büyümek, şişmek, şişkin bir durum almak
ḳ.- dı 271b/8
ḳabîḥ (Ar.) Çirkin
ḳ.265b/18,265b/20,268a/13, 268a/14, 268a/9
ḳâbil (Ar.) Alan, alıcı
ḳ. 313a/3, 340b/1, 343a/17, 343b/2
ḳ.+ dür 341b/4
ḳ.+ leri 321b/16
ḳabla- Her yanını örtmek, istila etmek
ḳ.- yup 296a/19, 296a/20
ḳablu Örtülü
ḳ. 308b/2
ḳabūl (Ar.) Alma
ḳ. 278b/1, 290b/5
ḳ. idüp 294b/17, 295b/7
ḳ. itmezüz 269a/13
ḳ. ḳılup 290a/11
ḳabż (Ar.) Hükmetme, idare, elinde tutma
ḳ. 289a/17
ḳ.+ ına 341a/11
ḳ.+ ında 265a/2
ḳabża (Ar.) Kılıç, ok vb. tutulacak yeri
ḳ. 277a/1, 314a/15, 320b/12
ḳ.+ larına 296a/21
ḳ.+ sına 275b/21, 276b/15, 303a/20, 307a/4, 308a/14, 317a/17, 339a/3
ḳaç- Kaçmak, uzaklaşmak
ḳ.- acaḳ 276a/1
ḳ.-an 297a/18, 300b/14, 305b/13, 322b/17
ḳ.- ar 290a/5, 307a/17, 332b/3
ḳ.- arken 300b/15
ḳ.- arlar 336a/19
ḳ.- arsa 338a/4
ḳ.- avüz 321b/17
ḳ.- dı 298b/5
ḳ.- dılar 310b/11, 314a/20, 338a/7
ḳ.- duġın 266b/13, 338b/16
ḳ.- maġ-a 266b/12
ḳ.- maġıla 338a/4
ḳ.- mış 306b/1
ḳ.- mışdı 282b/4
ḳ.- mışlar 338a/11, 338a/9
ḳ.-up 266a/19, 271a/11, 295a/14, 295a/8, 298a/10, 299a/5, 302b/2, 312a/14,
321b/19, 330b/21, 333b/19
ḳ.- urup 279b/1
ḳ.- ınca 340b/8
ḳaçan Ne zaman, nasıl, ne zamanki
ḳ. 279a/2, 282a/6, 282a/9, 284a/1, 290a/7, 293b/1, 293b/8, 302b/5, 307a/17,313b/14, 317b/12, 323a/11
ḳaçdur- Kaçmak
ḳ.- up 312a/4
ḳaçır- Kaçmasına sebep olmak
ḳ.- dı 333b/15
ḳ.- up 288a/8, 329a/10
ḳaçış- Hep birden kaçıp, dağılmak
ḳ.- dılar 280b/8
ḳaçur- Kaçmasına sebep olmak
ḳ.- dılar 267a/2
ḳ.- uram 287b/10
ḳadar (Ar.) Ölçüde, derecede
ḳ. 266b/1, 267a/12, 270b/6, 272a/20, 284b/4, 285a/16, 285b/10, 285b/15,288a/10, 288a/11, 289a/19, 290b/2, 290b/5, 294a/2, 295b/10, 298a/20, 300b/4, 309a/16, 311b/17, 318b/10, 326a/5, 330b/8, 341b/4
ḳ.+ dur 293a/9
ḳadd (Ar.) Boy
ḳ. 284b/4, 317a/19
ḳ.- ı dilârâ eylerem 313b/4
ḳ.- ı ḳâmet 302a/8
ḳ.274b/19,280a/12,280a/3, 284a/15, 307b/1, 307b/6, 308b/12, 308b/5, 333b/3, 333b/7
ḳ.+ ı 308a/11, 338b/6
ḳ.+ in 331b/19
ḳ.+ un 313b/7
ḳ.+ üm 281a/20
ḳadeḥ (Ar.) İçki içmekte kullanılan küçük bardak, cam, piyâle
ḳ. 265a/12, 275a/12
ḳ.+ i 284a/18
ḳ.+ leri 337b/16
ḳadem (Ar.) Ayak
ḳ. 269a/4, 269b/17, 322a/5, 326a/4, 331b/20
ḳ.+ i 296b/4
ḳ.+ inde 294b/6
ḳ.+ ünde 278b/7

ḳader (Ar.) (Zamânı ve oluş biçimiyle her şey hakkında) Allah tarafından ezelde tâyin ve tespit edilmiş hükümlerin bütünü, alın yazısı
ḳ. 266a/8, 266b/14, 266b/6, 277a/1, 279a/6, 286b/4, 316a/9, 320b/8, 329a/7

ḳadırḳa Gemi
ḳ. 298a/4

ḳadîd (Ar.) Çok zayıf, sıska
ḳ. 278a/10, 340a/5, 340a/7

ḳâdir (Ar.) Gücü yeten, muktedir, mahir
ḳ.265a/2,281b/13, 323b/18, 323b/2, 340b/1, 343a/4, 343b/10, 343b/11
ḳ.+ üŋ 270b/16

ḳadr (Ar.) Değer, kıymet
ḳ.- ı refîʿ üŋ 265a/13

kaf (Ar.) Arap alfabesinin yirmi ikinci harfi
k.+ a 344a/8

ḳaf (Ar.) Masallarda, zümrüd-i anka kuşunun yaşadığı rivayet olunan dağ; Şark kavimleri kozmolojisinde Arzın etrafını çepeçevre kuşatan dağın adı
ḳ.+a285a/1,285b/16,309a/9,322b/15,336b/21,339b/12,341a/18, 342b/21, 343a/7
ḳ.+ dan 285a/1, 285b/16, 322b/15, 339b/12, 341a/18, 342b/21, 343a/7

ḳâf (Far.) Yaran, yarıcı
ḳ.- ı anḳâ 288b/17
ḳ.- ı cibâl 265a/3
ḳ. 266b/19, 276a/10, 276b/17, 279b/19,309a/17,312b/13, 327a/13, 342a/4, 342a/6
kūh-i ḳ. 341b/10
murġân-ı ḳ. 316b/5
ʿanḳâ-yı ḳ. 266b/7, 267b/5, 316a/2, 328a/21
ʿanḳây-ı ḳ.288b/9, 290a/4, 297b/19, 316a/20
sîmurġ-ı ʿanḳây-ı ḳ. 286a/11
ḳ.+ a 342a/1
ḥükm-i ḳ.+ a 344a/9
ḳ.+ da 280a/8
ḳ.+ dan 336b/21
ḳulle-i ḳ.+ dan 281b/10
ḳ.+ı277b/3,342a/1,342a/10, 342a/2, 342a/9
kūh-i ḳ.+ ınuŋ 341b/12
ḳ.+ uŋ 341b/10
ḳ.- ber-ḳâf 276a/14

ḳafa (Ar.) Baş, kafa
ḳ.+ da 283b/19
ḳ.+ ları 266b/1
ḳ.+ larına 266b/14
ḳ.+ muzdan 321a/20
ḳ.+ sı 279b/17
ḳ.+ sın 266b/9, 277a/16, 307b/14, 309a/17, 312b/13
ḳ.+sına 266a/21, 266b/6, 266b/7, 308a/19, 334a/9
k.+ sından 288a/2, 308a/7
ḳurṭūs-ıʿâdînüŋ ḳ.+ sına 309b/15
ḳ.+ sınca 336a/5
ḳ.+sında266b/11,291b/13, 291b/14, 295b/8, 309b/20, 315b/5, 315b/9, 317a/20, 333b/11, 334a/3

ḳafadar (Ar.) Aynı düşüncede olan ḳ. 311a/20
ḳ.+ larımuzı 317b/12

ḳafes (Far.) Kaçmalarını önlemek için hayvanların içine kapatıldığı, aralıklı olarak yapılmış mahfaza
ḳ.+ dür 265b/3

ḳâfile (Ar.) Birlikte yolculuk eden topluluk; zümre, fırka
ḳ. 301a/1, 328a/17
sîmurġ-ı ḳ. 292a/6

kâfir (Ar.) kafir, AllÀhʿʿı inkar eden k.283a/15,298b/11,321b/18, 326a/3
k.+ e 278b/11
k.+ i 270a/17
k.+ leri 343a/1
k.+ ler 270a/21
k.+ lerine 327a/4
k.+ lerile 340b/14
k.+ leriyile 328a/19
k.+ üŋ 270a/12
k.- i siyâb 290b/7

kâfirân (Ar.) Kâfire yakışacak surette, kâfircesine, kâfirce
k. 334b/12
bihter-i k. 329b/8
efkâr-ı k. 322b/4
serheng-i k. 330b/13

kâfūr (Ar.) Beyaz ve yarı saydam kokulu bir madde
k. 291a/12

ḳahhâr (Ar.) Çok kahreden, mahveden
ḳ. 303a/21, 323b/18
ḳahır (Ar.ḳahr) Kahır, sıkıntı, eziyet
ḳ. 295a/13, 315b/9
ḳ.+ ı 293a/10, 328a/7
ḳ.+ la 291b/19
ḳ. olur 312b/15, 314a/5
kâhin (Ar.) Gaipten haber vermek iddiasında bulunan kimse, falcı
siḥr-i k. 266a/13
ḳâhir (Ar.) Kahreden, azap veren, Allah
ḳ. 298b/11
ḳahḳaha (Ar.) Yüksek sesle çok gülme
ḳ.+ yıla 275b/14
ḳaḥpe (Ar.) Hilekâr, kalleş, kancık, dönek adam
ḳ.- zenler 276a/3
ḳahramân (Far.) Yiğit, cesur
ḳ.268b/15,280a/12,308b/9,312b/15, 315b/8
ḳ.+ e 310a/6, 321a/8
ḳ.+ı278b/14,280a/3,303a/17, 316a/11
ḳ.+ lar 314a/5
ḳahramâne (Far.) Kahraman gibi
ḳ. 310b/5
ḳahran (Ar.) Üstün gelerek mahvetme, helak etme, batırma, ezme
ḳ. 331a/5
ḳahrūm (Ar.) Eziyet eden
ḳ. 302b/19
ḳâ'îm (Ar.) Devam eden, sürüp giden, var olan
ḳ. 284a/12
ḳaḳ- Vurmak, itmek, kakmak
göz ḳ.- ardı 326b/2
ḳ.-sa 308b/10, 309a/9
ḳ.-up 277a/10, 295a/11, 304a/10, 307b/2, 307b/7, 308b/14, 327a/8
kîş ḳ.- up 309a/14
ḳaḳı- Kızmak, öfkelenmek, azarlamak
ḳ.-dı 277b/11, 277b/9, 279a/19, 279b/2, 285a/7, 285b/19, 291b/19, 295a/18, 295b/5,
309a/21, 316b/15, 330a/4
ḳ.- duġıŋ 291b/20
ḳ.- dumsa 272a/20
ḳ.- rdı 320a/5
ḳ.- rlardı 320a/9
ḳ.+ ya 269a/18
ḳ.- yıcaḳ 279a/20
ḳ.- yup 275a/10, 277b/15, 278a/8, 279a/15, 295b/2, 309b/12, 315b/19, 324a/13
ḳaḳıl- Vurulmuş, kakılmış
ḳ.- mış 268a/12
ḳaḳış- Karşılıklı öfkelenmek
göz ḳ.- up 294b/5
ḳaḳnūs (Far.) Rüzgar estikçe delikli gagasından nağme çıktığına inanılan masal kuşu
ḳ.266a/14,266a/3,266b/21,267b/12, 268a/20, 268a/5, 288a/13, 288a/19, 288b/10, 289b/15, 289b/19, 289b/8, 298a/3, 300b/6, 301a/3, 311b/11, 316a/15, 316a/2, 316a/20, 316a/7, 316b/2, 316b/9, 318a/11, 318a/12, 318a/17, 318a/4, 318a/8, 318b/1, 320b/15,324a/13, 326a/11, 328a/18, 328b/3, 329a/12, 329a/2, 329a/4, 330b/17
ḳ.+ a 265b/21
ḳ.+ ı 326a/6, 329b/15
ḳ.+ ıla 265b/16
ḳal- Kalmak, bırakmak, geride, arkada bırakmak
ḳ.+a344a/6
ḳ.- acaḳdur 321a/19
ḳ.- an 281a/13, 282a/12, 296b/12
ḳ.-dı314b/9, 337b/8, 339b/1, 341a/4
ʿâciz ḳ.- dı 295b/3
ḳ.- dılar 278a/10, 340a/5, 341a/3
ḳ.- dırup 296a/11, 309b/15
ḳ.- dır-up 266a/21
ḳ.- dum 271b/20, 272b/21, 273b/18
ḳ.- ıncaḳ 332a/5
ḳ.- ıp 277b/18
ḳ.- madı 280a/19
ḳ.- mamışdur 328a/5
ḳ.- masun 294a/1
ḳ.- maz 271a/6
ḳ.-mış 285b/18, 291a/15, 299a/2, 304a/2, 338b/12, 338b/14, 338b/15, 338b/16
ḳ.- mışa 323a/9
ḳ.- mışidi 282a/9
ḳ.- ubdur 278b/19
ḳ.- up 308a/12, 310a/15, 334a/15
ḫayrân ḳ.- up 298a/10
ḫayretde ḳ.- up 339b/20

ḳ.-ur 274a/19, 310b/18, 310b/19, 341b/19
ḳâl (Ar.) Söz, lâf
ḳ. 265a/16
ḳ. ide 291b/21
ḳ. ḳılmaġıla 302a/21
ḳ.+ i 321b/8
ḳ.+ uŋ 268a/15
ḳalʿa (Ar.) Kale
ḳ.- i burc-ı sinâb 318b/16
ḳ.- i burcı 320a/13
ḳ.- i efrâsiyâb 285b/16
ḳ.- i ʿulyada 283a/3
ḳ.-i sinâb 286b/3, 287b/6, 290b/7, 290b/9, 295b/12, 297b/16, 309b/6, 316a/8, 322b/1, 323b/3, 324a/4, 325b/16,327a/15, 329b/11, 330b/15
ḳ.- i sînâb 288a/16
mihter-i ḳ.- i sinâb 286a/10
ḳ.-i sinâba 285a/9, 299a/12, 315a/18
ḳ.- i sinâbda 284a/16, 334b/19
ḳ.- i sînâbdur 296b/21
ḳ.- i sinâbı 300b/18, 329b/13
ḳ.- i sînâbı 286b/7
ḳ.- i sinâbile 324b/18
ḳ.- i sinândur 287a/10
ḳ.- i sinob 332b/9
ḳ.-i sînob 299b/21, 313a/1, 331a/21, 343b/1
ḳ.- i sînoba 330b/19, 330b/21
ḳ.- i sinobdan 332b/20
ḳ.- i sînobı 332a/10, 332b/1
ḳ.- i sînobuŋ 332a/7
ḳ.275b/11, 276a/21, 276b/11, 276b/15, 283a/12, 283a/21, 283a/7, 283a/8, 284a/19, 285b/20, 285b/6, 286a/7, 286b/8, 287a/10, 287a/7, 287b/3, 288a/17, 288a/18, 288a/20, 288a/3, 288a/7, 288a/8, 288b/1, 288b/14, 288b/19, 288b/2, 288b/20, 288b/3, 288b/4, 289a/1, 289a/18, 289a/19, 289a/20, 290a/10, 290a/8, 290a/9, 291a/4, 291a/6, 291a/7, 296a/5, 296b/1, 296b/16, 297a/17, 297a/18, 297a/6, 300b/18, 300b/4, 301a/6, 301a/8, 321b/1, 321b/19, 321b/4, 325a/14, 325b/17, 325b/19, 331a/10, 331a/18, 331a/7, 331b/16, 332a/13, 332a/2, 332a/3, 332b/12, 332b/8, 335b/3, 338a/11, 335a/15, 340a/1
ḳ.+da 283a/10, 285a/21, 287a/16, 288b/20, 325b/13, 331a/11
ḳ.+ dan 276b/14, 276b/18, 277a/6, 283a/4, 286a/6, 287a/18, 287a/20, 287a/4, 296b/21, 320a/18, 332a/13, 332a/4, 332b/3, 335a/17, 335b/8
ḳ.+ m 286b/4, 287a/12
ḳ.+ ma 286b/4
ḳ.+ mda 287a/1
ḳ.+ muŋ 287a/13
ḳ.+ muz 286b/20
ḳ.+nuŋ 276b/12, 276b/14, 276b/18, 283a/3, 283a/5, 283a/6, 284a/20, 285a/15, 285b/21, 286a/9, 288b/16, 297b/17, 324a/2, 329b/14, 330b/14, 331a/19
ḳ.+ ŋ 286a/10
ḳ.+ ŋı 286a/13
ḳ.+sı 282b/17, 283a/1, 284b/16, 285b/2, 288a/10, 288a/8, 290b/15, 290b/2, 294b/18, 296a/3, 297a/16, 297b/15, 300a/20, 300a/6, 302b/21, 306b/3, 323a/15, 323a/19, 324a/17, 324a/21, 325b/21, 330a/5, 330b/12, 332a/12, 337a/20, 339a/16
ḳ.+ sıdur 280b/18
ḳ.+sın 275a/18, 283a/17, 294b/8, 300b/13, 301a/5
ḳ.+ sına 267a/6, 281b/7, 288a/10, 291a/4, 302a/16, 302b/17, 329a/14, 329b/10,
332b/16
ḳ.+ sında 284a/14
ḳ.+sından 289a/20, 315a/5, 316a/8, 323b/9, 332b/14
ḳ.+sınuŋ 268b/9, 283a/18, 286a/13, 286b/14, 291a/6, 300a/19, 316a/6, 323b/4, 324b/8, 327a/7, 337a/16, 339a/14
ḳ.+ya 283a/9, 284a/6, 286a/3, 287a/21, 287b/1, 297a/18, 330b/16, 332a/1, 332a/13, 332a/2, 332b/2, 335a/16,338b/17,338b/19, 338b/21, 339a/1, 340a/5
ḳ.+yı 283a/19, 286a/21, 286a/8, 287a/11, 332b/2, 332b/7
ḳalʿadâr (Ar.) Kale muhafızı, dizdar
ḳ. 287a/21

ḳalan Geriye kalan, arta kalan, diğer
ḳ. 318b/5
ḳalb (Ar.) Kalp, gönül
ḳ. 303a/4, 304a/20, 313a/1, 327a/15, 328b/1, 330a/15, 330a/20, 331b/10,
332b/17, 343b/1
ḳalb ḳ. 327a/15
ḳ. ḳalb 327a/15
ḳ.+ e 343b/5
ḳ.+ inde 303b/12, 320a/10, 324a/21
ḳ.+ inden 303b/8
ḳ.+ lerinde 340a/6
ḳ.+ üŋden 343b/3
ḳ.+ üŋe 343b/7
ḳaldur- Bayrak, sancak vb. kaldırmak, dikmek açmak, göstermek kaldırmak, havaya yükseltmek
ḳ.- am 277b/3, 312b/14
ḳ.- dı 276a/12, 315a/3
ḳ.-up267b/5, 273a/15, 290b/6, 301a/18, 307a/14, 314a/9, 315b/15, 317a/18, 318a/2, 318a/3, 322b/14, 326a/8, 336b/14
baş ḳ.- up 292a/1, 295a/10, 320b/17
ḳalem (Ar.) Kalem
ḳ. 299b/6, 327b/4
ḳalḳ- Kalkmak, yerinden doğrulmak, yükselmek
ḳ.- uban 276b/16
ḳ.-up 267a/3, 269b/17, 291b/3, 292a/8, 294b/6, 298a/6, 309b/15, 316a/9, 323b/14, 328b/10, 328b/6, 336b/1
ḳalḳan Eski savaşlarda savaşçının kılıç, kargı, mızrak ve ok darbelerine karşı kendini korumak için sol elinde tutarak kullandığı siper
ḳ.275b/21, 278a/8, 279a/21, 280a/18, 282a/20, 285b/13, 297b/3, 308b/7, 309b/16, 309b/4, 309b/7, 314a/10, 314a/18, 314b/9, 333a/20, 333b/1, 333b/5, 333b/8, 334a/14, 334a/7, 338b/9
ḳ.+ a 308a/18, 309b/2
ḳ.+ dan 305b/14
ḳ.+ı 302a/18, 303a/9, 305a/4, 308a/5, 312b/1
ḳ.+ın 287b/20, 308b/1, 309b/11, 333b/11, 333b/14, 334a/3, 334a/8
ḳ.+ ınuŋ 308a/16
ḳ.+ ları 307a/13
ḳ.+ ların 307a/19, 307a/4
ḳ.+ uŋ 309b/4
ḳalḳançı Kalkan tutan
ḳ. 314a/11
ḳalḳançıh Kalkan tutan
ḳ. 314a/11, 334a/14
kâm (Far.) Arzu, emel, istek
k. 277b/5
ḳamaş- Güçlü bir ışık nedeniyle bakamaz olmak
ḳ.- dı 342b/12
ḳamçı Kamçı
ḳ. 304a/11, 305b/16
ḳ.+ sın 306b/15
ḳamer (Ar.) Ay
ḳ.339a/10,339a/20, 339a/9, 340b/12
bedr-i ḳ. 319a/1
ḳâmet (Ar.) Boy
ḳ. 280a/12, 280a/3, 307b/1, 307b/6, 308b/12, 308b/5, 333b/7
ḳadd-ı ḳ. 302a/8
ḳ.+ de 274b/19
ḳ.+i 268a/11, 284a/15, 287b/15, 309a/1, 309a/8
ḳ.+ ine 308a/11
arş-ı ḳ.+ ine 312a/19
ḳ.+ le 333b/3
ḳ.+ leri 266b/2
ḳ.+ ümle 277a/20
ḳâmetlü (Ar.+T.) Boylu
ḳ. 290a/13, 315b/8
ḳamġa Ağaç, odun kırıntısı
ḳ. 313a/7
ḳamış Kamış, saz bitkisi
ḳ.276b/6, 301b/19, 306a/1, 325a/20
kâmil (Ar.) Noksansız, terbiyeli, kemale ermiş
k. 281a/10, 293a/21, 323b/1, 344a/4
ʿaḳl-ı k. 340b/1
k.+ e 281a/11, 328a/6
k.+ i 281a/10
k.+ iysen 312b/21
kâmiyâb (Far.) İsteğine erişmiş, arzusuna nâil olmuş, bahtiyar
k. 317a/3, 343b/2
pehlevân-ı k. 313b/14
ḳamḳam Keskin kılıç
ḳ. 277a/15, 279b/15

tîğ-i ḳ. 280a/18
ḳ. +la 280a/17

kâmrân (Ar. kâmurân) Arzusuna, murâd-ına ermiş, bahtiyar
k. 265a/16, 280a/1

ḳamu Bütün, hep, cümle, hepsi, herkes
ḳ.266a/3, 280b/14, 280b/15, 337b/2
ḳ.+ dan 343b/18
ḳ.+ yı 305a/12

kâmukâr (Far. kām-kār) İsteğine ulaşmış, mutlu
k.+ a 280a/13

ḳan Kan
ḳ.265b/4,267a/12, 275a/16, 276b/7, 277a/21, 279b/17, 279b/20, 279b/8, 280a/7, 280b/13, 280b/14, 283a/12, 283a/13, 287a/6, 288b/10, 298a/20, 298b/3, 298b/6, 298b/7, 299b/16, 300b/10, 300b/2, 300b/8, 302a/11, 303b/17, 304b/8, 305a/14, 305b/3, 310b/15, 310b/17, 310b/2, 312b/12, 314b/11, 314b/13, 314b/2, 315b/21, 324b/17, 328b/5
ḳ.+ dan 288b/8, 300a/21, 310b/15
ḳ.+ ı 277b/9, 287b/10, 307b/4
ḳ.+ın 266b/15, 275a/18, 280b/1, 285a/1, 287a/14, 311a/18, 338b/4
ḳ.+ ından 287b/8, 298b/2
ḳ.+ ıyıla 287a/2
ḳ.+ ıyla 311a/14
ḳ.+lar 266b/14, 280b/5, 300b/8, 311a/2, 314a/18, 314b/8, 315b/12, 327a/9, 328b/19
ḳ.+ lara 280b/8, 324a/10
ḳ.+ ları 286b/12, 286b/21, 299a/2
ḳ.+ ların 277a/15, 280b/1, 280b/3, 288a/21, 294a/21, 303a/20, 303b/1, 311a/13, 311b/14, 312a/9, 312b/4, 316a/4, 329a/7, 338a/6
ḳ.+larından301a/21,303a/10,321b/1
ḳ.+ larıŋdan 312b/19
ḳ.+ larun 284b/13
ḳ.+ umuz 333a/3
ḳ.+ uŋ 292b/20
ḳ.+ uŋı 279a/17, 307b/11, 312b/17, 312b/18

ḳan- İnanmak
ḳ.- ardı 319b/12
ḳ.- dılar 340a/21
ḳ.-du 293a/20, 299b/15

ḳan- Yeme veya içme isteğini doyasıya karşılamak
ḳana ḳ.-a 266b/15, 283a/13
ḳ.-a ḳana 266b/15, 283a/13
ḳ.-dına 319b/12
ḳ.-dınuŋ 328a/7

ḳanâʿat (Ar.) Yetinme, kanaat
ḳ. 273a/18, 281a/2, 343b/5

ḳanat Kuşlarda ve böceklerde gövdenin iki yanında yer alan ve uçmayı sağlayan açılır kapanır bir çift organ
ḳ.266a/9, 266a/19, 267a/17, 267a/3, 267b/4, 268a/1, 268a/4, 268a/6, 266b/13,271a/18,280b/14, 282b/11, 284a/2, 284a/5, 285a/4, 285b/17, 286a/12, 288a/12, 288b/2 286a/5, 289b/13, 289b/4, 290a/20, 291a/7, 298a/14, 311b/9, 316b/11, 316b/19, 316b/2, 318a/10, 318a/20, 318b/11, 318b/15,320a/13, 320a/15, 320a/21, 320b/7, 324a/17, 326b/14, 327a/8, 331a/14, 336b/5
ḳ. açup 266a/5, 328b/4
ḳ. büküp 266a/6
ḳ. ḳanada 328b/18, 336a/2, 336a/6
ḳ.+a 267a/17, 285a/4, 286a/5, 289b/4, 290a/20, 298a/14, 326b/14, 327a/8, 331a/14
ḳanad ḳ.+ a 328b/18, 336a/2, 336a/6
ḳ.+ a çatup 266a/19, 266a/9, 320b/7
ḳ.+ı285a/17,289b/15,300b/5,304a/13,324a/19,326a/13,337a/20, 341a/8, 342a/7
ḳ.+ ın 297b/20, 318a/2, 319a/4, 331a/15, 335a/6, 336a/3
ḳ.+ ından 326b/21, 336b/15
ḳ.+ ıyla 285b/16
ḳ.+ lar 327a/3, 336b/1
ḳ.+ lardan 337a/3
ḳ.+ları 268a/5, 298a/16, 316b/20, 336a/10, 336b/18, 336b/20
ḳ.+ların 266a/18, 282b/13, 298a/4, 298a/7, 311b/12, 316a/9, 319a/3, 319b/20, 320b/8, 324a/19, 326a/12, 326a/18, 326a/8, 326b/11, 329a/5, 335a/4, 336a/11, 336a/17, 336a/8, 336b/20, 339b/10
ḳ.+ larına 342a/11

ḳ.+ larını 335b/20
ḳ.+ larınuŋ 267b/17, 282b/14
ḳ.+ larıŋ 326b/6
ḳ.+ larun 282b/10
ḳ.+ um 287b/9

ḳanadcıġ Küçük kanat
ḳ.+ ın 318a/2

ḳanadlu Kanadı olan
ḳ. 277a/1, 285a/2, 287a/6, 297b/20, 314b/16

ḳancaru Nereye
ḳ.+ dur 286b/13

ḳanda Nerede
ḳ. 272a/19
ḳ.+ dur 341b/15

ḳandaġı Neredeki
ḳ. 270b/9

ḳande Nerde
ḳ. 267b/3

ḳandîl Kandil, mum
ḳ.- i envâr-ı zerresinden 334b/15
ḳ. 293a/14
ḳ.+ idi 283a/8
ḳ.+ i 276a/8

ḳanı Hani, nerede
ḳ. 267b/3

ḳanḳı Hangi
ḳ. 307a/20
ḳ.+ muz 290b/12
ḳ.+ nuzuŋ 316a/18

ḳap- Kapmak, almak, yakalamak
ḳ.- a 316a/19
ḳ.- ar 270a/17
ḳ.- dı 278a/13
ḳ.- maḳ 316a/16
ḳ.- ub 316b/3
ḳ.-up 284b/21, 288b/9, 298a/6, 300b/7, 301a/3, 311b/13, 316b/14, 325b/10

ḳapaḳ Her türlü kabın üstünü örtmeye yarayan nesne
ḳ.+ ların 270b/21
ḳ.+ ı 299a/1

ḳapış- Kavgaya tutuşmak
ḳ.- dılar 315b/21

ḳapla- Örtmek
ḳ.- dı 266b/17, 266b/3, 288b/11, 299a/15, 320b/2, 330a/18
ḳ.- mış 326a/2
ḳ.- mışdı 337a/3

ḳaplan Kaplan
ḳ. 303b/13, 305a/20, 307b/8, 312a/17, 314b/12, 315b/6, 316a/14, 337b/20, 338a/3
ḳ.+ ı 275a/11
ḳ.+ leyin 315b/15

ḳaplu Örtülü
ḳ. 276b/8

ḳapu Kapı
ḳ. 292b/5, 318a/10
ḳ.+ cılar 307a/11
ḳ.+ da 318a/6, 318a/7, 322a/4
ḳ.+ dan 276b/19, 291b/4, 317b/1
ḳ.+ ları 291a/21
ḳ.+ ların 271a/19, 322b/1
ḳ.+ larından 334b/18
ḳ.+ nuŋ 318a/7
ḳ.+ p 316b/1
ḳ.+sı 283a/3,283a/5, 288a/3, 291a/7
ḳ.+sın 271a/18, 271b/3, 276b/12, 287b/3, 288a/8, 288b/20, 294b/18, 296a/6, 296b/17, 297a/19, 297a/6, 321b/19, 321b/4, 323a/15, 332a/3, 332b/12, 338a/11
ḳ.+ sına 275b/11, 282a/6, 288a/8, 290a/8, 291a/18, 291a/6, 297b/15, 300b/4
ḳ.+ sında 296b/3, 297a/17
ḳ.+sından267b/20, 268a/1, 289b/13, 290a/10, 291a/4, 291a/7, 323a/19, 324a/5,
335a/4, 335a/6, 335b/21
ḳ.+ sını 297a/16
ḳ.+ sun 276b/14
ḳ.+ ya 291a/16, 291b/2

kâr (Far.) İş, meşgale
k. 268a/13, 274b/6, 277b/2, 277b/5, 278b/2, 279a/1, 288b/11, 321b/9
k.- gâh 273b/10
k.- gîr 309a/8

ḳar Kar
ḳ.+ dan 272b/15

ḳar- Karıştırmak
ḳ.- dı 284b/13
ḳ.- dum 307b/11
ḳ.- maġa 280b/3
ḳ.- mışdı 306b/2
ḳ.-anlar 338b/4

ḳaʿr (Ar.) Dip, derinlik
ḳ.+ ında 283a/16

ḳâr (Far.) Fayda çıkar
ḳ. 289b/5
ḳara Kömür renginde olan, siyah renkli
ḳ.265b/15,266a/18, 266a/9, 266b/5, 267a/4, 267b/11, 267b/6, 274b/17, 279a/11,279b/11,282b/10, 283a/14, 286a/7, 288a/18, 289a/21, 289b/8, 291b/5, 292b/20, 296b/13, 297a/8, 298a/13, 298a/21, 298a/7, 298b/2, 301a/2, 301a/3, 301b/12, 301b/13, 303b/13, 307b/11, 308b/5, 308b/7, 309a/1, 309a/2, 309a/6, 309b/15, 310b/3, 311b/9, 315b/12, 316a/8, 316b/19, 317a/1, 320a/14, 324a/10, 325a/14, 325a/2, 326a/8, 326b/11, 326b/17, 326b/19, 326b/20, 327a/7, 329a/4, 330b/6, 332b/20, 333b/14, 334b/19, 338b/16, 339b/21
ḳ.+ sı 281b/9
ḳ.+ ya 272a/10
ḳaralıġ Siyahlık
ḳ.+ ından 326b/18
ḳaraŋu Karanlığında
ḳ. 318b/10
ḳ.+ sunda 324a/12
ḳaraŋuluḳ Karanlık
ḳ. 296b/15
ḳarar (Ar.) Bir iş veya mesele hakkında verilen kesin hüküm
ḳ. 289a/3, 317a/13
ḳ. idüp 282a/17
ḳ. itdi 278b/13, 289b/20, 315b/2
ḳ. itmege 324b/2, 324b/4
ḳ. ḳıldı 291b/12
ḳ. ḳıldılar 289a/6
ḳ. ḳılduŋ 287b/7
ḳ. ḳılmışlardı 320b/16
ḳ. ḳılmışlardur 322b/11
ḳ. ḳıluban 289b/21
ḳ.ḳılup 267b/1, 268a/20, 289a/11, 317a/10, 329b/10, 340a/11, 342a/18
ḳ.+ dup 275a/16
ḳ.+ ı 283b/19
ḳarar- Kararmak
ḳ.- ınca 314b/4
ḳ.- up 309b/19, 314a/12, 316a/4
ḳ.- updu 304a/3
ḳarart- Karartmak
ḳ.- dı 301b/14
ḳarâvaşlıġ Hizmet eden
ḳ.+ a 284b/12
ḳaravul Gözcü, nöbetçi (asker), karakol
ḳ.294b/12,294b/7,296a/12,301a/15, 307a/3, 315a/18, 315a/19, 324b/12, 324b/15
ḳ.+ a 315a/16
ḳaravulluḳ Gözcülük
ḳ. ḳılup 324b/14
ḳarcaş- Karışmak
ḳ.- up 304a/18, 307b/16
ḳardaş Kardeş
ḳ.+ ı 305a/15
ḳ.+ ıdur 305a/18, 305b/10, 306a/6
ḳardeş Kardeş
ḳ.+ i 300a/17, 305a/12
ḳarġa Karga
ḳ. 288a/5
ḳ.+ lar 286b/17
ḳarġı Kargı, mızrak
ḳ. 305a/20, 305a/21, 307a/13
ḳarı Yaşlanmak, kartmak
ḳ. 278a/3, 303a/2, 312a/12, 338b/10
ḳarıcı Karıştırıcı
ḳ. 301a/19
ḳarıl- Karışmak
ḳ.- mış 283a/11
ḳarın Karın
ḳ.+ ına 325b/3
ḳ.+ ların 311a/13, 316a/7, 318b/4
k.+ ına 331a/16
ḳarınca Zar kanatlı eklem bacaklı böcek türü
ḳ. 285a/16
ḳ.+ lar 265b/19
ḳarındaş Kardeş
ḳ.+ı 303a/16, 306a/21, 307b/20, 308a/10,308a/15, 308a/18, 308a/21, 317b/7, 324b/12, 331a/2, 332a/21, 333b/11, 333b/12, 333b/2, 333b/20, 333b/3, 338b/1, 338b/18
ḳ.+ uŋ 317b/8
ḳarınlu Karınlı, karna sahip
ḳ. 276b/6, 305b/15, 306a/2
ḳarış- Karışmak, girmek
ḳ.- dı 310b/9
ḳ.- dılar 304b/10, 305a/8
ḳ.-up 280b/4, 297b/10, 298a/11, 304b/10, 305a/7, 307b/19, 310a/18, 310a/4, 310a/6, 314a/16, 327a/5
ḳa'ri (Ar.) Etkili

ḳ. 282b/21

ḳarlaġuç Kuş türü

ḳ. 319a/20, 319b/3

ḳarşıla- Karşısına çıkmak, karşılamak

ḳ.- yup 310a/16, 336b/2

ḳarşu +(y)A karşı, +(y)a doğru, karşı, karşılık olarak, mukabil

ḳ.267a/13,269b/14,271b/16,272b/4, 278a/6, 280a/16, 280a/18, 281b/16, 284a/7, 287a/20, 287b/19, 287b/20, 288b/21, 289a/7, 289b/9, 291a/4, 291b/7, 292a/8, 293b/11, 293b/15, 295b/1, 302b/6, 306a/10, 311b/1, 311b/4, 313b/17, 315a/18, 315b/17, 317b/10, 319b/21, 322a/5, 322b/19, 323b/13,325a/20,331b/20, 333a/11, 333b/14, 334a/13, 335b/9, 338b/19, 339a/1

ḳ. dururuz 288b/18

ḳ.+ dan 307b/12

ḳ.+ dur 287a/2

ḳ.+ muzdan 321a/21

ḳ.+ sına 268a/2, 289a/21

ḳ.+ sında 283a/21, 314a/2, 315b/14

ḳarşula- Karşılamak

ḳ.- dı 312a/2

ḳ.- yup 310a/11

ḳartal Kuş türü

ḳ.266a/14,267b/11,284a/6, 288a/15, 288a/19,318b/17, 324a/13, 325a/21, 326a/10, 326b/10, 328b/3, 329b/15

ḳaṣaṣ (Ar.) Bildirme, anlatma, hikâye etme. 2. iz sürme

ḳ.- ı kebîrde 341a/21

ḳaṣd (Ar.) Kasıt, niyet, amaç, istek

ḳ. 271a/12

ḳ. etdi 301a/9

ḳ. eylegil 299b/5

ḳ. ider 299a/21, 313a/3

ḳ. idüp 283a/5

ḳ. itdüm 271b/19

ḳ. ḳıldı 333b/17, 334a/10, 334a/5

ḳ. ḳıldılar 333a/8

ḳ. ḳılıcaḳ 278a/11

ḳ.+ a 302b/17, 322b/7

ḳ.+ ı 280b/15, 281a/21

ḳ.+ ile 279b/19, 286a/13

ḳ.+ um 277b/16, 277b/18

ḳ.+ umuz 275b/9

ḳasem (Ar.) Yemin

ḳ. 270a/2

ḳaṣırġa Fırtına

ḳ. 287a/4

ḳaṣr (Ar.) Köşk, küçük saray, kâşâne

ḳ.+ ına 265a/11

ḳaṣṣâb (Ar.) Kasap

ḳ. 312b/9

ḳaş Gözlerin üzerinde kavisli bir çizgi meydana getirecek biçimde yer alan kısa kıllar

ḳ. 314b/4, 316a/4

ḳ.+ da 274b/18

ḳ.+ ları 299a/1

ḳaşan - (büyükbaş hayvanlar) işemek

ḳ.- ur 277a/21, 280a/7

ḳaşandur- İşetmek

ḳ.- up 282b/18

ḳaşanur İşemek

ḳ. 302a/11

ḳat Nezt, yan, huzur, ön, kıyı

ḳ.266a/7,270b/11,275b/20,276b/20, 276b/4, 277a/10, 277a/12, 277a/14, 277a/19, 277a/20, 282a/14, 282b/1, 282b/4, 283b/2, 285b/10, 285b/15, 285b/9, 289a/16, 290b/18, 292b/7, 295a/8, 302a/3, 303a/15, 305b/14, 309a/12, 309a/8, 309b/4, 325b/3, 326a/1, 328a/17, 331a/13, 332a/14, 334b/16,334b/18,335b/19, 335b/21, 336a/4, 336a/5, 336a/7, 336a/8, 336a/9, 338b/7, 338b/9, 341b/11, 342a/1, 342a/10

ḳat ḳ. 268a/10, 310b/3

ḳ. ḳat 268a/10, 310b/3

ḳ. ḳat ṭurdı 298a/21

ḳat ḳ. ṭurdı 298a/21

ḳ.+ da 340b/4

ḳ.+ ı 301b/2

ḳ.+ ın 326a/19

ḳ.+ına 270b/20, 272b/10, 272b/12, 272b/3, 273a/14, 276a/18, 285b/20, 291a/12, 324a/15, 329a/13, 335b/20

ḳ.+ında 266a/12, 281a/12, 300b/11, 316a/14,319b/15, 321a/16, 326a/15, 326a/16, 326b/4, 339b/6

ḳ.+ındaġı 284a/19

ḳ.+ uma 275a/17

ḳ.+umda 275a/21, 277a/12, 285a/8, 307b/9, 312b/17

ḳ.+ unda 332a/15

ḳat- Karıştırmak
ḳ.- arlar 273b/10
ḳatʿa (Ar.) Asla, hiçbir zaman
ḳ. 265a/13
ḳatı Sert
ḳ.268b/13,276b/5, 282a/2, 283a/16, 287a/5, 302a/10, 303b/9, 314b/16, 325a/21
ḳatıl- Katılmak, dahil olmak
ḳ.- up 314b/15
ḳ.- ur 273b/8, 273b/9
ḳatır Katır
ḳ. 305b/15
ḳ.+ a 282a/9, 291a/2
ḳ.+ dan 291b/1
ḳ.+ ı 291a/4
ḳ.+ lara 306b/16
ḳ.+ lardan 311b/1
ḳatış- Birbirine girmek, karışmak
ḳ.-up 280b/4, 297b/10, 305a/7, 307b/19, 310a/18, 310a/6, 314a/16, 327a/5
ḳâtil (Ar. ḳatl) Katletmek, öldürmek
ḳ. 280a/3
ḳ.- veş 278b/14
ḳ. itme 292b/2
ḳatuḳ Yiyecek
ḳ. 299a/3
ḳaṭʿ (Ar.) Kesme, biçme
ḳ. it 281a/4
ḳaṭʿa (Ar.) Asla
ḳ. 278b/2, 291a/20, 291a/21
ḳaṭâr (Ar.) Birbiri ardınca sıralanmış hayvan sürüsü, dizisi
ḳ. 282b/19, 283a/20, 283b/6, 285b/5, 301a/14 314b/21, 323a/19, 323a/20, 325a/17, 335a/15, 338a/9
ḳaṭre (Ar.) Damla
ḳ.275a/21,282b/20,292b/15, 310b/13
ḳ.+ den 327b/11
ḳ.- yi vüzerâ 321a/8
ḳavış- Kavuşmak
ḳ.- ursın 295a/5
kâvi (Ar.) Güçlü, sağlam
k. 282a/12
ḳavl (Ar.) Söz, kelam
ḳ.- i eflâṭūn-ı yūnânî 341b/2
ḳ.- i loḳmân 337a/5
ḳ.+ ince 265b/9, 266b/21, 267b/1, 268a/14, 268b/18, 270a/9, 270b/4, 275a/7, 275b/4, 276a/14, 276a/5, 276b/18, 277b/20, 277b/5, 279a/19, 279a/2, 280a/1, 280a/9, 281b/11, 281b/4, 282b/16, 283a/17, 284a/1, 284a/14, 285a/19, 285a/6, 285b/18, 286a/20, 288b/14, 290a/20, 290a/7, 292b/21, 293b/1, 296a/17, 296a/3, 297a/14, 298b/8, 300a/1, 300b/10, 301a/7, 301b/7, 302a/12, 303a/2, 304a/7, 307a/17, 308b/10, 308b/20, 309a/21, 309a/9, 310b/21, 313b/12, 314a/8, 314b/2, 317a/3, 320b/5, 321b/11, 321b/21, 324a/2, 324b/18, 325b/8, 327a/2, 328a/13, 329a/1, 330a/19,331a/17, 331b/13, 332a/19, 333b/9, 334a/19, 335b/16, 336b/9, 337a/3, 337b/9, 338b/10, 339a/6, 339b/4, 340a/9, 342b/6
ḳ.+ i 341a/8
ḳ.+ inde 341a/7
ḳavim (Ar.ḳavm) İnsan topluluğu
ḳ. 322a/13
ḳ.- i maḫlūḳı 341b/20
ḳ.- i maḫşer 317b/2, 325a/16
ḳ.- i ʿâd 275b/1
ḳ.+i276a/2,283a/7,288a/20, 288a/8, 288b/2, 288b/3, 289a/20, 289b/11, 291a/4, 297b/9, 310a/13, 325b/4, 336b/12
ḳ.+ in 285b/20, 288b/19, 304a/17, 323a/17
ḳ.+ ine 268b/10, 286a/7, 297a/20
k.+ inle 288b/14
ḳ.+ ini 288a/21, 288b/16, 300b/18
ḳ.+inüŋ 281b/12, 283a/18, 288a/18, 288b/4, 289a/18, 290a/9, 295b/16, 297b/1, 311a/13, 323b/10, 337a/21, 337b/11
ḳavra- Elle sıkıca tutmak
ḳ.- yup 329a/8
ḳavs (Ar.) Yay burcu
ḳ.- ı ḳūzaḫ 319a/4
ḳ.- ı ḳuzaḫdur 326b/8
ḳ. 340a/21
ḳ.+ lar 331a/10
ḳavumsüz (Ar.+T.) Kavmi olmayan
ḳ. 271a/2
kâvūs (Far.) Hükümdar, sultan

k.275a/14, 275a/8, 275b/13, 275b/7

ḳavuş - Buluşmak, görüşmek

ḳ.- asın 274a/9

ḳ.- dura 272b/21

ḳ.- unca 296a/20

ḳ.- up 278b/5

ḳ.- uruz 293a/6

ḳay (Ar.) Kusma

ḳ.- ı men 280b/7

ḳaya Sert ve iri taş kütlesi

ḳ.+ ya urup 272a/10

ḳayd (Ar.) İş, halledilmesi gereken mesele

ḳ. iderem 275a/11

ḳ.+ ın 272a/8

ḳayın Ağaç çeşidi

ḳ.276b/5, 277a/17, 325a/21, 337b/1

ḳayınata Kayınbaba

ḳ.+ sı 306b/21

ḳayır Taş çeşidi

ḳ. 282a/17

ḳayış Kemer

ḳ.+ ından 312b/1

ḳâyinât (Ar.) Yaratılmış şeylerin hepsi, yer gök bütün varlıklar ve bütün mahlûkat, âlem, evren

k. 265a/2

ḳ.+ a 299a/15, 336a/21

ḳ.+ da 340b/8

ʿâlem-i ḳ.+ da 341a/5

ḳayna- Sıcaklığı belli bir dereceyi bulunca fokurdamak

ḳ.- dı 282a/16, 308a/2

k.- dılar 310b/14

ḳ.- mışdur 286b/12

ḳ.- sun 333a/3

ḳaynad- Fokurdamak

ḳ.- up 272a/9

ḳaynaḳ Yırtıcı hayvan pençesi

ḳ.266b/10, 266b/16, 288a/20, 288b/3, 289a/20, 289a/21, 298a/1, 298a/14, 298a/6, 300b/5, 300b/7, 301a/2, 301a/4, 310b/20, 311b/10, 311b/18, 316a/17, 316a/21, 316a/5, 316a/6, 318b/3, 320a/16, 320a/17, 320b/11, 324a/8, 327a/5, 328b/11, 328b/16, 328b/5, 329a/8, 331a/13

ḳ.+ ı 280b/14, 318a/19

ḳ.+ ına 266a/17, 268a/4

ḳ.+ ında 266a/11, 288a/16

ḳ. ḳaynaġa 328b/19, 328b/19

ḳ. ṭoynaḳ urup 316b/3

ḳ. urup 316b/4, 316b/7

ḳ.+ la 288b/10

ḳ.+ lar 266b/14, 327a/9, 330b/18

ḳ.+ ları 266a/20

ḳ.+ların 266a/5, 266b/6, 268b/3, 298a/5, 316b/6, 326a/13, 329a/7

ḳ.+ larıyıla 288a/14

ḳaynayıcı Kaynamak üzere olan

ḳ. 306a/8

ḳayşer (Yun.) Eski Roma imparatorlarının lakabı

ḳ.268b/10,284b/12,305a/2, 310a/12

ḳayyūm (Ar.) 1. cami hademesi, kayyum. 2. mütevelli

ḳ. 266b/, 292b/17, 296a/3, 299b/5, 343b/10

ḳaz Hayvan türü

ḳ. 267a/16, 289b/3

ḳ.+ a 296b/5

ḳ.+ ıla 267a/16

ḳ.+ ın 329b/16

ḳaz- Kazmak, eşmek

ḳ.- dılar 341a/1

ḳ.- maḳ 321b/8

ḳ.- sun 312b/18

ḳ.- up 340b/6

ḳaża (Ar.) Kaderin tecelli etmesi

ḳ. 266a/8, 266b/5, 266b/14, 269b/12, 276b/7, 277a/1, 279a/6, 286b/4, 315a/7, 316a/9, 320b/8, 329a/7

ḳ.+ sın 286b/8

ḳ.- yı nâke 271b/12

ḳazan- Kazanmak

ḳ.- mayup 310b/12

ḳazıd- Tıraş ettirmek

ḳ.- up 341a/16

ḳazılu Kazınmış olan

ḳ. 285b/5, 325a/21

kâẕib (Ar.) Kezbeden, yalan söyleyen, yalancı. 2. yalan, uydurma

k. 270a/7

raḳîb-i k.+üŋ 281a/19

ḳażiyye (Ar.) Mesele, husus

ḳ.+ leri 275a/3

ḳ.+ yi 302b/12

ḳazu Kocaman, kaba ve hantal

ḳ.+ dadur 287a/15

kebâb (Ar.) Kebap

k. 275a/12, 287b/8, 325a/19
k. idüp 272a/18

kebîr (Ar.) Büyük
ḳaṣaṣ-ı k.+ de 341a/21
tefsir-i k.+ de 341a/19
süleymânnâme-i k.+ üŋ 341b/2

kebūtervâr (Far.) Güvercin gibi
k. 336a/14

keçim Cenkte insanların ve atları giydiği zırh
k. 325a/20
k.+ inden 302a/5
k.+ leri 314b/6

keçimlen- Zırhlanmak
k.- di 276a/15

keçimlü Zırhlı
k. 303b/13, 303b/2, 314a/1

kef (Ar.) Elin iç kısmı, el ayası, avuç
k. 280b/11, 295a/17

kefen (Ar.) Gömülmek için hazırlanan bir müslüman ölüsünün kabre konmak üzere yıkandıktan sonra sarıldığı amerikan bezi, kefin
k. 286a/16, 288b/19, 290a/10

kehf (Ar.) İn, mağara, sığınılacak yer
aṣḥab-ı k. 302a/5
aṣḥâb-ı k.277a/10,280b/11, 310a/21

kej (Far.) Eğri, çarpık
k.- rev 328a/6

keklik Kuş türü
k. 289b/2, 298a/1, 319b/16
k.+ e 266a/6
k.+ i 329b/16
k.+ le 267a/16

keklük Keklik
k. 307a/5
k.+ leyin 268a/6

kelâm (Ar.) Söz
k.- ı ḥaḳdur 269a/11
k.- ı rabbâni 295a/8
k. 281a/8, 290a/18, 327b/6, 327b/8, 337b/8, 343a/18
k. ḳıla 313a/15
k.+ ın 273a/7

kelem Lahana
k. 268a/9

kelîle Çakal
k. 302b/16

kelîm (Ar.) Söz söyleyen, konuşan
k. 327b/15, 327b/21

kelimât (Ar.) Kelimeler, lakırdılar
k. ḳılavuz 270b/21

kelime (Ar.) Kelimeler, sözler
k. 269b/7

kelisâmuz Sandık
k. 290b/14

kelle Baş
k.+ ler 280b/15, 337b/19

kemâl (Ar.) Olgunluk, eksiksiz olma
k.- i el 270b/17
k.265a/10,299a/18, 342a/6, 343a/20
ehl-i k. 327a/12

kemân (Far.) Yay
k. 317a/19
tîr-i k. 314a/15
k. +a 320b/11
k.+ dan 279b/20
k.+ lar 308a/13
k.+e 338b/18

kemânkeş (Far.) Keman, yay çeken, ok atan
k. 303a/18

kemend (Far.) İp, urgan
k.+ ler 314a/19
k.+ üm 277a/19, 302b/20

kemer (Far.) Kemer, kuşak, belbağı
k.276b/6,279b/13,286a/19,305b/15, 317a/18, 339a/11
k.+ i 282a/1
k.+ inde 280a/6
k.+ ler 339a/9, 342b/11
k.+ leri 339a/20, 340a/21

kemerbend (Far.) Kemer bağı
k.+ üme 272b/8

kemerlü (Far.+T.) Kemer sahibi olan
k. 289a/12

kemir- Sert bir şeyi dişleriyle azar azar koparmak
k.- üp 286b/18, 298a/2

kemlik Kötülük
k. 281a/11, 328a/6

kemük İnsanda ve omurgalı hayvanlarda vücûdun çatısını meydana getiren ve yumuşak kısımlara destek olan beyazımsı sert organların ortak adı
k.+ i 298a/3
k.+ leri 268b/8, 318b/5
k.+ lerin 268b/7
k.+ yi 309a/6

kenâr (Far.) Bir şeyin bitiş kısmı, bitiş yeri, uçta kalan kısmı
k.+ a 298a/10, 300b/15
k.+ e 271b/7, 272a/10, 272a/11
k.+ ı 341b/15
k.+ ın 308a/16, 309b/11
k.+ına 267b/18, 269b/16, 285a/14, 286b/15, 296b/8, 297b/5, 314b/21, 317b/10, 322a/10, 323b/2, 329b/6
k.+ ınca 299a/11
k.+ında 267b/8, 270a/17, 272b/10, 283a/1, 283a/8, 285b/2, 291a/6, 294b/10,303a/13, 315a/16, 317a/15, 325a/19, 335a/16, 335b/4
k.+ ından 268a/1, 296a/18, 296a/19, 325b/21, 325b/9, 326a/1
k.+ ıyile 278a/9
kendi Kişinin öz varlığı, zâtı
k. 282b/10, 292b/9
k.+ ler 325a/9
kendöz Kendi, şahsı
k.+i 272b/13, 279a/9, 291a/13, 301a/15, 306b/8, 306b/6, 308a/15, 324a/2, 325b/15, 326a/8, 335b/8, 339a/19
k.+ ide 284b/12
k.+in 275b/4, 285a/3, 286b/3, 286b/5, 319a/10, 326b/3
k.+ üm 278b/10
k.+ümi 277b/18
k.+ üni 266b/11
k.+ üŋ 278a/2
k.+ üŋi 278b/8
kendü Kendi
k.266b/10,266b/11,266b/9,269a/12, 271b/21,274a/13,286a/16, 286b/14, 302b/17, 303b/8, 331b/7, 333b/17, 341b/16
k.+ den 339b/18
k.+ ler 299a/5
k.+ lere 302a/21
k.+ leri 306a/16
k.+ lerin 286b/13
k.+ lerinüŋ 271b/5
k.+ lerüŋ 274b/17, 275a/2
k.+ mi 270b/15, 273a/21
k.+ müze 271a/7
k.+ müzi 317b/18
k.+nüŋ 275b/6, 287b/15, 291b/16, 302b/17, 309a/1
k.+ ŋi 278a/5, 293b/5
k.+ si 289b/8
k.+ sinden 269a/3
k.+ye 266a/16, 279a/8, 280a/14, 284b/16, 290b/21, 291b/18, 292a/5, 300b/18, 302b/15, 304a/9, 306b/2, 308a/12,332b/20, 333a/21, 341b/21
k.+yi 266a/13, 270a/15, 300a/6, 302b/15, 326b/8, 331b/14
k.+ yile 304a/14
kendülik Kendisi, kendi
k.+ in 290b/21
kerâmât (Ar.) Kerâmetler, ermişlerden zuhur eden olağanüstü haller
k.+ in 270b/16
kerden (Far.) Yapmak, etmek
k. 313b/11
kerîm (Ar.) Kerem sahibi olan, cömert, Allah
esrâr-ı k.- ü z̲ü ʾlminen 265a/9
k. 319b/8, 335a/3
âyet-i k. 295a/13, 319b/3
kerîmân (Ar.) Kerim olan, kerem sahibine yakışır
k. 277b/8
kerkes (Ar.) Akbaba
k.326a/20, 327a/1, 328b/9, 329b/16
k.+ e 300b/5, 327a/11
k.+ leri 286b/15
kerr (Ar.) Bir şeyden vazgeçtikten sonra tekrar ona, o işe yönelme
k. 342a/9
kerre (Ar.) Defa, kez
k. 65/b14, 267a/13, 282a/5, 289a/14
kerrûbiyyûn (Ar.) Allah‟a en yakın melekler
k. 336b/16, 342a/9
kes- İkiye ayırmak, kat’ etmek
k.- di 280a/17, 280a/18, 322a/14
k.- e 279a/14, 279b/2, 308a/21
k.-er 293a/9
k.- meden 310b/16
k.- medi 278b/15
k.- mek 314a/14, 333b/17
k.-üp 275a/19, 277b/18, 279a/21, 280a/6, 307b/15, 308a/7, 333a/15
kesb (Ar.) Kazanma, kazanç
k. 325b/12
k. idüp 329b/2, 337b/5
kesdür- Kestirmek

k.- üp 302b/20
kesil- İkiye ayrılmak, kat'edilmek
k.- medüm 343b/17
k.- üp 333a/17
keskin İyi kesen, çok kesici
k. 303b/9, 307a/4
keşân (Far.) Çeken, çekerek
k.307a/15,307a/16, 308b/9, 309a/18
k.+ çün 290a/2
keşke Dilek anlatan cümlelerin başına gelir, dilek,özlem, pişmanlık bildirir
k. 268a/11
keşşâf (Ar.) Keşfeden, bilinmeyen şeyleri meydana çıkaran kimse
k.+ da 341a/20
ketḫüdâ (Far.) Ev sahibi, evin erkeği
k. 299b/8
k.+ sı 307a/11
kettân (Ar.) Keten sözünün eski metinlerde kullanılan asıl şekli
k. 293a/2
kevâkib (Ar.) Yıldızlar
k.- i seyyâre 339a/10
k. 267a/7, 339a/20
k.- i âsumân 302a/4, 337a/13
kevn (Ar.) 1.Cismânî ve rûhânî âlem. 2. dünyâ ve âhiret
k. 286b/8
kevṯer (Ar.) Cennette bir havuz veya ırmak adı
k. 265a/12, 275a/12
k.+ i 328a/1
key (Far.) Büyük hükümdar, pâdişâh, eski Acem şahlarından ikinci tabakada bulunanların adlarının başına getirilirdi
k. 280a/3, 284a/9, 328a/1
keyvân (Far.) Zuhal (Satürn) gezegeni
k.- ı çerḫi 285b/18
k.265a/11,285b/7,288b/12,288b/14, 301b/3, 301b/5, 308b/19
tîr-i k. 307a/17
keyyūs (Ar.) İnce, zarif
k. 326a/16
k.+e 308b/8
keyyân Kemer
k. 282a/1
kez Defa, kere, sefer
k.268a/16,271a/14,274b/10,275a/1, 276a/20, 279b/3, 279b/8, 282a/13, 283a/21, 286a/11, 288a/6, 288b/17, 297b/13,297b/14,297b/4,298a/11,298a/12,298a/19,300a/12,300a/20,301a/11, 301a/15, 301b/16, 303a/3, 303a/5, 304a/20, 304b/1, 304b/13, 304b/4, 305a/2, 310a/10, 310a/15, 310a/16, 310a/7, 311a/16, 311b/21, 312a/7, 314b/4, 329a/20, 330a/11, 330a/12,330a/14,330a/9,330b/15,331b/15,332a/11,332b/16,332b/4, 336a/19, 338a/15, 338b/2
kezzâb (Ar.) Çok yalan söyleyen, pek yalancı
k. 326b/15
ḳıble (Ar.) Kâbe'nin bulunduğu taraf, güney
ḳ. 283a/1, 301b/12
ḳ.+ ye 281b/16, 311b/1, 323b/13, 335a/18, 335b/13, 335b/9
kıcılda- Gıcırdamak işi
k.- yup 339a/15
ḳıç Kuyruk sokumu bölgesi, geminin arka tarafı.
ḳ.+ ın 276a/3
ḳ.+ ında 327a/6
ḳıçġır- Yürüme şekli
ḳ.- ması 300b/1
ḳ.-masından 282a/21, 302a/5, 310a/20, 324b/9, 338b/5
ḳıġır- Çağırmak, seslenmek
ḳ.- up 318b/8, 324a/14
ḳıl- Yapmak, etmek, işlemek
ḳ.298b/8,299a/18, 299b/12, 299b/4, 313a/4, 327a/21, 327b/1, 327b/13, 343b/17, 343b/6, 343b/7
cehd ḳ. 280b/21
ḳ.-a 268a/13, 268b/16, 299b/11, 301a/10, 307a/1, 321a/17
daʿvet ḳ.- a 269b/10
düşmânlıḳ ḳ.- a 278b/18
ḫizmet ḳ.- a 288b/18
ḥüküm ḳ.- a 343a/6
kelâm ḳ.- a 313a/15
müyesser ḳ.- a 343b/14
nifâḳ ḳ.- a 321a/18
ʿizzet ḳ.- a 292a/16
şefâʿat ḳ.- a 339a/4
vesvese ḳ.- a 295a/13
ḳ.- acaḳdur 322a/17
daʿvet ḳ.- acaḳdur 343a/2
rūzî ḳ.- acaḳdur 274a/11

ceng ḳ.- acaḳlardur 322b/8
arayış ḳ.- alar 286b/16
sitâyiş ḳ.- alar 286b/16
ḳ.- alum 321a/8, 342a/12, 342b/6
ziyâret ḳ.- alum 269a/6
ḳ.- am 275b/14, 313a/15
ḫaber ḳ.- am 332a/15
ḳ.- an 322b/9, 327b/11
ḳ.- ardı 323b/16
ḳ.- asın 332a/10
naṣîḥat ḳ.- asın 274a/12
süleymânlıḳ ḳ.- asın 332a/10
kelimât ḳ.- avuz 270b/21
fidâ ḳ.- ayın 279a/5
secde ḳ.- ayın 295a/21
ḳ.- dı 272a/2, 333a/10, 335a/21
âferîn ḳ.- dı 309b/8
duʿâ ḳ.- dı 267b/5
feṯḥ ḳ.- dı 276a/11
gıryū ḳ.- dı 333a/14
ḫaber ḳ.- dı 275b/16
ḫaş ḫaş ḳ.- dı 307b/15
ḥavâle ḳ.- dı 279a/21, 308a/5, 309b/8, 333b/14, 334a/13
helâk ḳ.- dı 334a/16
ḥevâle ḳ.- dı 307b/11
ḫevâle ḳ.- dı 314a/10
ḫurd ḳ.-dı 333b/12, 333b/16, 333b/5, 334a/15, 334a/4, 334a/8
ḥükm ḳ.- dı 318a/16
işâret ḳ.- dı 333a/10, 340b/12
ḳarar ḳ.- dı 291b/12
ḳaṣd ḳ.-dı 333b/17, 334a/10, 334a/5
menʿ ḳ.- dı 333b/9
meşrevet ḳ.- dı 332a/20
muḳâbil ḳ.- dı 309b/11
musaḫḫar ḳ.- dı 300b/19
naẓar ḳ.-dı 272b/13, 291a/6, 292b/6, 300a/14
nişan ḳ.- dı 280a/19
râm ḳ.- dı 284b/16
red ḳ.- dı 278a/9
s̱enâ ḳ.- dı 268a/8
su’âl ḳ.- dı 300b/17, 317b/11
sulṭân ḳ.- dı 265a/8
taʿaccüb ḳ.- dı 332a/20
tebessüm ḳ.- dı 291b/20
vaṣiyyet ḳ.- dı 274a/12
yüce ḳ.- dı 337a/2
ḳ.- dılar 300b/16, 317a/10, 317a/8, 328b/11, 336b/3
ârâste ḳ.- dılar 304a/20
ceng-i ʿaẓîm ḳ.- dılar 288b/7
duʿâ ḳ.- dılar 294b/16, 318a/14
ḥamle ḳ.- dılar 279b/9
ḫışm ḳ.- dılar 294a/16
ḳarar ḳ.- dılar 289a/6
ḳaṣd ḳ.- dılar 333a/8
namâzın ḳ.- dılar 295b/16
râst ḳ.- dılar 330a/17
sâẕılıḳ ḳ.- dılar 329b/2
s̱enâ ḳ.- dılar 318a/15
ṭapu ḳ.- dılar 282a/11
ḳ.- dısa 327b/5
ceng ḳ.- duġı 311a/8
ḳ.- duġıçün 317b/21
ḳ.- duġın 294a/12
su’âl ḳ.- duġın 294a/12
nefes ḳ.- duġını 270a/6
ḳ.- duḳ 329b/9
heves ḳ.- duḳ 299b/15
ḳ.- duḳların 329a/19
zebūn ḳ.- duḳların 329b/1
ḳ.-dum 270a/3, 274a/2, 334b/15, 334b/9
cemʿ ḳ.- dum 302b/18
namâz ḳ.- dum 274b/10
naẓar ḳ.- dum 271b/4, 341a/19
secde ḳ.- dum 293b/20
secde-i şükür ḳ.- dum 273b/11
su’âl ḳ.- dum 273b/19
temennâ ḳ.- dum 273a/14
ḳarar ḳ.- duŋ 287b/7
ḳ.- ıcaḳ 306b/2, 335a/20
ḥavâle ḳ.- ıcaḳ 308b/21
ḳaṣd ḳ.- ıcaḳ 278a/11
duʿâ ḳ.- ınca 273a/17
ḫezîmet ḳ.- ınca 270a/17
tevekkül ḳ.- ınca 335a/8
yardım ḳ.- ınca 304a/8
ḳ.- ındı 290a/17
ki ḳ.- ındı 281b/18
helâk ḳ.- ısardur 331b/2
iʿtibâr ḳ.- madı 300a/10
ḳ.- madın 321b/3
ʿizzet ḳ.- madum 292a/17
istiḳbâl ḳ.- madun 292a/9
ḳ.- maġa 335b/13, 341b/4
sefer ḳ.- maġa 342a/5

ḳâl ḳ.- maġıla 302a/21
yardım ḳ.- maġın 311a/5
cezâ ḳ.- maḳ 292b/2
yardım ḳ.- maḳ 278b/11
ḳ.- maḳda 335b/17
nūş ḳ.- maḳda 317a/4
naẓar ḳ.- masa 301a/1
ḳ.- maya 323b/21
żarar ḳ.- maya 322b/1
ḳ.-mayalum 307a/11, 319b/15, 320a/9, 324b/21
dirâz ḳ.-mayalum 267b/17, 275b/21
ḳışṣa-i dirâz ḳ.- mayalum 293b/21
ḳışsa-i dirâz ḳ.- mayulum 266b/21
ḳ.- maz 288b/7, 292b/20
ḳ.- mazam 284b/19
farḳ ḳ.- mazsın 292b/4
ḳ.- mış 313b/21
ḳ.- mışdur 328a/3
ḳ.-mazlar 341b/18
iḥâṭa ḳ.- mışdur 341b/10
muṭiʿ ḳ.- mışdur 292a/5
ʿizzet ḳ.- mışdur 292a/19
ḳarar ḳ.- mışlardı 320b/16
ḳ.- mışlardur 322b/10
ḳarar ḳ.- mışlardur 322b/11
nifâḳ ḳ.- mışlardur 322b/5
ceng ḳ.- sa 297a/10
secde ḳ.- sam 293b/12
ḳ.- uban 317a/13
ḳarar ḳ.- uban 289b/21
ʿibâdet ḳ.- uban 293b/12
ḳ.- uŋ 335a/19
ʿizzet ḳ.- uŋ 291a/17
ḳ.-up 273a/19, 276a/17, 276b/10, 277a/6, 279a/11, 292b/8, 295b/21, 297b/12, 302a/14, 307b/16, 308a/9, 308b/13, 311a/1, 312a/13, 318a/6, 330b/18,334b/11,335a/18, 336b/12, 336b/5, 337b/17, 337b/4, 338a/17, 338a/21, 339b/5
âferîn ḳ.- up 283a/18, 318b/1
alaylar ḳ.- up 276a/20
ârâste ḳ.-up 303a/4, 328b/2, 330a/15,330a/20, 331b/10, 332b/17
cevlân ḳ.- up 319b/13
daʿvet ḳ.- up 289b/14
dilek ḳ.- up 270a/2, 278a/20
duʿâ ḳ.- up 284a/8, 289b/5, 294b/6, 319a/11, 320a/8, 333a/16, 336b/13
efġân ḳ.- up 319a/14
efşânlıḳ ḳ.- up 267a/19
evren ḳ.- up 266a/16
feryâd ḳ.- up 285a/13, 330a/2
fidâ ḳ.- up 311b/7
ġayret ḳ.- up 277b/11
ġażab ḳ.- up 287b/1
gıryū ḳ.- up 324a/16
güç ḳ.- up 327a/20
gürūnpuş ḳ.- up 280a/11
ḫaber ḳ.- up 328b/3
ḫamiyyet ḳ.- up 280a/2, 280b/4, 288b/15, 301b/8, 310b/13, 311a/15, 311b/4, 312a/15, 312a/7
ḫâsidân ḳ.- up 340a/7
ḫayrân ḳ.- up 337b/7
ḫışım ḳ.- up 279a/14
ḫikâyet ḳ.- up 300a/2, 328a/14
ḫikâyet-i melîh ḳ.- up 313b/14
hücūm ḳ.- up 279b/4, 307b/2
iġvâ ḳ.- up 294b/2
iḥâṭa ḳ.- up 336a/17, 336b/18, 336b/3, 341b/12
ikrâm ḳ.- up 269b/15
ilâhi ḳ.- up 296b/8
imâmlıḳ ḳ.- up 323b/14
ittifâḳ-ı nifâḳ ḳ.- up 296a/21
ḳabul ḳ.- up 290a/11
ḳarar ḳ.-up 267b/1, 268a/20, 289a/11, 317a/10, 329b/10, 340a/11, 342a/18
ḳaravulluḳ ḳ.- up 324b/14
muʿaraża ḳ.- up 329a/21
müjde ḳ.- up 317b/8
münzel ḳ.- up 292b/10
müretteb ḳ.- up 312a/19
müsennâʿ ḳ.- up 340b/6
müteḫayyir ḳ.- up 300b/11
namâz ḳ.- up 272b/20, 274a/14
namâzın ḳ.- up 276b/2, 281b/17
naẓar ḳ.-up 265b/10, 265b/16, 266a/9, 268a/8, 270a/6, 270b/12, 272b/13, 285b/1, 287b/14, 291a/19, 291b/5, 300a/19, 301b/12, 308b/21, 313b/18, 315b/7, 324a/6, 325a/14, 329b/10, 331b/8, 337a/11, 337b/3
nevâḫat ḳ.- up 268b/1
niyâz ḳ.- up 293b/16, 322a/15, 324a/1

ʿizzet ḳ.- up 277b/21
ʿuryân ḳ.-up 304b/14, 312a/2, 314a/15
pâre ḳ.- up 280a/5
perâkende ḳ.- up 272a/10
perrân ḳ.- up 314a/11
pürçîn ḳ.- up 277a/19
râst ḳ.-up 277a/1, 314a/15, 320b/12, 333a/5
rivâyet ḳ.- dılar 265b/9
râżı ḳ.- up 288b/19
rūzı ḳ.- up 270a/11
secde ḳ.- up 295b/1
ş̱enâ ḳ.- up 321a/14
seyf-i ʿuryân ḳ.- up 279a/20
siyâset ḳ.- up 315b/18
ṣoḥbet ḳ.- up 337b/15
ṣūret ḳ.- up 331b/14
şebḫun ḳ.- up 297b/6
şehâdet ḳ.- up 269b/9
şiḳâr ḳ.- up 266a/2
şükür ḳ.- up 272b/17, 337a/12
tabiʿ ḳ.- up 329b/3
taḥsîn ḳ.- up 331b/14
taḳrîr ḳ.- up 340a/14
tamâm ḳ.- up 275a/1
taʿaccüb ḳ.- up 278b/16, 280a/14, 291b/1, 291b/8, 317b/10, 337a/10, 340b/19
taʿẓîm ḳ.- up 336a/12
ṭażarruʿ k.- dılar 274b/4
şehâdet k.- mayınca 270a/3
k.- maz 278b/2
taṣdîḳ ḳ.- up 269a/10
teferrüc ḳ.- up 342a/13
tesbîḥ ḳ.- up 276a/8
teveccüh ḳ.- up 335a/18, 335b/9
tevekkül ḳ.- up 329a/3
ṭaʿat ḳ.- up 334b/2, 335a/7
ṭâʿat ḳ.- up 273a/19
ṭapu ḳ.- up 283b/9
vidâʿ ḳ.- up 274b/8
yezdân ḳ.- up 337b/12
yüriyiş ḳ.- up 338b/21
ḳ.- ur 288b/10, 323a/9, 339b/8
ḫizmet ḳ.- ur 317b/15
secde ḳ.- ur 335b/15
vaʿde ḳ.- ur 299b/8
ḳ.- urdı 279b/18, 319a/6, 319a/8
duʿâ ḳ.- urdı 319a/19
ḳuradaʿvi ḳ.- urdı 326b/3
zeber ḳ.- urdı 333a/20, 334a/1
beşâret ḳ.- urlar 328a/16
ḥikâyet ḳ.- urlar 281b/4
ḳ.- ursa 316b/17
ḳ.- ursın 290b/8
meded ḳ. 343b/18
niyâz ḳ.

ḳıl İnsan ve hayvan vücûdunda biten sertçe ve kalınca tüy
ḳ.+ ın 308a/17
ḳ.+ lar 266b/10, 309a/7
ḳ.+ ları 309a/3, 315b/16

kılâb (Ar.) Köpekler
k. 326b/16

ḳılâvuz Yol gösteren kimse veya şey, rehber, delil
ḳ. 344a/5

ḳıldur- Yaptırmak, ettirmek
çâker ḳ.- dıysa 302b/15

ḳılıc Kın içine konup bir kayışla bele takılan, çelikten yapılmış, eğri veya düz, uzun kesici silâh
ḳ.268b/15, 275a/18, 275b/21, 276a/17, 276b/15, 278a/8, 279a/21, 280a/19, 285b/12, 288a/2, 288b/12, 296a/21, 297b/10, 297b/5, 298a/16, 298a/19, 300a/21, 302a/3, 303a/20, 303b/3, 304b/1, 307a/21, 307b/11, 307b/17, 308a/7, 309b/8, 310a/18, 310a/4, 310b/1, 310b/11, 310b/18, 314a/2, 314b/18, 317a/17, 317b/14, 317b/16, 339a/3
ḳ. çeküp 297b/3, 321a/21
ḳ. urup 300b/3, 321a/4, 321a/8
ḳ.+a 297b/2, 307a/20, 310a/2, 311a/7, 312a/11
ḳ.+dan 275a/13, 288a/7, 295b/12, 300b/20, 316b/18, 332a/14
ḳ.+ ı 276b/7, 278a/8, 278a/9, 303b/9, 306a/8
ḳ.+ ıla 277b/17, 279a/17
ḳ.+ın 287b/18, 287b/20, 306b/15, 308a/5, 309b/8, 309b/9
ḳ.+ ına 287b/20, 302a/10, 302b/19, 308a/6
ḳ.+ ından 280a/8, 303a/5
ḳ.+ ınla 279b/15, 295a/13
ḳ.+ ıyıla 279b/13, 280a/17, 285a/11
ḳ.+ la 319b/3

ḳ.+lar 286b/21, 301a/17, 305a/13, 310b/16, 311a/17, 314b/15
ḳ.+ ları 286b/20, 302a/19, 307a/13, 307a/2
ḳ.+ ların 268b/13, 275b/19, 282a/3
ḳ.+ laruŋ 307a/4
ḳ.+ um 275b/1, 312b/8
ḳ.+ umdur 277a/15
ḳ.+ uŋ 309b/10

ḳılın- Kılınmak, yapılmak
ḳ.- up 317b/4

ḳılış- Karşılıklı yapmak
ah ḳ.- dı 333b/2
ḳ.- dılar 310a/6, 314a/18
ceng ḳ.- dılar 333a/12
red ḳ.- dılar 333b/10

ḳın Kesici alet kılıfı, kın
ḳ.+ ına 314b/15
ḳ.+ ından 287b/18, 298a/19

ḳına Kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen toz
ḳ. 311a/18

ḳınalu Kına tozuyla boyanmış
ḳ. 286b/20

ḳır- Sert cisimleri bölmek, parçalamak Yok etmek, imha etmek, öldürmek ḳ.-alum 330b/14
ḳ.- ardı 324b/17
ḳ.- ayın 316b/18
ḳ.- dılar 297b/7, 311a/11, 312a/12
ḳ.- maġa 280b/2
ḳ.- maḳ 316a/21
ḳ.- mış 271b/4
ḳ.-up 285a/11, 296b/12, 312b/7, 316b/7, 317a/1, 317b/13, 329a/10

ḳırâât (Ar.) Okuma; devamlı ve düzgün okuma,
ḳ. 319b/2

ḳırıl- Kırılmak, parçalanmak
ḳ.- dı 298a/20, 310b/2
ḳ.- mış 300b/8
ḳ.- up 316b/12

ḳırḳ Otuz dokuzdan sonra, kırk birden önce gelen sayının adı
ḳ. 265b/16, 268a/18, 271b/10, 271b/19,273a/12, 273a/16, 273a/18, 273a/19, 273b/20, 274a/1, 274a/2, 277a/20, 284a/16, 286a/8, 286a/9, 287a/17,291a/11,292b/16,298a/12,298b/15, 301a/15, 303a/16, 303b/13, 303b/8, 306a/7, 308a/12, 310a/3, 310a/8, 311b/21, 315b/21, 316a/11, 317a/13, 323b/1, 328b/1, 329b/9, 330b/15, 332a/11, 332b/16, 332b/5, 333b/6, 341a/10, 341a/14, 341a/16, 341b/5, 342a/1, 342a/2, 342a/9
ḳ.+ lara 273b/9
ḳ.+ larıyıla 342a/5
ḳ.+ laruŋ 273b/8

ḳırḳıncı Kırkıncı sıra sayısı
ḳ. 343b/12, 344a/1

ḳırlış- Kırlaşmak eylemi
ḳ.- dılar 310a/6, 310b/9, 314b/4

ḳışa Kısa
ḳ. 286a/14, 306a/2

ḳısmet (A) 1.Bölme, pay etme, hisselere ayırma. 2. talih, nasip, kader
ḳ.+ ine 320a/7

ḳıṣṣa (Ar.) Kısa hikâye, ibretli hikâye, fıkra, rivâyet
ḳ.- i diger 268b/17
ḳ.-i dirâz 319b/15, 320a/9, 266b/21
ḳ.- i dirâz ḳılmayalum 293b/21
ḳ.- i sâm-ı sūvâr 275a/6
ḳ.- i süleymânnâme 341b/18
ḳ.268b/17,269b/8, 270a/9, 274b/20, 276a/14, 276a/4, 277b/5, 279b/21, 286a/20, 299b/7, 309a/20, 314a/7, 316b/10, 317a/3, 320b/4, 328a/16, 336b/9, 340a/8, 342b/6
ḳ.+ ların 275a/2
ḳ.+ m 273b/16
ḳ.+muz 275a/7, 281b/7, 295a/1, 296a/7, 298b/10, 300a/7, 317a/4, 324a/3, 325a/1, 330a/20, 331a/17, 334a/20, 33b/18, 336b/10, 340a/9
ḳ.+ sın 268b/20, 269a/3, 270b/4, 299b/10, 306b/5, 313a/14, 313b/10 328a/2, 341b/20
ḳ.+ sında 265a/16
ḳ.+ sından 265b/7
ḳ.+ yı 275b/21
ġarâyib-i ḳ.+ yı 275a/1

ḳıtâl (Ar.) Birbirini öldürme, boğazlaşma, vuruşma
ḳ. 265a/12

ḳıvan- Heveslenmek, istekli olmak
ḳ.- dı 333a/4
ḳ.- up 276a/1
ḳ.- ursın 278a/5

ḳıyâmet (Ar.) Kıyamet, dünyanın sonu
ḳ. 265a/9, 267a/14, 283a/7, 285b/3, 290a/5, 298a/9, 325a/16, 331b/12, 340b/3, 344a/10, 344a/6
şâfiʿ-i rūz-ı ḳ.+ dür 265a/7
ḳ.+ e 273a/11
ḳ.+ edek 271a/5, 274a/16, 329b/5

ḳıyḳım Heybet, ihtişam
ḳ.+ ından 280a/7

ḳıyl u ḳâl (Ar.) Dedikodu
ḳ.268a/15,291b/21,302a/21, 321b/8

ḳıymet (Ar.) Değer, kıymet
ḳ.+ i 328a/5

ḳıymetlü (Ar.+T.) Değerli olan
ḳ. 291a/1, 3293a/5

ḳıyṭâsleyin (Ar.) Kadırga balığı gibi
ḳ. 276a/19

ḳız Kız, kız evlat
ḳ.+ dan 272a/1
ḳ.+ ın 284b/11

ḳız- Öfkelenmek, hiddetlenmek, sinirlenmek
ḳ.- up 337b/19

ḳızar- Kızarmak, kızıl hale gelmek
ḳ.- mış 304a/1

ḳızıl Parlak kırmızı renk
ḳ.267b/14,267b/6,282a/12,286b/20, 291a/19, 291a/21, 296b/13, 297a/8, 315b/12, 319a/10, 321b/2, 325b/5, 326b/20, 339a/8

ki (Far.) İki cümleyi sebep, sonuç vb. çeşitli fonksiyonlarda birbirine bağlayarak birle-şik cümle hâline getiren bağlaç
k.265/b14,265a/16,265a/2,265b/12, 265b/20, 265b/21, 266a/10, 266a/3, 266b/12, 267a/5, 267b/10, 268a/13, 269a/1, 269a/2, 269a/20, 269a/21, 269a/3, 269b/18, 269b/6, 269b/7, 269b/8, 270a/12, 270a/13, 270a/18, 270a/19, 270a/2, 270a/3, 270a/4, 270b/10,270b/13,270b/14, 270b/18, 270b/19, 270b/5, 270b/9, 271a/1, 271a/10,271a/12, 271a/15, 271a/16, 271a/17, 271a/18, 271a/19, 271a/2, 271a/20, 271a/3, 271a/5, 271a/8, 271a/9, 271b/11, 271b/13, 271b/15, 271b/18, 271b/21, 271b/4, 271b/5, 271b/6, 271b/9, 272a/19, 272a/20, 272a/21, 272a/3, 272a/4, 272b/10, 272b/15, 272b/16, 272b/19, 272b/2, 272b/20, 272b/6, 272b/7, 273a/1, 273a/11,273a/12, 273a/13, 273a/15, 273a/16,273a/19, 273a/20, 273a/21, 273a/4, 273a/9, 273b/1, 273b/12, 273b/17, 273b/18, 273b/19, 273b/2, 273b/20, 273b/21, 273b/3, 273b/5, 273b/6, 274a/12, 274a/15, 274a/16, 274a/17, 274a/18, 274a/19, 274a/2, 274a/20, 274a/4, 274a/5, 274a/6, 274a/7, 274a/8, 274a/9, 274b/1, 274b/10,274b/14,274b/15, 274b/16, 274b/3, 275a/1, 275a/10, 275a/20, 275a/8, 275a/9, 275b/2, 276a/5, 276a/6, 278b/21, 278b/5, 280b/18, 280b/20, 280b/21, 281a/1, 281a/21, 281a/3, 281b/1, 281b/11, 281b/12, 281b/13, 281b/4, 281b/6, 281b/7, 282a/9, 282b/13, 281b/18, 282b/19, 282b/21, 282b/6, 283a/10, 283a/18, 283a/19, 283a/2, 283a/3, 283a/7, 283a/8, 283b/4, 284a/12, 284a/13, 284a/14,284a/19, 284a/20, 284b/14, 284b/15,284b/16,284b/18, 284b/19, 284b/20, 284b/4, 284b/6, 284b/7, 284b/8, 285a/10, 285a/13, 285a/14, 285a/15,285a/16, 285a/17, 285a/19, 285a/5, 285a/7, 285a/8, 285a/9, 285b/10,285b/13,285b/15, 285b/16, 285b/20, 285b/5, 285b/7, 285b/8, 286a/10,286a/13, 286a/14, 286a/20, 286a/21, 286a/9, 286b/10, 286b/11, 286b/13,286b/14,286b/15, 286b/17, 286b/18, 286b/21, 286b/3, 286b/5, 286b/6, 287a/10, 287a/2, 287a/9, 287b/10, 287b/14, 287b/17, 287b/6, 287b/7, 287b/8, 287b/9, 288a/10, 288a/11, 288a/18, 288a/6, 288b/8, 289a/18, 289a/19, 289b/1, 289b/13, 289b/17,290a/20,290a/21, 290b/10, 290b/11,290b/12,290b/13, 290b/17, 290b/20, 290b/8, 290b/9, 291a/16, 291a/17, 291a/19, 291a/21, 291a/6, 291a/8, 291a/9, 291b/13, 291b/16, 291b/18, 291b/20, 291b/4, 291b/5, 291b/7, 291b/8, 292a/10, 292a/11, 292a/12,292a/13, 292a/14, 292a/15, 292a/18, 292a/20, 292a/21, 292a/7, 292a/9, 292b/10, 292b/14, 292b/2, 292b/3, 292b/4, 292b/5, 293a/1, 293a/10,293a/11, 293a/13, 293a/15,

293a/7, 293a/8, 293a/9, 293b/1, 293b/12, 293b/15, 293b/16, 293b/3, 293b/8, 293b/9, 294a/14, 294a/19, 294a/3, 294a/4, 294a/9, 294b/14, 294b/4, 294b/7, 295a/12, 295a/17, 295a/20, 295a/21, 295a/3, 295a/6, 295b/2, 296a/12, 296a/17, 296a/3, 296a/8, 296b/10, 296b/11, 296b/16, 296b/2, 296b/20, 296b/3, 296b/6, 296b/8, 296b/9, 297a/1, 297a/11, 297a/12, 297a/16, 297a/2, 297a/3, 297a/4, 297a/9, 297b/16, 297b/17, 298a/15, 298a/3, 298b/10, 298b/12, 298b/13, 298b/14, 298b/17, 298b/5, 299a/18, 299a/2, 299a/20, 299a/21, 299b/17, 299b/18, 299b/20, 299b/5, 299b/6, 300a/10, 300a/11, 300a/2, 300a/7, 300a/8, 300b/12, 300b/14, 300b/17, 300b/19, 300b/2, 300b/5, 300b/9, 301a/8, 301b/12, 301b/15, 301b/16,301b/19,301b/20, 302a/11, 302a/3, 302b/18, 302b/3, 303a/11, 303a/12, 303a/2, 304a/5, 305a/12, 305a/15,305a/18,305b/10, 305b/12, 305b/19, 306a/1, 306a/15, 306a/18, 306a/20, 306a/5, 307a/20, 307b/10, 307b/3, 307b/4, 307b/7, 307b/8, 308a/20, 308b/1, 308b/15, 308b/18, 308b/21, 308b/3, 308b/7, 308b/9, 309a/1, 309a/12, 309a/14, 309a/21, 309b/16, 309b/20, 309b/21, 309b/9, 310a/18, 311a/1, 311a/3, 311a/9, 311b/17, 312b/18, 312b/2, 312b/21, 312b/7, 313a/12, 313a/16, 313a/18, 313a/6, 313b/14, 313b/15, 313b/16, 313b/17, 313b/18, 313b/21, 313b/4, 313b/7, 314a/11, 314a/4, 315a/10, 315a/19, 315a/3, 315b/17, 315b/4, 315b/7, 316a/10, 316a/15, 316a/17, 316a/19, 316a/4, 316b/1, 316b/15, 316b/16, 316b/17, 316b/21, 317a/6, 317b/11,317b/13,317b/14, 317b/15, 317b/19, 317b/2, 317b/21, 317b/4, 317b/5, 318a/4, 318a/9, 318b/15, 319a/14,319a/15, 319a/17, 319b/11, 319b/18, 319b/20, 319b/6, 319b/9, 320a/13,320a/19, 320a/20, 321a/15, 321a/16, 321a/17, 321a/6, 321b/17, 321b/18, 321b/8, 322a/1, 322a/15, 322a/18, 322a/2, 322a/21, 322a/7, 322b/10,322b/13,322b/17, 322b/20, 322b/4, 322b/5, 323a/1, 323a/11, 323a/2, 323a/9, 323b/16, 323b/21, 324a/11, 324a/20, 324a/4, 324a/6, 324b/12, 324b/7, 325a/1, 325a/14, 325a/3, 325a/6, 325a/7, 325b/12, 325b/16, 325b/17, 325b/20, 326a/3, 326a/6, 326b/15, 326b/19, 326b/8, 327a/13,327a/16, 327a/18, 327a/20, 327a/21, 327a/6, 327b/17, 327b/2, 327b/4, 327b/5, 328a/11, 328a/14, 328a/16, 328a/4, 328a/8, 328b/12, 328b/17,328b/21,329b/10, 329b/11, 329b/2, 329b/20, 329b/4, 329b/7, 330a/1, 330a/10, 330a/20, 330b/1, 330b/10, 330b/19, 330b/3, 330b/4, 330b/8, 330b/9, 331a/18, 331a/19, 331a/2, 331a/21, 331a/6, 331a/7, 331b/1, 331b/13, 331b/2, 331b/21, 331b/3, 331b/4, 331b/6, 331b/8, 332a/1, 332a/11, 332a/12, 332a/15, 332a/16, 332a/18, 332a/21, 332a/3, 32a/8, 332a/9, 332b/9, 333a/2, 333a/20, 333a/8, 333a/9, 333b/13, 333b/15, 333b/5, 334a/1, 334a/17, 334a/5, 334b/15, 334b/9, 335a/12, 335a/3, 335a/8, 335a/9, 335b/15, 335b/19, 336a/14, 336a/17, 336a/7, 336b/17, 336b/19, 336b/6, 337a/10, 337a/5, 337a/6, 337b/13, 337b/19, 337b/20, 337b/8, 338a/6, 338b/10, 338b/11, 339/21, 339a/13, 339a/14, 339a/15,339a/16, 339a/17, 339a/19, 339a/3, 339a/5, 339a/6, 339a/7, 339a/8, 339b/10, 339b/15, 339b/20, 339b/4, 339b/6, 339b/8, 340a/10, 340a/11, 340a/14, 340a/3, 340a/9, 340b/1, 340b/14, 340b/15, 340b/3, 340b/4, 340b/7, 340b/8, 341a/13, 341a/14, 341a/2, 341a/5, 341a/8, 341b/10,341b/11,341b/17, 341b/18, 341b/2, 341b/21, 341b/3, 341b/6, 342a/10, 342a/12, 342a/19, 342a/2, 342b/10,342b/11,342b/12, 342b/13, 342b/15,342b/16,342b/18, 342b/19, 342b/4, 342b/6, 342b/7, 343a/13, 343a/16, 343a/18, 343a/5, 343b/10, 343b/11, 343b/2, 343b/21, 343b/8, 344a/1, 344a/11

kibr (Ar.) Büyüklük taslama, kendini herkesten üstün görme, burun büyüklüğü
k.- i kîniyile 339a/2
k.- i kînü 343b/2
k. 343b/7
k.+i 337b/21
kibriyâ (Ar.) Büyüklük, ululuk, azamet
k.- yı ḫoş 265a/9
kifâyetlü (Ar.+T.) Yeter miktarda olma
k. 293a/5
kim Hangi kimse
k.265a/10,265a/11,265a/12,265a/15,265b/10,265b/16,265b/17,265b/18, 265b/21, 265b/4, 265b/5, 265b/9, 266a/11, 266a/2, 266b/1, 266b/7, 266b/8, 267a/14, 267a/4, 267b/10, 267b/11, 267b/15, 267b/2, 267b/6, 267b/7, 268a/14, 268a/8, 268a/9, 268b/16, 268b/19, 268b/4, 268b/5, 268b/7, 268b/9, 269a/1, 269a/11, 269a/12,269a/13, 269a/14, 269a/18, 269a/2, 269a/20, 269b/10, 269b/11, 269b/3, 269b/7, 270a/10, 270a/11, 270a/7, 270b/14, 270b/2, 270b/20, 270b/21, 270b/7, 270b/8, 272a/20, 272b/21,273a/13, 273a/14, 274a/16, 274b/18,274b/6,275a/10,275b/10,275b/14, 275b/16, 275b/5, 275b/6, 275b/7, 275b/8, 275b/9, 276a/7, 276b/14,276b/17,276b/18,276b/19, 276b/20,277a/11, 277a/14, 277a/18, 277a/9,277b/11,277b/13,277b/15,277b/16, 277b/17, 277b/19, 277b/7, 277b/8, 277b/9, 278a/1, 278a/10, 278a/16,278a/17,278a/18,278a/21,278a/7,278b/1,278b/14,278b/15,278b/16, 278b/17, 278b/19, 278b/2, 278b/21, 278b/4, 278b/5, 278b/6, 278b/9, 279a/11, 279a/13, 279a/15, 279a/2, 279a/3, 279a/4, 279a/8, 279a/9,279b/1,279b/12,279b/14,279b/15, 279b/16, 279b/17, 279b/18, 279b/19, 280a/1, 280a/18, 280a/3, 280a/9, 280b/11, 280b/13, 280b/17, 280b/6, 281a/13, 281a/14, 281a/18, 281a/19, 281a/6, 281a/7, 281b/11, 281b/2, 281b/8, 282b/13, 283a/17, 283b/16, 284a/1, 284b/3, 285b/1, 285b/2, 285b/3, 286a/19, 286b/2, 287a/1, 287a/12, 287b/5, 288a/17, 288a/20,288b/1,288b/14,288b/15,288b/16, 288b/18, 288b/4, 288b/7, 288b/8, 290a/1, 290a/19, 290a/6, 290a/7,290b/5,291a/18,292b/11,292b/17, 293a/16, 293a/19, 293b/7, 294a/, 294a/15, 294a/2, 294a/4, 294b/4, 295a/13, 295a/8, 295b/9, 297a/17,298a/20,298b/20,299a/15,299a/17, 299b/10, 299b/12, 299b/16, 299b/9, 300a/19, 300a/3, 300b/20, 301a/3, 301a/6, 301a/9, 301b/21, 304a/20, 305b/1, 305b/13, 305b/5, 306a/13, 306b/1, 307a/17, 308a/1, 308a/7, 308b/4, 310b/5, 310b/6, 313a/10, 313a/14, 313a/16, 313a/7, 313b/1, 313b/14, 313b/18, 313b/19, 314a/20, 314a/21, 316b/15, 317a/5, 317a/6, 317b/12, 317b/3, 320b/1, 323a/11, 324b/16, 325a/1, 326a/4, 326a/5, 326b/1, 326b/15, 326b/9, 327a/14, 328a/10,328a/19,328b/12, 328b/13, 328b/15,328b/21,329b/18, 330a/18, 330a/21, 330a/4, 330b/16, 330b/3, 331a/20, 331b/1, 332a/5, 332a/6, 332a/7, 332a/8, 332a/9, 333a/16,333a/20,333b/15, 333b/17, 334a/1, 334a/10,334a/13, 334a/19, 334a/20, 334a/4, 334a/5, 334b/7, 334b/8, 335a/3, 335b/18, 336b/10, 337a/3, 337b/9, 338b/17, 339a/4, 339a/5, 339b/14, 340b/11, 341a/3, 341a/6, 341a/9, 342a/20, 342b/9, 343a/5, 343b/19, 344a/11, 344a/5
k.+ de 278b/21
k.+dür 277b/13, 285a/8, 295a/20, 300b/17, 307b/4, 341b/17
k.+e 290b/8, 312b/2, 324b/16, 339b/6
k.+i 266a/14, 279b/12, 279b/18, 279b/19, 284b/2, 288a/16, 299a/8, 314a/15,316a/13, 317a/16, 324b/20, 328b/8, 339a/11, 341b/3
k.+ in 288a/7, 300b/6, 312b/4
k.+ ine 285b/21
k.+inüŋ 265b/18, 265b/19, 265b/20, 298a/1, 298a/2, 311b/10, 316a/3, 335b/3
k.+isi 265b/16, 266a/5, 301a/3, 304b/7, 316a/16, 317a/16, 317a/19, 324a/8,

324b/2, 324b/20
k.+ isin 288a/21, 316b/4
k.+ isinüŋ 316b/4
k.+ ler 337b/6
k.+ se 280a/9, 301a/5, 330b/8, 338a/6, 338b/12
kimesne Kimse
k.274a/16,274a/3,274b/16,274b/21, 277b/8
k.+ ler 269a/12
kimi Bazı
k. 284b/1, 311b/12, 316b/3
k.+sin 279b/12, 279b/14, 279b/15, 279b/16
kimlük Herhangi bir kimseyi o kimse yapan özelliklerin bütünü
k. 281b/5
kimse Kimse
k.273a/13,273a/20, 313a/8, 338a/10
k.+ ye 274b/15
kîn (Far.) Kin, garez
k. 304a/9
k.+ iyile 337b/20, 337b/21
ḫışm-ı k.+ iyile 291b/19
kibr-i k.+ iyile 339a/2
kibr-i k.+ ü 343b/2
kînelü (Far.+T.) Kinli
k.303b/13,314b/12,315b/7, 316a/14
ḳirân (Ar.) Yakınlık
ḳ. 344a/7
ṣâhib-i ḳ.+ ı 290b/1
ṣâḥib-i ḳ.+ları 310a/13
kireç Birçok taşın ana maddesini oluşturan kalsiyum oksit
k. 291a/20
kiremit Kiremit
k. 291a/19, 291a/20
kiriş Ok yayının iki ucu arasına gerilen esnek bağ
k.+ e 331a/9
kirişlü Kirişli
k. 276b/4
kirmân (Far.) Kurtlar
k.+ ı 307a/4
kirpi Kirpi
k. 310b/16
k. ider 288b/13
k.+ ye 288a/11, 314b/7
kirpik Göz kapağının kenarlarında sıralanmış olan kıllar ve bu kıllardan her biri
k.+ leri 309a/7
kîş (Far.) Ok mahfazası, ok kuburu, sadak
k.- i ḳurbân 282a/3
k.277a/10,307b/2, 307b/6, 308b/14, 314b/16
k. ḳaḳup 309a/14
k.+ ler 314b/9
k.+ leri 280b/8
kişi Kişi, kimse, insanoğlu
k.278b/3,281a/11, 290b/10, 305a/7, 314a/19
k.+ nüŋ 280b/1
k.+ sin 270b/21, 271a/9
k.+ ye 292b/1
k.+ yidi 288b/16, 333b/13
k.+ yle 272a/10
kişne- (At için) bağırmak
k.- di 296b/3, 322a/2, 324b/9
kişneş- Atların birlikte kişneşmesi
k.- medin 337a/15
kişver (Far.) İklim, memleket, ülke
k. 322b/16, 340a/14, 341b/13
k.+ i 341b/5
kitâb (Ar.) Kitap
k. 281a/14, 292b/9, 313a/20, 328a/2
k.+ dan 269a/10
k.+ı294a/1,313a/17,313a/21, 344a/11
k.+ larda 341b/1, 342b/17
k.+ larına 341a/19
k.+ um 299b/13, 327b/12
k.+ uŋ 343b/12
kiẕb (Ar.) Yalan söyleme, yalan
k.- i cihân 269a/8
k.+ i 269b/1
k.+ in 327b/6
k.+ ini 299b/9
ḳo-Bırakmak,geride bırakmak, vazgeçmek, terk etmek
ḳ. 281a/21, 313a/6
ḳ.dı272b/12,276b/6,276b/7,297a/1, 318a/10, 344a/11
ḳ.- dılar 291b/10
ḳ.- du 273a/2
ḳ.- duḳ 294b/7
ḳ.-madı 265a/14, 279a/4, 279a/9, 333a/10, 338b/18
ḳ.- maŋ 312a/13
ḳ.- mayup 275a/19, 339b/15

ḳ.- maz 308b/18
ḳ.- mışlar 286b/12
ḳ.- ram 279a/18
ḳ.- rdı 277b/16
ḳ.- yup 290b/13, 290b/14

ḳoca Yaşlı
ḳ. 304b/18
ḳ.- dur 277b/17

ḳocun-Dikkate almama, etkilenmeme
ḳ.- ma 322a/17
ḳ.- up 321b/15

ḳoç Damızlık erkek koyun
ḳ. 311a/1, 312b/10

koḫu Koku
k.+ ladılar 272b/5

koḫula- Koklamak
k.- dılar 272b/3

ḳol 1. İnsanın omuzundan parmak uçlarına kadar olan organı 2. Taraf, yön
ḳ. 301a/4, 305a/10, 305a/6, 324a/20
ḳ.+ a 303a/8, 308a/13, 314a/15
ḳ.+da 290a/12, 303a/6
ḳ.+dan 296a/18, 304b/11, 310a/10, 310a/9, 338a/18, 338a/19, 338b/1
ḳ.+ın 278a/7, 280a/6
ḳ.+ ına 304b/14, 312b/2, 334a/12
ḳ.+ında 334a/14
ḳ.+ ı 296b/3
ḳ.+ lar 283b/19
ḳ.+ ları 287b/16, 309a/2
ḳ.+ larında 315b/11
ḳ.+ u 303b/9, 309b/7, 338b/4
ḳ.+ un 316b/4
ḳ.+ una 280a/5
ḳ.+unda280a/13, 323b/11, 326a/10, 333b/5
ḳ.+ uŋa 308a/9

ḳolay Güç ve zor olmayan
ḳ. 266b/8

ḳolçaḳ Kolu korumaya yarayan eşya
ḳ.268b/13.282a/19,285b/13, 302a/2
ḳ.+ ları 315b/11

ḳoman Bırakmayın, durmayın
ḳ. 279b/3

ḳon- 1.(uçan canlılar için) bir yere inmek, konmak 2.Bir yere inip oturmak, konaklamak, yerleşmek
ḳ.- ar 342b/16
ḳ.-dı 267b/4, 283b/5, 285a/15, 317a/6, 318a/1, 332a/8, 340a/11, 340a/2, 341a/8
ḳ.- dılar 267b/19, 283a/21, 289b/9, 298b/21, 315a/19, 315a/2, 318a/10
ḳ.- duġı 267a/5
ḳ.- duġın 318a/21
ḳ.- duġun 340a/13
ḳ.- maġa 283b/5, 319b/21
ḳ.- mış 285b/2, 325a/15
ḳ.- mışdı 267a/5
ḳ.- mışlardı 298b/15
ḳ.- muşlardı 282b/6
ḳ.- sam 268b/9
ḳ.- sunlar 322a/20
ḳ.- uban 288b/3
ḳ.-up 266b/14, 268a/18, 289a/21, 324a/9, 324b/2, 342a/4

ḳondur- Bir yere oturtmak, koymak, yerleştirmek
ḳ.- dılar 323a/21, 335b/4
ḳ.- gıl 334b/20
ḳ.- up 315a/7

kop Çok
kop k. 266b/17
k. kop 266b/17

ḳop- Herhangi bir yerinden ikiye ayrılmak
ḳ.- up 267a/14
ḳ.- a 297a/8
ḳ.- arup 298a/9
ḳ.-dı 272b/2, 301b/12, 304a/4, 340b/3, 342b/14
ḳ.- mış 285b/3, 290a/5
ḳ.- sa 296b/14
ḳ.- up 283a/7, 327a/8, 331b/12

kopar- Koparmak, sökmek
k.- masalar 301a/4
ḳ.- dı 301a/7
ḳ.- up 320a/18

ḳor Kor, köz
ḳ. 281a/13

ḳorḫu Korku
ḳ.+ sundan 275a/12, 277a/21

ḳorı- Muhafaza etmek
ḳ.- maḳ 304a/14

ḳorḳ- Korkuya kapılmak, korku duymak, ürkmek
ḳ.- ar 295a/21

ḳ.-up 266a/18, 268b/5, 275a/15, 278a/10, 280a/15, 280b/9, 285a/20, 309a/13,
314a/20

ḳorḳu Bir tehlike veya tehlike ihtimâli karşısında duyulan ürkütücü duygu
ḳ.+ ben 280a/8
ḳ.+ dan 298b/1
ḳ.+ mdan 277a/21, 285a/11
ḳ.+ sından 277a/17, 294a/13
ḳ.+sundan266b/19,271b/12,
284b/11, 294a/8, 298a/10, 301b/3
ḳ.+ sundun 277b/7

ḳorḳud- Korkmasına yol açmak
ḳ.- am 287b/7
ḳ.- up 302b/14

ḳoş- Koşmak
ḳ.- up 303b/16, 303b/6, 325b/14

ḳoşıl- Koşmak işi yapılmak
ḳ.- an 308a/12

ḳoşun (<Moğ. kosiġun) Asker dizisi, saf
ḳ.+ lar 276a/20

ḳotâz Püskül
ḳ. 275b/20
ḳ.+ ın 276b/9

ḳovan Arı barınağı
ḳ.+ ların 306a/4

ḳoy- Bırakmak, geride bırakmak, vazgeçmek, terk etmek
ḳ.- a 286a/19
ḳ.- am 303a/1, 316b/18
ḳ.- madın 338a/11
ḳ.- up 269b/12, 272b/14, 272b/8, 273a/4, 277a/8, 277a/9, 278a/16, 278b/11, 282a/3, 287a/8, 291a/14, 291a/16, 291b/17, 291b/2, 291b/6, 292b/16, 292b/17, 293b/8, 294b/6, 296b/5, 297a/6, 300b/3, 302b/7, 309a/12,311b/21,314b/10, 314b/11, 315a/18, 315a/19, 315a/7, 318b/2, 326a/8, 326b/21, 328b/7, 331a/9, 333b/19, 335b/8
baş ḳ.- aydı 278b/7
baş ḳ.- up 318a/15, 318a/2
ḳ.- uvirmeyüp 324b/14
ḳ.-uban 285b/5
ḳ.-uncak 268b/7

ḳoydır - Koydurmak
ḳ.- amadum 275b/8

ḳoyun Geviş getirenlerden, eti, sütü ve yapağısından faydalanılan memeli hayvan
ḳ.268b/1,282a/15,296b/12,296b/21, 302a/14, 312b/9, 318b/2, 318b/3
ḳ.+ uŋa 296b/12

kozca Başarı fırsatı olan elverişli durum
k.+ şıyam 303a/1

köge Gemi, tekne
k.+ si 270a/12

köhne (Far.) Eskimiş, yıpranmış, eski
k.- i aḳter 278a/5
k.274a/18,300b/10,308a/21,315b/7, 320a/6, 322b/10, 324b/6, 334b/9

kök Kök
k.+ lere 290b/13

köprü Herhangi bir engelle ayrılmış iki yakayı birbirine bağlayan veya trafik akımının, başka bir trafik akımını kes-meden üstten geçmesini sağlayan ahşap, kâgir, beton veya demir yap
k.+ si 285b/4

köpük Çalkanan, kaynatılan, mayalanan, yukarıdan dökülen sıvıların üzerinde oluşan hava kabarcıkları yığını
k.+ ünden 292b/6

ḳöpür- Köpürmek işi
ḳ.- ür 310b/17

körük Açılıp kapandıkça içindeki havayı üflemek sûretiyle ateşi canlandırmaya yarayan, deri, meşin veya tahtadan âlet
k. 265b/19

kös Müzik aleti
k.+ in 296a/11

kösli Kösü olan
k. 296a/10

köşk (Far.) Bahçe içindeki büyük süslü ev, kasır
k.- i sarâylar 324b/1
k.+ e 268a/11
hūş-ı k.+ iyle 290a/19
k.+ ler 291a/8

ḳubar- Hindi veya güvercinin tüyleri kabarmak
ḳ.- up 282a/17

ḳubbe (Ar.) Yarım küre şeklinde olan binâ, dam, 2. Zirve
k.- i felekden 311a/3
k.+ since 278a/6, 287b/16
k.+ sine 326b/8
ḳ.- i aḫżer 339a/18

ḳ.267a/7,291a/19, 339a/11, 339a/20
ḳ.+ler 339a/20, 339a/9, 339b/21, 342b/11
ḳ.+ leri 324b/1
ḳ.+ lerle 342a/14
ḳ.+ lerüŋ 291a/20
ḳ.+si 266b/7, 267a/7, 277a/7, 283b/3, 285b/7, 305a/5
ḳ.+ since 308b/5
ḳ.+ sine 320a/11
ḳ.+ ydi 271a/17

ḳucaḳla- Kollarının arasına almak, sarılmak
ḳ.- yup 316b/9

ḳudret (Ar.) Kudret, kuvvet, ilahi güç
Ḳ.- i destinde 265a/4
ḳ.- i ḥaḳ 270b/14
ḥikmet-i ḳ.- i ṣaniʿ 340b/21
ḳ.269b/11,269b/12,274b/14,276a/7, 282b/13, 283a/9, 296b/18, 317b/15, 322a/1, 322a/4, 322b/10, 323a/2, 323a/6, 323b/17, 334b/3, 335a/4, 335a/6, 335a/8, 335b/20, 336a/10, 336a/17, 336a/3, 336a/7, 336b/17, 336b/20, 339b/10, 342b/18
ḳ.+ i 265a/2, 343b/11
ḳ.+ iŋ 270b/16
ḳ.+ iyile 322a/2, 340a/10
ḳ.+ ümle 334b/15

ḳuds (Ar.) Mukaddes, mübarek
ḳ.267a/9,276b/13,280a/21,295b/18, 305b/4, 305b/7, 310a/14
ḳ.+ i 335a/10, 335a/2
ḳ.+ î 265a/6
ṭâvus-ı ḳ.+ i 336b/11

ḳudsi (Ar.) Mübarek olan
ḳ. 342a/19

ḳuġu Kuş türü
ḳ. 267b/13, 289b/16, 289b/20
ḳ.+ sın 329b/16

kūh (Far.) Dağ
k.- ı elbruz
k.- i billūr 322a/13
k.-i elbruz 266a/1, 272a/8, 284b/21, 296b/13, 297a/7, 298b/12, 322a/9, 340a/17, 341b/7
k.- i elbruza 287b/15
k.- i elbruzdaki 277a/21
k.- i elbruze 309a/9
k.- i elbruzuŋ 341b/6
k.- i ılġâẓ 334b/19
k.- i ılġâẓı 343a/21
k.- i ḳâf 341b/10
k.- i ḳâfınuŋ 341b/11
k. 314a/1, 333a/20
kūh-i ṭamġânı 334a/1

kūhe (Far.) Dağ
k. 271b/4

ḳul Kul, köle, hizmetçi
ḳ. 269b/16, 274a/1, 308a/12
ḳ. Câel 295a/6
ḳ. huvallahu aḥad 299b/12
ḳ. huvallahu aḥaddur 343b/10
ḳ. idinem 277b/17
ḳ. olur 332b/3
ḳ. ṣalup 279b/3, 287a/21, 312a/13, 312a/6
cemîʿ-i ḳ.+ lara 297a/11
ḳ.+ ları 273b/10, 311a/20
ḳ.+ una 274b/15

ḳulaç İki kolun parmak uçları arası mesafe
ḳ. 277a/18

ḳulaḳ Başın iki yanında bulunan işitme organı
ḳ.267a/18,298b/16,307a/14,325a/1, 326b/13, 331a/10
ḳ.+ ına 275b/8, 314a/1
ḳ. urdılar 291b/15
çeşm-i ḳ. urdılar 315a/19
ḳ. urmışıdı 284b/1
ḳ.+ ları 287a/4, 308b/7
ḳ.+ larına 315b/16
ḳ.+ larun 301a/13

ḳulaḳlu Kulağı olan
ḳ. 276b/6, 301b/19, 305b/9, 306a/1, 325a/20

ḳulân Bir at türü
ḳ. 305a/20, 306a/1

ḳulḥüvallahu eḥad (Ar.) Allah birdir, tektir
ḳ. dur 335a/3

ḳullâb (Ar.) Çengel, kanca, ucu eğri nesne
ḳ. urup 277b/12

ḳulle (Ar.) Zirve, tepe
ḳ.- i ḳâfdan 281b/10
ḳ.+ sinde 266a/1ʿanḳâ
ḳ.+ sinden 298b/12
ḳ.+ sinüŋ 283a/2

ḳum Kum, ince toprak
ḳ. 282a/17

ḳumrı Kuş türü
ḳ.267a/19,272b/11,282b/7,284a/10, 284a/7, 289b/2, 319b/4, 319b/6, 319b/9324b/4
ḳ.+ yile 267a/17
ḳ.+ yıla 267a/20

ḳur- 1. Oluşturmak, yapmak 2. (meclis, sofra) hazırlamak, meydana getirmek 3. (yay için) kurmak, hazırlamak
ḳ.dı265b/5,276b/5,290a/20,316a/14
ḳ.-dılar 268b/13, 275b/20, 276b/15, 315a/20
ḳ.- mamış 290a/6
ḳ.- mış 290a/4
ḳ.- mışam 287a/13
ḳ.- mışdı 284a/18
ḳ.-up 282a/2, 302a/10, 305b/15, 315a/1, 317a/4, 324b/6

ḳurb (Ar.) Yakınlık
ḳ.- ı ġani 281a/5
ḳ.- ı ḥaḳdan 327a/17
ḳ.-ı ḥaḳḳa 273b/4, 281a/5, 299b/3, 327b/2
ḳ.- ı ḫūdâ 299b/5
ḳ.+ ına 336a/1

ḳurban Sadak, yay kabı
ḳ.+ a 314b/16

ḳurbân (Ar.) Allah yolunda kesilen koyun, dana, deve vb. hayvan
ḳ. 287a/3, 308a/17, 325b/1
kîş-i ḳ. 282a/3

ḳurd Kurt
ḳ. 296b/12, 303a/2
k.+ ıise 293a/3

ḳurdur- Kurdurmak, oluşturmak
ḳ.- up 323a/20

ḳurı Toprak, kara, nemli olmayan
ḳ. 285a/16, 298a/3
ḳ.+ da 265/b13
ḳ.+ dan 296a/20

ḳurıl- Kurmak, oluşturmak
ḳ.- mışdur 287a/5

ḳurnib (Ar.) Sivri,tümsek yer
ḳ.+ de 303b/12

ḳurşaḳ Kuşların yemek borusu üzerinde bulunan, yiyeceklerin toplandığı torba biçiminde şişkin organ
ḳ.+ ında 343a/16

ḳurşun Ağır, yumuşak, kolayca dövülebilen, mâviye çalan gri (kurşunî) renkli element
ḳ. 293a/5

ḳurt Kurt
ḳ. 309b/7, 312a/12, 324b/6
efrâsiyâb-ı ḳ. 315a/16
ḳ.+ la 312a/17
ḳ.+ larına 285a/11

ḳurtar- Kurtarmak
ḳ. 274b/4
ḳ.- asın 274a/5
ḳ.- dum 270a/20, 270b/1
ḳ.- ınca 270a/15
ḳ.-up 269b/18, 291a/1, 316b/17, 318a/5
ḳ.- ursa 286b/7

ḳurtul- Sıyrılmak, uzaklaşmak, kurtulmak
ḳ.- a 338a/2
ḳ.- an 303a/5
ḳ.- duġın 299a/6
ḳ.- madı 271a/16
ḳ.- maya 285a/11

ḳuru Toprak, kara
ḳ.+ da 285a/1, 323a/8
ḳ.+ dan 285a/15, 296a/18, 297b/5
ḳ.+ daʿ vi ḳılurdı 326b/3

ḳurul- Kurmak işine konu olmak
ḳ.-dı283b/1,283b/2, 310b/1, 315b/3
ḳ.-mış 283a/11, 285b/7, 325a/17, 325b/5
ḳ.- mışdı 267a/7, 267a/8
ḳ.- ubdur 273b/10
ḳ.- up 285b/4, 325a/21

kūs (Far.) Kös, büyük davul
k.- ı rūbi 276a/6
k.- ı süleymânî 282b/8
k.- i ḥarbî 314b/10, 338a/14
k.- i ḥarbîler 338b/3
k.- i mihterler 314b/9
k. 266b/17, 276a/13, 276a/17, 276b/11,276b/14,280b/10,280b/5, 281b/21,282a/13,282a/21, 285b/11, 301a/17, 301b/4, 303a/14, 304a/5
k.+ a 308b/6
k. +ler 283a/14

ḳuş Yumurtlayan omurgalılardan gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı

ḳ.266a/14, 266a/15, 266b/17, 267b/5, 283a/4, 284a/11, 285b/16, 287b/8, 290a/4, 298a/16, 300b/5, 307a/16, 309a/16, 318a/3, 318a/5, 318b/8, 318b/9, 324a/13, 324b/10, 326b/21, 327a/11, 338a/2
ḳ.+ ça 277a/12
ḳ.+ çuġarları 337a/14
ḳ.+ dan 320b/3
ḳ.+ı 265b/10, 265b/15, 265b/21, 266a/14, 266a/3, 266a/8, 266a/9, 266b/21, 267a/1, 267b/12, 268a/21, 268b/2, 268b/6, 282b/4, 284a/2, 285a/18, 285a/3, 286a/4, 286b/2, 288a/12,288a/19, 289a/17, 289b/12, 289b/14, 289b/19, 289b/20, 289b/7, 297b/21, 298a/3, 298a/7, 300b/6, 301a/3, 311b/8, 316a/20, 316b/10, 316b/17, 316b/5, 316b/9, 318a/11, 318a/12, 318a/17, 319a/1, 319a/14, 319a/17, 319a/20, 319a/8, 319b/16, 319b/18, 319b/6, 319b/9, 320b/15, 324a/20,326a/11, 326a/15, 326a/20, 326b/10, 326b/4, 326b/6, 327a/2, 328a/18, 328b/3, 328b/5, 329a/11, 329a/2, 329a/3, 329a/4, 330b/16, 330b/17, 330b/20, 331a/13
ḳ.+ ın 289b/15, 314a/18
ḳ.+ ına 316a/14, 316a/15
ḳ.+ ınla 289b/8
ḳ.+ınuŋ 318a/19, 319a/8, 319b/15, 319b/18, 320a/9
ḳ.+lar 267a/1, 267a/15, 267a/2, 267b/2, 268b/2, 282b/14, 282b/7, 282b/9, 284a/4, 284a/6, 285a/16, 285a/17, 285b/15, 286a/5, 286a/6, 288a/19, 288b/2, 289b/15, 289b/3, 290a/20, 297b/20, 298a/13, 298a/4, 299a/4, 300b/4, 300b/7, 301a/1, 301a/3, 311b/18, 316a/15, 316b/10, 316b/13,318a/14,318b/11, 318b/12, 318b/17, 318b/19, 318b/20, 318b/6, 319b/14, 320a/1, 320a/10, 320a/11, 320a/13, 320a/19, 320b/5, 320b/8, 324a/11,324a/12, 324a/13, 324a/20, 324a/21, 324a/5, 324b/3, 324b/6, 324b/7, 326a/10, 326b/15, 326b/18, 326b/4, 326b/5, 327a/11, 327a/8, 328a/18,328b/10,328b/11, 328b/14, 328b/15, 328b/17, 328b/4, 328b/6, 330a/2, 330b/21, 331a/13, 343b/3
cemîʿ-i ḳ.+ lar 266a/4
ḳ.+ laruŋ 266b/19
ḳ.+lara 266a/4, 288b/5, 324a/6, 326b/2, 328b/3
ḳ.+ lardan 320a/21
ḳ.+ lardur 289b/2
ḳ.+ları 267b/12, 276a/8, 282b/15, 287b/9, 288a/13, 288a/15, 288a/18, 311b/11, 311b/12, 318b/2, 320b/11, 320b/12, 324a/6, 324a/15, 324a/16, 324a/18 326a/7, 326a/8, 327a/2, 329a/8
ḳ.+ larıla 324a/3
ḳ.+ ların 316b/18, 316b/19, 329a/12
ḳ.+ larına 288a/14
ḳ.+larıyıla285a/3,286a/12, 289a/18, 289b/17, 328a/21
ḳ.+larıyımış 267b/13, 267b/14, 267b/15
ḳ.+ larıyla 268b/2
ḳ.+ larile 311b/9, 329a/1
ḳ.+ larla 265b/10, 266a/9
ḳ.+laruŋ 285a/2, 289b/16, 304a/13, 324a/19, 324b/2
ḳ.+ u 266a/3, 266a/6
ḳ.+ un 289b/15
ḳ.+ una 265b/11
ḳ.+ unı 268a/5
ḳ.+ unla 289b/16, 289b/8, 316a/2, 316a/7, 316b/2, 318a/4, 318a/8, 326a/8, 328b/5, 329a/12, 329a/2
ḳ.+ uyıla 316a/20. 316b/13

ḳuşan- Kuşanmak, bağlamak
ḳ.- mışdı 306b/15
ḳ.-up 276a/17, 276b/7, 282a/1, 282a/3, 282a/8, 307a/13, 307a/2
ḳ.- ursın 275a/16

ḳuşat- Kuşatmak, çevrelemek
ḳ.- dı 283b/18, 296a/20
ḳ.- duġı 289a/16
ḳ.- up 277a/14, 285a/15, 317b/2

ḳuṭb (Ar.) Alemde Allahʿın halifesi konumundaki insan-ı kamil
ḳ.- ı aḳṭâb 343a/3
ḳ.- ı ḥaḳdur 265a/8
ḳ.- ı ʿâlem 323a/9
ḳ. 274a/4, 274a/6
ḳ.+ u 273a/17

ḳuvvet (Ar.) Kuvvet, güç
ḳ.271b/18,272b/16,308a/9,309b/10, 309b/2, 309b/3, 312b/13, 321a/2, 332a/6
zih-i ḳ. 323a/9
ḳ.+ de 274a/15
ḳ.+ ile 278b/9, 308a/6
ḳ.+ ine 308a/11
ḳ.+ ini 277b/18
ḳ.+iyile 267a/4, 267b/9, 268a/17, 299a/12, 309b/6, 322b/7, 325a/10, 325b/16,328b/12,328b/13, 328b/17, 328b/8, 329b/10, 329b/21, 330a/15, 330a/6, 330b/1, 330b/15, 340a/11, 341a/8, 342a/15, 342a/8
ḳ.+ iyileʿ asker-i süleymânı 330b/14
siḥr-i ḳ.+ le 298b/12
ḳ.+ leri 340a/6

ḳuvvetlü (Ar.+T.) Kuvvetli, güçlü
ḳ. 296b/4, 303b/9, 305a/20, 315b/8, 338b/4

ḳuyruḳ Hayvanların büyük bir kısmında gövdenin arka tarafında yer alan uzun ve esnek organ
ḳ. 320a/21
ḳ.+ ı 315b/15, 324a/19
ḳ.+ ın 302b/17
ḳ.+ ları 274b/17
ḳ.+ ların 275b/20

ḳuyruḳlu Kuyruklu olan
ḳ. 305b/16

ḳuzaḥ (Ar.) Bulutlara karışan bir melek. 2. şeytan adlarından biri.
ḳ.+ dur 340a/21
ḳavs-ı ḳ. 319a/4
ḳavs-ı ḳ.+ dur 326b/8

ḳuzġun karga türü bir kuş
ḳ. 326b/14328b/10
ḳ.+ lar 286b/16

ḳuzı Koyun yavrusu
ḳ. 302a/14, 318b/2, 318b/3

kübrâ (Ar.) Daha (çok, en, pek) büyük, ulu
iskender-ik.268b/20,269b/20, 270b/17, 274a/10, 284b/2
pehlevân-ı k. 269b/5

küçücek Çok küçük, ufacık
k. 272a/11

küf Ekmek, peynir vb. organik maddelerin üzerinde, nem ve ısının etkisiyle oluşan, çoğu yeşil renkli mantar
k. olmış 268a/11

küffâr (Ar.) kafirler
k. 270a/15
k.+ ı 270a/13

küfür (Ar.küfr) Sövme sözü, söverken kullanılan çirkin söz
k. 291a/1, 292b/19, 293b/5, 303b/13, 341a/3
k.- ü dalâlet 294a/6

kükre- Coşkuyla saldırmak, bağırmak
k.- mesinden 282a/21
k.- yüp 285b/18

kül Yanan şeylerden artakalan toz madde
k. ider 326a/4
k.+ e 326a/6
k.+ i 290b/13
k.+ üni 277b/3, 290b/12

külḫân (Far.) Hamam ocağı, ateş yakılan yer
k.+ a 309a/2

küllî (Ar.) Bütüne âit, bütünle ilgili, bütünü kapsayan
k. 276a/4, 293a/21
k. iderüz 269a/11

külüng (Far.) Taşçı kazması
k. 280a/8
k.+ i 282a/17

kümal (Ar.) Olgunluk, yetkinlik
g. 281b/2, 344a/11

kümelâ (Ar.) Kâmiller
k. 321a/13
k.+ sı 323b/12

kün (Ar.) Ol, olsun! anlamında söz
k.290b/17,292b/16,292b/5, 327b/10
lâfẓ-ı k.+ den 265a/2

künbet (Far.) Damı kubbe biçiminde olan yapı
k. 334a/15

künc (Far.) Köşe, bucak
k.- i ḫalvetde 273a/10

küp Küp
k.298b/19, 322a/7, 328b/12, 330a/9
k.+ i 266b/17
k.+ ile 298b/21
k.+ ine 299a/8
siḥr-i k.+ ine 328b/2

k.+lere 268a/17, 290b/13, 298b/12, 298b/17, 299a/10, 328a/20
k.+ leri 298b/18
küplü Küpü olan
k. 299a/8
küre (Ar.) Yuvarlak, toparlak
k. 343a/8
kürek Toprak, kömür vb.ni bir yerden bir yere alıp atmaya, taşımaya yarayan ve yayvan bir bölümü, buna bağlı uzun bir sapı bulunan araç
k.+ ine 268a/10
kürre (Far.) Sıpa, tay
k.- i nâr 340a/20
k.- i nârdur 342b/12
k.+ ler 272b/19
k.+ leri 272a/17, 272b/6
k.+ lerin 272a/21
k.+ lerüŋ 272b/1, 272b/6
kürsî (Ar.) Oturulacak yüksekçe yer, taht
k.291a/13,291b/10, 291b/5, 291b/9, 315b/1
k.+ den 292a/8
k.+ ler 283b/10, 283b/15, 289a/6, 317a/11, 317a/12, 317a/16
k.+ lerde 283b/19
k.+ lere 315b/3, 318a/17
k.+ leri 289a/13
k.+ yile 295b/9
lâ (Ar.) Dilimizde "-siz, yok, değil" anlamına gelen olumsuzluk edatı
l.- cerem 331a/20
l.- ġayrı 286b/2
l.- mekân 292b/18
l.- müşîr 343b/21
l.- neẓîr 332a/19
l.- şerîk 273a/1, 292b/18, 343b/21
sulṭân-ı l.- şerîk 265a/2
l.- teḳneṭū 327b/12
l.- yefūt 273a/1
l.- yemūt 273a/1
l.- yenâm 265a/1
l.- yezâl 265a/2, 274b/15, 327b/10
l.-būd 273b/5
tîġ-i l. 327a/21
laciverd (Ar.) Lacivert, koyu mavi
l.+ i 267b/16
laciverdî (Ar.) Laciverde yakın
l. 319a/2, 326b/7
lâf (Far.) Lâkırdı, söz, konuşma
l.277b/9, 303a/2, 308b/17, 309a/20, 312b/19, 317a/2
l. urdı 287b/10
l. urubsen 278a/2
l. urup 275b/4, 284b/19, 287a/16, 317a/4, 338a/1
l. ururdı 275b/3
l. ururken 285a/12
l.+ ı 307b/9
l.+ ın 309a/21
lâf(ı)ẓ (Ar.) Söz
l.- ı künden 265a/2
ḥikmet-i l.+ ı 265a/4
l. durur 269a/7
lâġ (Far.) Şaka, latîfe
l. +a269b/21
laʿîn (Ar.) Kovulmuş, lanetlenmiş, istenmeyen
l.- i bîdîn 328a/19
l.- i merdūd-ı ʿâlemin 330b/9
l.- i şeyṭân 322b/5
l.268a/15,294a/15, 295a/8, 297a/10, 298b/11, 298b/13, 299a/6, 299a/9, 322b/6, 325a/7, 329b/19, 331a/16, 332a/19, 332a/7
bîdîn-i racîm-i l. 325a/2
iblîs-i l. 331b/13
iblîs-i l.+ nüŋ 331a/6
şeyṭân-ı l. 294a/4, 330a/21
l.+ le 294a/7, 329a/13
l.+ i 295a/13
laḳlaḳ (Ar.) leylek
l. 267b/12, 288a/14, 288a/18, 320a/2, 320a/5
laʿl (Ar.) Dudak
l.- i cevâhir 290b/3
l.- i dilber 328a/1
l.- i mercândur 327b/16
l.- i mercânuŋ 281a/20
l. 281a/21, 293a/19, 293a/5, 298b/6, 300a/21, 303a/10, 313b/7
l.+ in 310b/18, 319b/11
l.+ ünüŋ 299b/15
l.+ üŋ 299b/16, 313b/6, 313b/7
l.+ üŋe 313b/8
l.- reng 321b/2
l.- renk 310b/15
lâl (Ar.) Sakin, sessiz
l. 265a/6
nişâr-ı dürr-i l. 265a/15

lâʿl (Ar.) Kırmızı, al
l.- i cevâhir 291b/3
l.- i cevâhirden 291b/1
l. 291a/17
l. +e 281b/10, 313b/5
l.+üŋüŋ 313b/7
lâla (Far.) 1. Bir çocuğu gezdiren, oyalayan 2.Saray harem ağası
l. eylerem 313b/6
lâle (Far.) Lale
l. 272b/11, 312b/19, 317a/19
l.+ nüŋ 265b/2
lâle-zâr (Far.) Lale bahçesi, lalelik
l. 321b/1
laʿlîn (Ar.) Kırmızı renkli
l. 287a/5, 319a/10, 325b/1
laʿnet (Ar.) Allah'ın rahmetinden, af ve merhametinden mahrum olma
l.+ i 268a/13
l.+ üm 265a/10
laṭîf (Ar.) Zevk ve ruh okşayıcı ince bir güzelliğe sâhip olan, hoş, nâzik, yumuşak
l.272a/14, 272b/10, 284a/8, 291a/6, 319b/10, 319b/19
lâyıḳ (Ar.) Layık, yaraşır, uygun
l.273b/9,278b/11,294b/10, 297a/12, 321a/1, 334b/14, 338b/20339b/9
lâzım (Ar.) Lazım, gerek
l. 266a/2
leb (Far.) Dudak
l. 291a/6
l. lebe 319b/11
leb l.+ e 319b/11
l.+ lerin 320a/2
l.+ lerinden 319a/10
l.+ üne 299b/17
l.+ üŋ 265b/2
ledünnî (Ar.) Allah bilgisine ve sırlarına âit, onunla ilgili
ʿilm-i l. 270b/10
leheb (Ar.) Alev
l. 340b/14
leʾîm (Ar.) Alçak, aşağılık, cimri
l. 270a/8, 313a/3
lem-yezel (Ar.) Zeval bulmaz, baki, kalıcı
l.- yezel 265a/1, 323b/18, 341a/4
lem yelid velem yūled (Ar.) Doğurmadı ve doğrulmadı anlamındaki ayet
l. 290b/20
l. yelid velem yūleddür 335a/3
lenger (Far.) Gemiyi yerinde mıhlamak için denize atılan zincir ve bu zincirin ucundaki çapa.
l. 266a/5, 326a/12, 329a/6
l.+ e 309a/7
l.+ i 311b/12, 316b/6
leş (Far.) Leş
l. 279b/16, 289a/19, 289a/21, 297b/7, 298a/3, 298b/4, 314b/19, 316a/7,
326b/16, 326b/19
l.+ i 285a/11, 288a/3, 302a/16
l.+ in 334a/16
l.+ inden 308a/7
l.+ ini 295b/9
l.+ ler 314a/17, 316a/5
l.+ lerden 268b/6
l.+ lere 268b/3
l.+leri 288a/16, 288a/20, 288b/3, 289a/21
l.+ lerin 268b/1, 286b/19, 296b/13, 318b/2
l.+ lerini 266b/15
l.+ lerüŋ 324a/9
leşker (Far.) Asker, ordu
l.- i serveri 302b/18
l.-i süleymân 282b/9, 314b/3, 331a/21, 338b/12
l.- i süleymânî 330b/12
l.268b/15, 275a/20, 276a/4, 279b/8, 280b/10, 282a/13, 282b/3, 283a/21, 284b/14, 284b/16, 284b/18, 285a/9, 286a/11, 287a/16, 288a/6, 297a/8, 298b/4, 300a/20, 300b/11, 300b/16, 300b/17, 300b/4, 301a/14, 301b/1, 301b/15,301b/19,301b/20, 302a/11, 302a/7, 303a/16, 303b/6, 307a/19, 310b/5, 316a/4, 320a/18, 321b/6, 322a/20,322b/19, 323a/19, 325a/15, 325a/19, 325a/8, 325b/6, 325b/9, 330a/20, 331a/7, 331b/11, 332b/16, 335b/1, 338b/13, 338b/8
bahr-i l. 309a/16
cemîʿ-i l. 322a/19
l.+den 294b/19, 304a/9, 310b/2, 325a/6, 326a/5
l.+ dir 301b/5
l.+ dür 300b/12
l.+ e 294b/11, 297a/1, 297a/12

l.+i 266a/12, 266a/15, 266a/9, 266b/11, 266b/13, 266b/16, 268a/6, 268b/4, 276a/2, 276b/17, 277b/7, 280b/21,282b/12,282b/16, 282b/17, 283a/20, 283a/4, 284a/3, 284a/4, 285a/14, 285a/17, 285b/15, 285b/2, 286a/4, 286a/5, 286a/6, 286b/14, 288a/4, 288a/9, 288b/17, 290a/6, 292a/5, 296a/18, 296a/20, 296a/9, 297b/1, 297b/13, 297b/14, 297b/20, 297b/4, 297b/7, 298a/10, 298a/8, 298a/14, 298b/14, 298b/21, 298b/9, 299a/11, 299a/13, 299a/15, 300a/3, 300b/3, 300b/4, 301a/1, 301a/4, 301b/17, 301b/7, 302a/13, 302a/14, 302b/4, 303a/13, 303a/5, 303b/12, 303b/8, 304a/17, 304b/15, 304b/16, 304b/2, 305a/10, 308a/10, 308a/9, 310a/12, 310a/6, 310a/7, 310a/9, 311a/15, 311a/4, 311b/15, 311b/17, 311b/20, 311b/5, 311b/9, 312a/16, 312a/5, 314a/14, 314b/20, 315a/19, 317b/12,318b/11,318b/13, 320a/12, 320a/14, 320a/19, 320b/11, 320b/8, 321a/19, 321b/17, 321b/3, 321b/9, 322a/7, 322b/17, 323a/13, 324a/10, 324a/2, 324b/18, 324b/19, 324b/8, 325a/10, 325a/8, 325b/11, 325b/4, 325b/5, 325b/8, 327a/3, 328b/8, 329b/17, 330a/1, 330a/14, 330a/18, 330b/15, 330b/19, 331a/10, 331b/4, 331b/9, 332a/1, 332a/4, 332b/3, 333a/14, 335b/3, 337a/8, 338a/7, 338b/15, 338b/2, 338b/21, 339b/19, 342a/18
l.+ idür 297a/9
l.+ ile 267a/6, 303b/17, 330b/13
l.+in 268a/17, 268a/6, 284b/10, 285b/19, 287b/3, 287b/7, 296a/11, 300a/10300a/5, 300b/3, 300b/6, 301a/10, 302b/18, 303a/3, 304a/16, 306a/1, 311a/10, 311a/11, 311b/13, 311b/14, 312a/11, 315a/7, 316a/10, 316b/18, 316b/21, 317a/1, 322a/11, 322b/20,323a/14, 323a/16, 323a/21, 324a/4, 325b/16, 325b/8, 331a/3, 331b/13, 331b/17, 332a/16, 338b/11
l.+ in cemʿ 331b/15
l.+ inde 266a/1ʿ anḳâ, 337a/16
l.+inden 267b/18, 282b/14, 282b/7, 287b/9, 303b/18, 307b/19, 308a/8, 311a/21, 321a/17, 322a/16, 328b/2, 329b/9, 331a/14, 338a/6
l.+ine 266a/8, 284a/7, 288a/7, 288a/9, 294a/20, 294b/21, 296a/19, 297a/20,297b/18,298a/13, 298b/20, 299a/7, 300b/13, 300b/18, 300b/19, 302a/19,302b/11,303a/14, 303b/11, 303b/20, 305a/7, 310a/5, 311b/4, 311b/6, 312a/7, 316a/3, 321a/11, 321a/4, 321a/7, 324b/14, 327a/9, 328b/11, 329b/18, 331b/1, 332b/13, 333b/20
l.+ini 266b/3, 271b/5, 285a/11, 297a/21, 297b/14, 298b/11, 302b/5, 329a/8, 330b/11, 332b/14
l.+ inile 296a/9
l.+inle 287b/4, 294b/13, 296b/11, 300a/5, 300a/6, 301b/8, 324a/7, 329a/13, 338a/4
l.+inüŋ 267b/2, 286b/18, 287b/1, 296a/11,296a/13, 296a/20, 297b/21, 297b/5, 297b/7, 303a/19, 303b/6, 304a/4, 304b/16, 304b/2, 305a/3, 306a/17, 326a/7, 329a/10, 330b/20
l.+iyile 284b/10, 287b/6, 297a/18, 297b/10, 297b/12, 299a/4, 300a/13, 300b/21, 304a/7, 304b/3, 315a/14, 321b/5, 325a/2, 328b/1, 329a/20, 330b/17,331a/13, 331a/18, 331a/21, 331b/16, 332a/6, 338a/8, 340a/12
l.+ iyimiş 267b/11
l.+ le 321b/15, 324b/7
l.+ leri 302b/21
l.+ ü 337b/10
l.+ üm 271b/4, 275a/13, 275a/17
l.+ ümse 286b/4
l.+ümüz 297a/10, 321a/10, 321a/18
l.+ ümüz cemʿ idüp 294b/12
l.+ ündür 296b/21
l.+ üne 296b/17
l.+ üni 322a/19
l.+üŋ 285b/6, 296b/15, 297a/9, 325b/5, 329b/14, 332a/1, 335a/16
l.+ üŋi 331b/2, 331b/6, 338a/12
cemîʿ -i l.+ üŋi 335a/14
l.- şiken 278b/13, 279a/6

leşkerli (Far.+T.) Leşkeri, askeri olan

l.294b/11, 296a/11, 297a/21, . 315a/7, 323a/14, 323a/21
let (Ar.) Dövme,vurma
ḍarb-ı l. 304a/5
levḥ (Ar.) Yassı, düz üzerine resim, yazı gibi şeyler yazılabilen nesne, levha
l.- i aʿẓama 335a/1
l.- i maḥfūẓ 334b/5
l.- i mūsa 306b/19, 322b/3
l.+ lere 341a/1
levha (Ar.) Bir yere asılmak üzere yazılmış veya yapılmış yazı veya resim.
l.+ lara 340b/5
levlâk (Ar.) Bir kudsî hadîsten alınmış olup, Hz. Muhammed'e hitaptır
ḫilḳat-i l. 265a/8
levmâ (Ar.) Çekiştirilmesini, zemm edilmesini başa kakılmasını gerektiren iş
l. 313b/7
levün (Ar.) Renk
levün l. 267b/9
l. levün 267b/9
levvâm (Ar.) Çok levm edici, çekiştirici, başa kakıcı
nefs-i l.+ a 313a/2
nefs-i l.+ e 343b/2
libâs (Ar.) Elbise, kıyafet
l. 310b/18
l.+ ı 320a/3
l.+ ın 319a/14, 319b/10, 319b/19
l.+lar 271b/20, 291b/5, 319a/9, 326a/21
licâm (Ar.) Binek hayvanının ağzına vurulan gem
l. 276b/7
l.+ ın 277a/6
lîk (Far.) Lâkin, fakat, amma, ancak
l.- i dilber 299b/8
l.- i müyesser itdi 343b/13
l. 281a/11
l.+i265b/1,265b/7, 266b/19, 270a/9, 284a/13, 343a/15
lîkin (Far.) Lakin
l. 273b/16, 338b/18
lisân (Ar.) Lisan, dil
l. 331a/2
l.+ ile 324b/5
lokma (Ar.) Bir defada ağza götürülen yiyecek parçası, bir seferde yutulacak miktardaki yiyecek
l. 286b/17
luʿb (Ar.) Oyun, eğlence
l. 277a/5
lulu (Far.) Şarkı söyleyen, oynayan kadın
l.+u 313b/6
luṭf (Ar.) Lütuf, iyilik, ihsan
l. it 270a/5, 274b/2
l. idesin 277b/14
l. idüp268b/20, 313a/21
l.- u ihsanı 275b/9
l. 274a/19, 293b/20
l. idüben 299b/13
l.+ uŋ 313a/21
l.+ uŋa 327b/15
mâ (Ar.) Su
m. 281a/4, 313a/9, 327a/20, 343b/6
mâ (Ar.) O şey ki, şu nesne, ... daki
m.- bâḳî 310a/9
m.- ḫalaḳ 283a/7, 291a/7
m.- ḥaṣal 311a/9, 338b/15
m.- ḥażar 268b/15
maʿâdin (Ar.) Madenler
m.291a/14,291b/6, 293a/20, 293a/6, 336a/20
maʿalḳışşa (Ar.) Sözün kısası, kısacası
m. 267a/2, 267b/17, 268a/19, 276a/9, 277a/5, 279b/7, 280b/3, 306b/5, 307a/11, 311b/16, 314b/14, 316b/10, 317b/1, 324b/21, 341b/20
ma-bâd (Ar.) Son, arka, devam
m.+ a 297a/17
maʿbūd (Ar.) 1.Kendisine ibâdet olunan, tapınılan. 2. Allah
m. 290b/14, 290b/17
m. +a 293b/8
nebi-yi m. 335a/7
zıll-ı m. 323a/1
m.+um 293b/16, 294a/2, 295a/15, 295a/19, 295a/20, 295a/21, 295b/4
m.+ dan 268a/19
mâcerâ (Ar.) Cereyan eden, geçen
m.+ dan 268a/7
m.+ yı 302b/12
maʿden (Ar.) Maden
m.+ e 343a/11
m.+ üŋ 293a/19
maġâra (Ar.) Mağara, in
m. 269b/19, 273a/4, 308b/6
m.+ sı 294b/10
m.+ ya 271b/20

m.+ da 270a/6
m.+ ya 270b/19, 273a/5, 274a/8
maġrib (Ar.) Güneşin battığı yer veya güneşin battığı yön
m.- i zemîn 304a/8
m.268b/11,270a/21,270b/9,285b/16, 339b/3, 340a/15, 344a/8
m.+ den 270b/11, 304a/14
ʿanḳâ-yı m.+ le 307a/18
maġz (Far.) 1. beyin, dimağ 2. öz, asıl
m.+ ın 277a/13, 277a/16, 308b/10
mâh (Far.) Ay
m.- ı tâbânile 302a/4
m.- i tâb 327a/1, 336a/15
m. 265a/2, 265a/3, 265a/5, 281a/12, 281a/16, 281a/3, 323a/10, 337a/3, 343a/6
maḥal (Ar.) Yer, mekan
m.+ e 269b/19
m.+ de 341b/19
maḥalli (Ar.+T.) Bir yere âit veya bir yere mahsus olan, yerli, yerel, yöresel
m.+ nde 306b/5
mehâr (Far.) 1. Devenin burnuna geçirilen burunluk. 2. yular, dizgin
m.282b/19,285b/5, 301a/14, 338a/9
ḳaṭâr m. 283a/20
m.+ ile 323a/19
m.+ lar 283b/6, 325a/17
m.+ lara 335a/15
m.+ ları 323a/20
ḳatar m.+ ları 314b/21
maḥbûb (Ar.) Sevgili, sevimli
m. 287a/5, 319b/2
m.+ lar 319b/21
maḥfî (Ar.) Gizlenmiş, saklanmış, saklı, gizli
m. 340b/7
maḥfûẓ (Ar.) Alçalmış
levḥ-i m. 334b/5
mâhir (Ar.) Usta, becerikli, eli işe yatkın, mahâretli, mârifetli (kimse)
m. 323b/2, 340b/1
vilâyet-i m. 335b/7
mahkûm (Ar.) Bir mahkemede yargılanıp hakkında hüküm verilmiş olan, hükümlü
m. idiser 339b/3
maḫlûḳ (Ar.) Allah tarafından yaratılmış, yok iken var edilmiş
m. 299b/6, 336b/8, 343a/10
ḳavm-i m.+ ı 341b/20
maḫlûḳât (Ar.) Yaratılmış şeyler, canlılar
m. 341b/16, 341b/17
cemîʿ-i m. 293b/4
cemîʿ-i m.+ a 336a/21
çeşm-i m.+ da 341a/5
m.+ı267a/14,341b/6,341b/7, 342a/16
m.+ ın 341b/21
m.+ ını 339b/3
eşref-i m.+ sın 322b/21
ṣıfat-ı m.+ la 322b/12
maḥmûd (Ar.) Hamdolunmuş, sena edilmiş; övülmeye değer
m. 265a/7, 343b/15
rûḥ-ı m.+ a 270b/4
mahmûz (Ar.) Binek hayvanları dürterek hızlandırmaya yarayan metal parça
m. 308b/2
maḥrûm (Ar.) İyi ve güzel bir şeyden hissesi, payı olmayan, yoksun olan, istediğini elde edemeyen (kimse), nasipsiz
m. 313b/5, 327b/13
maḥşer (Ar.) Âhiret hayâtında bütün insanların, dünyâda yaptıklarının hesâbını Allah huzûrunda vermek üzere tekrar dirilip toplanacakları yer
m.283a/7, 285b/3, 289b/11, 304a/4, 331b/12
ḳavm-i m. 317b/2, 325a/16
ṣûr-ı m. 301b/4
m.+ e 284a/13, 339a/4
maḥv (Ar.) Yok etme, varlığına son verme
m. 327b/1
m. oldı 266b/5
m. olup 337a/14
maḫzen (Ar.) Eşya saklanılacak yer, depo
m.- i esrâr 313b/12
maḳʿad (Ar.) 1.Oturulacak yer, minder. 2. oturak yeri, geri
m.+ ında 298a/19
maḳâl (Ar.) Söz, lakırdı
m. 265a/16, 265a/9
maḳâm (Ar.) 1. Makam, durulan yer 2. Musikide durak
m.- ı ḥüseynîde 284a/8
m.- ı nevâda 319a/11
m.-ıʿulâde 318b/21, 319a/5, 336a/9, 336b/2

m.- ı ʿūzletde 273a/10
m.- ı vahdet 331b/21
m. 313a/4
m.+ larına 342a/4
m.+ ına 270a/6
m.+ ında 270a/4, 324b/12
m.+ uŋa 335a/1
maḳâmlu (Ar.+T.) Makamı olan
m. 324b/11
makbul (Ar.) Kabul edilen, uygun
m. ide 281a/15, 335b/15
mâkiyân (Far.) Tavuk
m. 266a/10
maḳṣūd (Ar.) İstenilen şey, istek
m. 278b/8, 281b/3, 299b/20
m.+ ınca 294a/
m.+ um 293b/17
m.+ umuz 273b/3
mâl (Ar.) Mal, mülk, servet, varlık
m. 271b/21, 281a/2, 285b/21, 290b/5, 317b/20, 328a/7 343b/5
m.+ ın 288b/20, 294b/8, 329a/19
m.+ ını 290b/4
mâlik (Ar.) Melik, emir, hükümdar
m.+ i 286a/16
m.+ üdür 344a/9
maʿlūm (Ar.) Malum, bilinen, bilinmiş
m. 270a/8, 284b/7, 340b/5
m. olur 293a/17
m.+ dur 331a/21
maʿmūr (Ar.) Bayındır, gelişmiş
m. 343a/11
mâʾmur (A) Görevli
m. 327b/17, 334b/13
m. olmaġiçün 334b/3
manâ (Ar.) Kelime, söz, hareket, davranış vb.nin ifâde ettiği şey, anlatılmak istenen veya onlardan anlaşılan şey, anlam, medlûl, mefhum
m.+ da 307a/5
mancılıḳ Top yapımının bilinmediği çağlarda, kale kuşatmalarında, ağır taş gülle fırlatmakta kullanılan basit bir savaş aracı
m.+ lar 276b/15
m.+ lardan 288b/6
m.+ ları 287a/13
mânend (Far.) Benzer, eş
m.- i buz 312b/13
m.- i câẕū 266a/15
m. 265a/16, 341b/13
m.+i 272b/15, 278b/14, 279a/21, 279b/14, 280a/6, 295b/9, 307b/13, 308a/8, 312b/5, 326a/15
maʿni (Ar.) Mânâ kelimesinin eski şiirlerde geçen şekli
m. 307b/10
manṣūr (Ar.) Allah'ın yardımıyle gālip gelen, zafere ulaşan
m. 271a/10, 321a/12, 334b/12
manzūm (Ar.) Nazım şeklinde yazılmış veya söylenmiş
m. 288b/7
mâr (Far.) Yılan
m.- ı ʿarş ol-dı 285a/19
m.277b/4, 280a/8, 280b/13, 285a/5, 298a/19, 302a/12, 336b/7, 342b/4, 343a/13
mūr-u m. 342a/4
m. idüp 331b/6
m.+ a 328a/7, 341a/12, 341a/18
m.+ ı 334b/11, 339b/3
çerḫ-i m.+ ı 312b/14
m.+ u 342b/21
mârân (Far.) Yılanlar
şâh-ı m. 343a/12
mâric (Far.) Dumansız ateş, alev
m.+ e 268a/10
maʿrifet (Ar.) İş yapma husûsundaki ustalık, beceriklilik, hüner, mahâret
m. 299b/6, 313a/7
m.+ dür 343a/21
m.+ iyile 340a/11, 342a/8
m.+ le 281a/12
maʿrūf (Ar.) Herkesçe bilinen, tanınmış, belli
m. 340b/8
m.+ dur 283a/3
mâ-sivâ (Ar.) Allah'ın zâtı dışındaki bütün varlıklar
m. 299b/6
m.+dan 281a/4, 313a/9, 327a/20, 328a/10
maʿṣiyet (Ar.) Asîlik, itaatsizlik; isyan, günah
m. 343a/21
maşraba Su kabı
m. 274b/19, 274b/7
m.+ yla 274b/11
maşrıḳ (Ar.) Doğu
m. 270a/21, 270b/8, 285b/16

m.+ dan 270b/11, 337a/12

maʿşūḳ (Ar.) Aşkla sevilen, âşık olunan kimse

m. 319b/11

mat Renk

m. 336a/15

mâtem (Ar.) Yas, ağlama

m. 271b/6

m.+ i 299b/18

maṭbaḫ (Ar.) Mutfak

m. 338b/12

m.+ ınuŋ 286b/15

maṭlaʿ (Ar.) Doğacak yer, güneşin doğması

tercümân-ı m.- ı envâr 313b/13

maʿūn (Ar.) Yardım, imdat

m. 306a/18

mâva Yazık

m. 313b/10

mazhar (Ar.) Bir şeyin görünür duruma geldiği, göründüğü, açığa çıktığı, zahir olduğu yer veya kimse, tecellî yeri

ḥabîb-i m.-ı esrâr-ı kerîm 265a/9

mâżi (Ar.) Geçmiş zaman

dâsıtân-ı m. 280b/16, 299a/16, 312b/20327a/12343a/19

meʿâni (Ar.) Mânâlar, anlamlar

m. 327b/13

me'fâ Sevgi, vefa

m. 327a/19

mebâş Kötü

m. 296b/11, 322a/7

mebde (Ar.) Evvel, başlangıç, prensib

m. 313b/9

mecâl (Ar.) Güç, kuvvet, derman, tâkat

m. 265a/14, 344a/1

m.+ leri 298b/19, 340a/6

m.+ üm 274b/2

mecâlis (Ar.) Toplantılar, toplantı yerleri, meclisler

m. 343b/13

mecâz (Ar.) 1.Yol, geçecek yer. 2. Haki-katin, gerçeğin zıddı

m. 328a/10

mecâzî (Ar.) Mecaza âit, mecazla ilgili olan

ʿışḳ-ı m.- yi ḥaḳiḳiye 319b/8

meclis (Ar.) Meclis, bölüm, kısım

beyân-ı m.- i âḫer 327b/3

m.- i âherden 327b/8

beyân-ı m.- i âḫir 281a/6

derbeyân-ı m.- i aḫir 299b/5

derbeyân-ı m.- i âḫir 313a/11

m.- i aḫmedîde 340b/16

m.- i ârâyide 337b/15

m.- i ḫâṣ 284a/18, 317a/4

m.- i süleymânîde 269b/21, 270a/3

m.- ü âḫir 281a/17

m.281a/7, 299b/6, 313a/12, 324b/6, 327b/5, 327b/7

m.+ den 328a/4

m.+ den ṭurup 270a/1

m.+ e 270a/2

m.+ i 281a/17

m.+ in 343b/13

m.+ inde 284b/1

m.+ inüŋ 265b/1, 299b/14, 313b/2, 327b/14, 344a/1

m.+ le 281a/14

mecūsî (Ar.) Mecûs dîninde bulunan, ateşe tapan kimse veya mecûs dinine mensup, bu dinle ilgili olan

m. 290b/7

medâyin (Ar.) Şehirler

m.267a/9,304a/16,311a/11, 340a/17

meded (Ar.) Medet, yardım

m. 311b/3, 323a/9

m. ḳıl 343b/18

medenî (Ar.) Medîneye, şehre mensup, şehirli, şehir halkından olan. 2. Bir memleketle ilgili olan

m. 307b/18, 319b/1

bâd-ı pây-ı m. 286a/8, 287a/17, 287a/18, 288b/21, 290a/8, 317b/7

pây-ı m.+ den 286a/20

m.+ ye 295b/7

pehlevân-ı ʿanter-i m.+ yle 305a/16

bâd-ı pây-ı m.+ye 317b/20

medḥ (Ar.) Övülmeye, methedilmeye lâyık olan, övülen (şey veya kimse)

m. 284a/8

m. idüp 284b/3

m.+ inde 313b/6

meġârib (Ar.) Güneşin battığı yer

m. 285a/1, 322b/15, 336b/21

m.+ den 265/b14

meğer (Far.) Meğer, oysaki, ola ki, ancak

m. 284a/19

meges (Far.) Sinek

m. 309a/18

megesce (Far.) Sinekçe

m. 277a/15
meh (Far.) Mâh, su
m. 265a/12
mehâbet (Ar.) Azamet, ululuk, korkunçluk
m.+ ile 308b/12
m.+ in 318a/19
mehr (Ar.) Dînî nikâh esnâsında belirlenen ve erkek tarafından kadına verilmesi gere-ken mal yâhut para, nikâh bedeli
m.+ ine 328a/7
mekkâr (Ar.) Hileci, düzenbaz
m. 285a/6, 329b/20
mekr (Ar.) Hile, aldatma
m. 266b/18
m.+ i 266b/16, 321b/10, 322b/4
melâ'ik (Ar.) Melekler
m.+ e 267a/7
melâike (Ar.) melekler
m.- i ʿaẓîm 325b/20
m.283a/8,336a/13,336a/20,336b/17, 336b/3
cemîʿ-i m. 336b/16, 336b/18
m.+ ler 337a/6
melâʿîn (Ar.) 1.Lanete sebep olanlar 2. lanete değer işler
server-i m. 265/b14
melâl (Ar.) Hüzün, keder
m. 265a/14
melek (Ar.) Gözle görülüp elle tutulmayan, yiyip içmeyen, cinsiyet farkı bulunmayan, sâdece Allah'a itâat etmek ve dâima hayra vâsıta olmak üzere yaratılmış olan sayısız nûrânî varlıklardan her biri
m.- i ʿâẓam 336b/19
m.- i ṣaḥbâ 336b/11
m. 273a/20, 283b/18, 290a/5, 300b/9, 319a/4, 319a/5, 320a/20, 331a/15, 331b/14, 332b/1, 336b/3, 337a/1, 342b/3
ḫūy-ı m. 327a/18, 327b/2
m.+ de 319b/6
ervâḥ-ı m.+ de 283a/1
dest-i m.+ den 266a/7
m.+ ile 266a/21
m.+ler 329b/17, 337a/6, 339b/10, 340a/10, 341a/8, 342a/11, 342a/12, 342a/15,
342a/17, 342a/5
m.+ leri 334b/20
m.- il mevt 306a/16, 314a/2
m.- ṣūret 331b/19
melekût (Ar.) Melekler; melekler ve ruhlar alemi
m.- ı âʿẓamları 335b/19
cemîʿ-i m.-ı ezhar 337a/11
m.- ı ʿulviyi 336b/3
m.- ı semavât 330b/6
m.- u müvekkelin 326a/5
m.330b/3, 330b/4, 336b/1, 336b/15, 336b/4, 342a/4
cemîʿ-i m.+ e 337a/4
m. 336a/14, 336a/5, 342a/7
averdân-ı m. 334a/18
m.+ uŋ 334b/21
melekût'us-semavât (Ar.) Gökteki, semadaki melekler
m.-semavât326a/1,329b/12, 330b/9, 335a/13, 335a/19, 336a/4
m.+a 334b/16
m.+ı 330b/7, 337b/6
m. +ıla 331b/3
melîh (Ar.) Güzel, şirin, sevimli
ḥikâyet-i m. ḳılup 313b/14
melik (Ar.) Melik, hükümdar, padişah
m.- i aʿẓamı 336a/16
m.- i aʿẓamuŋ 334b/6
m.- i isrâfil 334b/7
melikü'l mük-i cihân344a/8
m.- i müvekkili 334b/21
m.- i müvekkelin 335a/13
m. 275a/14, 284b/13, 294a/19, 296a/21, 305a/18, 338a/19, 340a/12
m.+ e 288b/17
m.+i 284b/14, 284b/16, 296a/5, 296a/7, 297a/20, 297a/3, 297b/2, 300a/2, 300b/19, 301a/9, 302a/20, 302b/4, 302b/9, 302b/10, 303a/5, 303a/6, 304a/21, 304a/6, 304a/8, 304b/11,304/17,304b/18, 304b/19, 304b/20, 304b/21, 305a/15, 305b/1, 305b/10, 305b/19, 305b/5, 306a/11, 306a/15, 306a/19, 306a/21, 306a/5, 315a/21, 315b/1, 317a/11, 321a/5, 331a/19,332a/21, 333a/16, 338a/19, 338b/2
m.+ ine 294a/18, 304a/8
m.+ ini 329b/3
m.+ inle 329a/20
m.+ inüŋ 294b/2
m.+ leri 267a/11

m.+ lerin 304a/12
m.+ lerüŋ 294b/4
m.+ lerile 302b/8
m.+ üŋ 288b/16i
mellâḥbân (Ar.) Gemici, kaptan,denizci
m. 272a/12, 272a/15
m.+ ıyla 272a/10
melʿūn (Ar.) Lanetlenmiş
m.294b/1, 294b/3, 295b/6, 321a/17, 326b/18
m.+ an 321b/18
m.+ uŋ 266b/10
memleket (Ar.) Ülke
m.- i endelüsde 340a/16
m.- i rūm 270b/2
m.293a/11,302b/1, 305a/1, 317b/20
m.+ den 272a/1
men Ben (zamir)
m.265a/10, 269b/21, 270a/11, 270b/7, 273a/9, 274b/15, 277b/19, 278b/9, 279a/18, 309a/17
cân-ı m. 280b/7
ḳay-ı m. 280b/7
m.+den 281a/4, 313a/9, 327a/20, 343b/18, 343b/6
m.+ i 299b/18, 343b/18
menʿ (Ar.) Yasak etme
m. 279a/11
m. eyledi 279b/2
m. itdi 332a/21, 333a/21, 334a/7, 338b/18
m. ḳıldı 333b/9
menan (Ar.) Sayılı hazırlanan ödül
m. 334b/12
menâr (Ar.) Minare
m. 309a/8
menber (Ar.) Minber, oturacak yer
m. 295b/15, 339a/20, 340a/21
ḫaṭîb-i m. 265a/9
miḥrâb-ı m. 339a/18
m.+ ler 342b/11
m.+ lerimiş 339a/20
menfaʿat (Ar.) Fayda, kâr, çıkar, yarar
m. 293a/10
m.+ i 293b/5
menfaʿatlu (Ar.+T.) Faydası, çıkarı olan
m. 293a/16
m.+ dur 293a/11
menkelūs (Ar.) Fil ismi
m.+ a 277b/12
fîl-i m.+ ı 333b/7
pîl-i m.+ ı 278a/5
pil-i m.+ a 287b/11
menṣūr (Ar.) Yayılmış, dağıtılmış
m. 334b/2
menṣūr (Ar.) Vezinsiz, kāfiyesiz, düz yazı biçiminde olan, nesir şeklinde yazılmış
m. 288b/7
menzef (Ar.) Girecek ve geçecek yer
m. 306a/16
menzil (Ar.) Varılacak yer, mevki, menzil
m.+ i 336a/19
m.+ in 275a/20, 279b/12
m.+ iŋi 308b/18
mercân (Ar.) Mercan, kıymetli bir nesne
m. 292b/15
laʿl-i m.+ dur 327b/16
laʿl-i m.+ uŋ 281a/20
merd (Ar.) Mert insanlar, mertler
m.- i merdânlarıyile 285a/21
m.-i meydân 287b/14, 303a/17, 306b/9, 313b/19
m.- i meydânlar 314b/5
m.- i meydânlardan 303b/4
m.- i meydânlaruŋ 316b/5
m.292a/10, 295b/20, 300a/13, 300a/3, 337a/15
merdân (Far.) Mertler, yiğitler
m. 304a/21
m.+ e 304a/14, 311b/16
m.+ lar 305a/17
m.+ ları 311b/5
m.+ larına 320b/18
merd-i m.+ larıyile 285a/21
m.+ larile 312b/10
surâb-ı m.+ laruŋ 332b/20
merdūd (Ar.) Kovulmuş, defedilmiş
laʿîn-i m.- ı ʿâlemin 330b/9
merdūm (Far.) Adam, insan
m. 330a/8
m.- ı çeşmüm 299b/18
merkeb (Ar.) Binilecek şey, binek
m. 343a/7
merkez (Ar.) Belirli bir yerin ortası, orta kabul edilen en önemli yeri
m. 293a/12
m.+ inde 289b/13
m.+ ine 318a/1
mermer Mermer
m. 291a/20

mertebe (Ar.) Derece, basamak
m. 274b/15
mertebelü (Ar.+T.) Mertebeli
m.+ leri 270a/1
meṣâf (Ar.) Sıra sıra olunacak, saf bağlanılacak yerler
m. 290a/4
meṣâfi (Ar.) Mesafe
m. 307a/16
mescid (Ar.) Müslümanların vakit namazlarını kılmaları ve ibâdetlerini yerine getirmeleri için yapılan, içinde cuma ve bayram namazları kılınmayan minâresiz, minbersiz küçük câmi
m. 317a/7, 323a/15, 339a/18
câmiʿ -i m. 324a/3
m.+ inde 276a/7
m.+ inde cemʿ oldılar 281b/14
m.+ inüŋ 337a/18
mesiḥâ (Ar.) Hz. îsa'nın adlarından biri
m. eylerem 313b/8
mesken (Ar.) Oturulacak yer, mesken
m.+ e 343a/11
m.+de 327a/19
m.+ in 299b/14
meskûn (Ar.) İçinde insan oturan yer
m.272b/17,340a/15,341a/11,341b/5
341b/12, 342a/17
m.+ a 344a/9
mes (Far.) Mest, sarhoş
m.- i pîl 290a/2
m. 314a/21, 333a/8
m.- sarḫoş 303b/14
mestâne (Far.) Sarhoşa yakışacak şekilde, sarhoşça
m. 319a/9
mesṭûr (Ar.) Yazılmış
m. 341b/1
meşârıḳ (Ar.) Doğular, güneşin doğduğu yer
m.+ e 265/b14, 285a/1, 322b/15
m.+ i 336b/21
meşâyiḫ (Ar.) Şeyhler
m.+ leri 295b/18
meşâyiḫâne (Ar.) Şeyhlerinkine benzer, şeyh gibi
m. 320a/6
meşġūl (Ar.) Bir işle uğraşan, meşgul
m. 275a/4, 335b/13
m. oldılar 268b/11, 331a/9
m. oluban 320a/4
m. oluŋ 268b/19
m. olmuşdı 281b/8
meşhed (Ar.) Bir kimsenin şehit düştüğü yer
m.+ üŋ 312b/18
meşhūr (Ar.) Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli
m. 340b/8
m.+ dur 341b/2
meşrevet (Ar.) Müşaverede bulunma, danışma
m. ḳıldı 332a/20
m. itdiler 294b/21
m.+ i 342a/8
mevc (Ar.) Dalga
m.- i deryâ 321b/2
m. 282b/21, 309b/6
m. urdı 303a/13
m. urup 301b/21, 312a/3, 332b/7
mevcūd (Ar.) Var olan, bulunan (şey veya kimse)
m.- ı aḫbâr 281b/2
mevcūdât (Ar.) Var olan şeyler, mahlûklar
m.+ ıyile 322b/12
m.+ uŋ 341b/20
muʿciz-i m.+ uŋ 340b/10
mevḳūf (Ar.) Vakfedilmiş
m. oldı 340b/9
mevlânâ (Ar.) Efendimiz
m. 319b/12
mevt (Ar.) Ölüm
m.+ i 306a/17
mey (Far.) Şarap
m.- i gülgūnî 337b/17
m. 267a/21
meydân (Ar.) Meydan, alan
m.276b/19,277a/4,277b/21,283b/20
,284b/5,287b/12, 295b/21, 300a/13,
300a/6, 302a/16, 307a/20, 307b/2,
332a/4, 333a/6, 337a/15
merd-i m.287b/14, 303a/17, 306b/9,
313b/19
m.+ a 277a/4, 277b/12, 278b/18,
279a/12, 279a/14, 279a/3, 279a/4,
279a/6, 279a/9, 279b/5, 287b/11,
307b/21, 307b/4, 313b/19, 333a/10,
333a/2, 333a/5, 333b/13, 333b/18,
334a/11, 334a/5, 334a/6, 333a/19
m.+ e 277b/6, 277b/8

m.+ ı 313b/16, 331a/5
m.+ lar 292a/10
merd-i m.+ lar 314b/5
merd-i m.+ lardan 303b/4
merd-i m.+ laruŋ 316b/6
ceng-i m. 313b/21
meyiʿ (Ar.) Eriyip, akma
m. 300b/8
meyl (Ar.) Eğilim, meyil, ilgi
m. 298a/12
meymene (Ar.) Ordunun sağ kanadı
m.303a/4,304a/19, 328b/1, 330a/17, 332b/17
meymūn (Ar.) Uğurlu, bereketli, kutlu
m. 330a/12
meysere (Ar.) Ordunun sol kanadı
m.303a/4,304a/20,328b/1,330a/17, 332b/17
mezâr (Ar.) Mezar, kabir
m. 290b/13
mezheb (Ar.) Mezhep, dinde tutulan yol
m.+ ümüzde 292b/1
m.+ üz 269a/8
mezîd (Ar.) Artma, çoğalma
m. 323b/21
taḫt-ı m. 340a/7
mıḫ (Far.) Çivi
m. 291a/21, 301a/19
m.+ a 268a/12
m.+ı283b/2,288b/13,298b/6,301b/1 302b/4, 304a/1, 325b/3, 338b/9
m.+ ın 304a/10
m.+ ından 338b/7
naʿl-ı m.+ ından 301b/20
m.+ ile 303b/21
m.+ larınuŋ 285b/8
m.+ laruŋ 282a/16
m.+ınadek 280a/19
mıḫla- (Far.+T.) Çivilemek
m.- dı 308a/16
mıḫlan- (Far.+T.) Çivilenmek
m.- dı 280b/8
mışrî (Ar.) Mısır ülkesiyle ilgili
m.302a/19,303a/1,305a/13,307a/13, 311a/17, 314a/2
micmer (Ar.) Buhurdan, içinde tütsü yakılan kab
m.+ lerde 291a/12
miftâḥ (Ar.) Anahtar
m.+ ın 286b/8
mîġ (Far.) Kara bulut
m. 312b/12
gerd-i m. 280b/12
m.- i ḫon 279b/20
mihnet (Ar.) Zahmet, sıkıntı, zorluk
m. 315b/10
m.+ den 274a/5
mihr (Far.) Güneş
m. 265a/3, 281a/16, 281a/18
miḥrâb (Ar.) Mihrap, girintili yer
m.- ı menber 339a/18
m.281b/16,295b/15,323b/14, 339a/20, 340a/21, 342b/11
m.+ ı 339a/20
mihter (Far.) Mehter, askeri bando
m.- i ḳalʿa-i sinâb 286a/10
m.- i sâḥirân 329b/8
m.+ i 310a/1, 334b/6, 339b/19
m.+ idür 292a/4
m.+ler 280b/5, 289b/18, 310b/12, 318a/16
kūs-i m.+ ler 314b/10
m.+ lere 290b/4, 318b/4
m.+ leri 267a/9, 312a/14, 316a/16
m.+ lerin 306b/8, 325a/5
m.+ lerine 320b/19
m.+ lerinle 311a/16
m.+ lerinüŋ 311a/12, 312a/8
m.+ leriyile 315a/5, 339a/17
miḳdâr (Ar.) Miktar, kısım, parça
m. 266a/15
m.+ı 267b/18, 272a/13, 272b/18, 286a/5, 312b/1, 322b/14, 330a/6
m.+ ınca 288a/19
miḳdarlu (Ar.+T.) Mikdarlı
m. 288a/19
mîl (Ar.) Bir uzunluk ölçüsü
m.- i minâre 280a/3
m. 272a/13, 282a/5, 286a/4, 290a/2, 318b/21, 322b/14, 330a/6, 339a/18
milk (Ar.) Mülk, varlık, servet, saltanat
m.- i beḳâdur 273b/4
m.- i ceng 281b/1
m.- i cihân 270a/10
m.- i cihâna 342b/2
m.- i ḥüsn 265b/6
m.- i ʿarab 313a/1
m.- i rūmdan 266b/8
m.- i rūmuŋ 265a/11
m.- i şâm 276a/11

m.- ü dîne 265a/8
m. 273a/6
m.+ i 276a/8
fenâ-yı m.+ i 313a/6
m.+ inde 344a/6
milkat (Ar.) Mülk, varlık
m.+ inde 313a/7
millet (Ar.) Millet, topluluk
m.283a/10,340a/18, 342b/2, 343a/9
m.+ ini 339b/3
m.+ le 322b/11
mim (Ar.) Arap alfabesinin yirmi dördüncü harfi
m. 281a/21
min (Ar.) -den, denberi
m.- baʿd 270a/4
mînâ (Ar.) Liman
m.- yı ḥaḥūṣânî 307a/7
minâre (Ar.menāre) Minare
m.- veş 277b/12
m. 326b/9
mîl-i m. 280a/3
m.+ leri 337a/18
m.+ ye 287b/17, 309a/4
mine'l-îmân (Ar.) İmandan beri
m. 319a/12
mine'ş-şems (Ar.) Güneşten
eẓhar-ı m.335a/9, 337a/11
m.340a/13
minhüm (Ar.) Onlardan
m. 326b/5
minḳâr (Ar.) Kuş gagası
m. 266a/19, 301a/4, 327a/9, 329a/8
m. minḳâra 328b/18
minḳâr m.+ a 328b/18
m.+ a çatup 266a/19
m.+ ı 267b/19
m.+ ın 326a/17
m.+ ında 288a/16
m.+ ıyıla 268a/4
m.+ile 266b/10, 267a/1, 300b/6, 311b/13, 316b/4, 320a/17, 324a/9
m.+ ları 288a/14
m.+ larınla 329a/7
m.+ larıyıla 289b/1
minnet (Ar.) Şükür, hamd
m. 271a/1, 299b/5, 327b/4, 328a/4
mîr (Far.) Amir, baş, kumandan
m. 290b/4, 310b/8
mirṣâd Rasat yeri, gözetme yeri
m. 330a/16
miṣâl (Ar.) Örnek
m.275a/10,276b/10,276b/3, 279b/4, 290a/13,299a/18, 326a/12, 327a/13, 329a/7, 336a/12, 343a/20
m.+ i 277a/18, 280b/13, 339a/19
m.+ in 278b/21, 290a/1
m.+ inde 339a/9
misk (Ar.) Güzel bir koku
m.- i elmâs 319a/14
nâfe-i m.+ în 265b/6
miskin (Ar.) Miskin, hiçbir iş yapmadan duran
m. 319a/20
miṣl (Ar.) Benzer, kat, misli
m.- i ṣuḥf-ı müsteʿân 343b/4
m.- i sulṭân 285a/5, 342b/1
m.- i yil 332a/18
m.+ i 337b/9, 342b/5
m.+ inde 342b/13
miṣli (Ar.) Benzeri, katı
m.278b/18,312b/21,313a/17,316a/9
m.+ nde 326b/9
mismâr (Ar.) Çivi, mıh
m.+ ları 291a/21
mîşe Meşe
m.+ lerde 277b/1
m.+ lerden 275a/11
m.+ ye 298b/5
mîzân (Ar.) Mahşer günü herkesin dünyâda yaptığı iyilik ve kötülüklerin tartılıp değer-lendirileceği mânevî terâzi
m.+ ına 292a/9
muʿalla (Ar.) Yüce, yüksek
felek-i m.+ da 339a/7
muʿallâḳ (Ar.) Çivi, çengel vb. bir şeye veya bir yere asılmış olan, asılı
m.265/b13, 265b/12, 278a/14, 278a/15, 292b/7, 328b/1, 330a/7
muʿaraż (Ar.) Birbirine karşı gelme
m.+ a ḳılup 329a/21
muʿârıż (Ar.) Karşı gelen
m.266a/19,287b/19,299a/14,307a/18,307b/5,308b/13, 313b/16, 327a/5, 331a/3
m. oldı 279a/12, 333a/19
m. oldılar 284b/15
m. olup 281b/6, 287b/13, 287b/4
m. ol-am 271a/14
m. ṭurdılar 332b/17

muʿaẕẓam (Ar.) Çok büyük, çok iri, pek kocaman
m.+ uŋ 334b/6
mubaṣṣır (Ar.) Gözetici, bekleyici, bakıcı
m. 327a/12
mucib (Ar.) Sebep olan, gerektiren
m.+ ince 269a/10
muʿciz (Ar.) İcaz eden, kısaltan
m.- i issi 290a/2
m.- i mevcudâtuŋ 340b/10
m. 342b/3
muʿcizât (Ar.) Mucizeler
m.- ı aḥmedî 341a/1
m.- ı muḥammed 340b/13
m.- ı muḥammedîye 340b/16
m.- ı nebîdür 340b/21
m. 270a/5
m.+ ı 269b/13, 335b/7
m.+ ın 270b/16
m.+ ıyıla 322b/4, 329a/6, 340a/11, 342a/15
m.+ ıyile 325b/19
m. +i 340b/16
muḥâbâ (Ar.) Korku, ihtiraz, çekingenlik
m. 298a/12
muḥabbet (Ar.) Sevgi
m.+ ine 334b/14
m.+ inden 273a/11
m.+ ile 322b/12
muḥaddiṯân (Ar.) Hadisler
m.- ı aḫbâr 281b/4
muḫanneṯ (Ar.) Korkak, alçak, kadın tabiatlı, kalleş
m. 310b/11
muḥarref (Ar.) Tahrif edilmiş, değiştirilmiş, kalem oynatılmış
m. 280a/6
muḥâsib (Ar.) Hesap işlerini iyi bilen
m.+ler 283b/12
muḥaṣṣal (Ar.) Hâsılı, sözün kısası
m. 331a/6
muḥibbî (Ar.) Muhabbet duyulan
m. 278a/4, 278b/9, 319a/21
m.+ ŋdür 277b/15
m.- ü ḫânedânem 265a/10
muḥîṭ (Ar.) Muhit, çevre, kuşatan
m. 290b/18, 341b/12
baḥr-i m.+ ile 341b/12
muḥkem (Ar.) Sağlam, sağlamlaştırılmış
m.272b/9, 277a/7, 283a/16, 291a/7, 302a/17, 307b/10, 309a/8, 315b/20, 316b/9
muḥrem (Ar.) Tahrîm olunmuş, haram kılınmış
m. 299b/15
muḥtâc (Ar.) İhtiyacı olan
m. 313a/6
m.+ ı 313a/7
muḫtâr (Ar.) Beğenilmiş, seçilmiş, seçkin, mümtaz
m. 335a/3
nâḳılân-ı m. 281b/4
nâḳilân-ı m. 265b/9
muḫtaṣar (Ar.) Ayrıntılı olmayan, derli toplu, kısa, öz, mücmel
m. 273b/16, 342b/6
muhibb (Ar.) Seven, sevgi besleyen
m.+ üŋ 322a/18
muḳâbele (Ar.) Karşılama, karşısına gelme
m.+ sinde 291b/10, 334b/5
muḳâbil (Ar.) Bir şeyin tam karşısına gelen, karşısında bulunan, karşı karşıya olan
m.266a/19,271a/14,279a/12,279a/21, 281b/6, 284a/3, 284b/15, 286a/3, 286a/9, 287b/10, 287b/13, 287b/19, 287b/4, 288a/17, 289b/4, 295b/15, 296b/14,299a/14, 307a/15, 307a/18, 307b/5, 307b/7, 308a/4, 308a/6, 308b/13,308b/19,312a/18, 313b/16, 318a/9, 318b/12, 318b/21, 319b/20, 320a/12, 322b/18, 325b/19, 327a/5, 329b/10, 330b/16, 331a/3, 332b/17, 332b/21, 333a/19, 338a/4, 340a/1
m. ḳıldı 309b/11
m. olunca 333b/19
m. olup 329a/21
m. ṭurup 334a/7, 335a/2
m. vardı 308a/4
muḳaddem (Ar.) Önce, evvel
m. 322b/9, 325a/6, 335a/5
ḫızr-ı m. 268b/20
pîr-i m.+ e 271a/8
pîr-i m.+ i 273a/5
pîr-i m.+ üŋ 272a/3
mukadder (Ar.) Kaderde olan, takdir edilmiş
m. 343b/12
muḳaddes (Ar.) Kutsal

m.+ e 295b/15
muḳaddim (Ar.) (Küçükten büyüğe) Sunan, arz ve takdim eden
m.+ in 292a/16, 323a/1
m.+ inde 322b/9
muḳannaʿ (Ar.) Peçeli
m. 319a/2
şehnâme-i m.+ da 341a/21
mukâr (Ar.) Çekişme, vuruşma
m. oldı 270b/3
muḳarreb (Ar.) Yakın
m.+ in 330b/5
mukîm (Ar.) Bir yere yerleşen, bir yerde oturan, kalıcı olan, ikāmet eden
m. olmak 271a/3
m. oldum 271b/20
muḳtedâ (Ar.) Önde olan, örnek olan, lider
m.+ nuŋ 340b/11
muḳteżâ (Ar.) Bir şeyin gereği olan, gereken, lâzım gelen şey, gerek, îcap
m.- yı çerḫi 328a/6
m.- yı nefse 299b/2
mulaş- Meleşmek
m.- dılar 272b/6
muʾmin (Ar.) Allah'ın varlığına, birliğine, Hz. Muhammed'in O'nun kulu ve peygamberi olduğuna ve İslâmiyet'in diğer îman esaslarına inanan, îman sâhibi kimse, müslüman
m. 322a/12, 341a/4
m.+ leri 337a/19, 340b/13
mūnis (Ar.) Cana yakın, dost
m.- i mîkâʾil 337a/4
muntaẓır (Ar.) İntizâr eden, gözleyen, bekleyen
m. 326a/19
m. olup 339a/1
m. ṭurmışlardı 275b/12
m.+ dur 268a/3, 286b/15
mūr (Far.) Karınca
m.- u mâr 342a/3
m.285a/5,298a/19,307b/8, 327b/18, 334b/11, 336b/7, 339b/3, 341a/12, 341a/18, 342b/21, 342b/4, 343a/12, 343a/13, 344a/10
m.+ dur 265b/4
m.+ uŋa 313b/9
m.- veş 299b/20
murabbaʿ (Ar.) Kare, dört köşe
m. 319a/2
murâd (Ar.) İstek, arzu
m. 274a/5, 313a/17, 344a/3
m.+ ı 281a/21
m.+ uŋa 273b/2
muraṣṣaʿ (Ar.) Mücevherle bezenmiş
m. 276b/7, 291a/13, 291a/4, 319a/2
murca (Far.+T.) Karınca kadar
m. 265b/6, 281b/2
murdâr (Far.) Kirli, pis, iğrenç
m. 288a/16
murġ (Far.) Kuş
m.- ı cennet-i cenân 318b/20
m.- ı hem 320b/2
m. 286b/6
m.+ ı 326b/4, 326b/5
pâdişâh-ı m.+ ı 326a/6
m.+ ınuŋ 265b/5
murġân (Far.) Kuşlar
m.- ı ḳâf 316b/5
m.267b/15,283b/21,284a/11,288b/15,288b/17,289b/20,289b/8,297b/18, 298a/14, 300b/8, 307a/16, 311b/15, 311b/17,318b/13,318b/17, 318b/19, 319b/17, 320b/1, 320b/2, 326a/6, 328b/18, 331a/16, 336b/6
perri-yü m. 337a/10
serheng-i m. 266b/20
şâh-ı m. 266a/4, 266b/5, 318a/4, 318b/19, 320b/2, 327a/2
m.+ dı 342b/2
m.+ dur 292a/6
ser-i m.+ ı 289b/16
m.+ ıla 328b/21
musaḫḫar (Ar.) Ele geçirilmiş
m. ḳıldı 300b/19
muṣannif (Ar.) Tasnif edilmiş, sıraya konmuş. 2. telif edilmiş, yazılmış; kitap
m.+ leridür 341b/3
mūsî (Ar.) 1.Vasiyet eden; birini vasî gösteren. 2. tavsiye eden
m.- veş 327b/15
musîbet (Ar.) İnsanın başına ansızın gelen belâ, felâket, dert, sıkıntı
m.+ e 315a/9
m.+ i 308a/10
muṣṭafâ (Ar.) Istıfâ edilmiş, seçilmiş
m. 265a/7, 323b/20
m.+ nuŋ 343b/15
m.+nuŋ 334b/10, 340b/11

m.+ ya 265b/7, 266b/19, 275b/3, 276a/5, 280a/1, 281a/17, 312b/20, 313b/1, 320b/4, 324a/1, 336b/9, 343b/8
rūḥ-ı m.+ ya 270a/9

muşabbaḳ (Ar.) Kafes biçiminde göz göz oymalı
m. 323b/19
m.+ dı 280b/14

muşça (Far.) Fare
m. 277a/12

muʿteberlü (Ar.+T.) Saygı gören, hatırı sayılır, saygın, îtibarlı
m.+ lerinden 270a/1

muṭabbaḳ (Ar.) Tatbik olunmuş, uydurulmuş
m. 323b/19

muṭâbıḳ (Ar.) Uygun, münasip
m.294b/11,332a/17,338b/20,339b/9

muṭahhar (Ar.) Tathîr edilmiş, temizlenmiş, temiz
m. 335a/7
nebî-yi m. 334a/21
resul-i m. 306a/19, 312a/5

mutaṣarrıf (Ar.) Tasarruf eden, kendinde kullanma hakkı ve salâhiyeti bulunan
m.- ı ʿâlemem 273b/6
m. 273a/16, 273b/6

muṭât (Ar.) Her zamanki, alışılan, alışılmış
gerdūn-ı m. 301b/4

muṭavvel (Ar.) Tatvil edilmiş, uzatılmış
m. 294a/1

muṭiʿ (Ar.) Uyan, itâat eden, boyun eğen, tâbi olan (kimse)
m. 284b/13, 286a/17
m. ḳılmışdur 292a/5
m. olmaġa 286a/21
m.- olmışlardır 286a/12
süleymâna m.- up 300a/10

muṭlaḳ (Ar.) Kesin, kati
m. 274b/19
ʿayn-ı m.+ dur 270b/3

muṭlaḳa (Ar.) Ne olursa olsun, her şeye rağmen
m. 340a/21

muṭṭaliʿ (Ar.) Haber almış, bilen, vakıf
m.272a/2,273b/18,327b/13,327b/21 339a/5
m. olup 273a/6, 273b/15

muvafik (Ar.) Muvaffakeden, başarı kazandıran [Allah]
m. 339b/9

muʿîd (Ar.) Tekrarlayan
m.+ leri 295b/18

muzaffer (Ar.) Zafer kazanmış, üstün gelmiş
m.284b/16,332a/10,334b/12,334b/2
m.+ dür 321a/13

muʿẓẓam (Ar.) Kocaman, koca, ulu, koskoca
m.+ larıyıla 335b/20

mużṭar (Ar.) Çaresiz kalmış, ... zorunda kalmış; zorlanmış
m. 275a/9

mü'min (Ar.) Allahʿa iman eden, inançlı
m. +ler 322a/14
m.+ leri 295b/17

mübârek (Ar.) Kutsal, uğurlu
m. 267a/9, 269a/7, 269b/19, 270a/7, 270b/21, 270b/5, 278b/6, 280a/21, 295b/18, 296b/10, 305b/4, 305b/7, 317b/18
m.+ e 342a/19

mübârir (Ar.) Yönetici
m.+ i 279b/6

mübâriz (Ar.) Teke tek dövüşen asker
m. 301a/14, 301a/18, 314b/6
server-i m. 315a/10
m.+ler 287a/1, 290a/12, 292a/10, 300b/14, 301a/21, 303b/9, 310b/12, 320b/20
m.+ leri 288b/4, 297b/8, 301b/11, 307a/19, 310a/13, 312a/1, 317a/16, 320b/13, 338a/16
m.+ lerile 303a/17
m.+ lerin 304a/17, 306b/8
m.+ lerinden 280a/21, 307b/20
m.+ lerine 308a/12, 315b/16
m.+ lerinüŋ 279a/11, 324a/7
m.+leriyile 315a/17, 315a/21, 315a/6, 321a/20, 337b/15
m.+ lerüŋ 280b/8

mübîn (Ar.) Hayrı, şeni, iyiyi ve kötüyü ayıran
m. 340b/15

mücelled (Ar.) Cilt yapılmış, ciltlenmiş, ciltli
m. 343b/12

mücerred (Ar.) Madde ve cisim hâlinde

olmayan
m. 319a/21
müctebâ (Ar.) Seçilmiş, seçkin
m. 340b/11
müddeʿi (Ar.) İddia eden, davacı
m. 323a/13
müddet (Ar.) Zaman, vakit
m. 340b/3, 340b/9
müezzin (Ar.) Müeezin, ezan okuyan
m.+ leri 337a/19
müftî (Ar.) Dînî hususlarla ilgili soruları cevaplandıran ve meseleleri fetvâ vermek sûretiyle halleden fıkıh âlimi
m. 296a/17
müfti'iz-zamân (Ar.) Zamanın müftüsü
m. 281b/13
müheyyâ (Ar.) Hazır
m. idüp 296a/10, 301a/12
m. ṭurdılar 286a/2
m. 287a/15
mühlet (Ar.) Vade, süre
m.+ le 313a/13
mühmel (Ar.) Mühmel (Arap ve Osmanlı alfabesinde noktasız harf) kelimesinin müennes şekli
m. 326b/16
mühür (Far.) Üzerine bir kimse, makam ve-ya kuruluşun ismi kazınmış olan ve basıl-dığı kâğıt vb. yerde bıraktığı iz imzâ yerine geçen mâden, plastik yapılmış damga, kaşe
m.+ in 332a/16
müjde (Far.) Sevinmeye yol açan, sevindirici haber, muştu
m.317b/21,318a/3, 318a/6, 335a/12
m. ḳılup 317b/8
mükemmel (Ar.) Mükemmel, kusursuz
m. 274b/13
mülk (Ar.) Mülk, varlık
m.+ i 337a/1
m.+ idür 327a/13
m.- i cihân 344a/8

münâcât (Ar.) Allah'a dua etme, yalvarma
m.- ı firdevsî 343b/9
m. 273a/16
m. idicek 273a/1
m. itdiler 323b/13
m. itdüm 274a/1

münâfiḳ (Ar.) İçi başka, dışı başka olan, özü sözüne uymayan, iki yüzlü, ara bozucu (kimse)
m. 296a/14
m.+ ın 341a/3
münaḳḳaş (Ar.) Nakşedilmiş, nakışlı
m. 319a/2, 319b/10, 326b/7
müneccim (Ar.) Yıldızların hareket ve vazi-yetlerinden ahkâm çıkaran, yıldız falına bakan kimse, falcı
m.+ i 307a/9
müneccimin (Ar.) Falcı
m. 283b/12, 289a/5
müneḳḳaʿ (Ar.) Temizlenmiş, arındırılmış
m. 267b/17
münevver (Ar.) Aydınlık, parlak
m. 337a/1
münfaʿil (Ar.) İnfial eden, gücenen, gücenmiş, yüreğine işlemiş, alınmış
m. olup 331b/17
münkir (Ar.) İnkar eden, kabul etmeyen
m.+ leriyile 340b/14
münzel (Ar.) Vahiy yoluyle gönderilmiş, vahyedilmiş
m. ḳılup 292b/10
m. olan 269a/10
m. oldı 341a/17
mürebbeʿ (Ar.) Terbiye olunmuş, terbiye görmüş
m. 267b/17, 271a/16, 339a/7
müresseʿ (Ar.)1.tersim edilmiş, resm-olunmuş, resmi yapılmış; yapılmış, çizilmiş. 2. çiçeklerle süslenmiş
m. 317b/21
müretteb (Ar.) Sıralanmış, sıralı, tertipli, muntazam
m. 276b/17
m. ḳılup 312a/19
mürîd (Ar.) İrâde eden, emreden, buyuran
m.+ i 319b/12
mürsel (Ar.) Gönderilmiş, yollanmış, nebi
m.292a/3,292b/13, 323b/16, 334b/8
nebîy-yi m. 322b/21
m.+ inüŋ 323b/19
m.+ le 325b/18
m.+ leri 292b/10
müsallâḥ (Ar.) Silâhlanmış, silâhlı
m. 276a/2
müsellem (Ar.) Teslim edilmiş, verilmiş
m.+ sen 293a/8

müşennâʿ (Ar.) İki kat, iki katlı, ikili, iki kısımdan meydana gelmiş
m. 267b/17 326b/7
m. ḳılup 340b/6
müstaġraḳ (Ar.) İçine gömülmüş, baştan ayağa
m.280a/13,287b/2, 294a/6, 336a/13
m. olup 282a/1
müstakil (Ar.) Başlı başına, kendi başına; kendi kendine, ayrıca, bağımsız
m. 271a/13
müsteʿân (Ar.) Kendisinden yardım dilenen, Allah
m. 343b/17, 344a/10
miṣl-i ṣuḥf-ı m. 343b/4
resul-i m.+ dur 292a/6
müstecâb (Ar.) Şaşma, hayrette kalma, taaccüp etme, istiğrap
m. 327b/13
m. idüp 334b/5
müsteʿdî (Ar.) 1.Yardım ve korunma isteyen. 2. birinin zorla malını alan
m.+ leri 295b/18
müstemiʿ (Ar.) Dinleyen, kulak veren
m.281a/14,281b/2,327b/16,327b/18 ,327b/20
m.+den 299b/10, 313a/14, 313a/15, 313a/17, 327b/8
m.+ seŋ 339a/5
müsülmân (Ar.) İslâm dîninden olan kimse, müslim, Muhammedî
m.270a/14,295b/13, 295b/7, 341a/2
m. oldılar 270a/20
m.+ dur 292a/6
m.+ ları 270a/21
müsülmânlıḳ (Ar.+T.) Müslüman olan
m. 270a/16
müşg (Far.) Misk
m.- i haṭṭuŋ 265b/4
m.- i türkî 303b/4
m.- i z̲ülfüŋ 265b/2
m.291a/12,314a/1, 319a/6, 338b/13
müşkil (Ar.) Güç, zor, çetin
m.+ i 295a/19
müşkilât (Ar.) Güçlükler, zorluklar, zor işler
m.+ um 295a/19
m.+ umuz 293b/12
m.+ uŋı 293b/9
müşkül (Ar.müşkil) Güç, zor, çetin
m.+ üm 293b/10
m.+ üŋ ḥaleyler 295a/16
müştâḳ (Ar.) Gönülden isteyen, arzulu
m. 327b/15
m. olurlar 269a/6
müteḥayyir (Ar.) Şaşmış, şaşırmış, hayrete düşmüş
m. 278b/19, 289b/7, 337b/7
m. ḳılup 300b/11
m. ṭurdılar 337a/10
müteḳaddim (Ar.) Tekaddüm eden, öne geçen, ileri geçen, önde bulunan, baştaki
m.+ inden 291a/15
müteveccih (Ar.) Makbul, münâsip, uygun
m. 323b/13
m. olup 335b/13
müttefiḳ (Ar.) Aralarında anlaşma yapmış, birbiriyle ittifak etmiş, birleşmiş kimse-lerden her biri
derbeyân-ı m. 304a/6
m. olup 321a/18
mütteḳî (Ar.) 1. Ehl-i takva. 2. Yaslanıp oturan
m.+ nüŋ 323b/20
müṭevvel (Ar.) Birinin yerine geçen
m. 341b/18
müvecceh (Ar.) Herkesin yöneldiği (şey), makbul, münâsip, uygun
m. 294b/17, 323a/12
m. gördi 339a/1
müvekkel (Ar.) Vekil tâyin edilen, vekil edilen kimse [biri tarafından
m.- i ḫâtem 336b/11
m.- i ḫâtemi 335b/16
m.- i insân 269b/10
m. 336b/1
m.+ i 335b/11, 336a/20
m.+ in 336a/20, 336b/16
melekût-u m.+ in 326a/5
melike-i m.+ in 335a/13
m. +i 332b/1
m.+ iyem 332a/14
müvekkil (Ar.) Birini vekil tâyin eden, dâvâsını vekil aracılığı ile tâkip ettiren kimse
melik-i m.+ i 334b/21
müyesser (Ar.) Kolaylıkla olan
m. 265a/14, 299b/11, 344a/10
m. itdi 274b/16
lîk-i m. itdi 343b/13

m. ḳıla 343b/14

müzeyyen (Ar.) Süslenmiş, bezenmiş
m. 319b/10, 326a/18

nâ (Far.) Başa gelerek kelimeyi menfileştiren bir edat
n.- bedîd 295a/9, 332a/20
n.-beḳâr 286b/10, 303a/21, 312b/8, 329b/19
câẕū-yı n.- beḳâr 322a/8
n.- çâr 332b/3, 342a/21
n.- dân 292b/4
n.- ehil 292b/4
n.-gâh 269b/11, 285a/12, 298b/16, 329a/15, 335a/8, 336b/15
n.-gehân 265b/11, 271b/8, 272a/15, 273a/1, 280a/2, 317b/7, 328a/21
n.- gihân 275b/13
n.- ḫoş 328a/8
n.- ḫun 276b/6, 282a/4
n.- ḳâbil 292b/4
n.- maḥdūd 313a/11, 343b/11
n.- mever 286a/20, 299a/17
pîr-i n.- mudâr 286b/5
n.- mudârlar 279b/8
n.- mudârları 297b/8
n.- naḳil 323a/10
n.- pîş 313b/1
n.- tuvân 287b/6

naʿara (Ar.) Bağırma, haykırma, nara
n. urdı 324b/9

nâb (Far.) 1. Hâlis, saf, an. 2. katıksız
n. 266b/17, 293a/19

nâ-bâk (Far.) Korkusu olmayan
ḍeḥḥâk-ı n.+ile 271a/11

nacâḳ (Far. nāçeḫ) Kısa, küçük balta
n.285b/13, 295b/8, 297b/5, 302a/3, 311b/18
n.+ lar 282a/18, 315b/18, 315b/19

nâ-dân (Far.) Cahil, bilgisiz
n. 293b/18, 322a/3

nâdirü'l-vuḳūʿ (Ar.) Nadir olan olaylar
n.+ dur 275a/3

nâfe (Far.) Misk âhûsu denilen hayvanın göbeğinden çıkarılan bir çeşit misk
n.- i miskîn 265b/6

nâ-gâh (Far.) Ansızın, birdenbire
n. 296b/2, 300b/14, 322a/1

nâ-gehân (Far.) Ansızın, birdenbire
n. 329a/13

naġmūs Namus
n. 305b/20

naʿîm (Ar.) Bolluk, refah, cennet
n. 334b/16
behişt-i n. 336a/1

naḳd (Ar.) 1. Akçe, mâden para. 2. para olarak bulunan servet
n.+ i 270a/12

nâk (Far.) Gamlı, kederli
ḳażâ-yı n.+e 271b/12

nâḳılân (Ar.) Taşıyan, geçiren
n.- ı muḫtâr 265b/9, 281b/4
n.- ı uʿzzâ 328a/15

naḳil (Ar.naḳl) Aktarmak
n.312b/21,313a/15,313a/20,328a/15 328a/4
n.+ idür 280b/17
n.+ ince 328a/15
n.- ı eflâṭūn 337a/5
n.-i loḳmân330b/3, 341a/13, 341b/2
n.- i ṣaḥîḥ 313b/13
n. idem 299a/18, 343a/20
n. iderse 269a/11
n. ideyin 327a/13
n.+ ince 265b/9, 281b/5, 300a/1
n.+ inde 269b/1
n.+ ini 269a/12
n.+ iye 269a/8

naḳş (Ar.) 1.Eksiklik, noksanlık 2. Kumaş üzerine renkli iplikler, sırma veya simle el veya makinede yapılan işleme
cemîʿ -i n.+ide 274b/18

naʿl (Ar.) Pabuç
n.- ı miḫından 301b/20
n.265a/12,298b/6,303b/21, 304a/10
n.+ı 274b/8, 301b/1, 302b/4, 338b/7
n.+ından 282a/16, 301a/19, 301b/2, 302a/6, 304a/1

nâliş (Far.) İnleme, inilti, feryat
n. 270a/8

nâm (Far.) Ün, şöhret, şan
n.+ ı 277b/18
n.- ı nigüsi 344a/6
n.274a/10,278a/19,286a/14, 339b/15, 343a/2
nîk-i n. 281a/17
nîk-i n.+ ı 313b/4

namâz (Far.) İslâm dînince belli kurallara göre günde beş vakit yapılması müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve

İslâm'ın beş şartından birini teşkil eden ibâdet
n. 335a/7
n. ḳıldum 274b/10
n. ḳılup 272b/20, 274a/14
n.+ a 335b/12
n.+dan274a/3,274b/11,276b/2, 317a/9
n.+ ı 281b/17
n.+ın 273a/19, 295b/21, 317a/8, 323b/16,335a/18,335b/10, 335b/13, 335b/17, 336b/12
n.+ ın ḳıldılar 295b/16
n.+ ın ḳılup 276b/2, 281b/17
n.+ ına 295b/21
n.+ u 324a/1

namâzlu (Far.+T.) Namazlı
n. 337a/19

nâme (Far.) Mektup
n.- i efrâsiyâb 268b/17
n. 300a/8
n.+ dür 328a/2
n.+ sin 300a/9

nâmudâr (Far. nâm-dâr) Namlı, ünlü, ad salmış
n. 277b/1

nar Meyve
n. 325b/2

nâr (Ar.) Cehennem, ateş
n.- ı bostân 292b/15, 313a/18
n.- ı nūr 316b/17, 330b/2
n. 266b/18, 330b/6
kürre-i n. 340a/20
kürre-i n.+ dur 342b/12

naʿra (Ar.) Bağırma, haykırma, nara
n.277b/4,277b/6, 279b/11, 280a/11, 308b/14, 309a/12, 312b/6, 314a/10, 314a/7, 333b/13, 333b/7, 334a/11
n. urdı 277a/9, 279a/14
n. urup 278a/1, 278a/3, 279a/20, 304b/14, 307b/7, 311a/15, 312a/6, 312b/7
n.+ dan 280b/11, 304a/2, 325b/7
n.+lar 280b/12, 305a/6, 312a/15, 337a/15
n.+ lar urup 280b/2
n.+ sı 300b/1
n.+ sın 319a/7
n.+sından 280a/8, 282a/21, 302a/4, 309a/12, 310a/20, 338b/5
n.+ sıydı 301b/4

naṣârа (Ar.) Hristiyanlar, Nasrânîler
n. 340b/14

naṣḥ (Ar.) Nasihat eden, öğüt veren
n.+ um 281b/1

naṣîb (Ar.) Bir kimsenin payına düşen şey, hisse
n. 270b/18, 273a/15
n. itdi 270b/10, 274b/15
n. ola 332a/15
n. olmamışdur 274b/15
n.+ üm 274b/2
n.+ ümüz 274b/3

naṣîḥat (Ar.) Bir kimseye doğru yolu göstermek, yapması ve yapmaması gereken şeyler üzerine dikkatini çekmek için söylenen söz, öğüt, pend
n.279a/11,286b/10,286b/5,323a/11, 323a/5, 332a/18
n. itdi 286a/19
n.+ ın 295a/5, 326a/21
n.+ um 322a/18
n. ḳılasın 274a/12

naṣret (Ar.) 1.Yardım 2.üstünlük
n. 294b/13

naṭʿ (Ar.) 1.Sofra bezi. 2. meşinden yapılan döşek
n.+ ı 315b/13
n.+ı şebistân 276a/6

naẓar (Ar.) Bakma, bakış, görüş yeri
n.- ı süleymâna 319b/21
n.267b/10,281a/5,282b/19,298b/16, 302a/19, 313b/9, 331a/14
n. iden 271b/1
n. idenüŋ 265b/20
n. itmek 342b/9
n. itseŋ 271a/21
n. ḳıldı 272b/13, 291a/6, 292b/6, 300a/14
n. ḳıldum 271b/4, 341a/19
n. ḳılmasa 301a/1
n. ḳılup 265b/10, 265b/16, 266a/9, 268a/8, 270a/6, 270b/12, 272b/13, 285b/1, 287b/14, 291a/19, 291b/5, 300a/19,301b/12,308b/21, 313b/18, 315b/7, 324a/6, 325a/14, 329b/10, 331b/8, 337a/11, 337b/3
n.+ına 268a/7, 269b/6, 270b/17, 285a/3, 286b/9, 287a/20, 287b/11, 289b/13, 289b/17, 289b/18, 289b/9,

290a/14, 290b/3, 291a/10, 291b/4, 294a/10, 296b/6, 297b/1, 300b/15, 316b/13, 324a/17, 331b/8, 334b/21, 335a/10, 335a/4, 335a/6
n.+ ında 283b/15, 291b/7, 296a/9, 302b/7, 306b/18, 306b/3, 317a/15, 318a/15, 318a/2
n.+ ından 269b/20
n.+ uŋa 270b/2
n.+ uŋda 269b/9

naẓargah (Ar.) Bakılan, nazar edilen yer, bakılacak yer
n.+ a 269a/3

naẓarlu (Ar.+T.) Nazarlı
n. 286a/15

naẓım (Ar.) Tanzîm eden, nizâma koyan, düzenleyen
n.+ ına 327b/6

nâẓır (Ar.) Bakan, nazar eden
n. 265a/1, 323a/8, 340b/16
n.+ dur 322a/2

nâzil (Ar.) İnme, nazil olma
n. 330b/9, 341a/7
n. oldı 332a/9, 342b/7
n. olduġın 330b/2
n. olmışdur 331b/3
n. olup 339a/17

naẓm (Ar.) Nazım, manzume
n.266b/15,267a/20,268a/12,268b/12, 270a/8, 270b/3, 272a/1,273a/6, 273b/15, 274b/5, 275a/5 275a/21, 276a/1, 276a/9, 276b/16, 277b/1, 277b/18, 278b/1, 278b/20, 279a/15, 279b/18, 280a/7, 280b/9, 281b/9, 283a/15, 283b/17, 284a/9, 285a/17, 285a/4, 285b/17, 286a/18, 288b/8, 289b/21,290a/18,292b/14, 293a/18, 296a/1, 296a/16, 297a/13, 298b/3, 299a/14, 300b/7, 301a/6, 301b/2, 302a/10, 302b/21, 304a/1, 307a/15, 308b/18, 308b/9, 309a/15, 309a/8, 310b/14, 312b/10, 314a/4, 314b/1, 316b/20, 320a/21, 321b/20, 321b/9, 323a/7, 323b/17, 324b/16, 325b/6, 326b/21,327a/10,328b/20, 330a/17, 331a/15,331b/11, 332a/17, 334a/16, 335b/14, 336b/6, 337a/1, 337b/7, 338b/8, 339/21, 339a/4, 340a/7, 341a/3, 342b/1, 343a/2, 343b/16, 344a/7
n.+ ıdur 281a/8
n.+ ın 313a/12

ne Hangi şey
n.265b/15,266a/15,267b/9,269a/10, 269a/15, 269a/16, 269a/3, 269b/20, 270a/11, 270b/17, 270b/18, 270b/2, 270b/21, 270b/5, 270b/7, 271a/2, 271a/4, 271a/9, 271b/10, 271b/11, 272a/20, 272b/16, 272b/17, 274a/5, 275a/15, 275b/12, 275b/14, 275b/9, 278a/1, 278b/16, 279a/1, 282b/21, 283a/14, 284b/4, 285a/10, 285a/13, 285a/8, 287a/12, 288a/6, 288b/18, 289a/19, 290b/2, 290b/8, 291b/15, 292a/12, 293a/18, 293b/12, 294a/2, 295b/10, 295b/5, 296b/19, 298b/16, 298b/18, 299a/2, 300b/12, 307b/9, 308b/17, 313a/17, 313b/3, 313b/4, 313b/9, 316b/17, 316b/18, 317b/11, 318b/10,320b/21,321b/17, 321b/18, 323a/9, 325a/11, 326a/5, 327a/19, 329a/14, 329b/11, 330b/13, 330b/7, 331a/10, 331a/3, 331b/18, 336b/6, 338a/11, 339a/12, 339a/15, 339a/3, 340a/5, 340a/6, 340b/19, 340b/20, 340b/4, 340b/6, 342a/12, 342b/4, 343a/13, 343b/19, 343b/2
n.+ dir 340a/8
n.+dür 268b/17, 270a/9, 270b/14, 276a/14, 276a/4, 277b/13, 277b/5, 279b/21, 292b/14, 292b/3, 292b/4, 293b/2, 301b/14, 317a/3, 320b/4, 322a/1, 327b/8, 336b/9
n.+ydügin337a/10,340b/19,342b/10
n.+ ye 277b/10, 339a/12
n.+ yse 274b/5
n.+ medi 319b/7
n.+medür 321b/17

nebât (Ar.) Bitki
n. 293a/20, 343a/11
n.+ ı 328a/7

nebâtât (Ar.) Bitkiler
ṣıfât-ı n.+ a 336b/1
n. 293a/15

neberd (Far.) Harb, savaş
n.+ i 280b/6

nebî (Ar.) Peygamber
n.- yi ekber 315a/2
n.- yi servere 317a/5
n.- yi ḫâtimüŋ 340b/10

n.- yi maʿbūd 335a/7
n.- yi muṭahhar 334a/21
n. 270b/5, 272a/5, 274a/10, 275a/3, 275a/7, 281b/14, 281b/21, 282a/8, 282a/9, 282b/16, 287a/20, 292a/3, 294a/8, 295b/19, 300a/2, 301b/10, 302a/12,311a/14, 313b/19, 315a/13, 317a/5, 317b/14, 320b/14, 322a/16, 335b/8, 339a/4
n.+ dür 269a/13, 269b/1
muʿcizât-ı n.+ dür 340b/21
n.+ lerüŋ 292b/11
n.+ nüŋ 269a/12, 283b/12, 299b/10, 323a/12, 334b/5
n.+ ye 266a/2, 269a/10, 283a/17
n.+ yi 269a/6

nebtîz (Ar.) Yerden çıkma, bitme
n.+ i 333a/13

necâd (Ar.) Kurtulma, kurtuluş
n. 314a/1

nėce Nasıl, nice, ne suretle, hangi
n.268b/21,271a/9, 277a/5, 285b/15, 290b/8, 290b/9, 293a/1, 293a/6, 296a/16, 298b/8, 319b/17, 326b/1
n.+ ler 310b/9
n.+ lerüŋ 311a/6
n.+ si 311a/8, 316b/12

nėçe ne kadar, kaç
n. 270b/9, 271b/6, 274a/9, 278b/2, 280b/13, 288b/14, 291b/7, 309b/7, 310b/19, 320a/19, 329b/15, 340b/4
n.+ lerin 304b/10

nedîm (Ar.) Sohbet arkadaşı
n. 280b/21

nefer (Ar.) Rütbesi olmayan asker, er
n. 303a/16, 305b/12

nefes (Ar.) Nefes, soluk
n.270a/20, 273b/4, 274a/18, 281a/6, 286b/10, 299b/15, 299b/3, 343b/8
n. ḳılduġını 270a/6
n.+ de 342a/12
n.+ den 332b/18
n.+ le 284a/9

nefȟ (Far.) Nefes
n. 273a/13
n.+ i 274a/16

nefîr (Far.) Toplanma, hücum borusu
n.280b/10,298a/18,303a/14,310a/20
n.+ i 301a/16
n.+ ler 276a/21

nefis (Ar.) Nefis, ruh, can
n.+ lerine 318b/4
n.+ ümüz 271a/7

nefrîn (Ar.) Bir şeyi veya bir kimseyi beğenmemekten, kötü bulmaktan ileri gelen şiddetli itici duygu, iğrenç bulup tiksinme
n. idüp 320a/9

nefs (Ar.) Nefis, ruh, can
n.- i câẕūdan 327a/17
n.-iemmâre 280b/19,343b/1, 343b/6
n.- i ḥayât 271a/6
n.- i iblîse 340b/15
n.- i levvama 313a/2
n.- i levvâme 343b/2
n.- i sâḥiri 327a/21
n.- i şumdan 327a/20
ezder-i n.- i zebūn 281a/3
n.284b/1, 303a/21, 313a/11, 313a/2, 313b/18, 316a/1, 343b/2
n.+e 281a/2,299b/1, 299b/3, 343b/5
muḳteżâ-yı n.+ e 299b/2
n.+i 281a/2, 281a/4, 313a/10, 313a/4, 327a/14, 327a/18, 343b/7
hevâ-yı n.+ i 281a/4
n.+ ine 287a/16, 320a/4, 324a/10
ġurūr-ı n.+ ine 287a/8
n.+ üme 273a/18
n.+ üŋ 286a/15, 299a/19, 343b/8
n.+ üŋe 327a/15
n.+ üŋi 281a/5, 327b/1

nefsânî (Ar.) Canlı olmanın gerektirdiği arzularla ilgili, bedene âit olan maddî isteklere, nefse âit
n. 299b/4, 327a/18

neft (Far.) Neft yağı
n. 265b/19, 328b/14

neheng (Far.) Timsah
n.265/b13,265b/17,270b/1,279b/20, 280a/7, 298b/5, 315b/7, 316a/14, 322a/8, 328b/13
n.+ dür 279b/17
n.+ e 299a/8, 303b/1
n.+ i 266a/16, 285a/1
n.+ lere 265b/12
n.- veş 326b/12

nehir (Ar.nehr) Akarsu, nehir
n.+ lerine 322b/16

nekbet (Ar.) 1.Talihsizlik, bahtsızlık. 2. Düşkünlük. 3. felâket, musibet

n.+ i 311a/9

nem (Far.) Hafif ıslaklık, az yaşlık
n. 314a/6
ceşm-i n.+ le 313a/9

neml (Ar.) Karınca
n. 290a/1
n. +e 313a/8

ner (Far.) Er, erkek
n.288a/6,301b/17,303b/14, 304a/21

nerdübân (Far.) Merdiven
n.+ lar 285b/1

nereye Nereye
n. 265b/21

nerîmân (Far.) Pehlivan, yiğit
n. 277b/8, 308b/8, 308b/9, 312b/16

nerîmâne (Far.) Neriman'a benzer, Neriman gibi
n. 310b/6

nerm (Far.) Yumuşak
n. 312b/16

nerre (Far.) Erkek
n.304b/13,306a/16,312b/15, 338a/8

nesil (Ar.) Soy, nesil
n.+ i 266a/7, 275a/14
n.+ inüŋ 267a/10

nesîm (Ar.) Hafif esen rüzgâr
yâd-ı n. 339b/2

nesir (Ar.) Belli bir ölçü ve âhenge bağlı olmaksızın söz dizimi kurallarına uygun anlatım şekli, manzum olmayan yazı, düz yazı
n. 267b/1
n.+ ini 327b/6

nesl (Ar.) Soy,nesil
n.- i şeyṭân 337a/8, 343b/1
n.+i 268a/10, 275b/2, 277b/8, 282b/3, 292a/2, 295a/12, 299a/19, 311a/17, 321a/6, 322b/18, 325a/10, 325a/5, 327a/14, 330a/16, 330b/6, 336a/19
n.+ idür 322b/21
n.+inden 284b/8, 326a/2, 326a/4, 329b/17, 330b/8
n.+ ine 265a/10, 327a/10

nesne Nesne, şey, bir şey
n. 273b/3, 275b/5, 278a/18, 291b/9, 293a/16, 339a/7, 340b/7, 341a/5
n.+ ler 267b/9, 339a/9
n.+ nüŋ 340b/9
n.+ ye 269a/2

neşr (Ar.) Belli bir ölçü ve âhenge bağlı olmaksızın söz dizimi kurallarına uygun anlatım şekli, manzum olmayan yazı, düz yazı
n. 268a/14, 270a/9, 270b/4, 272a/3, 273a/8, 273b/17, 274b/6, 275b/4, 276a/14, 276a/5, 276b/18, 277b/20, 277b/5, 278b/4, 279a/19, 279a/2, 280a/1, 280a/9, 281b/11, 283a/17, 284a/1, 284a/14, 285a/19, 285a/6, 285b/18,286a/20,288b/14, 290a/19, 290a/7, 292b/21, 293b/1, 296a/17, 296a/3, 297a/14, 298b/8, 301a/7, 301b/6, 302a/12, 303a/2, 307a/17, 308b/10, 308b/20, 309a/20, 309a/9, 310b/20, 314a/8, 314b/2, 317a/3, 320b/5, 321b/11, 321b/21, 323a/11, 324a/2, 325b/8, 327a/2, 329a/1, 330a/19,331b/13,332a/19, 335b/15, 336b/9, 337a/3, 337b/9, 338b/9, 339a/5, 339b/4, 340a/8, 341a/5, 342b/6
n.+ in 313a/12

nesrîn (Far.) Yaban gülü, bir çeşit gül
n. 283b/1

neşâme (Ar.) Yüksek beyaz bulut
n. 318a/16
n.+ de 318a/16

netice (Ar.) Bir olay veya durumun sonun-da meydana çıkan olay veya durum, sonuç
n. 272a/12
n.+ si 340b/6

nev (Far.) Yeni
n.- cuvânlara 320a/1
n. 336a/21

nevâ (Far.) Ses, seda, nağme
n. 319b/2, 320b/3
maḳâm-ı n.+ da 319a/11

nevâḥat (Far.) Okşama, sevgisini gösterme
n. ḳılup 268b/1
n. itdi 318b/1

nevâl (Ar.) Tâlih, kısmet, nasip
n. 265a/4

nevâlüh (Far.) Ses, sadâ, makam, ahenk, nâme
n.+ ü 334b/5

nevbet (Ar.) Nöbet

n.283a/14, 296a/6, 296a/7, 333a/21, 337a/17

nevbetçe (Ar.) Nöbetçi
n. 306b/19

nevbetḫâne (Ar.) Nöbet yeri
n.+ de 296a/7

neyistân (Far.) Kamışlık, sazlık
n. 304a/3
n.+ a 336b/15

neyle ne eylemek, ne yapmak, ne etmek
n.+dügin 268b/20

nezl (Ar.) Misafir, konuk
n. olan 343a/5

nıṣf'ul-leyl (Ar.) Geceyarısı
n.295b/21,296a/18, 297b/6, 320b/5, 322a/19, 324b/6, 324b/8, 338a/9

nice Nasıl, çok, pek çok, bir hayli
n. 341b/13, 341b/16, 342a/16

niçün Niçin
n.269a/20,273b/2, 278a/17, 278b/8, 292a/8, 292b/16, 293a/17, 293b/1

nidâ (Ar.) Çağırma, seslenme, ses
n.- yı uluhiyyet 334b/6

nide Ne et-
n.+m 299b/15, 299b/16, 299b/17, 299b/18, 299b/19, 299b/20, 319b/7, 343b/1
n.+yin 267a/19, 284a/10

nifâḳ (Ar.) İnsanlar arasında anlaşmazlıktan gelen ayrılık, ara bozukluğu
n. ḳıla 321a/18
n. ḳılmışlardur 322b/5
ittifâḳ-ı n. ḳılup 296a/21
n.+ ı 270a/8
n.+ la 329b/4

nigü (Far.) Güzel, iyi
nâm-ı n.+ si 344a/6

nihâd (Far.) Huy, yaratılış, tabiat
n. 275b/3

nihân (Far.) Gizli, gizlenmiş
n. 295a/2, 299b/7, 317b/14, 322a/3, 335a/9, 337a/7

nihâyet (Ar.) Son, en sonunda
n. 282b/21, 290b/10
n.+ i 292a/11

nihâyetsüz (Ar.+T.) Sonsuz
n. 325b/5

nîk (Far.) İyi, hoş, güzel, beğenilen
n.- i hevâh 321a/5
n.- i nâm 281a/17
n.- i nâmı 313b/4
n. 280b/6, 285b/18, 317b/9
n.- nâm 313a/4

nîk-i hevâh (Far.) Güzel hava
n. 321a/5

nîm (Far.) Yarım
vaḳt-i n.- i çâşt 282b/17
vaḳt-i n. 310b/5

niʿmet (Ar.) Nimet, ihsan, yiyecek, içecek
n. 290b/11, 293a/1, 318b/7
n.+ in 284a/21
n.+ ler 290a/13, 290b/19, 317b/3
n.+ leri 290a/14, 290a/15

nîrâm (Ar.) Aydınlıklar,parıltılar, ışıklar
n.+ ıyile 307a/10

niṣâr (Ar.) Açma, serpme
n.- ı dürr-i lâl 265a/15
n. ideler 291a/17
n. idüp 313b/9
n. itdiler 291b/3

nisbet (Ar.) Oran, ölçü
n.287a/11,293a/10,293a/11, 313b/5, 313b/8

nîş (Far.) Zehir
nūş-ı n. 279b/21

nişâme (Far.) İşaret, alamet
n.268a/20,289b/18,289b/19, 320b/15
n.+ ler 289b/18, 320b/16
n.+ lerde 318a/17

nişân (Far.) Alamet, belirti, eser, iz, nam, ün
n. 344a/11
ʿâl-i n. 344a/8
n.+ ı 278a/19
n.+ ın 343a/2
n.+ ından 302a/13
n.+ umuz 339b/15
n.+ uŋı 286a/14
n. ḳıldı 280a/19

nişâne (Far.) İşaret, alamet
n. 320a/1

nişânla- (Far.+T.) Hedefi tutturmak
n.- yup 274b/9

nişîn (Far.) Oturan, oturmuş manâsıyla kelimeleri sıfatlandırır
n. 343a/17, 343a/18

nite Nasıl
n.265b/18,280a/12, 280a/2, 294b/4, 295a/1, 296a/8, 298b/10, 300a/8,

301b/10,304a/20, 305a/11, 308a/15, 308b/4, 312a/18, 317a/5, 321a/3, 324a/4, 325a/1, 325b/20, 326a/11, 328a/19, 328b/11, 330a/21, 330a/7, 331a/17, 332a/7, 334a/20, 335b/18, 339a/3, 340b/9

niyâz (Far.) Yalvarma, yakarma
n. 274b/5, 294a/2
n. eyledi 295b/1
n. idesin 274a/21
n. idicek 270a/14, 274b/4
n. itdi 323b/18
n. itdüm 271b/15, 272b/20
n. ḳıl 324a/1
n. ḳılup 293b/16, 322a/15
n.+ dan 274b/11, 276b/2, 281b/17, 296b/1, 335a/8
n.+ ın 270b/10, 270b/9
n.+ u 324a/1

niyyet (Ar.) Niyet, meram, amaç
n. itdiler 295a/1
n.+ inde 281b/7
n.+ ine 274b/12

niẓâm (Ar.) Düzen, sıra, tertip
n. 327b/6
n.+ ı 313a/15, 327b/6

nîze (Far.) Mızrak, süngü
n.277a/4,277b/3, 280b/13, 288b/12, 310b/18, 331b/11, 338b/9
n. urup 279b/18
n.+ den 265a/13, 280b/14
n.+ ler 301b/3, 325b/2
n.+ lerdendi 304a/3
n.+ lerin 307a/13

noḳṭa (Ar.) Biçimi kalemin kâğıda bir defa dokunması ile meydana gelen ben gibi ufak şekil, benek
n.- yı ḫâluŋ 265b/5

n'ol Ne olmak
n.- duġun 317b/7

nuḫl (Ar.) Bağlayan, düzenleyen
n. 281a/9

nuʿmân (Ar.) Gelincik çiçeği
n. 272b/11

nūn (Ar.) Arap alfabesinin yirmi beşinci harfi
n. 306b/11, 315a/4, 344a/8
n.+ dan 282a/12

nūr (Ar.) Nur, ışık, aydınlık
n.- ı âfitâb 276a/14
n.- ı aḥmed 299b/12
n.- ı envarı 322a/3
n.- ı muḥammedüŋ 334b/15
n.- ı pertevi 330b/5
n.- ı yezdânile 276a/7
n. 330b/4, 330b/6, 330b/7
nâr-ı n. 316b/17, 330b/2
siyâh-ı n. 276a/10
n.+ı269a/5,298b/18,302a/3,336a/15 337a/13, 342b/10
pertev-i n.+ ı 336a/18
n.+ ından 334b/10, 337a/1, 337a/2
n.+ ıyıla 337a/13

nūrânî (Ar.) Nurlu, ışıklı
n.267b/16,282b/14, 285a/2, 319a/1, 336a/3, 336a/15,

nurlan- (Ar.+T.) Nurlanmak, ışıklanamak
n.- dı 271b/18

nūrlu (Ar.+T.) Işığı olan
n. 273a/20, 274a/9

nuṣret (Ar.) Yardım
n. 284b/16, 301b/11, 306b/17, 311a/21, 311b/1, 334b/14, 344a/9

nūş (Far.) İçme, içiş
n.- ı nîş 279b/21
n. 267a/21, 337b/18, 343a/18
n. idüp 342a/21
n. ḳılmaḳda 317a/4
n.+ ı 337b/15

nuṭḳ (Ar.) Söz söyleme, kelam
n.+ ı 293b/5
n.+ ına 327b/18

nübüvvet (Ar.) Peygamberlik
n.269b/10,269b/12,292a/4,322b/10, 322b/13, 322b/9, 323a/1, 323a/2, 323b/21, 330b/1, 330b/9, 331b/3, 335a/12,335a/19, 335a/20, 335b/17, 337b/8, 339b/8, 339b/9, 341a/13, 341a/17, 341a/7, 341b/14, 342a/7, 342b/18, 343a/14,
343a/15
n.+ in 270b/16

nüh (Far.) Dokuz
n.- semâ 304a/3
n. 337a/2

nüḫūset (Ar.) Uğursuzluk
n.+ inden 284a/17

nüsḫa (Ar.) Bir yazıdan çıkarılan sûret, yazılı bir şeyin benzeri, eşi, tıpkısı
n. 328a/3, 328a/43

o O
o. 265a/4, 280b/18, 297a/8, 298b/5, 301b/9, 302a/20, 304a/6, 305a/15, 320b/7, 324a/4, 330b/19, 337b/8
o.+ da 265b/6
ocaḳ Ocak
o.+ lar 325a/19
o.+ ları 325a/18
o.+ a 272a/18
o.+ ı 326a/14, 326b/9, 338b/12
od Ateş
o. 266b/, 266b/3, 266b/5, 287a/1, 287a/3, 292b/8, 293a/13, 293b/3, 301a/19, 303a/11, 338b/16
o.+ a 290b/12, 293a/11, 325a/20
o.+ dur 293a/10
o.+ı265b/20,292a/4,326a/3, 326a/4, 338b/15
ḫışm-ı o.+ ın 303a/12
o.+ ına 303a/11, 312b/11, 312b/16, 312b/8, 316a/18, 339b/17
o.+ ında 294a/15
o.+ ıyıla 326a/2
o.+ lar 301b/20, 304a/10, 325a/19
o.+ lar şaçup 266a/18
o.+ un 290b/12, 328b/14
oda Oda
o.+ sına 269b/3, 275b/17, 275b/5
odalı Odası olan
o. 275b/17
oġ(u)l Oğul,erkek evlat
o. 298b/1
o.+ dan 272a/1
o.+ ına 272b/21
o.+ı 275a/8, 284b/21, 285a/7, 287b/5, 292a/3, 292b/13, 293b/17, 302b/13, 303b/1, 303b/6, 310a/3, 311b/21, 315b/4, 316b/15, 322a/16, 332a/8, 338a/1, 338b/1, 342b/18, 342b/19
o.+ ına 275a/9
o.+ ınuŋ 275b/2
o.+ anların 283a/9
o.+ dan 298b/1
oġlan Oğlan, erkek çocuk
o.+cuk 338a/1
o.+ ıymışsa 265/b13
oḳ Yay denilen āletle fırlatılan ve ucunda sivri bir demir bulunan ince kısa değnek, tir, sehim, nāvek
o.277a/2, 287a/18, 287a/20, 287a/8, 288a/10,288a/11,288b/13,288b/15, 310b/18,316b/19, 319b/14, 324a/12
o.+ a 286a/1, 286a/3
o.+ dan 314b/7
o.+ı 277a/2, 277a/3, 281b/1, 327a/1
o.+ ile 308a/15, 308a/17, 314a/16
o.+lar 283a/11, 287a/2, 297b/11, 314b/6, 314b/8, 325b/1
o.+ lara 268b/14, 287a/17
o.+ lardan 288a/10
o.+larile 324a/11
o.+ları 276b/5, 280b/8, 305b/18, 314b/16
o.+ larımuŋ 277a/17
o.+ ların 282a/2, 331a/9
o.+ larıyıla 320b/12
o.+ larumuz 287a/7
o.+ un 277a/1
oḳı- Okumak
o.- dılar 295a/7
o.- dum 273a/14
o.- maġa 331a/9
o.- ya 328a/1
o.- yana 299b/13, 313a/21
o.- yup 282b/8, 327b/4, 336b/13, 342b/17
oḳıd- Başkasına okutmak
o.- up 341a/15
okla- Ok atmak
o.- yup 324a/11
o. 288a/10, 314b/7
o.+ ya 310b/16
oḳu- Okumak
o.-dı266b/,266b/3,268a/14, 324a/13
o.-maġa 322b/1, 323b/7, 331a/12, 337a/19
o.- nan 325b/18
o.- ndı 276a/7, 281b/12
o.- nup 281b/18
o.- rdı 266b/, 284a/8, 319b/3
o.- rdu 319b/6
o.- rken 272a/6
o.- rlardı 267a/18, 306b/17
o.- yuban 266a/13
o.-yup 266a/13, 269b/10, 272a/6, 290a/3, 295a/13, 296a/1, 321b/6, 322a/21, 323b/13, 323b/4, 325a/12, 327b/12, 328b/15, 328b/7
eẕân o.- yup 295b/16

okun- Bir yazının ne olduğu gözle çözülmek veya yüksek sesle söylenmek; öğrenilmek
o.- up 317a/8
okyânūş Okyanus
baḥr-i o. 293a/12, 322a/12
ol O
o.265/b14,265a/10,265a/2,265b/15, 265b/9, 266a/19, 266a/20, 266b/1, 266b/10, 266b/5, 267a/12, 267a/15, 267a/5, 267b/11, 267b/12, 267b/13, 267b/14, 267b/15, 267b/8, 268a/13, 268a/6, 268b/12, 268b/2, 268b/8, 269b/19, 269b/4, 270a/14, 270a/19, 270a/6, 270a/7, 270a/8, 270b/1, 270b/19, 271a/20, 271b/1, 271b/4, 271b/5, 272a/2, 272a/3, 272b/1, 272b/14, 272b/19, 272b/6, 273a/13, 273a/2, 273a/6, 273a/7, 273b/1, 273b/15, 273b/16, 273b/7, 274a/10, 274a/11, 274a/17, 274a/2, 274a/21, 274a/6, 274b/1, 274b/10, 274b/15, 274b/21, 274b/3, 274b/7, 275a/1, 275a/10, 275a/14, 275a/2, 275a/20, 275b/11, 275b/17, 275b/18, 275b/2, 275b/6, 275b/7, 276a/19, 276a/21, 276a/5, 276b/1, 276b/21, 276b/6, 277a/2, 277a/3, 277a/7, 277b/13, 277b/6, 277b/9, 278a/17, 278a/18, 278a/21,278b/10,278b/13, 278b/15, 278b/19, 278b/20, 278b/4, 278b/5, 279a/2, 279a/20, 279a/3, 279a/6, 279b/11, 279b/5, 279b/6, 279b/7, 279b/9, 280a/13, 280a/14, 280a/2, 280b/15, 280b/19, 280b/6, 281a/10, 281a/14, 281a/15, 281a/16, 281b/1, 281b/11, 281b/4, 281b/5, 281b/9, 282b/13, 282b/15, 282b/19, 282b/6, 283a/12, 283a/3, 283a/4, 283a/5, 283a/7, 283a/8, 283a/9, 283b/16, 284a/11,284a/13, 284a/14, 284a/17, 284a/19, 284a/2, 284a/21, 284a/3, 284a/4, 284b/13, 284b/14, 284b/16, 284b/3, 284b/7, 285a/10, 285a/16, 285a/3, 285a/5, 285a/7, 285b/10, 285b/15, 285b/3, 285b/9, 286a/10, 286a/19, 286b/10, 286b/5, 287a/10, 287a/11, 287a/21, 287a/3, 287a/9, 287b/9, 288a/10, 288a/11, 288a/18, 288a/20, 288a/7, 288b/1, 288b/13, 288b/17, 288b/2, 288b/20, 289a/21, 289b/10,289b/21,290a/18, 290a/21, 290a/7, 290b/4, 290b/5, 290b/6, 291a/15, 291b/16, 291b/7, 291b/8, 292b/10,292b/11,292b/15, 292b/16, 292b/17, 292b/5, 293b/15, 293b/3, 293b/4, 294a/, 294a/17, 294a/19, 294a/7, 294a/8, 294b/2, 294b/21, 294b/4, 295a/13, 295a/17, 295b/10, 295b/13, 295b/19, 295b/3, 295b/6, 296a/14, 296a/17, 296a/21, 296a/8, 296a/9, 296b/15, 296b/16, 296b/17, 297a/11, 297a/2, 297a/7, 297b/10, 297b/16, 297b/20, 297b/3, 297b/4, 298a/11, 298a/15, 298a/20, 298a/9, 298b/10,298b/11,298b/14, 298b/15, 298b/7, 298b/9, 299a/15, 299a/19, 299b/11, 299b/20, 299b/8, 300a/1, 300a/11, 300a/18, 300a/19, 300a/3, 300a/8, 300a/9, 300b/10, 300b/16, 300b/4, 300b/8, 301a/21, 301a/7, 301b/13, 301b/18, 301b/19, 301b/5, 302a/14, 302b/4, 302b/8, 303a/1, 303a/2, 303b/1, 303b/18, 303b/6, 304a/12, 304a/13, 304b/7, 305a/14, 305a/15, 305a/18, 305a/3, 305b/10, 305b/17, 305b/19, 305b/5, 306a/15, 306a/19, 306a/20, 306a/5, 306b/1, 307a/17, 308a/21, 308a/6, 308b/11, 308b/18, 308b/21, 309a/10, 309b/1, 309b/9, 310a/2, 310b/14, 310b/4, 310b/5, 311b/17, 311b/20, 311b/7, 312a/12, 312a/17, 312a/3, 312a/5, 312b/18, 313a/21, 313a/3, 313a/6, 313a/7, 313a/8, 313b/12, 313b/13, 313b/14, 313b/4, 314a/8, 314b/2, 315a/13, 315a/2, 315b/10, 315b/19, 315b/20, 315b/6, 315b/7, 315b/9, 316a/1, 316a/13, 316a/20, 316b/10, 316b/12, 316b/16, 316b/21, 316b/5, 317a/5, 317b/1, 317b/17, 317b/9, 318a/11,318a/14, 318a/17, 318a/18, 318a/8, 318b/3, 318b/7, 319a/1, 319a/19, 319b/21, 319b/5, 320a/1, 320a/11,320a/14, 320a/19, 320a/20, 320b/12, 320b/5, 321a/17, 321a/18, 321a/20,321a/5,321b/10,321b/11,3 21b/20,321b/21,322a/14,322b/15,3 22b/18,322b/19, 323a/19, 323a/2, 323a/9, 323b/15, 323b/21, 323b/9,

324a/14, 324b/13, 324b/3, 324b/5, 324b/6, 325a/14, 325a/16, 325b/10, 325b/14, 326a/10, 326a/6, 326b/15, 326b/4, 326b/6, 326b/9, 327a/15, 327a/2, 327a/5, 327a/6, 327b/17, 327b/4,328a/10,328a/13,328a/14,328a/16, 328a/17, 328a/19, 328a/20, 328b/17, 328b/20, 328b/8, 329a/16, 329b/18, 329b/5, 330a/21, 330b/10, 330b/14, 330b/6, 331a/19, 331a/5, 331b/12, 332a/11, 332a/2, 332a/4, 332a/7, 332a/8, 332b/19, 332b/20, 333a/1, 333a/4, 333b/10, 333b/3, 334a/16, 334a/19, 334a/21, 334b/1, 334b/10,334b/11,334b/12,334b/13, 334b/14,334b/15,334b/19, 334b/20, 334b/21, 334b/4, 335a/10, 335a/2, 335a/3, 335a/4, 335b/15, 335b/19, 335b/4, 336a/10, 336a/15, 336a/16, 336a/3, 336b/3, 336b/6, 337a/12, 337a/17, 337a/6, 337b/13, 337b/15, 338a/1, 338a/3, 338a/8, 338b/10, 338b/12, 338b/17, 339/21, 339a/11, 339a/19, 339a/2, 339a/4, 339a/6, 339b/10,339b/12,339b/14, 339b/15, 339b/18, 339b/21, 340a/2, 340a/20, 340a/21,340a/3,340a/9,340b/11,340b/15,340b/16, 340b/18, 340b/3, 340b/9,341a/4,341a/6,341b/11,341b/14,341b/15, 341b/17, 341b/19, 342a/20, 342a/4, 342a/6, 342b/19, 342b/20, 342b/7, 342b/8, 342b/9, 343a/5, 343a/8, 343a/9, 343b/11, 343b/15, 343b/21, 344a/11, 344a/5

ol- Olmak

o.- am diyüp 271a/14
o.- dı siŋek 285a/19
o.-a 265a/12, 265a/13, 265a/16, 268b/16, 269a/15, 269b/1, 270a/8, 272a/17,274a/16, 275b/14, 279a/15, 279b/19,280a/14,280b/18, 283b/20, 284a/13,285a/20, 285a/21, 287b/10, 288b/17, 288b/18, 290a/2, 294b/13, 294b/15,300a/20,300b/13, 300b/14, 307b/5, 313a/16, 314a/6, 323a/4, 327a/19, 331b/4, 339a/18, 339a/5, 341b/13,343a/10, 343a/11, 343a/12, 343a/16, 343a/6, 343a/7, 343a/9, 343b/6, 344a/11, 344a/7
çâker o.- a 281a/3
derbân o.- a 265a/11
fermân o.- a 323a/5
ḫalâṣ o.- a 338a/4
naṣîb o.- a 332a/15
süvâr o.- a 282a/6
o.-acaḳdur 274a/10, 275a/2, 293b/8, 321b/2, 322a/18, 322b/5, 341a/1, 342b/19
teng o.- acaḳdur 321b/1
zebūn o.- acaḳdur 321a/19
o.- acaḳlardur 322b/8
ḫalâṣ o.- alar 297a/18
ḥâżır o.- alar 275b/16
o.- aldan 286b/11, 299b/19, 307b/4
o.- alı 293a/8, 299b/15
süvâr o.- alum 321a/7
o.- am 270a/14, 271a/13, 317a/2
o.-an 268a/19, 268b/3, 271b/20, 272b/19, 280a/5, 285a/21, 288b/20, 290a/9, 292a/5, 293a/13, 294a/13, 294a/7, 297a/17, 302b/12, 302b/18, 318b/6, 322b/3, 323b/15, 324a/15, 324a/16, 330b/12, 331a/11, 331a/5, 331a/7, 332b/4, 336a/18, 336a/21, 336b/1, 339b/1, 340a/12, 340a/8, 340b/1, 340b/12, 340b/17, 341a/2, 341a/4, 341b/1, 341b/7, 341b/8, 342b/8, 343a/4
cemîʿ-i o.- an 336b/17
ḥâżır o.- an 266a/12, 268b/4
lâyık o.- an 273b/9
münzel o.- an 269a/10
nezl o.- an 343a/5
tâbiʿ o.- an 304a/9
ẕikr o.-an 297a/21, 303b/16, 303b/5, 336a/10
o.- andan 303a/6, 303a/7
o.- anlar 275b/17
helâk o.- anları 324a/16
o.- anlaruŋ 333a/17
o.- asın 332a/10, 332a/19
o.- asıŋ 303a/1
o.- aydı 327b/21
o.- ayduŋ 273a/14
o.- cık 318b/3
o.-dı 265a/8, 274b/11, 275a/4, 276a/3, 276a/8, 276a/9, 278b/16, 278b/18,279b/21,280b/12, 281a/17, 281a/7, 281b/11, 281b/9, 285a/20, 285a/5, 285a/6, 288b/8, 292b/6,

298b/1, 298b/7, 299b/6, 299b/7, 310b/14, 310b/15, 311a/3, 313a/12, 313a/6, 313b/1, 314b/2, 319b/6, 321b/11, 327b/5, 328a/4, 328b/9, 331b/19, 332a/20, 333b/1, 340b/8, 341a/4, 342a/2, 343a/20, 343b/17, 343b/4
ceng o.- dı 280b/6, 280b/9
denk o.- dı 280b/9
ġâîb o.- dı 296b/19
ḫayrân o.- dı 320a/20
maḥv o.- dı 266b/5
mevḳūf o.- dı 340b/9
mukâr o.- dı 270b/3
muʿârıż o.- dı 279a/12, 333a/19
münzel o.- dı 341a/17
nâzil o.- dı 332a/9, 342b/7
sūvâr o.- dı 276b/10
süvâr o.- dı 291a/2, 296b/18, 307b/15
şaḳ o.- dı 340b/12
ṭâḳ o.- dı 271b/8
ẓâhir o.- dı 301b/10, 339a/7
o.-dılar 276a/4, 294b/17, 297a/3, 307a/15,313b/16,321b/20, 330b/16, 335b/13, 337b/4, 337b/5, 340a/19, 341a/2, 343a/4
cemʿ o.- dılar 335b/20
denk o.- dılar 340a/5
ehl-i îmân o.- dılar 295b/13
ḥâżır o.- dılar 269b/14
meşgul o.- dılar 331a/9
meşgūl o.- dılar 268b/11
muʿârıż o.- dılar 284b/15
müsülmân o.- dılar 270a/20
süvâr o.-dılar 282a/11, 286a/3, 338a/17
şâdumân o.- dılar 272a/20
vâkıf o.- dılar 294a/15
o.- du 273b/21
o.- dugı 311a/8
o.- duġı 311a/7, 325b/13, 326b/17
o.-duġın268a/16, 311a/15, 311b/20, 312a/5
nâzil o.- duġın 330b/2
o.- duġına 315a/13, 339b/17
o.- duġıyçün 272a/2
ḫalâṣ o.- duġuma 271b/14, 271b/3
o.- dugun 314b/10
o.- duġun 281b/14, 340b/18
vâḳiʿ o.- duġun 340b/20
o.- duġuna 291b/21
o.- duġunca 271a/6, 313a/12
taḳdîr o.- duġunca 286b/9
o.- dukların 332b/21
o.- duḳların 329a/18
helâk o.- dukların 316a/19
o.- dum 271b/12, 272a/2, 273a/3, 273b/18, 293b/19
bîzâr o.- dum 271b/21
fertūt o.- dum 271b/21
giriftâr o.- dum 278a/20
ḫażır o.- dum 270a/18
müḳîm o.- dum 271b/20
peşîmân o.- dum 273b/12
süvâr o.- dum 274b/14
şâd o.- dum 271b/4
o.- duŋ 270a/5, 332a/18
ḫalâṣ o.- duŋuz 317b/11
o.- dur 277b/16, 277b/18, 280b/18, 281a/13, 281a/21, 290b/17, 296a/3, 313a/8, 343b/6
o.- durur 281a/7, 292b/14, 299b/5, 343b/2
o.- ġıl 335a/2
o.-ıcaḳ 276b/2, 296a/18, 331b/2, 338a/9, 341a/12, 341a/16
süvâr o.- ıcak 282a/9
o.- ıcaḳdur 340b/21
o.- ına 268b/17
şerḥ o.- ına 329b/5
fâriġ o.- ınca 335a/8
o.- ıncaḳ 281b/17, 296b/13
o.- ısar 328a/8, 334a/17, 343a/14
o.- ısardur 331b/2, 343a/5
o.- ma 279a/16, 281a/19, 343a/17
o.- madı 295b/7, 328a/3
çare o.- madı 271b/20
ḫoş o.- madı 297a/5
râżı o.- madı 275b/10
yâr o.- madı 299b/15
o.- madın 278b/6, 321b/4
süvâr o.- madın 330b/11
o.- maduġuna 270b/18
o.- madum 299b/17
muṭiʿ o.- maġa 286a/21
o.- maġıçun 334b/12, 334b/13
o.- maġıçün 273a/15, 284a/5
o.- maġın 269a/14, 282b/5, 311a/4
mâʾmur o.- maġiçün 334b/3

o.- maġla 302b/2
o.- maḳ 294b/10, 332a/17
mukîm o.- mak 271a/3
intiẓâr o.- maḳda 335b/18
o.- maḳdan 270a/19
naṣîb o.- mamışdur 274b/15
o.- mamışuz 299b/15
o.- masa 293a/12, 293a/14, 300b/21
o.- masına 273b/15
o.- masun 294a/1
o.-maya 265a/16, 273a/14, 273b/17, 274a/15, 281a/1, 316a/20, 328a/10, 341b/13
o.- mayam 274b/11
o.- mayan 292b/1, 343a/17
o.- mayanlar 340b/16
o.- mayasın 297a/14, 313a/5
o.mayaydı293a/12,293a/14,293a/15
o.- mayınca 269a/13, 270a/3, 273b/3, 287a/11
o.- maz 271b/6, 278b/3, 308b/19, 342b/5
o.- mış 265a/16, 268a/10, 280a/13, 283a/8, 285b/16, 285b/18, 302a/1, 304a/4, 306b/1, 324a/12, 325b/4, 335b/7, 337a/1, 341b/1
fermân o.- mış 285a/3
küf o.- mış 268a/11
süvâr o.- mış 269b/11
ṭâḳ o.- mış 298b/19
vuḳuʿ o.- mış 327b/8
ẓâhir o.- mış 269b/13, 335b/7
o.- mışamdur 309a/19
o.-mışdı 274b/8, 282a/18, 298b/6, 306b/6
o.- mışdur 330b/9, 341b/11
nâzil o.- mışdur 331b/3
cemʿ o.- mışdurur 325a/16
o.- mışlar 316a/14, 320a/7
ḥaşr o.- muşdı 267a/15
meşġūl o.- muşdı 281b/8
o.-sa 269a/16, 274a/18, 279b/18, 281a/20, 292a/20, 292b/2, 293a/17, 293a/6, 293b/10, 296a/17, 316a/18, 322b/18, 327b/7, 338a/6
cemʿ o.- sa 283a/6
o.- sam 271a/19, 312b/13
süvâr o.- sam 339b/12
o.- saŋ 343b/5
o.-sun 269b/7, 275a/16, 281b/2, 296b/10, 313a/11, 318a/4, 321a/7, 333a/17, 335a/12, 338a/4, 338b/20
o.- ub 326b/15
süvâr o.- ub 338a/21
o.- ubdı 280b/15, 328b/21, 336b/6, 342b/4
ceng o.- ubdı 288b/13
o.- ubdur 327b/15
cemʿ o.- ubdur 331b/12
o.-uban 266a/19, 299b/18, 319a/9, 336b/8
cemʿ o.- uban 325b/6
meşgūl o.- uban 320a/4
süvâr o.- uban 282b/9
o.-unca 275a/5, 275b/15, 275b/18, 281a/11, 281a/9, 282b/17, 296a/12, 297b/1, 298b/9, 300a/12, 310b/10, 310b/5, 314b/1, 314b/3, 323b/16, 324b/13, 324b/4, 328a/19, 329a/1, 334b/4
fâriġ o.- unca 274a/3
muḳâbil o.- unca 333b/19
o.- uncaḳ 317a/9
o.- uncaya 281b/8, 296a/1
o.- undı 290a/16
terkîb o.- unmışdı 271a/21
helâk o.- unur 331b/1
o.- uŋ 296a/13
meşgūl o.- uŋ 268b/19
o.-up 266a/18, 266b/3, 266b/9, 268a/18, 268b/14, 268b/15, 272a/9, 273b/11, 275a/9, 276b/16, 279a/8, 279b/11, 279b/16, 282b/11, 283a/1, 284b/14, 286a/17, 286a/21, 286b/9, 287a/3, 287b/2, 288a/12, 289b/6, 291a/11, 293a/6, 294b/12, 294b/9, 295a/9, 296b/1, 296b/15, 297b/12, 297b/9, 301b/18, 301b/21, 302a/9, 302b/2, 302b/5, 302b/8, 304a/13, 305b/15, 307a/18, 307a/20, 307a/3, 307b/7, 310a/10, 310a/16, 310b/14, 310b/3, 311a/8, 315a/12, 315a/18, 316a/4, 316b/13, 317b/10, 317b/19, 317b/6, 319a/17, 319a/7, 320b/6, 321b/1, 323b/13, 324a/9, 324b/12, 324b/13, 324b/7, 325b/12, 326b/13, 326b/16,326b/17,327b/13, 328b/10, 328b/8, 329b/4, 331a/14, 331a/21, 332b/12, 336a/13, 336a/15, 336b/4,

337b/8, 338a/2, 338a/21, 338a/3, 339b/1, 339b/17, 341a/10, 341a/8, 344a/10
agâh o.- up 328b/3
cemîʿ-i perrân o.- up 266a/10
cemʿ o.-up267a/8,281b/13, 282b/15, 282b/6, 283a/8, 284a/1, 285b/3, 290b/12,
304a/5, 314b/17, 318b/11
cigerḫūn o.- up 319a/13
çâk o.- up 282b/1
çeşm-i gūş o.- up 340b/7
ehl-i îmân o.- up 292b/12
fâriġ o.- up 274b/11
fereḥ o.- up 338b/17
gâfil o.- up 296a/15
ġarḳ o.- up 333a/1
ḫalâṣ o.- up 271b/9
ḫâyin o.- up 300b/19
ḫayrân o.- up 289b/7
ḥâżır o.- up 283a/13, 321b/21
ḫażır o.- up 269b/8
hezîmet o.- up 330a/1
ḫurd o.- up 309b/4
ḥürrem o.- up 319a/10
imâm o.- up 335b/10
maḥv o.- up 337a/14
muḳâbil o.- up 329a/21
muntaẓır o.- up 339a/1
muʿârıż o.-up 281b/6, 287b/13, 287b/4
muṭṭaliʿ o.- up 273a/6, 273b/15
münfaʿil o.- up 331b/17
müstaġraḳ o.- up 282a/1
müteveccih o.- up 335b/13
müttefiḳ o.- up 321a/18
nâzil o.- up 339a/17
ʿaciz o.- up 337b/7
perrân o.- up 309b/17, 319b/14
peşîmân o.- up 271a/8
revân o.- up 271b/16, 271b/17
seyl o.- up 300b/2
süvâr o.-up 265b/12, 265b/17, 282a/4, 282a/9, 284b/9, 287b/11, 297a/16, 298b/17, 299a/9, 302a/17, 306a/9, 306b/17, 308b/4, 323a/6, 338a/16
şâd o.- up 268a/3, 271b/18, 278b/5, 318a/6, 320a/8, 337a/5, 338a/13
şefâʿatçi o.- up 269b/5
vâkıf o.- up 325b/13, 342b/17
yarâḳda o.- up 297a/7
ẓâhir o.- up 274a/3, 332a/7
o.-ur 265/b13, 265a/6, 269a/16, 269a/8, 273b/7, 273b/8, 274a/18, 275a/12, 275a/13, 280b/19, 287a/4, 287a/8, 293a/9, 298b/8, 299a/20, 299b/10, 299b/16, 304a/4, 312b/16, 313a/1, 313a/2, 313b/7, 327a/15, 327b/17, 327b/18, 339b/1, 340a/7, 340b/7, 341b/18, 343a/21, 343b/1, 343b/4, 343b/7
çâk o.- ur 287b/17
ḫâṣıl o.-ur 293a/2, 293a/3, 293a/4, 293a/5, 293a/7
ḳahr o.- ur 312b/15, 314a/5
ḳul o.- ur 332b/3
maʿlūm o.- ur 293a/17
o.- uram 273a/6, 273b/15, 273b/16, 273b/6
helâk o.- uram 278a/19
o.- urdı 306b/3, 326b/4
çâk o.- urdı 265b/21
o.- urken 329a/15
müştâḳ o.- urlar 269a/6
giriftâr o.- urmış 271a/6
o.- ursa 275a/19, 297a/17, 316b/17
süvâr o.- ursa 339b/14
o.- uruz 290b/12, 293a/21
o.- usar 340b/3
o.- uyorur 322a/14

oluġ Oluk
o.+ ı 309a/4

omuz Vücutta boynun iki yanında kalan, kolların gövdeye bağlandığı kısım
o. 277a/20
o.+a 297b/3, 305a/6, 306a/9, 307a/4
o.+ ı 312a/21
o.+ ına 302a/9, 318a/20
o.+ ında 309b/12
o.+larına289a/14,291b/13, 299a/10, 302a/19, 307a/13, 317a/18, 334b/17
o.+ larına urup 267a/12
o.+ una 314a/9, 316b/10
o.+ una urdı 308a/3
o.+ undaġı 282a/19

on Dokuzdan sonra, on birden önce gelen sayının adı
o. 267a/9, 267a/13, 267a/14, 269a/4, 269b/13, 272b/2, 275a/16,

276b/11, 276b/13, 279b/3, 279b/7, 281b/12, 281b/13, 281b/19, 282a/9, 282b/15, 282b/2, 283b/10, 283b/11, 284a/16, 284b/10, 284b/9, 285b/3, 287a/14, 287b/2, 288a/7, 289a/12, 289a/3, 289a/4, 289a/7, 290a/2, 290a/3, 290b/17, 293b/3, 295b/16, 295b/17, 296a/3, 297a/17, 305a/1, 305a/10,305a/16, 305a/19, 306b/15, 306b/18, 306b/7, 310a/10, 310a/14, 310a/15, 310a/7, 311a/15, 311a/19, 311a/21, 311b/2, 311b/21, 312a/6, 312b/3, 313b/21, 314b/3, 315a/11, 315a/3, 315a/6, 317a/12, 317a/18, 317a/6, 322a/20, 323a/17, 323a/21, 323b/10,323b/11,325b/18, 325b/19, 330a/6, 331a/11, 331b/15, 332b/4, 332b/5, 334a/21, 334b/1, 335a/17, 335b/10, 335b/12, 335b/17, 335b/4, 336b/11,337a/10, 337a/11, 337a/21, 337b/10, 338b/2, 339a/18, 341a/6, 341a/9, 342a/10, 342a/12, 342a/13, 342a/2, 342b/3, 342b/4, 343a/8

on birinci On birinci

o. 306a/19

on ikinci On ikinci

o. 306a/21

onuncı Onuncu

o. 306a/14

oŋat Güzel,düzgün, iyi

o. 322b/1

orada Orada

o. 296a/1

ordu Bir devletin silahlı kuvvetlerinin tümü

o.+ sına 338b/11

o.+sın 338a/9

orta İki uçtan veya bütün noktalardan aynı uzaklıkta olan yer

o. 285b/6, 295b/20

o.+ dan 286a/17, 301a/10, 307b/10

o.+ sına 276b/19, 314a/12, 331b/5

o.+sında 266a/21, 266a/4, 284a/4, 285b/7, 289b/4, 293a/8, 302a/7, 318b/11, 325b/5, 329b/10, 333a/6, 342b/21

o.+ sından 299a/12

o.+ ya 317b/12, 336b/4

ortu Ordu

o.+ sı 338b/14

oşal Bayağı, kötü, işe yaramaz

o. 294b/9

ot Bir iki mevsim veya bir yıl, pekazı da daha fazla yaşadıktan sonra kuruyan, toprak üstündeki kısımları odunlaşmayıp yumuşak kalan küçük bitkilerin ortak adı

o.+ lar 293a/5

otaḳ Otağ, büyük çadır

o. 267a/7, 282a/6, 285b/7, 325b/5

o.+ lar 283b/2

o.+ larına 296a/9, 340a/6

o.+ lu 281b/21

o.-ısüleymân267a/15,267a/7,283b/1

o.- ı süleymânîye 318b/12

o.+ı284a/7,319b/13,320a/11, 325b/5, 338b/15

o.+ına 275b/18, 283b/4, 284a/3, 289a/2, 289b/4, 292a/5, 294b/20, 297a/19, 297a/21, 315a/1, 315a/6, 315b/17, 317a/5, 317a/6, 318b/21, 323a/12, 324b/11, 338a/20

o.+ ıyile 329b/14

o.+ uŋ 285b/7

o.+ ı 282b/5, 320b/6, 321b/4

o.+ ın 323a/20

o.+ ına 269a/21, 283b/5

o.+ ında 281b/21

o.+ ından 282a/1

o.+ ısı 319b/21

otaḳlu Otağı olan

o.275b/18,282a/1, 283b/5, 294b/20, 297a/21, 315a/1, 315a/6, 317a/6, 323a/12, 323a/20, 324b/11

otur- Vücûdun belden yukarı kısmı dik duracak ve vücut ağırlığı kaba etler üzerine binecek şekilde bir yere yerleşmek, kuut etmek

o.286a/18, 307b/10

o.- a 296b/8, 301a/11, 323a/3

o.- acakdur 342b/20

o.- acaḳdur 331b/4

o.- aḳda 296b/16

o.-an 290b/4, 318b/17, 320b/17, 337b/17

o.-dı 268a/20, 269b/16, 289a/5, 289b/19,289b/20,290a/12, 291a/14, 291a/16, 291b/10, 291b/11, 315b/1, 317a/10, 317a/12, 317b/3, 322a/6, 323b/9, 335a/12, 342a/18

o.-dılar 283b/10, 283b/11, 283b/15, 289a/11, 289b/1, 289b/21, 295b/11, 317a/11,317a/13, 317a/15, 318a/17, 318a/18, 323b/11, 323b/12, 323b/5
o.- duġı 295b/9
o.- duġın 292a/8
o.- maḳ 294b/9
o.- mış 291b/5, 309a/5
o.- mışam 292a/18
o.- mışdı 281b/8, 284a/17, 284b/1
o.- mışdur 290b/15
o.- mışıdı 267b/1, 289b/13
o.- mışidi 324b/6
o.- mışken 296b/2
o.- mışlardı 275b/12, 320b/16
o.- muşlardı 267a/12
o.- sam 271a/18
o.- unca 272a/15
o.-up 267b/2, 283b/18, 296a/5, 320b/14
o.- ur 290a/3, 325a/16
o.- urken 317b/6, 341b/14
o.- urlar 285b/2
o.- urlardı 322b/13, 322b/18

oturuş- Oturmak eylemi ya da biçimi
o.+ ı 308b/8

otuz Yirmi dokuzdan sonra, otuz birden önce gelen sayının adı
o.268a/16,276a/16,276b/2, 280a/12, 303b/2, 303b/9, 305b/11, 305b/20, 305b/7, 307b/6, 310a/16, 321b/7, 338a/17, 341a/14, 341a/16, 343b/13

oy(u)n Bir menfaat olmadan hoşça vakit geçirmek için yapılan, çeşidine göre belli kurallara bağlanmış, mahârete dayalı eğlence
o.+ ı 306a/8
o.+ u 315a/12
o.+ ı 316b/16
o.+ ın 333a/3
o.+ ında 305b/20
o.+ una 317b/6

oyna- Oynamak, hareket etmek
o.- dılar 310b/13
o.- yalum 333a/3

oynayıcı Oynamak eylemini gerçekleştiren
o. 306a/7

oyuk İçi boş ve çukur olan, oyulmuş
o. 309a/2

ög- Övmek, medhetmek
ö.- ersin 285a/8
ö.- sem 313b/7, 328a/1

ögici Övme işini gerçekleştiren
ö. 305a/20

ögin- Övünmek
ö. 309b/13

ögü Bir tür kuş
ö.+ sin 329b/16

öğün- Övünmek
ö.+ mekde 317a/4
ö.- ürsin 278a/3

ögüş- Karşılıklı övünmek
ö. 313a/21

ökçe Ayakkabını topuk kısmı
ö. 308b/10

öküş Çok, fazla, ziyade
ö. 273b/16, 343b/18

öküz Boğa burcu
ö.277a/10,277a/12,285b/9,288b/12, 302a/6, 325b/3, 338b/7, 338b/9
ö.+ e 342a/16
ö.+ ün 277a/13

öl- Hayâtı sona ermiş bulunan, artık yaşamayan
ö.- dügin 307b/16
ö.- düġüm 278a/18
ö.- dürem 277b/19
ö.- dürmedi 278b/15
ö.- dürmez 278b/17
ö.- em 266b/17
ö.- en 324a/19
ö.-enler 315a/8
ö.-enlerin 314b/19
ö.- enlerüŋ 288b/3
ö.- meyem 273a/12
ö.- meyince 281a/10
ö.- mez 271a/5, 274a/19
ö.- se 290b/13
ö.- sek 293a/6
ö.- üm 297b/12
ö.- üp 324a/8
ö.- ür 267a/21, 299a/19, 327a/13
ö.- medin 278b/6
ö.-se 290b/12

ölç- Nicelik bildiren şeyleri karşılaştırarak kaç birim geldiğini belirtmek
ö.- er 286b/11

öldür- Bir kişinin yaşamına son vermek
ö.- em 312b/14
ö.- ürem 312b/14

ölilü Ölüsü olan
ö. 314b/13
ölü Yaşamanı yitirmiş olan
ö.+ sin 314b/13
ölüm Bir canlıda hayâtî fonksiyonların tam ve kesin bir şekilde sona ermesi durumu, vefat
ö. 275a/19, 310a/18, 342a/21
ʿöm(ü)r (Ar.) Ömür, hayat, yaşama süresi
ʿö.272a/5, 286b/9, 292a/20, 292b/2, 328a/8, 328a/9
ʿö.+ den 302a/21, 344a/4
ʿö.+ le 343b/19
ʿö.- i câvidân 273b/2
ʿö.- i câvidânı 271a/13
ʿö.- i defterin 311b/19
ʿö.- i nūḥ 265a/14, 344a/10
ʿö.- i ṣarf 328a/3
ʿö.-i süleymân 341a/20, 341a/9, 341b/1, 341b/4, 341b/21, 342a/10, 342a/19, 342a/20
ö. sürdi 341a/17
ʿö.- i yasın 278b/17
ʿö.- i yayın 279a/14
ʿö.- i yile 267a/21
ʿö.- i zamân 313a/14
ʿö. 278b/15, 341b/4
ʿö.+i268a/9, 269a/20, 284a/20, 290b/11,297b/15,341a/12, 341a/14, 341a/16
ʿö.+ ün 299b/3, 344a/3
ʿö.+ üni 290b/15
ʿö.+ üŋ 286a/16
öŋ Bir kimse veya yerin yüzünün baktığı tarafta olan yakın yer
ö.273a/4, 277a/7, 281b/16, 301a/18, 303a/20, 336a/4
ö. urup 287b/5
ö.+ e 323b/14
ö.+ i 276a/20, 304b/21
ö.+ in 333b/4
ö.+ ince 336a/16
ö.+ inde 306b/17
ö.+ine 273a/4, 287b/3, 290a/14, 290a/16, 304a/13, 308b/13, 317b/3, 318a/21, 318a/9
ö.+ lerin 339b/19
ö.+lerince 266a/15, 266a/5, 267b/7, 302a/11, 304a/4, 318a/12
ö.+ lerinde 285b/5
ö.+lerine 268b/2, 281b/16, 318b/2, 325a/17
ö.+ ümce 272a/13
ö.+ ümde 272b/14, 272b/8, 273a/2
ö.+ ümden 309a/17
ö.+ ün 312b/7
ö.+ünce 289b/16, 302a/12, 303b/6, 306b/20, 336b/19
ö.+ünde 267b/4, 270b/3, 285b/8, 289b/14, 289b/17, 291a/16, 294a/2, 294b/9, 300a/6, 302b/12, 310a/7, 316a/13,317b/18, 318a/10, 325a/18, 327a/6
ö.+ünden 266a/19, 289b/11, 304b/9
ö.+üne 268a/1, 291b/6, 318a/13, 318b/1, 319a/12

öŋce En önde, başta
ö. 301a/14
öŋle- Engellemek
ö.- yüp 276b/14
öp- Sevgi ve saygısını göstermek üzere dudaklarını bir şeye değdirmek
ö.- diler 302b/7
ö.- e 292a/16
ö.- eydi 291b/16
ö.- üp 265a/15, 278a/20, 292a/19, 318a/13, 318a/3
ör- Kurmak, oluşturmak, meydana getirmek
ö. i 309a/13
ö.ü ṭurdı 296b/7, 323b/14
ördek Ördek
ö. 289b/2
örtü Örtmeye yarayan şey
ö. 271a/3
örtül- Üzerine bir şey örtmek
ö.- meye 285a/12
örtün- Üzerine bir şey örtmek
ö.- ür 269a/16
örün- (Hayvanların) Gece yayılmak, otlamak
ö.- üp 317a/9
öründüle- Otlatmak
ö.- yüp 303b/3, 303b/9
öt- 1. Kuş, böcek vb. için ses çıkarmak, ötmek 2. Boru, düdük vb. ses çıkarmak
ö.-di 266b/17, 276a/6, 280b/10, 281b/21, 282b/7, 282b/9, 303a/15, 324b/8, 338b/6

ö.er266b/17,285b/11,290a/4,304a/2
ö.- erdi 326b/10
ö.- medin 337a/14
ö.- mege 324b/5
ö.- sün 338b/21
ö.- sünler 318b/13
ö.- üp 267a/19, 309a/13, 319a/16, 319a/19, 319a/7

ötdür- Ötmek eylemi
ö.- üp 301a/17
ö.- ürken 317b/7

ötüci Ötme eylemini gerçekleştiren
ö. 305b/21

ötüş- Karşılıklı ötüşmek
ö.- düler 276a/8
ö.- üp 272b/11
ö.- ür 267a/20
ö.- ürler 284a/9

öyle O şekilde, o biçimde, o tarzda
ö. 285a/3

öz Bir kimsenin kendi mânev varlığı, zâtı, kendisi; bir şeyin temel unsuru, aslı ve maksadı olan ana nokta, esas
ö.+ in 288b/13
ö.+ ü 284a/13
ö.+üm 279a/16, 279a/17, 279a/18, 279a/19, 313b/5
ö.+ ün 268b/15
ö.+ üŋdür 299b/17
ö.+ üŋi 293b/6

özge Başka, gayrı
ö. 278b/21, 299b/4

ʿözr (Ar.) Yanlış, hatâlı bir davranışın elde olmadan veya mecbur kalındığı için yapıldığını bildirmek ve hoş görülmesini istemek üzere öne sürülen sebep, mâzeret
ʿö.+ in 269a/21
ʿö.+ ün 269b/4

pâ (Far.) Ayak
p. 267b/4, 314a/1
taḫt-ı p. 318a/13
taḫt-ı p. 317a/15, 318a/3

pâdişâh (Far.pād-şāh) Padişah, sultan, hükümdar
p.- ı ber-kemâl râzıḳ 265a/1
duʿâ-i p.- ı islâm 343b/20
p.- ı murġı 326a/6
p.- ı ṭâvusdan 319b/15
p.284b/20,309a/15,321a/12,331a/19
p.+ a 308b/18, 331a/2
p.+ ı 270a/15
p.+ ıdur 331a/19
p.+ ına 343b/21
p.+ ıydum 271a/10
p.+ ile 274a/10
p.+ lar 343b/21
p.+ lardan 284a/19
p.+ laruŋ 279a/9
p.+ uŋ 344a/1, 344a/4

padişâhâne (Far.) Padişahlara benzer
p. 268a/5

pâk (Far.) Temiz
p.- ı dâmen 281a/19
p.- i ẕâtı 299b/12
p.268b/8,270a/10, 270a/18, 276b/1, 281b/15, 293b/10, 293b/16, 299b/2, 317a/7, 335a/7, 343b/11
yezdân-ı p. 313a/18
ẕât- p. 293b/1
p. idüp 268b/1
p. itdiler 295b/15
serîr-i p. itdürdi 318b/6
p. itdürüp 335b/9
p.+ dan 295a/4
ḫâḳ-i p.+ dan 313b/5
p.- ẕât 292b/17
p.- ẕâtı 343b/10

palḫaġ Savaş aleti
p.+ ın 301a/18

pâre (Far.) Parça, sayı, adet
p.276a/16,276b/3, 287b/1, 312a/19, 313b/21, 321b/7, 338a/17, 340b/18
p. iderdi 279b/14
p. ḳılup 280a/5
p.+ si 265b/19, 309b/9, 314a/2

pârele- Parçalamak
p.- yüp 267a/1, 271b/14

parmaġ Parmak
p.+ ıyıla 278a/12

paslu Paslı
p. 286b/20

pâspalan Eski eyer
p.+ lardan 301a/5

pâsubân (Far. pās-bān) Bekçi, gece bekçisi
p.276a/13, 284a/16, 285a/12
p.+ lar 276b/15, 296a/5
p.+ lara 288a/10
p.+ ları 337a/16
p.+ larıyla 285b/1
p.+ larınuŋ 286b/20

pây (Far.) Ayak
bâd-ı p.- ı medenî 286a/8, 287a/17, 287a/18, 288b/21, 290a/8, 317b/7
p.- ı medenîden 286a/20
bâd-ı p.- ı medenîye 317b/20
p.- u âhen 276b/6
p. 282a/4, 286a/19, 286a/8, 295b/7
bâd-ı p. 278a/16
p.+ ına 291b/3
ḫâk-i p.+ ına 316a/8
p.+ ında 286a/19
p.+ ile 279b/14
p. +ların 338a/10
p.+larına319a/10, 323a/13, 338a/10
ḫâḳ-i p.+ uŋ 265a/15
ḫâk-i p.+ uŋa 278b/6
payapay (Far.) Yürümek
p. 271b/10
pâyimâl (Far.pāy-māl) Ayaklar altına alınmış, çiğnenmiş
p. 343b/6
pehlevân (Far.) Kuvvetli, yiğit, cesur, kahraman
p.ı cihân 277b/14, 278a/4, 278b/14, 279a/4, 287b/14, 308b/4, 312b/7, 313b/16, 313b/19
p.- ı cihândur 287b/17
p.- ı cihânı 303a/16
p.- ı dest-i börd 317a/3
p.- ı efrâsiyâbdur 287a/10
p.- ı güzîn 279a/20
p.- ı güzînile 271a/12
p.- ı güzînle 271a/14
p.- ı kâmiyâb 313b/14
p.- ı kehremeyile 300a/18
p.- ı ḳurṭūs-ı ʿâdî 308b/15
p.- ı kübrâ 269b/5
p.- ı ʿaceme 280a/2
p.- ı ʿâdî 283b/14, 317a/15
p.- ı ʿâdîyân 316a/15
p.- ı ʿâdîyânlaruŋ 315b/8
p.- ı ʿanter-i medenîyle 305a/16
kūstehem-i p.- ı ʿarab 280a/9
p.- ı rūy-ı zemînler 335a/21, 339a/2
p.- ı rūy-ı zemînleriyile 289a/9
p.-ı rūzigâr 276b/1, 277b/6, 278b/3, 278b/5, 287a/13
p.- ı rūzigârdur 278a/21
p.- ı rūzigâruŋ 279b/9
p.- ı ṣâdıḳ 307a/7
p.- ı sâm-ı sūvâr 278b/3
p.- ı süleymânî 316a/10
p.- ı şark 312a/17
p.- ı şark-ı ġarb 313b/20
p.-ışeddâdî283b/17,290b/1, 307b/3, 333a/9
yâdigâr-ı p.- ı şeddâdî 308b/15
p.- ı tūrân 300a/9
p.276a/2,277b/4, 278a/20, 278b/20, 278b/8, 279a/14, 279a/5, 280a/13, 280a/14, 280a/16, 280a/4, 280b/19, 281b/6, 295b/20, 300a/18, 301a/14, 302b/19, 303a/8, 307a/20, 307b/20, 307b/3, 308b/11, 308b/19, 308b/9, 312b/11,312b/17,312b/19, 316a/17, 318a/11,318a/17,324b/13, 324b/21, 334a/16, 338a/8
ḳurṭūs-ı p. 308b/20, 309a/21
p.+ a 277b/16
cemîʿ-i p.+ a 275b/17
p.+ am 277b/1, 279a/15
p.+ an 303b/16, 303b/5
p.+ dur 287a/14, 309a/1, 313b/21
p.+ı 279b/5, 305a/12, 305a/19, 305b/11, 305b/2, 305b/20, 305b/6, 306a/14, 306a/18, 306a/20, 306a/6, 308a/6, 312a/17, 315a/17, 316a/19, 318a/8, 321b/7, 332b/12, 333a/4, 333b/3, 337b/3
p.+ ile 272a/7, 284a/16
p.+ la 307b/5
p.+lar 267a/12, 268b/12, 268b/16, 275b/17, 276a/3, 277b/19, 280b/11, 282a/19,288b/11,292a/10, 300b/21, 301b/4, 302a/4, 303b/19, 304b/8, 314b/5, 314b/6, 316a/11, 318a/14, 321b/20, 332a/2, 333a/1, 333a/9, 337a/15
p.+ lara 319b/21
p.+lardan 269b/2, 303b/4, 303b/9, 315a/10, 332b/9
p.+ları 267a/10, 279a/10, 283a/6, 289a/13, 291b/12, 297b/9, 301a/18, 310a/13, 311b/5, 312a/10, 314a/14, 316a/1, 316b/11, 316b/13, 318a/20, 318b/7, 333a/8
p.+ ların 277a/11, 315b/14
p.+ larına 275b/14, 315b/7, 320b/17
p.+ larınla 306b/9
p.+ larıyıla 281b/6, 291a/3, 332b/16

p.+ larıyla 304b/4
p.+laruŋ 283b/16, 311a/13, 315b/20, 316a/20, 316b/5, 331a/7, 332b/19
p.+ uma 271a/13
p.+ uŋ 278b/3, 287b/10
p.- var 278b/16

pehlevânlıġ (Far.+T.) Pehlivan olma
p.+ ımı 278b/9

pehlivân (Far.) Kuvvetli, yiğit, cesur, kahraman
p.- ı efrâsiyâb 314a/4
p. 312b/16
p.+ lara 315b/19

peleng (Far.) Kaplan
p.265/b13, 265b/16, 267b/19, 275a/12, 279b/18, 280a/8, 282a/14, 298b/5, 301a/21, 303b/4, 311b/14, 314a/1, 314a/7, 315b/19, 322a/8, 326a/18, 328b/13, 330a/8, 333a/4
p.+ e 298b/3, 299a/8, 303b/1
p.+ em 279a/18, 312b/17
p.+ i 285a/1
p.+ lere 265b/12
p.- veş 276b/20

penâh (Far.) Sığınacak yer
p.+ dur 297a/11

penbe (Far.) Pamuk
p. 285b/17, 293a/2, 298b/6, 302b/4, 338b/6
p.+ ye 285a/15, 301b/1

pençe (Far.) Pençe, tırnak
p. 316a/6
p. urup 320a/17
p.+ sile 266b/6
p.+ sin 267b/19, 286b/19, 326a/19
p.+ sinden 338a/3
p.+ sine 326a/16

pend (Far.) Öğüt, nasîhat
p.+ ini 322a/18, 328a/11

pepür (Far. pepr) Kaplana benzer yırtıcı bir hayvan
p. 298b/3, 326a/15

per (Far. perr) Kanat
p.- i heyʾet 319a/3
p. 310b/19, 312b/15
p.+den. 284a/11
p.+ iler 342b/15
p.+ inden 327a/11
p.+ leri 336b/20, 336b/21
p.+ lerin 280b/7
p.+ lerinüŋ 336a/17

perâkende (Far.) Birbirinden ayrı, dağınık, darmadağınık
p. ḳılup 272a/9

perân (Far.) Kanatlar
p.+ dan 327a/1

perde (Far.) Bir yerin dışarıdan görünmesini önlemek, ışığı engellemek veya iki yeri birbirinden ayırmak için gerilen kumaş
p.- i süleymâna 319b/20
p. 329b/13
p.+ ler 315a/1

peren (Far.) Ülker yıldızı
p. 288b/9, 290a/1
p.+ de 336b/8

perest (Far.) Tapınan, tapan
p. 291b/14, 291b/19, 292a/8
p.+ dür 290b/8
p.+ ler 293b/11, 294a/3, 295b/14
p.+ üz 269a/9

perî (Far.) Cinlerin çok güzel olarak düşünülen dişilerine verilen ad, peri
p.287a/6,319b/19, 320b/1, 326a/18, 328b/21, 331b/19

perîşân (Far.) Perişan, dağınık, zavallı
p. 297a/14, 316a/20, 339b/17

perişânlıḳ (Far.+T.) Perişanlık çeken
p. 319a/8

perîveş (Far.) Peri gibi, çok güzel
p. 318a/10

per per Isı ve ışık vermek
p. 326b/9

perr ü bâl Kuşların kanatları ve tüyleri
p. 336b/7, 337a/3, 344a/9

perrân (Far.) Uçan, uçucu
p.280a/6,314a/15, 328b/21, 334a/14
p. ḳılup 314a/11
p. olup 309b/17, 319b/14
cemîʿ-i p. olup 266a/10

perren de (Far.) Uçan, uçucu
p. 318b/18342a/4, 343a/13
p.+ deye 341a/12, 341a/18, 343a/1
p.+ si 322b/19

perrî (Far.) Cinlerin çok güzel olarak düşünülen dişilerine verilen ad, peri
p.- yü murġân 337a/10
p. 341b/17, 343a/13
p.+ ler 342b/15

pertev (Far.) Işık, paklaklık, yalım

p.- i nūrı 336a/18
p. 281b/10
p.+ i 330b/4, 330b/7
nūr-ı p.+ i 330b/5
pervâne (Far.) Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek
p. 269a/5, 319b/12, 325a/20
pervâz (Far.) Uçma, uçuş
p. 284a/5, 289b/6, 319a/19, 320a/1, 320a/12, 320a/13, 320b/7, 336a/14
p. açardı 280b/14
p. urup 319a/5
p.+a 267a/3, 287b/9, 318b/12, 319a/20, 319b/18, 319b/9, 328b/4, 328b/6
p.+ a ṭurdı 319a/1
p.+ a ṭurmışlardı 319b/18
perver (Far.) Besleyen, besleyici , büyüten
p. 327b/18
perverdigâr (Far.) Bütün varlıkları besleyen, Allah
p. 282b/20, 311a/9
emr-i ḫalıḳ-ı p. 283a/9
pes (Far.) Arka, art, geri
p.266a/11,272a/18,272b/16,273a/15 ,273b/13,276b/17, 277b/8, 279a/19, 281a/6, 284a/10, 286b/2, 291b/18, 293a/11,293a/14, 297a/13, 297a/14, 301b/4, 304a/15, 306b/6, 313a/10, 327b/18, 327b/2, 330b/13, 330b/8, 332b/10, 335a/5, 336a/10, 341a/19, 341a/4, 342b/19, 342b/2, 342b/7, 343b/4, 343b/8
p.- maḳâm 327a/16
pest (Far.) 1. Alçak, aşağı. 2. Hafif sesle söylenen
p.+ e 299b/19
peşîmân (Far.) Pişman
p. 302b/2, 339b/17
p. oldum 273b/12
p. olup 271a/8
peyâm Haber, başkasından alınan bilgi
b. 327b/8, 328a/11
peydâ (Far.) Meydanda olan, âşikâr, zâhir
p. 313b/4
peyġâmber (Far.) Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse
p.269a/14,269b/11,269b/13,269b/8, 273a/14, 275a/7, 281b/11, 281b/12, 283b/11, 290a/21, 291a/3, 291b/11, 292b/13,306a/19,306a/21, 306b/12, 306b/13, 306b/14, 306b/16, 312a/4, 315a/2, 322b/21, 323a/15, 323b/9, 334a/21, 335b/10, 337a/11, 341a/17
p.+ den 266a/1, 273a/11
p.+ dür 278b/10, 292b/13
p.+e284a/13,317a/5,339a/4,340a/10
p.+i 269b/11, 269b/2, 278b/10, 292a/3, 334b/10
p.+ ile 291a/3, 323b/10, 335b/5
p.+ iyile 289a/4
p.+ le 269b/13, 283b/11
p.+ler 281b/20, 292b/10, 292b/9, 306b/19, 323b/5
cemîʿ -i p.+ lere 269a/9
p.+ üm 334b/8
p.+ üŋ 273a/9, 282a/7
peyk (Far.) Haber ve mektup getirip götüren
b. 335a/2
b.- i celîl 335a/10
p.- i süleymân 284a/12, 317b/21
p.+ i 287a/9
p.+ ile 287a/17
p.+ iler 316b/12
p.+ ilerinle 288b/21
p.+ in 287a/17
p.+ le 286a/8, 286a/9
p.+ leriyile 290a/8
peykân (Far.) Okun ucundaki sivri demir, temren
p.+ ına 287a/3
p.+ ların 308a/14
bark-ı p.+ leyin 334a/12
peykânlu (Far.+T.) Peykânı olan
p. 277a/16, 308a/14, 314b/9
peyker (Far.) Yüz,surat
p. 288a/5, 314a/1
p.+ leri 301b/16
peymân (Far.) Yemin, söz, söz verme
p.- şiken 281a/19
pıŋar Yerden kaynayarak çıkan su
p. 272a/14
pîl (Far.) Fil
p.- i menkelūsı 278a/5, 287b/11
p. 277b/11, 277b/21, 278a/11, 283b/20, 287a/3, 287a/9, 298a/17, 301a/19, 304b/8, 304b/9, 305a/15, 332b/12, 333a/19, 333a/9, 338b/5

mest-i p. 290a/2
p.+ ler 282a/21, 283b/6

pîl-ten (Far.) İri vücutlu, pehlivan yapılı
p.- ten 278b/13, 278b/17, 278b/4

pîr (Far.) 1. Yaşlı, ihtiyar 2. Tecrübeli, üstad
p.- i âdem 269a/15
p.- i evvel 274b/2
p.- i fertūt 291b/5, 292a/2
p.- i fertūt 273a/7
p.- i hindi 293b/6
p.- i hindîdür 292a/11
p.- i ḥorâsânî 320a/4
p.- i muḳaddeme 271a/8
p.- i mukaddemi 273a/5
p.- i muḳaddemüŋ 272a/3
p.- i nâmudâr 286b/5
p.- i rūzigâr 284b/3
p.- i ṣâni 274b/3
p. 289b/6, 293b/18, 295a/11, 295a/17, 295b/21, 321b/21
p.+ e 269b/19, 272a/4
p.+ ler 270a/6, 317b/4
p.+ lere 274b/13
p.+ leri 270b/19, 273b/14, 326a/20
p.+ üŋ 273a/8, 273b/17, 274b/7

pîrâhane (Far.) Pir evi
p. 320a/3

pirlik (Far.+T.) Pirlik
p. 271a/2
p.+ imüz 274b/4

pîrūz (Far.) Kutlu, uğurlu
ṭâliʿ-i p. 279a/2

pîş (Far. bìş) Daha fazla, çok
p. 283b/19
p.- ḳadem 303b/11

pîşe (Far.) Sanat, meslek
p.+ si 343a/7

pişgîr (Far.) Peşgir, havlu
p. 290a/14

piyâde (Far.) Yaya
p. 287b/3

post (Far. pūst) Post, hayvan derisi
p.+ ı 326a/15

pul Eskiden kullanılan küçük mâdenî para, kuruşun küsûrâtından biri
p.+ ın 288b/13
p.+ ları 266b/2, 338b/7

pūlâd (Far.) Çelik
p. 266a/20, 266b/6, 267a/12, 268b/3, 276a/17, 276b/8, 277a/1, 277a/16, 277a/4, 277a/7, 278a/8, 282a/20, 283a/5, 283b/15, 287a/15, 287b/16,287b/20,289a/13, 291b/12, 301b/17, 302a/18, 302a/9, 303a/1, 303a/8, 304b/7, 305a/4, 305b/14, 305b/18, 307a/19, 307a/4, 307b/20, 307b/5, 308a/3, 308a/5, 308b/1, 309b/2, 309b/4, 312b/1, 312b/5, 314a/10, 315b/10, 315b/3, 316a/21, 316b/6, 317a/16, 317a/18, 317a/20, 318a/17, 318a/19, 324a/10, 325b/2, 326a/12, 326a/16, 326b/11, 329a/6, 333b/14, 334a/15, 338a/21, 340b/5, 341a/1
p.+ a 282a/16, 287b/2, 302a/6
p.+ dan 276b/5, 291a/7
p.+ ile 321b/8, 340b/5
p.- pūş 306a/16

pusu Tuzak
p.+ muz 321b/18
p.+ sın 304a/10

pūş (Far.) Zırh
p. dı 285b/20
p.296b/4,301b/18, 302a/9, 311a/17, 319a/9, 338a/21
p.- vâr 320a/6

put (Far.) Eski dinlerde, kendisine tapınılan bir ilâhı veya ilâhların bâzı niteliklerini temsil etmek üzere yapılmış resim ve heykel
p.+ dan 270a/13

put-perest (Far.) Puta tapan
p.+leri 292b/11

pür (Far.) Çok, çok fazla, dolu
p.265a/13, 272b/10, 276a/3, 281a/4, 281a/7, 299a/19, 304a/3
p.- hünerlerinden 270a/1

pürçîn (Far.) Çok bükülmüş, çok buruşuk ve karışık
p. ḳılup 277a/19

pürrân (Far.) İçi dolu
p. 311a/1, 312a/7
tîġ-i p. 280a/4

püşt (Far.) Arka sırt
p. 265a/5, 279b/14, 297a/11

püşte (Far.) Yığın, tepe
p. 282b/18, 300a/14, 301a/21, 315b/17

p.+ nuŋ 300a/18
p.+ ye 316a/12

râ (Ar.) Arap alfabesinin onuncu harfi
r. 334a/18

rabbânî (Ar.) Rabla ilgili
kelâm-ı r. 295a/8
taḳdîr-i r. 311a/3

rabbe'l-ʿâlemîn (Ar.) Alemlerin Rabbi
r 343b/14
ḫüdâ-yı r.+ in 266b/8

rabbü'l-enâm (Ar.) Bütün yaratılmışların rabbi
r. 275a/6, 281a/7, 324b/19, 327b/5

raʿbet (Ar.) Rağbet
r. itmez 292a/21

racîm (Ar.) Şeytan
r.- i laʿîn 325a/2
r.268a/15,294a/10,294a/14,294a/16, 294a/7, 297a/9, 298b/11, 322b/7, 323b/4, 323b/8, 325a/5, 325a/7, 326a/3, 329a/13, 329b/1, 329b/19, 330a/16, 330a/4, 331b/21
dîv-i r. 313a/3
dîv-i şeyṭân-ı r. 280b/21, 327a/16
şeyṭân-ı r.294a/21, 299a/19, 322a/9, 329b/17
r.+ e 295a/9
r.+ le 299a/10

raʿdvâr Raʿd bin berḳ gibi
r. 277a/9

râġ (Far.) Çayırlık, çimenlik
r.+ ın 329b/14

raġbet (Ar.) İstekle karşılama, istek, arzu
r. itmek 292b/1

râh (Far.) Yol
r. 280b/20, 343b/7
r.+ ı 291b/17, 313a/3

râḥat (Ar.) Rahat, huzur
r. 296a/13
r.+ da 324a/2
r.+ ı 324b/12

raḥat'ül–ervâḥ (Ar.) Ruhların rahatı, müzikte bir makam
r. 337b/17

râhib (Ar.) Din adamı, rahip
r. 291a/11, 291a/9, 292a/9, 293b/15
r.+ e 290b/21
r.+ üŋ 291b/14

raḥîm (Ar.) Çok merhamet eden, Allah
r. 319b/8

raḥm (Ar.) Merhamet, acıma
r. it 343b/18

raḫma Kuş türü
r. 326b/4

raḥmân (Ar.) Dünyâda her canlıya, mü'min, kâfir ayırdetmeksizin herkese merhamet eden Allah (Allah adlanndandır)
r.- ı ʿarş 327a/19
r. 265a/1

raḥmet (Ar.) Merhamet, acıma, ihsan
r.- i ḥaḳdan 313a/10
r.299b/13,313a/21,313b/1, 327a/20, 327b/9, 328a/11
r. bulup 292b/12
r. ider 343b/20
r.+ in 313a/9
r.+ ine 274a/7
r.+ üŋden 327b/13

râh-nümây (Far.) Yol gösteren, kılavuz
r. 327b/4

raḥna Kuş türü
r. 328b/3, 328a/18, 328b/5

raḥnūḳ Kuş türü
r. 311b/12

raḫş (Far.) Gösterişli, yürük ve güzel at
r.-ıraḫşân307b/17,313b/20, 314b/17
r.- ı raḫşân sürüp 315a/15
r. 276b/6, 278a/15, 279a/6, 310a/1, 310a/8, 312b/6, 332b/6, 333a/10, 333a/9
r. sürüp 279a/20, 307b/18, 307b/7
r.+ ı 310b/9
r.+ ın 280a/11
r.+ ına 276b/10, 279b/10, 308b/2
r.+ ınuŋ 279b/10
r.+ umı 271b/13

raḫşân (Far.) Parlak, gösterişli at
r. 310a/1, 310a/8, 310b/10, 333a/9
raḫş-ı r. 307b/17, 313b/20, 314b/17
raḫş-ı r. sürüp 315a/15
r.+ lar 332b/6

raḫt (Far.) Değerli, süs eşyası, hazine
r.+ ını 339b/1

raḳam (Ar.) Yazı yazma, yazı ile işaret
r. 299b/6, 327b/5

raḳîb (Ar.) Rakip, hasım
r.- i kâẕibüŋ 281a/19

raḳṣ (Ar.) Dans etme, oynama
r. urup 319b/13

r.+ a 319a/6
r.+ ıla 319b/13
râm (Far.) İtaat eden, boyun eğen, kendini başkasının emirlerine bırakan
r. idüp 339b/3
r. ḳıldı 284b/16
raʿnâ (Ar.) Güzel, hoş, latif
r. 319b/10
r.+ dur 339a/19
serv-i r. 313b/4
râst Düz, doğru, uygun
r. 270a/7, 271a/8, 284a/3, 288a/17, 296a/14,299a/13,310b/11, 330b/15, 331a/18, 333a/21, 333b/1, 334a/2, 339a/14
r. ḳıldılar 330a/17
r. ḳılup 277a/1, 314a/15, 320b/12, 333a/5
r.+ dur 332b/1
r.+ ı 292b/17
r.+ ın 270a/8, 299b/9, 327b/6
râviyân (Ar.) Rivayet edenler, nakledenler
r.- ı aḫbâr 265b/9, 300a/1
r.- ı ucelânuŋ 328a/15
r. 329b/5
rây (Ar.) Rey, fikir
r.- ı tedbîr 320b/21, 321b/12
r.- ı tedbîrine 321b/12
r. idüp 325a/7
râżı (Ar.) Kabul eden, uygun bulup benimseyen, rızâ gösteren
r. 320a/7
r. ḳılup 288b/19
r. olmadı 275b/10
râzıḳ (Ar.) Rızık veren
pâdişâh-ı ber-kemâl r. 265a/1
r.+ a 323b/18
receb (Ar.) Arabî ayların cemâziyelâhir ile şâban arasında kalan yedincisi, üç ayların ilki
r. 341a/6
red (Ar.redd) Geri çevirme
r. 343b/3
r. itdi 287b/20, 333b/21, 333b/8, 334a/2
r. ḳıldı 278a/9
r. ḳılışdılar 333b/10
refîḳ (Ar.) Yoldaş, yol arkadaşı
r. 303b/16, 308a/12, 325b/14
r.+ i 287a/18
r.+ lerinle 307b/18
r.+ leriyile 299a/4, 325a/11
refîʿ (Ar.) Yüksek, yüce
ḳadr-ı r.+üŋ 265a/13
rehber (Far.) Rehber, yol gösteren, kılavuz
r. 344a/9
rehnumâ (Far.) Yol gösteren, kılavuz
r.+ ya 327b/10
rekʿat (Ar.) Rekat, kıyam, rüku ve iki defa secdeden meydana gelen bölüm
r. 272b/20, 274a/14, 274b/10, 276b/1, 335a/18
remmâl (Ar.) Falcı, remilci
r. 307a/9
remz (Ar.) İma, işaret
r.- i rumūz 280b/18
r. idüp 326b/2
r.+ i 296b/20
r.+ in 284a/13
r.+ ine 323a/10
renk (Far.) Cisimler tarafından aksettirilen ışığın gözde yaptığı etki sonucu meydana gelen duyum
r. 282a/8, 291a/2, 300a/21, 301a/21, 303a/10, 306b/16, 319a/9, 319b/19, 326a/18,
326b/12
r. idem 312b/19
r.+ e 298b/2, 298b/3
r.+ inde 267b/7
r.- âmîz 267b/9
rengârenk Çok renkli
r. 267b/16
rengîn (Far.) Renkli, parlak renkli;boyalı,
r. 267b/8, 282b/13, 319b/10, 319a/3, 326b/7, 339a/8, 342b/15
renklü (Far.+T.) Renkli
r. 287a/1
reʿs (Far.) Baş
r.+ iŋe 312b/21
res (Far.) Erişen, yetişen
r. 327b/2
resm (Ar.) Resim
r.- i âyinimüzce 293b/11
r.+ e 314b/4
r.+ ince 319b/12
resūl (Ar.) Peygamber
r.- i aʿẓamuŋ 340b/10
r.- i muṭahhar 306a/19, 312a/5
r.- i müsteʿândur 292a/6

reşk (Far.) Kıskanma, haset
r. ider 265a/11
revân (Far.) Yürüyen, giden
r. 321b/20
âb-ı r. 272b/10, 283b/1, 285b/6
rūḥ-ı r. 344a/11
r. olup 271b/16, 271b/17
revende (Far.) Giden, yürüyen
r.+ leri 322b/19
reyḥân (Far.) Fesleğen
ḫaṭṭ-ı r. 326a/18
rezm (Far.) Kavga, savaş, cenk
r. 275a/11
r.+ e 265a/12
r.+ üm 312b/16
rezm-gâh (Far.) Savaş meydanı
r. 298a/19, 316a/5, 324a/8
r.- i gâhdan 314b/19
rezzâḳ (Ar.) Yarattıklarına rızık veren, Allah
r.- ı benî 334b/2
r.- ı ḥaḳ 313a/13
ḥażret-i r.- ı ʿâlem 265a/4
r. 292b/16
rıfʿat (Ar.) Yükseklik, yücelik, büyüklük
eyyâm-ı r.+ ına 318a/15, 321a/14
eyyâm-ı r.+ ında 344a/5
rıḥlet (Ar.) Göç, göçme, ölme
r. idüp 342b/1
rıṭl (Ar.) Bir ağırlık ölçüsü
r. +ı 312a/20
rızâ (Ar.) Razı olma, kabul etme
r. 273b/15
rızḳ (Ar.) Yiyecek ve içecek, takdir olunmuş nimet, rızık
r. 271a/4, 292b/16
r.+ ı 273a/18
r.+ ın 313a/13
ricâl (Ar.) Erkekler
r. 323a/9, 342a/6
ridâ (Ar.) Yün örtü, hırka, cübbe
r.+ sın 319a/21
rikâb (Ar.) Üzengi
r. 273a/6, 309b/15
r.+ dan 309b/18, 314a/13
rind (F) Kalender, dünyâ işlerini hoş gören kimse, aldırışsız
r.+ em 313b/3
rîsmân (Far.) İp, halat
r.+ ların 322a/14
rişte (Far.) İplik, tire
r.+ leyin 312a/9, 314b/8, 315b/11
rivâyet (Ar.) Haber nakletme, rivayet
r. 328a/13
r. itdiler 299a/6, 302b/12
r. ḳıldılar 265b/9
r.+ den 270a/4
r.+ dür 339a/13
r.+ e 270a/3
riyâ (Ar.) Olduğundan başka türlü görünme, özü sözü bir olmama, iki yüzlülük
r.- bâf 281a/10
riyâżet (Ar.) Az yiyip içme, az uyuma, çok ibâdet etme, nefsin arzuladığı şeylerin aksini yapma, dünya lezzetlerinden sakınmak sûretiyle nefsi terbiye etme, ahlâkı güzelleştirme
r. 313a/4
r.- i iḫlâṣile 273a/18
rîz (Far.) Döken
r. +e 279b/18
rūb (Far.) 1. Süpürme. 2. Süpürge
kūs-ı r. 276a/6
rubʿ (Ar.) Dörtte bir, çeyrek
r.+i 272b/17
r.+u 340a/14, 341a/11, 341b/12, 341b/5, 342a/17, 344a/9
rūḥ (Ar.) İnsan ve hayvanda vücudu canlı kılan, bilen, duyan ve idrak eden hayat gücü, hayat cevheri, can 2. Kuş türü
r.- ı maḥmūda 270b/4
r.- ı muṣṭafâya 270a/9
r.- ı revân 344a/11
r. 265b/11, 265b/15, 266a/14, 266a/3, 267b/12, 268a/21, 268a/4, 280b/19,288a/13,288a/19, 289b/15, 289b/20, 289b/8, 291a/9, 298a/3, 299a/19, 300b/6, 301a/3, 310b/17, 311b/11, 313a/2, 316a/14, 316a/2, 316a/20, 316a/7, 316b/2, 316b/9, 318a/11, 318a/12, 318a/17, 318a/4, 318a/8, 318b/1, 320b/15, 326b/10, 326b/6, 327a/13, 328a/18, 328b/4, 329a/12, 329a/2, 329a/4, 330b/16
ṭut-dı r. 267a/1
r.+ a 343b/7
r.+ ı 329b/15
ṭayr-ı r.+ ı 326a/6
r.+ uŋ 343a/20
r.+ uŋı 327a/17

rūḫ (Far.) Yanak
r. 287a/5
rūḥânî (Ar.) Ruhla ilgili, rûha âit
r. 320a/20
rūḥâniyân (Ar.) Melekler
r. 334b/6, 334b/18, 335a/13
rūḥâniyyūn (Ar.) Melekler
r.336a/16, 336a/4, 336a/7, 336b/16, 342a/9
r.+ ı 335b/20
ruhbân (Ar.) Rahipler
r. 291b/2
r.+ lar 291b/7
r.+ ları 291a/16
r.+ ı 291a/11
rūḫsâr (Far.) Yanak, yüz
ḫâk-i r. 265b/3
rūm (Ar.) Yunan asıllı kimselere verilen isim
r.- ı yūnân 300b/3
r. 267a/11, 268b/10, 283b/8, 289a/15, 289a/9, 295b/19, 297a/19, 297b/8, 300b/20, 301b/11, 304a/17, 304b/16, 305a/2, 305a/3, 310a/12, 311a/12, 311b/5, 315a/5, 317a/12, 320b/18, 321b/13, 323a/17, 337b/1, 337b/10
memleket-i r. 270b/2
r.+ da 341b/13
milk-i r.+ dan 266b/8
r.+ ı 305a/19, 305a/4
r.+ ile 284b/13, 296a/4
milk-i r.+ uŋ 265a/11
rūmî (Ar.) Rum ülkesinden; Anadolulu
seḳlân-ı r. 332b/12
alây-ı r.+ sin 276a/11
rumūz (Ar.) Manası gizli olan sözler, remizler
remz-i r. 280b/18
r. itdi 296b/20
rūşen (Far.) Parlak, aydınlık
r. 276a/10, 276a/8, 330b/5
r. iderdi 272a/13
r. iderek 339b/21
rūy (Far.) Yüz,çehre
r.- ı felekde 319b/5
r.-ı zemîn 293a/12, 301b/13, 337b/3
r.-ızemînde293a/14,334b/19,339a/6
r.-ızemîni271a/10,289a/17,337a/13, 341b/10
pehlevân-ı r.-ı zemînler 335b/1, 339a/2
r.- ı zemînleri 302b/19
pehlevân-ı r.- ı zemînleriyile 289a/9
r.- ı zemînlerüŋ 321b/7
rūz (Far.) Gün
r.- ı ḥaşr 304a/4
r.- ı ḳıyâmetdür 265a/7
r.+ı ḳılup 270a/11
r. 274a/11, 340b/4
rūzigâr (Far. rūzigâr) Devir, zaman, vakit
r. 269a/7, 278b/20, 278b/21, 283a/16, 284a/17, 326a/21, 343a/6, 344a/6
çerḫ-i r. 319a/13
pehlevân-ı r. 276b/1, 277b/6, 278b/3, 278b/5, 287a/13
pîr-i r. 284b/3
şiddet-i r. 311a/9
pehlevân-ı r.+ dur 278a/21
sulṭân-ı r.+ dur 321a/7
pehlevân-ı r.+ uŋ 279b/9
rücemâ (Ar.) Akan yıldızlar
mendân-ı r. 281b/5, 328a/13
rücūʿ (Ar.) dönme, geri dönme.,
r. idüp 295a/4
r. itmeyeydi 293a/15
saʿâdet (Ar.) Mutluluk, bahtiyarlık
s. 270a/10, 289a/2, 339b/6
s.+ e294b/11, 338b/20
s.+ ine 332a/17, 334b/13
s.+ üme 339b/9
s.+ iyle 297a/15
s.+ den 340b/18
sâʿat (Ar.) Vakit, zaman, saat
s. 321a/12, 337a/17, 340b/7, 340b/8
s.+ de 340b/20, 340b/4
ṣabâ (Ar.) Doğudan esen rüzgar
bâd-ı s. 319a/5
ṣ. 287a/3, 320a/2
bâd-ı ṣ. 293a/12
ṣabâḥ (Ar.) Sabah
ṣ. 271b/14, 276a/14, 276a/9, 296b/13, 300b/13, 301a/5, 321a/7, 324b/4, 338b/20
ṣ.+ a 301a/5, 337b/15, 339a/1
ṣ.+ dan 270a/19
sabaḳ (Ar.) Geçici, geçen, geçmiş
s. virüp 292a/12

ṣabî (Ar.) Ergenlik çağına gelmemiş olan ve İslam dînince yükümlü sayılmayan erkek çocuk
ṣ. 322a/16
ṣabiy (Ar.) Ergenlik çağına gelmemiş olan ve İslam dînince yükümlü sayılmayan erkek çocuk
ṣ.- yi dâvūd 322b/21
ṣabr (Ar.) Sabır
ṣ. itdüm 271b/3
ṣaç Başı kaplayan kıllar
ṣ.+ ın 282a/8, 306b/13
ṣ.+ ından 266b/10
ṣ.+ ları 299a/1
ṣ.+ ların 317b/15
ṣ.+ uŋ 265b/6
ṣaç- (Bir şeyi) Ortalığa dağıtmak,etrâfa serpmek, dökmek
ṣ.- am 312b/17
ṣ.- an 293a/18
ṣ.- ardı 279b/18, 282b/14
ṣ.- arken 316a/4
ṣ.- arlar 336a/18
yire ṣ.- avuz 321b/19
ṣ.- dı 316b/7
ṣ.-dılar 282a/12, 310b/12, 311a/13, 312a/9, 329a/8
ḫâke ṣ.- dılar 314a/21
ṣ.- duġın 318a/20
ṣ.- duram 275a/18
ṣ.- maġa 266b/15, 326a/19
ṣ.- maġıla 338a/6
ṣ.- mışlar 338a/11
ṣ.-up 280b/1, 288a/21, 292a/1, 302b/3, 304a/10, 309a/14, 314a/4, 325a/12, 327a/9
odlar ṣ.- up 266a/18
s.- uban 320a/3
ṣaçıcı Saçma işini yapan
ṣ. 277a/16
ṣaçıl- Dağılmak
ṣ.- dı 314b/8
ṣ.- mış 315b/12
ṣ.- mışdur 286b/21
ṣaçış- Karşılıklı açmak
ṣ.- dılar 280b/5, 314a/18
ṣ.- up 311a/2
ṣaçlu Saçı olan
ṣ. 296b/4
ṣad (Far.) Yüz sayısı
ṣ. 265a/9, 313b/1, 328a/1
sadâ (Far.) Ses
s.+ sından
ṣ. 276a/13, 285b/11, 308b/6
ṣ.+ dan 280b/11
ṣ.+sı272a/15,278a/7,301b/4, 307a/16
ṣ.+ sından 266b/17, 266b/7, 277a/9, 282b/1, 290a/4
ṣâdıḳ (Ar.) Dostluğunda samîmî ve vefâlı olan, dostluk bağlarının gerektirdiği vefâyı gösteren, sadâkatli (kimse)
ṣ.- ı ḳahun 323b/12
ṣ. 293b/13, 307a/8, 324b/20
pehlevân-ı ṣ. 307a/7
ṣubḥ-ı ṣ. 335b/17
ṭabîb-i ṣ. 328a/15
ṣaf (Ar.) Saf, sıra
ṣ. 265a/16, 276a/10, 276b/16, 276b/17,280b/10,289a/12, 291b/13, 291b/14, 298a/12, 301b/5, 302a/11, 302a/15, 302b/10, 306a/11, 307a/1, 315b/4, 320b/10, 320b/19, 326a/10, 335a/18, 335b/12, 336b/7, 336b/8, 338b/5
ṣaf ṣ. 326a/2, 334b/20, 336a/5
ṣ. ṣaf 282b/5, 282b/11, 326a/2, 334b/20, 336a/5
ṣ. ṭutubdı 290a/2
ṣ. ṭutup 290a/4, 304a/6
ṣ.+ a 301a/18, 303b/18
ṣ.+ da 281b/16, 295b/20
ṣ.+ dan 290a/17, 290a/18, 317b/4
ṣ.+ ı 306b/13
ṣ.+ ına 303a/20, 328b/10
ṣ.+ ında 320a/1
ṣâf (Ar.) Temiz, halis
ṣ.+ i 265a/16
ṣafâ (Ar.) Rahat, safa, gönül rahatlığı
ṣ. 269b/17
ṣ.+ dur 328a/8
ṣafbeṣaf (Far.) Saf saf olmuş şekilde
ṣ. 336b/19
ṣaff (Ar.) Saf, sıra
ṣ. 282a/5, 286a/3, 286a/7, 303a/4, 323b/13,324b/15,330a/14, 331b/15, 332b/14, 332b/5, 338a/18, 339a/1
ṣ. +a 335b/11
ṣ.+ ına 328b/14

ṣ.+ında 267b/2, 290a/12, 318b/6, 320a/10,324a/20,326b/13, 326b/15, 326b/4, 336a/7
ṣ.+ ından 282b/7
ṣ.+ ile 336a/4

ṣafḥa (Ar.) Bir şeyin düz yüzü. 2. bir cismin görünen tarafları. 3. Yazılmış veya yazılabilir sahife
ṣ. 336a/4

ṣâfi (Ar.) Saf, katışıksız, berrak
ṣ. 291a/19

ṣaġ Sağ taraf
ṣ. 267a/17, 268a/4, 268a/5, 273b/7, 274a/2, 276a/18, 277a/8, 278b/13, 279a/18, 282a/11, 283b/11, 283b/9, 284a/4, 286a/5, 287b/3, 288a/5, 289a/10, 289a/4, 289b/15, 289b/19, 291b/10,291b/12,295b/19, 296a/18, 297b/2, 299a/11, 300a/17, 301a/13, 302a/15, 302b/9, 303a/4, 303b/7, 304a/13, 304a/17, 304a/21, 304b/2, 306b/15, 309a/11, 310a/9, 315b/1, 317a/10,317a/13, 317a/17, 317a/21, 317b/9, 317b/17, 318a/12, 318a/2, 319a/20, 319a/8, 319b/15, 323b/9, 324a/20, 326a/10, 326a/11, 326a/9, 326b/11, 327a/2, 328b/1, 328b/3, 330a/11, 330a/15, 331b/9, 332b/14, 334a/4,335b/10,336a/13,336a/14,336a/16,336b/12, 337b/16, 337b/18, 338a/18, 338b/1, 338b/4
ṣ.+ a 276b/17
ṣ.+lar 302a/16
ṣ.+ uma 273a/19

ṣaġrılu Hayvanın ve özellikle atın beliyle kuyruğu arasındaki dolgun yuvarlak kısım
ṣ. 306a/2

ṣaḥ (Ar.) "doğrudur, yanlışsızdır" mânâsına resmî yazılara konulan bir işaret
ṣ. 265b/7, 273a/7, 299b/10, 313a/16

ṣaḫâb Bir isim
s. 288b/9, 310b/19

ṣaḥbâ (Ar.) Ashab kelimesinin müennesi
ṣ. 335b/11, 335b/16
melek-i ṣ. 336b/11

ṣâḥib (Ar.) Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse, mâlik
ṣ.-girânı 290b/1, 306a/11, 308b/11, 310a/13
ṣ.265a/10,299a/18,299b/6, 318b/20, 333b/3, 343a/20
ṣ.- kemâl 281a/11
aṣḥâb-ı ṣ. 342a/6
ḫüsrev-i ṣ. 344a/7

ṣaḥîḥ (Ar.) Gerçek, doğru
ṣ. 269a/7, 281b/4, 296a/17, 300a/1, 328a/13, 331a/7
naḳl-i ṣ. 313b/13

sâḥir (Ar.) Büyü yapan, efsun ve sihirle uğraşan kimse, büyücü, sihirbaz
s. 298b/10, 298b/15, 298b/14, 298b/21, 325a/3, 326a/3, 330a/19, 332a/17
s.+ e 266b/16
s.+ i 321b/18, 328a/21
nefs-i s.+ i 327a/21
s.+ler 265b/20, 265b/21, 268b/5, 298b/11, 322b/7, 325a/2, 327a/10, 328b/2
s.+ lerdür 265/b14
s.+ leri 266a/1ʿanḳâ, 322b/6
s.+ lerinden 322a/17
s.+ lerine 327a/5
s.+ leriyile 328a/18
s.+ lerüŋ 299a/7
s.+ üŋ 266b/18, 327a/4, 343b/3

sâḥirân (Ar.) Büyü yapan
s.266b/16,329a/2, 331a/16, 334b/13
âheng-i s. 313b/11
baʿḍ-ı s. 266b/20
dâsıtân-ı s. 265b/8
mihter-i s. 329b/8
server-i s. 330b/13, 331a/18
siḥr-i ibtâl-i s. 322b/4
siḥr-i s. 328a/12

sâḥirün (Ar.) Büyücü
s. 268a/13

ṣaḥn (Ar.) Boşluk, meydan
ṣ.- ı felek 285a/18

ṣaḥrâ (Ar.) Kır, ova, çöl
ṣ.- gâh 335b/4
ṣ.- i sinâb 285b/15
ṣ.- yı heyhâtuŋ 341b/20
ṣ.- yı sinâbdan 300b/1
ṣ. 271b/16, 283a/21, 287a/16, 300a/19, 329b/14, 341b/11
ṣ.+ da 267a/5, 305a/20, 341b/14 341b/15
ṣ.+ nuŋ 271b/16, 300a/13

ṣ.+sı 285a/14, 285b/12, 300a/14, 303a/13, 310b/1, 311a/14, 314b/21, 321b/1, 322a/10, 329b/11, 336b/5, 341b/11
ṣ.+ sın 303b/17, 341b/21
ṣ.+sına 283a/20, 285b/1, 285b/14, 296b/14,299a/14,300a/19,301b/21, 303a/10, 325a/16, 336a/12, 337b/5, 309b/5, 325b/4, 341b/13
ṣ.+sında 294a/21, 304a/10, 325a/14, 341a/8, 342a/4
ṣ.+ sınuŋ 325a/13, 341b/15
ṣ.+ya 267a/5, 272b/10, 289a/21, 298b/14, 298b/15, 301b/1

saḫt (Far.) sert, katı, güç, zahmetli
s. 308a/13

saḫun (Ar.) Kırma
s. 328a/13, 337b/9
s.+ dan 284b/5

ṣâiḳa (Ar.) Yıldırım
ṣ. 306b/21

ṣaḳa Kuş türü
ṣ. 267b/13

sakal Erkeklerde çene ve yanaklarda çıkan kılların bütünü
s.+ ı 309a/6

saḳın- Sakınmak, dikkat etmek
s. 327a/16, 343a/17
s.- ır 299a/21

ṣaḳınıcı Sakınan
ṣ. 311a/18

sâḳî (Ar.) Saki, içki sunan, içki dağıtan
s. 265a/12
s.+ ler 337b/16

sâkin (Ar.) Yerinde duran, hareketsiz
s. 270b/3

ṣaḳla (Bir şeyi) Kaybolmaması, zarar görmemesi için belli ve emin bir yere koymak, kaldırmak
ṣ.- yup 340b/6

saḳson Kuş türü
s.+ lara 268b/8

sâl (Far.) Yıl
s. 265a/2, 281a/12, 281a/3, 323a/10

ṣal- Koymak, bırakmak, atmak, göndermek
ṣ. 332a/18
ṣ.-a 290a/16
ṣ.- am 275b/3, 317a/1
ṣ.- ardı 284a/16
ṣ.dı279b/2,281b/10,287b/18, 308a/13
ṣ.- ıncaḳ 279a/21
ṣ.-mış 319a/18, 319a/21, 319b/4, 319b/7, 326a/16
ṣ.- mışdı 326b/6
ṣ.-mışlardı320a/7,326b/11, 326b/12
ṣ.- sa 308b/10
ṣ.- sam 277a/12, 277a/13, 309a/17
ṣ.- şam 312b/13
ṣ.-up 268a/4, 269b/16, 279a/7, 288b/19, 298b/16, 302a/19, 303a/8, 304b/15, 304b/2, 304b/3, 305a/11, 305a/5, 305a/6, 305a/7, 305b/7, 307a/19, 307a/4, 307b/13, 308a/14, 308b/1, 308b/14, 309b/3, 312b/1, 314b/15, 18a/11, 333a/16, 333a/20, 333b/7, 333b/8, 336a/11, 339b/5
çomak ṣ.- up 297b/6
ḳul ṣ.- p 279b/3, 287a/21, 312a/13, 312a/6
ʿüryân ṣ.- up 280a/14
sâye ṣ.- up 267a/18
siper ṣ.-up307b/11, 333b/21, 334a/2
ün ṣ.- up 306a/4
yaŋa ṣ.- up 266a/17
ṣ.- ur 312b/13

ṣalâ (Ar.) 1.Cuma namazına ve bâzı yerlerde cenazeye çağırmak için minarelerde okunan salavât. 2. meydan okuma, "kendine güvenen varsa çıksın!" diye bağırma. 3. Bir mahalle çocuklarının, başka bir mahalle çocuklarıyla taş kavgalarına çıkmaları, 4. Mevlevîlerde "can"ları namaza, yemeğe, mukabeleye çağırma.
s.290a/16

ṣalâbet (Ar.) Sağlamlık, manevi kuvvet
ṣ. 280a/12, 280a/3, 302a/8, 307b/1
ṣ.+ de 309a/10
ṣ.+ ile 306a/13, 322b/12
ṣ.+ in 284b/3, 318a/19
ṣ.+ ine 308a/11, 334b/13
ṣ.+ ü 308b/12

ṣalâbetlü (Ar.+T.) Kuvvetli
ṣ. 296b/4, 315b/8

ṣalavât (Ar.) Hz. Muhammed'e edilen dualar
ṣ. 265b/1, 265b/7, 266b/19, 268b/17, 270a/9, 270b/4, 275b/3, 276a/5, 277b/5, 279a/19, 280a/1,

281a/17, 281a/6, 281b/3, 284a/13, 286a/20, 290a/7, 292b/21, 298b/8, 299b/20, 301b/6, 309a/20, 312b/20, 313b/1, 313b/10, 314a/7, 320b/4, 323a/10, 323b/5, 324a/1, 328a/11, 336b/9, 339a/3, 339a/4, 340a/8, 340b/13, 343b/8
ṣ. virüp 281b/20, 306b/20

ṣaldur- Saldırmak
ṣ.- up 301a/18

ṣalıcı Salma işini yapan
ṣ. 305b/3, 306a/16

ṣalıḳ Ucunda kısa zincirlere bağlı birkaç demir yuvarlağı bulunan sopadan ibaret
ṣ.288b/11,297b/10, 303b/2, 304b/7, 305a/8, 305b/3, 310a/17, 310a/4, 338a/5317a/19
ṣ.+ane 320a/6
gürz-i ṣ. 298b/4
ṣ. urup 312a/4
ṣ.+ larıyla 314a/17
ṣ.+ ı 309a/17, 312b/13
ṣ.+ ın 276b/9
ṣ.+ um 277a/13

ṣalın- Koyulmak, bırakılmak, atılmak
ṣ.- mış 325b/2
ṣ.- up 289b/17, 314b/16
ṣ.- ur 283a/15

ṣalış- Karşılıklı olarak hamle yapmak
ṣ.- dılar 305a/8
ṣ.-up 297b/11, 310a/4, 310a/5, 312a/15

ṣâliḥ (Ar.) Dinin emirlerine uygun, doğru
ṣ. 343b/7

ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve's-sellem (Ar.) Allah'ın selamı üstüne olsun
340b/11

salṭanat (Ar.) Hükümdarlık, hakimiyet, güç
s.- ı ʿaẓameti 284b/20
s.- ı süleymânî 340a//4
s.267b/1, 286b/9, 317a/10, 317a/20, 320b/14, 322a/6, 322b/12
s.+ da 275a/6
s.+ ı 318b/13
s.+ ın 284b/2, 326b/1
s.+ ına 289b/7, 334b/13
s.+ la 284b/9
s.+ uŋ 323a/4

ṣaluḳ Ucunda kısa zincirlere bağlı birkaç demir yuvarlağı bulunan sopadan ibaret eski
ṣ. 304b/14, 311b/4, 312a/15

ṣalyâr Salya
ṣ.+ ı 268a/12

ṣamâne (Far.) Sevet, zenginlik, düzen
ṣ. 277a/11

ṣamed (Ar.) Kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan, Allah
ṣ. 299b/11
ṣ.+ dür 274a/1, 290b/20, 343b/10

ṣamedullah (Ar.) Kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan, Allah
ṣ. 274b/16

sâmiʿ (Ar.) İşiten, dinleyen, dinleyici
s. 265a/2

ṣan- Zannetmek
ṣ. 276a/2, 280b/4, 280a/16, 290a/5, 302a/12, 304a/3, 310b/12, 314a/21, 331b/12
ṣ.- asın 267a/14, 282b/15, 283a/7, 283a/8, 285b/13, 285b/16, 285b/3, 301b/20, 325a/16, 326b/8
ṣ.- ayduŋ 282a/20
ṣ.- dı 342b/13
ṣ.- dılar 340a/20
ṣ.-ma 265b/7, 277b/19, 287b/7, 339a/6, 343a/17
ṣ.- uban 326b/3
ṣ.-up 296a/14, 302b/15, 325b/9, 343a/18
ṣ.- ur 302a/3
ṣ.- ursın 278a/3, 278a/5

ṣanc- Batırmak, saplamak
ṣ.- dı 333a/13
ṣ.-up 269b/12, 272b/3, 272b/4, 277a/4, 279a/13, 296b/5
ṣ.- ımaġa 278a/11

ṣancaḳ Sancak, bayrak
ṣ. 276a/20, 310a/14, 331b/16, 332b/5, 332b/6
ṣ.+ ı 276a/10, 301a/15, 310a/9
ṣ.+ ın 315a/3
ṣ.+ına 301b/9, 302a/15, 304a/19, 304b/11, 305a/9, 311a/10, 312a/11, 314b/17, 333a/2
ṣ.+ lar 280b/10
ṣ.+ laruŋ 282a/12

ṣancaḳlu Sancağı olan

s. 302a/15, 304a/19, 314b/17

ṣancıl- Batırmak, saplamak
ṣ.- up 325a/20

ṣancış- Karşılıklı batırmak
ṣ.- dılar 279a/12
ṣ.- up 297b/11, 314a/17

ṣandal Sandal ağacından yapılmış oturak
ṣ. 283b/18, 289a/10
ṣ.+ a 272a/11
ṣ.+ lar 267a/11, 283b/13

ṣanduḳ (Ar.) Sandık
ṣ. 293b/9, 294a/, 294a/17, 294a/8, 294b/2, 295a/14, 295a/19, 295a/2, 295a/3, 295b/4
ṣ.+a 293b/11, 293b/15, 295a/20, 295b/1
ṣ.+ dan 293b/12, 293b/13, 295a/15
ṣ.+ ın 291a/15
ṣ.+ ına 294a/13, 295b/4
ṣ.+ lar 295b/14
ṣ.+ lara 290b/14
ṣ.+ uŋ 295a/11

ṣanduḳça (Ar.+T.) Küçük sandık
ṣ. 291b/6
ṣ.+ ya 291b/7

ṣanış- Sanmak
ṣ.- uŋ 320b/20

ṣaniʿ (Ar.) Yaratan, Allah
ḥikmet-i ḳudret-i ṣ. 340b/21
s. 265a/1
ṣ.+ üŋ 270b/16

ṣâni (Ar.) İkinci
pîr-i ṣ. 274b/3

ṣanki Anlatılan şeyin gerçekte var olmadığını, fakat öyle sanıldığını gösterir, sözüm ona, sözde, güya
ṣ.280b/12,298b/19,304a/4, 307a/16, 309b/6

sankim Anlatılan şeyin gerçekte var olmadığını, fakat öyle sanıldığını gösterir, sözüm ona, sözde, güya
s. 279b/17

saŋa Sana
s.269a/21,270a/14,272b/21,274a/12 ,274b/1, 280b/17, 281a/2, 292b/20, 293b/20,295a/12, 295a/16, 297a/11, 299a/17,299a/18, 308b/17, 313a/11, 312b/21,322a/17, 322a/18, 327a/13, 327a/20, 328a/11, 331b/2, 332a/11, 332a/15, 332b/3, 335a/12, 343a/20

ṣap- Sapmak
ṣ.- asın 292b/17
ṣ.- aydı 291b/17

ṣapan Taş atma aracı
ṣ. 287a/19

ṣaplu Saplı
ṣ. 276b/8, 308b/1

ṣar- Kuşatmak, çevrelemek
ṣ.- up 307b/12

sarây (Far.) Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük ve gösterişli binâ
s.+ ı 340a/18
s.+ ına 276a/15
köşk-i s.+ lar 324b/1
s.+ ında 296b/2
s.+ lar 291a/8

ṣarf (Ar.) Harcama, masraf etme
ʿömr-i ṣ. 328a/3

ṣarıar- Sararmak
ṣ.- dup 275a/15

ṣarın- Bürünmek
ṣ.- up 282a/8, 306b/12

ṣarîḥ (Ar.) Açık, belli
ṣ. 328a/14

ṣarḳıd- Aşağı doğru sallamak
ṣ.- up 326a/13

ṣarḳuḳ Sarkmış olan şey
ṣ. 299a/2

ṣarṣar (Ar.) Şiddetli, gürültülü rüzgar
ṣ.- ı ḫavfından 265a/3
ṣ. 293a/13, 293a/9, 339a/15
bâd-ı ṣ. 267a/4, 267b/9, 272a/9, 301b/14, 305b/8, 322a/13
s.+ ı 327a/21

ṣarṣıl- Sarsmak eylemine konu olmak
ṣ.- dı 280b/11

ṣaru Sarı
ṣ. 268a/12, 296b/13, 297a/8

ṣat- (Bir şeyi) Bir bedel karşılığında başka-sına devretmek
ṣ.- up 315b/17

saṭḫ (Ar.) Bir şeyin dışta olan, dıştan görünen tarafı, yüzü; Bir meselenin veya olayınsâdece dıştan görülen, derinlemesine bilinmeyen yönü, dış yüzü
s.+ ında 283a/21

saṭvet (Ar.) Birinin üzerine şiddetle sıçrama
s. 280a/12
s.+ de 280a/10

s.+ ine 334b/13

ṣav- Yanından uzaklaştırmak, gitmesi gerektiğini hissettirmek, göndermek, yol vermek

ṣ.- dı 307b/11

ṣ.- up 309b/13

ṣavaş- savaşmak, cenk etmek

s.- maḳ 286b/1

ṣ.- up 297b/11

ṣavaş Savaş, cenk

ṣ. 283a/12, 283a/13, 287a/21, 287a/7, 303b/17, 306a/12, 314a/5, 321b/16, 332a/1

s. iden 286b/7

s.+ ına 303b/18

ṣ. itdiler 297b/6

ṣ. itmege 303b/11

ṣ.+ a 277b/8

ṣ.+ ı 285b/21, 300b/10

ṣavm (Ar.) Oruç

ṣ.+ ile 273a/18

ṣavt (Ar.) Ses, sedâ

ṣ. 304a/5, 340a/8

ṣavul- Bir şeyden çekinerek bulunduğu yerden uzaklaşmak

ṣ. 318a/7

ṣâvur Cömert

ṣ. 327b/17

ṣavur- Savurmak, dağıtmak

ṣ.- up 277b/3

say- Aynı cinsten olan şeylerin, 1 sayısından başlayarak her biri için bir sayı eklemek sūretiyle kaç tâne olduğunu belirlemek, sayısını bulmak, tâdat etmek

s.- mazam 277a/11

ṣayd (Ar.) Av, anlanma

ṣ.+ a 275a/10

ṣ. 313a/8

ṣ. iderem 275a/11

ṣ.+ ında 265b/5

sâye (Far.) Gölge

s. ṣalup 267a/18

sâyebân (Far.) Gölgelik

s.- ı iskenderi 326b/6

s. 318a/21, 336b/7

s.+ ı 342b/2

s.267a/6, 283b/2, 283b/21, 284a/11, 289b/6, 290a/20, 292a/5, 315a/1, 320b/6

ṣayvân (Ar.) Kırma, pervaz, kıvrım

ṣ. 329b/13

sâz (Far.) 1. müz. çalgı. 2. silâh. 3. At takımı. 4. sıra, düzen. 5. kuvvet, kudret. 6. öğrenme. 7. ustalık. 8. hîle. 9. eş, benzer. 10. menfaat

s. 274b/6, 279a/6, 288b/10, 333a/5

s.+ ı 327b/19

s.+ ın 314b/10

sâzlıḳ (Far.) At takımı, sıra, düzen, kuvvet, kudret

s. ḳıldılar 329b/2

sebaḳ (Ar.) Ders

s. 327a/15

sebʿ (Ar.) Yedi

s.+e 319b/1, 322b/15

sebeb (Ar.) Sebep, neden

s.270b/14, 270b/18, 273b/3, 274b/1

s.+ den 311a/8, 329b/18

s.+ in 273b/19

sebz (Far.) Yeşil

s. 319a/9

sebze (Far.) Yeşil bitki

s.- pūş 296b/6

s.- pūşı 296b/7

s.- zâr 274b/8

s. 296b/4

seccâde (Ar.) Üzerinde namaz kılınan küçük kilim

s. 335a/11

secde (Ar.) Allah'ın büyüklüğü, yüceliği önünde hiçliğini göstermek ve O'nu ululamak maksadıyle vücūdu alın, burun, el ayaları, dizler ve ayak parmakları yere değecek duruma getirme, bu durumda yere kapanma

s.- i şükr idüp 271b/3

s.- i şükr itdi 337a/5

s.- i şüḳr itdüm 271b/18

s.- i şükür 335a/20

s.- i şükür itsün 274a/14

s.- i şükür ḳıldum 273b/11

s. itdi 293b/16

s. ḳılayın 295a/21

s. ḳıldum 293b/20

s. ḳılsam 293b/12

s. ḳılup 295b/1

s. ḳılur 335b/15

s.+ ye 337b/12

seç- Seçmek, farketmek

s.- dügin 268a/19

s.- üp 304a/9, 315a/15, 315a/17

sedd (Ar.) Set, engel

s.-i iskender 267a/13, 283a/12, 283a/5, 283b/14, 301a/20, 301b/17, 302a/17, 302a/6, 306b/12, 308a/2, 309a/5

s.- i muḥammed 313a/20

s.- i sikender 278a/7, 279a/10

s.-i skender 275a/18,276b/3, 277b/6

s.+ i 305b/8

dergeh-i s.+ inde 265a/5

ṣedef (Ar.) Sedef, inci kabuğu

ṣ.- vâr 281a/20

ṣedir Kol koyacak yeri ve arkalığı bulunmayan, üstü minderli ve yastıklı olabilen kerevet, divan

s.+ i 286a/18

ṣedr Oturmak

ṣ.+e 286a/18

ṣ.+ ini 279b/12

ṣefârat (Ar.) Sefirlik, elçilik

ṣ.+ a 319b/16

sefer (Ar.) Yolculuk, seyahat

s. 268b/16

s. ḳılmaġa 342a/5

segird- Seğirtmek, koşmak, hızlıca gitmek

s.- üp 338a/3

s.+ imde 306a/3

s.+im i 277a/4

seḫâ (Ar.) El açıklığı, cömertlik

s.+ sın 290b/6

s.+ sına 290b/6

seḥâb (Ar.) Bulut

s. 324b/17, 338b/8

seḥer (Ar.) Tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit

s. 273a/3, 276a/12, 276a/8, 281b/9, 313b/7, 337a/14

vaḳt-i s. 268b/16, 316b/21

s.-gâh 282b/6, 335a/4, 335a/18, 336a/11, 337a/12, 339a/15, 340a/9, 340b/4

sehv (Ar.) Hata, yanlış

s. 327b/2

sek- Sekmek, zıplayarak gitmek

s.- er 298b/5

s.- üp 268a/6

sekîne (Ar.) Rahat ve sâkin olma, sâkinlik, sükûnet

s.- i mūsâyı 315a/4

s.- i tâbūt 322b/3

s.- i tâbūtı 323a/14

s.- i tevrât 306b/19

s. 306b/20, 343b/4

s.- i mūsâya 307a/3

s.- i tevrât 311a/11

s.+ yi 281b/19, 311b/2

sekiz Yediden sonra, dokuzdan önce gelen sayının adı

s.267a/14,282b/15,285b/3, 290b/17, 293b/3, 297b/3, 299a/9, 300a/12, 301a/11,301a/13, 301a/15, 301a/16, 301b/16, 303a/3, 310a/10, 311b/21, 313a/12,329a/20, 330a/14, 334a/11, 338a/15,342a/10, 342a/12, 342a/13, 343a/8, 343b/13

sekizinci Sıra sayı

s. 299b/14, 306a/5

seksen Seksen sayısı

s. 1a/13, 315a/14, 330a/14, 342a/1, 342a/10, 342a/9

selâm (Ar.) Bir kimseye veya bir topluluğa yakınlık, sevgi ve nezâket göstermek, sağlık, esenlik ve başarı dilemek için "selâmün aleyküm, merhaba, hayırlı işler" gibi sözlerden birini söyleme yâhut aynı dileği taşıyan bir işâret veya harekette bulunma

s.269b/15,269b/7,270b/20, 273a/20, 273a/20, 275b/8, 278a/1, 287b/14, 313b/1, 336b/13, 336b/2, 343a/18

s. itdi 274a/12

s. virdi 335a/11

s. virdügüm 274a/2

s. virüp 274a/3, 274a/4, 289a/10

s.+ ın 335a/11

selâmet (Ar.) Ruh ve beden yönünden sağlıklı olma, esenlik

s. 310b/11, 317b/9

bekenâr-ı s. 280b/7

selâmla- (Ar.+T.) Selam vermek

s.- yup 322a/5

selâṭîn (Ar.) Padişahlar, sultanlar

s.- i cihân 344a/2

s.267a/10,270a/2,320b/10, 337b/17, 340b/17, 344a/7

cemîʿ -i server-i s. 337b/2

server-i s. 291b/12, 294b/17, 339b/19

s.+ ler 323a/11
cemîʿ -i server-i s.+ ler 283b/4
server-i s.+ler 281b/21, 284a/20, 290a/14, 290a/16, 291b/1, 292a/10, 317a/10, 321a/15,
323a/20, 339a/2
s.+lerile 291a/18, 302a/12, 302b/19
server-i s.+lerile 289a/9, 315a/21, 335a/21
s.+ lere 288a/6, 320b/17
server-i s.+lere 286a/2, 290b/4, 338a/14
s.+ leri 306b/7
server-i s.+ leriyile 297a/15
s.+ lerüŋ 323a/3
server-i s.+ lerüŋ 321b/7
seleb (Ar.) 1. Birinden kapılıp alman şey. 2. soyularak birinden alınan şey. 3. savaş âleti s. 333a/5
semʿ (Ar.) Kulak
s.+ ine 326a/21, 334b/7
s. +u 339a/5
semâ (Ar.) Gökyüzü, sema
gūş-ı s.+ da 265a/5
s.+ ya 336b/14
semâʿ (Ar.) İşitme, duyma
s. 269a/5, 319b/12
şemarât (Ar.) Meyveler, meyveli ağaç
ş.+ a 336a/21
semavât (Ar.) Gökler
melekût-ı s. 330b/6
semek (Ar.) Balık
s.+ e 319a/7
s. 283b/2, 304a/2, 308b/10
şevr-i s.+ de 282b/21
semen (Far.) Yasemin
s. 285b/6
semender (Far.) Kurbağagillerin kuyruklu takımından bir hayvan
s. 267b/12
şemer (Ar.) 1.meyva, yemiş. 2. mahsul, verim. 3. netîce
ş. 293a/20
semiʿ (Ar.) Duyma, işitme
s. 299a/17, 299b/20
sen Tekil ikinci (özel ad) zamiri
s.268a/3, 269a/20, 270a/9, 272b/20, 273b/2, 274b/3, 276b/17, 277b/15, 279a/18, 280b/17, 281a/12, 281a/5, 290b/8, 292a/8, 292b/14, 292b/21, 293a/17, 293b/20, 293b/8, 294b/13, 297a/3, 298b/8, 299a/21, 299b/1, 299b/2, 312b/17, 313a/1, 313a/3, 317b/15, 321a/6, 322a/16, 322b/3, 331a/18,331a/20, 332a/12, 332a/14, 332a/4, 334b/18
s.+de281a/18,296a/2,313a/7, 343a/21
s.+ den 269a/20, 280b/17, 295a/21, 299a/18, 312b/21, 312b/9, 322b/9, 327a/13, 343a/20
s.+i273a/17,274a/6,274a/8,274a/20, 278a/21,281a/5,286a/13,280b/17,295a/12, 313a/1, 343b/18,
s.+ sen 312b/17
s.+ sin 279a/18, 323b/19
s.+üŋ 265b/5, 269b/18, 273b/19, 274a/21, 277b/15, 278b/7, 279a/17, 279a/4, 293b/7, 295a/4,
312b/17, 312b/18, 331b/5, 332a/2
s.+üŋle 269a/19, 270b/21, 293b/14, 293b/19
şenâ (Ar.) Övme, övüş, medih
ş. ḳıldı 268a/8
ş. ḳıldılar 318a/15
ş. ḳılup 321a/14
ş.+ lar 290a/18
sence Sana göre
s. 299b/17.
seng (Far.) Taş
s.- i âsiyâblar 322b/19
s.- i ḫâresi 281b/10
s. 310b/15
s.- i 288a/13
sepele- (yağmur için) az az yağmak, çiselemek
s.- diler 280b/1
ser (Far.) Baş, kafa
amîr-i s. 308b/9
s.286a/19,290a/2,304a/15, 304b/21, 305a/12, 307a/15, 309a/18, 315b/17
s.- âhen-pūş 280a/4
s.cümlesi281b/14,286a/12,287a/14, 288a/7, 305b/15, 315b/12, 332a/3
s.- cümlesi 289a/18
s.- defterleri 267a/9
s.- efrâzları 288b/4
s.- firâr 281a/4

s.- firâz 265a/14, 279a/6, 279b/6, 284a/12, 302b/19, 306a/7, 323b/21, 328a/10, 343b/7
s.- firâzlar 305a/14, 320b/20
s.-firâzları267a/11,296a/13,321a/20
s.- firâzların 306b/7
s.- firâzlarına 268b/11
s.- firâzlarıyıla 312a/1
s.- firâzlarıyile 303a/17
s.- firâzlarıyla 306a/17
s.- gerdân 340a/19
s.- henglerinden 307b/1
s.- henglerine 332b/4
s.- i 318b/17
s.- keşân 308b/18
s.- leşkeri 296a/14, 300a/17
s.- leşkerin 289b/11
s.- mest 292a/2, 295a/18
s.- i murġânı 289b/16
s.- murġlarıyıdı 266a/3
s.+ neferleri 318b/19

serâ (Ar.) Yeryüzü, arz
s. 315a/1, 319b/20, 329b/13

serâperde (Far.) Otağ, büyük çadır
s. 283b/1
s.+ ler 267a/6

serçe Kuş türü
s. 279a/18, 320a/10
s.+ nüŋ 285a/9
s.+ ye 266a/10, 287a/10

serd (Ar.) (sözü) düzgün ve münâsebetli söyleme
s. 321a/8

seren Yelkenli gemilerde dört köşe biçimli yelken
s.+ e 309a/6

serencâm (Far.) Bir işin sonu, akıbet
seyr-i s. 324b/21
s.+ ından 273a/9

sergerdân (Far.) Başı dönen, ne yapacağını bilmeyen, şaşırmış, sersem-lemiş bir durumda olan (kimse), şaşkın, perîşan
s. 278b/19

sergüzeşt (Far.) Macera, serüven, birinin başından gelip geçenler
s.+ in 273a/8, 273b/17
s.+ üŋi 270a/5

serḥadd (Far.) Sınır boyu, hudut
s.+ inde 322a/12
s.+ ine 298b/13
s.+ inden 270a/21

serheng (Far.) Çavuş, yasakçı
s.- i kâfirân 330b/13
s.- i murġân 266b/20
s. 306a/7
s.+ i 324a/5, 327a/6
s.+ in 329a/11
s.+leri 267a/11, 268b/10, 307b/16, 318b/19
s.+ lerine 282b/10

serî (Ar.) Hızlı, çabuk
s. 308b/18

serîr (Ar.) Taht
s.285a/4,332a/17, 332a/18, 342b/19
s.- i pâk itdürdi 318b/6
s.- i süleymân 318a/1
s.+ i 318a/13
s.+ ine 319b/20

serkeş (Far.) Dik başlı, baş kaldıran, inatçı s. 292a/21
s.+ inüŋ 343a/2
s.+leri 283b/9, 320b/13, 321b/13, 322b/7
s.+ lerine 320b/18
s.+ leriyile 337b/13
s.+ lerüŋ 324b/15
cemîʿ-i s.+ lerüŋ 302b/20

sernügūn (Far.sernigūn) Başaşağı, tepe taklak
s. 278b/1, 281a/3, 313a/5, 327a/21

serp- Serpmek işi
s.- diler 298a/3
s.- erlerdi 320a/18

serv (Far.) Servi ağacı
s.- i raʿnâ 313b/4
s. 271b/16, 313b/7, 317a/18

server (Far.) Ulu, yüce (kimse)
s.- i câẕūyân 329b/8
s.- i efrâsiyâb 286a/10
s.- i efrâsiyâb-ı ġaddâr 284b/6
s.- i enbiyânuŋ 334b/10
s.- i melâʿîn 265/b14
s.- i mîkâʾîl 334b/7
s.- i mübâriz 315a/10
s.- i ʿâdîyân 308b/20
s.- i ʿâṣi 340a/2
s.- i sâḥirân 330b/13, 331a/17
s.-iselâṭîn291b/12,294b/17, 339b/19
cemîʿ-i s.- i selâṭîn 337b/2

s.-i selâṭînler 281b/21, 284a/20, 290a/14, 290a/16, 291b/1, 292a/10, 317a/10, 321a/15,
323a/20, 339a/2
cemîʿ-i s.- i selâṭînler 283b/4
s.iselâṭînlere286a/2,290b/4,338a/14
s.-i selâṭînlerile 289a/9, 315a/21, 335a/21
s.- i selâṭînleriyile 297a/15
s.- i selâṭînlerüŋ 321b/6
s.- i ümerâ 269b/4
s.294b/11,302a/11,306b/7, 313a/17, 320b/10, 320b/17, 323a/11, 323a/3, 337a/4, 340b/17, 344a/2
cemîʿ-i s. 281b/21
dâna-i s. 297a/13
sulṭân-ı s. 315a/2
s.+ e 296a/13
nebiy-yi s.+ e 317a/5
s.+i 278b/20, 285a/21, 288b/4, 291a/17, 292a/4, 305a/14, 305a/2, 308b/11, 318b/17, 321a/9, 324b/12, 329a/18, 333a/12, 334b/6, 337b/2, 338a/8, 340a/12
leşker-i s.+ i 302b/18
s.+ idi 284a/15
s.+ idür 265a/7
s.+ inle 325a/4
s.+ inüŋ 294b/3
s.+ler 303b/2, 314b/12, 321b/21, 324b/21
s.+ lerden 269b/2, 332b/9, 333b/6
s.+ lere 268b/10, 312b/9, 337b/17
s.+leri 267a/10, 267a/9, 280a/20, 283b/7, 283b/8, 289a/8, 301b/10, 305b/12, 308a/1, 309b/21, 310b/4, 311a/16, 311a/5, 311b/5, 311b/6, 312a/14, 314a/13, 316a/16, 318a/7, 321b/13,324a/18,324b/10, 325b/12, 333a/7, 334a/5, 338a/19, 339a/13
s.+ leridir 316a/15
s.+ lerin 304a/16, 318a/15
s.+lerinden 270a/2, 284a/14, 303b/14, 307b/18
s.+lerine 310a/4, 315b/17, 330a/7, 332b/4
s.+ lerinle 294a/18, 329a/13
s.+lerinüŋ312a/8, 320a/16, 337b/14
s.+leriyile294b/19,300a/13,300a/1, 304b/14, 305a/1, 305b/7, 306a/16, 312a/1, 314a/16, 315a/5, 333a/3, 339a/16
s.+ leriyle 276b/13
s.+ lerümüz 321b/1
s.+ lerümüzi 317b/13
s.+ lerüŋ 315a/13
s.+ ü 343b/15

sev- Sevmek
s.- dügi 292a/7
s.- ene 281a/18
s.-er 269a/14

ṣevâb (Ar.) Sevap, güzel ve hayırlı amel
ṣ.266b/19, 286a/15, 292b/2, 298b/8, 309a/20, 314a/7
ṣ.+ a 270a/20

sevda (Ar.) Kuvvetli sevgi, aşk
s. 313b/3

sevgü Sevgi
s.+ sin 273a/11

sevin- Sevinmek
s.- diler 289b/11

ṣevr (Ar.) 1.Öküz, boğa 2. Boğa burcu
ṣ.- i semekde 282b/21
ṣ. 283a/16

seyf (Ar.) Kılıç
s.- i berrân 310a/5
s.- i ʿuryân ḳılup 279a/20
s.- i siperi 279a/21
s.303b/2, 304b/10, 304b/7, 310a/17, 311a/1, 311b/4, 312a/15, 312a/2, 312a/20, 312a/4, 312a/7, 312b/12, 314a/15, 314a/20, 314b/8, 333b/13, 338a/5
s. çaldı 280a/17
s. urup 297b/15, 301b/8
s.+ le 311b/8
s.+i 328b/5
s.+in 280a/17
s.+ü 305a/8

seyir (Ar.) Gezinme, dolaşma
s. itdüm 273b/13
s.- i serencâm 324b/21
s. 314a/1, 316a/10, 342a/4

seyl (Ar.seyr) Sel
s.- i ʿaẓîm 271b/4
s. 271b/1, 271b/2, 271b/7, 298a/20, 301b/21
s. olup 300b/2
s.+ den 271b/8
s.- vâr 279b/4

s.+i 306a/3
seyrân (Ar.) Gezme, gezip dolaşma
s. 341b/21, 342a/9
s. ide 343a/14, 343a/7
seyyâḥ (Ar.) Yolcu, gezici
s. 275b/7, 277a/11, 278a/4
fellâḥ-ı s. 278a/1
s.+ a 277b/10
s.+ dan 275a/15
seyyâre (Ar.) Güneş'in etrafında dolaşan gezegen.
kevâkeb-i s. 339a/10
s.+ leyin 337b/18
ṣı- Ḳırmak, yenmek, mağlup etmek
ṣ.- dı 271a/11
ṣ.- dılar 311a/10
ṣ.-mışlar 270a/15
ṣ.-yub 311b/8, 312b/14, 314b/4
ṣ.-yup 297b/13, 297b/15, 300b/3, 301b/11, 301b/9, 304b/11, 316b/5, 321a/5, 322a/11, 329a/10, 329a/19, 332a/4
sıbṭ (Ar.sibṭ) Boy, kabile
s.+ ı 323a/17
s.+ ın 306a/11
s.+ ına 306b/6
s.+ ınuŋ 284b/10, 305a/11, 305a/15, 305a/18, 305b/10, 305b/18, 305b/5, 306a/15, 306a/19, 306a/21, 306a/5, 306b/7, 306b/8, 321b/14, 337a/21
s.+ î 310a/14
s.+uŋ 267a/9, 282a/9, 295b/17, 296a/4, 305a/10, 305b/1, 310a/15, 311a/15, 315a/11, 315a/6, 317a/12, 331a/11, 337b/11
s.+ından 281b/12
sıbṭî (Ar.) Boy, kabileye mensup olan
s. 289a/7
ṣıçra- Ayaklarını hızla yere vurarak ileriye veya yukarıya doğru atılmak
ṣ.- yup 276b/10, 278b/12
başına ṣ.- yup 266a/12
ṣıdḳ (Ar.) Doğruluk, samimiyet, hakikat
ṣ.+ ile 275a/5
ṣ. 306b/20
ṣıfat (Ar.) Sıfat, suret, şekil, nitelik
ṣ.- ı mahlukatla 322b/12
ṣ. 267b/7, 268b/14, 276b/21, 277a/5, 306a/5, 308b/8, 319a/3, 319a/4, 319a/8, 319b/19, 326a/18, 341b/7, 343a/10
ṣ.+ ı 335a/3
ṣ.+ la 339/21
ṣıfât (Ar.) Sıfatlar
ṣ.- ı nebâtâta 336b/1
ṣ. 340a/18
ṣ.+ ı 343b/10
ṣıfatlu (Ar.+T.) Sıfatlı
ṣ. 276b/4
sığ- Sığmak
s.- mayan 335b/3, 335a/16
s.- maz 301b/18, 303a/1
ṣığın- Tehlikeden korunmak için emin ve güvenilir bir yere sokulmak
ṣ. 296b/16
ṣ.- up 274b/9, 311b/3
ṣ.- up ṭurdı 268a/20
ṣığır Geviş getirenlerden manda, öküz, inek vb. büyükbaş, boynuzlu, evcil hayvanların ortak adı
ṣ. 268b/1, 308a/9
ṣıḥḥat (Ar.) Sağlık, esenlik, âfiyet
ṣ. 272b/16
ṣ.+ de 274a/16
ṣıʿın Sığınmak
ṣ.- up 279b/10
ṣıḳ- Çevresine sarılarak veya bir şey sararak sımsıkı kavramak
ṣ.- up 297b/5, 316b/4, 329a/8
ṣın- Kırılmak, parçalanmak, yenilmek, mağlup olmak
ṣ.- an 304b/9, 329b/21
ṣ.- dı 310b/18
ṣ.- du 310b/18
ṣ.- düğin 305a/10
ṣ.- mış 324a/19
ṣ.- up 297a/18
ṣınuḳ Kırılmış, parçalanmış
ṣ. 298b/18
sır (Ar.sırr) Sır, söylenmeyen şey
s.+ larına 297a/5, 337b/6
ṣırâṭ Sırat köprüsü
ṣ. 285b/4
sırça Cam
s.+ dan 342a/14
sırr (Ar.) Gizli tutulan, kimseye söylenmeyen şey
s.+a294a/15,330b/8,342b/17,343a/16, 343a/4

s.+ ına 325b/13, 330b/7, 331b/18, 337b/8
s.+ ını idem 280b/17
s.+ı irmeyüp 267b/3

şırt Arka
ṣ.+ ı 312a/21

şırtlan Hayvan türü
ṣ.+ a 299a/8

şız- Azar azar süzülüp çıkmak
s.- up 271a/20, 307a/17, 327b/21

sibâʿ (Ar.) Yırtıcı hayvanlar
s. 271b/12
s.+ dan 271b/14

sidret'ül- müntehâ (Ar.) Arştaki bir ağaç olup ötesine mahluk geçemez
s. 335a/5

siḥ(i)r (Ar.) Büyü; gözbağcılık, büyücülük
s.- i efsūn urup 266b/12
s.- i füsūn 268a/17
s.-igâhın 299a/11, 330b/1, 330b/14, 330b/15
s.- i ibtâl-i sâḥirân 322b/4
s.- i ibtâlile 328b/17
s.-i ibṭâl 322b/7, 325b/16, 330a/15, 330a/6, 331a/9
s.- i ibṭâli 321b/8
s.- i ibṭâlini 329a/6
s.- i kâhin 266a/13
s.- i ḳuvvetle 298b/12
s.- i küpine 328b/2
s.- i sâḥirân 328a/12
s.266a/13, 266b/3, 305b/10, 328b/17, 329b/10, 340b/15
s. urup 266a/16
s.+i 266b/16, 266b/9, 268a/13, 321b/10, 322b/1, 328b/15, 343b/3
s.+le 266b/, 299a/10, 299a/20, 322a/7, 328a/20
s.+ ile 266a/16, 266b/18
s.+ ine 321a/19
s.+ iyile 328b/1
s.-i gâhın 325a/10, 325a/12, 328b/12, 328b/13, 328b/7, 328b/8, 329b/20
s.-i gâhındur 341a/3

sikke (Ar.) Mâdenî para
s.+ yi 341a/15

silk- Silkelenip üzerindekileri dökmek, kendini silkelemek
s.- üp 277a/8

sille Tokat
s. 277a/12, 308b/10

sîm (Far.) Gümüş
s.276a/17, 290b/2, 291b/3, 309a/19, 314a/1, 341a/1

simâ (Far.) Yüz, çehre, beniz
s. 307a/7

sîmin (Far.) Gümüşten yapılmış
s.- sâḳ 337b/16

sin Mezar
s.+ e 281a/10
s.+ leyin 312a/20

sin- Ortalıkta görünmemek için sessizce bir kenara çekilmek, bir yere büzülmek
s.- di 319b/4

sinân (Ar.) Mızrak, süngü
ḳalʿa-i s.+ dur 287a/10

sindu (Ar.) Hindistan'da bir bölgeye mensup
s. 284b/7

sîne (Far.) Sine, göğüs, bağır
s. 279a/12
s. 299b/16
s.+ ler 314a/17, 314a/18
s.+ lere 305a/5
s.+ sine 279a/13, 312b/1, 333a/13
s.+ ye 304b/15, 307b/13
s.+ yile 337b/21

sînelü (Far.+T.) Bağırlı
s.303b/1, 312a/17, 314b/12, 315b/7, 316a/14, 324b/6, 338a/3

sini (Far.) Sini, tepsi
s. 290a/13, 290a/16
s.+ lere 318b/2

sinle Mezar, mezarlık
s.+ ye 304b/11, 305a/9

sinnü Sineli
s.+nü 269a/4

şinor (Yun.synoron) Sınır
s.+ ı 325b/21
ṣ.+ ına 325b/20

siŋ- Sızmayan
s.- meyen 338b/13

siŋ- Sinmek, kenara çekilmek
s.+ i 307a/17

siŋek Sinek
s. 298b/6, 298b/7, 320a/18, 328b/8
ol-dı s. 285a/19
s.+ ler 328b/17, 328b/7, 328b/9
s.+ lerüŋ 328b/8

siŋir Duyulardan ve hareketlerden gelen uyarıları organlardan beyne ileten beyazımsı teller ve bunların oluşturduğu demet
s. 305b/21
s.+ leri 266b/2, 318b/5
s.+ lerin 286b/19
siŋirle- Üzerinde siniri olan, yay için
s.- yüp 317b/13
siŋirli Üzerinde siniri olan, yay için
s. 302a/9
siŋirlü Üzerinde siniri olan, yay için
s.268b/13, 275b/20, 276b/4, 282a/2, 287a/5, 306a/2, 314b/15, 325a/21
sipâhî (Far.) Asker, sipahi askeri
s. 267b/20, 310a/15, 310b/8
s.+ siyile 312a/1
siper (Far.) Kalkan
s.307b/13,308b/14,309b/3, 317a/20, 333b/9, 334a/13, 334a/3
s. ṣalup 307b/11, 333b/21, 334a/2
s.+ e 319a/9
seyf-i s.+ i 279a/21
s.+ in 280a/18
s.+ inüŋ 309b/11
s.+ ler 304b/15
s.+ leri 305b/7
sipidu (Far.) Beyaz, aydınlık
s. 326a/18
zişt-i s. 310b/8
sitâyiş (Far.) Övme, övgü
s. ḳılalar 286b/16
siyâb (Ar.) Giyilecek şeyler, elbiseler
kâfir-i s. 290b/7
siyâh (Far.) En koyu renk, kömür rengi, kara
s.275a/15, 280a/4, 291a/19, 308b/4, 319a/21, 320a/3, 326a/18
s.- ı nūr 276a/10
baḫr-i s. 342b/14
s.+ ın 319b/7
siyâhi (Far.) Çok esmer, siyah tenli
s. 310b/8
siyâset (Ar.) Siyaset, yönetim, politika
s. 315b/13, 315b/6, 331a/5
s. ḳılup 315b/18
s.+ in 318a/18
siyeh Siyah
s. 288b/8, 299b/18, 319b/4
siz Siz (zamir)
s. 271a/2, 296a/13
s.+den 316b/1
s.+e271a/4,274a/11,274b/7,329b/19
s.+ lere 271a/3
s.+ leri 272b/1
s.+ üŋ 287a/16, 290b/21
ṣofra (Ar.ṣufre) Sofra
ṣ. 290a/15, 290a/17, 317b/3, 317b/4
ṣ.+ lar 290a/18
ṣoḥbet (Ar.) İki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça, arkadaşça yapılan konuşma, hasbihal, musâhabe
ṣ.- i ḫâṣı 275b/15
ṣ. 275a/7
ṣ. ḳılup 337b/15
ṣ.+ i 296b/8
ṣ.+ in 291b/18
ṣ.+ inden 294a/20
ṣ.+ ine 292b/3
ṣoḳ- Sokmak, zehirlemek
ṣ.- dılar 275b/19
ṣ.- up 268b/15, 306b/15
ṣoḳun - Takınmak
ṣ.- up 276a/17, 276b/8, 282a/2
ṣol Kalbin bulunduğu tarafta olan
ṣ.267a/17, 268a/4, 268a/5, 273a/20, 274a/3, 276a/18, 277a/8, 278b/13, 282a/11, 283b/12, 283b/9, 284a/4, 286a/6, 287b/3, 288a/5, 289a/10, 289a/5, 289b/15, 289b/20, 290a/12, 291b/11,291b/12,295b/20, 296a/19, 297b/2, 299a/11, 300a/17, 301a/13, 302a/15, 302b/10, 303a/6, 303a/8, 303b/11,303b/16,304a/13, 304a/18, 304b/11,304b/13,304b/15, 307a/12, 307a/6, 309a/11, 310a/10, 315b/1, 315b/2, 317a/11, 317a/13, 317a/17, 318a/12, 318a/2, 319b/18, 320a/10, 323b/11, 324a/21, 326a/9, 326b/11, 326b/15, 326b/6, 327a/3, 328b/4, 330a/11, 330a/16, 331b/9, 332b/15, 334a/4, 335b/11, 336b/13, 337b/16, 337b/18, 338a/19, 338b/1, 338b/4
ṣ.+ a 276b/17
ṣ.+ durmaz 278b/17
ṣ.+ ında 328b/1, 336a/13
ṣ.+ umdaġı 273b/7
ṣ.+ unca 336a/16
ṣ.+ unda 317a/21, 336a/14
ṣol- Solmak
ṣ.- dı 298b/2

şoŋ Son
ş. +a 281a/13
s.+ın 320b/20
şoŋra İçinde bulunulan veya bahsedilen ânın daha ilerisindeki bir zamanda, bilâhare
ş. 271a/10, 271a/2, 272b/16, 272b/19, 273b/14, 274a/9, 276b/3, 276b/9, 277b/17, 289a/3, 289a/6, 289b/14, 290a/21, 291b/16, 300a/3, 303a/21, 307a/6, 326b/6, 331a/11, 331a/13, 335a/17, 335b/4, 340b/18
şor- Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek
ş. 295a/15
ş.- dı 268a/15, 277b/13,302b/11, 317b/11
ş.- dılar 276a/1, 325b/13
ş.- du 329b/7
ş.- dum 270b/20, 271a/8
ş.- ıcaḳ 269a/1
ş.- up 269a/3, 273a/5, 292a/13
şoruş- Karşılıklı soru sormak
ş.- dılar 302b/9
ş.- up 269b/16, 296b/8
şovuḳ Soğuk
ş. 272b/15
sovuḳluḳ Soğukluk
s.+ da 293a/9
şoy- (Üzerinde bulunan kabuk, deri, zar vb.ni) Kesmek veya tutup çekmek, sıyırmak sûretiyle çıkarmak
s.- up 298a/2, 320a/18
şoyaġa Kuş türü
ş. 326b/11, 328b/3
s.+ sın 329b/15
sök- Bir şeyi, bulunduğu, tutunduğu yerden gevşeterek ya da güç kullanarak çıkarmak, çekerek ayırmak
s.- üp 268a/6, 286b/19, 312b/3
sökül- Yerinden çıkmak
s.- di 338b/6
s.- üp 266b/2
sön- Parlaklığını, ışığını yitirmek
s.- diler 313b/17
s.- miş 338b/16
söyle- (Anlatmak istediği şeyi) Sözle bildirmek
s. 327b/15, 327b/16
s.- den 313a/20
s.-di267b/5,268a/1, 281a/6, 284b/3, 295b/5, 313a/10, 318b/18, 318b/8, 324a/14, 326a/10, 327b/2, 343b/8
s.- diler 274b/5, 321a/2, 321a/3
s.- diyse 270a/11, 270b/7
s.- dük 281a/8, 313a/12
s.- düm 275b/10, 327b/5
s.gil268b/20,293b/20,294a/3, 318b/9
s.- mege 269a/14, 326b/20, 344a/1
s.- mek 343b/13
s.- meye 295a/21
s.- meyem 269b/8
s.- mez 293b/9
s.- ne 329b/4
s.- ŋüz 321a/1
s.- r 292a/13, 295a/16, 343a/3
s.- rdi 331a/3
s.- sün 295a/21
s.- ye 279a/19
s.- yelüm defʿ idüp 328a/2
s.-yem 290a/19, 313a/15, 327b/8, 337b/8
s.- yen 292a/11, 292a/14, 295a/12
s.- yevüz 275a/1
s.- yüp 284a/19, 294a/14, 294a/6, 326a/21, 328a/16, 329b/1
söyled- Başkasının ifade etmesi
s.- üp 325b/10
s.- di 329a/17
s.- diler 331a/6
söylen- Söylemek işi yapılmak, sözle anlatılmak
s.- di 338a/15
s.- medük 339a/13
s.- üp 317a/9
s.- üpdür 281a/14
söyleş- Karşılıklı konuşmak, sohbet etmek
s.- ür 291b/15
söz Ağızdan çıkan, bir veya daha çok heceden meydana gelen kelime veya kelime dizisi
s.265a/15,270b/18,270b/7, 278b/11, 280b/17, 280b/18, 281a/6, 281a/9, 284a/19, 284b/5, 284b/6, 290a/18, 292a/12,293b/21,294b/10, 309a/14, 313a/10, 313b/1, 313b/9, 314a/3, 317b/5, 321a/2, 324b/21, 327b/19,

327b/2, 328a/5, 337b/20, 341b/18, 342a/12, 343b/8, 344a/4
s.+ de 277b/20, 327b/19
s.+ den 317b/5, 327b/17, 337b/20
s.+ desin 327b/15
s.+ dür 265a/16, 274b/1
s.+ e 295a/2, 313b/10, 313b/9
s.+i 267b/17, 284b/19, 286a/20, 307a/11, 313a/15, 316b/1, 332b/1
s.+in 268a/3, 270b/2, 274b/6, 274b/7, 284b/4, 286b/10, 292a/9, 295a/5, 296a/17, 296b/19, 310b/19, 318b/15, 318b/18, 322a/10, 328a/5, 339a/1
s.+ in ṭutup 266a/4, 265b/1
s.+ine 267a/18, 269a/13, 302b/16, 321b/15
s.+ ler 294a/6
s.+ leri 269a/12, 299b/9
s.+ lerin 294b/17, 296a/14
s.+ lerine 299a/17
s.+ lerüŋdür 327b/16
s.+ ü 329b/2
s.+üm273b/17,275b/8,292a/19, 327b/2
s.+ ümde 327b/20
s.+ ümüze 342b/7
s.+ün 274b/3, 275b/10, 281b/3, 293b/15, 323a/12, 329b/20
s.+ ünde 270a/7
s.+ üne 321b/12
s.+ üni 281a/6, 285a/6
s.+ üŋ 293b/18, 327b/21, 328a/5
s.+ üŋde 293b/13
s.+ üŋi 299a/6

sözlü Konuşma şeklinde olan veya yapılan, şifâhî
s. 285a/2

şu Su
ṣ.265b/20,271a/20,272b/16,272b/17 ,274b/12,283b/20,285a/18,285b/17, 286b/21, 292b/6, 292b/8, 293a/4, 293b/3, 342b/16
baḫr-i ṣ. 285a/18
ṣ.+da 265/b13, 275a/11, 279b/20, 280a/7, 314a/7
ṣ.+ dan 271b/17, 272b/14, 272b/15, 273a/13, 276b/1, 281b/15, 282b/20, 293a/12, 317a/7
ṣ.+ dur 293a/11
ṣ.+ ların 338a/11
ṣ.+ nuŋ 292b/6
ṣ.+ ya 293a/11
ṣ.+yı 272b/16, 285b/12, 286b/11, 292a/4, 321b/2
ṣ.+yın 269b/18, 302b/3, 310b/12, 314a/20, 321b/19
ṣ.+ yından 272a/14
ṣ.+ yınuŋ 282b/21, 338b/13
ṣ.+ yuıla 274a/13
ṣ.+ yun 313b/6, 342b/14
ṣ.- yunla 287a/12

su'âl (Ar.) Sorulan şey, soru
s. 339b/6
s. ide 291b/21
s. idicek 271a/5, 290b/9
s. itdi 270b/13
s. itdüm 273a/9
s. ḳıldı 300b/17, 317b/11
s. ḳılduġın 294a/12
s. ḳıldum 273b/19

şuʿbân (Ar.) Büyük yılan, ejderha
ṣ. 322a/8, 337a/9
ṣ.+ a 299a/9
ṣ.+ ları 341b/8

şubḥ (Ar.) Sabah, sabah vakti
ṣ.- ı ṣâdıḳ 335b/17
ṣ.- u şâm 313a/11
ṣ. 273a/19, 275b/15, 275b/18, 276b/1, 281b/14, 281b/17, 281b/8, 296a/12, 298b/9, 300a/11, 316b/21, 323b/15,324b/13,324b/20, 328a/19, 329a/1, 331b/4, 332a/5, 334b/4, 335a/18,335b/13, 336b/12, 337a/19
ṣ.- ı dem 273a/19
ṣ.+ a 323b/14
ṣ.- gâh 336a/15

şuç Bir kimse veya topluluğun isteyerek ve bilerek yaptığı, töre ve ahlâka aykırı davranış, kabahat
ṣ.+ın 269b/5

şuffe (Ar.) Sofa
ṣ. 323b/19

ṣūfi (Ar.) Tasavvuf ehli olanlar
ṣ. 313b/3

şuġlūf Demirderden yapılmış et pişirme malzemesi
ṣ.+ lara 325a/19

şuḥf (Ar.) Allah'ın dört kitaptan başka bazı peygamberlere gönderdiği emirler

s. 292b/9
ṣ.- ı âdem 272a/5
ṣ.- ı âdeme 269a/9
ṣ.- ı ḥaḳla 343b/5
ṣ.- ı ibrâhime 269a/9
miṣl-i ṣ.- ı müsteʿân 343b/4
ṣ.- ı şîtde 273a/14
ṣ.- ı zebūr 323b/7
ṣ.- u âdem 323b/6
ṣ.- u ibrâhîm 323b/7
ṣ.- u idrîs 323b/6
ṣ.- u şît 273a/12, 323b/6

ṣuḳaḳ Geniş
ṣ. 305b/16

ṣulan- Sulamak işi yapılmak, su verilmek
ṣ.- dı 314b/13

ṣulḥ (Ar.) Savaştan sonra barışma, barış
ṣ. 287a/8

sulṭân (Ar.) Sultan, hükümdar, padişah
s.- ı ekber 312a/5, 334a/21
s.- ı ekberdür 278b/10
s.- ı ekbersin 323a/1
s.- ı lâşerîk 265a/2
s.- ı rūzigârdur 321a/7
s.- ı server 315a/2
s.- ı tūrân 333a/2
s.- ı ṭâvus 289b/16
s.275a/10, 285a/6, 300b/3, 304b/21, 344a/2, 344a/5
miṣl-i s. 285a/5, 342b/1
şâh-ı s. 265a/11
s. ḳıldı 265a/8
s.+ a 286a/19, 292a/21
s.+ dur 297a/1, 292a/7
s.+ı 269b/2, 269b/4, 284b/10, 290b/1, 296a/4, 296a/5, 297a/16, 297a/18, 300b/19, 303b/12, 306b/2, 307a/12, 315a/14, 317a/11, 321a/3, 321a/5, 329a/17, 331a/1, 332b/13, 337a/21, 337b/2, 340a/2, 342b/15
s.+ la 283b/7
s.+ ları 322b/10, 342a/3
s.+ ların 343a/14
tâbiʿ-i s. 281a/2

sulṭânî (Ar.) İmparatorluk sınırları içindeki Mısır, Trablus, Tunus ve Cezâyir darphânelerinde basılan Osmanlı altınlarına verilen ad
ceng-i s.+ dür
ceng-i s. 304a/14, 310b/1
ceng-is.+dür275b/8,275b/16,288a/6

ṣun- Sunmak, hamle etmek
ṣ.- ar 265b/4
ṣ.- arlarıdı 337b/18
ṣ.- du 307b/12, 333b/19
ṣ.- maġa 320a/1
ṣ.- up 296b/9, 333a/12

ṣunʿ (Ar.) Yaratma, ortaya koyma
ṣ.+ ın 270b/16

sunḳur Kuş türü
s.266a/14, 266a/5, 267b/13, 284a/6, 320b/16, 326b/13, 326b/3, 328a/18, 328b/5, 328b/9

ṣūr (Ar.) İçi boru gibi boş olan ve üfürülmek sûretiyle ses çıkarılan büyük boynuz
ṣ.- ı evveldür 274a/17
ṣ.- ı maḥşer 301b/4
ṣ.- u isrâfil 276a/6

ṣūret (Ar.) 1. görünüş, biçim 2. yüz, çehre, surat
ṣ. 265b/20, 273a/20, 319a/3
zişt-i ṣ. 265b/18
ṣ. ḳılup 331b/14
ṣ.+ dür 268a/9
ṣ.+ i 268a/13
ṣ.+ ine 266a/14, 266a/15
ṣ.+ lerin 266a/13

ṣūretlü (Ar.+T.) Suretli, yüzlü
ṣ. 269a/4, 308a/4

ṣurnâ (Far. sūr-nây) Zurna
ṣ. 276a/21, 282b/1, 307b/9, 310a/19
ṣ.+ lar 282a/13, 301a/17, 332b/6, 338b/3
ṣ.+ lara 275a/17
ṣ.+ ları 279b/4

sūsenî (Far.) Susam denen bitki
s. 319a/3

susuzluk Susuz olma, susuz kalma durumu
s.+ dan 271b/15

suva Sıva
s.+ ları 291a/21

ṣuvarıl- Sıvanmak
ṣ.- mışdur 287a/2

sūy (Far.) Taraf, cihet, yön
s.-ısüleymân321a/21,321b/4,323b/3
s.- ı süleymâna 335b/2
s.- ı süleymânı 321b/9
s.- ı süleymânî 312a/16

sübḥân (A) Allah

s.+ a334b/4, 335a/12
nebîy-yi s. 292a/6
ẓıll-i s. 344a/2
ẕikr-i s. 323a/1
süd Süt
s. 272b/7
s.+ den 271b/17
süflî (Ar.) Aşağı, alçaklık
s. 336b/3
süglün Kuş türü
s.267a/20,267b/14, 289b/2, 319b/16
s.+ ü 329b/16
süẖan (Far.) Söz, kelam
s. 281a/8, 281b/5, 327b/18
süẖan mendân-ı ḥükemâ (Ar.) Söz sahibi hükema
s. 281b/5, 328a/13
süheyl (Ar.) Büyük ve parlak bir yıldız
s. 305b/2
s. urdı 303a/14
s.+ i 300b/1
s.+ inden 298a/17, 302a/4, 310a/19
S.+ inden 282a/20, 338b/5
sükker (Far.) Şeker
s. 267a/18, 328a/7
sükūt (Ar.) Susma, konuşmama, sessizlik
s. 270a/4
süleymânî (Ar.) Hz. Süleyman'a ait, onu temsil eden nesne, insan
s. 281b/1, 282a/12, 285a/4, 285b/7, 290a/16, 332b/19, 332b/9
bârgâh-ı s. 317b/2
ceng-i s. 288a/12, 310a/17
dîvân-ı s. 283b/6, 284a/2, 289a/15, 289a/3, 290a/20, 290a/7, 317b/2, 320b/15
kūs-ı s. 282b/9
leşker-i s. 330b/12
ʿalem-i s. 319a/4
ʿasker-i s. 329b/13, 329b/15
pehlevân-ı s. 316a/10
salṭanat-ı s. 340a/5
sūy-ı s. 312a/16
taḫt-ı s. 331b/5, 342a/2
taẖt-ı s. 336a/1, 336a/10, 336a/5, 336b/4, 337a/7, 337b/3, 340a/19, 342a/12,
342a/17, 342b/12
vaṣf-ı s. 284b/4
dergâh-ı s.+ de 322a/1
meclis-i s.+ de 269b/21, 270a/3
dergâh-ı s.+den 282a/5, 318a/1, 318b/16
s.+ ler 303a/20, 312a/11
dergâh-ı s.+ nüŋ 317a/21
dergâh-ı s.+ ye 318a/9
dîvân-ı s.+ ye 269b/6
otaġ-ı s.+ ye 318b/12
şün- Gevşeyip uzamak
ṣ.- er 266a/7
s. -üp318a/13
sünbül (Far.) Zambakgillerden güzel kokulu bir çiçek
s. 272b/11, 283b/1, 285b/6
s.+ üŋ 265b/2
şünüş- Karşılıklı kargı, mızrak sokmak, savaşmak
s.- üp 333a/4, 333a/8
ṣ.- düler 279a/12
süŋü Süngü, kargı, mızrak
s. 276a/3, 277b/12, 278a/1, 278a/11, 279a/12, 280b/8, 285b/13, 287b/13, 288a/1, 288a/2, 307b/12, 312b/4, 314b/9, 331b/11, 333a/11, 333a/12, 333a/13, 333b/19
s.+ ginden 271a/17
s.+ler 282a/18, 287a/1, 297b/11, 301a/18, 302a/1, 314a/16, 332b/7, 338b/6
s.+ leri 305a/5
s.+ lerin 282a/3
s.+ si 287b/16
s.+sin 269b/12, 277a/4, 277a/6, 278a/11, 278a/12, 279a/7, 287b/21, 307b/12, 307b/21, 307b/5, 308b/2, 312b/2, 317b/16, 333b/21
s.+ ye 333a/17
s.+ yle 317b/17
süŋük Kemik
s.+ leri 266b/1, 318b/5
s.+ lerin 286b/15, 286b/19
süŋüş- Karşılıklı kargı, mızrak sokmak, savaşmak
s.- düler 314a/17
sür- .Yönetip yürütmek, kullanıp gitmesini sağlamak,sevketmek 2. sürmek, dokundurmak, değdirmek
s. 278b/3, 328a/9, 331a/18
s.-evarup 328b/13, 333a/15

s.-di 277a/4, 279b/5, 280a/11, 285a/13, 289b/14, 308a/3, 311a/21, 318a/3, 333a/10, 334a/12
ḥâke s.- di 276b/2
ömür s.- di 341a/17
yüz s.- di 267b/4,281b/17
s.-diler 297b/15, 304b/11, 304b/15, 307b/17, 311b/8, 312a/11, 312a/16, 336b/14, 337a/12
yire s.- diler 289b/18, 294b/6
yüz s.- diler 337b/12
yüz s.- dük 278b/6
s.- düm 272a/5, 292a/20
s.-e334a/5
s.- eler 333a/9
s.- elüm 286b/9, 291a/1
yüz s.- en 343a/12
yüz s.- er 265a/12
yüz s.- erüz 290b/14
s.- evarup 308a/18
s.- gıl 278b/1
yüz s.- iser 343a/10
s.- iyüp 327b/9
s.- mege 316a/8
s.- megil 312b/9
s.- mişsin 292b/2
s.-üp 266b/12, 268a/2, 272a/10, 277b/21, 278a/11, 278a/15, 278a/5, 279a/11, 279a/12, 279a/6, 283a/10, 286a/9, 287b/12, 288a/4, 288a/7, 291a/10, 291a/3, 291b/8, 297a/19, 297b/15, 300a/16, 302a/15, 302b/7, 303a/9, 303b/20, 304a/18, 304b/7, 304b/9, 305a/17, 305a/21, 305a/4, 305b/17, 306a/10, 306a/17, 307b/2, 308a/13,308b/13, 310a/11, 310a/18, 310a/2, 310a/8, 311b/1, 311b/14, 311b/19, 312b/6, 313b/20, 314a/9, 314b/17,314b/18,316a/12, 316b/11, 330b/19, 330b/21, 331b/7, 332b/7, 333a/11, 333a/19, 333a/21, 333a/5, 333b/13, 333b/18, 333b/7, 334a/11, 334a/6, 335a/7
at s.- üp 307b/20
fil s.- üp 309b/1
gergedan s.- üp 312a/2, 333b/4
raḫş s.-üp 279a/20, 307b/18, 307b/7
raḫş-ı raḫşân s.- üp 315a/15
yire s.- üp 268a/7, 290a/11, 291b/3, 293b/15, 299a/3, 318a/14
yüz s.- üp 289a/10

sürç- Bir şeye takılması, çarpması sonucunda düşecek gibi olmak, sendelemek
s.- di 288a/2

süre Zaman, vakit
s. 307b/12

süriş- Sürişmek eylemi
s.- üp 298a/14

sürme Sürme
s. 319a/18
s.- sin 319b/1

sürü Evcil hayvanlar ve özellikle koyun, keçi topluluğu
s.+ sün 312b/9

sürü- (Bir şeyi) Yere sürtünür vaziyette iterek veya çekerek götürmek, sürüklemek
s.- di 334a/16

sürül- Yönetilip yürütülmek, gitmesi sağlanmak
s.- di 276a/7, 338b/4
s.- üp 304a/11

sürüş- Sürüşmek eyelemi
s.- di 310b/10
s.- düler 314a/19

süryân (Ar.) Süryânîliğe mensup bulunan kimse
s. 332b/17

süst (Far.) Gevşek, zayıf, güçsüz
s. idüp 328b/16

sütūn (Far.) Sütun, direk
s.+ı277a/3, 282a/3, 305a/5, 307b/20
s.+ leyin 279a/7

süvâr (Far.) At vb. bir binek hayvanına binme
s.268a/17, 279b/10, 287b/2, 287b/3, 302a/9, 303a/17, 304a/4, 304b/8, 317a/2, 322a/7, 322a/8, 328b/12, 328b/13,330a/10, 330a/11, 330a/12, 330a/8, 330a/9, 332b/12
s. idüp 298b/12
s. ola 282a/6
s. olalum 321a/7
s. oldı 291a/2, 296b/18, 307b/15
s. oldılar 282a/11, 286a/3, 338a/17
s. oldum 274b/14
s. olıcak 282a/9
s. olmadın 330b/11
s. olmış 269b/11
s. olsam 339b/12
s. olub 338a/21

s. oluban 282b/9
s.olup 265b/12, 265b/17, 282a/4, 282a/9, 284b/9, 287b/11, 297a/16, 298b/17, 299a/9, 302a/17, 306a/9, 306b/17, 308b/4, 323a/6, 338a/16
s. olursa 339b/14

süz- Dikkatle gözden geçirmek, bakışlarıyle incelemek
s.- üben 319a/9
s. -üp 336b/5

süzül- Süzmek işine konu olmak, süz işi yapılmak
s.-üp 266b/14, 266b/5, 267b/18, 298a/13, 318a/9, 336a/12

şâd (Far.) Neşeli, sevinçli
ş. 273a/3, 281b/1, 302b/5, 317a/2, 317b/10, 318a/15, 320b/4, 324a/1, 324a/9, 325b/12, 336b/9, 337b/4, 344a/11
ş. oldum 271b/3
ş. olup 268a/3, 271b/18, 278b/5, 318a/6, 320a/8, 337a/5, 338a/13
ş.+ ı 308b/16

şâdumân (Far. şād-mān) Sevinçli, şen
ş. oldılar 272a/20

şafaḳ (Ar.) Güneş doğmadan önce ufukta görülen aydınlık
ş. 265b/4, 267b/7
ş.+ da 276a/10

şâfiʿ (Ar.) Şifâ veren, iyileştirici (kimse)
ş.- i rūz-ı ḳıyâmetdür 265a/7
ş. 284a/13

şaġal (Far.) Çakal
ş. 302b/14

şaġtebin Kuş türü
ş. 319b/16

şâh (Far.) Padişah, hükümdar
ş.- ı cihân 294b/7, 317b/8, 321a/15, 321a/9
ş.- ı ebḫum 276a/9
ş.-ı efrâsiyâb 286b/3, 331b/21, 339b/13
ş.- ı endelüs 303a/5
ş.- ı endelüsi 303b/8
ş.- ı endelüsî 315a/21, 338a/18
ş.- ı endelüsiye 301a/9
ş.- ı ḳubâd 275a/14
ş.- ı ḳubâdam 275a/20
ş.- ı mârân 343a/12
ş.-ı murġân 266a/3, 266b/5, 318a/4, 318b/19, 320b/2, 327a/2
ş.- ı sulṭân 265a/11
ş.- ı süleymân 313a/14, 313a/2
ş.- ı şâhân 344a/2, 344a/7
ş.- ı tūrân 339b/7
efrâsiyâb-ı ş.- ı tūrânî 308b/11
ş. 267a/20, 270b/3, 271a/10, 271a/13, 275a/6, 275a/8, ş. 275a21, 275b/15, 275b/4, 275b/7, 276a/15, 276a/16, 276a/6, 276b/18, 278b/14, 28b/18, 279a/14, 279a/2, 279a/8, 292a/18, 297b/16, 300a/15, 300a/2, 300b/12, 300b/21, 302a/20, 302b/10, 34a/17, 304a/21, 304b/3, 304b/4, 306b/1, 306b/3, 308b/21, 310a/11, 310a/13, 310a/3, 310b/4, 314a/14, 316a/16, 317a/11, 321a/5, 321a/8, 329b/3, 331a/4, 332a/19, 332a/9, 332b/13, 332b/15, 333a/6, 333a/7, 334a/19, 336b/21, 337b/1, 337b/14, 341a/10, 343a/6, 344a/8
ş.+a 275b/13, 278b/19, 296a/8, 313a/7, 331a/1, 336b/8
ş.+ı266a/11,279a/9,284b/10,289b/8, 297a/20, 297b/3, 301a/9, 305a/8, 306b/2, 310a/16, 310a/5, 310b/21, 313b/18, 314b/4, 319a/18, 329a/18, 332a/21, 338a/18, 339b/16, 339b/4, 339b/7, 340a/12, 340a/3, 344a/8
ş.+ ıdur 265a/11
ş.+ ıken 275a/14
ş.+ ımuz 292a/7
ş.+ ınıla 338b/1
ş.+ ınuŋ 270b/9
ş.+ ıyıdum 272a/4
ş.+ ıyıla 337b/2
ş.+ile 275a/8, 281b/6, 283b/7, 283b/9, 296a/5, 300a/4, 317b/8
ş.+ ları 303b/17, 310a/7
ş.+ ların 311a/17
ş.+ larına 275b/11
ş.+ larında 272b/11
ş.+ larıyile 303a/8
ş.+ larla 331a/5
ş.+ umuza 292a/8
ş.+ un 275b/13

şahâb (Ar.) 1. kıvılcım. 2. akan yıldız.
ş. 326a/3, 329b/18,

şahân (Far.) Şahlara layık

ş.300a/4, 302b/10, 303a/6, 327b/17, 339b/16
ş.+ a 296a/8
ş.+ ı 329a/18, 337b/14
şâh-ı ş. 344a/2, 344a/7
şâhbâz (Far.) İri ve beyaz bir doğan cinsi
ş. 320b/16, 326a/17
ş.+ ın 329b/16
ş.+ ile 267a/16, 328b/5
ş.+ lar 305a/14
ş.+ ları 296a/14, 338a/16
ş.+ ların 304a/17
ş.+ larıyıla 315a/6
ş.+ larıyile 306b/11, 311a/18
ş.+ larıyla 306a/17
ş.+ u 318b/17
şâhid (Ar.) şahit, tanık
ş. 292b/18
ş.+ i 281a/21
şâhîn (Far.) Şahin, yırtıcı bir kuş
ş. 266a/14, 266a/5, 267a/16, 267b/13, 272b/8, 279a/18, 284a/6, 288b/10, 307a/5, 310b/19, 326a/17, 326b/3, 328b/5, 328b/9
âşiyân-ı ş. 285a/10
ş.+ e 288a/5
ş.+ em 287b/9
şahlık (Far.+T.) Şah olma durumu
ş. 275b/2
şâhlu (Far.+T.) Şah sahibi
ş.305a/8, 310a/16, 310a/5, 310b/21, 314b/4
şahpar Kuş türü
ş. 283b/20
şaḫṣ (Ar.) Kimse, kişi
ş. 275a/1, 331b/19
şâʿir (Ar.) Şiir söyleyen veya şiir yazan kimse
ş.- i firdevsî 344a/10
ş. 288b/7
ş.+ üŋ 265a/15
şaḳ (Ar.şaḳḳ) Yarma, bölme
ş. 340b/18
ş. itdi 277a/3, 278a/12
ş. oldı 340b/12
ş.- ḳamer 326a/17
şaḳâyıḳ (Ar.) Bir tür çiçek
ş.- ı bülbül 272b/11
şaḳı- Şakımak, ötmek
ş.-dı 285a/7, 316b/15, 324a/13, 330a/4
ş.- r 304a/1
ş.+ dı 309b/1
ş.- rdı 267a/20, 319b/1, 320a/4
ş.- rlar 327a/8
ş.- rlardı 284a/7, 320a/8
ş.- yup 275a/10, 318b/12, 319a/19, 324a/14
şakird (Far.) Öğrenci, çırak
ş.+ i 278a/4
şam (Far.) Akşam
vaḳt-i ş. 281a/17, 299b/7, 314b/1
ṣubḥ-u ş. 313a/11
şân (Ar.) Ün, şöhret, itibar
ş.+ ları 280b/7
şapıldı Şapırdama sesi
ş.+ sından 298a/16
şarâb (Ar.) İçilecek şey
ş.- ı ergevânı 284a/18
ş.265a/12,275a/13,281a/21,287b/8, 337b/19
ş.+ ın 275a/19
ş.+ um 277b/9
ş.+ lar 325a/19
şarḳ (Ar.) Doğu
pehlevân-ı ş.- ı ġarb 313b/20
ş.- ı ʿırâḳ 325b/6
ş. 312b/8, 312b/16, 343a/8, 344a/8
pehlevân-ı ş. 312a/18
ş.+ a 278a/7
ş.+ ile 339b/3
şarṭ (Ar.) Şart, gerek
ş. 321a/12
ş.+ dur 294b/7, 297a/12, 297a/14, 321b/2
şaşt (Far.) Altmış
ş. 320b/12
şaş- Ne yapacağını bilemez duruma gelmek
ş.- ar 280a/8
ş.- ardı 282b/13
ş.- dı 285b/19
ş.- up 282a/15
şaʿşaʿa (Ar.) Parlaklık, parlama, gösteriş
ş.+ dan 302a/2
ş.+ sından 336b/21
şaşur- Güç bir işin içinden çıkamamak, ne yapacağını, nasıl davranacağını bilememek

ş.- ur 280a/7
şavḳ (Ar.) Işık
ş.+ ından 302a/2
ş. 339a/10
şâẕılıḳ (Ar.+T.) Kaide dışı, kaideye uymayan
cemîʿ-i ş. 337b/4
ş. 308a/8
şeb (Far.) Gece
ş.- i târîk 328a/20
ş. 268b/16, 271b/9, 282a/8, 291a/2, 306b/16
târik-ı ş. 343a/21
şeb-çırâġ (Far.) Gece parlayan kıymetli bir taş
ş.+ı 272a/11, 272a/12, 272a/15
ş. 272a/13
şeb-ḫūn (Far.) Gece baskını
ş.294b/21, 296a/20, 297a/2, 297a/3, 297b/19, 302a/21, 321a/4, 329a/18
ş. ideler 294a/20
ş. itdiler 300b/20
ş. itmek 321a/6
ş. ḳılup 297b/6
şebistân (Far.) Yatak odası
naṭʿ-ı ş. 276a/6
şebnem (Far.) Çiy
ş. 309a/16
şebṭe Savaş aleti
ş.+ ler 305a/21
şebṭelü Şebteli
ş. 305a/20, 307a/13
şecâʿat (Ar.) Yiğitlik, cesaret
ş. 280a/10, 280a/12, 306a/13, 307b/1, 308b/12, 312b/6, 340a/6
ş.+ de 308b/8
ş.+ ile 278b/9, 302a/8
ş.+ in 318a/18
ş.+ ine 308a/11
ş.+ ü 308b/12
şecâʿatlü (Ar.+T.) Yürekli, cesur
ş. 296b/4, 305a/20, 315b/8, 338b/4
şecarât (Ar.) Ağaçlar
ş.+ a 336a/21
şedîd (Ar.) Şiddetli
ş. 340a/8
şeddâd-ı ş. 321a/6
şefâʿat (Ar.) Bir suçun bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma
ş. ḳıla 339a/4
şefâʿatçi (Ar.) Şefaat eden
ş. olup 269b/5
şefiʿül-müznibîn (Ar.) Günahkarların şefaatçisi
ş.281a/16

şefiʿül-ʿaraṣât (Ar.) Kıyamet gününün şefa-atçisi, Hz. Muhammed
ş.+uŋ 340b/10
şefkat (Ar.) Şefkat, acıma
ş.+ i 301b/6
şeftâlu Şeftali
ş.+ si 319b/12
şeh (Far.) Şah kelimesinin nazımda ve bâzı birleşik şekillerde kullanılan şekli
ş.265a/16, 265b/4, 265b/7, 270b/15, 275a/5, 278b/2, 284a/1, 284a/11, 285a/5, 286a/19, 292b/20, 299a/19, 299a/20,309a/19,313b/10, 323b/17, 323b/21,327a/14,327b/17, 327b/18, 335b/14, 336b/7, 337a/2, 339/21, 339b/2, 342b/1, 342b/6, 343b/4, 344a/10
ş.- cihân 273a/6
şehâdet (Ar.) Şahitlik etme, tanıklık yapma
ş. kılmayınca 270a/3
ş. ḳılup 269b/9
şehper (Far.) Büyük, güzel
ş. 284a/10
ş.+ i 342b/2
ş.+ ler 328b/6
şehir (Far.) Şehir, kent
ş.- i horūsları 324b/8
ş.- i ḳosṭanṭiniye 341b/13
ş.- i sinâb 323b/8
ş. 276a/11
ş.+ in 294a/11, 329a/17
ş.+ inde 270a/17, 287b/17
ş.+ inüŋ 337a/17
ş.+ lerine 322b/16
ş.+ ü 341b/16
şehlâ (Ar.) Güzel olan hafif şaşı
ş. 285a/2, 319a/21, 319a/9
şehnâme (Far.) Osmanlı târihine âit muharebelerin evvelâ manzum, sonra manzum ve mensur olarak karışık yazılmışı
ş.- i muḳannaʿda 341a/21
şehriyâr (Far.) Hükümdar, padişah

ş.- ı şinîde 284b/4
ş. 275b/3, 277b/5, 279a/1, 343a/5
şehvet (Ar.) Şehvet, nefsin aşırı istekleri
ş. 327b/1, 343b/2
şek (Ar.şekk) Şüphe, zan
ş.272a/21,278b/21,299b/19, 301a/6, 340b/15, 340b/2
şeker (Far.şekker) Şeker
ş.- âmîz 290a/15
ṭūṭî-i ş. 327a/1
ş. 290a/16, 317b/4, 319a/10
ş.+ den 271b/17, 272b/15
şek(i)l (Ar.) Dış görünüş, dış çizgiler, biçim
ş.265b/16,265b/17,265b/18, 308b/5
ş.+ de 274a/2
ş.+ i 274b/18
ş.+ inde 265a/5, 267b/7, 271b/13, 326a/15
ş.+ ine 266a/16, 266b/12, 266b/9, 328b/17
ş.+ ini 268a/14
şekillü (Ar.+T.) Şekilli olan
ş. 315b/8
ş.+ dür 287a/1
şemʿ (Ar.) Mum
enver-i ş.+ inden 265a/3
ş.+i281a/21
ş.+ ini 296b/10
ş.+ isidür 293a/14
şemʿa (Ar.) Mumlu fitil, muma batırılmış fitil
ş.+ sınuŋ 269a/5
şemâ'il (Ar.) Huylar, tabiatlar
ş.+ de 274b/18
şems (Ar.) Güneş
ş.- i aʿẓama 343a/9
ş.- i enver 336a/18
ş.- i felek 339a/10
ş.- i ḥâvari 276a/4
ş.- i żuḥa 311a/3
ş. 265a/8, 339a/10, 339a/20
ş.+ üŋ 309a/18
ṭulūʿ-i s.+ e 343a/8
şer (Ar.şerr) Kötülük, fenalalık
ş. 314b/3, 326b/21
şerâîṭ (Ar.) Şartlar, koşullar
ş.+ in 273a/10, 286a/18, 335a/1
ḫizmet-i ş.+ ini 343a/1
şerbet (Ar.) Şerbet, içilecek tatlı şey
ş. 290a/18
ş.+ dür 293a/4
ş.+ ide 279b/21
ş.+ in 342a/21
ş.+ leri 290a/16, 317b/4
şeref (Ar.) Bir kimseye gösterilen saygının dayandığı mânevî yücelik, mânevî ululuk, onur, haysiyet
ş. 273a/18, 299b/3
ş.+ iyle 293a/17
şerefe (Ar.) Yüksek bir yerin çıkıntısı
ş.+ lerinde 337a/19
şerefeli (Ar.+T.) Şerefeli
ş. 287b/17
şerḥ (Ar.) Açma, ayırma, yarma; bir metni, bir kitabı ayrıntılarına inerek açıklama, yorumlama
ş. 268b/17, 327b/7
ş.+e 288b/7
ş. eylegil 293b/21
ş. idelüm 281b/2
ş. idem 284a/13, 290a/7, 301b/6
ş. idersem 341b/18
ş. idevüz 299b/9
ş. ideyin 270a/9
ş. olına 329b/5
şerîʿat (Ar.) Açık, doğru ve düz yol; herkesin uyması için konan her çeşit kural, kānun, yasa, düzen ve nizam
ş.+ ın 295b/7
ş.+ ına 292b/11
ş.+ ınca 281b/11, 295b/16, 317a/8
ş.+ ları 269a/10
şerîf (Ar.) Şerefli, kutsal, mübârek
ş. 319b/4
şerr (Ar.) Kötülük, fenalalık
ş.- i fesâd-ı yüz 321a/16
ş.- i fesâdı 293a/8
ş.- i fesâdların 295b/12
ş. 286a/17
ş.+ e 326b/16
ş.+ i defʿidüp 286b/8
ş.+ in 316b/20
ş.+ inden 266b/18, 269b/18
ş.+ ini 294b/15
şest (Far.) Okçuların parmaklarına geçirdikleri yüksük
ş. 308a/13, 314a/15
şevḳ (Ar.) İstek, arzu, heves

ş. 343a/10
ş.+ ından 282a/19

şevket (Ar.) Büyüklük, ululuk, heybet, haşmet
ş. 308b/9
ş.+ ile 308b/12
ş.+ inden 265b/2, 318b/13, 318b/14

şevt vecli Kuş türü
ş. 319b/16

şey' (Ar.) Belli bir nesne, oluş veya düşün-ceyi belirtmeyen, anlamı kendinden önceki ve sonraki kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay, iş, durum, husus, madde, eşyâ vb. yerine kullanılan belirsiz kelime
ş. 299b/6

şeyâṭîn (Ar.) Şeytanlar
ş. 266a/7, 282b/3, 294a/7, 322b/6, 322b/7, 325a/10, 325a/5, 326a/2, 327a/10,327a/15, 329a/13, 330a/16, 330b/5, 330b/8
cinn-i ş. 322b/18
vesvese-i ş.+ i 291a/1

şeydâ (Far.) Aşkının çokluğundan aklı başından gitmiş, kendini duygularının coşkunluğuna bırakmış (kimse)
ş. 313a/16, 313b/8

şeyyâd (Ar.) Riyakar, yüze gülen
ş.+ lar 329b/5

şıḳırrâḳ Kuş türü
ş. 319b/17

şıpıldı Şıpıltı sesi
ş.- sı 300a/21
ş.+ sından 298a/16, 310a/18

şiddet (Ar.) Bir güç, hareket veya kuvvetin derecesi
ş.- i rūzigâr 311a/9
ş.+ i 301b/4
ş.+ inden 284a/17, 319a/13

şiġâb (Ar.) Fitne uyandırma, fitne
ceng-i ş. 310b/7

şihâb (Ar.) 1. kıvılcım. 2. akan yıldız
ş. 326a/2, 326a/4
ş.+ ile 266a/7, 326a/5

şikâr (Far.) Av
ş. 272a/16,272a/19,288b/10, 313a/8
ş.+ umdur 307b/8
ş. ḳılup 266a/2

şikârin (Far.) Av
ş. 265b/11

şikâyet (Ar.) Durumundan memnun olmayıp yakınma veya başına gelen bir dertten sızlanma
ş. 299a/3, 302b/12
ş. itdiler 330a/4

şiken (Far.) Büklüm, kıvrım
ş. 302a/11, 303a/16, 306a/11, 315b/5, 327a/1, 338b/5
ş.+ ler 301b/5

şikeste (Far.) Kırık, kırılmış
ş. 299b/19

şimâl (Ar.) Kuzey
ş. 293a/12
ş.+ den 270b/11
ş.+ inden 283a/3

şimdi İçinde bulunduğumuz zamanda, şu anda
ş. 274a/7, 275b/2, 284b/19, 284b/7, 292a/21,296b/12,308b/18, 322a/15, 327b/15

şimşîr Şimşir ağacı
ş. 289a/5

şinîde (Far.) İşitilmiş, duyulmuş
şehriyâr-ı ş.+ de 284b/4

şîr (Far.) Aslan
ş.267a/10,288a/6,303b/14, 304a/21, 304b/13,306a/16, 309a/18, 330a/12, 338a/8
ş.- i 301b/17

şîrîn (Far.) Şirin, iç açıcı, hoş
ş.265a/16 265b/2, 279a/19, 285a/2, 299b/17, 313b/9327b/17, 339a/5
tūtî-i ş. 284a/9
ṭūṭi-i ş. 327b/17
ṭūṭî-i ş. 265b/7

şirk (Ar.) Allah'a eş ve ortak koşma, ortak isnat etme
ş. 293b/5, 341a/3
ş.+ i 292b/19

şirret (Ar.) Kötülük
ehl-i ş. 326b/16

şiş- İçi hava vb. bir gazla dolarak gerilme
ş.- diler 288b/2

şişe (Far.) İçine su ve her türlü sıvı madde konan, camdan çeşitli biçim ve büyüklükte, boyu enine göre çok daha uzun, ağız kısmı dar kap
ş. 265b/19, 328b/14, 328b/6
ş.+ yi 328b/7

şişle- Şiş batırmak, şiş saplamak

ş.- di 308a/17
şitâb (Far.) Acele, sür'at, çabukluk
ş. 313a/3, 343a/21
ceng-i ş. 266b/16
ehl-i ş. 313b/18
şîve (Far.) Naz, eda
ş. 305b/21
şoden (Far.) Olmak
ş. 266b/20, 304a/6
şol Şu, o
ş.265b/12,271a/12,271a/18,286a/13, 287b/8, 289b/1, 293a/9, 302b/17, 322b/6, 344a/11
şöhret (Ar.) Her yerde herkesçe tanınma, meşhurluk, ün, san, nam
ş.+ i 328a/5
şöyle Şuna benzer, şunun gibi
ş.266a/8, 268a/13, 270b/5, 271a/17, 271a/20, 271b/4, 271b/6, 273b/20, 274b/18, 275a/9, 276b/20, 284b/16, 284b/20, 286b/13, 290b/5, 294a/14, 294b/4, 299a/15, 303a/10, 304a/20, 308b/4, 310a/18, 310b/17, 311a/3, 311a/9, 322b/5, 325a/1, 325a/7, 325b/20,328a/19, 334a/13, 334a/20, 334a/4, 335b/18
şu Şu
ş.+ ndan 274a/20
ş.+ ŋa 274a/21
şuʿarâ (Ar.) Şairler
ş.283b/12,295b/21,317a/14,337a/7, 340b/2
şuḳḳa (Ar.) Üzeri yazılı kumaş, savaş sancağı
ş. 304a/3
ş.+ ların 276a/20, 282a/12, 301a/16, 331b/16, 332b/6
ş.+ sı 303a/12, 314b/12
ş.+ sın 275a/18
şuʿle (Ar.) Işık, parıltı
ş.282a/18,282b/14,301b/16,340b/19
ş. virüp 302a/2
ş.+ lerin 342b/11
ş.+si 272a/13, 282a/19, 336a/16, 339b/21
ş.+ sin 340a/20
ş.+ sinde 269a/5
ş.+sinden282a/20,285b/13,298a/20, 301b/4
ş.+ sindi 310b/1
ş.+ sine 271b/16
ş.+ siyle 271b/10
cevher-i ş.+si 309b/10
şum (Ar.) Uğursuz, meş'um, şom
nefs-i ş.+ dan 327a/20
şumâr (Ar.) Hesap, sayı
ş.+ ı 304a/4
şummâr (Ar.) Hesap, sayı
ş. 281b/3
şükr (Ar.) Şükür, hamt
ş.- i yezdân 317b/20
ş.- ü yezdân itdi 318a/16
ş. 281a/7, 301b/11, 337b/12
ş. idüp 282a/7
secde-i ş. idüp 271b/3
secde-i ş. itdi 337a/5
ş. itdüm 271b/15
secde-i ş. itdüm 271b/18
şükür (Ar.) Şükür, hamt
ş.276a/9, 318b/4, 335a/18, 335b/10, 343b/11
secde-i ş. 335a/20
ş. itdiler 271a/1
secde-i ş. itsün 274a/15
secde-i ş. ḳıldum 273b/11
ş. ḳılup 272b/17, 337a/12
ş.+ i 313a/11
tâ (Far.) ta ki, +(y)A kadar
t. 265a/9, 268b/16, 270a/7, 270b/21, 271a/5, 273a/11, 273b/17, 274a/15, 275b/18, 277b/17, 283a/8, 286a/13, 291a/4, 291b/4, 294a/19, 295b/21, 296a/19, 298b/9, 310b/10, 310b/5, 312b/21, 313a/5, 314b/1, 314b/3, 316a/19, 321b/8, 322a/21, 323a/2, 323b/15, 323b/21, 324b/13, 324b/4, 324b/7, 325a/7, 328a/19, 329a/1, 329b/5, 332a/19, 335b/15, 340b/4, 342b/3, 343b/8, 344a/10, 344a/5, 344a/6
taʿaccüb (Ar.) Şaşma, hayret etme
t. 269a/2
t. iderken 339a/14
t. idüp 270b/13, 270b/16, 320a/12
t. ḳıldı 332a/20
t. ḳılup 278b/16, 280a/14, 291b/1, 291b/8, 317b/10, 337a/10, 340b/19
t.+ e 270b/5
taʿalluḳ (Ar.) Hısım, akraba
t.+ dan 343b/17

t.+ dur 280b/18

ṭaʿâm (Ar.) Yemek, aş
t. 272b/17, 290a/18, 317b/4
ṭ.+ a 286b/17

tâʿan (Ar.) Çok söven, çok yeren, çok zemmeden, çekiştiren
t.+ ı 335b/11

ṭâʿat (Ar.) Allah'ın emirlerine uyma, emr-edileni yapma
ṭ. 281a/3, 290b/8, 296a/1, 296a/5, 296b/1, 324b/19, 328a/10, 334b/4, 343a/7
ṭ.+ ini 313a/9
ṭ.- ı ḥaḳḳı 273a/10
ṭ.- ı ḫâlıḳa 281b/17
ṭ. eyle 299b/4, 299a/21
ṭ. ide 296a/2
ṭ. idem 273a/12
ṭ. it 275a/6
ṭ. itdi 275a/5, 296a/2, 323b/17
ṭ. ḳılup 273a/18, 334b/2, 335a/7
ṭ.+ da 324a/3, 335b/16
ṭ.+ e 286a/13, 323b/14, 335a/20

tâb (Ar.) Parlaklık, aydınlık
t. 266b/17, 276a/10
mâh-i t. 327a/1, 336a/15

tâbân (Far.) Işık, parlaklık
t.+ ı 265a/5
mâh-ı t.+ ile 302a/4

ṭabân Taban tepen,yaya yürüyen
ṭ.+ lar 285b/4

ṭaban Ayağın alt tarafı
ṭ.+ ları 309a/4

tâbiʿ (Ar.) Birinin emri altında bulunan, onun hākimiyeti altında olan, bağlı
t.- i sulṭan 281a/2
t.- i şeytan-ı cin 280b/20
t.- i şeyṭân 299b/1
t.- i gönle 280b/18
t. ḳılup 329b/3
t.+ dür 331a/19, 343b/1
t. 302b/18, 313a/2, 327a/15, 343b/8
t. olan 304a/9
t.+ dür 299a/19
t.+ idür 323a/10, 327a/14
t.+ in 343b/6

ṭabîb (Ar.) Hekim, doktor
ṭ.- i ṣâdıḳ 328a/14
ṭ. 307a/9

ṭabl (Ar.) Davul
ṭ.- ı âsâyiş 314b/11
ṭ.276a/17,276a/20,276a/21,276b/11, 283a/14, 285b/11, 287a/20, 287b/5, 298a/17, 300a/15 310a/19, 310a/20, 315a/2, 316a/4

tâbūt (Ar.) Tabut, sandık
sekîne-i t. 322b/3
sekîne-i t.+ ı 323a/14

tâc (Far.) Taç
t.- ı yūsufı 317a/9
t.- ı zerrîn 276a/10
t. 277b/4, 284a/12, 286a/19, 286a/9, 282a/7, 290a/3, 301a/6, 339b/1
t. urup 282a/1
t.+ ı 319a/2, 325b/4
t.+ ını 304a/2

tâcidâr Taçlı, taç giyen, pâdişâh, şehen-şah, hükümdar
t. 290a/3

taʿcîl (Ar.) Acele ettirme, çabuklaştırma
t.+ i 325a/8

tâcver (Far.) Padişah, hükümdar
t. 327b/15

ṭaġ Dağ
ṭ. 267a/12, 268b/3, 271b/2, 271b/5, 279a/11, 285a/11, 287b/14, 287b/2, 291b/12, 297b/14, 300a/14, 302a/8, 308a/18, 308a/3, 308a/4, 308b/5, 309b/1, 309b/5, 314a/9, 338a/3
ṭ.+ a 309a/1
ṭ.+da 275a/11, 279b/20, 280a/7, 282a/14
ṭ.+ dan 301b/21
ṭ.+ ı 285a/13, 325a/15
ṭ.+ ın 329b/14
ṭ.+ ına 288a/13
ṭ.+ ınuŋ 300a/13
ṭ.+ larınuŋ 286b/17

ṭaġarcuḳ Kap, çanak, küp, çömlek
ṭ.+ larla 265b/19

ṭaġıl- Dağılmak, toplu durumdayken etrafa ayrılmak
ṭ.- dı 333b/5, 334a/14
ṭ.-up 271b/14, 271b/17, 272b/7, 275b/17, 309b/17, 324b/10, 324b/8
ṭ.- urdı 279b/17

ṭaġıt- Parçalamak, dağılmak, ufalanmak
ṭ.- am 275b/1
ṭ.- ayın 338a/5
ṭ.- uban 277a/16, 281a/1

ṭ.-up 275a/5, 281b/8, 301b/15, 303a/1, 314a/11
ṭ.- dı 275a/4, 275b/15, 285a/20, 333b/11, 334a/3
ṭ.- dılar 300b/20, 316b/3
ṭ.- ma 299a/18
ṭ.- maḳ 322a/12
ṭaġla- Dağlamak, yakmak
ṭ.- dı 278a/17, 339b/18
cigerin ṭ.- dı 266b/9
ṭ.- mışlar 315b/6, 315b/9
ṭ.- ya 309b/21
ṭ.- yup 316a/12
ṭaġlan- Dağlanmak
ṭ.- mış 316a/18
ṭaġlaş- Karşılıklı dağlanmak
ṭ.- dılar 302b/13, 315a/9
taġyîr (Ar.) Değiştirme, başka şekle sokma
t. idüp 266a/13
taḥiyyat (Ar.) "Allah ömürler versin!" demeler; selâmlar, hayır dualar
t. 265a/9
taḥḳîḳ (Ar.) Bir şeyin ne olduğunu, doğru olup olmadığını anlamak için yapılan araştırma, soruşturma
t. 339b/14, 341b/4
mahzen-i esrâr-ı aṣḥâb-ı t. 313b/12
t.+ dür 269a/12
t.+ idüğin 269b/9
taḥrîr (Ar.) Yazı yazma
t. 341b/1
taḥsîn (Ar.) Takdir etme, güzel bulma
t.- i âferin 308b/12
t.290b/6, 301b/5, 309a/10, 313a/15, 318b/1
t. eyledi 321b/12
t. ḳılup 331b/14
taḫt (Far.) Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk
t.- ı pâ 318a/13
t.- ı süleymân 342b/9
t.- ı süleymândur 341a/6
t.- ı süleymânî 331b/5, 342a/2
t.317b/10,322b/11,322b/16,322b/1, 329b/6, 340a/20
t.+ a 271a/17, 283b/19
t.+ ı 341b/14
t.+ un 322b/13
t.- ı aʿẓam 335a/5
t.- ı aʿẓamı 339b/10
t.- ı aʿẓimi 334b/21
t.- ı devlet 344a/9
t.- ı firdevsî 334b/16
t.- ı gâhum 271a/20
t.- ı gâhumda 271b/10
t.- ı gâhuŋ 271b/3
t.- ı iḥâṭa idüp 283b/18
t.- ı mezîd 340a/7
t.- ı ʿaẓîm 336b/19
t.- ı ʿaẓîmi 336b/17
t.- ı pâ 317a/15, 318a/3
t.-ı süleymân 337a/5, 337b/3, 340a/12, 340a/9, 342a/18, 342b/7
dâsıtân-ı ameden-i t.- ı süleymân 334a/18
t.- ı süleymâna 339b/19, 341a/7
t.- ı süleymândur 342b/19
t.-ı süleymânı 330b/11, 342a/19, 342b/20
t.-ı süleymânî 336a/1, 336a/10, 336a/4, 336b/4, 337a/7, 337b/3, 340a/19, 342a/12,
342a/17, 342b/12
t.-ı süleymânuŋ 336a/12, 336a/14, 342b/11
t.- ı zerrîn 290a/3
t.269b/16,270a/10,289b/13,299a/10 ,299a/11, 301a/6, 315b/2, 318a/1, 330b/11,334b/14,334b/15, 334b/18, 334b/21, 337b/5, 337b/6, 339a/18, 339b/13, 339b/20, 339b/5, 339b/6, 339b/7, 342b/16, 343a/14, 343a/15
t.+ a 330b/10, 339a/11, 339b/12, 342b/20
t.+ dur 332a/8
t.+ı267b/1,267b/4, 268a/1, 271a/16, 289a/10, 289a/2, 290a/5, 317a/10, 317a/20, 322a/6, 322b/13, 323a/2, 330b/10, 330b/9, 331b/3, 332a/10, 334b/17,334b/19,334b/20, 335a/14, 335a/19, 335a/20, 335b/17, 336a/5, 336b/18, 336b/2, 337b/12, 339b/14, 339b/4, 339b/8, 340a/3, 341a/13, 341a/17, 342a/7, 342b/18
t.+ ıdur 342b/15, 343a/5
t.+ın 277b/4, 323b/17, 330b/3, 334b/3, 335a/8, 339b/9, 341b/14, 342b/3, 343a/9

t.+ına 269b/14, 301a/11, 317a/2, 323a/4, 331b/4, 343a/15, 343a/7
t.+ ında 320b/14
t.+ını 299a/9, 323a/2, 323b/21, 330a/6, 335a/12, 337a/2, 339/21, 339b/2, 341a/17, 342a/11, 342a/5
t.+ınuŋ 286a/19, 330b/1, 331b/18, 337b/8
t.+ ile 334b/14, 336b/10
t.+ um 271b/2
t.+ umı 271b/1, 339b/12
t.+ uŋ 339a/19
t.+ uŋı 323a/3

taḫta (Far.) Kalınca ve uzun biçilmiş düz ağaç parçası
t. 312a/20, 339b/14
t.+sı 280a/4, 287b/18, 302a/10, 308a/4, 309b/8
t.+ sınuŋ 309b/4
t.+ sın 279b/15
t.+ ya 268a/11

taḫte'şş-şaray (Far.) Saray tahtı
t.- daŋ 282b/4

tâk (Far.) Asma, üzüm kütüğü
ḫâk-i t. 313a/18

ṭaḳ- Takmak, geçirmek
ṭ.- dı 276b/9
ṭ.- dılar 275b/20

ṭâḳ (Ar.) 1. kubbeli mahfe. 2. pencere
ṭ.- ı ʿulâde 328a/17, 339a/7
ṭ. 286a/16
çerh-i ṭ. 325b/7
ṭ. oldı 271b/8
ṭ. olmış 298b/19

ṭâḳaṭ (Ar.) Kuvvet, derman
ṭ. 271a/6, 277b/2, 330b/21
ṭ.+ ı 285a/10, 301b/3
ṭ.+ leri 298b/19, 340a/6
ṭ.+ um 271b/8
ṭ.+ umuz 281a/7, 288b/18

taḳdîr (Ar.) Allahʿın olmasını istediği şeyler, alınyazısı
t.- i rabbânî 311a/3
t. 334a/17
t. olduġunca 286b/9
t.+ inde 274b/7
t. itdi 334a/17

taḳdîrce (Ar.) hesaba göre, değer olarak
t. 342a/13

ṭaḳın Takınmak, takmak, geçirmek
ṭ.- dılar 268b/15
ṭ.- duġı 339b/21
ṭ.- up 275b/19, 306b/14, 312a/20

ṭaḳınıcı Takınan
ṭ. 311a/17

taḳrîr (Ar.) Anlatma, beyan, ifade
t. 269b/20, 270a/3, 270a/6
t. ider 341a/20
t. itdüm 274b/1
t. ḳılup 340a/14

ṭal Ağaç dalı
ṭ. ına 287b/16

ṭalʿatlu (Ar.+T.) Yüzlü, çehreli
ṭ. 274a/9

ṭaleb (Ar.) İsteme, talep
ṭ. 279a/7, 279a/8
ṭ. itdüm 272a/7

ṭâlib (Ar.) İsteyen, talep eden, istekli olan kimse
ṭ. 327a/1
ṭ.+ ler 283b/12

taʿlîm (Ar.) Öğretme, belletme
t. 335a/1, 343a/17

ṭâm (Ar.) Tam olarak, tam
ṭ.+ lar 324b/1

tamâm (Ar.) Bütünlüğünü bozacak bir eksiği olmayan (şey), bütün
t. 266b/19, 268b/15, 268b/20, 272b/18, 272b/9, 274b/11, 276a/11, 281a/7, 288a/17, 313a/12, 313b/1, 325b/6, 327a/11, 327b/5, 328a/11, 331b/11, 341a/12, 341a/16, 343a/3, 343b/12
żarr-ı t. 327a/17
t. ḳılup 275a/1

ṭamar Damar
ṭ.+ ı 306a/8, 308a/1

ṭamer Nitelikli, saygın kişi
ṭ.+ i 303b/19

ṭamġân Damga
kuh-i ṭ.+ ı 334a/1

ṭaʿn (Ar.) Kınama, ayıplama, yerme
ṭ. idersen 293a/17
ṭ. idüp 291b/21
ṭ.+ ı 281a/8, 323b/21

taŋ Gün doğmaya başlarken, şafak vaktinin alaca karanlığında
ṭ. atdı 276a/6, 282b/7
ṭ. atup 276a/12
t. 281b/9337a/14

t.+ a 285b/18
ṭanâp (Ar.) Kazığa bağlanan çadır ipi
ṭ. 329b/13
ṭ.+ lar 283b/2, 325b/3
ṭ.+ ları 285b/8, 325a/18
ṭ.+ ların 286b/3
ṭanâplu (Ar.+T.) Tanaplı
ṭ. 285b/8
ṭanış- Danışmak, istişare etmek
ṭ.- uŋ 320b/21
ṭanuḳluġ Tanık olma durumu, şâhitlik, şahâde
ṭ.+ a 277b/20
ṭanŋla- Ayıplamak, kınamak
t.- dılar 340b/15
ṭ.- yup 340a/5
ṭap- Tapmak, inanmak
t. 292b/5, 292b/17, 293b/3, 293b/8
ṭ.- a 292a/16, 292b/18, 292b/19
ṭ.- ar 290b/8
ṭ.- arsın 290b/8, 292b/14, 292b/4
ṭ.- asın 292b/16, 293b/3
ṭ.- aydı 291b/17
ṭ.- duŋ 279a/17
ṭ.- mağıla 290b/16
ṭ.- mam 293a/1
ṭ.- mayam 293a/6, 293b/1
ṭ.- uŋ 339a/5
ṭ.- up 290b/14, 332b/3
ṭapdur- Tapdurmak
ṭ.- up 295a/12
ṭapu Hizmet, tâzim, hürmet
ṭ. 300b/15
ṭ. ḳıldılar 282a/11
ṭ. ḳılup 283b/9
ṭaraba (Ar.) Tahta parmaklık, çit
ṭ. 280a/4, 287b/18, 302a/10, 308a/4, 309b/8, 312a/20
ṭaraf (Ar.) Yön, cihet, taraf, yan
ṭ. 337a/18
ṭ.+ a 267b/21
ṭ.+da 283b/11, 289b/19, 302b/9, 303a/4, 303b/11, 304b/15, 317a/11, 326b/15
ṭ.+dan 279b/5, 283a/14, 284a/2, 288b/1, 291a/17, 291b/15, 295a/10, 296a/19, 297b/16, 297b/2, 297b/7, 302a/20, 305a/9, 310a/2, 310b/19, 313b/17, 315a/19, 316a/1, 320b/14, 324b/5, 325a/11, 327a/6, 330b/19, 332b/8, 334a/20
ṭ.+ ın 307a/5
ṭ.+ ına 289b/15, 307a/15
ṭ.+ında 283b/13, 284a/4, 286a/5, 286a/6, 289a/4, 289a/5, 289b/20, 291b/11,295b/19,295b/20, 302b/10, 303b/7, 304b/2, 306b/15, 307a/12, 307a/6, 315b/1, 315b/2, 317a/10, 319a/20, 319a/8, 326a/11, 326b/6, 328b/3, 328b/4, 330a/11, 331b/9, 335b/10, 335b/11, 338b/1
ṭ.+ ındaġı 303b/16
ṭ.+ından 301b/12, 304a/21, 307a/3, 328b/11, 333a/7, 334a/10
ṭ.+ uma 274a/2, 274a/3
ṭarak Saç, sakal ve tüylü şeylerin kıllarını birbirinden ayırmaya ve karışıklığını gidermeye yarayan dişli alet
ṭ. 303b/21
ṭarfet'ül -ʿayn (Ar.) Göz açıp kapayıncaya kadar, çok kısa sürede
ṭ 274b/9, 303b/20, 335a/5
ṭarḥ (Ar.) 1. atma, koma, bırakma. 2. Dağıt-ma, bölme, ta'yin. 3. kurma, tertipleme, düzenleme
ṭ. 299b/9, 327b/6
taʿri (Ar.) Ansızın çıkan, birdenbire görünen
ḫendek-i t. 283a/2
taʿrîf (Ar.) Tarif , anlatma
t. eyledi 284b/2
t. idüben 285a/8
t. itdüġine 275a/9
t.+ in 269a/14
târîḫ (Ar.) 1. Tarih ilmine âit eser 2. Bir olayın meydana geldiği gün ve yıl
ehl-i t. 340a/9
t.- i ibn-i keşîrde 341a/20
t.- i ḳâżîde 341a/20
t.- i şâhîde 341a/21
t.- i ṭâberîde 341a/21
t.281b/3, 313a/16, 340b/20, 340b/4, 340b/5, 344a/6
t.+ ler 341a/1
t.- i 299b/9
ṭarîḳ (Ar.) usul, tutulan yol
ṭ.281b/5
t.- ı şeb 343a/21
şeb-i t. 328a/20

ṭart- Asılmak, çekmek
ṭ.- arlardı 298a/6
ṭ.- maġa 316a/6
ṭ.- up 316a/6
ṭartıcı Yemek için çeken, asılan
ṭ. 266a/4, 267a/15, 268b/2, 284a/4, 285a/3, 286a/6, 289a/19, 297b/20, 298a/13, 298a/4, 311b/9, 316a/2, 318b/12, 318b/19, 318b/20, 319b/17 320b/12, 320b/3, 320b/5, 324a/21, 324a/3, 324a/6, 324b/3, 327a/2, 328b/17
ṭ.+ laruŋ 266a/3
ṭartış- Çekiştirmek
ṭ.- urlar 296b/13
ṭartuḳ Dağınık
ṭ. 299a/1
ṭarṭaġan Darmadağın
ṭ. itdiler 287a/18
târ u mâr (Far.) Karmakarışık; dağınık
t. 277b/4, 331b/6
ṭâs (Ar.) Tas, çanak
ṭ.- ı çerḫ-i âsumân 307a/16
ṭ.- ı felek 284a/11, 304a/2, 310b/1
ṭ.- ı gerdūn 298a/18, 338b/5
ṭ.+ı 266b/17, 276b/21, 285b/10, 290a/4, 309a/13
t.+ ıla 265b/20
taṣdîḳ (Ar.) Onay
t. 269b/9
t. ḳılup 269a/10
t. iderüz 269a/12
tasnîf (Ar.) 1.Sınıf sınıf, takım takım ayırma, sınıflama, bölümleme. 2. eser ve kitap haline getirme
t. itmiş 341b/3
taş Taş
t.+ da 280a/8
ṭ.266a/6,288a/11, 288a/15, 291a/20, 305a/1, 335b/3
ṭ.+ a 309b/5
ṭ.+ da 282a/14, 305a/20, 314a/7
ṭ.+ dan 293a/13
ṭ.+ ı 282a/17
ṭ.+ ın 286b/1
ṭ.+ ına 287a/19
ṭ.+ ınca 312a/21
ṭ.+ ındaġı 271a/21
ṭ.+ ından 271a/21, 271b/1
ṭ.+ ınla 287a/19
ṭ.+ lar 288b/6
ṭ.+ lara 298b/5, 304a/10
ṭ.+ lardan 275a/11, 288a/16
ṭ.+ ları 288a/13, 288a/20, 321b/2
ṭ.+ ların 282a/16
ṭ.+ larına 288a/11
ṭ.+ madın 321b/2
ṭaşı- Taşımak
ṭ.- yup 311b/14
ṭaşla- Üzerine taş atmak, taşa tutmak
ṭ.- dılar 287a/19
ṭaşra Dışarı
ṭ.276b/14,287a/4,289a/20, 295b/14, 296b/12, 296b/18, 296b/21, 296b/3, 297a/16, 318b/16, 320a/17, 323a/6, 324b/14, 332b/14, 335a/17
ṭ.+ ġı 296b/21
ṭatlu Tatlı
ṭ. 271b/17, 272b/15
ṭav (Far.) İşlenecek bir maddedeki sıcaklık ve nemin yeterli ve kıvâmında olması
ṭ.+ ıyla 325a/17
ṭavar Sürü
ṭ.+ ların 282b/19
ṭavıl (Ar.) Uzun
ṭ.+ lardan 275b/19
ṭavîle (Ar.) Tavla, at ahırı
ṭ.+ ler283b/6, 285b/5
ṭavḳ (Ar.) Oyalandırma, geciktirme, geciktirilme, asıntıya bırakma,asıntı
ṭ. 265b/18
ṭavşan Tavşan
ṭ.+ ı 306a/3
ṭavşancıl Bir tür yırtıcı kuş
ṭ.266a/14,267b/11, 284a/6, 288a/15, 288a/19,318b/17, 324a/13, 326a/10, 326b/11, 328b/3, 328b/9, 329b/15
tâvus (Ar.) Tavus kuşu
t. 289b/19, 319b/18
ṭ.- ı cennet 336a/12
ṭ.- ı ḳudsi 336b/11
ṭ.267b/15, 289b/2, 318b/20, 319a/1, 319a/8, 319b/15, 320a/9, 326a/8, 335a/10, 335a/2
sulṭân-ı ṭ. 289b/16
ṭ.+ a 318b/17,324a/5
ṭ.leyin 268a/5
pâdişâh-ı ṭ.+ dan 319b/15
ṭ.+ uŋ 319a/20
ṭâvusvâr Tavus gbi

ṭ. 318a/13, 336b/5
ṭâyife (Ar.) Kavim, kabile
t.+ si 289a/5
ṭ.+ si 297b/18
taʿyîn (Ar.) Açık, belli ki
t. 279a/16
t.+ duına 269b/9
ṭayr (Ar.) Kuş
ṭ.- ı rūḥı 326a/6
ṭ. 342b/4
ṭ.+u334b/9,334b/11,339b/3, 336b/7, 343a/13
ṭ.+ una 316b/21
ṭażarruʿ (Ar.) Yalvarma, yakarma
ṭ. kıldılar 274b/4
tâze (Far.) Taze, körpe
t. 274b/10, 296b/9, 307b/3, 318b/2, 334b/9
tâzî (Far.) Tazı, av köpeği
t.268b/14,301a/12,303a/15,305a/17, 305b/16, 337a/14,
t.+ lara 268b/8
taʿẓîm (Ar.) Hürmet, saygı gösterme
t. 322a/5, 336b/18
t. eyleyüp 265a/8
t. ḳılup 336a/12
t. le302b/6
teʿâl (Ar.) Yüce, ulu, Allah adından sonra söylenen saygı sözü
t. 265a/7, 323a/8, 339b/8
t.+ inüŋ 270b/12
teʿâlâ (Ar.) Yüce, ulu, AllÀh adından sonra söylenen saygı sözü
t.265a/14,270b/10,270b/16,271a/15 ,273b/5, 273b/9, 274a/11, 274b/15, 275a/3, 278b/1, 289b/7, 306b/5, 322a/17, 334b/4, 335a/12, 339b/8, 340a/3, 343b/14, 344a/3
bi'znillah-i t. 334a/18
inşâ'allah-ı t. 278b/12
t.+ dan 323a/2, 323b/17
t.+ nuŋ 340b/12
t.+ ya 276a/8, 276b/9, 296b/16
t.+ inüŋ 292a/3
tebâh (Far.) Yıkılma, mahvolma, harap olma
t. 280b/20
tebârek (Ar.) Mübarek etsin
t. 296b/10
tebbet (Ar.) Tebbet suresi
t.+ i 268a/14
tebdîl (Ar.) Değiştirme, başka şekle sokma
t.- i câmelerin 266a/13
t. idüp 319b/8
t. it 274b/4
teber (Far.) Balta
t. 297b/13, 304b/2, 311a/6, 311b/7, 312a/15
tîġ-i t. 304b/14
t.+ le 310b/9
t.+ ler 310a/19, 314b/7
t.+ lerle 314a/18
tebessüm (Ar.) Gülümseme
t. ḳıldı 291b/20
teʿcîl (Ar.) Sonraya bırakma, geciktirme
t. 321b/5
tedbîr (Ar.) Tedbir, önlem
rây-ı t. 320b/21, 321b/12
rây-ı t.+ ine 321b/12
tedḳîḳ (Ar.) Dikkatle araştırma, araştırılma, inceden inceye yoklama, inceleme
erbâb-ı t. 313b/13
tedriç (Ar.) Derece derece, basamak basamak ilerleme, ilerletme
t. 267b/15
tefâvüt (Ar.) Farklılık
t. 269a/19
teferrüc (Ar.) Gezmek, dolaşmak
t. itdi 278a/14
t. itmese 265b/3
t. ḳılup 342a/13
tefsîr (Ar.) Yorumlama, yorum
t.- i ebuʾl 341a/21
t.- i ḳâżîde 341a/19
t.- i kebîrde 341a/19
teftiş (Ar.) Araştırma, bir şeyi soruşturma
t. 269a/3
t. idüp 273b/19
t. itdüm 271a/2, 272a/4
teg- Değmek
t.- di 298b/6
tehem (Far.) İri
t. 326a/17
tehlîl (Ar.) Kelime-i tevhîdi, "Lâ ilâhe illallah" sözünü söyleme
t. 336b/12
tekbîr (Ar.) Allahʿın büyüklüğünü söyleme

t.281b/20, 306b/20, 311b/3, 323b/6, 336a/3, 336a/8, 336b/12, 336b/19, 340b/13
t. getürüp 332b/18
t.+ leri 282b/2
teklif (Ar.) Bir hususta yapılması veya yapılmaması düşünülen şeyler hakkında başkalarına görüş sunma, öneride bulunma
t.+ ile 322a/5
tekrâr (Ar.) Tekrar, yine
t. 267b/10, 333b/9
t. idüp 320a/7
tekvin (Ar.) Yaratılmış, var olunmuş
t. 283b/18
t.- i insânî 269b/10
telbîs (Ar.) Ayıbını, kusurunu örterek bir şeyi sahtelendirme
t. 298b/11
telef (Ar.) Boşa gitme, zayi olma
t. 299b/3, 328a/3
telḫ (Far.) Acı
t. 279b/21, 280b/12
teʾlîf (Ar.) Uzlaştırma, uyuşmalarını sağlama
t. 328a/4, 344a/11
t. itdüm 328a/3
telkîn (A) Fikir aşılama,kulağına koyma
t. 341a/5
temâşâ (Ar.) Bakma, seyretme
t. 283a/18
temcîd (Ar.) Yüceltme
fiḳr-i t.+ inde 265a/6
temennâ (Ar.) Arzu, istek
t. 273a/19, 274a/1, 313b/3
t. iderdüm 273a/11
t. ḳıldum 273a/14
temṯîlât (Ar.) Temsiller
beyân-ı t. 280b/16, 299a/16, 312b/20, 327a/12, 343a/19
ten (Far.) Beden, vücut, gövde
t.- i felek 277a/12
t.+ de 271a/6, 272b/16
t.+ i 274a/18, 326a/17
t.+ ini 277b/4
tenbîh (Ar.) Tembihleme, uyarma
t. idelüm 297a/6
t. idicek 268b/19
t. itdiler 275b/17
teng (Far.) Dar, sıkıntılı
t. 279b/10,279b/21,312b/19, 324b/7
t. olacaḳdur 321b/1
t.+ in 302a/17
t.+ ine 279b/10
t. itdiler 310b/6
tenlü (Far.+T.) Tenli
t. 325b/1
tenzîl (Ar.) İndirme, aşağılama
t.- i ḥaḳ 327a/15
t.+ ile 327a/18
teper Teper
t.+ ler 298a/16
tepsi Tepsi, sini
t.+ lere 291a/14, 291b/6
tercümân (Ar.) Bir dilde söylenen bir şeyi sözlü olarak başka bir dile çeviren kimse
t.- ı maṭlaʿ -ı envâr 313b/13
t.+ ı 328a/14
tereḥḥüm (Ar.) Acıma, merhamet etme
t. itdüm 272a/3
terk (Ar.) Bırakma
t. 313a/5
t. it 281a/4, 313a/6
t. itmeye 281a/9
t.+ in 302a/18
terkeş (Far.) Sırtta taşınan ok çantası, ok kuburu, tirkeş
t. 276b/6
terki Eyerin arka kısmı, binek hayvanlarının sağrısı
t.+ ye 307b/15
terkîb (Ar.) Birleştirme, yapma, oluşturma
t. 290b/19
t. olunmışdı 271a/21
terkin (Ar.) Belli bir yerde ve saatte buluşma sözleşmesi
t. 279a/10
tertîb (Ar.) Sıraya koyma, sıralama
t. 290b/19
tesbîḥ (Ar.) Allah'ı takdis ve tenzih etme
t. 267a/18, 296a/1, 317a/8, 336a/2
t. iderdi 320b/4
t. iderler 336a/6
t. idüp 289b/5, 326b/10
t. itdi 282b/8
t. ḳılup 276a/8
evrâd-ı t.+ inden 282b/3
teslîm (Ar.) Teslim, verme
t. 334b/21
teşbih (Ar.) Benzetme, benzetilme

t. idüp 313b/8
teşrîn (Ar.) Eskiden yılın onuncu ve onbirinci aylarına verilen ortak ad
t. 267b/6
tevârîḫ (Ar.) Târihler
t. 313a/16, 341a/19
tevażżuʿ (Ar.) Alçakgönüllülük, tevazu
t. idüp 272b/14
tevbe (Ar.) Tövbe
t. 269b/7, 343b/20
teveccüh (Ar.) Bir yere yönelme, doğrulma
t. 269a/7
t. itmişdür 265b/21
t. ḳılup 335a/18, 335b/9
tevekkül (Ar.) Her türlü gerekli sebebe baş vurduktan sonra kadere râzı olup sonucu Allah'tan bekleme, işlerini Allah'a bırakma, yeis ve kederden kurtulma, Allah'a güvenme
t. 276b/9
t. ḳılınca 335a/8
t. ḳılup 329a/3
tevḥîd (Ar.) Allah'ın varlığı ve birliği
tîġ-i t.+ ile 280b/21, 299b/2
tîġ-i t.+ le 295a/7
ẕikr-i t.+ inde 265a/6
tevrât (Ar.) Dört mukaddes kitaptan Hz. Musa'ya ineni
t.- ı musa 323b/7
t.- ı mūsaile 281b/19
t.- ı mūsâya 269a/9
t.281b/18,290a/3,292b/10, 306b/14, 306b/17, 321b/6, 322b/1, 323b/12, 323b/7, 325b/17, 342b/17
sekine-i t. 306b/19, 311a/11
tezyin (Ar.) Süsleme
t. 319a/3, 326b/7
t. eyledi 291a/12
ṭıḳ- İterek zorla sokmak
ṭ.- mış 300b/4
ṭımâr (Far.) Binek hayvanlarının derisini, kıllarını kaşağı, fırça, sünger ile temizleme
t. 324a/18
Ṭın- Ses çıkarmak, söz söylemek
ṭ.- madı 275b/5
ṭıraḳ Çarpan veya kırılan bir şeyin çıkardığı tok ses
ṭıraḳ ṭ. 314a/17
ṭ. ṭıraḳ 314a/17
ṭ. 266b/8, 307b/13, 307b/14
ṭırfıl Binek hayvanlarında silah konulan yer
ṭ.+ ından 334a/11
ṭırnaḳ İnsan ve omurgalı hayvanlarda parmak uçlarının üst kısmını örten boynuzsu tabaka
ṭırnaḳlu Tırnağı olan
ṭ. 276a/17, 277a/1
ṭıynaḳ Tırnaklı, tırnağı olan
ṭ.+ ı 304a/10
ṭ.+ ından 310b/3, 314a/1
ṭ.+ ları 266a/20
tîġ (Far.) Kılıç
t.- i ḍarbından 280a/17, 321b/1
t.- i ḳamḳam 280a/18
t.- i lâ 327a/21
t.- i pürrân 280a/4
t.- i teber 304b/14
t.- i tevḥîdile 299b/2
t.- i tevḥîdile 280b/21
t.- i tevḥîdle 295a/7
t.265a/14, 276a/2, 277b/2, 279b/19, 280a/14,280b/13,294b/14, 297b/12, 301b/18, 310b/9, 311a/6, 311b/18, 311b/7, 312a/15, 312b/12, 312b/17, 312b/9, 314a/18, 314b/7, 323b/7, 324b/17, 338b/18, 341a/1
ḫancer-i t. 300b/8
t. çeküp 332a/4
ceng-i t.+ de 276a/11
t.+ di 280b/15
t.+ e 280b/11
t.+ i 309a/9, 309b/11
t.+ ile 307b/12, 312b/5
t.+ imi 309a/19
t.+ leriyle 340b/5
t.+ üm 308b/19, 312b/11, 312b/16
t.+ üme 309a/18, 314a/5
t.-zen 279a/6, 279b/6, 283b/19, 302a/11, 303a/19, 307b/6, 320b/10, 338b/5
bîşeng-i t.- zen 315b/4
t.- zenler 290a/4, 301b/3
t.- zenlerine 320b/19
t.- zenlerle 298a/12
tillü Dilli
t. 319b/19
timnîn (Ar.) Büyük yılan, ejderhâ
t. 314a/7

timsâḥ Timsah
t.270a/17,270a/19,271b/13,277a/21
t.+ ı 275a/11
tinnin (Ar.) Büyük yılan, ejderhâ
t. 279a/17
tîr (Far.) Ok
t.- i bârân 280b/12, 287a/17
t.- i bigâneler 280b/8
t.- i hedeng 279b/20
t.- i kemân 314a/15
t.- i keyvân 307a/17
t.288b/5, 294b/15, 301b/18, 304b/2, 308b/19, 310b/16, 311a/6, 314b/9, 317a/19, 320b/11, 332b/8
t. idüp 280b/14
t.+ den 301b/18
t.- endâz 305a/16, 311a/18
t.- endâzla 303a/18
t.- endâzlar 286a/1, 287a/17
t.- i 281b/1
tiryak (Ar.) Derde devâ, en etkili çâre
t.+ in 328a/7
tîz (Far.) Tez, çabuk, hemen, derhal
t. 286a/18, 292b/19, 293b/15, 297a/6, 303a/3, 308b/17, 338a/12
t.+ cek 322a/19, 338a/5
ṭoġ- (Güneş, ay, yıldızlar) Ufuktan yükselerek gökyüzünde görünmek, tulû etmek
ṭ.- a 268b/16, 276a/4
ṭ.- ar 281b/10, 283a/17
ṭ.- dı 276a/12, 302b/14
ṭ.- duġı 342a/14
ṭ.- up 337a/13
ṭoġan Kuş türü
ṭ.266a/6,266b/16, 300a/16, 326b/14
ṭ.+ ları 305b/8
ṭoġra- (Bir şeyi) Keserek parçalamak, parça parça kesmek
ṭ.- mağı 317b/14
ṭoġrad- Parçalatmak
ṭ.- am 302b/20
ṭoġrı- Doğru
ṭ.299a/12,316a/12, 316a/9, 329a/14, 336a/12
ṭoġru Bir uçtan bir uca yönünü değiştirmeden giden, aynı doğrultuda devam eden, müstakim
ṭ. 265b/11, 292b/10, 302b/11
toḫum (Far.) Tohum, soy, döl
t.+ ın 293a/18
ṭoḳın- Dokunmak, değmek
ṭ.-up 333b/12, 333b/16, 333b/5, 334a/15, 334a/3, 334a/9
ṭoḳsan Doksan sayısı
ṭ. 265b/1, 277a/18, 281a/17, 281a/7, 299b/14, 299b/6, 308a/2, 313a/12, 313b/2, 327b/5, 334a/7, 342a/19
ṭoḳu- Çakmak, kakmak, vurmak
ṭ. 299b/2
ṭ.- dı 286b/3
ṭ.- maġa 323b/8
ṭ.- rdı 319b/3
ṭ.- yup 323b/4
ṭoḳun- Dokunmak
ṭ.- du 288a/11
ṭ.-up 281b/18, 314a/12, 328b/8, 333b/1
ṭoḳuş- Çarpışmak
ṭ.+ up 307b/16
ṭoḳuz Dokuz sayısı
ṭ.277a/14,277a/18,277a/20,285b/15, 290b/18, 292b/7, 304b/4, 305b/20, 305b/7, 308a/2, 308a/3, 327b/5
ṭoḳuzuncı Dokuzuncu
ṭ.306a/10,313b/2, 328a/16, 335b/21
ṭol- (Boş bir şey veya yer) İçine giren bir şeyle dolu hâle gelmek, boş olmaktan çıkmak
ṭ.- dı 276a/7, 285a/15, 285a/18, 298b/7, 331a/16
ṭ.- duram 274b/13
ṭ.- durmışdı 328b/7
ṭ.- durup 272a/7
ṭ.- ıcaḳ 276a/15
ṭ.- ısardur 332a/6
ṭ.-mış 283a/7, 285b/15, 301b/18, 302a/2, 325b/4, 326a/14
ṭ.- mışdı 282b/15
ṭ.- mışdur 322b/6
ṭ.- up 336b/4
ṭ.- updı 320b/3
ṭol- Dolmak, dolu duruma gelmek
ṭ.- ı ʿarżına 282b/21
ṭolayı -den ötürü, sebebiyle, yüzünden, hasebiyle
ṭ. 289a/17
ṭola- Dolamak
ṭ.- yan 309a/18
ṭolaş- Gezinmek, gidip gelmek
ṭ.- up 272a/8

tolga Savaşçıların giydiği demir başlık
t. 285b/12
ṭolın- Dolanmak
ṭ.- ınca 314b/3
ṭolu Dolu, bol, çok, dolmuş
ṭ. 291a/7, 291b/7, 339a/18, 341b/6, 341b/15
ṭ.+ sı 272b/7, 309a/16
ṭolun- Dolanmak
ṭ.- up 314b/1, 337a/13
ṭon Elbise, giysi
ṭ.+ a 276b/3
ṭ.+ da 274b/19
ṭ.+ ları 274b/17
ṭ.- dı 298a/20, 301b/4
ṭ.- mış 285b/13
ṭ.- mışidi 282a/19
ton- Donmak
t.- mış 302a/3
ṭonat- Donatmak
ṭ.- dı 291a/13
ṭonlu Elbiseli
ṭ. 273a/20, 303b/13
ṭonuḳ Canlılığı ve parlaklığı olmayan, soluk, mat
ṭ. 298b/18
ṭop Top
t. 276b/15, 280b/15, 283a/11, 286a/1, 287a/13, 288a/9, 301a/17. 338b/19
t.+ ın 284b/5
ṭ.+ ula 288b/6
ṭopcı Topların kullanılması, bakımı, ikmâli ve taşınması ile uğraşan asker sınıfı
ṭ.+lar 286a/1
ṭoplu Toplu, topu olan
ṭ. 277a/13, 305b/3
topraḳ Toprak
ṭ.290b/12,291a/19,291b/7, 292b/18, 293a/1, 293a/14, 293a/18, 293a/19, 293a/20, 293a/21, 293a/6, 293a/7, 293b/3, 293b/7, 293b/8, 295a/4, 295b/4, 295b/5, 299b/10, 328a/5
gil-i ṭ. 293b/9, 294a/13
ṭ.+ dağı 293a/13
ṭ.+dan 290b/11, 292b/8, 293a/13, 293a/15, 293a/16, 293a/19, 293a/2, 293a/3, 293a/4,
293a/5, 293a/7
ṭ.+ ların 291a/14, 291b/6, 293a/7
ṭ.+ a285a/12, 290b/11, 293a/15, 293a/18, 295a/12, 295a/4
ṭ.+ı 281b/10, 285b/12, 292a/4, 295a/15
ṭ.+ ın 290b/13, 311a/14
ṭ.+ ına 291b/17, 292a/16, 293a/12
ṭ.+ uŋ 293a/13, 293a/17
ṭopuz Bir savaş aleti
ṭ.+ a 312b/1, 314b/15, 325b/2
ṭ.+ undan 309b/14, 333b/21
ṭoy Ziyâfet, toplu yemek, şölen, düğün yemeği
ṭ.+ ile 337a/14
ṭoyın- Doymak
ṭ.- up 289b/3
ṭoynaḳ Tırnak
ṭ. 288a/20, 298a/1, 298a/6, 298a/14, 300b/7, 301a/2, 311b/11, 311b/18, 316a/17, 316a/21, 316a/5, 316b/4, 316b/7, 320a/17, 320b/11, 327a/5, 328b/11,328b/16, 328b/18, 331a/13
ṭ.+ a 328b/19
ṭ.+ ından 298a/21
ṭ.+ ıyıla 316a/3
ṭ. urup 300b/5, 316b/3
ḳaynaḳ ṭ. urup
ṭ.+ ların 311b/13
ṭ.+ larındaġı 266a/20
ṭoynaḳlu Tırnaklı
ṭ. 301b/19, 305b/9, 306a/1, 316b/6, 325a/20
ṭoyur- Doyurmak
ṭ.- dı 318b/7
ṭ.- ıncaḳ 316a/8
ṭ.- up 318b/4
ṭön- Dönmek
ṭ.- di 310b/1
ṭ.- erdi 336a/16
toz Çok hafif ve küçük parçalara bölünmüş çok ince toprak
t.301b/12,301b/13, 301b/14, 310b/3
t.+ dan 298b/2, 338b/8
t.+ ı 301b/15
t.+ uben 285b/17
t.+ ın 301b/15
t.+ ından 282a/15
toz- Toz hâlinde savrulmak
t.- dı 338b/8
t.- mış 304a/2
tozca Toz gibi

t. 303a/1
tozıd- Toz kaldırmak, etrâfı tozla doldurmak
t.- uruŋ 301b/2
tozut- Toz kaldırmak, etrâfı tozla doldurmak
t.- dı 295b/5
töş Döş, bağır
t. töşe 314a/18
töş t.+ e 314a/18
ṭuç Tunç
ṭ. 306a/4
ṭudaḳ Dudak
ṭ.+ ları 268a/10
tūfân (Ar.) Çok şiddetli yağmur ve fırtına
nūḥ-ı t. 301a/7
ṭ.- ı nūḥ 310b/17, 338b/13
tuġ Tuğ, alem, sancak
t.+ larına 312a/16
tuġluġa Miğfer, çelik başlık
t.+ sın 287b/4
ṭuġyân (Ar.) Taşma, coşma, su baskını
ṭ.+ dan 291a/1
tuḥfe (Ar.) Hediye
t. 286a/17
t.+ lerin 290a/11
t.+ lerden 290a/9
ṭulūʿ (Ar.) (güneş, ay için) doğma, doğuş
ṭ.- i şemse 343a/8
tulum Torba biçiminde deri kap
t. 288b/2
ṭur- Durmak
t. 278b/3
ṭ.- alar 332a/3
ṭ.- alı 310b/7
ṭ.- alum 294b/12
ṭ.-an 273b/7, 288a/3, 288a/6, 304a/18, 304b/3, 318a/6, 318a/7, 334a/5, 337b/17
ṭ.- anlar 278a/9
ṭ.- asın 331b/21
ṭ.-dı 276b/1, 276b/17, 277b/21, 278a/8, 278b/13, 281b/16, 283b/6, 284a/2, 285a/18, 287b/13, 289a/3, 289b/21, 290a/20, 290a/7, 291b/19, 295b/3, 299a/15, 300a/15, 309a/14, 315a/16, 317b/2, 319a/17, 330a/13, 330a/18,331a/15,331b/14, 332b/15, 335a/11, 335b/11, 339a/1
cenge ṭ.- dı 287b/4
ḳat ḳat ṭ.- dı 298a/21
pervâza ṭ.- dı 319a/1
şığınup ṭ.- dı 268a/20
ṭ.-dılar 275b/18, 276b/14, 276b/16, 282a/5, 282b/18, 282b/19, 286a/7, 289a/12,289a/13, 290a/15, 291b/15, 294b/6, 296a/21, 299a/13, 302a/18, 302a/19, 306a/18, 310a/11, 310a/2, 311b/5, 315a/18, 315a/21, 315b/3, 317a/17,317a/20, 317a/21, 323a/12, 325a/10, 328b/4, 330a/11, 330a/14, 330a/15,330a/17, 331a/14, 333a/17, 335b/1, 335b/10, 338a/20, 339b/20
ayaġın ṭ.- dılar 291b/13
cenge ṭ.-dılar 307b/19, 312a/3, 332b/8
muʿarıż ṭ.- dılar 332b/17
müheyyâ ṭ.- dılar 286a/2
müteḥayyir ṭ.- dılar 337a/10
ṭ.- du 319a/14
ṭ.- duġı 295a/8
ṭ.- duġın 300a/15
ṭ.- duḳça 344a/6
ṭ.- dum 274b/9
ṭ.- ġıl 278b/1
ṭ.- ı 282a/1
ṭ.- ıcaḳ 277b/6
ṭ.- ıgel 297a/6
ṭ.- ıgeldüm 272b/5
ṭ.- ıgelem 275a/16
ṭ.- ınca 309b/19
ṭ.- madı 280b/6
ṭ.- maġa 283a/10
ṭ.- maḳ 338b/19
ṭ.- maḳda 320b/6, 320b/7, 330a/20
ṭ.- maḳdur 279a/10
ṭ.- mayup 273b/4, 279b/17, 326a/14
ṭ.-mış 283b/21, 304b/16, 306b/12, 319a/20, 319a/8, 319b/18, 320a/2, 326a/12
ṭ.- mışdı 326b/15
ṭ.- mışdur 332a/12
ṭ.- mışıdı 284a/12, 326b/5
ṭ.-mışidi 319b/9, 320b/2, 326a/17, 326a/19
ṭ.- mışken 331b/17
ṭ.- mışlar 307a/14
ṭ.-mışlardı267a/13, 267a/17, 267a/18, 297b/18, 307a/3, 320a/6, 326b/13, 326b/14, 330b/1

muntaẓır ṭ.- mışlardı 275b/12
pervâza ṭ.- mışlardı 319b/18
ṭ.- muşıdı 267b/2
ṭ.- sun 342b/6
ṭ.- sunlar 335a/16
ṭ.-ucı 301a/20
ṭ.- unca 328b/6
ṭ.- uncaḳ 307a/18
ṭ.-up 269a/17, 273a/14, 274a/14, 275b/5, 276b/11, 276b/2, 277a/20, 278b/13, 278b/4, 281b/15, 282a/6, 284b/5, 286a/5, 286a/6, 287b/19, 288b/5, 291a/2, 293b/15, 295a/2, 295b/21,297a/15, 301a/15, 304a/14, 308b/14, 310a/21, 310a/9, 310b/9, 314a/20, 317a/9, 317b/3, 318b/12, 320b/15, 322a/5, 327a/5, 333a/6, 335a/20, 335b/12, 337a/15
cenge ṭ.- up 288b/5, 297b/6
meclisden ṭ.- up 270a/1
muḳâbil ṭ.- up 334a/7, 335a/2
yirinden ṭ.- up 269b/1, 269b/15
yanumda ṭ.- ur 273b/1
ṭ.- urdı 304a/6, 336b/8
ṭ.- urken 279a/3
ṭ.-urlar 283a/12, 315b/13, 326a/2, 329b/17
ṭ.- urlardı 289b/7, 307a/5, 320a/11
ṭ.- ursın 285a/13

turâb (Ar.) Toprak
t. 275a/20, 293a/19, 308b/18

ṭuraġ Durak
ṭ.+ ı 281a/1

tūrân (Far.) Türk kavimleri
t. 290b/4, 300a/12, 301a/20, 301b/17, 302b/8, 303a/13, 303a/17, 303a/3, 304a/7, 304a/8, 307b/16, 308a/1, 308a/12, 308a/9, 310a/9, 310b/21, 310b/4, 311a/4, 312a/1, 312a/10, 312a/13, 312a/14, 312a/8, 313b/18,314a/13,314a/16,314b/20, 315a/17, 315a/20, 315b/17, 315b/3, 317b/12, 320a/15, 320a/16, 320b/8, 321a/11, 321a/17, 321a/20, 321a/4, 321a/7, 322a/11, 324a/7, 324b/12, 324b/19, 324b/9, 325b/4, 325b/5, 331a/19, 334a/5, 337a/8, 337b/13, 337b/15,337b/18,338a/10, 338a/15, 338b/21, 339a/13, 339a/16, 339b/4, 340a/3
cemîʿ-i t. 339b/19
ceyş-i t. 314b/3
efrâsiyâb-ı t. 314b/14, 329a/19
irân-ı t. 278a/4
pehlevân-ı t. 300a/10
sulṭân-ı t. 333a/2
şâh-ı t. 339b/7

tūrânî (Far.) Turanlı, Türk kavimlerinden birine mensup olan
âheng-i efrâsiyâb-ı t. 310a/17
efrâsiyâb-ı şâh-ı t. 308b/11

ṭurfa (Ar.) Turfa; görülmemiş, yeni, tuhaf, şaşılacak şey
ṭ. 339a/12

ṭurġur- Durdurmak, bekletmek
ṭ.- am 277a/21
ṭ.- dı 271b/2, 300a/17, 328b/1
ṭ.- dılar 304a/19
ṭ.- up 314b/21

ṭurġut- Durdurmak
ṭ.- dı 292b/7, 330a/7

ṭurışlu Duruşlu
ṭ. 301a/19, 305b/8

ṭurna Kuş türü
ṭ.267b/15, 289b/2, 319b/18, 320a/2, 329b/16
ṭ.+ ya 266a/5

ṭurrâc Kuş türü
ṭ. 267a/17, 267a/19, 267a/20, 267b/14, 272b/11, 282b/7, 319b/4

ṭurur Durur
ṭ.283b/19, 283b/20, 291b/7, 314a/3, 325a/21, 338a/7
ṭ.+ dı 284a/4
baḳup ṭ.+ dı 280a/15
ṭ.+ ken 308a/2, 331b/19
ṭ.+ lar 277b/10
ḫayrân ṭ.+ lardı 268b/4
ṭ.+ sın 330b/13
ṭ.+ sun 338a/12

ṭuruş- Karşı karşıya gelmek, mücâdele etmek, çarpışmak
ṭ. 312b/10
ṭ.- ayın 338a/4
ṭ.- dı 298b/4
ṭ.- dılar 297b/12, 310a/7, 333a/12
ṭ.- dular 266a/19, 266b/1
ṭ.- up 311b/16, 333a/11

ṭuş Tesadüf etme, rastlama
ṭ.- ı felekde 265a/5

ṭ. 280a/2, 280a/5, 312a/18, 320a/15, 327b/7

ṭut Dut bitkisi

ṭ. 293a/3

ṭut- Tutmak

ṭ.281a/6,284a/12, 286a/18, 290a/19, 290a/6, 292a/19, 299a/17, 327b/2, 337b/8, 339a/5, 343a/20

ṭ.- a 327a/18

ṭ.- alum 293a/8

ṭ.- ar 283b/21, 299b/18

ṭ.- ardı 326b/10, 336b/7

ṭ.- asın 332a/18

ṭ.-dı 266b/17, 266b/21, 267a/1, 271b/18,276a/10, 276a/11, 276a/12, 276a/2, 278a/14, 278b/15, 279a/21, 280a/18,280b/10,283b/21, 284a/11, 284b/10, 285a/18, 290a/1, 301b/13, 308a/6, 309b/16, 314a/10, 314b/2, 316b/9, 317b/18, 320a/21, 320b/1, 328a/5, 330a/19, 331a/16, 333b/14, 334a/3, 338b/9, 341a/11, 341a/15

ṭ.- dılar 307a/16, 329a/8, 331a/11

ṭ.- duġın 299a/4, 330a/3

ṭ.- dukları 268a/21

ṭ.- duḳların 331a/4

ṭ.- dum 271a/11, 271b/6, 272a/4, 272b/9, 327b/4

ṭ.- gıl 322a/18

ṭ.- ıcaḳ 308a/4

ṭ.- ısardur 339b/2

ṭ.- ma 295a/5

ṭ.- madı 286b/10

ṭ.- maḳ 286b/11, 322a/10

ṭ.- maḳdan 309b/7

ṭ.- mayasın 277b/14

ṭ.-mış 285b/17, 300b/8, 304a/3, 316b/16, 331b/9, 337a/1

ṭ.- mışam 279a/16

ṭ.- mışdı 330b/4

ṭ.- mışdur 331b/10

ṭ.- mışıdı 284a/10

ṭ.- sam 277b/3

ṭ.- sun 265a/14, 327b/1

ṣaf ṭ.- up 290a/4, 304a/6

ṣaf ṭ.- ubdı 290a/2

sözin ṭ.- up 266a/4

ṭ.-up 271b/9, 272b/4, 277a/1, 277a/6, 277a/7, 278a/13, 278a/15, 278a/8, 279b/13, 279b/15, 282b/11, 282b/15, 283b/20, 288b/9, 299a/15, 317a/20,326a/10, 327a/11, 328a/11, 330b/18, 334a/7, 335b/12, 336b/20, 336b/8, 339b/3

ṭutul- Tutmak işi yapılmak

ṭ.- dı 283b/3

ṭ.- duḳlarına 317b/6

ṭ.- mış 285b/8, 315a/11

ṭ.- mışlar 315a/12

ṭ.- up 267a/6

ṭuṭaḳ Dudak

ṭ.+ ları 299a/1

ṭ.+ ın 319b/11

ṭuṭaḳlu Dudaklı

ṭ. 287a/5, 325b/1

tūtî (Far.) Papağan türünden bir kuş, dudu kuşu

ṭ. 267a/20, 267b/14, 282b/7 284a/7, 289b/2, 319a/14, 319a/8, 324b/4

t.- i şîrîn 284a/9, 327b/17

ṭ.- i elḥân 267a/19

ṭ.- i şekker 327a/1

ṭ.- i şîrîn 265b/7

ṭ.- i yârân 319a/13

ṭ.+ile 267a/17

tuvanâlıġ (Far.+T.) Güçlü, kuvvetli

t.+ ın 283a/19

ṭuy- Duymak

ṭ.- madın 323a/13, 324a/4, 325a/8, 338a/10

ṭ.- up 314b/10

ṭuyūr (Ar.) Kuşlar

ṭ.283b/20,285b/17,318b/19, 320b/3, 332b/18, 336a/20, 343a/13

ṭ.+ a 341a/18

ṭ.+ andur 266a/11

ṭ.+ dan 320b/1

ṭ.+ u 341a/12, 342b/21

ṭüfenk Tüfek

t. 286a/1, 287a/13, 288a/9288b/6, 324a/12, 332b/8

t.+ e 338b/19

t.+ ler 283a/11, 301a/17

tünd (Far.) sert, şiddetli

t. 265a/6

t.- bâd 275b/1

tüpüldü Tepinme sesi

t.+ sinden 298a/16

türkî Türk'e mensup olan

t. 303b/6, 317a/16

efrâsiyâb-ı t. 329b/3
ḫân-ı t. 333a/13
müşk-i t. 303b/4

tüy Tüy
t.+ lerin 326b/2

u (Far.) ve bk. ü, vü
u. 265a/1, 265b/1, 267a/17, 267a/21, 267a/4, 267a/8, 268a/15, 268b/14, 270a/10, 271b/7, 272a/1, 272a/11, 272a/8, 272b/11, 273a/3, 274a/1, 274b/19, 274b/6, 276a/17, 276a/2, 276a/21, 276b/11, 276b/14, 276b/15, 277a/5, 277b/2, 277b/4, 277b/5, 278a/17, 278a/19, 278a/4, 278b/2, 279a/1, 279a/10, 279b/14, 280a/16, 280a/3, 280b/10, 280b/4, 281a/12, 281a/2, 281a/3, 281a/4, 281a/9, 281b/1, 281b/2, 281b/21, 281b/3, 282a/20, 282a/21, 282a/5, 282a/7, 283a/11, 283a/6, 283b/2, 283b/21, 283b/7, 284a/12, 284a/15, 284a/16, 284a/18, 284b/1, 284b/15, 284b/7, 285a/5, 285a/6, 285b/11, 285b/4, 285b/5, 286a/14, 286a/19, 286a/3, 286a/7, 287a/13, 287a/20, 287b/5, 288a/21, 288a/9, 288b/11, 288b/5, 288b/6, 289a/14, 289a/7, 289a/8, 289b/6, 290a/12, 290a/16, 290a/6, 290b/5, 291a/12, 291a/8, 291b/21, 291b/3, 292a/5, 292b/17, 292b/9, 293a/20, 293b/16, 295b/17, 296a/6, 297a/11, 297b/12, 298a/17, 298a/19, 299a/16, 299a/8, 299b/20, 299b/5, 300a/18, 301a/17, 301a/6, 301b/10, 302a/21, 302b/1, 302b/13, 302b/5, 302b/9, 303a/4, 304a/16, 304a/20, 304a/5, 306b/18, 306b/20, 307a/21, 307b/1, 307b/14, 307b/6, 308b/12, 308b/5, 309a/8, 309b/21, 310a/1, 310a/12, 310a/19, 310a/20, 310a/8, 310b/12, 310b/13, 310b/8, 311a/12, 311a/2, 311b/7, 312a/18, 312b/16, 313a/15, 313a/9, 314a/17, 314a/21, 314b/1, 314b/20, 315a/1, 315a/14, 315a/2, 315a/5, 315b/13, 315b/18, 315b/5, 316a/4, 316b/21, 317a/2, 317a/3, 317a/4, 317b/20, 319a/3, 319b/10, 320b/12, 320b/18, 320b/4, 321a/12, 321a/13, 321b/17, 321b/8, 322b/12, 322b/16, 323a/10, 323a/19, 323a/20, 323a/9, 323b/13, 323b/18, 324a/1, 324b/1, 324b/15, 324b/19,324b/20,325a/17, 326b/11, 327a/20, 327a/21, 327b/1, 327b/2, 327b/4, 328a/1, 328a/8, 328b/1, 329b/13, 330a/20, 331a/12, 331a/8, 331b/10,331b/12,331b/15, 331b/16, 331b/6, 332a/5, 332b/14, 332b/18, 332b/5, 332b/6, 332b/8, 333a/11, 333a/4, 333a/5, 333a/9, 333b/3, 333b/7, 334b/11, 334b/9, 335a/10, 335a/15, 335a/16, 335a/2, 335a/7, 335b/2, 335b/3, 336a/20, 336b/7, 336b/9, 337a/9, 337b/15, 337b/18, 337b/8, 338a/18, 338a/3, 338a/9, 338b/19, 339a/1, 339a/20, 339b/1, 339b/17, 339b/2, 339b/3, 339b/6, 340a/16, 340a/17, 340a/21, 340b/4, 341a/11, 341a/12, 341a/18, 341a/4, 341b/7, 342a/21, 342a/4, 342a/6, 342b/11, 342b/21, 342b/4, 343a/11, 343a/13, 343a/8, 343b/10, 343b/14, 343b/5, 343b/6

uc Uç, tepe
u. 283a/2, 336b/21
u.+ ı 287b/13, 301b/3, 325b/2
u.+ ın 277a/4, 315b/16
u.+ ından 285b/1, 338b/9
u.+ ıyıla 276b/7, 278a/1, 278a/11
u.+ ıyla 312b/4
u.+ları285b/9
u.+ unda 324b/1
u.+ undan 282a/16, 327a/7

ʿucube (Ar.) Kendini beğenmişlik.
ʿu. 268a/9

uç- Uçmak
u.- an 266a/12, 292a/6, 316b/19, 337a/9
u.- ar 336a/4
u.- arlardı 311b/15
u.- arsa 338a/2
u.- dı 268a/1, 289b/13, 335a/6
u.-dılar 267a/4, 282b/11, 288a/13, 294a/10, 299a/12, 316a/9, 316b/11, 318b/21,320a/14, 324a/17, 324a/21, 335b/21
u.- duġın 318a/20
u.- duḳların 268a/18
u.- mağı 281a/16
u.- mağından 335a/14

u.- maġile 338a/2
u.- maḳdı 280b/15
u.- mışdı 282b/2
u.- sa 312b/15
u.- sunlar 334b/17
u.-up 265b/16, 265b/17, 266a/5, 266b/13, 283a/4, 284b/21, 289b/3, 316a/9, 318a/1, 318b/15, 320b/8, 325b/16, 327a/3, 327a/8, 330b/18, 336b/1
u.- uşup 266a/10

uçıcı Uçmak eylemini gerçekleştiren u. 285a/1, 287a/6

uçur- Uçmasına sebep olmak, uçmasına yol açmak
u.- dı 298b/13
u.- dular 267a/2
u.- up 305b/14, 329a/11
u.- uram 287b/10

ʿūd (Ar.) Öd ağacı
ʿū. 291a/12
ʿū.+ ıyla 265b/6

ʿūdul (Ar.) 1.Sapma, yoldan çıkma. 2. geri dönme, vazgeçme,
ʿū. çekdi 265b/3

ufuk (Ar.) Ufuk, ufuk çizgisi
u.+ da 276a/10

uġra- Uğramak, varmak, rastlamak
u.- r 296a/16

uġrad- Gitmek, uymak
u.- am 302b/19

uġrun Gizli bir biçimde, gizli olarak, gizlice
u. 326b/19

uġur İnsana iyilik ve saâdet getirdiğine inanılan durum, yümn
u.+dan 282b/11, 300b/12,316a/19, 333a/8

uğra- 1. Uğramak, varmak, rastlamak 2. Maruz kalmak
u.- yanlar 315a/9

uğraş- Bir işle meşgul olmak
u.- aldan 344a/8

ʿuḳâb (Ar.) Kartal
ʿu.266b/16,277a/2,304a/13,310b/19

ʿuḳalâ (Ar.) Akıllı kimseler
ʿu. 321a/13, 321a/2, 323a/16, 323b/1, 323b/15, 334b/1, 340b/1, 342b/16
ʿu.+ dan 341a/2
ʿu.+ sı 340a/19, 340b/18
ʿu.+ sıyıla 337b/10

ʿuḳâm (Ar.) Pek şiddetli, çok sert
ʿu. 327a/11

ʿuḳḳâb (Ar.) Karakuş, kartal, tavşancıl kuşu
ʿu.- ı felek 331a/15
ʿu. 276b/10, 277a/17, 284a/6, 307a/18, 324b/5, 326a/15, 328a/18
ehl-i ʿu. 294b/15
ʿu.+ a 285a/10, 318b/17
ʿu.+ dur 287a/11
ʿu.+ leyin 280a/14
ʿu.+ uŋ 287b/7

ʿuḳḳâbî (Ar.) Ukkab gibi
ʿu. 320b/8

ʿulâ (Ar.) Şan ve şeref sahibi
maḳâm-ı ʿu.+de 318b/21, 319a/5 328a/17336a/9, 336b/2
ṭâḳ-ı ʿu. 339a/7

ʿulemâ (Ar.) Alimler, bilginler
ʿu. 269b/14, 281b/13, 281b/19, 283b/12, 289a/5, 290a/17, 291a/18, 292a/11, 292a/14, 295b/20, 296b/1, 311b/2, 317a/7, 321a/13, 321a/9, 321b/5, 322a/21, 322a/3, 323a/14, 323b/1, 323b/15, 323b/16, 325b/19, 330b/4, 334b/1, 334b/3, 335a/17, 335a/9, 335b/12, 335b/17, 335b/5, 336b/12, 337a/11, 341a/7, 341a/8, 342a/11
ʿu.+ dan 340b/7
ʿu.+ nuŋ 281b/15, 282b/2, 323b/11
ʿu.+sı 276a/7, 289a/4, 295b/17, 306b/18, 331a/11, 342a/5, 342b/8
ʿu.+ sına 292a/12
ʿu.+ yile 315a/4

ulu Büyük, yüce, ulu, saygın
u.285b/20,286b/6, 290b/10, 292a/7, 297a/1, 300b/3, 339a/18, 340b/2
u.+ları 266a/18, 266a/3, 266a/8, 267b/18, 282b/8, 290b/13, 316a/5, 318b/14, 318b/18, 318b/3, 326a/21
u.+ların 318b/6, 324a/14, 326a/9, 326b/18, 329b/16
u.+ larına 268a/4, 318b/16, 318b/18, 318b/9, 328b/14
u.+ larınuŋ 266a/3

u.+larıyıla 268a/21, 268b/6, 282b/4, 285a/4, 288a/12, 289a/17, 289b/12, 290a/9, 291b/14, 316a/2, 334b/18
u.+ larıyile 284a/2
u.+sı 267a/17, 272b/7, 283b/16, 289a/15, 290b/15, 297b/19, 304a/8, 310a/12, 314b/20, 323b/10
u.+ sın 297b/13
u.+sınuŋ291a/15, 291b/17, 292a/16, 293b/10
u.+ sıyıdı 279a/11, 291a/10
uluhiyyet (Ar.) İlâh olma, ilâhlık, tanrılık
nidâ-yı u. 334b/6
ʿulūm (Ar.) İlimler
ʿu.+ da 292a/14
ʿulvî (Ar.) Yüce, yüksek
ʿu. 283a/2
melekût-ı ʿu.+ yi 336b/3
ʿulyâ (Ar.) Çok yüksek, çok yüce
ḳalʿa-i ʿu.+ da 283a/4
um- Ümit etmek
u.- ar 269a/18, 309a/9
u.- ardı 291b/16
u.- ardum 292a/15
u.- arken 302b/3
u.- up 301b/6, 311b/3, 343b/20
ʿummân (Ar.) Büyük deniz, okyanus
ʿu. 270b/8
baḫr-ı ʿu. 270a/12
deryâ-yı ʿu. 297b/4
baḫr-ı ʿu.+ a 272a/8
baḫr-i ʿu.+nuŋ 281a/20
ʿumur (Ar.) İşler
ʿu.+ dan 343b/12
unıd- Unutmak
u.- ur 339b/1
ʿunsur (Ar.) Unsur, öge
ʿu.265a/4,292b/15,304b/17,343a/11
çâr-ı ʿu. 336a/20
ʿu.+ a 285a/5
unut Unutmak
u.- maġıl 273b/10
ur- 1. Kesmek, 2.vurmak, kılıç ok vs. ile vurmak 3.takmak, geçirmek 4. yere vs. vurmak, ses çıkarmak
u.- a 334a/10, 338b/18
u.- alum 333a/3
u.- anlar 277b/10
u.-dı 266b/16, 266b/7, 277b/4, 278a/12,279b/12,280a/10, 280b/11, 284b/5, 287b/19, 288a/1, 300a/15, 303a/3, 309a/12, 309a/20, 309b/16, 309b/3, 314a/7, 317a/2, 328b/2, 333a/20,333a/21,333b/11, 333b/15, 333b/5, 334a/13
cevlân u.- dı 307b/2
ḍarb u.- dı 278a/7, 309b/2
göz u.- dı 291b/20
gürz u.- dı 295b/4, 308a/19, 333b/8, 334a/1, 334a/2, 334a/7
lâf u.- dı 287b/10
mevc u.- dı 303a/13
naʿara u.- dı 324b/9
naʿra u.- dı 277a/9, 279a/14
omuzuna u.- dı 308a/3
süheyl u.- dı 303a/14
ün u.- dı 312a/13
u.-dılar 268b/14, 275b/21, 276b/15, 279b/4, 282b/19, 283b/16, 288a/10, 289a/14,291b/13, 296a/21, 299a/14, 302a/20,304a/18, 307a/20, 317a/18, 325a/11, 330b/3, 331a/14, 332b/18, 334a/8, 339a/3
çeşm-i ḳulaḳ u.- dılar 315a/19
el u.- dılar 286a/3, 312a/3
göz u.- dılar 282a/6, 286a/7, 317b/1, 339b/19
gürz-i girâna u.- dılar 315b/4
ḳulaḳ u.- dılar 291b/15
ün u.- dılar 333a/18
yüz u.- dılar 323b/15
u.- duḳça 288b/11
el u.- madı 277b/9
u.- maġıl 312b/9
u.-maġıla283a/6, 311b/18, 316b/19, 329a/8
u.- maḳ 316a/21
u.- maḳda 320b/7
u.- maḳdur 279a/10
u.- mış 287a/15, 302a/10, 302a/9
ḳulaḳ u.- mışıdı 284b/1
u.- mışidi 326a/20
u.-mışlardı 267a/18, 307a/15, 307a/5, 326b/13, 326b/14
yüz u.- mışlardı 267a/10
u.- sa 333a/20, 334a/1
u.- sam 277a/20
u.-um 279a/15
u.- uban 312b/17, 319a/2
lâf u.- ubsen 278a/2

u.- uldı 282a/13
u.- unca 297b/2, 307b/5
u.- undı 276a/16
u.-up 266b/10, 266b/11, 266b/14, 267a/17, 267b/20, 268a/6, 268b/3, 276a/21, 276b/5, 276b/7, 277a/3, 277b/6, 278a/9, 279a/7, 285b/1, 286b/19,287a/19, 287a/21, 288a/15, 288a/21, 288b/3, 289a/20, 289a/21, 291a/2, 292a/9, 296a/10, 298a/1, 298a/5, 298a/6, 300a/16, 300b/11, 300b/7, 301a/2, 301a/4, 302a/18, 303a/20, 303a/4, 304b/9, 305a/21, 305a/6, 306a/10, 307b/14, 308b/15, 308b/2, 309b/10, 310a/2, 311b/10, 311b/11, 311b/4, 312a/8, 312b/6, 314a/10, 315b/15, 316a/17, 316a/6, 316a/7, 317b/17, 318b/3, 319a/19, 320a/16, 320b/11, 324a/7, 324a/8, 324a/9, 324b/15, 324b/17, 327a/10, 327a/5, 328b/11, 328b/19, 332b/6, 333a/6, 333b/10, 335b/2, 336a/13, 338a/13, 338a/5
bâza u.- up 287b/5
cengâl u.- up 308b/13, 329a/8
cevlân u.- up 267a/4
çengâl u.- up 288a/1
çomaḳ u.- up 302a/14
depere u.- up 280a/5
dizlerine u.- up 295a/17
el ele u.- up 288a/4
el u.- up 286a/1, 309b/1, 320b/12
gürz u.- up 334a/8
gürzine u.- up 308b/14
ḳayaya u.- up 272a/10
ḳaynaḳ ṭoynaḳ u.- up 316b/3
ḳaynaḳ u.- up 316b/4, 316b/7
ḳılıc u.- up 300b/3, 321a/4, 321a/8
ḳullâb u.- up 277b/12
lâf u.-up 275b/4, 284b/19, 287a/16, 317a/4, 338a/1
mevc u.-up301b/21, 312a/3, 332b/7
naʿra u.-up 278a/1, 278a/3, 279a/20, 304b/14, 307b/7, 311a/15, 312a/6, 312b/7
naʿralar u.- up 280b/2
nîze u.- up 279b/18
omuzlarına u.- up 267a/12
öŋ u.- up 287b/5
pençe u.- up 320a/17
pervâz u.- up 319a/5
raḳṣ u.- up 319b/13
ṣalıḳ u.- up 312a/4
seyf u.- up 297b/15, 301b/8
siḥr u.- up 266a/16
siḥr-i efsūn u.- up 266b/12
tâc u.- up 282a/1
ṭoynaḳ u.- up 300b/5
uyan u.- up 275b/20
ün u.-up 305a/17, 305a/4, 310a/1, 312a/2, 318b/12, 319a/7
yire u.- up 267b/19
yüz u.- up 335a/20
zen u.- up 288b/6
u.- ur 310b/20, 324b/16, 328b/15
u.-urdı 279b/19, 279b/14, 279b/16, 279b/19, 298a/11, 298a/9, 312b/19, 312b/2, 320a/2
lâf u.- urdı 275b/3
göz u.- urken 279a/3
lâf u.- urken 285a/12
u.-urlar 269a/5, 283a/14, 315b/14, 320a/13, 326a/3, 329b/18, 336a/14
u.- urlardı 284a/5, 289b/6, 320a/12, 337b/7
u.- ursam 277b/3, 312b/14
gürz u.- ursam 314a/5
u.- uş 312b/10

urdur- Çaldırmak
u.- up 301a/17

urġan Pamuk, keten, kenevir, jüt vb. bitki elyâfından yapılan ince halat
u.+ ları 285b/4
u.+ ı 325a/18

urıl- Çalınmak
u.- dı 316a/4
u.- up 304a/11, 338b/3

uruc (Ar.) Yukarı çıkma, yükselme, ağma
u.+ı287b/6,302b/13,303b/2,316b/15 328b/5, 338a/1

uruş- Vuruşmak
u.- dılar 266a/21, 297b/13, 304b/10, 305a/7, 310a/18, 310b/9, 314a/16
u.- dular 311a/1
zaḫm u.- dular 279a/13
u.- up 298a/14, 310a/17, 311b/7, 314b/4

ʿuryân (Ar.) Çıplak
ʿu.265b/18,271b/20,271a/4,310b/18 310b/19, 312a/8

ʿu. çeküp 311a/2
ʿu. ḳılup 304b/14, 312a/2, 314a/15
seyf-i ʿu. ḳılup 279a/20
ʿu. şalup 280a/14

uşlu Başkalarını rahatsız edecek davranışlarda bulunmayan, söz dinleyen, edepli, terbiyeli
u. 288b/16

uşūl (Ar.) Bir amaca erişmek için tâkip edilen yol, yöntem
u. 280b/18

uş İşte, şimdi
u.267b/5,292b/15,295a/21,299b/18, 307b/10, 317b/9, 318a/5, 322a/10, 332a/12
u.+ da 285a/15, 290b/15, 312b/9

uş- Varmak, ulaşmak
u.- dugun 287b/1
u.- up 316a/14

uşda İşte
u.+ da 279a/16

uşaġ Küçük
u.+ı 267a/15, 275b/21, 280b/3, 288a/14, 299a/7, 305a/3, 320b/14, 323a/18, 338a/15

utan- Kusurlu duruma düşmekten veya kendini öyle görmekten ileri gelen bir eziklik duygusuna kapılmak, gülünç olduğu veya küçük düştüğü için üzüntü duymak, mahcup olmak
u.- up 326b/18, 327b/20

uvanuḳ ufalanmak, parçalanmak
u. 298b/18, 298b/19

uy- Uymak, tabi olmak
u.- an 299b/16
u.- madın 323a/13, 338a/10
u.- maya 296a/17
u.-up 287a/17, 287a/8, 299b/3, 335b/13, 340b/15

uyan- Uyanmak, uykudan çıkmak
u. urup 275b/20
u.- up 302a/5

uyanıḳ Uyumayan
u. 298b/19

uyarıcı Uyarma özelliği olan, uyaran, canlandıran, tembih eden, münebbih
u. 296b/10

uydır-Uymasını sağlamak, uygun düşürmek, ayarlayıp denk getirmek
u.- amadum 275b/8
u.- up 331b/8

uyku Organizmanın dinlenip toparlanabilmesini sağlamak üzere vücuttan ve dış dünyâdan gelen uyarıları fizyolojik ve geçici olarak idrak edememesi durumu
u.+ dan 302a/5, 337a/15

uyu- Uyku hâlinde olmak
u.- dular 272b/1
u.- mış 286a/15
u.- r 298b/18, 302b/16

uzad- Uzamasına yol açmak, uzamasını sağlamak
u.- urdı 326b/20

ʿüzlet (Ar.) Bir köşeye çekilip toplumdan, insanlardan uzak, yalnız başına yaşama
maḳâm-ı ʿü.+ de 273a/10

uzun İki ucu arasında kendi ölçülerine göre fazla mesâfe olan
u. 309a/6

ü (Far.) ve bk. u, vü
ü.265a/1, 265a/2, 265a/3, 265a/7, 265a/8, 266b/17, 268a/15, 269b/15, 271a/4, 271b/12, 273a/6, 275a/12, 276a/11,276a/13, 277a/18, 279b/20, 279b/21, 280a/12, 280a/21, 280b/5, 281a/16,281a/18, 281a/20, 281a/21, 281a/3, 281b/6, 282a/13, 283b/1, 283b/18, 283b/19, 283b/2, 284b/7, 285a/1, 285a/5, 286a/16, 286a/17, 286b/7, 286b/8, 288a/6, 288b/20, 288b/5, 289b/6, 290a/3, 290a/5, 290b/20, 290b/4, 291a/1, 291a/12, 292a/10,292b/13,292b/18, 292b/19, 293b/16, 293b/18, 293b/5, 294a/12, 294a/21,294b/13,294b/14, 294b/15, 295a/17,295b/20,295b/21, 297b/12, 298a/12, 298a/18, 298b/11, 298b/3, 299b/11, 300a/13, 300a/3, 301b/18, 301b/4, 302a/21, 302a/4, 302b/14, 303a/17, 303a/9, 303b/14, 303b/20, 304a/21, 304a/5, 304b/6, 304b/9, 305a/17, 305b/4, 305b/7, 306a/16, 306a/7, 307b/15, 308b/19, 309a/16, 309a/17,310a/10, 310a/14, 310a/17, 310a/21, 310a/6, 310b/14, 310b/15, 310b/7, 310b/8, 310b/9, 311a/1, 311a/6, 311b/18, 311b/4, 311b/7, 312a/15, 312a/4, 312a/7, 312b/11, 312b/12, 312b/9, 313a/19, 313a/7,

313b/1, 313b/7, 314a/18, 314b/7, 314b/9, 315a/9, 315b/21, 316a/6, 317a/1, 317a/18, 317a/19, 318a/19, 318b/1, 319b/10, 320a/20, 320a/9, 320b/11,320b/17,320b/20, 321a/12, 321a/13, 321a/7, 321b/21, 321b/8, 322a/3, 322b/15, 322b/17, 323a/11, 323a/18, 323a/3, 323b/11, 323b/18, 323b/7, 324a/11, 324b/13, 324b/3, 325a/3, 326a/15, 326a/3, 326b/13, 327a/4, 327a/6, 327a/9, 327b/1, 327b/18, 328a/9, 329a/1, 329a/14, 329a/19,330a/15, 331a/16, 332b/17, 332b/8, 333a/20, 333a/9, 334a/1, 334a/17, 334b/11, 335a/2, 335a/3, 336a/16,336a/18, 336a/21, 336b/12, 336b/7, 337a/15, 337a/3, 337a/4, 337a/9, 337b/12, 337b/9, 338a/20, 338a/5, 338a/8, 338b/18, 338b/5, 339a/10, 339a/18, 339a/20, 339a/4, 339a/5, 339a/6, 339b/19, 339b/3, 340a/15, 340a/5, 340b/1, 340b/15, 340b/17, 340b/2, 341a/11, 341a/18, 341a/3, 341b/16, 341b/9, 342a/18, 342a/3, 342a/4, 342a/9, 342b/21, 342b/4, 343a/13, 343a/3, 343a/6, 343b/10, 343b/11, 343b/16, 343b/2, 343b/21, 343b/7, 344a/2, 344a/8, 344a/9

ücen- Ürkmek

u.- ür 283a/1

üç İkiden sonra, dörtten önce gelen sayının adı

ü.268b/13, 269a/15, 269b/19, 270b/19, 271b/1, 271b/2, 273a/3, 273b/3, 274b/16, 274b/7, 275a/1, 275a/2, 275b/20, 276b/4, 277a/1, 277a/16, 280b/14, 282a/2, 283b/14, 284a/15, 284a/20, 284b/9, 287a/5, 287a/6, 287b/17, 289a/13, 291b/2, 302a/8, 302a/9, 303a/5, 305b/7, 307a/12,309b/14,312a/20, 314b/15, 314b/16,316a/10, 316a/14, 316a/17, 316a/18, 316a/19, 316b/10, 316b/5, 317a/20,318a/11, 318a/14, 318a/17, 318a/8, 318b/7, 325a/21, 329a/11, 330a/9, 331a/4, 331a/5, 339a/18, 341a/12, 341a/20, 341a/9, 341b/1, 341b/21, 341b/5, 343b/12

ü.+ lere 273b/8

ü.+ leriyile 342a/5

ü.+ lerüŋ 273b/7

ü.+ ümüz 271a/5

üçer Üçer

ü. 272a/17

üçünci Üç sayısının sıra sayı sıfatı

ü.271b/15,273a/8, 273b/17, 273b/5, 293a/10, 305a/18, 309b/13, 330a/9, 334b/17, 336a/7, 336a/8

ügeyik Kuş türü

ü. 319b/16

ügü Kuş türü

ü. 320a/10, 320a/5

üleşdür- Paylaştırmak

ü.-üp 300b/18

ülker Gökyüzünün kuzey yarım küresindeki Boğa burcunda yer alan ve yedi yıldızdan oluşan bir yıldız takımı

ü.+ i 276a/3, 330a/18

ümem (Ar.) Ümmetler

ü. 284a/1, 337b/8343a/10

ü.+ ı 339b/2

ümân (Ar.) Güven

u. 313a/13

ümenâ (Ar.) Güvenilir kimse

ü. 317a/14

ümerâ (Ar.) 1.Emirler, beğler. 2. ask. Binbaşı, yarbay, albay rütbelerinde bulunan fermanlı subaylar,

u.+ nuŋ 340b/17

ü.269b/14, 291a/18, 295b/20, 317a/14, 321a/2, 323a/16, 335a/9, 337a/6, 337a/8, 337b/11, 340b/1, 342a/3

cemîʿ -i ü. 282a/10, 335a/21

server-i ü. 269b/4

ü.+ nuŋ 281b/16

ü.+ sı 331a/11, 342b/8

ü.+ yı 318a/7, 335b/7

ümîd (Far.) Umut, beklenti

ü. iderdüm 278a/19

ü.+ e 344a/11

ümmet (Ar.) Bir peygambere îman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tâbi olanların meydana getirdiği topluluk

ü.+ inden 273a/9

ün Ses

ü. 304b/8, 305a/6, 332b/18

ü. itdi 333a/14

ü. ṣalup 306a/4

ü. urdı 312a/13
ü. urdılar 333a/18
ü. urup 305a/17, 305a/4, 310a/1, 312a/2, 318b/12, 319a/7
ü.+ inden 320a/5
ü.+ ünden 284a/11

ünlendür- Bağırmak, çağırmak
ü.-üp 282b/18

ürküş- Karşılıklı ürkmek, korkmak
ü.- üp 290a/5

üslūb (Ar.) Yol, tarz, usul
ü. 328a/15

üst Üst, üzeri
ü.+ inde 306b/12, 339a/9
ü.+ inden 330b/18
ü.+ ine 300a/15, 336b/5, 336b/7
ü.+ lerine 286b/20
ü.+ ümüzden 309a/16
ü.+ ümüze 284b/18, 317b/16
ü.+ ünde 286a/11, 287b/7, 298b/20, 309a/5, 310a/11, 322b/18, 323a/15, 324b/1
ü.+ünden287a/12,287b/10, 325a/13, 325b/21, 328b/16
ü.+üne 278a/17, 285a/21, 285b/1, 286a/10, 304a/7, 306b/3, 308a/1, 319b/10, 323a/21, 329a/20, 329a/4, 329a/5, 342b/16
ü.+ üŋe 279a/16, 312b/18

üstâd (Far.) Üstat, usta
ü. 271a/20, 319b/1, 341b/2
ḥakîm-iü.268b/19,313b/12, 328a/13
ʿâlim-i ü. 321b/11
ü.+ dur 292a/14
ü.+ ı 321a/13

üstin Benzerlerine göre daha yüksek derece ve seviyede bulunan, nitelik bakımından onların üstünde olan
ü.+e 320a/14

üstüŋân (Far.) Kemik
ü.+ ları 268b/8

üş- Toplanmak
ü.- di 285b/19, 288a/5
ü.- diler 288b/1
ü.- dügin 308a/1
ü.- eŋ 302b/14
ü.- er 288a/5
ü.- ermiş 284b/18
ü.- miş 306b/4, 320a/18, 320a/19
ü.-ürdiler 317b/14

üşen- Çekinmek, korkmak
ü.- üp 298a/10
ü.- ürler 277b/1
ü.- ürsin 275a/15

üşürde- Toplanmak
ü.- deler 307b/17

üt- Yenmek
ü.- miş 316b/16

üz- Üzüntü vermek, canını sıkmak
ü.- erdi 324b/15
ü.- erem 277a/14

üzengi Ata binebilmek için ayakla üzerine basılan, bir kayışla eğerin yanına asılmış, altı düz mâdenî halka
ü. 277a/11
ü.+ de 334a/15

üzer Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi, üst tarafı
ü.+e290a/3,323b/19,328a/16,341a/1
ü.+lerinde297b/17,301a/12, 312a/9, 315b/11,320b/15,320b/16, 338a/17, 338a/20, 339/21
ü.+ lerinden 315a/8
ü.+lerine 266a/10, 268b/3, 281b/19, 296a/6, 324a/9, 331a/8
ü.+ ümde 271b/20
ü.+ ümden 312b/15
ü.+ üme 271a/13
ü.+ ümüzden 317b/17

üzeri Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi, üst tarafı
ü. 271a/17
ü.+ lerinde 267a/12
ü.+ nce 308b/10
ü.+ nde 267a/15, 268a/20, 271b/2, 276a/16,276b/15, 283a/11, 283a/12, 283b/10,283b/13,283b/15, 284a/18, 284a/7, 285a/4, 286a/18, 286a/4, 287a/19, 287a/7, 287a/8, 288a/17, 289a/13, 289a/18, 289a/4, 289a/6, 289b/19, 291b/10, 291b/5, 292b/7, 300b/4, 308b/8, 309a/5, 310a/3, 311b/2, 312a/19, 313b/21, 315b/1, 315b/13, 315b/17, 315b/2, 317a/11, 317a/12, 318b/16, 320b/6, 322b/11, 322b/13, 322b/15, 323b/5, 324b/1, 330b/3, 336a/10, 339a/11, 339a/18, 339a/2, 339a/8, 341b/14, 342a/18
ü.+ndeki276b/15, 322b/18, 342b/11

ü.+nden 267a/4, 278a/13, 282b/5, 286a/21, 288b/5, 289a/2, 294b/16, 297b/20, 299a/12, 301b/1, 320a/14, 335a/14, 335b/1
ü.+ne 266a/7, 266b/, 266b/14, 267a/17, 267b/1, 268b/9, 269b/17, 271a/12, 271b/9, 272b/6, 273a/12, 276a/21, 276b/18, 276b/3, 277a/20, 278a/14, 279a/7, 279b/4, 279b/9, 280a/11,280a/20,282b/16, 282b/17, 282b/18, 283a/10, 283a/9, 284a/3, 284a/5, 284b/1, 284b/12, 284b/14, 284b/18, 284b/5, 286a/13, 287b/18, 287b/6, 288a/17, 288a/18, 288a/20, 288a/4, 288a/9, 288b/3, 289a/10, 289a/3, 289b/1, 290a/13, 290b/18, 291a/14, 294b/6, 296b/15, 297a/8, 297a/9, 297b/21, 298a/3, 298a/8, 300a/14, 301a/20, 301a/5, 301b/17, 304b/15, 304b/3, 307b/17, 307b/19, 308a/13, 308b/3, 309b/15, 310a/2, 310a/4, 311b/10, 313b/20, 315b/12, 315b/6, 316b/3, 317a/16, 318a/1, 319b/13, 320b/9, 322a/20, 322a/6, 323a/2, 325a/13, 325a/3, 325a/8, 325b/16, 325b/19, 328b/15, 329a/3, 329a/4, 329b/7, 330b/1, 330b/11, 330b/14,331a/10, 331a/18, 331a/20, 331b/17, 332a/8, 332b/10, 332b/8, 334a/12,334b/20,335a/11, 336b/18, 338a/21, 339a/15, 340a/1, 340a/10, 340a/13, 342b/12, 342b/8

üzre Üzerinde, üzerine, üzere, üstüne, üstünde
ü.281b/5,283b/18, 319b/2, 322b/19, 332a/12, 332a/18

üzül- Üzülmek
ü.- üp 308a/20

vaʿde (Ar.) Zaman, vakit
v. 299b/8, 341a/13
v. ḳılur 299b/8
v.+m 273b/6

vâfir (Ar.) Çok, bol
v.+ dür 287a/1

vaḥdâniyyet (Ar.) Allahʿın var ve bir olması
v.+ ine 273a/9

vaḥdet (Ar.) Birlik, bütünlük, yekpârelik
maḳâm-ı v. 331b/21

vâḥid (Ar.) Tek, bir
v. 290b/20, 292b/18, 323b/18

vaḥş (Ar.) Vahşi, yabani
v.316b/21,334b/11, 334b/9, 336b/7, 339b/3, 341a/11, 341a/18, 342b/21, 342b/4, 343a/13

vaḳʿa (Ar.) Olan, vukū bulan, ortaya çıkan her türlü durum, hâdise, olay
v. 340b/6, 342b/13
v.+ nuŋ 340b/21

vâḳıf (Ar.) Bilici, bilen, haberdar ve âgâh olan kimse
v. 322a/2, 340b/16
v. oldılar 294a/15
v. olup 325b/13, 342b/17

vâḳiʿ (Ar.) Gerçek olan, olmuş
v.311a/3, 340b/21, 340b/6, 341b/11
v. olduġun 340b/20

vaḳt (Ar.) Zaman, vakit
v.- i nîm 310b/5
v.- i nîm-i çâşt 282b/17
v.- i seḥer 268b/16, 316b/21
v.- i şâm 281a/17, 299b/7, 314b/1
v.267b/17,270b/6,271a/18,274a/12, 291b/9, 293a/9, 311a/10, 311a/4, 331a/10
ân-ı v. 270b/13
v.+ de 270a/14
v.+ ı 294b/1
v.+i 281b/9, 287a/1, 331b/1, 340b/6
eyyâm-ı v.+ i 321a/12
v.+ in 274a/2, 275a/1, 321a/18, 337b/19
v.+ ine 268b/12, 291a/11, 321b/21
v.+ larına 275b/16

vâlih (Ar.) Şaşakalmış, şaşırmış
v. 337b/8, 339b/1, 340a/5

var var, mevcut, var olan, bütün, hep
v.265a/10,265b/18,269a/21, 269a/9, 271b/11, 272a/1, 273a/16, 273b/3, 275b/7,281a/18,283a/3,285a/10,285a/17,285b/10, 285b/15, 286b/2, 286b/21, 286b/4, 287a/14, 287b/10, 287b/16, 288a/6, 291a/7, 293b/18, 300b/5, 308b/19, 308b/5, 312a/21, 312b/6, 313a/17, 318b/9, 319b/12, 322a/18, 323a/9, 323b/19, 330b/8, 339a/19, 340a/6, 340a/7, 342b/4, 343a/13, 343b/2
v. idendür 265a/3
v.+ dı 270a/13

v.+dur 273a/13, 274a/7, 274b/20, 278b/21, 278b/8, 285a/9, 290b/10, 341b/16, 341b/17
v.+ ıdı 271a/16, 271a/17, 274b/12
v.+ ına 311b/7
v.+ısa 266a/1ʿanḳâ, 274b/7, 289a/19, 290b/3, 293a/18, 293b/12, 295b/10, 336b/6, 342b/12
v.+ idi 271a/21
v.+ ise 266a/15, 318b/11, 339b/13, 339b/7, 342b/14

var- Varmak, gitmek, ulaşmak, yürümek
v.- a 335a/5, 338b/17
v.- acaġın 335a/5
v.- alar 294a/17, 294a/18
v.-alum 286b/9, 290b/21, 294b/11, 330b/14
v.- am 322a/15
v.- amadılar 325b/19
v.- an 323a/6
v.- asın 274a/8
v.- asız 325a/8
v.- ayın 331a/18
v.-dı 268a/19, 270a/16, 278a/7, 279a/3, 280a/16, 283a/18, 283a/19, 283a/20,284a/15,284b/13, 287b/21, 289b/14, 291a/10, 294b/4, 305b/13, 322a/5, 334a/6, 339b/5, 342a/1, 342a/14
muḳâbil v.- dı 308a/4
v.-dılar 268b/5, 290a/8, 290b/2, 291a/4, 316b/13
fiḳre v.- dılar 339b/20
v.- dıysa 329b/18
v.- duġı 341b/19
v.- duġın 272a/6, 297b/17
v.- duġum 281a/18
v.-duġunca271b/21,274a/18, 275a/6
v.- duġuŋı 270a/6
v.- duḳ 329b/10
v.- dum 271a/15, 271b/6, 273a/14, 279a/16, 312b/10, 312b/18
v.- duŋuz 329b/7
v.- ıcaḳ 270b/18, 272a/9, 272b/12
v.- ımaduḳ 329b/19
v.- ınca 267b/20, 274b/16, 278a/13, 279b/16, 291a/4, 311a/11, 326a/1, 329b/12, 330b/19
v.- maġa 269b/1, 271b/19, 274b/2, 283a/5, 316a/8, 340a/6, 342a/4
v.- maḳ 338b/19
v.- mazam 287a/12
v.- mış 275b/5, 296b/6
v.- mışlardı 320b/9
v.- sun 274a/13
v.- sunlar 277b/10
v.-up 268a/2, 268b/9, 269b/14, 269b/18, 269b/3, 270a/13, 270b/17, 270b/19, 270b/20, 270b/5, 271b/17, 272a/15, 272a/16, 272b/14, 272b/6, 273b/4, 275a/4, 275b/6, 279a/20, 283b/5, 284b/12, 286a/8, 286a/9, 287b/19, 288a/10, 288b/21, 291a/9, 294b/20, 296a/15, 296a/19, 296a/9, 296b/17, 297a/12, 297a/21, 302b/6, 306a/10, 306b/1, 307b/19, 308a/13, 308b/13, 311b/4, 314b/17, 315a/8, 317a/7, 322b/19, 323a/13, 324b/11, 325a/6, 328b/13, 331b/20, 332b/8, 333a/15, 334b/18, 335b/8, 338a/12, 339b/18, 341b/9, 342b/16
vehme v.- up 331b/19
v.- urdı 341a/18
v.- ursa 326a/4

varıcı Giden ulaşan
v. 287a/7

varlıġ Varlık, zenginlik
v. 292b/16

vasaṭ (Ar.) Orta
v.+ ında 271b/16

vaṣf (Ar.) Nitelik, vasıf, sıfat
v.- ı süleymânî 284b/3
v.+ a 288b/7
v.+ ın 291a/11
v.+ ını 341b/18

vâsiʿ (Ar.) Geniş
v. 321a/21
v.+ nde 339a/9

vaṣiyyet (Ar.) Bir kimsenin sözlü veya yazılı olarak bildirdiği, ölümünden sonra arkasından yapılmasını istediği şey
v. ḳıldı 274a/12

vây (Far.) Şaşkınlık, kızgınlık, acı, sevgi vb. çeşitli duygularda, vay, ey
v. 316b/15, 330a/4

vaz (Far.) Bırakma, dönme
v.gel 292b/13

ve Ve
v. 265b/12, 265b/18, 265b/7, 265b/8, 265b/9, 266a/14, 266a/19,

266a/21, 266a/3, 266a/4, 266a/5, 266b/2, 266b/20, 266b/21, 267a/10, 267a/15, 267a/16, 267a/6, 267a/9, 267b/11,267b/12,267b/13, 267b/14, 267b/15, 267b/16, 267b/17, 267b/6, 267b/7, 268a/10, 268a/11, 268a/12, 268a/4, 268a/9, 268b/1, 268b/10, 268b/19, 268b/2, 268b/20, 268b/21, 268b/6, 269a/10, 269a/11, 269a/16, 269a/18, 269a/20, 269a/4, 269a/5, 269a/9, 269b/10, 269b/13, 269b/2, 269b/4, 269b/5, 269b/6, 269b/8, 269b/9, 270a/1, 270a/10, 270a/11, 270a/2, 270a/20, 270a/4, 270a/5, 270b/1, 270b/11, 270b/12, 270b/16, 270b/17, 270b/7, 270b/8, 271a/12, 271a/14, 271a/18, 271a/2, 271a/20, 271a/21, 271a/3, 271a/6, 271a/7, 271a/9, 271b/19, 271b/20, 271b/21, 271b/5, 271b/7, 271b/9, 272a/1, 272a/11,272a/20,272b/11, 272b/15, 272b/17, 272b/2, 272b/8, 273a/16, 273a/18, 273a/7, 273b/12, 273b/7, 273b/8, 273b/9, 274a/13, 274a/15, 274a/17, 274a/21, 274a/5, 274b/13, 274b/17, 274b/18, 274b/19, 274b/3, 275a/13, 275a/14, 275a/17, 275a/2, 275a/6, 275b/21, 276a/15, 276a/18, 276a/19,276a/20,276b/12, 276b/13, 276b/2, 276b/3, 276b/5, 276b/7, 277a/10, 277a/19, 277b/1, 277b/4, 277b/8, 279a/12, 279a/5, 279a/6, 279b/14, 279b/17, 279b/4, 280a/10, 280a/2, 280b/3, 281b/15, 281b/16, 281b/18, 281b/19, 281b/4, 281b/5, 282a/11, 282a/13, 282a/18, 282b/1, 282b/20, 282b/4, 282b/7, 283a/18, 283a/2, 283a/21, 283a/5, 283a/6, 283b/11, 283b/12, 283b/2, 283b/3, 283b/6, 284a/6, 284b/14, 284b/15, 284b/2, 284b/20, 284b/7, 284b/8, 285b/11, 285b/14, 285b/21, 285b/6, 285b/7, 286a/2, 286b/1, 286b/11, 286b/16, 286b/17, 286b/2, 286b/21, 286b/3, 287a/1, 287a/2, 287a/3, 287b/3, 287b/8, 288a/13, 288a/14, 288a/15,288a/16, 288a/18, 288a/19, 288a/20, 288a/21, 288a/5, 288a/9, 288b/15, 288b/2, 288b/6, 289a/10, 289a/15, 289a/21, 289a/4, 289a/5, 289a/6, 289b/19, 289b/2, 289b/20, 289b/3, 289b/7, 290a/17, 290b/12, 290b/13, 290b/8, 291a/13, 291a/14, 291a/15, 291a/18, 291a/21, 291a/3, 291a/8, 291b/10, 291b/11, 291b/12, 291b/6, 291b/7, 292a/11, 292a/12, 292a/19, 292a/2, 292a/3, 292b/10, 292b/11, 292b/2, 292b/3, 292b/6, 292b/7, 292b/8, 293a/13, 293a/14, 293a/15, 293a/2, 293a/3, 293a/4, 293b/18, 293b/3, 293b/8, 294a/18, 294b/2, 294b/3, 295a/6, 295b/15, 295b/16, 295b/17, 295b/18, 295b/5, 296a/19, 296a/4, 296a/5, 296a/8, 296b/1, 296b/13, 296b/21, 297a/18, 297a/2, 297a/20, 297a/4, 297a/7, 297b/1, 297b/2, 297b/20, 297b/4, 298a/1, 298a/12, 298a/13, 298a/18, 298a/3, 298a/7, 298b/1, 299a/11, 299a/14, 299a/8, 300a/17, 300a/2, 300a/21, 300a/3, 300b/10, 300b/19, 300b/20, 300b/6, 300b/9, 301a/13, 301a/14, 301a/3, 301b/8, 302a/15, 302a/2, 302a/20, 302a/8, 302b/19, 303a/14, 303a/21, 303a/4, 303a/6, 303a/9, 303b/20, 304a/13, 304a/14, 304a/15, 304a/16, 304a/17, 304a/6, 304a/8, 304a/9, 304b/7, 305b/1, 305b/3, 306a/11, 306a/20, 306b/11, 306b/16, 306b/18, 306b/20, 306b/7, 307a/1, 307a/10, 307a/11, 307a/18, 307a/4, 307a/6, 307a/8, 307a/9, 307b/1, 307b/8, 307b/9, 308a/16, 308a/7, 308b/12, 308b/13, 309a/11, 309a/2, 309a/6, 309b/5, 310a/1, 310a/10, 310a/17, 310a/21, 310a/9, 310b/10, 310b/6, 311a/15, 311a/16, 311a/5, 311a/7, 311a/8, 311b/11, 311b/6, 312a/1, 312a/2, 312a/8, 312b/4, 313b/11, 313b/12, 313b/14, 313b/15, 314a/15, 314b/19, 314b/5, 315a/3, 315a/4, 315b/1, 315b/11, 315b/4, 316a/15, 316a/16, 316a/7, 316b/12, 316b/2, 316b/4, 316b/8, 316b/9, 317a/14, 317a/16, 317a/21, 317a/6, 318a/11, 318a/12, 318a/18, 318a/19, 318a/6, 318b/1, 318b/17, 318b/2, 318b/5, 319a/12, 319a/14, 319a/3, 319a/4, 319a/6, 319b/11, 319b/12,319b/14,319b/16, 319b/17,

319b/2, 319b/4, 319b/9, 320a/10, 320a/11,320a/15, 320a/16, 320a/20, 320b/10,320b/15,320b/16, 320b/18, 320b/3, 320b/9, 321a/17, 321b/13, 321b/14, 321b/6, 322a/11, 322a/21, 322a/3, 322b/17, 322b/21, 322b/5, 323a/18, 323a/21, 323b/1, 323b/10, 323b/11,323b/12,323b/13, 323b/15, 323b/16, 323b/2, 323b/6, 323b/7, 323b/9, 324a/13, 324a/2, 324a/6, 324a/7, 324a/8, 324b/17, 324b/19, 324b/2, 324b/3, 324b/4, 325a/17, 325a/5, 325b/11, 325b/14, 325b/17, 325b/19,325b/21,326a/10, 326a/16, 326b/10,326b/11,326b/13, 326b/14, 326b/3, 326b/5, 327a/3, 327a/4, 328a/12,328a/13, 328a/14, 328a/15, 328a/16, 328a/18, 328b/1, 328b/10, 328b/15, 328b/3, 328b/4, 328b/5, 328b/9, 329a/18, 329a/2, 329a/20, 329a/3, 329a/4, 329a/8, 329b/14, 329b/15, 329b/16, 329b/21, 329b/3, 330a/1, 330a/11, 330a/12, 330a/14, 330a/17,330b/13,330b/16, 330b/17, 330b/5, 330b/7, 330b/8, 331a/11, 331a/13, 331a/16, 331a/19, 331a/2, 331a/3, 331a/5, 331a/9, 332a/21, 332b/11,332b/15,332b/17, 334a/19, 334a/4, 334b/1, 334b/11, 334b/12, 334b/13, 334b/2, 334b/3, 334b/4, 334b/7, 334b/8, 335a/12, 335a/13, 335a/16, 335a/17, 335a/2, 335a/3, 335a/9, 335b/11, 335b/12, 335b/17, 335b/2, 335b/4, 336a/13, 336a/14, 336a/16,336a/19, 336a/20, 336a/21, 336a/8, 336b/11, 336b/12, 336b/16, 336b/18,336b/19,336b/21, 337a/11, 337a/21, 337a/7, 337a/8, 337a/9, 337b/1, 337b/13, 337b/14, 337b/15, 337b/16, 337b/17, 337b/18, 337b/2, 338a/16, 338a/20, 338b/1, 338b/4, 339a/10,339a/11,339a/12,339a/13,3 39a/15, 339a/16, 339a/17, 339a/18, 339a/19, 339a/2, 339a/20, 339a/9, 339b/6, 340a/12, 340a/17, 340a/18, 340a/20, 340a/21, 340b/1, 340b/11, 340b/14, 340b/16, 340b/17, 340b/2, 340b/20, 340b/4, 341a/12, 341a/13, 341a/18,341a/19, 341a/20, 341a/21, 341a/5, 341b/10, 341b/16, 341b/17, 341b/2, 341b/3, 341b/6, 341b/7, 341b/8, 341b/9, 342a/11, 342a/14, 342a/2, 342a/3, 342a/4, 342a/5, 342b/11,342b/16,342b/17, 342b/18, 342b/4, 343a/4, 343b/11, 343b/13, 343b/15, 344a/1, 344a/4

vech (Ar.) 1. biçim, şekil, içerik 2. sebep, münasebet, biçim
v.+ ile 265b/9, 267b/1, 269b/20, 270b/17, 271a/9, 275b/4, 277b/15, 277b/20, 277b/6, 280a/1, 281b/4, 282b/16, 300a/1, 303a/2, 308b/11, 313b/13,317b/11,320b/21, 328a/15, 331a/3

vecli Kuş türü
v. 319b/16

vefâ (Ar.) Sözünde durma, verilen sözü yerine getirme
v. 281a/18, 328a/8
v.+ sına 290b/6

vefâsuzlıġ (Ar.+T.) Vefa göstermeyen
v.+ ına 326b/1

vefât (Ar.) Ölüm, ölme
v. ide 274a/17
v. itdi 284b/9, 341a/15
v. itmüşdür 274a/7

vehm (Ar.) Yersiz korku, evham
v. 334a/5
v. alup 278a/10
v. itdi 285a/20
v.+ e varup 331b/19

vekil (Ar.) Birinin, işini görmesi için yerine bıraktığı veya yetki verdiği kimse
v.+ i 293b/16

velâkin (Ar.) Lakin, fakat
v. 280a/18, 308a/6, 330b/5

veledân (Ar.) Çocuklar, yavrular
v. 307a/1

velekin (Ar.) Lakin, fakat
v. 269a/13, 273b/18

velem yūled velem yekün le-küfüven aḥad (Ar.) O'na (Allah'a) bir denk de olmadı anlamında ayet
v. 290b/20
v. yūleddür 335a/3

velî (Ar.) Veli, ermiş kimse
v,274a/4,
v.+ nüŋ 270b/10

velî (Far.) Fakat, ama, ancak, lakin

271b/4, 274a/8, 274b/2, 280b/18, 299b/15, 309b/3, 309b/6, 309b/11, 320a/1, 321b/16, 337b/5, 339a/3

velîci (Far.) Fakat, ama, ancak, lakin
v. 309b/16

velîkin (Far.) Fakat, ama, ancak, lakin
v.267b/8,269a/12, 270b/2, 297a/11, 300b/4, 318b/10, 332a/2, 332a/21, 333b/18, 337a/12, 337a/7

velîyyullah (Ar.) Allah'a yakın olma mertebesine erişmiş kimse, velî, eren
v. 274b/3
v.+ ı 270b/1

velvele (Ar.) Gürültü, patırtı
v. 277a/9, 282a/13, 309b/5
v.+ sinden 282b/1

ver- Vermek
v. 313a/17
v.- diler 336b/2
v.- se 316b/21
v.- üp 332b/16
v.- üpdür 339b/2

verhem Gürültü, kargaşa
v. 329b/20

vesâir (Ar.) Ve başkaları, ve bunun gibiler, ve benzerleri
v. 326b/5

vesves (Ar.) İşkil, şüphe; kuruntu
v. 299a/20
v.+ i 313a/2

vesvese (Ar.) İşkil, şüphe; kuruntu.
v.- i şeyâṭîni 291a/1
v. 282b/3, 295b/12
v. ḳıla 295a/13

veş (Far.) Gibi mânâsını veren bir benzetme edatı
v.269a/5,299b/17,310b/16,310b/17, 313a/16, 319b/19

veted (Ar.) 1. ağaç kazık. 2. ed. aruzda üç harften meydana gelen nazım
v. 307a/1

veṭṭayş Kuş türü
v. 326b/4

vey (Far.) "ve ey!" yerinde "ey" karşılığı olarak şiirde kullanılır
v. 327b/11

veyâ (Ar.) Veya, yahut
v. 266a/7, 270b/9, 283a/9, 289a/17, 293a/4, 293a/5, 301a/1, 301a/2, 309a/5, 321b/17

veyâḫūd (Ar.) Veya, yahut
v. 266a/7, 297a/3

veyl (Ar.) Cehennemde bir vadinin adı
v.+ de 327b/12

vezîr (Ar.) Valilik, vekillik gibi yüksek rütbelerde bulunan "paşa" unvanını taşıyan kimse
v.278b/16, 279a/2, 279a/9, 289b/8
v.- i ḫâṣ 278b/19
v.- i süleymân 321a/9
v.+ e 303b/12, 303b/16
v.+ i 293b/4, 294a/4, 325a/5
v.+ le 304b/13
v.+ leri 268a/5

vidâʿ (Ar.) Veda
v. ḳılup 274b/8

vilâyet (Ar.) Memleket. Veli olma, ermişlik
v.- i ḫabèşde 340a/16
v.- i mâhir 335b/7
v. 322b/16, 341b/13
v.+ e 269a/4
v.+ i 281b/12, 295b/19
v.+ inde 274b/20
v.+ine 271a/11, 271a/13, 271b/11, 271b/19
v.+ iyile 325b/19

vir- (Bir şeyi bir kimseye) İletmek, eriştirmek; bırakmak, bağışlamak
v. 268b/17, 270a/9, 270b/21, 270b/4, 271a/9, 272b/20, 275b/3, 276a/5, 277b/5, 279a/19, 280a/1, 281a/16, 281a/17, 281a/2, 281a/6, 281b/3, 284a/13, 286a/20, 290a/7, 292b/21, 293b/20, 298b/8, 299b/20, 301b/6, 302b/1, 309a/20, 312b/20, 313a/21, 313a/4, 313b/1, 313b/10, 314a/7, 320b/4, 323a/10, 324a/1, 327b/12,327b/15,327b/17, 328a/11, 333a/2, 336b/9, 339a/4, 340a/8, 343b/18, 343b/19, 343b/5, 343b/8
v.-di 268a/19, 269b/7, 270a/10, 270a/11,270b/10,270b/14, 270b/15, 270b/18,271a/10, 271a/15, 271a/16, 273a/9, 273b/19, 274a/20, 274a/6, 276a/10, 276a/13, 278a/6, 279a/5, 284b/12,287b/14,287b/20, 290a/12, 291a/10,291a/17,296b/20, 317b/21, 317b/9, 323a/5, 327b/4, 328a/4,

333a/5, 334a/13, 339b/9, 343b/12, 344a/1
boyun v.- di 284b/12, 284b/14
cân v.- di 292b/9
cevâb v.- di 300b/17
fesâda v.- di 294b/3
ḫaber v.- di 284b/6, 318a/6
icâzet v.- di 294b/18
istimâlat v.- di 276a/18
selâm v.- di 335a/11
v.- diler 268b/8, 271a/5, 316b/14
ḫaber v.- diler 340a/14
v.- dim 327b/6
v.- dügi 270b/16, 289b/7
v.- dügine 340b/19
v.- dügüm 299b/17
selâm v.- dügüm 274a/2
v.- dükçe 328a/9
v.- düm 270b/20, 273a/20, 273b/15, 274a/5
v.- düŋ 270b/5
v.- e 269a/1, 295a/21, 313a/13
ḫaber v.- e 335a/5
v.- ecekdür 339b/10
v.- eler 294a/17, 294a/19
v.- elüm 286b/8, 294b/14
v.- em 299a/17
v.- emediler 294a/9
v.- emedük 329b/19
v.- emedüklerin 294a/14
v.en277a/7,282a/7,282b/3,290b/21, 292b/16,301b/11, 313a/13, 313a/19
v.- evüz 288b/18
v.- gil 265b/1, 265b/7, 266b/19
v.- icek 290b/16
v.- ince 270b/13, 296b/6, 331b/7
v.- ir 299b/1
v.- medi 265a/13, 309a/18, 309a/19
v.-mege 284a/10, 303b/18, 326b/20
v.- mekde 293b/19
v.- meŋüz 267a/21
v.- mesün 265a/11
v.- meyeler 297a/19
v.-meyüp 270a/4, 273a/18, 286a/21, 309b/13, 321a/19, 323a/4
v.- mezem 287a/11
v.- miş 323a/7, 323a/8, 323a/9
v.- mişidi 282a/18
v.- mişken 302b/1
v.- sünler 277b/11
v.- üben 320a/4
v.-üp 268a/2, 268a/8, 269b/15, 272a/9, 277a/6, 279b/10, 283a/13, 285b/11, 286a/15, 286b/6, 288b/21, 289a/1, 290b/9, 292a/21, 293a/11, 295a/16, 295a/3, 301a/10, 301b/16, 318b/4, 319b/11, 321a/2, 323b/6, 324a/10, 324a/15, 332b/4, 336b/13, 340b/13
cân v.- üp 288b/2
destūr v.- üp 283b/5
ḫaber v.- üp 316a/15
ḫilʿat v.- üp 285b/21, 295b/11
icâzet v.- üp 317b/1
iġvâ v.- üp 294a/9, 332b/3
istimâlat v.- üp 285b/21
sabaḳ v.- üp 292a/12
ṣalavât v.- üp 281b/20
ṣalâvat v.- üp 306b/20
selâmv.-üp 274a/3, 274a/4, 289a/10
şuʿle v.- üp 302a/2
v.- üpdür 313a/7
v.- ür 265a/4, 278b/17, 281a/11, 308b/6, 328a/6, 328a/7, 339a/10
ḫaber v.- ür 291a/8
v.- ürdi 294a/6, 325b/7, 341a/19
cân v.- ürdi 320a/1
v.- ürse 299b/8, 322a/11

virân (Far.) Yıkık, yıkılmış
v.- ı arżı 276a/12
v. 280b/20

vird (Ar.) Allahʿ'ı zikretme
v. 268a/14
v.+ i 299b/6

virici Veren, layık gören
v. 303b/3

viril- Vermek işi yapılmak, vermek işine konu olmak
v.- mişdür 287a/3

viriş- Karşılıklı verme işini gerçekleştirmek
v.- diler 314b/5

viy (Far.) Vay, ey
v. 286a/10

vuḥūş (Ar.) Vahşi, yabani hayvanlar
v. 332b/18, 336a/20

vuḳuʿ (Ar.) 1.düşme 2. rastlama, isabet etme 3. olma, oluş
v. olmış 327b/8

vuḳūf (Ar.) Anlama, bilme, âgâh olma;

bilgi
v. 343a/15, 343a/16, 343a/4
vużū' (Ar.) Abdest alma; abdest
v. 274b/10
vü (Far.) ve bk. u, ü
v. 266a/8, 266b/14, 266b/5, 267a/20, 268a/8, 271b/19, 276a/2, 276a/21, 277a/1, 279a/6, 280a/4, 285b/4, 286b/4, 287a/16, 289a/2, 295b/20, 296a/10, 296a/2, 298a/17, 299a/7, 301a/12, 301b/4, 302b/16, 303a/4, 306a/6, 310a/1, 311a/12, 312a/8, 312b/3, 313b/1, 314b/8, 315a/1, 316a/9, 317b/13, 317b/7, 317b/8, 319a/9, 320b/8, 321b/5, 322a/20, 322b/1, 323a/16, 323a/18, 323a/20, 323b/19, 323b/20, 325b/8, 326a/9, 327a/17, 327a/6, 329a/7, 329b/13, 329b/14, 330b/4, 331a/4, 331a/8, 331b/11, 331b/4, 333a/1, 335a/15, 335b/14, 335b/2, 336a/16, 336a/20, 336b/11, 338a/16, 338a/3, 340a/14, 340b/11, 342a/11, 343a/1, 343a/3
vücūd (Ar.) Vücut, beden
v. 335a/7
v.+a 284b/8
v.+ ların 315b/10
v.+ undan 299a/17
v.+ uŋ 312b/21, 313a/1, 327a/13
vüs'at (Ar.) Genişlik, bolluk
v.+ umuz 313a/12
vüzerâ (Ar.) Vezirler
v.269b/14,281b/16,282a/10,289a/6, 291a/18,295b/20, 317a/14, 323a/16, 335a/21, 335a/9, 337a/6, 337a/8, 340b/1, 340b/17, 342a/3
ḳatre-yi v. 321a/9
v.+ dan 321a/8
v.+ nuŋ 292a/11
v.+ sı 342b/8
v.+ sıyıla 337b/11
v.+ yı 318a/7, 335b/7
yâ (Ar.) ey, hey, ya
y. 265a/16, 266b/, 266b/5, 266b/6, 267a/20, 269a/19, 269a/2, 269b/17, 269b/7, 270a/10, 270a/13, 270a/15, 270a/18, 270a/5, 270a/7, 270b/10, 270b/11,270b/13,270b/14, 270b/16, 270b/19, 270b/5, 272a/2, 272a/3, 272b/20, 273a/8, 273b/16, 273b/17, 273b/19, 273b/2, 274a/21, 274a/4, 274b/20, 274b/21, 274b/6, 275a/10, 277a/9, 277b/14, 277b/16, 278a/1, 278a/21, 278a/4, 278b/16, 278b/5, 278b/8, 279a/4, 279a/9, 279b/17, 280a/14, 280b/21, 280b/7, 284b/6, 285a/8, 285a/9, 286a/10, 286a/13, 287a/12, 287a/9, 288b/18, 290a/2, 290b/17, 290b/7, 290b/9, 292a/1, 292a/15, 292b/1, 293a/1, 293a/12, 293b/6, 294b/7, 295a/16, 295a/18, 295a/20, 295a/3, 296b/20, 296b/9, 297a/11, 297a/5, 297a/7, 298b/8, 299b/1, 299b/12, 299b/13, 301b/21, 306a/5, 313a/10, 316a/20, 317b/11, 317b/8, 318a/3, 319a/18, 319b/8, 321a/15, 321a/6, 321a/9, 321b/16, 321b/2, 322a/12, 322a/16, 322a/6, 322b/20, 322b/8, 326b/19, 329b/8, 330b/13, 331a/17, 331b/21, 332a/9, 334b/14, 335a/12, 335a/14, 336b/9, 338a/7, 339a/6, 339b/13, 339b/7, 340b/21,341b/13, 343a/13, 343b/14
yaban İnsan yaşamayan ıssız yer; yerli halktan olmayan, yabancı kimse; tanınmayan, bilinmeyen, yabancı (yer)
y. 338a/3, 341b/16
deşt-i y. 300a/11
y.+ a 273b/21, 316b/7, 324a/8
y.+ a atdılar 316b/5
yâd (Far.) Anma, hatırlama
y.- ı nesîm 339b/2
y.270a/2, 275b/3, 281a/14, 313a/18, 313b/7, 327b/9, 344a/11
y. iderdi 319a/15, 319b/8
y. idüp 299b/11, 327b/9
y.+ ında 313b/7
yâdigâr (Far. yâd-gâr) Yadigar, hatıra
y.- ı pehlevân-ı şeddâdî 308b/15
y.- ı şeddâdî 283b/14, 317a/15
y. 281a/13, 282a/12, 282a/9, 344a/6
yaġ Yağ
y.- ı heybetinden 285a/19
yaġ- Gökten yere düşmek
y.- a 297a/9
y.- dı 298b/7
y.- durur 288b/9
y.- sa 296b/16
yaġdur- Yağdırmak

y.- dılar 288a/19
y.- up 288b/6
y.- ur 266b/18, 310b/17

yaġmur Yağmur
y.265b/5,271a/15 310b/17, 342b/14

yaġrın Sırt
y.+ nına 333a/13

yah (Far.) Buz
y.+a 326b/17

yâḫū (Far.) Yahut
y. 266a/6, 312b/12, 338a/7

yâḫūd (Far.) Veya
y. 278a/2, 322b/17

yaḳ- Ateşe vermek
y. 328b/14
y.- ar 265a/3, 326a/4
y.- aruz 290b/12
y.- dı 266b/18, 291a/12
y.- dugı 338b/15
y.- duġın 299a/5
y.up291a/16,296a/6,326a/6,329b/18

yaka Giyeceklerin boynun etrafına gelen kısmı
y.+ dan 320a/3
y.+ ları 298b/21
y.+ ların 330a/2
y.+ sın 285a/13, 320a/3

yaḳıcı Yakma hassası olan, yakan
y. 311a/18
y.+ dur 293a/10

yakıl Yanması sağlanmak veya yanmasına sebep olunmak
y.- dı 315a/13
y.- urdı 319a/20

yaḳın Arada az mesâfe bulunan
y.267a/6,267b/10, 267b/5, 269b/14, 272a/9, 278a/12, 280a/15, 284b/16, 288a/10, 298b/20, 299a/3, 302b/6, 303b/21, 306a/9, 308a/13, 313b/1, 322a/9, 329b/18, 333b/4, 339a/16, 340b/3
y. irdi 303a/14
y. irüp 313b/17
y.+ da 340a/11, 340b/12
y.+ dağı 340b/8
y.+ dan 308b/21

yaḳır Tedâvi maksadıyle vücûdun ağrıyan, hasta olan yerlerine yapıştırılan, üzerine koyu lapa hâlinde bir madde yayılmış olan bez veya bu iş için özel olarak hazırlanmış eczâlı parça
y. 306a/4

yakış- Uygun olmak
y.- ırken 337a/18

yaḳîn (Ar.) Bir şeyi şüphesiz olarak tam ve doğru şekilde bilme
y. 312b/21

yaklaş- Yakın duruma gelmek, aradaki zaman veya mesâfe azalacak şekilde ilerlemek
y.- dı 339a/16

yâḳūt (Ar.) Çok değerli bir taş
y.+ a 265b/4
y.+ dur 293a/5

yalan Aldatmak maksadıyle bilerek söylenen gerçeğe aykırı, asılsız söz
y. 277b/20

yalıŋ Yanında başka biri bulunmayan, başkası ile birlikte olmayan (kimse); sadece; fakat, ama
y.+ uz 294b/7

yalıŋuzlıḳ Yalnızlık
y. 272b/21, 273b/21, 274b/16
y.+ dan 272b/21, 273b/20
y.+ ıla 273b/13

yalıŋlu Alevli
y. 303a/11

yalvar- Yalvarmak
y.- ıyorur 322a/15

yan- Isı ve ışık yayarak yok olmak, kül hâline gelmek; tutuşmak, alev almak
y.- an 266b/
y.- ar 308b/6, 309a/2, 325a/19
y.- ardı 326a/14, 326b/9
y.- dı 299b/16, 303a/12, 315a/13
y.- mışdur 312b/8
y.- ubdur 312b/16
y.- up 319a/19

yan Bir yerin ön veya arka kabul edilen kısmına göre sağ yâhut solda olan tarafı, bir eksene göre sağ veya solda kalan taraf
y.+ ın 285a/15, 297b/5
y.+ına 282a/11, 297b/1, 304a/13, 306b/1, 314b/17, 317b/10, 318b/8, 319b/11, 324a/13, 326a/9, 335a/11
y.+ ınca 326b/10, 334a/16
y.+ında 270a/21, 276a/18, 278b/13, 288a/3, 291b/10, 292a/10, 294a/10,

294a/7, 319a/14, 319a/17, 319a/20, 319b/15, 319b/18, 319b/3, 319b/6, 319b/9, 320a/10, 320a/2, 320a/5, 323b/9, 326a/20, 326b/2, 330a/13, 332b/14, 332b/15
y.+ ındağı 316a/17, 339a/15
y.+ ından 308a/17, 318a/7
y.+ ını 296a/20
y.+ larınca 318a/12
y.+uma 273a/20
y.+ umda ṭurur 273b/1

yandur- Yakmak, tutuşturmak
y.- ur 266b/18

yanık Yanmış
y. 299a/2,298b/18

yaʿni (Ar.) Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce "Şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki" anlamında kullanılır
y. 278a/5, 286b/2, 300a/3, 302b/5, 304a/9, 313b/15, 313b/18, 313b/4, 318b/19, 321a/9, 326b/14, 330b/16, 337b/14, 340b/10, 341b/20, 342b/9, 344a/5

yanḳu Bir sesin bir yere çarpıp geri dönerek tekrar duyulması ve bu şekilde duyulan ses, aksisedâ
y. 325b/7

yaŋa Taraf, tarafta, taraftan, tarafına
y.266a/18,266a/2,266b/12,267b/19, 267b/6, 268a/19, 277a/6, 283a/1, 283a/13, 283a/3, 286a/6, 287a/21, 287b/5, 288b/21, 291b/19, 294b/19, 296a/18, 301b/15, 307a/3, 311a/21, 314b/13, 315a/5, 315b/13, 316b/14, 319b/15,324b/14,326a/19, 326a/20, 326b/6, 329a/12, 331a/14, 336b/5
y. ṣalup 266a/17
y.+ dan 275b/11, 275b/15, 276a/21, 277b/13, 278b/14, 279a/3, 287b/19, 289a/1, 290a/7, 295a/1, 296a/21, 296a/7, 314b/20, 320b/7, 324a/20, 333a/18, 339b/18
y.+ sında 276a/18

yaŋaġ Yanak
y.+ uŋ 265b/2

yaŋaḳlu Yanağı olan
y. 287a/6, 325b/1

yap- Ortaya koymak, gerçekleştirmek, meydana getirmek
y.- arken 342a/20
y.- arsın 292b/5
y.- dur 322b/1
y.- ılmış 283a/2
y.- mış 317b/15, 319b/20
y.- mışlar 291a/19
y.- up 287a/7, 296a/6

yapıl- Ortaya konmak, gerçekleştirilmek
y.- mış 268a/11

yapış- (Bir şey bir yere) Ayrılmayacak şekilde tutunup kalmak
y.- dılar 315b/20
y.- up 278a/9, 317b/18

yapraʿ Yaprak
y.+ı 268a/9

yaprak Bitkilerin solunum, özümleme, terleme vb. olaylara yarayan, genellikle klorofilli, şekli bulunduğu bitkiye göre değişen yeşil uzantısı
y. 293a/18
y.+ ı 293a/3

yapraḳlu Yapraklı
y. 305b/7

yapu Her türlü mîmarlık eseri, binâ
y.+ sında 291a/21

yar- Ortadan ayırmak, bölmek
y.- dı 277a/5
y.- dılar 311a/12, 311a/13
y.- up 285b/9, 311b/11, 325b/3

yâr (Far.) Dost; sevgili
y.-ı cân 268b/17, 270a/9, 279b/21, 320b/4
y. 281a/18
y.+ı 306a/6, 316b/17
y. olmadı 299b/15

yara Keskin bir şeyle veya bir vuruşla vücutta oluşan derin kesik
y.+ dan 323b/19

yarat- (Allah) Yoktan var etmek, halk etmek
y.- dı 290b/17, 292b/17, 292b/5, 292b/6, 292b/7
y.- mış 282b/21
y.- an 327b/10
y.- up 292b/8

yaradıl- Yaratmak işi yapılmak, Allah tarafından halkedilmek, var edilmek
y.- mış 285a/2, 292b/18

yaraḳ Silah, savaş aleti
y.268b/12,276a/3,324b/21, 335a/19

y.+ a 297a/6
y.+ da 296b/17
y.+ da olup 297a/7
y.+ın 275b/18, 276a/1, 283a/19, 285b/21, 287a/13, 321b/21
y.+ ına 268b/11, 324b/20
y.+ ıyile 296a/10, 306a/12, 315a/15
y.+ ıyla 272a/16
y.+ lanmış 286b/21
y.+ ları 265b/18
y.+ um 274b/13
y.+ uŋuz 338a/14
y.+ uŋuza 268b/18

yaraḳlu Silahlı
y. 268b/18, 338a/14

yârân (Far.) Dostlar
y. 266b/18
ṭūṭî-i y. 319a/13

yarar Fayda, kâr
y. 275b/6, 303a/7

yâraş- Yakışır
y.- ur 272b/21, 273b/21

yardım Elindeki imkânları ve gücünü ihtiyâcı olan biri için kullanma, muâvenet
y. 301a/10, 317b/13, 322a/17
y. itdügin 325b/12
y. ḳılınca 304a/8
y. ḳılmaġın 311a/5
y. ḳılmaḳ 278b/11
y.+ a 332a/11

yardum Elindeki imkânları ve gücünü ihtiyâcı olan biri için kullanma, muâvenet
y. 302b/3

yâren (Far.) Arkadaş, dost
y.+ lere 274b/13

yarı Bir bütünün iki eşit parçasından her biri, nısıf
y. 327b/5
y.+sın 297b/7

yarıcı Yardımcı
y. 296b/10, 297a/11

yarın İçinde bulunulan günden sonra gelen gün
y.268b/18, 268b/9, 275a/16, 275b/14, 275b/16, 275b/8, 277b/10, 320b/21, 338a/4, 339a/4
y.+a299b/7, 299b/8, 327b/7, 332a/5

yaş- Düz ve düzgün hâle getirmek, yaymak, yassıltmak
y.- a 279a/14
y.-adı 276b/17
y.- madı 278b/15
y.- ayup 276a/20, 302b/5

yas Yas, matem, ağlayış
ʿömr-i y.+ ın 278b/17

yasak Bir şeyin yapılmasına mâni olmak için konmuş olan kānûnî veya kānun dışı engel
y. itdiler 299a/7

yaşavul Yolları koruyan asker, muhafız
y.+ lar 338b/4

yâsemîn (Far.) yasemin çiçeği
y. 283b/1

yaşşı Basık ve yayvan
y. 309a/4

yastuġ Yastık
y.+ ına 286b/12

yaş Doğuştan îtibâren geçen ve yıl birimiyle ölçülen zaman
y. 292a/20, 314b/13
y.+ da 341a/21
y.+ dan 290b/10
y. +ı301a/7
y.+ ın 319a/7
y.+ ına 284b/9, 341a/14, 341a/9
y.+ ında 272a/17
y.+ ını 313b/5

yaşa- Sağ olmak, hayatta bulunmak
y. 265a/14
y.- dum 292a/20
y.- maḳdan 293b/7

yat- Boylu boyunca uzanmak; Uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek
y.- an 324a/8, 325b/11
y.- dı 296a/16
y.- dılar 324b/12
y.- duḳları 272b/2
y.-ın 283a/19
y.-maḳ 271a/3
y.-maġıla 271a/4
y.-malu 271a/18
y.- mayup 277b/1, 300a/11
y.- uŋ 296a/13
y.-up 272b/1, 296a/15, 324b/18, 324b/20
y.- ur 283a/16
y.- urdum 271a/19

yataḳ Uyumak veya dinlenmek için üzerine veya içine yatılan şey, karyola, kerevet, sedir vb.

y.+ ı 338b/14
y.+ ına 302b/16, 315a/8
y.+ ında 296a/15
y.+ larına 340a/6

yataḳlu Yataklı
y. 296a/15, 315a/8

yatsu Güneşin batışından bir iki saat sonraki vakit
y. 295b/21

yavaş Hızı gerekenden az olan, hızlı olmayan
y.+ ıdı 314b/6

yavrıla- Doğurmak
y.- dı 286b/2

yavru İnsan veya hayvanın küçüğü, yeni doğmuş olan
y.+ suna 266a/10

yavuz Kötü, fena
y. 275b/9, 286a/15

yay İki ucu arasında bir kiriş gerili olan, eğri ve esnek ok atma âleti
y.+ a 286a/1, 286a/3
y.+ ı 277a/1, 303b/9
y.+ın 276b/5, 278b/15, 279a/14, 302a/10
y.+ lar 268b/13, 314b/16, 325a/21
y.+ lardan 305b/18
y.+ ların 275b/20, 282a/2
y.+ larumuz 287a/5

yay- Yaymak, sermek, açmak
y.- mışidi 326a/19
y.- up 290a/14, 319a/4

yayan Yürüyerek, yaya
y. 271b/7, 297b/9, 302b/8

yaz- Yazıya geçirmek, yazı ile anlatmak
y.- ana 299b/13
y.- dılar 340b/20, 340b/4
y.- ın 313b/4
y.- maḳ 321b/7
y.- up 340b/5

yazı Ova, düzlük
y.+ dadur 287a/16

yazıcı Yazı yazan
y.+ sı 307a/10

yazıl- Yazıya geçirilmek
y.- mış 331a/8
y.- an 334a/18

yazılu Yazıya geçirilmiş
y. 326a/18, 331a/9

yazu Ova, düzlük
y.+ ya 325a/16

ye- Yemek
y. 313b/6
y.+ diler 271b/14
y.- yüp 268b/7

yedek Yedekte götürelen atı olma
y.+ lerümden 271b/8

yedi Altıdan sonra, sekizden önce gelen sayının adı
y.266a/11,266a/16,266a/17, 266b/1, 266b/6, 270b/11, 271a/11, 271a/12, 271a/14,271b/10, 272a/10, 272a/13, 272a/8, 274a/7, 276b/13, 276b/20, 276b/7, 277a/10, 277a/12, 277a/15, 279b/17, 282a/5, 283a/4, 283a/9, 285a/1, 285b/10, 285b/15, 285b/9, 287b/20,289a/11, 289a/12, 289a/15, 291b/4, 294b/10, 295a/8, 296b/11, 297a/1, 297b/11, 297b/13, 297b/14, 299b/6, 300a/9, 302a/12,302b/16, 303a/15,305a/13, 305b/13, 307a/14, 308a/5, 309a/12, 309a/13, 309a/14, 309a/9, 309b/2, 309b/4, 314a/3, 315b/9, 317a/15, 317a/17, 322a/5, 328a/17, 330a/12, 335b/19, 338a/1, 338b/7, 338b/9, 341a/16, 341b/7, 342a/20, 342a/9

yėdiler Alemlerin manen yöneticisi durumunda oldukları kabul edilen yedi ermiş kişi
y. 272a/18
y.+ lere 273b/8
y.+ leriyile 342a/5
y.+ lerüŋ 273b/8

yedinci Yedi sayısının sıra sayı sıfatı
y. 66a/7, 282b/3, 305b/18, 335b/21 336a/5

yėdişer Yedi sayısının her birine yedi veya her defasında yedi tâne anlamına gelen üleştirme şekli
y.266a/20,282a/19,302a/18, 303a/8, 305a/4, 305b/3

yegin Daha iyi, evla, üstün
y. 306a/17, 338b/3
y.+ i 311a/4

yek Tek
y. 298b/2

yekün Toplam
y. 290b/20

yel Yel, rüzgar

y.+ i 339a/15
y.+ in 316a/11
y.+ üŋ 301b/20

yeleklü Yeleği olan
y. 276b/5, 277a/17, 282a/2

yeli Kanat
y.+ leri 274b/17

yelilü Kanatlı
y. 305b/16

yelken Kayık ve gemileri rüzgâr gücüyle yürütmek için direklerine uygun bir şekilde takılan sert, sağlam ve kalın bez
y. 266a/4

yelmân Savaş aleti
y.+ ların 307a/14

yelmen (Ar.) Savaş aleti
y.+ i 282a/18, 288a/2, 302a/1
y.+ in 301a/18

yelmenli (Ar.+T.) Savaş aleti
y. 305a/5

yemen-i ʿaḳîḳ (Ar.) Değerli bir taş
y. 305b/2, 320a/2

yen- Yemek yenme işi yapılmak
y.- meyen 272b/6

yeni Sonradan ortaya çıkan
y.+ ce 338a/5

yer Bir nesne veya kimsenin kapladığı yâhut kaplayabileceği boşluk, bulunduğu mahal
y. 270b/11
y.+i 272a/13, 275a/17, 285b/9, 314b/2, 315b/12, 338b/14, 338b/15
y.+i dür 321a/12
y.+ inden 278a/7, 293b/15
y.+ lerde 294b/12

yeşil Renk
y.273a/20,274b/17,282a/12,296b/5, 339a/8

yet- Yetişecek miktarda veya derecede olmak, elvermek, kâfi gelmek; ulaşmak
y.- dükçe 342b/5

yetîm (Ar.) Babası ölmüş (çocuk)
y. 327b/16

yetiş- Ulaşmak, vâsıl olmak
y. 274b/21

yetmiş Altmış dokuzdan sonra, yetmiş birden önce gelen sayının adı
y.274a/13,274a/17,274a/20,274b/10 ,274b/11,274b/9, 276b/13, 283a/10, 289a/11,289a/12, 291a/14, 305a/13, 306b/10,313b/13,315a/17, 317a/15, 322b/11, 325a/3, 328a/14, 333b/10, 336a/19, 340a/18, 343a/9

yetmişer Yetmiş sayısının her birinde yetmiş veya her defasında yetmiş tâne anlamına gelen üleştirme şekli
y. 315b/8

yetür- Ulaştırmak, eriştirmek
y.- ecekdür 342b/21, 343a/1
y.- medin 330b/12

yezdân-perest (Far.) Allah'a inanıp iman eden
y.- perest 292b/1

yezdânî (Far.) Allah'la âit, Allah'la ilgili
emr-i y. 311a/3

yıl Sene
y.+ a 341a/16

yıġ- Tepeleme bir yığın hâline gelecek şekilde üst üste koymak
y.- duġı 271b/7
y.- mış 271b/5

yıġın Yığılmış şeylerden meydana gelen tepecik, küme
yıġın y. 268b/7
y. yıġın 268b/7

yıḫ- Yıkmak
y.- dılar 311a/12

yıḫış- Karşılıklı yıkılma eylemini gerçekleştirmek
y.- dılar 280b/7

yıḳ- Kurulu bir şeyi parçalayıp dağıtma
y.- an 278a/21, 280a/16
y.- arıdı 279b/19
y.- dı 333a/13
y.- ma 286a/16
y.- up 275a/19, 279a/13, 307b/17

yıkıl- (Kurulu bir şey) Parçalanıp dağılmak
y.- dı 308a/20, 309b/19, 314a/13, 333b/16
y.- a 314a/5
y.- dı 279b/1
y.- duġın 288a/4, 308a/21
y.- up 333b/2

yıl Dünyânın güneş çevresinde tam bir devir yapması için geçen zaman, sene.
y.271b/19,272a/5,272b/18,273a/12, 273b/20,274a/7,292b/16,292b/2,34 1a/10,341a/12,341a/16,341a/17,341

b/10, 341b/20, 342a/1, 342a/11, 342a/2, 342a/20
y.+a 284a/20, 290b/15, 341b/21, 342a/10, 342a/19
y.+da 340b/19, 340b/4, 341b/5, 341b/6, 342a/12, 342a/13, 342a/2, 342a/9, 343a/8
y.+ dan 272b/18, 273b/14, 274a/9
y.+dur 292a/18, 341a/20, 341a/9, 341b/1, 341b/4
y.+ ında 341a/7
y.+ lar 273b/13

yılan Sürüngen hayvan
y.275a/16, 288b/1, 296b/15, 297a/9
y.+ a 266a/6, 266a/7
y.+ lar 288a/15, 288b/1

yılancıl Kuş türü
y.+ ı 266a/6

yıldır-Yılmasına sebep olacak tarzda davranmak, gözünü korkutup ürkütmek
y.- ardı 280b/13
y.- up 301a/20

yıldırım Bulutlarda toplanan elektriğin kuvvetli bir ışık yayarak gümbürtülü bir şekilde yere boşalması olayı
y.266a/8,266b/14, 275a/10, 276b/5, 277a/16, 285a/7, 288a/1, 301a/19, 301b/1, 301b/19, 303b/2, 305b/17, 308b/3, 309b/1, 311b/10, 316b/15, 316b/2, 319b/14, 320a/15, 329a/5, 330a/4, 342b/6

yıldız Işıklı ve sâbit bir nokta hâlinde görülen gök cisimlerinden her biri
y. 267b/7, 289a/16, 301b/16
y.+ lar 267b/15
y.+ lara 302a/1
cemîʿ -i y.+ larıyla 285b/14

yılduz Işıklı ve sâbit bir nokta hâlinde görülen gök cisimlerinden her biri
y.+ a 287b/15, 325b/3
y.+ lar 282a/18

yıllıḳ Üzerinden … yıl geçmiş
y.272a/8,271a/12, 341b/16, 341b/7, 342a/13

yıpran- Zamânın etkisiyle veya çok kullanılmaktan, çok çalışmaktan aşınmak, eskimek
y.- dı 309b/5, 338b/7

yıraḳ Uzak
y. 282b/4, 342b/8
y.+ dan 297a/6

yırt- Yırtmak, parçalamak
y.- arlar 324a/7
y.- arlardı 298a/7, 328b/12
y.- arlarıdı 320b/11
y.- dı 276a/3, 280b/12
y.- dılar 318b/3
y.- ıban 310b/20
y.- maġa 316a/7
y.- masa 301a/2
y.- up 322a/14

yırtıcı Etlerini yiyip beslenmek için diğer hayvanları dişleri ve tırnakları ile parçalayan (hayvan)
y.266a/14, 266a/4, 267a/15, 267a/2, 268b/2, 271b/13, 284a/4, 284a/6, 285a/18, 285a/3, 286a/12, 286a/5, 286b/18, 288b/2, 289a/19, 297b/20, 298a/13, 300b/4, 301a/1, 311b/9, 316a/2, 318b/12, 318b/17, 320a/13, 320a/20, 320b/12, 320b/3, 320b/8, 324a/12, 324a/14, 324a/20, 324a/3, 324a/6, 324b/2, 324b/6, 326a/10, 326a/7, 326a/9, 327a/2, 327a/8, 328a/17,328a/21,328b/11, 328b/14, 328b/15, 328b/18, 328b/3, 328b/4, 329a/1, 329a/12, 329a/8, 330a/2, 343b/3
cemîʿ -i y. 288a/19
y.+ lar 286b/19
y.+ lardan 298a/9
y.+ laruŋ 266a/3

yırtıl- İki veya daha fazla parçaya ayrılmak
y.- up 266b/1

yırtuḳ Yırtılmış
y. 298b/21

yi- Yemek
y.-dигince 304a/5
y.- digümüz 293a/4
y.- dügi 293a/1, 293a/3, 326b/16
y.-dügin 331b/18
y.- dügümüz 293a/21
y.- me 297a/11, 322b/4, 328a/8
y.- medüm 272b/1
y.- mege 265b/11, 289b/1
y.- mek 271a/3, 271a/7, 272a/14
y.- mekle 269a/16
y.- memişem 272b/6
y.-mişse 273b/21

y.- rem 287b/8
y.- rlerdi 284a/21
y.-yen 289b/15, 318b/17, 318b/20, 320b/5, 324a/21, 326a/8
y.-yüp 266b/15, 272a/15, 272b/1, 285a/1, 286b/19, 288b/10, 289b/3, 298a/3, 316a/7

yid- Kaybolmak, zâyi olmak
y.- erler 316a/13, 316a/14
y.- üp 316a/1

yidi Yedi sayısı
y.266a/17,282b/4, 283b/2, 283b/20, 289a/16, 290a/2, 291a/19, 292b/7, 309a/8, 325b/3

yidür- Yemesini sağlamak, yemesine sebep olmak
y.- megi 285a/11
y.- üp 318b/7

yig Üstün, kuvvetli, iyi
y. 285a/8
y.+ dür 281a/13
y.+in 303b/8, 303b/9, 315a/15, 315a/17
y.+leri 267a/8, 282a/10, 289a/8, 289b/20, 297b/2, 306b/7
y.+ lerin 312a/10, 323a/18
y.+ lerinden 303a/18, 315a/11
y.+ lerine 296a/12

yigen Üstün, kuvvetli, iyi
y. 326b/17

yigit Yürekli, gözü pek, kahraman (kimse)
y.+ in 325b/10
y.+ ler 311a/1, 303b/3
y.+ leri 305b/3
y.+ leriyile 305a/21
y.+ lerüm 286b/21

yigirmi Yirmi sayısı
y.281b/15,282a/13,282a/5, 283a/21, 286a/11, 287b/1, 288a/6, 288b/17, 289a/14,298a/11, 298a/19, 300a/20, 303a/16, 304a/20, 305b/2, 307a/2, 312a/19, 322b/11, 333b/3, 340a/18, 341b/7, 343a/10

yil Yel, rüzgar
y.265a/13, 267a/4, 272b/9, 283a/15, 283a/16, 285a/17, 292b/8, 293b/3, 317a/2, 322b/13, 323a/3, 330b/11, 331b/5, 339b/12, 339b/14, 341a/17, 341b/14,341b/15,342a/17, 342a/18, 342a/2, 342b/20, 342b/3, 343a/9
miṣl-i y. 332a/18
y.+e 293a/11, 336b/2, 341b/15, 343b/3
ʿömr-i y.+ e 267a/21
y.+i 273a/3, 286b/11, 287a/3, 292a/4, 306a/3, 328b/13
y.+ inden 287b/9
y.+ le 326a/14

yil- Ayrılmak
y.- üp 272b/9, 283a/16

yilek Kuş kanadındaki uzun tüy
y. 282b/15, 284a/10, 285a/18, 285b/16, 320a/21, 320b/1, 331a/16

yileklü Tüylü
y.287a/5,314b/16,319b/19, 325a/21

yilken Yelken
y. 285b/17, 318a/2, 326a/14
y.+ e 309a/6
y.+i 298a/4, 311b/12, 322a/14 326a/12

yilli Yelli
y. 303a/11

yilve Kuş türü
y. 319b/16

yin- Yenmek, yenilmek (yemek, yiyecek)
y.- di 317b/3

yine Yine, tekrar
y.265a/15,267a/15,270a/2, 270b/13, 272b/4, 273a/2, 274a/13, 274b/12, 278b/17, 283a/1, 283a/3, 285b/14, 287b/12,290b/11,293a/21, 295a/21, 295a/4, 295b/9, 296b/13, 301a/13, 302a/17, 302b/2, 303a/21, 303b/7, 306b/5, 307a/6, 309b/11, 312a/12, 312a/5, 312a/7, 319a/6, 319b/14, 319b/18, 323b/11, 325a/9, 329a/19, 334a/10, 335a/1, 336a/19, 339b/19, 340b/18, 342b/6

yinil- Yenilmek, yemek
y.- di 290a/16, 290a/18

yiŋ- Karşısındakine üstün gelmek, onu mağlûp etmek
y.- emeyüp 287b/21
y.- en 277b/20

yir 1. mevki, mahal, yer, taraf, konum, 2.toprak, zemin, kara 3. yeryüzü, 4.alan, meydan

y.265a/13,265b/11,266a/21,269a/15 ,280b/11, 282a/13, 282a/14, 282a/5, 282b/10,283a/10,283a/11, 283b/14, 283b/20, 283b/5, 285a/18, 285a/4, 285b/15, 285b/4, 290a/1, 290a/12, 290b/18, 295b/11, 301b/2, 302b/7, 304a/1, 304a/2, 305a/6, 309a/16, 313b/4, 315a/18, 315b/11, 315b/3, 316a/10, 320b/1, 323b/5, 325a/18, 325a/20, 328a/17, 329b/3, 332b/2, 334b/19,338b/13,338b/15, 342a/14, 342a/15, 342a/2
yir y. 267a/12, 267b/8, 283a/20, 288b/12
y.+de 265a/12, 265a/13, 267a/6, 267b/19, 270b/14, 272b/2, 280b/13, 288b/11, 290a/1, 300b/8, 307a/16, 326a/14, 330a/6, 342b/5
y.+den 282b/4, 282b/5, 283a/4, 283b/2, 286a/4, 287b/12, 289a/15, 292b/19, 295a/8, 298b/6, 298b/7, 304a/5, 309b/10, 312b/14, 318b/21, 322b/14, 329b/12
y.+e 266b/2, 267b/4, 268a/2, 269b/12, 270b/6, 271b/11, 272a/14, 272b/12, 272b/13, 272b/19, 272b/4, 273a/4, 273a/8, 275a/18, 277a/16, 277a/18, 277a/19, 277a/4, 278a/16, 280b/3, 280b/8, 284b/13, 285a/12, 288a/3, 289b/14, 289b/9, 291b/8, 292a/20, 294b/20, 296b/5, 298b/20, 298b/7, 302b/3, 302b/6, 302b/7, 303a/1, 307b/11, 310b/11, 310b/12, 310b/17, 311b/1, 312b/4, 316a/4, 317a/1, 318a/10, 318a/3, 327b/20, 328b/21, 329a/8, 330b/16, 337a/12, 338a/11, 338a/6, 338b/13, 338b/4, 339b/12,340a/13, 342a/14, 342b/15
y.+ e cemʿ olup 283a/11
y.+ e şaçavuz 321b/19
y.+ e sürdi 267b/4
y.+ e sürdiler 289b/18, 294b/6
y.+ e sürüp 268a/7, 290a/11, 291b/3, 293b/15, 299a/3, 318a/14
y.+ e urup 267b/19
y.+i 277a/12, 298b/6, 312b/14, 312b/19, 325b/3, 331b/5, 336b/3, 338b/9
y.+ ile 330b/11
y.+ ime 273b/7
y.+in 283a/11, 283b/14, 283b/20, 283b/5, 305a/6, 315a/18, 315b/11, 315b/3, 323b/5, 325a/20, 338b/13, 338b/16, 341a/15
y.+inde 273b/8, 275a/3, 279a/10, 281b/16, 285b/6, 287a/7, 289a/11, 289b/21, 291b/12, 301a/20, 307a/14, 308a/2, 317a/13, 317a/15, 323a/3, 323b/14, 324a/8, 324b/20, 331b/17, 332a/17, 335b/8, 338a/7, 338b/12, 338b/14, 338b/15
y.+ inden 269a/17, 275b/5, 276b/1, 276b/2, 278b/4, 281b/14, 282a/6, 286b/1, 291a/2, 295b/3, 297a/15, 304a/18,304a/19, 309a/13, 309b/19, 309b/6, 309b/7, 310a/21, 316a/5, 317a/9, 322a/5, 323a/12, 326a/7, 335a/11, 335a/20, 338b/13
y.+ inden ṭurup 269b/1, 269b/15
y.+ine 273a/10, 273b/7, 285b/3, 286a/18,290b/16, 292a/18, 300a/19, 306b/6, 309a/14, 311a/18, 314a/3, 315b/10, 320a/13, 328a/5, 343a/1
y.+ inüŋ 338b/12
y.+ iŋden 278b/3
y.+le 266a/4, 267a/3, 284a/3, 285a/16, 285b/14, 286a/4, 288a/17, 289b/4, 293a/8, 298a/8, 299a/12, 301b/14,316b/11,318b/11, 318b/21, 320a/21,320b/6,322a/8,322b/6,325a /13,332a/12,332a/6,336a/18, 336a/19,336a/21,337b/11,341a/17, 342b/21
y.+ler 277a/10, 303a/15, 325b/2, 332b/18, 338b/7
y.+ lerde 342b/8
y.+ lerdi 268b/4
y.+ leri 268b/8, 292b/6, 292b/7
y.+ lerinde 302a/17
y.+lerinden 275b/18, 276b/11, 282a/17, 294b/5, 316a/9, 323b/13, 332a/3, 335b/1
y.+ lerine 322b/16
y.+ se 281a/9
y.+ ümden 275a/16

yirlen- Yer oluşturmak
y.- di 286b/1

yirli Yer sahibi, yerinde
y. 317a/15, 323a/12

yirlü Yer sahibi, yerinde

y.289a/11, 289b/21, 291b/12, 302a/17, 304a/19, 317a/13, 323a/3, 326a/7, 335b/8

yiryüzi Yeryüzü, dünya
y.277a/14,282a/16, 285a/15, 302a/6
y.+n 276a/2, 283b/21, 300a/21, 302b/4, 303b/21, 330a/18, 331a/16, 331b/9, 338b/6
y.+nde 298a/15, 310b/2, 316b/18, 326a/8, 326b/19
y.+ ndeki 337a/9
y.+ nden 288b/15, 289b/3, 311b/15, 316b/20, 325b/21, 328b/10, 336b/1
y.+ne 265b/10, 280b/1, 282a/20, 285b/11, 289a/20, 289b/9, 301b/18, 302a/4, 316b/2, 318a/2, 319b/21, 325a/14, 325b/9, 328b/7, 332a/7, 334b/20, 336a/11, 339b/11, 339b/6
y.+ nüŋ 282a/16

yiryüzü Yeryüzü, dünya
y.+nde 265/b13, 285a/16, 293a/15, 322b/16
cemîʿ -i y.+ nde 337a/7
y.+nden 266a/17, 282b/11, 331a/20
y.+ne 282b/6, 312a/9, 318a/11, 340a/19
y.+ ni 277a/5, 331b/11

yit- Yetmek, yeterli olmak, elvermek, kafi gelmek, kifayet etmek
y.-di 267b/10, 275b/11, 281a/17, 282b/17, 295a/14, 295a/9, 299b/7, 301b/1, 302b/4, 306a/13, 333b/20, 338b/11,341a/13, 341a/14, 342a/19, 342a/20
y.-diler 267a/5, 294a/11, 294b/1, 294b/20, 03b/21, 305b/17, 325a/13, 329a/7, 329b/21, 330a/1, 330b/20
y.- dügünce 321a/2
y.- dükçe 343a/3
y.- düm 273a/17, 274b/9
y.- eni 305a/9
y.- er 285a/9, 308b/17
y.- esin 299b/3
y.- ince 341a/16
y.- mege 306a/4
y.- mekde 336b/10
y.- meyüp 267a/2, 342b/10
y.- mezdi 303a/11
y.- miş 336a/19
y.- mişken 271a/2

yitiş- Ulaşmak, erişmek, varmak
y. 270a/16
y.- dügüŋe 270b/14
y.- düm 270a/17, 270b/2
y.- inceyedek 273b/6
y.- irdük 273b/5
y.- mek 270b/6
y.- se 273b/7
y.-üp 269b/19, 270a/14, 270a/18, 281b/9, 308a/16, 327a/9

yitişdir- Ulaştırmak, yetiştirmek
y.- e 273a/17

yitür- Ulaştırmak, yetiştirmek
y. 286a/18
y.- di 272b/10
y.-diler 299a/11, 318a/5, 318b/3, 324a/17, 325b/10
y.- cekdür 331b/5, 331b/6, 339b/11, 339b/13, 339b/15
y.- en 274a/6
y.- meyesin 277b/15
y.- mişdür 290b/16
y.- mişem 292a/18
y.- mişidi 324b/7
y.- üp 290b/15
y.- ürlerdi 322b/17, 342a/13

yitüşdür- Ulaştırmak
y.- di 273a/4

yiv Bir cismin yüzeyinde enine, boyuna veya çevresini dolanacak şekilde açılmış düzenli oyuk, girinti
y.+ leri 271a/20

yiyici Yiyen
y.289b/1, 318b/19, 319b/14, 319b/17, 324a/5, 324b/3

yoğur- Ezmek, yammak
y.- dılar 311a/14

yoġrul- Ezilmek, yamulmak
y.- mış 315b/11
y.- up 309b/5

yoḫsa Yoksa
y. 343b/7

yoḳ Bulunmayan, mevcut olmayan (şey)
y.265b/21,271a/3,272b/16,272b/21, 274b/2, 278b/2, 281a/12, 282b/21, 291a/20, 291a/21, 292a/11 293b/5, 298b/19,299b/17,299b/18, 299b/19, 304a/4, 308b/19, 309a/16, 309a/18, 309a/19, 313a/16, 313a/6, 313a/7, 338b/12,338b/14, 338b/15, 343a/16

y.+ dur 274a/20, 274a/8, 275a/13, 275b/9, 277a/12, 277a/14, 277a/15, 284b/20, 290b/10, 292b/1, 293a/10, 293a/16, 293b/4, 294b/7, 308b/17, 308b/18, 321a/16, 334a/17
y.+ durur 299b/4
y.+sa 269a/7, 270a/16, 271a/4, 300b/12, 332a/5, 340b/3

yokla- Gözden geçirmek, bakmak, kontrol etmek
y.- dılar 315a/10

yoḳsa Merak, tereddüt, ümit vb. duyguları ve düşünülen ihtimallerin dışındaki başka bir ihtimâli belirtmek için kullanılır; acaba
y. 292b/20

yoḳuş Yukarıya doğru yükselen dik yol
y.+ da 306a/3

yol Bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer, tarik, rah
y.271b/11,273b/14,276a/1,276a/14, 276a/5, 280b/21, 283b/20, 286b/5, 289b/12, 292b/10, 318a/8, 327a/16, 336a/19, 341b/16
y.+a 291b/17, 292b/17, 311b/20, 342a/13
y.+ dan 318a/7
y.+dur 341b/7
y. eylediler 267b/21
y.+ın 286b/13
y.+ına 279a/5, 279a/10, 288b/4, 292b/11,297b/12,302a/18, 303b/17, 305a/8, 310a/16, 310a/5, 310b/21, 311b/7, 314b/5
y.+ ları 287a/2
y.+undan 286a/15

yoldaş Yoldaş, arkadaş
y. 314b/18, 315a/9, 338a/10
y.+ a 338a/11
y.+ ı 293b/4
y.+ ıdur 306a/6
y.+ ıyıla 267a/16
y.+ larına 272a/16

yolın- Olmak işi yapılmak, çekilip yerinden çıkarılmak
y.- mışlara 324a/19

yor- Yormak, bezdirmek
y.- alum 286b/8
y.- ımaz 327a/1

yorgun Gösterdiği çabadan ve hareketlilikten dolayı gücü azalmış olan, sarfettiği çabanın etkisini üzerinde hisseden, yorulmuş
y. 311a/8

yorul- Sarfettiği çaba sonucu yorgunluk duymak, yorgun duruma gelmek
y.- madı 309b/7

yön Ön, arka, sağ, sol, üst ve alt yanlardan her biri, cihet, taraf
y.+ lerin 284a/6, 286a/6
y.+ üni 287b/5

yöre Yöre, etraf,çevre
y.+ sinde 283b/1, 285a/16, 285b/6, 300a/20, 323b/3, 325a/15, 328a/16, 334b/19, 340a/1
y.+ sinden 322a/9, 329b/12
y.+ sine 322a/9

yu- Yıkamak
y.- sun 274a/13

yuġur- Ezmek, yammak
y.- up 266b/9, 298b/4
y.- urıdı 279b/15

yuġrul- Ezilmek, yamulmak
y.- up 295b/4

yunda Kısrak
y.+ lara 306a/3

yuḳaru Bir şeyin aşağı kabul edilen kısmına göre üstte kalan tarafı
y.286a/4, 288b/15, 314a/19, 315a/3, 318a/2, 318b/21, 322b/14, 330a/6

yum- Sıkıp kapamak
y. 273a/21
y.- dum 273a/21
y.- unca 270b/15, 294a/10, 323a/7
y.- up 338a/4

yumurdla- Yumurtlamak
y.- dı 286b/2

yun- Yıkanmak
y.- up 274a/14

yunaḳ Yıkanılan yer, yıkanma yeri
y. 328a/5

yūnânî Yunana ait olan
eflâtūn-ı y. 300a/1
merâḳıb-ı y.+ yle 304b/17
y.297a/20, 305a/3, 317a/11, 337a/5, 341b/3
eflâṭūn-ıy.281b/5, 313b/13, 328a/14
ḳavl-i eflâṭūn-ı y. 341b/2
ḳuṭâṭ-ı y. 296a/4

y.+ yle 283b/8, 305a/12

yurd Bir milletin üzerinde yaşadığı, hâkim olduğu ve kültürünü oluşturduğu toprak, vatan

y.+ ı 305a/2, 305a/3

yut- Ağızda olan bir şeyi boğazdan aşağı indirmek

y.- maġa 274b/21, 309a/9

yuva Hayvanların ve özellikle kuşların yav-rulamak, yumurtlamak, yavrularını büyütmek için yaptığı barınak

y.+ m 287b/10

y.+ sı 287b/7

y.+ sına 284b/21

yüce Yüksek, büyük, ulu, mertebesi üstün olan

y. 265a/14, 283a/16, 283a/17

y. ḳıldı 337a/2

yügrük Koşan, hızlı giden

y. 305a/20, 305b/16, 307a/2

yügrüş- Koşuşmak

y.- diler 315b/19

yügür- Koşmak, hızlı gitmek

y.- di 334a/16

y.- üp 280b/7

yük Bir insan veya taşıtın taşıdığı şeylerin bütünü

y.+ leriyimiş 267b/17

y.+ ün 302a/6

yükled- Yüklemek işini yaptırmak

y.- üp 335a/15, 338a/9

yüklen- (Bir yükü) Taşımak üzere eline veya sırtına almak

y.- üp 338b/14

yüksek Tabanı ile en üst noktası arasındaki mesâfe kendi cinsinden olan şeylere göre fazla olan

y. 300a/13, 300a/19

y.+ inden 300a/14

yükseklig Yüksek olma durumu

y.+ i 283a/2

yüŋ Tüy, kuş tüyü

y.282b/15,303b/21,305a/20, 324a/19, 331a/16

y.+ inden 300b/5

y.+ ler 275b/19

y.+ leri 282b/14

y.+ lerin 319b/21, 326a/18, 326b/7

y.+ lerinden 324a/19

y.+ ün 316b/20

yüŋlü Tüylü

y. 319b/20

yüreg Kalp

y.+ idür 287a/1

yüreklü Kalpli

y. 303a/1, 304b/8

yüri- Adım atarak ilerlemek

y.- yiş ḳılup 338b/21

y.- yüp 268a/5

y.- yüş 332a/3, 332b/10, 332b/2

yürid- Yürümesini sağlamak, yürümesine yardımcı olmak

y.- esin 332a/1

yüriyişlü Yürümek işi ve tarzı

y. 287a/3, 287a/4, 301a/19, 305b/8

yürü- Adım atarak ilerlemek

y.-di 271b/2, 272b/9, 276a/19, 276a/21, 276b/18, 279b/6, 279b/7, 298a/20, 329a/3

y.- diler 279b/4, 279b/8

y.- rdi 265/b13

y.- yen 282b/3

y.- yişine 303a/11

y.- yüben 276a/11

y.- yüp 301a/14, 316b/18, 332a/13

yürüt- Yürümesini sağlamak, yürümesine yardımcı olmak

y.- di 287a/21, 290b/19, 292b/8, 341a/12, 341a/16

y.- diler 303a/21

y.- üp 294b/19

y.-yüp 318a/13

yüşü- Yavaşlamak

y.- di 314b/5

yüz Yüz sayısı

y.265a/6, 265b/1, 267a/13, 268a/16, 268a/7, 270a/12, 271a/14, 272a/3, 272a/5, 272a/7, 274a/9, 275a/13, 275a/16,276a/20, 277a/16, 277a/20, 279b/3, 279b/8, 280a/12, 281a/17, 281b/15, 282a/5, 283a/21, 283b/14, 286a/11,288b/17,288b/21, 289a/11, 289a/12, 289a/13, 289a/14 290a/11, 290a/8, 290b/15, 291a/11, 291b/2, 292a/17, 293b/15, 294b/6, 297b/4, 298a/11,298a/12, 298a/19, 299b/14, 299b/6, 300a/12, 300a/20, 301a/11, 301a/13,301a/15, 301a/16, 301b/16, 302a/8, 303a/3, 303a/5, 303a/7, 304a/20, 304b/1, 304b/13, 304b/4,

305a/13, 305a/19, 305a/2, 305b/12, 305b/2, 305b/20, 305b/7, 306a/12, 306a/7, 307a/12, 307a/2, 307b/8, 308a/2, 309b/14, 310a/10, 310a/15, 310a/16, 310a/7, 311a/16, 311b/21, 312a/19, 312a/20, 312a/7, 313a/12, 313b/2, 314a/6, 317a/13, 317a/15, 317a/20, 321b/16, 322b/11, 323b/1, 327b/14, 327b/9, 329a/20, 330a/11, 330a/12, 330a/14, 330a/8, 330a/9, 330b/15, 331b/15, 332b/16, 332b/5, 333b/3, 336a/19, 337a/12, 337a/13, 338a/11, 338a/15, 338b/2, 339a/18, 340a/18,341b/10,341b/16, 341b/20, 341b/21, 341b/4, 341b/5, 341b/6, 341b/7, 342a/1, 342a/10, 342a/19, 342a/9, 343a/10, 343b/12, 343b/13, 344a/1
y.+le 281a/7

yüz Yüz, çehre üst, satıh, yüzey
şerr-i fesâd-ı y. 321a/16
y.268a/2,276b/2, 282a/13, 282b/15, 284a/15,284a/16, 284a/20, 285a/12, 285b/13,288a/6, 289b/14, 289b/17, 290b/10, 291b/8, 298b/4, 299a/3, 299a/9, 302b/3, 308b/7, 310b/12, 311a/9, 311b/1, 313b/6, 314a/20, 315b/21, 316a/11, 316a/8, 318a/14, 321b/19, 327b/5, 332a/11, 334a/11, 336b/15, 336b/20, 341a/17,
y. sürdi 281b/17
y. sürdiler 337b/12
y. sürdük 278b/6
y. süren 343a/12
y. sürer 265a/12
y. sürerüz 290b/14
y. süriser 343a/10
y. sürüp 289a/10
y. urdılar 323b/15
y. urmışlardı 267a/10
y. urup 335a/20
y.+ de 274b/18
y.+ e 335a/7
y.+i 266b/3, 268a/9, 273a/20, 274a/9, 282a/15, 287a/12, 293a/10, 309a/6,
314b/7, 326b/17, 326b/18, 337a/1
y.+ igine 268a/16
y.+ in 267b/4, 277a/13, 277a/6, 278a/19,285b/17,288b/11, 288b/12, 290a/1, 301b/2, 304b/10, 305a/9, 311b/11, 312a/4
y.+ inde 268a/17, 299a/13, 303b/3, 327a/3, 328a/21
y.+ inden 265b/10, 266a/4, 266b/5, 282a/14, 282b/5, 283b/3, 284a/2, 289b/8, 320a/15, 325a/12, 325a/2, 325b/17, 327a/7, 328b/13, 328b/7, 329a/14, 329b/4, 330b/18, 337b/5
y.+ ine 267b/2, 268b/19, 289b/3, 295a/10, 311b/14
y.+ leri 298b/18, 299a/1, 337a/2
y.+ lerin 267b/19, 284a/20, 301a/2, 302b/6, 311b/19, 316a/3, 328b/12, 336b/5
y.+ lerine 324a/7, 336b/14
y.+ lerini 320b/11
y.+ lerinüŋ 320a/18, 336a/15
y.+ lerüŋ 273b/8, 273b/9
y.+ ü 281b/1
y.+ ün 310b/10, 310b/4, 329a/10
y.+ünde265b/12, 265b/15, 265b/17, 266a/9, 266b/3, 282b/12, 289a/16, 300b/4, 302a/3, 314b/18, 314b/8, 319b/2, 320a/11, 322b/8, 323a/3, 326b/15, 326b/8, 328a/20, 333b/13, 335b/4
y.+ ündeki 268a/11, 282b/12
y.+ünden267a/7, 267b/10, 267b/18, 272b/4, 279b/13, 288b/2, 298b/20, 310b/11, 311b/8, 311b/9, 314a/20, 316a/3, 318a/9, 324a/6, 326a/13, 329b/9, 330b/20, 339a/14
y.+ üne 303a/20, 326a/9
y.+ üni 318a/3, 320b/1
y.+ üŋ 278b/3
y.+ üŋden 265b/4, 270b/11
y.+ üŋi 270b/21, 278b/1, 278b/6

yüz- 1. Kol, bacak, yüzgeç vb. organları hareket ettirerek suda ilerlemek 2. (Derisini) Soymak, (derisini) çıkarmak
y.- mekile 271b/8
y.- üp 272a/18

yüzbeyüz (Far.) Yüz yüze, karşı karşıya
y. 298b/4

yüzlü Yüzlü
y. 285a/2, 285a/3, 326b/20

żabṭ (Ar.) Sahip olma, zapt
ż. 320b/2
ż. ider 339b/3

ż. idüp 341b/8
zâd (Ar.) Kimse, kişi
z. 271b/7, 272a/11, 272a/8
âdem-î z. 267a/13
zaʿferân (Ar.) Safran
z. 283b/1
zâġ (Far.) Karga
z. 265b/7, 326b/17
zaġan (Far.) Çaylak
z. 266a/10
zaġanos (Yun.) Yırtıcı bir kuş
z. 328b/5
zâhid (Ar.) Çok, aşırı sofu; kaba sofu
z.+ i 281a/21
z.+ leri 337a/16
ẓâhir (Ar.) Açık, belli, meydanda
ẓ. 281b/13, 322a/4, 330b/5, 340b/3
ẓ. oldı 301b/10, 339a/7
ẓ. olmış 269b/13, 335b/7
ẓ. olup 274a/3, 332a/7
ẓ.+ dür 284b/7
zaḫîre (Ar.) Hububat, kuru erzak
z. 272a/18
zaḫm (Far.) Yara
z.280a/19, 287a/6, 305b/3, 315b/12, 316a/3
z. açdı 309b/12
z. uruşdular 279a/13
z.+ ı 280a/19, 299b/17
z.+ ından 288b/2, 324a/12
z.+lar 280b/5, 311a/2, 312a/9, 327a/10
z.+ lardan 314b/8
zaḫ(ı)mlu (Far.+T.) Yarası olan
z.+ lu 288a/21, 321a/10
z.+ ların 302a/16, 315a/8
zaḫm- nâk (Far.) Yaralı
z.- nâk 297a/17, 303a/7, 304a/19, 311a/8, 316b/12, 324a/12, 324a/15, 324a/16, 324a/18, 330a/1
z.- nâk iderler 300b/6
z.- nâkların 314b/19
zâil (Ar.) Devamlı ve kalıcı olmayan, sona eren, yok olan, ortadan kalkan
z. 312b/11, 314a/6
zâl (Far.) 1. ihtiyar, aksakallı, zâlim, acımasız. 2. (h.i.) eski Fars kahramanlarından meşhur pehlivan Rüstem'in babasının adı
z.- ı dastân 278b/14
z.- ı rüstem 300a/7
z. 280a/16, 283a/6
ḫaşm-ı z. 280a/10
z.+ ı 284b/21
ẓâlim (Ar.) Zalim, zulmeden
ẓ.- i ḫunḫâr 309a/10
ẓ. 297b/3, 315b/21
zamâca Kuş türü
z. 319b/17
zamân (Ar.) Zaman, devir, vakit
z. 265b/10, 273a/7, 278b/4, 282b/15,284a/11,284a/14, 288b/13, 289b/21, 290a/21, 290a/6, 294a/7, 298a/18, 298b/10, 300a/8, 300b/8, 301a/7, 302b/1, 304a/6, 309a/19, 310a/21, 310b/7, 317a/5, 321b/20, 324a/1, 327a/2, 328a/16, 328b/20, 330a/21,331b/14,334a/19, 334b/10, 335b/19, 336b/6, 337a/6, 338b/10, 340b/3, 341a/4, 342b/5, 342b/7, 343b/19, 344a/4
ḫızır-ı z. 269b/17
ʿömr-i z. 313a/14
süleymân-ı z.286a/11, 322a/17, 322b/20
z.+ adek 274a/17
z.+ da 284b/16, 340b/3
z.+ dan 273a/6, 273b/15, 273b/16
z.+ dur 286b/11
süleymân-ı z.+ dur 286b/6, 292a/3, 344a/10
z.+ e 322b/9
z.+ edek 273b/16
z.+ ı 274a/15
z.+ ında 272a/5, 283b/17, 341b/3
z.+ ısın 281b/1
z.+ ile 340b/9
süleymân-ı z.+ uŋ 292a/10
zamâne (Ar.) Devir, zaman
z. 273a/17, 277a/11, 342b/8
süleymân-ı z. 299b/19
zamânlu (Ar.+T.) Zamanlı
z. 341b/3
żamîrân Bitki türü
ż. 285b/6
ẓann (Ar.) Gerçeğini bilmeden ihtimal üzerine hüküm verme, bu yolda verilen hüküm, sanı
ẓ. itdiler 278a/10
zâr (Far.) Ağlayan, inleyen

z. 274b/5, 277b/2, 277b/4, 278b/2, 279a/1, 288b/11, 317a/2

żarar (Ar.) Bir kimse veya şeyin sebep olduğu kayıp, kötü sonuç, ziyan; Bir malı mâliyetinden daha aşağıya satmaktan ileri gelen kayıp

ż. 327a/20
ż. ḳılmaya 322b/1
ż.+ dur 321a/11

ẕarîf (Ar.) Davranışları, durumu insanda hoş bir etki bırakan, tavrı ve edâsı hoş olan, hoşa giden

ẕ. 319b/4

żarr (Ar.) Zararlı

ż.- ı tamâm 327a/17

ẕât (Ar.) Kimse, kişi, şahıs, özellikle saygıdeğer kimse

z. 299b/1
ẕ.- pâk 293b/1
pâk-i ẕ.+ ı 299b/12

żay (Ar.) "sahip, mâlik" mânâlarına gelerek, Osmanlıcada zî, zû, şekilleriyle kullanılır ż.- murân 283a/21

żâyiʿ (Ar.) Yok olan, yok olmuş

ż. idüp 283a/16

ẕebân (Far.) Dil, lisan

ẕ.+ am 265b/7

zeber (Far.) Üst

z. 317a/1
z. ḳılurdı 333a/20, 334a/1

zebūn (Far.) Güçsüz, zayıf

z. 304a/13, 313a/4, 332a/4
ezder-i nefs-i z. 281a/3
z. idelüm 321a/5
z. ḳılduḳların 329b/1
z. olacaḳdur 321a/19
z.+ dur 301a/8, 321a/10, 332a/2

zebūr (Ar.) 1. kitap. 2. mektup. 3. Hz. Davud'a nazil olan mukaddes kitap

z.- ı dâvūd 323b/7
z.- ı dâvūda 269a/10
z.- ı dâvūdile 281b/19
z.281b/18,292b/10,306b/17,321b/6, 322b/1, 323b/12, 325b/17, 342b/17
ṣuḥf-ı z. 323b/7
z.+ ı 306b/14

zehdem Kuş türü

z. 326b/5

ẕehebî (Ar.) Altına ait, altınla ilgili

ẕ. 267b/17

zehir (Far.) Zehir, ağu

z.+ ine 328a/7
z.+ ler 314a/4

zehre (Far.) Öd, safra

z.+ si 265b/20, 282b/1
z.+ sini 265b/2

ẕelîl (Ar.) Hakir, alçak, değersiz

ẕ. 271a/3, 271a/4, 271b/7
düleyl-i ẕ. 330a/17
z.+ ini 343b/16

zelzele (Ar.) Deprem, zelzele

z.277a/10, 285b/11, 309b/5, 309b/6
z.+ sinden 282a/14, 282a/21

zemberek (Far.) Kurulduktan sonra kendi kendine hareket eden, çevirmeye veya sıkıştırmaya yarayan demir yâhut çelikten esnek yay

z.305b/20, 306a/4, 306a/5, 324a/10, 324a/12

zemîn (Far.) Kara, toprak, zemin

z.268b/11,288b/8,298a/18, 310a/21, 310b/7
baḫt-ı z. 271a/10
maġrib-i z. 304a/8
rūy-ı z. 293a/12, 301b/13, 337b/3
z.+ de 340a/15
rūy-ı z.+de293a/14,334b/19, 339a/6
kimrūy-ı z.+ den 276a/6
z.+ i 282b/21
rūy-ı z.+ i 271a/10, 289a/17, 337a/13, 341b/10
pehlevân-ı rūy-ı z.+ ler 335b/1, 339a/2
rūy-ı z.+ leri 302b/19
pehlevân-ı rūy-ı z.+ leriyile 289a/9
rūy-ı z.+ lerüŋ 321b/7
ḫâk-i z.+ üŋ 293a/13

zemzem (Ar.) Kabe yakınlarında çıkan kutsal su

z.+ e 327b/19, 327b/20, 336b/18

zemzeme (Ar.) Ezgili, nağmeli ses; nağme

z. 306b/20

zen (Far.) Kadın

z. 288a/9
z. urup 288b/6
z. atup 332b/8

zenbîl (Far.) Hasırdan veya hurma liflerinden örülmüş kulplu torba

z.287b/6, 302b/13, 316b/15, 338a/1

zenbūr (Far.) Eşek arısı, arı

z. 307b/9, 310b/16, 320a/19
z.+ ile 320a/19
zencîr (Ar.) Zincir, pranga
z. 315b/12, 316a/12
z.+ den 316a/21
z.+ e 316a/18
z.+ i 316a/13
z.+ ine 315b/20
z.+ lere 316b/7
z.+ leri 318a/19
z.+ lerine 316a/21, 316b/6
zengî (Far.) Siyah, zenci
z. 276a/12, 326b/20
zer (Far.) Altın
z.286a/19, 290b/3, 291b/3, 309a/19, 319a/2
zerniḫ Hububat
z.+ e 268a/12
ẕerre (Ar.) Çok küçük, küçücük parça
z. 267a/10
ḳandîl-i envâr-ı z.+ sinden 334b/15
ẕerre ẕ. 279b/16
ẕ. ẕerre 279b/16
ẕ.+ dür 312b/12
ẕerrece (Ar.) Çok küçük, küçücük parça
ẕ. 308b/19
zerrîn (Far.) Altından yapılmış, altın renginde
z.274b/11,282b/13284a/18,289a/11, 289a/12,293b/11, 317a/18, 317a/19, 317b/21, 326a/19, 337b/16
tâc-ı z. 276a/10
taḫt-ı z. 290a/3
zeyn-i z. 291a/2
z.- kemer 311a/20
z.- pūş 280a/3
zerzūr Kuş türü
z. 319b/17
zevâd (Ar.) Zatlar, saygın kimseler
z.+ a 272a/11, 272a/8
z.+ emuzdan 272a/14
zevâde (Ar.) Erzak, azık, yiyecek
z.+ den 271b/7
zevâl (Ar.) Ortadan kalkma, yok olma
z. 265a/11
z.+ e 311a/10, 311a/4
ẕevḳ (Ar.) Hoşa giden şey, zevk
ẕ. 267a/21
ẕ.+ üŋi 328a/9
zeyd (A.) Zahmet, cefa, sıkıntı
z. 328a/9
zeyn (Ar.) Süs
z.- i zerrîn 291a/2
z. 268b/14, 290a/15
żıdd (Ar.) Bir şeyin karşılığı
ż.+ ıyıdı 269a/2
ẓıll (Far.) Gölge
z.+ ı 344a/5
zıll- ı maʿbūd (Far.) Allah‟ın gölgesi
z 323a/1
ẓıll- ı subḥân (Far.) Allah'ın gölgesi
ẓ 344a/2
zırh (Far.) Zırh, demirden örme veya dökme
savaş elbisesi
z. 287a/2, 305b/11
z.+ ı 282b/1, 315b/12
z.+ ın 306b/13
z.+ ların 312a/9
zî (Far.) Ne güzel, ne hoş, ne iyi
z. 310b/18
z.- kerâmet 323a/7
z.- vilâyet 323a/8
zîbâ (Far.) Süslü, güzel
z. 281a/8, 319b/10
destân-ı z. 327b/16
zift (Ar.) Kara sakız, katrandan çıkanlan, kolay kınlan, az sıcakta eriyen katı, siyah, parlak bir madde olup en çok gemi kalafatında kullanılır
z. 309a/6
z.+ den 277b/12
zih (Far.) Çizgi, şerit
z.- i ḳuvvet 323a/9
z.+de 277a/1
ẕik(i)r (Ar.) Anma, söyleme, sözünü etme
ẕ. 299b/4
ẕ.- i ḥaḳḳa 320a/4
ẕ.- i ḥaḳḳı 319a/18
ẕ.- i ḥaḳla 269a/5
ẕ.- i subḥân 323a/1
ẕ. 269b/8, 281a/3, 341b/1
ẕ. idem 313a/14
ẕ. iderler 272b/12
ẕ. idevüz 275a/3, 306b/5, 341b/20
ẕ. it 313a/11
ẕ. olan 297a/21, 303b/16, 303b/5, 336a/10

ẕ.+indedür 265b/1, 281a/17, 299b/14, 313b/2, 327b/14
ẕ.+ ini 299b/20
ẕ.- i tevhîdinde 265a/6
zinc (Far.) Def pulu, zil
z. 310a/19
zinde (Far.) Güçlü, sağlam, dinç
z.- i cuvân 269a/2
z. 270a/18, 280a/4, 312a/12
zinhar (Far.) sakın, asla
z. 295a/5
zîr (Ar.) Telli bir çalgı
z. 302a/17, 317a/1, 333a/20, 334a/1
zîrâ (Far.) Çünkü, zira
z. 265a/10, 269a/11, 273b/21, 274a/16, 294a/4, 297a/4, 331b/2, 332a/1, 332a/5, 339b/8, 341a/8
zişt (Far.) Çirkin
z.- i sipîdü 310b/8
z.- i ṣūret 265b/18
z. 268a/13
ziyâd (Ar.) Artma, ziyadelik
z. 275b/2, 280b/14
ziyâde (Ar.) Fazla, çok
z. 300a/18
ziyân (Far.) Zarar, ziyan
z. 299a/21, 316a/19
z.+ um 277b/16
ẓ.269a/15,272a/12,272a/19, 272a/8, 273a/21
baḫr-ı ẓ. 273a/13, 273b/20
baḫr-i ẓ. 301b/13
baḫr-ı ẓ.+a 271a/12, 271a/15, 271a/9, 274a/10, 341b/9
baḫr-ı ẓ.+ da 272a/6
ẓ.+ dan 273b/1, 3274a/8
baḫr-ı ẓ.+ dan 271b/19
ẓ.+ ı 310b/15
ẓurafâ (Ar.) Zarifler, nâzik, ince duygulu, hoş konuşmayı
ẓ.283b/12,295b/21 317a/14, 337a/7, 340b/2
ẓ.+ nuŋ 292a/11
ẓ.+ sına 292a/12
ẕü'l-celâl (Ar.) Celal sahibi, Allah
ẕ 265a/1, 323a/7
ẕübâb (Ar.) Sinek
ẕ.266b/19,275a/20,308b/17,309a/15 ,312b/12, 312b/17, 324b/16
ziyâret (Ar.) 1. Gidilmesi, dua edilmesi sevap olan yer 2.ziyaret, gidip görme
z. 273a/18
z. ḳılalum 269a/6
zor (Far.) Sıkıntı, rahatsızlık
z. 316b/7
z. idersem 312b/14
z.+ ıla 279b/19, 295a/9
z.+ ile 312b/13
żuḥa (Ar.) Yıldız
şems-i ż. 311a/3
zuḫal (Ar.) Satürn
z. 265a/11, 265a/12
ẓuhūr (Ar.) Ortaya çıkma, meydana gelme
ẓ.+ a 290b/19, 292b/9, 326b/8
ẓulâm (Ar.) Karanlık
ẓ. 299a/15
ẓulm (Ar.) Zulüm, eziyet, cefa
ẓ. 313a/7, 320a/9
ẓulmet (Ar.) Karanlık
ẓ.+ e 327b/21
ẓ.+ le 299a/15
ẓulumât (Ar.) Karanlıklar
ẓ 269a/5,271a/9, 271a/12, 271a/15, 271b/19, 272a/6, 272a/8, 272a/12, 272a/19,272b/18, 273a/13, 273a/21, 273b/13,273b/20,274a/8,274a/10, 301b/13,310b/15,341b/9
baḫr-ı ẓ.+ı 272b/18,273b/13,301b/3
z.+ ça 321a/16
ẕ.+ uŋ 285a/9
zübân (Far.) Dil, lisan
z.+ la 284a/9
z.+ sın 327b/17
zühre (Ar.) Çoban yıldızı
z. 275a/12, 327b/19
ceng-i z. 280b/12
ẕü'l-minen (Ar.) Minnetler, bağışlar, lütuflar, keremler sahibi
ḥabîb-i mazhar-ı esrâr-ı kerîm-ü ẕ.- 265a/9
zülf (Far.) Yüzün iki tarafına sarkan saç
z.- i dâmuŋ 265b/5
ḫalḳa-i z.+ ün 313b/3
z.+ üŋ 299b/19
cîm-i z.+ üŋ 281a/20
z.+ üŋe 313b/8
müşk-i ẕ.+ üŋ 265b/2

ẕürriyât (Ar.) Nesil, soy sop, döl
ẕ. 294a/7
ẕ.+ ı 294a/12, 294a/8
ẕ.+ ıyıla 322b/7
ẕ.+ ıyla 294a/16
ẕ.+ ıyile 327a/4

4.2. Özel İsimler Dizini

ʿacac bin ʿacı

ʿa. 304b/19

adonyâ bin dâvūd

a. 306a/21, 306b/4, 306b/6

ʿadri ş̲âmiri ʿadri ş̲âmirî

a. 306a/20, 330a/19

ʿâdî-yi ş̲emūd

ʿâ. 321a/6ş̲. 307a/10

adūzâm bin semuʿ

a.305b/11

ahdehe -i câẕ̲ū

a.330a/12

ahdeşi câẕ̲ū

a.267a/1

ʿaḥer yaḥū bin ṣâdıḳ

ʿa. 307a/7

aḫîmâ ʿisa

a.306a/14

aḥmed

a. 265a/7, 281a/16,323b/20, 343b/15

ḫatm-i a. 313a/20

nūr-ı a. 299b/12

a.+ den 301b/6

a.+e 265b/1, 281b/3, 299b/20, 328a/11, 340a/8

aḥmedî

muʿcizât-ı a. 341a/2

meclis-i a.+ de 340b/16

aḥyâ bin sistâki

a. 307a/8

âl-i oş̲mân

a. 265a/11, 344a/2, 344a/7

ʿaḳdum bin ʿakâ

ʿa. 304b/18

ʿaḳârib bin ʿaḳrabân

ʿa.la 304b/21

aḳdâḥ bin fâtihî

a.303b/10, 304b/1

ʿaḳdum bin ʿakâ

ʿa. 304b/18

aḳrân bin yenḳarâni

y. 303b/15

ʿakenkeʿi ʿayyâr

ʿa. 333a/14

ʿaḳrâ bin aḳar

ʿa. 304b/18

ʿaḳrân şâh

ʿa. 283b/9, 296a/8, 300a/2, 300a/4, 301a/9, 302b/10, 302a/20, 303a/5, 303b/15, 303b/8 304a/21, 315a/21, 329a/18, 329b/3, 337b/14, 338a/18

ʿaḳrân şâh hendelike

h.+ e 304a/21

aḳrânūş (Ar.)

a. 284b/3, 285a/20, 285a/6, 286b/10, 286b/5, 288b/16, 290a/12, 290a/21, 290a/8, 290b/17, 290b/2, 290b/5, 290b/7, 291a/8, 291b/13, 292a/13, 295b/10

a.- ı ʿâdî 306b/10

a. 284a/21

aḳvâs-ıʿâdî

283b/16, 306b/9

ʿalac bin ʿulūc

ʿa. 305a/1

allah

a. 266b/6, 277a/9, 282b/20, 283a/7, 291a/7, 297a/11, 317b/11, 321b/10, 322b/9, 327b/7, 328a/11, 336a/11, 339b/2, 340b/12

a.+a 268a/20, 279b/10, 281b/20, 293b/3, 301b/11, 306b/20, 311b/3, 323b/6, 332b/18

a.+ dan 311b/2

a.+ dur 297a/11

a.+ ı 282b/8, 292a/6, 326b/9, 336a/6

a.+ u 273a/7

a.+ uŋ 270a/16, 273a/9, 274b/7, 293b/4

ʿamâliḳa

ʿa. 267a/8, 268b/10, 283b/7, 284b/10, 296a/5, 297a/20, 297b/9, 300b/21, 304a/17, 304b/3, 304b/4, 310a/13, 311a/13, 311b/5, 314a/14, 315a/6, 317a/11, 320b/19, 321a/5, 323a/17, 331a/1, 332b/13, 337a/21

ʿanâḳ bin ʿunūḳ

ʿa. 304b/20, 306a/6

ʿanḳa

ʿa.- yı ḳâf 266b/7, 267b/5, 286a/11, 288b/9, 290a/4, 297b/19, 316a/20 316a/2, 328a/21

ʿa.- yı maġrible 307a/18

ʿa. 266a/2, 266b/10, 266b/19, 266b/5, 267b/3, 282a/2, 284a/6, 287a/5, 297b/16, 314b/16, 318a/4, 318a/8, 318b/15, 318b/8, 324a/5, 326a/6, 327a/13, 328b/2, 338a/2

sîmurġ-ı ʿa.+ ya 318a/21

ʿa.+ yı 304a/14

efrâsiyâb-ı ʿa.+ yile 308b/17

ḳâfʿ-ı a. 288b/17

a.+ sın 329b/15

ʿanḳâb

ʿa.- ı aşferile 304b/12

ʿa.+ ı 303b/15

anḳara

a. 304b/18

ʿanter-i ʿâdî

ʿa.-iʿâdî 283b/16, 304b/5, 306b/9, 311a/19, 332b/10

ʿarab

ʿa. 267a/8, 268b/10, 275b/2, 282a/10, 284b/15, 284b/7, 285a/7, 286b/11, 286b/13, 287b/5, 289a/14, 289a/7, 292a/4, 293b/17, 294a/2, 294a/20, 295b/17, 296a/12, 297b/2, 297b/8, 300b/20, 300b/3, 301b/10, 302b/18, 303a/10, 304a/15, 305a/13, 305a/21, 305b/21, 305b/3, 306a/16, 306b/11, 309b/21, 311a/11, 311a/8, 311b/5, 312a/6, 315a/11, 315a/5, 316b/15, 316b/21, 317a/16, 320b/17, 321b/13,

323a/16, 325a/18, 326a/14, 326b/9, 332b/11, 337a/19, 337a/20, 337b/10, 338a/3, 338a/6, 338a/8, 339b/14, 340a/2

ʿe.+ nuŋ 292a/4

kūstehem-i pehlevân-ı ʿa. 280a/10

milk-i ʿa. 313a/1

ʿa.+ larıyıla 306a/9

ʿarab ʿerbâ

ʿa. 267a/8, 268b/10, 282a/10, 284b/15, 284b/7, 286b/12, 286b/13, 289a/14, 289a/7, 293b/17, 294a/20, 295b/18, 296a/12, 297b/2, 297b/8, 301b/10, 302b/18, 303a/10, 304a/15, 305a/13, 305b/3, 309b/21, 311a/11, 311a/8, 311b/5, 312a/6, 315a/11, 315a/5, 321b/13, 323a/16, 337a/20, 337b/10

ʿarâḳıb bin merâḳıb

ʿa. 304b/17, 304b/21

ʿaraṣât

ʿa. 322b/12

arḳaş bin merḳeş

a. 332b/15

arḳış bin marḳış-ı ʿâdî

a.304b/4

âṣaf bin ber ḫıyâ

â. 269b/1, 269b/4 269b/13, 282a/10, 283b/11, 289a/6, 291a/3, 291b/11, 307a/6, 317a/14, 317a/7, 321a/13, 321a/9, 323b/2, 323b/12, 335a/21, 335b/5

â.+ a 296b/19

â.+ yı 269b/2

aṣḥâb

a.- ı kehf 277a/10, 280b/11, 302a/5, 310a/21

a.- ı ṣâḥib 342a/6

mahzen-i esrâr-ı a.- ı taḥḳîḳ 313b/12

aṭġa şaḫân

a. 283b/9, 296a/8, 300a/4, 302b/10, 303a/6, 315b/1, 329a/18 301a/9, 302a/20, 303b/12, 304b/12, 337b/14, 338a/19, 338b/2, 339b/16

aṭvâs-ı türk

a.334a/10334a/13, 334a/17

avyâṣer yuhūʿ

a.305b/20

ʿayyūri câẕū

ʿa.2. 266a/1 268a/15, 285a/6, 94a/7 294a/10, 294a/15, 294b/15, 297a/9, 298b/10,298b/14,298b/20,299a/3,299 a/9,300a/4,321a/16,321b/17,322a/7,3 22a/17, 322b/5, 322b/6, 323a/3, 325a/1, 325b/14, 328a/18, 329a/13, 329a/16, 329b/1, 329b/5, 329b/19, 330a/1, 330a/20, 330a/4, 330a/6, 331a/17, 331a/6, 332a/11, 332b/2, 337a/8

ʿazrâʾil

ʿa. 266b/14, 307a/9, 334b/7, 342a/8

âʿlem-i ʿa.+ dür 337a/4

aʿzeret

a. 315b/4 324b/13, 338b/1

a.+ i 338b/21

a.+ üŋ 308a/18, 308a/21, 308a/20

ʿazir yahū

y.+ yile 307a/10

baġdâd

b. î 317a/16

b.- i şîrâzî 307a/1

b. 267a/9, 283b/8, 284b/11, 289a/15, 289a/8, 296a/4, 297a/20, 297b/8, 301b/10, 304a/16, 306b/21, 307a/3, 310a/12, 310a/4, 311a/11, 311b/6, 312a/17, 315a/6, 316a/16, 3

baʿalbaŋ
b. 305b/12
baʿlbek
b. 310a/1
baṭlîmūs
b.307a/6, 317a/14
bayġâ
b. 304b/20
bâyezîd
b. 265a/11, 344a/2
b.+ üŋ 344a/5
bedṣuʿ
b.307a/11
behmen-i ṭūs
t.308b/8
behrâm bin kehdem
b.- ı ʿâdîyile 311a/19
b. 305a/19, 305b/18
behreveri
b. 307b/20, 308a/3, 308a/4, 308a/5, 308a/6
behrūz
b.279a/2
benâ yâḥū bin yeḥūyadaʿ
b.307a/8
berdeʿ bin tubaʿ
b. 305b/11
berḳân-ı bahâdur
b.279a/11
b.+ uŋ 279a/13
berzîn
b.279a/14, 279a/19, 279a/21
bîşeng
b.- i tîġzen310a/3, 315b/4
b.+ e 303b/1
b.+ i 311b/21
bozdepe
b. 283a/3, 322a/19, 323a/21, 323b/3, 324b/2, 325a/15, 327a/7, 329b/11, 329b/13, 330b/1, 330b/3, 334b/20, 335a/14, 335b/8, 335b/9, 339a/15, 340a/10, 340a/13
b.+ de 324a/2, 324b/18
b.+nüŋ 283a/9, 323a/19, 323b/2, 325b/21, 335b/1, 340a/2
b.+ si 332a/8
b.+ sin 329b/14
b.+ ye 321b/15, 321b/19, 322a/19, 324a/5, 338a/11
batîḥ bin burūṣî
b.306a/7
câbūdî
c. 307a/9
câḫı sevkî çâpūkî
c. 303b/5
câyiʿ peygamber
c. 335b/5
câẕū
c.- yı gümrâh 334a/19
c.- yı nâbeḳâr 322a/8
c.265b/12, 265b/16, 266a/12, 266a/1, 266a/8, 266b/11, 266b/16, 266b/17, 266b/18, 266b/19, 268a/17, 268b/5, 294a/10, 294a/7, 294b/15, 297a/9, 298b/17, 298b/20, 299a/11, 299a/13, 299a/15, 299a/19, 299a/3, 299a/7, 299a/8, 299a/9, 300a/4, 300a/5, 313a/2, 321a/17, 321a/19, 321b/18,

321b/3, 321b/9, 322a/11, 322a/17, 322a/7, 322b/17, 322b/5, 322b/6, 324b/17, 325b/8, 325a/10, 325a/11, 325a/2, 325a/4, 325a/5, 325b/14, 325b/15, 325b/16, 326a/3, 326a/5, 326a/7, 327a/12, 327a/3, 327a/6, 327a/9, 328a/18, 328b/1, 328b/11, 328b/15, 328b/2, 328b/20, 329a/1, 329a/10, 329a/11, 329a/13, 329a/16, 329a/4, 329a/8, 329b/1, 329b/17, 329b/5, 330a/1, 330a/10, 330a/13, 330a/14, 330a/18, 330a/19, 330a/21, 330a/4, 330a/6, 330a/7, 330a/8, 330a/9, 330b/15, 330b/19, 330b/20, 330b/8, 331a/10, 331a/14, 331a/18, 331a/21, 331a/3, 332a/11, 332a/13, 332b/2, 337a/8
ahdehe-i c. 330a/12
âheng-i c. 326a/4, 328a/20, 328b/6, 329a/15, 329a/3, 329b/6
bark-ı c. 266a/11, 266a/16, 266a/18, 266a/21, 266b/3
barḳ-ı c. 266a/8, 268a/15, 327a/14
gevlân-ı c. 329a/4
ḥalḥala-i c. 330a/13
ḫasḫane-i c. 330a/13
ketvâl-ı c. 329b/8
mânend-i c. 266a/15
ṭaġdaġa-i c. 330a/12
c.+ dan 329a/14
barḳ-ı c.+ dan 266b/12
nefs-i c.+ dan 327a/17
c.+ lar 266b/13, 268b/6, 326a/19, 327a/6, 328b/12, 328b/21, 329a/5, 329a/7,
330a/7, 330b/5
c.+ dandur 321a/16
c.+ ları 331a/5
c.+ya 325a/1
c.+ yı 299a/9, 329b/19, 331a/4
c.+ lara 330b/12
c.+ ları 268a/21, 331a/1
c.+ larıyıla 328a/20
c.+ larla 299a/5
c.+laruŋ 267a/1, 267a/2, 321b/8, 329a/6
c.+ nuŋ 266b/13, 266b/9, 322a/21, 327a/4, 329b/21, 332a/11
barḳ-ı c.+ nuŋ 266b/6, 266b/7, 266b/9
c.+ ya 268a/15, 298b/10, 325b/10, 325b/15, 329a/16, 330a/1, 330a/21, 330b/13, 331a/17, 334b/2
barḳ-ı c.+ ya 268a/8
ketvâl-ı c.+ ya 329b/6
c.+ yan 321b/18
c.+yı 267a/1, 299a/10, 325a/3, 325a/4, 330a/3, 330b/18, 331b/7, 332a/16, 343b/1
âheng-i c.+ yı 330a/3, 330b/17
bark-ı c.+ yı 265b/11
barḳ-ı c.+yı 266b/21, 267a/2, 268a/18, 268a/4, 268a/7, 298b/15, 299a/4, 299a/5, 299a/6
ġevlân-ı c.+ yı 330a/3
senderūs-ı c.+ yı 266b/21

c.+yıla 268a/18, 323a/3, 327a/11, 328a/21, 329b/9, 330a/10, 330a/11, 330a/12, 330a/8, 330a/9, 331a/6
kutvâl-ı c.+ yıla 329a/15
c.+ yile 267a/3, 294a/15
server-i c.+yân 329b/8

cebrâ'îl

c. 334b/8, 335a/12, 335a/5, 335b/10, 335b/16, 336b/11, 336b/13, 340a/11, 342a/8
enîs-i c. 337a/4
c.+ e 335a/2

celâleddîn

c. 269b/2, 283b/7, 296a/4, 297a/16, 307a/12, 315a/14, 321a/3, 331a/1, 337b/2
c.+ e 290b/1

cenderali

c.303b/10

cennet

murġ-ı c.- i cenân 318b/20
c.- i firdevsi 336a/1
c. 319a/1, 327a/21
aʿlâ-i c. 299b/14
hūri-yi c. 319a/9
ṭâvus-ı c. 336a/12
c.+ e 292b/12
c.+ i 327b/12, 334b/17

ceyḥūn

nîl-i c. 294a/21, 314b/2
cibrîl (Ar.) Cebrâîl
c.- i emîn 319a/2
c. 335a/10

cin

c. 282b/3
emir-i c. 273a/6
tâbiʿ-i şeytan-ı c. 280b/20
c.+ ni 283b/21
c.- i şeyâṭîn 322b/18
c. 285a/5, 290a/5, 336a/18, 343a/3
c.+ e 283b/18, 341a/18, 343a/6
c.+ü 334b/11, 336b/7, 337a/9, 339b/3, 341a/11, 341b/17, 342a/18, 342a/3, 342b/21, 342b/4, 343a/13, 343a/13

cūb süvâr

c. 322a/7, 335b/2

çâpūkî

ç. 303b/5

çâşʿar

ç. +ı306a/21

çîn

ç. 284b/7, 300a/20, 339a/6, 340a/15

çîpūr

ç. 284b/1, 285a/6, 287b/14, 287b/20
ç. a 284b/6, 287b/14
ç.+ uŋ 288a/1, 288a/2, 288a/3, 288a/
ç.+i 284a/14, 284a/17, 284b/6, 285a/19, 285b/18, 286a/10, 286a/20, 286b/10, 287a/13, 287a/21, 287b/13, 287b/17, 287b/20

çiyḫe

ç.+ de 340a/17

dâniyâl

d. 283b/14, 306a/15, 315a/12, 317b/8
d.+ uŋ 317b/7

dâvūd

d. 281b/11, 283b/13, 283b/14, 284b/8, 284b/9, 291b/11, 292a/3, 292b/13, 293b/17, 295b/16, 295b/7, 305b/1, 305b/19, 305b/5, 306a/11, 306a/15, 306a/20, 306a/21, 306a/5, 306b/13, 306b/4, 306b/6, 315a/12, 317a/8, 322a/16, 323b/12, 332a/8, 335a/7, 341a/15, 341a/9, 342b/18, 342b/19
ṣabiy-yi d. 322b/21
zebūr-ı d. 323b/7
zebūr-ı d.+ a 269a/10
d.+ dan 282a/9
zebūr-ı d.+ ile 281b/19
d.+uŋ 305a/12, 305a/15, 305a/18, 305b/10
d.+a 341a/14
d.+ oġlı 334b/8, 339b/7

dâvūd bin îşâ

î. 283b/13, 284b/8, 292a/3

dersū

d.310a/8, 327a/11

dūda âheng ü câẕū

d. 327a/6, 328a/20, 328b/6, 329a/3, 329b/21, 329b/6, 330a/3, 330b/17

dünye

d.328a/8

düleyl-i ẕelîl

d. 330a/16

ʿecel bin ʿucūl

ʿe. 304b/20

edrene

e.287b/17

eflâṭūn - ı yūnânî

e.- ı yūnânî 265b/9, 281b/5, 300a/1 313b/12, 328a/14
ḳavl-i e.- ı yūnânî 341b/2
naḳl-ı e. 337a/5

efrâsiyâb

e.- ı cabbâr 309a/10
server-i e.- ı ġaddâr 284b/6
e.-ı kurt 303a/2, 309b/6, 312a/12, 314a/8, 337b/13, 338b/10
e.- ı ḳurt 315a/16
e.- ı kurtla 312a/17
e.- ı ʿanḳâyile 308b/17
e.- ı şâh-ı tūrânî 308b/11
e.- ı tūrân 314b/14, 329a/19
âheng-i e.- ı tūrânî 310a/17
e.- ı türk 288a/3, 300a/12, 301a/8, 301b/7, 301b/9, 302a/13, 302a/7, 302b/13, 303a/9, 304a/7, 308a/21, 309b/12, 312a/18, 312a/7, 315a/20, 315b/14, 315b/6, 318a/5, 323a/4, 324b/5, 332b/19, 333a/18, 334a/4, 337b/20, 338a/20, 338b/16, 339b/18
e.- ı türke 300a/7, 331a/18
e.- ı türkî 329b/2
e.- ı türkile 324a/3
e.- ı türküŋ 312a/5, 312b/7, 320a/8
e.- u türkile 321a/17
e. 275a/20, 280a/12, 284a/14, 284a/16, 284b/3, 286b/15, 287a/11, 287b/6, 288b/4, 290a/9, 290b/7, 292a/19, 294b/13, 294b/8, 296b/1, 297a/2, 300a/17, 300a/9, 300b/10, 300b/15, 300b/16, 300b/18, 300b/9, 301a/11, 301a/15, 301a/7, 301b/1,

302a/19, 302b/11, 302b/12, 302b/3, 302b/7, 303a/15, 303a/21, 303b/11, 303b/18, 304a/12, 304a/4, 304a/6, 307a/18, 307b/19, 307b/6, 308a/10, 308a/15, 308a/18, 308b/13, 308b/16, 308b/21, 308b/7, 309a/12, 309a/15, 309a/20, 309a/21, 309b/10, 309b/11, 309b/12, 309b/18, 309b/19, 309b/2, 309b/8, 310a/11, 310a/16, 310a/2, 310a/3, 310a/4, 310a/9, 310b/21, 310b/4, 311a/10, 311a/14, 311a/20, 311b/17, 311b/18, 311b/20, 311b/4, 311b/6, 311b/8, 312a/11, 312b/11, 312b/17, 313a/2, 313b/11, 313b/15, 314a/3, 314a/7, 314b/20, 315a/16, 315b/4, 316a/2, 316b/13, 316b/14, 317a/2, 317a/3, 318b/14, 319b/19, 320a/12, 320a/14, 320a/5, 320b/13, 320b/20, 321a/15, 321b/17, 322a/16, 324b/12, 324b/14, 324b/16, 325b/4, 329b/8, 331a/20, 331b/14, 331b/15, 331b/20, 331b/8, 331b/9, 332a/18, 332a/20, 332a/6, 332a/9, 332b/10, 332b/13, 332b/21, 332b/4, 333a/1, 333a/14, 333a/4, 333b/10, 333b/17, 333b/2, 333b/20, 334a/10, 334a/19, 337a/14, 337a/8, 337b/18, 338a/13, 338a/20, 338b/20, 338b/21, 338b/8, 339a/13, 339a/16, 339b/1, 339b/4, 340a/12, 340a/2, 343b/2

amedan-ı e. 299b/21

ceng-i e. 275a/13, 328a/12

dîvân-ı e. 315b/3, 324b/10

gürz-i e. 314a/12

iẕn-i e. 287a/11

ḳalʿa-i e. 285b/16

nâme-i e. 268b/17

pehlivân-ı e. 314a/4

server-i e. 286a/10

şâh-ı e. 286b/3, 331b/21, 339b/13

e.+a 308b/20, 309b/8, 311a/5, 325b/12, 331b/20, 331b/7, 332a/12, 332b/17, 332b/3

diyâr-ı e.+ a 285a/9

e.+a 302b/6

e.+ dan 284b/20, 317b/5

pehlevân-ı e.+ dur 287a/10

e.+ı 300a/8, 301b/15, 312b/5, 313b/18, 314a/16, 329a/16, 332a/21, 332b/5

e.+ ıla 333b/2

e.+ lar 288b/14

e.+uŋ 288b/19, 290b/2, 290b/3, 303b/7, 309b/1, 311a/4, 315b/1, 315b/2,

318a/18, 325b/11, 325b/5, 331b/13

elʿūn peygamber

e.335b/5

el fenci türk

e. 303a/18

emnūn bin dâvūd

e.305b/19

endelüs

e. 267a/11, 268b/10, 270a/19, 283b/8, 284b/14, 289a/15, 289a/8, 294a/18, 294b/13, 294b/19, 294b/2, 296a/18, 296a/19, 296a/7, 297a/3, 297b/10, 297b/13, 297b/14, 297b/19,

297b/2, 297b/4, 298a/1, 300a/2, 300b/19, 301a/9, 301b/8, 302a/20, 302b/9, 303a/5, 303b/7, 304a/21, 304a/6, 304a/7, 304a/8, 304b/11, 304b/2, 304b/9, 310a/9, 311a/5, 311b/7, 312a/1, 312a/14, 312a/8, 314b/20, 315a/21, 315b/16, 320a/16, 320b/13, 321a/18, 324b/19, 325b/11, 329a/18, 329a/20, 331a/19, 331b/10, 332a/21, 337b/13, 338a/16, 338a/18, 338b/1, 339a/16, 339b/16, 340a/12
âheng-i e. 300b/9
şâh-ı e. 303a/5
memleket-i e.+ de 340a/16
e.+ ı 329a/18, 329b/3, 337b/14
e.+ ıyıla 304a/21, 304b/1
e.+ i 303b/10, 303b/8, 320b/10
şâh-ı e.+ i 303b/8
şâh-ı e.+ iye 301a/9

erdebili
iʿtişâm-ı e. 305b/2

erdevâm
e.+ ı 304b/12

erdevân
e.+ ı 303b/15

eşen ḫâ azrâiʿ remmâl
e.307a/9

eşnâyil bin îşâ
e. 305a/15

evsaṭ bin esveṭ
e.307a/1

evyaşir bin dâvūd
e.323b/12

eyleyâ vü dâniyâl
e. 317b/7, 317b/8

eylūḫ bin anūḫ
e. 303a/18

fâtiḥa suresi
f.+ yıla 344a/11
f.+ yla 299b/11, 327b/9

felesṭîn
f. 275a/18, 276a/7, 280b/18, 300a/6, 300b/13, 306b/3

feresṭūn- i ʿâdî
f. 333b/6, 333b/9
f.- i ʿâdînüŋ 333b/8, 333b/11
f.+ uŋ 333b/12

ferhemend-i türk
f.+e 333a/19, 333a/21
f. 332b/21, 333b/1

ferhemend-i aḫter
f. +ıyle 303a/19

ferhenc-i türk
f.303a/18,307b/12, 307b/14, 307b/15, 307b/6, 307b/7

feylūk-i câẕū
e.325a/4, 325b/15, 327a/4, 328a/21, 329a/3, 330a/3, 330b/17

firdevsî
f. 265a/6, 265b/1, 288b/7, 299b/12, 299b/14, 313a/10, 313a/18, 313b/10, 327b/18, 327b/2, 343a/18
münâcât-ı f. 343b/9
şâʿir-i f. 344a/10
taḫt-ı f. 334b/16
f.+ dür 265b/6, 281b/2
f.+ nüŋ 328a/11

f.+ye 265a/15, 281a/15, 281a/16, 313a/19, 313a/21
f.+ yi 327b/11

firîdūn
f. 292a/18, 292b/3
cimşîd-i f. 284b/1

firʿovn
f.265/b14

ġayyūri
ġ.303b/5,324b/17, 330b/13, 330b/19, 331b/7, 332a/13, 332a/16

ġazînos
ġ.- ı ẖâkperest 292b/1
ġ. 291a/11, 291a/9, 291b/14, 291b/15, 291b/18, 291b/9, 292a/1, 292a/14, 292a/9, 292b/21, 293b/1, 293b/14, 293b/6, 294a/, 294a/1, 294a/11, 294a/9, 295a/10, 295a/3, 295b/2, 295b/5
ġ.+ a 291b/21, 294a/12
ġ.+ ı 291b/4, 295a/17, 295b/6
ġ.+ uŋ 291b/20, 295b/8

gelinūs- ı ʿâdî
g.- ı ʿâdî 306b/10, 332b/11

germiyân
e.304b/18

gevherm- i ʿâdî
g.- i ʿâdî 283b/17

gevlân- ı câẕū
g.- ı câẕū 325b/15, 329a/4, 330a/3
g. 325a/4, 327a/4 328a/21

ġızgıri
ġ. 303b/14

gîv
g.275b/16, 276a/19, 279b/6

göklig-i câẕū
g. –i c.+yıla 330a/10

güderz
g.276a/18

ġūşat bin verdaşt
ġ. 310a/8

güdezer
g.279b/6

gürci
g. 284a/14

gürcistân
g. 284a/15
g.+ da 340a/15

ẖabėş
vilâyet-i ẖ.+ de 340a/16

ḥaḳḳ
ḥ.+ a 299a/21
ḥ.+a 267a/18, 271a/1, 271b/15, 273a/12, 275a/6, 275b/15, 281a/3, 282b/8, 290a/3, 292b/5, 296a/2, 296a/5, 296a/1, 299b/4, 299b/5, 318b/4, 323b/13, 324a/1, 327b/4, 328a/10, 328a/4, 329a/2, 334b/4, 335a/7, 335a/8, 335b/13, 340b/13
beyt-i ḥ.+ a 280b/20, 313a/3
cânib-i ḥ.+ a 292b/5
ẖ.+ ıdur 293b/10
emr-i ḥ.+ a 299b/1
ḳurb-ı ḥ.+ a 273b/4, 281a/5, 299b/3, 327b/2
ẕikr-i ḥ.+ a 320a/4

ḥ.+ı 270a/14, 290b/8, 292b/16, 292b/19, 292b/3, 299b/2, 313a/11, 319b/8, 327b/19, 328a/1
ḥ.+ ıçün 270a/18
beyt-i ḥ.+ ı 273a/18, 313a/4
ṭâʿat-ı ḥ.+ ı 273a/10
ẕikr-i ḥ.+ ı 319a/18
ḥ.+ ıçün 270a/10, 323b/19, 323b/20
ḥ.+ ıduġın 293b/21
dîn-i ḥ.+ ıduġın 294a/3
ḥ.+ ımuzda 275b/9
ʿinâyet-i ḥ.+ ile 322a/11
ḥ.+ umda 270a/8
ḥ.+uŋ 265a/6, 266b/, 322a/2, 322b/13, 342a/11
iẕn-i ḥ. 322a/15
ẕiḳr-i ḥ. 269a/5

ḥaleb

ḥ.305b/12, 306b/11, 306b/18, 310a/1, 310a/14, 320b/17

ḥalḥala- i câẕū

ḥ.- i câẕū 330a/13

ḫalḳūl bin cidünem

ḫ. 305b/6, 307a/9

ḥalʿūç

ḥ. 303a/18

ḫasḫane- i câẕū

ḫ.- i câẕū 330a/13

heyşâm bin heyşūm-ı ʿâdî

e.304b/5, 332b/15

ḫıżır

ḫ.269a/2, 269a/4, 269a/6, 269b/8, 269b/11, 269a/14, 269b/15, 270a/13, 270a/18, 270b/11, 270b/13, 270b/14, 270b/17, 270b/5, 273a/7, 273b/19, 274a/10, 274a/21, 274b/16, 274b/21, 275a/2, 275a/3, 275a/7, 296b/19, 296b/9, 306b/15, 317b/14, 317b/19, 322a/2, 322a/6, 323a/12
ḫ.+ a 270a/11, 274a/21
ḫ.+ dūġın 273b/18
ḫ.+ duġuŋ 274b/1
ḫ.+ dūġuŋ 273b/19
h.+ı 296b/8
ḫ.+ ıŋa 270b/3
ḥ.-ı ḥâżır 270a/3, 270a/5, 270a/8, 270a/10, 270b/4, 273b/16, 296b/18, 296b/7, 319a/8, 322a/4, 323a/11, 323a/5
ḥ.- ı ḫâżır 270a/15
ḥ.+ a 274a/11
ḫ.- ı muḳaddem 268b/20
ḫ.- ı zamân 269b/17
ḫ. 342a/6
ḫ.+ a 323a/7
ḫ.+uŋ 270b/15, 296b/20, 297a/7, 322a/18, 323a/10
veḥîmân-ı müʿebbir
ḥ.- ı müʿebbir 307a/9

hindūstân

h. 270a/15, 270b/9, 272a/4, 292a/12, 319a/12, 322a/12, 323a/6, 326a/6
h.+ da 270a/21, 340a/16
h.+ dan 270b/9

ḫink- i isḥâḳ

ḫ 306b/12, 311a/20

horasân

h.326a/20, 340a/15

hūd peygamber
h. 273a/11, 273a/14, 273a/9
ḫudâ
ḫ.281a/15, 296a/3,299b/11, 299b/8, 322a/11, 327b/10, 335b/15
ḫ.- yı rabbi'lʿâlemin 266b/8
ḳurb-ı ḫ. 299b/5
ḫ.+ dur 292b/17, 327b/4

hüdhüd
h. 267b/3, 268a/1, 289b/12, 300a/8, 317b/21, 318b/15, 327b/15
h.+ a 267b/21, 318b/8
h.+ ı 284a/12, 289a/18, 326a/7
ḫ.+ ya 274b/9

ılġâẓ
ı.285a/13,288a/13,300a/13,301b/12, 325a/15
kūh-i ı. 334b/19, 343a/21
ʿırâḳ
ʿı. 340a/17
şark-ı ʿı. 325b/6
ʿı.+ a çıḳdı 266b/8
iblîs
i.- i laʿîn 331b/13
i.- i laʿînüŋ 331a/6
i. 268a/16, 294a/8, 298b/11, 330b/9, 332a/19, 332a/7
dâsıtân-ı i. 331a/16
i.+ e 331a/17
nefs-i i.+ e 340b/15
ibrâhîm
i. 284b/8, 322b/20
ihdineş
i.330a/16
ilyâ bin îşâ
i.283b/13, 305a/11, 331a/2,
ilyâ vü şâh
i.331a/4
ilyâ bin dâvūd
i. 291b/11, 315a/12
ḫızır u ilyâs
i.+ ıla 342a/6
imnūn bin dâvūd
i.283b/13
irân
i.- ı tūrân 278a/4
i. 306b/2
ʿisâ
ʿi. 306a/14, 327b/21
bâd-ı ʿi. 313a/19
ʿi.- yı 319a/21
isbir
i. 306a/15
isfehân
i. 340a/17
isfendiyâr
i. 302a/7
iskender
i.-i kübrâ 268b/20, 269b/20, 270b/17, 274a/10, 284b/2
i. 274b/12, 305b/8
sâyaban-ı i. 326b/6
sedd-i i. 267a/13, 283a/12, 283a/5, 283b/15, 301a/20, 301b/17, 302a/18, 302a/6, 306b/12, 308a/2, 309a/5
i.+ içün 269b/18

i.+ le 268b/21
i.+ lerüŋ 275a/2
i.+ üŋ 275a/2

islâm

duʿâ-i pâdişâh-ı i. 343b/20

isrâfil

i. 334b/14, 334b/6, 335a/13, 335b/19, 335b/20, 336a/16, 336a/2, 336a/4, 336b/10, 336b/2, 340a/11, 342a/8
melik-i i. 334b/7
ṣūr-u i. 276a/6
i.+ den 335a/4
i.+ e 335b/18
i.+i 336a/11

isrâ'il

i. 267a/10, 276a/7, 276b/13, 280a/20, 280a/5, 280b/1, 281b/12, 289a/3, 295b/16, 297b/1, 311a/16, 321b/14, 323b/10, 335b/7, 336b/12, 337a/21, 337b/11
i.+ e 341a/10
i.+ üŋ 283b/10, 284b/9, 289a/7, 323a/17, 306b/6, 310a/14

istefanūs- ı ʿâdî

i.304b/6, 306b/10

ḳaḥdân-ı ʿarabî

ḳ. 311a/19
ḳ.+ile 305a/16

ḳaḥṭân- ı ʿarabî

ḳ. 332b/12

ḳaḫun

ḳ. 307a/7
ṣâdıḳ-ı ḳ. 323b/12

ḳam ḳamu-yı berberîn

305a/12

ḳanṭaş-ı yūnânî

ḳ.+ ı 305a/12

ḳanṭūr- i ʿâdî

ḳ. 304b/6, 306b/10, 332b/11

ḳaradeŋiz

ḳ. 285a/14, 285b/12, 285b/2, 296a/18, 297b/5, 299a/12, 301b/13, 303a/13, 309b/5, 310b/2, 315a/16, 322a/9, 324b/2, 325a/13, 325a/9, 326a/11, 327a/7, 328a/16, 330a/5, 330b/18, 334b/19, 338b/12, 340a/1, 342b/12, 342b/8
ḳ.+ den 296b/14
ḳ.+ dür 301b/21
ḳ.+ e 282b/19, 300b/2
ḳ.+ i 282b/20
ḳ.+ ile 283a/17
ḳ.+ le 323b/3, 329b/10
ḳ.+ üŋ 283a/8

ḳaresi

ḳ. 304b/19

ḳarṭūs-ı ʿâdî

ḳ,279b/7, 295b/3,332b/10
ḳ.+ ı 303b/14

ḳartūs berṭūs

k.279b/7, 305b/19

ḳârūn

ḳ.276b/12, 277b/14, 277b/16, 277b/20, 278a/17, 278a/20, 278b/13, 278b/17, 278b/4
genç-i ḳ. 344a/10
ḳ.+ a 277b/13

ḳ.+ ı 278a/5, 280a/15
ḳ.+ ıla 275b/12
ḳ.+ ile 280b/2
ḳaryūs- ı ʿâdî
ḳ. 332b/11
naḫnu ḳasemnâ
n. 320a/7
ḳâsım
ḳ. 323b/20, 343b/14
ḳ.+ dur 265a/7
ḳastalânî endelüsı
ḳ. 303b/10
ḳayṣeri
ḳ. 267a/11, 283b/8, 284b/13, 289a/15, 289a/9, 296a/4, 297a/19, 297b/8, 301b/11, 304a/17, 304b/16, 305a/3, 311a/12, 311b/5, 315a/5, 317a/12, 317a/16, 320b/18, 321b/13, 323a/16, 337b/1, 337b/10
ḳaysūn câẕū
ḳ. 330a/9
ḳaytalâs
ḳ.+ ı 304b/1
kâẕ peygamber
k. 269b/13, 269b/2, 283b/11, 291a/3, 291b/11, 306b/16, 323b/10
kehdem
k.305a/19
kehrem- i âdî
k. 304b/5, 306b/9, 315a/17, 324b/13, 332b/11
kehreme
pehlevân-ı k.+ yile 300a/18
kehremî
k.301a/14, 338a/8
kenʿ ânî
k. 317a/9
kenes
k. 294a/18, 294b/2, 299a/20, 313a/2, 322a/10, 330a/16
k.+ le 326a/5
k.+ e 325b/9
k.+ i 331b/8
k.+ ile 325a/11, 325a/5, 327a/4
k.+ le 325b/15
ketvâl- ı câẕū
k. 329b/8, 325a/3
k.+a 329b/6
keyḫüsrev
k. 284b/2
keykâvus
k. 275a/10, 275a/9, 275b/4
k.+ a 275a/8
keyḳubâd
k. 275a/21, 275a/8, 275b/4, 276a/12, 277a/6, 277b/11, 277b/9, 278b/14, 278b/18, 278b/7, 279a/14, 279a/2, 279a/8, 279b/2, 280b/19, 280b/2, 281b/6, 292a/19, 300a/5, 300b/12, 306b/2, 306b/3, 306b/4
dâsıtân-ı k. 275a/6
keyḫüsrev-i k. 284b/2
k.+ dan 275b/12, 284b/20
ceyş-i k.+ dan 279a/7
k.+ dur 297a/3
k.+ la 306b/4
k.+ uŋ 277b/3, 279b/21
keyūm

k. 330a/16

ḳimlâḥ

ḳ. 334a/6, 334a/8, 334a/9

kitvâli câẕū

k.325b/14

ḳosṭanṭin

şehr-i ḳ.+ iye 341b/13

ḳubâd

ḳ.275b/15, 276a/15, 276a/16, 276a/6, 276b/18, 278b/9, 279a/9

cemîʿ-i ḳ. 275b/21

şâh-ı ḳ. 275a/14

ḳ.+ a 278b/10

ḳ.+ am 275a/10

şâh-ı ḳ.+ am 275a/20

ḳ.+ ı 275b/8, 281a/2

ḳ.+ uŋ 275b/13, 275b/5

ḳurṭūs- ı ʿâdî

ḳ. 283b/16, 287b/11, 287b/18, 287b/19, 287b/21, 288a/4, 304b/5, 306b/9, 307b/21, 308a/13, 308a/17 308a/15, 308a/20, 308a/5, 308a/6, 308b/11, 308b/2, 308b/3, 309b/13, 309b/16, 309b/17, 309b/3, 309b/7, 315a/10, 333a/9

pehlevân-ı ḳ.- ı ʿâdî 308b/15

ḳ.+nüŋ 308a/10, 308a/14, 309b/14, 309b/18, 309b/20, 315b/5, 317b/5

ḳ.- ı pehlevân 308b/20, 309a/21

ḳ. 288a/2, 309b/11, 309b/19

ḳ.+ dan 309b/4

ḳ.+ ı 308b/21

ḳ.+ uŋ 309b/13, 309b/17

ḳ.+ye 290b/1, 316b/8

ḳ+yi 308a/17, 309a/10, 318a/10, 318a/4

kürt

k. 317a/3, 338b/10

efrâsiyâb-ı k.303a/2, 309b/6, 312a/12, 314a/8, 337b/13, 338b/10

efrâsiyâb-ı k.+ le 312a/17

kūstehem

k.- i pehlevân-ı ʿarab 280a/9

k.276a/18, 279b/5, 280a/11, 280a/15, 280a/17, 280a/18, 280a/19, 280a/2

k.+ e 275b/16

ḳutbü'l-aḳṭâb

ḳ. 273a/16, 273a/19, 273b/1, 273b/5, 273b/6, 273b/12, 274a/1, 274a/12, 274a/19, 274a/7, 343a/3

k.+ a 273a/19, 273b/12

ḳ.+dan 274b/

kutvâl- ı câẕū

k.- yıla 329a/15

ḳuṭâṭ- ı yūnânî

ḳ. 283b/8, 296a/4, 297a/20, 305a/2, 317a/11

küstehem

k.279a/1

lâkleng câzū

l.+yıla 330a/10

lâvî

l. 305b/1

liye

l. 340a/17

loḳmân

l.265b/9, 268b/19, 269a/1, 268b/19, 269a/13, 269a/17, 269a/19, 269a/2,

269a/21, 269a/7, 269b/1, 269b/13, 269b/16, 269b/3, 269b/5, 269b/6, 270a/9, 270a/11, 270a/7, 270b/1, 270b/19, 270b/2, 270b/7, 281b/4, 282a/10, 283b/11, 284a/14, 289a/6, 291a/3, 291b/10, 291b/21, 292a/13, 292a/14, 292a/15, 292a/21, 292a/9, 292b/21, 293a/1, 293b/13, 293b/18, 293b/2, 295a/5, 295a/6, 295b/6, 296b/20, 297a/14, 300a/1, 306b/16, 313b/12, 317a/14, 317a/7, 321a/14, 321b/11, 321b/12, 321b/16, 322a/10, 323b/2, 323b/9, 328a/13, 333b/9, 335b/5
l. ḥakîm-i l.+ken 269b/21
ḳavl-i l. 337a/5
naḳl-i l. 330b/3, 341a/13, 341b/2
l.+ a 291b/20, 293b/19, 296b/19
l.+ uŋ 269b/4, 293b/15, 321b/15

mâçîn
m.+ de 284b/7, 339a/6, 340a/15

maʿreki câẕū
m. 330a/13

marḳış- ı âdî
m.- ı âdî 304b/4

meʾcüc
m.+ i 341b/8

medîne
m.276b/13, 289a/4, 295b/18, 304a/16,306b/18, 310a/1, 311b/6, 320b/18

Mekke
m. 289a/4, 295b/18, 304a/16, 306a/8, 306b/18, 310a/1, 311b/6, 320b/18, 327b/19

mekketü'l- allah
m. 273a/16, 273a/17

menteşe
m. 304b/20

menüçehr
m. 292a/19
m.+ i 284b/2

menzele
m. 319a/17

merâḳıb- ı yūnâni
m.+yle 304b/17
m.+ la 305a/1

merġūr medenî
m. 307b/18

merrîẖ
m.- i felek 280b/9
m. 265a/12, 275b/1, 277a/13, 277b/2, 278b/2, 279a/1, 280b/6, 285b/18, 288b/13, 298b/7, 301b/3, 307a/17, 308b/19, 309a/13, 309a/19, 314a/5, 320a/20
çerẖ-i m. 280a/8, 314a/6
m.+ i 277a/19, 280a/7
m.+ üŋ 282b/1, 308b/10

mışır
m.- ı ẖançer 266a/20
m.- ı şâm 307a/12, 337b/10
m. 267a/8, 269b/2, 269b/4, 270a/17, 270b/9, 283b/7, 284b/10, 289a/14, 289a/8, 290b/1, 291a/8, 295b/17, 296a/4, 297a/16, 297a/18, 301b/10,

304a/16, 306b/18, 307a/12, 309b/21, 310a/12, 311a/12, 315a/14, 320b/18, 321a/3, 331a/1, 337b/2, 340a/16
m.+ a 270b/1
m.+ dan 270b/1

mikâʾil
m. 342a/8
mūnis-i m. 337a/4
server-i m. 334b/7

mînâ-yı ḥaḥūṣânî
mînâ-yı ḥ. 307a/7

miʿrâḳ
m. 303b/12, 303b/16, 304b/13

muḥammed
m.- i muṣṭafânuŋ 334b/10, 340b/11
m. 265a/10, 265a/7, 323b/20, 343b/15, 344a/3, 344a/7
muʿcizât-ı m. 340b/13
sedd-i m. 313a/20
nūr-ı m.+ üŋ 334b/15
muʿcizât-ı m. 340b/16
m. 300b/14
m.+ ler 276a/1, 280b/7
m.+ lerüŋ 298b/1

mūkî
m. 303b/5

mūsâ
m. 265/b14, 267a/9, 282a/11, 282a/8, 295b/16, 295b/7, 306b/11, 306b/14, 311b/3, 313b/8, 315a/4
levḥ-i m. 306b/19, 322b/3
tevrât-ı m.+ ile 281b/19
m.+ ya 311a/11
sekine-i m.+ ya 307a/3
tevrât-ı m.+ ya 269a/9, 323b/7
sekîne-i m.+ yı 315a/4

nâṣan bin dâvūd
n. 306a/19, 335b/5

nâṣen
n. 269b/2, 269b/13, 323b/9

nâṣın
n. 283b/11, 291a/3, 291b/10, 306b/16

nebîyallah
n. 269a/2, 269b/7, 270b/19, 272a/3, 290b/9, 317b/11, 318a/3, 321b/16, 322b/8, 335a/12

nîl
n.- i ceyḥūn 314b/2
n. 270a/17, 294a/21
n.+ e 270a/17
n.+ indeki 270b/9

nūḥ
n.- ı tūfân 301a/7
n. 272a/4, 272a/5, 282a/8, 285b/18, 306b/14
ʿömr-i n. 265a/14, 344a/10
ṭūfân-ı n. 310b/17, 338b/13

pîşeng
p. 338b/2
p.+ e 303b/6

pürzîn
p. 279a/19, 279b/1
p.+ i 279b/2

raʿd bin berḳ
r. 269b/3, 269b/5, 306b/21, 311a/18, 312a/17, 312b/11, 312b/16, 312b/5, 312b/6, 312b/8, 313b/15, 313b/20,

314a/9, 314a/10, 315a/11, 315b/5, 316b/9, 317b/6, 318a/11, 318a/4
r.+ uŋ 314a/12, 314a/13

râdî bin îşâ
r. 305b/1

raḥic bin aracî
r. 303b/11

rahnumâ-yı ʿadenî
r.- yı 286a/8

rahvâ bin berʿavm
r. 306a/19

rıḍvân
enîs-i ḥūri-yi r. 318b/20
ḥūri-yi r. 319a/1

rūs
r.+ da 340a/17

rüstem
r.- i dâsıtân 278a/4
r.- ü dâsıtân 278a/2
r. 279a/1, 279b/5, 280a/16, 283a/6, 286b/7, 302a/8, 314a/21, 326a/15
destân-ı r. 280a/10, 312b/11
ḫançer-i r. 298a/5
zâl-ı r. 300a/7
r.+ lere 303b/3

ṣafṣaḥa câẕū
ṣ. 330a/8

ṣafvân bin ʿafvân
ṣ. 305b/6, 311a/19

sâḳūr- i ʿâdî
s. 333b/12, 333b/16, 333b/19, 333b/20, 334a/2, 334a/8, 334a/10, 334a/12, 334a/13, 334a/16, 334a/7
s.+nüŋ 334a/14
s.+ye333b/18,334a/1, 334a/6334a/13

sâm- ı sūvâr
ceng-i s.321a/8
s. 272a/4, 275b/11, 275b/13, 276a/21, 276b/12, 276b/19, 277b/13, 277b/2, 277b/5, 277b/16, 277b/17, 278a/11, 278a/15, 278a/2, 278a/4, 278a/6, 278a/7, 278a/8, 278a/13, 278b/8, 278b/20, 278b/21, 278b/5, 279a/1, 279a/3, 279a/5, 279b/2, 279b/9, 280a/1, 280a/16 280a/11, 280a/17, 280a/2, 280a/9, 280b/19, 280b/2, 281b/6, 284b/21, 300a/6, 302a/9, 306b/4
ḳıṣṣa-i s. 275a/6
pehlevân-ı s. 278b/3
s.+a 278a/1, 280a/13
s.+dan 275a/13, 278a/9
s.+duġuŋ 278b/7
s.+dur 277b/8, 278a/10, 278a/21, 278b/3
s.+ı 278a/11, 280a/20
s.+leyin 312b/2
s.+uŋ 278a/19, 278a/6, 278b/4, 279a/16, 279b/4, 279b/8
s.+ dan 278b/21
s.+ ı 278a/8
s.+ ile 277b/20
s.+ uŋ 278a/14, 278a/20

ṣâr
ṣ. 306a/11

ṣarūḫân
ṣ. 304b/19

sâsân

s. 280a/20

seḳlân-ı rūmî

s 332b/12

selmūn-ı ḥâ uḥūʿ

s. 307a/7

semerkand

s.+ ı 266b/8

semre câẕū

s. 330a/13

senderūs-ı câẕū

s 266b/21

s.+ ı 304b/12

sendüşi

s.303b/15

sikender

s. 265a/5

sedd-i s. 278a/7, 279a/10

s.+ dür 344a/8

sîmurġ

s.- ı ḳâfile 292a/5

s.- ı ʿanḳây-ı ḳâf 286a/11

s.- ı ʿanḳâya 318a/21

s.265b/10, 265b/21, 266a/11, 266a/16, 266a/17, 266a/18, 266a/5, 266a/8, 266a/9, 266b/, 266b/21, 267a/2, 268a/1, 268a/3, 268b/2, 268b/6, 276b/5, 277a/17, 280a/8, 282b/13, 282b/4, 282b/7, 282b/9, 284a/2, 284a/3, 285a/3, 286a/3, 288a/12, 288a/14, 289a/17, 289a/18, 289b/12, 289b/13, 289b/14, 289b/16, 289b/19, 289b/7, 297b/16, 298a/7, 299a/4, 301a/1, 310b/19, 311b/8, 312b/15, 316a/14, 316a/2, 316b/1, 316b/13, 316b/17, 316b/5, 318a/10, 318a/12, 318a/16, 318a/18, 318a/4, 318a/8, 318b/1, 318b/15, 318b/18, 318b/3, 318b/8, 319a/3, 320b/2, 324a/11, 324a/15, 324a/20, 324a/5, 326a/6, 326b/13, 327a/13, 327a/2, 328b/11, 328b/2, 329a/11, 329a/2, 329a/3, 330a/2, 330b/16, 330b/20, 331a/13, 331a/2

bedest-i s. 266b/20

dâsıtân-ı s. 265b/8

s.+a 267b/20, 268a/20, 268a/3, 318a/8, 324a/3, 330b/20

s.+ dan 266a/18, 326a/20, 330a/3

s.+ daŋ 267b/21

s.+ı267b/21,267b/3,328a/17, 329b/15

s.+ ıla 266a/15, 266a/19, 266a/21, 266b/3, 318b/6, 329a/1, 329b/21

s.+ ile 267b/18, 267b/19, 320b/15

s.+ la 268b/2, 316b/10

s.+ leyin 333a/15

s.+ ula 316a/7

s.+uŋ 267b/15, 267b/16, 286a/5, 316b/8, 326a/10, 326a/11, 326b/6, 328b/4, 330a/2

sînâb

s. 283a/17, 283a/1, 283a/18, 283a/20, 284a/14, 284b/16, 285a/14, 285b/1, 285b/2, 285b/12, 285b/14, 286a/12, 286b/14, 286b/17, 288a/8, 288a/10, 289a/20, 290b/15, 290b/2, 291a/3, 291a/4, 294a/11, 294a/21, 294b/18, 296a/3, 296b/14, 297a/16, 297b/15, 299a/14, 300a/13, 300a/14, 300a/19,

300a/20, 301a/5, 301b/21, 302a/16, 302b/17, 302b/20, 303a/10, 303a/13, 303b/17, 304a/10, 309b/5, 310b/1, 311a/14, 314b/20, 315a/4, 316a/6, 321b/1, 322a/10, 323a/15, 323a/18, 323b/4, 324a/17, 324a/21, 324b/8, 325a/13, 325a/14, 325a/16, 325b/21, 325b/4, 327a/7, 328a/16, 329a/14, 329a/17, 329b/11, 329b/9, 330a/5, 330b/12, 336a/12, 336b/4, 337a/16, 337a/17, 337a/20, 337b/5, 339a/14, 339a/16, 340a/1, 341a/8
burc-ı s. 340a/1
ḳalʿa-i burc-ı s. 318b/16
ḳalʿa-i s. 286b/4, 287b/6, 288a/17, 290b/7, 290b/9, 295b/12, 297b/17, 309b/6, 316a/8, 322b/1, 323b/3, 324a/4, 325b/16, 327a/15, 329b/11, 330b/15
mihter-i ḳalʿa-i s. 286a/10
ṣaḥrâ-i s. 285b/16
şehr-i s. 323b/8
ḳalʿa-i s.+a 285a/9, 299a/12, 315a/18
ḳalʿa-i s.+ da 284a/17, 334b/19
ṣaḥrâ-yı s.+ 286b/7, 300b/2
ḳalʿa-i s.+ ı 300b/18, 329b/13
ḳalʿa-i s.+ ile 324b/18
ḳalʿa-i s.+ dur 296b/21

sindistân

s. 292a/12, 326a/6
s.+ da 340a/15

sînob

s. 265b/10, 267a/6, 268b/9, 281b/3, 281b/7, 282b/17, 332a/12, 332b/14, 332b/16, 332b/7
ḳalʿa-i s. 299b/21, 313a/1, 331a/21, 332b/10, 343b/1
s.+ a 265b/11
ḳalʿa-i s.+ a 330b/19, 330b/21
ḳalʿa-i s.+ dan 332b/20
ḳalʿa-i s.+ ı 332a/10, 332b/1
ḳalʿa-i s.+ uŋ 332a/7

ṣirṣâd

ṣ. 330a/16

sistân

s. 279b/6

sitem ḫân

s. 303b/8, 304b/1

sîvâs

s.+ da 340a/18

skender

sedd-i s. 275a/18, 276b/3, 277b/6

soḳlânî

s. 305a/19

suhrâb

s. 280a/12, 283b/7, 284b/10, 296a/5, 297a/20, 300b/21, 304a/17, 304b/3, 306b/1, 306b/2, 310a/13, 314a/14, 316a/16, 317a/11, 321a/5, 321a/8, 331a/1, 332b/13, 332b/15, 333a/16, 333a/6, 333a/7, 337b/1
s.+ a 333a/15

ṣuḥf-u idrîs

ṣ. 269a/9, 323b/7, 323b/6

ṣâiḳa suʿūḳ

s.+ıla 307a/1

suyitiḫân

s. 333a/1, 333a/5, 333a/10, 333a/12, 333a/15

süleymân

s.-ı zamân 286a/11, 310b/4, 321a/6, 322a/17, 322b/20

s.-ı zamândur 286b/6, 292a/3, 344a/10

s.- ı zamâne 299b/19

s.- ı zamânuŋ 292a/10

s. 265a/6, 265a/16, 265b/10, 265b/4, 265b/6, 265b/7, 266a/1, 266a/2, 267a/14, 267a/15, 267a/17, 267a/18, 267a/21, 267a/5, 267b/1, 267b/10, 267b/2, 267b/20, 267b/21, 267b/3, 267b/6, 268a/14, 268a/16, 268a/19, 268a/2, 268a/21, 268a/3, 268a/7, 268a/8, 268b/16, 268b/18, 268b/4, 268b/8, 269a/18, 269a/4, 269b/14, 269b/15, 269b/6, 269b/9, 270a/10, 270b/10, 270b/13, 270b/14, 270b/15, 270b/5, 272a/2, 273a/8, 273b/17, 274b/20, 274b/6, 275a/4, 275a/5, 275a/7, 275a/8, 278b/10, 280a/21, 281b/14, 281b/18, 281b/20, 281b/21, 282a/13, 282a/4, 282a/6, 282a/9, 282b/12, 282b/16, 282b/5, 283a/17, 283a/20, 283b/12, 283b/15, 283b/4, 284a/1, 284a/11, 284a/3, 284a/7, 284b/12, 284b/14, 284b/15, 284b/16, 284b/19, 284b/8, 284b/9, 285a/10, 285a/3, 285a/5, 285a/7, 285a/21, 286a/12, 286a/17, 286a/2, 286a/4, 286a/6, 286a/7, 286b/11, 286b/14, 286b/4, 286b/9, 287a/10, 287a/12, 287a/17, 287a/20, 287a/21, 287a/9, 287b/11, 287b/4, 287b/6, 288a/5, 288a/9, 288b/20, 288b/5, 289a/1, 289a/18, 289a/9, 289b/12, 289b/14, 289b/17, 289b/18, 289b/4, 289b/9, 290a/10, 290a/11, 290a/12, 290a/14, 290a/17, 290a/21, 290b/16, 290b/3, 290b/5, 290b/6, 291a/1, 291a/10, 291a/11, 291a/16, 291a/17, 291a/2, 291a/4, 291b/1, 291b/10, 291b/13, 291b/16, 291b/18, 291b/20, 291b/3, 291b/5, 291b/8, 292a/15, 292a/17, 292a/20, 292b/12, 292b/20, 293b/17, 294a/12, 294a/20, 294a/8, 294b/13, 294b/16, 294b/17, 294b/21, 294b/6, 295a/10, 295a/18, 295a/5, 295b/13, 295b/19, 295b/3, 295b/6, 295b/8, 295b/9, 296a/11, 296a/12, 296a/13, 296a/18, 296a/20, 296a/3, 296a/6, 296a/8, 296b/1, 296b/19, 296b/20, 296b/6, 296b/9, 297a/11, 297a/15, 297a/19, 297a/5, 297a/7, 297b/1, 297b/12, 297b/13, 297b/14, 297b/18, 297b/20, 297b/5, 297b/7, 298b/16, 299a/14, 299a/19, 299a/20, 299a/21, 299a/4, 299a/5, 300a/12, 300a/2, 300a/5, 300a/8, 300a/9, 300b/13, 300b/19, 300b/9, 301a/10, 301a/11, 301a/20, 301a/4, 301b/10, 301b/7, 302a/12, 302a/18, 302b/11, 303a/14, 303a/5, 303b/20, 303b/6, 304a/12, 304a/15, 304a/7, 304b/15, 304b/2, 305a/10, 306a/11, 306a/15, 306b/18,

306b/2, 306b/6, 307a/21, 307b/18, 307b/21, 307b/8, 308a/8, 309b/21, 310a/1, 310a/11, 310a/12, 310a/7, 311a/10, 311a/14, 311a/20, 311a/5, 311b/16, 311b/17, 311b/20, 311b/3, 311b/7, 312a/2, 312a/4, 313a/17, 313a/4, 313a/8, 313b/10, 313b/11, 313b/19, 313b/9, 314b/10, 314b/14, 315a/13, 315a/18, 315a/2, 315a/9, 315b/17, 316a/15, 316a/19, 316a/8, 316a/9, 316b/11, 316b/21, 317a/14, 317a/20, 317a/5, 317a/6, 317a/8, 317a/9, 317b/15, 317b/19, 317b/5, 317b/9, 318a/12, 318a/13, 318a/14, 318a/15, 318a/2, 318a/20, 318a/21, 318a/6, 318b/11, 318b/13, 318b/21, 318b/4, 318b/6, 319a/11, 319a/19, 319b/13, 319b/20, 320a/11, 320b/14, 320b/17, 320b/6, 321a/1, 321a/15, 321b/12, 321b/13, 321b/2, 322a/12, 322a/16, 322a/2, 322a/3, 322a/4, 322a/6, 322b/11, 322b/3, 323a/12, 323a/15, 323b/14, 323b/15, 323b/16, 323b/17, 323b/21, 323b/8, 324a/17, 324a/18, 324a/2, 324a/4, 324b/13, 324b/17, 324b/18, 325a/11, 325a/6, 325b/18, 325b/8, 326b/1, 327a/14, 327b/18, 328a/2, 329a/14, 329a/19, 329a/20, 329a/6, 329b/1, 329b/18, 329b/21, 329b/7, 330b/1, 330b/10, 331b/1, 331b/16, 331b/17, 331b/2, 331b/4, 332a/10, 332a/15, 332a/16, 332a/17, 332a/18, 332a/5, 332a/6, 332b/2, 333a/12, 333a/15, 333a/16, 333a/7, 333b/6, 334a/20, 334a/21, 334b/11, 334b/12, 334b/4, 334b/5, 335a/11, 335a/14, 335a/20, 335a/4, 335a/6, 335a/7, 335a/9, 335b/14, 335b/16, 335b/8, 335b/9, 336b/13, 336b/2, 336b/5, 336b/7, 337a/11, 337a/16, 337a/17, 337a/19, 337a/2, 337a/4, 338a/3, 338a/6, 338b/11, 338b/14, 338b/15, 338b/16, 339/21, 339b/15, 339b/8, 340a/11, 340a/7, 340a/9, 341a/10, 341a/13, 341a/15, 341a/16, 341a/17, 341a/7, 341a/9, 341b/14, 341b/19, 341b/21, 341b/4, 342a/11, 342a/13, 342a/15, 342a/21, 342a/5, 342b/1, 342b/20, 342b/5, 343a/1, 343a/5, 343b/4, 344a/8

bende-i s. 309a/21

cânib-i s. 281b/7

çeyş-i s. 322b/18, 333a/13, 333b/5

dâsıtân-ı âheng-i s. 328a/12

dâsıtân-ı ameden-i taḫt-ı s. 334a/18

dâsıtân-ı s. 281b/3

defterdâr-ı s. 307a/8

dergâh-ı s. 289b/11

dîvân-ı s. 267a/8, 267b/18

ḫon-u s. 317b/3

leşker-i s. 282b/9, 314b/3, 331a/21, 338b/12

ʿasker-i s. 337b/9

ʿazm-i s. 330b/18

ʿaẓm-i s. 329b/9

ʿömr-i s. 341a/20, 341a/9, 341b/1, 341b/21, 342a/10, 342a/19, 342a/20

otağ-ı s. 267a/15, 267a/7, 283b/1

ömr-i s. 341b/4
peyk-i s. 284a/12, 317b/21
serîr-i s. 318a/1
sūy-ı s. 321a/21, 321b/4, 323b/3
şâh-ı s. 313a/14, 313a/2
taḫt-ı s. 342b/9
taḫt-ı s. 337a/5, 337b/3, 340a/13, 340a/9, 342a/18, 342b/7
vezir-i s. 321a/9
s.+a 267a/13, 267b/5, 269b/7, 283b/9, 284b/11, 284b/13, 286a/21, 287a/11, 289a/7, 289b/5, 290b/16, 291a/4, 291b/19, 292a/17, 292a/8, 294a/17, 295a/1, 296b/6, 296b/9, 297a/3, 298b/15, 300b/19, 301a/1, 302a/20, 302b/18, 302b/2, 306b/1, 311a/21, 311b/1, 311b/2, 317a/10, 317b/19, 317b/8, 318a/3, 318a/6, 318b/4, 321a/6, 323a/11, 323a/5, 329a/18, 329b/4, 330b/10, 330b/9, 331b/3, 332a/8, 333a/16, 334b/8, 335b/12, 336b/10, 337a/6, 337b/4, 339b/11, 339b/13, 339b/17, 339b/2, 339b/7, 340a//4, 341a/13, 342b/18, 342b/19, 342b/20, 342b/7
dîvân-ı s.+ a 289a/9
ḫâtem-i s.+ a 268a/16
naẓar-ı s.+ a 319b/21
perde-i s.+ a 319b/20
sūy-ı s.+ a 335b/2
taḫt-ı s.+ a 339b/19, 341a/7
s.+ a mūṭiʿ olup 300a/10
s.+ am 278b/9
s.+dan 267b/19, 267b/21, 268a/19, 268a/2, 275a/4, 284b/6, 287b/5, 288b/19, 288b/21, 291b/19, 296b/18, 299a/3, 302b/11, 316b/14, 323a/5, 327b/15, 329a/12, 336b/5, 337b/11, 337b/20
s.+dur 285b/20, 305b/1, 305b/19, 306a/20
ʿasker-i s.+ dur 266a/12
ʿemmi-yi s.+ dur 305b/6
taḫt-ı s.+ dur 341a/6
taḫt-ı s.+ dur 342b/19
s.+ ı 291b/1, 291b/2, 325b/13
ʿasker-i s.+ ı 330b/14
sūy-ı s.+ ı 321b/9
taḫt-ı s.+ı 330b/11, 342a/19, 342b/20
s.+ ıla 287a/9, 298b/8, 329a/21
s.+ile 284b/15, 286a/21, 291b/15, 300b/16, 303a/9, 307a/18, 310a/14, 339b/14
ḫâtem-i s.+ ile 341a/14
dîvân-ı s.+ iye 289b/6
ḫizmet-i s.+ iye 267a/10
s.+ la 306b/1
s.+ lar 323a/2, 341b/13
s.+ ları 322b/9
s.+ laruŋ 322b/16
s.+ sın 269a/6
s.+uŋ 268a/8, 282a/11, 284a/8, 285a/8, 286a/16, 289a/4, 289b/5, 289b/7, 290b/5, 291a/4, 294a/11, 297b/16, 301a/8, 303b/16, 304b/13, 305a/12, 305b/10, 306a/6, 307a/11, 307a/6, 320a/8, 321a/14, 323b/11,

325b/13, 329a/17, 330b/3, 331a/2, 332a/1, 334a/19, 336a/5, 337b/1, 340a//4
taḫt-ı s.+uŋ 336a/12, 336a/14, 342b/11
s.+ uŋdur 300b/17
s.- ez-zamân 321a/15, 321a/9
s.- iz-zamân 334b/8
s.- nâme 294a/1, 313a/16, 344a/6
ḳıṣṣa-i s.- nâme 341b/19
s.- nâmedür 299b/9
s.- nâmenün 313b/2
s.-nâmenüŋ 281a/17, 327b/14, 343b/21, 344a/3
s.- nâmenüŋ 265b/1
s.- nâmesin 281b/2, 343b/19
s.- nâme-i kebirüŋ 341b/2
s.- nâmenüŋ 299b/14
s. +ca 300b/14
s.+cuġaz 338a/8
s.+cüġez 302b/13
s. +cuḳ 275b/2, 338a/1
s.lıḳ 301a/11, 332a/10 322b/10, 322b/9, 332a/15, 337b/4, 341b/4
s.+ lıġıma 339b/9
s.+ ından 340a//4
s.+uma 334b/21

süleymân ṣaḥbâ taʿânil

s. 335b/16

süryânî

s. 341b/3

şâm

ş. 267a/8, 268b/16, 275a/5, 283b/7, 289a/14, 289a/8, 295b/17, 301b/10, 304a/16, 306b/18, 309b/21, 310a/12, 311a/12, 313b/1, 315a/14, 320b/18
mıṣr-ı ş. 307a/12, 337b/10
milk-i ş. 276a/11
ş.+ da 340a/16
ş.+ dan 291a/8

şâriʿ bin şuruʿ-i ʿâdî

ş. 304b/5

şeddâd

ş.- ı şedîd 321a/5

şeddâdî

ş. 289a/13, 300b/21, 308a/6, 308b/11, 309a/1, 310a/13, 332a/2, 332b/9

şeddâd-ı şedîd

ş. 321a/5
pehlevân-ı ş.283b/17, 290b/1, 307b/3, 333a/9
yâdigâr-ı pehlevân-ı ş. 308b/15
yadigâr-ı ş. 283b/14, 317a/15

şehinşâh

ş. 321a/6, 337b/2
ş.+ uŋ 344a/5

şemʿe bin îşâ

ş. 305b/10

şemlūk câẕū

ş. 330a/8, 325a/4

şemʿūn

ş. 305a/18

şeylân- ı türk

ş. 333b/21, 333b/18, 334a/3
ş.+ a 333b/19
ş.+ uŋ 334a/6

şeyṭân

ş.- ı laʿîn 330a/21
ş.- ı racîm 294a/21, 299a/19, 322a/9, 329b/17
dîv-i ş.- ı racîm 280b/21, 327a/16
ş. 266a/21, 268a/13, 268a/9, 280b/21, 281a/1, 281b/18, 291a/10, 294a/14, 294a/15, 295a/12, 295a/20, 298b/13, 299a/19, 299a/20, 299a/6, 313a/4, 319b/3, 325a/2, 325a/5, 326b/18, 327a/14, 327a/16, 327a/18, 336a/18, 343b/5, 343b/7
ş.- ı lâʿîn 294a/4
dîv-i ş. 323b/8
ġurūr-ı ş. 337b/21
laʿîn-i ş. 322b/5
nesl-i ş. 337a/8, 343b/1
tâbiʿ-i ş. 280b/20, 299b/1
ş.+ ı 299b/2
ş.+ ile 299a/9

şirâz
ş.+ da 340a/17
baġdâd-i şîrâzî ş. 307a/2, 307a/4

şît
ş. 282a/7, 306b/13
ṣuhf-ı ş. 273a/12
ṣuḥf-u ş. 323b/6
ṣuḥf-ı ş.+ de 273a/14

şuruʿ - i ʿâdî
ş.304b/5

ṭâʿâʾîl
ṭ. 336b/11

târîḫ-i ibn-i keşîrde
t. 341a/20

târîḫ-i ḳâżî
t.+ de 341a/21

târîḫ-i şâhid
t+ e 341a/21

târîḫ-i ṭâberî
ṭ.+ de 341a/21

ṭaġdaġa- i câẕū
ṭ. 330a/11

ṭâîf
ṭ.+ de 340a/16

tefsîr-i ebuʾl yaş
t.341a/21

tefsir-i ḳâżî
t.+ de 341a/20

teke
t. 304b/20

tekreŋ bin tekünĵî
t. 303b/4

tenkūl -i ʿarabî
t. 303b/4
t.- i ʿarabî333a/10, 333a/12, 333a/20
t.- i ʿarabînüŋ 333b/4
t.- i ʿarabîye 333a/19, 333b/4

tubaʿ - i yūnân
t.- i yūnân 297a/20
t. 283b/8, 296a/5, 305b/11, 306b/21, 317a/12, 337b/1

tubaʿ bin aṣdaʿ
t.283b/8, 284b/11, 306b/21, 317a/12, 337b/1

ṭurġud
ṭ. 304b/17

tükükî
t. 303b/5

türk

t. 287b/3, 301a/14, 303a/18, 307b/12, 307b/7, 308a/16, 308a/4, 308a/5, 312b/8, 317b/6, 320b/10, 321b/17, 324a/10, 324a/7, 324b/13, 324b/19, 325b/10, 332b/21, 333a/5, 333b/1, 334a/9, 337b/15
aṭvâs-ı t. 334a/10
efrâsiyâb-ı t.288a/4, 300a/12, 301a/8, 301b/7, 301b/9, 302a/13, 302a/7, 302b/13, 303a/9, 304a/7, 308a/21, 309b/12, 312a/18, 312a/7, 315a/20, 315b/14, 315b/6, 318a/5, 323a/4, 324b/5, 332b/19, 333a/18, 334a/4, 337b/20, 338a/21, 338b/16, 339b/18
ferhemend-i t. 333a/19
ḫân-ı t. 333a/1
şeylân-ı t. 333b/18
t.+ e 307b/12, 308a/3
efrâsiyâb-ı t.+ e 300a/7, 331a/18
ferhemend-i t.+ e 333a/21
efrâsiyâb-ı t.+ ile 324a/3
efrâsiyâb-u t.+ ile 321a/17
t.+ ler 308b/16
t.+ leri 317b/16
ḫân-ı t.+ ün 333a/15
t.+üŋ 288b/4, 307b/14, 307b/15, 334a/8
efrâsiyâb-ı t.+üŋ 312a/5, 312b/7, 320a/8
şeylân-ı t.+ üŋ 333b/21
türkmân
t. 309b/17

türkmen
t.314a/11, 320b/10, 330a/18, 334a/14

ūcan bin îşâ
ū. 305b/5

ʿuḳūḳ bin ʿuḳây
ʿu.+ la 304b/19

ʿūn bin ʿivân
ʿū. 304b/17

ʿunūḳ bin raḳâyîm
r. 306a/6

ʿuruḳ bin ʿarâḳ
ʿu. 304b/19

ūynâẕū
ū. 283b/13, 305a/18

ūynâẕū bin îşâ
305a/18

ʿuziret
ʿu.300a/17, 303a/16, 307b/20, 308a/10, 308a/15, 308a/19, 332a/21, 333b/11, 333b/14, 333b/15, 333b/16, 333b/19, 333b/2, 333b/3, 333b/8, 338b/18
ʿu.+ e 333b/14, 333b/8
ʿu.+ i 333b/19

uʿzuret
u. 308a/20

uʿzzâ
nâḳılân-ı u. 328a/15

üngürüs
diyâr-ı ü.+ de 340a/16

üyâṣer
ü. 335b/5

veḥîmân-ı müʿebbir
ḥ 307a/9

velîd bin veledân
v. 307a/1

vereʿ bin berdaʿ
v.+ı 303a/19
yaʿḳūb
y. 284b/8, 292a/2, 311a/17, 322b/21
yehūdâ
y.292a/2,305a/11,305a/13, 311a/17, 322b/21, 340b/14
yehūyâdaʿ
y. 276b/10, 276b/12, 280a/21, 280b/1307a/9
yemen
y. 274b/20, 340a/16
yersuʿ bin maʿūn
y. 306a/18
yetṣuʿ
y. 307a/11
yezdân
y. 270a/10
y.- ı pâk 313a/18
y. 269a/9, 270a/18
emr-i y. 336a/10
şükr-i y. 317b/2
şükr-ü y. itdi 318a/16
y. ḳılup 337b/12
y.+ a 343b/11
bende-i y.+ dur 292a/7
nūr-ı y.+ ile 276a/7
yezîd
y. 323b/21y.+ e 265a/10
yörük y.+ leri 317b/17
yehū ṣâfât
y. 307a/10
yūnân
y. 267a/11, 268b/10 283b/7, 284b/13, 289a/15, 289a/8, 295b/18, 297b/8, 300b/20, 301b/11, 304a/17, 304b/16, 304b/21, 305a/2, 305a/3, 310a/13, 311a/13, 311b/5, 315a/5, 317a/11, 317a/16, 320b/19, 321b/13, 323a/17, 337b/10, 337b/2
rūm-ı y. 300b/3
tubaʿ-i y. 297a/20
eflâṭūn-ı y.+ i 265b/9
yunâzū bin ḥarṣiye
y. 306a/14
yūsuf
y. 284b/8, 292a/2, 306a/19, 306a/21, 306b/15, 311a/17
tâc-ı y.+ ı 317a/9
yūşaʿ bin nūn
y. 282a/11, 306b/11, 315a/4
yutrâʿan bin dâvūd
y. 306a/11
zenṭūr- i ʿâdî
z 304b/6, 307b/1, 307b/3, 307b/5, 307b/9, 307b/11, 307b/14, 307b/16, 307b/17,307b/18, 307b/21, 315a/10, 316b/10, 332b/11
z.+nüŋ 315b/5, 317b/5
z.+yi 318a/11, 318a/4
zereʿ bin azraʿ
z. 304b/21
zîbâlūn
z. 305b/5
züpîn
z.277b/14,277b/20,278a/11, 278a/13, 278a/15, 278b/12, 278b/13, 278b/17,

278b/4, 278b/8, 279a/13, 279a/21, 279a/4, 279a/5, 279b/1

z.+e 275b/16, 277b/9, 278b/4, 279a/12, 279a/15, 279a/20

z.+i 276a/19, 277b/11, 278a/13, 278a/17, 278a/21, 278a/3, 278a/8, 278b/15

z.+ iyi 280a/15

z.+ iyle 280b/2

z.+üŋ 278a/12, 278a/15, 278a/16, 278a/20, 279a/8

SONUÇ

İslamiyet'in kabulünden sonra Arap ve Fars dillerinden birçok kelimenin sosyal ve edebî hayata girmesi, Türkçenin hem dil özelliklerini etkilemiş hem de kelime hazinesini zenginleştirmiştir. Divan şairleri ve yazarları da bu üç dilin gücünden yararlanarak estetik anlamda daha güçlü eserler vermişlerdir. Firdevsî de Süleyman-nâme'de anlatımı güçlendirmek ve ilgi çekici hâle getirmek için hem bu dillerin kelime hazinesinden faydalanmış hem de halk söyleyişlerine, deyimlere, mecazlı anlatımlara başvurmuştur. Metnin tümcelerinin yapı ve anlam özellikleri Türkçe, Arapça ve Farsçanın kelime hazinesine ve gramer özelliklerine göre şekillenmiştir.

Türk edebiyatında eski metinlerin incelenmesi, metin şerhinin gerektirdiği yöntemle yapılır. Bu çalışmada ise ele alınan metnin muhtevasına sözcük ve tümce anlambilim konuları üzerinden farklı bir bakış açısı ile yaklaşılmıştır. Metnin yazıldığı dönemin dil ve anlam özellikleri, devrin sosyolojik yapısı yazarın sosyal kimliği ile birlikte verilerek sözcük ve tümce anlambilim konuları artzamanlı bakış açısıyla bütüncül bir yaklaşımla ele alınmıştır.

Metinde Türkçe kelimelerin Arapça ve Farsça'ya oranla daha fazla kullanıldığı görülmüştür. Metnin nazım bölümlerinde Arapça ve Farsça kelimelerin, nesir bölümlerinde ise Türkçenin yoğun olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Metindeki Türkçe kelimelerin Arapça ve Farsça'ya oranla daha fazla kullanılmasının metnin nazım bölümlerinin nesir bölümlerine göre az olmasıyla ilgili olabileceği değerlendirilmiştir.

Kavram ve kavram alanı üzerine eser incelendiğinde kullanılan kavramların metnin konusunu belirlemede önemli bir unsur olduğu görülmektedir. Metinde savaş kavramı ve kavram alanı içerisindeki kelimelere daha fazla yer verilmiştir. Aynı zamanda metinde Hz. Süleyman'ın yapmış olduğu savaşlarda en büyük yardımcılarının Sîmurg ve Anka kuşları gibi mitolojik kahramanların olduğu ve onların önderliğinde diğer kuş çeşitlerinin de savaşlarda düşmanla mücadele ettiği görülmüştür. Diğer hayvan çeşitleri de ulaşım araçları olarak ifade edilmiştir. Firdevsî metnin belirli bölümlerinde dinî, tasavvufî ve astronomik kavramları kullanmış, özellikle metnin sonunda taht-ı Süleyman'ın gökten inmesi olayını hem astronomi hem de tasavvufla ilgili bir durum olarak vermiştir.

Fonem düzeyinde yapılan anlambilim çalışmasında özellikle metnin nazım bölümlerinde fonem değişikliklerinin anlatıma ahenk bakımından önemli katkısının olduğu tespit edilmiştir.

Metin içerisinde kullanılan kelimelerde yeni kavramları karşılamada üç dile ait kelimelerden morfemler sayesinde yeni kelimeler türetilmiş buu durumun da Türkçenin gelişmesine katkıda bulunmuş olduğu değerlendirilmiştir.

Süleymannâme'nin 40. cildinde tespit edilen benzetmeler gerçekçi benzetmeler ve metaforik benzetmeler başlıkları altında ele alınmıştır. Gerçekçi benzetmeler daha çok bir konuyu, kavramı yahut olayı somut ve belirgin bir şekilde açıklamak için kullanmıştır. "Gibi" benzetme edatının kullanımıyla gerçekleştirilen benzetmelerde zamirle temsil edilen kişiler, nesnenin modeli olarak sunulmuştur. Metin içerisinde güçlü, kuvvetli, cesur ve lider özellikli kahramanlar gerçekçi benzetmelerle ifade edilmiştir.

Metaforik Benzetmeler, edebi metinlerde eserin sanatsal yönünü güçlendirmek amacıyla yazarların en fazla başvurdukları benzetmelerdendir. İnceleme sırasında metaforik benzetmeleri hayvan adlarıyla kurulanlar, bitki adlarıyla kurulanlar, doğaya ait gerçek unsurlarla kurulanlar, olay içerikli olanlar ve soyut/somut kavramlar arasındaki metaforik benzetmeler olarak örneklendirildi. Bu benzetmelerde hayvan adlarından ve doğaya ait unsurlardan çok fazla faydalanılmıştır. Somut ya da soyut kavramlarla ilgili benzetmeler, anlatımı güçlendirmek ve kavramların daha iyi anlaşılmasını sağlamak için kullanılmıştır.

Metinde yer alan metafor ve metonim örnekleri, at üstünde seferden sefere koşan, doğayla mücadele eden, dini kurallara göre bir hayat yaşayan ve olağanüstü özelliklere sahip olan Süleyman Peygamber'in sosyal ve kültürel yaşamının özelliklerine uygun bir şekilde oluşturulmuştur. Aktarmalarda insandan doğaya yapılan aktarmalar sembolik kahramanlar olan Simurg ve Anka kuşları üzerinden yapılmıştır. Doğadan insana ait aktarmalarda askerlerin birbirleriyle yaptıkları mücadelelerde doğaya ait unsurlar asker ve komutanlara aktarılmıştır. Duyular arası aktarma en az görülen aktarma çeşididir. Somutlaştırma ise metinde soyut düşünceleri daha iyi ifade etmek için deyimlerde karşımıza çıkmaktadır. Bu aktarmalar anlambilim açısından eserin yazıldığı dönem içerisinde Türkçenin esnekliğini ve söz varlığının yaratıcı ve üretici özelliğini ortaya koymaktadır.

Firdevsî Süleyman-nâme-i Kebir'in nazım ve nesir bölümlerinde anlatımı daha canlı ve etkili hâle getirmek için tasarım ve imgelerden faydalanmıştır. Türk milleti gelenek ve inanışlarında kutsal ve koruyucu bir güç olarak kabul ettiği birtakım bitki, hayvan, gök cismi gibi nesnelerin yanı sıra sayıları da kutsiyet atfedilen unsurlar olarak görmüştür. Türk kültüründe sayılara yüklenen anlamlar dinî inanmalardan kaynaklanmakla beraber İslâmiyet öncesi yaşantıdan da izler taşımaktadır. Metinde sîmurġ, ʿanḳa , ḳaḳnūs , rūḥ ḳuşı gibi mitolojik varlıklarla bu kahramanların karşısında olan câẕū kavramı kullanılmıştır. Yine câẕū ile işbirliği yapan şeyṭân, denes, kenes, kavramlarına da yer verilmiştir. İslamiyet içerisinde önemi olan üçler, yediler, kırklar, beşyüzler gibi imgeler metni ilgi çekici hâle getirmek amacıyla kullanılmıştır. Eserin baş kahramanı Hz. Süleyman'ın tahtı Allah'tan dilemesi ve tahtın gökten indirilişi duygu değerinin en üst seviyeye çıktığı bölümler olarak görülmüştür.

Firdevsî, metnin başından sonuna kadar özel isimleri çok fazla kullanmıştır. Metinde kişi isimleri Hz. Süleyman'ın ve Efrasiyâb'ın yanındaki komutanların isimleri olarak geçmektedir. Komutanların hangi milletten oldukları da ifade edilmiştir. Müellif metnin sonunda Hz. Süleyman'ın kaç yıl yaşadığını

belirttiği bölümlerde inandırıcılığını arttırmak için bilimsel bir yöntemle kanıtlamak istercesine eser ve yazar isimlerini kullanmıştır. Ayrıca yer adları, komutanların güçlerini göstermek için onların kazanmış oldukları yerleri belirtilirken kullanılmıştır. Sembolik kavramlar olarak Türk milletinin gelenek ve inanışlarında kutsal ve koruyucu bir güç olarak kabul ettiği birtakım bitki, hayvan, gök cisimleri ile kutsiyet atfedilen sayılar dikkat çekmektedir.

Edebî metinlerde dili etkili ve güçlü kılmak amacıyla bağdaştırmalar yapılmaktadır. Bu bağdaştırmalarda somut kavramları soyutlarla, soyutları da somutlarla bağdaştırma yoluna gidilmekte, dolayısıyla benzetme, istiare ve diğer söz sanatlarına başvurulmaktadır. Özellikle şiir dilinde somutlama veyahut alışılmamış bağdaştırmalar, şairlerin hayal ve imge dünyasını yansıtan önemli unsurlardır. Süleyman-nâme'nin nazım ve nesir bölümlerinde sanatsal değerini arttırmak amacıyla Firdevsî de alışılmış ve alışılmamış bağdaştırmalara başvurmuştur.

Metin içerisinde eşsesli kelimelerin oluşmasında görülen çok anlamlılığın yol açtığı durumlar ses değişimlerinin yol açtığı eşseslilik ve alıntıların yol açtığı eşseslilik örnekleri de bulunmaktadır. Arapça, Farsça ve Türkçe eşanlamlı kelimeler eser içerisinde karışık bir şekilde kullanılmıştır. Yazar metnin kurgusuna göre anlatımını etkileyici ve güçlü kılmak için bu üç dilin kelime hazinesinden faydalanmıştır.

Arapça, Farsça ve Türkçe kelimeler, art zamanlı bakış açısıyla incelendiğinde siyasî, sosyal, kültürel ve coğrafî değişimlere bağlı olarak zaman içerisinde genişleme, daralma kötüleşme, iyileşme ve başka anlama geçiş yoluyla değişime uğradığı görülmüştür. Bu değişmeler de mecazlaşma, komşuluk, argo, tabu ve örtmece gibi farklı yollarla gerçekleşmiştir. İnceleme sırasında metinden alınan otuza yakın kelimenin hem metinde hem de günümüzde uğradığı anlam değişmeleri ortaya konuldu.

Firdevsî'nin, metni sanatlı ve öğretici olmak üzere iki açıdan kurgulamaya çalıştığı görülmektedir. Bu nedenle nazım ve nesir bölümlerinde eserin sanatsal yönünü arttırmak amacıyla mecazlara başvurmuş ve kelimeleri çokanlamlı bir şekilde kullanmıştır. Yan anlam, benzetme, aktarma, imge örneklerini metnin tamamında görmek mümkündür. Öğretici yönünü göstermek amacıyla nesir bölümlerinde dinler tarihi, peygamberler tarihi, İslam tarihi, astronomi (ilm-i nücûm), tasavvuf ve mitoloji konularında bilgi vermiştir. Kelimelerin gerçek ve terim anlamlarını kullanarak açıklamalar yapmıştır.

Süleyman-nâme'nin 40. cildinde ele alınan tümce anlambilimi unsurları, 15. yüzyıl ile 16. yüzyıl geçiş sürecindeki Türkçenin tümce diziliş ve yapı özelliklerini yansıtmaktadır. Tümce anlam bilim çalışmasında ele aldığımız gönderim unsurları olarak zamirler, sıfatlar ve kelime grupları kullanılmıştır. Biçimbirimlerin de hem tümce yapısına hem de tümce anlamına etkisi çok fazla olmuştur. Türk dilinin özellikle Firdevsî'nin kullandığı boyutuyla kendine has özellikler göstererek hem tümce hem de sözcük bakımından anlamsal işlevlerini geniş ölçüde geliştirmiş olduğu görülmektedir.

Metinde artgönderim ögeleri olarak zamirler, sıfatlar ve sözcük gruplarına yer verilmiştir. Tek başlarına bir anlam ifade etmeyen zamirler tümce içerisinde bazı sözcük ve ifadelerin çok fazla tekrarlanmasını önlemek amacıyla artgönderim unsuru olarak kullanılmıştır. Metin içerisinde anlam kazanan ve gönderim unsuru olan zamirler metnin oluşmasında en az çaba kuralına göre yazara bir kolaylık sağlamıştır. Kişi zamirleri, anlatımın kısa ve yalın olmasını sağlayan unsurlardan biridir. Metinde kelime hâlinde ve ek hâlinde olan kişi zamirlerinin, tümce içerisinde kullanım şekline göre anlamı etkilediği görülmüştür. Bazı cümlelerde sadece kişi ekleri kullanılarak kısa bir anlatımın gerçekleşmesi sağlanırken bazı cümlelerde ise kesinlik ve inandırıcılığı arttırmak amacıyla kişi zamirleri kullanılmıştır. Dönüşlülük zamiri "öz, kendü, kendöz" şeklinde metinde yer almıştır. Bu kelimeler pekiştirme aracı olarak eşgönderimli tümcelerde gönderim yapıları oluşturmuştur. İyelik ekleri kişi zamirinin anlamını pekiştirmiştir. İşaret sıfatları ve tamlama grupları metin içerisinde anlatımın kısa, açık ve yalın bir şekilde oluşmasını sağlayan artgönderim ögeleri olarak kullanılmıştır.

Metinde işaret sıfatları, işaret zamirleri, sözcük grupları, soru/yanıt tümceleri ve kalıp ifadeler ve bağlaçlar öngönderim ögeleri olarak kullanılmıştır. Diyalog tümceleri ve öğretici bilgilerin verildiği bölümlerde, soru/yanıt tümceleri ve kalıp ifadeler öngönderim ögeleri olarak kullanılmıştır. Metinde eyt-, sor-, cevâb vir-, eydür gibi ifadeler ve "kim, ki" bağlacı açıklama tümcelerinde öngönderim ögesi olarak kullanılmıştır.

Metin içerisinde biçimsel/sözlüksel bağdaşıklık ögeleri olarak bağlaçların, tümce anlamına etkisinin çok fazla olduğu görülmüştür. Bağlaçlar, tümceler içerisinde gramatikal görevlerinin yanısıra anlamın akıcılığı, anlamın kolay algılanması, anlam bütünlüğünün sağlanması ve anlatıcı/okuyucu arasında iletişimin sağlanmasında kullanılmıştır. Metnin nazım ve nesir bölümlerinde "Kim, ki, çün, illâ, illâ kim, eger, egerçi, daḫı, ve daḫı, ve" bağlacı tümce anlamına doğrudan etki etmiş ve tümce anlamını yönlendirmiştir. Tümceleri, sözcükleri, eş görevli sözcükleri birbirine bağlamış ve açıklama tümceleri oluşturmuştur.

Metinde "-(y) up, -(y)uban, -madın, -(y)arak, -(y)alı, -(y)ınca, -iken, -ken" gibi eklerle kurulan zarf fiiller tümce anlamını zarf yönüyle etkileyen biçimbirimlerdir. Ne zaman ve nasıl sorularına cevap vererek tümceye durum ve zaman anlamı katmışlardır. Diyalog tümcelerinde, açıklamalarda, uzun anlatımlarda kullanılmışlardır.

Süleyman-nâme'nin 40. cildinde görülen kipler, yazarın olay ve durumları ifade ediş üslubuna bağlı olarak anlatımı ve tümce anlamlarını etkilemiştir. Kip biçimbirimler, bağlam içinde birden fazla fonksiyonu ifade edecek şekilde kullanılmıştır. Özellikle tasarlama kiplerinin o dönemde gramer özelliklerine göre ayrı başlıklar altında ele alınmaması, eklerin birbirinin yerine kullanılmasına neden olmuştur. Haber kiplerinde ise biçimbirimler olasılık, ihtimal, kesinlik, rica, dilek-istek ve anlam kayması gibi fonksiyonları yerine getirmiştir.

Soru zamirleri ve "*mi* " biçimbirimi Türkçenin ilk yazınsal metinlerinden bu yana Türkçede anlam belirleyici olarak kullanılmıştır. Metinde "kim" soru zamiri de "-dur" biçimbirimiyle birlikte tümce anlamını pekiştirmiş ve tümcenin anlamını yönlendirmiştir. "Kaçan" soru zamiri, "ne zaman" anlamı vermiş ve tümce anlamını pekiştirmiştir. "kaçan kim, kaçan ki" metnin nesir bölümlerinde kalıp söz olarak yer almıştır. "nece" soru zamirı tümcede "nasıl" anlamında; "nèçe" soru zamiri tümcede "ne kadar, kaç" anlamında kullanılmıştır. Diyalog tümcelerinde hikâyenin gidişi ve öyküleme/öğüt verme amacı güdüldüğünde soru ifadelerine sıkça başvurulmuştur. Soru tümceleri çoklukla metnin düzyazı ile oluşturulan bölümlerinde görülmesine karşın, şiirlerde kullanılan soru tümceleri, ölçü ve uyak gereği devrik tümceler biçiminde yer almıştır. Anlamın pekiştirilmesi, olumsuzlama yoluyla anlamın yönlendirilmesi, kimi zaman da subjektif tepkilerin ortaya konması (kızgınlık, şaşkınlık, hayıflanma) soru zamirleri ve "*mi*" biçimbirimi ile gerçekleştirilmiştir.

Eski Türkçede "tur-" fiili yardımcı fiil olarak kullanılırken Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde enklitik bir yapıya dönüşmüş, Osmanlı Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde tamamen ek biçimine gelerek, hem isim soylu kelimelere hem de çekimli fiillere eklenerek çeşitli işlevler kazanmıştır. Bağlı biçimbirimlerle süreklilik/devamlılık anlamında kullanılan "-p" biçimbirimi "turur" ile birleştiğinde eylemin geçmişte başlayıp hâla süregeldiğini göstermiştir. "turur/durur> -tur/-dur" biçimbirimleriyle kullanılan soru zamirleri, tümceye soru anlamı katarken, anlamı yoğunlaştırmada ve sorulan sorunun pekiştirilmesinde kullanılmıştır. Sıralı ve bağlı tümceler arasında kullanılan "turur/durur/-tur/-dur" tümce anlamına kattığı özellikler dışında, tümcenin okunuşunda ya da hikâyenin anlatılışında tümcelere estetik bir boyut kazandırmıştır.

Metinde kullanılan ikilemeler genel olarak anlamı güçlendirme, abartma, çoğaltma, genişletme, zenginleştirme gibi yönlerden anlama katkıda bulunmuştur. Kelime tekrarı yoluyla oluşan bu ikilemeler vurgu ve tonlamanın yapıldığı yerlerdir ve cümlenin anlamını yoğunlaştırarak anlatımı zenginleştirmiştir. Metinde ikilemeler özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf tümleci görevinde kullanılmış hâliyle; "â" ve "be" edatı kullanılarak yapılan Farsça ikilemeler de vurgu ve tonlamanın yapıldığı yerlerde tümce anlamını etkilemiştir.

Türk dilindeki kullanımı kurallı cümlelere göre daha az olan devrik cümle örneklerine Eski Türkçe döneminden beri eserlerde rastlanmaktadır. Kısmen yabancı dillerin etkisiyle çoğu kez de anlama katkı ihtiyacıyla Türkçede ortaya çıkan bu yapı zaman içerisinde özellikle şiirde anlatımın vazgeçilmez unsuru olmuş, anlatımı zenginleştirme ve güçlendirmede kendine önemli bir yer edinmiştir. Süleymân-mâme'nin nazım bölümlerinde yer alan devrik tümceler yargıyı vurgulayarak duygu değerini arttırmış ve beyitlerde aheng sağlayan unsurlar olarak yer almıştır.

Sözcükler arasında olduğu gibi tümceler arasında da bir eşanlamlılık söz konusudur. Tümcede eş anlamlılık, genellikle bir sözcüğün yansıttığı kavramın başka bir yoldan, başka sözcüklerle dile

getirilmesiyle kurulan başka bir tümceyle ifade edilmesiyle gerçekleşmektedir. Firdevsî, metni hem nesir hem de nazım bölümlerinden oluşturmuştur. Nesir bölümünde anlattığı durum veya olayı, nazım bölümünde farklı sözcük ve yapıda aynı anlama gelecek şekilde özetlemiştir. Bu durum tümceler arasında eş anlamlı tümcelerin oluşmasını sağlamıştır.

Dilin biçim özelliğinden dolayı Türkçede olumsuzluk, "–mE " biçimbirimiyle anlatılır. "değil" ögesi de ilgeç olarak bu durumlarda kullanılmaktadır. Temel olarak tümcelere kesinlik/zorunluluk anlamları katan "turur/durur/-tur/-dur" biçimbirimleri, "kim" biçimbirimleriyle birleşerek bu kesinlik/zorunluluk anlamının olumsuz yönde pekiştirilmesinde kullanılmıştır.

Eksiltili tümceler, kurduğu anlamsal ilişki ve bağlar yoluyla daha önce ifade edilmiş bir bilginin veya metin biriminin ayrıca tekrar tekrar ifade edilmesini önlemektedir. Süleymannâme'de tümce düzeyinde eksilti örnekleri öznede eksilti, nesnede eksilti, eylemde eksilti, sıfatların sıralanması nedeniyle nitelenen isimde eksilti, tamlamalarda tamlayan ya da tamamlananda eksilti başlıkları altında ele alınmıştır. Yazar dilin bu imkânından geniş ölçüde yararlanarak bu sayede en az çaba kuralının gereğini yerine getirmiş ve yalın, sade, açık bir anlatım sağlamıştır.

KAYNAKÇA

Adalı, Oya (1979). *Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler*. Ankara: TDK Yayınları.

Ahanov, Kaken (1993). *Dil Bilimin Esasları*. Ankara: TDK Yayınları.

Akay, Asuman (1990). *Firdevsî-Süleyman-nâme (44. Cilt) Metin ve Fiiller Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul.

Akçataş, A, Elif Arı (2018). Anlambiliminin Eş Anlamlılık Sorunu. Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi.

Akçataş, Ahmet (2002). *Türkçede İşlev Bakımından Devrik Cümleler*. Ankara: Türk Dili Dergisi.

Akgül, Alphan (2008). Bir Mit Olarak Şarabın İcadı ve Anlamı. Milli Folklor. s.13-20.

Akkök E. A. (2008). *Yabancı Dilde İmgesel Anlamlı Dil Öğelerinin Öğretimi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi SBE, Ankara.

Aksan, Doğan (1999). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*. Ankara: Engin Yayınevi.

Aksan, Doğan (2016). *Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*. İstanbul: Bilgi Yayınları.

Aksan, Doğan (2009*). Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.

Aksan, Doğan (2015). *Türkçenin Sözvarlığı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Aksoy, Mustafa (2000). *Uzun Firdevsî'nin Süleyman-nâmesi'nde Destan Unsurları Cilt I-II*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi SBE, İzmir.

Altun, Mustafa (2004). *Eski Metinlerde Bir Sementik İnceleme Örneği: Hikmet-Name*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.

Araç, Güllü (2010). *Uzun Firdevsî ve Hakayık-Nâme"si (İnceleme-Metin-Sözlük)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara.

Aşkın Balcı, H. (2009). *Metin dil bilime Kavramsal Açıdan Genel Bir Bakış.* (1. Baskı). Ankara: Biz bize Basın Yayın Dağıtım.

Atabek, R. (1987). *Sayı Sembolizmine Genel Bakış. İstanbul*: Mimar Sinan Yayınları.

Aydın, Mehmet (2007). *Dilbilim El Kitabı*. İstanbul: 3F Yayınları.

Babinger, Franz (1982). *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, (çev. C. Üçok), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Babür, Yusuf (2013). *Firdevsî-i Rûmî Süleyman-nâme-i Kebîr (6-7. Ciltler/ İnceleme- Transkripsiyonlu Metin).* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Üniversitesi, SBE, Erzincan.

Balyemez, Sedat (2010). Bağdaşıklık ve Dede Korkut Hikâyeleri'nde Bağdaşıklık Görünümleri. Türkish Studies. s. 133-174.

Banguoğlu, T. (2011). *Türkçenin Grameri*. Ankara: TDK Yayınları.

Barthes, Roland (1988). *Anlatıların Yapısal Çözümlemesine Giriş*. (çev. Mehmet Rifat, Sema Rifat). İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Barthes, Roland (2002). *S/Z*. (çev. Sündüz Öztürk Kasar). İstanbul:Yapı Kredi Yayınları.

Başkan, Özcan (1998). *Lengüistik Metodu*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Bayraktar, Nesrin (2014). *Dil Bilimi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Bayrav, Süheyla (1998). *Yapısal Dilbilim*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Beyanî Mustafa Bin Carullah (1997). *Tezkiretü'ş–Şuara*. (çev. İbrahim Kutluk). Ankara: TTK Yayınları.

Biçer, Bekir (2005). *Firdevsî-i Rûmî ve Tarihçiliği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi SBE, Konya.

Bilgegil, Kaya (1989). *Edebiyat Bilgi ve Teorileri, Belâgat*. İstanbul: Enderun Kitabevi.

Blochet, E. (1932). *Catalogue des Manuscrits Turcs de la Bibliotheque Nationale*. Tome II (N. 573-1419) Suplement 1293. Paris.

Bulak, Şahap (2017). Türkçede Gereklilik İfadesinin Kip Hüviyeti Kazanmadan Önceki Gelişim Süreci. ekev Akademi Dergisi.

Bursalı Mehmed Tahir (1972). *Osmanlı Müellifleri*. İstanbul: Meral Yayınları.

Büke, Hikmet (2015). *Firdevsî-i Rûmî, Hayatı ve Eserleri Hakkında Yeni Bilgiler*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, SBE Dergisi. s. 481- 501.

Büyükkarcı, Fatma (1993). *Firdevsî-i Tavîl ve Davet-nâmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi SBE. İstanbul.

Büyükkarcı, Fatma (1995). *Firdevsî-i Tavîl and his Da'vet-nâme: İnceleme, Metin, Dizin, Tıpkı basım ve Mikrofiş*. Cambridge: Harvard Üniversitesi Yakındoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü Yayınları.

Büyükkarcı, Fatma (2003). *Firdevsî-i Tavîl'in Davet-nâme'sinde Ruhlar Alemi: Büyülü Kitap*. P Sanat Kültür Antika Dergisi. s. 44-61.

Cengiz, M. (2009). *İmge nedir ?*. İstanbul: Digraf Yayıncılık.

Coşar, M. (2011). Alevi-Bektaşi Kültüründe Sayılara Yüklenen Terim Değeri. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi. s.113-128.

Coşkun Ögeyik, M. (2008). *Metinlerarasılık ve Yazın Eğitimi.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Coşkun, E. (2005). *İlköğretim Öğrencilerinin Öyküleyici Anlatımlarında Bağdaşıklık, Tutarlılık ve Metin Elementleri. (*Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Çağıran, Önder (2000). Tıbb-ı Nebevî'de İsim Çekimi Ekleri. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten.

Çatıkkaş, M. A. (2009). *Firdevsî-i Rûmî Süleyman-nāme-i Kebîr*. Ankara: TDK Yayınları.

Çatıkkaş, M. A. (2015). *Firdevsî-i Rûmî Şatranç-nâme-i Kebîr*. Ankara: TDK Yayınları.

Çekin, Abdulkadir, Mustafa, Gören (2013). Dil Bilimi ve Kelime Semantiğinde Bazı Türkçe Kelimelerin Çeşitli Anlam Değişmeleri. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Cilt 2 Sayı 4.

Çelebi Vedat (2014). Gündelik Dil Felsefesi ve Austin'in Söz Edimleri Kuramı. Beytulhikme An International Journal Of Philosophy, Volume 4 Issue 1.

Çınar, Bekir (2008). Teşbih Sanatına Dilbilimsel Bir Yaklaşım. Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, s. 129-142.

Çiçek, Mehmet, (2001). Dil Olgusuna Genel Bir Bakış. Kur'an ve Dil Dilbilim ve Hermenötik Sempozyumu. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

Çoraklı, Şahbender (2001). Türkçenin Yaratma Gücü: İkilemeler (I). A.Ü. Türkiyat Araştırma Enstitüsü Dergisi. Erzurum.

Demir, Nurettin,Yılmaz, Emine (2006). *Türk Dili El Kitabı,* Ankara: Grafiker Yay.

Deny, Jean (1941). *Türk dili grameri: Osmanlı lehçesi* (çev. Ali Ulvi Elöve). İstanbul: Maarif Vekaleti.

Devellioğlu, Ferit (2004). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.

Dilaçar, Agop (1957). *Terim Nedir?*. Ankara: TDK Yayınları.

Dilçin, Cem (1999), Örneklerle Türk Şiir Bilgisi. Ankara: TDK Yayınları.

Dizdaroğlu, Hikmet (1976). *Tümcebilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.

Dizdaroğlu, Hikmet(1988). *Terimler Üzerine*. Dil Yazıları I. Ankara: TTK Basımevi.

Durmuş, İsmail (2003). *Meâni.* TDV İslam Ansiklopedisi 28. Cilt Ankara: s.204-205

Eraslan, Kemal (1999). *Çıkma Hâli (Ablativ) Ekinin Oluşumu*. III. UTDKB, Ankara: TDK Yayınları.

Erdem, M. (2014). Mağrupi'nin Şiirlerinde Metonimi. Modern Türklük Araştırmaları Dergisi. s. 55-63.

Ergin, Muharrem (1998). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.

Erol, Hülya Arslan (2014). *Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişmeleri*. Ankara: TDK Yayınları.

Ertuğrul, Ahmet (2005). *Edebi Kavramlar Sözlüğü*. İstanbul: Zambak Yayınları.

Eziler Kıran, Ayşe (2014). Dilbilim, Anlambilim ve Edimbilim. Turkish Studies. s. 719-729.

G.A. Miller (1982). *Ruhdilbilim İçin Temel Öneriler* (çev. Hüseyin Sesli). Dilbilim Seçkisi. Ankara: TDK Yayınları.

Gece, K. (2015). Türkçe Sözdiziminin Temel Mantığı. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. s. 97-104.

Gelibolulu M.Ali (1994). *Künhü'l-Ahbar'ın Tezkire Kısmı* (çev. M. İsen). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Gelibolulu Mustafa Ali (2014). *Künhü'l-Ahbar, Dördüncü Rükn.* Osmanlı Tarihi. Cilt 1. Tıpkıbasımı. (haz. Çavuşoğlu, A.-Uğur, A.). Ankara: TTK Yayınları.

Gencan, Tahir Nejat (1971). *Dilbilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.

Gökyay, Orhan Şaik (1976). Dede Korkut Hikâyeleri. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Gölpınarlı, Abdülbaki (1992).*Yunus Emre ve Tasavvuf*. İstanbul.

Gölpınarlı, Abdülbaki (1995).*Vilâyet-nâme, Manâkıb-ı Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Guiraud, P. (1975). *Anlambilim La Sémantique* (çev. Berke Vardar), İstanbul: Gelişim Yayınları.

Gülsevin, Gürer (2002). *Eski Türkiye Türkçesinde "İstek Kipi" Üzerine*. İlmi Araştırmalar. İstanbul.

Güleç, Hamdi (1994). *Firdevsî-i Rûmî"nin Süleymân-name"si (42. Cilt), Dasitan- ı Ceng-i Aheng-i Efrâsiyâb- ı Türk Üzerinde Bir Metin İncelemesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi SBE. İzmir.

Güleç, Hamdi (2006). Süleymān-nāme"de Eski Türk Destanlarına Ait Unsurlar, Dil Üslup ve Motifler. Bilig. s.36.

Gülensoy, Tuncer (2011). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

Gülsevin, Gürer, Boz, Erdoğan (2004). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Gülsevin, Gürer (2011). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: TDK Yayınları.

Günay Doğan (2003). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Multilingual.

Günay, Doğan (2007). *Sözcükbilime Giriş.* İstanbul: Multilingual Yayınları.

Gürakar, Nesibe (2019), *Firdevsî-i Rûmî'nin Süleyman-nâme-i Kebîr'i (40. Cilt) inceleme metin*, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, Isparta.

Hacıeminoğlu, Necmettin (1974). *Türk Dilinde Edatlar*. İstanbul: Millî Eğitim Yayınları.

Hallıday Michael-Hasan Ruqaiya (1976). *Cohesion İn English*. London.

Hatiboğlu, Vecihe (1982). *Türkçenin Sözdizimi*. Ankara.

Hatipoğlu, Vecihe (1981). *İkileme*. Ankara: TDK Yayınları.

Hengirmen, Mehmet (1999). *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Engin Yayınevi.

Hengirmen, Mehmet (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Huber, Emel (2008). *Dilbilime Giriş*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

İçel, Hatice (2011). *Deyimlerin Metaforik Yapısı*. Türk Dünyası Araştırmaları. s. 207-215.

İlhan, Nadir (2009). *Türk Dilinde Çokluk*. Elazığ: Manas Yayıncılık.

İspirli, Ömer Lütfi (2014). *Almanca ve Türkçede Eğretileme Süreci*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi SBE, Ankara.

Jafarova, İlhama (2010). *Firdevsî-i Rūmî'nin Süleyman-nāme-i Kebîr'i (63. Cilt) İnceleme Metin-Dizin*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul.

Karaağaç, Günay (1996). Eş Yazılılık, Eş Seslilik ve Çok Anlamlılık. Eğe Üni. Ed. Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi VIII. s. 31-55.

Karaağaç, Günay (2013). *Anlam (Anlam Bilimi ve İletişim)*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Karaağaç, Günay (2017). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

Karataş, Turan (2011). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Sütun Yayınları.

Karçığa, Servet (2015). *Dede Korkut Kitabı'nın anlam Bilimsel Çözümlenmesinde Kavram Alanının Rolü*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul.

Kâtip Çelebi, (2012). *Keşfü'z-Zünûn Cilt 3* (çev. R. Balcı). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Keleş, R. (2017). Yedi Ulu Ozan'ın 'Yedi' Sembolizmi. Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi. s. 49-79.

Kemal, Mağfiret (2003). *Buddhist Türk Çevresi Eserlerinde Metafor* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi SBE, Ankara.

Kılıç, Veysel (2009). *Anlambilimine Giriş*. İstanbul: Papatya Yayınları.

Kınalı-zâde Hasan Çelebi (2014). *Tezkiretü'ş-Şuarâ Cilt II* (haz. İ.Kutluk). Ankara:TTK Yayınları.

Kıran, Zeynel, Eziler Kıran A. (2002). *Dilbilime Giriş*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Kocatürk Vasfi Mahir (1975). *Türk Edebiyatı Antolojisi*. İstanbul.

Kocatürk, V. M. (2016). *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları.

Korkmaz, Zeynep (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

Korkmaz, Zeynep (1993). *Dilimizin Dünkü ve Bu günkü Sorunları ve Çözüm Yolları*. Türk Dili, Cilt 1993/II. Ankara: TDK Yayınları.

Korkmaz, Zeynep (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: TDK Yayınları.

Korkmaz, Zeynep (2005). *Eski Anadolu Türkçesinde Aslî Ünlü (Vokal) Uzunlukları*. Türk Dili Üzerine Araştırmalar I. Ankara: TDK Yayınları.

Köprülü, Fuad (1997). *Firdevsi.* İslam Ansiklopedisi, Cilt VI. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Köprülü, Orhan Fuat (1996). *Firdevsî Uzun*. TDV İslâm Ansiklopedisi. Cilt 13. İstanbul: Divantaş Diyanet Vakfı Yayınları.

Köse, Salih (2019). Eski Ve Orta Türkçe Metinlerinde Ad Aktarmasına Dayalı Kıyafet Adları. Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi / 48. s.245-268 .

Kurbanov, Afad (2014). *Genel Dil Bilimi* (çev. Azad Ağaoğlu). Ankara: TDK Yayınları.

Kutluk, İbrahim (1950). Kenek Oğlu Orhan ve Teşhisü'l-İnsan. Türk Dili S. 3. Ankara. s.29.

Küçük, Murat (2010). Tarihî Türk Lehçelerinden Türkiye Türkçesine -Dır/-Dur (<Turur) Eki ve İşlevleri. Türkbilig.

Külebi, O. (1990). Türkçede Eksilti Tümceleri. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. 7 (1-2) 117-137.

Latîfî (1991). *Latîfî Tezkiresi* (haz. M. İsen). Ankara: Akçağ Yayınları.

Latîfî (2000). *Tezkiretü'ş-Şuarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ* (haz. R. Canım). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.

Leech, G. (1981). *Semantics.* The Study of Meaning, Penguin Books. USA.

Levend, Agah Sırrı (1973). *Türk Edebiyat Tarihi. Cilt 1*. Ankara: TTK Basımevi.

Levend, Agah Sırrı (2000). *Gazavat nameler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavat namesi*. Ankara: TTK Basımevi.

Lüleci, Murat (2016). Edebî Metinlerde Bağdaşıklık ve Tutarlılık: "sisler Bulvarı", "tutunamayanlar" ve "müthiş Bir Tren" Örneğinde Türk Edebiyatına Metin Dilbilimsel Bir Yaklaşım. Turkish Studies.

Lyons, John (1983). *Kuramsal Dilbilime Giriş* (çev. Ahmet Kocaman). Ankara: Olgaç Basımevi.

Meıllet, Antoine (1940). Kelimeler Manalarını Nasıl Değiştirirler? (çev. Şeref Hulusi). Ankara: TDK Yayınları.

Noyan, Bedri (1986). *Firdevsî-i Rûmî Hacı Bektaş Velî Velâyet-nâmesi*. Ankara: Doğuş Matbaacılık.

Olgun, İ., İ. Parmaksızoğlu (1980). *Firdevsî-i Rûmî, Kutbname*. Ankara: TTK Basımevi.

Olgun, İbrahim. (1978). Uzun Firdevsî'nin Türkçeciliği. Ankara: Ömer Asım AKSOY Armağanı.

Özkan, Bülent (2004). Metindilbilimi Metindilbilimsel Bağdaşıklık ve Haldun Taner'in Onikiye Bir Var Adlı Öyküsünde Metindilbilimsel Bağdaşıklık Görünümleri. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimle Enstitüsü Dergisi.

Özkan, Mustafa (2000). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*. İstanbul.

Özkan, M. (2009). *İnsan, İletişim ve Dil.* (1. Baskı). İstanbul: Akademik Kitaplar Yayınevi.

Özünlü, Ünsal (2001). *Edebiyatta Dil Kullanımları*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Palmer, F.R. (2001). *Semantik Yeni Bir Anlambilim Projesi* (çev. Ramazan Ertürk). Ankara: Kitâbiyât Yayınları.

Parlatır, İsmail, Şahin, Hatice (2010). *Türk Dili*. Bursa: Ekin Yayınları.

Pekolcay, N. (1996). *İslâmî Türk Edebiyatı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Pertsch, W. (1864). *Die Türkischen Handschriften Der Herzoglichen Bibliothek Zu Gotha*. Gotha: Staatsdruckerei.

Pilav, Salim (2008). Terim Sorunu ve Eğitim Öğretimde Terimlerin Yeri ve Önemi. Cilt 16. Kastamonu Eğitim Dergisi. s.267-276.

Pustejovsky, J. (1993). *Semantics and the Lexicon*. Boston: Kluwer Academic Publishers.

Püsküllüoğlu, A. (2008). *Edebiyat Sözlüğü*. İstanbul: Can Yayınları.

Sarıkaya Mahmut (2008). Türkçede neçe> niçe> neçe "ne kadar?" ve neçe> nice> nece "nasıl?" Gelişmesi. Turkish Studies.

Saussure, F. de (1998). *Genel Dilbilim Dersleri*. (çev. Berke Vardar). İstanbul: Multilingual Yayınları.

Schimmel, A. (1998). *Sayıların Gizemi*. (çev. Mustafa Küpüşoğlu). İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Seçkin, P.(2014). Anlama ve Anlatma Sürecinde Kip ve Kiplik. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi , no.7, pp.7-16, 2014

Subaşı Uzun, Leyla (1995). *Orhun Yazıtlarının Metindilbilimsel Yapısı*. İstanbul: Simurg Yayınları.

Subaşı Uzun, Leyla (1988). *Dilbilimi Açısından Deyim Kavramı ve Türkiye Türkçesindeki Örneklerin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi SBE.

Şahin, Hatice (2003). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Şahin, Hatice(1993). *Ferahnâme Dil Özellikleri-Metin-Söz Dizini*. (Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi SBE, Malatya.

Şakar, S. Ö. (2003). *Firdevsî-i Rûmî'nin Süleyman-nâme Yazmasının (81.C, 28yk.) Bilimsel Yayını ve Üzerinde Dil İncelemesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Üniversitesi SBE, İstanbul.

Şakar, S. Ö. (2007). Firdevsî-i Rûmî ve Terceme-i Câmeşûy-Nâme. Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. 2.4, s. 723-730.

Şemseddin Sâmi, (1996). *Kâmûsu'l-A'lâm Tıpkıbasım. Cilt 5*. Ankara: Kaşgar Neşriyat.

Şenlik, Ahmet Şefik (2014). *Osmanlı Türkçesinin Öncü Bağlaçları Hakkında*. FSM İlmî Araştırmalar İnsan Ve Toplum Bilimleri Dergisi. Sayı.4.

Şenöz Ayata, Canan (2005). *Metindilbilim ve Türkçe: Dilbilim*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Tamba, İrené-Mecz (1991). Anlambilim. İstanbul: İletişim Yayınları.

Tanyıldız, A. (2005). *Firdevsî-i Tavîl Münâzara-i Seyf ü Kalem (İnceleme-Metin- Sözlük)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara.

Tekin, Talat (2003). *Makaleler 1(Altayistik)*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Timurtaş, Faruk Kadri (1994). *Eski Türkiye Türkçesi*. İstanbul: Enderun Yayınları.

Tokay, Yaşar (2017). *Anlambilimi Açısından Kitâb-u Gülistân Bi't-türkî* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi SBE, Ankara.

Tornberg, C. J. (1849). *Codices Arabici. Persici et Turcici Bibliothecae Regiae Universitatis Upsaliensis*. Lundae: Berling Publishing House. No. 196, p. 119.

Trier, Jost (1969). *Kelime Alanları ve Kavram Alanları Üzerine*. (çev. Hüseyin Sesli). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Tuman, Mehmet Nail (2001). *Tuhfe-i Nâilî*. Ankara: Bizim Büro Yayınları.

Türkçe Sözlük (1998). Ankara: TDK Yayınları.

Türker, S. (2002). *Farabi'de Dil ve Mantık İlişkisi, Kutadgu Bilig*. İstanbul.

Uçan, H. (2010). *Dilbilim, Göstergebilim ve Edebiyat Eğitimi*. Ankara: Hece Yayınları.

Ufuk Pilten, Şahru (2015). Dilbilimsel Açıdan Benzetme ve Sait Faik Abasıyanık'ın Hikâyelerindeki Görünümleri. Türk Dili. s. 318-342.

Uğur, Nizamettin (2007). *Anlambilim Sözcüğün Anlam Açılımı*. İstanbul: Doruk Yayınları.

Ulağlı, S. (2006). *İmgebilim "Öteki"nin Bilimine Giriş*. Ankara: Sinemis Yayınları.

Ullmann, S. (1978). *Anlambilimi*. (çev. Ahmet Kocaman). Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, XXXVIII. s. 355-363.

Uslu Zeki (2005). *Edimbilim ve Yabancı Dil Öğretimine Etkileri*. Dil Dergisi.

Uzun, Mustafa (2003). *Türk Edebiyatı, Meâni*. TDV İslam Ansiklopedisi 28. Cilt Ankara: s. 205.

Üçok, N. (2004). *Genel Dilbilim (Lengüistik).* İstanbul: Multilingual Yayınları.

Üst, Sibel (2014). Dilbilimsel İnceleme Yöntemleri ve Klâsik Türk Edebiyatı. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.

Üstünova, Kerime (2002). *Dil Yazıları,* Ankara: Akçag Yayınevi.

Vanlı, M. (2012). *Firdevsî-i Rûmî, Süleyman-nâme-i Kebîr (8-9. Cilt) (İnceleme- Metin).* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Üniversitesi SBE, Erzincan.

Vardar B., T. Tunçdoğan (2001). *A. Meillet ve Anlam Değişmelerinin Nedenleri*. Dil ve Düşünce. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Vardar, Berke (1998). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: ABC Kitabevi.

Venderyes, V. J. (2001). *Dil ve Düşünce* (çev. Berke Vardar). İstanbul: Multilingual Yayınları.

Weisgerber, Leo (1968). *Dilbilim Metot Bilgisi*. (çev. Hüseyin Sesli). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi.

Yaylagül, Özen (2010). Divânu Lugâti't-Türk'te Yer Alan Atasözlerindeki Metaforlar. Millî Folklor. s. 22 (85): 112-121.

Yelten, M. (2009). *Eski Anadolu Türkçesi ve Örnek Metinleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Yıldırım, Savaş (2008). *Türkçe Derlemlerdeki Artgönderimlerin Tümdengelimli ve Tümevarımlı Yöntemlerle Çözümlenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Yıldız, Osman (2000). Orta Türkçe Lehçelerinde Karşılaştırmalı İsim Çekim Ekleri ve Eski Anadolu Türkçesinin Yeri. Ankara: Dil Dergisi. s.88.

Yıldız, Osman (2008). *Şeyyad Hamza Yusuf u Zeliha (Destan-ı Yusuf) Giriş-İnceleme-Metin- Dizinler*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yıldız, Osman (2007). Dâsitân-ı Sultân Mahmûd Mesnevisi"nde Fiiller. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi.

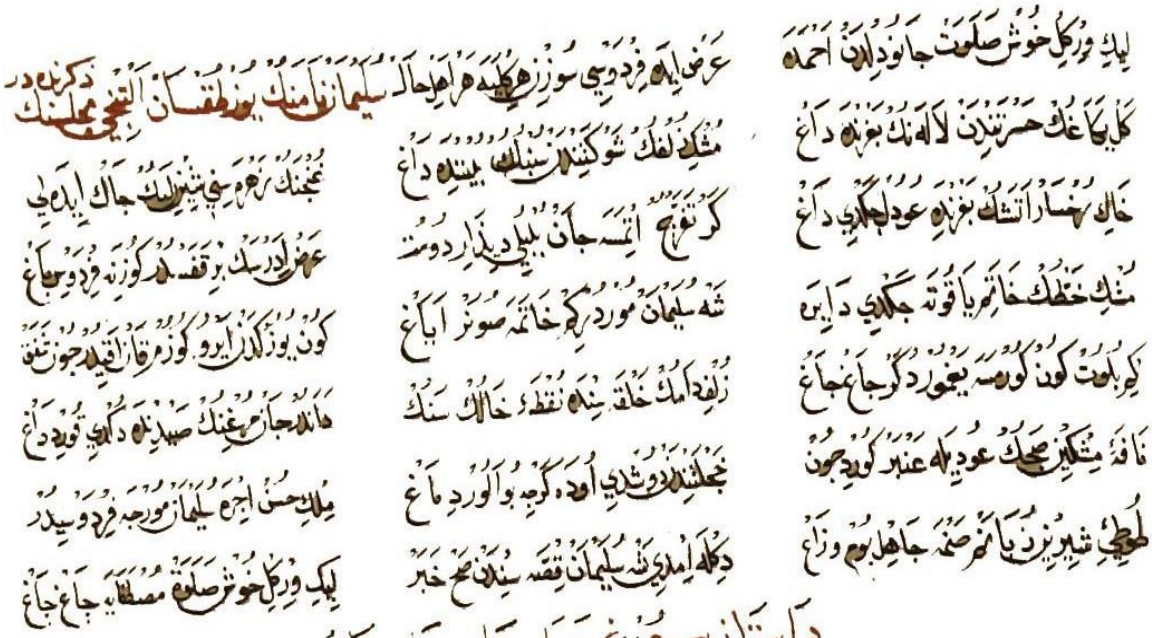
Yunusoğlu, Mağfiret Kemal (2006). Türkiye Türkçesi Bilgisayar Metaforları. Modern Türklük Araştırmaları Dergisi. s. 51-60.

Yüksel, Semahat (2002). Türkçede biçim birimleri. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten.

İnternet Adresleri
http:// www.çokbilgi.com.

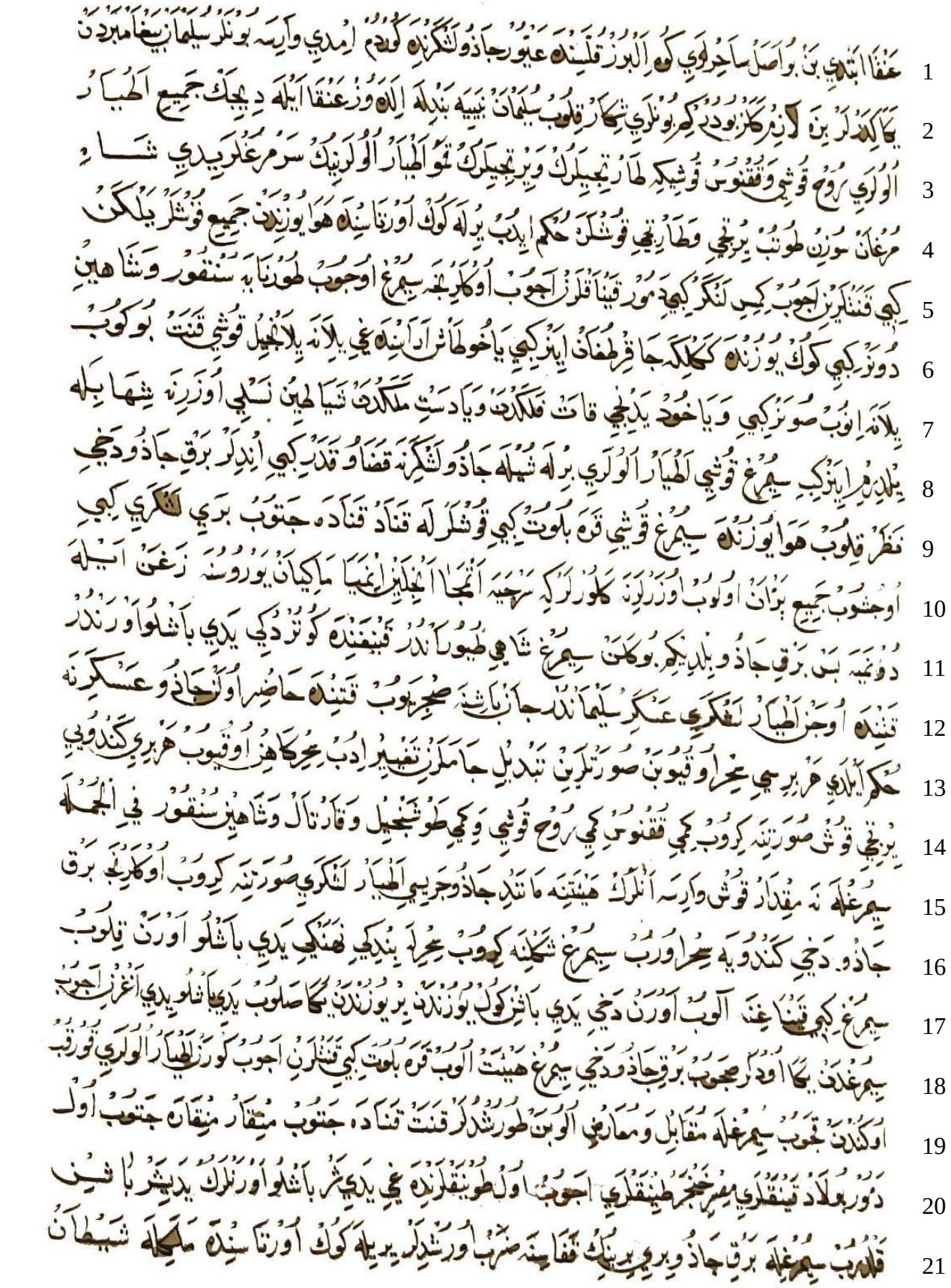
265/a

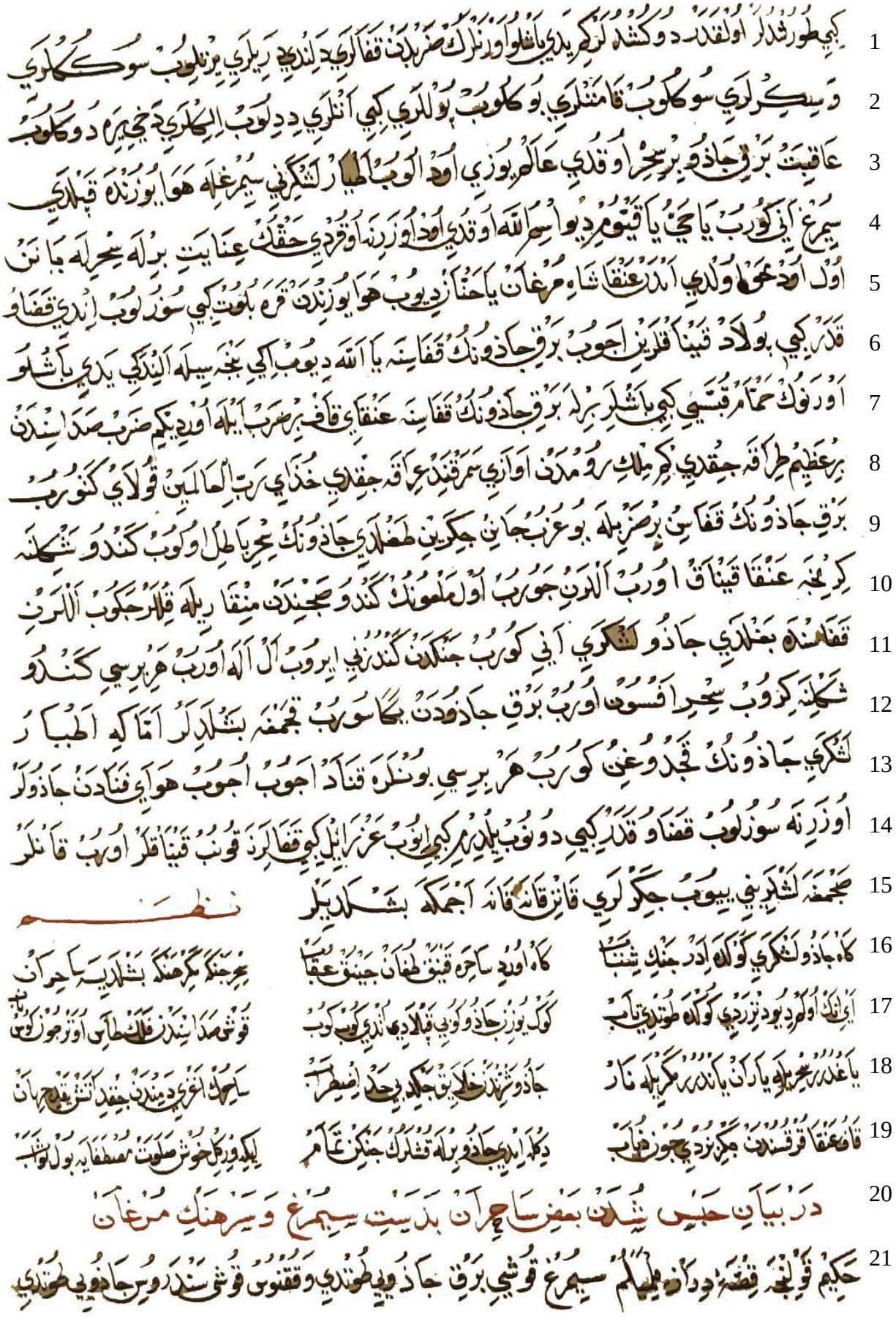

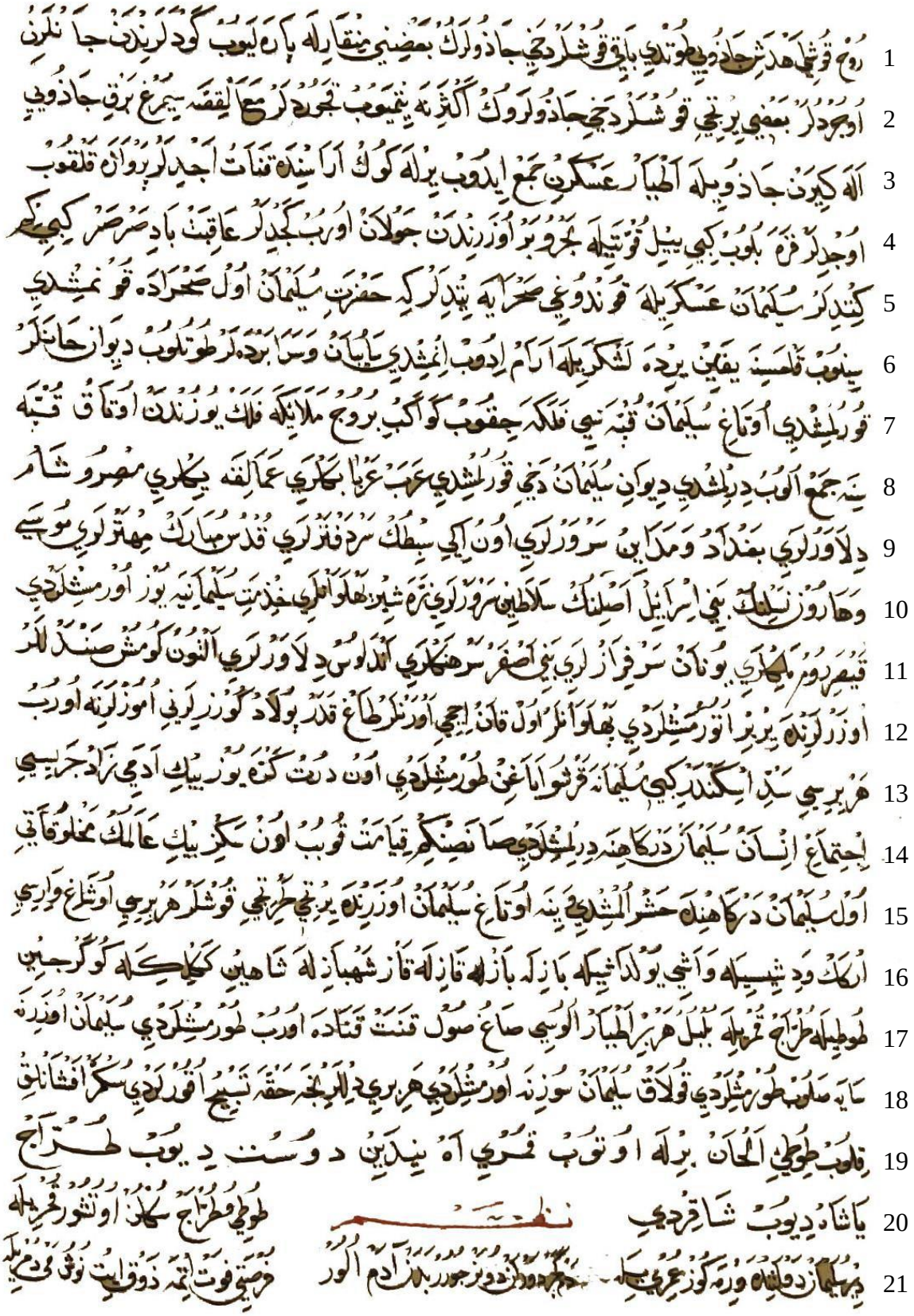
داستان سیمرغ و داستان ساحران

a

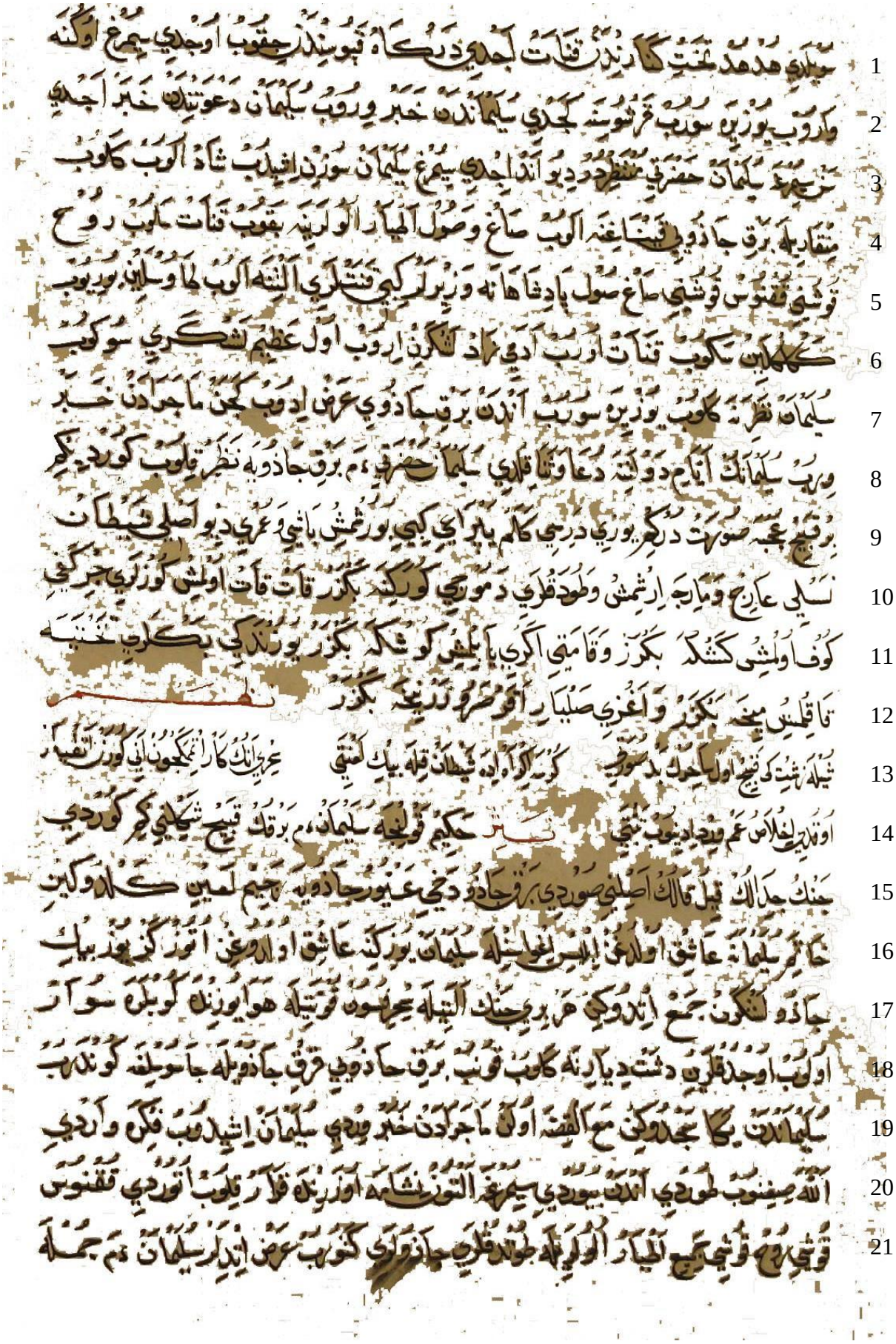

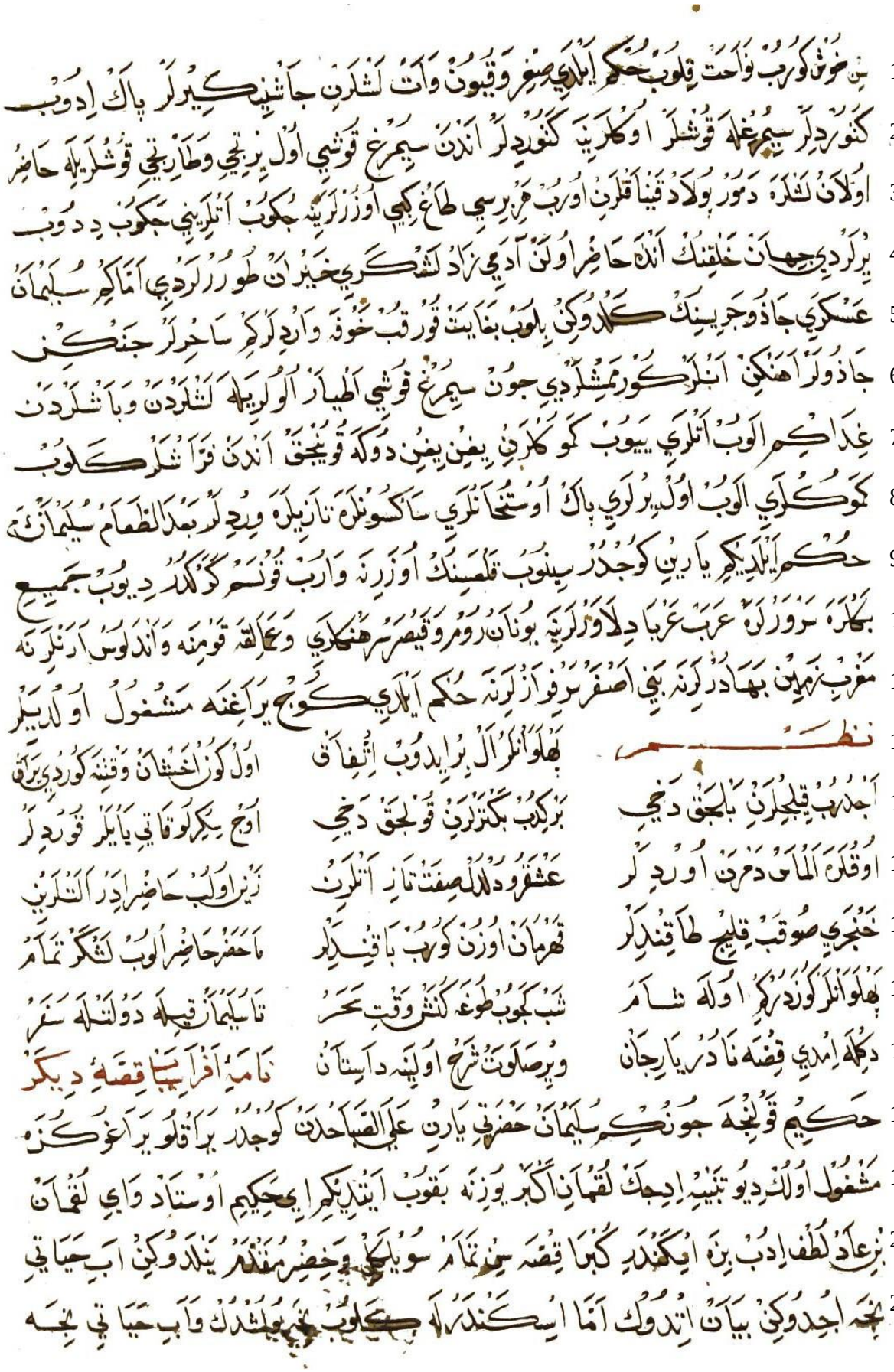

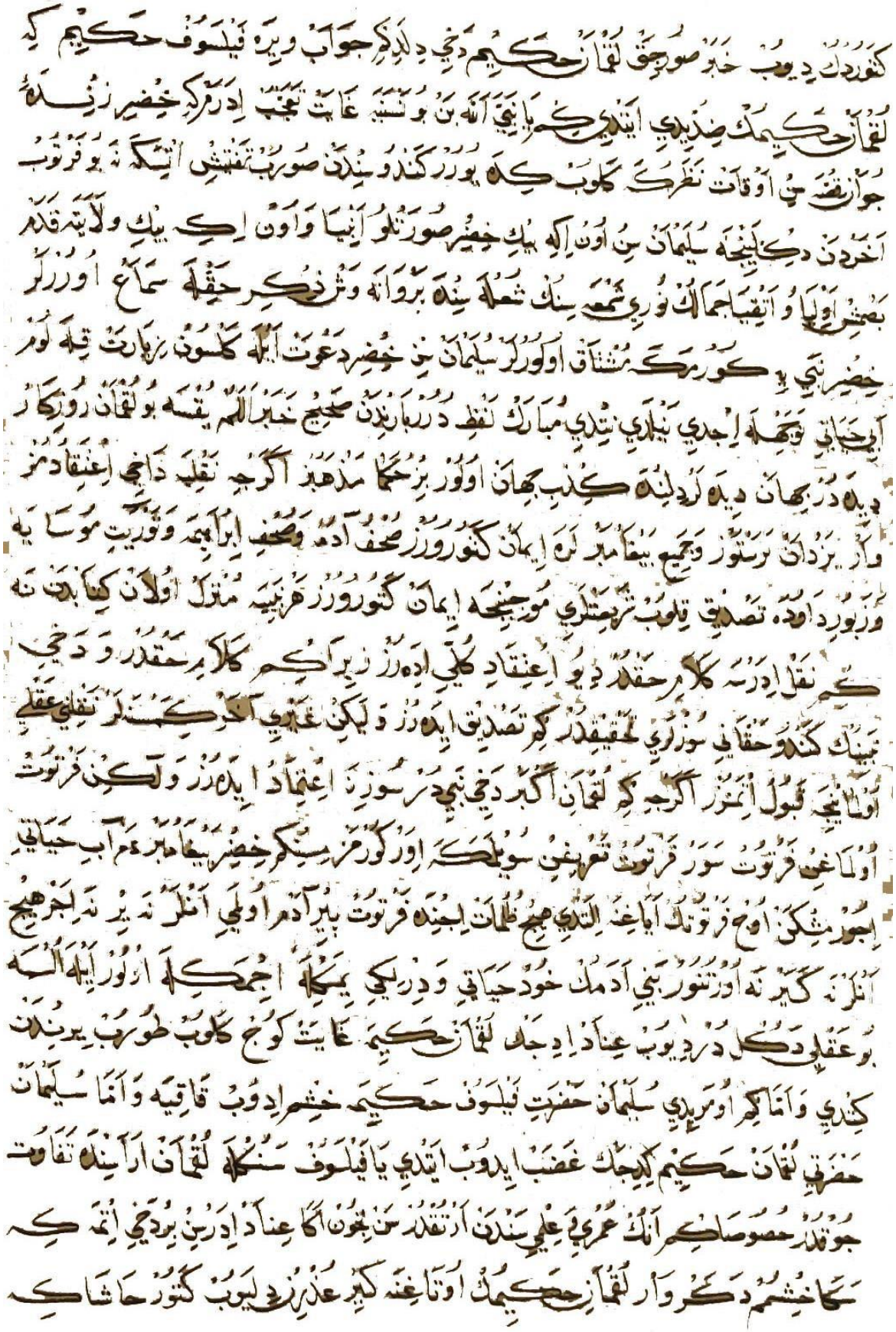
نظم

نسيم حكيم فرخنده سليمان بو وجهله سلطنت برله تخت عاج اوزره قرار قيلوب انور مشربلر انسان
اشكرينك بكلريكم انورب كم طور مشدي سليمان فلك يوزينه بقوب قوشلر صفينده
سيمرغي كور ميوب قنده كتدوكنه سيري ارميوب سليمان سيمرغي آكوب قاني عنقاديغه هدهد
قنات اجوب كوك يوزلرن يره ايندي تخت يا اوكنده اديله قوندي يوزين يره سوردي ايدن باش
قلدروب سليمانه دعا قلدي ايدن قوشلر سليمانه سويلدي عنقاي قاف اوش يقين كلدي ديو
خبر ايلدي سليمان فلكدن يگا بقدي اني كوردينكم تشرين جانبدن آق و قزيل و قره
وكوك بولوتلر بكوردي آماكم اوكمزنجه درت يلدرشكلنده شفق رنگيده الوان صفت
بربلوت كلور وليكن اول بلودك كنارنده يرير اكلم صغماكي الوان الوان رنگين
رنگين لون لون عجايب رنگاميز نسنلر كورينور عجبا نه علا يمدر دركن بادصرصر قوپتيله
بلوتلرك هوايه اوزندن كلور كلوب يقين يتدي سليمان دقيقله تكرار نظركم اندي
كوردينكم اول كورندن قره بولوتلر بولوت دكل اطيار لشكريشي خوشنجيل و قرناك
و قفنوس قوشلري عسكريشي ودخي اول آق بولوتلر روح قوشلري سمندر قوشي ولقلاقه
وقغو وصقا قوشلريشي ودخي اول كوك بولوتلر كوكرجين جاقر بلبان سنقور شاهين جنيشي
ودخي اول قزل بولوتلر قزل آكد قوشلريشي ودخي قزل طوطي وسوكلون طرزاج وكبك
وطوطا وتدرج جنسي مرغان وطاوس قوشلريشي آماكم اوك درت يلدرلر سيمرغك
اليه باشنده درت كوزيشي ورنكارنك كورندن نوراني علا يملر سيمرغك لاجوردي
وذهبي مصنع ومنقع ومربع قنتلرينك بوكلريشي مع القصه سوزدرآز قليلم اني وقت اجتنده
اطيار الوكري سيمرغله هوايه اوزندن سوزلوب ديوان سليمان كنارنه برفرسخ مقداري ادمي زاد لشكر ندن
اراق يرده قوندلر هربري يلنك كبي منقاري بنجه سن يره اوريب بوزلرن سيمرغله سليمانه ندن يگا
دوندلر اندن سليمان امراتدي حاجبلر سپاهي اوريك ديوان قبوسندن سيمرغ وارنجه ادمي كي
طرفه ايروب سيمرغك سليمانه ندن جاوشرول ايلدلر اندن سيمرغي سليمان هدهده كنور ديوب

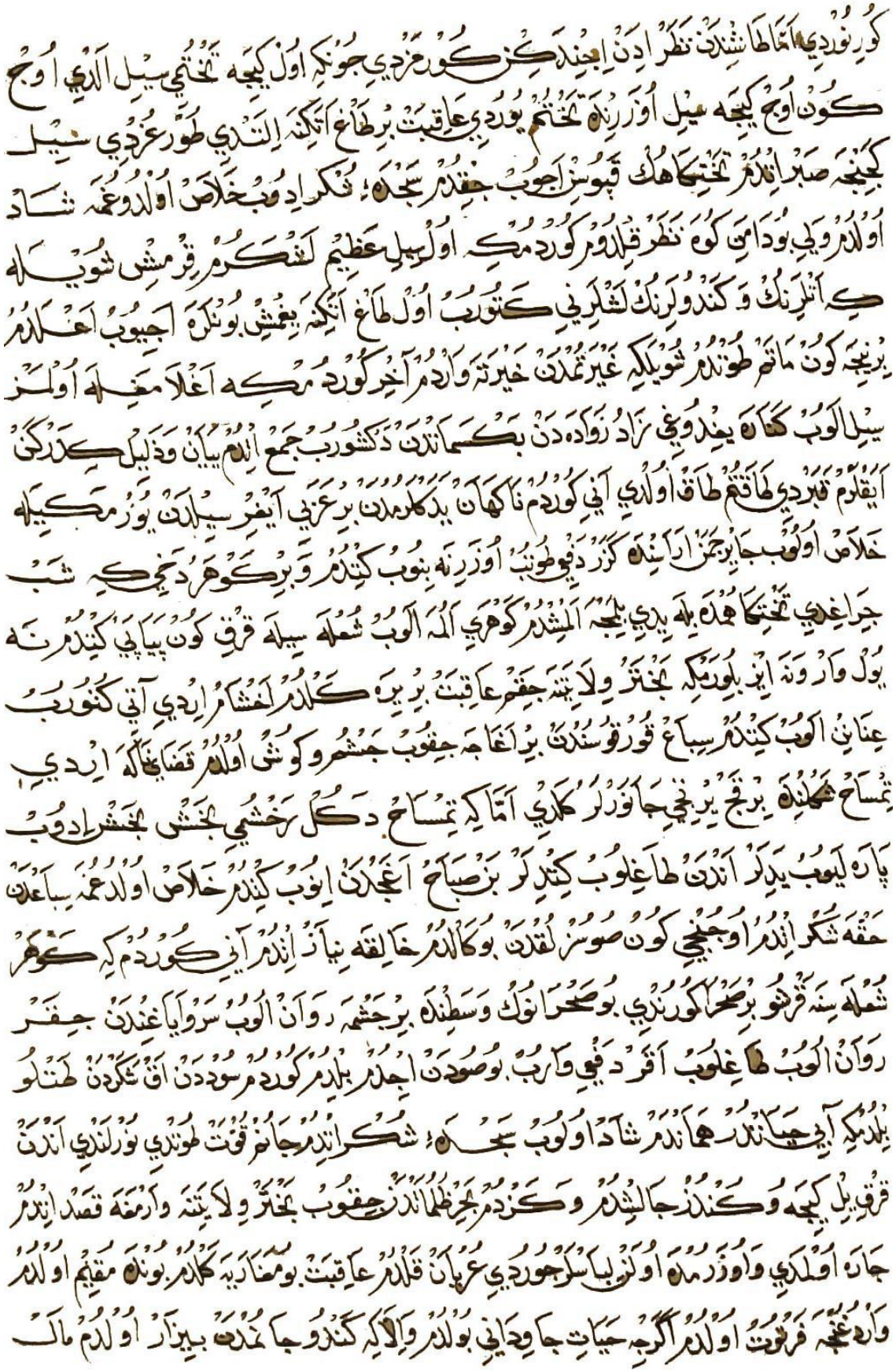

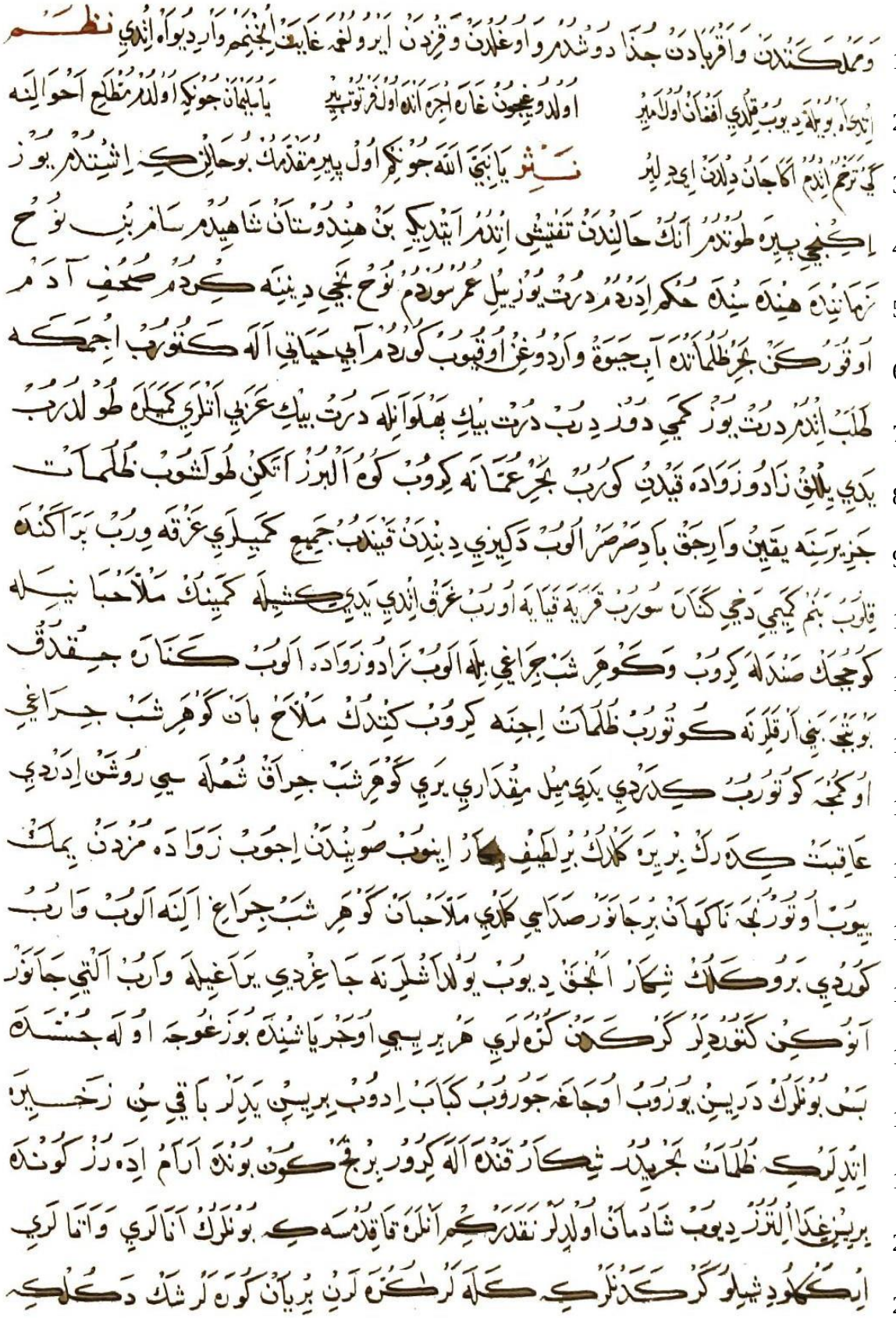
لقمان نقلنه كذب اولمه بنى وردي فيلسوف دخي يرندن طوروب لقمان حكيم وارمغ آصف
بن برخيايي وكاذ بيغامبري وناثن بيغامبري وسرور لردن مصر سلطاني جلال الدين وهلوانلردن
رعد بن برقي الوب كتدي وارب لقمان حكيم اوداينه كيرديلر فيلسوف حكيم
لقمانك آياغنه دوشوب عذر دلدي آصف بن برخيا واول اكي آنبيا ومصر سلطاني سرور امرا
ورعد بن برق هلوانين كبرا شفاعتجي اولوب لقمان حكيمدن فيلسوف حكيمك صوجن
دلديلر بارشدرب وكورشدرب الوب سليمان نظرينه كتوردي لر اندن لقمان ديوان سليمانيه كيرديي سلامكه وردي حضرت سليمانه ايتدلركه يا نبي الله توبه اولسون دخي بركليمه كورد كمدن
واشتدوكومدن سويلميم اگر كه خضر بيغامبر خاضر اولوب بو ذكر اتدوكوم آب حيات قصه
سن تحقيق ايدكن وتعيين دوغنه بودم نظر لكه كلوب شهادت قلوب تصديق اتمزسه ديمك سليمانك
حضرتي دلديكم نبوت خاتمندن موكل انسان امين اوتيوب دعوت قله وتكوين انساني كندرب
خضر بيغامبري كتوردم امانا كاه كوردلركه خضر بيغامبر، م قدرت آتنه سوار اولمش كلدي
نبوت سكوتين بن صنجوب قدرت آتين قاره قويب بسم الله ديوب دركاهدن اجرو كردي
ناثن بيغامبر له كاذ بيغامبر لقمان حكيم آصف بن برخيا واون اكي بيك معجزاتي ظاهر اولمش
آنبيا حاضر اولدلر حكما علما وزرا امرا قرشو وروب عزت له الوب سليمان تخته يقين كلمك
سليمان حضرتي يرندن طوروب خضر دخي سلام ورووب سليمان عليك الوب عزت واكرام قلوب
قول صلوب كورشوب حال خاطر صورشوب تخت كنارنه الوب اتوردي اندن لقمان حكيم اياغ
اوزرنه قلقوب ايتدي يا خضر زمان صفا كلدوك قدم كتردك بزفرتوتي فيلسوف حكيم
شرندن قورتولب ايا قدن كوتردك كه سنك آب حيوة وارب حيات صوين اجوب اسكندر ايچمش
فضيله كتوروب اول اوج پيره يتشوب مفاده اجنه كوردكك محله دكين مبارك الفاظ
دررباركدن اسكندر كبرا نظرينه توجهله تقرير اتدوكه تقرير اتدوم حكمانك بعضي
انما نيوب كمان كتوردلر من حكيم لقمان اكبر كن مجلس سليمانيه لاغه كوتردلر اجنوب

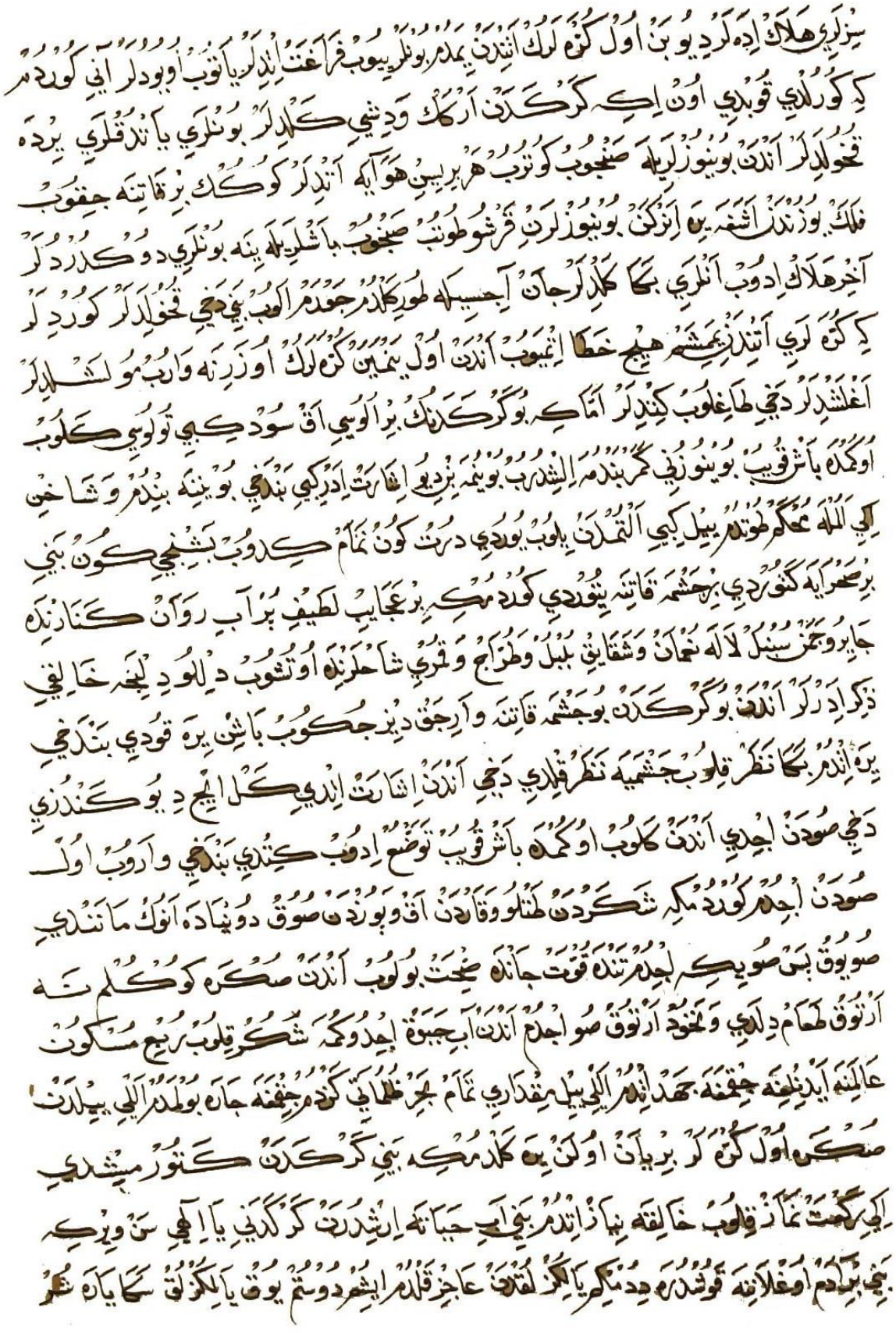

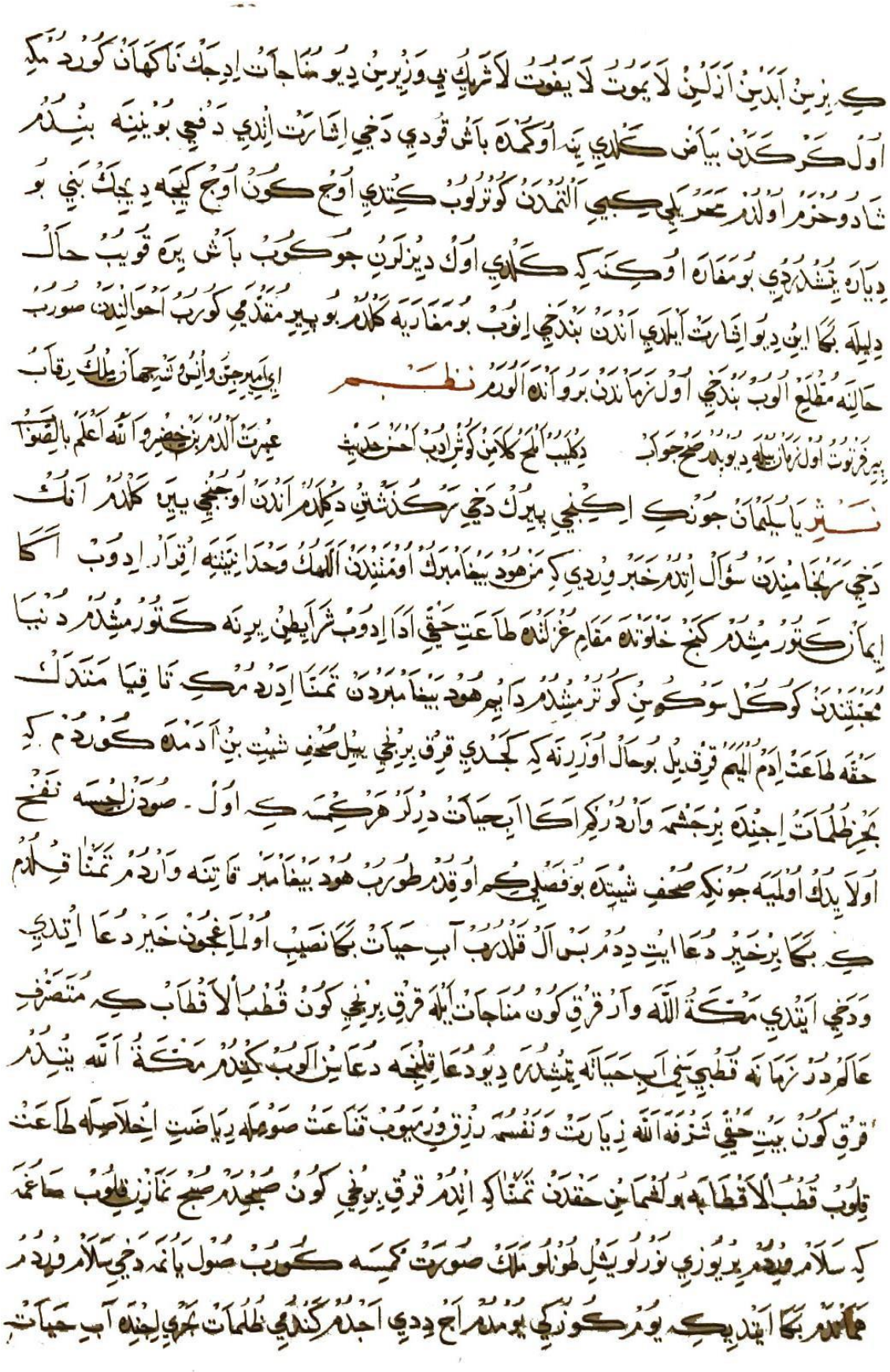
1 اِتدم اندن مصره کلوب اول ولی الله نهنک اغزندن اوپوب قوتردم ومصردن کلدب لقمان حکیم
2 سوزنی اشیدب اشبو مملکتی رومه اجره نظرکه یتشدوم ولیکن لقمان نکم دیدیسه حقدر
3 عین مطلقدر [illegible] بویله دیدب اندن خضر کما مکار اولدیغی کبی شاه اولنده اشکار
4 دیکله امدی خضر خاضر قصه سنی ویر صلوات روح محمد هزار [illegible] حکیم قولنجه خضر خاضر
5 بویله دیمکله سلیمان حضرتی تعجبه واردب ایدر یا خضر بنی عجایب خبر ویردک اگر ثبلکه مبارک
6 اغزکدن بو الفاظ درر باری اشتمسک اعتقاد اتمزدوک بو قدر یره آنی وقت اجره کلوب یتشمک
7 خیلی امر عظیم در ویردیغی ایدر سزکم حضرت لقمان نکم اسویلدیسه من اشیدیوردم دیرسن
8 وبوندن عجب تردیغی بودرکم مشرق جانبنده عمان بحرنک کردا بنده کیی غزندن خلاص ادرکن
9 مغرب جانبنده هندوستان شاهنک نیازنی نیچه اشتدوک ویا قندیغی مصرکه هندوستاندن مصره لندیکی
10 ولینک نیازنی اشدکدن سنی دیمکله جواب ویردکه یا سلیمان حق تعالی بکا علم لدنیکله نصیب
11 اتدیکی مشرقدن مغربدن جنوبدن شمالدن ویدیکی قات یر التندن ویدیکی قات کوک یوزندن یا خضر یو
12 جاغزسلر حق تعالینک حکمتی برله جمیعسنی اشدوم ودیغی جمیعسن نظر قلوب امر حق برله کوردم
13 دیو خبر ویرنجه سلیمان حضرتی تعجبه ایدب بنه سوال اتدیکه یا خضر یه بو آنی وقت اجنده هر
14 جانبه یتشدکده سبب ندر جواب ویردیکه یا سلیمان هر یرده کی خضر دیو جاغزسلر قدرتی
15 حق برله کوز اجوب یومنجه کندی اندن بولورمدیو جواب ویردی شه سلیمان اشدوب خضروک
16 نبوتنی ومعجزاتنی حق تعالی ویردیکی کرامات نی صانمنک صنعن قادرک قدرتی تعجب ادوب ایدر یا
17 خضر امدی کمال الطافکدن آب حیاتی نوجهله واردب اجدوکز ودیغی اسکندر کبر انظر نه
18 واردیغنه بابدن سوز اجدوکوز آب حیات اکا نصیب اولمادغنه سبب نه جواب ویردی که
19 یا نبی الله لقمان حکیم دیدیکی کبی جونکه اول مفاریه واردب اول اوج پیرلری که کوردوم
20 اندن قاتنه واردب حال لرین صوردم هر بریسنه سلام ویردم انلر دیغی علیک الوب ایتدلرکم کل کوزمروک
21 تبقلرن دوری ویرتاکم نه کشی سن بله وزمبارک یوزلی کوروب سنکله کلمات قیله وز

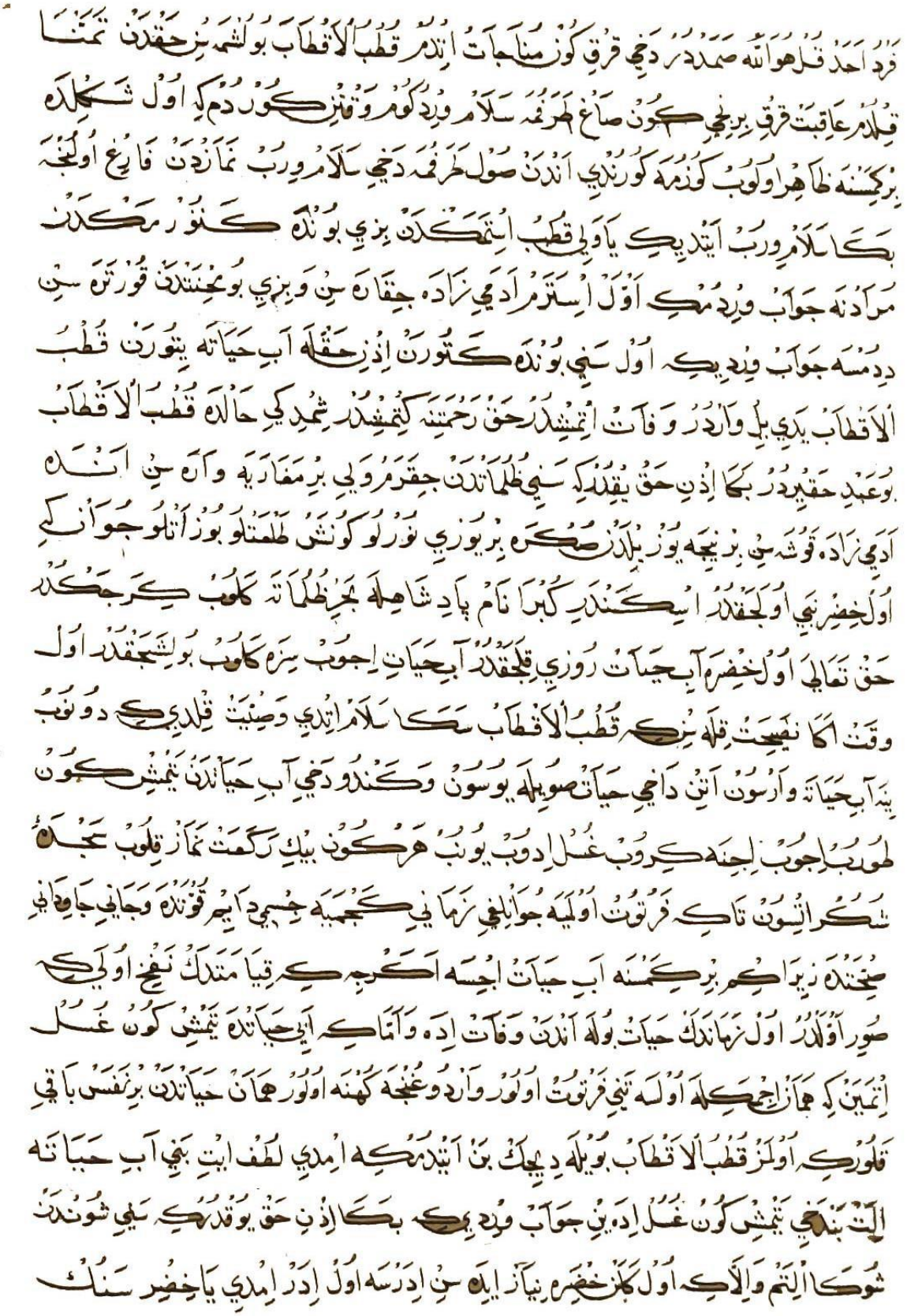

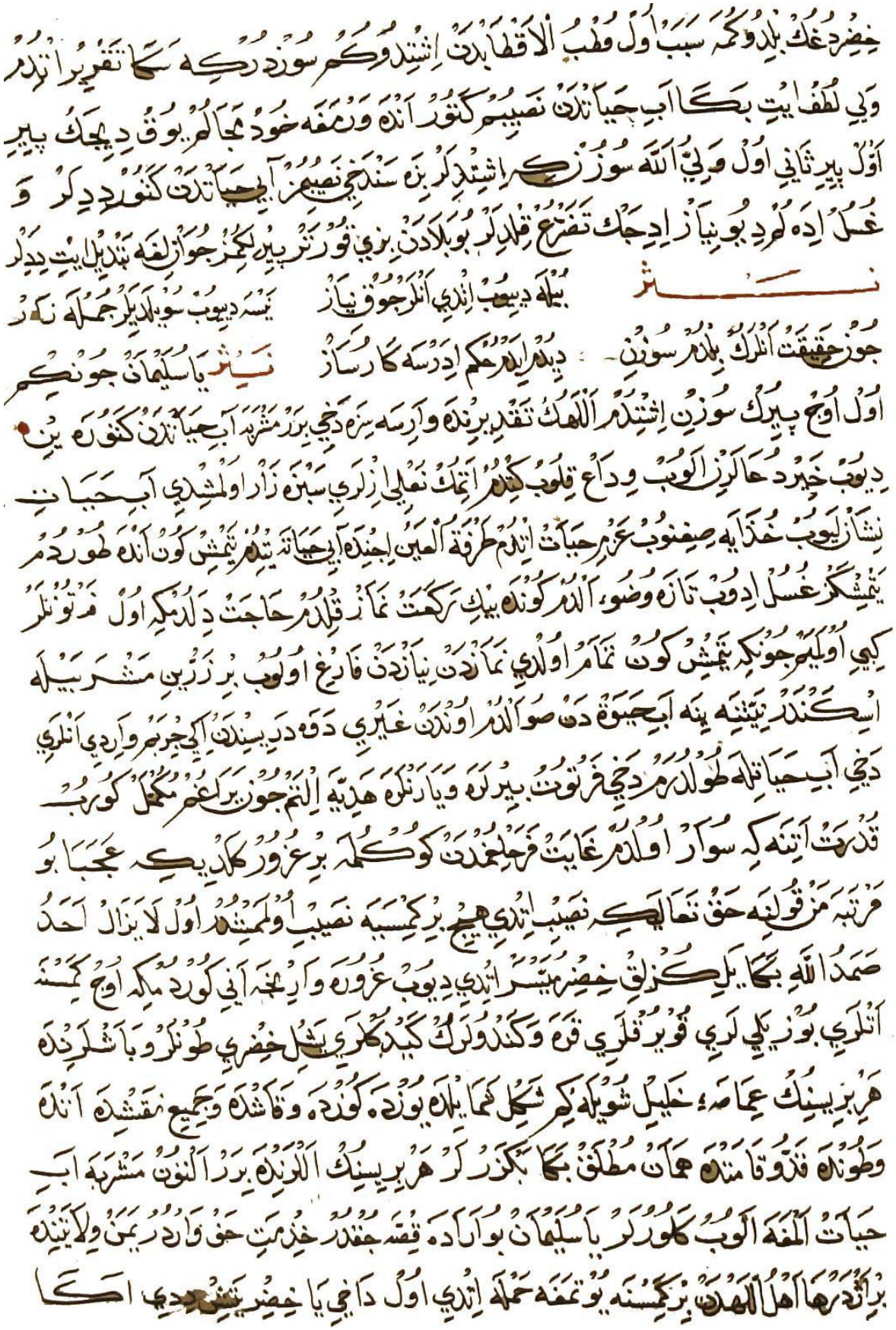

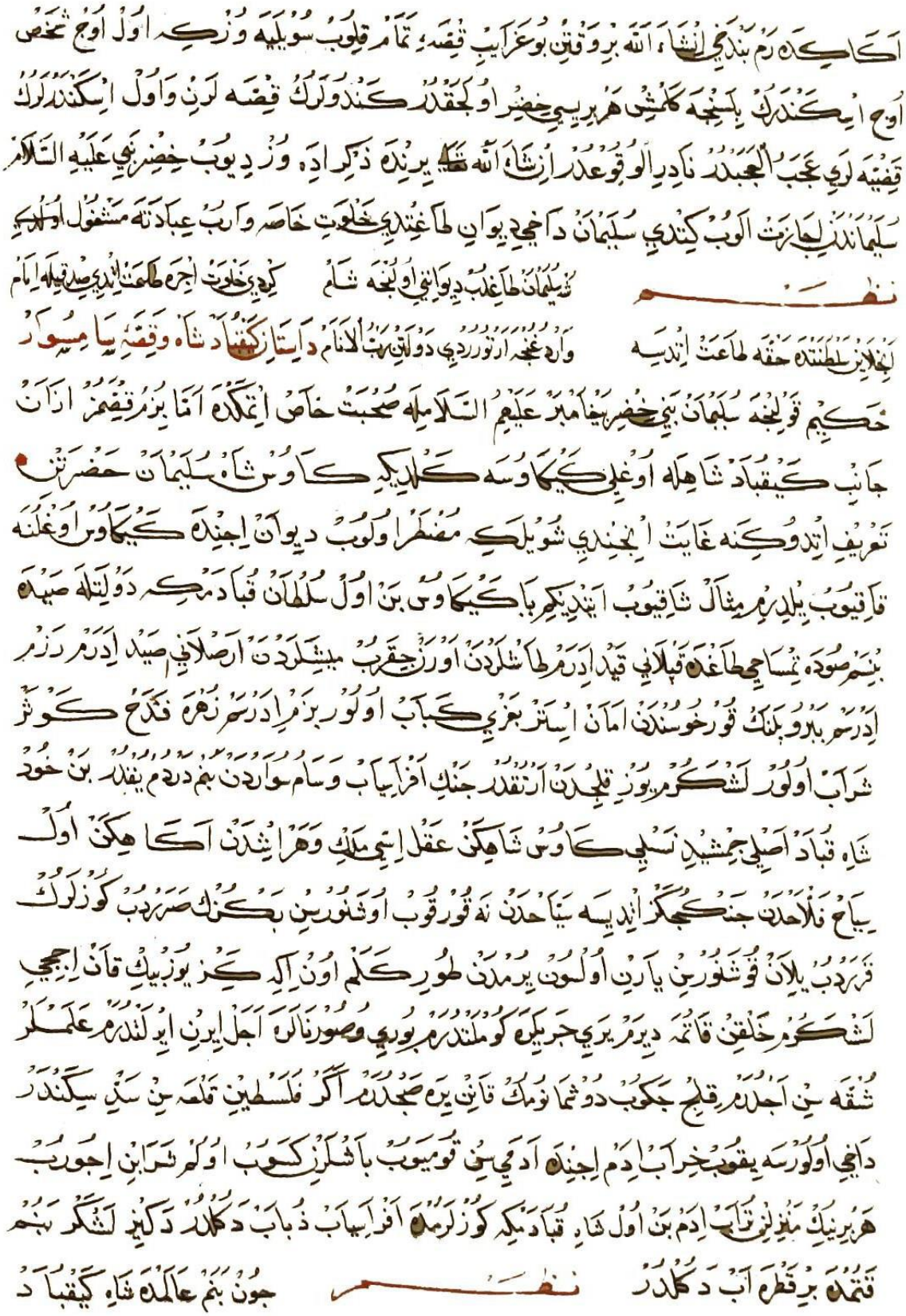

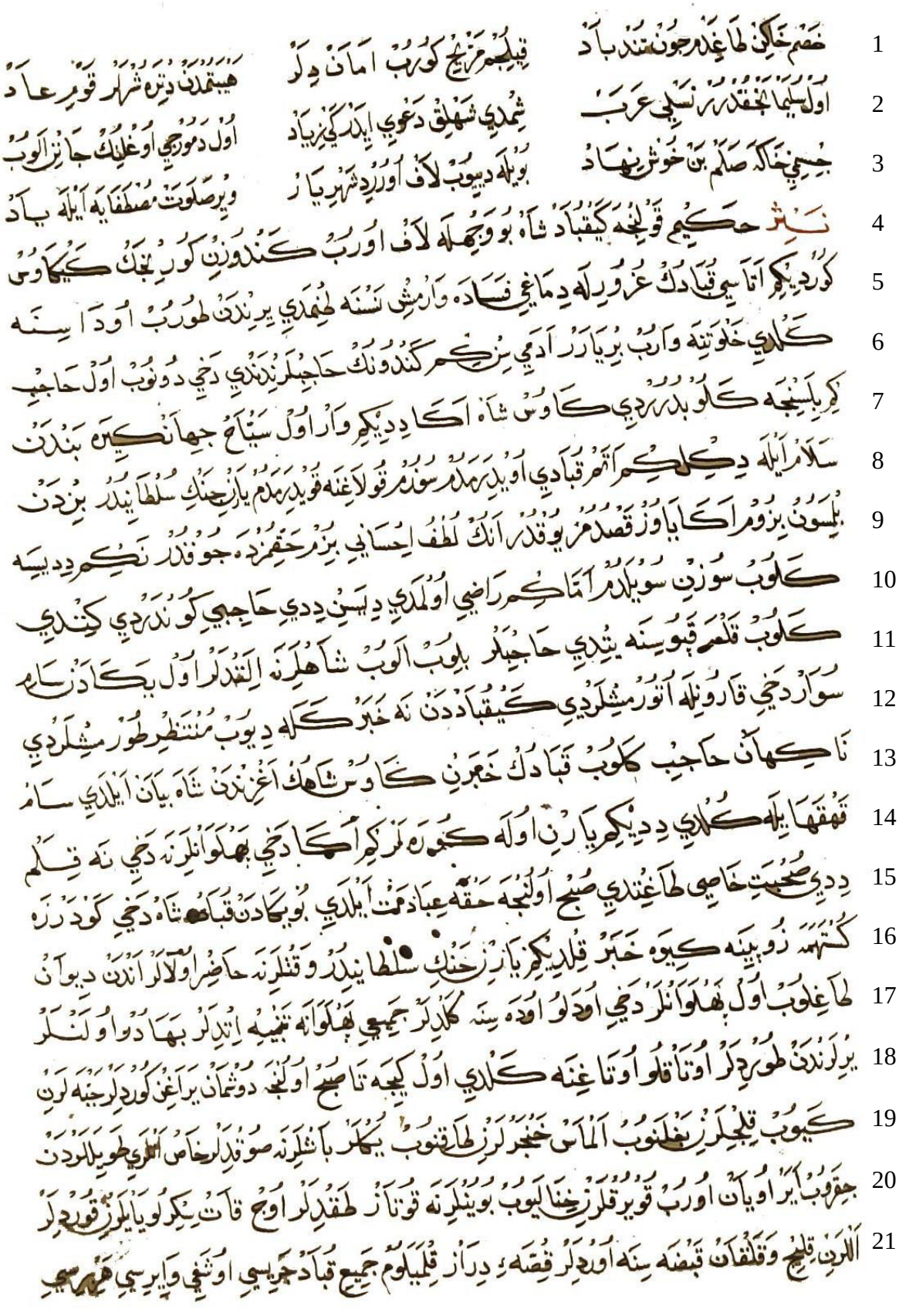

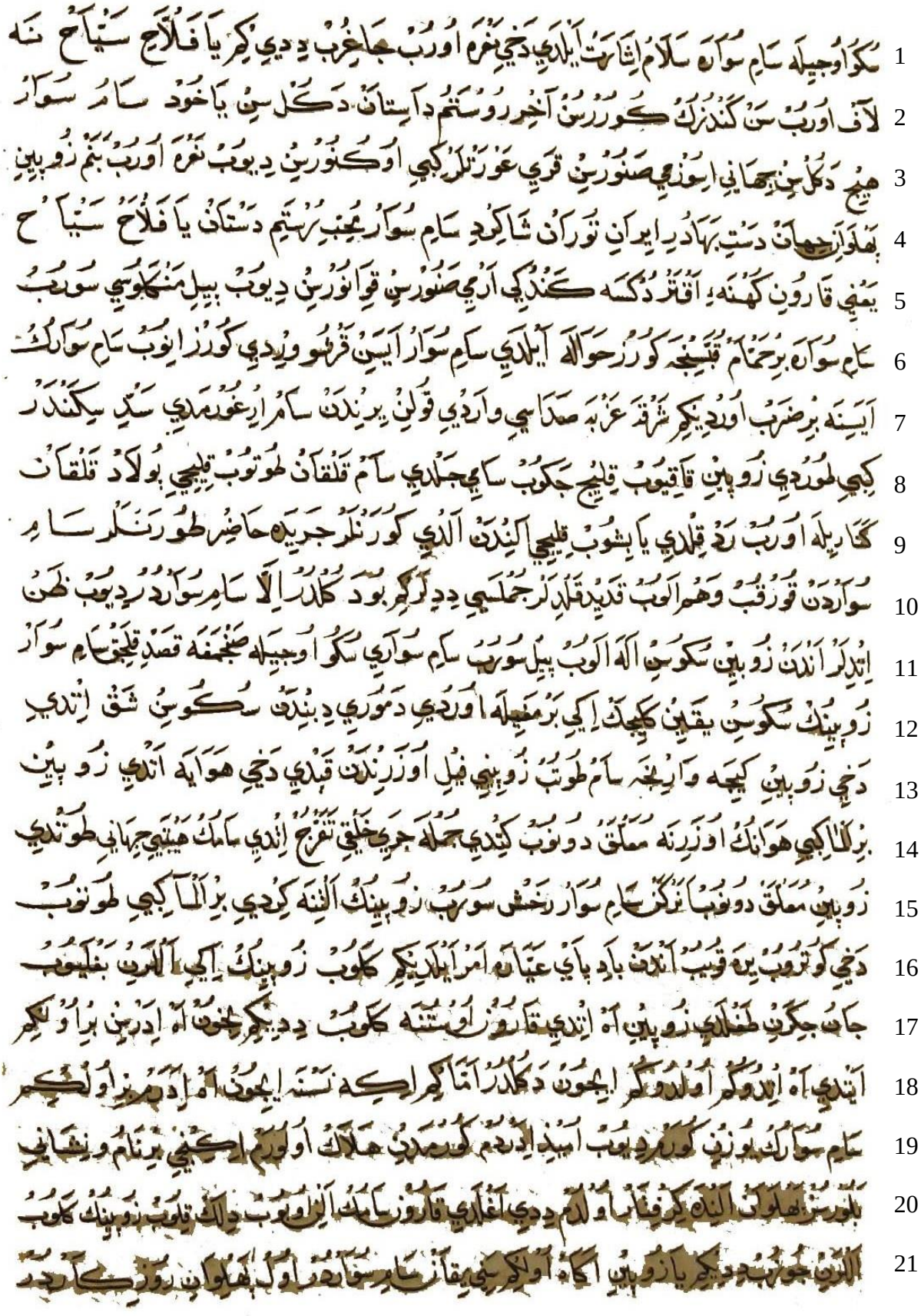

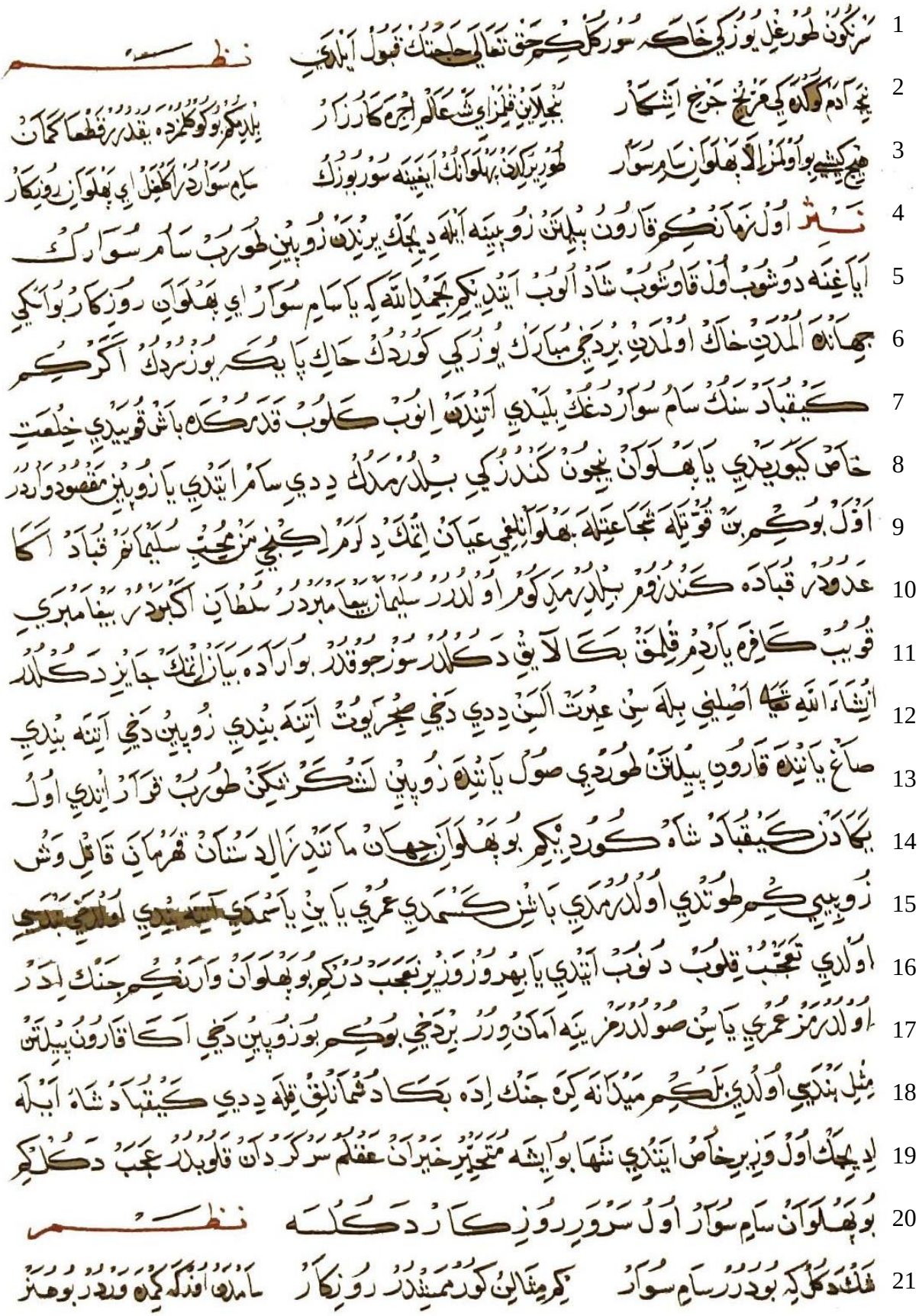
1 دوشمان يراغن كوردلر بهادرلر جنكده قوانوب محشر قوپاجق يول صوردلر نظم
2 صن بريده قوي قوي لشكري هب مسلح بهلوان وهزاري طوندي تيغ وخنجر يله بريوزن
3 يرندي سوكودا جي كوكه اولكري بهلوانلر حاضر اولدي بريراق قحبه زنلر كوردر رقيجن كيري
4 كلي لشكر خلقي حاضر اولدلر كوزلشورلر طوغه شمس حاوري دكله امدي قصه نادر عاشقان
5 ويرصلوت مصطفايه يول اري نثر حكيم قولنجه جوندكم اول كيمه كه كجدي
6 لهاك اتدي قباد شاه دركاهنده كوس روئي صور اسرافيل اوتدي نطع شبستانكم روي زمينده نكه
7 سور لدي فلسطين مسجدنده بني اسرائيل علماسي اجره كم اذان اوقندي عالم اچي نور يزدانله طولدي قدرت
8 قندي يلي برله بهمان ملكي روشن اولدي سحر قوشلري دله كلوب اوتشدلر دلرنجه حق تعالييه تسبيح قلوب
9 شكر ادشدلر مع القصه صباح اولدي نظم جون فلكدن شاه انجم افتاب
10 تاج زرين كيدي روشن ويدي تاب جون سيله نور افقده طوندي صاف تنجي برج شفقده دكلدي قاف
11 دوندي كون الاي رميس نمام يوريوب فتح قلدي ملك شام طوندي جنك تيغه شهر دياز
12 بوورايني ارض طوندي زنكبار لهاك اتوب ايدي سحر طوغدي كونش جامه خوابدن كيقباد قلدردي باش
13 پاسبان اوازله دكدي خروس بشلدي وردي صدا بوريله كوس جالشوب بندي اتا جمله جري
14 دكله امدي قصه نادر يولاري نثر حكيم قولنجه صباح نور افتاب قاف برقاف بهمان
15 سراينه طولجق قباد شاه جريسي جوشه كلوب فيلار كركدانلر كجملندي وارنلر دخي جمله
16 جبه لندي قباد شاه دخي باشنه كنشه اشق اورندي اوتوزالتي پاره جنك آلتي اوزرينه اراسته
17 قلوب برسيم خاره بولادطرنقلو اته بنوب قليچ حمايل قوشنوب خنجر صوقنوب طبل وكوس
18 جالدرب جريي قاتنه ديروب بكلرنه استمالت وردي صاغ يانده كودرز وكستهم وصول يكا سنده
19 زوبين وكيواشوب اول عظيم عسكر جملسي آت ارقاسنه كلوب بحر قيطاسلين يوردي
20 لبل اوني اركه كز يوزبيك اري يصايوب الايلر قلوب قوشنلر دوزب سنجاق وعملر شقلرن
21 اجوب طبل ودهولكر اورب صورنا ونفيرلر اورب قلعه اوزرينه يوردي اول يكادن سام سوار

1 يا تيمور ودخي مشكرده ارصلان نلر اوشنورلر نظم بهلوانلر عالم اچره نامدار
2 حملهء طاقت كتورمز سام سوار تيغ جكسه مزيح امان استيه آورت ايمز بنيله كار زار
3 نيزه طوتسه خلقي كوكه قلدرمز كورز اورسه قانيله يدم من غبار كيقباد كولني صورب كوكه
4 تاج وتختي ايدر انك تارماچ بويله ديوب اوردي نعره بهلوان جرخ نيلين دوردي ايلدي زار
5 ديكله امدي قصه نادر كامكار ويرصلت جاز ودلدن شعر يار نثر حكيم قولنجه سام سوار
6 اول بهلوان روزكار بو حمله ميدانه كروب نعره اورب سدي يكندركبي طوردجق
7 انك قورقوسندن عجم لشكري اجره هراسان دوشدي جمله كورت ددي لركم دكلدر
8 بو الاكر نيمان اصلي كرتمان نسلي سام سوار دربس كسنه ميدانه كرمدي ودخي صواشه
9 ال اورمدي كيقباد قاقدي دونوب زوبينه ايتديكم قاني اول كيجه بنم شرابم اجوب لاف
10 اورنلر يارن جنك ايدلوم ديو كوكس كرنلر نيه طورورلر جنكه وارسونلر بو سياحه
11 فلاحه جواب ويرسونلر ددي زوبين كوردينكم كيقباد قاقدي غيرت قلوب دفعي پيل
12 منكوسه قلاب اورب الينه برز فتدن منانه وش كوالوب ميدانه كردي
13 اول يكادن سام سوار كوردي دونوب قارونه صوردينكم بو كمن كيمدر ادي ندر ددي
14 قارون ايتدي يا بهلوان جهان زوبين قولكدر لطف ايده سن الين دخي جنكه لوتميا نيسان
15 وحمله اله كتوره سن قارقيوب يتورميه سنكم سنك محتلكدر اكر كم سني بلسه كاور
16 خذمتكاه باشي قوردي ددي سام ايتدي يا قارون بنم قصدم اولدركم هيچ بر بهلوانه زيانم كيمه
17 هلاك ايتيم قلجيله ارسلانه اقدرم قول ايدنم تاكم صكره بكا بهانه بولميلر سام قوجدر ارلك
18 قوتني كسوبدر برنايي قلوبدر ددي يملر نظم قصدم اولدركندر وي بلدم
19 ايشمز خصمي باكه كولدرم بهلوانلردكه مكدر حاجتم ضمكم من بدي اولدرم
20 نثر حكيم قولنجه سامله قارون بوحمله سوندي يكن زوبين دخي كاري بلان طاقلغه
21 كدركي كلوب ميدان اچنده عزت قلوب طوردي اندن پيل سوروب كلوب

مزيخ اتمز انكيله كارزار نه خورستم تخور آل وكستهم جنك ايده مز سايله اي شعريار
نثر حكيم قولنجه تجنكم بهروز وزير اول طالعي بيروز اميرايله ديمك كيقباد شاه دخي كمانه
وارديي اول كمانله طوررکن ميدانه كم كله ديوب كوز اورركن بويكادن دخي سام سوار
دلديكم ميدانه كره زوبينن قومدي ديديكم يا پهلوان جهان ميدانه بن كرهين سنوك
يولكه جان وباش فدا قيله يزديوب اجازت دلدي سام سوار دخي دستور وردي انلدن زوبين جهان پهلوان
اول لشكر شكن سرفراز وكينه ساز تيغ زن دخي ميدانه رخش سورب قضا وقدر كبي اروب
ستون لين سكوسن باشي اوزرينه صلوب جرخ وارجوب جولان اورب جيشن كيقباددن ارطلب
ايلدي كيقباد شاه زوبينك كندويه دشمان اولوب ارطلب اتدوكن كورب غضبه كلوب دلديكم
كندري ميدانه كره ارلك هنرين كوسترمه امان كم بهروز وزير قومدي ديديكم ياشاه قباد ياد شا
هلرك هنري برينه سز بكندركبي طور مقدر انك يولنه پهلوانلري جان وباش نزكين اورمقدر
ددي نصيحت قلوب منع ايلدي اندن برقاز بهادركم عجم مبارزلرينك اوسيدي فيل سورب قرم لماغ
كبي ميدانه كردي سورب زوبينه مقابل ومعارض اولدي سكوصونشدرلر صنجشدرلر سينه دوشه باشه
زخم اورشدرلر دورشدرلر عاقبت زوبين برقانك سينه سنه صنجوب فيلندن يقوب دلديكم اوب
باشن كسه عمري يانين ياصه كيقباد شاه خشم قلوب برزين پهلوان ميدانه كردي غرم اوردي

زوبينه قاقيوب ايندريكم نظم پهلوانم اوله بو برزين اورم
سام سوارك دوستين تعين اورم غافل اولمه وردم اوشده اوستكه جانك آلم طوغشم دزكين اورم
قيليجيله قانكي دوكم سنك اندهادر جان آلورتنين اورم جونكه طيدك بربالودر آدمه
صاغي قورم يلدرين آيين اورم مزيلنكم جنك اجنده سن خوموش رحمدن سن منخوبرشاهين اورم
يولله ديوب قاقدي برزين بسن ويرصلوت سويليه شيرين اورم نثر حكيم قولنجه برزين
اول پهلوان كوزين يولله ديوب زوبينه قاقيجق نعره اوروب رخش سورب سيف عريان قلوب واروب زوبينه
قليج حواله قلدي زوبين دخي قليج صلنجاق برزين قلقان مقابل طوتدي سيف سپري خيارماندي كسوب

1 بُرْزِيْن باشِ قُورُبْ اِلِنْكْ باشِ دُوشْرْدِي اَتْ يِقِلْدِي بُرْزِيْن دَخِي يِقِلْدِي زُوبِيْن دِلْدِي كُم اِنُوبْ
2 باشِ كَسَه سَاكِم سُوَارْ قَافِلْدِي مَنْع اَيْلَدِي اَلِنْدَنْ اَلُوبْ بُرْزِيْن بَنْدَه صَلْدِي كَيْقُبَادْ كُورُوبْ
3 غَيْرَتَه كَلُوبْ عَلَم دَبْرَنْدِي قُولْ صَلُوبْ قُومَكْ دِدِي هَمَانْدَمْ اُولْكِه كَزْ يُوزْبِيكِ عَسْكَرْ
4 دَخِي جَمْ اَخْتَرَانْ مِثَالْ سِيلْ وَارْ سَاكِم سُوَارْكْ اُوزَرِنَه هُجُومْ قِلُوبْ يُوزْ يِلَرْ بُورِي صُورَنَا لَرِي اُورْدِ لَرْ
5 باشْ لَجُوبْ بَهَادُرْ لَرْ مَيْدَانَه كِرْدِ لَرْ بِرْطَرْفَدَنْ كُسْتَهَمْ اُولْ بَهْلَوَانِ عَمُوِي رُسْتَمْ سُوَرْدِي بِرْطَرْفَدَنْ
6 بِيسْتَانْ مُبَارِزِي كُوزَرْ اُولْ تِيغْ زَنْ سَرْفَرَازْ يُوزْدِي بِرْجَانِبْدَنْ دَخِي كِيُو عَسْكَرْ شِكَنْ
7 اُولْ دِلَاوَرْ خَصْمْ اَفْكَنْ يُوزْدِي بِرْجَانِبْدَنْ دَخِي قَرْطُوسْ بَرْطُوسْ يُوزْدِي مَعَ الْقِصَّه اُونْ اِكِي
8 كَزْ يُوزْبِيكْ لَشْكَرْ جَنْكْ اَرِي جُمْلَه بَهَادُرْ لَرْ قَانْ دُوكِي نَامْدَارْ لَرْ يُوزْدِ لَرْ سَاكِم سُوَارْكْ
9 اُولْ بَهْلَوَانِ رُوزِكَارْكْ اُوزَرِنَه حَمْلَه قِلْدِلَرْ اُولْ جَانِبْدَنْ دَخِي سَلَمْ سُوَارْ كُورُوبْ آتِيْدَنْ آشْقَه
10 اِلُوبْ رَخْشِنْكْ تَنْكِنَه تَنْكْ وِرُوبْ جَكْدِي دَخِي اَللَّه صِيَنُوبْ جَنْكِجُونْ رَخْشِنَه سُوَارْ
11 اَلُوبْ نَعْرَه حَيْقِرُوبْ دَخِي قَرَه بُلُوتْ كِبِي كُورْنِدِي اَلَه اَلُوبْ اُولْ جَرِيْنْكْ اِجِنَه كِرُوبْ جَنْكْ
12 اَيْلَدِي هَرْكِمْ كِمْ كُوزْلَه اُوزْدِي صَدْرِنِي جَاكْ مَنْزِلِنِي خَاكْ اَيْلَرْدِي كِيمْسِنْ
13 كَه بَنْدَنْدَنْ طُوتُوبْ كُوكَه اَتَرْدِي فَلَكْ يُوزْنْدَنْ اِيزْكَنْ قِلِيجِيلَه جَالُوبْ خِيَارْ
14 مَانَنْدِي اَكِي پَارَه اِدَرْدِي وَكِيمْسِنْ بِشْتْ پَايِلَه كِمْ اُورْدِي بَعْزِنْ بَعْزُوغِنْ جِقَارُوبْ
15 كُوكْسِي تَخْتَه سِنْ يُوغُرْدِي كِيمْسِنْ دَخِي دَبَرَه طُونُبْ قَمْ قَمْ قِلِيجِنْلَه كِمْ جَلَرْدِي اَيْرْخَانَه سِنَه
16 وَارِنْجَه اِكِه بُولَرْدِي كِيمْسِنْ دَخِي كُوزْلَه كِمْ اُورْدِي خُرْدْ خَشْخَاشْ اَلُوبْ ذَرَّه ذَرَّه لَشْ
17 باشْ قَفَاسِي وَاَعْضَا سِي لَخَا غِلُوزْدِي سَنْكَرْ يَدِي باشْلُو اُورْنَدِي طُورْمَيُوبْ قَانْ اِجْزِي يَانَهْنَكْ دُكَرْ خُونْ

18 مَجْزِي نظم هَرْكِمْ كِمْ نِيزَه اُورُبْ قِيلُوزْدِي هَنَكْ ايلَه رِيلَي رِيزَه كَرْ اُولَه بِلَنَكْ
19 هَرْكِمْ كِمْ كُوزْ اُورْدِي زُورِ لَه يِقَرْدِي قَافْ اُولَا اَلْبُرْزْ لَه قَصْدِ لَه خَصْمَه اُورْدِي تِيغْ خُونْ
20 قَانْ لَخَارِي بَغْلَرِيدِي مِيغْ خُونْ جُونْ كَمَانْدَنْ اَتَلِي نِيزَه خَدَنَكْ دَرْدُو كَرْدِي طَاغَدَه اَصْدِ صُوَه نَهَنَكْ
21 كَيْقُبَادْ كُوزْنَه تَنَكْ اُولَدِي جَرَخْ نُوشِي نِيشْ وَ تَرْبِيَتِيدَه اُولَدِي نَلَخْ دِكَلَه اِمْدِي قِصَّه نَدُرْ يَا رِجَانْ

1 يِ حَلْكِ شِي نُوكْ قَانْ جَحُوبْ دَيْلَرِ قَانْلَرِينْ پِرْ يُوزِ نَهْ سَبَبْلَرِ اَيِ كُورُبْ بَنِي اِسْرَائِيلْ جِيشِ دَيْخِي بَهُو بَادَعْ

2 بَكْلَرْ بَكِيلَهْ قَارُونِلَهْ زُوبَيْلَهْ سَامِ سُوَارْ دَيْخِي نَفَرْ لَرْ اُورُبْ كَيْقُبَادْ جَرِيدِينْ قَيْرْ مَفَهْ

3 قَانْلَرِنْ يِرَهْ قَارْ مَفَهْ بَشْلَدِلَرْ مَعَ اَلْقِصَّهْ اِكِ دُشْمَانْ جَرِيدِي اُوشْغِي وَ اِيرِي جَنْكْ جُولَرُوكْ هَرْ بِرِي

4 غَيْرَتْ حَمِيَّتْ قِلُوبْ آدُوصَانْ كُوزْ لَيُوبْ بِرْ بِرِينَهْ قَرِيشُوبْ قَلِشُوبْ جَلِشْدِلَرْ بَاشْ وَجَانْلَرْ اَلِشْدِلَرْ

5 قَانْلَرْ صَحِشْدِلَرْ زَخْمِلَرْ اَجِشْدِلَرْ مِهْتَرْلَرْ دَاخِي كُوسْ وَحَرْبِي جَلُوبْ كُورْ لَتْدِيلَرْ بُورِيلَهْ اَجَلْ اِيرِنْ

6 اِيرْ لَتْدِلَرْ بِرْ عَجَايِبْ جَنْكْ اُولْدِيكِمْ مَرْبِخْ فَلَكْ كُورْمَدِي اُولْ نَبَرْدِي دَاخِي طُورْمَدِي يِنِكْ اَرْ نَلَرْ جَبَهْ جَوْ

7 شَنْلَرِي يِحِشْدِلَرْ اَجَلْ بُرْ لَرِينْ اَجِشْدِلَرْ مُخَشْنَلَرْ بُوكُورُبْ بَكْ كَفَارْ سَلَامَتْ يَا قَايِ مَنْ جَانِ مَرْدِيُوبْ كِيكْ

8 يِرَهْ قَحِشْدِلَرْ مُبَارِزْ لَرْكْ اُوقْلَرِي اَتِلُوبْ كِيشْلَرِي بُوشْلُوبْ تِيرِ بِيكَانْلَرْ سُكُودِ لِيلَهْ قَانْلَرَهْ مَخْلَنْدِي

9 اَنْجِلَايِنْ جَنْكْ اُولْدِي مَرْبِخْ فَلَكْ بُورْجِنَهْ قُورْقُوبْ دَنْكْ اُولْدِي

نظم

10 جُوكِ صَخْقَلَرْ جَكِيلُوبْ طُوتْدِي صَافْ اِيكِ اَشْكَرْ بَغْلَدِيلَرْ صَافْ بِصَافْ كُوسْ وَحَرْبِي اُوتْدِي جَانِدِي نَفِيرْ

11 كُوكْ صَدَادَنْ دُنْيَهْ يُوبْ صَرْصَلَدِي يِيرْ بَهْلَوَانْلَرْ تِيغَهْ كِهْ اُورْدِي كَفْ نَعْرَهْ دَنْ بَالِكْلَدِي اَصْحَابِ كَفْ

12 نَعْرَهْ لَرْ جِقْدِي كُوكَهْ دِيَرَادِي جَرَخْ جَنْكِ زُهْرَهْ يِرْتْدِي عِيشِي اُولْدِي تَلَخْ تِيرِ بَارَانْ اِتْدِي صَنْكِ كَرْدِ مِيغْ

13 بَرْقَهْ بَكْزَرْ يِلْدِيرَهْ دِي يِرْدَهْ تِيغْ يِغَهْ صَحَّاكْ مَارْ مِثَالِي دُكْدِي قَانْ نِجَهْ مَارْ كِيمْ اُورْ زَالْ بَالْدِي جَانْ

14 تِيزْ اِدُوبْ بِرْ وَازْ اَجَرْدِي اُوجْ قَنَادْ تَيْنَغِي اَهْرِمَنْ دُكْدِي قَانْ زِيَادْ نِيزَهْ دَنْ كُوكْسُ مُشْلَقْ دِي تُمُوزْ

15 جَانْ بَدَنْدَنْ قَصْدِي اُوجْمَقْ دِي قُمُوزْ تِيغْ دِي اُولْ عَرْصَهْ جُوكَانْ هَمْ لُوبْ اُوبْدِي كَلَهْ لَرْ كَرْدَانْ هَمْ

16 دَرْ بَيَانِ تَمْثِيلْ بِتْ دَاسْتَانِ مَاضِيْ

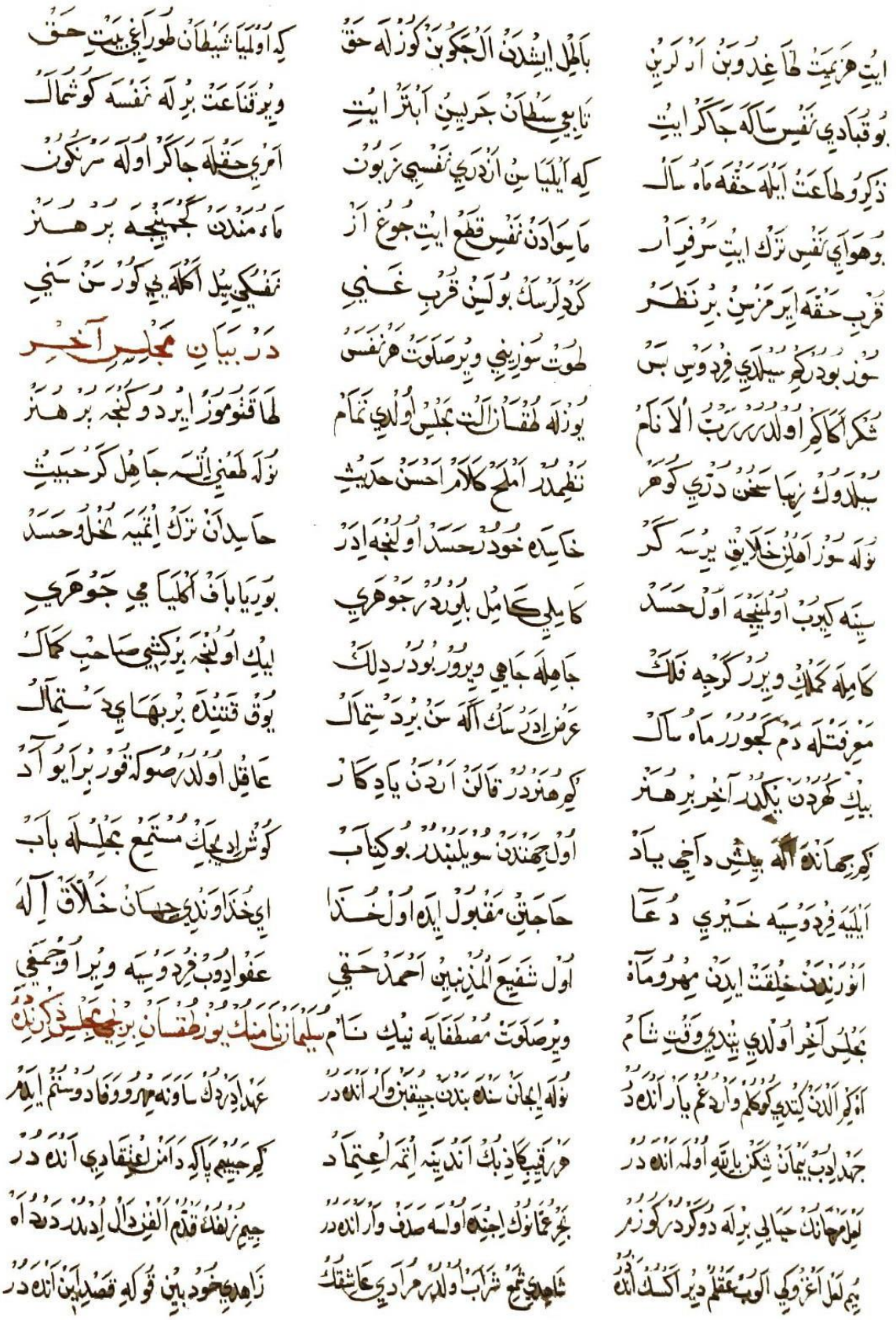
17 دَاسْتَانَكْ يِزْنِي اِيدَمْ بَيَانْ كِمْ تَقْلِدْ رَسَالَهْ سَنَدَنْ اِي جُوَانْ سَنْ سَنِي بِلْ جُو قَدِرْ عَالَمَهْ سُوزْ

18 سُوزْ وَبِي اُولْدُرْكِمْ اُولَا مَزِي رُمُوزْ اُوفَلَاطِينْ قَلَمَهْ سِيدْرْ بُوكُلْ تَابِعِي كُوكَلَهْ تَعَلُّقْ دُرْ اُصُولْ

19 بُوجِهَانْ جُودْ كُدُرْ اَكْلَا عِيَانْ رُوحْ اُلُورْ سَامْ سُوَارْ اُولْ بَهْلَوَانْ نَفْسِ اَمَّارَهْ دُرْ دُرْ هَمْ كَيْقُبَادْ

20 تَابِعِي شَيْطَانِ جُنْ اَهْلِي فَسَادْ اِيتَهْ شُورْ لَرْ بَيْتِ حَقَّهْ بُولَهْ رَاهْ كِهْ اِيدَهْ لَرْ كُوكْلَ اُوبْنِ وِيرْ اَنْ تَبَاهْ

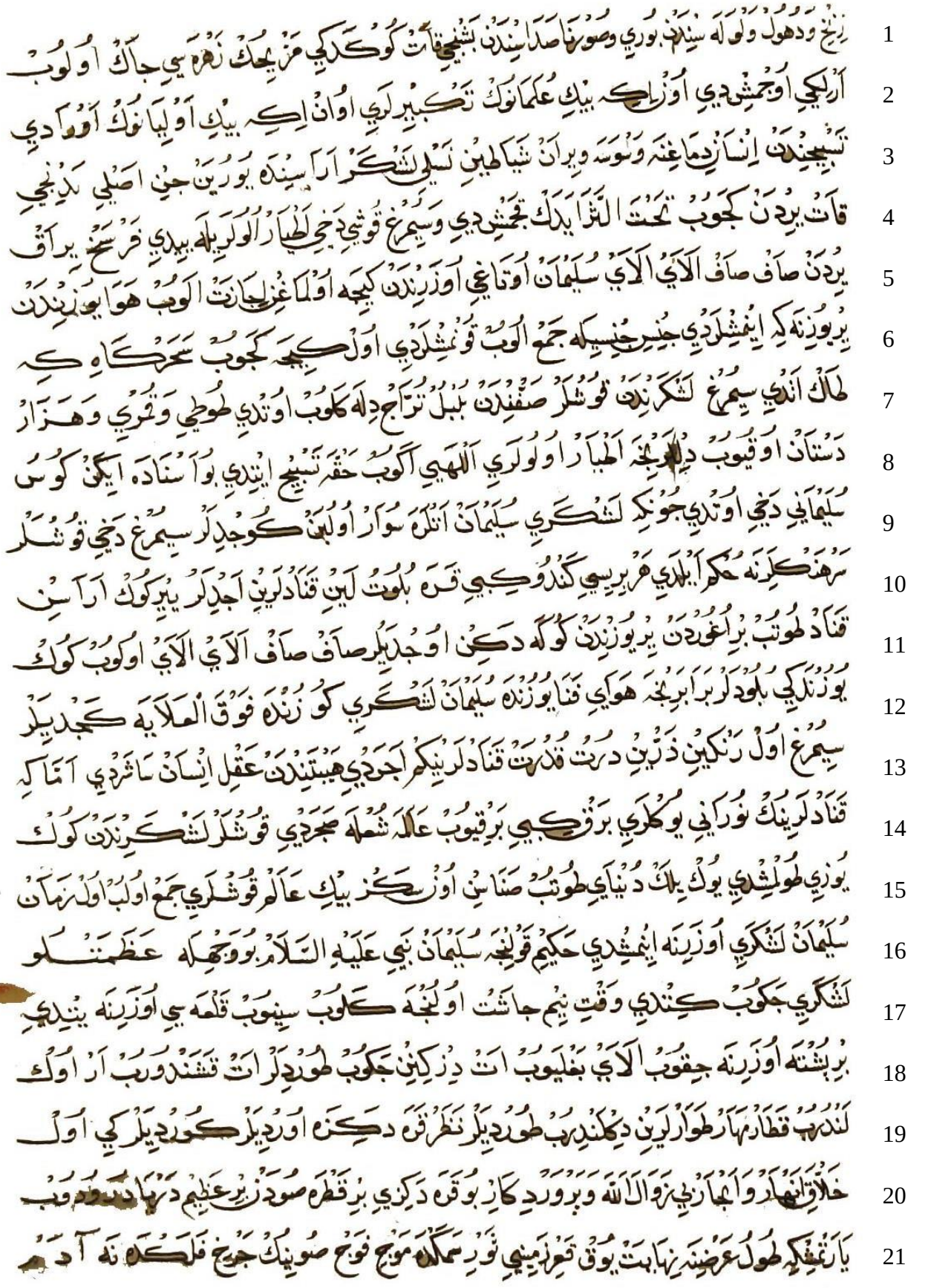
21 حَمْدْ قِلَهْ دِيوِي شَيْطَانِي رَجِيمْ كُوكْلَكِ يُولْ بُولْيَا لَرْ يَا نَدِيمْ تِيغْ تَوْحِيدِيلَهْ شَيْطَانْ لَشْكَرِي

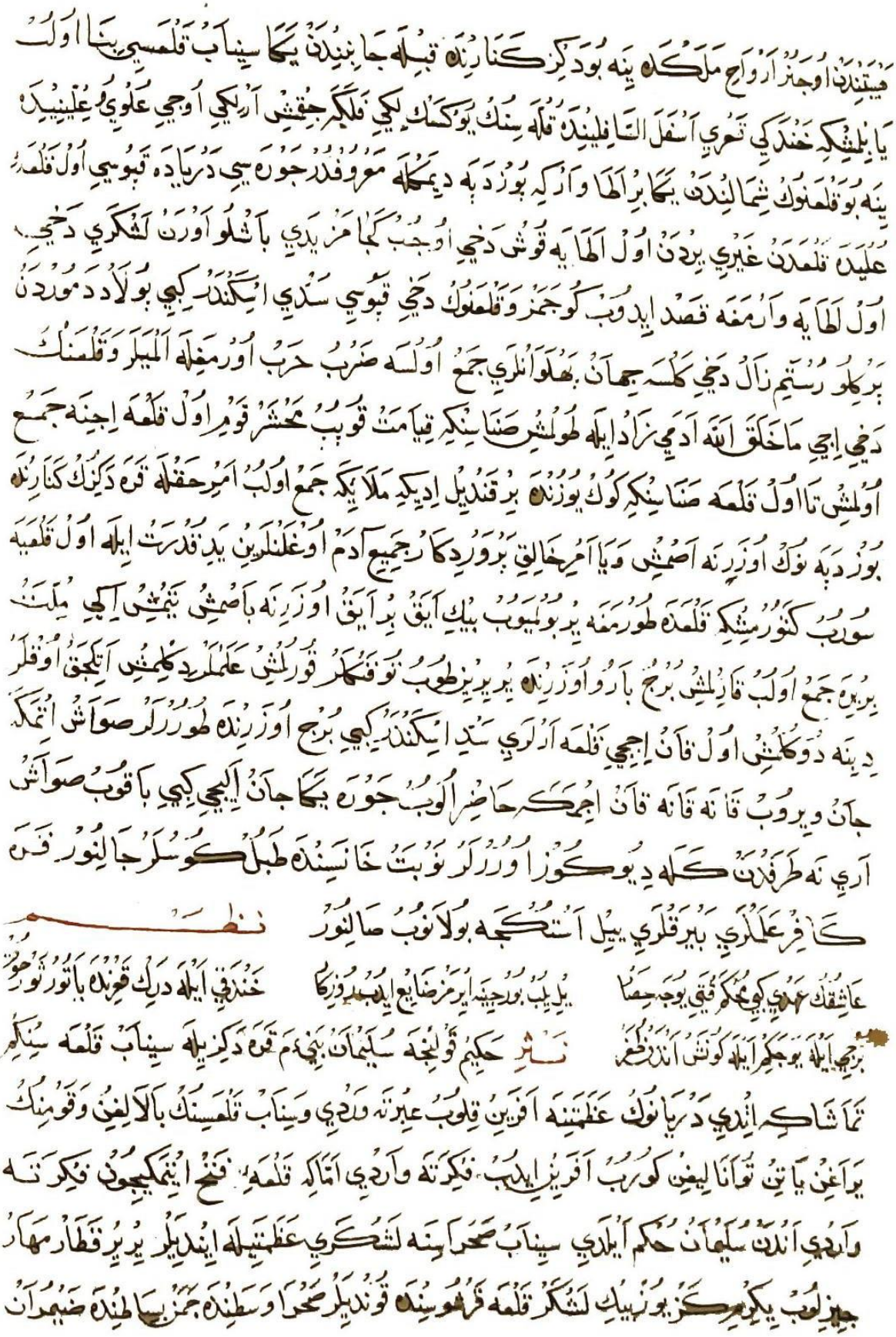

1 ايت هزيمت لها غدوبن ارلرين — باهل ايشدن الجوبن كوزله حق — كه اولميا شيطان طوراغي بيت حق
2 بوقبادي نفس ساكه جاكر ايت — تابي سلطان جريين ابتر ايت — ويرقناعت برله نفسه كوشمال
3 ذكر وطاعت ايله حقه ماه سال — كه ايليا سين اردي نفسي زبون — امري حقله جاكر اولله سرنكون
4 بوهواي نفس ترك ايت سرفراز — ماسوادن نفس قطع ايت جوع ازر — ماه منذن گجه بر هنر
5 قرب حقه ايرمزسن برنظر — كردلرسك بولسن قرب غني — نفكي بيل اكله يي كورسن سني
6 سوز بودركم سيلدي فردوسي بس — طوت سوزيني ويرصلوت هرنفس — در بيان مجلس آخر
7 شكر اكا كم اولدر رب الانام — يوزله لقمان ايت مجلس اولدي تمام — لها قنموزايردوكنجه بر هنر
8 سيلدوك زيبا سخن دري كوهر — نظمدر املح كلام احسن حديث — نوله لمعني ايتسه جاهل كرحبيث
9 نوله سوز اهلن خلايق يرسه كر — حاسدان ترك ايتمه خلق وحسد — خاسده خود رحسد اولنجه ادر
10 بوريا باف اكليا مي جوهري — سينه كيبوب اولنجه اول حسد — كامليكا مل بولدر جوهري
11 بيك اولنجه بركشي صاحب كمال — كامله كملك ويرر كرجه فلك — جاهله جاهي ويرور بودر دلك
12 يوق قتنده بربهاي دستمال — معرفتله دم كجورر ماه سال — عرض ادرسك اكه سن بردستمال
13 عاقل اولدر صوكه فور برايو آد — بيك كردن بيكدر آخر بر هنر — كم هنردر قالن اردن ياد كار
14 كوشر ادبجك مستمع بجلسله باب — كم بهادنه اكه بيشي داخي بادر — اول جهتدن سويلنبدر بوكتاب
15 ايخدا وندي جهان خلاق اله — ايليه فردوسيه خيري دعا — حاجتن مقبول ايده اول خدا
16 عفو اديوب فردوسيه ويرا وجمي — انورندن خلقت ايدن مهر ومه — اول شفيع المذنبين احمد حقي
17 بجلس آخر اولدي بندي وقت شام — ويرصلوت مصطفايه نيك نام — سليمان نامنك يوزلقمان برنجي مجلس ذكرندة
18 انكم الدن كتدي كوكلم وارد غم يار انده در — نوله ايجان سنده بندن جيقمز وار انده در — عهد ادردك ساونه مهر ووفا دوستم ايله
19 جهد ادب ايمان شكن بالله اولمه انده در — مرقيبكا دنيه اتمه اعتماد — كرجيم پاكه دامن اعتقادي آنده در
20 لعل مهانك حيالي برله دوكردركوزمر — بحر عمانوك اجنه اولسه صدف وار انده در — جيم زلفك قدم الف دال اندر دده اه
21 يم لعل اغزوكي الوب عقلم ديراكسك انده — شاهدي شمع شراب اولدر مرادي عاشقك — زاهدي خود بين قوله قصدين انده در

1 نحمد ایجان بودر اوتی دله اورکد ایدوب شاد خندان اول دمادم کل یوزلی اندہ در ملک حسنک جون سلیمانی زمانینک بوندہ
2 مورخ فرد وسیدکم عقل افکار اندہ در شرح ایدہ لم جانلاندی بو سلیمان نامدہ سن مستمع اولسون کل موجود اخبار اندہ
3 بو فصحک کوشرادب تاریخ اصح الحکایہ در وبرصلۃ احمدہ مقصود شمار اندہ در داستان سلیمان علیہ السلام عزم سفر کردن
4 لقمان حکیم قولنجہ ناقلان مختار و محدثان اخبار اول وجہله صحیح حکایت قلوب ارکہ
5 وافلاطون یونانی اول کملک اهل عرفانی نقلنجہ سخن منذان حکما و هذمنذان رجما اول طریق اوزره
6 بیان ایدر لرکہ سام سوار جهان پهلوان کیقباد شاهله مقابل معارض اولوب پهلوانلریله جنگ جدال
7 ایتمکده ایکن برروم قیصرندن سلیمان حضرتلرینه کلدیکده سنوب قلعه سنه کوجمک نیتنده
8 اولدقده مشاوری دیوان لعاغدوب خلوتده خاصه کروب صبح اولنجیه ک عبادته مشغول اولمشدی جونکم
9 اول کجه کجوب علی الصباح اولدی نظم جون سحر وقتی یتشوب اغز یرلمک قاه یی
10 قلمه قاف دن طغار کون کورنوب خرخ اریی اینانی بیر لقمه خاکه برتو سلدی جون طبرغ النونه دندی کلمه سنک خاه یی
11 نثر حکیم قولنجه جونکم اول کجه کجوب علی الصباح که اولدی داود بیغامبر شریعتنجه اذان
12 اوقندی بنی اسرائیل قومنک اوزرلرینه سلطنت اوزره ایکن بیک بیغامبر کی هر بریسنک ولایت
13 ظاهر اوزره بیک علمادنی جمع اولوب کلدیلر کی هر بریسی مفتی الزمان علمنده قادر
14 سر جلسی سلیمان مسجدنده جمع اولدیلر سلیمان بنی دنی صبح اولدوغی کوروب بسم الله دیوب یرندن
15 طوروب پاک صودن اری ابدست الذی یکرمی درت بیک انبیا و علما نوک بیک الت یوز حکما
16 وزرا امرا نوک اوکلرنه کجوب اوک صفده محراب یرنده قبله یه قرشو امام اعظم یرنده طوردی
17 امامله اقتدا وب صبح نمازن قلوب طاعت خالقه یوز سوردی جون نمازی بیاندن فارغ اولنجه
18 اوریادله توراة زبور اوقنوب شبلمان بوینی طوقنوب دعالری قلندی اندن سلیمان امر
19 یرله اوندکی بیک علما توراة موسی ایله وزبور داود ایله سکینه باشلری اوزرلرینه
20 کتوردیلر کجمشی بیغامبر لرارواحنه صلوات ویروب سلیمان دولتنه الله تکبیر کتوردیلر اندن
21 سلیمان بنی اوتاغنده کوسحرنی اوتدی سرور سلاطین کوسی اوزرینه ایشتدی جمیع سرورلر اوتاغلو

ارغوان اب روان سنبل وزعفران ارا سنده یاسمین نسرین یورسنده اوتاغ سلیمان دخی قورلدی سرابرده
وسایبان لر قورلدی طنبلر بیدی قات یردن کوب کاوسمک فرقنه کیردی او نقاقلر
قبه سی هوا یوزلرن اسمانه جقوب قلکلره ایردی باركاه لر خیمه وخرکاهلر طوت لدی
سلیمان دخی دولتله اوتاغنه کلوب اترن کی ایندی جمیع سروری سلاطینلر اجازت الوب
عملو علمین جکوب اوتاقلو اوتاغنه وارب جرلو جریسنه قوغه دستور ویروب قوندی یرین
قطار ومهار لر جوزلدی اتلر بیلر بغلنوب لوبیلر جکلدی ایرتسی دیوان سلیمانی طوردی
عمالقه بکلری سهراب شاهله مصر وشام دلاوری جلال الدین سلطانله یونان سروری
قطاط خانی یونانیله بغداد دلاوری تبع بن اصدع ایله قیصر رومار لریله اندلوس سروری
عفران شاهله بنی اصفر سرکشلری الحفاش خان اصفریله کلوب سلیمانه طبوقلوب صاغ صول التون
کومش کرسیلر اوزرنده اوتوردیلر بنی اسرائیلک اون ایکی بیک انبیا سی عاج انبوس کورسیلر اوزرنده
لقمان حکیمله اصف بن برخیا ایله ناثر یغما مبرکاذ بیغامبرله صاغ طرفده کجوب اوتوردیلر اون
ایکی بیک علما وفقرا وحکما وفضلا وشعرا ومنجمین محاسبلر علمه طالبلر سلیمانه بیننوک صول
کرفنده جمشیر اغاجندن فسوسکری صندلرا وزرنده ایلیا بن ایشا ایله اوبنادو ایله امنون بن داود ایله
دانیال بن داود ایله کجوب اوچ بیک اوچ یوز التمش پهلوان عادی یادکار شدادی پریرین سدد
اسکندر کی سلیمان نظرنده بولادکورسیلر اوزرنده دز جکوبن اتوردلر الرنی کورز
کرانه اوردیلر کیم اول پهلوانلرک الوی قرطوی عادی عنتر عادی اقوای عادی
کوهرمی عادی ایدی هر بریسی زمانینده پهلوانی شدادی ایدی

نظم

تخت حاطه ایدب قوشتدی جون فلک — انس وجنه حکم ایدن تکوین ملک — عاج صندل اوزره اتوردب انبیا
کورسیلرده انتدی قرار ری اتقیا — تخته دز جوکب طورر جمشید جم — تیغ زن قوللرقفاده بیشر وکم
بیدی فرسخ یول اوله میدان بیل — پریرین طورر بیر ارصلان بیل — کوک یوزین دوتب شهپر طیور
سایبان طورمش هوا ده بی قصور — پریزین تندی لشکر حیوانله — کوک یوزن جکی طوتر مرغانله

نثر حکیم قولنجه قجنکم دیوانی — شه سلیمان حکینه فرمان بهمه — جمع اولب دیوانینه بیك برامه

1 سلیمانی طوردی اول طرفدن سیمرغ قوشی دخی الیارا الورایله هوا یوزندن جنس جنسیله قناد اجوب
2 اول اینی کونده سلیمان لشکری اوزرینه کجوب سیمرغ راست سلیمان اوتاغنه مقابل یرله کوك
3 اورتاسنده طوردی یرتجی قوشلر صاغ طرفنده طرنجی قوشلر صول طرفنده اول لشکر عظیم
4 اوزرینه کولکه اولنجه قناد قناده جتوب جنس جنسیله باش باشه جتوب پروازا اورلر دی
5 یرتجی قوشلر شاهین عقاب وسنقورکی وعنقا وطوشنجیل وقارتال ایله یونلرین قلعه دوشب
6 دشمان لشکرینه قرشو شاقرلردی بلبل طوطی ذاج تمری سلیمان اوتاغی اوزرینه هزار دستانله دله
7 کلوب لطیف اوازله مقام حسینیده سلیمانوك ایام دولتینه دعا قلوب هزاریسی مدح اوقوردی
8 خوب نغمه اوقشولرکی عجب — طوطی شیرین زبانله عندلیب — نظم

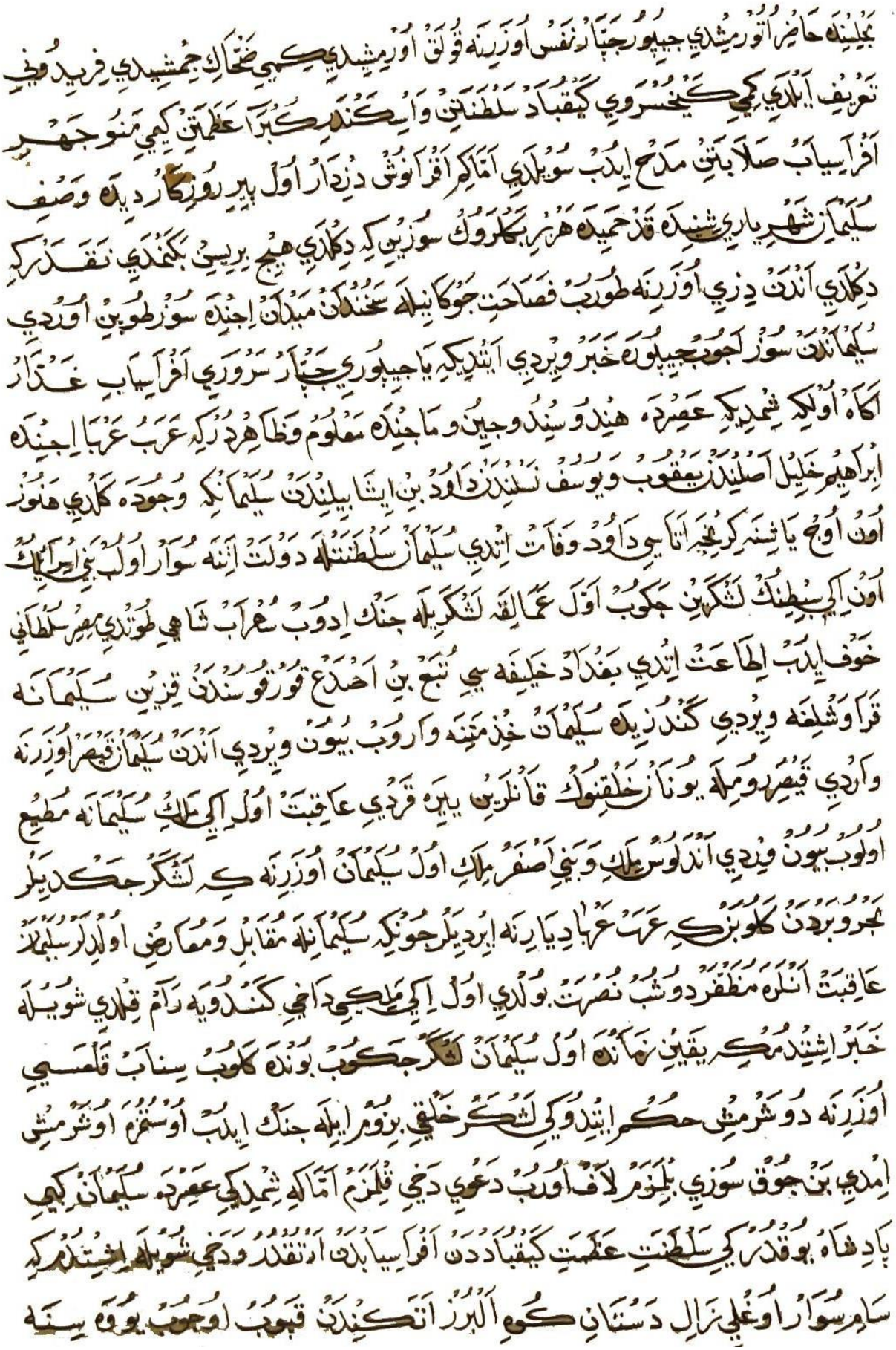
9 کوك یوزین طمتیدی شهپر یلك — عاشقان جانان ویرمکه ایدر هوس — قمری دوشتم یدین دیدکجه بس

10 طوتدی مرغان کوکده بردن سایبان — شه سلیمان حضرتینه اول زمان — قوش اوتندن جکدی طاير فلك

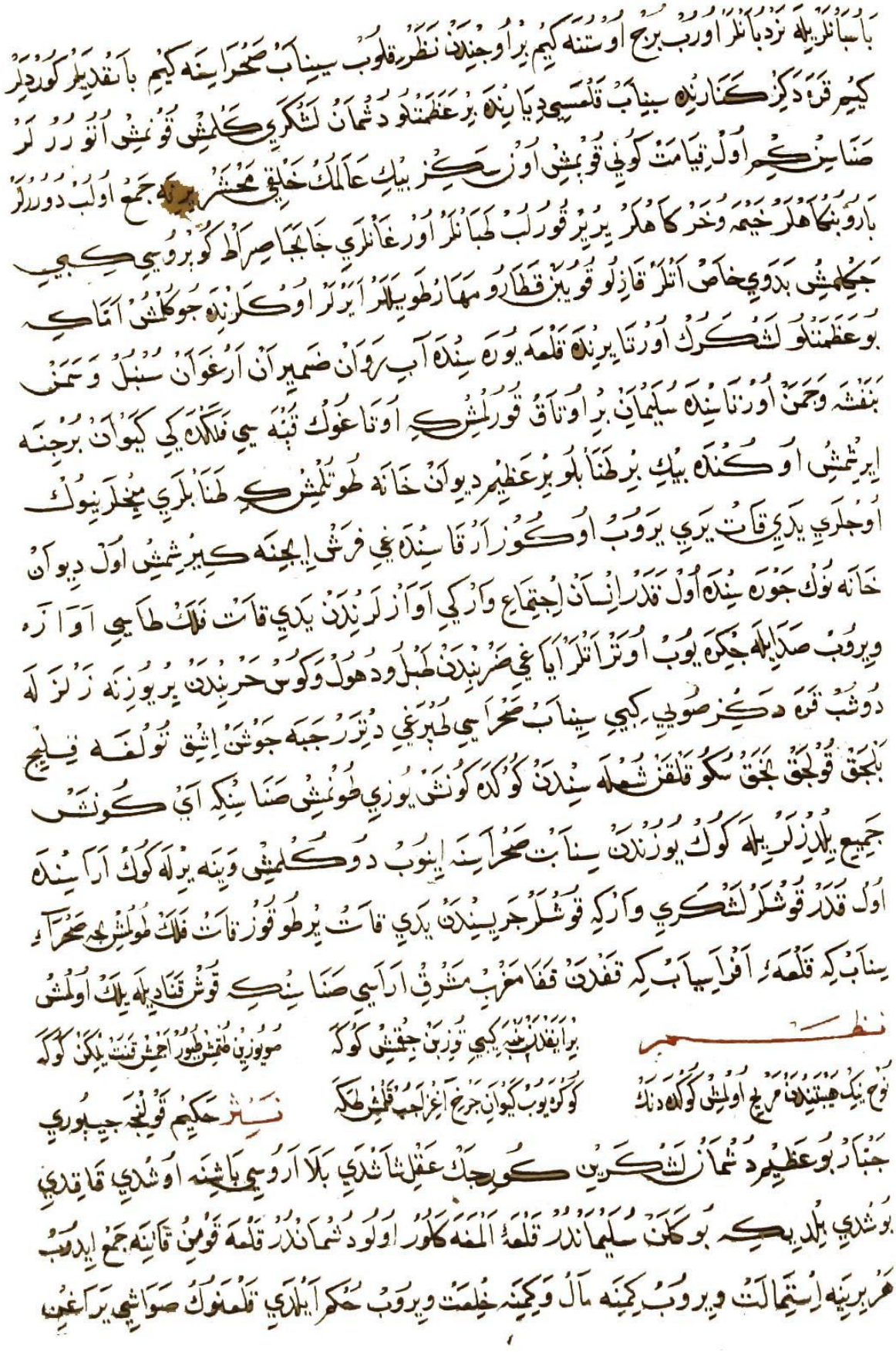
11 کوش هوشی باکه طوتکه سرفراز — خدمته طورمشدی قایم ایردیر — هدهدی یك سلیمان تاج کیر

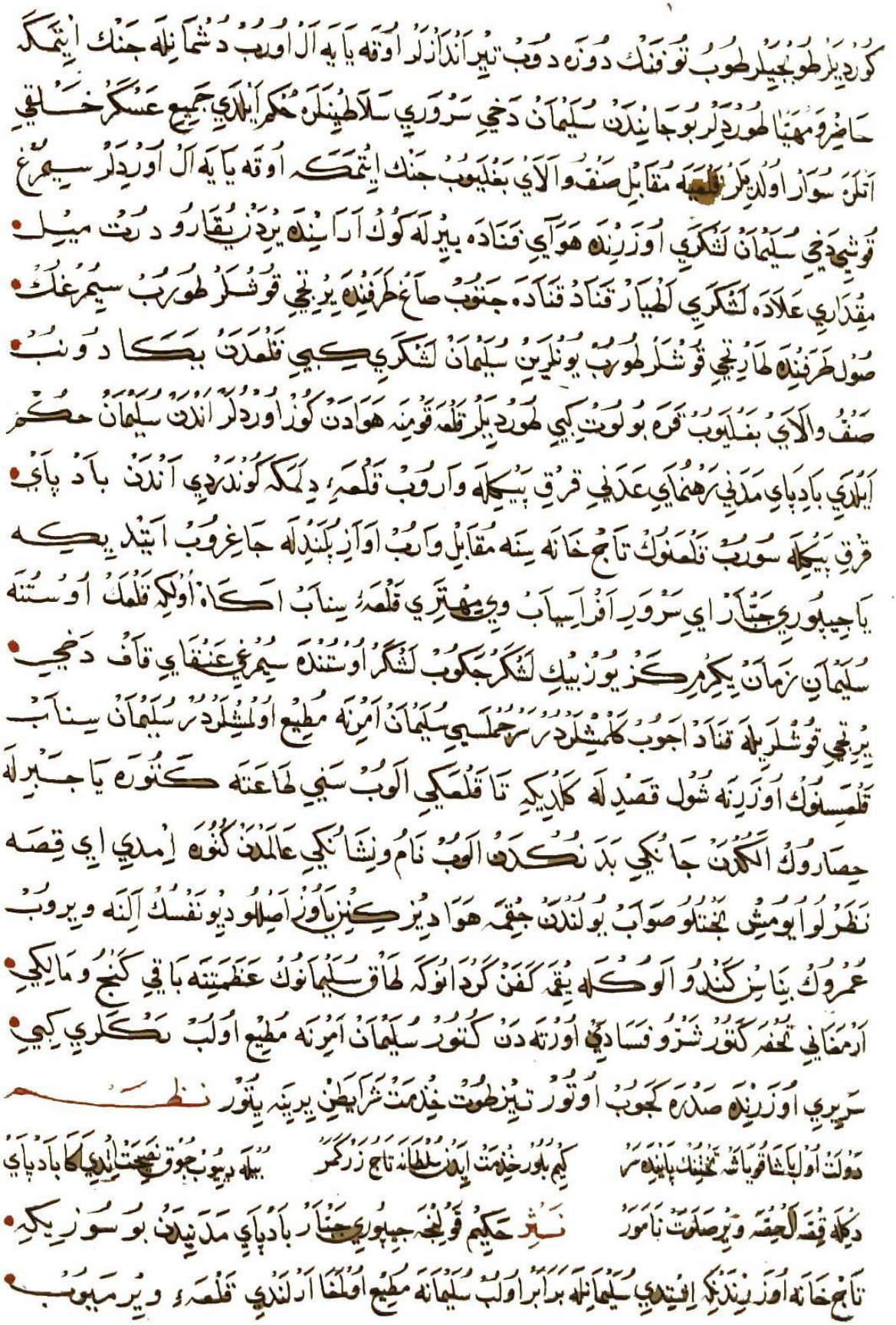
12 که اوله شافع ایرشیجك محشر — ویرصلوت لیك اول بیضا مبر — شرح ادم دستان رمزین اوزار

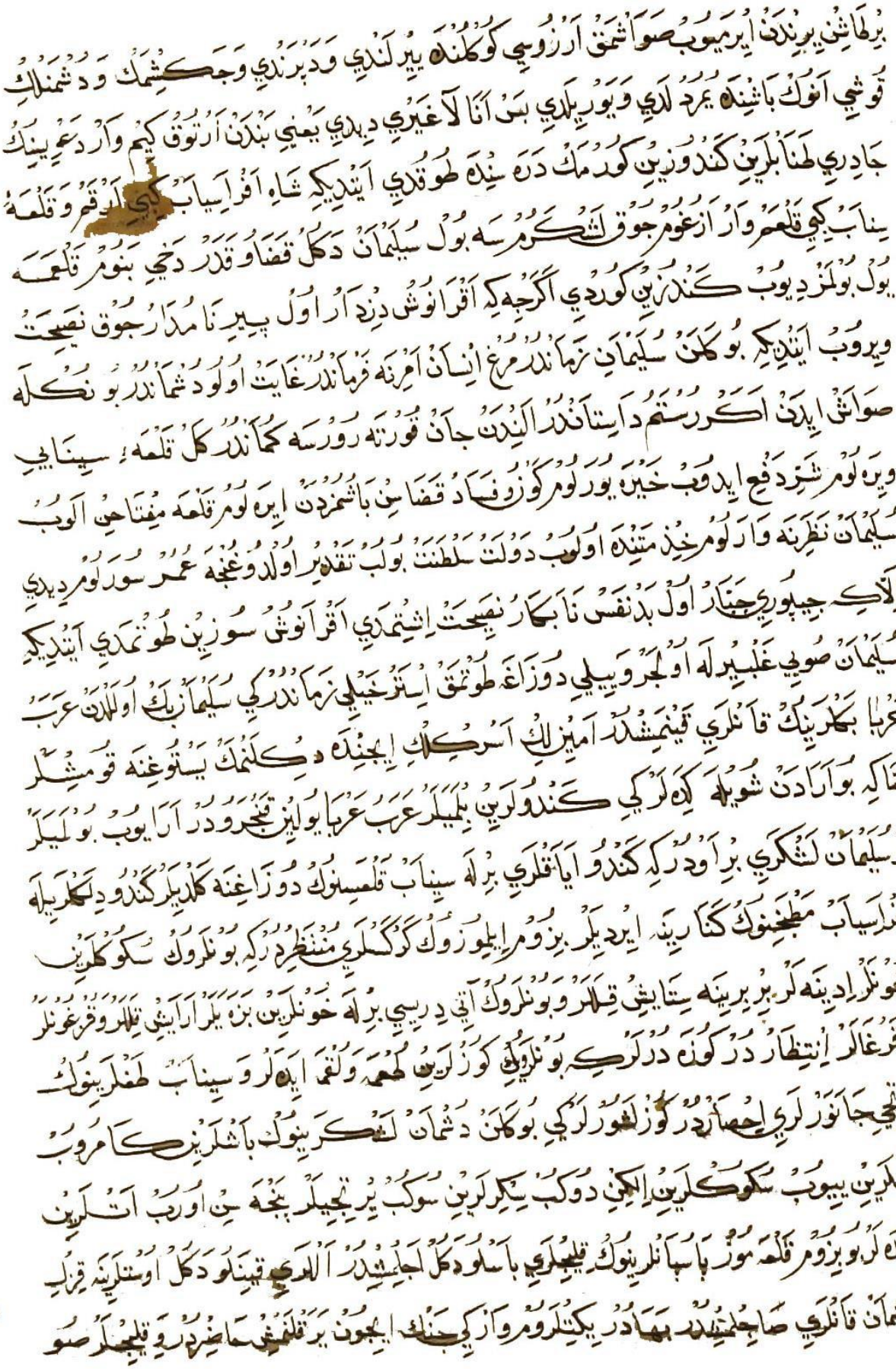
13 نثر لقمان حکیم قولنجه اول زمان سیناب قلعه سنده افراسیاب سرورلرندن جیپوری کورجیکه
14 کورجستان سروری ایدی القمشی ارش قدوقامتی واردی اوج یوز القمش الت بطمان کوزی
15 صالاردی اون درت بیك بهلوانله بیك درت یوز قرق درت پاسبانله افراسیاب فرمانیله قلعه
16 سنابده اتورمشدی روزکار شدتیندن دشمان هجومتیندن طالع نحوستندن غافل اول جیپوری
17 جاهل برج وبارو اوزرینه مجلس خاص قورمشدی زرین تخت اله الوب شراب ارغوانی ایچرکن
18 قتنده یخی بهرام کجمشی پادشاهلردن سوز سویلیوب خبر اجرکن مکرکه اول حینده قلعه
19 اچنده قلعه نوك بردیدری کی عمری اوج یوز یله ایرمشدی جوق سروری سلاطینلر یوزلرین کوردب
20 جمان جنکه کیرمشدی آدینه افراتوشردن دار دیردی حصار اورلری کوندن نعمتین یرلردی اول
21

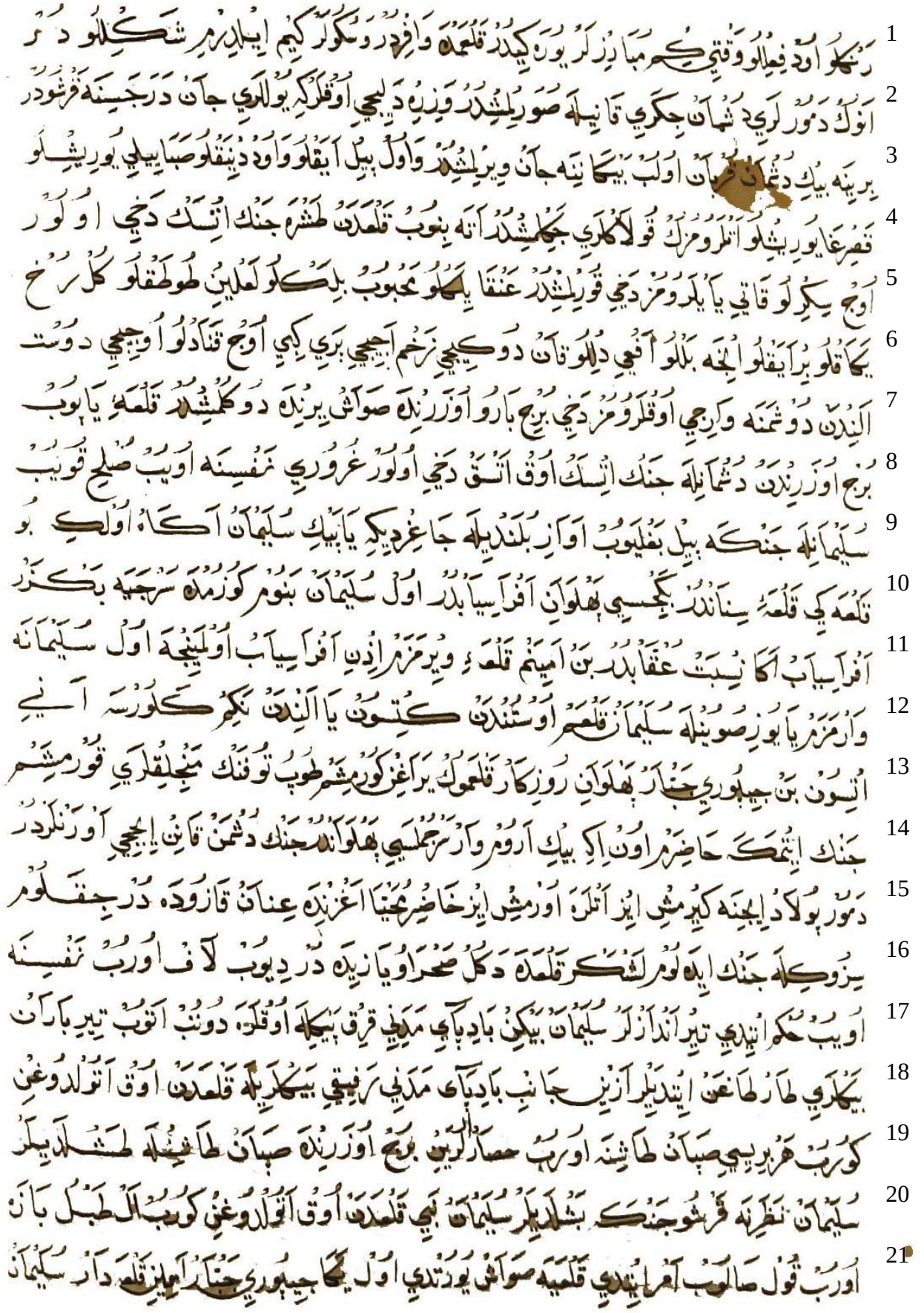

1 اِلتوب قفدن قفامغارب ومشارقه اوجوچي قرودة نهنكي كزده نهنكي يبوب يدي يشلو اورنوك قانن
2 اچمچي برادلش قوشلرك باشي دكرت قناديواكي باشلو آدم يوزلو شير سوزلو شهلا كوزلو نورانى
3 يوزلو سيمرغ قوشي يرنجي طاريقي قوشلريله اول سليمان تقرنه كلنجي امرنه فرمان المش كندزين اويله اتي
4 بنده الهيار اولريله قناد قناده جتوب سن سليماني اوزرنده قناد اچمش نظم
5 شه سليمان مثل لطفان كلدي ايشيوعالمه كه اولادي حاكم انس وجن مور مار آدمه بحر برآب خاكه خاكم اول عنصرده هب
6 امر حقله اولادي لطفان جمله خلقه خاتمه نثر حكيم قولنجه جيپور جنار عنبور مكار اقرانوشروزدار سوزن
7 كه اشتدي غايت غضبه كلوبن قادي يلدرمكي شاقدي ايتديكه اول عرب لجه دموجي اوغلي سليمان
8 كمدركه تعريف ادوبن اكارين دنيا بكلرندن يك كتوب بنوم قاتنده اوكرسن يه سليمانوك نه جاني
9 وارد ركه لشكر جكوب قلعه سنا به كله زبابوك كوجي يتر مي كه دياره آفراسيا به كله يا سرجه نك
10 نه طاقتي وارکه جنك ايتمك ايجون اشياني شاهين عقابه كله كراول سليمان كلورسه بنوم
11 المدن قورتليه لشكري قليجيله قروب طاغ قورتلرينه يدورمكه بنم قورقومدن بريسنك اشي
12 لحبرغه كوملوب اورتليه ديوب لاف اورركن ناكاه بر با سبان ايلرو كردي يوزيبره
13 سودي يا قسين جاك ايدوب فرياد قلوب ايتديكه نه طورر سنكه الغاط طاغي اته كيندن
14 قوه دكز كاديه نه برعظيم دشمان لشكري كلوب ايندكه اتلر ايا غندن سينا ب صحراسي
15 بنيه دوندي قلعنك قرودن ياني قوشدب اوشده قوندي يريوزي آدمي زاد جريسندن ابله طولديكه
16 يريوزنده قرنجه كجمز آما عجب بوكه يرله كوك ارا سنده دكزله قوري يراسنده اول قدر قوشلر
17 لشكريدي وارکه يبل هوايي قناده اسوب قوشلر قنادي ارا سندن كجمز نظم
18 برانسان لشكري صوقوشي اجب بلك يرنجي لطايله طولدي هواصخر فلك قوشي برندن صوكورنمز يرايقدن تورپ حود
19 اشبو باغي هيبتدن ملرعش الديكك نثر حكيم قولنجه جيپوري جنار دشمن كلدوكن كه
20 اندي عقلي طاغلدي بغايت قورقوب وهم اندي اقرانوشروزدار اينتدي ديدوكوم اولادي اولاي
21 سليمان اوستوكه كلدي اولي ديوب سروري دلاورليله مردمرد انلريله قلعه اولان

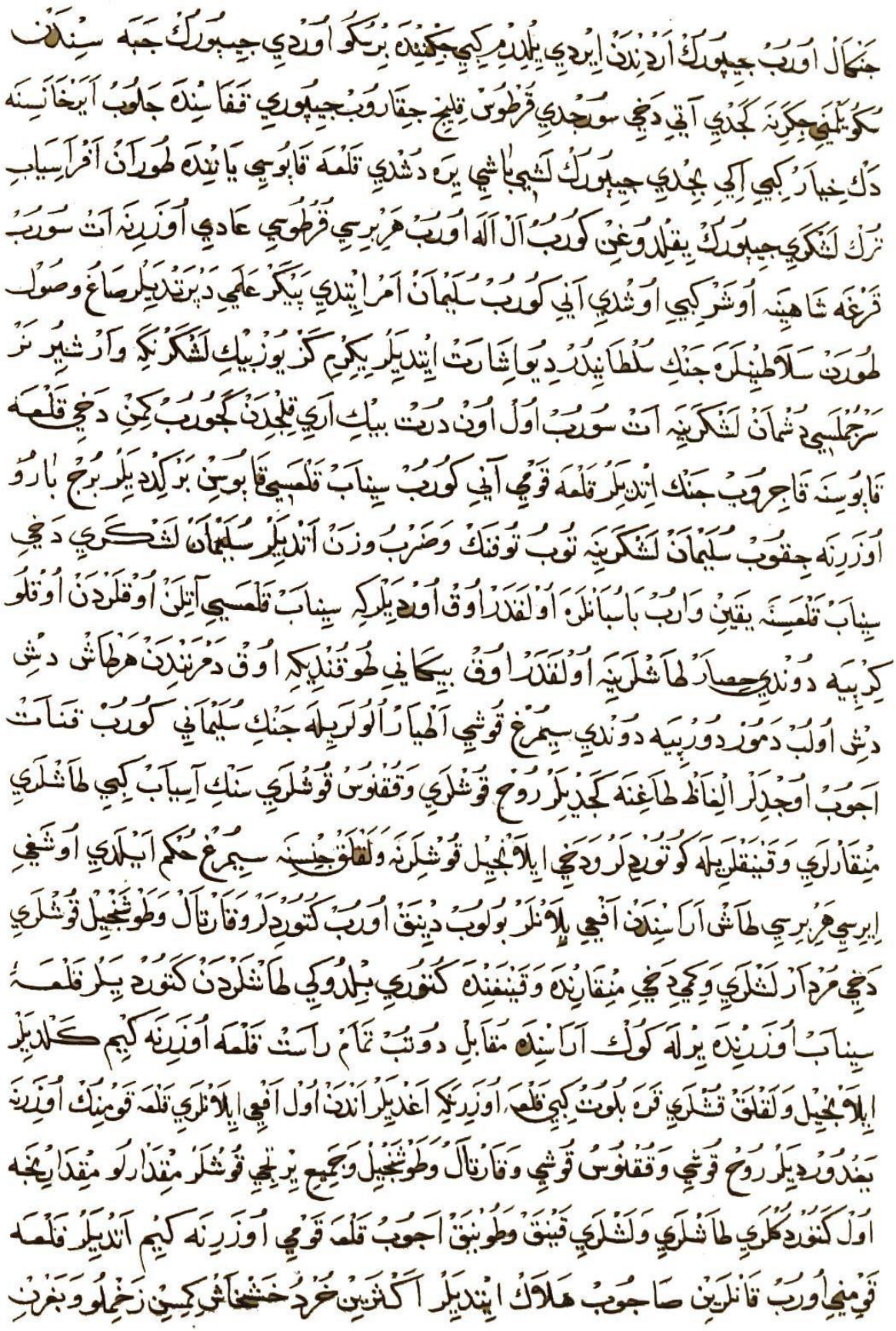

1 لشكرينوك قلعه اوغدوكن كوريب غضب قلوب يكرمي درت پاره جنك آلتين كيتوب
2 بولاده مستغرق اولوب طاغ كبي موج كورزين الله اولوب آتين سوار اولوب اوزديت بيك آفراسياب
3 ترك لشكرين پياده وسوار جمع ايدب قلعه قاپوسن آجدريب قلعه اوكنه جقدي صاغ وصول آلاين
4 بغليوب سليمان لشكرينه مقابل معارض اولوب جنكه طوردي آندن باشلاين توغلغه سن جقروب
5 آل طبل بانه اوريب اوزاوريب يونيي سليماندن يگا دونب ايتديكم اي عرب بجه دموركي اوغلي
6 سليمان زنبيل اوريجي ناتوان اشبوجه لشكريله كي قلعه سناب اوزرينه كلدوك آفراسياب
7 عقابوك يوه سي اوستنده قرار قلدوك بني آدم لشكرين كتورمكله تورقودم صنمكه
8 بن شول آدم اورانيم كه دشمان جكرندن كباب يرمز دشمان قانلرن شراب ايچمز ودخي قوشي
9 لشكرلرن يزي بايلدمكه بن اول شاهينم كه بروانه كلسم جهان قوشلري قنادوم پيلنلرن
10 اوجرورم يوام اوستنلرن قاچرورم قان برهلوانك واريكه بگا مقابل اوله ديو لاف اوردي
11 دخي ميدانه آردلري سليمان جانبندن قرطوسي عادي پيل منكوسه سوار اولوب سليمان نظرينه
12 كلوب فيللرن آشفه اينوب لجانت آلوب برفرسخ يردن پيلنه بنوب فيل سوروب ميدانه
13 ايچنه كيروب جيپوري جنابنه مقابل معارض اولوب طوردي آندن سكواوجي اشارتيله
14 جيپوره سلام ويردي جيپور نظر قلوب كوردي كه برهلوان جهان مرد ميدان برطاغ بندكي فيل
15 كوه البرزه بكزر كندنك قامتي برعوض كوزلري كوك يوزنده كي يلدوزه بكزر
16 باشي حمام قبسنجه وار قولاري جنابنه طاقنه برمقلري خيباره بكزر آلنده كي بولاد سكوسي
17 آدرنه شهرنده كي اوچ شره فيلي مناره بكزر برهلوان جهاندكه كوره نوك عقلجاك آلورانلر جيپور
18 جنابلرنه تحتيي كبي قلچين قيلندن جقاروب الله آلدي قرطوسي عادي فيلي اوزرينه آت صالدي
19 بويكادن قرطوسي عادي آني كوريب فيله جنكال اوردي قرشو واريب مقابل معارض طوريب
20 جيپوري جنابلرنه قلچنه يدي آيناو بولاد قلقانين قرشو ويردي جيپور قلچين رد ايتدي جيپور آتي باشين
21 يكه ميوب گه وردي قرطوسي عادي برير خانه دريكي كبي آفتي دليجه موركوبن جنگدي فيلنه

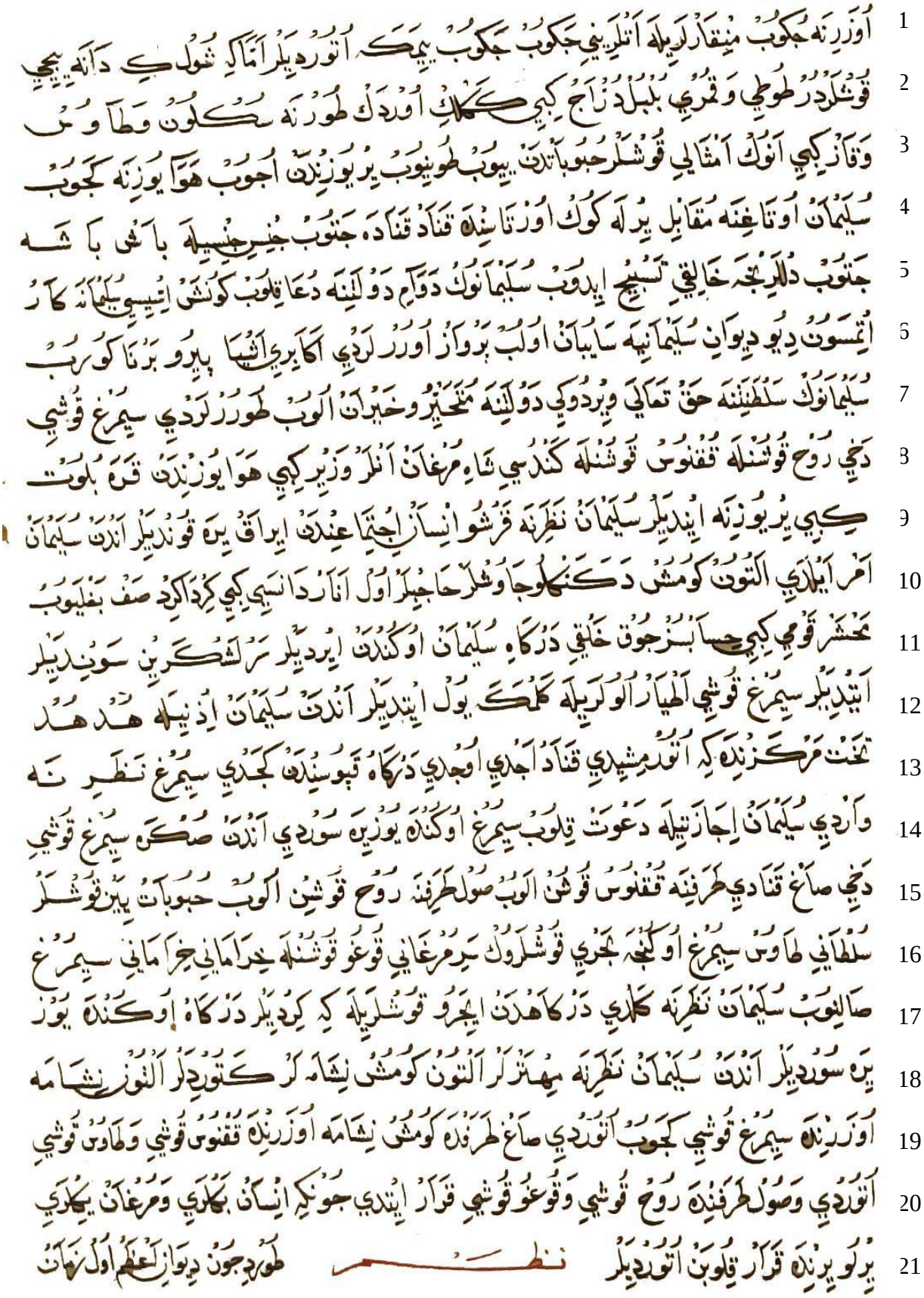
باش ايتديلر برطرفدن اول آفي يلانلر قلعه ايچنه كيم دوشديلر برآدمه يك آفي يلان اوشديلر ايلان
زحمتدن قلعه قوچي جان ويروب تلوم كبي ششديلر وآندن اول يرتي قوشلرهوا يوزندن قنات
كوب قلعه قوچي اورزنه ايزلردي اولنلروك لشكري اورزنه قونان درياينه قيچق اوب كوز لرين
دردتردي آماكم قلعه قومنوك مبارزلري آفراسياب تورمك سروسرافرازلري آفراسياب يولنه
جان باشلة طوربك سليمان حريسنله بورج بارو اورزندن جنكه طوربك قوشلة تيرو باران
يغدروب آدمي زاد جريسنه طوبله طوفنك وضربزن اوربك منجيلقلردن طاشلردكوب بر
جنك عظيم قلديلر كيم وصفه كلمز بيك فردوسي كبي شاعراني منثور منظوم شرحه قلمز

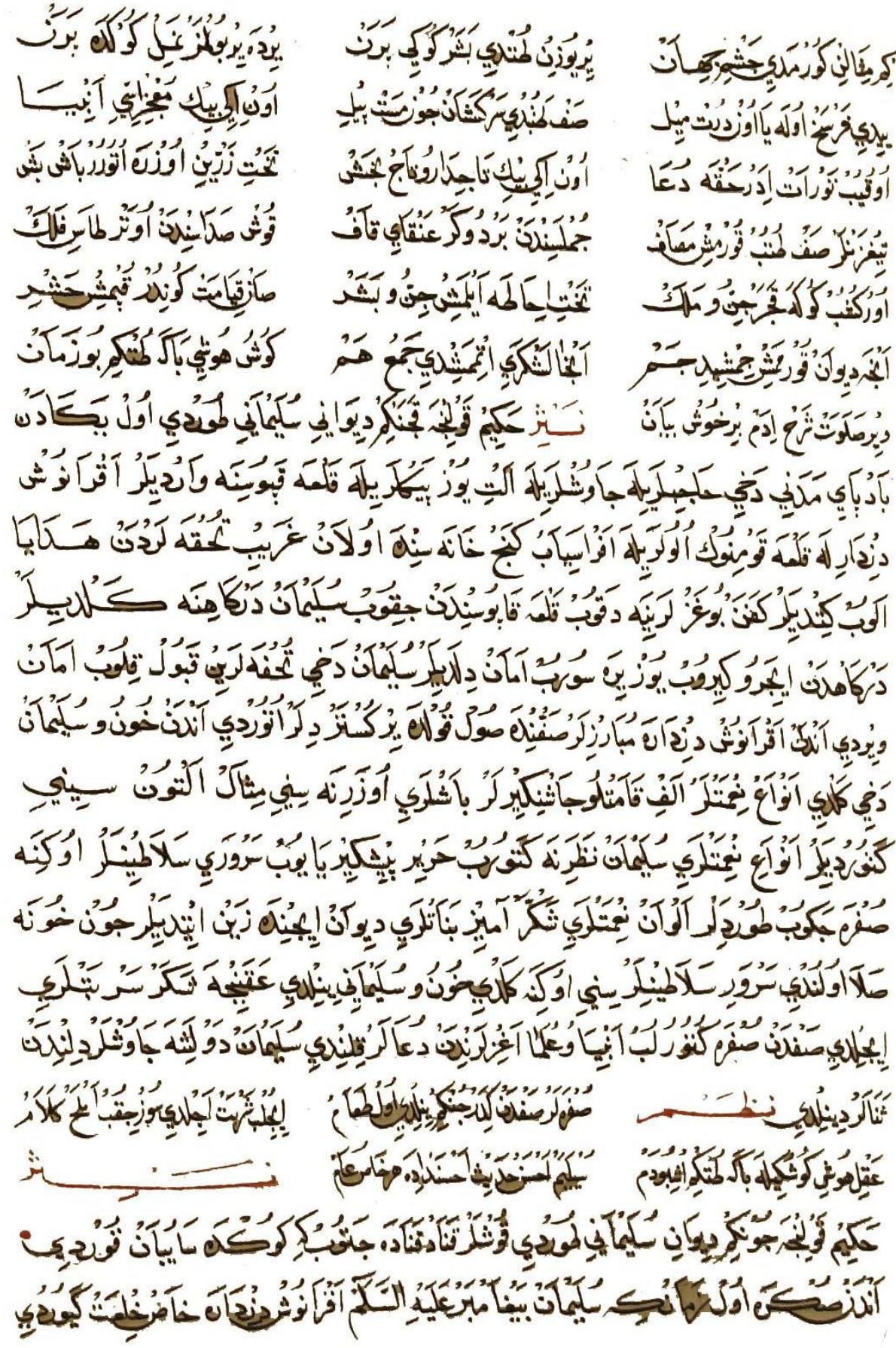
نظم

ايله برجنك اولدي غايت كي عظيم — كيم سيه قلدن زمين اولدي اديم
كوك يوزن طوتوب برن قهر سحاب — خوف لعدايغدرر قوبر حباب — اديمي آتلرن قبوب عنقاي قاف
بعزخصمك يبوب قيلور شكار — جيقرب دشمن كوزن قينقله باز — دولدي قان قفنوس شاهزكينه ساز
يرده انسان ايله ايتدي كارزار — قيلدي كونش يوزن كولكه بحار — بهلوانلر خصمه اوردقجه صاتق
ضرب يريرد الدرب اوكوزبانق — نيزه كولكه جيقرب كيوان كوزن — دلدي قيلج خاكله فرشك يوزن
آتديمجي بالق پولن درپي ادر — مزلخ اوزن كولكه اوق كربي ادر — بركجايب جنك ايلدي اول زمان

نثر حكيم قولنجه اكر جكم افراسيابلر قلعه قومنله غيرت
حميت قلوب جوق جنك ايتدلر امانكم يوقاروهواي فنادن مرغان جريسي ويروزندن اوق ضربنه
دوميوب آقرانوشردن ارعاقل اوصولوكشي يدي قلعنك قومي جمع ايدوب ايتديكيم برملكوك كم
لشكري يكرمي كز يوزبيك ارواله قاف عنقاكلوب مرغان جريسنله اول ملكه
خذمت قلابزومرنه طاقتمز اولاكيم اكاقرشودورروزجنكله اهنكله ياجواب ويره وزكلوك
امان دليا لوم سليمان دن امان بولالوم دبيوب قلعه قومن راضي قلوب كفن كردانلرينه صلوب افراسيابك
اول قلعه اولكن كنج ومالين جمع ايدوب يلسنجه الوب قلعه تهوين اجوب امان دليوب سليمان دن كوربك
امان ويروب بادپاي مدني آلتيوزبيكلرينله قرشوه الوب سليمان دن يكاكلدي

سُلَيمَانْ دَخِي بُويَكَادَنْ قَلْعَه خَلْقِنَه اَمَانْ وِيرُوبْ دُونُبْ دَوْلَتِلَه جَرِيَه دَسْتُورْ وِيرُوبْ
اُوزَرِنَه جَنْك اِيدَرْكَنْ سُلَيمَانْ كِه هُدْهُدِي كُنْدَرْدِي سِيمُرغ قُوشِي قُوشْلَرِيلَه سَوْلَشِي قَلْعَه قُومِنُوكْ
جَنْكِيدَنْ اَلْ جَكْمَزْ اَمَاكِه قَلْعَه اِيچِنَه نَقَدَرْ لَشْ وَارِسَه يِرِيتِي طَارِيتِي عَظِيم اَلْمَيَارْ لَرْدَنْ
دِينَقْ قِينَقْ اُورُبْ كُتُورَه لَرْ سِنَابْ قَلْسَنْدَنْ لَهَشَه جِقَارُوبْ هَوَادَنْ يِرْ يُوزِنَه اِينُوبْ قَلْعَه قُومِي
قَرْشُو سِنَه صَحْرَايَه قُونُبْ اُولْ لَفْلَرِي وَبَاشْلَرِي قِينَقْ دِينَقْ اُورُبْ دِيدُبْ هَرْ بِرِيسِي قَرَه بُلُوتْ كِبِي لَشْ

1 كرمانى كورمدى حشرجهان — يوزن طتدى بشر كوكى برن — يدده يوكلز غل كوكله برن
2 يدى فرسخ اولمه يا اوزدرت ميل — صف طتدى سركشان جون مست پيل — اون اكى پيك معجزاى انبيا
3 اوقيوب نورات ادرحقه دعا — اون اكى پيك تاجدار وماج بخش — تخت زرين اوزره اتورر باش بش
4 تيغ زنلر صف طتوب قورمش مصاف — جملسندن برد وكرعنقاى قاف — قوش صداسندن اوتر طاس فلك
5 اوركتب كوكه قجر جن و ملك — تخت اى حاكمه ايلمش جن و بشر — صاز قيامت كوندى قيمش حشر
6 انجه ديوان قورمش جمشيد جم — انجا لشكراى اتمشدى جمع هم — كوش هوتى باكه طتكم بوزمان
7 ديرصلوت شرح ادم برخوش بيان — نثر حكيم قولنجه قنكرديواى سليمانى طوردى اول بكادن
8 بادباى مدنى دخى حلجيلريله جاوشلريله الت يوز بيكلريله قلعه قبوسنه واردقلر اقرانوش
9 دزدارله قلعه قومنوك اولريله افراسياب كنج خانه سنه اولان غريب تحفه لردن هدايا
10 الوب كتدقلر كفن بوغز لرينه دقوب قلعه قابوسندن جقوب سليمان دركاهنه كلدقلر
11 دركاهدن ايجرو كيروب يوزيره سوروب امان دلدقلر سليمان دخى تحفه لرين قبول قلوب امان
12 ويردى اندن اقرانوش دزدانه مبارزلر صفنده صول قولده يركستر دلر اتوردى اندن خون و سليمان
13 دخى كلدى انواع نعمتلر الف قاميلو جاشنكيرلر باشلرى اوزرنه سينى مشاك التون سينى
14 كتورديلر انواع نعمتلرى سليمان نظرنه كتوروب حرير پشكير يا يوب سرورى سلاطينلر اوكنه
15 صفره جكوب طوردقلر الوان نعمتلرى شكر آميز بناتلرى ديوان ايجنده زين ايتديلر جون خونه
16 صلا اولندى سرور سلاطينلر سينى اوكنه كلدى خون و سليمانى يندى عقبنجه شكر سر بتلرى
17 ايجلدى صفدن صفره كتورلوب انبيا وعلما اغزلرندن دعالر قلندى سليمان دولشه جاوشلر دلندن
18 ثنالر دينلدى نظم — صفره لر صفدن لدجنكر ينلدى اول طعام — ايجلوب شربت ايجلدى سوزجقوب املح كلام
19 عقل هوشى كوشكيله باكه طتكم اشبودم — سليم احسن حديث احسنداده مرخاص عام — نثر
20 حكيم قولنجه جونكر ديوان سليمانى لمودى قوشلر قناد قناده جانوب كركوكده سايبان قورديلر
21 اندن صكره اول كه سليمان بيغامبر عليه السلام افرانوش دزدانه خاص خلعت كيودى

1 اَنْدَنْ اَمْرِ اِيْتْدِي عَادِرْ بَهْلَوَانِ شَدَّادِ صَاحِبْ قِرَانِي قُرْطُوبِي عَادِيَه مِصْرِ سُلْطَانِي جَلَالَ الدِّينِه حُكْمِ

2 اَيْلَدِي سِنَابْ قَلْعَه سِي اِيْجِنَه اَقْرَا نُوشْ دِزْدَارِي اَلُوبْ وَارْدِيلَرْ اَقْرَاسِيَابْ خَزِينَه سِنْدَه تَقَدُّرْ سِيمْ

3 زَرْ لَعْلْ جَوَاهِرْ وَارِسَه جَمْعْ اِيْدُوبْ دَفْنْ قَوْبْ سُلَيْمَانْ نَظَرِنَه كَلْدِيلَرْ سُلَيْمَانْ دَيْجِي اَقْرَاسِيَابْ

4 اُولْ عَدَدْ سُوْرْمَالِي اَنُورَانْ طُورَانْ بَكْلَرَه اُولْ سَرْوَرِي سَلَاطِينَلَرَه مِيرُو مِهْتَرْلَرَه اِنْعَامْ اِحْسَانْ

5 اَيْلَدِي شُوبَلَكِمْ اُولْ قَدَرْ مَالْ وَ كَنْجْ دَتْ سُلَيْمَانْ بِرْجَه بِرْ قَبُولْ اِيْتْمَدِي اَقْرَا نُوشْ دِزْدَارْ سُلَيْمَانُوكْ

6 اُولْ سَخَاسِنْ كُوبْ سَخَاسِنَه تَحْسِينْ وَ فَاسِنَه اَفْرِينْ اَيْلَدِي اَنْدَنْ سُلَيْمَانْ بَاشْ قَالْدُرُبْ اَيْتْدِي

7 يَا اَقْرَا نُوشْ دِزْدَارْ بُو قَلْعَه ءِ سِنَابْ كَافِرِ اِسْيَابْ حُكْمِنْدَه دُرْ اَقْرَاسِيَابْ خُودْ مَجُوسِي دِينِنَه

8 طُهْرَ آتَشْ پَرَسْتْدُرْ اَمَاكِ سَنَه دِينَه طُهْرِنْ حَقِّ يَجَه بِلُورْسِنْ طَاعَتْ كِمَه تِلُورْسِنْ وَحَقِّ

9 بَاطِلْدَنْ يَنَجَه فَرْقْ اِيْدَرْسِنْ دِيُو سُؤَالْ اِدِيجَكْ جَوَابْ وِيرُوبْ اَيْتْدِيكِه يَا نَبِيَّ اَللَّه قَلْعَه ءِ سِنَابْ

10 اِيْجِنْدَه بِرْ عَظِيمْ اُولُو عَاقِلْ كِشِي وَارْدُرْ كِه عِلْمِنَه نِهَايَتْ حِلْمِنَه غَايَتْ يُوقْدُرْ دُرْتْ يُوزْ يَشْدَتْ

11 عُمْرِي اَرْتُقْدُرْ خَاكْ پَرَسْتْدُرْ طُهْرَغَه اَيْدَرْكِي خِلْقُمْزْ طُهْرْ قَدَنْ بَتَنْ نِعْمَتْ طُهْرْ قَدَنْ عَاقِبَتْ يِنَه

12 طُهْرَاقْ اُولُورْزْ دِيرْ وَ قَنْقُمُوزْ كِي اُولْسَه جَمْعْ اُولُوبْ اُودُنْ كَتُوبْ اَيْنِي اُودَه يَا قُرُوزْ وَ كُولِي

13 كُوبْلَرَه وَ كُوكْلَرَه قَيُوبْ مَزَارْ اِيْدِرْ نُورْزْ اَمَاكِ دِينِ اُولُرِي اُولْسَه اَنُوكْ كُولِي طُهْرَغَنْ

14 اَلْنُوتْ كُومُشْ صَنْدُقْلَرَه قَيُوبْ كَلِيسَا مُزَ اِيْجِنْدَه قُوبُ اَكَا طَابُوبْ يُوزْ سُرُورْزْ مَعْبُودْ خَاكِي بِلُورْزْ

15 بُزُورْدِينُوزْ اُوسِي اُوشَه سِنَابْ قَلْعَسِي اِيْجِنْدَه اُوتُورْ مِشْدَرْ عُمْرِي دُرْتْ يُوزْ بِيلَه يَتُوبْ

16 خَاكَه طَيْمِغَلَه خِذْمَتِنْ يِيرِنَه يَتُورْ مِشْدَرْ دِيُوبْ سُلَيْمَانَه جَوَابْ وِيرِجَكْ سُلَيْمَانْ غَضَبَه كَلُوبْ

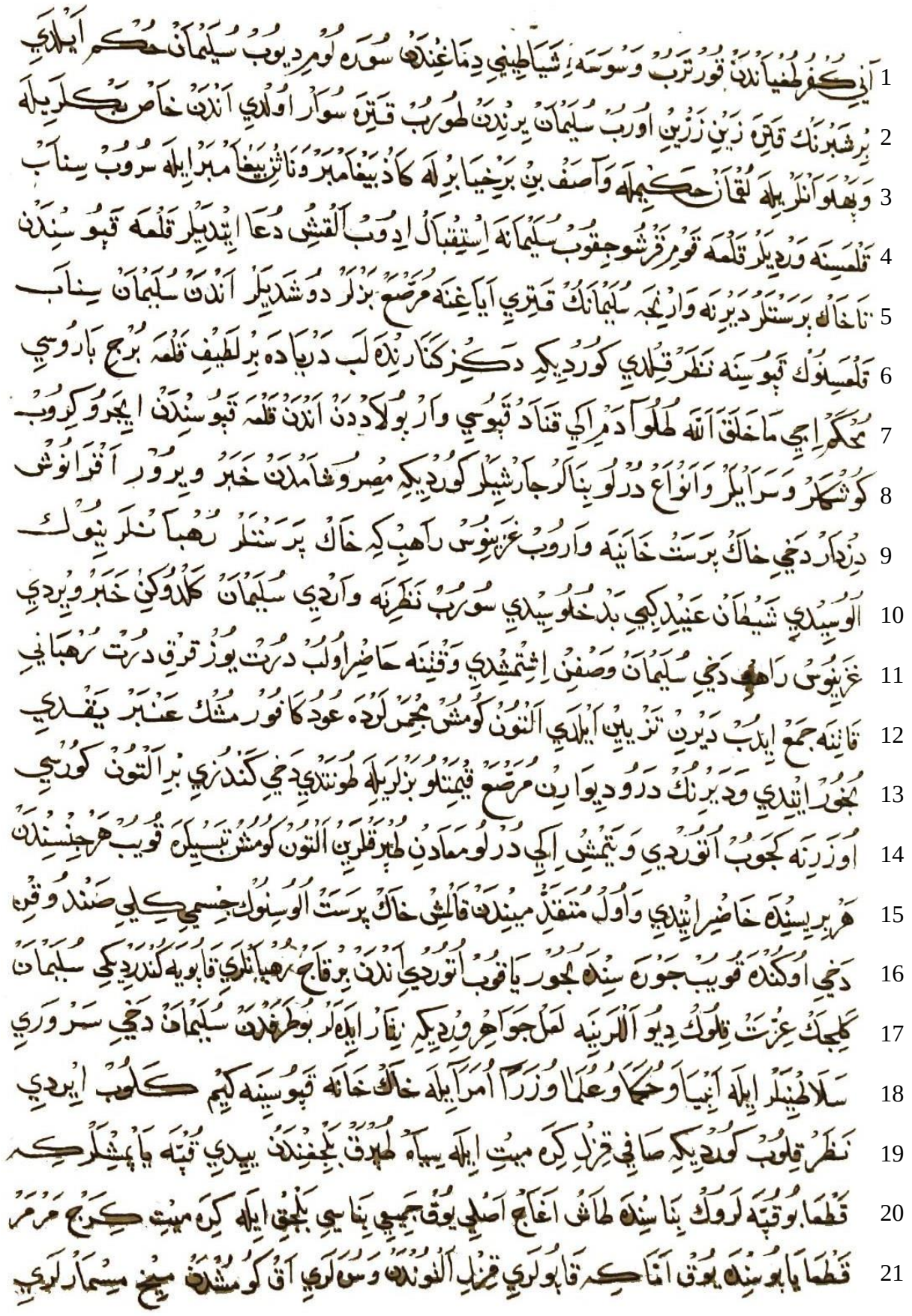
17 اَيْدَرْ يَا اَقْرَا نُوشْ مَعْبُودْ اُولْدُكِ كُنْ دِيَكَدَه اُونْ سَكِزْ بِيكْ عَالَمِي يَارَتْدِي بَحْرِي

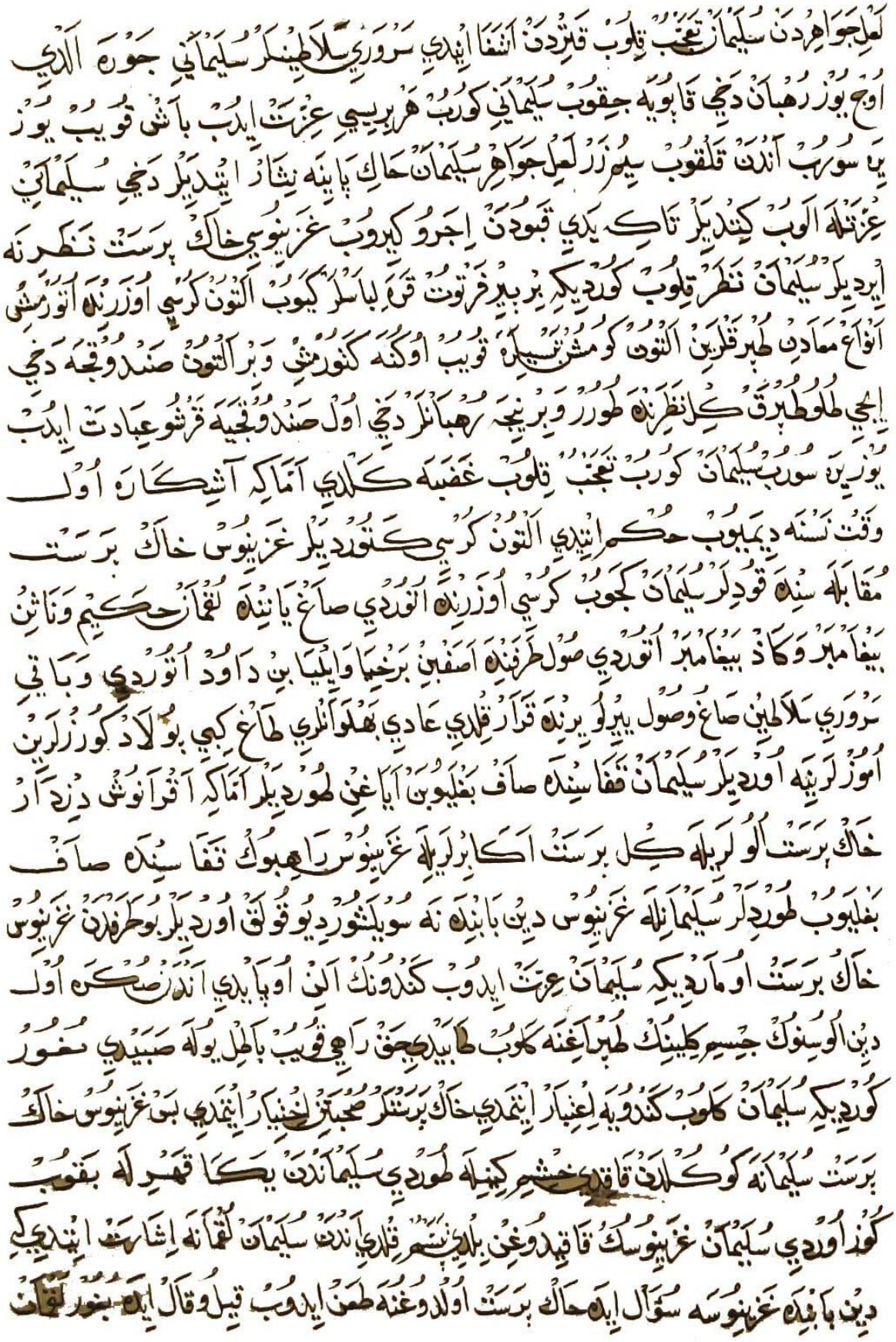
18 مُحِيطْ اُوزَرِنَه بُرْدُوشَكِنْ دُوشَيُوبْ طَقُوزْ قَاتْ كُوكْلَرِي دُورْدُوبْ آيِ كُونَشِي

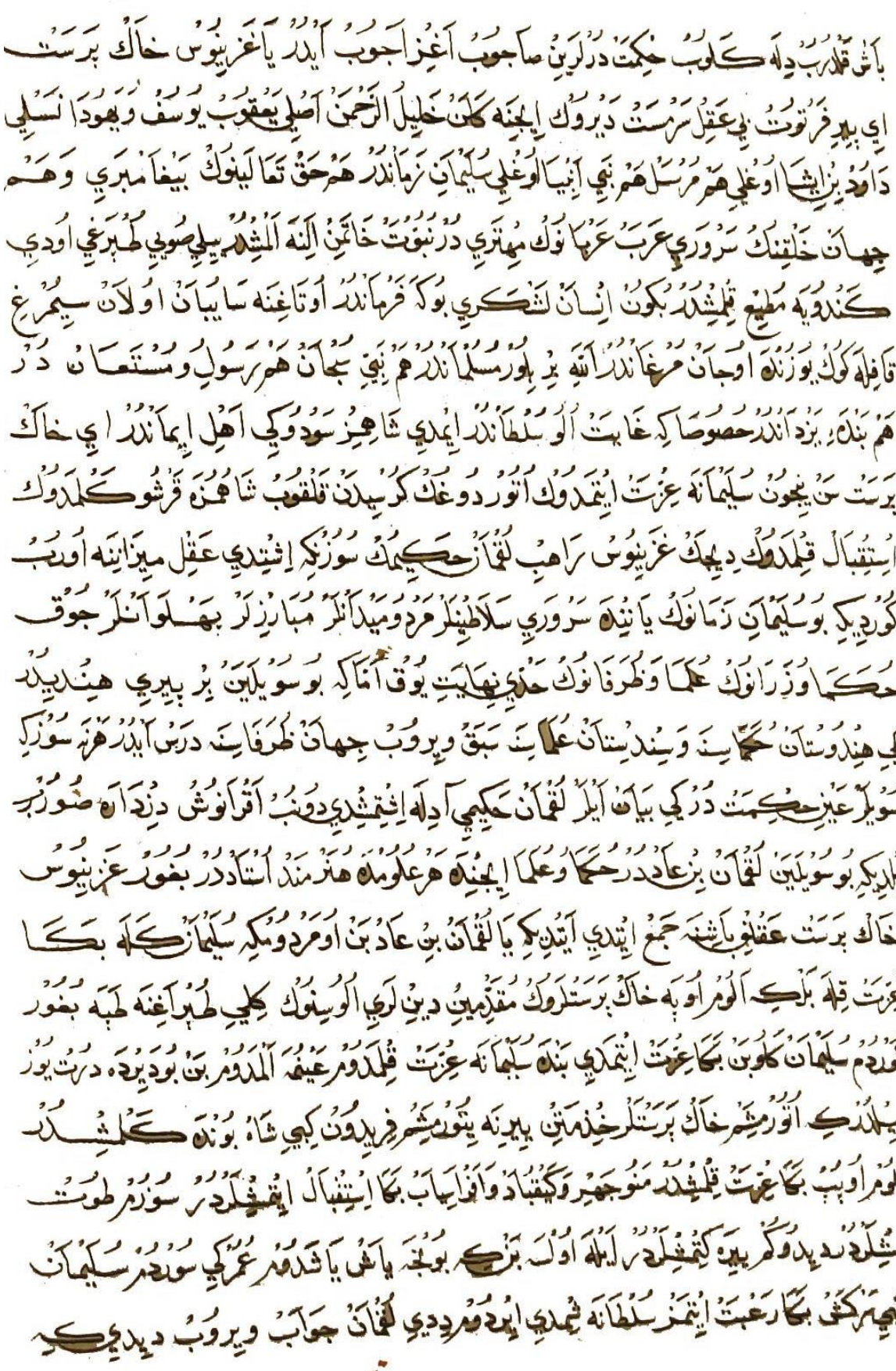
19 كُوكْ يُوزِنَه يُورْتْدِي جَارِعَنَا صِرْدَتْ آدِمِي تَرْكِيبْ اَيْلَدِي اَلْوَانْ نِعْمَتْلَرْ ظُهُورَه كَتُوبْ تَرْتِيبْ

20 اَيْلَدِي وَاحِدْ وَ فَرْدْ وَ صَمَدْ دُرْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ دُرْ وَلَمْ يَكُنْ لَه كُفُوًا اَحَدْ دُرْ اَمَاكِه

21 سِزُوكْ دِمَاغْ كُزِي فَسَادَه وِيرَنْ رَاهِبَه وَارْلُومْ كَنْدُو لِكِنْ كَنْدُوَيَه يِلْدِرَبْ

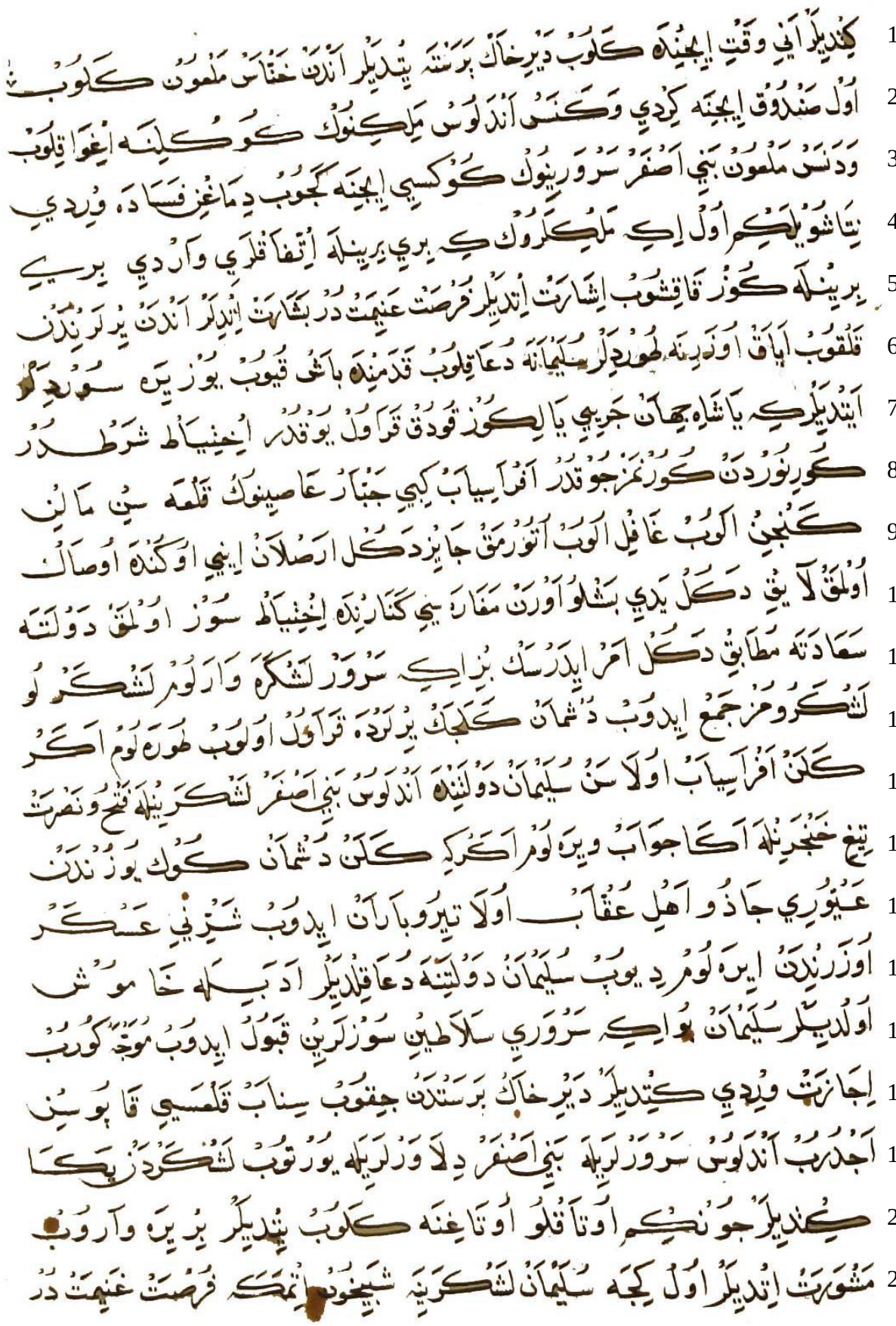

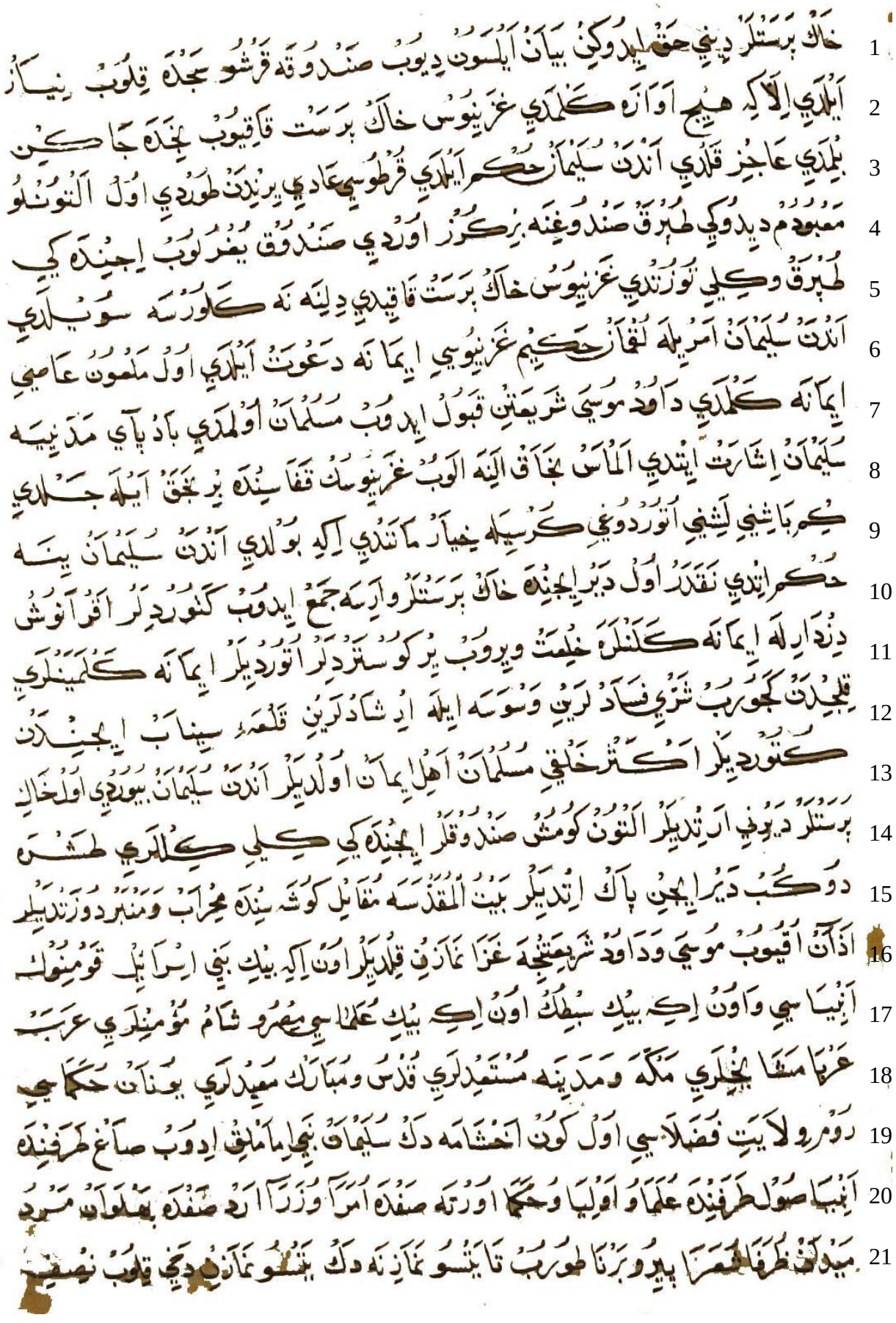

1 خاكه يخون لقمان اي ذات پاك نثر حكيم قولنجه قنكه غزينوس خاك برست
2 ايله ديجك لقمان حكيم ايتدي اي بيجاره ديئسوز عقلسوز اوار خاك ندرك اكا
3 لهبه سن اول بيرينى زوال الله طب كه اود وصويل طبرق دخي اون سكز بيك عالم جميع
4 مخلوقات دخي اول بيرينى زوال الهك حكمنده در وزيري ايشي يولداشي يوقدر خاك
5 خود برجامد نطقي منفعتي يوق كل بوكفر وشرك ضلالتدن كندوكي خلاص حق
6 دركاهنده اوزكي خاص ايلكل ديجك غزينوس خاك برست ايدر يا پيري هندي
7 سنوك جوق يا شمقدن عقلوك كتش بكا ديرسنكم طبرق كبي عزيز جوهري
8 قويب غايب معبوده طب ديرس بوقجن اولجقدر ودخي ايدر سنكه طبرق جامددر
9 سويلمز مشكلاتكي حل ايلمز بو النون صندوق ايجنده كي كلي طبرقكه
10 خاك برستلر دين اولوسنوك پاك جودي كلي خاكيدر برمشكلم اولسه خاك
11 برستلر ديني حصوصنده بوزرين صندوقه قرشو رسم ايمزجه اركان ديمزجه
12 عبادت قلوبن سجده قلسم بوصندوقدن اوازكلور نكه مشكلا تمز وارسه
13 حل ايدر ديمكه لقمان حكيم ايدر دي امدي سوزكده صادق كيجك ايمك صندوقدن
14 اوازكلسون اشيده لمر اكاكوره سنوكله برايش ايده لمر ديدي غزينوس
15 ياهب لقمانوك سوزنكه اشتدي تزيرندن طوروب اول صندوقه قرشو يوزيره سوروب
16 سجده ايتدي اندن نيازقلوب ايتديكه اي بنوم پاك وخالقم وكيلي معبودم جان ودلك
17 مقصودم عرب عربا ايجنده اهنكر داود اوغلي سليمان كلدي خاك برستلر
18 دينين باطل ايتمك استر وبر حكيم وار آدي لقمان بيرو فرتوت بونمش نادان سوزوك
19 اشتمك سنوكله بحث ايتمك استر امدي بن لقمانه جواب ويرمكده عاجز اولدرم
20 سن بونلره جواب ويرديو سكا سجده قلدرم لطفله ديله كلوب سويلكل
21 خاك برستلر ديي حقدوغني بونلره شرح ايلكل ديدي في الجمله قصه دياز قلملكه سوز

مطول اولسون اجلدر بو يازمجه سليمان نامه كتابي ابتدا قلمسون غزينوس خاكپرست
نقدر كم خاك كيلي وكنده نيازكم ايلدي اي بنوم معبودم بوعرب بجه لر خاك
برستلر ديني حقدوغني سويلكل ديدي اماكه خاك جامددن كيلي فاسددن
جواب كلمدي زيراك خناس بي دين وزيري شيطان لعين كاه كاه كم
كلوب اول صندوق ايجنه كم كيردي غزينوس خاكپرست مقصود بجه
كفر وضلالت بحرنه آني مستغرق ايتمك ايجون بي هوده سوزلر سويلبوب جواب ويرودي
بفور اول زمان شياطين ذريات رجيم لعينله عيوري جاذو يانده ايدي خاضر اولان
ابليس ذريات دخي سليمان نبي قورقوسندن اول ديوده اول صندوق ايجنه كلوب
كره مديلر غزينوس خاكپرسته اغوا ويروب جواب ويره مديلر اماكه بوغيرتدن
دم جكوب اوجديلر كور اجوب يومجه عيوري جاذو يانده رجيم نظرنه
يتديلر سليمانوك سناب شهرين الدوغني غزينوس خاكپرست ديرنه كلدوكن
دين بابنده جنك وجدال قلدوغني غزينوسه سوال قلدوغني خناس ذريات سليمان
قورقوسندن كيلي طيرق صندوقنه كره مدوكلرين خاضر اولان خلايقه
اغوا ويره مدوكلرين سويلبوب فريادا افغان ايتديلر شويلكه شيطان رجيم جكرين
غيرت اودنه بريان ايتديلر شيطان لعين عيوري جاذويله بوسوزكر واقف اولديلر
غايتله غضبه كلوب خشم قلديلر اندن رجيم بي دين خناسه امر ايتدي ذريا تيله
خاكپرستلر ديرنه واره لر اول صندوق ايجنه كيروب سليمانه اغوا وره لر
ودخي دنياله كنسه حكم ايتدي اندلوس سرورنله بني اصفر ملكنه وره لر
كوكلرين القاب ايدوب دماغلرين فساده ويره لر تاكي اول اكي ملك
اذوب سليمان صحبتيندن بيزوب سليمان لشكرينه شخوص ايده لر عرب عربا
قانلرين سناب صحراسنده اقدوب نيل وجيحون ايده لر شيطان رجيم بونلري كوتلدي

1 دِيونِيتَ اِتدَيلر اَنلَر اَندَه بِزوم قِقمَوز بو يَكادَن سُلَيمانَه كَلدي يَا جونكِ
2 خَناس صَندوق اِيجِنَه كِردي خلق كوزندَن نِهانَ طوتَب سوزَه كِروب
3 هَزين اَوازِلَه صَندوق اِيجِندَن اَوازَه وِروب آيتديكِ يا غَزَنفوس خاك برَست
4 سَنوك خِلقَتوك خاك بِاكدَن اَصلك دَيمِ يَنه طَبرَغَه رُجوع ايدوب
5 اَصلك قَوشورِن زِنهار سُلَيمان سوزِن اِشتمَه لُقمان نَصيحَتِن طوتمَه دِيمِ سُلَيمان
6 لُقمانَ اِشيدوب دِلَه كلوب ايدِيلَر كِ قُلجاءَ الحَقّ وزهقَ الباطِل اِنّ الباطِلَ كانَ زَهوقا
7 دِيوب بو آيَتي اوقيدِيلَر خَناس بي دِينوك تِيع توحيدِلَه بويِنِن دُقودِلَر خَناس
8 لَعين كلامِ رَبّاني كم اِشتِدي طوردوغي يِردَن قاجوب يَدي قات يِردَن آشَغا
9 كجوب نا بَدَيدِلوب كِتدي بيك دَرلو زورِلَه كلوب رَحيمَه يِتدي
10 بوطرَفدَن سُلَيمان باش قالدروب غَزَنفوس خاك برَست يوزِنَه بقوب غَضَبَه كلوب
11 آل دِزِنَه قَقوب آيتدي اي قَرتوت پير بوكلوب صَندوغك اِيجِنَه كِروب
12 سويلَين سَني طَبرَغَه لَعدَه سَكا اِغوا اَيلَين شَيطان نسل خَناس اِدي كلدي كِ
13 وَسوَسَه قِلَه آماكِم آيَتِ كَريمِ اُقيوب اِخلاص قِلجِنلَه اوَل لَعين قَهر اِتدوك كِتدي
14 صَندوق اِيجِندَن جِقوب قجوب اَسفَلَ السّافِلينَه كجوب يِتدي كِتدي كَر
15 اِينا نَمرَسَك صور بو صَندوقدَن دَيمِ جوابَ كلورمي مَعبودم ديدوكدَ طَبرَغي جامِد
16 كِلي فاسِد دِماغك فَسادَه وِيروب سَكا سويلَرمي يا مُشكِلَك حَل ايلَرمي
17 دِيمِك غَزَنفوسي خاك برَست دِزلَرِنَه اوربَ كَفكي دَست اوَل پيرو قَرتوتي
18 سَرمَست غَضَبَه كلدي كاه قادِي كاه كلدي ايدَر يا سُلَيمان
19 بو صَندوق اِيجِنَه مُشكِلاتم حَل ايلَين بَنوم مَعبودم دَكلي مُشكِلي حَل
20 ايلَين مَقصودم دَكلي شَيطان كِمدَرِك كلوب صَندوقَه كِرَ يا بَكا جوابَ
21 وِرَ سَندَن قورقَرمِيك بَنوم مَعبودم سويلَيَه اوتوز بِر سَجدَه قِلاين مَعبودم سويلَسون

1 اللّيل اولنجيه دك عبادت ايتديلر اوراد تسبيح اوقيوب حقّه طاعت ايتديلر نظم

2 انبيا و اتقيا و اوليا حقّه طاعت ايتدي انلر بي ريا عاقبت سنده طاعت ايده كور

3 اله كه اولدر حيّ قيّوم خدا نثر حكيم قولنجه سليمان حضرتي سناب قلعسي ايچنده اون

4 ايله سبطك بكلربكي مصر سلطاني جلال الدين ايله قطاغي يونان ايله وقيصر روم ايله وبغداد

5 ملك تبع ايله وعمالقه سلطاني سهراب شاهله اتوروب حقّه طاعت ايتمكده ايدي انلر قلمه

6 قابوسين يا بوب برج بارو اوزرلرينه جقوب فانوسلر يا قوب سليمان آدينه نوبت جاغروب

7 نوبت خانده نوبت جالدروب خدمت ايتمكده يزوم قصّوز بويكا دن اندلوس ملك

8 عقرآن شاهه وبني اصفر سروري الحفا شخانه كلدي نيتا اول آقشمزكي سليمان

9 نظرندن كيديلر اوتاقلرينه واروب اتفاق ايدوب لشكريي لشكرينه اول كيجه

10 اچنده جبه وجوشن كيدروب دشمان يراغيله مهيّا ايدوب بورلو بورسون اوروب كوسلو

11 كوسن جالدروب عملو علمن قالدروب لشكر لو لشكرين جكوب سليمان لشكريوك

12 بكلربيه عرب عربها يكلربيه ايتديلركه سليمان اجازتيله بو كيجه صبح اولنجه قراول

13 خدمتين يزاكه سروره اصمر لدي سيز يا توك راحت اولك ديديلر سليمان لشكريوك سرفرازلري

14 سر لشكري قه بازلري اول اكي منافق بكلروك سوزلرين راست صنوب اينانديلر

15 جادر لوجادرينه واروب خيملوخيمه سنده دشمان هجومندن غافل اوب يتا قلويتاغنده يا توب

16 دولنديلر نظم الدب يتدي بولرجون دشمنك اغوسنه دكله اميدي يخي اوغرخمنك عوغاسنه

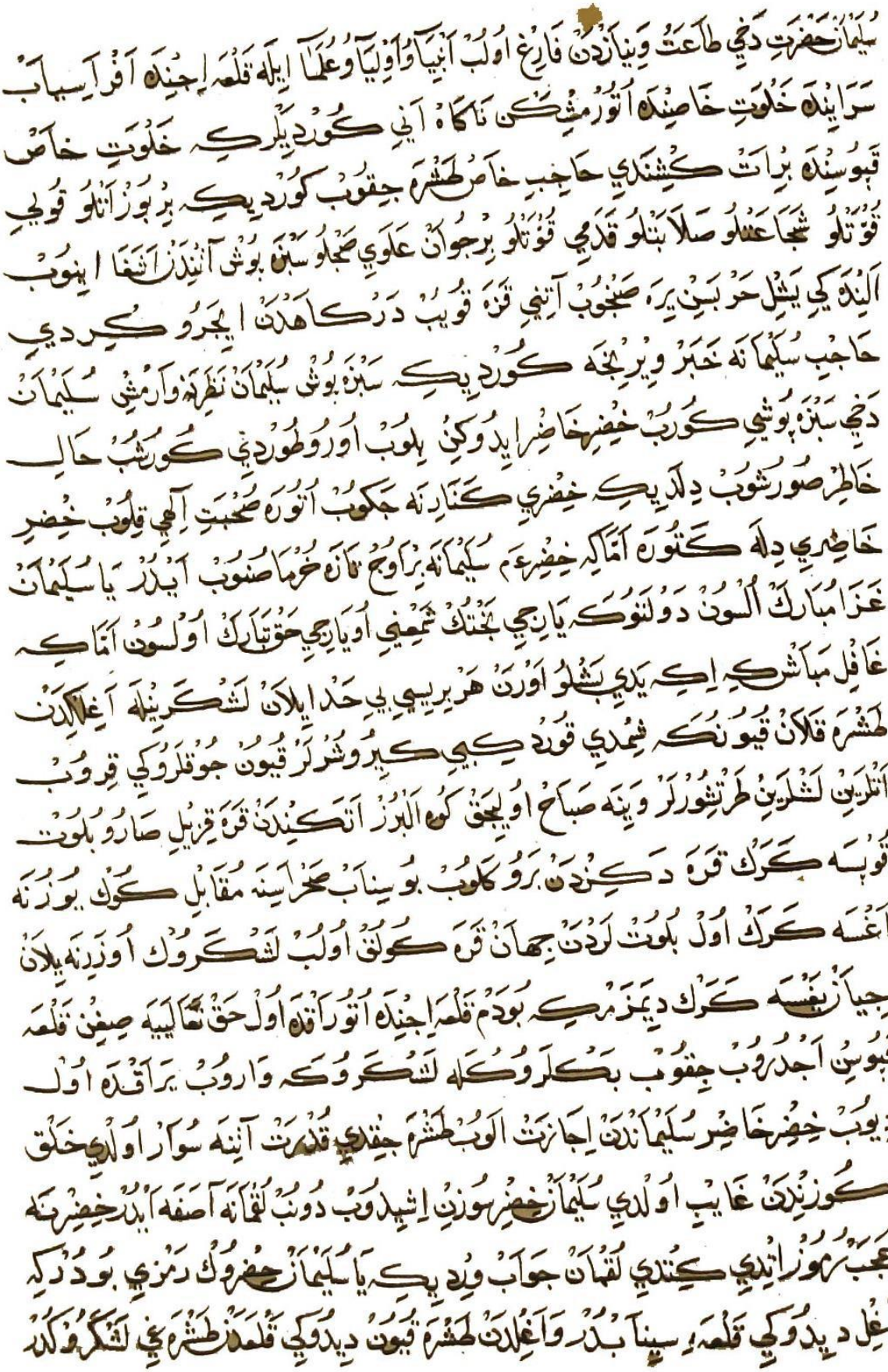
17 عاقل اولكه دشمنك دكلايه سوزين صحيح مفتي داي الله اعدا اويمه فتواسنه نثر حكيم قولنجه

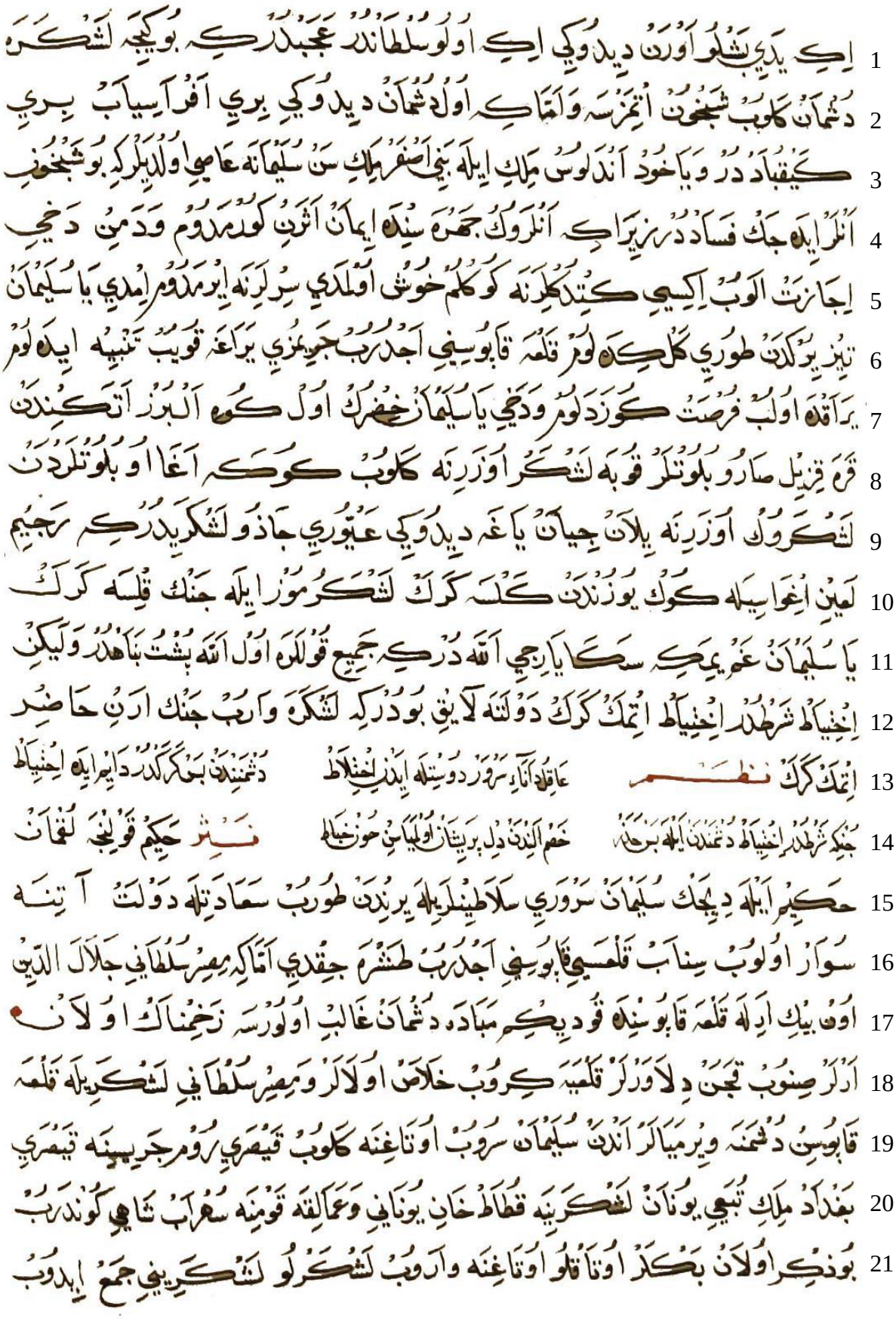
18 نصف الليل اولمغه صاغ قولدن ترمه دكز كنارندن قورودن يكا اندلوس لشكري سليمان

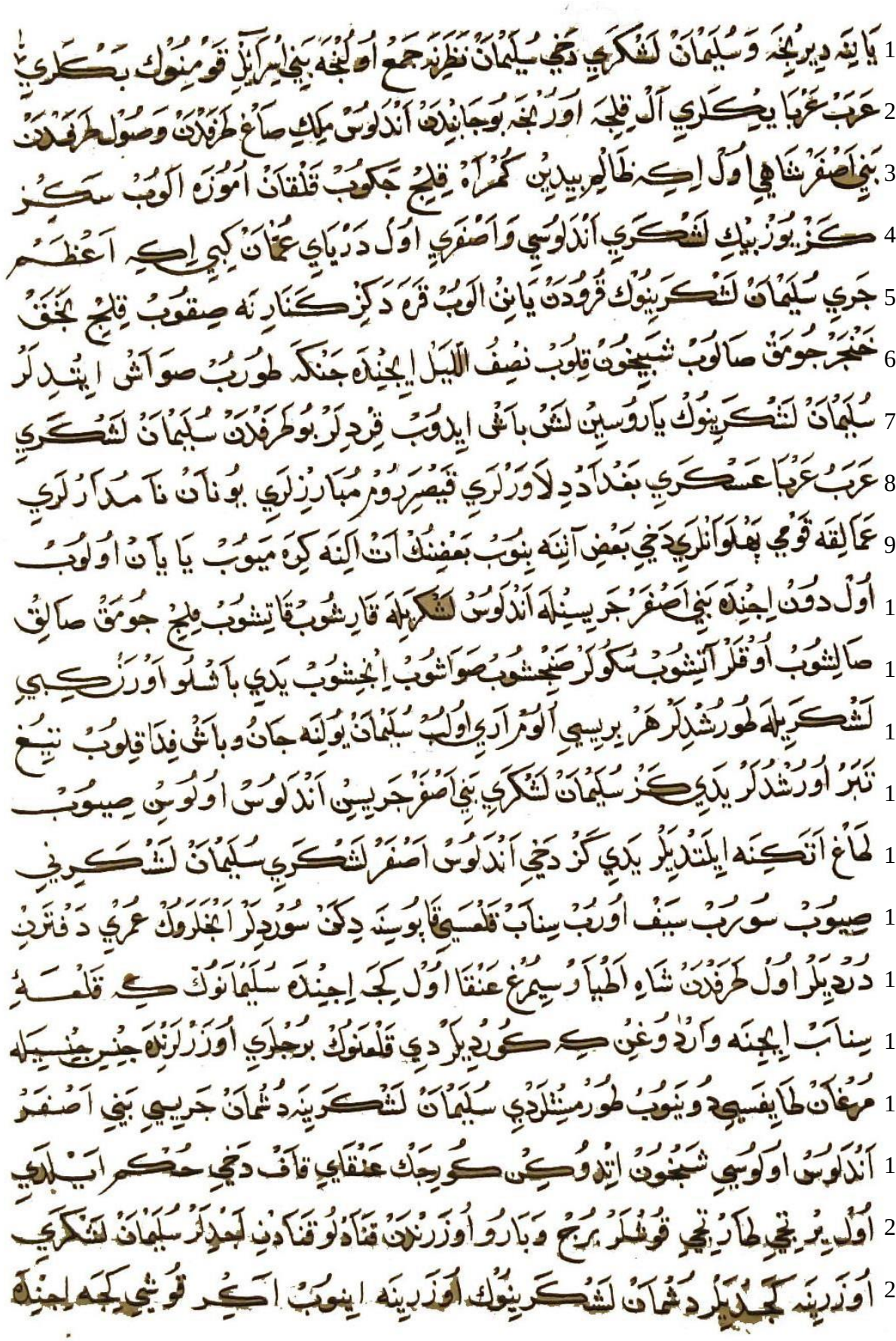
19 جريين قبليوب اطاعه ايتدي وصول طرفدن دديا كنارندن تا اندلوس لشكرينه واروب

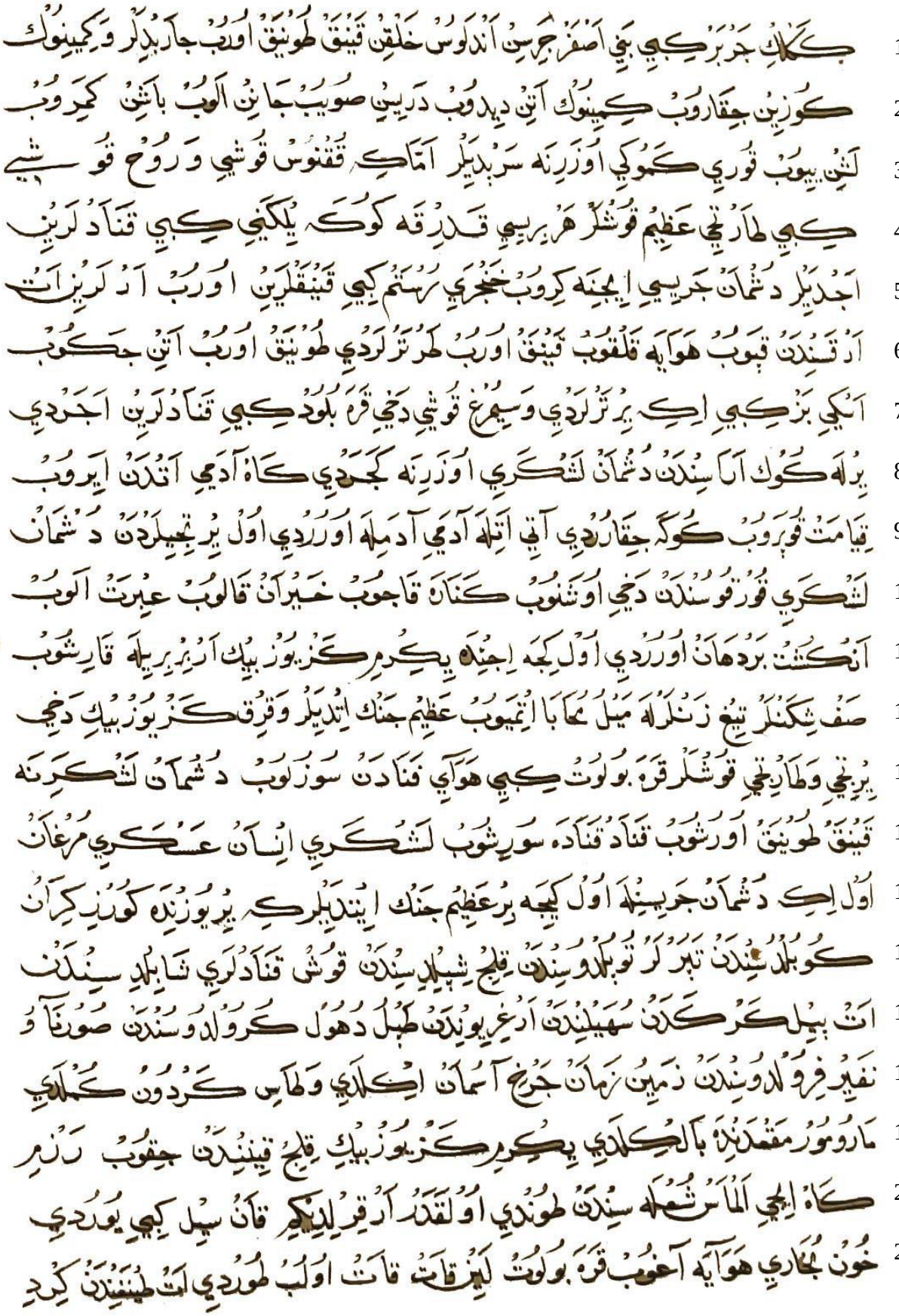
20 قاوشنجه سليمان لشكريوك اوردن ياني يني اصفر لشكري قبليوب قوشتدي شيخون

21 ايتمكه اولدا كه ملك خاصي اتفاق نفاق قلوب اوردي لر الي قليج قبضه لرنده اوردلر بوبكادن

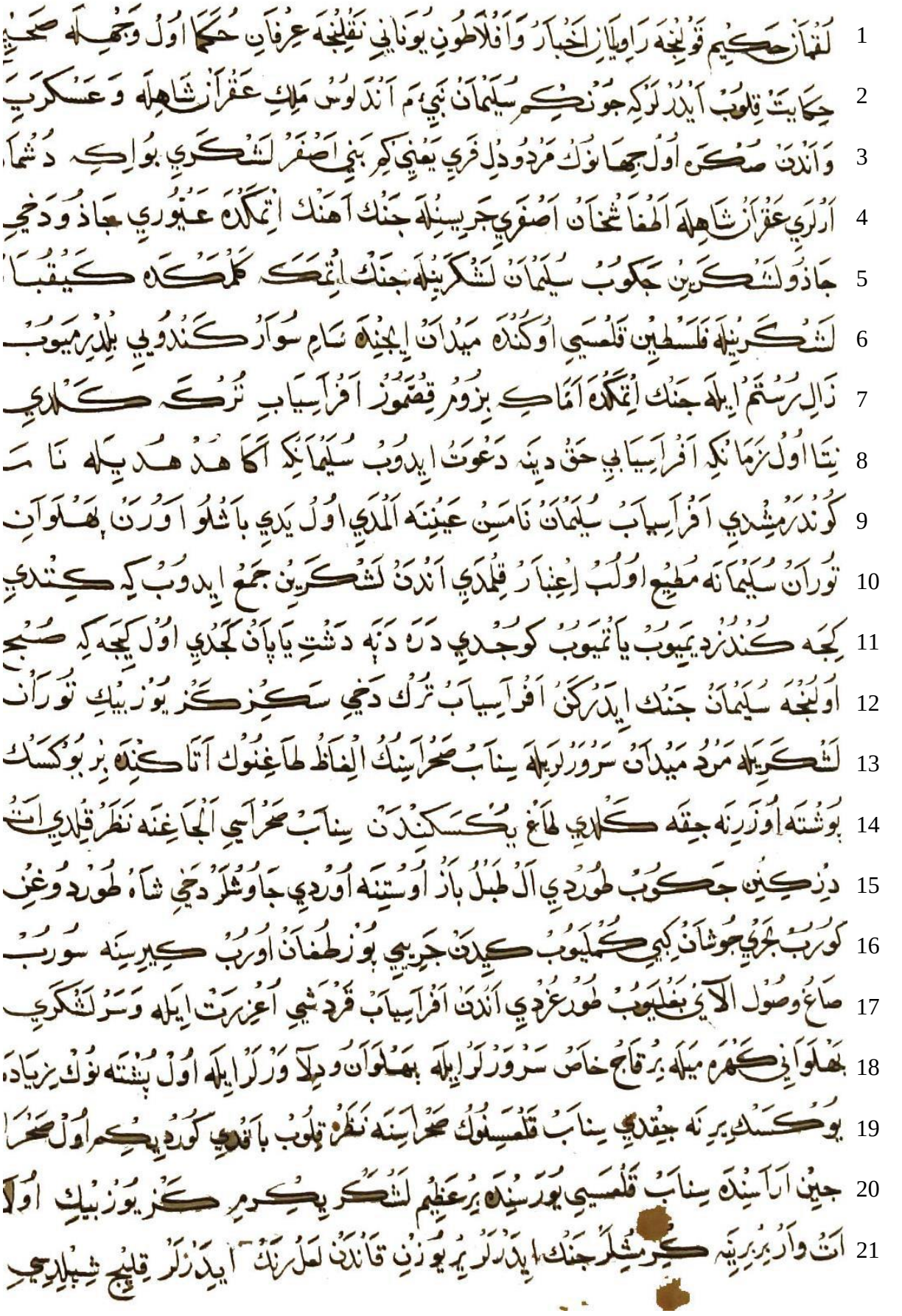

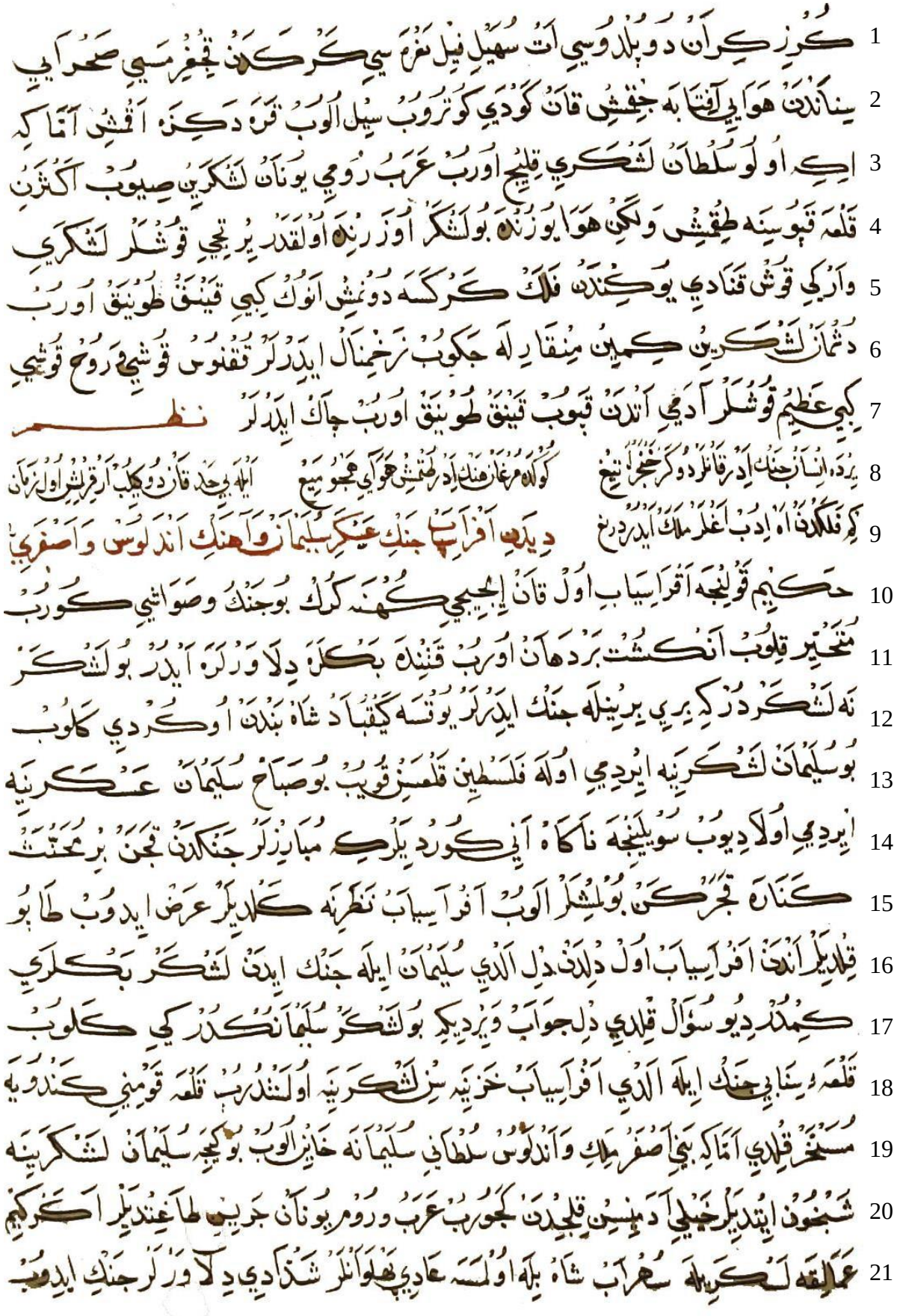
1 غُبَارُ بَاوُجِ آسمَانَه ايردِي اوغُل لَقَادَنْ وَاتَا اوغُلدَنْ يِخبَرا اولدِي مُحَشَرلَوك قُورقُودَنْ
2 بَكزِي صُولدِي بُوزاتَ قرَاتَ تُوزدَنْ يكْ رَنك دُونْدِي آدَم قَانِندَنْ دِلاوَرلَرَه
3 پَيرُو بَلَنكَه دُونْدِي قَانْ جَارِندَنْ كُوكلَرْ آسمَانْ رَنكَه بُويَانْدِي نظم
4 جُونْ طُورشْدِي ايكِي لَشكَر يُوزبَه يُوز اِتدِلَر جَنكِ عَظِيم آنَدَه يُوز دَلدِي باشْ لَشْ يُوغرُب كُورزِ صَلِق
5 كِ اِكلَدِي ضَربِندَنْ اُوكُوزلَه بَلَق يِتشَيَه اَرصلاَنْ گَشلاَرَه بَتَك كُوكَ آتْدَرْ تجدِي دَريَايَه تَهَنك
6 قَانْ بُخَارِندَنْ كُونَشْ اُولشدِي لَعل بَنَه كِيبِي دِتدِي پِيرِي مِيخ نَعل كُوكَه باشلَر تكدِي يِردَنْ جُونْ يَحك
7 مَزِيخ اُولْ جَنكِي كُورُب اُولدِي يَحك كُوكَه يِردَنْ اَغدِي جَانلَر طُولدِ عَرَش يَغدِي كُولكَتِ يَرَه قَانْ غَرقَا اُولدِ فَرَش
8 دِكلَه اِمدِي نِجَه اُولُورجَنكِ سَنْ وِيرصلَوتْ قِل ثَوَابْ يَا حَسَنْ نَثر حَكِيم قُونِجَه سُلَيمَانِ لَه
9 بَنِي اَصفَرْ لَشكَرِي اُولْ كِجَه تَاصُبح اُولنجَه جَنك اِيتدِيلَر بُولَر بُونْدَه جَنكَدَه بِزُومر
10 قِضمُوزْ اَزِينْ جَانِب عَيُورِي جَاذُوَيه كَلدِي بِتَا اُولْ زَمَانكِ عَيُورِي سَاحِر
11 اُولْ قَاهِرُو كَافِر رَجِيم لَعِينْ اِغوَاسِنَه اِبلِيس تَلبِيس فَتوَاسِنَه سَاحِرلَرْ لَشكَرِي
12 جَمعِ اِدُوب سِحرِ قُوتِيَه كُوه اَلبُرز قَلَه سِندَنْ كِجَرِينْ كُوبلَرَه سُوَارِ اِيدُوب
13 كِ اُجُودِي شَيطَانْ لَعِينْ بِلَنجَه دشت دِيَارِي سَرحَدِنَه كَلُوب كَجَدِي
14 اُولْ صَحرَايَه كِ هَوَادَنْ اِينشِلَدِي عَيُورِي جَاذُو اِذْ نِيلَه سَاحِر لَشكَرِي
15 اُولْ صَحرَايَه قُونشِلَدِي بَرقِ جَاذُوبِي قَرقِ سَاحِرايلَه سُلَيمَانَه جَاسُوسلَغَه كُوندَرمِشلَدِي
16 نَه خَبَرْ كَلَه دِيُونَظَرْ سُلَيمَانْ جَانِبَه صَالُوبْ خَبَرَه قُولَقْ دُونْدَرمِشلَدِي نَاكَاه
17 اَنِي كُوردِيلَر كِ بِرقَاجْ جَاذُو كُوبلَرَه سُوَارْ اُولُوبْ كَلُورلَرْ اَتَاكِ
18 يُوزلَرِي يَانِقْ دِشلَرِي اُوَه نِقْ كُوبلَرِي صِنُوقْ كُوزلَرِي نُورِي طُوتُقْ نَه اُيُورتَه
19 اُويَانِقْ طَاقتلَرِي لَمَاقْ اُولشِ بَجَالَرِي يُوقْ صَانكِ بُونلَرْدُرْ بِرَرْ اُوَه نَقْ كُوبْ
20 اُوسْتُنَه اُويَقْ عَيُورِي جَاذُو لَشكَرِيَه كِم يَقِينْ كَلدِيلَرْ هَوَا يُوزُندَنْ يِرَه اِينْدِيلَرْ
21 كُوبلَه سَاحِرلَكْ كَرِي اِيجُنَه قُونْدِيلَرْ اَنْدَنْ يَقَالَرِي يِرْ تُوقْ بَاشلَرِي اَجُوقْ

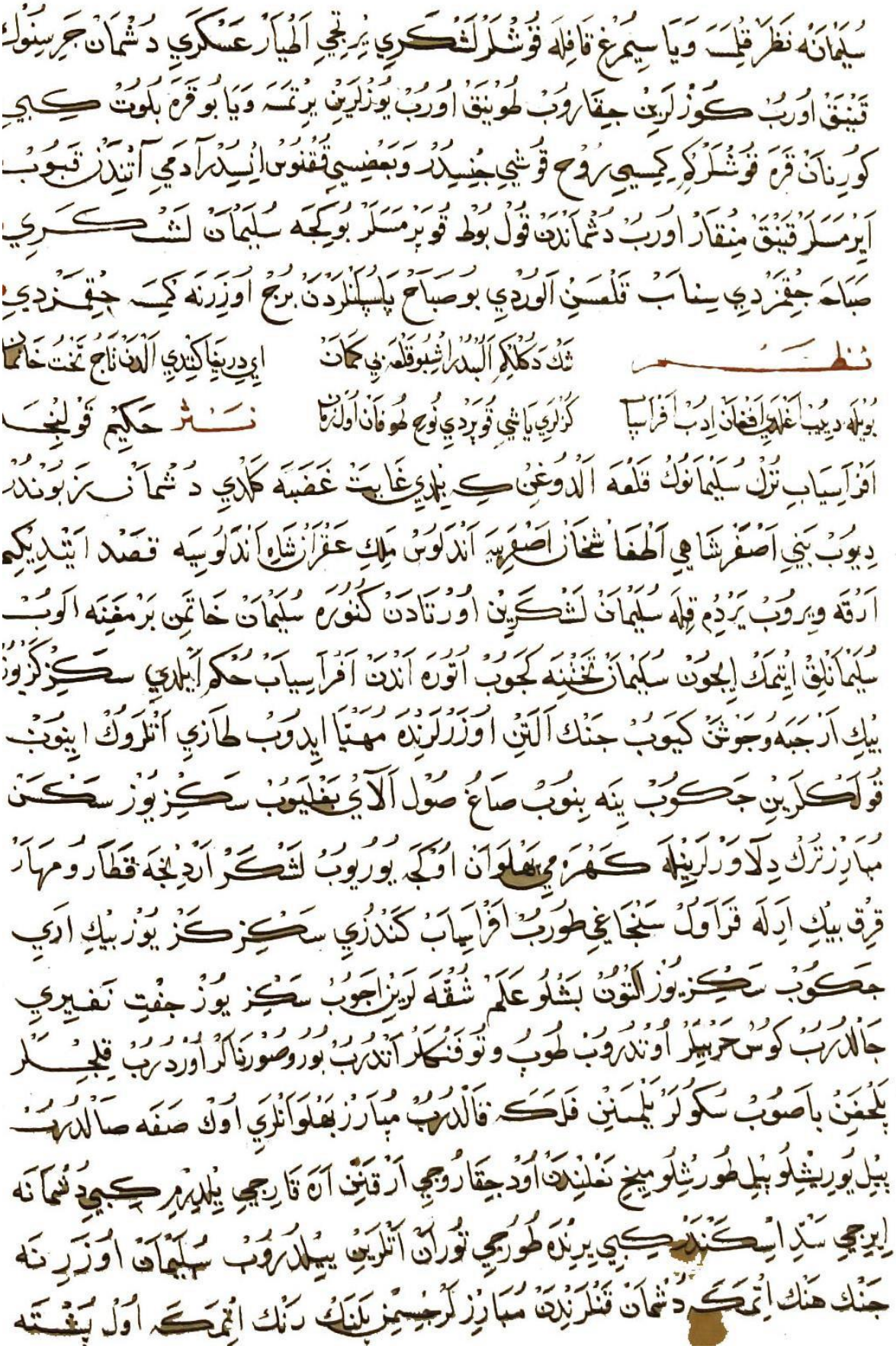
1 صاجلري طاغ توق يوزلري دورك قاشلري جاتوق كوزلري قره غي جقور طو طقلري
2 صاغ توق يانوق كوده لرينك قانلري آقه جانلري آرقاسنه كه جقه نه ازوق استر نه
3 قاتوق يقين كلوب عيوري جاذوا وكنده يوزيه سروب سليمانذن شكايت
4 ايتديلر سيمرغ قوشلر لشكريله برق جاذويي رفيقلريله طوتدوغني سليمانه التوب
5 سليمان برق جاذويي جاذولره يا قدوغني حكايت كندولر قاجوب كوجله
6 قرتولدوغني روايت ايتديلر برق جاذويي ديز شيطان لعين بوسوزيكه اشتديلر
7 غضبه كلوب جاذو لشكريه ياق ايتديلر ساحرلروك هر بريسي اوشغي و ايريسي
8 جاذوجريسي كوپلوكوينه خنزيرو بلنك ايلانه كي صرتلانه و تهنكه
9 سبانه سوار اولوب شيطانله عيوري جاذو تختيني دخي سكز يوز جاذويي لعين
10 سحرله كوبلر بنوب تخت ايقلرين اموزلريه الوب رحيملة جاذويي كتور ديلر
11 اوچ اي مانه يتوردي لر جاذو لشكري دخي صاغ وصول تخت كنارنجه سحركاهن
12 قوتيله اوجديلر قره دكز اوزرندن يرله كوك اورتاسندن قلعه سنابه طوغري
13 كلوب كجديلر فلك يوزنده هوارده راست طوردلر جاذو لشكري دخي راست
14 سناب صحراسنه مقابل ومعارض سليمان جريسنه كوز اوردي لر نظم

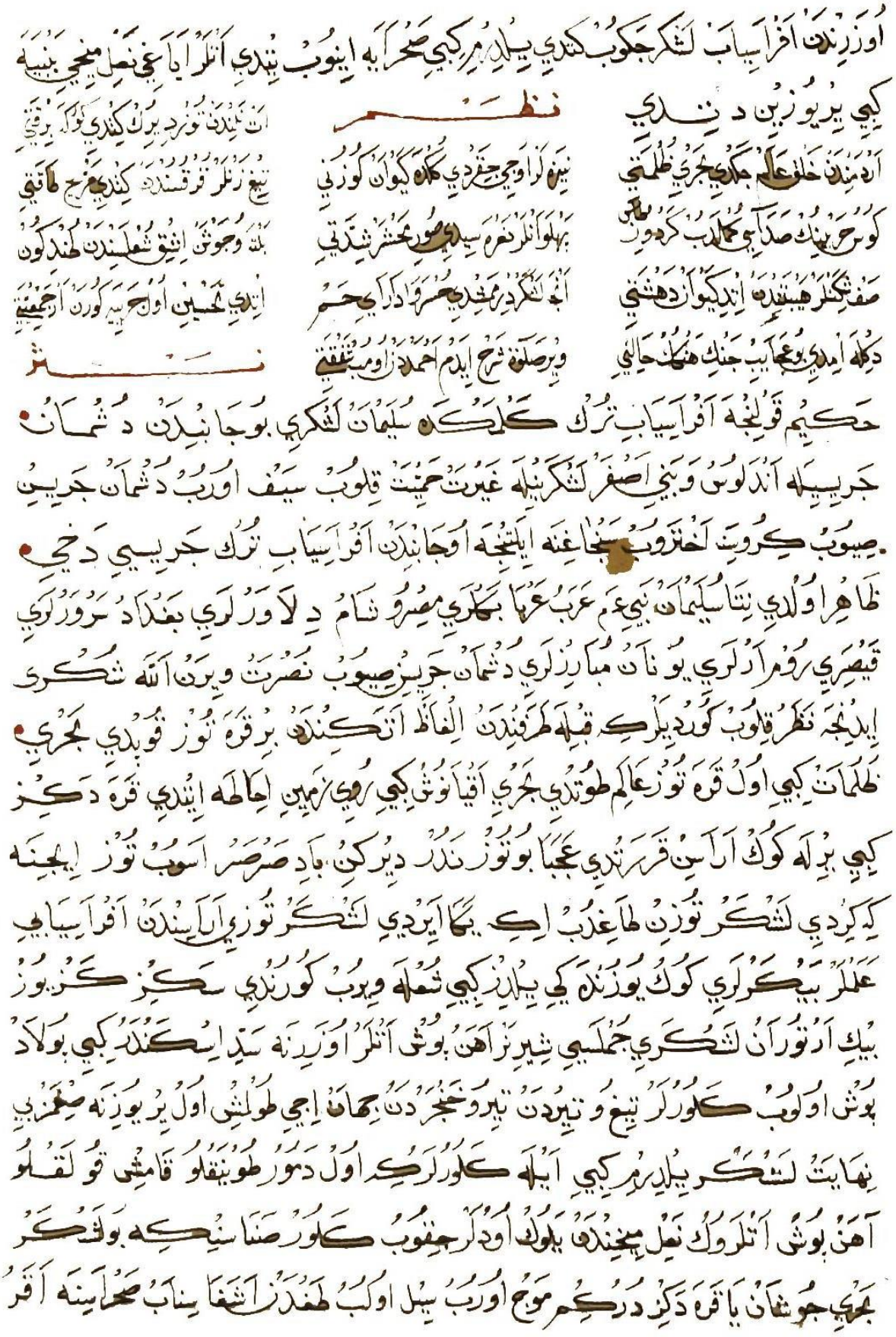
15 كوك يوزن جاذو لهتب قبلاد اولادم جوزعلم دملرندن كاينانه دشدي ظلمتله ظلام شيله اعيان طوردي جاذو لشكري كوك يوزنه كم
16 كندن اظهر كوردي لر اعيان اينجب خاص عام دربيان تمثيلات داستان ماضيي
17 كوش هوش باكه طوتكم اي نامور بووجود لكدن ورم ساكه خبر بوحقيقت سوزلريه لهث سمع
18 عقليكي لها غفه قل باش جمع ساكه سندن نقل ادم برخوش مثال كه ايده احسن كوش ادب صاحب كمال
19 ش سليمان روح الوحيمك جسد نفسك اول شيطان جاذو بر حسد تابيوم النسل شيطان رجيم
20 كه اشلر يدر سحرله وسوس دليم ش سليمان خاتمي ايمان الور حاسدي انوك كنش شيطان الور
21 قصد ادر ايمانكه داير جهان كي سقيز ايي كورميه اكاذيبان جون سليمان حقه لهاعت ايله سن

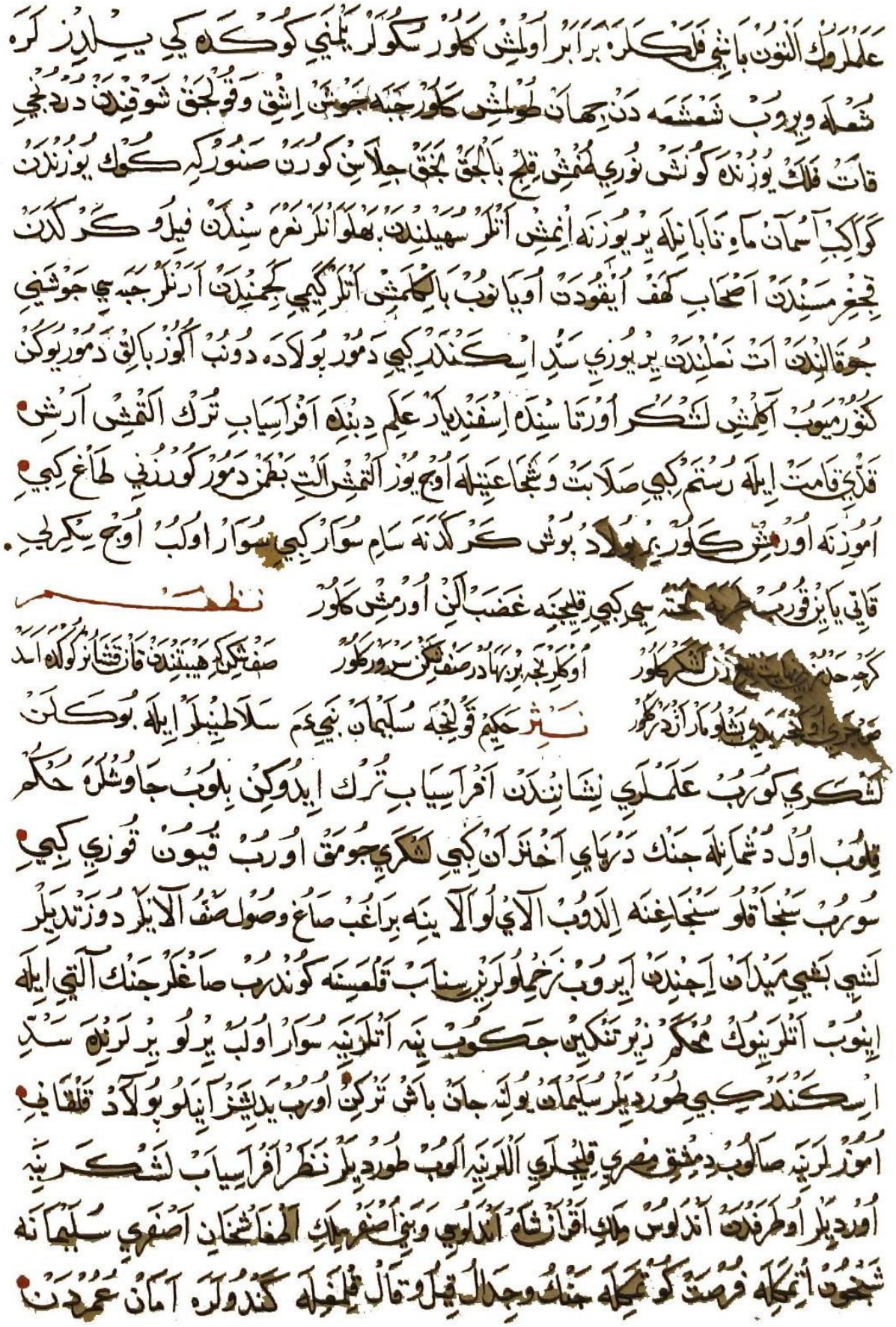
1 امرِ حقّه خوش اطاعت ایلهه سن ویرِ ریاضت برله نفسه کوشمالک تا بیِ شیطان ایلهه بایمالک
2 تیغ توحیدیله شیطانیِ طوقی اعتقادک پاک ایدوبن بولِ حقی مقتضایی نفسه اتمه سن هوس
3 قربِ حقّه یتماسیِ آخر نفس علمِ عقلیله بولبدرکن شرف نفسه اویب اتمکل عمرک تلف
4 آندن اوزکه یقدر احسن فکر حقّه طاعت ایلهه قل ایمن ذکر دفعِ ادب دلدن بونفسانی هوا
5 بولغه قصد ایلکل قرب خدا **در بیانِ مجلسِ آخر** حقّه منت کِه اولدر قیوم حی
6 خلقتی در ماسوا مخلوق شیء معرفت ودیِ ادب صاحبِ قلم کِه اولدی یوز طقسان یدی مجلس رقم
7 بو عجایب قصّه‌یه اینمک بیان وقت شام یتدی کونش الدی هان عاشقان ایرمک دلاشر یارنه
8 لیک دلبر وعده قیلور یارنه یارنه کرار کورسه اول خدا وعده ویرسه اجل ایی کتخدا
9 بو عزایب سوزلری شرح ایده وز راستی ایدب کذیمی طرح ایده وز کِه سلیمان نامدر تاریخ اصح
10 کِه بنیک قصّه‌سی اولور جمله صحح مستعملان بودر امادلک جیسموز طبرق ادیمه بوفلک
11 فاتحیله یاد ایدب قیله دعا حاجتن اتسون میسر اول خدا ایی خدا وندیِ جهان فرد صمد
12 پاک ذاتی قل هوالله احد نوری احمد حر میجون یا اله عفو قل فرد وبکم ایتدی کناه
13 بو کتابر اوقیانه یازنه خطیی اصلاح ادوبن دوزنه یا الهی لطف ادوبن رحمت ایت
14 مسکنی فردوس اعلا حنت ایت سلیمان نامنک یوز لقسان سکزنجی مجلسنوک ذکرنده در
15 جوق هوی قلدق ولی یار الدی سمدم ندم برنفس اولما مشوز دلدار له سمدم ندم قند لعلوکه خیالی جانه محرم اولمی
16 یندی لعلک آتشندن سینه سمدم ندم کوزلرم قان اغلادوغردوغم عیب اتمکم عشقه اوین دلده کونه جوغ اولور سمدم ندم
17 جانمی شیرین لبوکه ودع کوم فرهاد وش خاتمی حسرو اوزکدر سنجیق سمدم ندم جقدر رجانمده غمزه زخم کِه اولمادم خلاص
18 یقدر رخلاد جابر انجه یرهدم ندم مرد یی چشم میی اغلر اوشیه بوش البن ماتمی طورر بنجون دیرکیق سمدم ندم
19 دلبکمه بنه اوللدن جانلنلفک بقدنه ایی محت یقدر بلدم دیی سمدم ندم حضر کدر جون سلیمان زمانه شک دکل
20 مودوش اوصاف حمدک ذکرنی ایدم ندم عقل وفکرک جمع ادب فرد وصیه تنزل سمیع ویرصلوة احمده اناکه اول مقصود سمدم ندم

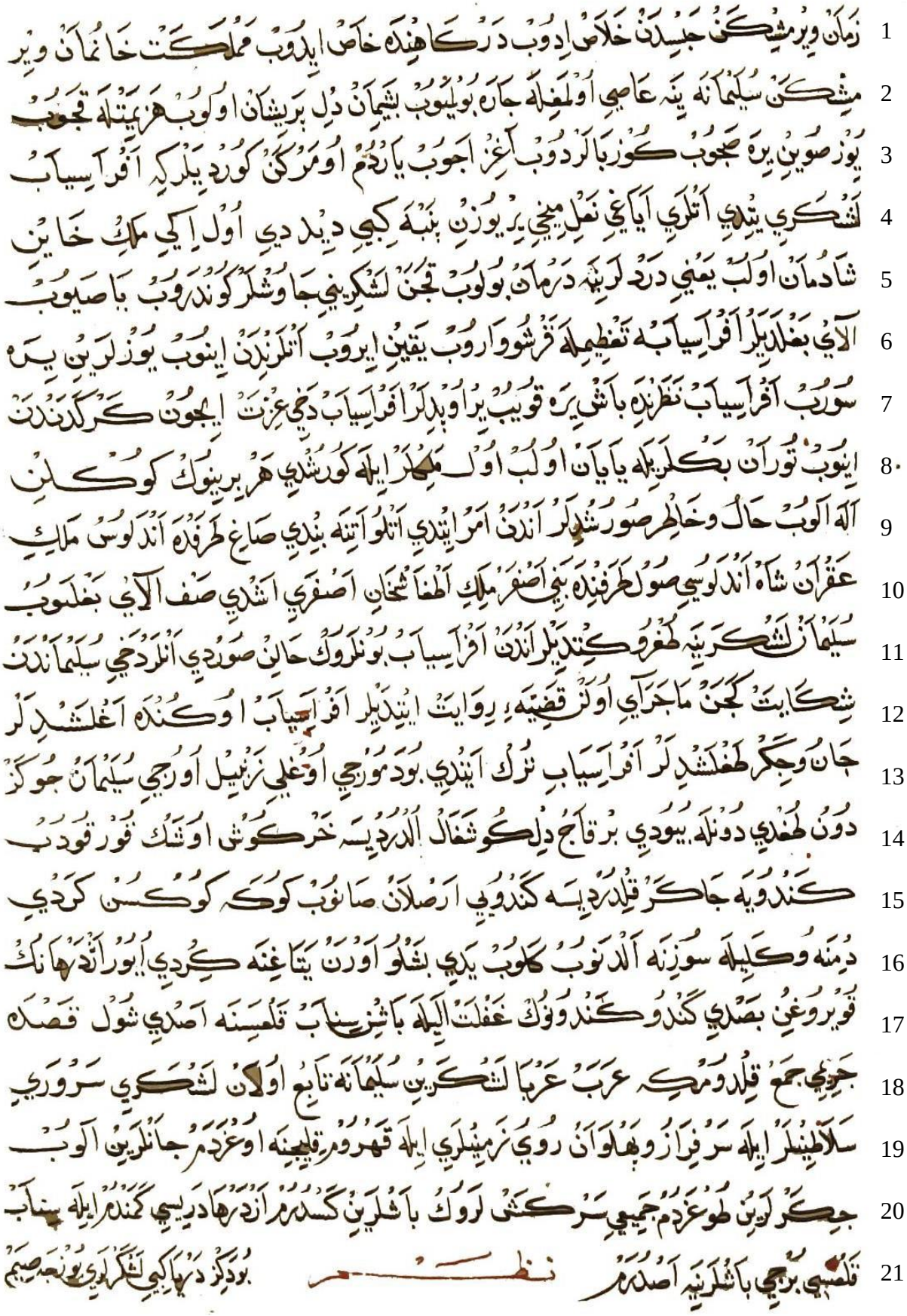

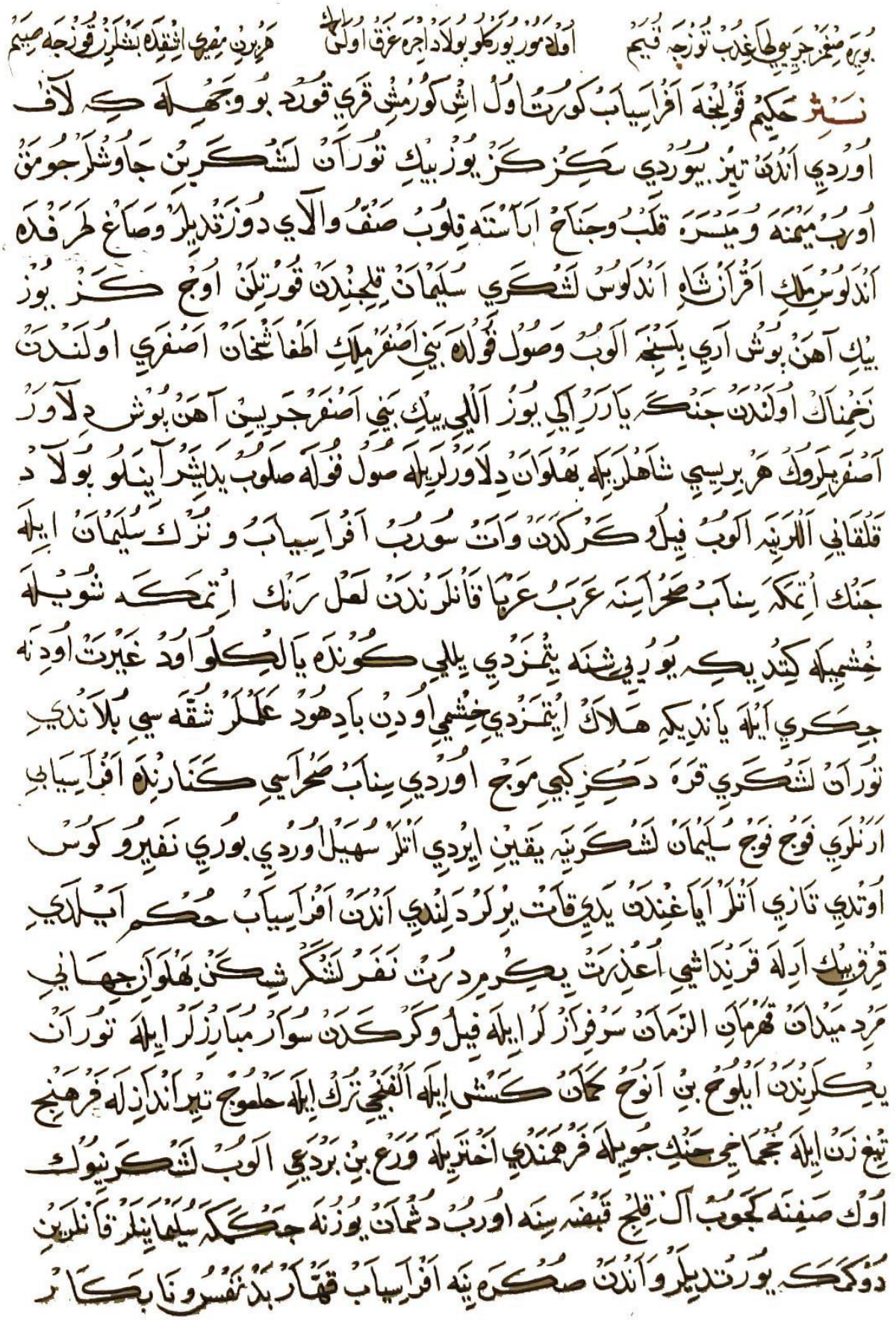

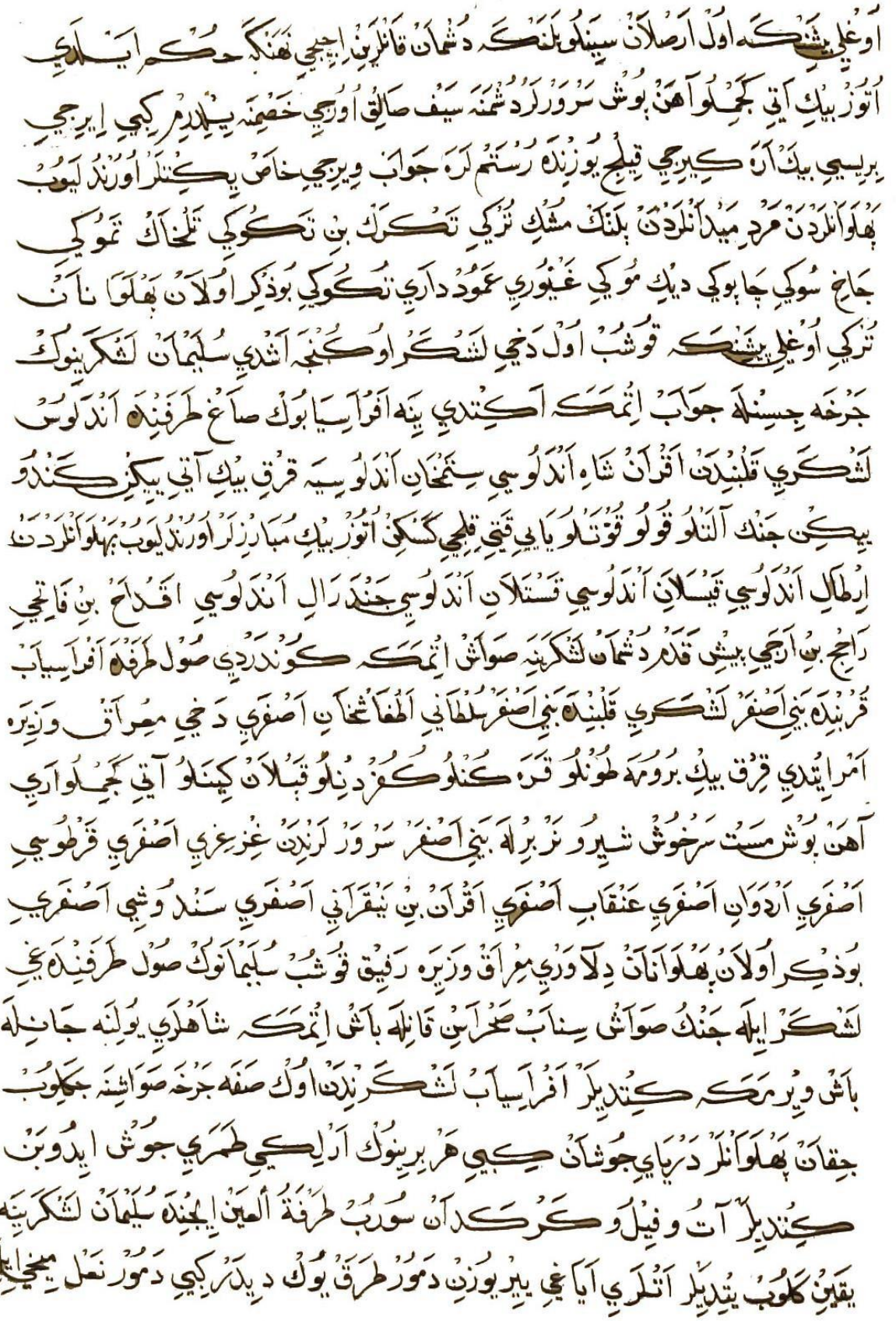

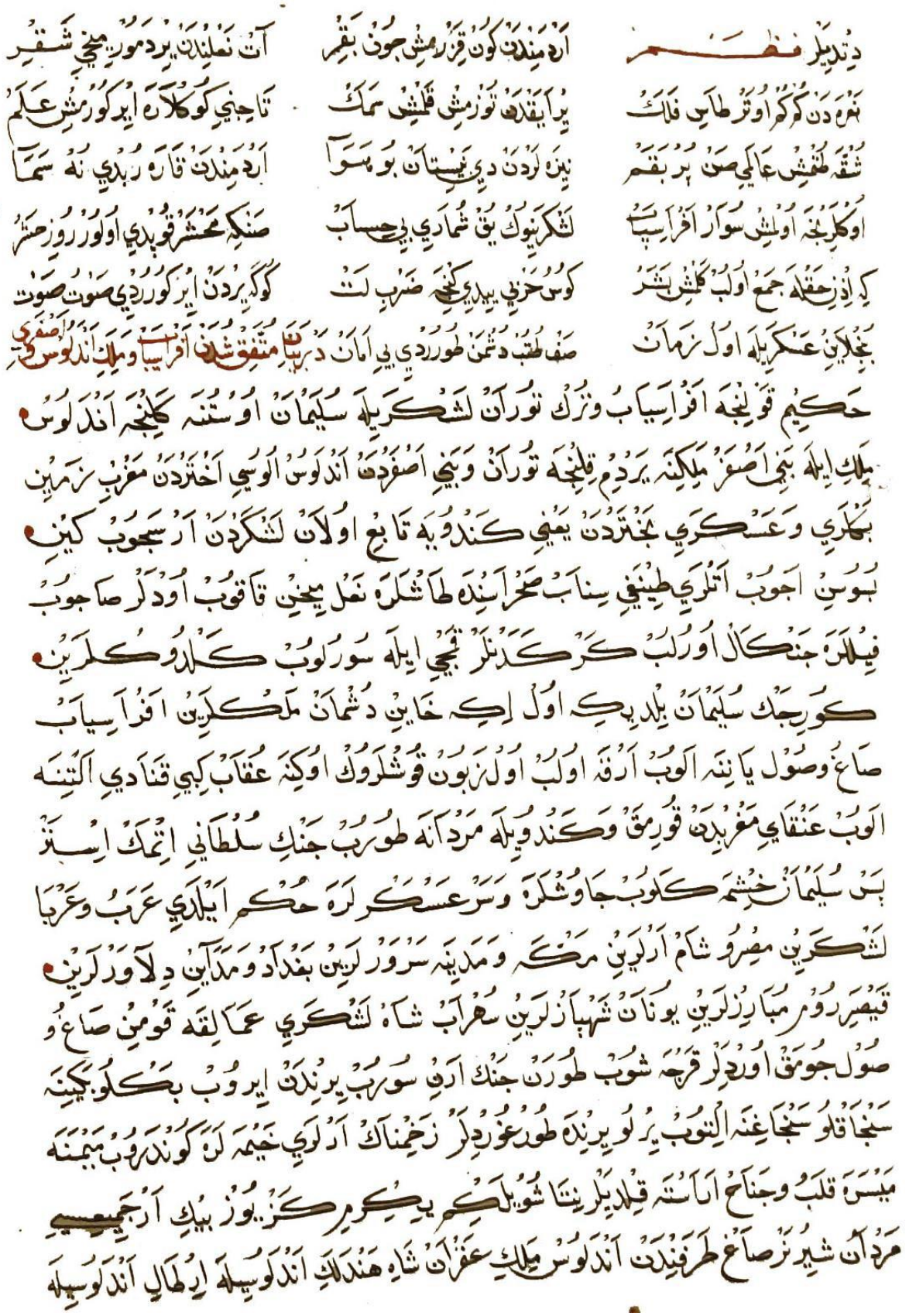

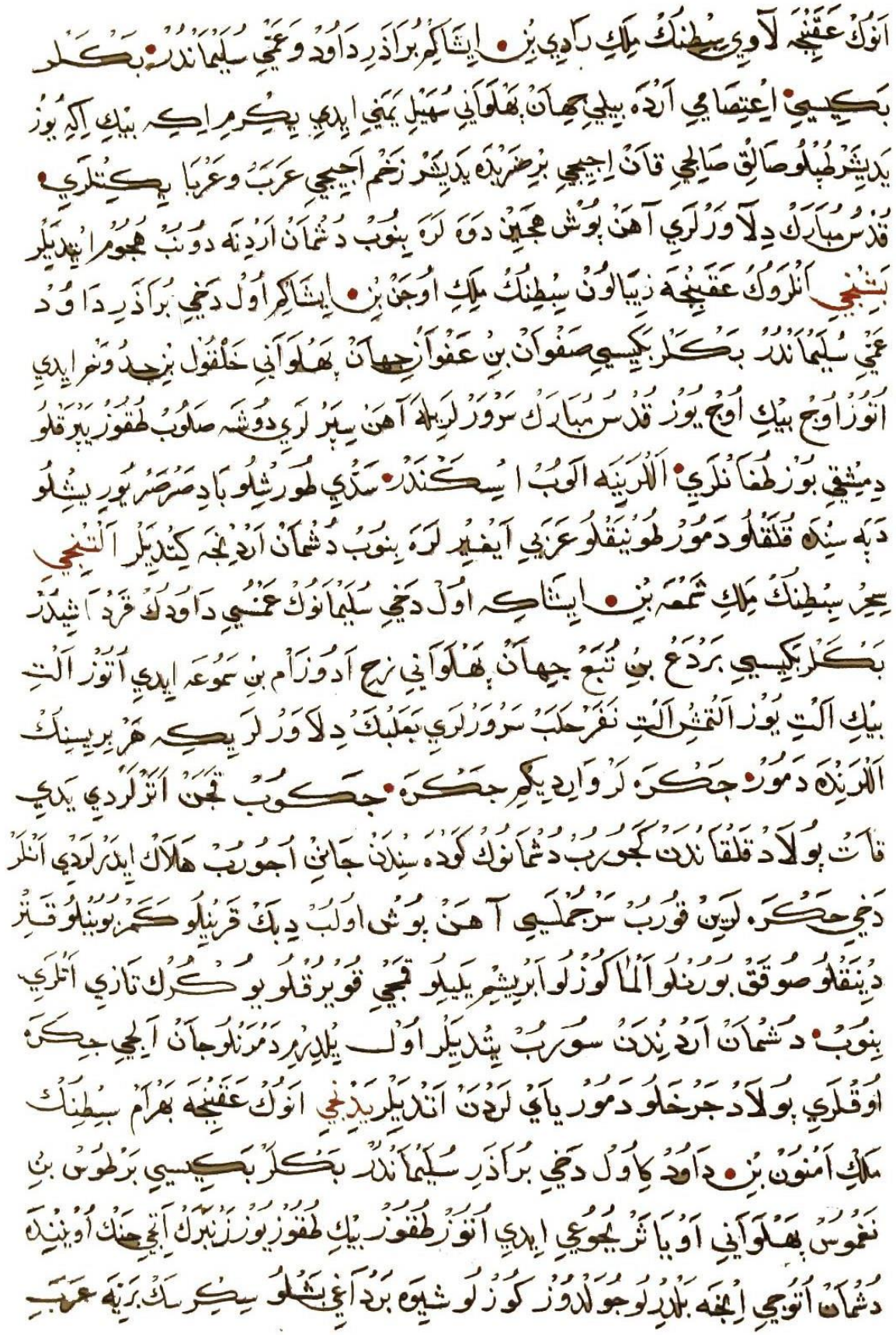

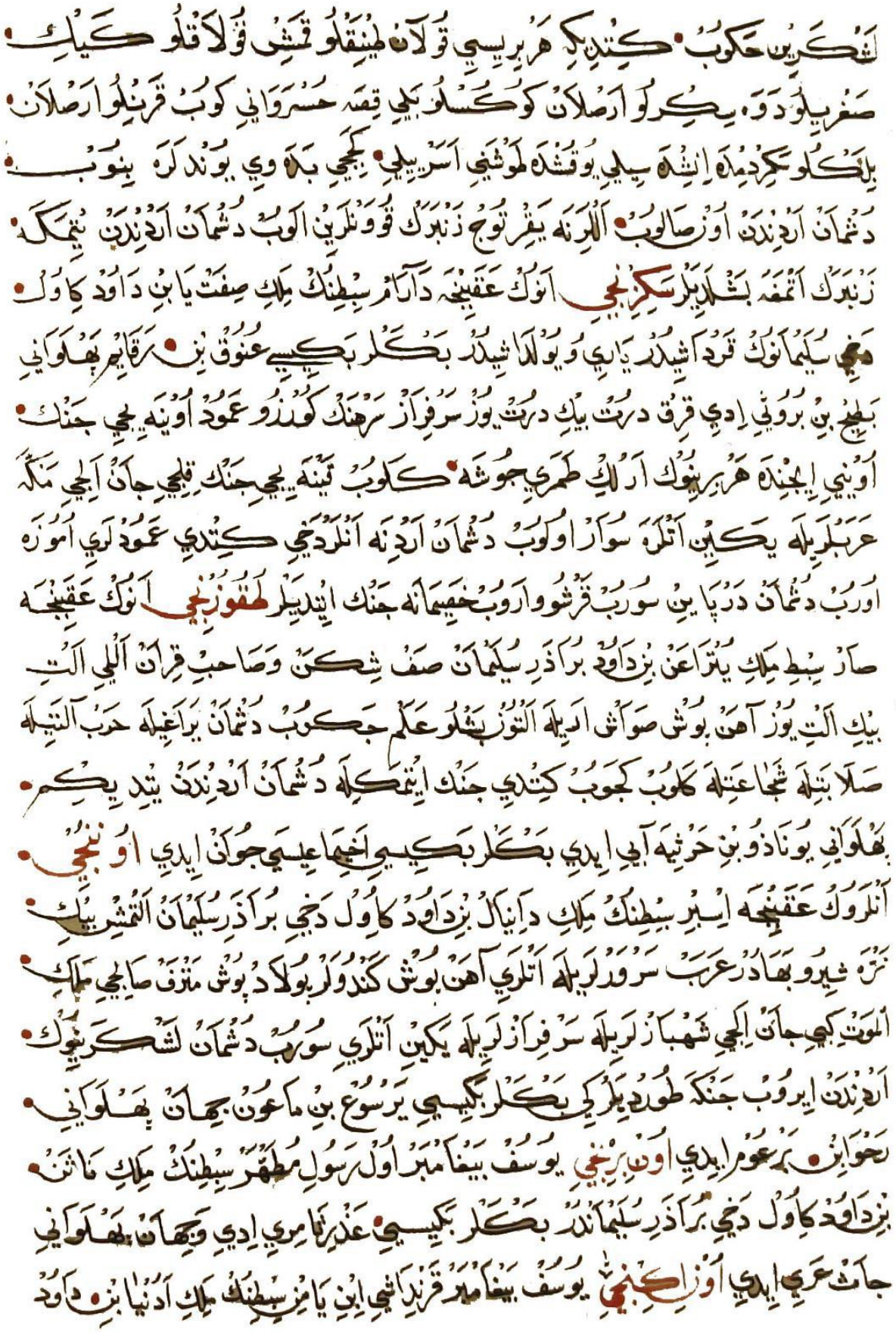

1 دِتدِيلَر فصل اَرد مِندَن كون قَرَر مِش جون بَقِم آت نَعلبَندَن يِردَمور مِنجِي شَقِر
2 نَعرَه دَن كَم اوتَر طاسِن فَلَك يِر اَيقَدَه تَوزمِش قَلمِش سَمَك تَاجِي كوكلاَه اِيركورمِش عَلَم
3 شَقَه طَقمِش عَالِمِي صَن پَر بَقَم بِين لَردَن دِي بِيستَان بُو مَسَا اَرد مِندَن قَارَه رُبدِي نَه سَمَا
4 اوكلَرنجَه اُولمِش سوَار اَفرَاسِيَاب لَشكَرِيوك يَنِ شُمَادِي بِي حِساب صَنكِ محشَر قوبدِي اُولور رُوزِ حَشر
5 كِه اِذِن حَقلَه جَمع اُولَب كَلمِش بَشَر كوس حَربِي بِيدِي كِنجَه ضَرب لَت كوكَه يِردَن اِيركورِدِي صَوت صَوت
6 بَخلاَيِن عَسكَرِيلَه اوَل زَمَان صَف طُتَب دُشمَن طوررِدِي يِي اَمَان دَربِيَا مِتفَوشَدَن اَفرَاسِيَاب وِملِك اَندلوس اَصفَري
حَكِيم قَولِنجَه اَفرَاسِيَاب وتَرك تورَان لَشكَرِيلَه سُلَيمَان اُوستَنه كَلنجَه اَندلوس
7 مِلكِ اِيلَه بَنِي اَصفَر مِلكِنَه يَردِم قِلنجَه تورَان وَبَنِي اَصفَردَه اَندلوس اُوسِي اَختَردَن مَغرِب زَمِين
8 بَحرِي وعَسكَرِي بَحتَردَن يَعنِي كَندُوبَه تَابِع اُولَان لَشكَردَن اَرسَجوب كِين
9 بُوسِن اَجوب اَتلَرِي طِينِي سِناَب صَحرَاسِنَده طَاشلَر نَعل يِخِن قَاقوب اُودلَر صَاجوب
10 فِيلَلَر جَنگَال اُورلَب كَركَدنلَر تَجِي اِيلَه سورلوب كَلدوكلَرِين
11 كورِجَك سُلَيمَان بِلدِيكِ اوَل اِكِ خَايِن دُشمَان مَلكلَرِين اَفرَاسِيَاب
12 صَاغ وصُول يَانِنَه اَلوب اَرقَه اُولَب اُولزبون قُوشلَروك اُوكِنَه عُقَاب كِبِي قَنَادِي اَلتِنَه
13 اَلوب عَنقَايِ مَغرِبدَن قُورِمَق وكَندُوِيلَه مَردَانَه طورُب جَنكِ سُلطَانِي اِتمَك اِستَر
14 بِن سُلَيمَان خِشمَ كلوب جَاوشلَر وسَر عَسكَرلَرَه حُكم اَيلَدِي عَرَب وعَرَبَا
15 لَشكَرِين مِصرُو شَام اَرلَرِين مَكَه وَمَدِينَه سَرورلَرِين بَغدَاد وَمَدَايِن دِلَاورلَرِين
16 قَيصَر رُوم مبَارِزلَرِين يونَان شَهبَازلَرِين سُهرَاب شَاه لَشكَرِي عَمَالِقَه قَومِن صَاغ وُ
17 صُول جُومَق اُوردِلَر قَرجَه شُوب طُورَن جَنكَ اَرَه سورُب يِرِندَن اِيرُوب بَكلوكِينَه
18 سَنجَاقلُو سَنجَاغِنَه اِلتُوب يِرلُو يِرِندَه طُورغُوردِلَر زَخمِنَاك اَرلَرِي خَيمَه لَرَه كوندَروب مَيمَنَه
19 مَيسَرَه قَلبُ وجَنَاح اَراَستَه قِلدِيلَر بِنَا شُولكِم يِكِرمِ كَز يُوز بِيكِ اَرجَمِيلِي
20 مَردَان شِيرِ نَر صَاغ طَرَفِندَن اَندلوس مِلكِ عَقرَان شَاه هَندَكِ اَندلوسِيلَه اِرطَالِ اَندلوسِيلَه
21

1 سُتْمْخَانِ اَنْدَلُوسِيلَه قَيْتَلَاسِي اَنْدَلُوسِيلَه اَقْدَاحْ بِنْ فَاتِحْ اَنْدَلُوسِيلَه قِلِجْ جِقَارُوبْ اَلْتِ كَزْ يُوزْ
2 بِيكْ اَنْدَلُوسْ لَشْكَرِي تِيرْ اَتُوبْ تَبَرْ خَنْجَرْ صَلُوبْ سُلَيْمَانْ لَشْكَرِيكْ صَاغْ لَمْ رَفْدَه
3 طُورَانْ عَمَالِقَه لَشْكَرِيلَه سُهْرَابْ شَاهْ اُوزَرِنَه اَتْ صَلُوبْ جَنْك اِيتْدِيلَرْ سُهْرَابْ
4 شَاهْ دَيْمِي طُقُوزْ كَزْ يُوزْ بِيكْ عَمَالِقَه جَرِيسِنْلَه عَادِي بَهْلَوَانْلَرِيلَه اَرْقِشْ بِنْ مَرْقِشِي عَادِي اِيلَه
5 هَيْشَامْ بِنْ هَيْشُومْ عَادِي اِيلَه شَارِعْ بِنْ شُرُوحِي عَادِي قُرْطُوسِ عَادِي عَنْتَرِي عَادِي كَهْرَمِي
6 عَادِي اِسْتِفَنُوسِي عَادِي زَنْطُورِي عَادِي قَنْطُورِي عَادِي بِرْلَه فِيلْ وُكَرْكَدَانْ
7 سُرُوبْ سَيْفْ صَانِقْ اَلَه اَلُوبْ وَكِسِي كَزْ زِكْرَانْ اَلَه اَلُوبْ اُولْ يُولْ اَدْجَبَه لُو
8 دَمُورْ يُورَكْلُو بِيلْ سُوَارْ كَرْكَدَنْ سُوَارْ عَادِي بَهْلَوَانْلَرْ قَانْ اِجِيجِي اُورَنْلَرْ اُونْ
9 اُورُبْ بِيلْ وُكَرْكَدَنْ سُورُبْ صِنَانْ جَالِشِي اَرَنْ اُوكَنْدَنْ اِيرُوبْ اَنْدَلُوسْ
10 جَرِيسِنَه قَرْشُوبْ سَيْفْ اُورُشْدَلَرْ دُورُشْدَلَرْ قَرْشِدَلَرْ دُشْمَانْ يُوزِنْ دُونَه رُوبْ يَنْجَلَرِينْ
11 سِنْلَيَه كُونْدَرُوبْ اَنْدَلُوسْ جَرِيسِنْ صِيُوبْ سَنْجَاغِنَه سُورْدِلَرْ صُولْ قُولْدَنْ بَنِي اَصْفَرْ مَلِكْ
12 اَلْفَا شُخَانْ اَصْفَرِي اِيلَه عَنْقَابِ اَصْفَرِي اِيلَه اَرْدَوَامِ اَصْفَرِي اِيلَه سَنْدَرُوشِي اَصْفَرِي اِيلَه
13 مِهْرَاقْ وَزِيرْلَه دُرْتْ كَزْ يُوزْ بِيكْ بَنِي اَصْفَرْ دِلَاوَرْلَرِي نَرَه شِيرْ اِيلَه سُلَيْمَانُوكْ صُولْ
14 قُولِنَه آهَنْ پُوشْ سَرْوَرْلَرِيلَه نَعْرَه اُورُبْ تِيغْ تَبَرْ عُرْيَانْ قِلُوبْ كَزْ صَالُوقْ دُوشْلَرْ
15 صَالُوبْ سِپَرْلَرْ سِينَه اَلُوبْ اَتْ سُلَيْمَانْ لَشْكَرِي اُوزَرِنَه سُورْدِيلَرْ صُولْ طَرَفْدَه
16 قَيْصَرِي رُومْ اِيلَه يُونَانْ لَشْكَرِي طُورْمُشِ اِدِي بَنِي اَصْفَرْ لَشْكَرِيُوكْ هُجُومِنْ كُورُبْ
17 عَرَاقِبْ بِنْ مَرَاقِبْ يُونَانِيلَه طُورْ غُودْ اِيلِي مَلِكْ عُنْصُرْ بِنْ عَنَاصِرْ اِيلَه هَيْدِ مَلِكْ عُونْ بِنْ اِعْوَانِلَه
18 كَرْمِيَانْ مَلِكْ عَبْدْ بِنْ عَبِيدِلَه اَنْقَرَه مَلِكْ عَقْرَا بِنْ عَقَادِلَه قُوجَه اِيلِي مَلِكْ عَقْدَمْ بِنْ عَجَايِلَه
19 قَرَايِي مَلِكْ عُقُوقْ بِنْ عَقَايِلَه صَرُوخَانْ مَلِكْ عَجَجْ بِنْ عَاجِيلَه اَيْدِينْ اِيلِي مَلِكْ عَرُوقْ بِنْ
20 اَعْرَافِلَه مَنْتَشَه اِيلِي مَلِكْ عَجَلْ بِنْ عَجُولَه تَكَه اِيلِي بَكِي عَنَاقْ بِنْ عَنُوقِلَه بَيْغُو مَلِكْ
21 عَقَارِبْ بِنْ عَقْرَبَانِلَه سُلْطَانْ اُوكِي مَلِكْ زَرَعْ بِنْ اَزْرَعِلَه يُونَانْ سَرْعَسْكَرِي عَرَاقِبْ بِنْ

1 مراقبله طاشدايي بكي علج بن علوجله اون بش مملكت ايي الثون علم جكر سرور لر ايله
2 بش كز يوزبيك رومرجريسيله قيصر يوردي اكه يوزبيك يونان سروري ايله قطاط خان
3 يونانى يوردي قيصر رومرجريسي هربريسي يونان لشكرينوك اوشغي ايريسي اول يونانى
4 رومرآهن بوشى اتلري سوريه بني اصفر جريسنه اون اوريه يديشر آينلو بولاد قلقانى
5 سينلره صلوب بزيرخانه ستوني بكي اقيود الودمور يلنلي سكولري اله الوب حمام قبسي
6 بكي كرزكر انلرين اموزه اوريه يريرين نعره لرهاي قروب اون صلوب قول
7 صلوب بني اصفر لشكرنه دريايي جوشان بكي قيشوب قرشوب اورشدلرهركشي حالوحالنجه
8 دورشدلر شاهلوشاهي يولنه جان باش اله الوب قارشدلر سيف صالق صالشدلر عاقبت
9 بني اصفر يوزين دوندروب اجلي يتني سنليه كوندريه سنجاغنه دكن ايلتديلر برطرفدن دغي
10 سليمان بني لشكري دغي دشمان صندوغين كوريه اون اكه سيطك بكلريه قول
11 صلوب دشمان عقبنجه جنكه كوندردي نتا اول يهودا سيطنك ايليا بن ايشا
12 كه داودك قرداشي سليمانوك عسيدر سرعسكري قنطاشي يونا بيله بهلوانى قم قوبي
13 بربرينله يدي بيك يدي يوز بتمش يدي يهودا ارلريله عرب عربها اتلرينه بنوب مصري قلجلر
14 جكوب اول سروري سرفرازلر قان اجيجي شهبازلر دشمن اردنجه كيديلر انلروك
15 عقبنجه اكنجي اوبيل سيطنك ملك اتنايل بن ايشا كاول دغي داودك قرداشي
16 بكلربكيسي قدان عزيي ايله بهلوانى عنترى ردبيله اوزاكه بيك تيرانداز دلاور
17 جنك جوآهن بوشى مرد انلر ايله طاري اتلري سوريه دشمانه اون اوريه جنكه كيديلر
18 اونجي ثمعون سيطنك ملك اوبنا ذوبن ايشا كه اول دغي داودك قرداشيدر بكلر
19 بكيسي بهرام بن كهرمز بهلوانى سقلاني روي ايدي اوزبيك بش يوز آلي بشى
20 قرغي شبطلو بكك عزيي يوندلو يني صحرا ده قلان طاشده قبلان اوكيي قوتلو شجاعتلو
21 عرب يكتلريله دشمان اردنجه سروب قرغي شبطلر اوريه كيديلر دردنجي

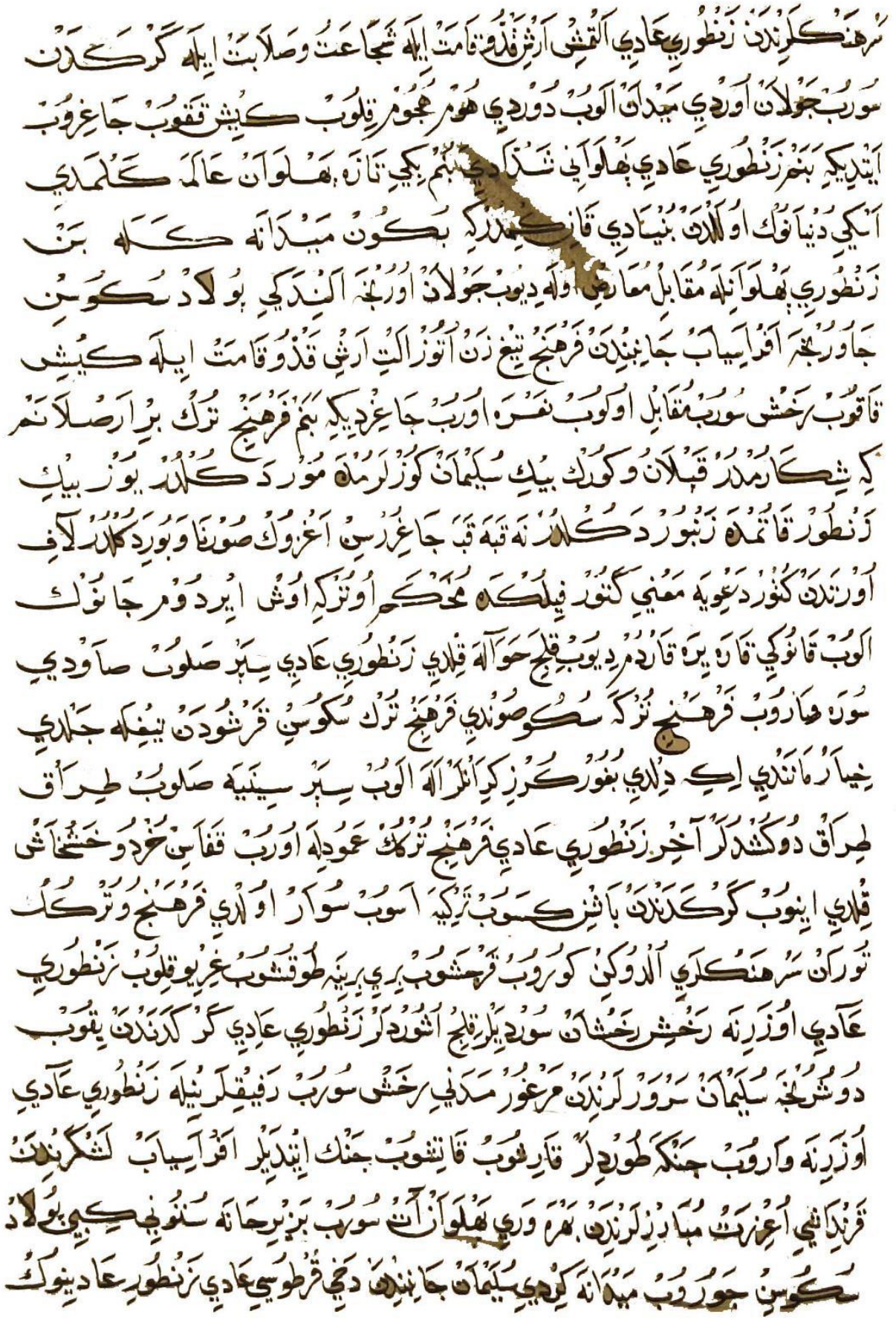
ايديكم سليمانه عاجي اولمش قاجمش ايدي اول سهراب شاه يا بنه واروب سليمانه جنك
ال قارمشدي سهراب شاهي سليمان كندويه فرمان قليجق ايران سلطاني كيقباد
شاه نظرنده اولوردي كيقباد شاه انوك اغوايله فلسطين قلعسي اوستنه دشمش ايدي
سام سوار كيقبادله جنك ايدجك ادنيا بن داود كيقباد باشلرينه بلا اروسي اوشمش
ايدي انوك قصه سن بيان ايدوب دور وزر ان شاء الله تعالى محلنده ذكر ايده وز مع القصه
ادنيا بن داود ديرنه ابن يامن سبطنه سليمان كندوي حاكم اولمشدي بن بني اسرائيل
اوزاك بلوك سبطنك بكلري سرور سلاطينلري و يكلري سرفراز لرين
مهترلرين مبارزلرين بهادرلرين دشمان دريا يخه كوندرب كندوري ابن يامن سبطنك
بهادر مرد ميدان بهلوانلرينه قرطوي عادي عنترى عادي كهرم عادي اقواسي عادي
استفنوسي عادي قنطوري عادي زنطوري عادي كلينوس عادي اقرنوشي عادي يله يمشي
بيك عرب دلاور لرينه حلب شهباز لرينه موسي وهارون ويوشع بن نون علملري دبنده
سذاسي كندركي خنك اسحاق بيغامبر اوستنده طور رشيدي عمامه خليلي صار نوب
اتاسي داود زرهين كينوب شيث بيغامبر جبه سن اكتدي اوب آدم صفي صاجين بيلنه
بغلوب تورات زبوري حمايل طاقنوب نوح بيغامبر ادوكن كيوب موسي عصاسين
النه الوب خضر قجيسين بلنه صوقوب يوسف قلجين حمايل قوشمشدي صاغ طرفنده اون
اوك بيك انبيا ايله لقمان حكيم وناثن بيغامبر وكاذ بيغامبر شبرنك قتره
سوار اولوب حقدن نصرت دليوب الرنه تورات زبور الوب اوقور لردي انبيالر اوكنده
سليمان نظرنده اون اوك بيك مكه ومدينه علمايي مصر و شام وحلب حكمايي
سكينه توراتي لوح موسي ايله نوبتجه باشلرنده كتورور لردي لجمش بيغامبر لر اراسنه
زمزمه ايله صلوات ويروب صدق اخلاصله الله تكبير كتورور لردي وسكينه اوكنجه
قين اتاسي بغداد خليفه سي تبع بن اصدع بغداد دلاور لرينه رعد بن برق ايله صاعقه

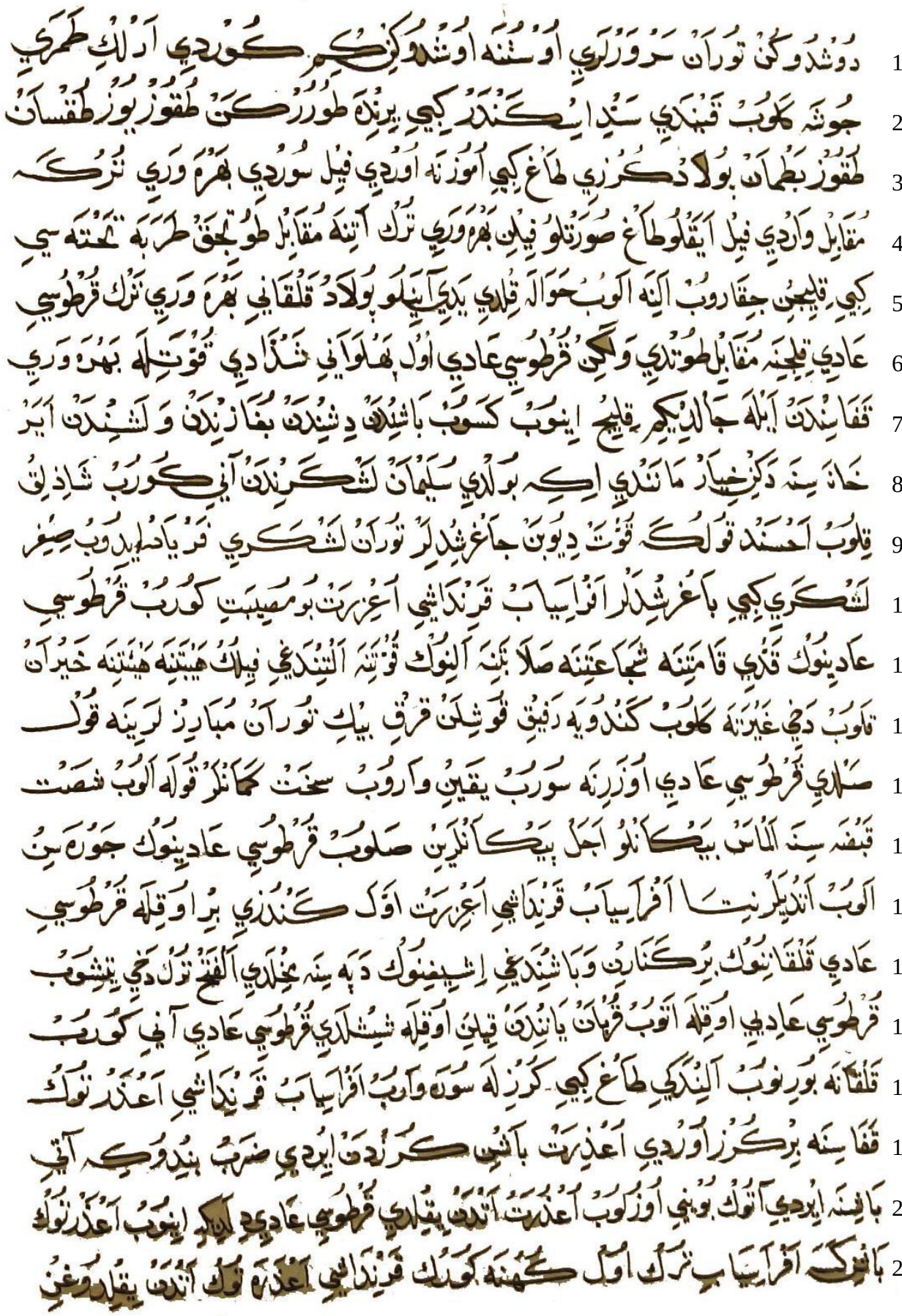
صعوقله اوسط بن اسولحله وتدبن اوتادله وصف بن اوصافله وليد بن ولد انله بغدادي
شيرازي قلجلري حمايل قوشنوب آهن بوش يوكروك آتلرة يوز يكرمي بيك
بغداد جوشنله سكينه موسايه دشمان طرفندن يكا قراول اولب طورمشلردي
بولاد قلقان لرين اوزه صالوب شيرازي وكرماني كسكين قلجلروك قبضه سنه اك
اورمشلردي شاهين منادة كمال كوزة دوركي دشمان طرفين كوزدوب طورلردي
وانلرك صكره يه سليمانوك صول طرفنده آصف بن برخيا فيلسوف وبطلموس حكما بر له
يما حاطوري بهلوان صادق تخت مينايي حاحوثاني سلمون حا احوي به يا هو بن يوحويادع عزريا حو
بن صادق والحيا بن بستاكه دفتردار سليمانديي ودخي بكلربكسي بنا يا حو بن
يحويادع جابودي منجم ايله اثن حا اذراعي رمال ايله وحيمان معبر ايله خلقول طبيب ايله
خزانجي باشي اخو نيرامله ديوان يازجسي يحوثا فات ايله وجاوش باشي عذر يا حويله وامير
آخور باشي يتنوع ايله وقابوجيلر كتخداسي بدتوع ايله مع القصه سوز دراز قيلما لوم سليمانوك
صول طرفنده اوج يوزبيك آر مصر سلطاني جلال الدين ايله مصري شام دلا ورلري دمشق
قلقانلري اوزرلرينه الوب مصري قلجلري حمايل قوشنوب قرغي شبطلو آفي دالو نيزه لرين الماس
يما نلرين فلكه قالدوب قريسي يوزنده يدي باشلو اورن كي طورمشلر ايدي كوز قولق
دشمان طرفنه اورمشلردي

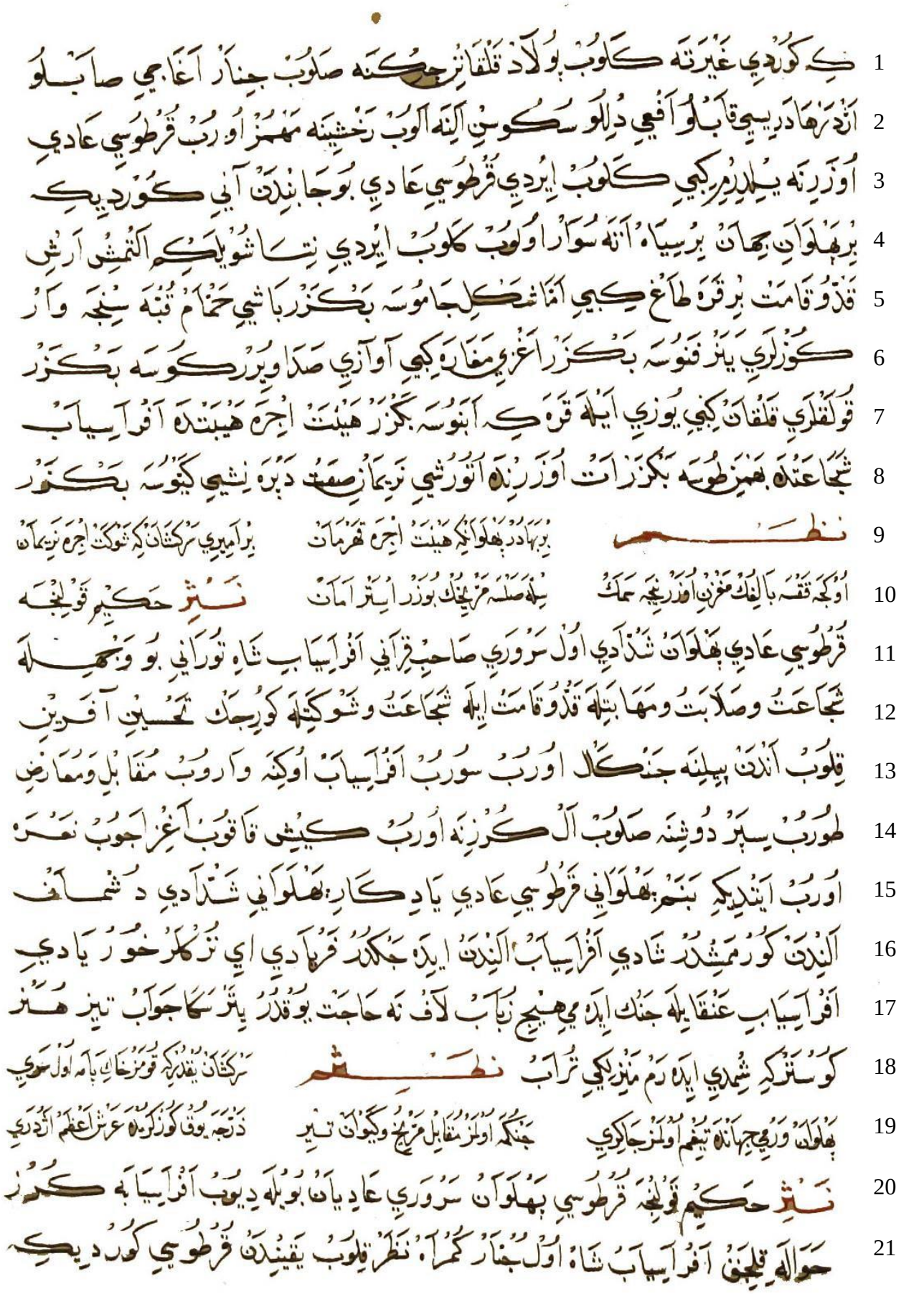
نظم

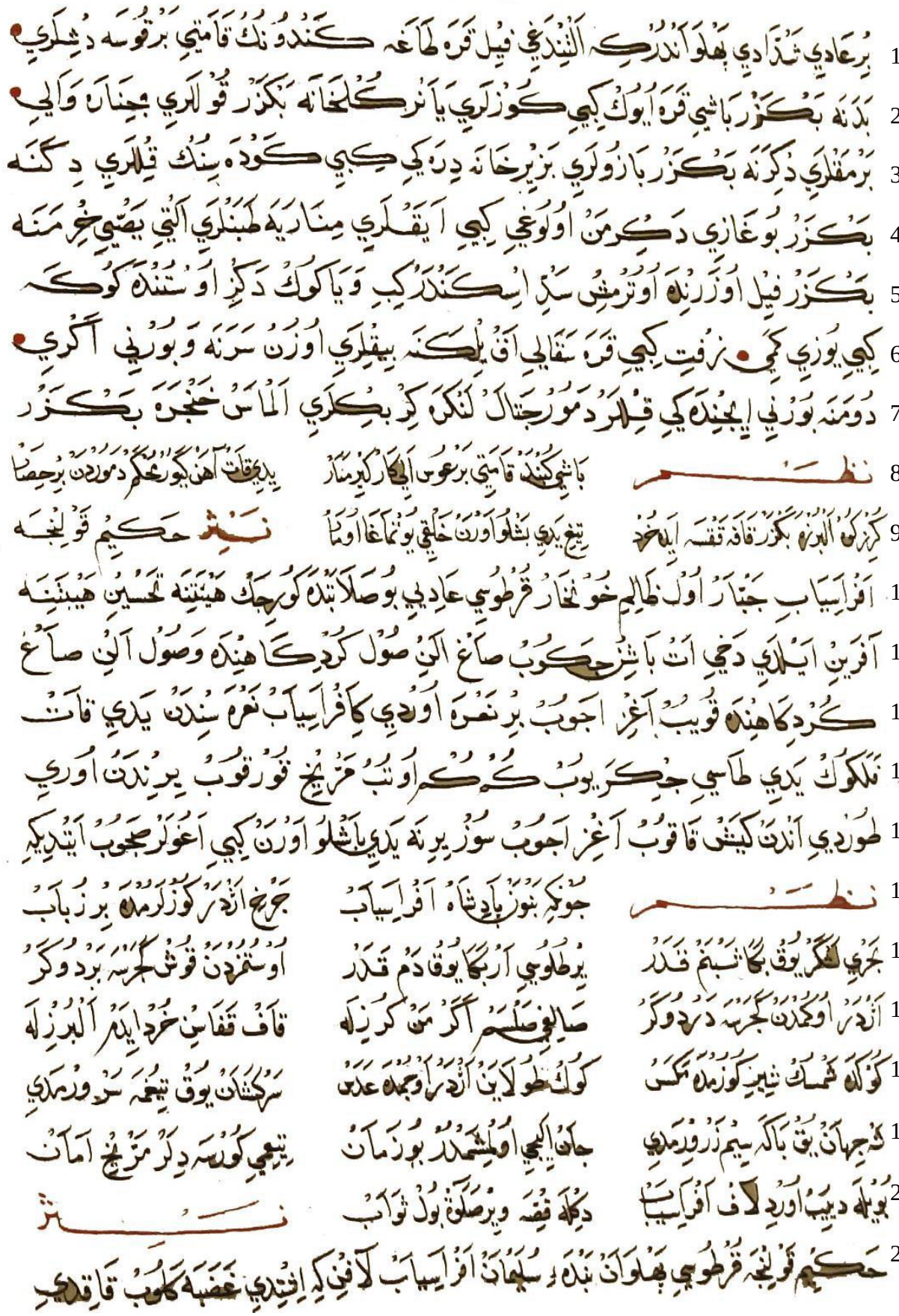
اولدلر جنكه مقابل مرد وجانب ركشان
توتدلر يده مضايي ضكه كوكدكه كشان
خاكي انسان بوردي مرغان كوكي
قوشصاي جكلردي طاوجرخي آسمان
مرغ اولجكي سزوب برجينه قاجريكان
تيركيوان اولجريدن خوف ادب استر
نثر حكيم قولنجه قحنكم

سليمانله افراسياب عنقاي مغربله عقاب مقابل ومعارض اولب طورلرخي اكه جا بندن
لشكر خلقنوك مبارزلري بولاد قلقانلرين دوشنه صلوب اتث عنانتر حكوب
حاضر اولب آل قلجكه اوردي لر كوز لشورلرديكي اكي جا بندن ميدان اچنه قنغي پهلوان
كره اتلك هنرين كوستروب ماش وجان اله الوب خصمنه قلج ايركوره اوّل سليمان

1 برعادي تذادي بهلوانديرك الندغي فيل قره طاغه كندونك قاميتي برقوسه دشلري
2 بدنه بكزر باشي قره ايوك يكي كوزلري يانركلخانه بكزر قوللري بجناح واليي
3 برمقلري دكرنه بكزر بازولري بزيرخانه دره كي كبي كوده سنك قللري دكنه
4 بكزر بوغازي دكرمن اولوغي كبي ايقلري مناره طبنلري اليتي يصي خرمنه
5 بكزر فيل اوزرنه اوترمش سد اسكندر كب وياكوك دكز اوستنده كوك
6 كبي يوزي كمي زفت كبي قره سقالي افلكنه بيقلري اوزن سرنه وبورني اكري
7 دومنه بورني ايجنده كي قللرد مورجال لكن كربكلري الماس خنجره بكزر

8 باشي كندو قاميتي برعوس ايكاركبر مثال يديقات آهن يوركمكر دوردن برحصا
9 كزركن البرزه بكزر قافه تفسه ايلخود تيغ يدي بشلو اوزن خاقي يوتماغا اوما حكيم قولنجه
10 افراسياب جبار اول ظالم خونخار قرطوي عادي بوصلابته كورجك هيئتنه تحسين هيبتنه
11 آفرين ايللري دخي انت باشي حكوب صاغ الني صول كردكا هنده وصول الني صاغ
12 كردكا هنده قويب اغز اجوب برنعره اودي كافراسياب نعره سندن يدي قات
13 تلكوك يدي طاسي جكريوب كوكسي اوتب مزيخ قورقوب يرندن اوري
14 طوردي اندن كيش قاقوب اغز اجوب سوزيرنه يدي باشلو اوزن كبي اغوز صحوب ايتديكي

15 جونكه بنوز بادشاه افراسياب جرخ اندر كوزلرمه برزباب
16 جري لشكر يوق بكا تسبغ قدر يرطوبي اربكا يوقدم قدر اوستمزدن قوش كرسه برد وكر
17 اندر اوكمدن كرسه درد وكر صالغوصلسم اكر من كرزله قاف قفاسن خردايدر البرزله
18 كوكله شمشك ثيغ كوزمه تكس كوك طولاين اندر اوجمه عدن سركشان يوق تيغه سروزمدي
19 كرجهان يق باكه سيم زروزمدي جان ايچي اولشمدر بوزمان يتمي كوسه دكر مزيخ امان
20 بويله ديب اوردي لاف افراسياب دكله قصه ويرصلوة بول ثواب

21 حكيم قولنجه قرطوي بهلوان بنده سليمان افراسياب لافني كه اشتدي غضبه كلوب قاقدي

1 يلدرم بكي شاتدي اول طاغ بكي كرزه آل اورب فيل سورب آفراسياب اوك ايليين
2 جاوروب قوتت ايله برضرب اوردي افراسياب آني كورب يدي آيلو بولاد قلقانه آل
3 اوردي قرطوسي عادي ضربين سيرصالوب قوتت ايله باشيندن ايردي ولي ضربي عمودي
4 قرطوسدن بولاد قلقانوك يدي آينه يي خرد اولب يدي قات قلقان تحته سينوك آلتي قاتي دموري
5 يوغروب بيرندي سناب صحراسنه زلزله دوشب طاغ وطاشه ولوله دوشب قره دكر
6 موج بكي قلعه سناب يرندن زلزله قوتيله دبرندي ولي افراسياب كورت صنكه
7 ارصلان بنجه قورت يرندن ايرلدي قولو قلقان طوتمقدن يورلدي قرطوسي عادي كوروب
8 آفرين قلدي آندن هربه تحته يي بكي قلجن آلنه آلدي افراسيابه قلج حواله قلدي افراسياب
9 دخي بوز پاره يي بكي قلجن اورن اينندن جقاروركب جقاردي كاول آلماس
10 قلجوك جوهري شعلسي برق اوروب يردن كوكه جقاردي آندن افراسيابي قوتله جا لدي
11 افراسياب ينه قلقانين مقابل قلدي ولي تيغ قرطوس افراسياب سيرنك كنارين دلدي
12 افراسياب اموزنده زخم اجدي افراسياب ترك آني كوروب قاچوب خشمه كلوب
13 قرطوسك اكنجي حملسين صوب اوجنجي حملسنه اماندن ويرميوب قرطوسي عادي اوكين
14 ديرميوب طوزندن اوج يوز آلتش آلتي بطمان دمور كرزين آلنه آلدي قرطوسي عادينوك
15 قفاسنه ركاب اوزرنه قلقوب قره بلود بكي كوزين هوآيه قالدرب بر كرز
16 ايله ضربله اوردي كه قرطوسي عادي قلقان برابر طوندي ولي جيه قلقان آلاجوق
17 تركمان طاغلوب بزان اولب قرطوسي عادي باشين ايروب كرز قرطوسك آيي
18 جكني باشنه ايردي افراسياب ضربندن قرطوسي عادينوك ايقلري ركابدن جقوب
19 كوز قرآروب باش جكزنوب فيلدن يقلدي قرطوس يرندن طورنجه افراسياب
20 آتندن اينوب دلديكه قرطوسي عادينوك آيي آلدين قفاسنده بغليه جكدين
21 لهنليه آماكه سليمان جابيندن مصرو شامه سرور لري عرب عربا يكلري

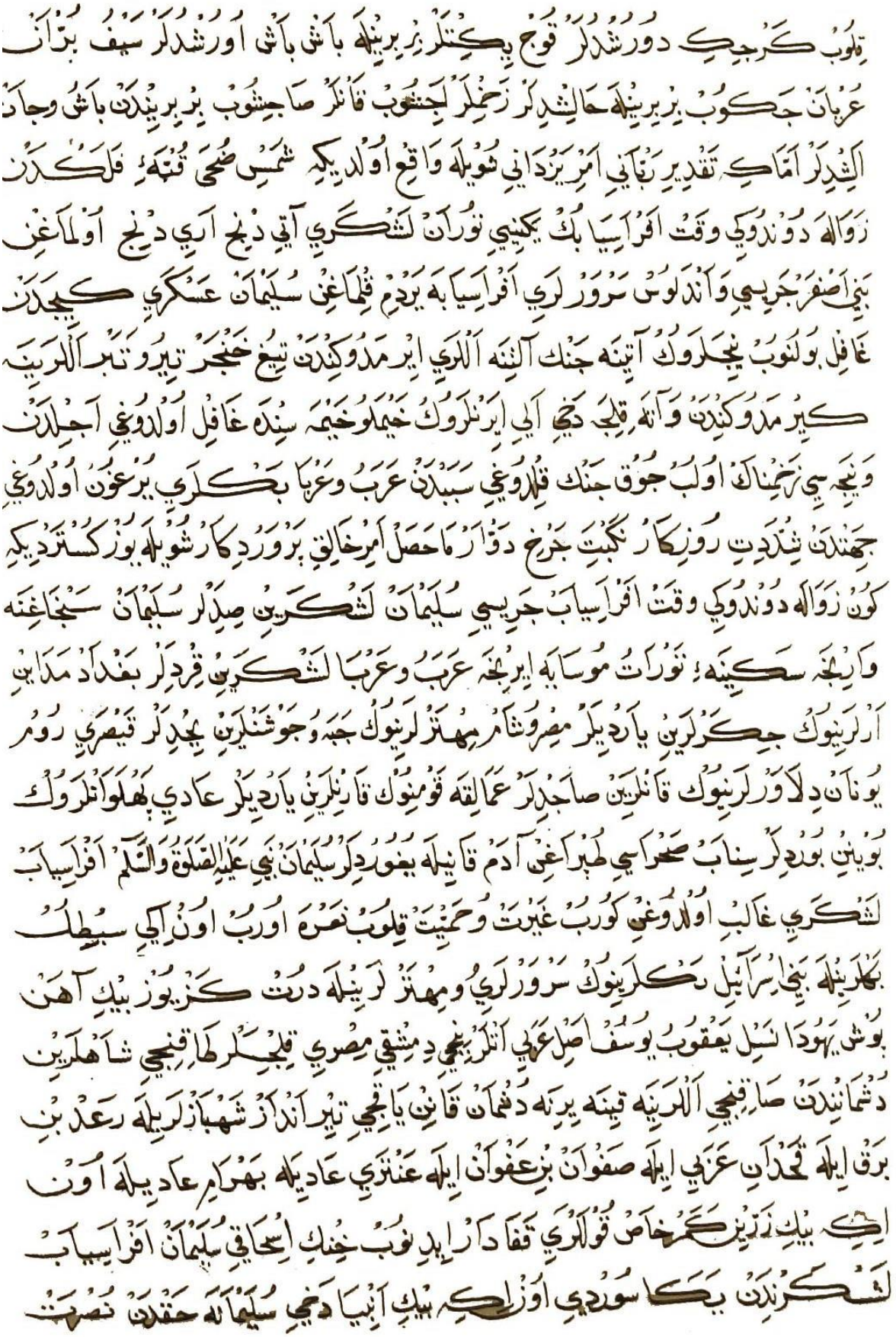
مَكَّه و مَدِينَه بِهْتَرِي حَلَب و بَعْلَبَك مِهْتَرِي سُلَيْمَان اِجَازَتِيلَه اُون اُورُب رَخْشَى رَخْشَان
سُورُوب اَفْرَاسِيَاب اُوزَرِنَه اِيرُوب اَل قِلِجَ اُورُب جَنْكَ طُورْدِيلَر اُولْطَرَفْدَن اَفْرَاسِيَاب
اُوغْلِي بِشَنْك شَاه قَرَقِ بِيك كُزِيدَه اَرْلَه اَتَاسِي اَفْرَاسِيَاب اُوزَرِنَه جَنْك كُورُب اَتْ
صَالِشُوب قِلِجِ صَالِق اَلَه اَلِشُوب اَفْرَاسِيَاب اُوزَرِنَه اِيرِشُوب بَغْدَاد سَرُورِلَرِنَه قَارِشُوب دُشْمَان
لَشْكَرِيَنِه بُولَشْدِلَر سَيْف بُرَان صَالِشُوب شَاه لُو شَاهِي يُولَنَه جَانْ بَاشِي اَلَه اَلِشُوب
جَنْكِ جِدَالْ قِلِشْدِلَر اِكِي لَشْكَر اِكِ جَانِدَن قَارِشُوب قَالِشُوب قِرِلِشْدِلَر قَهْرَمَانَه
طُورُشْدِلَر اُون اِكِ كَزْ يُوزْ بِيك سُلَيْمَان لَشْكَرِي دَخِي شَاه لَرِي اُوكْنَه جَنْك
كُورُب دَرْسُو رَخْشَ رَخْشَان سُورُب قِرِق بِيك اَرْلَه غُوشْتَ بِن وَرْد اَشْت بَكْلَر بَكِيسِي
اَفْرَاسِيَاب سَجَايِغِي دِبْدَه طُورُب مَا بَاقِي تُورَان لَشْكَرِي وَصَاغ قُولَدَن اَنْدَلُوس لَشْكَرِي
وَصُول قُولَدَن بَنِي اَصْفَر جَرِيسِي اُون سَكِز كَزْ يُوزْ بِيك اَرْاُولُب آتْ وَفِيل كَرْكَدَن
سُورُب سُلَيْمَان جَرِيسِن قَارْشُو لَيُوب اَفْرَاسِيَاب شَاه اُوسْتُنْدَه جَنْكَه طُورْدِيلَر
اَرْزِن جَانِب سُلَيْمَان لَشْكَرِي بَغْدَاد جَرِيسِي مِصْر و شَام اُولُوسِي قَيْصَر رُوم اَرْلَرِي
يُونَان مُبَارِز لَرِي سُهْرَاب شَاه بَهَادُرْلَرِي عَمَالِقَه قَوْمِي عَادِيلَر بَهْلَوَانْلَرِي شَدَّاد صَاحِب قِرَانْلَرِي
بَنِي اِسْرَائِيلْك اُون اِكِ سِبْط بَكْلَرِيلَه قُدْس حَلَب دِلَاوَرْلَرِي سُلَيْمَانِلَه سَنْجَاق
دِبْدَه قَالُب اُون اِكِ سِبْطُك بَكْلَرِنْدَن غَيْرِي اُوْرْدُرْت كَزْ يُوزْ بِيك سِپَاهِي
اَفْرَاسِيَاب جَرِيسِن قَارْشُو لَيُوب اُنُوزْ اِكِ كَزْ يُوزْ بِيك اَرْاُولُب شَاهْلُو شَاهِي يُولَنَه
دُورْشُوب بِرْبِرِينَه سَيْف و صَالِق اُورْشُوب جَنْكِ سُلَيْمَانِي وَاهِنْك اَفْرَاسِيَاب تُورَانِي اِيتْدِيلَر
اُلُوم خَوْفِن كُوكْلَدَن سُورُب قَرَشُوب قَلِشُوب اُورْشْدِلَر شُوِيلَاكِ قِلِجِ شِبِلْدِ سِنْدَن
كُزْ زِكِرَان كُوبِلْدِ سِنْدَن تَبَرْلَرْدُوبِلْدِ سِنْدَن اَتْ سَهِيلِنْدَن طَبْلُو رَنْجْ بُورِي صُورْنَا
نَفِيرْ فِرُولَادِ سِنْدَن فِيلْلَرِ نَعْرَه سِنْدَن كَرْكَدَنْلَرْ قِغِرْ سِنْدَن طَبْلُو دُهُولْ كُورْلَدُوسِنْدَن
اَصْحَاب كَهْف يِرِنْدَن طُرُوب بَالِكْلَرِي زَهِين وَرَمَك جَرْخ آسُمَان اِكْلَرِي

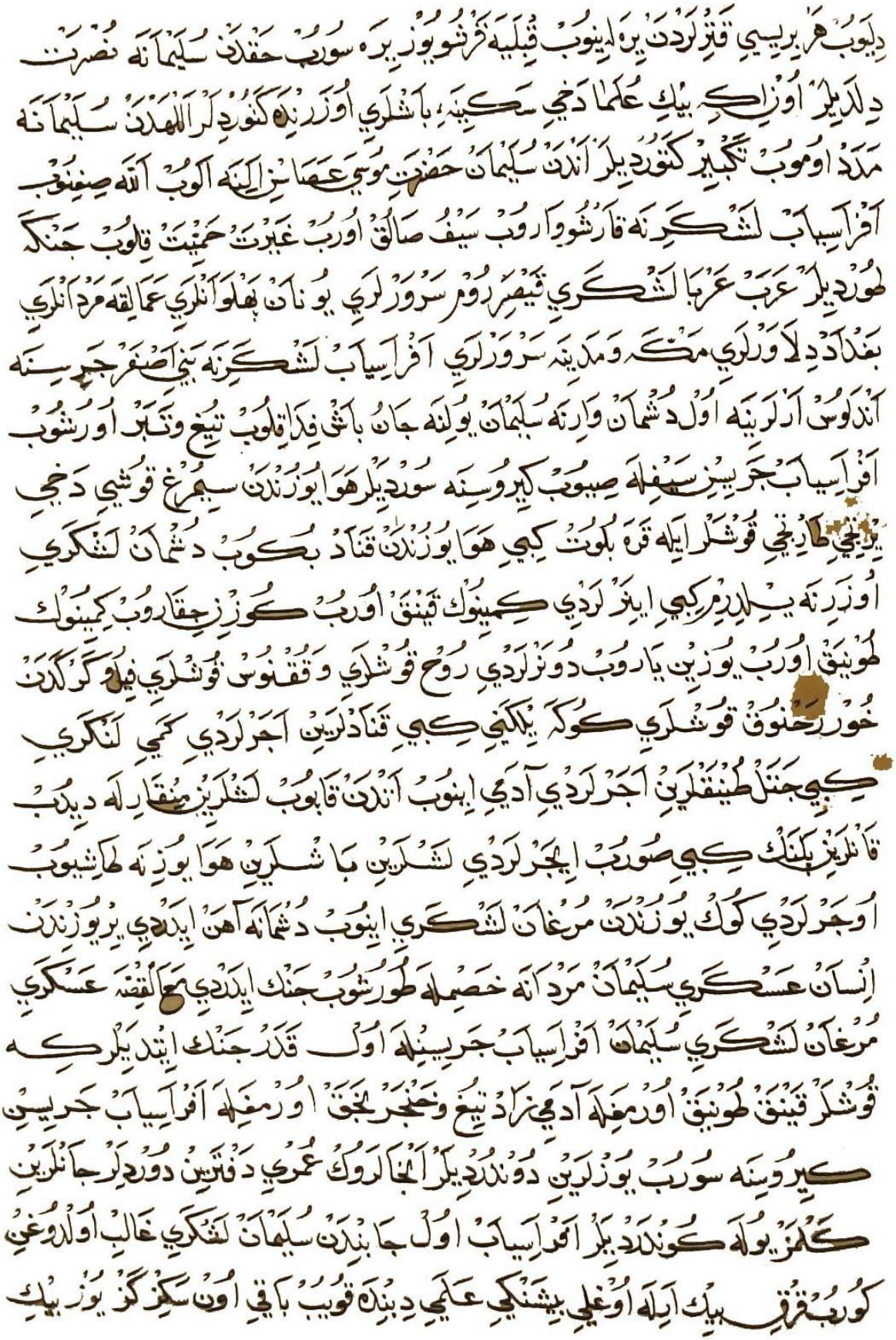
1 لماير فلك كملدي سناب صحرايي اجي قليج خنجر شعله سندي طوندي جنك سلطاني قورلدي
2 اكه لشكردن جوق ارقرلدي قان • قره دكركبي يريوزنده اقدي قان بخاري
3 قره بولوت لين قاتت قاتت اولب فلك جقدي اتت طينغندن جقن توزكوك
4 يوزن بوردي افراسياب شاه تورانله سليمان الزمان سروري اول اكه دريا كبي •
5 لشكردلا ورلري اول كون علي الصباح دن تا وقت نيم جاشت اولنجه كم تمهانه
6 نريمانه جنك ايتديلر بريرينوك كوزلرينه جهاني تنك ايتديلر وير عظيم جدال ايتديلر كم
7 زمين زمان جوخ آسمان دونه يي طوره يي • آخلاين برجنك شغاب دررمدي اكه
8 جانبدن هريري سپاهي خوب وزشت سپيدوسياهي حالوحالنجه دورشدلر خصم
9 خصميله اورشدلر تيغ وتبرله قرلشدلر نجه لر ارلكله طوربب بريرينله قارشدي رخش
10 رخشان سورشدي تا اولنجه دورشدي واخلر اودء لق ايله يوزن دوشدي دليم بي •
11 دلاور محنت جاهلار سلامت بكنارست ديوب قليج يوزندن كيك يره قديلر
12 ارلك ادن قزاغيوب يوزصوبن يره صاچدلر انجه دليرو دلاورلر مبارزلر مهترلر آدوصان
13 كورليوب غيرت حميت قلوب باش وجان اوينا ديلر هريري قطره ايكن جانله جوشه

14 كلوب بحر وار اولب قبنادلر — نظم — ايله يحدا ولدي اولدر جنك هنك
15 سنك غارا قندن اولدي لعل رنك — قان دكزا ولدي آدم باشي كبي — لحمي دوشردي دهره ارده مي
16 آتيه دوندي قليجلر كسمدن — كزبي اوقلويه دونبدي كسمدن — تيز جقردي كوكه باش زنبور وش
17 بيضه رآل يره قان يغور وش — يرده ثويله جوعه اوردي كوكه روح — قان بحاري قوپرر طوفان نوح
18 نيزه آرشون اكنه اوزصندوقليج — بجمدن لمز قباصندي قليج — زي لباس آيي كبين عريان قلور
19 يخ عريان باش سوزن بيجان قلور — بوطه فدن جنك ادر شاهين عقاب — آجبن سيمرغ بر مجمون سحاب

20 جشمر دشمن جيقرب قينوق اورر — جسم اعلا يرتبن جينوق اورر — نعش

21 حكيم قولنجه جونكم افراسياب تورآن عسكري شاهلوشاهي يولنه غيرت حميت

1 تورکان سرور لریله اندلوس مبارزلری وبنی اصفر سرور ازلریله تورکان بیاهیسله دوب دوز
2 اون اوروب سیف عریان قلوب آت وفیل وکرکدن سوروب سلیمان جرسن قرشو لدی
3 جنکه طوردیلر کرز کرانلره آل اوردیلر اول دریای اخضران کبی موج اوروب
4 کلن جریه سیف وصالق اوروب قاچدروب یوزین دوندردیلر بوجانبدن سلیمان بیفا مبر
5 اول رسول مظفر سلطان اکبر افراسیاب ترکمک بینه لشکری غالب اولدوغن
6 کوروب ادلو آدیله عرب عربا بکلریه جاغروب قول صالوب نعره اوروب اون
7 دردت کز یوزیک ارا افراسیابی ترک لشکریه غیرت حمیت قلوب سیف بزان
8 خنجر عریان اوروب تورکان سرور لریوک جبه وجوشلرین بنی اصفر واندلوس مهتر لریوک
9 زرهلرین جوقالرین اوزرلرنده ریشته لین بجدلر قانلرین یریوزنه صجدلر زخملر اجدلر
10 عادیلر بهلوانلری دیخی جوق عجم بکلرین تورکان یکلرین ده لدیلر بوارا لقله
11 سلیمانیلر افراسیاب لشکرین دوندروب سنجاغنه دک سوردیلر قلیجه کلن ارلرین
12 قردیلر افراسیاب کوردی اول قاری قورت برزنده کرکدنه بنوب بنه غیرت
13 قلوب تورکان بکلریه قول صالوب ادلو آدیله جاغروب قوماك دیواون اوردی
14 تورکان سرورلری اندلوس مهترلری بنی اصفرد لاورلری دیخی قجوب کدکن دوندیلر
15 غیرت حمیت قلوب جناب دکشوروب نصره لرحیقروب سیف وصالق شوب تیغ وتبر
16 جالشوب سوی سلیمانی لشکری حاقانی دوندروب توغلریه سوردیلر بوارا لقله
17 افراسیاب کورتله اول قبلان سینلو قورتله بغداد بهلوانی رعد بن برق اول بهلوان
18 شرق غرب جنك ایدرکن بربریه مقابل طوش کلدیلر نیتا افراسیاب ترك القمش
19 ارتی قامتینه یکرمی درت پاره جنك آلتن اوزرنده مرتب قلوب یوزیکرمی بطمان
20 دمودن طربه تحت سلاحین برسیف جایل طاقنوب اوج یوز اکتش لك یلك کرز
21 کران دکرمی طاشنب وار کرکدن اموزی باشنده اژدرها صورت دریسی

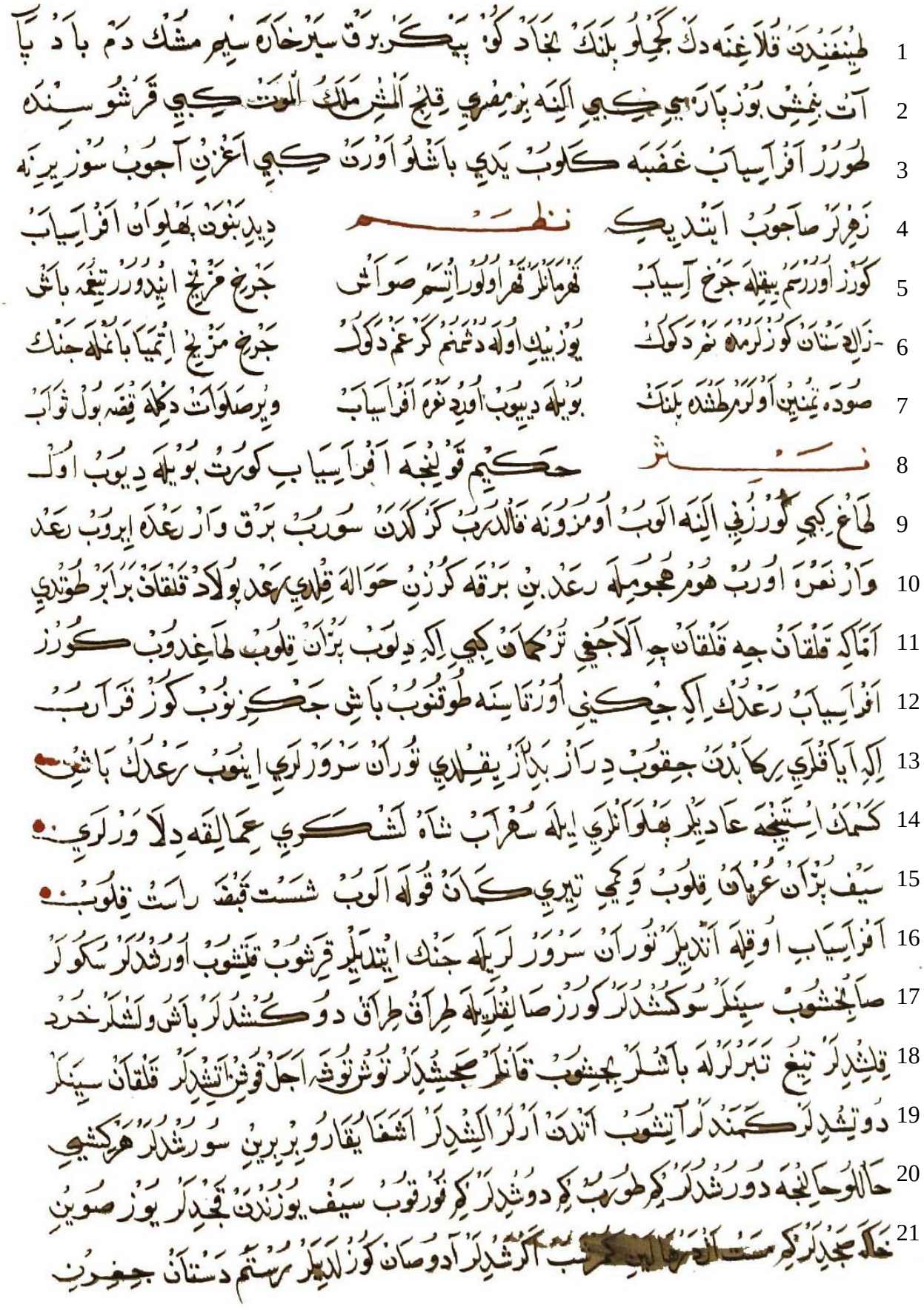
1 قيشندن طپوزه صاقوب خرمن مقداري بولاد قلقاني سينه سنه صاوب بزيرخانه دراكيلين
2 آهن سكوسن قولنه آلوب سام سوارلين هركمكه سكوسن اوردي اسكي
3 بيزدن اكنه كجوردكي بيش اون آردك جبه وجوشن دميوب سكوب
4 جانلرين آلوب قانلرين يره دوكب وكمن دخي سكوا وجيله هوايه اتوب اينركن
5 بولاد تيغله جالوب خيار ماننده اكه بولركن رعد بن برق افراسيابي كوردب
6 بيلوب رخش سورب شجاعت جوهري جكرنده برق اوروب رعد وار نعره هايي
7 قروب افراسياب تركك اوكن جاوروب نعره اوروب آيتديكه بنم بهلوان جهان
8 كيم رعد بن برق قلجم اودنه يا نمشدر دشمانله عزب شرق اي ترك نابكار
9 قصاب قيودن سورسن سورمكل سندن آلحق سروارله تيغ وخنجر اورمغل ايمك اوشاه
10 وارد ومربن اوله طورش قوج كبي مردانلر اله اورش

نظم

11 ديدي بنوز بهلوان رعد ابن برق — تيغم اودينه ايدارم خصم حرق — زال دستان رستم افراسياب
12 كوزلرمده ذره در ياخود رباب — جنكه كيروب اله آلسم سيف ينغ — قان اكر يدن فلك بغلايه ميغ
13 قوت ايدوب زوريله صلصام كورز — قاف قفاسين خرد ايدرم مانند بوز — جنكه كيروب صالاوآلسم صاغي
14 فرش صيبوب اولدورورم باغي — پيرزدن زور ادرسم قلدرم — ضرب اورسم جرخ ماري الدرم
15 نره ديولر هيبتدن درد وكر — اوجه سيمرغ اوزمدن برد وكر — قهراولورهنكوم كورسه قهرمان
16 نرم اولورزرم اشته نريمان — جونكه بنوز بهلوان رعد ابن برق — تيغم اودينه ينوبدر غرب شرق
17 نوله سنسك بهلوان افراسياب — بن بلنكم سن قنومده يرزباب — تيغ اوروب قانوكي صاجم سوك
18 هجوم اورن قانوكي ايكم سنك — حاضر اولكه وردم ايشته اوستكه — مشهوره قازنون بيورك دوستكه
19 بوجهاني كوزلروكه تيك ايدم — قانلر كدن پيرلاله رنك ايدم — بويله دييوب بهلوان اوردي لاف
20 ويرصلاوت مصطفايه يخلاف — درپيان تمثيلا — داستان ماضي
21 كاملسك ياكه دركه عقل — سكه سندن مثاله ايدم نقل — تا وجودك جوهرن علم اليقين

1 اگلیا یا سن سنی یاریك بیت بو وجودك فی المثل ملك عرب قلمه سینوب الور جسمکده قلب
2 روح اولور شاه سلیمان خاذو نفس تابعی خناس وسوایی کلنسن نفس لوامه دورر افراسیاب
3 قابل اول اصلاحه انمه سن شتاب قصد ادر کوکله کر دیو رجیم بیت حقه بوله رایحی اول لئیم
4 جون سلیمان جهاده کورنیك نام بیت حقی اتمیه شطان مقام وریاضت بوله نفسی قل زبون
5 تاجحا انله اولیا یه سر نکون کرد لرسك کوره سن انوار حق باطل ایشی ترك ادوبن کوزله حق
6 قوفای ملك ترك ایتکه اولدقان اول بقای ایسته انده درجنان حاجت اول محتاج یق حقدن دله
7 کم وریدی معرفت سندن دله احتیاج اول شاهه جك محتاج یق یلکنده ظلم قمنا باجی یوق
8 صید اکا اول اغدیکی شکار بنده اکا اول خالق اولدی افکار بیك سلیمان درکهنده منله انوك
9 لطف عتیقی ایله حشر منله انوك ماسوادن کچ بولاسن حضرتن ماسندن کوچ بولاسن رحمتن
10 رحمتی حقدن دلرسك یا امین نفسی اصلاح ایله امیر المؤمنین سوز بودر کم سیلدی فردوسی لبس
11 حق ذکر ایتدی جاکر اولسن ساکر نفس در بیان مجلس اخر شکرنا محدود اله صبح شام
12 که اولدی یوز قصاندن کم مجلسی تمام وسعتور اولدوغنجه سیلدك نظمن املح نثرن احسن سیلدك
13 خالق کویا ایلین خلاق حق خلقته رزقن ورن رزاق حق کر اجلدن ویره مهلتله امان
14 کم جهانده بولوز عمری زمان ذکر ادم شاه سلیمان قصه سن مستعدن دفع ادم دل غصه سن
15 جون نظامی سلیم املح کلام قیله تحسین مستعدن خاص عام کوشن اشتمادك سوزی قیلم نقل
16 که اوله شیدا کوشن ادب اهل عقل کم سلیمان نامه وش تاریخ اصح یق تواریخ اجره همتا بله صح
17 نه سلیمان مثل ور سر ور بکوم نه کنایی مثل وارد فاتر بکوم مستعدن بودر انما مراد
18 که ایله لر فردوسی خیریله یاد ای خداوندا رحمان یزدان پاك نادر بستان ایدندر خاك تاك
19 خاك کویا باد عیسی ایلین فرش سفلی عرشی اعلا ایلین ای ورن فردوسیه فهم عقل
20 سیلدن بوتجه کلمه کم نقل انبیا نوك ختم احمد حرمتی اولیا سدی محمد عزتی
21 لطف ادب فردوسی فردوسی دیر لطفك اوکش رحمتایله اولدیکیر بوکتابی اوقیانه داخی هم

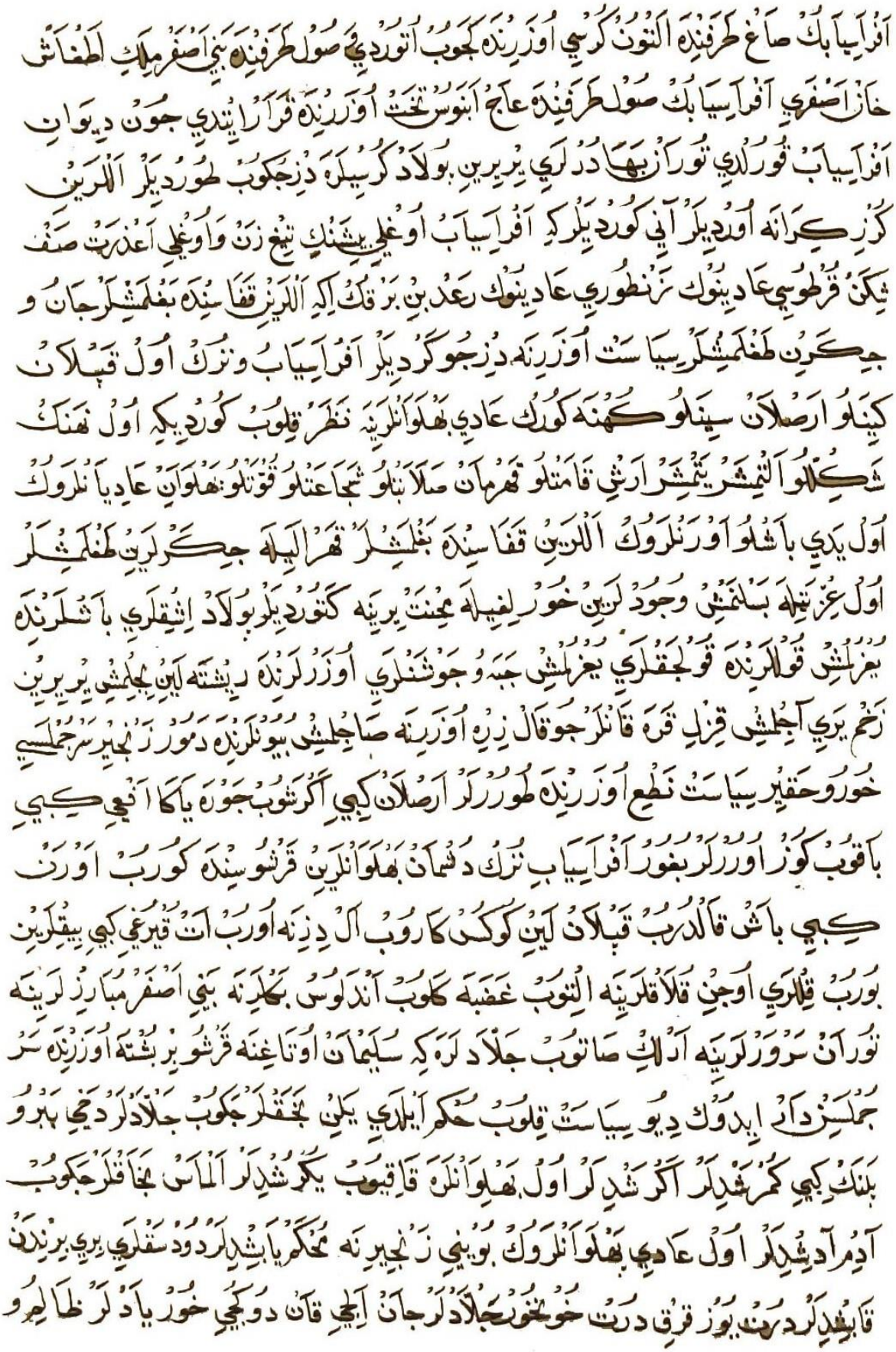
رَحمَتُ اللهِ دِلیَانَا بیشرکم سُوزِ تمام اولدی یقین اولدی شام ویرصلاوت مصطفایه صد سلام
سلیمان نامنوک یوزه لفسان لغوزنی مجلسنوک ذکرینده در
خلقه زلفک تمنا ایلرم کوربنی هردم نه سودا ایلرم زیلر بن صوفی درلر جمله خلق
نیک نام یعنی بیدا ایلرم هرنه بورکه سرو رعنا کورمشم یازن اول قدی دل آرا ایلرم
لعله نسبت اغمشم کوز یاشی کوهر ومی اشکاره ایلرم خاک باکدن اغمکی محرومر اوزم
یوز صویزن دوکه یه دریا ایلرم دشلرک مدحنده دیلم درد وکر لعلک اکسم لولا لا ایلرم
لعلک یاد دنده اورات لعل قدک اوکسم سرو لوما ایلرم هر محرکه غنجه لعلک یاد ادوب
بلبلی باغلرده شیدا ایلرم زلفکه موی اندرن تشبیه ادب لعلکه نسبت مسیحا ایلرم
ای سلیمان مورکه ایله نظر کورنه شیرین سوزه مبدا ایلرم خاک باکا سوزدرن نثار ادب
ایشکوک فردوس ماوا ایلرم دکله امدی شه سلیمان قصه سن ویرصلوات سوزه انشا ایلرم
دایتانجنک کردن افراسیاب و سلیمان وآهنک ساحران
لقمان بن عاد اول حکیم اوستاد قونجه محزن اسرار اصحاب تحقیق وافلاطون
یونانی یتمش ایکی دلک ترجمانی مطلع انوار ارباب تدقیق اول وجهله نقل صحیح
وحکایت ملیح قلوب ایدر لرکه قجنکم اول ایکی جهانکیر بهلوان کامیاب
یعنی رعد بن برق وافراسیاب ایکیسی دخی جنکه کرب ارنلر
میدان اجنده مقابل معارض که اولدلر اندن ایکی بهلوان جهان که بربرین کوندلر
جونکه یقین ایدر اندرها کبی بربرینه که قرشو کرنوب سوندلر بوطرفدن
تورکان شاه جبار نفس اهل شتاب یعنی کم افراسیاب نظر قلوب کوندیکی بر
بهلوان جهان مرد میدان سلیمان نبی جانبندن میدانه کروب جاغرب دیدکم
بنم رعد بن برق بهلوان شرق غرب دیوب رخش رخشان سوروب اوزرینه کلدی
جنک میدانی دلر اما بر بهلوان درکه اول التی پاره جنک آلتن اوزرینه اراده قلمش

1 طپنغندن قلاغنه دك كلمو بلنك بجاد كو بيكر برق سيرخاه سيم مشك دم باد پا
2 آت بغشي بوز پارة يي كبي الينه بزمفري قلج المش ملك الموت كبي قرشو سنده
3 طورر افراسياب غضبه كلوب يدي باشلو اورت كبي اغزين آجوب سوزيرنه
4 زهرلر صاجوب ايتديكي نظم ديدي بنوت پهلوان افراسياب
5 كورز اورر سم يقله جرخ آسياب قهرمانلر قهر اولور اتسم صواش جرخ مزيخ اينور رتيغه باش
6 زال ستان كورزلرمه نمرد كوك يوزبيك اوله دشمنم كرعم دكول جرخ مزيخ اتميا باغله جنك
7 صوده تمنين اولرمطشه بلنك بويله ديبوب اوردي نوم افراسياب ويرصلوات دكله قضه بول ثواب
8 نثر حكيم قولنجه افراسياب كورت بويله ديوب اول
9 لماغ كبي كورزني الينه الوب اومزونه فالدرب كرلدن سوب برق وار رعده ايروب رعد
10 وار نعره اورب هوم هجوم له رعد بن برقه كرزن حواله قلدي رعد بولاد قلقان برابر طوتدي
11 آماكه قلقان جه قلقان جه الاجغي تركمان كبي اكه دلوب بزان قلوب لماغدوب كورز
12 افراسياب رعدك اكه جكني اورتاسنه طوقنوب باش جكزنوب كوز قرارب
13 اكه آيا قلري ركابدن جقوب دراز بدآز يقلدي تورآن سرور لري اينوب رعدك باشن
14 كسمك استيجه عاديلر پهلوانلري ايله سهراب شاه لشكري عمالقه دلاور لري
15 سيف بزان عربان قلوب وكي تيري كمان قوله الوب شست قبضه راست قلوب
16 افراسياب اوقله آتديلر تورآن سرور لريله جنك ايتديلر قرشوب قلشوب اورشدلر سكولر
17 صاغ خشوب سينلر سوكشدلر كورز صاغ لقريله طراق طراق دوكشدلر باش ولشلر خرد
18 قلشدلر تيغ تبرلرله باشلر جيشدلر قانلر جيشدلر توش توشه اجل قوش اتشدلر قلقان سينلر
19 دوتشدلر كمندلر آتشوب آتدن ارلر الشدلر اشغا يقار وبربرين سورشدلر هركشي
20 حالنوحا لنجه دورشدلر كم طوبه كم دوشدلر كم تورقوب سيف يوزندن قجدلر يوز صوين
21 خاك سجدلر كم ست [illegible] كرشدلر آدوسان كورلديلر رستم دستان جغوزن

1 كوزلديلر نظم كوز طوتوب تا اولنجه وقت شام جنك آتوب ايتدي غايت خام عام
2 ينه جيحون اولديقان طوتدي يري قان بخارندن فلك بغلر عمامر . نثر حكيم قولنجه اول
3 كوز تا اخشام اولنجه كوك طوز لنجه كاه جيش تورانك كاه لشكري سليمانك اوزاكيشر
4 گز يوريني صيوب قاشي قرا ريجه بورسمه جالشوب اورشوب قرلشدلر شاهلو شاهي
5 اولنه باش وجانك ويرشدلر عاقبت فيللر اتلر كركدلر يوشدي . هلو اتلر مرد ميدان اتلر
6 يوشدي آت فيل كركدك جملري اوقلر دمر نيزدن دورييه دوندي مبارز . هلو اتلر
7 اوقلدن اوقلو كريه دوندي جالشدق تيغ تبرلر يوزي جوشكلوب دسترييه دوندي
8 سيف يوزنده جبه وجوشنلر رشته لين جلدي زخملردن قانلر صاچلدي اوقلر آتيلوب
9 كيشلر بوشي قالدي تيرو يايكانلو سكو دليدن قلقان غلبيره دوندي اكه جانيدن كوسي
10 مهترلر دخي جنك حربي ساز ين قويوب آخشام اولدوغن طويوب سليمان جانيدن كوسي
11 حربي طبل اسايش جالندي جري بريردن جنك قويوب آير لشدي يغي بلندي قان اچيجي
12 ارصلان سينلو قبلان كينلو سروزلر كوكلي دولندي عملر شقه يي جادي يلي جاديدن
13 يكلدونب بولندي اولو اولوسن كورن دلاورلر كوزي قان باش آقيدوب صولندي
14 مع القصه اكه جانيدن افراسياب تورانك يكلري سليمانك دلاورلري آت دزكين
15 ديوب خصملو خصمندن آلجكوب كزرلر طبوزه صالوب قلجلر تيتيه قاتلوب اوج يكر لو
16 قات يايلر قرهانه صالنوب اوج قنادلو يراقلو عنقا يلكلو اوقلري كيشي اغزنه دزوب
17 رخش رخشان سوروب سنجاقلو سنجاغنه واروب يكلي يكي يانه جمع اولب ايشي
18 يولداش دوكنلوب آت فيل كركدن سوروب قلج يوزنده دوشن دلاورلري
19 اره يوب رزم كاهدن لشو باشلرين كنوب اولنلرين اغليوب زخمناك لرين بغلديلر
20 بويكادن افراسياب و تورانك لشكري بني اصفر عسكري اندلوس اولي حلب
21 صحراسي كنارنه دشمان جنكيندن آلجكوب دوندير قطار مهارلري طوروب

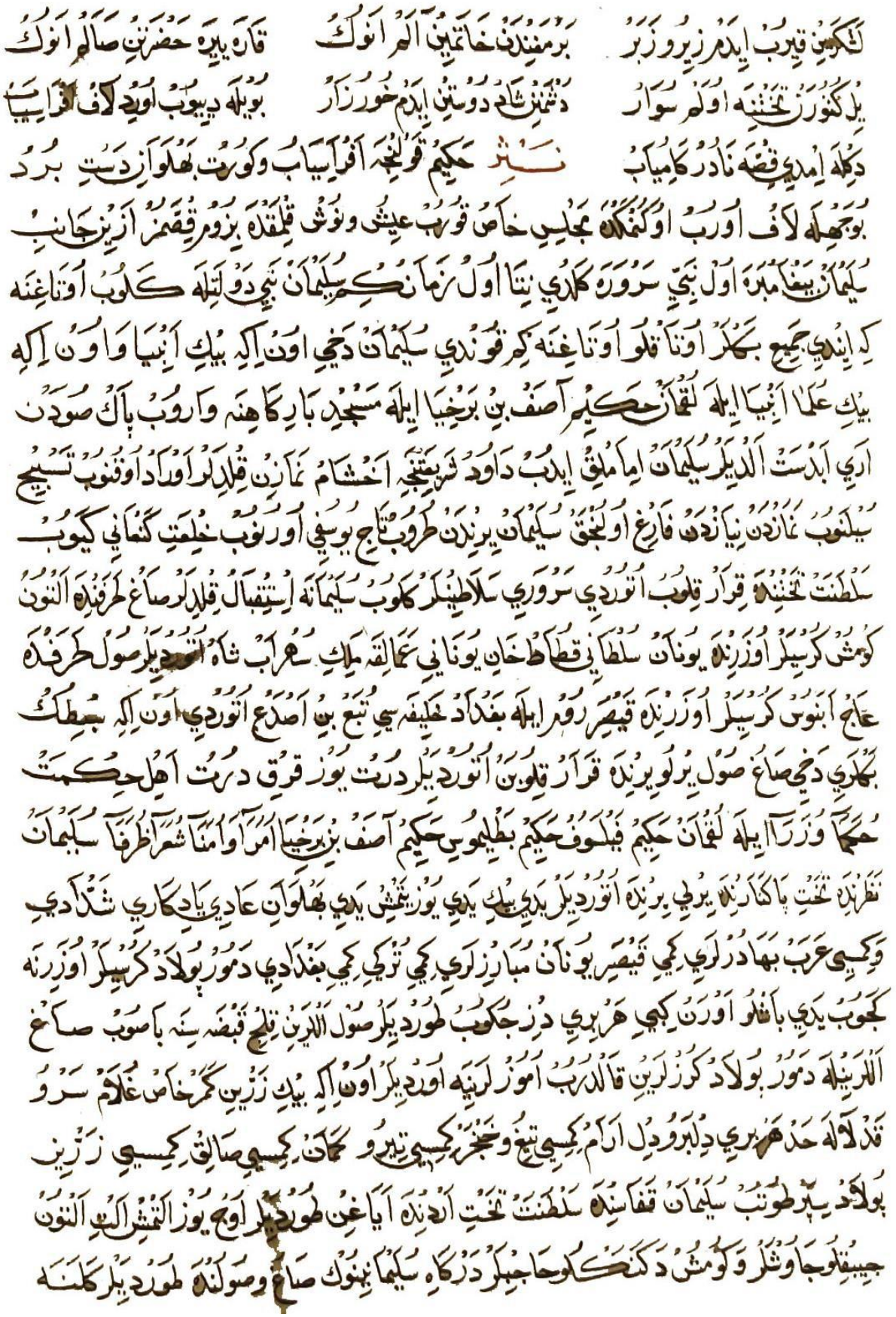
1 خيمه وخركاهلرين ايندروب سايبان سرايرده لر قوروب اوتاقلو اوتاغنه ايندريلر خيمه لو
2 خيمه سنه قوندريلر ازين جانب سليمان پيغامبر اول نبي اكبر اول سلطان سرور طبل و
3 آسايشكه جالدردي امان آرامر سنجاغ يقاروكه قالدردي اون اكه بيك ايسائله واون
4 اكه بيك سكينه موسايي كنورر عمايله يوشع بن نون موسي وهارون عملرين كتوردي لر سناب
5 قلعه سندن يكادونب عرب وعربا بكلرايله قيصر روم سرورلريله يونان مهترلريله
6 عماليقه مبارزلريله بغداد شهباز لريله اون اكه سبطك بكلريله اوتاقلو اوتاغنه كلوب
7 آتلرندن ايندرلر لشكرلي لشكرين قوندروب جريسي جريسنله آتلرين قانه قويوب جنك
8 آتلرين اوزرلرندن ايروب يتاقلويتاغنه واروب زرحملولرين بغلادلر اولتلريجون اغلادلر
9 مصيبته اوغرايلر جاندن جكرطفلشدلر اندن سليمان حكم ايلدي ايشو يولداش
10 دوكنلريلر سروري مبارز يوقلديلر كوردي لركه بهلوانلردن قرطوسي عادي زنطوري عادي
11 رعد بن برق دشمان اله كيروب طوتلشي اون اكه سبطك بكلرندن عرب عربا يكلرندن
12 ايليا بن داود دانيال بن داود اله كيروب كرفتار اولوب جنك اوينوايجنده طوتلشلر
13 سليمان نبي اول سرور لروك كرفتار اولدوغنه اجدي يا ندي يا قلدي اول آجغله حكم
14 ايلدي مصر سلطاني جلال الدين سكسان بيك ايله لشكريله مصر شام عسكرين جمع
15 ايدوب اريكين اتيكين سجوب بلسنجه اوب رخشي رخشان سوروب دشمان يراغيله
16 افراسياب جانبنه قره دكز كنارنده قرلوله طوردي ازين جانب افراسياب كورت دخي
17 حكم ايلدي توران بهلوانلري كهرم يغمش بيك توران مبارزلريله يكين اريلر سجوب دنج آتلره
18 بنوب سليمان جانبنه قلعه سناب قارشو قراول اولوب طوردي لر بربرين كوزجيلر قويوب جنكه
19 قولاق اوردي لر جونكه اكه دشمان لشكري اكه طرفدن بربرينه قراول قويوب كه قوندي لر
20 بوجانبدن افراسياب تركه حكم ايلدي ديوان عظيم قوردي لر توران بكلري كلوب
21 ديوانه طوردي لر سروري سلاطينلر ايله اندلوس ملكي عقران شاه اندلويي اندلوس مبارزلريله

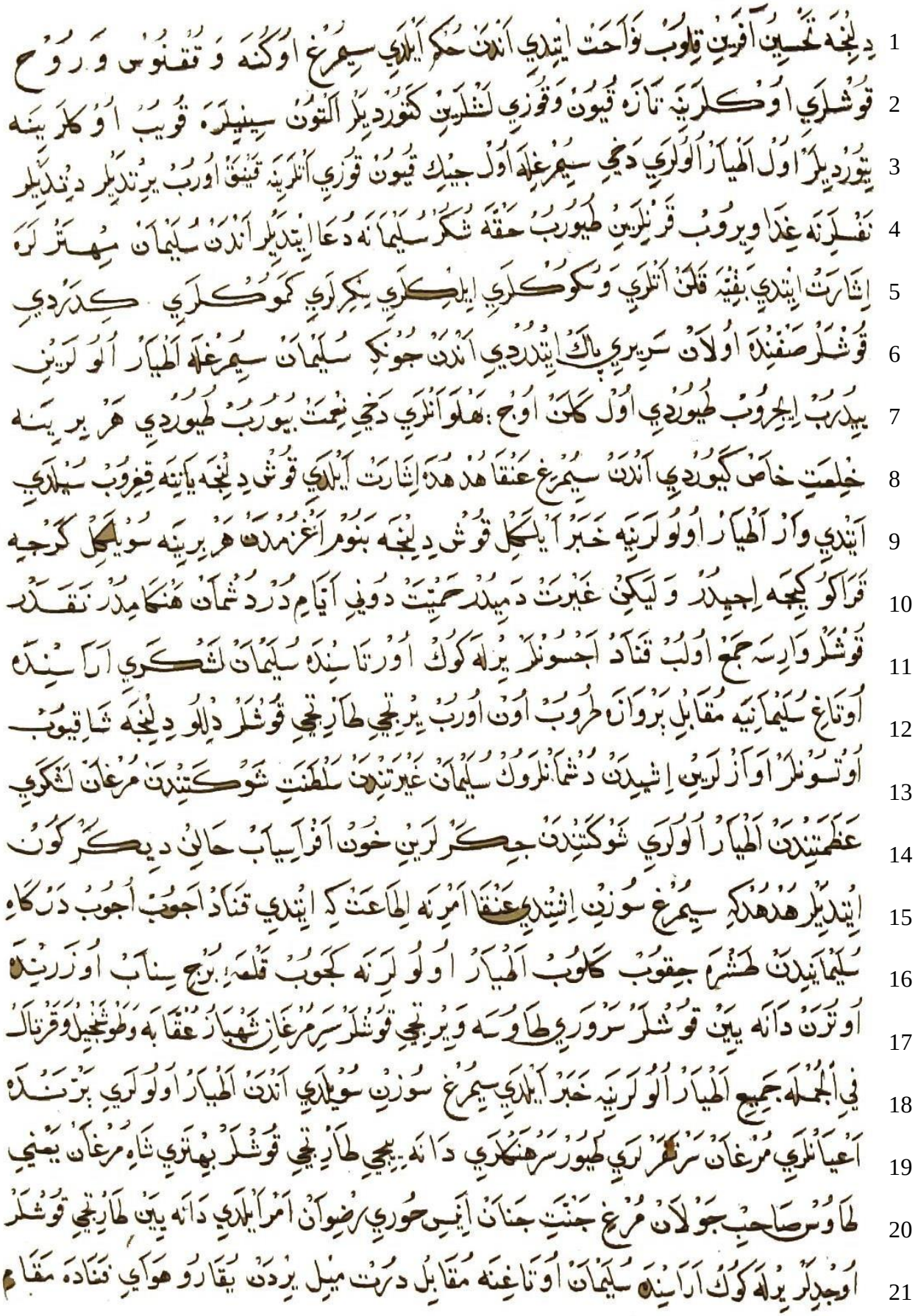
خلاص ايتمك سزدن قبوب كتورمك بزدن ددیلر سیمرغ كه بوسوزي اشيدوب كوكلي
دولندي يلدرمكي قناد بكوب قفقوس قوشنله وروح قوشنله كوك يوزندن يريوزنه اينديلر
خشمكي جلادلر اوزرنه دوندیلر قينوق طوينوق اوربو جلادلري طاغيتديلر كمي قابوب آلماكي
هوايه آتديلر وكسينك طوينوق قينوق اوربو آتي دتديلر وكسين دخي منقاريله صقوب قولن بودن
صيوب يابانه آتديلر آندن سيمرغ قوشي لطيار باشي مرغار قاف اول اوج بهلوا نلروك مرد
ميدانلروك دمور بولاد آل كتورمز نجير لرينه كمي لنكري كب آهن طوينقلو قينقلرين
آجدي نجير كه طينوق قينوق اوربو زورايدوب جكوب قيروب دمور خلقه لرين يابانه صجدي
آندن قرطوسي عاديه اشارت ايتدي سيمرغك آرقاسنه بندي وآي ايله سيمرغك كوكسين
قوجقليوب محكم طوتدي ورعد بن برق قفقوس قوشي جكسه الوب كتوردي روح
قوشي زنطوري عادي اوزرنه الوب كتوردي معالقصه سيمرغله اول اكه قوشلر اول اوج
بهلوا نلري جكنلرنه الوب قناد اجوب اوجديلر بيله كوك آراسندن سروب سليمان
دركاهنه كجديلر بيكلر اول حالي كوروب جلادلروك نجه سي قيروب وبنجه سي زخمناك
اولوب افراسياب نظرنه وارديلر سيمرغ قوشيله قوشلر كلوب جلادلري هلاك ايدوب بهلوا نلري
الوب قابوب كندكلرين سليمان دن بكا التدكلرين خبر ويردیلر افراسياب اشيدوب
واي كم قادي يلدرمكي شاقدي ايتدي كه بود مورچي اوغلي زنبيل اورجي عرب بجه نوك عادي
اينلرني خوش طوتمش ايدوم رجنك اوني اجنده اوتمش ايدوم آناكه اول اكي باشلو اكه
دللو سيمرغ قوشي قورتروب خلاص ايلمش آناكه نار نوريا ري قلورسه بن ديدوكم اولورسه نه
انوك اينلرين قوشلرين قويام نه لشكرين يريوزنده يوريوب كوجن ارلرين قلجدن كجوروب قرانين
كوك يوزنده قره بلوت كبي دوريوب آسماني بوريوب قناد اجوب اوجان قوشلرين اوق اورمغله

جانلرين الوب قناد لري يوكن دوكب يريوزندن شرتن ارانين
اول عرب بجه سليمان لشكرين وحشي طيرو ناكه ورسه عسكرين

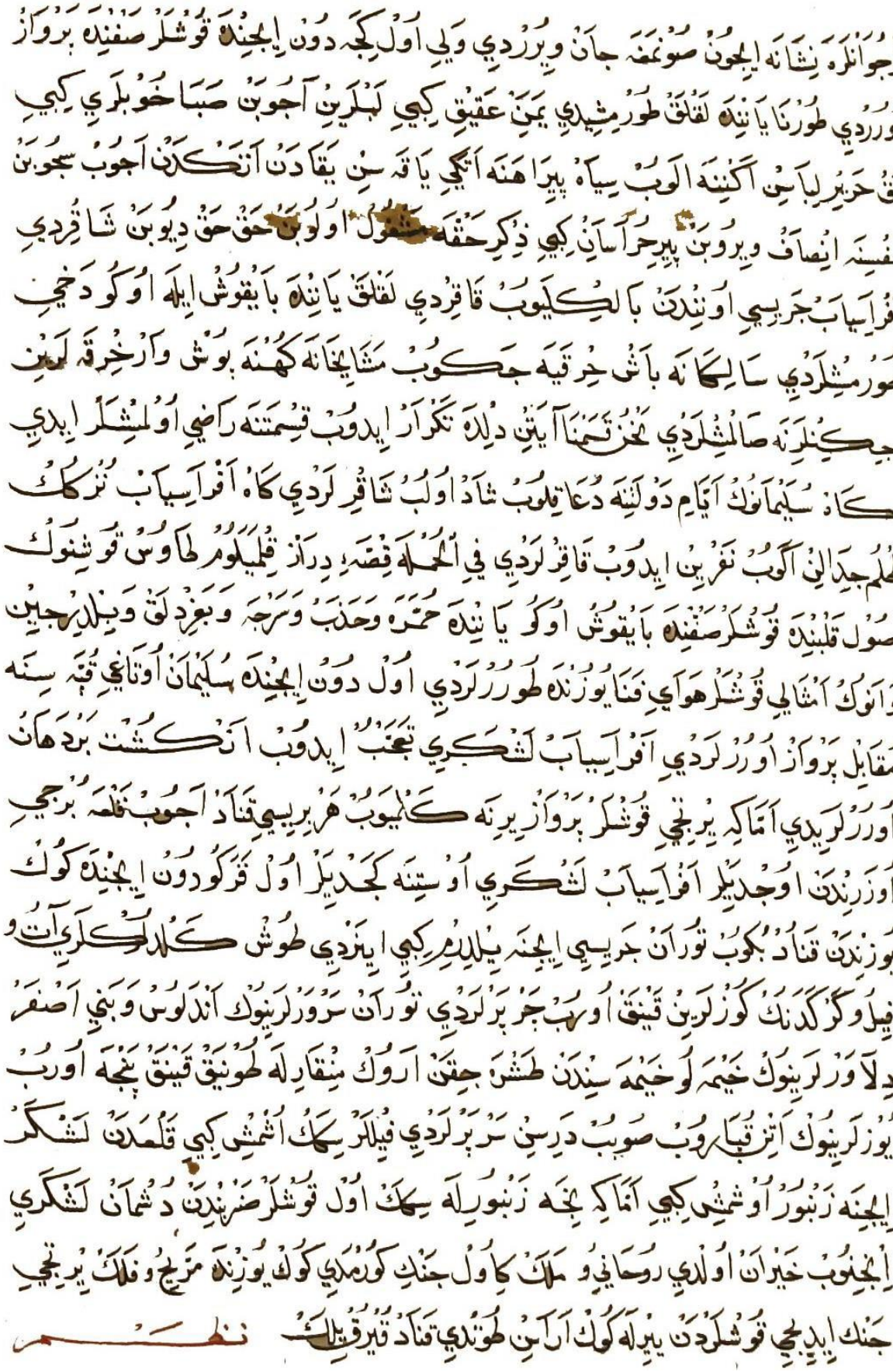
1 كيدنه كوز اوردي يلر اكابره لجارت ويروب اشيايي قبودن ايردي يلر معا القصه جون اول كيجه
2 اچنده ديوان سليمانيي كه طوردي اجتماع انسان باركاه سليمانيي كردا كرد قوشدوب قومر محشر
3 كبي كم طوروب كه اتوردي خون وسليمان دخي كلدي بكلر اوكنه صفرم جلوب الوان الوان نعمتلر بندي
4 صفدن صفرم كنور لب شكر شربتلري كلوب كه اجلادي بيرلر اغزندن دعاكر قلنوب بعد از
5 طعام سوزدن سوز جقوب افراسياب دن خبر لجلادي سليمان امالكه قرطوسي عاد ينوك زنطوري
6 عاد ينوك رعد بن برقك لوتلدو قلرينه ترك اوينونه الدن قلرينه غمكين اولوب اتورر كن
7 قرندا شي ايليا ودانيال وك نولدوغن يلبوب اه ايدوب كوكسن اوتدورر كن ناكهان بادپاي مدني
8 ايجرو كلوب سليمانه مژده قلوب ايدر ياشاه جهان ايليا وشاهله قرندا شك دانيال
9 اول فرخنده فال نيك حال ساغ سلامت بي ملال اوش كلديلر ديو خبر ويردي سليمان
10 تعجب قلوب شاد اولب قرشو جقوب عزتله الوب ايجرو كلدي تخت كنارنه ياشه الوب
11 حالليرين خالجليرين صوردي دشمان الندن نوكهله خلاص اولدوكن ديو سؤال قلدي ايتديلركه يا نبي
12 الله قجنكم تورسان لشكري بزوم ايكمزي اورتايه الوب جنك ايتديلر قفا دار لرومزي
13 ايروب يارديم ايدن سرور لرومزي قيروب اتلرومزي سكريوب كه دوشردلر جبه وجوشنمزي
14 لغزمغه قليج اوشردلر آني بلورزكه خضر نوكه دايم كلور خلق كوزندن نهان
15 سن سليمان كوزندن عيان خضر تكه كه خدمت قلور بوز آينه يمش علوي صحلرين يا پش قدرت
16 سكوز الله المش كلدي بزوم اوستونه قليج جكن تركلري جنك ايديجي كركلري
17 اول بهادر يوركلري هر بريسن سكويله اوروب اوزرمزدن ايروب ايكمزك صاغ السرينه
18 مبارك ايله يا بشوب طوندي كوزمز اجوب باقنجه كندومزي دركاه اوكنده كوردك آني
19 بلورزكه خضر حاضر كن كوز لرومزدن غايب اولب كندي ديو سليمانه حكايت ايتديلر سليمان
20 اشيدوب تكري يزدان كوكلي خندان ايتدي هر بريسنه مال ومملكت بادپاي مدنيه
21 دخي مژده قلدوغجون زرين مرصع خاص خلعت ويردي آني كوردلركه بيكي سليمان هدهد

1 درگاہ سلیمانیدن اجوب ایجرو کیردی سریر سلیمان اوزرنہ اینڈی تخت مرکز نہ قوندی
2 صاغ قنادین یگرک یوقارو قالدرب صول قناد جغن یریوزنہ دوشیو سلیمان نظرندہ باش قیوب
3 تخت یا اوپ یوزنی یرہ سوردی اندن باش ایلک قالدرب قوش دلنجہ سلیمانہ ایدر یا نبی اللہ مژدہ
4 اولونکہ شاہ مرغان سیمرغ عنقا روح قوشنلہ قفنوس قوشنلہ قرطوی عادی زنطور عادی رعد
5 بن برق افراسیاب ترک جلاد لرندن قورتروب اوچ کنود یلردگاہ یتوردیلر دیوب قوش دلنجہ
6 مژدہ قلوب سلیمانہ خبر وردی سلیمان شاد اولب امر ایتدی قپودہ طرکان حاجبلر والتون چبق کنورر
7 جاوشلر قپودہ طرکان سرورلری دلاورلری امرای وزرای قبونک الہ یاندن ایدیلر یولدن صاولہ
8 دیوب سیمرغ یولی ایلدیلر ازین جانب سیمرغ عنقا روح قوشنلہ قفنوس قوشنلہ اول اوچ بھلوان
9 ارقہ لرنکہ المشلردی درگاہ سلیمانیہ مقابل کلجک ھوا یوزندن درگاہ اوکنہ سوزلوب
10 اینڈیلر قابو اوکندہ قناد دیوشروب بریوش قوندلر اندن قرطوی عادی سیمرغ جکنیدن یرہ قودی
11 روح قوشی وقفنوس قوشی زنطوری عادی رعد بن برق جکنلر ندن یریوزنہ صلوب اول اوچ بھلوان
12 سیمرغ اوکلرنجہ روح قوشی وقفنوس قوشی صاغ وصول یانلرنجہ سلیمان درگاھندن ایجرو کیردیلر
13 لماوس وار یوریوب اجتماع انسانی کوب سریر سلیمان اوکنہ ایروب تخت یا اوپ
14 یوزیرہ سورب قوشلر دلنجہ ایام دولتنہ دعا قلدیلر عقبلرنجہ اول اوچ بھلوان لرندی کلدیلر سلیمان
15 نظرندہ باش قویوب ایام رفعتنہ ثنا قلدیلر سلیمان سرورلرین بندن ازاد نظرندہ شاد کورجک
16 شکر یزدان ایتدی اندن حکم قلدی مھترلر التون کوش نشامہ کتوردیلر التون نشامہ سیمرغ
17 کلش ملزدہ روح قوشی ایلہ قفنوس قوشی کوب اتوردیلر اول اوچ بھلوان دیچی بولاد کرسیلرہ
18 درجکوب اتوردلر افراسیاب خشم ایتدوکین وسیاستین اول جلاد لروک شجاعتین وسیمرغ
19 قوشنک جنک وجدالی وصلابتین مھابتین دمور بولاد زنجیرلری قینغ ایلہ جکوب بوزوب جوشہ
20 صجدوغن بھلوانلری اموزنہ الوب قناد اجوب اوجدوغن سلیمان درگاھنہ کجدوکین درگاہ
21 اوکنہ ھوادن اندوکین سایبان اوکنہ قوندوغن حکایت ایتدیلر سلیمان ایشیدب سیمرغ عنقایہ

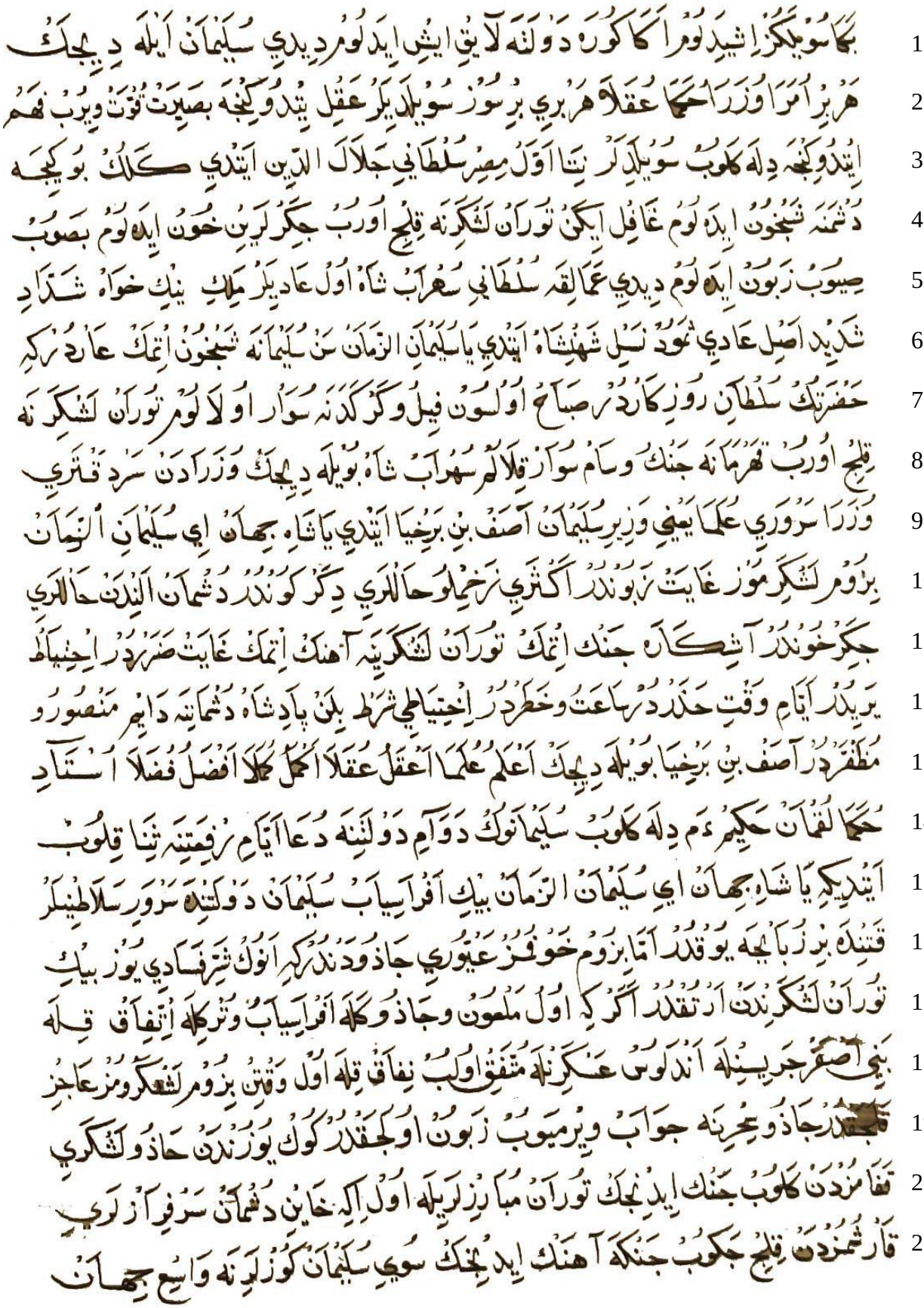

1 علاده اول جنت قوشي حوري رضوان ايشي طاوس پروازه طوردي بدر قمر كبي نورانی
2 تاج باشنه اورون لاجوردي مرصع مقنع مربع منقش زربافت جبه سن اكسنه الوب جبريل
3 امين صفت پري هيئت سيمرغ صورت الماس وسوسني وجيني رنكين تزيين قناد لرين كاه
4 قوس قزح كبي اكوب وكاه عالي سليماني كبي قنادين يا يوب كاه ملك صفت هوايي
5 قناده پروازاورب دوران ايدردي كاه ملك هيئت مقام علاده جولان ايدردي كاه باد صبا
6 كبي رقصه كيروب خطاي ختن آهوي كبي مشك افشانلق قلوردي وكاه يه ايقلريه
7 باقوب غمكين اولب اوتب اون اورب غرم سن فلكه كوزي ياشين سمك ايرشدروب
8 دلبر يشانلق قلوردي صاغ طرفنده طاوس قوشنك طوطي قوشي طورمشيدي خضر خاضر صفت
9 سبز رنك لباس لركيوب شهلا ومستانه كوزلرين سوزبن حوري جنت كبي سبزه بوش اولوبن
10 كندوزن دوزون قزيل لعلين لبلرندن شكر افشانلق ايدوب خينالو پا يلريه باقوب حزم اولب
11 خندانلق ايدوب دلبخ سليمان دولتنه دعا قلوب خوب الحانله مقام نواده هوايي قناده عزلت
12 خونلق ايدردي وكاه هندوستان ديارين اوكنه دوشدكجه حب الوطن من الايمان حسرت
13 چكرنه ايرشدكجه طوطي يارن حسرتندن جرح روزكار شدتندن جكرخون اولوب
14 افغان قلوب وطوطي قوشي يانده بلبل قوشي طوردیكر عارفانه مسك الماس لباس كيوبن كل خيالن
15 دله كنوروب عاشقانه بويين اكوبن غنجه نك كلزار ايچنده كلب غنجه ايتدوكن كه باد ايدردي
16 خوب الحان اوازه برله اوتوب كوشايدن غمكين دلريدل شاد ايدردي كاه خارالندن
17 جكرخون اولب فرياد ايدردي بلبل قوشي يانده دراج قوشي طوردیكر حاجيانه مسكن
18 اله شايي خرقه سن كردنه صالمشي ايدي كوزلرينه اصفهاني سرمه جكوب ذكر حقي دلنه المشيدي يا حق
19 ديو سليمان دولتنه دعا قلوردي اول كجه هواي قناده پروازاورب شاقيوب اتوب يانوب
20 يا قلوردي دراج قوشي يانده طاوسك صاغ طرفنده قرلغوج قوشي پروازه طورمشيدي مسكين
21 خرقه سن اكنه المشيدي عيسايي مجرد تجنب كبي سيه ردائن كردنه صالمشيدي شهلا كوزلرنه

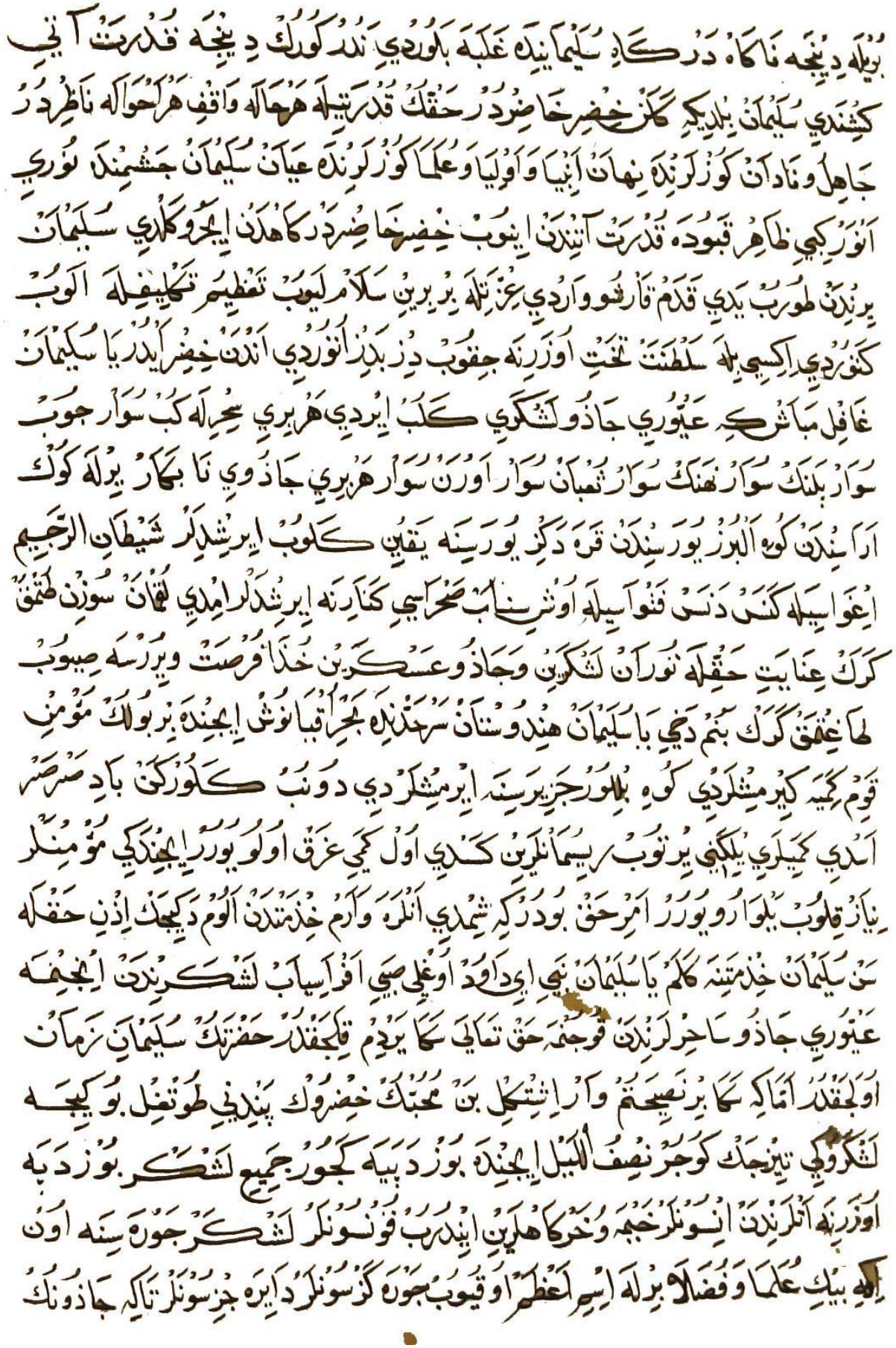
مَدَنِي سُرمَسِن جَكوبُ الحان اَوَازلَه دِلَه كَلوب شَاقِردِي سَبعَه خُون اُوستَاد حَافِظ كِبي
قِرآت اُوزره كَاه حُسَين وكَاه نَوَابُوزُندَه مَحبُوب اَوَازلَه هَوَا بُوزُندَه وَالفَجرَ آيَتِن دِلَه كَلوب
اُوقُردِي آيَتِ كَرِيمِ قِلِجلَه شَبطَان بُوينُن طُوقُردِي قُرلغُوج يَانِندَه هَزَار دَستَان دَخِي عَارِف هِندِي
كِبي ظَرِيف شَرِيف سِندِي كِبي صَيه حِرقه سِن كَردَنَه صَالمِش اِيدِي بُلبُل وطُرَاج وَقُمرِي
كِبي فَصِيح دِلَه كَلمِشدِي اُولكِجَه اُول دَخِي رُوي فَلَكَه خُوب اَوَازلَه بِردَكل هَزَار
دَستَانلَر اَقُوردِيكِه اِنسَان دَكل عَاشِق اُولدِي مَلَكَه هَزَار دَستَان يَانِندَه قُمرِي قُوشِي دَخِي
عَاشِقَانَه نَمدِي سِيَاهِن بُوينِنَه صَالمِش اِيدِي دُوست فِرَاقِندَن كَاه يَذَم آه دُوست دِيُوبَن فَرِيَاد
اِيدَردِي كَاه عِشقِ مَجَازِي حَقِيقِيَه تَبدِيل اِيدُوب يَا كَرِيم يَا رَحِيم دِيُوحَق يَاد اِيدَردِي
وَقُمرِي يَانِندَه كُوكَرجِين قُوشِي بَرُوَانَه طُور مِشدِيكِه خِطَايِ خَتَن اَصفَهَانِي خُوبلَرِي كِبي
مُنَقَّش مُزَيَّن رَنگِين لِبَاسِن خِلعَتِ خَاصِن جِكِن اُوسَتنَه اَلوبَن لَطِيف وَرعنَا خُوب وزِيبَا جِفتِ
يَانِنَه كَلُوبَن كِه عَاشِق وَمَعشُوق كِبي لَب لَبَه آغزَ آغزَه وِيرُوب لَعلِين طُولَهَا غَك
شَفتَالُوي قَندِنَه قَانَردِي وَكَاه دِشِيلَه مَولَانَا خُونكَار مُرِيدِي رَسِمجَه بَرُوَانَه وَار سَمَاعَه
كِيرُوب رَقص اُورُب جُولَان قِلُوب دُونَردِي كَاه رَقصِلَه هَوَادَن سُلَيمَان اُوتَنِي اُوزَرِنَه
يِلدِرِم كِبي اِينَردِي وَكَاه يِنَه بَرَان اُولُب اُوق كِبي فَلَكَه جِقُوب دَانَه يِيجِي قُوشلَر
پَادِشَاهِي طَاوُسلَرِنَا اِينَردِي قِصَه دِرَاز قِلمَيَلُورطَاوُس قُوشُنُوك صَاغ يَانِندَه كُوكَرجِين قَانِندَه
سُكُلُون قُوشِي وشَفتَبن وصفارته وشولَه وَجِل قُوشِي وَكَكلِك وَيِيلُوَه وَاوكَايِك وَجكوك
وَخُرُوس وَزَرزُور وَزَمَاجَه وغرغر وَشِقرَاق يِنَجَه بُونك اَمثَالِي دَانَه يِيجِي طَارِيجِي مُرغَان جِنس
بَرُوَانَه طُورمِشلَردِي اَمَاكِه يِنَه طَاوُس قُوشُنُوك صُول يَانِندَه طُورنَا قُوشِي بَرُوَانَه طُورمِشدِيكِه
اَفرَاسِيَاب وَش اَبرُونك لِبَاسِن كِيمِشدِي بَرِي صِفَت اَبرِيشِم تِللَوَانجَه يِلكلُو لَطِيف
يُوكلُو قَنَادلَرِين سَرَابَرده سُلَيمَانَه مُقَابِل هَوَادَه يَاپِشِ اِدِي اَمَاكِه سُلَيمَان سَرِيرِنَه
قَرشُو يِرِ يُوزِنَه اِينمَكِه نَظَرِي سُلَيمَانَه قَرشُو قُوغَه اُول مَحبُوبلَر اُوتَغَايِي يُوكلَرِين بَهَلوَانلَر

1 طوتدي يركوك ارسن جمله يلك كم كورسزدي طيورمزن بوفلك طوتدي كوكوك يوزلي مرغان پري
2 قبلدي مرغان فلكده حاوري شاه مرغان اردسيمرغ هم ضبط ايدوبن طرشيدي مرغ هم
3 يرتجي قوشلرن طلبدي بوهوا بلبل دراج ايدردي خوش نوا يرتجي وطارتجي جمله طيور
4 خالق تسبيح ايدردي بي قصور دكله امدي قصه نادر ياريجان ويرصلوات مصطفايه شادمان
5 نظم حكيم قولنجه جونكم اول لجه نصف الليل ايجنده حبوبات يدن طارتجي قوشلر
6 سليمان اوتاغي اوزرنده يرله كوك اراسنده سايبان اولب طورمقده جفتي جفتيله
7 جنس جنسيله باش باشه جتوب قناد قناده جتوب طورمقده بروز اورمقده اويقادن
8 يرتجي قوشلر عقابي قنادلرين اجوب هر بريسي قضاو قدر كبي اوجب تورلن لشكري
9 دشمان عسكري اوزرنه وارمشلردي هواي قنادن اينوب آت وفيل وكركدن
10 سرور سلاطين وتيغ زن ترك تركمان اندلوسي واصفري وصف شكن كوزلريني
11 يوزلريني طينق قينق اوريب يرتلريدي دشمان لشكري دخي قوشلري كوريب نيرو كمانه
12 آل اوريب شصت قبضه راست قلوب اول دون ايجنده يرتجي طارتجي قوشلري اوقلريله
13 آترلردي افراسياب مبارزلري اندلوس دلاورلري بني اصفر سركشلري هر بريسي
14 اوشغي ايريسي جنك اتمكده بوحرفدن سليمان بني سلطنت تختنده اوتروب ديوان
15 سليماني طوريب سيمرغله ققنوس قوشي وروح قوشي دخي آلتون كوشن نشامه اوزرلرنده
16 اوترمشلردي شهباز وسنقور وبلبان كبي آلتون كوشن نشامه اوزرلرنده قرار قلمشلردي
17 اندن سليمان باش قالدريوب جوره اوترن سرور سلاطينلره عرب بهاوانلرنه حلب
18 مرد آنلرنه مصر وشام سركشلرنه مكه ومدينه دل كشلرنه قيصر روم بهادرلرينه
19 يونان مهترلرينه عمالقه تيغ زنلرنه عاد يلرصف شكنلرنه بغداد تيغ زنلرنه ايندي
20 اي ايشي كورمش مبارز كرجنك وجدال ايدنجي سرفرازلر ايشي صوكن صانمشك افراسياب ايله
21 يارين نوكرله جنك ايدلوم ما نشك هر بريكز راي تدبير ايلكز بلدكلي يلدكز

1 تنك اوكجقدر اعدا يتي ضربندن سرور لرومز قالرندن سناب صحرايي لاله زار اولب قلعه
2 لماشلري قزل لعل رنك اوكجقدر يا سليمان اختياط شرطدر بلا سوي لهاشمادن موج دريا
3 باشدن اشمدن كجدن كجمك كرك دشمان جريسي غلو قيلمدن جاذو لشكري
4 كلمدن سوي سليمان هزيمت اولمدن باري بنكاهي اوتاغي ديو شرب قلعه قاپوسن
5 اجدرهب بوز اطيه كجمك لشكريله تعجيل بوكجه كوجمك كرك انبيا وعلما ايله حكما
6 وفضلا يله تورات زبور اوقيوب لشكر جوره سنه دايره كرجزوب سروري
7 سلاطيلروك. بهلوان روي زمين لروك اتوز الت پاره جنك التلرنه اسم اعظم يازمق
8 كرك بولادله قازمق كرك تاكه جاذو لروك سحر ابطال جنك وجدال قيل وقال
9 كار ايتمه سوي سليماني جاذو لشكري انجدمه نظم
10 اسم اعظم باكل ايدر سحر بيل الله ادي بوز سردر منكر بيل بويله ديوب اولحكيم خرده دان
11 اولدي خاموش ايدن بونكر بيل نثر حكيم قولنجه لقمان بن عاد اول عالم اوستاد بوجمله
12 راي تدبير ايدجك سليمان لقمان سوزنه تحسين ايلدي راي تدبيرنه آفرين ايلدي
13 بفور سليمان سرور لري عرب وعربادلاور لري قيصر روم يونان سركشلري عاد يلر
14 غشنشلري بغداد جان كشلري بني اسرائيل بطنك بكلري وباشلري هر بريسي
15 لقمانوك سوزنه اينجنوب لشكر له كوجلوم بوزدبيه كاجلوم ديدوكنه اينجنوب قوجنوب
16 يوز كوز اكوب دردلر قابلري دخي ايتدبلر يا نبي الله لقمان اگرچه عاقلدر ولي جنك صواشي
17 اشيدن غافلدر افراسياب ترك لشكري نه تمدركه بز اندن قاجوز ويا عيور
18 جاذو جريسي ساحري كافرنه ملعونان نه جاذو يا تدبر لركه بز انلردن خوف ايدوب بوم زجوب
19 كوجب قاجوب بودون اينجنده قلعه قپوسن اجوب بوزدبيه كاجوز يوزصوين يه صاجه ور
20 نظم بويله ديوب بهلوانلر اول زمان جنكه حاضر اولدلر جمله دوان
21 كوردلر جنكه يراغز اولكجه وقتينه حاضر اولب پيروجوان نثر حكيم قولنجه سرور لر

بحري ابطال ضرر قلمه سناب قابولرين اوكات يا بدر انبيا واوليادن حكماو
علمادن برج باشلرينه جقوب اسم اعظم اوقمغه آسماحاضيتيله تورات زبور آيتي
بركاتيله حق عنايتيله سكينه تابوت اجرا اولان نوح موساهدايتيله سن سليمان
معجزاتيله هيچ غرضمه كه بحري ابطال ساحران مكري انوكاري كافران بطال
اولجقدر آماكه عيوري جاذو لعين شيطان بي دين شيله اتفاق واجلين نفاق قلمشلردركه
عيوري جاذو ساحرلري شياطين لعين جريسي برله كوك آراسنه لولمشدر هربري شول
قصده كلمشدر ساحرلر بحري ابطال قوتيله رجيم سركشلري شياطين ذري يانيله بر
عظيم جنك قلجقلردر هم جنك يوزنده عاقبت حملسي هلاك اولجقلردر امدي يا نبي
الله سندن مقدم كلن زمانه سليمانلري نبوت خاتمز الينه الن مقدمينده سليمانلق قلن
كهنه دوران سلطانلري عالمده سليمانلق كه قلمشلردر نبوت خاتمن الرنه الوب قدرت
تختي اوزرينده قرار قلمشلردر هر سليمان يتمشي اكي درلو ملتله يوز يكرمي درت درلو
صفت مخلوقاتله بحرو برلرك اجنديكي بيك بردرلو موجوداتيله عرصات وهوايتله سلطنت صلابتيله
نبوت تختي اوزرينده كه اتوررلردي درت درلو ييل حقك اذنيله كلوب تخت دهشت
كوشه سندن الينه كيروب يردن يقارو درت ميل مقداري يردن قالدروب كوتررلردي
مغاربو مشارقه قفدن قفا اقاليم وسبعه اوزرينده دوران اجنده جرخ كردان اجنده اول
سليمانلروك دلدوكه يير لرنه يريوزنده اقن نهرلرنه تخت ولايت اجنده كي كشور شهرلرنه
التوب يتوررلردي وقجنكه بونك كبي جاذو لشكري كلك يا خود ديو وعفريت
جن شياطين نسل مقابل اولسه جيشي سليمان تخت اوزرينده كه اتوررلردي تخت اوستنده اول
لشكر اوزره روندره لري سنك اسيا بلرا توب يرتنده بي قرشو وارب جنك ايدب اول قارشو
كلن دشمان لشكرين بردم اجره هلاك ايدرلردي امدي يا سليمان زمان حضرتك كه ابراهيم
خليل اصلدر يعقوب ويهود انسلدر اشرف مخلوقاتسن هم نبي مرسل بيغامبر هم صبي داود

ظِلِّ مَعبُودِ سُلطَانِ اَكبَرِينْ اَگرچِهِ نُبُوَّتْ خَاتِمِي اَگلَدِه ذِكرِ سُبحَانْ دِگلَدِه اَمَالِه مُقَدَّمِينْ
سُلَيمَانِ تَختِ بِي حَقْ تَعَالَيدَنْ نُبُوَّتْ تَخْتِنِي دِلَه تَالِه جَيشُك اُولْ قُدرَتْ تَختِ اُورَرنَه اَلَا سِن
سَرُورِ سَلَاطِينلَرُوك يُرلُويرِندَه اُتُورَه بِيل تَختُكِي كُنُورَه عَيُورِي جَانِ دِيلَه هَوَا يُوزَندَه جَنُك اِتمَك
اَسَانْ اُولَه اَفرَاسيَابِ تَركْ دَخِي سَلطَنَتُكْ تَختِنَه خَيرَانْ جَنگَلَه دِيُوشْ وِيرمَيُوبْ اَمرُوكَه
فَرمَانْ اُولَه دِيُو سُلَيمَانَه نَصِيحَتْ وِيرْدِي دَخِي خِضرِ خَاضِرْ سُلَيمَانْدَنْ اِجَازَتْ اَلُوبْ دَرگَاهدَنْ

لَشكَرِ جِقُوبْ قُدرَتْ آتِنَه سُوَارْ اُولُبْ كِندِي اَمرِ حَقلَه هِندُوسْتَانْ دِگزِندَه غَزَه وَرَنْ كَمِيَه

كُوزْ اَجُوبْ يُومَنجَه اِيرْدِي — نظم — زِي كَرَامَتْ خِضرِ وِيرمِش ذُوالجَلَالْ
زِي وِلَايَتْ آگَه وِيرمِش حَقْ تَعَالَى — گَردِگزِدَه قُرُورَه حَاضِرْ دُورُرْ — اَمرِ حَقلَه هَرَ اِيشَه نَاظِرْ دُورُرْ
زِي قُوَّتْ آگَه وِيرمِش اُولْ اَحَدْ — اِذنِ حَقلَه قَلمِشَه قِيلُورْ مَدَدْ — قُطبِ عَالَمْ نَاكَه وَارْ غَيبْ رِجَالْ
جُملَه خِضرُكْ تَابِعِيدُرلَرِ مَالْ — رَهزَنَه خِضرُكْ اِرْشَمَزْ هِيچْ عَقلْ — وِيرصَلَوَاتْ دِگلَه اَندَنْ نَا نَقلْ

نَاشِ قُنگُرِ خِضرِ خَاضِرْ كِندِي بُو نَصِيحَتْ كِه سُلَيمَانَه اَيتدِي جَمِيعِ بَحرلَرْ سَرُورِ سَلَاطِينلَرْ
خِضرِ نَبِينُوكْ سُوزُنْ مُوجِبَه كُوردِلَرْ سُلَيمَانْ حُكمْ اَيلَدِي يُرلِي يِرِندَنْ طُوردِيلَرْ اُوتَاقلَرُوا اُوتَاغنَه
وَارُوبْ خَيمَه لُوخَيمَه سِن دُشمَانْ لَشكَرِي طُويدَنْ مَدَدِي كُورُبْ بَايلَرنَه دُوشُبْ عَقبَلَرِنجَه اُويَدِينْ
بَارِ بُنكَا هَلرِي اِيندُرِدِلَرْ لَشكَرلُو لَشكَرِينْ اَتلَرَه بِندُرِدِيلَرْ سَكِينَه تَابُوتِي عَلَمَا بَاشلَرِي
اُوسْتُنَه كُنُوردِيلَرْ سِنَابْ قَلعَسِي قَابُوسِنْ اَجدَرُبْ جَامِعِي مَسجِدِ اِجنَه كُنُوردِيلَرْ سُلَيمَانْ بِينَا مَبَرْ
دَخِي اَنبِيَاوُ اَولِيَا اِيلَه حُكمَا وُوزَرَا اِيلَه اُمَرَا وُفُضَلَا وُعُقَلَا اِيلَه عَرَبْ عَرَبَا لَشكَرِينْ قَيصَرِي
رُومِ يُونَانْ جَرِيسِينْ عَمَالِقَه قُومِنْ بَغدَادْ دِلَاوَرلَرِينْ بَنِي اِسرَائِيلُكْ اُونْ اَكِه سِبطِ بَحرلَرِينْ
فِي الجُملَه مَكَابِرُوا اَشيَاوُ يَكْمَرِينْ جَرِيسِي جَرِيسِنلَه اُوشَغِي وَايرِيسِنلَه كُوجُرُدِي سِنَابْ
قَلعَسِي قَابُوسِنْدَنْ قَطَارُو مَهَارِيلَه كُجُودِي بُوزدَنْ بُوكْ اِجِنَه حُكمِ اِبتِدَي اُولْ عَظِيمْ لَشكَرْ
قَطَارُو مَهَارلَرِي جُوكُرُوبْ بَارُو بُنكَا هَلرِي اِيندُرِدِيلَرْ اُوتَاقلُوا اُوتَاغنَ سَرُورِ سَلَاطِينلَرْ قُرُورُوبْ
لَشكَرلُو لَشكَرِينْ بُوزدَه اُوسْتُنَه قُوندُرِدِيلَرْ اُونْ اَكِه بِيكْ اَنبِيَا وَاُونْ اَكِه بِيكْ

1 اَوْلِيَا وَعُلَمَا دُرُتْ بِيكْ دُرُتْ يُوزْ قِرْقْ دُرُتْ حُكَمَا وَعُقَلَا هَرْهَنْدَه هُنَرْمَنْد وَكَامِل
2 جَمِيعْ عِلْمِ فَنَّه قَادِرْ مَاهِرْ فَاضِلْ لَرَايِلَه لُقْمَانْ حَكِيمْ اِيلَه آصَفْ بِنْ بَرْخِيَا بُوزْدَه نُوكْ كِنَارِنَه
3 سُرِي سُلَيْمَانْ دَايِرَه سِنَه قَرَه دَكْزِ لَه بُوزْدَه اَرَاسِنَدَه قَلْعَه سِنَابْ يُورَه سِنَدَه اِسِمِ اَعْظَمْ
4 اَوْقِيُوبْ دِيُوبِ رَجِيمْ بُويِنِ طُوقِيُوبْ كَزْدِلَرْ جَبْ جَوْرَه دَايِرَه جُزْدِيلَرْ اَنْدَنْ سِنَابْ قَلَمِسِنَكْ
5 بُرْجِلَرِنَه جِقْدِيلَرِ يِرِيِنِ اَرْلِكْلَرْ اُوزَرِنَدَه اُتُورْدِيلَرْ كَمْشِ بِيكْ مَبَرْلَرْ اَرْوَاحِنَه صَلَوَاتْ
6 وِيرُوبْ اَللَّه تَكْبِيرْ كَتُورْدِلَرْ اَللُّوا اَلِنَه صُحُفْ آدَمْ وَصُحُفْ شِيثْ وَ صُحُفْ اِدْرِيسْ
7 وَصُحُفْ اِبْرَاهِيمْ وَتَوْرَاتِ مُوسِيَ وَزَبُورِ دَاوُدْ اَلُوبْ اُقُومَغَه تِيغْ وَتَوْرَاتْ وَصُحُفْ زَبُورِ لَه
8 دِيُوشَيْطَانْ رَجِيمْ بُويِنْلَرِنِ طُقُومَغَه بَشْلَرْ بُوجَانِدَنْ سُلَيْمَانْ حَضْرَتِ دَخِي شَهْرِ سِنَابْ
9 قَلْمِسِنَدَه جَامِعْ اِيچِنَه كِرُوبْ اُولْ كِجَه اُتُورْدِي صَاغْ يَانِنَدَه لُقْمَانْ حَكِيمْ وَنَاتِنْ بِيكْ مَبَرْ
10 وَكَاذِبْ بِيكْ مَبَرْ اِيلَه اُونْ اِكِ بِيكْ اَنْبِيَا نُوكْ اَلُوسِي بَنِي اِسْرَائِيلْ قُومِنُوكْ خُوشْ خُلُوسِي
11 اُتُورْدِيلَرْ وِيَنَه سُلَيْمَانُوكْ صُولْ قُولُنَدَه اُونْ اِكِ بِيكْ اَوْلِيَا وَعُلَمَانُوكْ اَفْضَلِ فُضَلَايِ اَكْمَلْ
12 كُمَلَايِ آصَفْ بِنْ بَرْخِيَا اِيلَه صَادِقْ قُحُنْ وَاَوْيَا ثِرْ بِنْ دَاوُدْ اُتُورْدِيلَرْ كَاه زَبُورْ تَوْرَاتْ
13 اَوْقِيُوبْ حَقْقَه مُنَاجَاتْ اِيتْدِيلَرْ وَكَاه قِبْلَيَه قَرْشُو مُتَوَجِّه اُولُبْ صَفْ آلَايْ يَظْلِيُوبْ يَرْلَرِنَدَنْ
14 قَالْقُوبْ اَرُوطُورْدِلَرْ سُلَيْمَانْ اُوكَه كِجُوبْ مِحْرَابْ يِرِنَدَه اِمَامْلِقْ قِلُوبْ صُبْحَكْ طَاعَتَه يُوزْ
15 اُورْدِيلَرْ سُلَيْمَانْ اُولْ حَاضِرْ اُولَانْ اَنْبِيَا وَاَوْلِيَا اِيلَه حُكَمَا وَعُقَلَا وَعُلَمَا اِيلَه اُولْ كِجَه تَا صُبْحْ
16 اُولُنْجَه حَاجَتْ نَمَازِنِكْ قِلَارْدِي سُلَيْمَانْ وَمُرْسَلْ اَلْ كُتُورُبْ اَنْبِيَا وَاَوْلِيَا وَعُلَمَا آمِينْ دِيُوبْ

نظم

17 حَقْ تَعَالِيدَنْ قُدْرَتْ تَخْتِ دِلَرْدِي ... شَهْ سُلَيْمَانْ طَاعَتِ اِتْدِي خَالِقَه
18 خُوشْ نِيَازِ اِتْدِي كُوكْلَدَنْ رَازِقَه ... دِيدِ اِيخَلَاقِ عَالَمِي بَدَلْ وَاحِدُو قَهَّارُو قَادِرْ لَمْ يَزَلْ
19 بُومُطَبَّقْ عَرْشِ سَنِ يَارَدَنْ ... بُومُطَبَّقْ صَفَّه اُوزَرَه وَارْ اِيدَنْ اَنْبِيَا وَمُرْسَلِينُوكْ حَقِيجُونْ
20 اَوْلِيَا وَمُتَّقِينُوكْ حَقِيجُونْ ... اَوَّلْ آدَمْ آخِرْ اَحْمَدْ حَقِيجُونْ مُصْطَفَا قَاسِمْ مُحَمَّدْ حَقِيجُونْ
21 اَوَّلْ نُبُوَّتْ تَخْتِنِي اِيلَه مَزِيدْ ... تَاكِه خَتْمِي قِلْمَيَه هَرْ يِرْ يَزِيدْ بُولَه دِيُوبْ شَهْ سُلَيْمَانْ سَرْفِرَازْ

1 جَانُ دِلدَنْ اِنْدِي حَقَّ جُوقِ يَارَنْ قِلْ نَمَازُو اِيتِ يِيَازُو هَرْ زَمَانْ وِيرْ صَلَوَاتْ مُصْطَفَايَه شَادُمَانْ

2 نَسْئَلُ حَكِيمْ قُولْنجَه سُلَيْمَانْ لَشْكَرِي بُوزْدَيَه دَه رَاحَتْدَه وَكَنْدُزِي قَلْمَنُولُك

3 جَامِعِي مَسْجِدِ اِيجِنْدَه طَاعَتْدَه بِزُومْ قِصَمْ اَفْرَاسِيَابْ تُرْكِلَه يِرْتِجِي طَارِتِجِي قُوشْلَرْلَه سِيمُرْغَ كَلْدِي

4 يِتَاجُونِكِ سُلَيْمَانْ حَضْرَتِ اُودُونْلَه دُشْمَانْ طُوبْمَدِنْ لَشْكَرْنِكِ كُوجْرْدِي قَلْعَه ءِ سِنَابْ

5 قَابُوسِنْدَنْ بُوزْدَيَه كُجُرْدِي سِيمُرْغ عَنْقَادَخِي حُبُوبَاتْ يِيجِي قُوشْلَرْ سَرْهَنْكِي طَاوُوسْ كَلُوبْ

6 طَارِتِجِي قُوشْلَرِي جَمْعْ اِيدُوبْ وِيرْتِجِي قُوشْلَرَه دَخِي هَوَا يُوزْدَنْ نَظَرْ قِلُوبْ كُوْدِيكِ جَالِشُوبْ

7 تُورَانْ لَشْكَرِنْلَه جَنْك اِيدَرْلَرْ تُرْك مُبَارِزْ لَرِينُوك يُوزْلَرِنَه جَيْنَاقْ اُورُبْ يِرْتْرَلَرَاتْ وَفِيلْ گَرْكَدَنْ

8 كُوزْلَرِينَه قِينْقْ اُورُبْ جِقَارُوبْ يَانَه اَتْرَلَرْ وَكِيسِيدِجِي زَرْهَرْكَاه يِرْنَدَه اَلْبْ يَاتَنْ بَاشْلَرُوك

9 لَشْكَرُوك اُوزْلَرِنَه قُونْبْ شَادْ اُولُوبْ جُولَانْ اُورُبْ دُونْبْ دُونِقْ جَالُوبْ مِنْقَادِلَه دِيدُوبْ

10 نَفِيرْ غِدَا وِيرُوبْ قَارَه قَانْلَرَه بَتْزَلَرْ تُرْك لَشْكَرِي دَخِي زَرْهَرْكَ اِيلَه جَكَرَه اِيلَه بُولَادْ

11 دَمْرَنْلُو اُوقْلَرْلَه قُوشْلَرْ اُوقْلُوبْ اَتْرَلَرْ جَنْك جِدَالْ اِيدَرْلَرْ سِيمُرْغ كُوْدِيكِه دُونْ

12 قَرَاكُوسِنْدَه اُوقْ زَخْمِنْدَنْ زَنْبُورَكْ تُوفَنْكْ صَرْبِنْدَنْ جَهَانْ يِرْتِجِي قُوشْلَرْ زَخْمِنَاكْ اُولُشِ هَمَانْدَمْ

13 قُوشْلَرِدِلِنْجَه قَا قِيُوبْ شَاقِدِي قُقْنُوسْ وَقَارْتَالْ وَطُوشْخِيلْ يَانِتَه اَقُودِي حُكْمْ اَيْلَدِي قُوشْ

14 دِلِنْجَه سُوبْلَدِي اُولْ دُونْ اِيجِنْدَه جَنْك اِيدَنْ يِرْتِجِي اَطْيَارْ اُولَرِينْ اَدْلُو اَدِيلَه قِغْرُوبْ شَاقِيُوبْ

15 هَرْ بِرِيسِنْ اَوَازَه وِيرُوبْ جَاغِرُوبْ سِيمُرْغ قَاتِنَه جَمْعْ اِيتْدِيلَرْ زَخْمِنَاكْ اُولَانْ قُشْلَرِي جِنْسِ

16 جِنْسِ بُولُبْ هَلَاكْ اُولَنْلَرِي اِيچُونْ غَرِيو قِلُوبْ زَخْمِنَاكْ اُولَانْ قُوشْلَرِي جِكِنَه اَلُوبْ

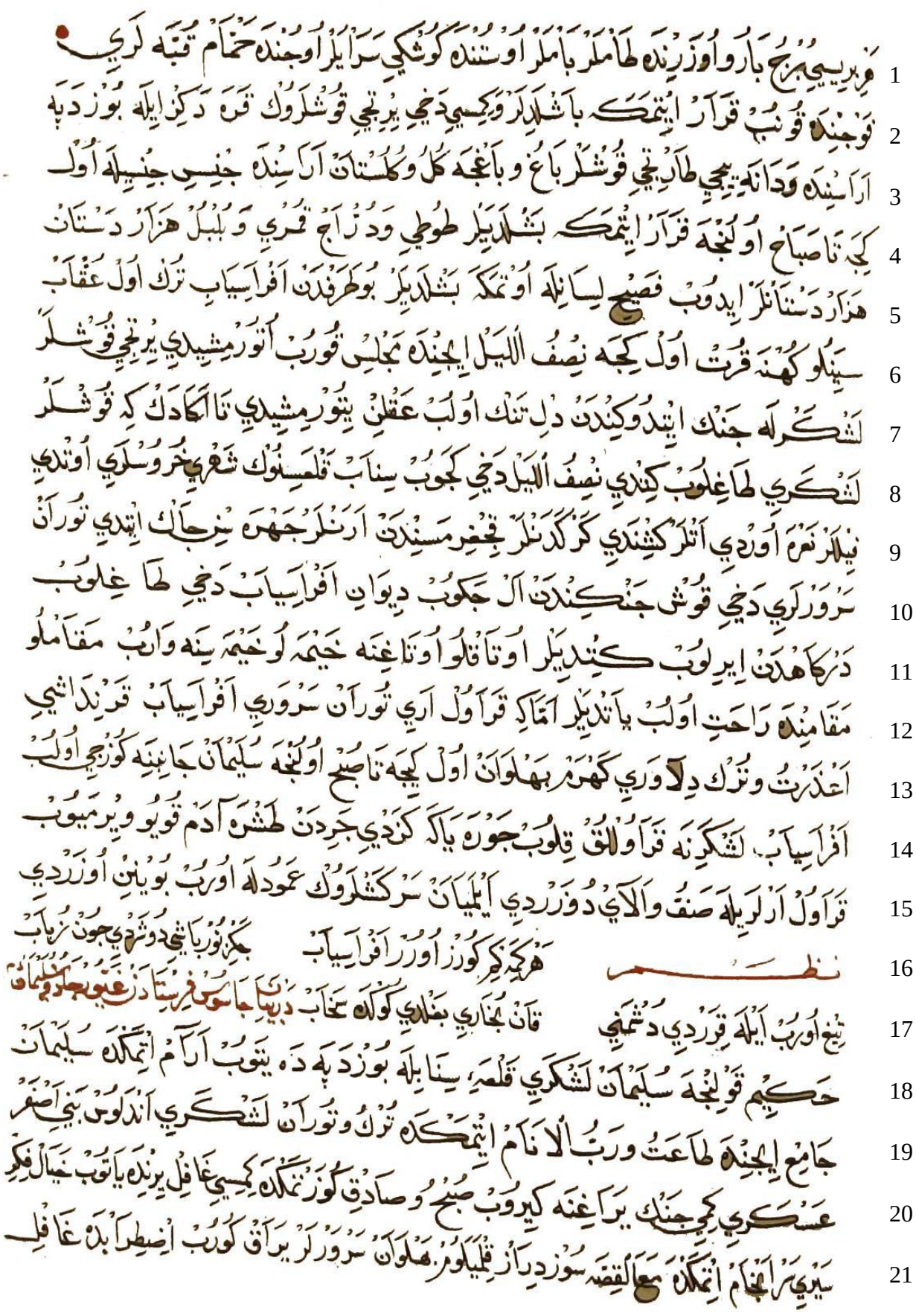
17 كُنُورْدِيلَرْ قَنَادْ اَجُوبْ اُوجْدِيلَرْ سِنَابْ قَلْصِي اِچِنَه اَلُوبْ كُنُورْدِيلَرْ سُلَيْمَانْ نَظَرِنَه يِتُوْدِيلَرْ

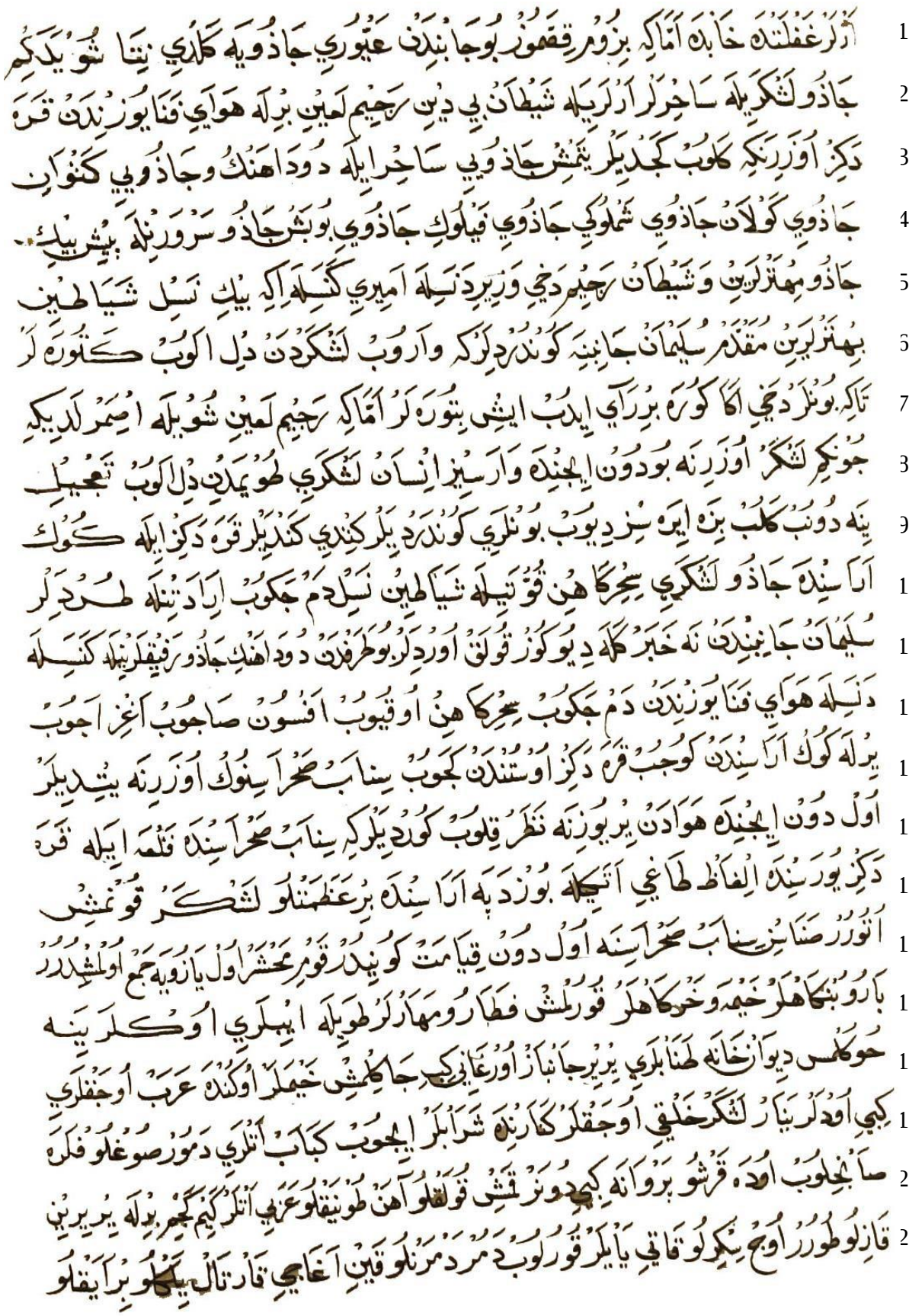
18 سُلَيْمَانْ زَخْمِنَاكْ قُوشْلَرِي جَزَاحَلَرَه حُكْمْ اَيْلَدِي زَخْمِنَاكْ سُرُورْلَرِكِي يِتْمَازْ اِيتْمَكَه بَشْلَدِيلَرْ

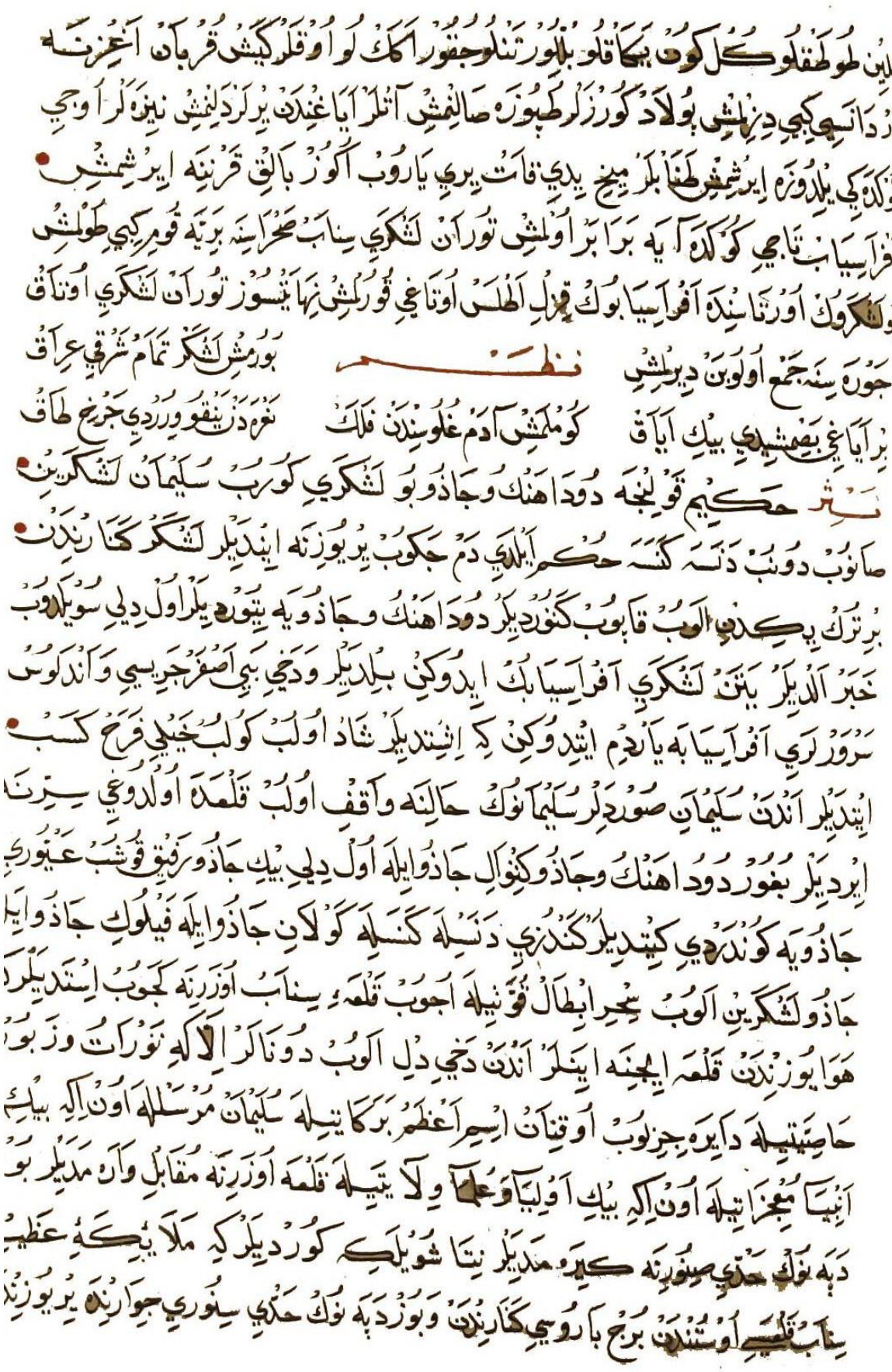
19 صِنْفِي قَنَادْلَرِينْ بَغْلَادِلَرْ قَنَادِي قُيُرُغِي يُولِنْمِشْلَرْ اُولَانْ قُوشْلَرُوك يُوكْلَرِنْدَنْ يُولَك

20 اَشْلَادِلَرْ اَمَاكِه بُويَكَادَنْ سِيمُرْغ قُوشِي قُوشْلَرْ عَسْكَرِنْ اَلُوبْ يِرْتِجِي قُوشْلَرْ صَاغْ قُولْ صَفْنِدَه

21 طَارِتِجِي حُبُوبَاتْ يِيَنْ قُوشْلَرْ صُولْ قَلْبِنْدَه جِنْسِ جِنْسِيلَه اُوجْدِيلَرْ سِنَابْ قَلْصِي بُرْجْلَرِنَه گَجْدِيلَرْ

1 اوچ اسمانه وارنجه دکز کناردن برنجی قات کوکه ایرنجه ملکوت السموات احاطه
2 ایدب قلمش صاف صاف طورورلر شیاطین نسلندن دیو اصلندن الرندن شهاب اودیله اتوب
3 اورورلر هر بر فرشتنوك الندکه شهاب اودیکه جیقر دیو رجیم اصلندن کافرو ساحر جاذو
4 نسلندن هر کیم برقدم ایلرو وارسه شهاب اودی یا قر کل ایدر دواهنك جاذو دنسله
5 کنسله نقدر کم جاذو لشکردن دل الغه کوندرديلر ملکوت و موکلاین شهابله اتوب
6 یقوب کله دوندرديلر امما کیمرغ عنقا اول مرغان بادشاهی مرغ قفنوس هندستانیله طیر روح سندستانیله
7 جاذو لشکرینوك حاسوسلری کلدوکن بلوب هدهدی کوندرب یرتجی قوشلری یرلو یرندن
8 قالدرب حبوبات یین قوشلری طاوس قوشنله یرلرینه قویب کندری قره بلوت کبی قنادلرینی
9 اچدی یرتجی اطیار الولرین صاغ وصول یانیه الوب فلك یوزنه کچدی دخی حکم ایلدی
10 قارتال وطوشخیل سویلدی اول یرتجی قوشلر سیمرغك صاغ قولنده صف طوتب الای بغلدیلر
11 نیسا اول سیمرغك صاغ طرفنده قفنوس قوشی قره دکزایله کوك اراسنده کوکه
12 یلکنی کبی عظیم قنادلرین اچوب طور مشیدی دمور لشکر مثال بولاد
13 تینا قلرین قنادی السنه الوب کمی دومنی کبی برنی هوا یوزندن دکن صار قدوب
14 عرب اوجاغی کبی کوزلری یناردی یللر یلکن طولمش کمی کبی یریرده طور میوب دوندی
15 انوك قتنده عقاب قوشی رستم ماتندی پیروبیان پوست شکلنده جوشن اکنه
16 صالمش ایدی کیوس خنجری کبی بولاد خنجرلرین پنجه سنه المشیدی وانوك قاتنده دخی
17 شاهین شهباز طور مشیدی تهمتنی جوشن اکنه کیمش ایدی شفق القمر کبی منقارن
18 اچوب خط ریحان یازلو پری صفت قنادلرین سپیدو سیاه بلنك رنك مزین یوکلرین
19 الهیاکه یامیدی زرین پنجه سن اچمغه جاذولر قاتن دوکب صاچمغه منتظر طور مشیدی
20 جشن کوش سیمرغدن یکا اور مشیدی انوك یاتنده کرکس قوشی خراسان پیرلری کبی
21 اق یاسلر کیوبن روزکار دیه لر نصحتن سویلیوب الیار الولری سمعنه دیو بن

1 جَرْخ غَذَارَكْ وَ فَا سُوزِلِغِنَه كِرِ بَا قَرَدِي سُلَيْمَانْ سَلْطَنَتِنْ كُورُبْ يَنْجَه يَجَه سُلَيْمَانْ دِيو
2 قُوشْلَرَه رَمْزَ ايدُوبْ كُوزْ قَا قَرَدِي اَنُوكْ يَانِنْدَه جَيلَاقْ دَخِي جَقْرِ كِبِي تُويْلَرِينْ دُوزْ دُوبْ
3 كَنْدُوزِينْ شَاهِينْ وَسُنْقُورْ صَانُوبْ بِي هُنَرْ لَرِ كِبِي قُرُودْ عُوِي قِلُورْدِي حِسَابِ فَرَحْلَه كُوكْلِ كَلِيُوبْ
4 اَوَّلْ دَخِي قُوشْلَرْ صَفْنِدَه اُولَوْرْدِي فِي الْجُمْلَه جَيلَاقْ قَا تِنْدَه رَخْمَه قُوشِي وَالْقَيشْ مُرْغِي النَّيسْ
5 مُرْغِي وَ اَنْجَه وَ بَاشِقْ وَزَهْدَمْ مُرْغِي وَ سَايِرْ مِنْهُمْ بُونَكْ اَمْثَالِي قُوشْلَرْ طُورْمِشِيدِي وَ اَنْدَنْ
6 صُكْرَه سِيمُرْغَكْ صُولْ طَرَفِنْدَه رُوحْ قُوشِي سَايَبَانِ اِسْكَنْدَرْ كِبِي اَلِه يَكَا قَنَادْ لَرِينْ صَالْمِشْدِي اَوَّلْ
7 مُنَقَّشْ مُضَلَّعْ رَنْكِينْ تَزْيِينْ اَسْمَانِي كُلْ كُونِي لَاجَوَرْدِي يُوكْلَرِينْ اَعْضَاسِنَه تَزْيِينْ اِيتْمِشْدِي
8 صَنَاسِنْ قُوسِ قُزَحْ دَرْكِ هَوَا يُوزِنْدَه ظُهُورَه كَلُوبْ كَنْدُوبِي اِظْهَارْ اِيتْمِشْدِي بَاشِي حَمَامْ قُبَّه سِنَه
9 بَكْزَرْ اَيقَلَرِي هَجُونْ مِنَارَه كِبِي كُوزْلَرِي عَرَبْ اُوجِي مِثْلِنْدَه بَرْبَرْ يَارَدِي دِيلِنْجَه كِرِ اَوَّلْ اَللَّه
10 تَسْبِيحْ اِيدُبْ اُوتَرْدِي اَوَازِي هَيبَتِي اَطْرَافِ عَالِمِي لَوْتَرْدِي وَرُوحْ قُوشِي يَانِجَه قَارْتَالْ وَ
11 لَوْشَنْجِيلْ وَصُوَيصَا قَرَه بَلُوتْ كِبِي قَنَادْ لَرِينْ صَاغْ صُولْ صَالْمِشْلَرْدِي مُورْ بُولَادْ كِبِي خَنْجَرْ لَرِينْ
12 اَللَّرِينَه اَلْمِشْلَرْدِي اَبْ رَنْكْ بَهَمِي خِرْقَه لَرِينْ جِكْمِلَرِنَه صَالْمِشْلَرْدِي نَهَنْكْ وَشْ اَغِزْ لَرِينْ اَجُوبْ
13 لُورْمِشْلَرْدِي حَشَرْ كُوشْ اُولَبْ قُولَقْ سِيمُرْغْ اَوَازِنَه اُورْمِشْلَرْدِي وَانْلَرُوكْ اَلْتِ صَفْنِدَه سُنْقُورْ وَ
14 وَعَاجِزِي بَلَبَانْ وَجَقِرْ طُوغَانْ لُورْمِشْلَرْدِي قَنَادْ قَنَادَه اُورْمِشْلَرْدِي وَعُرَابْ يَعْنِي قُرْغُونْ
15 هَوَا يُوزِنْدَه اَوَّلْ دُونْ قُوشْلَرْ صَفْنِدَه صُولْ طَرَفَدَه كِرِ لُورْمِشْدِي اَمَاكِه كَذَابْ اُولَبْ
16 خَيْرِي شَرَّه دُونْدُرُوبْ اَهْلِ شَرَّتْ اُولَبْ كِلَابْ كِبِي مُهْمَلْ لَشْ يِدُوكِي
17 جَهَتْدَنْ يَجَه يَكَنْ يُوزِي اَغْ اِيكَنْ قَرَه اُولُوبْ زَاغْ اُولَدُوغِي اَجْلَدَنْ
18 قُوشْلَرْ اَرَاسِنْدَه شَيْطَانْ مَلْعُونْ كِبِي يُوزِي قَرَا اِنْدَنْ اُوتُوبْ اَلْيَارْ اُولُولَرِينْ اُوغْرُونْ
19 اُوغْرُونْ بَاقُوبْ كُوزْ اِدَرْدِي اَمَاكِه يِرْ يُوزِنْدَه لَشْ يَا بِرْ بَاشْ كُورَسَه قَرَه اَغِزِ
20 اَجُوبْ قَرَه خَبَرْ وِيرْمَكَه قَرَه يُوزْلُو زَنْكِي كِبِي قِزِلْ دِلِنْ سُلَيْمَانَه اُوزَادَدِي خَيْرِي
21 قُوبْ شَرْ خَبَرْ لَرْ دُوزَادَدِي • نظم قُوشْ قَنَادِنَدَنْ كُورُنْمَزْ آفِتَابْ

كولكه برانلرن يورمز ماهتاب طوبجي شكرشكن الحان ايدر جيفيه طالبلر كركسن غراب

نثر حكيم قوشلغه سيمرغ قوشي شاه مرغان اولزمان يربجي طربجي قوشلري صاغ
وصول هوايورنده آلاي بغلدوب قنادلر اجوب اجوب جاذو لشكري جاسوسلري
دودا هنك وجاذونك كولان و ساحرك قيلوك جاذونك دنيله كنيله ذديا تيله كافر لرنه
ساحر لرنه مقابل معارض طوبوب قينيق طوبنق اوربوب قشوب قرشوب جنك ايتديلر اول
فرقدن جاذولر سرهنك دودا هنك وجاذو اول دون ايجنده اوكنده وقيجنده كوردبك
سناب قلعسنوك برجندن هواي قنا اوجندن بوزده اوجندن قره دكز يوزندن قره بلوت
كبي يربجي قوشلر قوپوب قنادلر اجوب اجوب كلديلر آغز اجوب قنادلر قنادلر قاقوب شاقرلر
جنك وجدال ايدوب قينيقلر اجوب قانلر جوب جنك ايدرلر جاذو لشكرنه يشوب منقارلر
اوربوب زخملر آجشوب شياطين نسلنه ساحرلر اصلنه آهنك ايدرلر

نظم

كوك يوزندرسوطنوب قوشلر تمام جنك ايدر جاذويله غايت عقام قوش پرندن كوك دونوشجهان
جاذو خوندن فلك بغلر غمام دايسار تشبيهات ماضي اي مبصر قيلوف اهل كمال
ساله سندن نقل ايده ين برمثال بوجودك ملكدر اكلاكه قاف روح الورسيمرغ عنقاي كذاف
برق جاذو نفس امناره دلر تابعيدر نسل شيطان كم دورر شه سليمان حضرتي دركاه حق
خاتم اول تنزيل حق اوقي سبق قلعه سيناب اولور جسمكه قلب نفسكه تابع شياطين قلب قلب
كي سقندكه ديوي شيطان رجيم كوكلكه يولبلسون ساقن دليم كوكلكي شيطان ايدجك بس مقام
ايركورر ايمانكه ضري تمام نفس جاذو دن ادب جانك خلاص قرب حقده روحكي ايله وخاص
خاتمي تنزيلله ايله عمل كه ايتمه نفسان شيطان هيچ خلل نفس جاكرايت طوته خوي ملك
جانوكك جولانكهي اوله فلك نه فلك ماه واولار حمان عرش خط يقوش اتمكل مسكنده فرش
ماسوادن كچ قلب ايله كذر نفس شومدن ايرميه ساكه ضرر ماوامندن كچ كه رحمت بوله سن
قل عمل صالح كه جنت بولسن تيغ لاحول ايله نفس ساحري سرنكون وعاجز ايله سرسري

1 نَيْكِي لَتْسُوزِ دِيلَه خُوبِي بَشَر — شَهْوَتِ بُخْلِ حَسَدْدَنْ قِلْ كُذَر — دِيُوكَه اُوصَافِنِي اَيْلَه مَحْو
2 خُوبِي مَلَكْ اِيلَه خَيْرِ اُمَّه سَهْو — سُوزِ بُودُرْكِه سِيلَدِي فِرْدَوسِي بَس — طُوتْ سُوزُمْ بُولْ قُرْبِ حَقَّه دَسْتُرَس

دَرْبَيَانِ مَجْلِسِ آخَر

3
4 حَقَّه مِنَّتْ كِه اُولْ خُدَادُرْ رَهْنُمَاي — دُونْ دِدِيمِ جُرْعَه كَرْدِي كُونَشْ اَي — وِيرْدِ عَقْلْ اُوتُوبْ طُتُنْدُمْ قَلَم
5 كِه اُولْدِي يُوزْ لَطْفَانْ ظُهُورْ مَجْلِسِ رَقَم — جُونْكِه يَارِي قِلْدِسَه رَبِّ الْاَنَام — سِيلَدِمْ مَجْلِسِ دَخِي اُولْدِي تَمَام
6 نَيْتِرِي دِيدَمْ اَنُوكْ اَمْلَحْ كَلَام — جُونْ نِظَامِي نَظْمِنَه وِيرْدُمْ نِظَام — رَاسْتِنِي اَيْدَبْ كِذِينْ اَيْدَبْ دَخِي طَرْح
7 بُوعَزَايِبْ مَجْلِسِ اُتْدُكْ جُمْلَه شَرْح — اَللَّه اَكَرْ اِيرْ كُورْرْسَه يَا رِبَّنَه — دُوتْمَكْ طُوشْ اُولْسَه كُوزْ دِيدَارِنَه
8 مَجْلِسِي آخَرْدَنْ آجُونْ كَلَام — سُويْلَيَمْ نَادِرْ وُقُوعْ اُولْشْ بِيَام — مُتَمَعِّدَنْ بُودُرْ اَنَا حَاجَتُمْ
9 يُوزْ سُورِيبْ اِتْدُكُومَه خِدْمَتُمْ — فَاتِحَه يَا دَادِ دُوبْ خَيْرِيَلَه اَكَا — يَا دَادِ اَنَه رَحْمَتِ اِتْسُونْ حَقْ اَكَا
10 اِي خُدَا خَلَّاقِ عَالَمْ لَا يَزَالْ — كَرْدِكَارَا رَهْنُمَا يَا بِي مِثَالْ — اِي يَرَادَنْ كُنْ دِمَكْدَنْ عَالَمِي
11 وِي دُرِيدَنْ بَادِ خَاكْدَنْ آدَمِي — قَهْرِ دَنْ فِرْدَوسِي بِيدَا قِلَنْ — عَقْلِ فَهْمِ اِحْسَانِ اَدَبْ كُويَا قِلَنْ
12 جُونْ دِدِكْ لَا تَقْنَطُوا اِنْدُكْ خِطَابْ — جَنَّتِي وِيرْ اُمَّتِه وَيْلُدُمْ عَذَابْ — بُوكِتَابْ بُرْاَه قِيبْ دِيكْلَا بَنَه
13 مَطْلَعِ اَوَّلْ مَعَانِي اَكْلَا بَنَه — هَرْ بِرِينْكْ حَاجَتِنْ قِلْ مُسْتَجَابْ — رَحْمَتِكْدَنْ اُمَّتِه مَحْرُومْ عِقَابْ

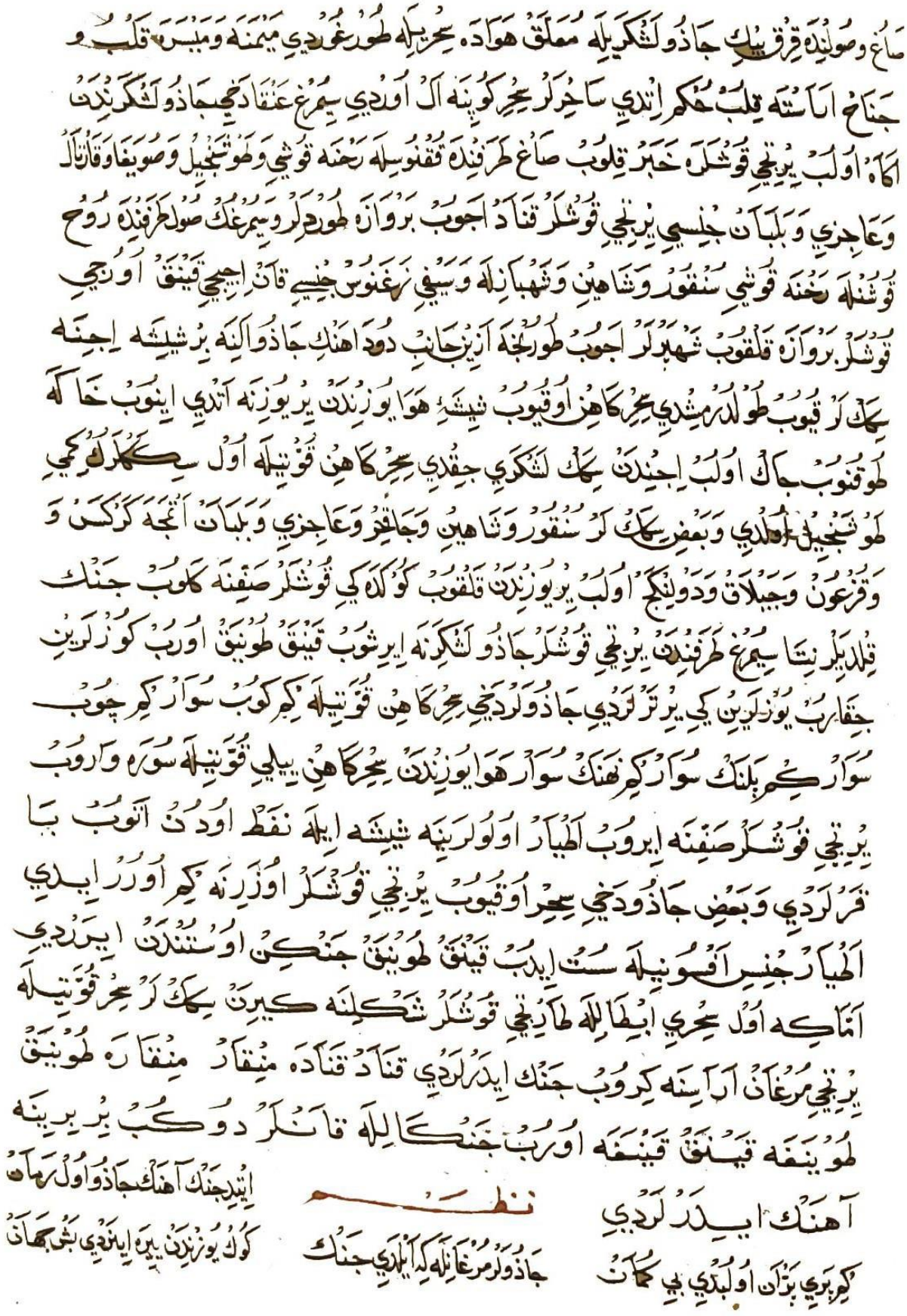
سُلَيْمَانْ نَامَنُوكْ اِكِي يُوزْ مَجْلِسِنُوكْ ذِكْرِيدَه دُرْ

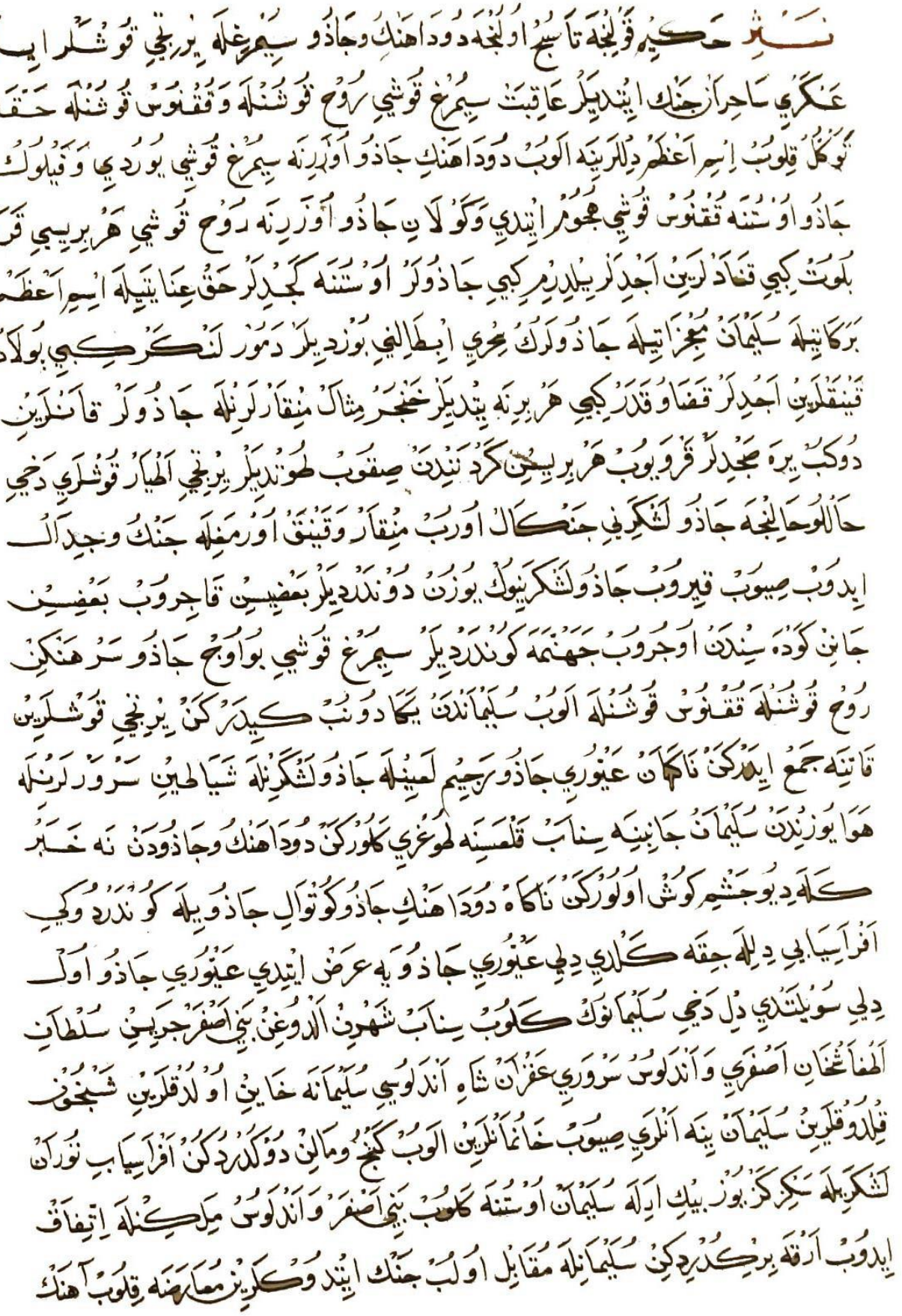
14
15 سُويْلَه هُدْهُدْ وِيرْ سُلَيْمَانْدَنْ خَبَرْ — لُطْفِكَه مُشْتَاقْ اُولْبُدُرْ تَاجْ وَرْ — سُوزَه بِنْ جُونْ مُوسِي وَشْ ثَمَدِي كَلِيمْ
16 سُوزْ لَرُكْدَه لَعْلِ مَرْجَانْدَنْ يَتِيمْ — سِيلَه بِرْدَسْتَانِ زِيبَايِي نِفَاقْ — مُسْتَمِعْ كُوشْ اِيلَه جَاكَه اِشْتِيَاقْ
17 لُطْفِي شِيرِينْ زَبَانِسِنْ يِي شَكَرْ — شَاوُرْ اُولْ شِيرِينْ سُوزَدَنْ وِرْ خَبَرْ — شَهْ كِه شَاهَانْ اَمْرِنَه مَامُورْ اُلُورْ
18 شَهْ سُلَيْمَانْ بُوفَقِيرِ مُورْ اُولُورْ — جُونْ عَجَبْ بُرُورْ اُلُورْ فِرْدَوسِي بَسْ — مُسْتَمِعْ نُطْقِينَه اِدَرْ جُمْلَه هَوَسْ
19 سُورْسَه يِدِي دُوزَدَبْ اِتْسَمْ نَغَمْ — زُهْرَه جَنْكِي جَاكِ اِدَبْ اَنْلَرْ نَغَمْ — مَكَّه حَقِّي سُوزِدَه كَلْسَمْ زَمْزَمَه
20 يِدِي گُمْكْ دُوفَه اُوتَانُبْ زَمْزَمَه — طَلْعَتِنَه دَشْدِي سِرِبْ آبْ حَيَاتْ — مُسْتَمِعْ سُوزْمَدَه بُولَدْنْ حَيَاتْ
21 مَطْلَعِ عِيسَا اُولَدِي يَتُومَه — جَرْحِ جَانْمَدَنْ دُوشَدِي يَنُومَه — بُوفَصِيحُكْ دِكْلَيَه سُوزِنْ كَلِيمْ

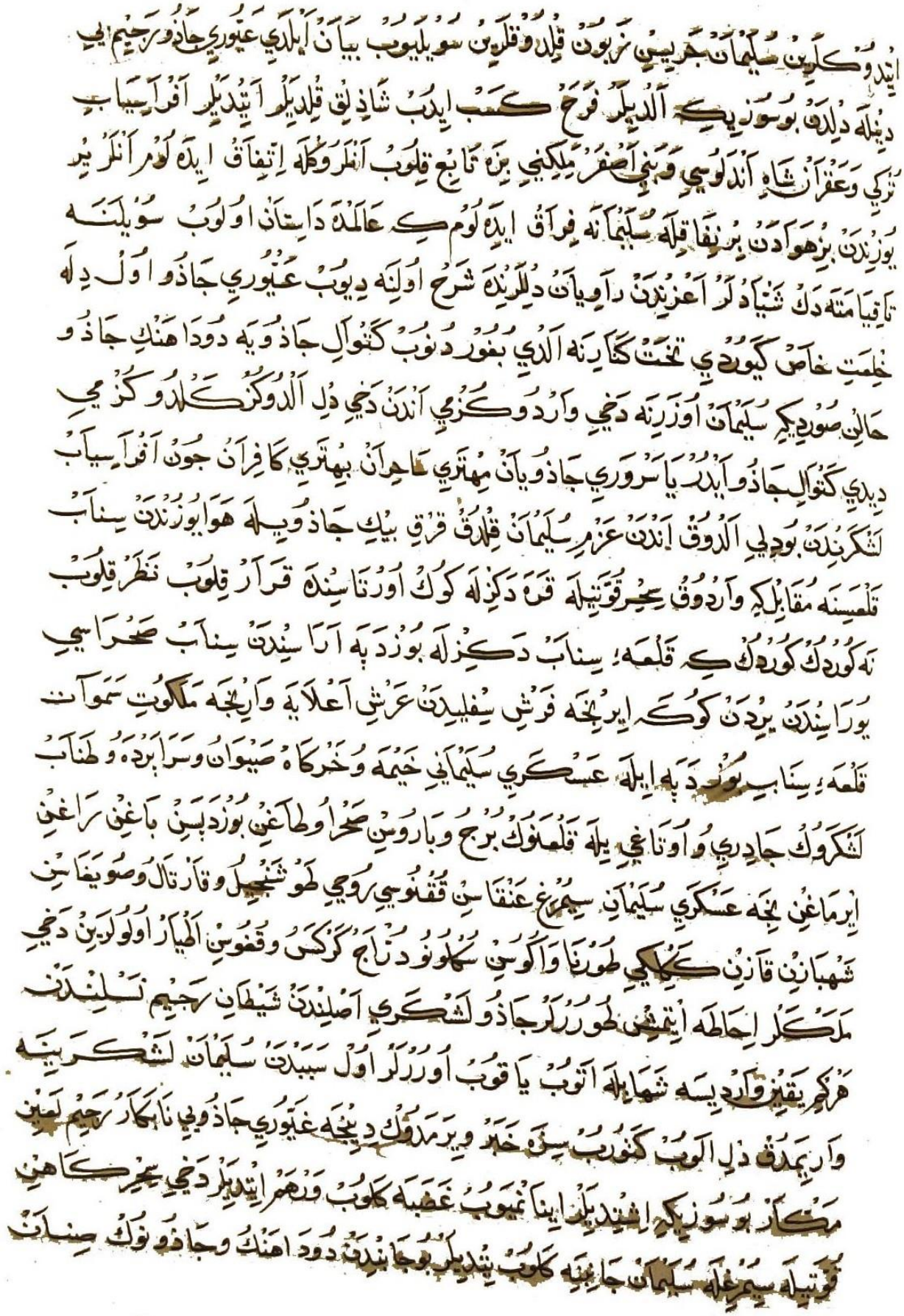
1 صد هزار احسند ادیدی گی دیم لعل دلبر حقی اوکسم کوثری خور و غلمان اوقیاکل کوثری
2 دکله امدی بوسلیمان قصه سن سلیمان لوردفع ادب دل عقصه سنه بوسلیمان نامدر اعظم کتاب
3 بو نجه نسخه کوردی حتم افتاب نجه ادب حق قلمشدر عرض نسخه تاریف ایتدم اولادی تلف
4 حقه منت وردی علیله عقل که ایلدم تاریف نسخه اولادی نقل دکله امدی اشبو مجلسدن خبر
5 سوز برینه ایدیلن افشان کوهر کرچه سوزک قلمه مشدر قیمتی لطیفه یوقدر سوزی لطندی شهرتی
6 مقتضای چرخ کژرو بودر آه کامله کاملک ورر جاهله جاه دلبری اغیاره ویرر خاره کل
7 تریاقی ماره ویرر زهر مار مکه بوجهانک قهرد کمزمهرنه قندنک شکر بنایی زهرنه
8 کر صفادر کر وفا بردم کجدر دنیه یحزن عز یمالکه دم کجدر خوش ناخوش اولسر فانی عمر
9 ذوقیکی سوز کوزله زید وعمر جون غنیمت در عمر سور فرصتی فرصت آل ویرمکه ایله عشرتی
10 افضل اولکم اولیا عشقک مجاز حقه لمعت ایله دایم سر فراز ماسوادن کچ کوزه دب آخرت
11 که ایده الله کما رحمت عاقبت بندیی فرد وسنک طوتب تمام وبر صلوات احمده دکله بیام

12 داستان آهنك سلیمان وجنك آفرا سیاب و سحری ساخر آن

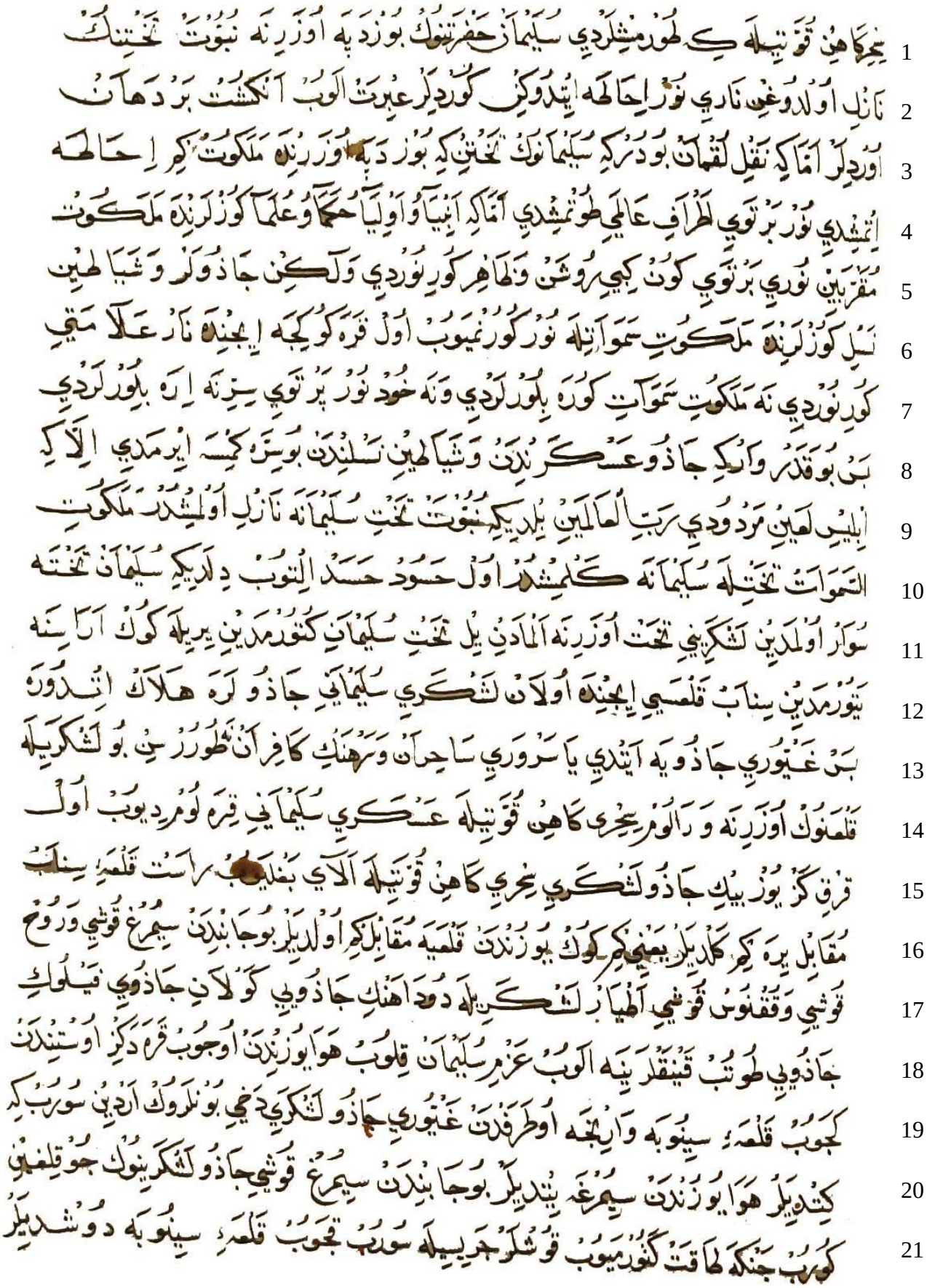
13 لقمان بن عاد اول حکیم اوستاد قولنجه سخن مندرآن حکما صحیح روایت و هنر مندآن رجما
14 صرح حکایت قلب آیدر لرکه وافلاطون یونانی بقش ایله دلك ترجمانی اول حکیم حاذق وطبیب
15 صادق نقلنجه ناقلان اعزا بو وجهله خوب نقل اشارت وراویان اجلا انوك یی اسلوب
16 اوزره قصه سویلیوب بشارت قلور لرکه اول زمانکه قره دکز ایله سناب یورسنده وطقوزنجی
17 قاعت کوکله یکی قاعت یر آره سنده هوایی فنا ده طاق علاده اول کجه ایجنده سیمرغ قافله یر تجی
18 قوشلر قفنوس عقاب وزخنه قوشی وروح قوشی وسنقور وبلبان وغراب عنوری حادو ساحر لریله
19 اول لعین بی دین کافر لریله اول کجه تا صبح اولنجه دك یر یریله جنك ایدلر نیه شویله کم
20 دود اهنك حاذو حاذو لریله سحر له کوپلره بنب هوا یوزنده اول کجه ثبت تاریك ایجنده کلب
21 کجر کزنا کهان عنقای قاف هوا یوزنده یر تجی قوشلر یله کوردی نیلوك حاذو یله کولان ساحری

1 انلرڈن كتوردوكلري جاذولري مصر سلطانى جلال الدين عمالقه سلطان سهراب شاهه
2 وسليمانوك قرنداشي الياپادشاه عرض ايتديلر انلر دخي سيمرغكه فصيح لسانله آدم دلين كه
3 سويلردي جاذو لشكرين نوبجهله كوردوك لرين والهيار جريسنله مقابل معارض
4 جنك ايتدوكلرين بواوج جاذوي طوتدوقلرين بيان ايلدي بغور الياوشاه دخي حاضر.
5 اولان شاهلرله اول اوج جاذولري سياست ميدانى اجنده جبرا وقهرا شكنجه بزله دله
6 كتوروب سيلتديلر عيتوري جاذويله ابليسى لعينوك اتفاقين بيان ايلديلر محصل كه
7 خبري صحيح كه الديلر قلعه اجنده حاضر اولدن لشكر خلقينه خبر ايتديلر بهلوانلروك هر بريسي
8 برج بارو اوزرلرينه جقوب عزايم برلشي جبه وجوشنلرين كيوب دللرينه اسم اعظم اوبوب
9 اوتيمغا مشغول اولديلر وسحري ابطال يازلوا وقلرين اللرينه اوب كزكريشه قويوب
10 قوسلر حاضر ايتديلر جاذو لشكري قلعه اوزرينه وقت كله ديو حاضر لغيله كوز قولق
11 طوتديلر واندن صكره اون اله سبطوك قلعه حاضر اولان حكمي وعلمي وامري و
12 فضلايي برله فيلسوف حكيم برج وبارولرد بنده اسم اعظم اوقمه التزام كوسترديلر
13 واندن صكره سيمرغ قوشي دخي قوشلر لشكريله قينغ طوينغ اجوب بربنجي قاتث فلكه
14 كجوب جنكه حاضر اولب قنادة جتوب طوردلر جاذو لشكرندن يكانظر اوديلر
15 هربري آجوب قنادين جوزملك طوردي كوكله هجوعقاب فلك
16 لهوتدي مرغان كوك لجيله يريوزن طولدي هركه قرنه يوك ويلك دايسان ابليس لعين واغواداذن ساحرا
17 حكيم قولنجه بونلر بونده بزوم قصوز ابليسه كلدي نتاغيتوري جاذويه ايتدي ياسروري
18 ساحران سن جاذو لشكريله راست قلعه اوزرينه سوربندي افراسياب تركه وراينكه
19 توران پادشاهدر حصوصاكه بنى اصفر ملك واندلوس ملك اكاتابعدر اول پادشاه دخي قلعنك
20 اوزرينه آهنك جنك ايتسون كه لاجرم افراسياب يريوزندن جنك ايدب سن كوك يوزندن
21 جاذو لشكريله آهنك ايدوب معلومدركه قلعه سينوب فتح اولوب النور لشكري سليمان

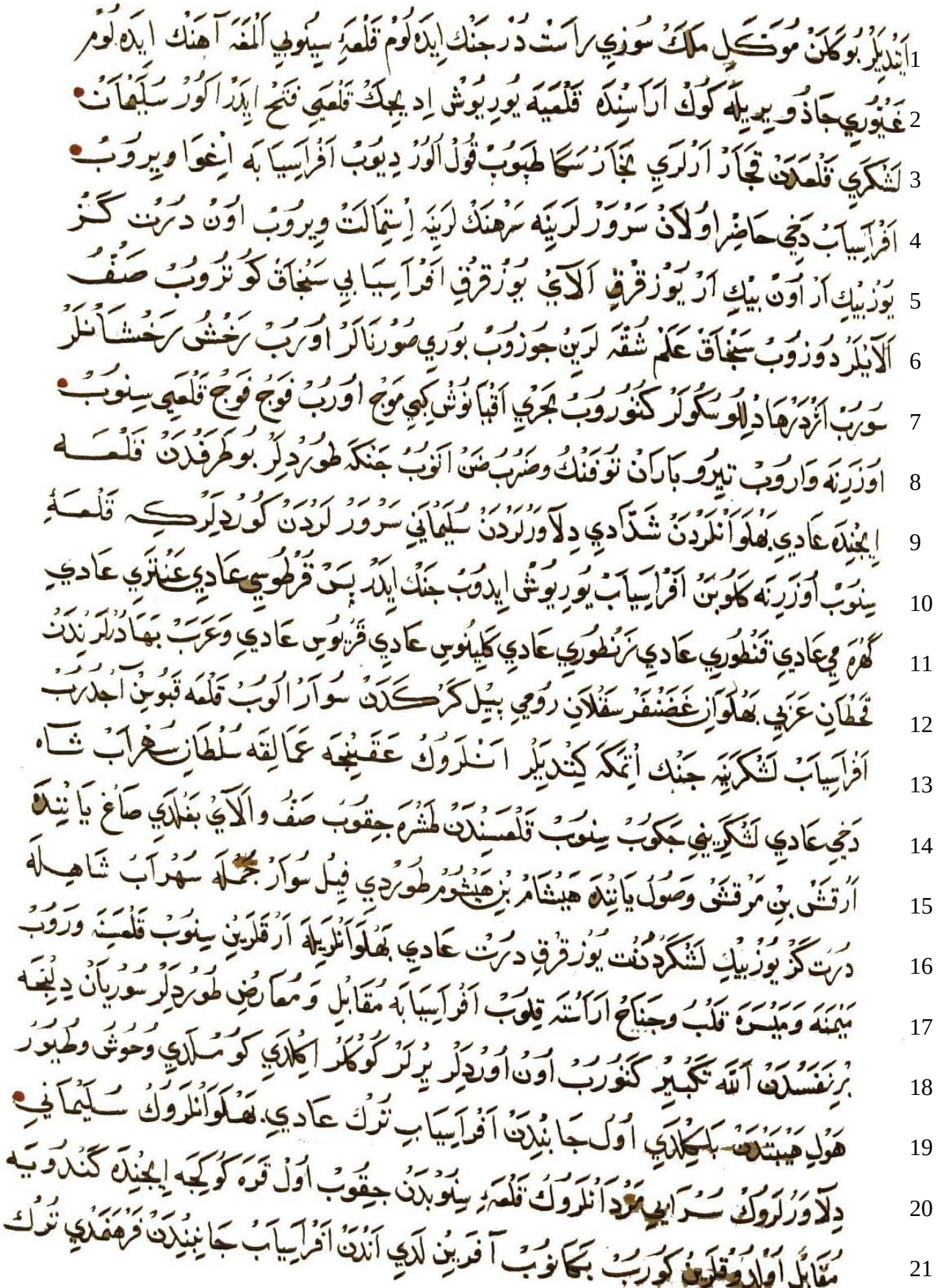

1 يحكاهن قوتيله كه لهو مثلردي سليمان حضرتينك بوزده به اوزرنه نبوت تختينك
2 نازل اولدوغني نادي نور احاطه ايتدوكن كوردكلرعبرت الوب آنكشت بر دهان
3 اوردكلر امماكه نقل لقمان بودركه سليمانوك تختني كه بوزده به اوزرنده ملكوت كم احاطه
4 ايتمشدي نور بر توي اطراف عالمي طوتمشدي امماكه انبيا واوليا حكما وعلما كوزلرنده ملكوت
5 مقربين نوري بر توي كوندكبي روشن وظاهر كورنوردي ولكن جاذولر وشياطين
6 نسل كوزلرنده ملكوت سموات اله نور كورنميوب اول قره كوكجه ايجنده نار علاميق
7 كورنوردي نه ملكوت سموات كوره بلورلردي ونه خود نور بر توي سزنه اره بلورلردي
8 بن بوقدر وادكه جاذو عسكر ندن وشياطين نسلندن بوسزه كمسه ايرمدي الاكه
9 ابليس لعين مردود ربّ العالمين بلديكي نبوت تخت سليمانه نازل اولمشدر ملكوت
10 السموات تختله سليمانه كلمشدر اول حسود حسد التوب دلديكي سليمان تختنه
11 سوار اولمدين لشكريني تخت اوزرنه المادن يل تخت سليمان كتورمدين يرينه كوك آراسنه
12 يتورمدين سناب قلمسي ايجنده اولان لشكري سليماني جاذو لره هلاك اتدوره
13 بن غيتوري جاذو يه ايتدي يا سروري ساحران ورهنك كافران طورزن بو لشكريله
14 قلعه نوك اوزرنه وراولمز سحري كاهن قوتيله عسكري سليماني قره لومرديوب اول
15 قرق كز يوزبيك جاذو لشكري سحري كاهن قوتيله الاي بطليوس راست قلعه سنك
16 مقابل يره كم كلديلر يعني كم كوك يوزندن قلعه مقابلكم اولديلر بوجا بندن سيمرغ قوشي وروح
17 قوشي وققنوس قوشي الميار لشكريله دوداهنك جاذويي كولان جاذويي قيلوك
18 جاذويي طوتوب قينقلرينه الوب عزم سليمان قلوب هوا يوزندن اوجوب قره دكز اوستندن
19 كجوب قلعه سينوبه وارنجه اوطرفدن غيتوري جاذو لشكري دخي بونلروك اردين سورب كه
20 كتديلر هوا يوزندن سيمرغه يتديلر بوجا بندن سيمرغ قوشي جاذو لشكرينوك جوقلغين
21 كورب جنكه طاقت كتورميوب قوشلر جريسيله سورب قجوب قلعه سينوبه دوشديلر

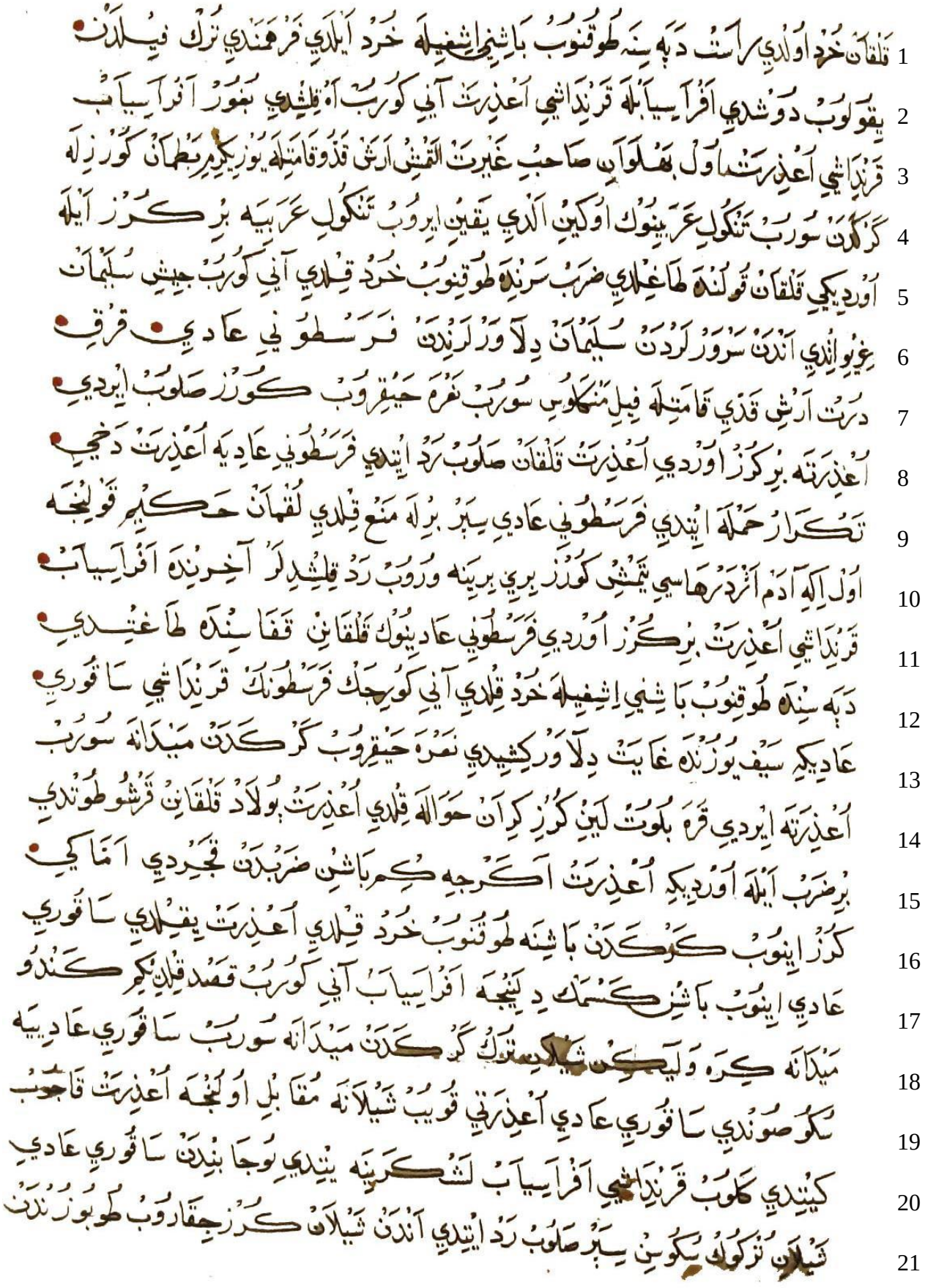

هلاك اولنور فرصت غنيمتدر وقتي غيرتدر اركي بوكجه سليمان لشكرينه فرصت كليماوز
علي الصباح اولحق سليمان كما غالبا ولردر لشكروكي هلاك قليبردر زيراك
وعلايه كورمدك سليمانه نبوت تختي كولكدن نازل اولمشدر ملكوت
السموات له كمشدر صنجدركي اوله بل سليمان تخينه اوتوره جقدر خدي خشيمله لشكري و
عمليله تختي سليماني بل كوتره جكدر بري كوك اورتاسنه جقاروب بتورجكدر سنول
لشكروكي تارماريدب بتورجكدر امدي فرصت بودمدركي اتمك كركدي يوب
اغواورنجه غيتوري جاذوي كندوروب كندوسوروب افراسيابه كلدي
دنيله كتي اويدروب افراسياب نظرينه كلوب نظر قيلوب كوردكي دريايي اخترآن
كبي بريوزين افراسياب لشكري طتمش صاغ طرفنده بني اصفر جريسي صول طرفنده
اندلوس جريسي قلب وجناح آرسته قيلوب بغلغش اردمندن كوك يوزين غمام طوتمشدر
سكونيره وعلم عالي اجاطه اتمش [illegible] بريوزيني بورمش لشكر تمام
اردمندن كوكلره جقمش غمام صانكه قيامت كوندر محشر قيوپوب اول آرايه جمع اولبدر خاص عام
حكيم قولنجه ابليس لعين افراسيابول عظمتلو لشكركي كوردي
تحسين قيلوب برزمان طوردي اندن كندوي برملك صورت قيلوب افراسياب كوزنه
كورندي افراسياب دخي اون درت كز يوزبيك لشكرين جمع ايدب صف و
آلايلر دوزوب سنجاق علم شقه لرين جروب سليمان لشكريله جنك اتمكه قلعه
اوزرنه كلوب سليمان لشكرين يرنده بوليوب منفعل اولوب طورمشكن سليمان
تختنوك كوك يوزندن اندوكي علامتي كوروب نه يدوكن بلمايوب حقيقتي حال برزنه ارميوب
وهمه واروب طورركن آني كوردي برملك صورت بري هيئت شخص خاضر اولدي قدرين
اكوب افراسيابه اشارت ايتدي اندن افراسياب دخي برقاج قدم اندي قرشو واروب عزت
ايتدي بفور رحيم ايتدي ياشاه افراسياب مقام وحدت دكلدركه ابسم طوره ين

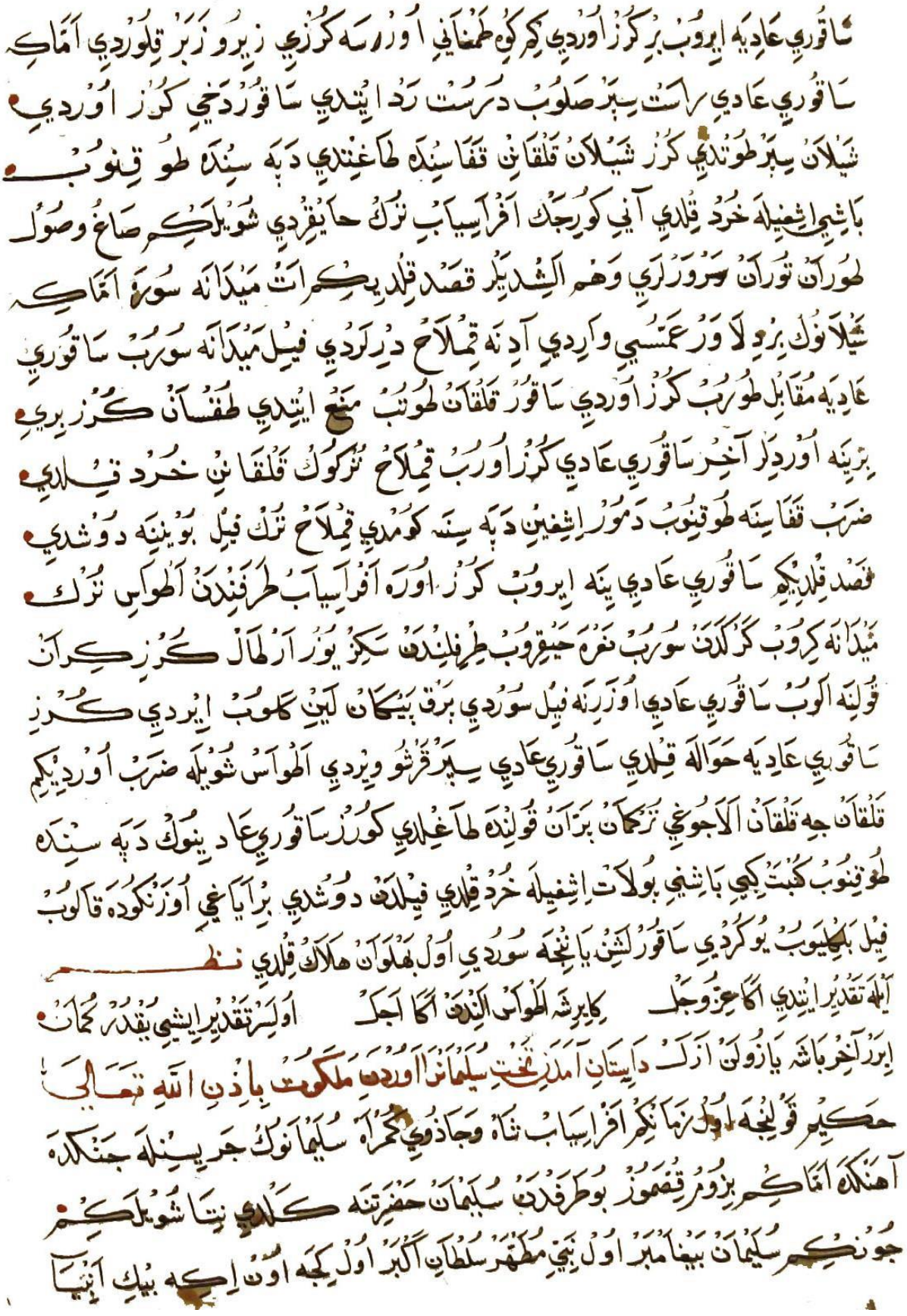
كركدركه لشكروك جكوب قلعيه صواشي يوريده سن زيراكه سليمانك لشكري
قلعه ايجنده كرجه زبوندر ولكن اول عادي بهلوانلر شدادي دلاورلر سنوك قلعيه
يوريوشي ايتدوكوكه كوره لر سرجملسي يرلرندن طوره لرغيرت ايدوب قلعه قبوسن آجلر
تيغ جكوب قلعدن ميدانه ايجنه كجلر سندعي اول زبون لشكري صيوب هلاك
بغرلرين جاك وخاك ايلكل يقسه كم بو سليمان يارينه قلنجق فرصت بولمزسن زيراكم صنجدم
طالع سليمان قوت بولسردر يرله كوك اره سي سليمان لشكريله طولسردر افراسياب دديكم
تا ابليس لعين ايتدي اول علامتكم كوكدن ظاهر اوب يريوزنه كم اندي قلعه سينوبك
بوزدبسي اوزرنه كم قوندي اول برتختدرك داود اوغلي سليمانه كلدي كوك يوزندن
اكا نازل اولدي اماك يا افراسياب شاه اكركم بويجه غيرت ايدوب جنك آشوب
قلعه سينوبي اكوب مظفر اولاسن سليمان تختنه دعي اله سن عالمه سليمانلق قيله سن
وبردعي غيوري جاذوكه قرق كز يوزيك جاذونك باشيدر اولدعي سكا يردمه كلمشدر
اوش سينوب قلعسي اوزره يرله كوك اراسنده حاضر طورمشدر سن افراسيابه كويركي
قلعه يوريوب جنك ايده سن غيوري جاذوكوك يوزندن قلعه ايجنه كروب جنك ايده قلعدن
جقان ارلري سندعي قلجدن كجوب هلاك ايده سن بن برنجي قات كوك فرشته لرينوك موكليم
سكا كلدم كه خبر قلم سليمانلق سكا نصيب اولا قنوكده حرمت بولم اماكه جون سليمان
لشكرن هلاك ايده سن سليمان مهرين كه اوكه اله سن غيوري جاذوي دعي هلاك ايده سن كه
سليمان سريرنده ساحر اولق دولتنه سعادتنه مطابق دكلدر نظم
كرنجك طوتسن اولدك امير صال سليمان مثل يل اوزره سرير فرصتي فوت ايتمكل كافراسياب
تاجهانه شاه اولاسن لانظير نثر حكيم قولنجه ابليس لعين بويله ديوب دعي
نابديد اولدي افراسياب كوروب تعجب قلدي اندن دونوب بكلريله مشورت قلدي
قرندا شمي اعذرت اكرجكي افراسياب منع ايتدي وليكن اندن سوسن شاه وبني اصفر ملك

سوتي خان ترك اول اكه بهلوانلر جبه وجوشنه غرق اولوب آهن پوش كركدنلر بنوب افراسياب
سنجاغنه كلوب ددي لركم اي سلطان تورآن دستور ويرميدانه كره لوم جولان
اوره لوم دشمان سرور لريله ارلك ايونن اوينه يلوم قنوموز قاينسون ديوب كرنشوب
سونشوب بيرو بلنك كبي اكر شوب كمرشدلر افراسياب ديخي اول اكه بهلوانى قوندي
دستور ويردي اندن سوتيخان ترك سازو سلب راست قلوب كركدن ميدانه سوريب
جولان اوريب ميدان اورته سنده طوريب كيش اوريب هراسان برله جاغريب سهراب شاه
طرفندن سليمان دلاور لرندن اردلدي بوجا بندن سليمان سرور لري سهراب شاه دلاور لري
عادي بهلوانلري مست اژدرها لين كرنشوب سونشوب قصد قلديلر كه بجيسي براغوردن
رخش رخشان پيل وكركدن سوره لر اتاكه بهلوانلر باشي قرطوس عادي بهلوان شدادي
قومدي ارادن برنه اشارت قلدي تنكولي عزي رخش ميدانه سوردي جولان قلدي سوتيخانه
قرشو كلوب طوروشوب برينه آت وكركدن سوريب ايرشديلر سكو برله دليم
جنك قلشدلر جوق طورشدلر عاقبت سليمان سروري تنكولي عزي سكو صنوب سوتيخان
تركي سينه سنه سخدي سكو ديلي بنيتز كبي يغرنه كجدي كركدن يقدي جيش سليمان
آفرين ديو اون ايتدي افراسياب لشكري غيرته كلوب غريو قلدي بوارالقده عكنكبي
عيار سليمان سوره واروب سيم غلين دوشان سوتيخان نزكوك باشن كسوب سهرابه كلوب
آتي اياغنه صلوب دعا قلوب ددي كم اي سهراب خان يلك سليمان هميشه سليمانه دشمان
اولانلروك باشي كلوب اتلر اياغنده غلطان اولسون ديوب باشي سكويه دكوب طوردلر
اون اوردلر بو يكادن افراسياب ترك كوديب غيرته كلوب اشارت ايتدي
فرهندي ترك پيل سوريب ميدانه كيردي تنكولي عربيه مقابل معارض اولدي ايردوكي دم
برگورز ايله اوردي كم كوه البرزه اورسه زيرو زبر قلوردي اتاكه تنكولي عزي قلقان صلوب
راست منع ايتدي نوبت كدويه ايروب آت سوريب فرهندي تركه كورز اوردي اكنده

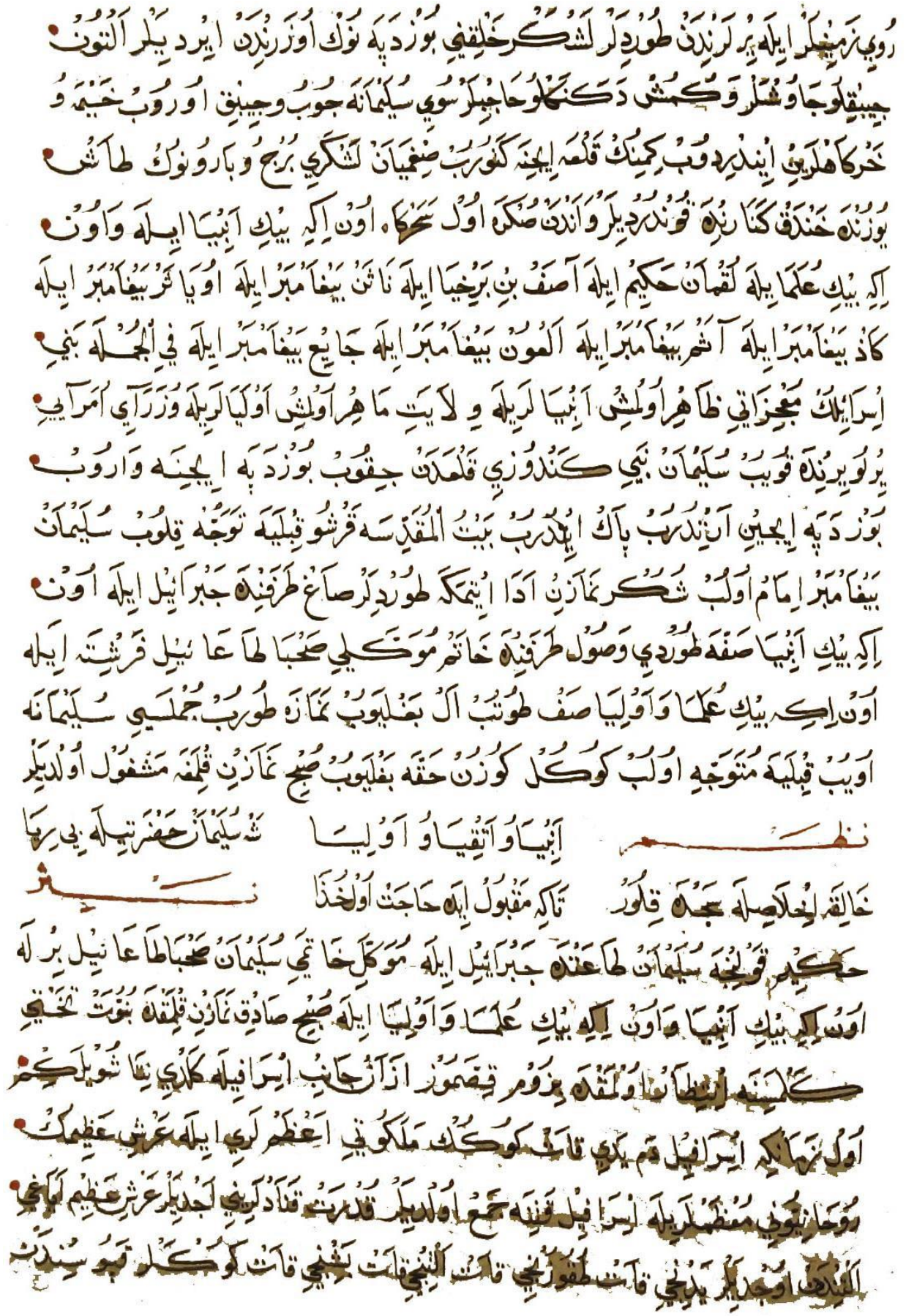

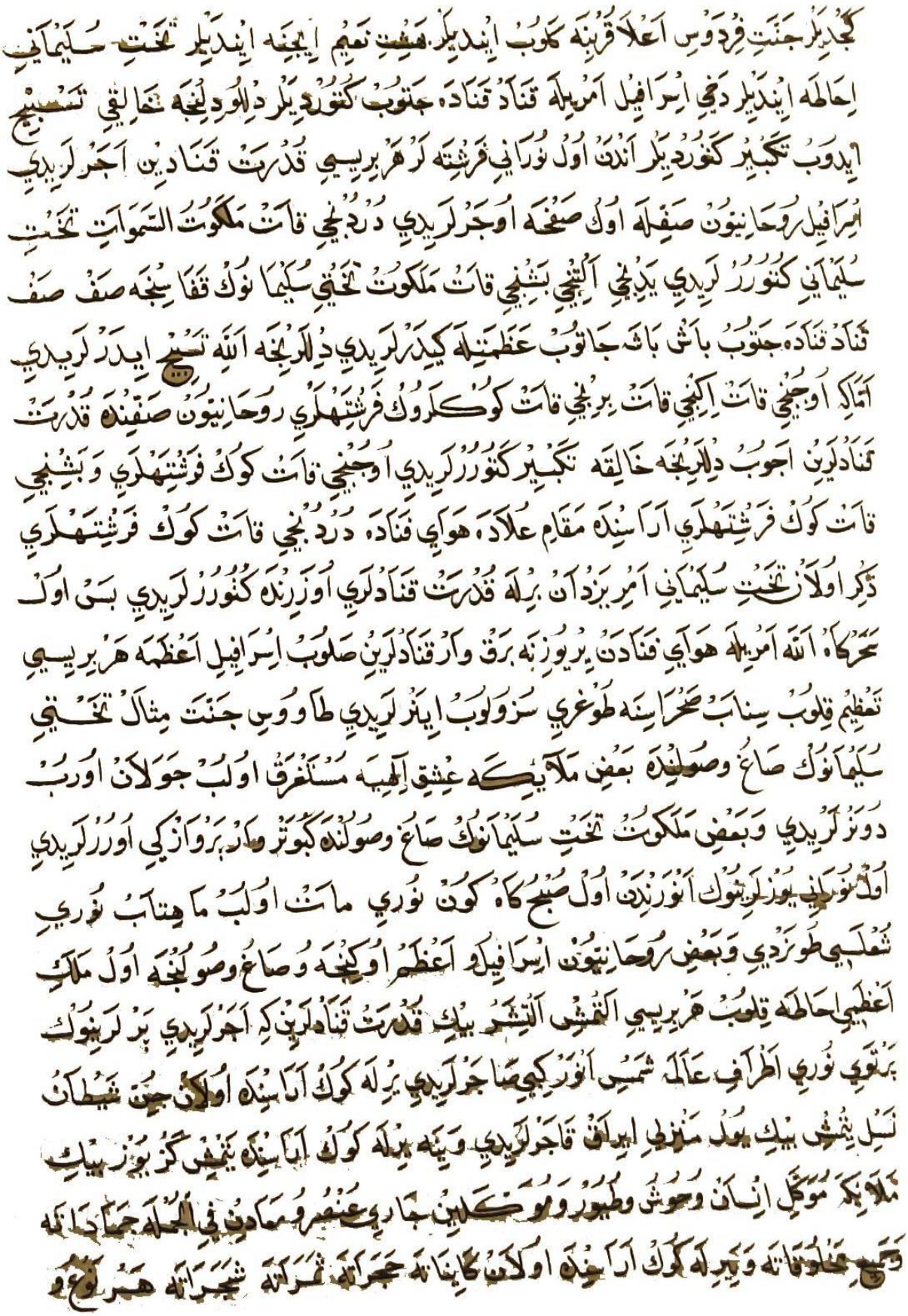
قلقان خرد اولدي راست ده به سنه طوقنوب باشي اشغيله خرد ايلدي فرهندي ترك ايلدن
يقولوب دوشدي افراسياب له قرنداشي اعذرت آني كورب اه قلشدي بعور افراسياب
قرنداشي اعذرت اول بهلوان صاحب غيرت القش ارش قدوقامتله يوزيكرمي طمان كور زله
كركدن سورب تنكول عربينوك اوكين الدي يقين ايروب تنكول عربيه بركرز ايله
اوردي كي قلقان قولنده طاغلدي ضرب سرنده طوقنوب خرد قلدي آني كورب جيش سليمان
غيو اندن سرور لردن سليمان دلا ورلرندن فرسطوني عادي قرق
درت ارش قدي قامتله فيل منكوس سورب نعره حيقروب كورز صلوب ايردي
اعذرته بركرز اوردي اعذرت قلقان صلوب رد ايتدي فرسطوني عادي يه اعذرت دخي
تكرار حمله ايتدي فرسطوني عادي سبز برله منع قلدي لقمان حكيم قولنجه
اول اكه آدم اثرد رهاسي يتمش كوز بري برينه وروب رد قلشدلر آخرنده افراسياب
قرنداشي اعذرت بركرز اوردي فرسطوني عادينوك قلقانن قفاسنده طاغلدي
ده به سنه طوقنوب باشي اشغيله خرد قلدي آني كورجك فرسطونك قرنداشي ساقوري
عاديكه سيف يوزنده غايت دلا ورلكشيدي نعره حيقروب كركدن ميدانه سورب
اعذرته ايردي قره بلوت لين كوز كران حواله قلدي اعذرت بولاد قلقانن قرشو طوندي
برضرب ايله اوردي كه اعذرت اكرجه كمباشن ضربدن تجردي امايكي
كوز اينوب كوكدن باشنه طوقنوب خرد قلدي اعذرت يقلدي ساقوري
عادي اينوب باشن كسمك دليجه افراسياب آني كورب قصد قلدن كم كندو
ميدانه كره وليكن شيلانه ترك كركدن ميدانه سورب ساقوري عاديه
سكوصوندي ساقوري عادي اعذرتي قويب شيلانه مقابل اولنجه اعذرت قاچوب
كيتدي كلوب قرنداشي افراسياب لشكرينه يتدي يوجا بندن ساقوري عادي
شيلان تركوله سكوسن سبز صلوب رد ايتدي اندن شيلان كوز جقاروب طوبوزندن

وَاوْن اِكِ بِيْك اَوْلِيَا اِيلَه وَاوْن اِكِ بِيْك عِلْم وَعَقْلَا وَحُكْمَا اِيلَه اَوْل خَلَاقِ
عَالَمَه وَرَزَّاقِ بَنِي آدَمَه طَاعَتْ قِلُوبْ حَاجَتْ دِيلَوبْ اَعْدَايَه مُظَفَّر جَاذُويَه مَنْصُور عَاصِيَانْ
اَمْرِنَه مَاْمُوْر اُولَنْجِيُوْن قُدْرَتْ تَخْتِ دِيلَوبْ اَلْ كُنُوبْ اَنْبِيَا وَاَوْلِيَا وَعُلَمَا آمِيْن دِيْيُوبْ
سُلَيْمَانْ دُعَادِيلَوبْ اَوْل كِجَه صُبْح اَوْلُنْجَه حَقَّه طَاعَتْ اِيْتدِي حَقْ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى جَلَّ
جَلَالَه عَمَّ نَوَالَه سُلَيْمَانْ بَنِيُوك دُعَاسِن مُسْتَجَابْ اِيدُوبْ لَوْح مَحْفُوظ مُقَابَلَه سِنَه
مَلَكِ اَعْظَمَك سَرُورِي رُوحَانِيَانْ مُعَظَّمَك مِهْتَرِي اِسْرَافِيل حَضْرَتِنَه نِدَآيِ اَلُوهِيَتْ
اِيرْدِيْكِم بُوخِطَابِ عِزَّتْ سَمْعِنَه كِرْدِيْكِم اِي مَلَكِ اِسْرَافِيل سَرُورِي مِيكَائِيل وَعَزْرَائِيل
وَجَبْرَائِيل بَنُومْ مُرْسَل بِيغَامْبَر وَمُرَادُوْد اُوغْلِي سُلَيْمَانَه كِم آنِي سُلَيْمَانِ الزَّمَانْ
قِلْدُوْم تَانَه جُوَانِكَنْ بُوكُهْنَه دُوْرَانَه كِي حُكْم اِيدَه وَحْشْ وَطَيْرُو اِنْسَانَه حَبِيْبُم
مُحَمَّدِي مُصْطَفَا نُوك اَوْل آخِر زَمَانْ بِيغَامْبَرِي سَرُورِي اَنْبِيَا نُوك نُورِنْدَنْ خَاتَم خِلْقَتْ
قِلُوبْ اَوْل سُلَيْمَانْ حَضْرَتِنَه اِحْسَانْ اَيْلَدُوْم اِنْسْ وَجِنْ وَوَحْشْ وَطَيْرُو مُورُو مَارِي اَمْرِنَه
فَرْمَانْ اَيْلَدُوْم بُطُوْر اَوْل سُلَيْمَانْ اَعْدَايَه مُضَفَّر وَمَنْصُور اُولَنْجِيُوْن جَبَّارَانْ اَهْرِمَنَانْ كَافِرَانْ
وَسَاحِرَانْ عَاصِيلَرِي اَمْرِنَه مَاْمُوْر اُولَنْجِيُوْن اَوْل خَالِقِي سُبْحَانِنَه سَعَادَتِنَه سَطْوَتِنَه صَلَابَتِنَه
مُهَابَتِنَه لَايِق بُنْدَنْ تَخْتْ اِسْتَرْ اَوْل تَخْتْ اِيلَه اَعْدَايَه نُصْرَتْ اِسْتَرْ اِمْدِي يَا اِسْرَافِيل
اَوْل نُورِي مُحَمَّدَك قَنْدِيل اَنْوَارِي ذَرَّه سِنْدَنْ بِر تَخْتْ كِه قُدْرَتْ اِيلَه خَلْقَتْ قِلْدُوْم اَوْل
تَخْتِ فِرْدَوْسِي نَعِيم اِيجِنْدَه اَلُوبْ مَلَكُوتْ اَلسَّمَوَاتْ اَمْرَايِتْ كُنُوبْ سُونْلَرْ دُرْدُنْجِي قَاتْ كُوكْدَه
جَنَّتِ اِيجِنْدَه تَخْتِ اَمُوزْلَرِنَه اَلُوبْ اُوجُونْلَرْ آسْمَانُوك دُرْدُنْجِي اُوجُنْجِي اِكِنْجِي بِرِنْجِي
قَاتْ كُوكْلَرِي قَابُولَرِنْدَنْ تَخْتِلَه كُجُونْلَرْ سَنْدِنْجِي رُوحَانِيَانْ اُولُولَرِيلَه بِلَه وَارُوبْ
اَوْل تَخْتِ رُوِي زَمِينَه قَرَه دَكِزِ اِيلَه قَرَه يِرْ آرَاسِنَه كُوِي اِلْفَاظ يُورَه سِنْدَه قَلْعَه سِنَا بَدَه
بُوْرْدَه اُوْرَنَه تَخْتِ اِيْنْدِرَكِل مَلَكْ كَلَرِي صَفْ صَفْ يُرْيُوزْنَه قُوْنْدُرْغَلِي اَوْل بَنُومْ
سُلَيْمَانُمَه اَوْل تَخْتِ اَعْظَمِي تَسْلِيم اَيْلَكِل مَلَكِ مُوَكَّلِ تَخْتِ نَظَرِنَه اِلْتَوبْ مَلَكُوتَك

دعوت ترايفن اكا تعليم ايلكل اندن دونب ينه مقامكه كلكل لوح اعظم
مقابل طوربك خذمتنده اولغل ديدي وجبرائيله اول طاووس قدسي بيك وجليله دخي اول
جليل وجبار كم صفتي قل هو الله احد در اول كريم ومختار كه لم يلد ولم يولد در حكم ايتديكي
قدرت قنادلرين اجوب كوكل قبوسندن كجوب اول محركه سليمان نظر ايله اسرافيلدن
مقدم واره تخت اعظم واره جفن خبر ويره بس جبرائيل حضرت عم سدرة المنتهادن طرفة العين
ايجنده قدرت قنادين اجوب اوجدي كوكل قبوسندن كجدي سليمان نظرنه ايردي آزين
جانب سليمان بن داود نبي معبود پاك مطهر وجود حقه طاعت قلوب اله يوزه سروب نمازو
نيازدن فارغ اولنجه قدرت تختن استيوب حقه توكل قلنجه ناكاه آني كور ديلركه
حكما وزرا وامرا كوزلرندن نهان امماكه انبيا واوليا وعلما وسليمان كوزلرنده اظهر
من الشمس عيان اول بيك جليل طاووس قدسي جبريل كلدي نظرنه ايردي عزرائيله
سلام ويردي سليمان يرندن طوردي عزرائيله سلامن الوب سجاده اوزرنه يا بنه الوب اكيسي
بله اتوردي جبرائيل حضرتي ايتدي يا نبي الله مژده اولسونكه حق سبحانه وتعالى سكا نبوت تختيني
كوندردي اسرافيل ايله ملك موكلين وروحانيان ودخي جميع ملكوت السموات بلسنجه فردوس
اوجاغيندن تختي الوب كلويورلر امدي يا سليمان بوزدن اوزرلرندن جميع لشكروكي كوجر
بارو بنكاهلرين خيمه وخركاهلرين ايندرب قطار ومهارلرين يوكلدوب بو قلعه ايجنه
كلوب كيرسونلر قلعه صفيان لشكروك برج وبارو خندق كارنده طورسونلر واندن
صكره اوده اكه بيك انبيا واون اكه بيك اوليا وعلما برله قلمدن طشره جقوب
صف بغلوب قبلايه توجه قلوب محركه صبح نمازن قلوب اله ركعت شكر نمازن دخي
قلوك على الصباح نبوت تخت ملكوت السموات اله كلورلوك اكا كوره يراق قيلوك ديو خبر
قلجق سليمان نبوت تختي كلجكني بلدي يرندن طوروب طاعته يوزاوروب سجده شكر
قلدي اندن حكم ايتدي آصف بن برخيا جميع امرا وزرا سروري سلاطينلر ايله بهلوانى

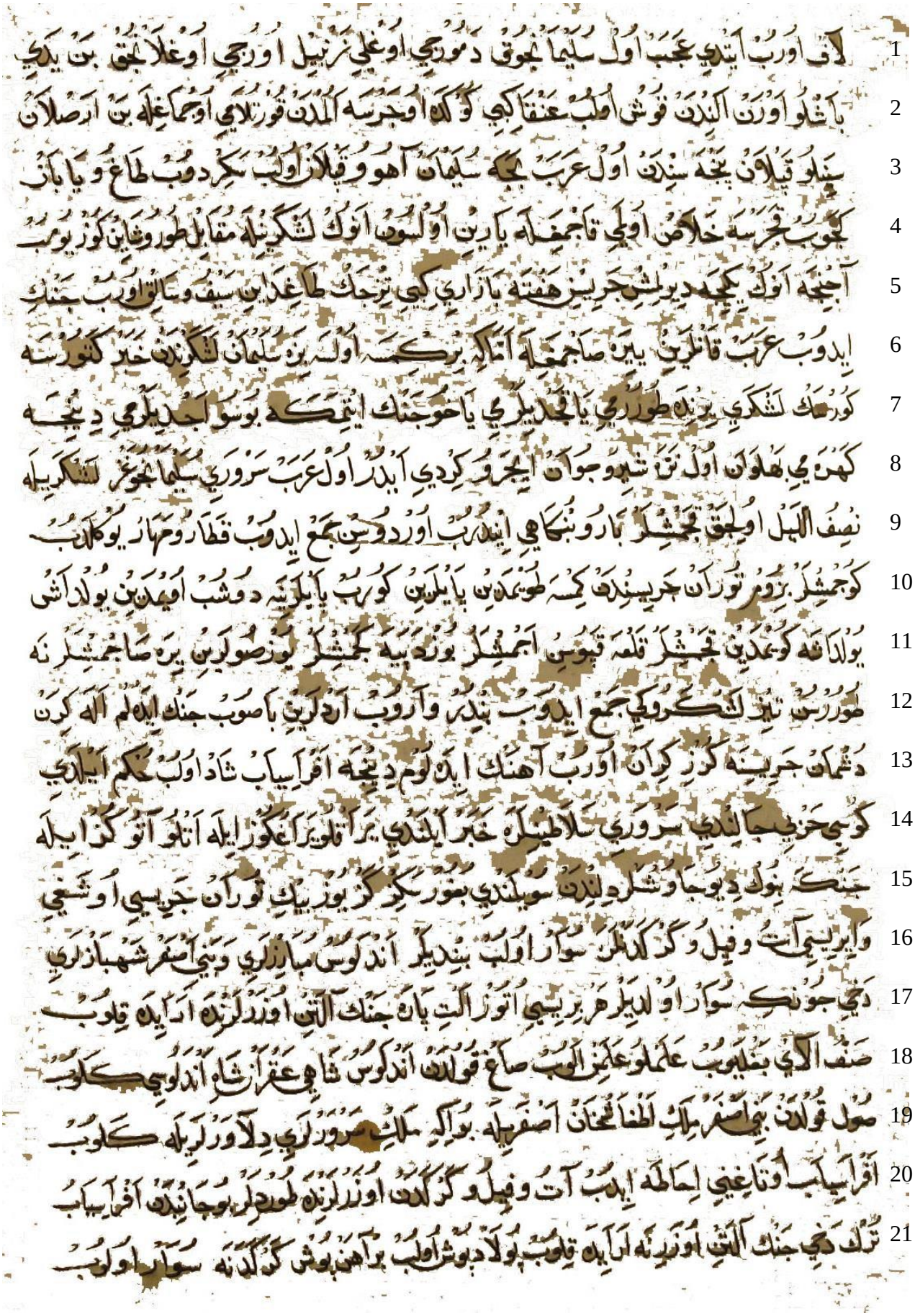
جنس سا صفات نباتاته موكل اولان ملكوت قنادلر اجوب يوزلرين هوايه قلوب اجوب
هوايي قناده مقام علاده اسرافيل اعظمي سليمان تخت ايله قرشو ليوب سلام ورديلر عزرئيل
قلديلر اول كمان ملكوتي علوي بوران سفلي ملايكه اجاهه قلوب يري كوك اراضي ملكلهه
لولب آسمان ايچي ملكوت اولب تخت سليماني اورتايه اكوب هوايي قنادن سنا ب
صحرايي اوستنه سليمان جانبندن گاقنادسز ايندلر طاووس واريوزلرين سليماندن گا قلوب

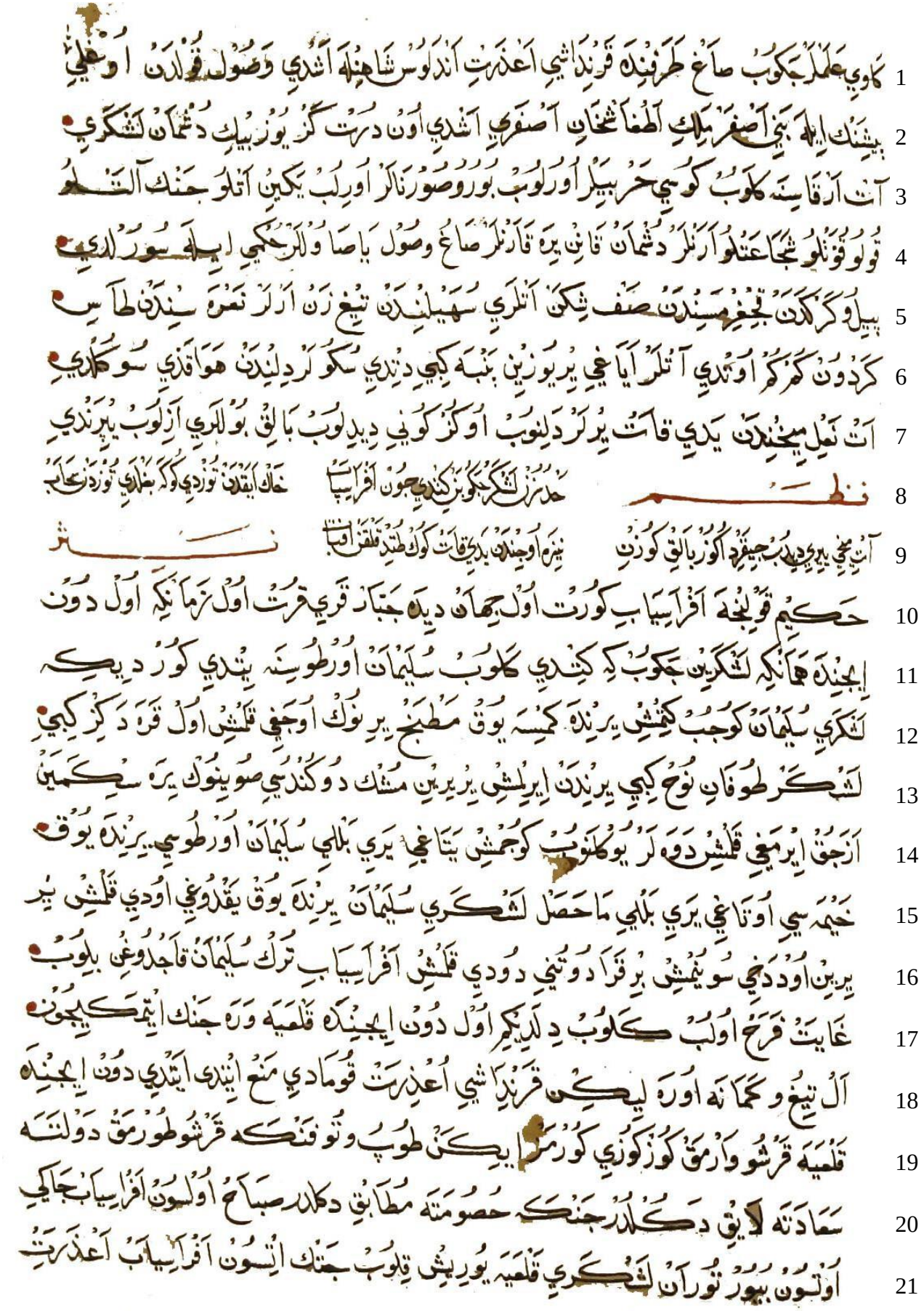
دوندلر نظم تاكه وارسه جمله مرغان اول زمان كوك يوزنده جمع اولدي بي كمان
شه سليمان اوستنه صف بطليوب بر و بال اجوب طوتردي سايبان انس و جن وحش طيور و مور مار
جمله مخلوق پرنده ايني جان صف طوب طوردي ديوان اجره جب حكم شاهه اولين فرمان همان

نثر دخي امدي قصه نادر يا عزيز ويرصلوات مصطفايه شاد مان حكيم قولنجه
اسرافيل دم كلوب تختله اينمكه كلوب يتمكه بر و مرقصور ازين جانب سليمانه كلديكم
طاووسي قديسي وجبرائيل ايله موكل خانم ملك صحبا طاغايل ايله اون اكه بيك انبيا واون
اكه بيك علما واوليا قومر بني اسرائيل ايله تكبير و تهليل ايله صبح نمازين قلوب صاغ و
صول سلام ويروب اوراد اوقيوب دعا قلوب سليمان حاجت ديلوب جبرائيل امين ديوب
الرين يوزلرينه سوردلر حاجت ديلركن باشلرين سمايه قلدرب كوزلرين عرشه دكوب
كوزلشوركن ناكاه آني كوردلر ملكوت قنادندن فلك يوزي تيسنا نه دونمش
عرش اعلادن فرش سفليه روحانيون وكروبيون وجميع ملايكه موكلين اينمش كلورلر
آماكه بوجميع اولان ملايكه اراسنده بر بلوك فرشتهلر بر تخت عظيمي قدرت
قنادلري اوزرينه لوب تعظيمله كتورورلر وجميع ملايكه تخت اجاهه قلوب زمزمه
ايله صف بصف تكبير كتورورلر واماكه بو تخت عظيم اولنجه بر ملك اعظم كلوركه
الت بيك الي بوز الف قدرت قنادلرين احش عالي الهايي قنادلري طوتوب بر لري
اوچ قاندن تفا مغارب ومشارق كحش تا بر لري شمشمه سندن آسمان ايچي انور

1 اولش يوزي نورلندن جهان ملك منور اولش نظم كوك يوزن طتمش كورر جمله ملك
2 يوزلري نورلندن انور نه فلك كوتررلر شه سليمان تختيني حق يوجه قلدي بلورلر تختيني
3 كوك يوزيني قيلمشدي برزوبلك كم قدر لردن كورنمز مه هلاك نثر حكيم قولنجه
4 مونس ميكائيل آنيس جبرائيل اعلم عزرائيل در جميع ملكوته سرور وهم دليلدر سليمان كوربه
5 شاد اولب بحمده شكر ايتدي اتاكه قول لقمان نقل افلاطون يوناني بودركه تخت سليمان
6 اول زمانكه ملكلر كوتررلر يدي سليمانه امر حقله كتوررلر يدي ملايكلر امر اوزره حكما
7 وظرفا وشعرا وجميع يريوزنده خلايق كوزلرنده نهان باقوب كورمزلر يدي وليكن تخت سليمانى جميع
8 اكابري اشيا امرا ووزرا افراسيابله لشكري توران وغتوري جاذويله نسل شيطان
9 يريوزنده كي انسان وخيران دم جكن ثعبان واورن كوك يوزنده اوجان ديو عفريت وجن و
10 پريومرغان كوردلر يندوكين يلوب تعجب قلوب متحير طوردلر اتاكه اون اكه بيك انبيايله
11 واون اكه بيك علما واوليايله سليمان يغما مبر نظر قلوب جميع ملكوتي اظهر من الشمس
12 عيان كوردلر شكر قلوب يوزيره سوردلر ولكن اول سحركاه هنوز مشرقدن آفتاب
13 يوزكوستروب روي زميني نوريله انور ايتمدين كون طغوب آي طولنوب كواكب آسمان نوري
14 محو اولب طاك اتمدن سحر قوش جغر لري دله كلب اوتمدن افراسياب طويله سندغي لهاري
15 انلر كشتمدن كوكدنلر نعره لرهاي قروب مردميدان بهادر انلر ايقودن طروب كوزلرين
16 آجوب استمدن سليمان لشكرنه زاهدلر عبادت ايدركن سناب تلسنوك ياسبانلري
17 سليمان آدنه نوبت جاغرشوب ساعت كوندركن سناب شهرنك عسسلري اول دون
18 ايجنده جاغرشوايجنده هرطرف جاياكروب تنوسلر ياقشركن جامللر سجدنوك مناراري
19 شرفلرنده عاري غازلر خوب آواز لو حرب مؤمنلري سليمان مؤذنلري صبح اذانين اقومنه
20 خورس عرش اعلا قنادي اشارتين كوزلتوب باقشركن سناب تلسيجا بيدن حرب عربا
21 بكاري وبني اسرائيل قومنوك امداد ايله شيطنك بكاري عمالقه قومنوك سلطانيه

1 عرب شاهله وسليمانوك قاينِ اتاسي بغداد خليفسي تبع بن اصدع ايله وقيصري روم برله
2 وسروري يونان شهنشاهيله مصر سلطاني جلال الدين ايله وجميع سروري سلاطين ايله وقو
3 بهلوايي روي زمين ايله كوك يوزنه نظر قلوب تخت سليماني كوريب كز تخت سليمان ايدوكن
4 يلوب جميعي شاذ لايق قلوب غمدن ازاد دل شاد اولديلر سليمانه سليمانلق دگل وكن
5 بلديلر فرح كسب ايدوب حزم اولديلر ولي بو تخت هوا يوزندن سناب صحراسنه ايندوكن
6 كورر لردي ملكوت السموات كورا ميوب تخت كتورن حكم ايدوكن يلوب سرلرنه ايرا ميوب
7 متحير خير ان قلوب عاجز اولب انكشت بردهان اورر لردي نظم
8 قلدي خير ان جمله عاجز والهِ اولب بسته دم اونبوت تختنك زينه ايرمز هيچ امم كوش هوشي باكه طوتكه سليم امليح كلام
9 كم بنوك مثلي سخن دكلا مكي حشيد جم نثر حكيم قولنجه عسكري سليمان
10 لشكر بغداد وقيصر روم يونان عرب عربا عقلا سيله مصري شام حكما سيله اون
11 اكه سبطك بني اسرائيل قومنوك امرا وزرا سيله سليمان دن اشتمكله يرله كوك
12 آرا سنده تخت كوريب بلديلر دلو دلنجه شكر يزدان قلوب تجديه يوز سوردي يلر
13 آماكه اول جا بندن افراسياب كورت توران سركشلريله وبني اصفرجان كشلريله واندلوس
14 سرور لرينوك بوغلري وباشلريله يعني عفران شاهي اندلويي برله والطاشخان اصفريله في الجمله
15 ترك وتوران مبارزلريله صحبت قلوب مجلس آرايه ايدوب اول دون عيش ونوشي صباحه
16 ايركور مشيدي يمن ساق ساقيلر زرين قدحلري الريه الوب كون يكي صاغ وصول دوران
17 قلوب اتورن طورن دلاورلره سلاطين وسروزلره يكي كلكوني راحت الارواح ديو
18 صونر لريدي صاغ وصول سياره لين دونر لريدي توران بكلريله افراسياب عيش نوش
19 وقتن خوش جهان غصه سن فراموش ايدركن شراب باشه جقوب كله لر قروب جهان شرابكه
20 اجلادي سوز سوزدن جقوب سليمان دن خبر كي اجلادي افراسياب ترك قبلان يكي كينه له
21 ارسلان كبي سينه له كيدي كينه غرور شيطان يي دين ايله كوكسن كاروب

سوزين موجه كوردي قلميه قارشو جريسن دوزاد وب صف آلاي بغليوب صباحه منتظر اولب طوردي
اول كبركيله آت فيل وكركدن اوزرنده سروري سلاطينلر. هلوانان روي زمينلر آلهرين
قليج قبضه سنه اوردي لر ويل دكله امدي كه اكسوزين بونلرنه كوردي لر نتادي مكه عاشقانه صلوات

وصلاتك ديلم جانندن اول نبي شفيعه ... كم شفاعت قيله يارين ايرشيمك محشره

شفيعك ديلم جانندن سموكرمت باكه كم ... مطلع اولا لبوك شيرين املح خبره

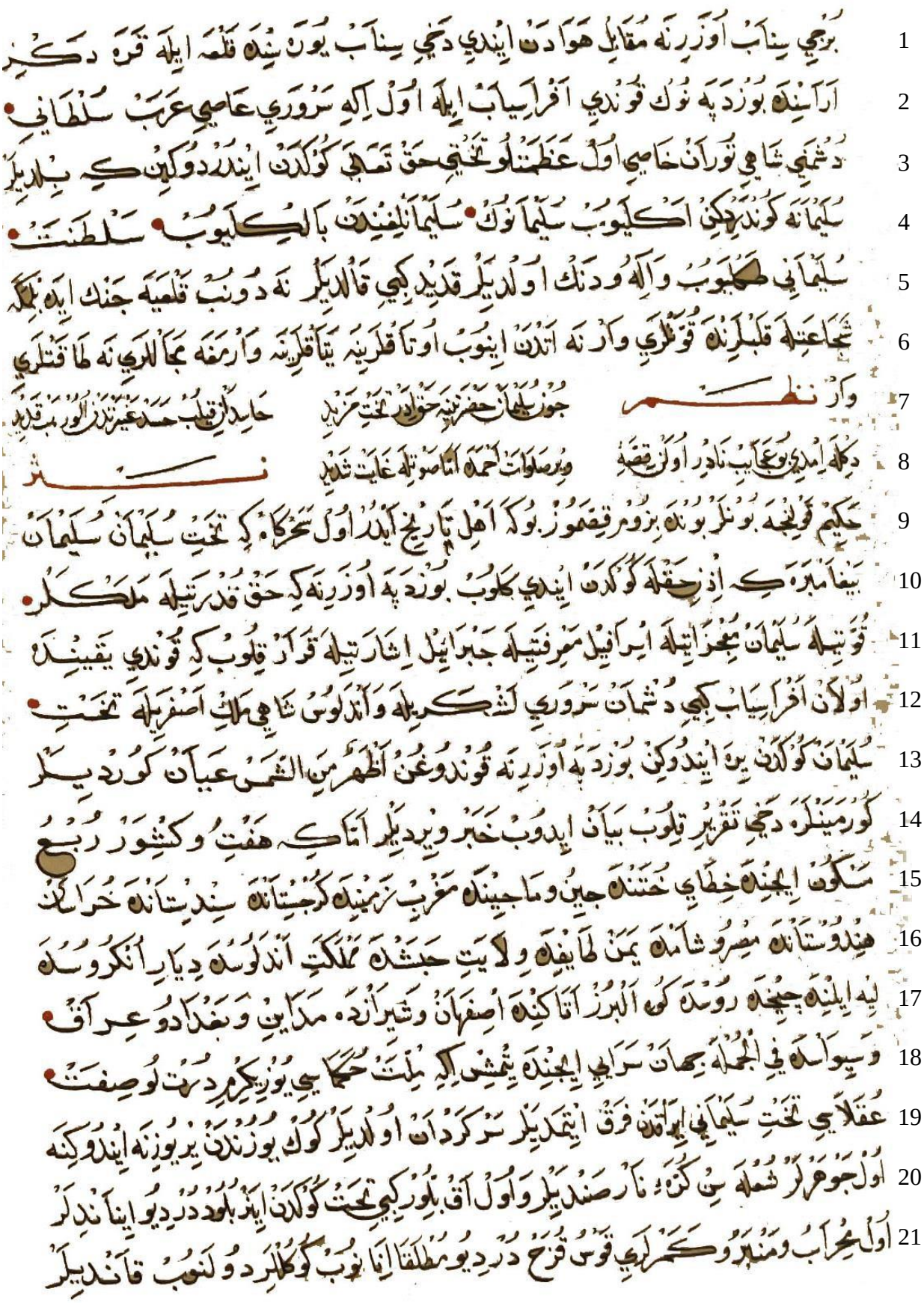
حكيم قولنجه كوردي لر كوك يوزندن اول دون ايچنده صنمه كم روي زمينده ياجين وماجينده
آني كوردي لركه هواي نفاده لهاق علاده فلك معلاده برعظيم نسنه ظاهر اولدي مربع جارکوشه
اق بلوده بكزر آماكه بواق بلودك اوزرنده آلوان آلوان قزل يشل رنكين آلكم صنعا
مثالنده كمر لر وقبه لر وصمنده نسنلر كوزكور آنلروك دخي اوستنده هلال عيد قمر
كبي وبعض كواكب سيارة كبي وبعضي شمس فلك كبي شوق ويرر آخترو شمسو قمر كبي بر عجب
دخي بوكه اول بلوط جارکوشه برعظيم تخته بكزر اوزرنده كورنن كبي قبه وكبي كمر
كبي عجبا بونه علامتدر ونيه بشارتدر اشارتدر نه طرفه حكايتدر نه كوزله كورملك
كه جهانده اشيدلمدك حكايتدر ودلرده سويلنمدك روايتدر ديو افراسياب له توران سرورلري
تعجب ايدركن آني كوردي لركه بوكلن اق بلود راست فلك يوزندن بواق بلودكه سناب قلعسنوك
يانده غي بوزده اوزرنه سحركاه يكي ايله كبي قجلديوب اينر آماكه نه صرصر ونه خود آغردونر
يقين اينركه سناب قلعسي برجنه كه يقلشدي افراسياب توران سرور لريله واندلوس
دلاور لريله وبني اصفر مهتر لريله بقوب كوردي لركه بوكوك يوزندن نازل اولب اينن برعظيم
اولو تخت طول وعرض آلي ميل اولا واوزرنده اوچ يوز اون اوچ قبه احضر ومسجد ومحرابي
منبر وار اول اق بلود بو تختك كندزي ايشكه رعنا در واول آلكم صنعه مثال كورنن
قبه كمر لري ومحرابي منبر لر ايشي وشمس وقمرو كواكب كبي كورنن قبه لر ومحراب ومنبر
اوزرلرنده كي جوهر لر ايشي ... بو صفتله كوريجك اولدي سليمان تختي

سوزن موجه كوردي قلميه قارشو جريسن دوزاد وب صف آلاي بغليوب صباحه منتظر اولب طوردي
اول كبركيله آت فيل وكركدن اوزرنده سروري سلاطينلر. هلوان روي زمينلر آلرين
قليج قبضه سنه اوردي لر ويا دكله امدي كه اكسوزن بونلرنه كوردي لر نتادي مكه عاشقانه صلوات

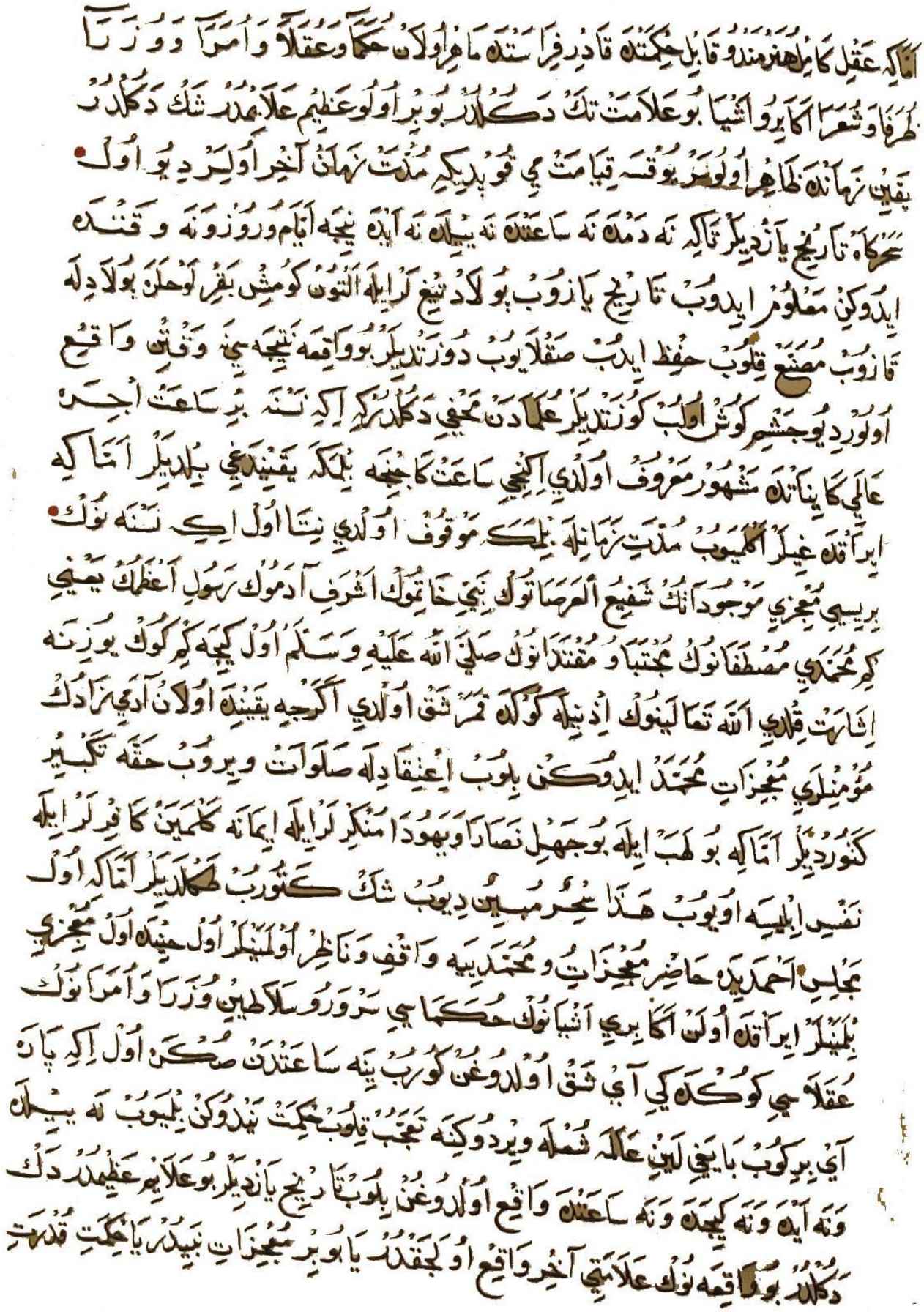
وصلاتك ديلم جانندن اول نبي شفيعه ... كم شفاعت قيله يارن ايرشيمك محشره

شفيعم ديلم جانندن سموكرمت باكه كم ... مطلع اولا لبوك شيرين املح خبره

حكيم قولنجه كوردي لر كوك يوزندن اول دون ايچنده صنمه كم روي زمينده ياجين وماجينده
آيي كوردي لركه هواي نفاده لطاق علاده فلك معلاده برعظيم نسنه ظاهر اولدي مربع جارکوشه
اق بلوده بكزر آماكه بواق بلودك اوزرنده آلوان آلوان قزل يشل رنكين آلكم صنعا
مثالنده كمر لر وقبه لر وصمنده نسنلر كوزكور آنلروك دخي اوستنده هلال عيد قمر
كبي وبعض كواكب سيارة كبي وبعضي شمس فلك كبي شوق ويرر آخترو شمس و قمر كبي بر عجب
دخي بوكه اول بلوط جارکوشه برعظيم تخته بكزر اوزرنده كورنن كبي قبه وكبي كمر
كبي عجبا بونه علامتدر ونيه بشارتدر اشارتدر نه طرفه حكايتدر نه كوزله كورملك
كه جهانده اشيدلمدك حكايتدر ودلرده سويلنمدك روايتدر ديو افراسياب له توران سرورلري
تعجب ايدركن آيي كوردي لركه بوكلن اق بلود راست فلك يوزندن بواق بلودكه سناب قلعسنوك
يانده غي بوزده اوزرنه سحركاه يكي ايله كبي قجلديوب اينر آماكه نه صرصر ونه خود آغردونر
يقين اينركه سناب قلعسي برجنه كه يقلشدي افراسياب توران سرور لريله واندلوس
دلاور لريله وبني اصفر مهتر لريله بقوب كوردي لركه بوكوك يوزندن نازل اولب اينن برعظيم
اولو تخت طول وعرض آليي ميل اولا واوزرنده اوچ يوز اون اوچ قبه احضر ومسجد ومحرابي
منبر وار اول اق بلود بو تختك كندزي ايشكه رعنا در واول آلكم صنعه مثال كورنن
قبه كمر لري ومحرابي منبر لر ايشي وشمس وقمر و كواكب كبي كورنن قبه لر ومحراب ومنبر
اوزرلرنده كي جوهر لر ايشي ... بو صفتله كوريجك اولدي سليمان تختي

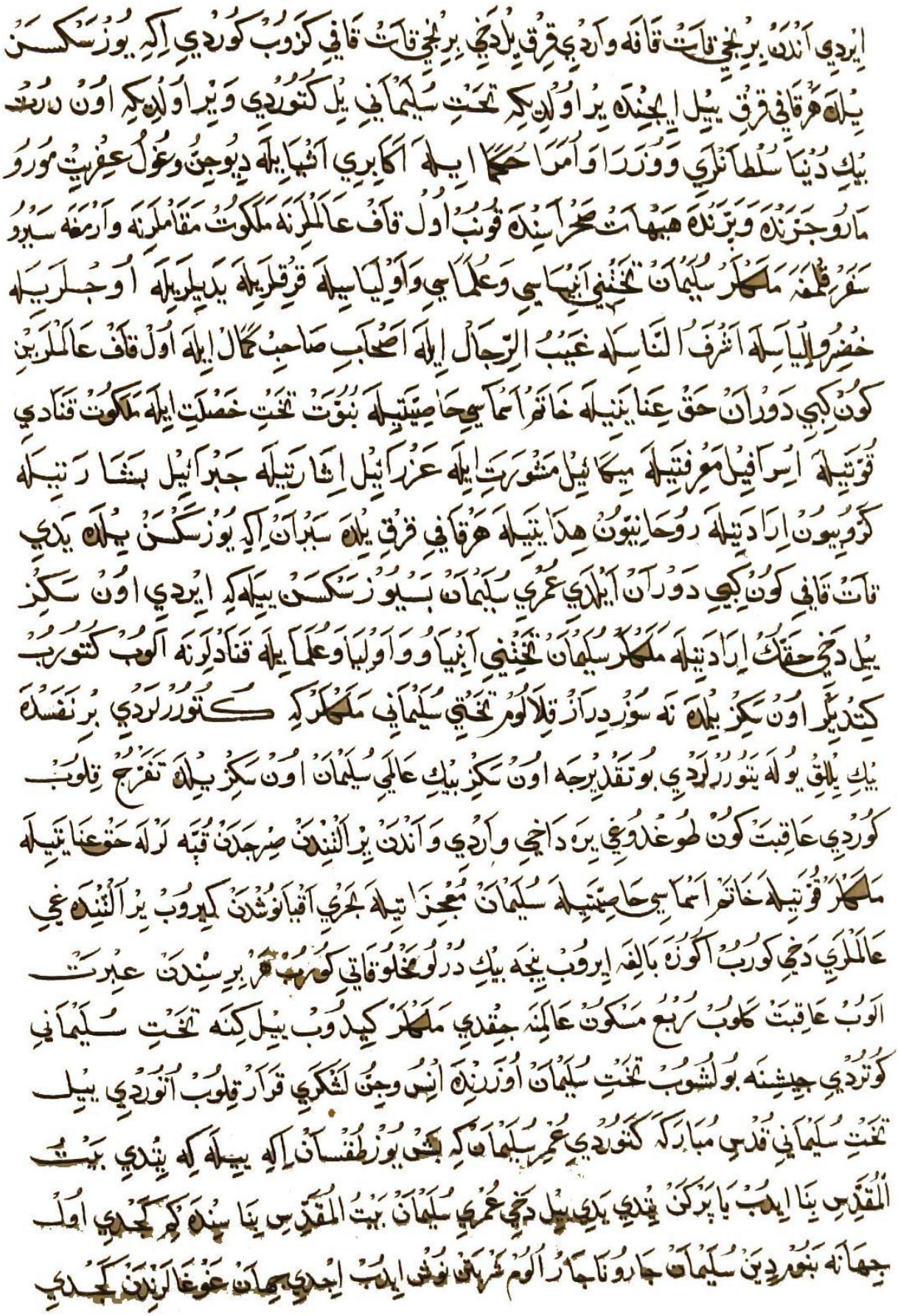

1 برجي سناب اوزرنه مقابل هوادن ايندي دخي سناب يورتنده قلعه ايله قره دكز
2 اراسنده بوزدبه نوك قوندي افراسياب ايله اول اكه سروري عاصي عرب سلطاني
3 دشمني شاهي تورانن خاصي اول عظمتلو تختي حق تعالى كولدن ايندردوكين كه بلديلر
4 سليمانه كوندردكن اكليوب سليمانوك سليمانلغندن بالكليوب سلطنت
5 سليماني كليوب واله ودنك اولديلر قديدبكي قالديلر نه دونب قلعيه جنك ايده بلمكه
6 شجاعتله قبلرندن قوتلري وارنه اتدن اينوب اوتا قلرينه يتاقلرينه وارمغه مجال لري نه طا قتلري
7 وار نظم جون سليمان حضرتينه حق ويرتخت مزيد حاسد ان قيلب حسد غيرتدن اولوب مرتعيد
8 دكله امدي وعجايب نادر اولن قصه وبرصلوات احمه انا صوتله غايت شديد نثر
9 حكيم قوجه بونلر بونده بزوم قيصوز بوكه اهل تاريخ ايدر اول تخت كه تخت سليمان
10 بيغامبر كه اذ حقله كولدن ايندي كلوب بوزدبه اوزرنه كه حق قدرتيله ملكلر
11 قوتيله سليمان معجزاتيله اسرافيل معرفتيله جبرائيل اشارتيله قرار قلوب كه قوندي يقينده
12 اولان افراسياب كبي دشمان سروري لشكريله واندلوس شاهي ملك اصفريله تخت
13 سليمان كولدن يره ايندوكن بوزدبه اوزرنه قوندوغن اظهر من الشمس عيان كوردبلر
14 كورمينلر دخي تقرير قلوب بيان ايدوب خبر ويردبلر اما كه هفت وكشور ربع
15 مسكون ايجنده خطاي ختنده جين وماجينده مغرب زمينده كرجستانده سندستانده خراسانده
16 هندوستانده مصر وشامده يمن لحايفده ولايت حبشده مملكت اندلوسده ديار انكروسده
17 ليه ايلنده جيخده روسده كوه البرز اتاكنده اصفهان وشيرازده مداين وبغداد وعراق
18 وسيواسده في الجمله جهان سرايي ايجنده پشش اكه ملت حكمايي يوزيكرمي درت لوصفت
19 عقلايي تخت سليماني ايراقدن فرق ايتمديلر سركردان اولديلر كوك يوزندن يريوزنه ايندوكنه
20 اول جوهرلر شمله سن كنزه نادر صندلر واول اق بلور كبي تخت كولدن ايندبلود دردبو اينا ندلر
21 اول محراب ومنبر وكمرلري قوس قزح دردبو مطلقا انا نوب كولدرد ولنعب قاندبلر

1 سانع اولجقدر دیوب تاریخلر جزدیلر بولاد تیغله سیم وزر لوحله قازدیلر عاقبت معجزات
2 احمدی ایدوکنی که بلدیلر عقلادن اعتقادی اولان ایمان کتوروب مسلمان اولدیلر
3 اما کم منافقین بو محکمات هن درد یو کفر و شرك اجره قالدیلر نظم
4 عاقل اولان اندی قرار اولدی مومن اولدقدن جاهل اولان قادر انکار اجره عاجز بس قاله
5 خیف کا یتیمه ایمان دینی کم یزل انما تلقین دعوت هیچ اثر اکا عیا نثر
6 ودخی انکی نسنه کی عالی کا یاتان جمشید
7 خلوقاته اول کجه کی تخت سلیمان درکه کوك یوزندن رجب آینوك اون درد نجی کونده
8 جمعه کجه سنده علما قوله سلیمان بکا ملکنوك انکی یلنده نبوت تختی سلیمانه نازل
9 اولدی اندی سناب صحراسنده ملکلر قنادی قوتیله قوندی زیرا که قول علما بودر که
10 عمری سلیمان آلتی اوج یلدر سلیمان اون اوچ یاشنه کیدی اتا سی داوده علیه السلام
11 اجل ایردی سلیمان ثباه اولدی بنی اسرائیله حکم ایتدی فرق یل سلیمان حیاتنه اولدی
12 عالمی اطراف قبضنه الوب ربع مسکون هفت کشوری طوتدی انس وجن وحشوش
13 طیور مورومان جزئن و برئنه حکم ایدوب فرمان یورتدی آلتی اوج یل تمام اولجق عمری
14 سلیمان آخر ایروب وعده یتدی اتا کی نقل لقمان وحکما بودر که نبوت تختی سلیمانه
15 خاتمی سلیمانله قرق یاشنه ایرمیجه کلدی عمری اتوز یاشنه که یتدی داوده اجل
16 ایروب وفات ایتدی سلیمان اتا سی داوددن طوتدی خطبه آدنه اوقدوب سکه اسمنه
17 قازدوب یورتدی اتوز یدی یل تمام اولنجق سلیمانه خاتم کلدی عمری قرق یله یتمیه کولکدن
18 نبوت تختی منزل اولدی التی یوز شمش یل سلیمان بیغامبر عمر سوردی یل تختی یرله کوك
19 ارا سنده قفدن قفا واردی انس وجنه وحشی وطیور مورومان جزئن و برئنه حکم
20 ایدوب فرمان ویردی بس تواریخ کتابلرینه جوق نظر قلدوم تفسیری کبیرده وتفسیری
21 قاضیده وکشاف ده عمری سلیمان آلتی اوج یلدر دیو تقریر ایدر ودخی تاریخ ابن کثیرده وتاریخ
قاضی بیضاوینه وتاریخی طبریده وتاریخی شاهیه وقصص کبیرده وشهنامه مقنعدا وتفسیری

1 دُنيادَن رحلت ايدب فنا عالمدن بقا عالمنه كوجدي نظم ثُريمان مثل سلطان يي كمان
2 كلماي ملك جهانه بس همان جمله ملت امرنه فرمانديي سايبان شهريي مرغانديي
3 اذن حقله خدمتن ايدب ملك كولله يل تختن كنوردي تا فلك اون اكي بيك معجزاتي انبيا
4 اون اكي بيك اوليا له ايدب دعا انس وجن ووحش طير و مور مار امرنه فرمان او لبدي ناكه وار
5 كلماي مثلي انوك كلمز دخي هيچ سليمان بعدازان اولمز اخي يرده يتدقجه سليمان هر زمان
6 باقي طرسون يلديرمخان شه جهان نثر حكيم قولنجه قصه مختصر قيلالم بزينه اوكي
7 سزومزه كلالوم اول زمانكه تخت سليمان اذن حقله سليمانه نازل اولدي بس اول عالايم
8 اول يراق يرلرده اولان زمانه علمايي حكمايي امرايي وزرايي كوك يوزندن قره دكز اوزرنه
9 بوعلامت دوران يعني كم اول تخت سليمان ايندوكن كوربب ايراقدن نظر ايتمكله كوزلري
10 نوري يتميوب بصيرت فايده ايتميوب يندوكن هر بريسي بليوب فهم ايتميوب بعضي بدلركي
11 تخت سليمانوك اوزرنده كي قبه لرو كمرلرو محراب ومنبر لرشمله لرين كوربكه باقنجه
12 كوزلر قمشدي وارسه بوكنه نادركه اينوب قره دكز اوزرنه دوشدي بعضلر تخت
13 سليماني اق بلود مثلنه كوربب واقعا بلود صاندي ايتديكه كوك يوزندن براق بلود دركه
14 قوبدي دكزدن يغور صويون الق ايجون بحري سياه ايندي بعضلر ايتدي وارسه بوكرتن
15 جاركوشه رنكين بلود هيئت كه كوكدن يره اينر پرليلر سلطاني تخت دركه پريلري بزوم
16 كوزمزه كورنميوب صواوستنه واروب تختله قونر واناكه بعض عقلا وحكماي خطاي خطا
17 كتابلرده كورمشلر ايدي وتوراة زبوري اوقيوب كورمشلر ايدي بوسز واقف اولكب
18 ايو مشلر ايديكه نبوت خاتمي داود اوغلي سليمانه كلجكدر وكوك يوزندن امر حقله فلدرت تخت
19 كلوب اول سليمانه سريرا و لحقدر بس بلدركه بوكوك يوزندن كلن تخت سليمان در داود اوغلي
20 سليمانه حقدن فضل احساندر اول تختنه جنيي ايله سليمان كجوب اتور حقدر يل تخت سليماني
21 يرله كوك اوزتاسنده كنوركدر قفدن قفا ينور كلدر انس وجن وحش طيور و موري مار دو

1 جزئه و پرنده یه حکم ایدوب هر بریسی سلیمانوك خدمت شرایطن یرینه یتورجکدر کافر ایسه

2 حق دینی دعوت قلمجقدر سرکشلوك نام نشانی عالمدن کتورجکدر

3 عقل یتدوکجه تمام جزو بشر قطب اقطاب انبیا و اولیا

4 عاقلان عارفان و اتقیا حکمت اجرا قادر اولن فیلسوف اشبو سرّه اولیالر انلر وقوف

5 کم سلیمان تختندر اشبو کمان امر حقله کوك یوزندن تزل اولن کم اول سلیمان اولیردر شهریار

6 دیلکچی دور ادیسر روزکار انس جنه حکم قیله شاه اولا بحر ایلدز آرده بو ماه اولا

7 ما عتیله پیشی انك داد اولا تختنه مرکب فلکده باد اولا عالمی قدرت قفا سیران اده

8 شرق غربی کون کبی دوران ایدن اون سکز بیلده طلوع شمسه ایدن

9 بیل کتور مکله ایرمیه شمس اعظم کتوره تختین اروا اول دمه یتشر اکه ملت اولله جمله خلق

10 خدمتنده یوز سورییر شوق شوق یوزی کرمدن صفت مخلوقهم جاکر اولا حکمنه بیك برا و مم

11 کر جماد و کر نبات و معدنه حاکم اولا جمله کانه مسکنه جار عنصر امرنه مأمور اوله

12 خدمتنده یوز سورزهم مور اولا شاه مارا ان امرنه فرمان اولا عسکری عقرب جیان اورن اولا

13 انس جن وحش طیر مور و مار کر جزئه یا پرنده ناکه وار دیو پری جزهم وحش طیور

14 امرنه جاکر اولیردی قصور هپ جهان سلطانلرن فرمان ایده

15 بویله دیپ عاقلان فیلسوف بو نبوت تختنه بولدی وقوف ایکی جاهل فرق ایدامز نوله تخت

16 قور صفنده علم یوقه باشنده تخت علم یوقکه عالم اولا فیلسوف فهم یوقکه اوله هرزه وقوف

17 علم فهم اولمین جاهل اولدر صنعه تعلیم ایتمکه قابل دکلدر جاهلیله اولمه ساقن همنشین

18 نوش صانوب کورمیانزهم نشین ایتمدی جاهل له فردوسی کلام بالضروری الدی انا کم سلام

19 دنیایه تمثیلات ماضی

20 کوشر موشك بالکه لمت صاحب کمال بحر بنطش اولدی روحك فی المثل

21 جسمك اولور کوه الفاظی جمل معرفتدر سنده کوکلك آفتاب معصیت تاریك شب ایتمه شتاب

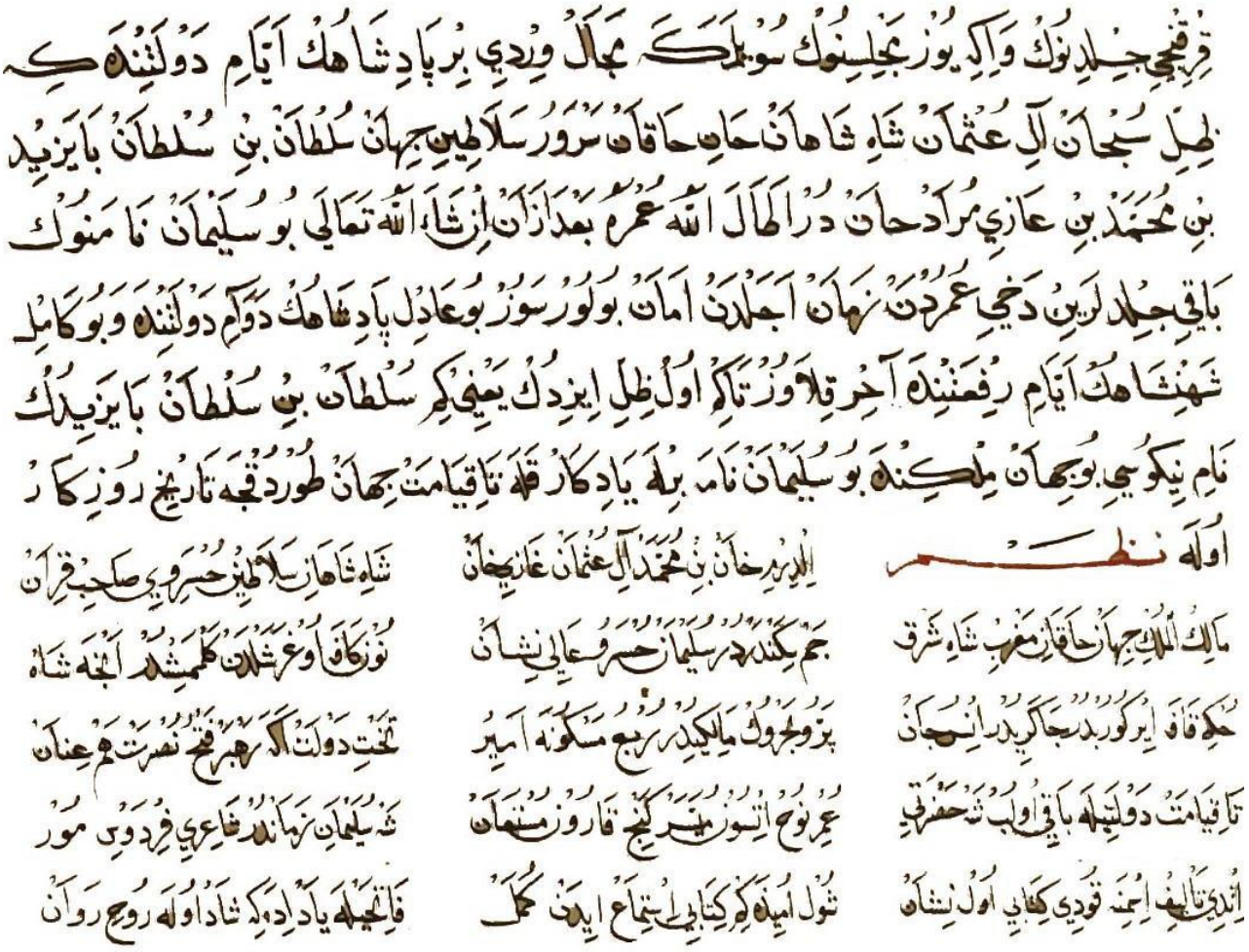
قلعهٔ سینوب اولور جسمکدہ قلب — نفس امّارہ درر جاذوی قلب — تا بیعدد نسل شیطان بی شمار
کبر کین نفس شهوت ناکه وار — نفسی لوّامه درر آخر ایاب — کاولدرر اصلاحه قابل کامیاب
ساحرک سحریدرر افعال بد — جهد ادب قلبکدن آنی ایله رد — یر یتی قوشلر هوا ایله هوس
شه سلیمان عقلک اولور بی کمان — هم سکینه مثل صحف مستعان
صحف حقله ایدر اولسه کر عمل — ویرقناعت برله نفسه کوشمال
تا بعون دفع ایله اوله یاریاک — نفس امّاره اولدرر زدرقیل حذر — ما ومندن جهد ایدب ایله کودر
یوخسه روحه غالب اولور کبر و آز — قلبکه شیطان بولوره سر فراز — نفس جاکر ایله قل صالح عمل
تا بو نفسک بوله تاکه خلل — سوز بودرکه سویلدی فردوسی بن — ویر صلوات مصطفایه هر نفس

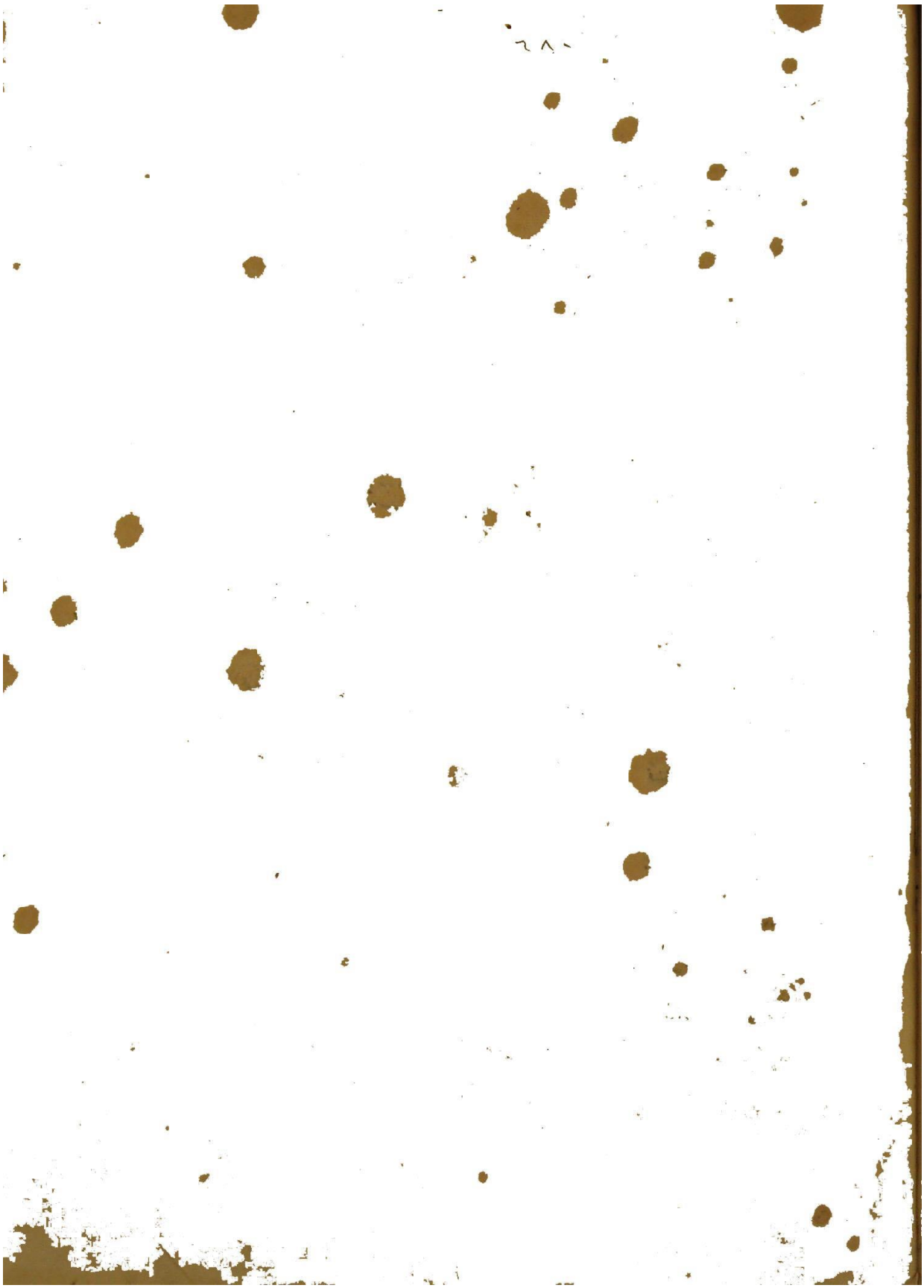
اندر مناجات فردوسی

حمد بی حد اول خالق حی اعظمه کم قادر قیوم صمددر پاک ذاتی صفاتی قل هو الله احد در
وشکر نا محدود اول بخشایش بخشاینده کر پاک یزدانه کم قادر دانا درکه قدرت بی حد در
عمردن امان ویردی اوج یوز الفش الت مجلد کتابک قرقنجی جلدن تمام اتمک مقدر ایتدی
وبیک سکز یوز اتوز الت مجالس ابوابک اله یوز مجلسن سویلمک لکی میسر ایتدی
بعد ازان ان شاء الله تعالی اتمامن دخی میسر قیله آمین یارب العالمین الهی قاسم
محمود احمد محمد مصطفا نوک حرمتیچون • اول سرور دوجهانوک وختم انبیانوک حرمتیچون

بو حقیرک جرمزللرینی عفو ایلکل — نظم — خطا ایتدم جهان استغفر الله
عفو قل مستعان استغفر الله — کناه اولدی جهان استغفر الله
منی مندن جدا ایله سنی ویر — اوکش فضلک بکا رحم ایت ملا قل
نکر ایتدم فنا ان استغفر الله — عمرله ویر زمان استغفر الله
خدا وندا اوسب فردوسی رحمت — ادر توبه همان استغفر الله — دعا پادشاه اسلام والمسلمین

حمد بی قیاس اول پادشاهلر پادشاهنه کم لا شریک له لا مثیر بی زوال در بو سلیمان نامنک

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı : Hayrettin YİĞİT

Yabancı Dili : Fransızca

Eğitim Durumu

Lisans : Manisa Celal Bayar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü

Tezli Yüksek Lisans: Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı

Tezsiz Yüksek Lisans: Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü

Mesleki Deneyim

2003 Kırşehir Akçakent Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni

2005 Kırşehir Fatma Muzaffer Mermer Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni

2021 Pursaklar Anadolu Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni Pursaklar/Ankara

Çalışmalar:

1. YİĞİT, Hayrettin(2019), Yörük "Yörür mü?" Yörük Kelimesinin Etimolojisi Üzerine bir Deneme, Asia Minor Studies, 7/1, s. 15-23.

2. YİĞİT, Hayrettin (2020), Süleyman-nâme-i Kebîr'de Sayılar ve Sembolik Özellikleri, Jass Studies-The Journal ofAcademic Social Science Studies, Number: 80, p. 261-273.

3. YİĞİT, Hayrettin (2019), Kazan Tatar Atasözlerinde Kullanılan Arı Metaforu, Böcek Kitabı, (Editör: Emine Gürsoy Naskali), Kitabevi Yayınları, İstanbul, s.529-543.

4. YİĞİT, Hayrettin (2019), Çöple İlgili Duvar Yazıları ve Anlam Özellikleri, Gübre-Tezek Çöp Kitabı, (Editör: Emine Gürsoy Naskali), Kitabevi Yayınları, İstanbul, s.545-557.